

**Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ**

(παρελθόν - παρόν - μέλλον)

Μία άγιορειτική συμβολή

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

**Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ**

(παρελθόν - παρόν - μέλλον)

Μία άγιορειτική συμβολή

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2018

Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
(παρελθόν - παρόν - μέλλον)
Μία άγιορειτική συμβολή

Α΄ Έκδοσις 2018

© Ίερά Μονή Όσιου Γρηγορίου
630 87 Δάφνη Άγιον Όρος

ISBN: 978-960-7553-38-6

«Δεχόμεθα δέ καί ἀσπαζόμεθα τάς ἀγίας καί Οἰκουμενικάς
Συνόδους ... καί τήν τετάρτην τήν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων
τριακοντα Πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καί Διοσκόρου, μίαν φύσιν ἐπί
Χριστοῦ δογματιζόντων κακῶς...»

(Ὁμολογία Πίστεως ἀγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ)

* * *

«Ἄπαντες οἱ Ὀρθόδοξοι πιστεύομεν ὅτι αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι
εἶναι ἡ ὑψίστη αὐθεντία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί ὅτι οὐδείς δύναται νά
ἀθετῇ τοῦς Ὅρους καί τάς ἀποφάσεις αὐτῶν χωρίς νά ἐξέρχεται
τῶν ὁρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας... Ἀναιρουμένης τῆς
αὐθεντίας καί τοῦ ἀλαθήτου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων,
ἔστω καί μερικῶς, ἅπας ὁ ἐπ' αὐτῶν ἐρειδόμενος θεσμός
τῆς Ἐκκλησίας κλονίζεται καί διασαλεύεται»

(Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους)

* * *

«Κάθε ἔνωσις πού δέν εἶναι ἐν τῇ Ἀληθείᾳ,
δέν ἀντέχει εἰς τόν χρόνον, εἶναι τεχνητή καί
ἐπίπλαστος καί δημιουργεῖ νέα σχίσματα.
Ἵς συνεχίσωμεν προσευχόμενοι καί ἄς διαλεγώμεθα
μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, μέχρις ὅτου πεισθοῦν
ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν δέν εἶναι Ὀρθόδοξος
καί ἀποδεχθοῦν τήν Χριστολογίαν
τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»

(Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος Καφάνης)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	17
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	21
Κεφ. Α'. Ἡ χριστολογικὴ συμφωνία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.	
1. Γενικὲς ἀναφορὲς	21
1.1. Γενικά γιὰ τὸ ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα	21
1.2. Γενικά γιὰ τὸν Θεολογικὸ Διάλογο	26
1.3. Ἡ συμφωνία τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς	27
2. Γιατί συντάχθηκαν τὰ παρόντα κείμενα	28
2.1. Τὰ ἐρωτήματα πού προέκυψαν	28
2.2. Ἡ ἄποψις καί οἱ στόχοι τῆς ἀγιορειτικῆς συμβολῆς	29
3. Ἡ πορεία πρὸς τὸν ἀνεπίσημο Θεολογικὸ Διάλογο	30
3.1. Ἡ διαχρονικὴ Παράδοσις	30
3.2. Ἡ ἀλλαγὴ. Οἱ πρῶτες ρωγμὲς	31
3.3. Ἡ ἐκκοσμίκευσις τῆς ἐποχῆς	33
3.4. Ἡ περίπτωσις τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκυ	34
3.5. Οἱ ἀνεπίσημοι Διάλογοι. Ὁ ρόλος τοῦ Π.Σ.Ε.	36
3.6. Οἱ κατευθύνσεις καί οἱ ἀστοχίαι τοῦ ἀνεπισήμου Διαλόγου	38
3.6.1. Ταυτοσημία ἢ κατάχρησις τῶν ὄρων 'φύσις' καί 'ὑπόστασις';	38
3.6.2. Ἀστόχησε ὁ Καρμίρης;	40
3.6.3. Θεανθρώπινο θέλημα καί θεανθρώπινη ἐνέργεια;	43
3.6.4. Σχετικὴ ἢ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας;	44
4. Ἡ περίσκεψις μετὰ ἀπὸ τὴν εὐφορία	45
5. Ὁ ἐπίσημος Θεολογικὸς Διάλογος	48
5.1. Οἱ πρῶτες ἀντιξοότητες. Τὸ πρόβλημα τῆς ὀνομασίας	48
5.2. Ἡ «πλέον ἐπαγωγός» μέθοδος: ἓνα μεθοδολογικὸ σφάλμα	50
6. Τὸ ζήτημα τῆς χριστολογικῆς συμφωνίας	50

7. Ἡ ὀρθοδοξία τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου	53
7.1. Ἡ σεβηριανή Χριστολογία δέν εἶναι κυρίλλειος	53
7.2. Τί δέν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν στόν Διάλογο	54
8. Ἡ ὀρθοδοξία τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου	55
8.1. Οὐ διά πίστιν καθηρέθη Διόσκορος;	55
8.2. «Δύο φύσεις οὐ δέχομαι». Ἡ ἄρνησις τῶν Διαλλαγῶν	57
8.3. Ἡ ὀρθόδοξη ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική	57
8.4. Ἡ καταδίκη τοῦ εὐτυχανισμοῦ	58
9. Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων	59
Κεφ. Β'. Ἡ ἐπανέναρξις τοῦ Διαλόγου. Τά νεώτερα δεδομένα	
10. Πρός ἓνα νέο Θεολογικό Διάλογο	62
10.1. Ἐπί τῆς Χριστολογίας	65
Ἡ θεωρία τοῦ «μιαφυστισμοῦ»	67
α) Οἱ Ἀντιχληθόνιοι γιά τόν «μιαφυστισμό»	67
β) Οἱ Ὀρθόδοξοι γιά τόν «μιαφυστισμό»	74
10.2. Ἐπί τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων	77
Κεφ. Γ'. Ἡ ἀγιορειτική συμβολή: τό ἱστορικό, ἡ μέθοδος, ἡ στοχοθεσία	
11. Τό ἱστορικό τῶν ἀγιορειτικῶν συγγραφῶν	82
11.1. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους	82
11.2. Ἡ γενικότερη ἀγιορειτική συμβολή	84
11.3. Ἡ πανορθόδοξη κριτική	91
12. Ἡ «ἀποδεικτική» μέθοδος τῆς ἀγιορειτικῆς θεολογικῆς παρεμβάσεως	96
13. Ἡ ἐκκλησιολογική βάση τῶν ἀγιορειτικῶν συγγραφῶν	99
13.1. Ἡ <i>Una Sancta</i>	99
13.2. Ἡ στοχοθεσία	101
13.3. Κινδυνεύει ἡ Πίστις;	103
13.4. Ἡ ἔνωσις δέν εἶναι αὐτοσκοπός	104
14. Συμπερασματικά	107

Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ;	111
<i>Αρχιμανδρίτου Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου,</i> Πρόλογος	115
Γράμμα τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὑρους	121
Εἰσήγησις Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος Ἁγίου Ὑρους περί τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων	123
Ἐπόμνημα τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος Ἁγίου Ὑρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων	137
<i>Αρχιμανδρίτου Ἰωσήφ, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ἐηροποτάμου,</i> Ὁρθοδοξία καί Ἀντιχαλκηδόνιοι	146
Συμβολή στόν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιά τήν «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων	153
Α'. Ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις	154
Β'. Ἱστορικές μαρτυρίες	156
1. Οἱ ἐνωτικές προσπάθειες τοῦ παρελθόντος	156
2. Οἱ Διαλλαγές τοῦ 433 ἀποκαλύπτουν τούς Ἀντιχαλκηδόνιους	158
3. Τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως φαίνεται μέσα ἀπό τά συναξάρια	163
Γ'. Δογματικές διαφορές	166
1. Εἶναι ὁ Σεβῆρος ὀρθόδοξος;	166
α) Ὁ Σεβῆρος θεολογεῖ ἀριστοτελικῶς	168
β) Ὁ Σεβῆρος δέχεται ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει ὡς ὑπόστασις	170
γ) Ἡ ὑποστατική ἔνωσις κατά τόν Σεβῆρο	174
δ) Ὁ Σεβῆρος διδάσκει μονοενεργητισμό	177
ε) Ὁ Σεβῆρος δέχεται τήν αἵρετική διδασκαλία τῶν μερικῶν οὐσιῶν	180
στ) Πῶς ἐννοεῖ ὁ Σεβῆρος τήν θέωσι τοῦ ἀνθρώπου;	181
2. Ἡ θεοπάσχητική προσθήκη στό Τρισάγιον	183
3. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀποκαλύπτει τήν μονο- φυσιτική ἐρμηνεία τῆς φράσεως «τῆ θεωρία μόνη»	185
4. Ἡ Εἰκονομαχία καί οἱ μονοφυσιτικές προϋποθέσεις της	186

Σκέψεις περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων 1989 καί 1990	188
Συμπεράσματα	190
Ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας καί περί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων	192
Α'. Ρίζες καί αἷτια τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ	194
Β'. Ἡ γέννησις τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Ὁ Εὐτυχανισμός	196
Γ'. Ἡ ληστρική σύνοδος τοῦ 449	197
Δ'. Ὁ Μονοφυσιτισμός τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου	198
1. Δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι	198
2. Δύο θελήσεις καί ἐνέργειες	201
3. Ὁ Τόμος τοῦ ἀγίου Λέοντος	203
4. Ἡ προσθήκη στό Τρισάγιον	204
5. Ἡ καινοτομία τῶν Πατέρων στήν χρῆσι τῶν φιλοσοφικῶν ὄρων	205
6. Ἡ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων	206
Ε'. Ἡ Ὑμνολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων	207
ΣΤ'. Τό Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας	215
Συμπεράσματα	217
Χρέος μας νά ἀληθεύωμε ἐν ἀγάπῃ	219
Ἡ μελετωμένη «κάθαρσις» τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας	225

* * *

Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ	239
Πρόλογος	241
Εἰσαγωγή	245
Κεφ. 1 ^{ον} . Περί τῶν θεμάτων διαδικασίας τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου	247
1) Διατί συνετάγη τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος	247
2) Ἀποπροσανατολισμός ἀπό τήν οὐσίαν τοῦ προβλήματος	251

α) Περί τῆς αὐθεντίας, μετὰ τῆς ὁποίας ὀμιλεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης	251
β) Περί τῆς “αὐθαιρέτου μομφῆς” τῆς Ἱ. Κοινότητος	252
γ) Περί τοῦ τί ἀμφισβητεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης	257
δ) Περί τῆς Εἰσηγήσεως τῆς ἐπί Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	258
ε) Ἡ Μικτή Ἐπιτροπή προτείνει ἢ ἀποφασίζει; Μία προφανῆς ἀσυνέπεια	260
στ) Περί τῆς ἀναφορᾶς εἰς τήν βούλησιν τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως	261
Κεφ. 2 ^{ον} . Περί τῶν χριστολογικῶν ζητημάτων	266
1) Ἡ ἔκφρασις «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ»	268
2) Ἡ μόρφωσις θεανθρωπίνης ὑπάρξεως	273
3) Ἡ ἐναλλακτικὴ χρῆσις τῶν ὄρων φύσις καί ὑπόστασις ὑπὸ τῶν “Πατέρων”	276
4) Δέν καταδικάζεται ὁ μονοθελητισμός καί ὁ μονοενεργητισμός	279
5) Ἡ ὁμολογία μιᾶς θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ	283
6) Αἱ νεώτεραι ὀνομασίαι: Προχαλκηδόνιοι, Μή-Χαλκηδόνιοι καί Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι	289
7) Ἡ ἀμνήστεισις τοῦ μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου	291
α) Ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος εἶναι αἰρετικοί κατὰ κυριολεξίαν	293
β) Ὁ μετριοπαθὴς μονοφυσιτισμός ἀποτελεῖ αἵρεσιν	301
8) Ἡ διατύπωσις «αἱ φύσεις ἠνώθησαν ὑποστατικῶς καί φυσικῶς»	305
9) Ἡ ἀοριστία περὶ τήν ἀπόρριψιν τῶν Συνόδων	305
Κεφ. 3 ^{ον} . Περί τῶν ἐκκλησιολογικῶν θεμάτων	307
1) Δέν ἀνεθεωρήθησαν αἱ ἀποφάσεις τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου	308
2) Ἡ διὰ τῶν Διαλλαγῶν πρακτικὴ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου	310
3) Διαφορετικὰ τὰ ἀναθέματα τῶν Θεοδωρήτου καί Ἰβᾶ ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου	312

4) Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων	313
5) Ἡ τυπική συναρίθμησις τῶν Συνόδων	321
6) Τό ἔργον τῶν Ὑποεπιτροπῶν διά λειτουργικά καί ποιμαντικά ζητήματα	322
Περίληψις	326
* * *	
Ἄρχιμανδρίτου Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου ΟΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ ΔΕΝ ΗΣΑΝ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ	335
Α'. Περί τοῦ ὅτι ὁ Διόσκορος εἶχεν αἰρετικόν Χριστολογικόν φρόνημα	347
Β'. Περί τοῦ ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος εἶναι ἀληθῶς αἰρετική	353
* * *	
Ἱερομονάχου Λουκᾶ Γρηγοριάτου Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	359
Α'. Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι καταδικάσθησαν ὡς κατά κυριολεξίαν αἰρετικοί	366
Β'. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μέχρι σήμερα εἶναι αἰρετικοί	375
Γ'. Οἱ Κοινές Δηλώσεις εἶναι ἀνορθόδοξα κείμενα	378
Ἐπίλογος	381
* * *	
Ἱερομονάχου Λουκᾶ Γρηγοριάτου Η ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΜΑΞΙΜΟ ΤΟΝ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗ	383
* * *	
Ἱερομονάχου Λουκᾶ Γρηγοριάτου ΔΙΟΣΚΟΡΟΣ ΚΑΙ ΣΕΒΗΡΟΣ ΟΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΑΙ	393
Πρόλογος	397
Σύνοψις τῆς κριτικῆς	401
Εἰσαγωγικά	407

Κεφ. Α'. Ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας	410
Εἰσαγωγή	410
α) Ἡ ἐκδίκασις τοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Χαλκηδόνα	413
β) Ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου	435
γ) Οἱ ἐπιστολές τοῦ Διοσκόρου ἐκ τῆς ἐξορίας	450
δ) Συμπέρασμα	462
Κεφ. Β'. Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας	463
Εἰσαγωγή	463
1. Ἡ φιλοσοφική ὀρολογία στήν Χριστολογική διδασκαλία τοῦ Σεβήρου	472
α) Ἡ “συνωνυμία” τῶν ὄρων φύσις καί ὑπόστασις στήν ἀλεξανδρινή ὀρολογία	473
β) Ὁ Σεβῆρος ταυτίζει ἐννοιολογικῶς φύσιν καί ὑπόστασιν	476
γ) Ὁ Σεβῆρος διακρίνει ἐσφαλμένως τίς ὑποστάσεις σέ ἰδιοσύστατες καί ἐξηρητημένες	481
δ) Ἡ παραδοχή ὅτι οὐκ ἔστι φύσις ἀνυπόστατος	483
2. Ὁ ρόλος τῶν σεβηριανῶν φιλοσοφικῶν προϋποθέσεων στό χριστολογικό σύστημα τοῦ Σεβήρου	484
α) Τό εἶδος τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ	485
β) Ἡ σεβηριανή ἔννοια τῶν ἐκφράσεων «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» καί «Μία σύνθετος φύσις»	496
γ) Ἡ σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «δύο φύσεις τῆ θεωρίας μόνη»	506
δ) Ὁ σεβηριανός μονοενεργητισμός καί μονοθελητισμός	522
ε) Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων εἷς Χριστός»	530
στ) Ὁ ἀντιχαλκηδονισμός τοῦ Σεβήρου	534
3. Ἀπάντησις ἐπί συγκεκριμένων μομφῶν	540
Συμπέρασμα	556
Γενικές ἐπισημάνσεις	558
Summary	562

Ἱερομονάχου Λουκά Γρηγοριάτου ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΑΜΙΕΤΤΗΣ κ. ΒΙΣΗΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ	567
---	-----

α) Περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων	574
β) Περί τῶν δύο θελημάτων καί ἐνεργειῶν	583
γ) Περί τοῦ ὅρου «τῆ θεωρία μόνη»	587

* * *

Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἡ “ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ” ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ	593
--	-----

Πρόλογος	597
Εἰσαγωγικά	601
Τό θέμα ἐν ἐπιτομῇ	601
Εἰσαγωγή	601
Ὁ Μονοφυσιτισμός τῶν Ἀντιχαλκηδονίων	607
1. Ὁ χαρακτηρισμός «Μονοφυσίται» καί ἡ δογματική ταυτότης τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν	607
2. Ἡ Σεβηριανή Χριστολογία δέν εἶναι ὀρθόδοξος. Ἡ φράσις: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»	610
3. Τό κριτήριον τῆς καταδίκης τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ὡς αἰρετικῶν	639
Προϋποθέσεις γιά τήν ἔνωσι. Ἡ ἐμπειρία ἀπό τό παρελθόν	644
Συμπέρασμα	651
Περίληψις	652
Summary	657

* * *

Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ (δευτέρα ἀπάντησις στόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο)	663
--	-----

Εἰσαγωγικά	663
Ἐπιστολή 1 ^η	666
Ἐπιστολή 2 ^α	672
1. Περί τῆς πλήρους ἀποδοχῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων	673

2. Περί τῆς «αὐθαιρέτου» δηλώσεως τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου	680
3. Θεολογία καί ἀκαδημαϊκή θεολογική ἐπιστήμη	685
Σύντομος σχολιασμός (θεολογικῶν ἀπόψεων τοῦ νεωτέρου ἄρθρου)	693
α) Ἡ Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία	694
β) Ἡ ὁμολογία καί ἡ ἀντιλογία	698
γ) Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ περί τῶν Σεβηριανῶν	702
δ) Ὁ πρῶμος ἐνθουσιασμός κατά τόν Θεολογικό Διάλογο	703
ε) Τό κριτήριο τῆς Ὁρθοδοξίας	707
στ) Ὁ θεολογικός μας «ἐρασιτεχνισμός»	712
ζ) Τό ἀπόσπασμα ἀπό τό <i>Περί Αἱρέσεων</i> ἔργο	714
Συμπεράσματα	722

* * *

Ἱερομονάχου Λουκᾶ Γρηγοριάτου	
ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΩΝΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ	725
Εἰσαγωγή	725
α) Ἡ Ἔκθεσις τῶν Διαλλαγῶν (433), ἡ Ληστρική Σύνοδος (449) καί ὁ «δογματικός Μονοφυσιτισμός» τοῦ Εὐτυχοῦς	731
β) Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος (451), οἱ θεολογικές αἰτιάσεις κατά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί ὁ «γλωσσικός Μονοφυσιτισμός» τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου	732
γ) Ἡ περίοδος τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων (1964-1979)	738
δ) Οἱ θεολογικές διακηρύξεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων	740
δ1) Ἡ κοινή ἀποστολική πίστις	741
δ2) Ἡ κοινή ὁρολογία	743
δ3) Οἱ διαφορετικές φόρμουλες χριστολογικῆς πίστεως	744
δ4) Οἱ τέσσερις μεταγενέστερες Οἰκουμενικές Σύνοδοι	746
δ5) Ἡ ἄρσις τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων	748
δ6) Ἡ λειτουργική πρακτική	749
δ7) Ὁ τρόπος ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας	750
Ἐπίλογος	753

* * *

Ἱερομονάχου Λουκά Γρηγοριάτου	
ΤΡΙΑ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	759
Α. Ὁ ὄρος καί ἡ ἔννοια «ὑπόστασις» στήν θεολογία	759
Β. «Ἵποστάσεων γέγονε σύνοδος»;	770
Γ. «Ἡ μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»	773

* * *

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄
(ΟΡΟΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ)

Τό Σύμβολον τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	779
Τό Σύμβολον τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	780
Ἄγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή Γ΄ Πρὸς Νεστόριον	781
Ἡ Ἔκθεσις τῶν Διαλλαγῶν	791
Ὁ Ὅρος τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	796
Ὁ Ὅρος τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	800
Ὁ Ὅρος τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	808
Ὁ Ὅρος τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	813

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄
(ΒΑΣΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ)

Ἡ Α΄ Κοινή Δήλωσις (Anba Bishoy Monastery, 1989)	819
Ἡ Β΄ Κοινή Δήλωσις (Chambésy, 1990)	822
Προτάσεις περὶ τήν ἄρσιν τῶν Ἀναθεμάτων (Ἀνακοινωθέν τῆς Δ΄ Συνελεύσεως, 1993)	826

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ	829
-------------------	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός «ἐνηθρώπησε, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν», κατά τόν Μέγα Ἀθανάσιο. Ἡ σάρκωσις τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι τό θεμέλιο τῆς σωτηρίας μας. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μέ πολλούς κόπους καί μέ θεολογικούς ἀγῶνες ἀπομάκρυναν ἀπό τήν Ἐκκλησία κάθε αἵρετικό φρόνημα γύρω ἀπό τό Μυστήριο τῆς Θείας Οἰκονομίας, διότι ἡ ἑτεροδιδασκαλία ἀκυρώνει τήν δυνατότητα τῆς σωτηρίας. Γι' αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἦταν αὐστηρός ἀπέναντι σέ κάθε παραποίηση τῆς ἀποστολικῆς διδαχῆς (Γαλ. α' 9), καί οἱ ἅγιες Οἰκουμενικές Σύνοδοι περιεφρούρησαν μέ δογματικούς Ὅρους καί ἀναθέματα ἀκεραία τήν ἀποστολική Πίστι.

Ἡ ἁγία Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενική Σύνοδος παρέδωσε τήν αὐθεντική ἀποστολική Πίστι γιά τό πανάγιο Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου μας καθαρῆ ἀπό τίς κακοδοξίες τοῦ νεστοριανισμοῦ καί τοῦ εὐτυχιανισμοῦ. Μέ τό ἀριστοτεχνικά διατυπωμένο δόγμα τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων στόν Χριστό ἡ Χριστολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἔγινε ἔκτοτε τό μέτρο τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ χριστολογική διδασκαλία τῶν μεγάλων Πατέρων καί οἰκουμενικῶν διδασκάλων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καί Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, συνοψίζεται στό δόγμα τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου, στήν ὁποία οἱ δύο φύσεις Του, ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης, εἶναι ἐνωμένες, ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως καί ἀχωρίστως. Μετά τήν Ἐνανθρώπησί Του ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου, τῆς Θεοτόκου, ὁ Χριστός γνωρίζεται «ἐν δύο φύσεσι», δηλαδή εἶναι πλήρης καί τέλειος Θεός καί πλήρης καί τέλειος ἄνθρωπος. Ὁ Χριστός ἐνεργεῖ θείως τά ἀνθρώπινα καί ἀνθρωπίνως τά θεῖα, θέλει καί ἐνεργεῖ «καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων μετά τῆς θατέρου κοινωνίας». Στήν διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στηρίχθηκε ἡ καταδίκη τοῦ εὐτυχιανισμοῦ, τοῦ σεβηριανισμοῦ, καί κατόπιν ἡ καταδίκη τοῦ μονοενεργητισμοῦ, τοῦ μονοθελητισμοῦ καί τῆς εἰκονομαχίας.

Διὰ τῶν αἰώνων οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ Μέγας Φώτιος, ἀνέπτυξαν θεολογικούς διαλόγους, ὥστε μερὶς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νὰ ὑπερβοῦν τὴν σεβηριανὴ αἵρεσι, νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν διδασκαλία τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, νὰ συναριθμήσουν μαζί μας τίς ἅγιες Οἰκουμενικὲς καὶ Τοπικὲς Συνόδους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, καὶ νὰ ἐπανέλθουν στὴν κοινωνία τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ σύγχρονος Θεολογικὸς Διάλογος πρέπει νὰ βοηθήσῃ τοὺς προσφιλεῖς μας συγχρόνους ἀντιχαλκηδονίους λαοὺς νὰ ἀποβάλουν τὴν «μία σύνθετη φύσι» τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου, τὴν «μία ἠνωμένη θεανθρωπίνη φύσι» τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, καὶ τίς συνέπειές τους (τὴν ὁμολογία δύο φύσεων τῇ θεωρίᾳ μόνῃ καὶ τὸν μονοενεργητισμό).

Ὁ χωρισμὸς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἐπὶ τόσους αἰῶνες δὲν ὀφείλεται σὲ ἐκατέρωθεν παρανοήσεις, ὅπως ὑποστηρίζεται. Ἡ διαφορὰ μας δὲν εἶναι μόνον λεκτικὴ (στὴν χρῆσι διαφορετικῶν θεολογικῶν ὄρων), ἀλλὰ διαφορὰ στὴν περιγραφή τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, στό πῶς εἶναι ἐνωμένες οἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ καὶ στό πῶς ἐρμηνεύονται τὰ γεγονότα τῆς ἐπὶ γῆς Θείας Οἰκονομίας τοῦ Κυρίου μας. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μας, καὶ στίς ἰδιαίτερες συγγραφές τους καὶ στίς Οἰκουμενικὲς καὶ Τοπικὲς Συνόδους, προσδιώρισαν τό αἰρετικὸ νόημα τῆς «μιᾶς συνθέτου φύσεως» ἐπὶ Χριστοῦ.

Ὁ μακαριστὸς Καθηγούμενος τῆς Μονῆς μας, ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος (Καψάνης), συνέταξε ἢ εὐλόγησε καὶ ἐπέβλεψε νὰ συγγραφοῦν ἀπὸ τὴν Ἱερά Μονή μας σειρά μελετῶν ἐπὶ τῶν πορισμάτων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου πού πραγματοποιήθηκε κατὰ τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος μέ πρωτοβουλία τῆς πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μέ πανορθόδοξη συναίνεσι. Μέ τίς μελέτες αὐτές ὁ π. Γεώργιος προσέφερε κριτήρια γιὰ μία θεοφιλῆ ἐπανάκαμψι τῶν ἀντιχαλκηδονίων λαῶν στὴν Ἐκκλησία. Σὲ αὐτὴν τὴν προσπάθεια ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους προσέδωσε κύρος, καθὼς υἱοθέτησε καὶ δημοσίευσε μέ τὴν ὑπογραφή της δύο ἀπὸ τὰ κείμενα πού συντάχθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρμοδία Ἱεροκοινοτικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἀποδέχθηκε τὴν δημοσίευσι ἐνός τρίτου κειμένου μέ τὴν ὑπογραφή τῶν μελῶν τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς – ἓνα ἐκ τῶν ὁποίων

ἦταν ὁ π. Γεώργιος–, ἀλλά καί κατόπιν ἐξέδωσε Ἀνακοινώσεις μέ τό ἴδιο πνεῦμα γιά θέματα πού ἀφοροῦσαν προεκτάσεις τοῦ ὑπ' ὄψιν Θεολογικοῦ Διαλόγου.

Θεωρήσαμε χρέος μας νά ἐπανεκδώσουμε σέ ἓνα ἐνιαῖο τόμο τά κείμενα πού ἦταν ὁ κόπος μιᾶς εἰκοσαετίας τοῦ μακαριστοῦ μας Καθηγουμένου. Στόν τόμο περιελάβουμε καί τά ἐκδεδωμένα κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, διότι χωρίς αὐτά θά ὑπῆρχε ἀσυνέχεια στήν θεολογική του σκέψη. Σέ αὐτόν τόν τόμο φαίνεται ὅτι στόχος ἑνός ὑγιοῦς καί θεοσυνεργήτου θεολογικοῦ Διαλόγου, ὅπως ἐκεῖνος τοῦ ἱεροῦ Φωτίου τόν 9^ο αἰῶνα, εἶναι νά βοηθήσῃ τούς Ἀντιχαλκηδονίους νά συνειδητοποιήσουν ὅτι ἡ ἀπόρριψις τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ καί ἡ ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας ἐξασφαλίζει τήν ἐπιστροφή τους στήν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας. Προετάξαμε τῶν κειμένων μία ἐκτενῆ εἰσαγωγή, γιά νά περιγράψουμε χάριν τῶν νεωτέρων τό ἱστορικό καί θεολογικό-ἐκκλησιολογικό πλαίσιο, ἐντός τοῦ ὁποίου εἶχαν συνταχθῆ τά ἀναδημοσιευόμενα κείμενα, ἀλλά καί νά ὀρίσουμε τόν στόχο τῆς παρούσης ἐκδόσεως, πού εἶναι νά συμβάλουμε ταπεινά στήν θεοφιλή καί θεοσυνεργήτη ἐπανάνωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία.

Ἐφ' ὅσον θέλουμε τήν ἐπανάνωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Ἐκκλησία, εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο νά συνεχισθῆ ὁ Θεολογικός Διάλογος, βασισμένος πλέον στήν ἀμετακίνητη ἐκκλησιολογική ἀρχή, ὅτι μόνον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας κατέχει ἀδιαμφισβήτητα ἀκεραία τήν ἀποστολική χριστολογική Πίστι. Ἕνας Διάλογος πού ἐνδεχομένως θά ἄφηνε τούς ἀντιχαλκηδονίους Χριστιανούς νά πιστεύουν ὅτι εἶναι Ὁρθόδοξοι, δέν θά συνεργοῦσε σέ μία θεάρεστη ἔνωσί τους μέ τήν Ἐκκλησία.

Πιστεύουμε ὅτι μέ τήν ἐπανάνωσι τῶν μελετῶν αὐτοῦ τοῦ τόμου ἐπιτελοῦμε τό χρέος μας καί ἔναντι τῶν πολυπαθῶν ἀντιχαλκηδονίων Χριστιανῶν, ὅπως τό εἶχε περιγράψει ὁ μακαριστός Καθηγούμενος καί Γέροντάς μας π. Γεώργιος:

«Τά κείμενα πού ἀκολουθοῦν ἄς γίνουν δεκτά ὡς ὁμολογία τῆς Πίστεώς μας πού προσφέρεται μέ ἀγάπη καί πρός τούς Ἀντιχαλκηδονίους, τούς ὁποίους δέν πρέπει νά ἐξαπατήσουμε ὠραιοποιώντας τήν ἀρρωστημένη τους κατάστασι. Μέ τό νά τούς χαρακτηρίζουμε

ὀρθοδόξους δέν σημαίνει ὅτι καί ἔγιναν ὀρθόδοξοι. Ἡ ὁμολογία αὐτή εἶναι χρέος ἀγάπης καί πρὸς τὸν Σωτῆρα μας Χριστό πού θέλει καί ἀναμένει ἀπὸ ἐμᾶς νά τὸν πιστεύουμε καί νά τὸν κηρύττουμε ὀρθοδόξως. Εἶναι ἀκόμη χρέος εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἀγίους Πατέρας μας, οἱ ὅποιοι αὐτὴν τὴν πίστι ὡμολόγησαν, ἐκήρυξαν, ἔδογματίσαν, μᾶς παρέδωσαν, καί γι' αὐτὴν τὴν πίστι ἐθυσιάσθησαν [...] Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, ἐνῶ ἡ αἵρεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν μᾶς εἶναι καθόλου ἀγαπητὴ καί ἀποδεκτὴ, οἱ ἴδιοι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μᾶς εἶναι πολὺ ἀγαπητοὶ γιὰ δύο κυρίως λόγους: Πρῶτον, γιατί διετήρησαν πολλὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, πράγμα πού τοὺς φέρει πολὺ κοντὰ μας. Τέτοια στοιχεῖα εἶναι ὁ μοναχισμὸς, ἡ λατρεία, ἡ ἄσκησις, ἡ εὐλάβεια, ἡ τιμὴ πρὸς τοὺς Ἁγίους. Εἶναι ἐπίσης καί τό γεγονός ὅτι δέν ἔχουν ἐκπέσει σέ ἄλλες αἱρέσεις, οὔτε ἔχουν ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὸν σχολαστικισμό καί ὀρθολογισμό τῶν Δυτικῶν. Δεύτερον, γιατί εὐρίσκονται ἀνάμεσα στὴν πλημμυρίδα τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου, γεγονός πού τοὺς ἀναγκάζει νά ζοῦν μέσα σέ ἀνασφάλεια, κινδύνους προσωπικούς καί ἐθνικούς καί γενικῶς σέ κατάστασι πού θυμίζει τὴν ἰδική μας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ὀθωμανικῆς δουλείας. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι λαοὶ ἔχουν ἀνάγκη καί τῆς ἰδικῆς μας μερίμνης, συμπαθείας, στοργῆς καί φροντίδος. Καί τό σπουδαιότερο, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὸν φωτιστικὸ λόγο τῆς Ἐκκλησίας καί τὴν ζωοποιὸ Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὅποια ἐπὶ χίλια πεντακόσια ἔτη στεροῦνται ἐξ αἰτίας τοῦ χωρισμοῦ τους ἀπὸ τὴν κοινωνία τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας».

Μέ ἐμπιστοσύνη στὸν Κύριο τῆς Ἐκκλησίας, τὸν «γνωριζόμενον ἐν δύο φύσεσι» ἐν μιᾷ Ὑποστάσει, παραδίδουμε τό μετὰ χειρας ἔργο στὴν Ἐκκλησία, στοὺς ἐν Χριστῷ πατέρας καί ἀδελφούς μας.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου
Ἁγίου Ὁρους

† Ἀρχιμανδρίτης Χριστοφόρος

Ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τῇ 16ῃ Ἰουλίου 2018
Μνήμη τῶν Ἁγίων Πατέρων
τῆς ἀγίας Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπανεκδόσεως τῶν ἔργων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γρηγορίου, πού ἀφοροῦν τόν θεολογικό Διάλογο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους, κρίθηκε ἀπαραίτητο νά γίνη μία ἀνασκόπησις τοῦ ὅλου θέματος μέ τήν παροῦσα Εἰσαγωγή. Ἡ Εἰσαγωγή δίνει τήν δυνατότητα στόν ἀπλό (μὴ εἰδικό) ἀναγνώστη ἢ στόν εἰδικό μελετητή, πού δέν εἶχαν παρακολουθήσει ἐξ ἀρχῆς τήν ἐξέλιξι τοῦ ἐνδο-ὀρθοδόξου διαλόγου γύρω ἀπό τίς συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, νά κατανοήσῃ τούς λόγους, γιά τούς ὁποίους πιστεύουμε ὅτι αὐτός ὁ Θεολογικός Διάλογος πρέπει νά συνεχισθῇ ἐπί νέων βάσεων καί μέ νέους στόχους.

Κεφάλαιο Α΄.

Ἡ χριστολογική συμφωνία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

1. Γενικές ἀναφορές.

1.1. Γενικά γιά τό ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα.

Οἱ Χριστιανοί πού χωρίσθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἐπειδὴ δέν δέχθηκαν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο πού ἔγινε στήν Χαλκηδόνα τό 451, εἶναι οἱ Κόπτες, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Συροϊακωβίτες, οἱ Αἰθίοπες καί οἱ Χριστιανοί τοῦ Μαλαμπάρ. Τό πρόβλημα πού ἔφερε τόν χωρισμό, μέ ἀπλᾶ καί κατανοητά ἀπό τούς μὴ εἰδικούς λόγια (χωρίς θεολογικές λεπτολογήσεις), εἶναι τό ἑξῆς:

Τό εὐαγγελικό μήνυμα, ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» καί ὅτι ὁ «Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί», διαστρεβλώθηκε ἀπό τούς αἰρετικούς. Οἱ ἀρχαῖοι δοκῆται ἔλεγαν ὅτι ὁ Χριστός δέν σαρκώθηκε πραγματικά, ὅτι ἡ ἐνανθρώπησις του ἦταν μία φαντασία. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι ὁ Λόγος μεταβλήθηκε σέ σάρκα. Ἄλλοι πάλι ὅτι ὁ Χριστός πού σταυρώθηκε δέν ἦταν ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Γιά ὅλες αὐτές τίς διαστρεβλώσεις τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἔγραφε χωρίς περιστροφές: «τά γάρ προειρημένα οὔτε λεκτά οὔτε ἀκουστά παρά Χρι-

στιανοῖς, ἀλλὰ ἀλλότρια κατὰ πάντα τρόπον τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας ἐστίν»¹.

Οἱ αἰρετικὲς αὐτές ἀντιλήψεις πῆραν πῖο συγκεκριμένη μορφή τὸν 4^ο καὶ 5^ο αἰῶνα. Οἱ ἀρειανοὶ ἔλεγαν ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος προσέλαβε μόνον σάρκα χωρὶς ψυχῆ, καὶ οἱ Ἀπολιναρισταὶ ἔλεγαν ὅτι προσέλαβε ψυχῆ χωρὶς νοῦ καὶ λόγου. Καὶ οἱ δύο ομάδες ἀφαιροῦσαν ἀπὸ τὸν Χριστὸ κάποιον στοιχεῖο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (ψυχῆ, νοῦ, λόγο) καὶ ἔτσι ματαιώναν τὴν σωτηρία τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Σὲ αὐτοὺς ἀπάντησε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγοντας: «τό γὰρ ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον· ὃ δὲ ἦνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται»². Στὴν Α΄ Οἰκουμενικῆ Σύνοδο εἶχε καταδικασθῆ ὁ ἀρειανισμὸς. Στὴν Β΄ Οἰκουμενικῆ Σύνοδο καταδικάσθηκε καὶ ὁ ἀπολιναρισμὸς.

Ὁ Νεστόριος στὴν συνέχεια ἔλεγε ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ Θεὸς Λόγος πού γεννήθηκε προαιωνίως ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἄλλος ὁ ἄνθρωπος Χριστὸς πού γεννήθηκε ἐπ' ἐσχάτων ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία· ὁ ἄνθρωπος Χριστὸς ἦταν ἐνωμένος μὲ τὸν Θεὸ Λόγο «κατὰ συνάφειαν, κατ' ἀξίαν καὶ γνώμης ταυτότητα». Ἡ νεστοριανὴ κακοδοξία ἦταν προφανῆς, διότι σύμφωνα μὲ αὐτὴν ὁ σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων δέν ἦταν ὁ Θεὸς ἀλλὰ ἕνας ἄνθρωπος. Ἡ Γ΄ Οἰκουμενικῆ Σύνοδος τῆς Ἐφέσου (τό 431) κατεδίκασε τὴν κακοδοξία καὶ διατύπωσε τὸ δόγμα τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως. Πρόεδρος καὶ ψυχῆ τῆς Συνόδου ἦταν ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Θεὸς Λόγος πού ἔγινε ἄνθρωπος· αὐτὸς εἶναι ὁ Σωτὴρας μας, ἐπειδὴ ἔκανε τὴν σάρκα (τὴν ἀνθρωπίνη φύσι) δική Του· εἶναι ἡ μία Ὑπόστασις τοῦ Λόγου πού μετὰ τὴν ἐνσάρκωσί της ἔχει πλέον δύο φύσεις, τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐνωμένες μὲ μία «φυσι-

1. Πρὸς Ἐπίκτητον, 2. Βλ. ἐκτενέστερα: «Ποῖος Ἄδης ἠρεύξατο ὁμοούσιον εἰπεῖν τό ἐκ Μαρίας σῶμα τῆ τοῦ Λόγου θεότητι; ἢ ὅτι ὁ Λόγος εἰς σάρκα καὶ ὀστέα καὶ τρίχας καὶ ὄλον σῶμα μεταβέβληται, καὶ ἠλλάγη τῆς ἰδίας φύσεως;... τίς δὲ ἀκούων, ὅτι οὐκ ἐκ Μαρίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας μετεποίησεν ἑαυτῷ σῶμα παθητόν ὁ Λόγος, εἶποι ἄν Χριστιανόν τόν λέγοντα ταῦτα;... ἢ πῶς Χριστιανοὶ θέλουσιν ὀνομάζεσθαι οἱ λέγοντες εἰς ἄνθρωπον ἅγιον ὡς ἐπὶ ἕνα τῶν προφητῶν ἐληλυθέναι τόν Λόγον, καὶ μὴ αὐτόν ἄνθρωπον γεγονέναι λαβόντα ἐκ Μαρίας τό σῶμα, ἀλλ' ἕτερον εἶναι τόν Χριστόν καὶ ἕτερον τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον, τόν πρό Μαρίας καὶ πρό αἰῶνων ὕϊόν ὄντα τοῦ Πατρὸς;».

2. Ἐπιστολὴ 101, Πρὸς Κληδόνιον α', 32.

κή» (δηλαδή πραγματική, ὄχι κατ' ἀξίαν ἢ ταυτοβουλίαν) ἔνωσι· ἡ Παναγία Παρθένος γέννησε Θεόν, εἶναι Θεοτόκος³.

Δύο χρόνια μετά (τό 433), ἐπειδὴ κάποιοι εἶχαν παρεξηγήσει τὴν φράσι του «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», ὅτι δῆθεν ἔλεγε πὼς ὁ Χριστός εἶναι μία φύσις, μέ τίς Διαλλαγές (ἓνα ἔγγραφο πού συναποδέχθηκαν ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καί ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰωάννης) ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπαναβεβαίωσε τὸ φρόνημά του ὅτι δύο πραγματικές φύσεις, θεότης καί ἀνθρωπότης, εἶναι ἐνωμένες στὴν μία Ὑπόστασι τοῦ Χριστοῦ⁴.

Ὁ Εὐτυχῆς, ἀρχιμανδρίτης καί προϊστάμενος τῶν μοναστηρίων τῆς Κων/πόλεως, ἂν καί ἦταν θερμός ὀπαδός καί συναγωνιστής τοῦ ἁγίου Κυρίλλου στὸν ἀντινεστοριανικό ἀγῶνα, παρενόησε μονοφυστικῶς τὴν διδασκαλία του καί γι' αὐτὸ δέν δεχόταν δύο φύσεις στὸν Χριστό ἀλλὰ μόνο μία θεία φύσι⁵. Ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος στὴν Κων/πολι (τό 448) μέ πρόεδρο τὸν ἅγιο Φλαβιανό Κων/πόλεως κατεδίκασε τὸν Εὐτυχῆ, ἀλλὰ μία ἄλλη Σύνοδος στὴν Ἔφεσο (τό 449), πού ἔμεινε στὴν ἱστορία γνωστὴ ὡς *Ληστρική*, ἔχοντας πρόεδρο τὸν Διόσκορο Ἀλεξανδρείας δικαίωσε τὸν Εὐτυχῆ καί τὸν μονοφυσισμὸ του.

Γιὰ νὰ λυθῆ τὸ πρόβλημα γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Εὐτυχοῦς καί γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ ὁ μονοφυσισμὸς καί ὁ νεστοριανισμὸς, συγκροτήθηκε ἡ ἁγία Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν Χαλκηδόνα τό 451. Ἡ Σύνοδος διετύπωσε ἀριστοτεχνικά τὴν ἀποστολικὴ Πίστι γιὰ τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Βασισμένη στὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων

3. «Σαρκί καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦντες τὸν Λόγον, ἓνα προσκυνοῦμεν Ὑῖόν καί Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, οὔτε ἀνά μέρος τιθέντες καί διορίζοντες ἄνθρωπον καί Θεόν ὡς συνημένους ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀξίας καί αὐθεντίας ἐνότητι (κενοφωνία γάρ τοῦτο καί ἕτερον οὐδέν) οὔτε μὴν Χριστόν ἰδικῶς ὀνομάζοντες τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον καί ὁμοίως ἰδικῶς Χριστόν ἕτερον τὸν ἐκ γυναικός, ἀλλ' ἓνα μόνον εἰδότες Χριστόν τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον μετά τῆς ἰδίας σαρκός» (Ἐπιστολή Γ', Πρὸς Νεστόριον, ACO I, 1, 1, 35-36).

4. ACO I, 1, 6, 154.

5. Ὁ Εὐτυχῆς «δισχυρίζετο λέγων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν μὴ δεῖν ὁμολογεῖσθαι ἐκ δύο φύσεων μετά τὴν ἐνανθρώπησιν», καί ἐπιπλέον ἔλεγε ὅτι τὸ σώμα τοῦ Κυρίου δέν ἦταν ὁμοούσιο μέ τὸ δικό μας: «μὴ εἰληφέναι ἐξ αὐτῆς [τῆς Παρθένου] σάρκα ἡμῖν ὁμοούσιον» (Ἐπιστολή Φλαβιανοῦ Κων/πόλεως πρὸς Λέοντα Ρώμης, ACO II, 1, 1, 37).

Οἰκουμενικῶν Συνόδων Α', Β' καὶ Γ' κατεδίκασε ταυτόχρονα καὶ τίς δύο αἱρέσεις. Διεκήρυξε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι μία ὑπόστασις, ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ δύο φύσεις, θεότης καὶ ἀνθρωπότης, ἐνωμένες ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως. Οἱ δύο φύσεις διατηροῦν μετὰ τὴν ἐνωσί τους τὴν φυσικὴ τους διαφορὰ καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς Λόγος μετὰ τὴν ἐνανθρώπησί Του γνωρίζεται ἐν δύο φύσεσι, δηλαδή ὁ αὐτὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ «ἐνεργεῖ καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας».

Ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας καὶ ἀργότερα ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας ἀπέρριψαν τὴν διδασκαλία τῆς Συνόδου, διότι θεώρησαν ὅτι μέ τὸ νὰ δεχθῆ ἡ Σύνοδος δύο φύσεις στὸν Χριστὸ ἐπανάφερε τὸν νεστοριανισμό, τὸν ὁποῖο εἶχε καταδικάσει ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ὁ Διόσκορος διαρκούσης τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος εἶχε δηλώσει: «τό ἐκ δύο δέχομαι, τό δύο οὐ δέχομαι», καὶ «ἰδοὺ τούτου ἐπιλαμβάνομαι· μετὰ γὰρ τὴν ἐνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσί». Ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας, μερικὲς δεκαετίες ἀργότερα, ὠργάνωσε τὴν μονοφυσικὴ διδασκαλία σὲ ἓνα παράλογο θεολογικὸ σύστημα, τό ὁποῖο στήριξε ἐπὶ δεκαπέντε αἰῶνες τό ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα. Στὸ κέντρο τῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου εἶναι ἡ «σύνθετη φύσις» καὶ ὁ μονοενεργητισμός, καθὼς γράφει: «ἕως ἄν οὖν εἷς ἐστὶν ὁ Χριστὸς, μίαν ὡς ἑνὸς αὐτοῦ τὴν τε φύσιν καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν»⁶.

Στίς αἰρετικὲς χριστολογικὲς ἀπόψεις ἡ Ἐκκλησία ἀντιπαρέβαλε τό φρόνημά της μέ τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μέ θαυμαστὴ ὁμοφωνία ἀνεθεμάτισαν τὸν ἀπολιναρισμὸ, τὸν νεστοριανισμό, τὸν μονοφυσισμὸ καὶ τὸν συνεπακόλουθο μονοθελητισμὸ, μαζί μέ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν τῶν αἱρέσεων, ἐπειδὴ ὅλες αὐτές οἱ αἱρέσεις ἀκύρωναν τό μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐτόνισε τό «ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως ἀτρέπτως ἀδιαιρέτως ἀχωρίστως γνωριζόμενον» (τὸν Χριστόν)· ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ διευκρίνησε ὅτι τό «ἐν δύο φύσεσι» δέν πρέπει νὰ ἐννοηθῆ ὡς διαίρεσις τῶν φύσεων καὶ γι' αὐτὸ κατεδίκασε ὅσους τό ἐννοοῦσαν ἔτσι (τὰ *Τρία Κεφάλαια*)· ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατεδίκασε τὸν μονοενεργητισμὸ καὶ τὸν μονοθελητισμὸ, καὶ ἐπὶ λέξει:

6. *Doctrina Patrum*, 310.

«τὴν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καὶ Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσαν, καὶ τό τέλειον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διὰ τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσαν». Ἡ Πενθέκτη Σύνοδος καὶ ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ ἐπιβεβαίωσαν τὴν καταδίκη τῶν αἱρέσεων αὐτῶν.

Ἡ αἵρετικὴ διδασκαλία ἐνδέχεται νὰ εἶναι μία προφανὴς καὶ προκλητικὴ διαστρέβλωση τοῦ εὐαγγελίου, ὅταν π.χ. ἀρνηταί κάποιος ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός (ἀρειανισμὸς) ἢ ἀληθινὸς ἄνθρωπος (δοκητισμὸς). Ἐνδέχεται ὅμως νὰ εἶναι δυσδιάκριτη καὶ νὰ φαίνεται σάν μικρὴ διαφοροποίησις ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξὴ διδασκαλία, ὅταν π.χ. κάποιος ἀρνηταί τίς δύο ἐν Χριστῷ φυσικὲς ἐνέργειες πού δροῦν “ἡνωμένως” καὶ παραδέχεται τὴν μία (ὑποστατικὴ) σύνθετη θεανθρωπίνῃ ἐνέργεια ἐν Χριστῷ. Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ἀκόμῃ ἐποχὴ θεωροῦν μεγάλη καὶ καταστρεπτικὴ ἀκόμῃ καὶ τὴν πιὸ μικρὴ διαφοροποίησις ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία. Μάλιστα τὴν δυσδιάκριτη αἵρεσι τὴν θεωροῦν ἀκόμῃ πιὸ ἐπικίνδυνη καὶ ἀπὸ τὴν προφανή. Ἡ στάσις αὐτῆ τῶν ἁγίων Πατέρων εἶναι φιλόανθρωπη, ἐπειδὴ ἐξασφαλίζει στὸν ἄνθρωπο τὴν εὐθεΐα καὶ ἀπλανῆ ὁδὸ τῆς σωτηρίας. Ἡ ἐπιμονὴ στὴν αἵρετικὴ διδασκαλία, ἀκόμῃ καὶ γιὰ ἓνα ἰώτα ἢ μία κεραία, ἀκυρώνει τὴν δυνατότητα τῆς σωτηρίας. Κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο ἡ ἑτεροδοξία εἶναι ἓνα ἀκάθεκτο κακό: «Ὅταν γάρ τι καινὸν ἐπεισενεχθῆ, αἰεὶ καινοτομίας τίκει· καὶ ἄπειρος ἢ πλάνη τοῦ ἐξεληθόντος τὸν λιμένα τὸν εὐδίων, καὶ οὐδαμοῦ στήσεται. Ἐπὶ πλεῖον γάρ προκόψουσιν ἀσεβείας, φησί, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν, ὡς γάγγραινα, νομὴν ἔξει. Ἀκάθεκτον κακόν, οὐκέτι ἰατρεία κατασχεθῆναι δυνάμενον, ἀλλὰ τό πᾶν λυμαίνεται. Δείκνυσιν ὅτι νόσος ἐστίν ἡ καινοφωνία, μᾶλλον δὲ νόσου χαλεπωτέρα» (PG 62, 626). Στίς ἡμέρες μας βλέπουμε πῶς ἑτεροδοξες κοινότητες ὀλισθαίνουν σέ ὄλο καὶ μεγαλύτερα ἀτοπήματα! .

Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι ὠδηγήθηκαν στὴν αἵρεσι, ἐπειδὴ ἐμπιστεύθηκαν τὴν ἀνθρώπινη (τὴν θύραθεν) φιλοσοφία καὶ ἀθέτησαν τὴν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός ἐρωτᾷ σχετικῶς τοὺς σεβηριανούς: «Τίς τοῦτο τῶν θεοφόρων εἶρηκε πώποτε, εἰ μὴ που τὸν παρ’ ὑμῖν ἅγιον Ἀριστοτέλην ἡμῖν ὡς τρισκαιδέκατον

ἀπόστολον εἰσαγάγοιτε καὶ τῶν θεοπνεύστων τὸν εἰδωλολάτρην προκρίνοιτε;»⁷. Ὅπως μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἡ αἵρεσις γεννιέται ἐπειδὴ οἱ αἰρετικοὶ δὲν ἐμπιστεύονται τὴν ἐμπειρία τῶν θεοπτῶν ἁγίων ἀλλὰ τὴν φιλοσοφία: «Κᾶν ἐξετάσης, ἴδοις ἄν πάσας ἢ τὰς πλείστας τῶν δεινῶν αἰρέσεων ἐντεῦθεν λαβούσας τὰς ἀρχάς»⁸.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου εἶναι ἀλήθεια. Ἡ αἵρεσις, κατὰ τὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο Κύπρου, εἶναι ψεῦδος, στερεῖται Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀθετεῖ τὴν Παράδοσι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐξώκειλε καὶ κινεῖται στό σκότος, τυφλὴ καὶ μυωπάζουσα⁹. Τὸ ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα θεμελιώθηκε στό αἰρετικό φρόνημα τῶν πρωτεργατῶν του καὶ θά θεραπευθῆ, ὅταν μέ τὸν Θεολογικὸ Διάλογο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι κατανοήσουν τὴν ἀλήθεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας.

1.2. Γενικά γιά τόν θεολογικὸ Διάλογο.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας κατὰ τὸν 20^ο αἰῶνα ἀνέπτυξε ἓνα μακροχρόνιο Θεολογικὸ Διάλογο μέ τοὺς ἀντιχαλκηδονίους Χριστιανούς. Ὁ θεολογικὸς Διάλογος, μετὰ ἀπό τὴν προϊστορία του πού ἀφοροῦσε προσωπικὲς ἐπαφές ἐκατέρωθεν καὶ τὴν καλλιέργεια καλῶν σχέσεων σέ ἐπίπεδο ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἡγετῶν, διεξήχθη σέ δύο φάσεις: α) τίς τέσσερις ἀνεπίσημες Διασκέψεις στό πλαίσιο τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, καὶ β) τίς ἐπίσημες, μετὰ ἀπό πανορθόδοξες ἀποφάσεις, Συνελεύσεις τῆς συγκροτηθείσης Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ θεολογικὸς Διάλογος ἀναψηλάφησε τό ζήτημα τῆς ἐπανενώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, μετὰ ἀπό τὸν χωρισμὸ δεκαπέντε αἰῶνων καὶ τὴν ἀπουσία οὐσιαστικῶν ἐνωτικῶν συνομιλιῶν ἀπό τὸν 12^ο αἰῶνα. Μέ τό θέμα ἀσχολήθηκαν σπουδαῖοι

7. Κατὰ Ἰακωβιτῶν, 10.

8. Ὑπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων, 1, 1, 20· βλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἔργα, τόμ. 2, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1982, σελ. 108.

9. «Πᾶσα γὰρ αἵρεσις ψεύδεται μὴ λαβοῦσα Πνεῦμα Ἅγιον κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ» (Ἀγκυρωτός, 63), καὶ «Πᾶσα δὲ αἵρεσις ἀπό τῆς ἀληθείας ἐξοκέλασα ἐν σκότῳ τυφλώττει καὶ μυωπάζει, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων διανοουμένη» (Πανάριον, τόμ. 2, παρ. 11, σελ. 376).

Ὁρθόδοξοι θεολόγοι, ὅπως ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ὁ Ἰωάννης Καρμίρης, ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, ὁ π. Δημήτριος Στανιλοάε.

Στόν ἀνεπίσημο Διάλογο (στό Aarhus τό 1964, στό Bristol τό 1967, τήν Γενεύη τό 1970 καί στήν Addis Ababa τό 1971) συμφωνήθηκε παραδόξως ὅτι ἡ χριστολογική διδασκαλία τῶν δύο πλευρῶν διατηρήθηκε ἐξίσου ὀρθόδοξη, παρά τόν χωρισμό τόσων αἰῶνων, καί ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἀμοιβαία ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων τῶν διδασκάλων ἐκατέρας πλευρᾶς¹⁰.

Ἡ Μικτή Ἐπιτροπή τοῦ ἐπισήμου θεολογικοῦ Διαλόγου συνήλθε σέ τέσσερις συνελεύσεις (1985, 1989, 1990 καί 1993) καί συζήτησε θέματα πού ἀφοροῦσαν τήν Χριστολογία καί τήν Ἐκκλησιολογία, γιά τά ὁποῖα θεολογικές ὑποεπιτροπές ετοίμασαν τίς ἀπαραίτητες εἰσηγήσεις. Ἡ μεθοδολογία τοῦ ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου προέβλεπε τήν σύνταξι Κοινῶν Δηλώσεων πού θά ἐξέφραζαν τήν συμφωνία τῶν δύο πλευρῶν στό χριστολογικό καί τό ἐκκλησιολογικό ζήτημα. Καρποί τοῦ ἐπισήμου Διαλόγου ἦσαν οἱ δύο Κοινές Δηλώσεις (ἡ Α΄ Κοινή Δήλωσις ὑπεγράφη τό 1989 στό Μοναστήρι Anba Bishoy, ἡ Β΄ Κοινή Δήλωσις ὑπεγράφη τό 1990 στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης) καί τό Κοινό Ἀνακοινωθέν τῆς Δ΄ συνελεύσεως, πού ὑπεγράφη στήν Γενεύη ἐπίσης τό 1993 (βλ. Παράρτημα Β΄, σελ. 819 κ.ἐξ.).

1.3. Ἡ συμφωνία τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ συμφωνία συνοφίζεται στό ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι κατά τήν διάρκεια δεκαπέντε αἰῶνων σχίσματος διετήρησαν τήν ἴδια χριστολογική Πίστι καί ἀποστολική Παράδοσι, τήν ὁποῖα ὁμως διετύπωσαν μέ διαφορετική ὀρολογία. Ἡ συμφωνία, ὅπως ἐρμηνεύθηκε κατόπιν ἀπό τοὺς θεολόγους πού τήν ὑποστήριξαν, βασίσθηκε στίς ἐξῆς ἱστοριοδογματικές παραδοχές:

α) Ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Διόσκορος καταδικάσθηκε στήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο ὄχι γιά αἵρεσι ἀλλά γιά ἀπίθεια στήν Σύνοδο, καί ὅτι εἶχε ὀρθό χριστολογικό φρόνημα:

10. *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, eds. Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis, (WCC: Geneva, 1981).

β) Ὅτι ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας ἀνέπτυξε μία ὀρθή (κυρίλλεια) διδασκαλία περὶ δύο φύσεων ἐν Χριστῷ, καὶ ἐπομένως ὁ ἀντιχαλκηδονισμὸς τοῦ δὲν ἔκρυβε αἵρεσι (μονοφυσισισμό):

γ) Ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος τῆς Ἐφέσου (τοῦ 449) δὲν ἦταν αἵρετική, ἀλλὰ μέ τις ἀποφάσεις τῆς ἀντιμετώπισε τὸν νεστοριανισμό:

δ) Ὅτι οἱ μεταγενέστερες τῆς Δ' Οἰκουμενικές μας Σύνοδοι κατεδίκασαν τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὄχι γιὰ αἵρετικές διδασκαλίες ἀλλὰ γιὰ τὴν πεισματική ἀντίθεσί τους στὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος: καὶ ἐπομένως,

ε) Ὅτι μέ πανορθόδοξη συμφωνία εἶναι δυνατή ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων πού ἔχουν ἐπιβληθῆ ἀπὸ Οἰκουμενικές Συνόδους στοὺς ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους.

2. Γιατί συντάχθηκαν τὰ παρόντα κείμενα.

2.1. Τὰ ἐρωτήματα πού προέκυψαν.

Μετά τὴν ἀνακοίνωσι τῶν συμφωνιῶν (Κοινῶν Δηλώσεων) τοῦ ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου ἀνέκυψαν θεολογικά ἐρωτήματα, τὰ ὅποια μποροῦν νὰ συνοψισθοῦν στὰ ἑξῆς:

- Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πράγματι ὀρθόδοξοι στὴν χριστολογική τους Πίστι, ὅπως ὑποστηρίχθηκε στίς Κοινές Δηλώσεις τοῦ Διαλόγου; Εἶναι δηλαδή ὁ σεβηριανισμὸς μία Ὁρθόδοξη διδασκαλία;

- Εἶχαν πράγματι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι (ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας, ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας καὶ οἱ λοιποὶ), ὀρθόδοξο χριστολογικό φρόνημα, ἢ ἀπεναντίας εἶναι αὐτοὶ πού θεμελίωσαν τὸ ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα στὴν βάσι τοῦ δισσοκορείου-σεβηριανοῦ μονοφυσισμοῦ;

- Μποροῦν ἄραγε νὰ ἀρθοῦν τὰ ἀναθέματα ἐναντίον τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων, ἢ αὐτό εἶναι ἀδύνατον, δεδομένου ὅτι τὰ ἐπέβαλαν Οἰκουμενικές Σύνοδοι πού ἐξέφρασαν, ὅπως πιστεύουμε, ἀλάνθαστα τὴν πίστι καὶ τὴν βούλησι τῆς Ἐκκλησίας;

- Μπορεῖ ἄραγε νὰ γίνῃ ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τὴν Ἐκκλησία, χωρὶς αὐτοὶ νὰ ἀποδεχθοῦν ἀνεπιφύλακτα τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στό σύνολό τους (Ὅρους, Κανόνες καὶ ἀποφάσεις πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ δόγμα);

- Στο τέλος-τέλος, θά είναι άραγε μία ένωση που θά οδηγήσει τους καλοπροαιρέτους αντιχαλκηδόνιους λαούς στην ένότητα και καθολικότητα της Ὁρθοδόξου Πίστεως, τήν ὁποία ὡς ἀσφαλῆ ὁδὸ τῆς κατὰ Χάριν θεώσεως κατ' ἔξοχὴν ἔχει ἀνάγκη ὁ θεόπλαστος ἄνθρωπος, ἢ θά εἶναι μία ένωση σάν τίς ποικίλες ἐνοποιήσεις σκοπιμότητος που ἐπιδιώκονται καί ἐπιβάλλονται στίς ἡμέρες μας;

Τά ἀνωτέρω ἐρωτήματα προσδιώρισαν τόν στόχο τοῦ ἐνδο-ὀρθοδόξου διαλόγου τῆς περασμένης τριακονταετίας, που ἦταν νά διαλευκανθῆ ἂν οἱ Κοινές Δηλώσεις πρέπει νά γίνουν ἀποδεκτές ἀπό Ὁρθοδόξου πλευρᾶς ἢ ὀφείλουν νά ἐπανεξεταστοῦν. Στά κείμενα αὐτοῦ τοῦ τόμου καταγράφεται ἡ ἀγιορειτικὴ συμβολὴ σέ αὐτόν τόν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο.

2.2. Ἡ ἀποψις καί οἱ στόχοι τῆς ἀγιορειτικῆς συμβολῆς.

Ὑποστηρίζεται στόν ἀνά χειρᾶς τόμο ὅτι οἱ ἀνωτέρω (παρ. 1.3) ἱστοριοδογματικές παραδοχές εἶναι ἐσφαλμένες. Θά ἔλεγε κανεὶς ὅτι εἶναι εἰδικὰ 'κατασκευασμένες' γιὰ νά ἐξυπηρετηθῆ μία χριστολογικὴ συμφωνία. Ἄς σημειωθῆ ἐκ προοιμίου ὅτι, τά συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς καί οἱ ἰσχυρισμοὶ που τά δικαιολογοῦν, ἐρχονται σέ εὐθεία ἀντίθεσι μὲ ὅ,τι ψάλλουμε στίς καθημερινές μας Ἀκολουθίες γιὰ νά λατρεύσουμε Ὁρθοδόξως τόν Χριστό καί νά τιμήσουμε τούς Ἁγίους Του, καί μὲ ὅ,τι παρελάβαμε ὡς πίστι καί φρόνημα ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες μας. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν διαχρονικὴ λατρευτικὴ παράδοσι (τό *lex orandi*) καί αὐτὴν τὴν Πίστι τῆς Ἐκκλησίας (τό *lex credendi*), ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβῆρος εἶναι αἰρετικοί, ἢ χριστολογικὴ τους διδασκαλία εἶναι ὁ σεβηριανὸς μονοφυσισμός, τόν ὁποῖον ἔχουν καταδικάσει οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἀπό τὴν Δ' μέχρι καί τὴν Ζ' καί οἱ ἅγιοι Πατέρες μέχρι σήμερα.

Ἡ διήκουσα ἔννοια σέ ὅλα τά κείμενα τοῦ τόμου, παρότι ἔχουν γραφῆ σέ διαφορετικὲς χρονικὲς στιγμές καί μὲ ἀφορμὴ διαφορετικὰ ἐρεθίσματα, εἶναι: α) ὅτι οἱ αντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι πρεσβεύουν τόν μονοφυσισμὸ καί τόν μονοενεργητισμὸ, ὅπως ἀκριβῶς τούς καταλογίζεται ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας καί ἀπό τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, καί β) ὅτι ἀπό αὐτόν τόν μονοφυσισμὸ-μονοενεργητισμὸ πρέπει νά ἀποδεσμευθοῦν οἱ σημερινοὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι. Τά κείμενα

εἶναι γραμμένα μέ εὐαισθησία πρὸς τοὺς δοκιμαζομένους ἀντιχαλκηδονίους λαούς, μέ συναίσθησι τῆς εὐθύνης πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν μία ἢ τὴν ἄλλη τοποθέτησι στό ζήτημα, καί μέ σεβασμό στά πρόσωπα καί στοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς πού διεκπεραίωσαν τόν Θεολογικό Διάλογο. Συζητοῦνται ὅμως τά λάθη πού ἔγιναν σ' αὐτόν καί προτείνονται ὀρθές θεολογικές βάσεις, σύμφωνες μέ τό πνεῦμα τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐπάνω στίς ὁποῖες μπορεῖ νά συνεχισθῇ ὁ Θεολογικός Διάλογος, ἔτσι ὥστε α) οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ὑπερβοῦν τόν σεβηριανό μονοφυσιτισμό, καί β) νά διαφυλαχθῇ ἡ εἰρήνη καί ἡ ἐνότης τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

3. Ἡ πορεία πρὸς τόν ἀνεπίσημο Θεολογικό Διάλογο.

3.1. Ἡ διαχρονική Παράδοσις.

Μέχρι τά μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος δέν ὑπῆρχαν ρωγμές στήν Παράδοσι, τὴν ὁποία συνώψισε ἡ ἁγία Πενθέκτη Οἰκουμενική Σύνοδος. Σύμφωνα μέ αὐτήν, οἱ σεβηριανοὶ ἀντιχαλκηδόνιοι Χριστιανοὶ εἶναι αἰρετικοί, ἐπειδὴ ὁμολογοῦν μία κατὰ σύγχυσι φύσι στόν Χριστό¹¹. Αὐτὴν τὴν Παράδοσι ἐκφράζει ὁ Μέγας Φῶτιος μέ τὴν ἐπιστολή του *Πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς θρόνους*¹². Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς¹³ καί ὁ ἅγιος Φιλόθεος ὁ Κόκκινος¹⁴ τὴν ἐπιβεβαιώνουν. Οἱ ὕστεροι βυζαντινοὶ κανονολόγοι ἀκολουθοῦν τὴν συνοδική παράδοσι καί ἀποδίδουν κακοδοξία στοὺς ἀντιχαλκηδονίους διδα-

11. Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος «τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε ... Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μέν τῆς διαιρέσεως, τόν δέ τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρὸς ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καί ἀθεότητος βάραθρον» (*Πενθέκτη Σύνοδος, κανὼν α'*).

12. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1960, τόμ. I, σελ. 322.

13. «...Δεχόμεθα καί ἀσπαζόμεθα τάς ἁγίας καί Οἰκουμενικάς Συνόδους ... καί τὴν τετάρτην τὴν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα Πατέρων κατὰ Εὐτυχούς καί Διοσκόρου, μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ δογματιζόντων κακῶς...» (Ὁμολογία Πίστεως ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ).

14. «...Ἐρῶρέτω Νεστόριος, Εὐτυχῆς τε καί Διόσκορος, Σεβῆρος τε καί ἡ τούτων ἐξάγιστος συμμορία, ὁ μέν Ὑῖων εἰσάγων δυάδα ...· οἱ δέ, σύγχυσι ποιοῦντες τὴν τῶν φύσεων ἔνωσι, οὐχ ὑποστατικὴν ἔνωσι ἀλλά φυσικὴν κρᾶσι καί φύρσι αὐτὴν δογματίζοντες...» (Ὁμολογία Πίστεως ἁγίου Φιλοθέου Κοκκίνου, Πατριάρχου Κων/πόλεως)

σφάλους¹⁵. Αὐτήν ἐκφράζει ἀργότερα ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Γραικός, καθὼς συντάσσει λόγο μὲ τίτλο *Κατὰ τῆς κακοδοξίας τῶν Ἀρμενίων*¹⁶. Ὁ Μελέτιος Πηγάς¹⁷, ὁ Δοσίθεος Ἱεροσολύμων στὴν *Δωδεκάβιβλον*¹⁸, ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στό *Πηδάλιον*, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος στὴν *Ἐπιτομὴν τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων* (1806), ὁ ἅγιος Νεκτάριος στό ἔργο του *Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι* (ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1972), καθὼς καὶ ἡ καθημερινή ζῶσα λατρεία στὸν ναὸ ἀναφέρονται στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ὡσάν σέ αἰρετικούς.

3.2. Ἡ ἀλλαγὴ. Οἱ πρῶτες ρωγμές.

Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ἰδίως ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ 20^{ου}, τὸ κλίμα ἀλλάζει. Γράφονται πραγματεῖες περὶ ἐνώσεως¹⁹. Ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' «συνοδικῶς ἀποφασίζεται ἡ σύστασις ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ δέουσα γενέσθαι ἐνέργεια πρὸς ἄρσιν τοῦ μεσοτοίχου... ἐκ παρερμηνείας γεννηθέντος»²⁰. Στὰ πατριαρχικά Γράμματα τοῦ 1902/4 καὶ στίς ἀνταπαντήσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γίνεται ἀναφορὰ στίς ἀρχαῖες χριστιανικὲς κοινότητες

15. Ὁ Ματθαῖος Βλάσταρις, στὴν ἐρμηνεία τοῦ 95^{ου} Κανόνος τῆς ΣΤ', γράφει: «Ὁ τοῖνον Διόσκορος... Εὐτυχῆς δέ... τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁμοούσιον μὲν ἐπίστευον τῷ Πατρὶ, περὶ δέ γε τὴν ἐνανθρώπησιν βλάσφημον γλῶτταν ἐκίνουν... Ὁ γε μὴν Σεβῆρος... κατ' οὐδέν ἐνδέων τὰ γε εἰς ἀσέβειαν Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς» (Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμ. στ', Ἀθῆναι 1859, σελ. 64). Ὁ Ζωναράς σημειώνει ὅτι τὸν Διόσκορο καὶ Εὐτυχῆ «καθεῖλόν τε καὶ ἀνεθεμάτισαν οἱ θεοὶ πατέρες, τὴν ἑαυτῶν κακοδοξίαν παραιτήσασθαι μὴ θελήσαντας» (*Ἐπιτομὴ Ἱστοριῶν*, 116).

16. Ἁγίου Μαξίμου Γραικοῦ, *Λόγοι*, ἔκδ. Ἰ. Μεγ. Μονῆς Βατοπαιδίου, τόμ. Β' 2012, σελ. 139-147.

17. Ἐπιστολὴ ΠΗ', τῷ Μελέκη Σακάτ, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, ἐν περιοδ. *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* ΝΔ' (1972), σελ. 383.

18. Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, βιβλ. Δ', κεφ. 2, παρ. 2-4.

19. Γρηγορίου, Μητροπολίτου Χίου τοῦ Βυζαντίου, *Περὶ ἐνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Κωνσταντινούπολις 1871· Πολυκάρπου Ψωμιάδου, *Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου*, Κωνσταντινούπολις 1911.

20. Εὐαγγελία Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι καὶ Οἰκουμενικαὶ σχέσεις τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν 20^{ον} αἰῶνα*, Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 223.

τῶν Ἀρμενίων, Κοπτῶν κ.λπ. μέ προοπτική ἀναθερμάνσεως τῶν σχέσεων μέ αὐτές²¹. Καί ἡ ρωσική αὐτοκρατορική ἐκκλησιαστική πολιτική κινεῖται πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνσι. Δημιουργεῖται κλίμα εὐνοϊκό γιὰ τὴν ἀνάληψι πρωτοβουλιῶν γιὰ ἐποικοδομητικό διάλογο.

Παρά ταῦτα ὅμως παρατηρεῖται καί μία ἀκόμη ἀλλαγὴ, μία πρώτη ρωγμὴ στὴν Παράδοσι: οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι λαοὶ παύουν νά θεωροῦνται πλέον αἰρετικοὶ μονοφυσίτες, ἐπειδὴ καταδικάζουν τὸν εὐτυχιανισμό· ὁ μονοφυσιτισμός ἐξαντλεῖται στὸν εὐτυχιανισμό. Ὁ ρῶσος ἐπίσκοπος Πορφύριος Οὐσπένσκυ ἔγραφε: «Δέν πρέπει νά ὀνομάζονται Μονοφυσίτες μέ τὴν ἔννοια τοῦ φυρμού ἢ τῆς τροπῆς τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ σέ μία, διότι αὐτοὶ ὄχι μόνο ἀπορρίπτουν ἀλλά καί ἀναθεματίζουν τὸν φυρμό»²². Καί ὁ Πολύκαρπος Ψωμιάδης (Μητροπ. Κολωνίας) ἐπίσης ἔγραφε: «Λέγοντες μίαν ἐν Χριστῷ φύσιν, οὐ κατὰ τὸν Εὐτυχεά συγγέροντες, οὔτε κατὰ τὸν Ἀπολινάριον ἐλαττοῦντες, ἐννοοῦσι πᾶν τοῦναντίον, ὅτι μετὰ τὴν ἔνωσιν ἑκατέρα τῶν φύσεων ἔμεινεν ἡ αὐτή»²³.

Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀπὸ τὴν δική τους πλευρὰ ἐπίσης διαβεβαίωναν ὅτι καταδικάζουν τὸν μονοφυσιτισμό τοῦ Εὐτυχοῦς, ὅτι ἀναγνωρίζουν καί ὁμολογοῦν τὸν Χριστό τέλειο Θεό καί τέλειο ἄνθρωπο, μέ πλήρη θεία καί πλήρη ἀνθρώπινη φύσι, ὅτι οἱ προκάτοχοι καί πρόγονοὶ τους ὠρχίζονταν γιὰ τὴν ὀρθοδοξία τους, ὅτι ἀπέρριπταν τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος γιὰτί νόμιζαν ὅτι εἶχε ἐκτραπῆ στὸν νεστοριανισμό, καί ὅτι κρατήθηκαν μακριὰ ἀπὸ τὴν Πίστι τοῦ βυζαντινοῦ κέντρου γιὰ πολιτικούς καί ψυχολογικούς λόγους.

Διεπίστωσαν δηλαδή κάποιοι Ὁρθόδοξοι καί διαβεβαιώναν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, ὅτι ὅσοι ἀκολουθοῦν τὴν χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου δέν εἶναι εὐτυχιανισταί, ἀπολιναρισταί, μονοφυσίται. Ἐντυπώσεις ὀρθοδοξίας καί διαβεβαιώσεις ὀρθοδοξίας

21. Ἔνθ' ἄνωτ.

22. Avgustin Nikitin, *Bishop Porfiriy Uspensky and the Ancient Oriental Churches (For the Centenary of His Demise)*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue between the Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, (Volos Academy: Volos, 2016), σελ. 503.

23. Στὸ ἔργο του, *Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 29' καί παρὰ Ἰω. Καρμίρη, *Σχέσεις Ὁρθοδόξων καί Ἀρμενίων, καί ἰδίως ὁ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα θεολογικός διάλογος μεταξύ αὐτῶν*, Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, τόμ. ΙΣΤ', Ἀθήναι 1968, σελ. 375, ὑποσημ.

συμπλέκονται από τις άρχές του 20^{ου} αιώνα και έντεϋθεν. Τήν δεκαετία του '50 ο Μητροπολίτης πρώην Νευροκοπίου Γεώργιος μετά από μελέτη των κειμένων και κυρίως μετά από συχνές και έγκάρδιες έπαφές με τους Κόπτες συμπεραίνει: «Έφ' όσον λοιπόν ο Διόσκορος δέν κατεδικάσθη επί αίρέσει, δέν ύπάρχει άμφιβολία ότι και οί άκολουθούντες αύτῶ και τιμώντες αύτόν πολυάριθμοι Κοπτορθόδοξοί άδελφοί τής Αίγύπτου δέν πρέπει νά θεωρώνται καταδικασμένοι ώς ο Εύτυχής»²⁴. Υπό τό πνεύμα αυτό πραγματοποιήθηκαν και έπίσημες έπαφές των Προκαθημένων των δύο πλευρών²⁵.

3.3. Η έκκοσμίκευσις τής έποχής.

Μέσα στό κλίμα τής έκκοσμικεύσεως, πού ραγδαία άναπτυσσόταν στό τέλη του 19^{ου} αιώνα, και στό περιβάλλον των πολιτικών άνακατατάξεων τής περιόδου εκείνης (συρρίκνωσις τής Όθωμανικής άυτοκρατορίας, χειραφέτησις των χριστιανικών λαών), δεδομένης έπίσης και τής αίχμαλωσίας Όρθοδόξων θεολόγων στόν γερμανικό ρασιοναλισμό, και τής ύποβαθμίσεως τής ήσυχαστικής έμπειρίας στους έκκλησιαστικούς και θεολογικούς κύκλους, οί έλκυστικές άντιπαλληδόνιες διαβεβαιώσεις περί τής όρθοδοξίας των φαίνεται πώς δέν άντιμετωπίσθηκαν από τους Όρθοδόξους με τήν θεολογική σοβαρότητα πού θά τις άντιμετώπιζαν οί άγιοι Πατέρες μέχρι και τής έποχής των Κολλυβάδων. Ο πολυμαθής και διαπρεπής Ήσυχαστής Δανιήλ ο Κατουνακιώτης, συνεχιστής τής παραδόσεως των άγίων Πατέρων, κάνει πολύ σημαντικές έπισημάνσεις για τό νεωτερικό πνεύμα πού διαδιδόταν μεταξύ κληρικών και λαϊκών θεολόγων τής έποχής του

24. Μητροπ. πρώην Νευροκοπίου Γεωργίου, *Η ένωσις τής Κοπτικής Έκκλησίας μετά τής Όρθοδόξου Έκκλησίας εύχερης (Μελέτη ιστορική, δογματική, κανονική)*, Θεσσαλονίκη 1952, σελ. 59.

25. Μητροπ. Άξώμης Μεθοδίου, *Άλεξάνδρεια-Έτσυματζίν*, περιοδ. *Abba Salama VII*, Athens 1976, σελ. 5-35· Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, *Τό Οίκου-μενικόν Πατριαρχείον και ό άυτοκράτωρ τής Αίθιοπίας Χαϊλέ Σελασσιέ ο Α'*, περιοδ. *Abba Salama VII*, Athens 1976, σελ. 36-59. Ίω. Καρμίρη, *Περί τόν Διάλογον μεταξύ Όρθοδόξων και έτεροδόξων (Α' Διάλογος μετά των άρχαίων Άνατολικών Έκκλησιών)*, περιοδ. *Έκκλησιαστικός Φάρος ΝΔ'* (1972) II-III, σελ. 218-222.

(τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος)²⁶. Ἐχοντας ἀντιληφθῆ ὅτι τό νεωτερικό πνεῦμα παρακάμπτει τούς ἁγίους Πατέρας, ἐπικρίνει τήν πραγματεία²⁷ τοῦ Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Ψωμιάδη (μετέπειτα Μητροπ. Κολωνίας), ὡς ἐξῆς: «Ἐάν τοίνυν καί ὁ κ. Πολύκαρπος Ψωμιάδης ἡγάπα εὐαγγελικῶς τούς ἀδελφούς Ἀρμενίους καί ἐπεθύμει τήν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ... ἔπρεπε... νά μή δυσφημῆ καί κατατοξεύῃ τούς Ἁγίους Πατέρας Αὐτῆς, ἀποκαλῶν Αὐτούς φανατικούς καί ἀδαεῖς καί ὅτι ἐκεῖνοι ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἀπέδιδον μεγίστην σημασίαν εἰς τάς λέξεις, ἐνῶ ἤδη (ὡς αὐτός φάσκει) οἱ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος θεολόγοι, ἔλαβον περισσοτέραν ἀνάπτυξιν καί δύνανται, κατ' αὐτόν, νοημονέστερον νά ἐργάζωνται, ἀνατρέποντες λίαν εὐχερῶς καί μάλα ῥαδίως τά ὑπ' ἐκείνων ἐν διαφόροις ἱεραῖς Συνόδοις θεσμοθετηθέντα»²⁸. Καί, «ἐάν κατά τόν κ. Πολύκαρπον Ψωμιάδην οἱ Ἅγιοι Πατέρες δέν ἔδιδον σημασίαν εἰς τάς λέξεις, τότε περιτταί αἱ Ἅγιοι Σύνοδοι. Τότε οἱ τε Ἀρειανοί, οἱ τε Πνευματομάχοι, οἱ τε Νεστόριοι, Μονοφυσῖται, Λατῖνοι καί οἱ λοιποί, οἱ τάς προσθήκας καί ἀφαιρέσεις ποιούμενοι, ἔπρεπε νά παρορῶνται ἵνα μή πίπτωσιν εἰς ἀσύγγνωστον φανατικότητα!!!»²⁹.

Μήπως εἶχε δίκαιο ὁ Γέρον Δανιήλ; Πόσο πιστή στό πνεῦμα τῶν ἁγίων Πατέρων ἦταν ἡ ἐντύπωσις ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων;

3.4. Ἡ περίπτωση τοῦ Πορφύριου Οὐσπένσκυ.

Στά 1846 ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκυ ὡς ἀρχιμανδρίτης εἶχε ‘ἀνακαλύψει’ σέ χειρόγραφο τῆς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους³⁰ τήν «Διάλεξι» τοῦ μαγίστρου Θεωριανοῦ μέ τόν Καθολικό Νερσῆ Δ' τόν Χαρίεντα (12^ο αἰῶνα) καί διαβεβαίωνε ὅτι ἡ «Διάλεξις» ἦταν «ένας ὑπέροχος ὁδηγός γιά τήν μεταστροφή τοῦ Ἀρμενικοῦ λαοῦ στήν

26. Γέροντος Δανιήλ Κατουνακιώτου, *Ἐξ ἐρήμου διατυπώσεις*, τόμ. Ε', ἔκδ. Μοναστικῆς Ἀδελφότητος Δανιηλαίων 1985.

27. *Ἡ Ἀρμενική Ἐκκλησία...*, ἐνθ' ἄνωτ.

28. Γέροντος Δανιήλ Κατουνακιώτου, *Ἐπιστολή Πρός Ἱερομόναχον Ἱερώνυμον κατά Ἀρμενίων*, ἐν *Ἐξ ἐρήμου διατυπώσεις*, σελ. 68-69.

29. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 70. Τά τρία θαυμαστικά εἶναι τοῦ Γέροντος Δανιήλ.

30. Avgustin Nikitin, *Bishop Porfiriy Uspensky...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 499.

Ὁρθοδοξία». Σέ αὐτό εἶχε ἀπόλυτο δίκαιο. Ὅμως, στά 1860 ὁ ἴδιος δήλωνε στόν Ἀρμένιο ἐπίσκοπο τοῦ Καΐρου Γαβριήλ, ὅτι «ἐμεῖς δέν σᾶς θεωροῦμε αἰρετικούς»³¹. Σέ δεκαπέντε χρόνια ἡ ἀρχικῶς ὀρθή διαπίστωση («ὁδηγός γιά τήν μεταστροφή») μετατρέπεται σέ διαπιστευτήρια ὀρθοδοξίας: «Οἱ Κόπτες ἔχουν δίκαιο. Αὐτοί, ὅπως καί οἱ Ἀρμένιοι, δέν εἶναι αἰρετικοί καί δέν πρέπει νά ὀνομάζωνται Μονοφυσίτες»³². Ὡστόσο Ἑλληνες καί Ρ/Καθολικοί εἶχαν ἤδη τυπώσει τήν «Διάλεξι» στήν Λειψία³³, καί εἶναι μάλιστα γεγονός ὅτι τό 1806 ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος δημοσίευε τήν «Διάλεξι» ὡς ἀδιαφιλονίκητη μαρτυρία γιά τόν μονοφυσιτισμό τῶν Ἀρμενίων³⁴. Ὁ Οὐσπένσκυ δέν ἔχει λάβει ὑπ' ὄψιν του τήν ἀντισηβηριανή διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ἡ τεκμηρίωση τοῦ συμπεράσματός του ἦταν πολύ ἐπιφανειακή. Ἡ προχαλκηδόνια γραμματεία, στήν ὁποία παραπέμπει γιά νά συναγάγη τήν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, δικαιώνει τήν Ὁρθόδοξη διδασκαλία καί ὄχι τήν σεβηριανή³⁵. Πέραν τούτου ὁ Οὐσπένσκυ θά ἐγνώριζε τόν *Κατά τῆς κακοδοξίας τῶν Ἀρμενίων* λόγο τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ, πού εἶχε δημοσιευθῆ στίς ἡμέρες του³⁶.

Ἄλλά οἱ ἐντυπώσεις ἔμελλε νά αὐξηθοῦν.

31. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 501.

32. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 502-503.

33. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 499.

34. Ἀθανασίου Παρίου, *Ἐπιτομή τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων*, Λειψία 1806, σελ. 314-317, ὅπου κἀνοντας λόγο γιά τήν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς καί τοῦ Διοσκορού («τῶ αἰωνίῳ ἀναθέματι αὐτόν τε καθυπέβαλε, καί ἀπλῶς τούς μονοφυσίτας ὀνομασθέντας ἅπαντας, καί ἐξαιρέτως τόν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον, ὡς τῶ Εὐτυχεῖ ὁμοφρονήσαντα»), παραπέμπει στήν «Διάλεξι» πού ἔχει παραθέσει στό τέλος τοῦ βιβλίου του.

35. Βεβαιώνεται κανεῖς περί τούτου ἀπό τό ἔργο *Λόγοι ἁγίων πατέρων ἡγουν ἐκλογῆ χρήσεων, δι' ὧν τήν ὄλην τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόξαν σαφῶς διδασκόμεθα, τό τε τῆς θεολογίας φημί κήρυγμα καί τῆς θείας οἰκονομίας τόν λόγον καί τῶν ἄλλων ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων τήν ἀκρίβειαν*, πού συντάχθηκε τόν 7^ο αἰῶνα μέ ἀφορμή τήν μονοθελητική αἵρεσι καί εἶναι γνωστό στήν βιβλιογραφία ὡς *Doctrina Patrum* (πλήρης τίτλος Diekamp F., *Doctrina patrum de incarnatione verbi*, ἔκδ. Aschendorff, Münster 1907).

36. *Συγγραφαί Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ*, ἔκδ. Ἀκαδημίας τοῦ Καζάν, 1859-1862, σελ. 169. Βλ. ἀναφορά στό βιβλίο Ἅγιος Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ Φωτιστής τῶν Ρώσων, ἔκδ. Ἀρμός 1991, σελ. 168.

3.5. Οἱ ἀνεπίσημοι Διάλογοι. Ὁ ρόλος τοῦ Π.Σ.Ε.

Οἱ πρῶτες ἐντυπώσεις ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἂν καὶ σποραδικές μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων, ἰσχυροποιήθηκαν γρήγορα μέσα στὶς ἐκκλησιολογικῶς ‘καινοτόμες’ οἰκουμενικές σχέσεις τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος. Στὸ πλαίσιο τῶν σχέσεων αὐτῶν ἀνδρώθηκε ἡ ἐπιθυμία γιὰ ἐπαναπροσέγγισι καὶ ἄρχισαν ἀνεπίσημοι θεολογικοὶ Διάλογοι μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων. Στόχος ἦταν ἡ διακρίβωσις καὶ ἐπιβεβαίωσις τῆς ὀρθοδοξίας ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. Ταυτόχρονα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία προωθοῦσε τίς σχέσεις μέ τίς ἀντιχαλκηδόνιες κοινότητες μέ ἐπίσημα πατριαρχικά Γράμματα καὶ μέ πανορθόδοξες ἀποφάσεις³⁷.

Σημαντικὸ ρόλο στήν ἐναρξὶ καὶ στήν διεκπεραίωσι τῶν ἀνεπίσημων Διαλόγων ἔπαιξε τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν. Ἡ προσπάθεια τῶν Ρώσων θεολόγων στό Kottayam τῆς Ἰνδίας (1953-1954)³⁸ ἦταν ἓνα χαρακτηριστικὸ δείγμα. Ὅπως παρατηρήθηκε, «αἱ ἐντὸς τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως συναντήσεις Ὁρθοδόξων καὶ Μαλαμπαρητῶν ἀπετέλεσαν θετικὸν βῆμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον»³⁹. Ἡ «Κοινὴ Ἐκθεσις» τῆς συναντήσεως τοῦ Kottayam εἶναι ἀποκαλυπτικὴ τῆς οἰκουμενιστικῆς νοοτροπίας τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος τῶν θεολόγων πού τὴν πραγματοποίησαν. Ὁ Μητροπ. Μύρων (ἔπειτα Ἐφέσου) Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης παρατηρεῖ: «Ἐν τῇ Ἐκθέσει διαπιστοῦται καὶ ἕτερόν τι στοιχεῖον: ἢ, οὕτως εἰπεῖν, “οἰκουμενιστικὴ πείρα”, ἣτις διαφαίνεται ἰδίως εἰς τὸν τρόπον συντάξεως τοῦ κειμένου τῆς ἐκθέσεως καὶ δὴ εἰς τὰ σημεῖα τῶν συστάσεων ταῖς ἐκκλησιαστικὰς ἐκατέρωθεν, αἵτινες ἐνθυμίζουσιν ἐν πολλοῖς τὰ τελευταῖα κείμενα ἐκθέσεων τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Ἐπιτραπείτω ἡμῖν νὰ θεωρήσωμεν τὸ στοιχεῖον τοῦτο

37. Βλ. Ἡ 1500^η Ἐπέτειος τῆς ἐν Χαλκηδόνι Ἀγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος, περιοδ. Ὁρθοδοξία (Κωνσταντινούπολις), τεύχ. 26 (1951). Ἐπίσης, Εὐαγγελία Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι καὶ οἰκουμενικαὶ σχέσεις...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 224-226.

38. Μητροπ. Μύρων Χρυσόστομου Κωνσταντινίδη, Αἱ ἐν Kottayam τῶν Ἰνδιῶν θεολογικαὶ συνομιλῖαι μεταξύ “Συρορθοδόξων” τοῦ Μαλαμπάρ καὶ ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ ἡ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δημοσιευθεῖσα Κοινὴ Ἐκθεσις, στό ἔργο τοῦ ἰδίου Ὁρθόδοξοι Κατόψεις, τόμ. Γ', ἐκδ. Τέρτιος 1991, σελ. 105-129.

39. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 107.

ὡς ἀποτελοῦν ἔνδειξιν τῆς ὄχι πάντως τυχαίας ἐπεκτάσεως τοῦ “οἰκουμενιστικοῦ πνεύματος” καί κυρίως τῆς “οἰκουμενιστικῆς γλώσσης” καί εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, τὰς συνεργαζομένας ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει»⁴⁰.

Ἐνας ἐπίσης ἀνεπίσημος Διάλογος πραγματοποιήθηκε, μέ τήν στήριξι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, σέ τέσσερις Διασκέψεις (Aarhus 1964, Bristol 1967, Γενεύη 1970 καί Addis Ababa 1971). Ἡ συμβολή θεολόγων πού ἐμπνέονταν ἀπό τήν ἐκκλησιολογία τοῦ Π.Σ.Ε. καί ἐργάζονταν στά κλιμάκιά του, ἦταν καθοριστικῆς σημασίας σέ ἐκείνη τήν ἀρχική φάσι. Κορυφαῖο στέλεχος τοῦ Π.Σ.Ε. ὁ William H. Lazareth, ἔγραφε: «Ἐμπνευσμένοι ἀπό τήν τόσο πλούσια καί βαθυστόχαστη ἰδέα τῆς “conciliar fellowship”, Ὁρθόδοξοι καί Ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι συναντήθηκαν σέ τακτά διαστήματα γιά νά προσπαθήσουν “νά δώσουν μαρτυρία τῆς ἰδίας ἀποστολικῆς πίστεως”, προκειμένου νά θεραπεύσουν τό θλιβερό τους σχίσμα. Μέ τήν ὑποστήριξι τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστις καί Τάξις τοῦ Π.Σ.Ε. ἔλαβε χώραν σέ τέσσερις ἀνεπίσημες συνελύσεις μεταξύ τῶν ἐτῶν 1964-1971 ἡ πιά μακρᾶς διαρκείας πρόσφατη προσπάθεια»⁴¹. Οἱ ἄνθρωποι πού πρωτοπορησιακά ἐργάσθησαν γιά τήν διοργάνωσι τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων ἔγραφαν ἐπίσης: «Ἀρχίσαμε τίς ἀπό κοινοῦ προσπάθειές μας τό 1962 γιά νά ὀργανώσουμε τήν Διάσκεψι τοῦ Aarhus. Στήν ἀρχή ὑπῆρχε πολὺς σκεπτικισμός... Ὅμως ὁ αἰώνας μας [ὁ 20^{ος}] εἶναι αἰώνας συχνῶν οἰκουμενικῶν ἐπαφῶν, καί οἱ ἄτυπες συναντήσεις μας στίς διάφορες συνελύσεις τοῦ Π.Σ.Ε. μᾶς ἔδωσαν νέα ἐλπίδα. Εἴμασταν ἐκείνη τήν ἐποχή καί οἱ δύο στήν Γενεύη, ὁ Μητροπολίτης Γρηγόριος (τότε π. Paul Verghese) στήν Γενική Γραμματεία τοῦ Π.Σ.Ε., καί ὁ καθηγητής Νίκος Νησιώτης στό Οἰκουμενικό Ἰνστιτούτο τοῦ Bossey. Εἴμαστε βαθειά ὑποχρεωμένοι στήν Ἐπιτροπή Πίστις καί Τάξις...»⁴².

40. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 120.

41. Στόν Πρόλογό του στήν ἔκδ. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ' ἄνωτ.

42. Αὐτά σημειώνουν οἱ Paulos Gregorios καί Nikos A. Nissiotis στήν εἰσαγωγή τους στήν ἔκδ. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. xi.

3.6. Οἱ κατευθύνσεις καὶ οἱ ἀστοχίες τοῦ ἀνεπισήμου Διαλόγου.

Ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς στὶς τέσσερις ἀνεπίσημες Διασκέψεις δεσπάζουν οἱ μορφές τοῦ π. Γεωργ. Φλωρόφσκυ, τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη καὶ τοῦ καθηγητοῦ Ἰω. Καρμίρη, ἐνῶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δεσπάζει ἡ μορφή τοῦ V. C. Samuel. Σέ αὐτές τίς Διασκέψεις διαμορφώθηκαν οἱ βασικὲς κατευθύνσεις τοῦ Διαλόγου: α) νά ἐπιβεβαιωθῆ μέ κάποια χριστολογικὴ συμφωνία ἢ (καθὼς πιστευόταν) κοινὴ χριστολογικὴ πίστις, καὶ β) νά βεβαιωθῆ ἐπ' αὐτῆς τῆς βάσεως τό δυνατόν τῆς ἄρσεως τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων. Ὅμως ταυτόχρονα σημειώθηκε καὶ ἡ βασικὴ ἀστοχία τοῦ Διαλόγου, ἡ ὁποία ἔγκειται στὴν λανθασμένη παραδοχὴ γιὰ τό πῶς χρησιμοποιήθηκαν οἱ χριστολογικοὶ ὅροι ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας.

3.6.1. Ταυτοσημία ἢ κατάχρησις τῶν ὄρων “φύσις” καὶ “ὑπόστασις”;

Στό Aarhus τό 1964 ὡς βάσις τῶν χριστολογικῶν συζητήσεων εἶχε προταθῆ ἡ ἔκφρασις «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», διότι αὐτὴν ἀποδέχονται καὶ οἱ δύο πλευρές⁴³. Ἡ ἔκφρασις ἐρμηνεύθηκε ἀπὸ τὸν Καρμίρη ὡς «μία ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», διότι μέ τὸν ὄρο “φύσις” ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐννοοῦσε τὸν Λόγο πού σαρκώθηκε. Στὴν ἐρμηνεία αὐτῆ, δηλαδή στὴν ἐναλλακτικὴ χρῆσι τῶν ὄρων, θεμελιώθηκε ἡ χριστολογικὴ συμφωνία μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων, διότι ὁ ὄρος “φύσις” στὴν συγκεκριμένη ἔκφρασι καὶ γιὰ τίς δύο πλευρές σημαίνει “ὑπόστασις”. Ὅμως ταυτόχρονα μέ τὴν συμφωνία ἔγινε καὶ τό λάθος. Διότι γιὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ὄρων ὀφείλεται στὴν ἐννοιολογικὴ τους ταύτισι, ἐνῶ γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους ὀφείλεται στὴν «κατάχρησι» τοῦ ὄρου “φύσις”. Πρόκειται γιὰ δύο διαφορετικὲς

43. Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνειοι ἐκκλησαὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ βάση τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, περιοδ. Θεολογία, τόμ. ΛΖ'/1966, τεύχ. Α', σελ. 17: «Ἐπομένως, πιστεύουμε ὅτι ἡ φράσις τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία εἶναι ἐκείνη πού περισσότερο χρησιμοποιεῖται καὶ ἱκανοποιεῖ τίς μονοφυσιτίζουσες ἐκκλησίες, μπορεῖ νά προταθῆ ὡς βάση γιὰ τὴν ποθητὴ ἔνωσι».

ἐρμηνευτικές προϋποθέσεις μέ καταλυτική σημασία. Οἱ Σεβηριανοὶ θεωροῦν ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος χρησιμοποιοῦσε τοὺς ὅρους συνωνύμως, ταυτοσήμως. Ὁ Καρμίρης συμφωνῶντας μέ αὐτὴν τὴν θεώρησι διαβεβαίωνε ὅτι, «ὅπως εἶναι καλὰ γνωστό, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ ὄροι “φύσις”, “ὑπόστασις” καὶ “πρόσωπον” ἐξισοῦντο, καθὼς ἐθεωροῦντο συνώνυμοι καὶ ταυτόσημοι»⁴⁴. Ὅμως κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας ὁ ἅγιος Κύριλλος χρησιμοποίησε τοὺς ὅρους «ἀδιαφόρως» (ἐναλλακτικῶς) χωρὶς νά ταυτίζη τὸ ἐννοιολογικὸ τους περιεχόμενο. Ἀπλῶς «κατεχρήσατο» τῶν ὄρων⁴⁵. Ἡ «κατάχρησις» τῶν ὄρων δέν σημαίνει ταυτοσημία ἀλλὰ καθ’ ὁμωνυμίαν χρησιμοποίησί τους⁴⁶. Καὶ μάλι-

44. Ἐνθ’ ἄνωτ. Ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος ἡ ἀποφίς αὐτὴ ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ δυτικὸς θεολόγους (π.χ. J. Lebon) καὶ υἰοθετήθηκε καὶ ἀπὸ Ὁρθοδόξους.

45. «Ὅπου γε οἱ μακάριοι Ἀθανασίος τε καὶ Κύριλλος ἐνταῦθα καταχρηστικῶς καὶ οὐ κυρίως τῷ τῆς φύσεως ὀνόματι τὴν ὑπόστασιν ἐδήλωσαν ὡς καθολικωτέρῳ. Κατηγοροῦνται γάρ τὰ καθολικώτερα τῶν μερικῶν καὶ ταυτὸν μὲν παντάπασιν οὐκ ἔστιν (οὐ γάρ ἡ ὑπόστασις φύσις, οὐ γάρ καθολικὸν ἡ ὑπόστασις), ὅμως δέ δέχεται τὸ τε ὄνομα καὶ τὸν ὄρον τοῦ καθολικοῦ, ἀλλ’ οὐκ ἀντιστρέφει. Ἡ μὲν γάρ ὑπόστασις ἦτοι τὸ ἄτομον τῆς φύσεως φύσις, ἀλλὰ οὐ μόνον φύσις, ἀλλὰ μετὰ ιδιωμάτων, ἡ δὲ φύσις οὐκ ὑπόστασις ἦτοι ἄτομον. Οὕτω καταχρηστικῶς καὶ οὐ κυρίως τῷ τῆς φύσεως ὀνόματι τὴν ὑπόστασιν ἐσήμαναν, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην» (ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 52). Βλ. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, στόν παρόντα τόμο [στό ἐξῆς: παρ. τόμ.] σελ. 277 καὶ 278 ὑποσημ. 58· ἐπίσης, Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καὶ Σεβῆρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι (κριτικὴ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, στόν παρ. τόμ., σελ. 419 ὑποσημ. 33 καὶ σελ. 440).

46. Στό κεφ. KB’ τοῦ ἔργου *Doctrina Patrum*, παρ. 138-148, ὑπὸ τὸν τίτλο: Ὅτι οὐκ ἐν ῥήμασι καὶ ἤχοις οὐδὲ ἐν ὀνόμασιν, ἀλλ’ ἐν πράγμασιν ἡ εὐσέβεια... ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καταχρησαμένου τῇ φωνῇ τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως ὁμωνύμως, φέρονται ἰσχυρές περὶ τούτου πατερικὲς μαρτυρίες: «Ἀθανασίου ἐκ τοῦ δ’ κατὰ Ἀρειανῶν λόγου:

Ἔθος δὲ τοῦτο τῇ γραφῇ ἀπεριέργως καὶ ἀπλῶς τὰς λέξεις ἐκφράζειν.

Κυρίλλου ἐκ τοῦ ἐ’ κεφαλαίου τοῦ α’ βιβλίου τοῦ Θεσαυροῦ:

Τὴν θεόπνευστον γραφὴν ἀδιαφοροῦσαν περὶ τὰς λέξεις πολλάκις εὐρίσκομεν, οὐ μέντοι ἀγνοοῦσαν τὴν ἐκάστης δύναμιν, καταχρηστικῶς δὲ ἔσθ’ ὅτε δεχομένην αὐτάς...

Εὐβούλου ἐπισκόπου Λύστρων:

Τὰ τοῖνον καταχρηστικῶς λεγόμενα οὐκ εἰσι κυρίως, ἃ λέγονται, ἐπειδὴ ἐκ καταχρήσεως ἔχουσι τὴν κλησιν, οὔτε δὲ νοοῦνται, ὡς ὀνομάζονται [...] ἐπεὶ τοῖνον ἴδιον τῶν ὀνομάτων καθέστηκε τὸ ἐπὶ τινων μὲν κυρίως λέγεσθαι, ἐπὶ τινων δὲ

στα οἱ ἅγιοι Πατέρες διαβεβαιώνουν ὅτι «τοῦτο ἐστὶ τό ποιοῦν τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην, τό ταυτὸν λέγειν τὴν φύσιν καὶ τὴν ὑπόστασιν»⁴⁷. Εἶναι πλάνη νά θεωρῆ κανεῖς ὅτι αὐτό πού εἶναι ἕν στόν Χριστό εἶναι καὶ φύσις καὶ ὑπόστασις.

Ἐπί τῇ βάσει τῆς δῆθεν συνωνυμίας-ταυτοσημίας τῶν ὄρων ἔγινε στό Aarhus ἡ πρώτη ἐπιβεβαίωσις τῆς ‘ὀρθοδοξίας’ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ὅπως σωστά παρατηρήθηκε, στό Aarhus ἀκολούθησαν τὴν θεωρία τοῦ Γάλλου θεολόγου J. Lebon, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἅγιος Κύριλλος ταυτίζει ἐννοιολογικῶς “φύσι” καὶ “ὑπόστασι”, καὶ μάλιστα ἐγράφη ἐπὶ λέξει ὅτι: «Κατὰ τίς Διασκέψεις αὐτές ἀκολουθήθηκε ἡ ἐπὶ τῆς κυριλλείου ὀρολογίας ἐρμηνεία τοῦ Lebon, ὅχι τόσο ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους (Oriental Orthodox), ὅσο μᾶλλον ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους (Eastern Orthodox). Ἔτσι, κατὰ τὸν Ἰω. Καρμίρη “οἱ ὅροι ‘φύσις’, ‘ὑπόστασις’ καὶ ‘πρόσωπον’ ἐξισοῦντο κατ’ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ [τόν καιρὸ τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Νεστορίου], καθὼς ἐθεωροῦντο ὡς συνώνυμοι καὶ ταυτόσημοι”»⁴⁸.

3.6.2. Ἀστόχησε ὁ Καρμίρης;

Ὁ σοφὸς καθηγητὴς Καρμίρης, στὴν θαυμάσια καὶ πλουσιώτατη σέ παραπομπές μελέτη του⁴⁹, στό πλαίσιο τῆς ὁποίας συμπλήρωσε τὴν εἰσήγησι πού εἶχε κάνει στό Aarhus⁵⁰, παρουσιάζει τὴν Ὁρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς κυριλλείου ἐκφράσεως τόσο στὴν ἀντινεστοριανικὴ

καταχρηστικῶς, ὅταν τὰ ὀνόματα κυρίως λέγηται, αὐτοτελῆ συνεισάγει τῆς ἰδίας σημασίας τὴν διάνοιαν, ὅταν δέ καταχρηστικῶς προφέρονται, τέλειον τὸν ὄρον ἐπιδέχεσθαι οὐ δύνανται. διὰ τινὰ γὰρ ὁμοίωσιν, ἣν πρὸς τό κυρίως λεγόμενον ἔχει, τὴν καταχρηστικὴν ἐκείνην κέκτηται προσηγορίαν, οἷον ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. αὐτό τε γὰρ τό ζῶον κυρίως λέγεται ἄνθρωπος, καταχρηστικῶς δέ καὶ ὁ γεγραμμένος ἄνθρωπος καλεῖται διὰ τὴν ὁμοιότητα, ἣν πρὸς τὸν κυρίως λεγόμενον ἄνθρωπον ἔχει».

47. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβῆς..., 47.

48. Βλ. καὶ Hans Van Loon, *The Dyophysite Christology of Cyril of Alexandria*, (Leiden-Boston, 2009), σελ. 18. Βλ. ἐπίσης σχετικὸ σχόλιο καὶ στὴν σελ. 238 τοῦ αὐτοῦ ἔργου.

49. Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνειοι...*, ἔνθ’ ἄνωτ., τόμ. ΛΕ’/1964, τεῦχ. Δ’, σελ. 562-580· τόμ. ΛΣΤ’/1965, τεῦχ. Α’, σελ. 73-93, τεῦχ. Β’, σελ. 204-254, τεῦχ. Γ’, σελ. 392-435, τεῦχ. Δ’, σελ. 549-579· τόμ. ΛΖ’/1966, σελ. 14-31.

50. Ἔνθ’ ἄνωτ., τόμ. ΛΖ’/1966, τεῦχ. Α’, σελ. 14-27· στό *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 29-42.

ὅσο καί στήν ἀντιμονοφυσιτική της προοπτική. Τήν ἐρμηνεία αὐτή ἐπιβεβαιώνει μέ πατερικές μαρτυρίες. Ἐρμηνεύοντας τήν ἀντινεστοριανική προοπτική τῆς ἐκφράσεως (γιά νά τονίση τό καθ' ὑπόστασιν ἕν, δηλαδή ὅτι στόν Χριστό ἡ ὑπόστασις εἶναι μία, καί ὄχι δύο κατά Νεστόριον) παραθέτει πατερικές παραπομπές πού μαρτυροῦν ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος χρησιμοποίησε τόν ὄρο “φύσις” ἀντί τοῦ ὄρου “ὑπόστασις”, καί συμπεραίνει (ἐσφαλμένως): «Ἐκ τούτων εὐχερῶς συνάγεται, ὅτι εἰς τά ἀνωτέρω... ταυτίζει ἐννοιολογικῶς τούς τρεῖς ὄρους “φύσις”, “ὑπόστασις” καί “πρόσωπον”»⁵¹. Ἐρμηνεύοντας τήν ἀντιμονοφυσιτική προοπτική τῆς ἐκφράσεως ἐπιλαμβάνεται τοῦ θέματος τῆς ἐν Χριστῷ φυσικῆς διαφορᾶς, παραπέμπει στήν *Πρός Σούκενσον β' ἐπιστολή*, γιά νά στηριξῆ τό ἑτεροφύες, ἄτρεπτον καί ἀπαραμείωτον τῶν φύσεων, καί συμπεραίνει (ὀρθῶς) ὅτι «ὁ Κύριλλος δέχεται ἐν τῷ Χριστῷ μετά τήν ἔνωση δύο φύσεις..., ἀπορρίπτων τήν μίαν σύνθετον θεανθρωπίνην φύσιν τῶν Μονοφυσιτῶν»⁵². Τέλος, φέροντας μαρτυρίες τῶν μετά τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο Πατέρων περὶ μιᾶς ὑποστάσεως καί δύο φύσεων ἐν Χριστῷ (Ἀντιοχείας Ἐφραίμ, Ἀλεξανδρείας Εὐλογίου, Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, φιλοσόφου Θεωριανοῦ), ἀλλά κυρίως τοῦ Λεοντίου Βυζαντίου, ὁ Καρμίρης ἐπισημαίνει (ὀρθότατα) ὡς ἀντορθόδοξη ἔννοια τήν «μίαν φύσιν σύνθετον τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἣν κατέληγον οἱ Σεβηριανοί καί γενικῶς οἱ Μονοφυσῖται» παρερμηνεύοντες τήν κυρίλλειο ἔκφρασι «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»⁵³.

Στήν πραγματεία του αὐτή ὁ Καρμίρης ἀπορρίπτει πράγματι τήν «μίαν σύνθετον θεανθρωπίνην φύσιν» τῶν Σεβηριανῶν, ἀλλά στό Aarhus δέν ὠμίλησε κατά τῆς σεβηριανῆς συνθέτου φύσεως, δέν τήν ἀπέρριψε, ἀλλά τήν χαρακτήρισε λεκτική μόνο διαφορά⁵⁴. *Εἶχε* δυσ-

51. Ἰω. Καρμίρης, *Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνειοι...*, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. ΛΣΤ'/1965, τεῦχ. Γ', σελ. 407.

52. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 414.

53. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 427.

54. Ἀναφέρθηκε σέ αὐτήν ἐπί λέξει ὡςάν σέ «μία εἰδική μορφή μετριοπαθοῦς Μονοφυσισμοῦ (ὅπως ἐσφαλμένως λέγεται), ἐνός Μονοφυσισμοῦ ὁ ὁποῖος περιορίζεται μόνο στήν ἀποδοχή μιᾶς θεανθρωπίνης φύσεως ἠνωμένης ἐν Χριστῷ», ἀπέδωσε τήν ἀποδοχή τῆς ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων σέ παρανόησι τῶν ὄρων “οὐσία”, “φύσις”, “πρόσωπον”, “ὑπόστασις”, καί τήν χαρακτήρισε «ὡς μοναδική μερίζουσα διαφορά μεταξύ τῆς Ὀρθοδόξου [Ἐκκλησίας] καί τῶν ὡς ἄνω μνημονευθεισῶν σε-

τυχῶς ἐρμηνεύσει τότε (στό Aarhus) τὴν κυρίλλειο φράσι ὑπὸ τὴν σεβηριανὴ προϋπόθεσι τῆς ταυτοσημίας τῶν ὄρων “φύσις” καὶ “ὑπόστασις”, ὑπὸ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς θεωρεῖται σεβηριανῶς σύνθετος ὑπόστασις καὶ σύνθετος (θεανθρωπίνη) φύσις. Ἔτσι ἀντιλήφθηκαν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τὸ θέμα στό Aarhus καὶ τὸν καταχειροκρότησαν. Γι’ αὐτὸ ὁ V. C. Samuel, διαπρεπὴς ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασα συζήτησι εἶπε στὸν Καρμίρη: «Γενικά ἢ τοποθέτησίς σας εἶναι πλήρως ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Σεβήρο... Ἐάν αὐτὴ εἶναι ἡ θέσις τῶν Ἀνατολικῶν Χαλκηδονίων [σ.σ. Ὁρθοδόξων], τότε εἴμαστε σέ πλήρη συμφωνία»^{55!}

Ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου μέ τὴν «κατάχρησι» τοῦ ὄρου “φύσις” στὴν κυρίλλειο ἔκφρασι, τὸ ὑποστατικῶς ἔν στὸν Χριστὸ θεωρεῖται μόνον σύνθετος ὑπόστασις (ἢ Ὑπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου ἐκ δύο φύσεων, δύο φύσεις καὶ ἐν δύο φύσεσι). Ἡ διαφοροποιήσις αὐτὴ τῆς Ὁρθοδόξου ἀπὸ τὴν σεβηριανὴ ἐρμηνεία τῆς κυριλλείου ἐκφράσεως δέν εἶναι λεκτικὴ (θέμα ὀρολογίας) ἀλλὰ οὐσιαστικὴ, ἀναφέρεται στὴν ἴδια τὴν κατανόησι τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως, ὅπως διαφορετικὴ σύλληψις του ἦταν ἐπίσης ὁ ἀπολιναρισμὸς, ὁ εὐτυχιανισμὸς καὶ ὁ νεστοριανισμὸς. Ἡ σεβηριανὴ σύλληψις τοῦ μυστηρίου ἀλλοιώνει τὴν ἔννοια τῆς διπλῆς ὁμοουσιότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσλήμματος, τουτέστι τὴν ἔννοια τῆς ὅλης Χριστολογίας. Ἐπομένως, ἐάν στό Aarhus εἶχε ληφθῆ ὑπ’ ὄψιν ἡ προϋπόθεσις τῆς «καταχρήσεως» τῶν ὄρων, ἡ χριστολογικὴ συμφωνία ποῦ ἐμφανίζει καὶ τίς δύο πλευρὲς ὀρθόδοξες δέν θά εἶχε διακηρυχθῆ, ἀλλὰ τὸ ζήτημα θά εἶχε τεθῆ ἐπὶ ὀρθῆς βάσεως καὶ θά εἶχε δρομολογηθῆ πρὸς τὴν ὀρθὴ κατεύθυνσι, δηλαδὴ πρὸς τὴν ὑπέρβασι τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Ἐνα ἀνεπίγνωστο ἐπίσης λάθος στὴν ὡς ἄνω πραγματεία του (τοῦ 1965-1966) δείχνει πιὸ χαρακτηριστικὰ ὅτι ὁ Καρμίρης δέν εἶχε ὑπ’ ὄψιν του τὴν ἔννοια τῆς «καταχρήσεως» τῶν ὄρων. Παρενόησε τὸν Λεόντιο Βυζάντιο καί, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν δῆθεν ταυτοσημία

βασμίων Ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, μία διαφορὰ ἢ ὁποία... πραγματικὰ περιορίζεται σέ μία διαφορὰ λέξεων καὶ διατυπώσεων» (Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνοι...*, ἔνθ’ ἄνωτ., τόμ. ΛΖ/1966, τευχ. Α’, σελ. 15)· στό *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 29.

55. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 43.

τῶν ὄρων “φύσις” καί “ὑπόστασις” στά ἔργα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἔγραψε: «Οὕτως ὁ Λεόντιος Βυζάντιος ἐθεώρει ὡς ταυτοσήμους τοὺς ὄρους “φύσις” καί “ὑπόστασις”, διαπιστῶν ὅτι “πανταχῆ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἀποκληρωτικῶς φύσιν καί ὑπόστασιν ταυτόν οἶδεν ὁ Πατήρ” [σ.σ. ὁ ἅγιος Κύριλλος]»⁵⁶. Στὴν πραγματικότητα ὁμοῦς ὁ Λεόντιος Βυζάντιος λέγει τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο: «*Εἰ γὰρ πανταχῆ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἀποκληρωτικῶς φύσιν καί ὑπόστασιν ταυτόν οἶδεν ὁ Πατήρ... τῷ ἀναθέματι τῷ ἐπὶ τῶν δύο ὑποστάσεσι διανεμόντων φωνάς κειμένῳ καθυποβέβληνται πάντες οἱ θεηγόροι*». Ἐάν ἴσχυε ἡ ταυτοσημία τῶν ὄρων, ὅλοι οἱ θεοφόροι πατέρες θὰ ἦσαν ὑπὸ τὸ ἀνάθεμα τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου! Ὁ Καρμίρης δὲν πρόσεξε ὅτι ἐξέλαβε μίαν ὑποθετικὴν δευτερεύουσα πρότασι ὡς κυρία καὶ καταφατικὴ. Ὁ Λεόντιος εἶχε γράψει διευκρινιστικῶς λίγες σειρὲς πρωτύτερα: «Προδιαμαρτυρόμεθα δὲ ὅμως ὅτι ἐν καταχρήσει ἔστι πολλάκις μεταγενόμενα εὐρεῖν καὶ τὰ τῆς φύσεως καὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως καὶ προσώπου ὀνόματα ἐπὶ τῆς οἰκονομίας· οὐ γὰρ κυρίως ἀεὶ κεῖται»⁵⁷.

Τελικὰ ἀπὸ τὴς συζητήσεως στὸ Aarhus, λόγῳ τῆς σεβηριανῆς προϋποθέσεως τῆς ταυτοσημίας τῶν ὄρων, προσέκυψε ἓνα λανθασμένο συμπέρασμα, τὸ ὁποῖο καταλυτικὰ ἐπηρέασε ὅλο τὸν Θεολογικὸν Διάλογο, ὥστε μέχρι σήμερα τὸ οἰκοδόμημα τῆς χριστολογικῆς συμφωνίας καὶ τῶν ἐκκλησιολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικοπολιτικῶν συνεπειῶν τῆς νὰ στηρίζεται σὲ ἓνα λάθος!

3.6.3. Θεανθρώπινο θέλημα καὶ θεανθρώπινη ἐνέργεια;

Κατὰ τὴν δευτέρη ἀνεπίσημη Διάσκεψι, στὸ Bristol τὸ 1967, ἐνισχύθησαν οἱ ἐντυπώσεις περὶ ‘ὀρθοδοξίας’ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Συμφωνήθηκε ὅτι «*ἡ θέσις ἐκείνων πού θέλουν νὰ ὀμιλοῦν γιὰ ἓνα ἠνωμένο θεανθρώπινο θέλημα καὶ μίαν ἠνωμένην θεανθρώπινην ἐνέργεια, χωρὶς σύγχυσι ἢ διαίρεσι, δὲν φαίνεται ἐκ τούτου ἀσύμβατη μέ τὴν*

56. Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνειοι...*, ἐνθ’ ἄνωτ., τόμ. ΛΣΤ', τεύχ. Γ', σελ. 427.

57. Τὰ παραθέματα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Λεοντίου Βυζαντίου (Ἱεροσολυμίτου), *Ἀπορίαι πρὸς τοὺς μίαν φύσιν λέγοντας σύνθετον* [Contra Monophysitas] ἐν PG 86, 1852AC.

ἀπόφασι τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (680-681), ἡ ὁποία βεβαιώνει δύο φυσικά θελήματα καὶ δύο φυσικὲς ἐνέργειες σέ Αὐτόν [τόν Χριστό], πού ὑπάρχουν ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως, ἀσυγχύτως»⁵⁸. Ἐντελῶς ἀθεολόγητα ἡ διδασκαλία τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου περί τῶν δύο φυσικῶν θελημάτων τοῦ Κυρίου ἐξισώθηκε μέ τήν μονοενεργητική καὶ μονοθελητική διδασκαλία τῶν σεβηριανῶν Ἀντιχαλκηδονίων περί ἑνός συνθέτου θελήματος καὶ μιᾶς συνθέτου ἐνεργείας. Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, ἐάν δεχθοῦμε σύνθετο θέλημα καὶ σύνθετη ἐνέργεια στόν Χριστό, τόν ἀποξενώνουμε ἀπό τόν Πατέρα καὶ ἀπό ἐμᾶς, διότι οὔτε ὁ Πατήρ οὔτε ἐμεῖς ἔχουμε σύνθετο θέλημα καὶ σύνθετη ἐνέργεια⁵⁹. Πολύ περισσότερο, κατά τόν ἴδιο ἅγιο Μάξιμο, δέν μπορούμε νά δεχθοῦμε ὑποστατικό (γνωμικό) θέλημα στόν Χριστό⁶⁰.

Ὁ μονοενεργητισμός ἀκυρώνει τήν ἔννοια τῆς διπλῆς ὁμοουσιότητος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό δέν ἀποτελεῖ θεολογική παρонуχίδα, ἀλλά ἔχει σοβαρές ἀνθρωπολογικὲς καὶ σωτηριολογικὲς συνέπειες.

3.6.4. Σχετική ἡ ἀϋθεντία τῆς Ἐκκλησίας;

Ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ἀϋθεντίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κατά τήν ἀνεπίσημη Διάσκεψι στήν Γενεύη τό 1970 ἦταν μία ὀδυνηρή ἐκπληξις. Εἶχε συμφωνηθῆ: «Ὅλοι μας συμφωνοῦμε ὅτι αἱ Σύνοδοι πρέπει νά θεωροῦνται μᾶλλον ὡς χαρισματικά γεγονότα στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ὡς μία ἀϋθεντία ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας»⁶¹.

Κανείς δέν μπορεῖ νά ἀντιλέξῃ ὅτι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι εἶναι χαρισματικά γεγονότα στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐπιστατεῖ σέ αὐτές καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες πού τίς συγκρότη-

58. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 6.

59. Ἅγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά*, PG 91, 76A.

60. Βλ. Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishop περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρ. τόμ., σελ. 585. Συστηματικὴ ἀνάλυσι τῆς σεβηριανῆς διδασκαλίας περί ἐνεργειῶν στόν Χριστό βλ. στήν διδακτορική διατριβὴ τοῦ Γεωργ. Σίσκου, *Τό ἐρμηνευτικὸ πλαίσιο τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ*, ἔκδ. Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, τόμ. 61, Θεσ/νίκη 2014, σελ. 197-220.

61. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 10.

σαν «ὄλην εἰσδεξάμενοι, τὴν νοητὴν λαμπηδόνα, τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὑπερφυστικὸν χρησιμολόγημα, τῷ βραχεῖ ῥήματι, καὶ πολλῇ συνέσει, θεοπνεύστως ἀπεφθέγγαντο, ὡς Χριστοκήρυκες, εὐαγγελικῶν προϊστάμενοι, δογμάτων οἱ μακάριοι, καὶ τῶν εὐσεβῶν παραδόσεων, ἄνωθεν λαβόντες, τὴν τούτων ἀποκάλυψιν σαφῶς, καὶ φωτισθέντες ἐξέθεντο, ὅρον θεοδίδακτον»⁶².

Ἀλλὰ λόγῳ αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ χαρισματικοῦ χαρακτήρος τους οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι εἶναι ἡ ὑψίστη ἔκφρασις τῆς αὐθεντίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἄρνησις τῆς αὐθεντίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων σημαίνει ἄρνησι αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μητροπ. Μύρων (Ἐφέσου) Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης εἶναι ἀπολύτως σαφῆς στό θέμα αὐτό: δέν μπορούμε οἱ Ὁρθόδοξοι νά δεχθοῦμε ἄρνησι τῆς αὐθεντίας τους⁶³. Ἡ αὐθεντία μάλιστα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δέν ἐξαντλεῖται στήν δογματική τους διδασκαλία (τόν Ὅρο πίστεως), ἀλλά περιλαμβάνει καί τίς ἀποφάσεις τους, διότι καί αὐτές ἐλήφθησαν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, συμπληρώνει ὁ Μητροπ. Νικοπόλεως Μελέτιος⁶⁴.

4. Ἡ περίσκεψις μετὰ ἀπό τὴν εὐφορία.

Σέ δύο συνελεύσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τό 1971 καί τό 1979 ἔγινε ἡ ἀποτίμησις τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀνεπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου. Τά λεπτομερῆ Πρακτικά τῶν συνελεύσεων αὐτῶν⁶⁵ μᾶς πληροφοροῦν γιά τό ὅτι ἡ στάσις τῶν μεγάλων θεολόγων, πού κατ' ἀρχήν εἶχαν κινηθῆ μέ ἐνθουσιασμό, ἔγινε στήν συνέχεια ἐπιφυλακτικότερη. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐφέσου Χρυσόστομος ἀφιερώνει ἐκτενές σχόλιο στό θέμα τῆς ἀρχικῆς εὐφορίας καί σημειώνει: «Ἴσως ἀκόμη διότι δέν ἦτο δυνατόν νά εἶχον συνειδητοποιηθῆ ἐκ

62. Τροπάριο τῶν Αἰνῶν τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων.

63. Μητροπ. Μύρων Χρυσόστομου Κωνσταντινίδη, *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1991, τόμ. 3, σελ. 158-166.

64. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985, σελ. 22-25.

65. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διά τόν Διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀρχαίων Ανατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περι-οδ. *Abba Salama VII* (1976), σελ. 93-227.

πρώτης ἀρχῆς αἱ ιστορικοθεολογικαὶ δυσκολίαι διὰ μίαν τοιαύτην ποθητὴν ἔνωσιν»⁶⁶.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, παρὰ τὴν ἀρχικὴ πρόθεσιν ἀναγνωρίζουν τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, προέκυψε ἡ αἰφνιδιαστικὴ δῆλωσις τοῦ τότε Πατριάρχου τῶν Κοπτῶν Σενούντα Γ΄: «Ὁμιλῶ ἀνοικτὰ πρὸς ὑμᾶς καὶ λέγω, ὅτι, ἐάν ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀπεδεχόμεν τὴν Σύνοδον ταύτην [τῆς Χαλκηδόνας], θὰ ἀνεθεματιζόμεν ὑπὸ τῆς ἰδικῆς μου Ἐκκλησίας. Ἐπομένως, ἐάν θέλωμεν νὰ ὀμιλῶμεν περὶ χριστιανικῆς ἐνότητος, θὰ πρέπει νὰ θέσωμεν τὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνας κατὰ μέρος καὶ νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς πίστεως σήμερον. Ἔχετε ἐπτὰ Οἰκουμενικάς Συνόδους, ἐάν σᾶς λείψῃ μία, δέν πρόκειται νὰ χάσετε πολλὰ πράγματα»⁶⁷! Καί, «Ἐάν... εἴπωμεν, ὅτι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι θὰ ἔδει, ὅπως ἀποδεχθοῦν τὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνας, διότι αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ θύρα τοῦ Διαλόγου θὰ κλείσῃ διαπαντός»⁶⁸! Ἡ ἀνάκλησις τῶν φράσεων αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέρα καὶ ἡ διαγραφή τους ἀπὸ τὸ ἐπίσημο κείμενο τῆς ὀμιλίας, δέν μειώνει τὴν σημασίαν τους⁶⁹. Ἡ θέσις τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὰ κείμενα καὶ στὸ πνεῦμα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ ἐπισήμου Διαλόγου περιορίσθηκε ἔκτοτε στὰ ὅρια τοῦ Ἐνωτικοῦ τοῦ Ζήνωνος, δηλαδὴ τὸν διαχωρισμὸ τῆς δογματικῆς τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τίς ἀποφάσεις τῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν ἀποδυναμώσῃ τῆς.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ὁρθοδόξων ὁ καθηγητὴς Καρμίρης, ὁ ὁποῖος στὸ Aarhus τὸ 1964 εἶχε εἰπεῖ ὅτι: «Κατέληξα στὸ συμπέρασμα ὅτι δέν ὑπάρχει πραγματικὴ διαφορὰ μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσία τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος...», στὴν γ΄ συνεδρία τῆς Α΄ Διασκέψεως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὸ 1971 παρετήρησε: «Δέν συμφωνῶ ὅτι αἱ μνημονευόμεναι φράσεις τοῦ Διοσκόρου: “Τὸ δύο οὐ δέχομαι” καὶ “μετὰ γὰρ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσίν”, εἶναι οἰονεὶ ἀδιάφοροι, διότι σαφῶς περιέχουσιν αὐτὰ μονοφυσισισμόν, ὃν κατεδίκασεν ἡ 4ῃ Οἰκουμε-

66. Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, Ὁρθόδοξοι Κατόψεις, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 133.

67. Βλ. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων, Λευκωσία 2000, σελ. 19.

68. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 113.

69. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 19.

νική Σύνοδος, καί ἐπομένως καί ἡ διδασκαλία αὐτή τοῦ Διοσκόρου κατεδικάσθη διά τοῦ συνοδικοῦ ὄρου»⁷⁰.

Ἀνάλογη ἦταν ἡ στάσις τοῦ π. Δημητρίου Στανιλοάε, ὁ ὁποῖος μέ τά σχόλιά του στίς εἰσηγήσεις τοῦ Aarhus καί τήν εἰσηγήσι του κατά τήν Α΄ Διάσκεψι τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τό 1971 εἶχε ἐκφράσει τήν συμφωνία του στήν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων ἐπί τῇ βάσει τοῦ γεγονότος «ὅτι οἱ Πατέρες τῶν δύο ἀφορισθέντων μερῶν ὑπό τῶν ἀντιθέτων, ἐξέφρασαν τήν κοινήν οὐσίαν τῆς πίστεως»⁷¹. Κατά τήν ἡ συνεδρία τῆς ἰδίας Διασκέψεως ὁ π. Στανιλοάε, ἀφοῦ εἶχε ἀκούσει ἐκ μέρους τῶν μελῶν τῆς πολλῆς ἀμφισβητήσεως τῆς 'ἐπιτευχθείσης' χριστολογικῆς συμφωνίας⁷², διαμαρτυρήθηκε σχολιάζοντας ὡς ἐξῆς τήν στάσι τοῦ καθηγητῆ Καρμίρη: «Ἡμεῖς ὡς Ρουμανική Ἐκκλησία ἀπεδώσαμεν μεγάλην σημασίαν καί ἐμπιστοσύνην εἰς ὅσα οἱ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι ἔκαμον καί εἶπον εἰς τάς ἀνεπισήμους ἐπαφάς τοῦ Ἁαρους καί τοῦ Μπρίστολ, καθὼς καί εἰς τά αἰσιόδοξα ἀνακοινωθέντα, τά ὁποῖα ἐξέδωσαν. Ἐδώσαμεν δέ μεγάλην ἐμπιστοσύνην ἰδιαιτέρως εἰς τήν δῆλωσιν τοῦ μεγάλου Ὁρθοδόξου θεολόγου Καρμίρη, εἰπόντος, ὅτι οὐδεμία οὐσιώδης διαφορὰ ὑφίσταται μεταξύ ἡμῶν καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τό Χριστολογικόν Δόγμα ... Διερωτῶμαι, διατί οἱ Θεολόγοι ἡμῶν δέν ἐπληροφόρησαν τάς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅτι δέν ὑπάρχει πλήρης συμφωνία ἐπί τοῦ Δόγματος τούτου...;»⁷³.

70. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 124-125. Βλ. ἐπίσης Ἰω. Καρμίρη, *Ἡ Α΄ Διάσκεψις τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ Διαλόγου μετὰ τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 42/1971, σελ. 308, ὅπου ὁ Ἰω. Καρμίρης γράφει: «... κατεδικάσθη implicite ...». Ἐπίσης, Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Περί τῆς "ὀρθοδοξίας" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρ. τόμ., σελ. 705.

71. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 164.

72. Περὶ τοῦ ὅτι ὑπῆρξε ἀμφισβήτησις τῆς ἀνεπισήμου συμφωνίας ἀπό τά ἴδια τά μέλη τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, βλ. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 92-93.

73. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 205-206.

Συνειδητοποιήθηκε ἐπομένως ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός⁷⁴, ὁ ὁποῖος ἐν τέλει δὲν βοήθησε στὴν σωστὴ ἀξιολόγησι τῆς ἀντιχαλκηδόνιας Χριστολογίας.

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ κάμφσις τῆς πρώτης εὐφορίας καὶ ἡ αὐτοκριτικὴ θὰ μπορούσαν νὰ λειτουργήσουν θετικά. Παρὰ ταῦτα, μέτις συμφωνίες πού προήλθαν ἀπὸ τὸν ἀνεπίσημο Διάλογο, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι συνεχίζουν νὰ ἐμφανίζονται ὡς χριστολογικῶς Ὁρθόδοξοι. Αὐτὸ ἐπηρέασε ἰσχυρά, ὡς μὴ ὠφέλε, τὴν ἔκβασι τοῦ ἐπισήμου κατόπιν Διαλόγου⁷⁵.

5. Ὁ ἐπίσημος Θεολογικὸς Διάλογος.

Ἡ ἔναρξις ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἀποφασίσθηκε στὴν Α΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξο Διάσκεψι τὸ 1976. Ἡ ἔναρξις του ἐπικροτήθηκε ἀπὸ τὴν Γ΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξο Διάσκεψι τὸ 1986. Εἶχε γίνει ἡ σχετικὴ προεργασία στὴν Α΄ Διάσκεψι τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς στὴν Addis Ababa τὸ 1971, ἡ ὁποία ὀλοκληρώθηκε μέ τὴν Β΄ Διάσκεψι της τὸ 1979.

5.1. Οἱ πρῶτες ἀντιξοότητες. Τὸ πρόβλημα τῆς ὀνομασίας.

Ἡ πανορθόδοξος βούλησις γιὰ τὴν νέα φάσι τοῦ Διαλόγου καὶ ἡ πανορθόδοξος ἐκπροσώπησις σέ αὐτόν θὰ μπορούσαν νὰ δημιουργήσουν νέες προϋποθέσεις καὶ ἀσφαλέστερο κλίμα. Ἐν τούτοις κάποιοι λόγοι δὲν τὸ ἐπέτρεψαν. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ὁρθοδόξων προεῖχε ἡ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὴν ἐπιστημονικὴ ἰκανότητα τῶν θεολόγων πού διεκπεραίωσαν τὸν ἀνεπίσημο Διάλογο. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶχαν προσέλθει στὸν Διάλογο μέ τὴν ἀπόλυτη ἀπαίτησι νὰ ὀνομάζονται Ὁρθόδοξοι, ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνοι θεωροῦσαν τὸν ἑαυτό τους. Στὸ σημεῖο αὐτό, γιὰ νὰ μὴ ναυαγήσῃ ὁ Διάλογος, οἱ Ὁρθόδοξοι δυστυχῶς ὑποχώρησαν. Σταδιακῶς, ἀντὶ τῆς παραδοσιακῆς ὀνομασίας «Μονοφυσίται», πού διαχρονικὰ ἀνταποκρινόταν στὴν χριστολογικὴ διδασκαλία τῶν συνομιλητῶν μας, ἔ-

74. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἡ “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, στὸν παρ. τόμ., σελ. 619· ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τῆς “ὀρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, στὸν παρ. τόμ., σελ. 703-707.

75. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος..., ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 86-94.

φθασαν νά δεχθοῦν τήν ὀνομασία «Ἀνατολικοί Ὁρθόδοξοι», δῆθεν ὡς τεχνικό μόνο ὄρο. Ἡ πραγματικότητα ὅμως δείχνει ὅτι σήμερα οἱ Ὁρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τίς συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἔχουν ὑποχωρήσει ἀκόμη περισσότερο καί ἀποδέχονται τήν ὀνομασία αὐτή καί μέ τό ἀντίστοιχο θεολογικό περιεχόμενο: ἀναγνωρίζουν τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ὡς Ὁρθόδοξους στό δόγμα καί τήν παράδοσι, ἀπλῶς χωρισμένους ἀπό ἐμᾶς λόγω παρανοήσεων καί ἱστορικῶν συγκυριῶν! Ἡ ἀδιασάλευτη ἀνά τούς αἰῶνες ἀρχή τῶν Ὁρθοδόξων, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, χαλάρωσε μέχρι τοῦ σημείου οἱ Ὁρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά θεωροῦνται μία οἰκογένεια Ὁρθοδόξων, ἀμοιβαίως φορεῖς τῆς ἀποστολικῆς Πίστεως καί Παραδόσεως! Στίς ἀρχές τοῦ 20^{ου} αἰῶνος τά πατριαρχικά Γράμματα τοῦ 1902 διαβεβαίωσαν ὅτι «μόνη ἡ ἡμετέρα Ὁρθόδοξος Ἀνατολική Ἐκκλησία ἀδιαφθόρως διαφυλάξασα τήν ὄλην παρακαταθήκην τοῦ Χριστοῦ ἐστίν ἐν τῷ παρόντι ἡ Ἐκκλησία ἡ οἰκουμενική», ἐνῶ ἡ Μικτή Ἐπιτροπή διαβεβαιώνει ὅτι οἱ δύο οἰκογένειες διετήρησαν τήν ἴδια ἀποστολική Πίστι καί Παράδοσι!

Ἡ χαλαρή αὐτή ἐκκλησιολογία βρῖσκει μέχρι σήμερα ὑπερμάχους καί καλλιεργεῖται μέ ἀπίστευτη τόλμη, μέ τήν ὁποία θά ἀποροῦσαν καί οἱ Προτεστάντες. Ἐνδεικτικό εἶναι τό ἐξῆς ἀπόσπασμα: «Γιά πολλούς ἀνθρώπους καί τῶν δύο παραδόσεων εἶναι ἀπαράδεκτο ὅτι ἡ Ἐκκλησία θά μπορούσε νά εἶναι διηρημένη γιά δεκαπέντε αἰῶνες· ἀντίθετα αὐτοί θά ὑποστήριζαν ὅτι ἡ ἄλλη πλευρά ἔπρεπε σέ αἴρεσι ἢ σχίσμα, καί μόνο μέ τήν μετάνοια καί τήν ἐπιστροφή μπορεῖ ἐκεῖνη ἡ ομάδα νά ἐνσωματωθῇ στήν Ἀληθινή Ἐκκλησία, ἡ Ὅποια ἐξ ὀρισμοῦ παραμένει διά τῶν αἰῶνων ἀδιαίρετη καί ἀμείωτη στήν πληρότητά της. Ἐπιπλέον, ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ Ὅροι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἔχουν θεία αὐθεντία πού δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητηθῇ... Κατά τήν ἀποψί τους εἶναι σημαντικό νά ἀποφεύγονται ἀλλαγές, οἱ ὁποῖες κατὰ οἰονδήποτε τρόπο θέτουν ὑπό ἀμφισβήτησι τόν ἱερό χαρακτήρα αὐτῆς τῆς Παραδόσεως»⁷⁶!

76. Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues between Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, SVS MDiv thesis, (Crestwood, NY, 2002), <https://orthodoxjointcommission.wordpress.com/2014/05/04/ecclesiology-and-the-dialogues-between->

5.2. Ἡ «πλέον ἐπαγωγός» μέθοδος: ἓνα μεθοδολογικό σφάλμα.

Ἡ μέριμνα βεβαίως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου θά ἦταν νά εὑρουν μέθοδο διαλόγου, πού θά βοηθοῦσε τούς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀντιληφθοῦν τήν ἀνορθοδοξία τους ἐπί τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, ὅπως περίπου τήν εἶχε ἀντιληφθῆ ὁ Καθολικός Νερσῆς Δ΄ μετά ἀπό τήν «Διάλεξιν» μετά τοῦ Θεωριανοῦ. Ἀλλά τήν περίοδο 1985-1990 αὐτό δέν ἔγινε, διότι ἡ Μικτή Ἐπιτροπή ἀπεφάσισε νά μή συζητήση σέ βάθος τά χριστολογικά θέματα, ὅπως εἶχαν ἐτοιμασθῆ ἀπό τίς ὑποεπιτροπές, ἀλλά νά λειτουργήσῃ ὡς planning Committee μέ μέθοδο «περισσότερο ἐπαγωγός»⁷⁷. Υἱοθέτησε ἔτσι τίς χριστολογικές καί ἐκκλησιολογικές συμφωνίες τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων. Τό λάθος πού ἔγινε τό 1964 στό Aarhus ἄφησε ἀνεξίτηλη τήν σφραγίδα του καί στόν ἐπίσημο Διάλογο.

Τά σημαντικότερα ἀπό τά συμπεράσματα τοῦ ἐπισήμου Διαλόγου ἦταν α) ἡ χριστολογική συμφωνία, ὅτι παρά τήν διαφορά στήν ὀρολογία διατηρήθηκε ἀνά τούς αἰῶνες ἡ ἴδια Πίστις, καί β) ἡ συμφωνία ἐπί τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων.

6. Τό ζήτημα τῆς χριστολογικῆς συμφωνίας.

Εἶναι ἀνακριβής ἡ ἐκτίμησις ὅτι ἡ «ἀντίθεσις» τοῦ Ἁγίου Ὁρους στό ἔργο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἀφορᾷ στήν Χριστολογία ἀλλά στήν Ἐκκλησιολογία⁷⁸. Τό πλεῖστον τῶν ἀγιορειτικῶν συγγραφῶν ἀ-

eastern-orthodox-and-oriental-orthodox-churches/. Ἡ μομφή τοῦ ὡς ἄνω συγγραφέως ἀφορᾷ στό *Υπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων* (14/27 Μαΐου 1995), στό ὁποῖο γράφεται: «Ἡ πίστις εἶναι τό κινδυνεύον καί δέν δυνάμεθα νά παίζωμεν ἐν οὐ παικτοῖς. Αἰσθανόμεθα τήν εὐθύνην ἡμῶν διά τήν περιφρούρησιν καί διατήρησιν ἀκαινοτομητῶν τοῦ δόγματος καί τῆς ἐκκλησιολογίας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ὡς αὐτά παρελάβομεν παρά τῶν ἁγίων Πατέρων» (βλ. στόν παρ. τόμ., σελ. 138).

77. Ἡ πληροφορία παρέχεται ὑπό τοῦ Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου· στόν παρ. τόμ., σελ. 267.

78. Εἶναι κατανοητή ἡ ἀνακρίβεια ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι σέ μελέτη ἐκπονηθεῖσα ἐν ἔτει 2002 εἶχαν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν μόνο δύο πρῶιμα ἀγιορειτικά κείμενα, γιά τά ὁποῖα γράφεται: «Ὅπως ἔχει γράψει ὁ John Erickson, "αὐτή ἡ ἀντίθεσις στό ἔργο τῆς

ποτελεῖ ἀποδείξεις περί τοῦ ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν εἶναι ὀρθόδοξη. Ἡ συμφωνία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἐπί τῆς Χριστολογίας, ὅτι «ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτήν ἀθθεντικήν Ὀρθόδοξον Χριστολογικήν πίστιν», ἦταν ἡ ἀφορμή καί τό κίνητρο γιά νά ἀρθρωθῇ ὁ ἀντιρρητικός ἀγιορειτικός λόγος τοῦ ἀνά χειρας τόμου ὡς ἑξῆς:

Τά θετικά σημεῖα τῆς συμφωνίας, καθεαυτά διατυπωμένα μέ λέξεις καί φράσεις ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Παράδοσι, ἔκαναν πολλούς νά διακηρύσσουν ἐσφαλμένως ὅτι οἱ Α΄ καί Β΄ Κοινές Δηλώσεις ἀκολουθοῦν τό γράμμα καί τό πνεῦμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Στήν πραγματικότητα τά θετικά αὐτά σημεῖα περιγράφουν ἀνεπαρκῶς καί ἀμφισήμως τό μυστήριον τῆς «καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως». Αἰτία τῆς ἀμφισημίας (δυνατότητος διπλῆς ἐρμηνείας) εἶναι ἡ ἀποσπασματική τους διατύπωσις (π.χ. ὅτι ὁ θέλων καί ὁ ἐνεργῶν εἶναι ἡ Ὑπόστασις τοῦ Λόγου· διατύπωσις ἀναμφίβολα Ὀρθόδοξη, ἀλλά ἐλλιπής καί ἀνεπαρκής, διότι ἔπρεπε νά συμπληρωθῇ μέ τήν διατύπωσι ὅτι τά ἐνεργητικά ἐν Χριστῷ εἶναι δύο, δηλαδή ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης). Ἐπιπλέον τά θετικά σημεῖα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων χάνουν τό πραγματικό τους νόημα, ἐπειδή σέ αὐτές ἔχουν ἐμφιλοχωρήσει οἱ κατωτέρω καθαρῶς σεβηριανές διατυπώσεις:

Στήν Α΄ Κοινή Δήλωσι⁷⁹,

Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέν φαίνεται νά ἀφοροῦσε χριστολογικά θέματα"... Πραγματικά, στήν λίστα τῶν ἐνστάσεων τοῦ ἀγιορειτικοῦ Ὑπομνήματος ἐπί τῶν θέσεων τῆς [Μικτῆς] Ἐπιτροπῆς τά πρῶτα τέσσερα θέματα σχετίζονται μέ τήν ἐκκλησιολογία, καί μόνο τό πέμπτο θέμα εὐθέως μέ τήν Χριστολογία. Ἐνα δεύτερο ἔγγραφο, δημοσιευμένο ἀπό μία Ἐπιτροπή τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐπίσης ἀπαριθμεῖ ὡς πρώτη τῆς καί κύρια ἐνστασι ἐπί τῶν συμπερασμάτων τῆς [Μικτῆς] Ἐπιτροπῆς μία μομφή ὅτι "παρατηρεῖται καί εἰς τὰς τρεῖς ἐπισήμους δηλώσεις παραίτησις τῶν Ὀρθοδόξων ἀπό τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν, καθ' ἣν τήν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικήν καί Ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν ἀποτελεῖ μόνον ἡ καθ' ἡμᾶς Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία" [σ.σ. γίνονται παραπομπή στήν Εἰσήγησι Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱεράς Κοινότητος Ἁγίου Ὄρους περί τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, στόν παρ. τόμ., σελ. 123]. Αὐτή ἡ ἀγιορειτική Ἐπιτροπή οὐδόλως αἰτιᾶται κατ' εὐθείαν τήν χριστολογική συμφωνία» (Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues...*, ἐνθ' ἄνωτ.).

79. Στό Παράρτημα Β΄, τοῦ παρ. τόμ., σελ. 819-821.

α) «ἵνα μορφώσῃ μίαν ἀχωρίστως καὶ ἀσυγχύτως ἡνωμένην πραγματικὴν θεανθρωπίνην ὑπαρξίν, ἐν τῇ ὁποία αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ».

β) «τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ὄρους φύσις καὶ ὑπόστασις καὶ ἄν συνέχεαν τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον».

γ) «ὅσοι ἐξ ἡμῶν ὁμιλοῦν περὶ μιᾶς ἡνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ δέν ἀρνοῦνται οὕτω τὴν συνεχῆ δυναμικὴν παρουσίαν ἐν Χριστῷ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως».

δ) «ἡ ὑπόστασις καὶ ὡς διακεκριμένη ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου».

καὶ στήν Β' Κοινή Δήλωσι⁸⁰,

ε) «αἱ φύσεις ἡνώθησαν ὑποστατικῶς καὶ φυσικῶς».

διατυπώσεις⁸¹ πού περιγράφουν τὴν ὑποστατικὴ ἐνότητα ὡς «σύνθετη φύσις» καὶ τὴν φυσικὴ ἑτερότητα ὡς «κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν» διάκρισι τῶν φύσεων, καὶ πού συνεπάγονται μονοενεργητισμό.

Στὴν χρονολογικά πρῶτη γρηγοριατικὴ Συμβολὴ γίνεται ἐπιγραμματικὴ ἀναφορά στίς ἀνωτέρω σεβηριανές ἐκφράσεις⁸², καὶ κατόπιν ἐκτενέστερος σχολιασμός τους στίς Παρατηρήσεις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους⁸³. Ἡ Ἱερά Κοινότης συνοψίζει ὡς ἐξῆς τὸ ζήτημα τῆς χριστολογικῆς συμφωνίας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς: «Ἡ Χριστολογία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἔρχεται εἰς ριζικὴν διαφωνίαν πρὸς τὴν Χριστολογικὴν διδασκαλίαν μεγάλων Πατέρων καὶ Οἰκουμενικῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας»⁸⁴.

80. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 823.

81. Συμβολὴ στὸν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, στὸν παρ. τόμ., σελ. 188-190.

82. Ἐνθ' ἀνωτ., στὸν παρ. τόμ., σελ. 188-190.

83. Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων, στὸν παρ. τόμ., σελ. 268-305.

84. Ἐνθ' ἀνωτ., στὸν παρ. τόμ., σελ. 246.

7. Ἡ ‘ὀρθοδοξία’ τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου.

7.1. Ἡ σεβηριανή Χριστολογία δέν εἶναι κυρίλλειος.

Κάτω ἀπό τήν τυπικῶς κυρίλλεια ὀρολογία τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας ὑπάρχει οὐσιαστικῶς μονοφυστικό δογματικό περιεχόμενο. Σέ αὐτό τήν ὁδηγοῦν οἱ σεβηριανές φιλοσοφικές προϋποθέσεις, οἱ ὁποῖες ἐκτενῶς σχολιάζονται στίς σελίδες αὐτοῦ τοῦ τόμου, ὅπου διευκρινίζεται ὅτι,

Στήν κυρίλλειο Χριστολογία:

- Οἱ ὅροι φύσις καί ὑπόστασις δέν ταυτίζονται ἐννοιολογικῶς⁸⁵.
- Οἱ φύσεις ἐν Χριστῷ εἶναι «κοινότητος δηλωτικῆς καί πολλῶν ὑποστάσεων περιεκτικῆς»⁸⁶, δηλαδή σύμφωνα μέ τήν μεταχαλκηδόνια ὀρολογία εἶναι “ἐνυπόστατες φύσεις”.

Στήν σεβηριανή Χριστολογία:

- Οἱ ὅροι φύσις καί ὑπόστασις ταυτίζονται κατά τό ἐννοιολογικό τους περιεχόμενο, γεγονός πού ἀκυρώνει τήν τυπικῶς ὁμολογούμενη διπλή ὁμοουσιότητα⁸⁷.

• Ἡ διάκρισις τῶν ὑποστάσεων σέ “ἰδιοσύστατες” καί “ἐξηρητημένες”, ὅπως τήν ἐμφανίζουν σύγχρονοι μελετητές του, εἶναι «λογικῶς καί ὀντολογικῶς ἀπαράδεκτη καί ἐπιπλέον δογματικῶς ἀπόβλητη»⁸⁸.

• Τό εἶδος τῆς ἐνώσεως τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῷ, ὅπως τό περιγράφει ὁ Σεβήρος, εἶναι λανθασμένο, εἴτε αὐτές ἐνώνονται ὡς ὑποστάσεις (μία ἰδιοσύστατος καί μία ἐξηρητημένη)

85. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 440. «Σύγχρονοι θεολόγοι δικαιολογοῦν τόν Σεβήρο γιά τήν ταύτιση φύσεως καί ὑποστάσεως, ἐπειδή καί ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἐταύτισε τούς ὅρους οὐσία καί ὑπόστασις στήν Σύνοδο τοῦ 362. Ἡ ἐπίκλησις τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι αὐθαίρετη καί λανθασμένη», σελ. 480-481.

86. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 488.

87. «Ἐάν οὖν συνθέτου φύσεως ἐστίν ὁ Χριστός μίας ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος, οὐκ ἔστιν ὁμοούσιος τῷ πατρί· ὁ γάρ πατήρ οὐκ ἔστι συνθέτου φύσεως ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἀπλῆς. Ἄλλ' οὐδέ τῇ μητρί ἔσται ὁμοούσιος· οὐδέ γάρ ἡ μήτηρ ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητός ἐστι συνθεθειμένη» (Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περί συνθέτου φύσεως κατά Ἀκεφάλων*, 2· βλ. ἐπίσης τοῦ ἰδίου, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 37.

88. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 481. Βλ. σχετική ἀνάλυσι τοῦ θέματος στό ἔργο τοῦ Γεωργ. Σίσκου, *Τό ἐρμηνευτικό πλαίσιο...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 95, ὑπόσημ. 33.

εἴτε ἐνώνονται ὡς θεῖες καὶ ἀνθρώπινες ιδιότητες ἐκφερόμενες ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς οὐσίας⁸⁹.

• Οἱ ἐκφράσεις *μία σύνθετος ἐνέργεια καὶ ἓν σύνθετον θέλημα* ἐκφράζουν, κατὰ τοὺς ἀγίους Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ καὶ Ἰωάννη Δαμασκηνό, μονοενεργητισμὸ καὶ μονοθελητισμὸ⁹⁰.

7.2. Τί δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν στὸν Διάλογο.

Ὑποστηρίζεται στὸν παρόντα τόμο ὅτι οἱ σεβηριανές φιλοσοφικές παραδοχές σκοπεύουν νὰ στηρίξουν τὸν μονοφυσιτισμὸ, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ στὴν ἄρνησι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου. Εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ καταλήξῃ κανεὶς στὴν χριστολογικὴ συμφωνία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ἐὰν δὲν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅ,τι ἀκριβῶς εἶχαν λάβει ὑπ' ὄψιν τοὺς οἱ ἅγιοι Πατέρες:

α) Τὴν ἔννοια τῆς «καταχρήσεως» τῶν ὄρων⁹¹.

β) Τὸ πρόβλημα τῆς ὁμωνυμίας⁹².

γ) Τὴν διασάφησι τῆς φιλοσοφικῆς ἀρχῆς «οὐκ ἔστι φύσις ἀνυπόστατος»⁹³.

δ) Τὴν ἔννοια τοῦ «ἐνυποστάτου» τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως⁹⁴.

ε) Τὸ ὅτι ὁ ἀριθμὸς δὲν εἰσάγει διαίρεσι⁹⁵.

στ) Τὴν διαφοροποίησι τῆς κατὰ “*ψιλήν ἐπίνοιαν*” σεβηριανῆς διακρίσεως τῶν φύσεων ἀπὸ τὴν κατὰ “*ἀληθῆ ἐπίνοιαν*” διαίρεσι τῶν φύσεων⁹⁶.

89. *Διόσκορος καὶ Σεβήρος...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 404.

90. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 405, καὶ σελ. 525 ὑποσημ. 210).

91. Βλ. στὴν παροῦσα *Εἰσαγωγή* σελ. 39, ὑποσημ. 44· ἐπίσης ἐνδεικτικῶς *Παρατηρήσεις...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 277· *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 577· καὶ *Τρία χριστολογικὰ ἐρωτήματα*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 764.

92. Βλ. π.χ. στὸν παρ. τόμ., σελ. 285, 481-482, 496, 529, 561, 744, 762.

93. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 53.

94. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 48· Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 53· Τοῦ αὐτοῦ, *Περὶ συνθέτου φύσεως κατὰ Ἀκεφάλων*, 6· Τοῦ αὐτοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* 12, 53, 79.

95. Ἄγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολὴ IB', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 477· *Ἐπιστολὴ II' Πρὸς Πέτρον ἰλλοῦστριον*, PG 91, 513. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 50.

96. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 29.

ζ) Τό καθοριστικό συμπέρασμα, ὅτι «τοῦτο ἐστὶ τό ποιοῦν τοῖς αἰρετικοῖς τήν πλάνην, τό ταυτόν λέγειν τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν»⁹⁷,

τά ὁποῖα ἀποτελοῦν βασικά κατὰ τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας ἐπιχειρήματα τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καί τῶν ἁγίων Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας καί Ἐφραιμίου Ἀντιοχείας, ὅπως τά διασώζει ἐπιβεβαιώνοντάς τα ὁ Μέγας Φῶτιος στήν *Μυριόβιβλο* (Βιβλιοθήκη)⁹⁸.

Ἐάν κατὰ τήν ἐρχομένη φάσι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αὐτές οἱ διευκρινήσεις, θά φανοῦν πολύ χρήσιμες, διότι θά βοηθήσουν νά κατανοηθῇ ἡ διαφοροποίησις τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας ἀπό τήν κυρίλλειο.

8. Ἡ ὀρθοδοξία τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου.

Στά κείμενα τοῦ ἀνά χειρας τόμου ἀνασκευάζεται ἡ ἐπιχειρηματολογία περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου ὡς ἐξῆς:

8.1. Οὐδὲν διὰ πίστιν καθηρέθη Διόσκορος;

Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι, σύμφωνα μέ τήν διαλαλιά τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀνατολίου στήν ε' συνεδρία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ Διόσκορος καταδικάσθηκε στήν σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ὄχι γιά αἵρεσι ἀλλά γιά κανονικούς λόγους, εἶναι ἓνα «μάταιον» ἐπιχείρημα, τό ὁποῖο

97. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 47.

98. Ἐγράφη τό ἐξῆς ἀνεπίτρεπτο: «Εἶναι μία ἀπό τίς μεγάλες τραγωδίες τῆς Χαλκηδόνιας σκέψης, τό ὅτι τόσες δυνάμεις ξοδεύτηκαν γιά τά 'μαθηματικά' ἐνός Μυστηρίου, καί τόσο λίγες γιά νά ἐρμηνευθῇ ἡ δυναμική τῆς "consilience to unity", πού εἶναι ἡ ἐνέργεια γιά τήν ἐν Χριστῷ σωτηρία» (John A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria's Miaphysite Christology and Chalcedonian Dyophysitism*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 54). 'Μαθηματικά' καί 'φυσική' τοῦ Μυστηρίου, δηλαδή ὑπερβολική καί ἀνούσια/στεῖρα λεπτολόγησις, θεωρήθηκε ἡ ἐμβάθυνσις ἐκ μέρους τῶν ἁγίων Πατέρων στίς χριστολογικές ἔννοιες. Ὅμως αὐτό ἦταν μία ἀνάγκη, γιά νά ἀντιμετωπισθῇ ἡ δυσδιάκριτη πανουργία τῶν αἰρετικῶν, καί ὄχι μία προσβολή στό Μυστήριον τῆς Ἐνσαρκώσεως. Μακάρι νά μή ὑπῆρχαν οἱ προκλήσεις τῶν αἰρετικῶν καί νά εἴχαμε τήν ἀπλή ἀποστολική πίστι. Ἡ ἐνότης πάντως στήν Ἐκκλησία ἀπαιτεῖ ταυτότητα Πίστεως.

ἐκμεταλλεύθηκαν οἱ μονοθελῆται⁹⁹ καὶ ἐπικαλοῦνται σήμερα οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι πού ὑπερασπίζονται τίς χριστολογικές συμφωνίες. Ὁ λόγος, γιὰ τόν ὁποῖον εἶχε κληθῆ ὁ Διόσκορος νά ἀπολογηθῆ ἦταν δογματικός¹⁰⁰. Αὐτό ἀπαιτοῦσε τό κατηγορητήριο τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου¹⁰¹, καί αὐτό προκύπτει ἀπό τήν διαδικασία ἐκδικάσεως τοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς κατά τήν ἀ' συνεδρία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος¹⁰². Ἡ αἰτιολογία τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου ἀναφέρει δογματικό λόγο, τήν ὁποία προσυπογράφει καί ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀνατόλιος¹⁰³. Ὅπως ὑποστηρίζει καί ὁ Λεόντιος Ἱεροσολυμίτης, ἐάν ὁ Διόσκορος προσήρχετο εἰς ἀπολογία, θά καταδικαζόταν γιά αἵρεσι, διότι ἀποδεδειγμένως εἶχε ἀρνηθῆ τίς Διαλλαγές. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης τό ἐπιβεβαιώνει¹⁰⁴. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μέ τήν διαλαλιά του στήν ε' συνεδρία (τό «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος») ἀναφέρθηκε σέ ἐκεῖνο πού κανονικῶς ὀρθά καί διαδικαστικῶς τυπικά εἶχε γίνει κατά τήν καθαιρεσι τοῦ Διοσκόρου¹⁰⁵. Ἐκεῖνη τήν στιγμή τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ἀνατολίου ἦταν στραμμένο ὄχι στήν ὀρθοδοξία ἢ μή τοῦ Διοσκόρου, ἀλλά στήν ὀρθοδοξία τῆς ἐκφράσεως “ἐκ δύο φύσεων” τοῦ ἐν σχεδίῳ Ὅρου¹⁰⁶. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος καί οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ἐγνώριζαν ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέφευγε νά προσέλθῃ γιά ἀπολογία, ἐπειδὴ εἶχε φρόνημα γιά τό ὁποῖο θά καταδικαζόταν¹⁰⁷. Στήν σ' συνεδρία τῆς Συνόδου πάντως,

99. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Δωδεκάβιβλος, Δ', β', α'. Βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 442.

100. «Τί ὅμως θά ἀπελογεῖτο, ἀφοῦ εἶναι φανερό ὅτι ἀποδέχθηκε τόν Εὐτυχή πού πρέσβευε μία μόνο φύσι στόν Χριστό, ἄς ἀπαντήσουν οἱ Διοσκορίται», παρατηρεῖ ἐπ' αὐτοῦ ὁ Λεόντιος Ἱεροσολυμίτης (βλ. *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καί δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι*, στόν παρ. τόμ., σελ. 352).

101. ACO II, 1, 1, 66-67.

102. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 413-434.

103. ACO II, 1, 2, 28-29. Βλ. Ἡ “*ἰδεολογική*” ὀρθοδοξία..., στόν παρ. τόμ., σελ. 625.

104. PG 89, 103D. Βλ. *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καί δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 352.

105. Ἡ “*ἰδεολογική*” ὀρθοδοξία..., στόν παρ. τόμ., σελ. 625 καί *Περί τῆς “ὀρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρ. τόμ., σελ. 680-685.

106. Ἡ “*ἰδεολογική*” ὀρθοδοξία..., στόν παρ. τόμ., σελ. 626.

107. Ὅπως λέγει ὁ Λεόντιος Βυζάντιος: «λέγομεν, ὅτι ἐπ' ἀληθείας οὐ διά πίστιν καθηρέθη, διά τοῦτο γάρ οὐ συνῆλθεν ἐν τῇ συνόδῳ, ἵνα μή ζητηθῆ τά κατ' αὐτόν εἰ δέ ἀνῆλθε καί ζήτησις γέγονε, καί ὡς αἰρετικός καθηρεῖτο· καί γάρ ἦν, ἐπειδὴ δέ

μετά ἀπό τήν ὑπογραφή τοῦ Ὁρου καί τήν ἄρνησι τοῦ Διοσκόρου νά τόν προσυπογράψῃ, ἐκφωνήθηκε ἐναντίον του καί τό ἀνάθεμα¹⁰⁸.

8.2. «Δύο φύσεις οὐ δέχομαι». Ἡ ἄρνησι τῶν Διαλλαγῶν.

Τό φρόνημα τοῦ Διοσκόρου εἶναι σαφές. Ὁ Διόσκορος ἀρνεῖται πεισματικά τίς Διαλλαγές, ἀρνεῖται νά δηλώσῃ τόν ἀριθμό τῶν ἐν Χριστῶ φύσεων, τήν ἴδια στιγμή πού ὁ Εὐστάθιος Βηρυτοῦ ὁμολογεῖ ὅτι ἔσφαλε¹⁰⁹ καί οἱ ἕξαρχοι τῆς Ληστρικής Συνόδου μετανοοῦν καί μετακινοῦνται πρὸς τό μέρος τῶν Ὁρθοδόξων¹¹⁰. Ὅλοι αὐτοί εἶχαν ἀντιληφθῆ ὅτι εἶχαν καταδικάσει ἀδίκως τόν ἅγιο Φλαβιανό στήν Ληστρική γιά τήν δήλωσί του (στήν Ἐνδημοῦσα σύνοδο), ἡ ὁποία ἀφοροῦσε δύο φύσεις καί ὄχι δύο ὑποστάσεις¹¹¹. Ἀλλά καί οἱ ἀντιδράσεις τοῦ Διοσκόρου κατά τίς δογματικές συζητήσεις στήν σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ὅταν ἐξεδικάζετο τό φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς, ἀφοροῦσαν στήν θεότητα καί στήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, γιά τίς ὁποῖες κατά τήν Ἐνδημοῦσα οἱ ἐπίσκοποι Βασίλειος Σελευκείας, Σέλευκος Ἀμασειάς, Λογγίνος Χερσονησιτῶν, Μελίφθογγος Ἰουλιοπολιτῶν καί Ἰουλιανός Κῶ μίλησαν μέ τήν ἐννοια τῆς “φύσεως” καί ὄχι τῆς “ὑποστάσεως”¹¹².

8.3. Ἡ ‘ὀρθόδοξη’ ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική.

Τό ἐπιχείρημα, κατά τό ὅποιο ὁ Διόσκορος παραπλανήθηκε δῆθεν ἀπό τήν ὀρθόδοξη ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική, εἶναι σόφισμα τῶν ἀντιχαλκηδονίων, προκειμένου ὁ Διόσκορος νά ἀναφανῆ ὀρθόδοξος στό χριστολογικό του φρόνημα. Ὅπως παρατηρεῖται στά κείμενα τοῦ ἀνά χειρας τόμου¹¹³, ὁ Εὐτυχῆς εἶχε ὄχι μόνο δοκητικό

κληθεῖς ἐκ τρίτου οὐ παρεγένετο καί ταύτην ἐποιήσαντο αἰτίαν τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα εἶπεν ὁ Ἀνατόλιος, ὅτι οὐ διά πίστιν καθηρέθη» (*Doctrina Patrum*, 178).

108. Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία..., στόν παρ. τόμ., σελ. 626.

109. ACO II, 1, 1, 113.

110. ACO II, 1, 1, 115-117.

111. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καί δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι..., στόν παρ. τόμ., σελ. 348· καί Διόσκορος καί Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 421-422.

112. Διόσκορος καί Σεβῆρος..., ἐνθ’ ἄνωτ.

113. Ἐνθ’ ἄνωτ.

φρόνημα ἀλλὰ καὶ μονοφυσικὸ. Τὸ δοκητικὸ φρόνημα τὸ ἀπέκρυψε στὴν Ληστρική καὶ οἱ συνοδικοὶ τὸ ἄφησαν νὰ περάσῃ ἀπαρατήρητο, ὅπως κατέθεσαν ἐνώπιον τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνος οἱ ἐπίσκοποι Βασίλειος Σελευκείας, Εὐσέβιος Δορυλαίου, Σώζων Φιλίππων καὶ Διογένης Κυζίκου¹¹⁴. Γιὰ τὸ μονοφυσικὸ τοῦ φρόνημα ὁ Εὐτυχῆς δικαιώθηκε στὴν Ληστρική βάσει τοῦ ζ' κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς. Ἡ ἐπίκλησις τοῦ ζ' κανόνος ἦταν μία στρατηγικὴ κίνησις τοῦ Διοσκόρου, ὥστε οὐσιαστικὰ νὰ παρακάμψῃ τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου (τὴν δὴλωσι τῆς φυσικῆς ἐτερότητος) καὶ πρακτικὰ νὰ καθαιρέσῃ τὸν ἅγιο Φλαβιανό¹¹⁵. Στὴν παράκαμψι τῶν Διαλλαγῶν καὶ τὴν ἄρνησι τῆς ἐν Χριστῶ φυσικῆς ἐτερότητος ἦσαν ὁμόφρονες ὁ Εὐτυχῆς καὶ ὁ Διόσκορος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἴδια τὴν Ληστρική Σύνοδο σημειώνεται χαρακτηριστικὰ στὸν ἀνά χειρᾶς τόμο ὅτι «ἡ ἄρνησις τῆς Ληστρικῆς νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν Χριστολογία τῶν Διαλλαγῶν, ἐντολῇ δῆθεν τοῦ ζ' κανόνος τῆς ἐν Ἐφέσῳ, εἶναι δηλωτικὴ τῶν ἀπολιναριστικῶν τῆς φρονημάτων», ὅπως τὸ βεβαιώνουν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων.

8.4. Ἡ καταδίκη τοῦ εὐτυχιανισμοῦ.

Ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου εἶναι ἐπίσης ὅτι καταδικάζει τὸν εὐτυχιανικὸ δοκητισμὸ, ὅτι ἐκφράζει τὴν ἐν Χριστῶ φυσικὴ ἐτερότητα μὲ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων», ὅτι μὲ κάποιες ἐκφράσεις ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἐξορίας του δείχνει ὅτι δέχεται πραγματικὴ ἀνθρώπινη φύσι στὸν Χριστό, καὶ ὅτι κάνει λόγο γιὰ θέωσι τοῦ ἀνθρωπίνου προσλήμματος¹¹⁶. Ἐπ' αὐτῶν γίνονται εὐστοχες παρατηρήσεις, σύμφωνα μὲ τίς ὁποῖες μία σειρά

114. Διόσκορος καὶ Σεβήρος..., στὸν παρ. τόμ., σελ. 431: «ἐκέλευσαν ἀπερίεργον εἶσαι τοῦτο», κατέθεσαν οἱ ἐπίσκοποι Διογένης Κυζίκου, Εὐσέβιος Δορυλαίου, Σώζων Φιλίππων ἐνώπιον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς (ACO II, 1, 1, 92).

115. Τὸ εἶχε προσέξει ὁ Ὀνισηφόρος Ἰκονίου καὶ εἶπε στὸν Συνάδων Μαριανὸ καὶ στὸν Πέργης Ἐπιφάνιο: «οὗτος ὁ κανὼν δι' οὐδὲν ἕτερον ἀναγινώσκεται ἢ ἵνα ὁ ἐπίσκοπος Φλαβιανὸς καθαιρεθῆ» (ACO II, 1, 1, 180).

116. Ilias Kesmiris, *Controversial aspects in the Christology of Dioscorus of Alexandria*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 125-131.

ἀπό λανθασμένες ιστορικοδογματικές παραδοχές καί ἐρμηνεῖες ὀδηγοῦν στήν δῆθεν ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου¹¹⁷.

9. Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων.

Στίς Κοινές Δηλώσεις προτείνεται ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων. Μετά τήν χριστολογική συμφωνία, κατά τήν ὁποία ἐξισώνεται δογματικῶς ἡ περί «δύο φύσεων ἐν Χριστῶ» Ὁρθόδοξος διδασκαλία μέ τήν περί «μιάς ἡνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῶ» ἀντιχαλκηδόνιο διδασκαλία¹¹⁸, ἡ Μικτή Θεολογική Ἐπιτροπή διατυπώνει τίς προτάσεις της (Ἀνακοινωθέν Δ' Συνελεύσεως, 1993) γιά τήν ἀμοιβαία ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων καί καταδικῶν τοῦ παρελθόντος, «ἐπί τῆ βάσει τῆς ὑπ' αὐτῶν [σ.σ. τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων] κοινῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ Σύνοδοι καί οἱ Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἀνεθεματίσθησαν ἢ κατεδικάσθησαν κατά τό παρελθόν, εἶναι ὀρθόδοξοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν»¹¹⁹. Ἡ Ὁρθόδοξη πλευρά, ἐπομένως, συμφώνησε ὅτι μποροῦν νά ἀρθοῦν τά ἀναθέματα κατά τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἰρεσιαρχῶν Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας, Σεβήρου Ἀντιοχείας, καί ἐπικαλέσθηκε τούς ἐξῆς λόγους:

α) Ὅτι δέν εἶναι εὐτυχιανισταί.

Ὅπως πληροφοροῦμεθα ἀπό ἄρθρο τοῦ τότε Συμπροέδρου της, Μητροπ. Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, ἡ Μικτή Ἐπιτροπή «δι' εἰδικῶν μελετῶν τῶν πηγῶν τῆς ἐποχῆς καί τῶν ἔργων τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου διεπίστωσεν ὅτι οὗτοι δέν ὑπῆρξαν ἀρχηγέται ἢ ὀπαδοί τοῦ εὐτυχιανικοῦ Μονοφυσιτισμοῦ καί δέν θά ἦτο βεβαίως δυνατή ἡ ἀπόδοσις αὐτοῖς τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ αἰρετικοῦ Μονοφυσί-

117. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 435-462.

118. *Α' Κοινή Δήλωση*, 1989, στόν παρ. τόμ., *Παράρτημα Β'*, σελ. 821.

119. Στόν παρ. τόμ., *Παράρτημα Β'*, σελ. 826. Ἐπί τῆ βάσει τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησιολογίας τά καθ' ἡμῶν ἀναθέματα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν ἐνδιαφέρουν ποσῶς, καί εἶναι ἀξιοπερίεργο πῶς δόθηκε ἐκκλησιολογική βαρύτης σέ αὐτά καί ἔγινε λόγος γιά «ἀμοιβαία ἄρσι ἀναθεμάτων». Ἐάν ἐμεῖς δεχόμεστε νά ἀρθοῦν ἀναθέματα κατά τῶν Ὁμολογητῶν ἁγίων μας, γιά τούς ὁποίους αὐτά ἦσαν στέφανοι δόξης, σημαίνει ὅτι πρακτικά ἀναγνωρίζουμε τούς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς Ἐκκλησίες καί τούς ἁγίους μας ὅτι ἔσφαλαν. Ὅπερ ἀπαράδεκτον.

του»¹²⁰. Ὅμως, ἂν καὶ δέν ἦσαν εὐτυχιανισταὶ λόγῳ δοκητισμοῦ, ἦσαν μονοφυσίται λόγῳ ἀρνήσεως τῶν Διαλλαγῶν. Συνοδικῶς καταλογίζεται στὸν Διόσκορο ὅτι εἶναι «τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστῆς τε καὶ πρόμαχος» (κανὼν ἀ΄ Πενθέκτης) καὶ στὸν Σεβήρο ὅτι μέ τήν «φρενοβλαβὴ κακοδοξία» τοῦ συνάδει ὁ μονοενεργητισμός-μονοθελητισμός (Ὅρος τῆς ΣΤ΄).

β) Ὅτι ὑπάρχουν ἱστορικές μαρτυρίες ἀναθεωρήσεως ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Δηλαδή: Μέ τὸν Ὅρο τῶν Διαλλαγῶν ἀναθεωρήθηκαν οἱ ἀποφάσεις τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς· στήν Δ΄ Οἰκουμενικῆ Σύνοδο ἤρθησαν τὰ ἀναθέματα τοῦ Θεοδωρήτου καὶ τοῦ Ἰβρα΄ ἢ Ε΄ Οἰκουμενικῆ Σύνοδος κατεδίκασε τὰ Τρία Κεφάλαια, τὰ ὅποια δέν εἶχε καταδικάσει ἡ Δ΄.

Στὶς Παρατηρήσεις τῆς¹²¹ ὅμως ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀνασκευάζει τὸ ἐπιχείρημα, ἐπισημαίνοντας τίς ἱστορικές ἀνακρίβειες, στίς ὁποῖες βασίσθηκαν οἱ κατωτέρω ἰσχυρισμοὶ περὶ διήθεν ἀναθεωρήσεως δογματικῶν ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Κατὰ τίς Παρατηρήσεις, δέν εἶναι σήμερα δυνατόν νά ἀρθοῦν τὰ ἀναθέματα τῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, διότι στήν Ε΄ συμπληρώθηκε τὸ ἔργο τῆς Δ΄, ἐνῶ σήμερα μέ τήν τυχόν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου θά ἀνατραπῆ τὸ ἔργο τῆς.

γ) Μέ αὐθεντία ἡ Ἐκκλησία τότε ἐπέβαλε ἀναθέματα· τώρα μέ τήν ἴδια ἐξουσία αἶρει τὰ ἀναθέματα.

Εἶναι ὅμως σημαντικές οἱ ἀντιρρήσεις τῆς Ἱεράς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹²² τόσο γιὰ «τὴν ἀστασίαστη κανονικὴ εὐχέρεια μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου νά ἄρῃ τὰ ἀναθέματα μιᾶς προγενέστερης Οἰκουμενικῆς Συνόδου» ὅσο καὶ γιὰ τὴν «ἐκκλησιολογικὴ ἀξίωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως νά ἄρῃ ἀπὸ τὴν μνήμη τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἀναθέματα αὐτά», καθὼς ἡ ἀναθεωρηθεῖσα Σύνοδος πρέπει νά ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὴν σειρά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (ποιά ἄραγε

120. «Ἀπάντηση τοῦ Προέδρου τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες, Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ [Παπανδρέου], σέ γράμμα τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους σχετικὸ μέ τὸν ὡς ἄνω Διάλογο», *Ἐπίσκεψις*, 521/31.8.1995, σελ. 14.

121. *Παρατηρήσεις...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 307-321.

122. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 315-316.

θά ἀποφασίσουμε νά ἀφαιρέσουμε;), καί ἐπιπλέον διότι τέτοια πρακτική δέν ὑπῆρξε στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Μέ τήν ἀναθεώρησι κάποιας ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν θίγεται ὁ Ὅρος τῆς, δέν αἴρεται τό κῦρος τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὅμως στίς ἀγιορειτικές Παρατηρήσεις¹²³ ἐπισημαίνεται ὅτι οἱ δογματικές ἀποφάσεις πού σχετίζονται μέ τήν δογματική διδασκαλία (τόν Ὅρο) εἶναι ἐξίσου ἀμετακίνητες, ὅπως ὁ Ὅρος.

ε) Τό υπόδειγμα τοῦ Μεγ. Βασιλείου περί τῶν Ὁμοιουσιανῶν.

Κατά τίς ἀγιορειτικές Παρατηρήσεις¹²⁴, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ὁ Μ. Βασίλειος ἀντιμετώπισε τό ζήτημα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ὁμοιουσιανῶν στήν Ἐκκλησία, συνηγορεῖ γιά τήν ἐπιστροφή σήμερα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετά ἀπό προηγουμένη πλήρη ἀποδοχή τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί καταδίκη τῶν αἰρεσιαρχῶν.

Ὁμολογεῖται ὅτι τό ἐγχείρημα νά ἀρθοῦν ἀναθέματα Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι πραγματικά δύσκολο, ἐπειδή δέν ἔχει ὠριμάσει τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας γιά ἓνα τέτοιο ἐνδεχόμενο. Γι' αὐτό προτείνεται «πολύ μεγαλύτερη προετοιμασία καί καλλιέργεια σχέσεων μεταξύ τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν οἰκογενειῶν»¹²⁵. Ἡ πρότασις αὐτή δέν εἶναι ὀρθή. Θά ἦταν Ὁρθοδόξως κατανοητή, ἐφ' ὅσον ἡ «καλλιέργεια σχέσεων» ὀδηγοῦσε τούς Ἀντιχαλκηδονίους νά συνειδητοποιήσουν τό σεβηριανό μονοφυσιτικό τους φρόνημα. Ἐνα πνεῦμα αὐξημένης «συνεργασίας μεταξύ ἐπισκόπων, κληρικῶν καί λαϊκῶν τῶν δύο οἰκογενειῶν ἐκκλησιῶν»¹²⁶, μέχρις ἀμβλύσεως τοῦ δογματικοῦ αἰσθητηρίου καί μερικῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας, φαίνεται ὡς

123. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 317-318.

124. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 319-321.

125. Σταύρου Γιαγκάζογλου, *Θεολογική καί ἐκκλησιολογική θεώρηση τοῦ διαλόγου μεταξύ τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, στό βιβλίο τοῦ ἰδίου *Στό μεταίχμιο τῆς Θεολογίας (Δοκίμια γιά τόν διάλογο θεολογίας καί πολιτισμοῦ)*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2018, σελ. 118.

126. *Restoring the Unity in Faith: The Orthodox - Oriental Orthodox Theological Dialogue* [Ἀποκαθιστώντας τήν Ἐνότητα ἐν τῇ Πίστει: Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων], eds. Thomas Fitzgerald, Emmanuel Gratsias, (Holy Cross Orthodox Press: Brookline, 2007), σελ. 7· βλ. καί *Θεολογικές ἐπισημάνσεις σέ πρόσφατες προτάσεις γιά μυστηριακή διακοινωνία Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρ. τόμ., σελ. 726-727.

πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ λεγομένου λαϊκοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Εἶναι πρωτόστερο σχῆμα νὰ ἀναζητητῆται ἢ νὰ ἐπιδιώκεται ἡ συναίνεσις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, ὅταν ἡ ἴδια ἡ χριστολογικὴ βᾶσις γιὰ τὴν ἄρσι τους (ἡ ἀνεπιφύλακτος ἀποδοχὴ τῆς Δ' καὶ τῶν λοιπῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων) δέν ἔχει ἀκόμη ἐπιτευχθῆ καὶ πολλῶ μᾶλλον δέν ἔχει κυρωθῆ πανορθοδόξως.

«Μέ τό νὰ τοὺς χαρακτηρίζουμε ὀρθοδόξους, δέν σημαίνει ὅτι καὶ ἔγιναν ὀρθόδοξοι», ἔγραφε γιὰ τοὺς σημερινούς Ἀντιχαλκηδονίους ὁ π. Γεώργιος Καψάνης¹²⁷. Χρειάζεται συστηματικὴ θεολογικὴ προσπάθεια, ὥστε νὰ ὠριμάσουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀδελφοὶ στὴν ἀπόρριψι τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Ἡ προσπάθεια τοῦ Κόπτη Μητροπ. Δαμιέττης Bishoy, Συμπροέδρου τοῦ Διαλόγου, νὰ δώσῃ περαιτέρω ἐπεξηγήσεις¹²⁸ στὴν χριστολογικὴ τους διδασκαλία εἶναι σημεῖο θετικὸ καὶ ἐνέργεια ἐπαινετὴ. Ὅπως φάνηκε ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν θέσεών του, χρειάζεται περαιτέρω ἐργασία, ὥστε οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νὰ φθάσουν στό σημεῖο νὰ ὁμολογήσουν (νὰ περιγράψουν) Ὁρθοδόξως τό Μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως, νὰ ἐπανενωθοῦν μέ τὴν Ἐκκλησία χωρὶς νὰ διασπασθῆ τό ἴδιο τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀνάγκη ἐπιτεύξεως αὐτοῦ τοῦ στόχου κάνει ἀναγκαία τὴν ἀναφορὰ μας στὰ κατωτέρω.

Κεφάλαιο Β΄.

Ἡ ἐπανεναρξίς τοῦ Διαλόγου. Τὰ νεώτερα δεδομένα.

10. Πρὸς ἓνα νέο Θεολογικὸν Διάλογον.

Προσφάτως ἀνακοινώθηκε ἡ ἐπαναδραστηριοποίησις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. Μία Ὁμάδα Ἐργασίας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία συνῆλθε στὴν Ἀθήνα στίς 24-25 Νοεμβρίου 2014, «ἐκάλεσε νὰ συνεχισθῆ ἐνθέρμως ὁ διάλογος καὶ νὰ συνέλθῃ ἐπισήμως σέ Ὁλομέλεια ἢ Ἐπιτροπὴ σέ κατάλληλον χρόνον τό συντομώτερον δυνατόν»· μάλιστα ὁ Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ, ζήτησε νὰ

127. Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;, στὸν παρ. τόμ., σελ. 117.

128. Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων..., στὸν παρ. τόμ., σελ. 567--592.

«ἀξιολογηθῶν συστηματικά ὅλες οἱ θεολογικές κριτικές ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς καὶ νά δοθοῦν θεολογικές ἀπαντήσεις στίς προκαταλήψεις καὶ στήν πολεμική ἐπιχειρηματολογία [σ.σ. κατὰ τοῦ Διαλόγου]»¹²⁹. Καί ἐπίσης οἱ Συμπρόεδροι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τήν συνάντησί τους στόν Λίβανο στίς 14 Ἀπριλίου 2018 προσδιώρισαν τήν συνέλευσι τῆς Ὀλομέλειας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περί τά τέλη Ὀκτωβρίου 2018.

Τά μέλη τῆς νέας Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς καί οἱ ἐκκλησιαστικές Ἱεραρχίες πού θά τούς ἀποστείλουν, ἐπιφορτίζονται μέ τήν εὐθύνη νά διεκπεραιώσουν ἕνα σπουδαῖο ἔργο. Ἐνα ἔργο πού θά καρποφορήσῃ τήν ἔνωση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Πίστει, ἔτσι ὥστε νά μή δημιουργηθοῦν ἐνδο-ὀρθοδόξως νέες διαφωνίες, νέα ἴσως ‘πολεμική’ ἐπιχειρηματολογία καί κυρίως σχίσματα. Τό ἔργο πού θά ἀναλάβῃ ἡ νέα Διορθόδοξος Ἐπιτροπή πρέπει νά εἶναι ἕνας νέος διάλογος¹³⁰ θεμελιωμένος ἐπὶ ὀρθῆς ἐκκλησιολογικῆς καί χριστολογικῆς βάσεως, ὥστε τό θεολογικό της ἔργο νά βοηθήσῃ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους νά ἀντιληφθοῦν τήν ἀνορθοδοξία τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας καί νά ἀποδεχθοῦν ἀνεπιφύλακτα τήν Δ’ Οἰκουμενική Σύνοδο, τήν Ὀρθόδοξο Χριστολογία καί ὅλη τήν συνοδική καί πατερική παράδοσι (ἐν προκειμένῳ τίς καταδίκες τῶν προσώπων πού εἶχαν τήν εὐθύνη γιά τήν δημιουργία

129. Ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 449.

130. Γράφουμε «νέος Διάλογος», διότι τυπικῶς εἶχε διακηρυχθῆ ἡ λήξις τοῦ ἐπισημοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ὅταν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης μέ τό ὑπ’ ἀριθμ. πρωτ. 725/12.8.1992 πατριαρχικό Γράμμα ἀνεκοίνωνε «ἐπισήμως τήν διορθόδοξον ταύτην ἀπόφασιν περί τῆς λήξεως τοῦ θεολογικοῦ τούτου Διαλόγου». Στήν πραγματικότητα ὅμως πρόκειται περί συνεχίσεως τοῦ Διαλόγου, ἐπειδή μέ τό νεώτερο ὑπ’ ἀριθμ. πρωτ. 1145/30.9.1992 Γράμμα ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐξήγγελλε τήν πραγματοποίησι νέας συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς (Βλ. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 300). Ἐπίσης γράφουμε «νέος Διάλογος», ὑπό τήν ἔννοια ὅτι ἐλπίζουμε νά ἀξιολογηθοῦν θετικῶς τά desiderata τοῦ ἀγιορειτικοῦ Ὑπομνήματος διά «τήν ὅσον τάχιστα ἐπανατοποθέτησιν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπὶ ὀρθῶν βάσεων, τοιούτων ὥστε καί οἱ Ὀρθόδοξοι νά διατηρήσωμεν δι’ ἑαυτούς ἀδιαλώβητον τήν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλά καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἔχουν τήν δυνατότητα ἐπιστροφῆς εἰς τήν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τήν ὁποίαν ἐπὶ δέκα πέντε αἰῶνας εὐρίσκονται ἀποκεκομμένοι» (*Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, 14/27 Μαΐου 1995, στόν παρ. τόμ., σελ. 144.).

τῆς σεβηριανῆς αἰρέσεως). Μερικοὶ νομίζουν ὅτι αὐτὸς ὁ στόχος εἶναι οὐτοπία. Γιατί ὁμως πρέπει νὰ θεωρηθῆ οὐτοπία ἕνας στόχος πού ἀντιστοιχεῖ στὴν ἀποστολική φύσι τῆς Ἐκκλησίας;

Ὅσα θὰ ἀναφερθοῦν στὴν συνέχεια ἀποτελοῦν τὸν προβληματισμό μας γιὰ τὸ θεολογικὸ πλαίσιο, μέσα στό ὁποῖο καλεῖται νὰ ξαναρχίσει ὁ Θεολογικὸς Διάλογος, δηλαδή γιὰ τίς θεολογικὲς ἀπόψεις τίς ὁποῖες θὰ κληθῆ νὰ συζητήσῃ ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ καὶ νὰ ἀξιολογήσουν κατόπιν οἱ Ἱεραρχίες τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Σέ ἔντυπα καὶ στό διαδίκτυο ἐπαναδημοσιεύονται θέσεις καὶ ἀπόψεις ὑπὲρ τῶν συμπερασμάτων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, στίς ὁποῖες ἤδη ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον ἔχουν δοθῆ ἀπαντήσεις. Αὐτές οἱ ἀπαντήσεις δέν ἔχουν ἀκόμη ἀξιολογηθῆ καὶ ἀξιολογηθῆ ἀντίθετα ἀπὸ ὠρισμένους περιφρονήθηκαν ἢ θεωρήθηκαν προκαταλήψεις. Π.χ. ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Διόσκορος δέν καταδικάσθηκε γιὰ αἵρεσι ἔχει ἀνασκευασθῆ πλήρως, ἀλλὰ οὐδεὶς οὐδέποτε ἀνταπάντησε στὰ ἐπιχειρήματα πού στάθηκαν ἰσχυρὰ ἐπὶ αἰῶνες, καὶ μόνο στὸν 20^ο αἰῶνα παρακάμφθηκαν. Ἄν οἱ καλοπροαίρετες ἀπαντήσεις παρακάμπτονται ἢ ἀπαξιώνονται, δέν ὠριμάζει ὁ ἐνδο-ὀρθόδοξος διάλογος. Χωρὶς ἐπαρκῆ ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο δέν θὰ εἶναι θεοσυνέργητῃ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων. Ἐνα μέρος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος δέν θὰ συμφωνήσῃ μέ ἔνωσι πού ἐνδεχομένως θὰ γίνῃ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας. Ἐναντίον ἐκείνων πού ἔχουν σταθῆ κριτικὰ στίς συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐν προκειμένῳ ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ οἱ συγγραφεῖς τοῦ ἀνά χεῖρας τόμου, ἀναδιατυπώνεται ἡ παλαιὰ ἀδικαιολόγητῃ μομφή ὅτι διαπνέονται ἀπὸ φανατισμὸ καὶ προκατάληψι. Γράφεται καὶ πάλι στίς ἡμέρες μας ἀπὸ θεολόγο πού ὑπερμαχεῖ τῶν συμπερασμάτων τοῦ Διαλόγου: «κάποιες ὁμάδες πού ὡς γνωστὸν ἀντιτίθενται στὸν οἰκουμενικὸν διάλογο καὶ [τίς οἰκουμενικὲς] ἐπαφές, πολεμοῦν τὸν διάλογο ἀπὸ φόβο μήπως ἡ κοινωνία ἀποκατασταθῆ χωρὶς νὰ διατηρηθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου ἄθικτα ἡ Ὁρθόδοξος πίστις, οἱ Κανόνες καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Εἰς ἀπάντησί τους θὰ ἔλεγα ὅτι, βεβαίως δέν μπορεῖ νὰ γίνῃ κανένας θεολογικὸς ἢ ἄλλος συμβιβασμὸς. Ἀλλὰ τὴν ἴδια

στιγμή πρέπει νά βροῦμε τρόπους νά εἶμαστε εὐέλκτοι καί ἀνοιχτοί στόν διάλογο. Εὐχομαί αὐτοί οἱ ἄνθρωποι νά κάνουν ἐπίσης θετικές προτάσεις γιά τόν διάλογο, προφορικά καί γραπτά, καί ὄχι μόνο νά τόν ἐπικρίνουν»¹³¹. Ἐλπίζουμε ὅτι ἡ προηγηθεῖσα καί ἡ ἀκολουθοῦσα ἀναφορά μας θά θεωρηθῆ ὡς εἰλικρινές ἐνδιαφέρον γιά βαθύτερο ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο καί ὄχι ἐπίκρισις. Οἱ προτάσεις μας γιά ἕνα θεοσυνέργητο Θεολογικό Διάλογο εἶναι ἤδη διατυπωμένες καί πολύ σαφείς, καί συνοφίζονται στήν πρότασι νά χρησιμοποιηθῆ ἡ συνοδική καί πατερική παρακαταθήκη, ὥστε νά βοηθηθοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἐπανεύρουν τήν Ὀρθόδοξη Χριστολογία.

Ἐφ' ὅσον συνεχισθῆ, ὁ Θεολογικός Διάλογος καλεῖται νά ἀξιολογήσῃ τά κάτωθι νεώτερα δεδομένα ἐπί τῆς Χριστολογίας καί ἐπί τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων.

10.1. Ἐπί τῆς Χριστολογίας.

Μερικές ἐπισημάνσεις μας περιγράφουν τό γενικό χριστολογικό πλαίσιο.

α) Ἐμφανίζεται ὁ νεόκοπος καί σόλοικος ὄρος “μιαφυσιτισμός”, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει ταυτόσημο τό σεβηριανό μέ τό κυρίλλειο χριστολογικό φρόνημα: «Οἱ Ἀνατολικοί Ὀρθόδοξοι δέν δέχονται νά ἀποκαλοῦνται “μονοφυσῖτες”... Προτιμοῦν νά ὀνομάζωνται “μιαφυσιῖτες”»¹³². Καί διευκρινίζεται σέ ὑποσημείωσι ὅτι τό “μια” ἀναφέρεται στήν “μία (σύνθετη) φύσι”¹³³.

β) Ταυτίζονται ἡ κυρίλλειος καί ἡ σεβηριανή Χριστολογία. Ὀρισμένες διατυπώσεις τό βεβαιώνουν: «Γιά τόν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας

131. Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 25.

132. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 20.

133. Ἐνθ' ἄνωτ., ὑποσημ. 18. Ἐφ' ὅσον οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν δέχονται τόν χαρακτηρισμό “μονοφυσῖτες”, ἐπειδή στήν κατ' αὐτούς “μία σύνθετη (composite) φύσι” ὑπάρχουν περισσότερες ἀπό μία (“ἀπλή”, elemental) φύσεις, γιατί δέν ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι δύο κατά σύνθεσιν οἱ φύσεις, ὥστε νά ἀποσύρεται ἡ ἐναντίον τους κατηγορία τοῦ “μονοφυσιτισμοῦ”; Ἡ, γιατί δέν ὁμολογοῦν τόν “μονοφυσιτισμό” τους, ἐφ' ὅσον τό κατά σύνθεσιν “ἐν” εἶναι κατ' αὐτούς καί φύσις (σύνθετη μέν, ἀλλά πάντως φύσις); Ἡ, τέλος, γιατί δέν ὁμολογοῦν ὅτι ἡ “μία σύνθετος φύσις” εἶναι κάτι οὐσιωδῶς διαφορετικό ἀπό τίς δύο “ἀπλές” (elemental) φύσεις πού τήν συνθέτουν, ὥστε νά δικαιολογήσουν τήν ἄρνησί τους νά δεχθοῦν τίς δύο φύσεις “μία” καί “μία” ἐν συνθέσει;

καὶ τοὺς Ἀνατολικούς Ὁρθοδόξους, αὐτὴ ἡ σύνθετη φύσις εἶναι ἰσοδύναμη μὲ τὸ “πρόσωπο” (ὑπόστασις) τῆς Χαλκηδόνος»¹³⁴. «Αὐτὴ ἡ Κυρίλλεια Μιαφυσικὴ διδασκαλία... εἶναι ἡ κοινὴ πίστις καὶ τῶν δύο Ὁρθοδόξων [sic] παραδόσεων, τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς»¹³⁵. «Εἶναι δύσκολο γιὰ κάποιον ποὺ ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν παράδοσι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅπως πέρασε ἀπὸ τὴν Χαλκηδόνα, νὰ θεωρήσῃ τὸν Σεβήρο κάτι ἄλλο παρά Ὁρθόδοξο στὴν θεολογία του»¹³⁶. «Κανεῖς σοβαρὸς Ὁρθόδοξος θεολόγος σήμερα δέν μπορεῖ καὶ δέν ἔχει δίκαιο νὰ εἰπῇ ὅτι οἱ Ἀνατολικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες μπορεῖ νὰ εἶναι Μονοφυσῖτες»¹³⁷.

γ) Ὑποτιμᾶται ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος. Ἀφ’ ὅτου δηλώθηκε σέ ὄλους τοὺς τόνους ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅτι ἔνωσις δέν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἐάν οἱ Ὁρθόδοξοι ἐπιμέναμε στὴν ὑπ’ αὐτῶν πλήρη ἀποδοχὴ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἡ θέσις τῆς Συνόδου ὑποβαθμιζόταν ὅλο καὶ περισσότερο στὸν Θεολογικὸ Διάλογο. Ἡ σημασία της γιὰ τὴν ἔνωσι Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι δευτερεύουσα (χάθηκε μέσα στὸν ὑπερτονισμό τῆς σημασίας τῆς χριστολογικῆς της διδασκαλίας ἐν σχέσει πρὸς τίς ἀποφάσεις της), ἐνῶ πρωτεύουσα θέσις ἔχει ἡ χριστολογικὴ της διδασκαλία, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἰσόκυρη μὲ τὴν σεβηριανή.

δ) Ὁ Εὐτυχῆς (ἐπανα)παρουσιάζεται ὡς ὁ μόνος κατακριτέος μονοφυσίτης. Ἐφ’ ὅσον καταδικάζεται καὶ ἀπὸ τίς δύο πλευρές (χαλκηδόνια καὶ σεβηριανή), ὑποστηρίζουν, ἀμφοτέρες οἱ πλευρές ὀρθοδοξοῦν. Ἀλλὰ ὁ σεβηριανὸς μονοφυσιτισμὸς, καὶ ὄχι ὁ εὐτυχιανικός, εἶναι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἀπεκήρυξαν ὅσοι μὲ τοὺς παλαιούς διαλόγους ἐπανεκάμφαν στὴν Ἐκκλησία (οἱ δυτικοὶ Ἀρμένιοι π.χ. ἐπὶ Μεγ. Φωτίου).

134. Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 20.

135. John A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria’s Miaphysite Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 39.

136. Andrew Louth, *Severus of Antioch: An Orthodox View*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 60.

137. Vasile Răducă, *The Romanian Theologians and the Dialogue with the Old Oriental Churches (or Oriental Orthodox Churches)*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 183. Μὲ ἔμφασι παρουσιάζει τοὺς ρουμάνους θεολόγους τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος νὰ τὸ βεβαιώνουν.

ε) Ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος (ἐπανα)παρουσιάζονται Ὁρθόδοξοι στήν Χριστολογία τους. «Ὁ Διόσκορος ἦταν ἕνας κυρίλλειος θεολόγος. Δέν ἦταν ἕνας εὐτυχιανιστής αίρετικός»¹³⁸, λέγουν. «Ὅπως ἤδη ἐπρότεινα, ὁ Σεβήρος πρέπει νά κατανοηθῆ ὡς κληρονόμος τῆς παραδόσεως τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου καί τοῦ ἁγ. Κυρίλλου»¹³⁹, συμπληρώνουν.

Ἡ θεωρία τοῦ «μιαφυσιτισμοῦ».

Πληθωρικά προβάλλεται ὁ ὅρος «μιαφυσιτισμός», γιά νά περιγράψῃ τήν κυρίλλειο Ὁρθόδοξο Χριστολογία, λόγω τῆς χριστολογικῆς ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», καί ταυτόχρονα νά ἐκφράσῃ καί τήν σεβηριανή Χριστολογία, λόγω τῆς ἐκφράσεως «μία σύνθετος φύσις». Συγκαλύπτεται ἔτσι ὁ σεβηριανός μονοφυσιτισμός καί μονοενεργητισμός ὑπό τό ὄνομα τῆς κυρίλλειου Χριστολογίας. Θά ἀναφέρουμε ἐνδεικτικῶς ὠρισμένα μόνον ἀποδεικτικά περί τούτου στοιχεῖα, ἀπό δύο ἄρθρα, ἕνα ἀντιχαλκηδόνιας καί ἕνα Ὁρθοδόξου προοπτικῆς.

α) Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι γιά τόν «μιαφυσιτισμό».

Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι στό σύνολό τους ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι «Μιαφυσῖτες» καί ὅτι ἀκολουθοῦν τήν σεβηριανή Χριστολογία¹⁴⁰. Κόπτες θεολόγοι περιγράφουν ὡς ἐξῆς τόν Χριστό: Σύμφωνα μέ τίς Γραφές Ἰω. α' 14 καί Φιλ. β' 5-8, τήν Πίστι τῆς Νικαίας καί τούς μεγάλους θεολόγους καί πατριάρχες Ἀθανάσιο, Κύριλλο, Διόσκορο, Τιμόθεο καί Θεοδόσιο, ὁ Θεός Λόγος, ὁ ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα, «ἐαυτόν ἐκένωσε», ἔλαβε πλήρη ἀνθρωπίνη φύσι, σῶμα, ψυχή καί πνεῦμα, καί ἔγινε ὁμοούσιος μέ ἐμᾶς... «“μία σύνθετος φύσις καί ὑπόστασις” χωρίς φυρμό, σύγχυσι καί τροπή... Γιά τούς Ἀλεξανδρινούς ὁ Χριστός εἶναι εἷς Κύριος, εἷς Υἱός, μία φύσις, μία ὑπόστασις, μία ἐνέργεια καί ἕν θέλημα, δηλαδή Αὐτός εἶναι “μία φύσις τοῦ θεοῦ

138. Ilias Kesmiris, *Controversial Aspects in the Christology of Dioscorus of Alexandria*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 131.

139. Andrew Louth, *Severus of Antioch...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 59.

140. Σέ ἄρθρα πού περιέχονται στό δεύτερο τμήμα τοῦ βιβλίου τῆς Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 271-395.

[sic] Λόγου σεσαρκωμένη»». Καὶ εὐθύς ὑποσημειώνουν: «Ἡ ὀνομασία “Μιαφυσίτες” ἀνέκαθεν ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τὶς Ἀνατολικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ὀρθόδοξη φόρμουλα τοῦ ἀγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας “Μία φύσις τοῦ θεοῦ [sic] Λόγου σεσαρκωμένη”»¹⁴¹.

Νομίζουν δηλαδή οἱ ὡς ἄνω Κόπτες θεολόγοι ὅτι ἡ «μιαφυσικὴ» Χριστολογία τους, σεβηριανή βεβαίως στὴν διατύπωσι, εἶναι αὐθεντικά κυρίλλειος. Ἀλλά, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο τους, σφάλλουν. Διότι λέγουν ὅτι ἀπὸ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσι, τὴν ὁποία ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀντιπαρέθεσε στὴν νεστοριανή κατὰ συνάφειαν ἔνωσι, ἀπετελέσθη «εἷς Χριστός, μία φύσις, καὶ μία ὑπόστασις»¹⁴². Ὅπως ἐπεξηγοῦν, «κατὰ Κύριλλον, ἡ ὑποστατικὴ καὶ φυσικὴ ἔνωσις πού ἐπετελέσθη διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως ἐν τῷ ἐνὶ Χριστῷ καὶ Ἰῴ, δέν ἐπιτρέπει πλέον νὰ λέγωνται “δύο φύσεις” ἢ κάποιον εἶδος δυαδικότητος, παρ' ὅτι Αὐτός εἶναι πλήρως θεῖος καὶ πλήρως ἀνθρώπινος»¹⁴³. Ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ εἶναι σεβηριανή, γεγονός πού ἀναγκάζει τὴν ἐκδότρια τοῦ τόμου πού φιλοξενεῖ τὸ ἄρθρο, τὴν Christine Chail- lot, νὰ παρέμβῃ σέ ὑποσημείωσι: «Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀποδέχεται τὴν Ὁρθοδοξία τοῦ ὅρου δύο φύσεις (ὑπὸ συγκεκριμένες προϋποθέσεις πού ἀποκλείουν μία ἔννοια διπλῆς προσωπικότητος)»¹⁴⁴. Ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις, ὅπως τὴν παρουσιάζουν οἱ Κόπτες θεολόγοι, δέν διασώζει τὴν οὐσιώδη (πραγματικὴ) παρουσία τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν παραδοχὴ δύο φύσεων ἐν Χριστῷ «μόνη τῇ θεωρίᾳ» (κατὰ τοὺς θεολόγους αὐτοὺς κυρίλλειο, βασισιμένη στὴν *Πρὸς Ἀκάκιον Μελιτηνῆς ἐπιστολῆ*), σύμφωνα μέ τὴν ὁποία συμπεραίνουν: «Γι' αὐτὸ καμμία πραγματικὴ διάκρισις δέν

141. Shenouda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology of the Coptic Orthodox Church*, ἐν Christine Chaillet, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 273, καὶ ὑποσημ. 1.

142. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 277.

143. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 279-280.

144. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 279, ὑποσημ. 18. Καὶ νὰ παραπέμψῃ ἐπίσης ἡ Christine Chaillet στὴν μελέτη τοῦ Hans Van Loon, *The Dyophysite Christology...*, ἔνθ' ἄνωτ., καὶ στὴν μελέτη τοῦ John A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria and the Christological Controversy. Its history, theology, and texts*, (SVS Press: Crestwood, NY, 2004), στὴν ὁποία ἐν πολλοῖς εἶχαν στηριχθῆ οἱ Κόπτες θεολόγοι γιὰ νὰ θεμελιώσουν τὰ περὶ ὑποστατικῆς ἐνότητος.

ἦταν δυνατή. Μόνο μία καθαρά λογική [νοητική] διάκρισις μπορεί νά γίνη»¹⁴⁵! Ἡ κατά Κύριλλον ὁμως ὑποστατική ἔνωσις, πρέπει ἐμεῖς νά ἀντιπαρατηρήσουμε, διατηρεῖ πραγματικές (οὐσιωδῶς ὑπάρχουσες) τίς ἐνωμένες δύο φύσεις, τῶν ὁποίων ἡ διαίρεσις λαμβάνεται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ (δηλαδή ὁ νοῦς μέ τήν ἀφαιρετική του ἰκανότητα θεωρεῖ χωρισμένες, αὐτές πού στήν πραγματικότητα εἶναι ἐνωμένες στήν μία Ὑπόστασι τοῦ Λόγου)¹⁴⁶.

Ὡς συνέπεια τῆς σεβηριανῆς κατανοήσεως τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως φαίνεται στήν συνέχεια ὁ μονοενεργητισμός. Γράφουν οἱ Κόπτες συγγραφεῖς: «Μία Χριστολογία τῆς ὑποστατικῆς καί φυσικῆς ἐνώσεως ἐπιτρέπει μόνο ἓνα θέλημα καί μία ἐνέργεια ἐν Χριστῷ, εἴτε αὐτά εἶναι οἱ λόγοι Του, τά παθήματά Του, τά θαύματά Του, εἴτε ὅποιαδήποτε ἄλλη δραστηριότης τοῦ ἐνός σεσαρκωμένου Λόγου»¹⁴⁷. Τήν παραδοχή ἐνός μόνο θελήματος καί μιᾶς μόνο ἐνεργείας τήν θεμελιώνουν σέ ἀποσπάσματα ἀπό τό ἔργο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ὅτι εἶς ὁ Χριστός, στά ὁποῖα ὁ ἅγιος ἀπαγορεύει νά ἀποδίδωνται τά λόγια καί οἱ πράξεις τοῦ Χριστοῦ σέ δύο πρόσωπα ἢ σέ δύο ὑποστάσεις «ιδικῶς καί ἀνά μέρος» χωρισμένες ἢ μία ἀπό τήν ἄλλη, καί διδάσκει ὅτι, ἀφοῦ ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος εἶναι ἓνας Υἱός, σέ αὐτόν πρέπει νά ἀποδίδωνται τά πάντα, καί τά λόγια καί τά πράγματα, καί τά θεοπρεπῆ καί τά ἀνθρώπινα.

Ὅμως, ἂν καί ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπανέλαβε τήν ἀπαγόρευσι αὐτή κατόπιν καί συνοδικῶς διά τοῦ δ' ἐκ τῶν IB' ἀναθεματισμῶν του, ἀντιτιθέμενος στήν νεστοριανή διαίρεσι τῶν φύσεων, ἐρμηνεύοντας τόν λόγο του διευκρίνησε «τάς ἀνθρωπίνας ἀνάπτειν φωνάς οὐχ ἐτέρῳ προσώπῳ μᾶλλον νοουμένῳ τε ιδικῶς καί ἀνά μέρος υἱῷ, τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, καθά λέγειν ἔθος αὐτοῖς, προσνέμειν δέ μᾶλλον τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτροις· ἔδει γάρ ὄντα Θεόν τε ὁμοῦ καί ἀνθρωπον δι' ἀμφοῖν ἰέναι τοῖν λόγοιν»¹⁴⁸. Ἐβεβαίωσε ἔτσι τόν λόγο τῆς φυσικῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων, ὅπως ἀκριβῶς ἀργότερα

145. Shenuda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 280.

146. Στόν παρ. τόμ., σελ. 506-513..

147. Shenuda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 280.

148. Ἀπολογία στόν δ' ἀναθεματισμό, ACO I, 1, 6, 124.

καὶ διὰ τῶν Διαλλαγῶν, ὡς βάσιν γιὰ νὰ ἐννοήσουμε δύο ἐνέργειες ἐν Χριστῷ ἀντίστοιχες πρὸς τὶς φύσεις Του.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια ἔγραψε ὁ ἅγιος Κύριλλος, συμπεραίνει κανεὶς ἀβίαστα ὅτι στὴν σκέψι τῶν ἀνωτέρω ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ θέλημα εἶναι ιδιώματα τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἑνός Υἱοῦ, γεγονός πού σημαίνει σεβηριανό μονοενεργητισμό¹⁴⁹.

Ποιὸ λοιπὸν εἶναι τὸ νόημα τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως κατὰ τοὺς Κόπτες θεολόγους; Μὲ ἀφορμὴ τὶς Διαλλαγές τοῦ 433, στίς ὁποῖες ὁ ἅγιος Κύριλλος μίλησε γιὰ «ἐνωσι δύο φύσεων», παρατηροῦν: «Ἡ “φύσις” κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς κατανοεῖται ὑπὸ διπλῆ ἔννοια: τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων καὶ ταυτοχρόνως μιᾶς συγκεκριμένης πραγματικότητος (concrete reality). Ἐπομένως, ἡ φύσις κατὰ μίαν ἔννοιαν θεωρήθηκε ὡς συνώνυμος τῆς ὑποστάσεως, ἐφ' ὅσον ὑπόστασις σημαίνει μία συγκεκριμένη ἐξατομικευμένη πραγματικότητα»¹⁵⁰.

Ἡ σεβηριανὴ ταύτισις φύσεως καὶ ὑποστάσεως βρίσκεται προφανῶς στὴν βάσι τῆς χριστολογικῆς σκέψεως τῶν συγγραφέων! Ὁ Τιμόθεος Αἰλουρος εἶχε δεχθῆ ἀξιωματικὰ ὅτι «δέν ὑπάρχει φύσις χωρὶς τὴν [δική της] ὑπόστασι, καὶ δέν ὑπάρχει ὑπόστασις πού νὰ ὑπάρχη χωρὶς τὸ δικό της πρόσωπο· ἂν λοιπὸν ὑπάρχουν δύο φύσεις, ὑπάρχουν κατ' ἀνάγκην δύο πρόσωπα· καὶ ἐάν ὑπάρχουν δύο πρόσωπα, ὑπάρχουν ἐπίσης δύο Χριστοί, ὅπως κηρύσσουν οἱ νέοι αὐτοὶ διδάσκαλοι»¹⁵¹. Ἡ 'ἐξήγησις' τοῦ Τιμοθέου Αἰλούρου ἔγινε τὸ δόγμα, μὲ τὸ ὁποῖο παρεκάμφθησαν ἀπὸ τοὺς Σεβηριανούς οἱ Διαλλαγές τοῦ 433. «Θεωροῦμε ὅτι ἡ Ἐκθεσις τῶν Διαλλαγῶν δέν δίνει

149. Γράφει ὁ Σεβήρος αὐτολεξεί: «ἕως ἄν οὖν εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἑνός αὐτοῦ τὴν τε φύσιν καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καὶ πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἔνωσιν δυάδα φύσεων καὶ ἐνεργειῶν δογματίζοντας» (*Doctrina Patrum*, 310). Βλ. καὶ PG 86, 924CD· ἐπίσης, Mor Polycarpus Aydin, *Syrian Orthodox Christology and the Chalcedonian Definition of Faith*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 295, ὅπου: «Δέν ἀναθεματίζουμε αὐτοὺς πού ὁμολογοῦν τὶς ιδιότητες τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ὁ Χριστός, ἀλλὰ αὐτοὺς πού διαιροῦν τὶς ιδιότητες χωρίζοντας αὐτές σὲ καθεμίᾳ ἀπὸ τὶς φύσεις» (Σεβήρου, Ἐπιστολὴ 1, Πρὸς Οἰκουμένιον).

150. Shenuda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 282.

151. Ἐνθ' ἄνωτ.

λύσι, διότι ἡ “ἔνωσις δύο φύσεων” γιά τούς Ἀντιοχειανούς σήμαινε ἔνωσι ἰδιοτήτων¹⁵² καί ὄχι συγκεκριμένων πραγμάτων, ὅπως πληρέστερα κατανοεῖται ἡ φύσις. Ἡ εὐαισθησία στό σημεῖο αὐτό καί ἡ ἀπόρριψις κάθε εἴδους δυοφυσιτικῆς Χριστολογίας μετά τήν ἐνσάρκωσι διατυπώθηκε ἀπό τόν Διόσκορο καί ἀπό τήν Δεύτερη Σύνοδο τῆς Ἐφέσου»¹⁵³.

Ὁ Διόσκορος ἀπέριψε στήν Χαλκηδόνα τίς Διαλλαγές τοῦ 433 λέγοντας: «Ἴδου τούτου ἐπιλαμβάνομαι, μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσί»¹⁵⁴, ἐνῶ ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνας ἀντιθέτως κράτησε ἰσορροπα τήν φυσική διαφορά καί τήν ὑποστατική ἐνότητα τῶν φύσεων, ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ ἅγιος Κύριλλος μέ τίς Διαλλαγές καί τίς ἐπεξηγήσεις του¹⁵⁵. Οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Διοσκορού, ἐπειδῆ ὑποφιάζονταν τήν σύνοδο τῆς Χαλκηδόνας ὡς νεστοριανή (δέν εἶχαν περάσει δύο χρόνια ἀπό τόν ‘θρίαμβο’ τῆς Ληστρικῆς), τόνιζαν μονομερῶς τίς ἐκφράσεις πού ἔδειχναν τήν ὑποστατική ἐνότητα καί ἀποδοκίμαζαν τίς ἐκφράσεις πού ἔδειχναν τήν φυσική διαφορά. Ἡ δῆλωσις τῆς πραγματικῆς φυσικῆς διαφορᾶς, δηλαδή ἡ ἀρίθμησις τῶν φύσεων,

152. Ἡ ἀπόδοσις «ἔνωσεως ἰδιοτήτων» στούς ἀντιοχειανούς θεολόγους τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἶναι ἀκατανόητη. Ἴσως νά ἐννοῆται ἡ κατά Κύριλλον νεστοριανή «ἔνωσις ἀνυποστάτων μορφῶν». Στήν πραγματικότητα «ἔνωσιν ἰδιοτήτων» καταλογίζουσι οἱ ἅγιοι Πατέρες στήν σεβηριανή Χριστολογία, καί πιό συγκεκριμένα στήν ἀντιευτυχανική ἔκφρασί της (βλ. Διόσκορος καί Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 500-501).

153. Shenuda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 282.

154. Ὅπως ἐπεξηγεῖται στίς σελ. 417-422 τοῦ παρ. τόμου, ὁ Διόσκορος ἠρνεῖτο «δύο φύσεις» ὑπό τήν ἔννοια τῶν (ἐνυποστάτων) φύσεων, διότι τήν στιγμή ἐκείνη οἱ συνομιληταί του μιλοῦσαν γιά τίς δύο φύσεις μέ ἔννοια τῆς οὐσίας-φύσεως.

155. «Ἡ ὁμολογία δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι εἶναι ἡ καθαυτό κυρίλλειος ἔννοια τῶν Διαλλαγῶν, ὅπως φαίνεται ἀπό τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μετά τίς Διαλλαγές, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τήν βεβαίωσι τῆς φυσικῆς ἑτερότητας τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ὁ εἶς Χριστός: “Ἐπιλαμβάνονται τινες τῆς ἐκθέσεως [σ.σ. τῶν Διαλλαγῶν], τῆς πεποίθηται οἱ ἀνατολικοί, καί φασί: Διατί δύο φύσεις ὀνομαζόντων αὐτῶν ἠνέσχετο, ἡ καί ἐπήνεσεν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας; ... [καί κατωτέρω] ... Οὕτω καί ἐπί Νεστορίου κἄν λέγη δύο φύσεις, τήν διαφοράν σημαίνων τῆς σαρκός καί τοῦ Θεοῦ Λόγου· ἑτέρα γάρ ἡ τοῦ Λόγου φύσις, καί ἑτέρα ἡ τῆς σαρκός, οὐκέτι τήν ἔνωσιν ὁμολογεῖ μεθ’ ἡμῶν” [Πρός Εὐλόγιον πρεσβύτερον, PG 77, 225A]» (Διόσκορος καί Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 537).

φαινόταν στά μάτια τους διαίρεσις τῶν φύσεων¹⁵⁶, νεστοριανισμός. Ὁ ἀντιχαλκηδονισμός στήν συνέχεια ἦταν ἀναπόφευκτος. Ὁ Σεβήρος τόν ἔκανε χριστολογικό σύστημα. Σέ αὐτό τό σύστημα σύγχρονοι ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι (Oriental Orthodox) οἱ ὁποῖοι θέλουν νά αὐτοπροσδιορίζονται «Μιαφυσίτες»¹⁵⁷ ἐντάσσουν τίς ἐξῆς παραδοχές:

- Ὁ ὄρος τῆς Χαλκηδόνος εἶναι ἄχρηστος καί παράλογος. Ἡ ἔκφρασις «ἐν δύο φύσεσι» εἶναι ἀποβλητέα ὡς νεστοριανή διδασκαλία¹⁵⁸.
- Μετά τήν ἔνωση οἱ φύσεις δέν ἀριθμοῦνται¹⁵⁹.

156. Ὁ ἅγιος Μάξιμος γράφει ὅτι ὁ ἀριθμός δέν διαιρεῖ ἀλλά φανερώνει τό ποσόν τῶν διαφερόντων πραγμάτων: «φωνή τίς ἐστι μᾶλλον, ἢν' οὕτως εἶπω, καί προσηγορία ποσῶ προσφυῆς ὁ ἀριθμός. Οὐκοῦν ὁ διαφοράν ἐπί Χριστοῦ λέγων μετά τήν ἔνωση, καί ποσόν πάντως τῇ διαφορᾷ συνεπενόησε τῶν διαφερόντων [...] πρὸς μόνην δῆλωσιν, ἀλλ' οὐ διαίρεσιν τοῦ τῇ διαφορᾷ συνεπινοηθέντος ποσοῦ παραλαμβάνων τόν ἀριθμόν» (Ἐπιστολή ΙΕ' Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον, PG 91, 564D-565A). Καί ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐρωτᾷ μέ νόημα: «εἰ... δύο δέ κατ' ἐπίνοιαν τὰς φύσεις θεωρεῖτε –ὄντων δέ ἡ θεωρία–, τί τὰ ὄντα μὴ ἀριθμεῖτε, ὅπου γε οἱ πατέρες οἱ ἅγιοι οὐ τὰς φύσεις, τήν δέ τούτων διάστασιν κατ' ἐπίνοιαν εἶπον;... εἰσὶ πάντως καί αἱ Χριστοῦ φύσεις· καί εἰ εἰσὶ, τί τόν ἀριθμόν ὥσπερ τι μορμολύκειον φεύγετε;» (Κατά Ἰακωβιτῶν, 29-30).

157. Ὁ Hans Van Loon, *The Dyophysite Christology...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 29, γράφει ὅτι «μιαφυσίτες» ἦσαν οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι τοῦ 5^{ου} καί 6^{ου} αἰῶνα μέ σπουδαιότερο τόν Σεβήρο, τήν διδασκαλία τοῦ ὁποῖου ὁ J. Lebon χαρακτήρησε «μιαφυστική».

158. Mor Polycarpus Aydin, *Syrian Orthodox Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 288. Βλ. ἀντιθέτως τήν τοποθέτησι τοῦ Μητροπ. Ἐφέσου Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, περί τοῦ ὅτι ὁ ὄρος τῆς Χαλκηδόνος εἶναι ἀμετακίνητος, φύσει καί θέσει ἐπαρκῆς καί ἀπαραίτητος, καί ὅτι ἡ ἀντικατάστασις του ἀπό μία ἄλλη φόρμουλα πίστεως εἶναι καί ἀνεπίτρεπτη καί ἀνωφελῆς (στόν παρ. τόμ., σελ. 125).

159. Ὁ Φιλόξενος Ἱεραπόλεως: «Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, γιά τόν ὁποῖον ἔχει γραφή ὅτι ἔγινε σάρξ ἐκ τῆς Μαρίας, ἔγινε ὅ,τι δέν ἦταν πρίν, καί παρέμεινε ἀτρέπτως ὅ,τι αὐτός εἶναι, καί γνωρίζεται ὁ αὐτός στήν (φυσική) μορφή ἀνθρώπου καί στήν δύναμι Θεός: ὄχι ἐν δύο φύσεσι οὔτε ἐν δύο qnume [ὑποστάσεσι], καί ὄχι ἐν δύο μέρεσι ἢ ἐν δύο ὁμοιότησι· καί δέν πρέπει νά νοηθῇ ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν ἄλλο καί ἄλλο. Διότι διά τῆς Ἐνανθρωπήσεως ἔγινε ἡ (θεία) οἰκονομία (τῆς σωτηρίας) καί ὄχι διά (τινος) διπλότητος· διότι, ἐάν νοηται διπλότης ἐν Χριστῷ καί παρεισάγεται ἀριθμός σέ αὐτόν ἀφ' ὅτου ἐνηθρώπησε, τότε ἡ οἰκονομία μηδενίζεται παντελῶς, καθὼς κάθε τι τό διπλοῦν προφανῶς ἀριθμεῖται, καί, ὅ,τι ἀριθμεῖται, ἐξ ἀνάγκης θεωρεῖται ὡς ἄλλο (one thing) καί ἄλλο (another). Καί, ἐάν ὁ Θεός εἶναι τό ἓνα καί

- Οἱ φύσεις διακρίνονται μόνον τῇ θεωρίᾳ¹⁶⁰.
- Ὁ Χριστός ἐκ δύο φύσεων¹⁶¹ εἶναι μία ὑπόστασις, ἀλλὰ κατὰ Σεβήρον καί μία φύσις: «Ὅταν κάποιος ὁμιλῇ γιά μία *kyono* [σ.σ. ὑπόστασι], ὑποχρεωτικά πρέπει νά ὁμιλήσῃ ἐπίσης γιά μία φύσι (*kyono*)».
- Ὅποιος ὁμιλεῖ γιά δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι ἐπισύρει στόν ἐ-αυτό του τό ἀνάθεμα¹⁶².

Περιγράφοντας ἔτσι τόν «μιαφυσιτισμό», οἱ ἀνωτέρω θεολόγοι παρατηροῦν ὅτι μία κοινή φόρμουλα πίστεως (ὅπως π.χ. θά ἦταν ὁ Ὅρος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς), δεσμευτική γιά ὅλους, τήν θεωροῦν «καί πιθανῶς ἀδύνατη καί ἀπαράδεκτη». Δέν ἐπιθυμοῦν ὁμοιομορφία (*uniformity*) στήν χριστολογική ὁμολογία ἀλλά ἔνωσι (*union*), κατὰ τήν ὁποία οἱ δύο πλευρές θά ἔχουν δικές τους φόρμουλες πίστεως, πού βασικά θά λένε τήν ἴδια πίστι(!)¹⁶³.

ὁ ἄνθρωπος εἶναι τό ἄλλο (στόν σεσαρκωμένο Χριστό), ποιά ἐν σαρκί οἰκονομία θά μπορούσε νά υπάρξῃ, ἐφ' ὅσον ὁ Θεός δέν θά εἶχε γίνει ἄνθρωπος οὔτε θά πιστευόταν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε Θεός» (παρά Mor Polycarpus Aydin, *ἐνθ' ἄνωτ.*). Πρέπει νά γίνῃ κατανοητό βεβαίως ὅτι, κατὰ τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, ὁ ἀριθμός δέν εἰσάγει διαίρεσιν, ἀλλά μόνον φανερώνει τό ποσόν τῶν πραγμάτων, εἴτε ἡνωμένων εἴτε διηρημένων, γεγονός καί ἐκ τῶν Πατέρων μεμαρτυρημένον καί ὄντολογικῶς ὀρθόν (PG 91, 473BC). Ὁ δέ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τάς φύσεις τοῦ Χριστοῦ τάσσει ὑπό τό διωρισμένον ποσόν, τό ὅποιον σημαίνει ὅτι ἀριθμοῦνται (*Ἐκδόσις ἀκριβής...*, Γ' (8) 52)», ὅπως σημειώνεται στίς *Παρατηρήσεις* τῆς Ἱεράς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στόν *παρ. τόμ.*, σελ. 271, ὑπόσημ. 46.

160. Shenuda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 279-280.

161. Ὁ Φιλόξενος Ἱεραπόλεως: «Ὁμολογοῦμε ὅτι ἡ ἔνωσις ἔγινε ἐκ δύο φύσεων (*kyone*), δηλαδή ἐκ Θεότητος καί ἀνθρωπότητος» (παρά Mor Polycarpus Aydin, *Syrian Orthodox Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 294).

162. Διόσκορος πρὸς Ἰουβενάλιο: «Καταραμένος ὅποιος δέχεται δύο φύσεις στόν Μεσσία μετά τήν ἀχώριστη ἔνωσι...! Καταραμένος ὅποιος δέχεται στόν Μεσσία δύο ιδιότητες καί δύο ἐνέργειες», καθὼς ὁ ἴδιος σέ κάποια ὁμολογία πίστεως εἶχε εἰπεῖ: «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὁ Ἐμμανουήλ, ὁ Θεός μας, ποτέ δέν διαιρέθηκε καθ' ὅλες τίς πράξεις του, ἀλλὰ εἶναι ἕνας μόνον Κύριος, μία μόνον φύσις· ἔχει μόνο ἓνα θέλημα» (Shenuda M. Ishak and Dn. Anthony Bibawy, *The Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 285).

163. Mor Polycarpus Aydin, *Syrian Orthodox Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 291.

β) Οἱ Ὁρθόδοξοι γιὰ τὸν «μιαφυσισισμό».

Ὁρθόδοξοι θεολόγοι ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὑπὸ τὸν τίτλο «Μιαφυσισισμός» συγγέουν τὴν κυρίλλεια-χαλκηδόνια ὀρθόδοξη Χριστολογία μὲ τὴν σεβηριανή μονοφυσιτικὴ Χριστολογία γράφοντας: «Εἶναι ἐπομένως ὑψίστης σημασίας γιὰ τὸν περαιτέρω διάλογο τῶν χωρισμένων Ὁρθοδόξων [sic] παραδόσεων νὰ γίνῃ κατανοητό (ἀπὸ ὄλες τίς πλευρές) ὅτι αὐτὴ ἡ Κυρίλλεια Μιαφυσιτικὴ διδασκαλία εἶναι ἡ κοινὴ πίστις καὶ τῶν δύο Ὁρθοδόξων παραδόσεων, τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς», διότι «ἡ Μιαφυσιτικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Κυρίλλου εἶναι ἐξίσου ὀρθὴ μὲ τὴν Δυοφυσιτικὴ διδασκαλία τῆς Χαλκηδόνος»¹⁶⁴.

Ἐδῶ ὅμως γίνεται μία σοβαρὴ σύγχυσις καὶ πρέπει τὸ θέμα νὰ διευκρινισθῇ ὡς ἐξῆς: Πραγματικὰ ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Χαλκηδόνος «εἶναι ἐξίσου ὀρθές», ἐπειδὴ ἐκφράζουν ἰσόρροπα καὶ ὀρθὰ τὴν ὑποστατικὴ ἐνότητα καὶ τὴν φυσικὴ διαφορὰ ἐν Χριστῷ. Τό ὅτι ὅμως αὐτὴ ἡ κοινὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ τῆς Χαλκηδόνος εἶναι «ἡ κοινὴ πίστις καὶ τῶν δύο Ὁρθοδόξων παραδόσεων, τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς», δέν εἶναι σωστό. Τό «μία φύσις» καὶ τὸ «δύο φύσεις» ὑπάρχουν ταυτόχρονα στὴν Ὁρθόδοξη Χριστολογία, διότι ἐκλαμβάνονται μὲ τὴν ὀρθὴ τους ἔννοια, ἐκπεφρασμένη τόσο ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος καὶ τὴν μετέπειτα συνοδικὴ Παράδοσι (ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι σαφῆς στὰ ἄρθρα ζ' καὶ ἡ' τῆς Ψήφου της)¹⁶⁵. Ὅπως ἔχει δειχθῆ στὰ κείμενα τοῦ ἀνά χεῖρας τόμου, ἡ πληρότης τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογοῦνται

164. John A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria's Miaphysite Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 39.

165. Ὁρθὰ ἐπ' αὐτοῦ ὁ John A. McGuckin γράφει ὅτι ἡ χριστολογικὴ διδασκαλία τῶν Γ', Δ' καὶ Ε' εἶναι ἐνιαία (ἔνθ' ἄνωτ.), ἀλλὰ ἡ ἐπιβεβαίωσις αὐτῆς τῆς ἐνότητος τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας ἀπὸ τὴν ΣΤ' καὶ ἡ ἐπιμαρτυρία τῆς Πενθέκτης καὶ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς εἶναι καθοριστικῆς σημασίας, ἐφ' ὅσον ὁ μονοθελητισμὸς καταδικάσθη ὡς «τῆ τοῦ Σεβήρου καινοφωνία συνάδων» καὶ ὁ Σεβήρος εἶναι «τῆς συγχύσεως πρόβλος». Ἡ ἀποσιώπησις τῆς ΣΤ' καὶ τῆς Πενθέκτης ἀπὸ τὸν John A. McGuckin σὲ αὐτὴ τὴν συνάφεια μᾶλλον ἦταν τυχαία. Διαφορετικὰ θὰ σήμαινε ρῆγμα ἀνάμεσα στὴν συνοδικῶς ἐνιαία χριστολογικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καὶ στίς συνοδικῆς καταδικῆς τῶν αἵρεσιάρχων, οἱ ὁποῖες δεῖχουν τὴν ἀπομάκρυνσί τους ἀπὸ τὴν ἐνιαία αὐτὴ διδασκαλία.

ταυτόχρονα καί ἡ ὑποστατική ἐνότης καί ἡ φυσική διαφορά ὡς οἱ δύο ὄψεις τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή¹⁶⁶. Δέν μπορεῖ ὅμως τό “μία φύσις” καί τό “δύο φύσεις” νά ὑπάρχουν χωριστά καί παράλληλα,¹⁶⁷ δηλαδή ἡ μία φράσις μόνο στήν ἀντιχαλκηδόνια καί ἡ ἄλλη φράσις μόνο στήν Ὁρθόδοξη παράδοσι, διότι καθεμία ξεχωριστά δέν περιγράφει τό μυστήριο τῆς καθ’ ὑπόστασιν ἐνώσεως χωρίς κίνδυνο παρερμηνείας πρὸς τόν μονοφυσισισμό ἢ τόν νεστοριανισμό ἀντιστοίχως. Οὔτε πάλι μπορεῖ οἱ ἐκφράσεις “μία φύσις” καί “δύο φύσεις”, ἀκόμη καί νά ὑπάρχουν ταυτόχρονα στήν σεβηριανή παράδοσι, νά περιγράψουν ὀρθά τό μυστήριο τῆς Ἐνανθρωπήσεως, διότι ἐκφέρονται μέ τό περιεχόμενο τῆς «μιαῖς συνθέτου φύσεως» καί «τῶν δύο φύσεων τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» ἀντιστοίχως. Στίς δύο τελευταῖες περιπτώσεις ὁ «μιαφυσιτισμός» εἶναι γνήσια σεβηριανή διδασκαλία.

Στήν πρᾶξι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου αὐτό σημαίνει ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά ἐξισωθῇ ὁ σεβηριανός «μιαφυσιτισμός» μέ τήν κυρίλαιο-χαλκηδόνιο Χριστολογία, διότι δέν ἐκφράζουν ταυτοσήμως τίς ἔννοιες τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος καί τῆς φυσικῆς διαφορᾶς. Στόν σεβηριανό «μιαφυσιτισμό» ἡ ὑποστατική ἐνότης εἶναι «μία σύνθετη (θεανθρωπίνη) φύσις» καί ἡ διαφορά τῶν φύσεων εἶναι ψιλή (κατά φευδῆ ἐπίνοιαν) διαφορά, εἶναι ἕνας ἀνυπόστατος δυοφυσιτισμός

166. Βλ. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 283: «Σιωπῶντες γάρ τήν προσφόρως δηλοῦσαν τήν διαφοράν φωνῆν, τῇ συγχύσει χώραν ἔχειν παρέχομεν· μή λέγοντες δέ πάλιν τήν τῆς ἐνώσεως σημαντικήν, πῶς τήν διαίρεσιν τροπώσασθαι οὐ γινώσκομεν... ἑτέρα γάρ τούτων τῆς ἑτέρας κεχωρισμένως ἐκφωνουμένη, ἀτελής τέ ἐστιν, ὅσον πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὅλου μυστηρίου, μή συνεπαγομένη τήν ἄλλην συνήγορον» (PG 91, 480AB).

167. «Ὁ ὅρος φύσις (*nature*, concrete instance ἐνός πράγματος) χρησιμοποιήθηκε ἀπό τόν Κύριλλο μέ ἀρχαϊκή ἔννοια, ὡς ἰσοδύναμη μέ τόν μετέπειτα ὄρο πρόσωπο (ὑπόστασις) τῆς Χαλκηδόνος· καί ἔτσι τό μία φύσις μπορεῖ νά συνυπάρχη ὡς ἕνα σημαντικό (καί κοινό στοιχεῖο τῆς παγκόσμιας χριστιανικῆς Ὁρθοδοξίας) παράλληλα πρὸς τό δύο φύσεις, χωρίς αὐτό νά εἶναι λογικά ἀντιφατικό» (John A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria's Miaphysite Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 39). Εἶναι προφανές ἡ συγκρητιστική ἐκκλησιολογική βάση αὐτῆς τῆς ἀναφορᾶς σέ «παγκόσμια χριστιανική Ὁρθόδοξια». Ὁρθόδοξοι καί ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, στίς οἰκουμενιστικές ἐπαφές πού διαμορφώνει ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, αἰσθάνονται ἀμοιβαίως καί συμπεριφέρονται ὡς Ὁρθόδοξοι.

πού σημαίνει πραγματική σύγχυσι τῶν φύσεων στήν μία σύνθετη φύσι. Ἀντίθετα στήν κυρίλλειο-χαλκηδόνιο Χριστολογία ἡ διαφορὰ τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων εἶναι πραγματική (κατά ἀληθῆ ἐπίνοιαν) διαφορὰ, εἶναι ἕνας ἀληθῆς δυοφυσιτισμός πού ἀποκλείει τήν διαίρεσι τῶν φύσεων καί συνιστᾷ τήν οὐσιώδη ὕπαρξι καί τήν ὑποστατική ἐνότητα τοῦ¹⁶⁸.

Αὐτή ἡ καθοριστική διευκρίνησις εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία στήν προοπτική ἐπανενάρξεως τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, διότι ὀνομάζοντας τήν σεβηριανή Χριστολογία «μιαφυσιτική» καί ταυτίζοντάς την κατόπιν μέ τήν κυρίλλειο Χριστολογία¹⁶⁹, ὀδηγούμεθα ἔξω ἀπό τά ὄρια τῆς Ὁρθοδόξου ἀγιοπατερικῆς Θεολογίας. Ἡ Ὁρθόδοξος χριστολογική ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» δέν συμπίπτει μέ τήν μονοφυσιτική-μονοενεργητική ἔννοια πού τῆς δίδεται ἀπό τήν «μιαφυσιτική» θεωρία, διότι ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Κύριλλος δίνει στόν ὄρο «φύσις» τῆς ἐπιμάχου ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» καί τήν ἔννοια τῆς (ἐνυποστάτου) οὐσίας, ὅπως π.χ. στήν *Πρός Σούκενσον β΄ ἐπιστολή του*¹⁷⁰, γεγονός πού σημαίνει ὅτι ἀντιλαμβάνεται καί μέ τήν ἔκφρασι αὐτή σαφέστατα δύο φύσεις.

168. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 29-30· στόν παρ. τόμ., σελ. 422-423.

169. Ὁ ὄρος «Μιαφυσιτισμός», πέραν τοῦ ὅτι εἶναι ἕνας γραμματολογικῶς ἀπαράδεκτος καί γιά τό ἑλληνικό γλωσσικό αἰσθητήριο προκλητικός ὄρος, συγγέει τό δογματικό περιεχόμενο τῆς κυρίλλειο καί τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, καί γι' αὐτό πρέπει νά ἀποσυρθῆ.

170. Π.χ. ὁ ἅγιος Κύριλλος στήν *Κατά τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν πεντάβιβλον ἀντίρρησην*: «μία γάρ ἤδη νοεῖται φύσις μετά τήν ἔνωσιν ἢ αὐτοῦ τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη [...] προσθήσομεν δέ κάκεινο χρησίμως· ἐτέρα μὲν γάρ παρά τόν ἐκ Θεοῦ Λόγον ἢ σάρξ κατά γε τόν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον, ἐτέρα δέ πάλιν οὐσιωδῶς ἢ αὐτοῦ τοῦ Λόγου φύσις, πλὴν εἰ καί νοεῖται διάφορα καί εἰς ἑτερότητα φυσικήν διεσχοιτισμένα τά ὀνομασμένα, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν νοεῖται Χριστός καθ' ἔνωσιν ἀληθῆ ἀλλήλοις συμβεβηκότων, θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος» (ACO I, 1, 6, 33). Καί ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός: «Αὐτός μὲν οὖν ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐρμηνεύων τό “μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην” οὕτω φησίν· “Εἰ μὲν γάρ μίαν εἰπόντες τοῦ Λόγου φύσιν σεσιγήκαμεν, οὐκ ἐπενεγκόντες τό “σεσαρκωμένην”, ἀλλ' οἷον ἔξω τιθέντες τήν οἰκονομίαν, ἦν αὐτοῖς τάχα πού καί οὐκ ἀπίθανος ὁ λόγος προσποιούμενοις ἐρωτᾶν· Εἰ μία φύσις τό ὅλον, πού τό τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι; Ἡ πῶς ὑφέστηκεν ἢ καθ' ἡμᾶς οὐσία; Ἐπειδὴ δέ καί ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης καί τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἢ δήλωσις εἰσκεκόμισται διὰ τοῦ λέγειν “σεσαρκωμένην”, παυσάσθωσαν καλαμίνην ῥάβδον ἑαυτοῖς ὑποστήσαντες”.

10.2. Ἐπί τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων.

Στά κείμενα τοῦ ἀνά χειρας τόμου¹⁷¹, ὅπως καί στήν παροῦσα εἰσαγωγή¹⁷², ἔχουν ἀναφερθῆ οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους πιστεύεται ὅτι ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου δέν μπορεῖ νά γίνῃ, ἐπειδή ἀποτελεῖ προσβολή τοῦ κύρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, προσβολή ἡ ὁποία ἀναφέρεται στήν ἴδια τήν φύσι τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτές οἱ Σύνοδοι ἦσαν τό στόμα τῆς Ἐκκλησίας, αὐτές ἦσαν ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία πού εἶχε διαγνώσει καί καταδικάσει τήν αἰρετική χριστολογική διδασκαλία τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων.

Πέραν τούτου, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, πρόσφατες (κυρίως ἐπαναδιατυπούμενες ἀλλά καί μερικές νεώτερες) ἀπόψεις δημιουργοῦν ἓνα κλίμα, τό ὁποῖο ἀμφισβητεῖ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτές εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ ὁρολογία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων βιώνεται ὡς αὐθεντική ἔκφρασις τῆς Πίστεως γιά ἓνα συγκεκριμένο θεολογικό ζήτημα, ἀλλά δέν εἶναι ἡ μόνη γλωσσική ἐπέκδοσις τοῦ περιεχομένου τῆς Πίστεως¹⁷³.

Ὅμως, ἂν καί «οὐ περί φωνῶν ἡμῖν ὁ λόγος» (ἡ γλωσσική ἐπέκδοσις τῆς Πίστεως δέν εἶναι τό πρωτεῦον), στήν σεβηριανή Χριστολογία χρησιμοποιήθηκε ἐπί τούτῳ συγκεκριμένη ὁρολογία (ἡ «σύνθετος φύσις») καί ἀποφεύχθηκε ὡς «μορμολύκειον» κάποια ἄλλη (ἡ «δύο φύσεις»), προκειμένου νά στηριχθῆ ἡ ἀντιχαλκηδόνιος σύλληψις τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένο ὅτι ἐκφράσεις πού δέν ἔχουν καθιερωθῆ ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας καί τίς Οἰκουμενικές συνόδους, δημιουργοῦν ἀναταραχή στήν Ἐκκλησία καί συχνά συσκοτίζουν ἢ ἀνατρέπουν τήν Ἀλήθεια. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἔγραφε (ἀναφορικά μέ τήν χρῆσι ἄλλης «γλωσσικῆς ἐπέκδοσης» πλὴν τῆς χρήσεως τοῦ ἀριθμοῦ

¹⁷¹ Ἐνταῦθα μέν οὖν τήν φύσιν τοῦ Λόγου ἐπί τῆς φύσεως ἔταξεν» (Ἐκδοσις ἀκριβής..., 55).

171. Στόν παρ. τόμ., σελ. 313-321.

172. Σελ. 59-62.

173. Vlassios I. Phidas, *The Presuppositions for Restoring Ecclesiastical Communion between the Orthodox Church and the Ancient Oriental Churches: Lifting of Anathemas and Competent Ecclesiastical Authority*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205.

δύο): «Δι' ἄλλης γάρ, ὡς εἰκός, φωνῆς δηλοῦσθαι τὴν διαφορὰν οἱ Πατέρες οὐκ ἔδοκίμασαν. Εἰ δέ τις ἐφ' ἑαυτῷ πεποιθὼς ἦ, καὶ δύναται ἀρμοδιωτέραν πρὸς τὴν ταύτης δῆλωσιν ἐπινοῆσαι φωνήν, μὴ φθονεῖτω ἡμῖν τῆς ὠφελείας, καὶ οὐδ' ἡμεῖς φθονήσομεν αὐτῷ τῆς παιδεύσεως, ἵνα μὴ λέγω τῆς θρασύτητος»¹⁷⁴.

β) Δέν πρέπει οἱ ἀρχηγέται τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά θεωροῦνται αἰρετικοί. Ἀπαιτεῖται χρόνος γιά νά γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀπό τὴν Ἐκκλησία μία Οἰκουμενική Σύνοδος. Ἡ διαδικασία τῆς ἀποδοχῆς (receptio) τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπό τὴν Ἐκκλησία δικαιολογεῖ τίς θεολογικές ζυμώσεις μέχρι καὶ τὴν Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο. Στό πλαίσιο αὐτῶν τῶν ζυμώσεων ἐκφράσθησαν οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι κατὰ τῆς Συνόδου¹⁷⁵.

Ἀλλά, ἐάν δικαιολογήσουμε τόν ἀντιχαλκηδονισμό καὶ τὴν ἑτεροδιδασκαλία τῶν πρωτεργατῶν τοῦ σεβηριανοῦ Μονοφυσιτισμοῦ ὡς «δικαιολογημένες θεολογικές ζυμώσεις», ποιά ἔννοια θά δώσουμε στήν ἀντιμονοφυσιτική-ἀντισεβηριανή ὁμολογία ὀλόκληρης σειρᾶς Ἁγίων: Φλαβιανοῦ, Προτερίου, Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου, Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου καὶ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου κ.ἄ., τὴν ὁποία ὁμολογία ἐπ' Ἐκκλησίας καὶ μέ ὑμνωδίες ἐγκωμιάζουμε; Γιατί δέν ἐνόησαν οἱ ἅγιοι αὐτοὶ Πατέρες τὴν σεβηριανὴ δραστηριότητα στήν Παλαιστίνη ὡς «θεολογική ζύμωση», ὡς διαδικασία ἀποδοχῆς τῆς Συνόδου, ἀλλά ἔχυσαν τό αἷμα τους, ἢ ἀπό ἄμβωνος στόν Ναό τῆς Ἀναστάσεως ἀνεκῆρυξαν τίς τέσσερις συνόδους ὡς τά τέσσερα εὐαγγέλια; Ἀλλά, ἐπιπλέον, γιατί ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνας δέν ἔγινε ἀποδεκτὴ μετὰ ἀπό τὴν σύσκεψι Ὁρθοδόξων καὶ σεβηριανῶν τό 532, μετὰ ἀπό τόν ἀναθεματισμό τῶν Σεβήρου, Πέτρου Ἀπαμείας καὶ Ζωόρα κατὰ τὴν Ἐνδημοῦσα σύνοδο τοῦ 536, καὶ μετὰ ἀπό τὴν Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο τό 553, ἢ ὁποία ἀναθεματίζει ὅσους δέν δέχονται τίς τέσσερις προηγηθεῖσες Οἰκουμενικές Συνόδους; Καὶ γιατί δέν γίνεται πλήρως ἀποδεκτὴ σήμερα μετὰ ἀπό τόσες διευκρινήσεις;

174. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή IB', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 480D-481A.

175. Vlassios I. Phidas, *The Presuppositions...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 207-210.

γ) Τά ἀναθέματα ἔχουν μόνο παιδαγωγικό χαρακτήρα. Σκοπεύουν νά προφυλάξουν τούς πιστούς ἀπό τούς αἰρετικούς¹⁷⁶. δέν ἔχουν “ὄντολογικό” ἀντίκρουσμα στόν οὐρανό, δέν σβήνουν δηλαδή τό ὄνομα τοῦ ἀναθεματιζομένου ἀπό τό Βιβλίον τῆς Ζωῆς· δέν εἶναι δεδομένο ποιός ἀνήκει καί ποιός ὄχι στήν “κοινωνία τῶν Ἁγίων”¹⁷⁷.

Ἄναμφίβολα, ἡ ἐκφώνησις τῶν ἀναθεμάτων ἔχει παιδαγωγικό χαρακτήρα γιά τόν λαό τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ διδάσκει ποῦ ὑπάρχει καί δίδεται ἡ θεοποιός Χάρις· ἀλλά ἡ ἀποκοπή τῶν αἰρετικῶν ἀπό τήν «κοινωνία ἐν τοῖς μυστηρίοις» στερεῖ ἀπό αὐτούς τήν «κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», ἐφ’ ὅσον ἀρνήθηκαν τήν «ἐνότητα τῆς πίστεως». Ἡ «κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» εἶναι ἡ μετοχή στήν ἄκτιστη Χάρι καί Ζωή τοῦ Θεοῦ.

δ) Οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι δέν ἦσαν ἀλάθητες στήν ὀρολογία τους καί στήν καταλληλότητα τῶν ἀναθεμάτων τους, ἀλλά στήν μαρτυρία τῆς Πίστεως¹⁷⁸. Τά ἀναθέματα πού ἐπιβάλλονται ἀπό Συνόδους μεταγενέστερες ἐκείνης πού τά ἐπέβαλε, εἶναι συνήθως ἐπιγραμματικές καταδίκες (“short-hand” notes) πού δέν ἀνταποκρίνονται στήν πραγματικότητα τοῦ ζητήματος καί γι’ αὐτό δέν ἔχουν βαρύνουσα θεολογική σημασία¹⁷⁹. Ἡ ΣΤ’ Οἰκουμενική Σύνοδος π.χ., ὅταν ἐπέβαλλε τό ἀνάθεμα στόν Διόσκορο, δέν ἀκριβολογοῦσε, διότι στήν Δ’ Οἰκουμενική ὁ Διόσκορος δέν καταδικάσθηκε γιά αἵρεσι¹⁸⁰. Ἡ τάσις

176. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 212.

177. Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues...*, ἐνθ’ ἄνωτ.

178. John H. Erickson, *Anathema: An Obstacle to Renunion?*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 200.

179. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 202.

180. Ὁ John H. Erickson ὑποστηρίζει: «Παρότι ἡ ΙΙΙ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως [ἡ ΣΤ’ Οἰκουμενική] μπορεῖ νά ἀναθεματίζη τόν Διόσκορο καί νά τόν θεωρῇ γεννήτορα τῆς μονοθελητικῆς αἱρέσεως, αὐτό δέν ἀντικατοπτρίζει τίς ἀπόψεις καί τίς ἐνέργειες τοῦ Διοσκόρου ἢ τό πῶς ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος πραγματικά τόν ἀντιμετώπισε» (*Anathema...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 202). Ἐπίσης ὁ Paulos Gregorios ὑποστηρίζει: «Βάζοντας τόν Ἀπολινάριο καί τόν Σεβήρο στήν ἴδια κατηγορία δείχνει πόσο λίγο κατενόησε τήν σχέψιν τους ἡ ΣΤ’ Σύνοδος» (*Ecclesiological Issues Concerning the Relation of Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 131). Ὁφείλει ὅμως νά παρατηρήσῃ κανεῖς ὅτι ἐξ Ὁρθοδόξου ἐπόψεως οἱ ἀνωτέρω συγγραφεῖς σφάλλουν στίς κρίσεις τους, ἐπειδή δέν λαμβάνουν ὑπ’ ὄψιν ὅτι στήν βᾶσι τῆς θεολογικῆς σχέψεως τοῦ Ἀπολιναρίου, τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ὑπάρχει ὁ

τῶν μεταγενεστέρων Συνόδων νά ἀναθεματίζουσαν παλαιούς αἰρετικούς εἶναι παραπλανητική (“misleading”)¹⁸¹.

Ὅμως, μέ τήν συλλογιστική αὐτή ἀκυρώνεται ἡ ταυτότης τῆς Πίστεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ἡ αὐθεντικότης τῆς Ἐκκλησίας. Σύμφωνα μέ τήν καιρία ἐκτίμησι τοῦ καθηγητοῦ Γεωργίου Μαντζαρίδη δέν «μποροῦν πρόσωπα πού ἀναθεματίζονται στό *Συνοδικόν* τῆς Ὁρθοδοξίας νά θεωροῦνται Πατέρες μιᾶς ἄλλης Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τελικά γίνεται ἀποδεκτή ὡς ταυτόσημη μέ ἐκείνην πού συνέταξε τό *Συνοδικόν*»¹⁸².

Εἶναι ἀξιοπρόσεκτο ὅτι ἐπί τῇ βάσει μιᾶς ἀντιχαλκηδονίου προελεύσεως σκόπιμης παρερμηνείας («δέν καταδικάσθηκε γιά αἵρεσι ὁ Διόσκορος») τῶν Πρακτικῶν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἀμφισβητοῦνται ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί «αἴρονται ὅρια αἰώνια»!

Ἡ ἀμφισβήτησις τῆς αὐθεντικότητος τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων μπορεῖ νά φθάσῃ σέ ἄκριτες διατυπώσεις¹⁸³, ἀλλά ἐπί τῆς οὐσίας εἶναι ἀμφισβήτησις τῆς Ἐκκλησίας ὡς τῆς μόνης Ἀλήθειας. Διατυπώθηκε προσφάτως ἡ ἐξῆς τοποθέτησις: «Εἶναι ἐσφαλμένο νά κατανοοῦμε ἀκόμη καί ἕναν δογματικό ἀναθεματισμό, πόσο μάλλον ἕναν κανονικό, σάν μία καταδίκη σέ πνευματικό θάνατο, πλήρη χωρισμό ἀπό τήν Ἐκκλησία»¹⁸⁴.

Ὁ σχετικισμός πού εἰσάγεται μέ τήν ἰδέα αὐτή, τόσο γιά τήν σημασία μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ὅσο καί γιά τίς συνέπειες τῶν ἀποφάσεών της, θέτει ὑπό ἀμφισβήτησι τήν

μονοενεργητισμός, ἡ ἰδέα ὅτι τό ἀνθρώπινον στόν Χριστό δέν ἔχει δικό του πηγαῖο φυσικό θέλημα.

181. John H. Erickson, *Anathema...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 202.

182. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ. σελ. 124.

183. «Ἡ σκληρὴ γλῶσσα πού ὀνομάζει τόν Διόσκορο “θεοστυγῆ”, ἐνδέχεται νά εἶναι ἀπό τήν ἀγιότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνδέχεται ὅμως νά εἶναι ἀπό τήν ἀμαρτωλότητα τῆς Ἐκκλησίας... Οἱ Ἄγιορεῖται μοναχοὶ ἐκλαμβάνουν ὡς θεϊκό αὐτόν τόν χαρακτηρισμό, σάν τίς Ἅγιες Γραφές: κάποιιοι ἄλλοι τόν ἀπορρίπτουν ὡς ἀμαρτωλό, σάν τήν καταδίκη τοῦ ἁγ. Χρυσοστόμου ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο» (Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues...*, ἐνθ' ἄνωτ.).

184. Vitaly Borovoy, *Recognition of Saints and Problems of Anathemas*, GOTR, τόμ. XVI, 1971: 257, ἐν Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues...*, ἐνθ' ἄνωτ.

ἐμπειρία τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων. Τί ἄλλο σημαίνει ἡ ἀποκοπή ἀπό τήν εὐχαριστιακή κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας παρά πνευματικό θάνατο; Γράφει ὁ θεῖος ἀπόστολος: «ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας, καί τόν ἀγοράσαντα αὐτοῦς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινήν ἀπώλειαν» (Β΄ Πέτρο. β΄ 1).

Ἡ διαφωνία τοῦ Ἁγίου Ὁρους μέ τό συμπέρασμα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περί τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου, βασίζεται α) στήν ἀποστολικῶς μεμαρτυρημένη βεβαιότητα ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῦλος καί ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας», τήν ὁποία ἐξέφρασαν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι καί β) στήν πατερική ἐμπειρία περί τοῦ ὅτι ἡ ἀγιότης προϋποθέτει ἀναγκαιότατα τήν ἀκαινοτόμητη Ὁρθόδοξο ἀποστολική Πίστι, τήν ὁποία δέν εἶχαν οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος. Δέν δικαιολογεῖται ἀπό Ὁρθοδόξου πλευρᾶς ἀπορία περί τοῦ ποῦ ὑπάρχει ἀγιότης. Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ὀρίζει τά κριτήρια τῆς ἀγιότητος: «Ἄπας γάρ ὁ τῶν ἁγίων ἔπαινος καί μακαρισμός διά τῶν δύο τούτων συνίσταται, διά τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τοῦ ἐπαινετοῦ βίου, καί διά τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ» (*Κατηχήσεις*, Ι΄). Μέ τόν ὀρισμό αὐτό αἵρεται κάθε ἀμφιβολία γιά τό ποιός ἀνήκει καί ποιός δέν ἀνήκει στήν «κοινωνία τῶν ἁγίων» καί γιά τό ἄν αἴρωνται ἀναθέματα αἰρετικῶν. Δέν εἶναι ἐπομένως σωστή ἡ θέσις, ὅτι «ὁ Διόσκορος ἢ ὁ Σεβήρος δέν ἀναγνωρίζονται ὡς ἅγιοι, ὅχι γιατί δέν ἔχουν ἀγιότητα ὡς ἄτομα ἀλλά γιατί ἀπλῶς οἱ ἅγιοι αὐτοί δέν ἐντάσσονται στήν κοινωνία τῶν ἁγίων στήν ὁποία ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συμμετέχει εὐχαριστιακά. Τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καί μέ τήν ἄλλη πλευρά»¹⁸⁵. Δέν μπορεῖ νά ἀναγνωρίζουμε δύο Ἐκκλησίες, δύο Εὐχαριστίες, δύο «κοινωνίες ἁγίων», παράλληλες τήν μία πρός τήν ἄλλη καί ἀλληλοαναθεματιζόμενες!

185. Σταύρου Γιαγκάζογλου, *μνημ. ἔργ.*, σελ. 117.

Κεφ. Γ΄.

Τὸ ἱστορικό, ἡ μέθοδος καὶ ἡ στοχοθεσία
τῆς ἀγιορειτικῆς συμβολῆς.

11. Τὸ ἱστορικό τῶν ἀγιορειτικῶν συγγραφῶν.

«Ἡ Κοινὴ Δήλωσις κλίνει πρὸς τίς ἀπόψεις τῶν Orientals», εἶχε γράφει τὸ 1999 γιὰ τὴν Β΄ Κοινὴ Δήλωσι τοῦ 1990 ὁ Μητροπ. Πισιδίας Μεθόδιος Φούγιας, καλὸς γνώστης τοῦ θέματος¹⁸⁶. Οἱ Κοινές Δηλώσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς χαρίζονταν πραγματικά στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους. Ἀλλὰ καὶ οἱ προτάσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τίς κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες (1993) γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν πορισμάτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, προεκάλεσαν ἔντονη ἀναστάτωση. Ἰδίως προβληματίσε ἡ σπουδὴ τῶν τότε Συμπροέδρων τῆς νᾶ ἀποσπάσουν τὴν συμφωνία τῶν Προκαθημένων ἐπὶ τῶν συμφωνηθέντων. Διαμηνύονταν ἐσπευσμένα στίς Ἐκκλησίες ὡς ἐφικτά ἢ δυνατότης ἄρσεως τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Ἔγινε αἰσθητό ὅτι δέν ἀφέθηκε χρόνος στίς Ἱεραρχίες τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ στά πληρώματά τους νᾶ ἀξιολογήσουν τίς συμφωνίες τῶν Κοινῶν Δηλώσεων. Πλήθος ἄρθρων εἶχε δημοσιευθῆ στὸν ἐκκλησιαστικὸ περιοδικὸ Τύπο. Ἀλλὰ καὶ αὐτοτελεῖς μελέτες καὶ εἰδικές ἀναφορές ἔδειξαν τὴν σοβαρότητα, μέ τὴν ὁποία τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα ἀντιμετώπιζε τὸ πρόβλημα μιᾶς βεβιασμένης ἐνώσεως¹⁸⁷.

11.1. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους.

Στὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπῆρξε ἐπίσης κινητικότητα. Ἡ Ἱερά Κοινότης εἶχε λάβει ἐξ ἀρχῆς σοβαρὴ καὶ καθοριστικὴ θέσι. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ ἔτους 1994 ἐνέκρινε τὴν *Εἰσήγησι Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων* (1/14 Φεβρουαρίου 1994)¹⁸⁸. Σέ αὐτὴν ὑποστηρίζονται τά

186. Σταύρου Μποζοβίτη, *Τὰ αἰῶνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἔκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», 1999, σελ. 85. Βλ. καὶ χρῆσι τῆς παραπομπῆς στὸν παρ. τόμ., σελ. 691.

187. Τίτλους σειρᾶς ἄρθρων καὶ μελετῶν βλ. στὸν παρ. τόμ., σελ. 728-729.

188. Στὸν παρ. τόμ., σελ. 123-136.

ἀκόλουθα: ὅτι ἡ ἐπιτευχθεῖσα θεολογική συμφωνία θά ὀδηγήσῃ σέ φευδῆ ἔνωσι Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καί σέ ἐνδο-ὀρθόδοξα σχίσματα, διότι ἡ συμφωνία βασίσθηκε σέ λανθασμένες προϋποθέσεις· ὅτι ἡ συμφωνία φανερώνει παραίτησι τῶν Ὁρθοδόξων ἀπό τήν ὀρθόδοξο ἐκκλησιολογία (παρ. 1) καί τήν ἱστορική συνέχεια καί ταυτότητα μέ τήν Ἐκκλησία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (παρ. 2)· ὅτι ἀποτελεῖ μία ἄσκοπη καί ἐπικίνδυνη ἐπαναδιατύπωσι τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος παρά τόν ἀριστοτεχνικό Ὅρο τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος (παρ. 3)· ὅτι δέν περιλαμβάνει, ἐκτός ἀπό τήν καταδίκη τοῦ εὐτυχιανισμοῦ, καί τήν καταδίκη ἐπίσης τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ (παρ. 4)· ὅτι προτείνει ἄρσι ἀναθεμάτων ἐπιβληθέντων ἀπό Οἰκουμενικές Συνόδους, παρότι τέτοια πρακτική δέν ὑπάρχει στήν μακραίωνα ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας (παρ. 6) κ.λπ.

Ἡ δημοσίευσίς τῆς *Εἰσηγήσεως* προεκάλεσε τήν ἀπάντησι τοῦ τότε Ὁρθοδόξου Συμπροέδρου τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου, τοῦ Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ (Παπανδρέου), μέ τό ἄρθρο Ὁ Θεολογικός Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. *Σκέψεις καί προοπτικά*¹⁸⁹. Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀνταπάντησε μέ τό *Υπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων* (14/27 Μαΐου 1995), καθώς τό ἄρθρο τοῦ Μητροπολίτου Ἑλβετίας «ἔδωκεν ἀφορμήν διά περισσοτέραν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀνησυχίαν, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐξέλιξιν τοῦ Θεολογικοῦ τούτου Διαλόγου». Ὅπως σημειώνεται στήν συνέχεια τοῦ ἀγιορειτικοῦ *Υπομνήματος*, «ἐπιχειρεῖται ἐσπευσμένη ἔνωσις Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων παρά τάς ὑπαρχούσας ἀκόμη δογματικές διαφοράς καί τήν ἐκκρεμότητα σοβαρῶν ἐκκλησιολογικῶν προβλημάτων»¹⁹⁰. Ἡ σπουδή πρός ἔνωσιν «παρά τάς ὑπαρχούσας ἀκόμη δογματικές διαφοράς» ὑπῆρξε ἡ ἀφορμή, ὥστε ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους νά συντάξῃ τό *Υπόμνημά* τῆς.

Ὡς Συμπρόεδρος τοῦ Διαλόγου, ὁ Μητροπολίτης Ἑλβετίας Δαμασκηνός, ἀπάντησε στό *Υπόμνημα* μέ τό ἄρθρο *Ἀπάντησι τοῦ Προέ-*

189. *Ἐπίσκεψις*, τεύχ. 516/31.3.1995.

190. *Υπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, 14/27 Μαΐου 1995, στόν παρ. τόμ., σελ. 137-145.

δρου τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τις Ὁρθόδοξες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες σέ γράμμα τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹⁹¹. Ἡ Ἱερά Κοινότης ἀνταπάντησε στό ἄρθρο τοῦ Μητροπ. Δαμασκηνοῦ μέ τήν ἔκδοσι τοῦ βιβλίου *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων* (Ἅγιον Ὁρος, 1996), στό ὁποῖο ἔδινε ἀπαντήσεις ἐπὶ ὄλων τῶν θεμάτων πού ἀφοροῦσαν τίς ἀπαραδέκτες συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς.

11.2. Ἡ γενικότερη ἀγιορειτικὴ συμβολή.

Ἀρκετά ἐνωρίς, ἤδη ἀπό τό 1991, ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξηροποτάμου, Ἀρχιμ. Ἰωσήφ, ἔγραψε μέ σοβαρότητα τό ἄρθρο *Ὁρθοδοξία καὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, στό ὁποῖο δικαιολογημένα ἐπισημαίνει «τόν κίνδυνο νά γίνη εὐκόλα ἀποδεκτὴ μία ἐσπευσμένη λύσις πού ἴσως νά μὴν ἀποκαθιστᾶ πλήρως τήν ἀλήθεια καὶ τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας»¹⁹².

Μέ τό ζήτημα ἀσχολήθηκε καὶ ὁ μακαριστός Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Γρηγορίου, Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος (Καφάνης). Ὁ π. Γεώργιος δέν ἦταν προκατειλημμένος ἔναντι τῶν πορισμάτων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, οὔτε ἀρνητικός ἔναντι αὐτοῦ τούτου τοῦ Διαλόγου. Ἐβλεπε μέ συμπάθεια νά γίνεται διάλογος μέ ἀνθρώπους πού ἔδειχναν ὅτι ἐπιθυμοῦσαν τήν ἔνωσι μέ τήν Ἐκκλησία. Διερωτήθηκε ὁμως μέ πολλή σοβαρότητα ἂν δέχωνται οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δύο φύσεις στόν Χριστό μετά τήν ἔνωσι.

Ὁ π. Γεώργιος μέ τό ὄξύ θεολογικό του αἰσθητήριο ἔθετε τό θέμα ἀκριβῶς στήν ρίζα του: Τί ἀκριβῶς παραδέχονται οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι συνομιληταί μας σχετικά μέ τίς φύσεις τοῦ Χριστοῦ; Καί διεβεβαίωσε κατόπιν: «Παρεμβαίνουμε στόν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο περὶ τοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων μέ φόβο Θεοῦ, ὄχι γιά νά ἐμποδίσουμε τήν ἐπιστροφή καὶ ἔνωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν μόνη Μία Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία μας, ἀλλά γιά νά συντελέσουμε ταπεινά ὥστε ἡ ἔνωσις

191. *Ἐπίσκεψις*, 521/31.8.1995

192. Περιοδ. *Ἀγιορειτικὴ Μαρτυρία*, ἔκδ. Ἱ. Μονῆς Ξηροποτάμου, τεύχ. 11 καὶ 12-13, Μάρτιος-Νοέμβριος 1991.

νά γίνῃ ἐν ἀληθείᾳ, νά εἶναι θεοσυνέργητος, γνησία καί μόνιμος»¹⁹³. Μέ κριτήριο τήν δογματική ἀλήθεια καί μέ στόχο τήν θεοσυνέργητη ἐνότητα ἀποφάσισε νά διερευνήσῃ κατά πόσον τά πορίσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἦσαν σύμφωνα μέ τήν παρακαταθήκη τῶν ἁγίων Πατέρων. Τόν συνεῖχε τό «ἐπόμενοι τοίνυν τοῖς ἁγίοις Πατράσι». Ἄρχισε ἔτσι ἡ προσεκτική μελέτη τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, τῶν Πρακτικῶν τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων, τῶν σχετικῶν ἄρθρων ἐλλήνων καί ξένων θεολόγων, καθὼς καί τῆς πατερικῆς γραμματείας. Αὐτή ἡ μελέτη βοήθησε κατ' ἀρχήν τό ἔργο τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, τῆς ὁποίας τά προαναφερθέντα κείμενα εἶχαν γραφῆ μέ τήν δική του θεολογική συμμετοχή ὡς μέλους τῆς ἐπί τῶν Δογματικῶν ἱεροκοινοτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Ἱερά Μονή Γρηγορίου δημοσίευσε τήν *Συμβολή στον ἔνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιά τήν 'ὀρθοδοξία'* τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (Ἰούνιος 1994)¹⁹⁴. Στό ἀπλό αὐτό κείμενο ἔγιναν σημαντικές παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τίς ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις γιά ἕναν ὑγιή θεολογικό διάλογο, δόθηκαν ἱστορικές μαρτυρίες (ιδίως ἀπό τήν στάσι τῶν ὁσίων Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου, Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου καί Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου ἔναντι τῶν συγχρόνων τους ἀντιχαλκηδονίων) περί τοῦ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν ὀρθόδοξοί στήν δογματική τους διδασκαλία, καί παρουσιάσθηκε συνοπτικά τό μονοφυσιτικό φρόνημα τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας, ὅπως τό ἐρμηνεύει (αὐθεντικῶς κατά τοὺς συγχρόνους ἀντιχαλκηδονίους) ὁ ἀντιχαλκηδόνιος καθηγητής V. C. Samuel.

Ὁ συλλογικός τόμος μέ τίτλο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, ἐκδόθηκε ἀπό τήν Ἱερά Μονή Γρηγορίου κατά τό ἔτος 1995. Περὶ ἔλαβε τά κείμενα πού εἶχαν δημοσιευθῆ ἀπό τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί ἄλλους ἁγιορεῖτες πατέρες, καθὼς καί τρία κείμενα πού ἀφοροῦσαν α) τήν μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας Ὑμνολογίας περί τῆς αἰρέσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, β) τήν ἐπικρατήσασα τελευταίως πρακτική ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν νά προσφέρουν τίτλους Ὁρθοδοξίας σέ ἕτεροδόξους, καί γ) τήν πρότασι νά «καθαρ-

193. Σέ ἐπιστολή του στό περιοδ. *Παρεμβολή*, τεύχ. 27, καί κατόπιν στόν *Πρόλογο* τοῦ βιβλίου *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 115.

194. Στόν παρ. τόμ., σελ. 153-191.

θοῦν» τὰ λειτουργικά κείμενα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἐκφράσεις δῆθεν προσβλητικές γιὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους.

Ὅταν δημοσιεύθηκε τὸ ἄρθρο τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη *Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη. Ὁ ἅγιος Κύριλλος καὶ ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*¹⁹⁵, ὁ π. Γεώργιος Καψάνης, μέ ὄλο τόν σεβασμὸ πού ἔτρεφε πρὸς τὸ πρόσωπο καὶ τὴν θεολογικὴ προσφορά τοῦ π. Ρωμανίδη, ἀπάντησε σέ ὠρισμένες θεολογικὲς ἀπόψεις τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ μέ τὸ κείμενο *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καὶ δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι* (27.2/12.3.1999)¹⁹⁶. Κυρίως ἀπάντησε στά ἐπιχειρήματα ὅτι ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας εἶναι οὐσιαστικά Ὁρθόδοξος καὶ ὅτι ἡ Ληστρική σύνοδος δέν εἶναι αἰρετική.

Μέ τὴν ἐπίβλεψη ἐπίσης τοῦ Καθηγουμένου π. Γεωργίου Καψάνη συντάχθηκε ἀπὸ τὴν Μονὴ Γρηγορίου καὶ τὸ κείμενο μέ τίτλο *Ὁ σύγχρονος διάλογος Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας*, τὸ ὁποῖο ἀπετέλεσε εἰσήγησι σέ συνέδριο καὶ ἀναδεικνύει ὅτι «τά πορίσματα τοῦ Διαλόγου εἶναι ἀνορθόδοξα καὶ ἐπομένως ἀναθεωρητέα»¹⁹⁷.

Ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ προῆλθε τὸ ἀπλό καὶ χωρὶς ἐκτεταμένες ἀναλύσεις ἄρθρο μέ τίτλο *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας κατὰ τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητὴ* (10.6.2002), τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε στό περιοδικό *Γρηγόριος Παλαμᾶς*¹⁹⁸. Σέ αὐτό τὸ ἄρθρο φαίνεται μέ πολλή σαφήνεια ὅτι ἡ σεβηριανὴ Χριστολογία εἶναι μονοφυσιτισμὸς καὶ μονοενεργητισμὸς.

Τὸ 2003 στό Α.Π.Θ. ἐπιχειρήθηκε μέ δύο διδακτορικὲς διατριβὲς νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ «ὀρθοδοξία» τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας. Ἡ ἀπλοϊκὴ πίστις τῶν συναξαρίων καὶ τῶν λειτουργικῶν ὕμνων, ἡ ἀποφθεγματικὴ ὁρολογία τῶν Ὁρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἡ πατερικὴ διδασκαλία παραχωροῦν τὴν θέσι τους στὴν «ἀντικειμενικότητα» τῆς «σύγχρονης ἀκαδημαϊκῆς ἔρευ-

195. Στόν συλλογικὸ τόμο μέ τίτλο *Ὁρθοδοξία καὶ ἡ τῶν πάντων ἐνότης*, (1997), ἔκδ. Ἱ. Μονῆς Κουτλουμουσίου, σελ. 177-191.

196. Στόν *παρ. τόμ.*, σελ. 335-358.

197. *Ὁρθοδοξία καὶ Αἵρεση* (πρακτικὰ Ἡμερίδας, 22 Σεπτεμβρίου 2001), ἔκδ. Ἱεροῦ Κοινοβίου Ὁσίου Νικοδήμου 2009, σελ. 141· στόν *παρ. τόμ.*, σελ. 365.

198. Περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, τεύχ. 794/2002, σελ. 495-504.

νας». Ἐνα νέο δόγμα ἀναδύθηκε. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρέπει νά κρίνονται ὄχι βάσει τῶν ὄσων λέγουν οἱ ἅγιοι Πατέρες γι' αὐτούς, ἀλλά βάσει τῶν ὄσων οἱ ἴδιοι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι λέγουν γιά τόν ἑαυτό τους. Ὁρθόδοξοι θεολόγοι ὑποστηρίζουν τό δόγμα αὐτό. Π.χ. ὁ Andrew Louth γράφει: «Πρέπει νά προσπαθήσουμε νά κατανοοῦμε τόν Σεβήρο, ὅπως ἐκεῖνος εἶδε τόν ἑαυτό του, δηλαδή ὡς διάδοχο τῶν μεγάλων Ἀλεξανδρινῶν πατριαρχῶν Ἀθανασίου καί Κυρίλλου»¹⁹⁹. Εἶναι ταυτόσημη ἡ θέσις αὐτή μέ ἐκείνη ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων, ὅπως π.χ. τοῦ Mor Polycarpus Aydin: «Στό παρελθόν οἱ ὄροι-κλειδιά φύσις καί ὑπόστασις εἶχαν κατανοηθῆ ἀπό κάθε πλευρά μόνο ὅπως αὐτή ἡ ἴδια κατανοοῦσε τίς ἔννοιες, πράγμα τό ὁποῖο ἀναπόφευκτα ὠδήγησε στήν παρανόησι αὐτοῦ πού πραγματικά πίστευε ἡ ἄλλη πλευρά. Μόνο στό πλαίσιο τοῦ συγχρόνου οἰκουμενικοῦ διαλόγου αὐτό ἔγινε ἀντιληπτό καί σοβαρές προσπάθειες ἔχουν γίνει, ὥστε νά κατανοήσουμε τήν ἄποψι τῆς ἄλλης πλευρᾶς ὅπως αὐτή ἡ ἴδια ἡ ἄλλη πλευρά τήν κατανοεῖ»²⁰⁰.

Εἶναι ἀναμφίβολα σωστό ὅτι δέν πρέπει νά παρανοοῦμε τά κριτήρια καί τίς θεολογικές ἀπόψεις τῶν ἑτεροδόξων, ἀλλά ὀφείλουμε νά τοὺς κρίνουμε μέ εἰλικρίνεια καί ἀντικειμενικότητα. Κατανοοῦμε τίς προϋποθέσεις καί τίς ἀπόψεις τους, τίς κρίνουμε μέ γνώμονα τήν παρακαταθήκη τῶν προηγουμένων Συνόδων καί Πατέρων, καί ἔτσι ὑποδεικνύουμε πού καταλήγουν λογικά καί θεολογικά. Ἐάν τοὺς κρίνουμε μέ τά κριτήρια πού οἱ ἴδιοι κρίνουν τόν ἑαυτό τους, ἀνατρέπονται τά πάντα, ἀφοῦ καί οἱ Ἰουδαῖοι ἀρνήθηκαν καί σταύρωσαν τόν Σωτῆρα Χριστό, διότι εἶχαν τήν δική τους ἄποψι γι' αὐτόν. Θά κρίνουμε λοιπόν τήν στάσι τους, ὅπως αὐτοί τήν βλέπουν ἀπό τήν δική τους πλευρά; Θά σβήσουμε ἀπό τήν μνήμη μας καί τόν λόγο τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου: «σκληροτράχηλοι καί ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καί τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καί ὑμεῖς» (Πράξ. ζ' 51); Εἶναι, ἀναμφίβολα, προσβλητικό γιά τοὺς ἁγίους Πατέρες νά γράφεται: «Ὅπως γίνεται

199. Andrew Louth, *Severus of Antioch...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 56.

200. Mor Polycarpus Aydin, *Syrian Orthodox Christology...*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 291.

σαφές ἀπό τὰ ἄρθρα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, εἶναι πολύ σημαντικό νά διαβάζουμε καί νά μελετᾶμε τὰ κείμενα τοῦ ἰδίου τοῦ Σεβήρου, καί ὄχι νά παραθέτουμε Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σάν τόν Μάξιμο τόν Ὁμολογητή»²⁰¹! Διότι αὐτοί οἱ ἅγιοι ἀντιμετώπισαν τούς ἰδίους τούς ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους καί ὄχι πενιχρά ἀποσπάσματα τῶν ἔργων τους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ π. Γεώργιος Καψάνης θεώρησε ἀπολύτως ἀναγκαία τήν ἀνασκευή τῶν ἀπόψεων τῶν ὡς ἄνω δύο διδακτορικῶν διατριβῶν. Ἦδη εἶχαν διατυπωθῆ καί κάποιες ἐπικρίσεις κατά τῶν ἀγιορειτικῶν ἀπόψεων γιά τόν Διάλογο καί ἦταν ἀναγκαία ἡ ἀπάντησις καί σ' αὐτές. Ἔτσι ἐκδόθηκε τό βιβλίον *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι. Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν* (2003)²⁰².

Κατά τό αὐτό ἔτος 2003 ὁ Κόπτης Μητροπολίτης Δαμιέττης κ. Bishop (Μπισόϋ), Συμπρόεδρος τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, μετά ἀπό σχετική ἔγκρισί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὑπέβαλε πρός τόν Καθηγούμενο π. Γεώργιο Καψάνη εὐγενῆ παρακλήσι νά μελετήσῃ τέσσερις εἰσηγήσεις του περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου²⁰³, ὥστε νά ἔχη πληρέστερη ἐνημέρωσι γιά τήν ἐπιτευχθεῖσα χριστολογική συμφωνία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων βάσει δικῶν του νεωτέρων στοιχείων καί ἐπεξηγήσεων ἐπ' αὐτῶν. Ἡ εἰλικρινής ἀνταπόκρισις τοῦ π. Γεωργίου στό αἶτημα τοῦ κ. Bishop ἔφερε ὡς καρπό τό ἄρθρο τοῦ Ἱερομ. Λουκᾶ Γρηγοριάτου, *Θεολογικαί παρατηρήσεις ἐπί τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishop περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων* (11 Ἰουλίου 2004). Τό πλῆρες κείμενο τοῦ ἁρθρου ὑπεβλήθη εἰς τήν Α.Θ.Π.

201. Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 22, ὑποσημ. 28.

202. Στόν παρ. τόμ., σελ. 393-566.

203. 1) *Interpretation of the Christological Official Agreements between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches*, (Damascus, 3 February 1998)· 2) *Interpretation of the First Agreed Statement on Christology of the Official Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches*, (Moscow, September 2001)· 3) *Towards an Agreed Statement on Christology*, (Holy Echmiadzin, Armenia, 5-10 November 2002)· 4) *The Perspectives of the Dialogue between Eastern and the Oriental Orthodox Churches*, (Thessaloniki, 2 June 2003).

τόν Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο, και περίληψις του δημοσιεύθηκε στον τύπο²⁰⁴.

Οι επιφυλάξεις, οι ενστάσεις και οι διαφωνίες που διατυπώθηκαν από πολλές πλευρές απέναντι στις θεολογικές συμφωνίες της Μικτής Έπιτροπής είχαν θέσει υπό σοβαρή άμφισβήτησι την αξιοπιστία του Θεολογικού Διαλόγου με σοβαρά έρωτήματα, όπως π.χ. «είναι δυνατόν αντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι, αναθεματισμένοι από Οικουμενικές Συνόδους, να αναγνωρίζονται σήμερα από έμας ως όρθοδοξοι;». Για να απαντηθούν αυτά τα έρωτήματα ήλθε στο προσκήνιο των θεολογικών συζητήσεων η θεωρία της «ιδεολογικής όρθοδοξίας» των Αντιχαλκηδονίων. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή οι Αντιχαλκηδόνιοι έχουν την “ιδεολογική” όρθοδοξία, αλλά στερούνται την “εκκλησιολογική όρθοδοξία”. Έχουν δηλαδή την αποστολική χριστολογική Πίστι, αλλά είναι αίρετικοί χωρισμένοι από την Έκκλησία επειδή άρνήθηκαν τις αποφάσεις των Οικουμενικών μας Συνόδων. Η παρερμηνευτική αυτή θεωρία διατυπώθηκε στο άρθρο του κ. Γ. Μαρτζέλου *Όρθοδοξία και αίρεση των Αντιχαλκηδονίων κατά τον άγ. Ιωάννη τον Δαμασκηνό*²⁰⁵.

Η Ίερά Μονή Γρηγορίου θεώρησε τον έαυτο της υποχρεωμένο να λάβη μέρος σε αυτόν τον έκλεπτυσμένο ένδο-όρθοδοξο θεολογικό διάλογο, για να κρατήσει σταθερή την άγιορειτική μαρτυρία περί της κακοδοξίας των αντιχαλκηδονίων αίρεσιάρχων. Ο π. Γεώργιος Καψάνης συνέταξε και δημοσίευσε πραγματεία με τίτλο *Η “ιδεολογική” όρθοδοξία των Αντιχαλκηδονίων* (2005)²⁰⁶. Στην πραγματεία αυτή απήντησε ο κ. Γ. Μαρτζέλος με τό άρθρο του *Η “όρθοδοξία” των Αντιχαλκηδονίων κατά τον άγ. Ιωάννη τον Δαμασκηνό και ο ένδοορθόδοξος διάλογος* (2006)²⁰⁷, και η αντιπαράθεση ολοκληρώθηκε με τό άρθρο του π. Γεωργίου Καψάνη με τίτλο *Περί της “όρθοδοξίας” των Αντιχαλκηδονίων* (2008)²⁰⁸.

204. Τό πλήρες κείμενο στον παρ. τόμ., σελ. 567-592.

205. Περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 75/2004, σελ. 591-609. Βλ. και σε άγγλική μετάφρασι εν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ένθ' άνωτ., σελ. 147-159.

206. Στόν παρ. τόμ., σελ. 593-661.

207. Περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 77/2006, σελ. 229-261.

208. Περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 78/2007, σελ. 470-529, στον παρ. τόμ., σελ. 663-724.

Ἡ ἐνασχόλησις τῆς Μονῆς Γρηγορίου μέ τό ζήτημα τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου συνεχίσθηκε ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκδόσεως μέ τίτλο *Restoring the Unity in Faith: The Orthodox – Oriental Orthodox Theological Dialogue*²⁰⁹, τῆς ὁποίας τήν ἐκτενήν εἰσαγωγήν ἔγραψε ὁ π. Thomas Fitzgerald. Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐκδόσεως ἀνήκει στήν Μικτή Ἐπιτροπή Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς (τῆς SCOBA καί τῆς SCOOC), ἡ ὁποία ἀπό τό 2000 δραστηριοποιεῖται γιά τήν προώθησι τῆς ἐνώσεως Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Τό ἰδιάζον αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου εἶναι ὅτι στήν χριστολογική συμφωνία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων στηρίζει τήν μερική μυστηριακή διακοινωνία (intercommunion) στήν Διασπορά, ὅπως ἤδη γίνεται στό κλίμα τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας ἀπό τό 1991. Μέ τήν ἐπίβλεψι τοῦ π. Γεωργίου Καψάνη συντάχθηκε τό ἄρθρο *Θεολογικές ἐπισημάνσεις σέ πρόσφατες προτάσεις γιά μυστηριακή διακοινωνία Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, τό ὁποῖο δημοσιεύθηκε ἀργότερα στό περιοδικό *Νέα Σιών*²¹⁰.

Τήν ἴδια περίοδο ἀπό ἀδελφούς τῆς Μονῆς Γρηγορίου μεταφράσθηκε ἀπό τά σερβικά ἄρθρο-ἐπιστολή τοῦ Σεβ. ἐπισκόπου πρῶην Ζαχουμίου καί Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανασίου (Γιέβτιτς) μέ τόν ἐλληνικό τίτλο *Ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι μονοφυσιτισμός*, τό ὁποῖο δημοσιεύθηκε ἐπίσης στό περιοδικό *Νέα Σιών*²¹¹. Τό ἄρθρο αὐτό θεωρήθηκε πολύ σημαντικό, διότι ὁ Σεβ. Ἀθανάσιος α) θέτει εὐθέως τό ἐρώτημα ἄν οἱ θεολόγοι πού τολμοῦν νά θεολογοῦν ἐρήμην ἢ καί ἀντιθέτως πρός τήν θεολογία τῶν Ἁγίων Πατέρων «ἔχουν ἄραγε “καθολική γνώσι καί αἴσθησι μετά πάντων τῶν Ἁγίων” (π. Ἰουστίνος), δηλαδή τῶν Πατέρων, τῶν Συνόδων, τοῦ Συνοδικοῦ, τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, τά ὁποῖα διαβάζουμε καί ψάλλουμε», β) ἀποφαίνεται μέ δύναμι ὅτι «ὁ Σεβῆρος δέν ἦταν ὀρθόδοξος, οὔτε “κυρίλλειος” θεολόγος· οὔτε ἡ Χριστολογία του ἦταν ὀρθόδοξη οὔτε “κυρίλλεια”», ἀλλά ἦταν μονοφυσίτης καί πρόδρομος τοῦ μονοενεργητισμοῦ κατά

209. Ἔκδ. Holy Cross Orthodox Press: Brookline, 2007.

210. Περιοδ. *Νέα Σιών*, ἔκδ. Ἱεροῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐν Ἱεροσολύμοις, τόμ. 92/2008-2014, σελ. 192-231. Βλ. καί στόν παρ. τόμ., σελ. 725-757.

211. Περιοδ. *Νέα Σιών*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 19-36.

τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή καί τήν Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ, γ) διαβεβαιώνει ὅτι ἡ θεολογία τῶν τριῶν πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὁδηγεῖ ἀποδεδειγμένα στήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος καί ὄχι στόν σεβηριανό μονοφυσιτισμό, δ) ἀποστομώνει ὅσους θεωροῦν ὅτι «ἱστορικοδογματική ἔρευνα ἀπέδειξε ὅτι αὐτοί [Διόσκορος καί Σεβήρος] ἦσαν ὀρθόδοξοι, ὅπως τό δείχνουν τά ἔργα τους(!), καί ὅτι δέν εἶναι μεθοδολογικά ὀρθό νά ἐπικαλούμεθα μεταγενέστερες περί αὐτῶν γνώμες» μέ τό ἀπλό ἐρώτημα: «πῶς τότε εἶναι “μεθοδολογικά ὀρθό” νά ἐπικαλούμεθα τόν J. Lebon τοῦ 20^{ου} αἰῶνος καί τήν περί Σεβήρου ἀποφί του;», καί ε) καταγράφει τήν πικρή ἀλήθεια ὅτι κάποιοι «τοῦ “Διαλόγου” δέν γνωρίζουν ἄλλον διάλογο ἐκτός ἀπό τόν δικό τους [σ.σ. μονόλογο], ὅπως οὐσιαστικά καί ὅλοι οἱ εὐρωπαϊζόντες, οἱ γνωστοί intolerant defenders of tolerance, πού δέν ἀνέχονται τίποτε διαφορετικό ἀπό τήν δική τους γραμμή».

Τό ἐνδιαφέρον ἐνός ἀντιχαλκηδονίου ἐρευνητοῦ, ὁ ὁποῖος ἔθεσε ὑπ’ ὄφιν μας ἐρωτήματα πού σχετίζονται μέ τήν ἐρμηνεῖα χριστολογικῶν ὄρων καί ἐκφράσεων, ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά συνταχθῇ τό ἄρθρο *Τρία χριστολογικά ἐρωτήματα*²¹². Σέ αὐτό τονίζεται ὅτι κατά τούς ἁγίους Πατέρας ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ἐταύτιζε τούς ὄρους “φύσις” καί “ὑπόστασις”, ἀλλά ἐνίστε «κατεχρήσατο» τῶν ὄρων, γεγονός πού ἀποδεικνύει ἐσφαλμένη τήν ἐπικρατοῦσα ἀπό τήν ἐποχή τοῦ J. Lebon καί ἐντεῦθεν ἀποφί πολλῶν θεολόγων ὅτι ὁ Σεβήρος ταυτίζοντας τούς ἀνωτέρω ὄρους ἀκολουθεῖ πιστά τόν ἅγιο Κύριλλο στήν Χριστολογία του.

11.3. Ἡ πανορθόδοξη κριτική.

Ἡ ἀντικειμενική παρουσίασις τῆς πανορθόδοξως ἀσκηθείσης οἰκοδομητικῆς κριτικῆς ἐναντι τῶν συμπερασμάτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπαιτεῖ νά ἔχη κανεῖς μία πλήρη εἰκόνα τῆς. Στά κείμενα τοῦ παρόντος τόμου ἔχει χρησιμοποιηθῇ ὠρισμένη βιβλιογραφία, ἀλλά στό σύνολό τῆς θά μπορούσε ἡ κριτική αὐτή νά ἀξιολογηθῇ καί ἀξιοποιηθῇ στήν συνέχεια τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. Ἡ πρόσκλησις τοῦ Σεβ. Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ «νά ἀξιολογηθοῦν συστηματικά ὄλες

²¹² Μωυσέως Ἰωδῆ (ἀφιερωματικός τόμος), ἔκδ. Ἱ. Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου 2017, σελ. 439-452. Ἐπίσης στόν παρ. τόμ., σελ. 759-776.

οὐ θεολογικὲς κριτικὲς ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς» (2014) εἶναι μία ἐλπιδοφόρα κίνησις. Θὰ κάνουμε ἐδῶ πολὺ σύντομη ἀναφορά στὰ κυριώτερα κριτικὰ κείμενα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνεπισήμου θεολογικοῦ Διαλόγου.

Ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας εἶχε κάνει τὴν πρώτη οὐσιαστικὴ παρέμβασι στὸν τότε ἀνεπίσημο Διάλογο μέ τὴν μελέτη του *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*²¹³, καὶ ἀσκεῖ κριτικὴ στίς ἀπόψεις πού εἶχαν διατυπωθῆ καὶ ἀποκαλύπτει τὸν μονοφυσισμὸ καὶ μονοενεργητισμὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Κατόπιν στὴν μελέτη του *Ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων. Ἡμιπέσιμα Ἐγγραφα*, Ἀθῆναι 1972, σχετικὰ μέ τὸν αὐτὸν Διάλογο θέτει εὐθέως τὸ ἐρώτημα πρὸς τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: «Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, τολμῶ καὶ ἄλλην τινὰ ἐρώτησιν μετὰ δέους πολλοῦ καὶ εὐλαβείας νὰ ὑποβάλω: Μήπως ἐνεπέσαμεν μέ τὴν ἀπερίσκεπτον αὐτὴν ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων εἰς κατήφορον ὀλέθριον; Θὰ ἀποπειραθῶμεν λοιπὸν καὶ πραξικόπημα κατ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἑπτὰ τῆς μυστικῆς Σιών ἀκαθαιρέτων πύργων;» (σελ. 40).

Ὁ Μητροπ. Μύρων (ἔπειτα Γέρων Ἐφέσου) Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης στὸ βιβλίον του *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, τόμ. γ', ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1991, εἶχε ἐκφράσει τὴν ἀντίθεσί του στὴν διατύπωσι μιᾶς νέας χριστολογικῆς φόρμουλας πού θὰ παρέκαμπε τὸν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ εἶχε ἀσκήσει ἀξιόλογη καὶ ἐποικοδομητικὴ κριτικὴ ἐπὶ τῶν συζητήσεων καὶ τῶν συμπερασμάτων τῆς Γενεύης (1970) καὶ τῆς Addis Ababa (1971).

Στὸ σπουδαῖο ἔργο τοῦ Μητροπ. Ἀξώμης (μετέπειτα Πισιδίας) Μεθοδίου, *Τὸ ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. VII, Ἀθῆναι 1976, διατυπώνονται ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὸν π. Ἰω. Ρωμανίδη στίς σελ. 186-190, ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ἀνδρέα Ν. Παπαβασιλείου στίς σελ. 191-195, καὶ ἀπὸ τὸν π. Δημ. Στανιλοάε στὴν σελ. 206.

Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος (1992) μέ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην (βλ. δημοσιευμένη καὶ στὸν παρ. τόμ., σελ. 753-754) ἐξέφρασε τὴν ἔντονη διαφωνία του μέ τὰ

213. Σέ δώδεκα συνέχειες στὸ περιοδ. *Ἐκκλησία* (1965-1966).

ἀποφασισθέντα, καὶ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ κ. Δαμιανὸς ἔγραφε πρὸς τὴν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους (1996) ὅτι «οἱ ὑπογράψαντες [σ.σ. τίς συμφωνίες] δολοφονοῦν τὸ κῦρος ὄλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων» (στόν παρ. τόμ., σελ. 754).

Σέ συνοδικό ἐκκλησιαστικό ἐπίπεδο ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καί ἡ Εἰσήγησις τῆς ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν καί Δογματικῶν θεμάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994) δείχνουν ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη θέματα πού πρέπει νά συζητηθοῦν καί ὅτι ὁ Διαλόγος πρέπει νά συνεχισθῆ. Προσφάτως ἐπαναβεβαιώθηκε ἡ στάσις τῆς ρωσικῆς Ἱεραρχίας²¹⁴.

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας ἀπεδέχθη συνοδικῶς τὴν κατωτέρω μελέτη τοῦ Jean-Claude Larchet, ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὰ σερβικά μέ τίτλο *Žan-Klod Larše, Hristolosko Pitanje [Τὸ Χριστολογικὸ πρόβλημα]*, ἔκδ. Bidoslov, Vaskrs 2001, μέ μία πολὺ σημαντικὴ εἰσαγωγή τοῦ Σεβ. πρώην Ζαχουμίου καί Ἐρζεγοβίνης Ἀθανασίου Γιέβτιτς, ὡς ἐπίσημη θέσις τῆς σερβικῆς Ἱεραρχίας στό ζήτημα τοῦ Διαλόγου τῆς Ἐκκλησίας μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους.

Ὁ Σεβ. Μητροπ. Ναυπάκτου Ἱερόθεος δημοσίευσε μελέτη του στό βιβλίον *Θρησκεία καί Ἐκκλησία στήν κοινωνία*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Γενεσίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας) 2006 (σελ. 157-167), στήν ὁποία ἐρωτᾷ πῶς ἐπῆλθε συμφωνία στό Χριστολογικὸ δόγμα, ὅταν δέν γίνονται ἀποδεκτές οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι πού τὸ καθώρισαν, καί ὅταν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέχονται τὴν ἄποψιν ὅτι ὁ Χριστὸς ἀποτελέσθηκε “ἐκ δύο φύσεων”, ἀλλὰ δέν παραδέχονται συγχρόνως καί τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία ὅτι ὁ Χριστὸς ἐνεργεῖ καί “ἐν δύο φύσει” “ἐν μιᾷ ὑποστάσει”.

Ὁ Μητροπ. Προύσης Ἐλπιδοφόρος Β. Λαμπруνιάδης στήν ἀνέκδοτη διδακτορικὴ του διατριβὴ *Ἡ ἔναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στάσις τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας*, Θεσ/νίκη 2001, βάσει τῆς ποιμαντικῆς καί κατηχητικῆς δράσεως τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας, συμπεραίνει ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιες ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες ἔχουν τὴν μονοφυστικὴν παράδοσιν.

214. Hilarion Alfeyev, *The Development of the Eastern-Oriental Orthodox Dialogue: The Experience of the Moscow Patriarchate*, ἐν Christine Chaillot, *The Dialogue...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 238.

Ἐπίσκοποι ἐπίσης, ὅπως ὁ Μητροπ. Κυρηναίας Παῦλος μέ τήν συμμετοχή του στήν Μικτή Ἐπιτροπή καί τήν διαφωνία του μέ τίς ἀποφάσεις της (ὅπως νωρίτερα καί ὁ Σαλαμίνος Βαρνάβας), ὁ Μητροπ. Ἀντινόης Παντελεήμων Λαμπαδάριος μέ τήν μελέτη του *Ἡ Ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου (Μία θεολογική ἀπάντηση στό ζήτημα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων)*, ἔκδ. Ἰ. Ἑσυχαστηρίου Ἀγ. Γεωργίου Ἀνύδρου, Γιαννιτσά 2008, πανεπιστημιακοί καθηγηταί μέ μελέτες καί θεολογικές παρεμβάσεις, ὅπως ὁ Νικ. Μητσόπουλος (*Ὁ ὄρος τῆς Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἡ ἄρνησις αὐτοῦ ὑπό τῶν σημερινῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, περιοδ. *Ἐκκλησία*, 15.3.1992), ὁ π. Θεόδ. Ζήσης (*Ἡ “Ὁρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν*, ἔκδ. Βρυέννιος 1994, καί *Ὁ Μέγας Φώτιος καί ἡ ἔνωση τῶν Ἀρμενίων μέ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, Πρακτικά ΙΕ΄ Θεολογικοῦ Συνεδρίου Μέγας Φώτιος, Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης 1995) καί Δημ. Τσελεγγίδης (*Ἐπιστημονική κριτική μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, Θεσ/νίκη, τεῦχ. 792/2002), ἔχουν ἐκφράσει μέ βεβαιότητα ὅτι ὁ θεολογικός Διάλογος δέν κατέληξε σέ ἀποδεκτά συμπεράσματα.

Ὁ καθηγητής Ἀνδρέας Ν. Παπαβασιλείου, ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μέλος τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου σέ ὅλες τίς ἀνεπίσημες Διασκέψεις καί ἐπίσημες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς μέχρι τό 1998, στήν θαυμάσια μελέτη του *Ὁ θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000, ἀνασκευάζει τήν ἐπικρατοῦσα γνώμη ὅτι ὁ Διάλογος μέ τά γνωστά συμπεράσματα ἔχει τελειώσει, καί προτείνει τήν ἐπανέναρξί του χάριν τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεώς του μετά ἀπό κατάλληλη προετοιμασία.

Ὁ Γάλλος καθηγητής Jean-Claude Larchet στήν μελέτη του *Τό Χριστολογικό πρόβλημα. Περὶ τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν μὴ χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα*, (γαλλιστί περιοδ. *Le Messenger Orthodoxe*, 134/2000, καί ἑλληνιστί περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 74/1 (2003), σελ. 199-234· 74/2 (2003), σελ. 633-670· 75/1 (2004), σελ. 77-104), κάνει μία ἀξιόμαχη κριτική στήν ἄποψι ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι ὀρθόδοξη.

Στίς ὕστερες μελέτες τοῦ π. Δημητρίου Στανιλοάε, *Studii de teologie dogmatica*, (Craiova, 1991) [Μελέτες δογματικῆς θεολογίας, (Κραϊόβα, 1991)]· *Sfantul Maxim Marturisorul, Scrieri si epistole hristologice si duhovnicesti*, in PSB 81, traducere de Prof. Dumitru Staniloae, (EIB-MBOR: Bucuresti, 1990) [Ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Χριστολογικά καί πνευματικά συγγράμματα καί ἐπιστολές, μετάφρ. Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, (EIBMBOR: Βουκουρέστι, 1990)], ἐπιβεβαιώνεται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν μονοφυσιτικὴ Χριστολογία.

Ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ» μέ σειρά ἄρθρων καί μέ βιβλία, ὅπως Ὁρθόδοξος Πίστις καί Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσίται (1995), ὁ Σταῦρος Μποζοβίτης μέ τό βιβλίον *Τά αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἔκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήνα 1999, καί πολλοί ἄλλοι θεολόγοι ἔχουν ἐκφράσει τήν σταθερὴ διαφωνία τους γιά τά συμπεράσματα τοῦ Διαλόγου καί τίς ἀνησυχίες τους γι' αὐτά.

Καί νεώτεροι θεολόγοι ἔχουν δείξει στίς προσεγμένες θεολογικές μελέτες τους τήν σημασία τῆς πατερικῆς καί συνοδικῆς Παραδόσεως γιά τήν ἀντιμετώπισι τοῦ ἀντιχαλκηδονίου-σεβηριανοῦ σχίσματος. Ὁ Γεώργιος Μεταλλίδης στήν διδακτορικὴ του διατριβὴ μέ τίτλον *The Chalcedonian Christology of St John Damascene, Philosophical Terminology and Theological Arguments*, (Durham, 2003), ὑποστηρίζει ὅτι κατά τόν ἅγιον Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό ἢ σεβηριανὴ Χριστολογία εἶναι μονοφυσισμός. Ὁ Γεώργιος Σίσκος ἐπίσης στήν διδακτορικὴ του διατριβὴ, μέ τίτλον *Τό ἐρμηνευτικὸ πλαίσιο τῆς Χριστολογίας τοῦ Ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ*, ἔκδ. Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, τόμ. 61, Θεσ/νίκη 2014, κάνει θαυμάσια ἀνάλυσι τῆς ἀντισεβηριανῆς γραμματείας τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Καί ὁ Νικόλαος Μαρινίδης σέ ἄρθρο του μέ τίτλον *Chalcedonian Orthodoxy and Non-Chalcedonian Heterodoxy* (2016) παρατηρεῖ: «Πρέπει νά εἶμαστε σαφεῖς μέ τήν ἐκκλησιολογία μας: ἢ *Una Sancta* –ἢ Ὁρθόδοξη, Χαλκηδόνια Ἐκκλησία– εἶναι ὁ στῦλος καί τό ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας. Πρέπει νά εἶμαστε σαφεῖς μέ τήν Χριστολογία μας: οἱ Οἰκουμενικές Συνόδοι –καί οἱ ἐπτά– εἶναι τό ἀδιαφιλονίκητο κριτήριό της. Πρέπει νά εἶμαστε σαφεῖς μέ τήν ὀρολογία μας: εὐφημισμοί ὅπως “Ἀνατολικοὶ Ὁρ-

θόδοξοι”... θολώνουν μόνο τὰ ὕδατα τῆς διδασκαλίας καὶ φέρνουν σύγχυσι στό ποιμνιο, πού θέλει νά πιῇ ἀπό αὐτά. Ἡ διακοινωνία πού συνοδικῶς ἐγκρίθηκε στήν Ἀντιόχεια καὶ σιωπηρά ἐξαπλώνεται καὶ ἀλλοῦ, πρέπει νά σταματήσει»²¹⁵.

Ἀξίζει τέλος νά δοθῇ προσοχή στήν μελέτη τοῦ Hans Van Loon, *The Dyophysite Christology of Cyril of Alexandria* (2009), διότι σέ αὐτήν ἀποκαθίστανται μέ ἐπιστημονική ἀκρίβεια λάθη προγενεστέρων ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων ἀλλά καὶ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς. Μνημονεύουμε ἐνδεικτικῶς δύο παρατηρήσεις του: α) «μία συμφωνία θεμελιωμένη στήν Χριστολογία τοῦ Κυρίλλου δέν θά μπορούσε, ἐπομένως, νά ἔχη ὡς σημεῖο ἐκκινήσεως τήν “μία φύσις” φόρμουλα», καὶ β) «ὁ ἀρχιεπίσκοπος [Κύριλλος] ἐφαρμόζει [τὴν ἔκφρασι] “τῆ θεωρία μόνη” στήν διαίρεσι τῶν φύσεων, ὅχι στίς φύσεις καθεαυτές. Τό ξαναλέμε, ἐάν οἱ συμφωνίες [τῶν Κοινῶν Δηλώσεων] θέλουν νά ἀκολουθοῦν τόν Κύριλλο, δέν πρέπει νά ἐφαρμόζουν τόν περιορισμό “τῆ θεωρία μόνη” στίς φύσεις»²¹⁶.

12. Ἡ «ἀποδεικτική» μέθοδος τῆς ἀγιορειτικῆς θεολογικῆς παρεμβάσεως.

Ὅταν δόθηκε ἡ ἀφορμή, ὁ π. Γεώργιος Καψάνης παρετήρησε ὅτι «ἀληθής, γνήσια καὶ Ὁρθόδοξος θεολογία δέν εἶναι ἡ θεολογία τῶν σπουδαστηρίων, ἡ θεολογία πού φέρει ἐν πολλοῖς, ἐκτός ἐπαινετῶν ἐξαιρέσεων, τήν σφραγίδα τῆς δυτικῆς καὶ μάλιστα γερμανικῆς θεολογίας, ἀλλά ἡ θεολογία τῆς ἀσκήσεως, τῆς προσευχῆς, τῆς διαρκοῦς μετανοίας, τῆς θείας Λατρείας, τῆς θεοπτίας»²¹⁷. Καὶ ἐπειδὴ ἔπρεπε νά διευκρινισθῇ ὁ χαρακτήρας τῆς ‘ἀντικειμενικῆς ἔρευνας’ τῶν ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων, προσέθεσε: «Ἡ ἀκαδημαϊκή θεολογικὴ ἐπιστήμη εἶναι διαφορετικὴ λειτουργία ἀπὸ τὴν θεοπτία καὶ τὴν θεολογία. Τιθεμένη στήν ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας ὑπόκειται στίς κατηγορίες τοῦ “ἀλιευτικῶς” καὶ τοῦ “ἀριστοτελικῶς”, ἀναλόγως τοῦ φρονήματος τοῦ ἀκαδημαϊκῶς θεολογοῦντος· ἐάν δηλαδή αὐτός σκοπεύη νά ἀ-

215. Nicholas Marinides, *Chalcedonian Orthodoxy and Non-Chalcedonian Heterodoxy*, (2016), <http://princeton.academia.edu/NicholasMarinides>.

216. Hans Van Loon, *The Dyophysite Christology...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 577.

217. Περὶ τῆς “ὀρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, στόν παρ. τόμ., σελ. 670.

ναδείξη τήν θεολογία τῶν θεοπτῶν θεολόγων ἢ ἐάν ἐπιδίδεται στήν προσπάθεια νά συναγάγη συμπεράσματα διαφοροτικά ἀπό ἐκεῖνα τῶν θεοπτῶν. Ἡ ἀκαδημαϊκή θεολογική ἐπιστήμη εἶναι θεολογία, ὅταν γίνεται “ἀλιευτικῶς-ἀποδεικτικῶς”»²¹⁸.

Τό ζήτημα τοῦ «πῶς δεῖ θεολογεῖν» εἶναι θεμελιῶδες. Ὁ θεολογικός Διάλογος ἐπιτυγχάνει θεοφιλή ἀποτελέσματα, ὅταν στηρίζεται στήν θεολογία πού ἐκφράζει τήν ἐκκλησιαστική ἐμπειρία. Ἡ Ἐκκλησία ὀμιλεῖ διά τῶν θεοφόρων Ἀποστόλων καί Πατέρων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τήν ἐμπειρία τῆς Ἀποκαλύψεως. Οἱ ὑπόλοιποι, ἀκαδημαϊκοί ἢ μή, τοὺς ἀκολουθοῦμε μέ ταπεινῶσι καί ὑπακοή, ὀμιλοῦμε «ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις πατράσι». Ἡ ὀρθή μέθοδος τοῦ «θεολογεῖν» εἶναι ἡ “ἀποδεικτική”. Οἱ αἰρετικοί ὅλων τῶν αἰῶνων δέν θεολογοῦσαν σύμφωνα μέ τήν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, γι’ αὐτό “πιθανολογοῦσαν”.

Ἡ “τεχνολογία” ἢ “πιθανολογία” δέν δικαιολογοῦνται στοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους, οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν νά ἔχουν ὡς γνώμονα τήν θεολογία τῶν Προφητῶν καί Ἀποστόλων, ἡ ὁποία ἔχει καταγραφῆ στοὺς Ὅρους καί στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καί νά εὐθυγραμμίζουσαν τήν θεολογική τους σκέψι πρὸς ἐκεῖνα πού ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐθεολόγησαν οἱ θεοφόροι Πατέρες μας. Ὅταν δέν ἀκολουθῆται ἡ “ἀποδεικτική” θεολογία, ὅπως ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὠνόμασε τήν θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων, δημιουργεῖται μία ἀδικαιολόγητη φιλολογία γύρω ἀπὸ ζητήματα πού μέ σαφήνεια ἔχουν τακτοποιηθῆ ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας.

Ἐνα παράδειγμα: Οἱ ἅγιοι Πατέρες συνοδικῶς καί ἰδιαιτέρως ὁ καθένας καταλογίζουσαν «σύγχυσι τῶν φύσεων» στήν σεβηριανή διδασκαλία. Ὁρισμένοι θεολόγοι βάζουσαν κάτω ἀπὸ τὸν φακό τῆς ἐπιστημονικῆς ‘ἀντικειμενικῆς’ ἔρευνας τήν ἔννοια «τῆς συγχύσεως» καί ἀπαλλάσσουσαν τὸν Διόσκορο ἀπὸ τῆς ἐπί συγχύσει τῶν φύσεων κατηγορίας. Οἱ Πατέρες, λέγουσαν, δέν ἀκριβολογοῦσαν δογματικῶς ἀπλῶς ἀξιοποιοῦσαν ποιμαντικῶς τό «ἀσυγχύτως» τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς²¹⁹. Παραβλέπουσαν τήν Πενθέκτη, ἡ ὁποία συνοφίζονταν τήν ἐκκλησιαστι-

218. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 494.

219. Βλ. π.χ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό, περιοδ. Θεολογία, τόμ. 75, τεύχ. 2, 2004, σελ. 601-603.

κή ἐμπειρία, λέγει: Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος «τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε ... Νεστόριον καὶ Διόσκορον, τὸν μὲν τῆς διαιρέσεως, τὸν δὲ τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστὴν τε καὶ πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρὸς ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καὶ ἀθεότητος βάραθρον» (α' κανῶν). Τὴν δογματικὴ ἀκριβεία τῆς συνοδικῆς αὐτῆς διαγνώμης ἀποδέχθησαν ὡς ὀρθὴ σπουδαῖοι ἅγιοι Πατέρες. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ Μέγας Φώτιος, οἱ ἅγιοι Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ Φιλόθεος Κόκκινος. Ἐμπιστευόμενος σήμερα κάποιος αὐτοὺς τοὺς ἁγίους Πατέρας, δείχνει ὅτι θεολογεῖ “ἀποδεικτικῶς” καὶ ὄχι “στοχαστικῶς”. Ἡ σύγχυσις καταλογίζεται στοὺς ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους ὡς λογικὴ συνέπεια τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως τῆς σεβηριανῆς διδασκαλίας.

Ἐνα δεύτερο παράδειγμα: Γιά τὸ ἀλάθητο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐπὶ δογματικῶν ἀποφάνσεων ἐκφράζεται ἔντονη ἀμφισβήτησις πού προκαλεῖ ἐκπληξι²²⁰. Γιά νά εἶναι, λέγεται, μία συγκεκριμένη ἀπόφανσις Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀλάθητη, πρέπει νά ἔχη γεννηθῆ καὶ τὸ ἔσχατον μέλος τῆς Ἐκκλησίας γιά νά εἰπῆ τὴν γνώμη του, ὥστε τὴν ἀπόφανσι τῆς Συνόδου νά τὴν ἔχη ἀποδεχθῆ ἡ Ἐκκλησία ὡς τὸ ὅλον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού θά συμπληρωθῆ τότε. Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ἀλάθητη μόνον ...ἐσχατολογικά(!), συμπληρώνεται μέ ἔμφρασι.

Προφανῶς οἱ ἀνωτέρω σκέψεις εἶναι ἀκραῖες. Ἀλλά τὸ ἐξῆς ἐρώτημα παραμένει: Ἐάν ὅλα εἶναι τόσο σχετικά, ἐάν δὲν ὑπάρχη ἓνα διαρκές καὶ ἀναμφισβήτητο κριτήριο ἀληθείας καὶ πλάνης, τί μᾶς ἐμποδίζει νά θεωρήσουμε ὅλες τίς αἰρετικές ἀπόψεις (ἀπὸ τίς ἀρχαῖες γνωστικές μέχρι τίς σύγχρονες) δυνάμει ὀρθόδοξης; Μήπως εἶναι ἄγνωστο ὅτι μέ θεολογικές διατριβές ἔχει ὑποστηριχθῆ ἡ ὀρθοδοξία τοῦ Νεστορίου; Ἡ μήπως εἶναι ἄγνωστο ὅτι ὁ Πάπας ἀνεγνώρισε τὴν ὀρθοδοξία τόσο τῶν σεβηριανῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὅσο καὶ

220. «Ἐάν κανένα ἀνάθεμα δὲν μπορεῖ νά κατανοηθῆ ὡς ἀλάθητο, οὔτε ἀκόμη καὶ ἐκεῖνο πού ἐκφωνήθηκε ἀπὸ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἐκτός ἂν αὐτὸ εἶχε γίνε πλήρως ἀποδεκτὸ ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, ἀναδύεται ἀμέσως τὸ ἐρώτημα ποιά εἶναι τὰ σημεῖα πού δείχνουν ὅτι μία τέτοια ἀποδοχὴ εἶναι πλήρης [...] καὶ εἶναι πάντοτε δυνατόν μία σημερινὴ πλάνη, στὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία δὲν κατάλαβε ὅτι περιέπεσε, περιμένει νά φανερωθῆ ἀπὸ κάποιον πού δὲν ἔχει ἀκόμη γεννηθῆ» (Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues...*, ἐνθ' ἄνωτ.).

τῶν νεστοριανῶν Ἀντιχαλκηδονίων²²¹; Θά περιμένουμε καί αὐτά νά τά κρίνουμε... ἐσχατολογικά;

Στά ἀγιορειτικά κείμενα πού περιέχονται στόν ἀνά χειρας τόμο ἡ διήκουσα γραμμὴ εἶναι τό «ἐπόμενοι τοῖς ἀγίοις πατράσι». Ἀκολουθοῦμε τοὺς θεοφόρους Προφήτας, Ἀποστόλους καί Πατέρας. Αὐτό εἶναι τό κριτήριό τῆς ἀληθείας σέ κάθε χρονική στιγμή.

13. Ἡ ἐκκλησιολογικὴ βᾶσις τῶν ἀγιορειτικῶν συγγραφεῶν.

13.1 Ἡ *Una Sancta*.

Οἱ συγγραφεῖς τοῦ ἀνά χειρας τόμου προσήγγισαν τίς χριστολογικὲς συμφωνίες τῶν Κοινῶν Δηλώσεων μὲ ἀδιασάλευτη βεβαιότητα ὅτι μόνον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν Μία Ἁγία Καθολικὴ καί Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Οἱ Ὁρθόδοξοι, ὅσοι δηλαδή βρισκόμαστε μέσα στά κανονικά ὅρια πού ἔχουν χαράξει οἱ Οἰκουμενικὲς καί οἱ μεταγενέστερες Σύνοδοι καί περιφρουροῦν οἱ ἱεροὶ Κανόνες, εἴμαστε τό μοναδικό μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὡς ἡ Μία Ἁγία (*Una Sancta*) ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας πορεύεται σέ διάλογο μὲ ἕτεροδόξους πού ἐπιθυμοῦν νά ἐπανέλθουν στὴν κοινωνία τῆς. Στόν πυρῆνα τῆς ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Ἐκκλησίας βρῖσκεται ἡ ἔννοια τῆς δογματικῆς ταυτότητος καί τῆς κοινωνίας μας «μετά πάντων τῶν Ἁγίων». Στὴν ἔκδοσι *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι*;²²² πρό πάσης ἄλλης εἰσαγωγῆς ἢ θεολογικῆς ἀναφορᾶς, παρατίθεται ἀπόσπασμα ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, στό ὁποῖο φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος ταυτίζει τὴν δική του χριστολογικὴ διδασκαλία μὲ ἐκείνην τῶν «προαποδημησάντων ἁγίων καί μακαρίων Πατέρων» καί τῶν «νῦν περιόντων, καί τοὺς οἵακας τῆς καθολικῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πεπιστευμένων καί ὀρθῶς... αὐτὴν διακυβερνώντων» ἐπισκόπων. Μὲ τὴν παράθεσι τοῦ ἀποσπάσματος ἢ ἐκδότρια Ἱερά Μονὴ δείχνει ὅτι ὁ λόγος τῆς θέλει νά ταυτίζεται μὲ τὴν Πίστι τῶν ἐν οὐρανοῖς δεδοξασμένων καί τῶν ἐπὶ γῆς ὀρθοδοξούντων διδασκάλων καί ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως τό πρῶτιστο καί καίριο ἐρώτημα σχετικά μὲ

221. Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων..., παρ. τόμ., σελ. 360.

222. Στόν παρ. τόμ., σελ. 113.

τίς συμφωνίες τῶν Κοινῶν Δηλώσεων εἶναι ἐάν αὐτές συμφωνοῦν μέ τό φρόνημα τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Στηριγμένα σέ αὐτήν τήν ἐκκλησιολογική βάσι τά κείμενα τοῦ ἀνά χειρας τόμου δείχνουν «ὅτι οἱ θέσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων εἶναι ξένες καί ἀντίθετες πρὸς τήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι μονοφυσῖται καί ὡς ἐκ τοῦτου χωρισμένοι ἀπό τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας λόγω τῆς διαφορετικῆς των πίστεως»²²³. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι οἱ συντάκται τῶν κειμένων χαίρονται ἢ καί ἐπιθυμοῦν νά εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι κατὰ τήν χριστολογία τους μονοφυσῖται. Ἀντιθέτως, μελέτησαν, ἐκοπίασαν, συνέγραψαν, γιά νά τοὺς βοηθήσουν νά γίνουν Ὁρθόδοξοι μέσῳ ἐνός ὑγιοῦς διαλόγου. Κάθε ὑπόνοια μισαλλοδοξίας ἐναντι τῶν συγχρόνων μας πολυπαθῶν ἀντιχαλκηδονίων λαῶν διασκεδάζεται μέ τήν εἰλικρινῆ διευκρίνησι διά γραφίδος τοῦ π. Γεωργίου Καψάνη: «Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, ἐνῶ ἡ αἵρεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν μᾶς εἶναι καθόλου ἀγαπητή καί ἀποδεκτή, οἱ ἴδιοι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μᾶς εἶναι πολύ ἀγαπητοί...», γιά λόγους πού μέ πολλή συμπάθεια διατυπώνονται στήν συνέχεια τοῦ κειμένου²²⁴. Διάλογοι ὅμως, πού ἀφήνουν τοὺς ἀνθρώπους στήν πλάνη τους, δέν εἶναι ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Ἡ Ἐκκλησία διαλέγεται μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς Καθολικὴ καί Ἀποστολική. «Ἐπλησίαζε τοὺς αἰρετικούς ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἀκόμη χρόνους καί συνδιελέγετο μαζί τους, ὥστε νά τοὺς ἐπαναφέρῃ στήν ὀρθή πίστι καί στήν κοινωνία μέ τόν Χριστό»²²⁵, ὅπως ἔκανε ὁ Μέγας Φώτιος²²⁶. Καί ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς ἐκφραστικώτατα προτρέπει τοὺς σεβηριανούς τῆς ἐποχῆς του νά ἐπιστρέψουν στήν Ἐκκλησία: «“Ὡ, ὦ, φεύγετε ἀπὸ Βορρᾶ· εἰς Σιών ἀνασώζεσθε

223. Ἐνθ' ἄνωτ., στόν παρ. τόμ., σελ. 115.

224. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 117-118.

225. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 118.

226. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1960, τόμ. I, σελ. 322. Τό ἀπόσπασμα αὐτό τοῦ ἁγίου Φωτίου πολλές φορές δυστυχῶς ἔχει χρησιμοποιηθῆ περικεκομμένο, δίνοντας τήν ἐντύπωσι ὅτι ἐνισχύει τήν ἰδέα τῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀρμενίων. Περισσότερα γιά τήν ἐπιστροφή τῶν Ἀρμενίων στήν Ἐκκλησία ἐπὶ ἁγίου Φωτίου, βλ. Πρωτοπρ. π. Θεοδώρου Ζήση, *Ὁ Μέγας Φώτιος καί ἡ ἔνωση τῶν Ἀρμενίων μέ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου Μέγας Φωτίου, Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης 1995.

οἱ κατοικοῦντες θυγατέρα Βαβυλῶνος” (Ζαχ. β΄ 10-11). Βορράς γάρ ὡς ἀληθῶς Σευήρου διάνοια, τόπος γενομένη ζοφερός, καί τῆς τοῦ θεοῦ φωτός ἐστερημένη διατριβῆς· θυγάτηρ δέ Βαβυλῶνος, ἡ κακῶς ἐκ τῆς προσγενομένης αὐτῷ χειρίστης ἔξεως γεννηθεῖσα συγκεχυμένη τῶν ψευδῶν διδασκαλία δογμάτων, ἦν κατοικοῦσιν οἱ τόφως ἀπεστραμμένοι τῆς γνώσεως· καί πρὸς τὴν Σιών, λέγω τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνασωθῆναι δι’ ἐπιστροφῆς οὐκ ἐθέλοντες»²²⁷.

13.2 Ἡ στοχοθεσία.

Πρέπει μέ εἰλικρίνεια νά λεχθῆ ὅτι ὁ Διάλογος Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων κατά τόν 20^{όν} αἰῶνα εἶχε διαφορετική στοχοθεσία ἀπό τοὺς παλαιούς θεοσυνεργήτους διαλόγους, ὅπως τοῦ ἀγίου Φωτίου καί τοῦ Θεωριανοῦ ἐπὶ Μανουήλ Κομνηνοῦ. Ὁ Διάλογος αὐτός ἄφησε τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά πιστεύουν ὅτι εἶναι Ὁρθόδοξοι, ἐνῶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι διάλογοι τοὺς βοήθησαν νά κατανοήσουν τὴν αἵρεσι καί νά τὴν ἀποκηρύξουν. Εἶναι χαρακτηριστικά τά λόγια, μέ τά ὁποῖα μίλησε στόν φιλόσοφο Θεωριανό τό 1170 ὁ ἀρμένιος Καθολικός Νερσῆς ὁ Χαρίεις, ὅταν μετὰ ἀπό οὐσιαστικές θεολογικές συζητήσεις ἀντιλήφθηκε τὴν μέχρι τότε σφραλερὴ του προσήλωσι στίς ἀντιχαλκηδόνιες χριστολογικῆς του ἀπόψεις:

«Ἀπό τῆς σήμερον ἄρξομαι γράφειν ἐπιστολάς πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ γῆς Ἀρμενίων ἐπισκόπους, καλῶν αὐτοὺς εἰς τὴν σύνοδον. Καί μετὰ τό κρατηθῆναι τὴν σύνοδον, προθήσω εἰς μέσον ὅσας χρήσεις ἔχουσιν οἱ Ἀρμένιοι, δοκούσας αὐτοῖς βοηθεῖν. Προθήσω δέ καί ὅσας αὐτός μοι παρήγαγες γραφικῆς μαρτυρίας... καί κατά καιρόν καί τρόπον προσήκοντα, ἄρξομαι ἀποκαλύπτειν τὴν μέχρι τοῦ νῦν κρατήσασαν πλάνην τῶν Ἀρμενίων. Ἐλέγξω δέ καί αὐτοὺς καί ἀπό συγγραφῆς τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου καί Καθολικοῦ, ἦν σοι δέδωκα μεταγράψας, καί ἀπό πασῶν τῶν ἀποδείξεων, ἃς μοι πεποίηκεν ἡ σὴ λογιότης... Καί εἰ μέν πάντες συνέλθειεν ἐμοί, εὖ ἂν ἔχοι· τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ οὐ παύσομαι εὐχαριστῶν· εἰ δέ γε καί μῆ (ὅπερ ἀπεύχομαι), μετὰ τῶν ἐπομένων μοι, καί στοιχούντων, καί ὁμοφρονούντων κυρώσω τό δόγμα τῆς ἀληθείας, καί ἀποστείλω πρὸς τόν κραταιόν

227. PG 91, 52A.

καὶ ἅγιον ἡμῶν βασιλέα, καὶ τὸν ἀγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχη τούς ἀξιολόγους τῶν ἀρχιερέων μου, φέροντας τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἔγγραφον, καὶ ὑπογεγραμμένην οἰκεία ἐμῇ χειρὶ, ἔχουσιν καὶ ὑπογραφὰς πάντων τῶν ὑπ' ἐμέ ὄντων ὀρθοδόξων ἐπισκόπων... Ἔσται δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐγγράφῳ ταύτῃ πίστει ἐγκείμενον, ὅτι *Δεχόμεθα τὴν ἐν Χαλκηδόνι μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τετάρτην ἀγίαν σύνοδον, καὶ οὐς αὐτὴ δέχεται ἀγίους Πατέρας· οὐς δὲ πάλιν αὐτὴ ἀναθεματίζει, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· Εὐτυχέα τε καὶ Διόσκορον, πρὸς δὲ καὶ Σεύηρον, καὶ Τιμόθεον τὸν Αἰλουρον, καὶ πάντας τούς αὐτῆς καταφλυαρήσαντας· τούς δὲ πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας τούς ὀφθαλμούς μύσαντας τῆς καρδιάς, καὶ σοφωτέρους ἑαυτοῦς τῶν ἀγίων ὑπολαμβάνοντας, αἰωνίῳ ἀναθέματι παραπέμψω»²²⁸.*

Κάποιοι θεολόγοι ἀποφεύγουν νὰ ἀναφέρωνται σὲ αὐτὴν τὴν δήλωσι τοῦ Καθολικοῦ Νερσῆ τοῦ Χαρίεντος. Προτιμοῦν νὰ παραθέτουν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν προγενέστερη Ὁμολογία του, τοῦ ἔτους 1165, στὴν ὁποία ὁ Καθολικὸς Νερσῆς ὁ Χαρίεις φαίνεται συμφιλιωτικὸς στὴν βᾶσι τῆς ἀλληλοαναγνωρίσεως τῶν κρισίμων χριστολογικῶν ἐκφράσεων «μία φύσις» καὶ «δύο φύσεις» ὡς ὀρθοδόξων²²⁹. Ἐφ' ὅσον, λέγει, ἀπορρίπτεται ἡ εὐτυχιανικὴ ἀπορρόφησης τῆς ἀνθρωπίνης ἀπὸ τὴν θεία φύσι (ὅπως ἡ σταγόνα τοῦ ὄξους ἀπὸ τὸ νερό τῆς θαλάσσης), «ἐάν λέγεται “μία Φύσις” γιὰ τὴν ἀδιάλυτη καὶ ἀχώριστη ἔνωσι καὶ ὄχι γιὰ τὴν σύγχυσι, καὶ ἐάν λέγεται “δύο φύσεις” ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως καὶ ἀχωρίστως, ἀμφοτέρα εἶναι ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς Ὁρθοδοξίας»²³⁰. Ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό. Καθεμία ἀπὸ τίς φράσεις μπορεῖ νὰ εἶναι «ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς Ὁρθοδοξίας», ὅταν συνεπικουρηται ἀπὸ τὴν φράσι πού ἀποκλείει τὴν δυνατὴ παρερμηνεία της. Κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο, τὸ λέγειν κατὰ Νεστόριον δύο φύσεις «ἀδιαιρέτως» δὲν ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὴν διαίρεσι, ἐάν δὲν λέγεται καὶ ἡ «καθ' ὑπόστασιν» ἔνωσις²³¹. Καὶ κατὰ τὸν ἅγιο Μά-

228. Θεωριανοῦ διάλεξις πρὸς τὸν Καθολικὸν τῶν Ἀρμενίων, PG 133, 208D-209D.

229. *Towards Unity, The Theological Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches*, eds. Christine Chaillot, Alexander Belopopsky, (Geneva, 1998), σελ. 80.

230. Ἐνθ' ἄνωτ.

231. Ἐπιστολὴ Πρὸς Σούκενσον β', PG 77, 245C.

ξιμο τόν Ὁμολογητή, τό λέγειν κατά Σεβήρον μίαν σύνθετον φύσιν «ἀσυγχύτως» δέν ἐξασφαλίζει ἀπό τήν σύγχυσι, ἐάν δέν λέγεται καί τό «έν δύο φύσεσι»²³². Εἶναι τό γνωστό πρόβλημα τῆς ὁμωνυμίας²³³.

Ἡ στοχοθεσία λοιπόν τοῦ νέου Θεολογικοῦ Διαλόγου πρέπει νά ἀλλάξῃ. Πρέπει νά βοηθηθοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ὑπερβοῦν τήν προσκόλλησί τους στίς χριστολογικές ἐκφράσεις πού δέν μποροῦν νά ἀποκλείσουν τήν σύγχυσι, καί νά ἀποδεχθοῦν ἐκεῖνες πού τήν ἀποκλείουν. Δηλαδή νά ἀπορρίψουν τήν «σύνθετη φύσι» καί νά δεχθοῦν τήν «έν δύο φύσεσι» παράλληλα μέ τήν «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», διότι τότε αὐτές οἱ δύο μαζί κάνουν τήν ὁμολογία τους νά εἶναι «έντός τῶν ὁρίων τῆς Ὁρθοδοξίας».

13.3 Κινδυνεύει ἡ Πίστις;

Ἔχει γραφῆ ὅτι ἡ ἀντίστασις στό ἔργο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ἀντίδρασις στήν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων καί ἡ ἀνησυχία γιά τήν ἀποκατάστασι τῆς κοινωνίας τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἔφερε ἕνα αἶσθημα ἀπογοητεύσεως στούς ἀνθρώπους πού ἐργάσθησαν ἐπί δεκαετίες γιά τήν διεκπεραίωσι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, διότι δῆθεν χάνεται μία ἱστορική εὐκαιρία²³⁴. Ἀπό τοὺς συγγραφεῖς αὐτοῦς, ὡς ἀντίστασις στό ἔργο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἐννοήθηκε ἡ στάσις τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους πού ἐκφράσθηκε μέ τό Ὑπόμνημά της καί εἰδικά μέ τήν φράσι: «Ἡ πίστις εἶναι τό κινδυνευόμενον καί δέν δυνάμεθα νά παίζωμεν ἐν οὐ παικτοῖς. Αἰσθανόμεθα τήν εὐθύνην ἡμῶν διά τήν περιφρούρησιν καί διατήρησιν ἀκαινοτομήτων τοῦ δόγματος καί τῆς ἐκκλησιολογίας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ὡς αὐτά παρελάβομεν παρά τῶν ἁγίων Πατέρων». Ἐν τούτοις ἡ Ἱ. Κοινότης στό ἴδιο Ὑπόμνημα εἶχε γράψῃ καί τό ἐξῆς πῶς ἀποφασιστικό: «εἰς περίπτωσιν ὅμως, καθ' ἣν –ὄ μή γένοιτο– ἡ ἔνωσις θά συν-

232. Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481-484.

233. Βλ. ὑποσημ. 92 στήν σελ. 54 τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς

234. "Naturally, this resistance to the work of the Joint Commission, this raising of voices in opposition to the lifting of the anathemas and in alarm over the possibility of reestablishing Communion between the two Churches, has come as a great discouragement to many of the participants and proponents of the dialogues. The mood of historic opportunity has been dampened" (Will Cohen, *Ecclesiology and the Dialogues...*, ἔνθ' ἄνωτ.).

τελεσθῆ παρά τήν μόνην Ἀλήθειαν, δηλοῦμεν ρητῶς καί κατηγορηματικῶς ὅτι τό Ἅγιον Ὅρος δέν θά ἀποδεχθῆ τοιαύτην φευδῆ ἔνωσιν»²³⁵. Στό πνεῦμα αὐτό εἶναι γραμμένες καί οἱ κατά καιρούς Ἀνακοινώσεις τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὅρους γιά τό ὑπ' ὄψιν θέμα, χωρίς αὐτό νά σημαίνη ἀντίρρηση γι' αὐτήν καθουτήν τήν ἀποκατάστασι τῆς κοινωνίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία στήν βάσι τῆς χριστολογικῆς Πίστεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἡ ἀποκατάστασις τῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, χωρίς ἐνότητα ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Ὁρθοδόξου χριστολογικοῦ φρονήματος, δέν εἶναι ἐκκλησιολογικῶς δικαιολογημένη. Μία ἐνδεχομένη προτεσταντικοῦ τύπου ἀλληλοαναγνώρισις μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, χωρίς βαθύτατη δογματική ἐνότητα ἐπ' αὐτοῦ πού πάντοτε ἐδίδαξαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, «καί τά διεστῶτα δέν θά ἐνώση ἀρμονικῶς καί τά ἠνωμένα θά διασπάσῃ»²³⁶. Θά διερωτηθοῦν τότε εὐλόγως οἱ πιστοί: Μέ τήν ἀλληλοαναγνώρισι τῶν ἐκατέρωθεν δογματικῶν διδασκαλιῶν, ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι θά θεωροῦμε τόν σεβηριανισμό Ὁρθόδοξη διδασκαλία, ὅπως συμφώνησε ἡ Μικτή Ἐπιτροπή; Θά συλλειτουργοῦμε μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους καί θά συνομολογοῦμε ὡς κοινή (καί δική μας) πίστι τόν σεβηριανισμό τῆς «συνθέτου φύσεως» καί τῶν δύο φύσεων «τῆ θεωρία μόνη» καί τοῦ μονοενεργητισμοῦ; Δέν εἶναι σοβαρή ἔκπτωσις ἀπό τήν Ὁρθοδοξία τό νά ἀναγνωρίζουμε τήν σεβηριανή διδασκαλία, ἡ ὁποία δέν περιγράφει ὀρθοδόξως τό Μυστήριον τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου; Δέν ἐβεβαίωνε ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ὅτι ἔφυγε ἀπό τήν ζωή αὐτή ἔχοντας στό στόμα τήν ὁμολογία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως «ἄχραντη καί ἀμόλυντη, καί ἀνώτερη ἀπό κάθε αἰρετική (δηλαδή σεβηριανή) ζάλη»;

13.4 Ἡ ἔνωσις δέν εἶναι αὐτοσκοπός.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως παρατηρεῖ εὐστοχα ὅτι ἡ ἁγία Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος προτίμησε νά διασώσῃ τήν ἀποστολική

235. Στόν παρ. τόμ., σελ. 145.

236. Εἰσήγησις Ἐπιτροπῆς..., στόν παρ. τόμ., σελ. 135.

Πίστι θυσιάζοντας τήν ενότητα τών λαών τῆς αὐτοκρατορίας²³⁷. Οἱ ἅγιοι Πατέρες προέκριναν τήν Ὀρθόδοξο Πίστι ἀπό ἄλλους, εὐγενεῖς ἴσως, στόχους πού πάντοτε ὑπάρχουν στίς ἀνθρώπινες προσπάθειες. Ὁ εὐγενέστερος στόχος στίς ἀνθρώπινες κοινωνίες εἶναι ἡ ἐνότης. Πολλοί τρόποι ἐνότητος καλλιεργοῦνται σήμερα, ἀλλά στήν πλειονότητά τους στοχεύουν σέ πεπερασμένες ἀνθρώπινες ἀξίες (οἰκονομικές, πολιτικές), οἱ ὁποῖες συχνά προδίδουν τόν ἄνθρωπο. Ἡ ἐνότης στήν Ἐκκλησία ἔχει αἰώνιες διαστάσεις, καταξιώνει τόν ἄνθρωπο, διότι εἶναι ἀγιοπνευματική, εἶναι μετοχή στήν «δόξα» τῆς Ἁγίας Τριάδος, τήν ὁποία ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς ἔδωσε σέ ὅσους εἶναι μέλη Του, ὥστε δι' αὐτῆς τῆς μετοχῆς νά εἶναι ἐν μαζί Του καί μέ τόν Πατέρα: «ἐγὼ τήν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν» (Ἰω. ιζ' 22). Ἡ ἐνότης πού ἐπιδιώκεται σήμερα μεταξύ τών Χριστιανῶν, χωρίς ταυτότητα πάντων στήν ὀρθόδοξο ἀποστολική Πίστι, δέν εἶναι θέλημα τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέως Χριστοῦ. Ἡ ἐνότητα αὐτοῦ τοῦ εἴδους δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁ σκοπός μας.

Δεδομένης τῆς ἐπιθυμίας Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων γιά ὑπέρβασι τοῦ μακροχρονίου σχίσματος, κατά τήν ἀναζήτησι τῆς ἐνότητος προτεραιότητα ἔχει τό γεγονός ὅτι «οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι λαοί... ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τόν φωτιστικό λόγο τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ζωοποιό Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τά ὁποῖα ἐπί χίλια πεντακόσια ἔτη στεροῦνται ἐξ αἰτίας τοῦ χωρισμοῦ τους ἀπό τήν κοινωνία τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας»²³⁸. Ὁ π. Γεώργιος Καψάνης διερωτᾶτο: «Γιατί σπεύδουμε σέ βεβιασμένη ἔνωση...; Γιατί δέν ἀφήνουμε τό Ἅγιο Πνεῦμα νά ὀδηγήσῃ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ἀδελφούς σέ μιὰ σταδιακή καί ἐν χρόνῳ ὠρίμανσι καί ἀποδοχή τῆς γνησίας Ὀρθοδοξίας;... Ἡ μήπως πρέπει νά συμμορφωθοῦμε καί ἐμεῖς μέ τό γενικώτερο κλίμα τῆς ἐποχῆς μας πού ἐπιδιώκει ἐνώσεις ὅχι μέ συμφωνία στήν πίστι ἀλλά μέ ἀνοχή καί συνύπαρξι κάθε πίστεως;»²³⁹. Δέν ἐδίστασε ὁ π. Γεώργιος, ἀντίθετα πρὸς τήν ἰσχυρή νοοτροπία τών

237. Ἁγ. Νεκταρίου Πενταπόλεως, *Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*, ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 140.

238. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 118.

239. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 119.

ἡμερῶν πού ἐξωθῆ τὰ πάντα πρὸς ἰσοπεδωτικὴ ἀλληλοαναγνώρισι, νά δηλώσῃ ὅτι τὸ ἐκκλησιολογικὸ χάσμα μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων θά γεφυρώσῃ μόνο ἡ ρητὴ ὁμολογία ἐκ μέρους τῶν τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς οἰκουμενικότητος τῶν Συνόδων Δ' μέχρι Ζ'²⁴⁰. Τίς καταδίκες, πού εἶχαν ἐπιβληθῆ ἀπὸ τίς Οἰκουμενικές μας Συνόδους σέ ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους, τίς θεωροῦσε ὀργανικά συνδεδεμένες μέ τούς δογματικούς Ὅρους, διότι οἱ «οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐγνώριζαν καλῶς μέ ποίους συνδιελέγοντο καὶ δέν ὑπάρχει κανένα ἐνδεχόμενον νά τούς παρεξήγησαν καὶ κατεδίκαναν λόγω παρερμηνείας»²⁴¹.

Ὅταν ἡ ἔνωσις γίνεται αὐτοσκοπός, μία οὐμανιστικὴ προσέγγισις χωρὶς οὐσιαστικὴ ἐνότητα στήν πίστι ἔχει τὸ προβάδισμα. Μελετώντας ἄρθρα πού ἔγραψαν φιλότιμοι ἀναζητηταί τῆς ἐνότητος Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ἐπενδύουν στήν συμφωνία τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ὅτι δηθεν ἔχουμε τὴν ἴδια ἀποστολικὴ Πίστι καὶ ὅτι ὁ διχασμὸς τῶν αἰώνων προήλθε ἀπὸ παρανοήσεις περὶ τὴν θεολογικὴ ὀρολογία. Ἐπενδύουν δηλαδὴ σέ μία ἐσφαλμένη χριστολογικὴ συμφωνία, ἔχοντας βάλει στό περιθώριον τούς θεοφόρους ἁγίους Πατέρας, οἱ ὁποῖοι ἀντιδιέστελλαν τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι τους ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἀντιχαλκηδονίων Χριστιανῶν καὶ εὐχόνταν νά ἀπέλθουν ἀπὸ τὴν ζωὴ μέ ἀπαραίτητο ἐφόδιο αὐτὴν τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι.

Ὁ ἀγιορειτικὸς μοναχισμὸς, σύμφωνα μέ τὴν παρατήρησι τοῦ μακαριστοῦ π. Γεωργίου Καψάνη, ἔχει καθῆκον νά διδῇ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως σήμερον πού «ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τῆς ἐκκοσμικεύσεως παραθεωρεῖται τὸ δόγμα καὶ ἡ παραδοθεῖσα ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία καὶ ἐπιδιώκεται ἡ ἔνωσις τῶν “Ἐκκλησιῶν” ἐπὶ πρακτικοῦ καὶ πραγματιστικοῦ ἐπιπέδου, χωρὶς νά θεωρῆται ἀναγκαία ἡ ἐνότης τῆς πίστεως»²⁴². Ἔτσι πρέπει νά ἰδωθοῦν τὰ κείμενα τοῦ παρόντος τόμου.

240. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 190.

241. Ἔνθ' ἄνωτ.

242. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ὁρθόδοξος Μοναχισμὸς καὶ Ἅγιον Ὅρος, 1998, σελ. 43.

14. Συμπερασματικά.

Ἀπό τίς θεολογικές ἀναλύσεις πού γίνονται στά κείμενα τοῦ παρόντος τόμου, προκύπτει ἀβίαστα τό συμπέρασμα ὅτι οἱ συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (1989, 1990, 1993) πρέπει νά ἀναθεωρηθοῦν ἀπό τήν νέα Διορθόδοξο Ἐπιτροπή. Ἡ ἀναθεώρησις θά σημαίνει ἐπιβεβαίωσι τοῦ διαχρονικοῦ φρονήματος τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν ἐγκρίτων ἁγίων Πατέρων (Μάξιμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Φωτίου τοῦ Μεγάλου) ὅτι:

α) Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι ἀρνήθηκαν τήν κυρίλλειο διδασκαλία τῶν Διαλλαγῶν τοῦ 433, δηλαδή ἀρνήθηκαν νά ὁμολογήσουν στόν ἕνα Χριστό καί μία δεύτερη οὐσιωδῶς ὑπάρχουσα (πραγματική καί ἀριθμουμένη) φύσι, τήν ἀνθρωπίνη, ἐνωμένη μέ τήν θεία φύσι στήν μοναδική Ὑπόστασί Του. Οἱ ἅγιοι Πατέρες στήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος κατεδίκασαν αὐτήν ἀκριβῶς τήν μονοφυσιτική γραμμή μέ τήν καθαιρεσι τοῦ Διοσκόρου στήν γ' συνεδρία, μέ τήν καθαιρεσι τῶν ἀδιαλλάκτων ὀπαδῶν του ἀρχιμανδριτῶν Καρώσου, Δωροθέου καί Βαρσουμᾶ στήν δ' συνεδρία, καί μέ τό ἀνάθεμα πού ἐξεφώνησαν γιά τό πρόσωπό του στήν σ' συνεδρία.

β) Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι, μέ τήν πεισματική πολεμική κατά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἔδειχναν τό μονοφυσιτικό καί μονοενεργητικό τους φρόνημα, τό ὁποῖο περιέγραφαν μέ τήν ἔννοια τῆς «συνθέτου φύσεως». Ἡ ἔννοια αὐτή ἀλλοιώνει τό νόημα τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως: τόσο τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος (τό ἕν ἐν Χριστῶ εἶναι “θεανθρωπίνη φύσις”) καί τῆς φυσικῆς ἑτερότητος ἐν Χριστῶ (οἱ φύσεις εἶναι δύο μόνο κατά ψιλὴν ἐπίνοιαν).

γ) Οἱ ἅγιοι Πατέρες εἶχαν ἀντιληφθῆ ὀρθά τό μονοφυσιτικό φρόνημα τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων καί τό κατεδίκασαν μέ τά ἀναθέματα πού ἐπέβαλαν σέ αὐτούς στήν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικές Συνόδους. Τό περιεχόμενο τοῦ μονοφυσιτικοῦ αὐτοῦ φρονήματος διεξοδικά ἀνεσκεύασαν ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς καί κορυφαῖοι ἅγιοι Πατέρες, ὅπως οἱ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καί Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἀλλά καί λιγότερο γνωστοί ὅπως οἱ Ἐφραίμιος Ἀντιο-

χείας καὶ Εὐλόγιος Ἀλεξανδρείας. Μάλιστα τὴν καταδίκη αὐτοῦ τοῦ μονοφυσιτικοῦ φρονήματος ζήτησαν ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους τοῦ 10^{ου} καὶ τοῦ 12^{ου} αἰῶνος μὲ τοὺς θεολογικοὺς τοὺς διαλόγους ὁ Μέγας Φῶτιος, ὁ Νικόλαος ὁ Μυστικός καὶ ὁ φιλόσοφος Θεωριανός.

Διὰ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν δογματικῶν συμφωνιῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, οἱ σήμερα συνδιαλεγόμενοι μαζί μας ἀντιχαλκηδόνιοι Χριστιανοὶ θὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἔπονται τοῦ δισοκορείου-σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ, καὶ θὰ κατανοήσουν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τους γιὰ ἐπανάκαμψι στὴν κοινωνία τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θὰ εἶναι σταθερή, μόνιμη καὶ θεοφιλῆς, μόνον ἐάν γίνῃ σύμφωνα μὲ τὴν Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία (ὁμολογία καὶ συναριθμησι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀπόρριψι τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ-μονοενεργητισμοῦ, ἀνεπιφύλακτη ἀποδοχή τῆς μιᾶς καὶ ἐνιαίας κυριλλείου-χαλκηδόνιας Χριστολογίας, καταδίκης τῶν διδασκάλων τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας). Θὰ κατανοηθῆ ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη πλευρά ὅτι ἡ ἔννοια τῆς «ἀμοιβαίας ἄρσεως τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων» δέν ἔχει νόημα. Ἡ «ἀμοιβαία» ἄρσις ἀναθεμάτων εἶναι προῖόν μιᾶς ἀντορθοδόξου ἐκκλησιολογίας, συμβατῆς μὲ τὴν «περιεκτική» ἐκκλησιολογία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μὲ τὴν Μία Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἧτοι τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, πρέπει νὰ στοιχηθῆ κατ' ἀναλογίαν²⁴³ στὴν ὀδηγητικὴ προτροπὴ τοῦ Μεγ. Βασιλείου γιὰ μία θεοφιλῆ ἔνωσι, καὶ ὄχι τὴν ὅποιαδήποτε πού θὰ στηρίζεται σέ ἐσφαλμένα συμπεράσματα λόγῳ ἐσφαλμένων παραδοχῶν. Γράφει ὁ μέγας φωστήρ τῆς Καππαδοκίας:

«Τὴν εἰρήνην λοιπόν ἐπιζητῶ, ἐκείνη τὴν ἀληθινὴν πού μᾶς ἄφησε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος... ἔστω καὶ ἂν κάποιοι διαστρέφουν τὴν ἐρμηνεία τοῦ “ἀληθινή”. Ἐκεῖνοι βεβαίως ἄς ποῦν ὅτι θέλουν· θὰ ἔλθῃ στιγμὴ πού θὰ μεταμεληθοῦν γιὰ τὰ λόγια τους. Παρακαλῶ ὅμως τὴν ὀσιότητά σου νὰ θυμηθῆς τίς ἀρχικῆς προτάσεις καὶ ὄχι νὰ φέρῃς ἄλλες ἀπο-

²⁴³ Λέγομε κατ' ἀναλογίαν, διότι οἱ Ὁμοιουσιανοὶ ἦσαν ὁμάδα ἀρειανοφρόνων, οἱ ὅποιοι δέν εἶχαν ὀριστικὰ ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μὲ χωριστὴ ἱεραρχία ἐπὶ πολλές ἐκατοντητίες, ὥστε τό φρόνημά τους νὰ ἔχη παγιωθῆ ὡς θεολογικὸ σύστημα.

κρίσεις ἀντ' ἄλλων ἐρωτημάτων, οὔτε νά κάνης ἐνεργά τά σοφίσματα ἐκείνων πού, χωρίς νά μποροῦν νά ἐπιχειρηματολογήσουν, μόνο μέ “ἀπόψεις” διαστρέφουν χειρότερα ἀπό ὅλα τήν ἀλήθεια. Ἐγώ πρότεινα ἀπλᾶ καί σαφῆ καί εὐκολομνημόνευτα λόγια: ἐάν ἀρνούμεθα νά ἔχουμε ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ ἐκείνους πού δέν δέχονται τήν πίστι (δογματική διδασκαλία) τῆς Νικαίας, καί ἐάν δέν ἀνεχόμεστε νά εἴμαστε μαζί μέ ἐκείνους πού τολμοῦν νά λέγουν κτίσμα τό Ἅγιο Πνεῦμα²⁴⁴ [...] Νομίζω πώς δέν πρέπει νά ἀποξενωνόμεστε τελείως ἀπό ἐκείνους πού δέν δέχονται τήν (Ὁρθόδοξο) πίστι, ἀλλά νά δεῖξουμε κάποια φροντίδα γιά τούς ἀνθρώπους, ὅπως ὀρίζουν οἱ παλαιοί θεσμοί τῆς ἀγάπης, καί νά τούς στείλουμε γράμματα μέ τήν συμφωνία ὄλων μας, καί νά τούς παρακαλοῦμε μέ εὐσπλαγχνία, καί προτείνοντας τήν πίστι τῶν Πατέρων νά τούς καλοῦμε σέ ἔνωσι. Καί ἂν μὲν τούς πείσουμε, ὅλοι μαζί νά ἐνωθοῦμε μαζί τους. Ἐάν πάλι ἀποτύχουμε, νά ἀρκεσθοῦμε στήν μεταξύ μας κοινωνία. Πάντως νά διώξουμε μακριά τό ἐπαμφοτερίζον ἦθος καί νά κρατήσουμε τήν εὐαγγελική καί ἄδολη πολιτεία, ὅπως ζοῦσαν οἱ πρῶτοι πιστοί. “Ἦν γάρ, φησί, τῶν πιστευσάντων καρδία καί ψυχὴ μία”. Ἐάν λοιπόν πεισθοῦν (καί σέ ἀκούσουν), τότε ὅλα καλά. Ἐάν ὄχι, νά ξέρετε ποιοί πολεμοῦν (τήν ἀληθινὴ ἔνωσι) καί νά παύσετε στό ἐξῆς νά στέλνετε ἐπιστολές περὶ διαλλαγῆς»²⁴⁵.

Μέχρις ὅτου οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, μέ τήν βοήθεια ἐνός ὑγιοῦς θεολογικοῦ Διαλόγου, ὠριμάσουν πρὸς τήν κατεύθυνσι τῆς καταδίκης τῆς σεβηριανῆς καί τῆς πλήρους ἀποδοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας, ἐμεῖς μέ ὑπομονή θά προσευχόμεστε στόν Κύριο καί Θεό μας Ἰησοῦ Χριστό καί θά προσφέρουμε ἀπό καρδίας τήν εὐχαριστιακὴ αἴτησι: «τούς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καί σύναψον τῇ ἀγία σου Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ».

244. Στὴν περίπτωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων σήμερα: ὅσοι θέλουν νά ἀποκαταστήσουν τήν κοινωνία τους μέ τήν Ἐκκλησία, νά διακόψουν τήν κοινωνία μέ ἐκείνους πού ἀρνοῦνται τήν δογματικὴ διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί νά μὴ ἀνέχωνται νά ἔχουν κοινωνία μέ ἐκείνους πού τολμοῦν νά λέγουν τὸν Χριστό μία σύνθετη φύσι (μέ μία σύνθετη ἐνέργεια καί ἓνα σύνθετο θέλημα).

245. Ἐπιστολὴ 128, *Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων*.

**ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ;**

Κείμενα τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους
καί ἄλλων ἁγιορειτῶν Πατέρων
περί τοῦ διαλόγου
Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων (Μονοφυσιτῶν)

«Ταύτην ἔμαθον ἐγὼ τὴν πίστιν, καὶ ἐδιδάχθην ἔκ τε τῶν προαποδημησάντων ἀγίων καὶ μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, καὶ ἐκ τῶν νῦν περιόντων, καὶ τοὺς οἵακας τῆς καθολικῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πεπιστευμένων, καὶ ὀρθῶς πρὸς τὸν λιμένα τοῦ θείου θελήματος αὐτὴν διακυβερνώντων ... ἀντὶ παντός ἀξιώματος, ταύτην τῷ Θεῷ προσφέρων τὴν ὁμολογίαν ἀχραντον καὶ ἀμόλυντον, καὶ πάσης αἰρετικῆς ζάλης ὑψηλοτέραν. Βίω γὰρ ἔργους κατηγλαῖσμένῳ δικαιοσύνης οὐκ ἔχω καυχᾶσθαι, κατὰ πᾶσάν μου τὴν ἐνθάδε ζωὴν παραβάτης αὐθαίρετος τῶν θείων νόμων γενόμενος».

(Αγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον*,
λόγος ἐπίτομος κατὰ τῶν Σευήρου δογμάτων
PG 91, 532CD).

* * *

«Ἦλεγξας σαφῶς, ἐγγράφως Ἰωάννη, τοῦ Νεστορίου τὴν διαίρεσιν, Σεβήρου τὴν σύγχυσιν, μονοθέλητον παράνοιαν, καὶ πίστιν μονενέργητον, φέγγος ὀρθοδοξίας, πᾶσιν ἀστράψας τοῖς πέρασιν».

(*Τροπάριον ἐκ τῆς ἡ΄ ὥδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Μηναῖον Δεκεμβρίου δ*).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ θεολογικός Διάλογος πού διεξάγεται τελευταία μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἔχει δημιουργήσει στίς συνειδήσεις πολλῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν σοβαρά ἐρωτήματα, ὅσον ἀφορᾷ τήν δογματική τους ταυτότητα. Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀνομάζονται οἱ Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι δέν ἐδέχθησαν τήν Δ' καί τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικές Συνόδους, ἀπεκόπησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία καί ἐσχμάτισαν τίς μονοφυσιτικές ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς, δηλαδή τῶν Κοπτῶν τῆς Αἰγύπτου, τῶν Αἰθιοπῶν, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Συροϊακωβιτῶν καί τῶν Ἰνδῶν τοῦ Μαλαμπάρ.

Οἱ Κοινές Δηλώσεις, κείμενα πού προήλθαν ἀπό τίς θεολογικές συζητήσεις, ἀποφαίνονται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι κατά βάθος ὀρθόδοξοι καί ἐχωρίσθησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία γιά δευτερεύοντες λόγους (ἐθνικούς, πολιτικούς κ.λπ.). Ἄλλοι ἀντιθέτως ἱεράρχαι, θεολόγοι, μοναχοί καί λαϊκοί ὑποστηρίζουμε ὅτι οἱ θέσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων εἶναι ξένες καί ἀντίθετες πρὸς τήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι μονοφυσῖται καί ὡς ἐκ τούτου χωρισμένοι ἀπό τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας λόγω τῆς διαφορετικῆς των πίστεως.

Παρεμβαίνουμε στόν ἐνδοορθόδοξο διάλογο περὶ τοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων μέ φόβο Θεοῦ, ὄχι γιά νά ἐμποδίσουμε τήν ἐπιστροφή καί ἔνωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν μόνη Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία μας, ἀλλά γιά νά συντελέσουμε ταπεινά ὥστε ἡ ἔνωσις νά γίνη ἐν ἀληθείᾳ, νά εἶναι θεοσυνεργητος, γνησία καί μόνιμος. Ἐξετάζοντες ἀμερόληπτα καί μέ πολλή προσοχή τά κείμενα τῶν τριῶν Κοινῶν Δηλώσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἀναπαυόμεθα. Νομίζουμε ὅτι δέν ἐκφράζουν τήν πληρότητα τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεώς μας.

Δέν θεωροῦμε ὑπερβολή νά ὑποστηρίξουμε ὅτι γιά μία ἀκόμη φορά ἡ πίστις εἶναι τό κινδυνευόμενον. Καί ἄρα ἡ σωτηρία εἶναι τό κινδυνευόμενον, ἀφοῦ ἡ σωτηρία ἐξαρτᾶται ἄμεσα ὄχι μόνο ἀπό τήν ἐνάρετο ζωή, ἀλλά καί ἀπό τήν ὀρθή πίστι.

Ἡ διαφορά μας μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἀφορᾷ αὐτό τό Πανάγιο Πρόσωπο τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτήρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ἅγιοι καί θεοφόροι Πατέρες μας ἀπό τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἐντεῦθεν ἐπεσήμαναν ὅτι ὄχι μόνον ὁ Εὐτυχῆς, ἀλλά καί ὁ Σεβήρος καί ὁ Διόσκορος δέν εἶχαν τήν ὀρθή πίστι περί τοῦ προσώπου τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου καί τῶν δύο ἐν Αὐτῷ τελείων φύσεων, τῆς θείας καί τῆς ἀνθρωπίνης. Καί ἀκόμη ὅτι συνέχεαν τίς φύσεις πρεσβεύοντες ὅτι ὁ Θεάνθρωπος δέν εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τό δεύτερο Πρόσωπο τῆς Παναγίας Τριάδος, τό ὅποιο προσέλαβε τήν ἀνθρωπίνη φύσι καί τήν ἔνωσε ἐν τῇ αἰδίῳ Ὑποστάσει Του μέ τήν θεία φύσι, ἀλλά κάποια ἄλλη θεανθρωπίνη ὑπαρξις, ἡ ὅποια προῆλθε ἀπό τήν ἔνωσι τῶν δύο φύσεων. Ἄλλωστε τούς εἶναι ἀδιανόητο ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἤμποροῦσε νά ὑπάρχη χωρίς ὑπόστασι ἤ, ὅπως πιά σύγχρονα λέγουν, χωρίς συγκεκριμένη ἀτομικότητα. Κατά τήν ὀρθόδοξο Πίστι μας, ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις δέν ἔχει ἰδική της ὑπόστασι, ἀλλά ὡς ὑπόστασί της ἔχει τήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Γι' αὐτό οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι φοβοῦνται νά ὁμιλήσουν περί δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι καί νά ἀριθμήσουν τίς δύο φύσεις, τό ὅποιο κατά τούς ἁγίους Πατέρας εἶναι τό μόνο πού ἐξασφαλίζει τήν ὀρθόδοξο πίστι ἔναντι τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ.

Γιά τήν προάσπισι τῶν Ὀρθοδόξων ἀπό τήν κακοδοξία αὐτή ἡ Ἐκκλησία δι' Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων ἐπέβαλε ὄχι μόνον στόν Εὐτυχῆ, ἀλλά καί στούς Διόσκορο καί Σεβήρο καί τήν μετ' αὐτῶν “ἐναγῆ συμμορίαν”, τά γνωστά ἀναθέματα.

Σήμερα ἡ κοινή Ἐπιτροπή τοῦ διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων μᾶς λέγει ὅτι οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος δέν ἦσαν αἰρετικοί, οὔτε κατεδικάστησαν γιά αἵρεσι, ἀλλά γιά σχίσμα, καί ὅτι οἱ σημερινοί ὀπαδοί τους πιστεύουν ὀρθοδόξως, ἔστω καί ἂν δέν δέχωνται τούς Ὅρους καί τίς ἀποφάσεις τῶν ἁγίων Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Καί ἀκόμη μᾶς λέγει ὅτι ὅλα σχεδόν εἶναι ἔτοιμα γιά τήν ἔνωσι.

Πολύ θά ἠθέλαμε νά εἶναι ἔτσι τά πράγματα.

Πολύ ὅμως λυπούμεθα πού δέν εἶναι αὐτή ἡ ἀλήθεια. Λυπούμεθα γιά τούς Ἀντιχαλκηδονίους πού δέν δέχονται τόν ἀληθῆ Χριστό τοῦ

Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας μέ ὅ,τι αὐτό συνεπάγεται. Καὶ ἀκόμη λυπούμεθα πού τὰ ὀρθόδοξα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἔδωσαν τὴν δέουσα προσοχή στό σοβαρώτατο αὐτό θέμα.

Ἐμεῖς ὅμως αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκη, πρό τοῦ ὑπαρχτοῦ κινδύνου νά νοθευθῆ ἡ καθαρὰ καὶ ἀμώμητος πίστις τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα στό κέντρο της πού εἶναι ἡ Κεφαλή της, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, νά ὁμολογήσουμε τὴν ὀρθόδοξο πίστι ἀκαινοτόμητο, ἀνόθευτο, ἀκεραία, “ἐπόμενοι τοῖς ἀγίοις Πατράσι”.

Δέν ἠμποροῦμε νά δεχθοῦμε ἓνα Χριστό πού οἱ δύο φύσεις Του συγχέονται· πού οἱ δύο φύσεις Του δέν εἶναι τέλειες καὶ μετὰ τὴν ἀσύγχυτο, ἄτρεπτο, ἀδιαίρετο ἔνωσι των· διότι αὐτό θά ἐσήμαινε ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δέν προσλαμβάνεται σωστά ἀπὸ τὸν Θεό Λόγο καὶ ἄρα δέν θεραπεύεται καὶ δέν θεώνεται. Καὶ ἐπίσης ἄς ἐξετασθῆ μήπως ἡ σύγχυσις στὶς φύσεις πού ἐνώνονται στό Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι δυνατόν νά ἔχη ἀρνητικές συνέπειες καὶ στὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα πού ἐπιδιώκουν τὴν μετ’ Αὐτοῦ ἔνωσι καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ Χριστός εἶναι τὸ Ἀρχέτυπο.

Τὰ κείμενα πού ἀκολουθοῦν ἄς γίνουν δεκτὰ ὡς ὁμολογία τῆς Πίστεώς μας πού προσφέρεται μέ ἀγάπη καὶ πρὸς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, τοὺς ὁποίους δέν πρέπει νά ἐξαπατήσουμε ὡραιοποιώντας τὴν ἀρρωστημένη τους κατάστασι. Μέ τό νά τοὺς χαρακτηρίζουμε ὀρθοδόξους δέν σημαίνει ὅτι καὶ ἔγιναν ὀρθόδοξοι.

Ἡ ὁμολογία αὐτὴ εἶναι χρέος ἀγάπης καὶ πρὸς τὸν Σωτῆρα μας Χριστό πού θέλει καὶ ἀναμένει ἀπὸ ἐμᾶς νά τὸν πιστεύουμε καὶ νά τὸν κηρύττουμε ὀρθοδόξως.

Εἶναι ἀκόμη χρέος εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἀγίους Πατέρας μας, οἱ ὁποῖοι αὐτὴν τὴν πίστι ὠμολόγησαν, ἐκήρυξαν, ἐδογματίσαν, μᾶς παρέδωσαν καὶ γι’ αὐτὴν τὴν πίστι ἐθουσιάσθησαν. Ἄς μὴ λησμονοῦμε πόσους διωγμούς καὶ θανάτους ὑπέστησαν γι’ αὐτὴν τὴν πίστι οἱ ἄγιοι Ὁμολογηταί, καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ ἅγιος Φλαβιανός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ ἅγιος Προτέριος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐνῶ ἡ αἵρεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν μᾶς εἶναι καθόλου ἀγαπητὴ καὶ ἀποδεκτὴ, οἱ ἴδιοι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μᾶς εἶναι πολὺ ἀγαπητοί γιὰ δύο κυρίως λόγους:

Πρῶτον, γιατί διετήρησαν πολλά στοιχεία τῆς ἀρχαίας Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, πράγμα πού τούς φέρει πολύ κοντά μας. Τέτοια στοιχεία εἶναι ὁ μοναχισμός, ἡ λατρεία, ἡ ἄσκησις, ἡ εὐλάβεια, ἡ τιμή πρὸς τοὺς Ἁγίους. Εἶναι ἐπίσης καί τό γεγονός ὅτι δέν ἔχουν ἐκπέσει σέ ἄλλες αἱρέσεις, οὔτε ἔχουν ἐπηρεασθῆ ἀπό τόν σχολαστικισμό καί ὀρθολογισμό τῶν Δυτικῶν.

Δεύτερον, γιατί εὐρίσκονται ἀνάμεσα στήν πλημμυρίδα τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου, γεγονός πού τούς ἀναγκάζει νά ζοῦν μέσα σέ ἀνασφάλεια, κινδύνους προσωπικούς καί ἐθνικούς καί γενικῶς σέ κατάστασι πού θυμίζει τήν ἰδική μας κατά τούς χρόνους τῆς ὀθωμανικῆς δουλείας.

Γιά τούς λόγους αὐτούς οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι λαοί ἔχουν ἀνάγκη καί τῆς ἰδικῆς μας μερίμνης, συμπαθείας, στοργῆς καί φροντίδος. Καί τό σπουδαιότερο, ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τόν φωτιστικό λόγο τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ζωοποιό Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τά ὁποῖα ἐπί χίλια πεντακόσια ἔτη στεροῦνται ἐξ αἰτίας τοῦ χωρισμοῦ τους ἀπό τήν κοινωνία τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτούς, ὅπως καί γιά κάθε ἄλλον αἰρετικό, προσεύχεται ἡ Ἐκκλησία: «τούς πεπλανημένους ἐπανάγαγε, καί συναψον τῇ Ἁγίᾳ σου Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ» (θ. Λειτουργία τοῦ Μεγ. Βασιλείου).

Μέ αὐτό τό πνεῦμα καί ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία ἐπλησίαζε τούς αἰρετικούς ἀπό τούς παλαιούς ἀκόμη χρόνους καί συνδιελέγετο μαζί τους, ὥστε νά τούς ἐπαναφέρῃ στήν ὀρθή πίστι καί στήν κοινωνία μέ τόν Χριστό.

Ἔτσι ὀφείλουν νά γίνωνται καί σήμερα οἱ θεολογικοί Διάλογοι, ὡς ἔκφρασις τῆς ἱεραποστολικῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Νομίζουμε ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε πορεία τοῦ διαλόγου εἶχε ἕνα μόνο θετικό ἀποτέλεσμα, νά δείξῃ ὅτι εἶναι πολύ δύσκολο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά δεχθοῦν ἀνόθευτο τήν Ὁρθόδοξο Πίστι καί συγκεκριμένα τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία καί ὅτι καμμία θεολογική διπλωματία δέν μπορεῖ νά ἀποκρύψῃ τήν ἀλήθεια ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι.

Παρ' ὅλα αὐτά πιστεύουμε ὅτι πρέπει νά συνεχίσουμε τίς ἐπαφές, τίς συνομιλίες, τίς ἀνταλλαγές ἐπισκέψεων, καί πρό πάντων τίς ἔμπονες προσευχές. Ἴσως ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, τόν ὁποῖον καί

αὐτοὶ ἀγαποῦν, ἔστω καὶ ἂν δέν τόν πιστεύουν ὀρθοδόξως, τοὺς φωτίση νά κατανοήσουν σύν τῷ χρόνῳ ὅτι ἐάν δεχθοῦν καί μετά τήν ἔνωσι τῶν δύο φύσεων δύο τίς φύσεις, καί τόν Χριστό ὄχι μόνον ἐκ δύο φύσεων, ἀλλά καί ἐν δύο φύσεσιν, κατά τήν ὁμολογία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δέν κινδυνεύουν νά περιπέσουν στόν Νεστοριανισμό. Ἔτσι θά ἀποδεχθοῦν τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὡς ἔχει.

Γιατί σπεύδουμε σέ βεβιασμένη ἔνωσι ἐντός εἴκοσι καί τριάντα ἐτῶν, διά τῆς ἄρσεως σχίσματος πού διήρκεσε χίλια πεντακόσια χρόνια; Γιατί δέν ἀφήνουμε τό Ἅγιο Πνεῦμα νά ὀδηγήση τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους ἀδελφούς σέ μία σταδιακή καί ἐν χρόνῳ ὠρίμανσι καί ἀποδοχή τῆς γνησίας Ὁρθοδοξίας;

Μήπως ἡ σπουδή γιά τήν πραγματοποίησι βεβιασμένης ἐνώσεως ἐπί τῶν ἡμερῶν μας ὑποκρύπτει κάποια ἔπαρσι; Ἡ μήπως πρέπει νά συμμορφωθοῦμε καί ἐμεῖς μέ τό γενικώτερο κλίμα τῆς ἐποχῆς μας πού ἐπιδιώκει ἐνώσεις ὄχι μέ συμφωνία στήν πίστι, ἀλλά μέ ἀνοχή καί συνύπαρξι κάθε πίστεως;

Ζητοῦμε τίς θεοπειθεῖς εὐχές ὄλων τῶν ἁγίων Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλά καί ταπεινά τοὺς ἰκετεύουμε νά μελετήσουν καί ἀποφανθοῦν γιά τό ὑπ' ὄψιν θέμα. Δέν εἶναι παρονουχίς. Ἀνήκει στά καίρια τῆς πίστεως, διότι ἀφορᾷ τό Πανάγιο Πρόσωπο τοῦ Λυτρωτοῦ μας καί ἄρα τήν σωτηρία μας καί τήν σωτηρία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἴδού ἕνα θέμα πού θά ἔπρεπε νά ἀπασχολήση μία Γενική Σύνοδο ὄλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας μας ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι συνεργομένων καί ἀποφαινομένων, ἀφοῦ ἀκουσθοῦν ὄλες οἱ ἀπόψεις. Εἶναι δυνατόν ὀλιγάριθμες ἐπιτροπές νά ἀντικαταστήσουν τίς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας (Τοπικές ἢ Οἰκουμενικές);

Ἐπικαλούμεθα ἐπίσης τήν προσοχή τοῦ Ἱεροῦ κλήρου καί τοῦ πιστοῦ λαοῦ, πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ὁποίων δημοσιεύουμε καί τά περιεχόμενα στήν ἔκδοσι αὐτῆ κείμενα.

Τά δύο πρῶτα ἱεροκοινοτικά κείμενα συμπεριλαμβάνονται στήν παροῦσα ἔκδοσι μέ τήν ὀλόθυμο συναίνεσι τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῆς ὁποίας τό σχετικό Γράμμα δημοσιεύουμε.

Ἐν συνεχείᾳ δημοσιεύεται κείμενο τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξηροποτάμου π. Ἰωσήφ, στό ὁποῖο προβαίνει σέ βασικές διευκρινήσεις γιά τό ἐν λόγῳ ζήτημα.

Τά ἐπόμενα ἀποτελοῦν ταπεινή συμβολή τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας.

Ἐλπίζουμε νά κατανοηθῆ ὅτι τόσο τά ἱεροκοινοτικά κείμενα ὅσο καί τά ἐπόμενα δέν διαπνέονται ἀπό στεῖρο ἀρνητισμό, ἀλλά ἀποτελοῦν καλόπιστη κριτική τῶν πεπραγμένων τοῦ Διαλόγου καί, νομίζουμε, οὐσιαστική συμβολή στόν ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας ὑπέρ σωτηρίας τῶν πεπλανημένων ἀδελφῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Ἐν Ἁγίῳ Ὁρει τῇ 4^ῃ Δεκεμβρίου 1995

Ἑορτή τοῦ ὁσίου καί θεοφόρου Πατρός ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ
Δαμασκηνοῦ, Πρεσβυτέρου καί Μοναχοῦ.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου
Ἁγίου Ὁρους

† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΑΘΩ

Καρυαί τῆ 16^η/29^η Αὐγούστου 1995

Ἀριθ. πρωτ. Φ.2/7/820

Τῷ Πανοσιολογιωτάτῳ
Ἁγίῳ Καθηγουμένῳ
τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου
Ἄρχιμ. κ. Γεωργίῳ
Εἰς τὴν Αὐτὴν

Τὴν Ὑμετέραν Πανοσιολογιότητα
ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα.

Διὰ τοῦ παρόντος ἱεροκοινοσφραγίστου ἡμῶν γράμματος γνωρίζομεν Ὑμῖν ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Κοινότης ἐκθύμως παρέχει τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς, ἵνα συμπεριλάβητε τὰ κείμενα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων εἰς τὴν ἀναγγελομένην ἔκδοσιν τῆς καθ' Ὑμᾶς Ἱ. Μονῆς ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω θέματος.

Ἐπὶ τούτοις εὐχόμενοι ἀπὸ Θεοῦ εὐόδωσιν τῆς ἀξιεπαίνου προσπαθείας Ὑμῶν διατελοῦμεν

*Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσωποι
καὶ Προϊστάμενοι τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν
τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω.*

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕΤΑΞΥ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Ἡ Γ' κοινή δήλωσις [τό Ἀνακοινωθέν] τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν “Ὁρθοδόξων” (Ἀντιχαλκηδονίων) Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία συνήλθεν εἰς Σαμπεζύ τῆς Ἑλβετίας ἀπό 1-6 Νοεμβρίου 1993, μᾶς προεκάλεσεν ἀνησυχίαν καί φόβον. Ἡ Μικτή Ἐπιτροπή προτείνει ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων «ὑπό τῶν Προκαθημένων ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δύο μερῶν διά τῆς ὑπογραφῆς εἰδικῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἐν τῇ ὁποία θά διακηρύσσεται ὑφ' ἑκατέρας πλευρᾶς ὅτι ἡ ἑτέρα εἶναι κατά πάντα ὀρθόδοξος», καί ὅτι «ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων πρέπει νά συνεπάγεται ὅτι α) ἀποκαθίσταται ἀμέσως ἡ πλήρης κοινωνία τῶν δύο πλευρῶν, β) οὐδεμία κατ' ἀλλήλων καταδίκη τοῦ παρελθόντος, συνοδική ἢ προσωπική, εἶναι πλέον ἐνεργός».

Τά ἀνωτέρω, ἐάν ὀρθῶς κατανοοῦμεν αὐτά, σημαίνουν ὅτι ἐπίκειται ἡ ἔνωσις, τήν ὁποίαν ἤδη ἐν μέρει ἐπραγματοποίησε τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Θά ἔπρεπε, βεβαίως, νά πανηγυρίσωμεν διά τήν ἐπιχειρήσασαν ἔνωσιν, ἐάν ἡ ἔνωσις αὐτή ἦτο ἡ δέουσα, ἡ ἀπό ὀρθοδόξου πλευρᾶς ἀποδεκτή, ἤτοι ἐν ἀληθείᾳ. Ἐπειδή ὁμως, καθὼς θά ἐξηγήσωμεν περαιτέρω, αἱ προϋποθέσεις αὗται δέν πληροῦνται καθ' ἡμᾶς καί κατ' ἄλλους θεολόγους, φοβούμεθα ὅτι ἡ πρός τήν ἔνωσιν σπουδή θά ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα, πρῶτον μὲν μίαν νόθον καί ψευδῆ ἔνωσιν, δεύτερον δέ σχίσμα ἐσωτερικόν εἰς τήν καθ' ἡμᾶς ἀγίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Θά ἀναφέρωμεν ἐν συνεχείᾳ τὰς ἐπιφυλάξεις μας.

1. Παρατηρεῖται καί εἰς τὰς τρεῖς ἐπισήμους δηλώσεις παραίτησις τῶν Ὁρθοδόξων ἀπό τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν, καθ' ἣν τήν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καί Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν ἀποτελεῖ μόνον ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἀναγνωρίζονται καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὡς “Ὁρθόδοξοι Ἀνατολικοί”, καί ἀμφότεροι αἱ Ἐκκλησίαι ὡς

δύο ισότιμοι οικογένειαι τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται, δηλαδή, περί μορφῆς θεωρίας τῶν κλάδων.

Ὡς χαρακτηριστικῶς παρατηρεῖ ὁ Καθηγητῆς Γ. Μαντζαρίδης: «Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει τὴ συνείδηση ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ἀδιάκοπη συνέχεια τῆς μιᾶς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας. Καὶ στηρίζει τὴ συνείδησὴ τῆς αὐτῆς ἐν τῇ διαχρονικῇ ἐνότητά της μὲ τὴν ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς οὐσιῶδες γνῶρισμα τῆς φύσεώς της, δὲν μπορεῖ νὰ τεθεῖ ὑπὸ διαπραγμάτευση. Δὲν ὑπάρχουν πολλές Ἐκκλησίες, γιατί δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ Χριστοὶ ἢ πολλὰ σώματα Χριστοῦ. Ἡ θέση αὐτὴ δὲν εἶναι οὔτε ὀπισθοδρομικὴ οὔτε συντηρητικὴ, ἀλλὰ αὐτονόητη καὶ παραδοσιακὴ. Εἶναι ἡ θέση πού εἶχε ἐξαρχῆς ἡ Ἐκκλησία καὶ πρόβαλλε πάντοτε ἡ κοινὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὑποστηρίζεται ἡ ἀποκατάσταση πλήρους κοινωνίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μὲ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δημιουργεῖ σοβαρὰς ἀνησυχίες γιὰ κρίση ταυτότητας ἐν τῇ ἴδιᾳ τῇ Ὀρθοδοξίᾳ. Δὲν εἶναι δυνατὸ ὑπὸ τὸ φῶς νεώτερης δογματικῆς συμφωνίας Σύνοδοι πού καταδικάσθηκαν ἀπὸ Οἰκουμενικὰς Συνόδους νὰ θεωρηθοῦν ὀρθόδοξοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τους, γιατί ἡ διδασκαλία δὲν ἐξαντλεῖται ἐν τῇ διατύπωσιν μόνο τοῦ δόγματος, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Οὔτε μποροῦν πρόσωπα πού ἀναθεματίζονται ἐν τῇ Συνοδικῇ τῆς Ὀρθοδοξίας νὰ θεωροῦνται Πατέρες μιᾶς ἄλλης Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τελικὰ γίνεται ἀποδεκτὴ ὡς ταυτόσημη μὲ ἐκείνη πού συνέταξε τὸ Συνοδικόν. Πάντοτε, καὶ ἰδιαίτερα ἐν κρίσιμοις καιροῦς σάν τοὺς σημερινούς, ἡ προσήλωση ἐν τῇ διαχρονικῇ ἐνότητι καὶ ταυτότητι τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ἐπιτακτικὴ» (Γ. Μαντζαρίδης, *Ἡ ἐμπειρικὴ Θεολογία ἐν τῇ οἰκολογίᾳ καὶ τῇ πολιτικῇ*, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 157-158).

2. Παραιτούμεθα οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν μας συνέχειαν καὶ ταυτότητα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Δ', Ε' καὶ ΣΤ'), δεχόμενοι ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πάντοτε ἦσαν ὀρθόδοξοι καὶ οἱ Πατέρες των (Διόσκορος καὶ Σεβήρος) ὁμοίως. Ἐμμέσως δηλαδή δεχόμεθα ὅτι αἱ Οἰκουμενικαὶ αὐταὶ Σύνοδοι ἐπλανήθησαν καὶ ἡμεῖς τὰς διορθώνομεν. Προσπάθεια συμβιβασμοῦ τῶν πραγμάτων δὲν χωρεῖ. Ἡ αἱ Σύνοδοι ὠρθοτόμησαν τὴν Ἀλήθειαν καὶ οἱ Διόσκορος καὶ Σεβήρος, ὡς καὶ οἱ τούτων διάδοχοι, ἦσαν αἰρετικοὶ ἢ, ἐάν

οὗτοι δὲν ἦσαν αἰρετικοί, αἱ Σύνοδοι ἐπλανήθησαν. Ὑπενθυμίζομεν σχετικῶς τὸν εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναγραφόμενον τρόπον ψηφοφορίας τῶν Πατέρων, οἱ ὅποιοι ἐκλήθησαν νά ἀποφανθοῦν μέ ποίου τό μέρος τάσσονται, τοῦ Λέοντος ἢ τοῦ Διοσκόρου:

«Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καί ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· Διόσκορος ἔλεγε τό ἐκ δύο φύσεων δέχομαι, τό δέ δύο οὐ δέχομαι· ὁ δέ ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λέων δύο φύσεις λέγει εἶναι ἐν τῷ Χριστῷ ἠνωμένας ἀσυγχύτως καί ἀτρέπτως καί ἀδιαιρέτως ἐν τῷ ἐνί μονογενεῖ υἱῷ, τῷ σωτῆρι ἡμῶν. τίνι τοίνυν ἀκολουθεῖτε; τῷ ἀγιωτάτῳ Λέοντι, ἢ Διοσκόρῳ; οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν ὡς Λέων, οὕτως πιστεύομεν. οἱ ἀντιλέγοντες, Εὐτυχιανισταί εἰσιν. Λέων ὀρθοδόξως ἐξέθετο» (ACO II, 1, 2, 125).

3. Ἡ προσπάθεια ἐπαναδιατυπώσεως, ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὀρθοδόξου Χριστολογίας, παρά τήν ἀριστοτεχνικήν της διατύπωσιν ὑπό τῶν ἁγίων Δ', Ε' καί ΣΤ' Συνόδων, προκειμένου νά συμφωνήσουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, καθ' ἡμᾶς κρίνεται ὡς ἄσκοπος καί ἐπικίνδυνος.

Ἄσκοπος, διότι θά ἀρχίσωμεν ἐξ ὑπαρχῆς νά συζητῶμεν ὅσα οἱ Πατέρες μέ τόσον κόπον καί ἀγῶνα καί συνεζήτησαν καί ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐδογματίσαν «τῷ βραχεῖ ρήματι καί πολλῇ συνέσει», κατά τρόπον μῆ ἐπιδεχόμενον παρερμηνείαν. Ὡς δέ παρατηρεῖ καί ὁ Σεβ. Μύρων (νῦν Ἐφέσου) Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης: «Θεωροῦμεν ἀμετακίνητον τόν Ὅρον τοῦτον (τ. ἔ. τῆς Δ' Συνόδου). Τόν θεωροῦμεν ἐπαρκῆ – φύσει καί θέσει, πνευματολογικῶς, ἐκκλησιολογικῶς καί συνοδολογικῶς – ἐπαρκῆ καί ἀπαραίτητον διά πᾶσαν ἔκφρασιν καί ἐρμηνείαν καί κατάληψιν τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων. Ἐπεμείναμεν δέ καί ἐπιμένομεν εἰς τό ἀνεπίτρεπτον καί ἀνωφελές τῆς ἀναζητήσεως ἢ συντάξεως νέας χριστολογικῆς διατυπώσεως, νέας χριστολογικῆς formula, ἔξω ἢ ἔστω καί παραλλήλως πρός τόν Ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου» (Μητρ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, Ἀξιολογήσεις καί προοπτικαί τοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν περιοδ. Θεολογία, Ἀθῆναι 1980, τόμ. 51, τεῦχος 1, σελ. 40).

Ἐπικίνδυνος, διότι ὑπό τήν νέαν διατύπωσιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκ πρώτης ὄψεως ὀρθόδοξον, χωροῦν ἴσως καί ἐρμηνεῖαι μετριοπαθοῦς καί συγκεκαλυμμένου μονοφυσιτισμοῦ.

Ἐάν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέχωνται τήν ὀρθόδοξον Χριστολογία, τί τούς ἐμποδίζει νά ἀποδεχθοῦν τήν ὀρθοδοξοτάτην διατύπωσιν τῆς ὑπό τῶν ἀγίων Δ', Ε' καί ΣΤ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καί μάλιστα ὑπό τῆς ἀγίας Δ' ἐν Χαλκηδόνι, ἡ ὁποία καί ἐκ τοῦ γνωστοῦ θαύματος τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας ὡς ὀρθόδοξος ἐπιστοποιήθη;

Ἄρνούμενοι τούς Ὅρους τῶν Συνόδων αὐτῶν, μᾶς ἐπιτρέπουν βασίμως νά ὑποθέσωμεν ὅτι κατά βάθος ἀρνοῦνται τήν ὑπ' αὐτῶν κηρυττομένην ὀρθόδοξον Χριστολογία¹.

4. Ἡ ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς δέν ἀποτελεῖ καθ' ἡμᾶς ἐγγύησιν τῆς ὀρθοδοξίας των. Πρέπει νά καταδικάσουν τόν μετριοπαθῆ μονοφυσισμὸν τοῦ Σεβήρου καί τοῦ Διοσκόρου. Σημειωτέον ὅτι καί ὁ Σεβ. Νικοπόλεως δέχεται τόν Διόσκορον ὡς αἰρετικόν (Βλ. Μητρ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἀπάντηση σέ ἀπορίες, ἐν περιοδ. Ἐκκλησία, 1-15 Ἰαν. 1992, ἀρ. 1, σελ. 13).

Ἐξ ἄλλου περί τοῦ μονοφυσιτιζόντος χαρακτήρος τῆς Χριστολογίας τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σεβήρου γράφει ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ: «Ἐν τούτοις, γιά τούς ὀπαδούς τοῦ Σευήρου τό “ἀνθρώπινο” στόν Χριστό δέν ἦταν ἐντελῶς ἀνθρώπινο, γιατί δέν ἦταν δραστήριο, δέν ἦταν “αὐτο-κινούμενο”. Κατά τήν θεώρηση τῶν Μονοφυσιτῶν τό ἀνθρώπινο στό Χριστό ἦταν σάν ἓνα παθητικό ἀντικείμενο τῆς Θεϊκῆς ἐπιδράσεως. Ἡ θέωσις φαίνεται ὅτι εἶναι μιά μονόπλευρη πράξη τῆς Θεότητος, χωρίς νά λαμβάνει ἀρκετά ὑπ' ὄψη τή συνεργία τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, ἡ πρόσληψη τῆς ὁποίας μέ κανένα τρόπο δέν ὑποθέτει ἓνα “δεύτερο ὑποκείμενο”. Στή θρησκευτική τους ἐμπειρία τό στοιχεῖο τῆς ἐλευθερίας ἐν γένει δέν τονίζονταν ἐπαρκῶς καί αὐτό θά μπορούσε νά ὀνομαστῆ ἀνθρωπολογικός μινιμαλισμός (μείωση τοῦ ἀνθρώπινου στόν Χριστό). (Οἱ Βυζαντινοί Πατέρες τοῦ 5^{ου} αἰῶνα, μετάφρ. Π. Πάλη, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 604). Πρόκειται δι'

1. Τάς Ἀντιχαλκηδόνιους Ἐκκλησίας χαρακτηρίζει ὁ Καθηγητής Ἰω. Καρμίρης ὡς «μονοφυσιτιζούσας» (βλ. παρὰ Νικ. Μητσόπουλου, Ὁ ὅρος τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἡ ἀρνήσις αὐτοῦ ὑπό τῶν σημερινῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐν περιοδ. Ἐκκλησία, 15.3.1992, ἀρ. 5, σελ. 154, ὑποσημ. 6).

ἓνα πολύ λεπτόν σημεῖον, τό ὁποῖον ὅμως εἶναι θεμελιῶδες. Ἴσως ἐδῶ ἔγκριται ἡ διαφορά μας μέ τούς νῦν Ἀντιχαλκηδόνιους, διά τήν ὁποίαν χρειάζεται ρητῶς νά ὁμολογηθῇ ὁ Ὅρος τῆς ἀγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τό ὅτι δέ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέχονται κάποιον μετριοπαθῆ μονοφυσιτισμόν φαίνεται καί ἀπό τά Πρακτικά τῆς ἐν Aarhus ἀνεπισήμου συναντήσεως, ἀλλά καί ἐκ διακηρύξεών των, ὡς τῆς παρατιθεμένης τοῦ πατριάρχου τῶν Κοπτῶν Σενούδα Γ' κατά τήν προσφώνησίν του πρός τήν Μικτήν Θεολογικήν Ἐπιτροπήν εἰς τήν Μονήν Anba Bishoy τό 1989: «Πιστεύομεν ὅτι ὁ Κύριος Θεός καί Σωτήρ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι τέλειος ἐν τῇ Θεότητι Αὐτοῦ καί τέλειος ἐν τῇ Ἀνθρωπότητι Αὐτοῦ. Ἦνωσε τήν Θεότητα Αὐτοῦ μετά τῆς Ἀνθρωπότητος Αὐτοῦ ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καί δέν ὁμιλοῦμεν περὶ δύο φύσεων μετά τήν μυστηριώδη ταύτην ἐνότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν» (Ἐπίσκεψις 422/1.7.1989, σελ. 9-10).

Βεβαίως εἰς τήν Β' Κοινήν Δήλωσιν παραδέχονται ὅτι: «Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι συμφωνοῦν ὅτι αἱ φύσεις ἠνώθησαν ὑποστατικῶς καί φυσικῶς μετά τῶν ἰδίων ἐνεργειῶν καί θελήσεων αὐτῶν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως καί ὅτι διακρίνονται “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ”».

Νομίζομεν ὅτι τό “θεωρία μόνῃ” εἶναι δεκτικόν μονοφυσιτιζούσης ἐρμηνείας καί δέον νά διευκρινισθῇ ἀπό ὀρθοδόξου ἀπόψεως. Ἐάν “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” ἀναφέρεται εἰς τήν διαφοράν τῶν δύο φύσεων, νομίζομεν ὅτι ἔχει καλῶς ὡς ἐδογματίσεν ἡ ἀγία Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος. Ἐάν ὅμως δηλοῖ ὅτι αἱ δύο φύσεις ὑπάρχουν “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ”, δέν εἶναι ὀρθόδοξος.

5. Ἡ παράγραφος 8 τῆς Β' Δηλώσεως, ἡ ἀφορῶσα τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους, προκαλεῖ σοβαράς ἀπορίας καί ἀνησυχίας. Ἡ παράγραφος ἔχει οὕτως:

«Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι ἀποδέχονται τάς τρεῖς πρώτας Οἰκουμενικάς Συνόδους, αἵτινες ἀποτελοῦν κοινήν ἡμῶν κληρονομίαν. Ὡς πρός τάς τέσσαρας ἐπομένους Συνόδους τῆς Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ Ὄρθόδοξοι δηλώνουν ὅτι δι' αὐτούς τά ἀνωτέρω σημεῖα 1-7 εἶναι ἐπίσης αἱ διδασκαλίαι τῶν τεσσάρων μεταγενεστέρων Συνόδων τῆς Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐνῶ συγχρόνως οἱ Ἀνατολικοί

Ἄρθόδοξοι θεωροῦν τὴν δῆλωσιν ταύτην τῶν Ὀρθοδόξων ὡς ἐρμηνείαν αὐτῶν. Μὲ τὴν ἀλληλοκατανόησιν ταύτην οἱ Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν αὐτὴν θετικῶς».

Κατὰ τὸν Καθηγητὴν τῆς Δογματικῆς Νικ. Μητσόπουλον: «Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, οἱ “Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι”, κατὰ τὴν “δῆλωσιν”, ὄχι μόνον ἀρνοῦνται νὰ δεχθοῦν ὡς Οἰκουμενικὰς τὰς Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀλλὰ, κατὰ τὴν “κοινήν δῆλωσιν” πάντοτε, φέρονται συγκαταβαίνοντες ἀπλῶς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων παραδοχὴν τῶν Συνόδων αὐτῶν, καὶ μάλιστα κατόπιν δηλώσεως τῶν Ὀρθοδόξων ἐρμηνευτικῆς οὕτως εἰπεῖν τῆς διδασκαλίας τῶν ὡς ἄνω Συνόδων, τὴν ὁποίαν ἐρμηνευτικὴν δῆλωσιν ὡσαύτως ἀρνοῦνται οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, θεωροῦντες αὐτὴν “ὡς ἐρμηνείαν” τῶν Ὀρθοδόξων» (Νικ. Μητσόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, 1.4.1992, ἀρ. 6, σελ. 193)².

Παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὅποια θέτει διὰ τὴν ἀνωτέρω παράγραφον τῆς Κοινῆς Δηλώσεως ὁ κ. Καθηγητής, τὰ ὅποια καὶ προσυπογράφομεν:

«Ἐρωτῶμεν. Ἐάν ὑπῆρχον σήμερον ὀργανωμένοι χριστιανικαὶ κοινότητες ἀρνούμεναι, ἐπὶ παραδείγματι, τὸν ὄρον “ὁμοούσιος” τοῦ Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐβεβαίουν ὅτι ἀποδέχονται τὴν ἔννοιαν τὴν διὰ τοῦ ὄρου δηλουμένην ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν διατύπωσιν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Σύμβολον, θὰ ἐγίνοντο δεκτοὶ ὡς ὀρθόδοξοι;

Ἐρωτῶμεν, ἐπίσης, οἱ καὶ σήμερον ὑπάρχοντες, ἔστω καὶ ὀλιγάριθμοι, χριστιανοὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν “ἐκ τῶν Ἐλασσόνων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς”, “Ἀσσυριανὴν Νεστοριανικὴν”... οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον θὰ θεωρηθοῦν, ἐάν βεβαίως δηλώσουν ἐπισήμως ὅτι ἀποδέχονται τὴν διδασκαλίαν τῆς Συνόδου, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν Σύνοδον καθ' ἑαυτὴν καὶ τὸν ὄρον αὐτῆς, ὡς ὀρθόδοξοι;

2. Ὁ Σεβ. Νικοπόλεως δέχεται, παρά τὸ κείμενον τῆς δηλώσεως, ὅτι «φυσικὰ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἔνωσις, ἔστω καὶ σὲ αὐτὴ τὴ βίασι, πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουν ἐπίσημα τὶς Οἰκουμενικὰς μᾶς Συνόδους πού μέχρι τώρα ἀρνοῦνται, δηλ. τὶς Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ'» (Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἀπάντησις σὲ ἀπορίεις...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 12). Ὁμοίως δέχεται καὶ ὁ Καθηγητὴς Ἰω. Καρμίρης (*Εἰσηγήσεις ἐνώπιον τῶν Διασκέψεων ὀρθοδόξων καὶ ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων*, Ἀθήναι 1970, σελ. 69).

Ἐρωτῶμεν προσέτι. Ἐάν δεχθῶμεν ὡς ὀρθοδόξους τοὺς ἀρνητάς τοῦ ὅρου τῆς Χαλκηδόνος, δύναται νά στηριχθῆ πλέον ὡς ἐπιχείρημα ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων ἢ θέσις, ὅτι διὰ τοῦ Filioque τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐπέρχεται προσθήκη-ἀλλοίωσις εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δεδομένου ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι διὰ τῆς προσθήκης τοῦ Filioque δέν ἀλλοιοῦται ἢ διδασκαλία τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, ἀλλ' ἀπλῶς “ἐρμηνεύεται” αὕτη;

Καί ἐρωτῶμεν περαιτέρω. Ἐάν γίνουν δεκτοὶ ὡς Ὁρθόδοξοι οἱ ἀρνούμενοι τὴν Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴν Σύνοδον Ἀντιχαλκηδόνιοι καὶ ὀδηγηθῶμεν εἰς “τὴν πλήρη κοινωνίαν τῶν δύο οἰκογενειῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν”, κατὰ τὸ κείμενον τῆς “δηλώσεως”, θά ὑπάρχουν ἐν τῇ μιᾷ, πλέον, Ἐκκλησία πιστοὶ δεχόμενοι τὰς ἐπτὰ Οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ πιστοὶ μὴ δεχόμενοι ταύτας;

Καί, ἀκόμη, ἐρωτῶμεν. Θά ζητηται εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς μέχρι τοῦδε, παρὰ τῶν μελλόντων νά χειροτονηθοῦν ἐψηφισμένων Ἐπισκόπων ἢ ἀποδοχῆ τῶν ἁγίων ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἡ ὁμολογία τῶν ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὑπὸ φωτιστικῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ὀδηγουμένων, ἐκτεθέντων ὅρων τῆς ὀρθῆς πίστεως ἢ παρ' ἄλλων θά ζητεῖται καὶ παρ' ἄλλων δέν θά ζητεῖται;» (τοῦ αὐτοῦ, *ἐνθ' ἄνωτ.*, 1992, ἀρ. 6, σελ. 193 καὶ ἀρ. 7, σελ. 238).

Περαιτέρω δέον νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸν Σεβ. Ἐφέσου: «ἡ περὶ Συνοδικότητος καὶ Συνόδων ἀντίληψις τῶν ἀδελφῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν εἶναι βασικὰ διάφορος ἀπὸ τὴν ἡμετέραν, διό καὶ ἡ ἀπόστασις μεταξύ τῶν δύο ἡμετέρων κόσμων εἰς τὸ θέμα τοῦτο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι μεγάλη» (Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, *ἐνθ' ἄνωτ.* τόμ. 51, τεύχ. 2, σελ. 227). Συμπεραίνει δέ ὁ Σεβασμιώτατος: «Πάντως, μία τοιαύτη ἀντίληψις περὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς οὐχὶ ἀπαραιτήτων στοιχείων ἀπολύτου ἐκφράσεως τῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ἐμβάλῃ εἰς σκέψιν καὶ ἀνησυχίαν ὅχι μόνον τὴν Ὁρθόδοξον πλευράν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν, μέ τὴν γνωστὴν εὐρείαν συνοδολογίαν της» (αὐτόθι).

6. Ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐπιβληθέντων κατὰ τῶν “Πατέρων” τῶν Ἀντι-

χαλκηδονίων εἶναι δυνατή ὑπό τῶν προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Πρὸς τοῦτο ἐπικαλοῦνται ὠρισμένα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα εἴτε δέν εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένα εἴτε δέν ἀφοροῦν Οἰκουμενικᾶς Συνόδου.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔχομεν νά παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς:

α) Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτά πρόκειται περὶ μεμονωμένων ἀτόμων καὶ ὄχι πάντως περὶ αἵρεσιάρχων καὶ ἀρχηγῶν ὀλοκλήρων αἵρετικῶν “ἐκκλησιῶν”. Διὰ τὴν περίπτωσιν δέ τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Θεοφίλου, δέον νά διευκρινισθῇ ὅτι οὗτος κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του μετενόησε, ὁ δέ ἅγιος Μεθόδιος δέν ἦρε τό συμπεριλαμβάνον καὶ αὐτόν γενικόν ἀνάθεμα κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ἀλλὰ προσηυχήθη μεθ’ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν συγχώρησιν τῆς ψυχῆς του (βλ. ὑπόμνημα εἰς τό Συναξάριον τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τό Τριώδιον).

Ὡς δέ παρατηρεῖ ὁ π. Γ. Φλωρόφσκυ περὶ τὴν ἄρσιν ἀναθέματος τῆς Δ’ Οἰκ. Συνόδου: «Δέν πρόκειται περὶ ἀπλοῦ τινος ἀναθέματος κανονικοῦ. Ἡ περίπτωσις εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα ὅπωςδῆποτε, ὅταν τό ἀνάθεμα εἶναι θεολογικόν» (παρά Χρυσ. Κωνσταντινίδου, *ἐνθ’ ἀνωτ.*, τόμ. 51, τευχ. 2, σελ. 233, ὑποσημ. 64).

β) Τὰ μεμονωμένα καὶ κατ’ οἰκονομίαν γινόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δέν συνιστοῦν νόμον, ἀλλ’ ὑπερισχύουν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, ὅπως ἀποφαίνεται καὶ ἡ ΑΒ’ Σύνοδος: «*Τό γε σπάνιον οὐ νόμον τῆς Ἐκκλησίας τιθέμενοι...*» (Κανὼν ΙΖ’). Ἐάν μεμονωμένα περιπτώσεις κατίσχυον τῶν Ἱερῶν Κανόνων, θά ἀνετρέπετο ὅλη ἡ κανονικὴ τάξις τῆς Ἐκκλησίας.

γ) Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων θέτει ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τό κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς ἀλαθήτων ἐκφραστῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως³.

Κατὰ τόν Καθηγητὴν, ἐπίσης, Πρωτοπρ. π. Θεόδωρον Ζήσην: «Δέν εἶναι θέμα ἐρμηνείας, ἀλλὰ ἀλλαγῆς καὶ ἀνατροπῆς τῶν ἀποφάσεων

3. Εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ ἡ γνώμη τοῦ κανονολόγου Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου Κοτσώνη: «Ἀπόλυτον δέ ἐνότητα ἐν τῷ δόγματι ἀπῆτησε πάντοτε ἡ Ἐκκλησία, προκειμένου περὶ συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἕξω αὐτῆς διατελούντων αἵρετικῶν, προτιμήσασα τὴν διατήρησιν τοῦ ἀπ’ αὐτῆς χωρισμοῦ των, ἢ τὴν νόθευσιν τοῦ δόγματός της καὶ τὴν μετ’ αὐτῶν ψευδῆ καὶ πεπλανημένην ἔνωσιν» (Αρχιμ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, *Προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας*», Ἀθῆναι 1957, σελ. 169-170).

τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τί θά γίνει, παραδείγματος χάριν, ποιᾶ ἔρμηνεία θά δώσουμε στόν ὄρο πίστεως τῆς Ζ΄ ἐν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πού ἀνακεφαλαιώνει τήν ὅλη ὀρθόδοξη πίστη καί πού γιά τούς Ἀντιχαλκηδονίους καί τούς ἀγίους των λέγει τά ἑξῆς; “Σύν τούτοις δέ καί τάς δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν τοῦ σαρκωθέντος δι’ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας, τέλειον αὐτόν Θεόν καί τέλειον ἄνθρωπον γινώσκοντες, ὡς καί ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῆ καί Διόσκορον δυσφημήσαντας, τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβῆρον, Πέτρον καί τήν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειράν”. Τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεωροῦμε οἱ Ὀρθόδοξοι ὡς ἀλάθητες, διότι ἐλήφθησαν τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἀνεγνωρίσθησαν ἀπό τῆ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ὅλων τῶν αἰῶνων. Μέ ἔρμηνεῖς λοιπόν καί θεολογικές σοφιστεῖες θά προσβάλλουμε τό κύρος καί τήν αὐθεντία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί θά προκαλέσουμε σχίσμα στήν διαχρονική ἐνότητα καί καθολικότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπιβάλλοντας στούς Ὀρθοδόξους τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος νά πιστεῦουν διαφορετικά γιά τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἀπό τούς Ὀρθοδόξους τῶν προηγουμένων γενεῶν, ὅταν μάλιστα ἐκεῖνη τήν πίστη τήν κατοχύρωσαν καί τήν ἐδίδαξαν φωτισμένα καί ἅγια πρόσωπα; Δέν εἶναι εὐκόλο πράγμα ἡ θεολογία, γιά νά μπορεί κανεῖς νά παίξει καί νά διαπραγματεύεται μέ στόχο νά δημιουργεῖ προσωπικές καί κοινωνικές σχέσεις. Ἄν γκρεμίσεις κάτι, γκρεμίζεται ὅλο τό οἰκοδόμημα. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες τό ἐγνώριζαν πολύ καλά αὐτό, γι’ αὐτό καί ὡς μόνη ὁδó καί μέθοδο ἐνώσεως τῶν αἰρετικῶν ὑποδεικνύουν τήν ἀποκήρυξη τῆς αἵρέσεως καί τήν ἀποδοχή τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας. Ἐμεῖς τώρα ἀποκλείσαμε ἐκ τῶν προτέρων αὐτήν τήν μέθοδο, ἀφοῦ τούς ἀναγνωρίσαμε ἤδη ὡς Ὀρθοδόξους καί τούς ἐβάλαμε μέσα στήν αὐλή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπό τήν ὁποία ἀλαθῆτως καί θεοπνεύστως τούς ἐξέβαλαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες μέ ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων» (Ἡ “Ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν, ἐκδ. “Βρυέννιος” Θεσ/νίκη 1994, σελ. 10-12).

7. Αἱ μέχρι τοῦδε συμφωνίαι δέν φέρουν τήν σφραγίδα τῆς συνοδικότητος. Τά ζητήματα συμφωνοῦνται ὑπό ἐπιτροπῆς περιορισμένου

ἀριθμοῦ ἱεραρχῶν καί θεολόγων (ὁμοφρόνων ὡς πρὸς τὰς περί ἀντιχαλκηδονίων ἀντιλήψεις) καί ἐγκρίνονται ὑπὸ ὀλιγομελῶν πάλιν Συνόδων χωρὶς εὐρυτέραν συμμετοχὴν τῶν Ἱεραρχῶν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καί εὐρεῖαν συνοδικήν διάσκεψιν, εἰς ἣν ἐλευθέρως θά ἀκουσθοῦν αἱ ἀπόψεις τῶν διαφωνούντων, καί μετὰ ταῦτα θά ἀποφανθοῦν οἱ Ἱεράρχαι.

Ἀλλά καί εἰς τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, καί μάλιστα τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν πίστιν, δέν ὑπάρχει ἡ δέουσα ἐνημέρωσις καί ἀποδοχὴ τῶν γενομένων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως γράφει ὅτι: «Ἐπακολουθεῖ ὑποβολὴ ἐκθέσεων στίς Ἱερές Συνόδους. Αὐτές ἔχουν τό δικαίωμα νά ἐκτιμήσουν καί νά προωθήσουν ὅσο θέλουν τόν διάλογο. Τά κείμενα τῶν διαλόγων εἶναι ἀπλές εἰσηγήσεις πρὸς τίς Ἱερές Συνόδους. Μετὰ τὴν ὑποβολὴ τέτοιων ἐκθέσεων τῶν Μικτῶν Ἐπιτροπῶν Διαλόγου καί τὴν ἐκ μέρους τῶν Συνόδων ὁμόφωνη ἀποδοχὴ τους, θά κριθῆ ἀπὸ μία εὐρεῖα Σύνοδο, ἂν πρέπει νά ὑλοποιηθοῦν τά πορίσματα τοῦ διαλόγου. Αὐτὴ ἡ Σύνοδος θά ἀντιμετωπίσῃ σέ τελικό στάδιο τό ζήτημα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος λοιπόν ὡς πρὸς τόν διάλογον μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους εὐρισκόμαστε σέ κάποιο ἀπὸ τά ἀρχικά στάδια» (Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 12).

Συμφωνοῦμεν μέ τὴν διαδικασίαν αὐτὴν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως, ὅτι ἡ συνείδησις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας θά ἀποδεχθῆ τὰς προτάσεις αὐτάς. Τό κείμενον ὅμως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέν προβλέπει αὐτὴν τὴν διαδικασίαν, ἀλλὰ προτείνει τὴν ἄμεσον ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων καί τὴν ἔνωσιν.

8. Πιστεύομεν ὅτι μία ἀληθῆς ἔνωσις προϋποθέτει τὴν ἀποδοχὴν, ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, τῶν ἀγίων ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ὄλων τῶν Πατέρων τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, ὡς τῶν ἀγίων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὡς τῶν γνησίων ἐκφραστῶν αὐτῶν.

Κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε προσπαθείας ἐνώσεως Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ἐζητεῖτο ἡ παρ' αὐτῶν πλήρης ἀποδοχὴ τῶν ἀγίων Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Εἶναι ἡ πρώτη φορά ἔκτοτε, καθ' ἣν δέν ἀπαιτεῖται ἡ ἐκ μέρους των ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ Σεβ. Ἐφέσου: «Πρῶτον, αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι Ε΄ καὶ ΣΤ΄ ἀναντιρρήτως προσέθεσαν καὶ νέα στοιχεῖα εἰς τὴν κατάληψιν καὶ ἀποδοχὴν τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος καὶ δὲν περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὴν διατήρησιν τῶν παραδεδομένων. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς, εἶναι γνωστὴ ἡ προσφορά τῆς εἰς τὸ χριστολογικὸν δόγμα. Αἱ τρεῖς αὐταὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἡ Δ΄, ἡ Ε΄ καὶ ἡ ΣΤ΄, ὑπῆρξαν ἡ βάσις καὶ ἡ προϋπόθεσις τῆς ὅλης ἀναλελυμένης χριστολογικῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὰς τρεῖς πρώτας Οἰκουμενικὰς. Ἡ μὴ ἀποδοχὴ τούτων, συνεπάγεται τὴν μὴ ἀποδοχὴν συνόλης τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ φυσικὰ αἴρει τὴν βάσιν καὶ τὴν δυνατότητα συζητήσεως καὶ διαλόγου ἐπὶ τοῦ θέματος τόσον περὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅσον καὶ περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Χριστολογίας.

Τὸ ἕτερον σημεῖον ἀναφέρεται εἰς μίαν ἄποψιν, ἀνεξήγητον, καὶ τολμῶ νὰ εἶπω, ἄκρως ἀνησυχητικὴν, τὴν ὁποῖαν διετύπωσε προσφάτως ὁ Κόπτης Πατριάρχης Shenouda ὁ Γ΄, κατὰ τὴν ὁμιλίαν, τὴν ὁποῖαν ἔκαμεν ἐνώπιον τῆς ἡμετέρας Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν Διάλογον μετὰ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν Chambésy, κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον. Ὁ Κόπτης Πατριάρχης ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ εἶπεν: «Ὡς πρὸς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀποδεχόμεθα ἐξ αὐτῶν τὰς τρεῖς πρώτας... Ἀρνούμεθα τὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος... Δύναμαι νὰ εἶπω τελείως ἀνοικτὰ, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι δὲν δύνανται νὰ ἀποδεχθῶν τὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος... Ἔχετε ἐπτὰ Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Ἐάν σᾶς λείψῃ μία, δὲν ἔχετε νὰ χάσετε πολλὰ πράγματα»» (Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 51, τευχ. 2, σελ. 229-230).

Διερωτώμεθα, τί ἔνωσις θά εἶναι αὕτη, εἰς τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς θά δεχώμεθα τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ αὐτοὶ δὲν θά τὰς δέχωνται; Ἡμεῖς θά ἔχωμεν τὸν Διόσκορον καὶ τὸν Σεβῆρον ὡς αἰρετικούς καὶ αὐτοὶ θά τοὺς ἔχουν ὡς ἁγίους;⁴

4. Περὶ τῆς “ἀγιότητος” τοῦ Διοσκόρου γράφει ὁ Καθηγητὴς Τρεμπέλας: «Ἐπὶ πλεόν δε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακηρυχθῇ ἅγιος ὁ Διόσκορος, ὅστις δὲν κατηγορεῖται μόνον ὡς ἠθικός αὐτουργός τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου Φλαβιανοῦ, ἀλλ' ἀνεθεμάτισε καὶ τὸν Πάπαν Λέοντα διὰ τὸν Τόμον, οὔτινος ὀλόκληροι περίοδοι περιελήφθησαν εἰς τοὺς Ὅρους τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Ἑκτῆς Οἰκουμενικῆς» (Τρεμπέλα

Ἡμεῖς θά ἔχωμεν τήν Σύνοδον τῆς Ἐφέσου ὡς ληστρικήν καί αὐτοί θά τήν ἔχουν ὡς ὀρθόδοξον;

Καί πῶς εἶναι δυνατόν νά γίνη ἢ μεθ' ἡμῶν ἔνωσις αὐτῶν, ὅταν δέν παραδέχωνται τήν Ἐκκλησίαν μας ὡς ἔχει, ἀλλά ὑπό ὄρους καί “ἀκρωτηριασμένην”; Καί εἶναι δυνατόν νά δεχθῶμεν ἡμεῖς τοιαύτην ἔνωσιν;

Ἐάν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πιστεύουν διά τόν ἑαυτόν των ὅτι εἶναι πλήρως ὀρθόδοξοι καί ἄρα δέν διακυβεύεται ἡ σωτηρία των, τότε διατί θέλουν τήν ἔνωσιν μετά τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, τήν ὁποίαν δέν ἀποδέχονται ὀλόκληρον καί πρὸς τήν ὁποίαν δέν ἔρχονται μέ ταπεινώσιν καί μετάνοιαν; Καί τί ἀναγκάζει ἡμᾶς νά τοὺς δεχθῶμεν ἀποδεχόμενοι τοὺς ὄρους των ἐπί ἀθετήσει θεμελιωδῶν ἐκκλησιολογικῶν μας ἀρχῶν;

Ἄρά γε κάποια πολιτικοῦ χαρακτῆρος σκοπιμότης ἐνώσεως πρὸς ἀντιμετώπισιν ἀναγκῶν προερχομένων ἐκ κοινῶν ἑτεροθρήσκων ἐπιβουλῶν εἶναι αἰτία ἐπαρκῆς διά τήν τοιαύτην ἀμφίβολον καί ἀμφίλογον ἔνωσιν;

Ἡ μήπως αἱ ἐκκλησιαστικαί ἐνοποιήσεις τύπου εἰρηνικῆς συνυπάρξεως προωθοῦνται διά νά ἐξυπηρετήσουν τά σχέδια πολιτικῶν ἐνοποιήσεων τοῦ αἰῶνος μας;

9. Παρά τήν παραδοχὴν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων, τῶν διαλεγομένων μετά τῶν Ὀρθοδόξων, κοινῶν σημείων ὀρθοδόξου Χριστολογίας, ἐν τούτοις δέον νά ἐξετασθῇ ἐάν τήν Χριστολογία ἀυτὴν δέχωνται οἱ κληρικοί καί τό πλήρωμα τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, διότι ἔχομεν πληροφορίας ὅτι οἱ πρωτεργάται τῆς ἐνώσεως διαφοροποιοῦνται ἀπὸ τά πληρώματα τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν. Ὑπάρχουν δέ καί δηλώσεις Ἀντιχαλκηδονίων Πατριαρχῶν καί θεολόγων ἀντίθετοι πρὸς τά ἀποφασισθέντα. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ, εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ διαπίστωσις τοῦ Καθηγητοῦ κ. Νικ. Μητσόπουλου: «Ἐξ ὅσων ἔχω μελετήσει καί δῆ

α) τῶν περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θέσεων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας,

Παν., *Ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων*. Ἡμιπέσιμα Ἐγγράφα, Ἀθήναι 1972, σελ. 39-40).

β) τῶν κειμένων τῶν δύο κοινῶν δηλώσεων τῶν Μικτῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ 1989 καί τοῦ 1990 καί

γ) τῶν προσωπικῶν συζητήσεων μετά τῶν λίαν ἀγαπητῶν μου, φοιτητῶν καί πτυχιούχων, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων καί ἀριστεύουν εἰς τά μαθήματά μου, ὅχι μόνον δέν ἔχω πεισθῆ ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ὀρθόδοξος, ἀλλ' ἔχω τήν πεποίθησιν ὅτι δέν εἶναι ὀρθόδοξος καί ἀκριβέστερον δέν εἶναι ὀρθόδοξος ὡς πρός τό δόγμα τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων» (Δογματικάί προϋποθέσεις, ἐν ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, φύλλο 1061, 4.2.1994).

10. Βλέπομεν εἰς τόν μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων διάλογον νά ἰσχύουν δύο βασικά κατευθύνσεις, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν καί τόν μετά τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν διάλογον. Ἦτοι:

α) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἐτέρας αἰρετικῆς ἐκκλησίας εἴτε ὡς “ἀδελφῆς” ἐκκλησίας εἴτε ὡς ὁμοτίμου “οἰκογενείας”, ἐπί παραιτήσει τῆς ἀξιώσεώς μας ὅτι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία εἶναι μόνον ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Καί,

β) Ἡ ἐπίσπευσις τῆς ἐνώσεως παρακαμπτομένων τῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι εἴτε παρασιωπῶνται εἴτε καί ἐλαχιστοποιοῦνται.

* * *

Κατόπιν ὄλων τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι δέν πληροῦνται εἰσέτι αἱ προϋποθέσεις διὰ τήν ἔνωσιν μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, καί ὅτι τυχόν ἐσπευσμένη ἔνωσις καί τά διεστῶτα δέν θά ἐνώση ἀρμονικῶς καί τά ἠνωμένα θά διασπάσῃ.

Ὡς ἐκ τούτου θά πρέπει οἱ κατά πάντα ἀξιοσέβαστοι πατέρες καί ἀδελφοί οἱ μετέχοντες εἰς τόν Διάλογον καί ἐπισπεύδοντες αὐτόν, ὅπως καί ὅλοι οἱ ἡγετικῆν κατέχοντες θέσιν εἰς τās Σεπτὰς Ἱεραρχίας, νά ἀναλογισθοῦν τήν εὐθύνην νέου σχίσματος, πολύ εὐρυτέρου τοῦ παλαιοημερολογητικοῦ, καί νά βοηθήσουν νά μή προχωρήσῃ ἡ διαδικασία τῆς ἐνώσεως εἰς τό ἄμεσον μέλλον, ἀλλά νά προηγηθῇ εὐρεῖα ἐνημέρωσις καί συζήτησις μεταξύ τῶν Σεβ. Ἀρχιερέων, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ λαοῦ. Καί, ἀφοῦ λειτουργήσῃ ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἀβιάστως καί ἐλευθέρως, τότε νά γίνῃ ὅ,τι θά ἀναπαύσῃ τήν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄς θεωρηθῇ δέ καί τό κείμενον αὐτό ὡς μία ἐπιπλέον ἔνδειξις ὅτι ἡ συνείδησις τμήματος τῆς Ἐκκλησίας δέν ἔχει ἀναπαυθῆ μέ τά μέχρι τοῦδε ἀποφασισθέντα, οὔτε θά ἀποδεχθῇ τοιαύτην ἔνωσιν.

Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῇ 1^η Φεβρουαρίου 1994

Τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς

Ὁ τῆς Βατοπαιδίου	Ἀρχιμ. Ἐφραίμ
Ὁ τῆς Διονυσίου	Γέρων Ἐπιφάνιος
Ὁ τῆς Φιλοθέου	Γέρων Λουκάς
Ὁ τῆς Γρηγορίου	Ἀρχιμ. Γεώργιος

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
(14/27 Μαΐου 1995)

Τό ἄρθρον τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Συμπροέδρου τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, μέ τίτλον «Ὁ Θεολογικός Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Σκέψεις καί προοπτικά» (*Επίσκεψις*, 516/31.3.1995) ἔδωκεν ἀφορμὴν διὰ περισσοτέραν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀνησυχίαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Θεολογικοῦ τούτου Διαλόγου.

Εἶναι γνωστόν ὅτι ἐπιχειρεῖται ἐσπευσμένη ἔνωσις Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων παρά τὰς ὑπαρχούσας ἀκόμη δογματικὰς διαφορὰς καί τὴν ἐκκρεμότητα σοβαρῶν ἐκκλησιολογικῶν προβλημάτων, ὡς λ.χ. εἶναι ἡ ἀνεπιφύλακτος ἀποδοχὴ τῶν Ὁρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῆς ἀγιότητος καί οἰκουμενικότητος αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων εἰς εἰσήγησίν της (1 Φεβρουαρίου 1994) ἀναφέρει τὰς ἐπιφυλάξεις της διὰ τὴν πορείαν τοῦ θεολογικοῦ τούτου Διαλόγου, ὅτι δηλαδή δέν πρόκειται νά ὀδηγήσῃ εἰς ἔνωσιν ἐν τῇ Ἀληθείᾳ, ἀποδεκτὴν ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως. Αἱ ἐπιφυλάξεις αὐταί ἔχουν ἐπίσης ἐκφρασθῆ καί ὑπὸ ἐγκρίτων Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καί ὑπὸ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν εἰς εἰδικὰς ἐπὶ τοῦ θέματος μελέτας των.

Διὰ τόσον σοβαρὰ θέματα ἐπιβάλλεται ἡ εὐρεῖα συζήτησις εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος πρὸς ἐνημέρωσιν αὐτοῦ, ὥστε νά λειτουργήσῃ ἀκωλύτως καί ἐλευθέρως ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην συζήτησιν ὁ Σεβ. Ἐλβετίας χαρακτηρίζει εἰς τό ἐν λόγῳ ἄρθρον του ὡς «κριτικὴν ἀσκουμένην ὑπὸ ὠρισμένων

θρησκευτικῶν κύκλων διά νά συναγάγη προβληματισμόν ἐπί ζητημάτων, τά ὅποια καλύπτονται πλήρως ὑπό τῆς θεολογίας τῶν δύο “Κοινῶν Δηλώσεων”» (σελ. 15). Μέ τόν χαρακτηρισμόν αὐτόν ὁ Σεβασμιώτατος φαίνεται νά ἀντιλαμβάνεται τόν Θεολογικόν Διάλογον ὡς ὑπόθεσιν ὠρισμένων μόνον τεχνικῶν τοῦ δόγματος, θεολόγων ἥκιστα ἐνδιαφερομένων διά τάς ἀνησυχίας τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ. Ἐάν πράγματι ὁ λαός τοῦ Θεοῦ ἀνησυχῇ διά τήν θεολογίαν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, δέν εἶναι ἄραγε ἀπαραίτητος συνοδική ἐκκλησιαστική ἀπόφασις περί τῆς ὀρθοδοξίας τῶν Κοινῶν Δηλώσεων; Καί μάλιστα εἰς σύντομον χρονικόν διάστημα, προτοῦ προχωρήσῃ ἡ ἐπί τῆς λανθασμένης ἐνδεχομένως θεολογίας ταύτης βασιζομένη ἀνησυχητική ἐξέλιξις τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου;

Συνειδητοποιοῦντες τόν τοιοῦτον κίνδυνον, δηλαδή τήν ἔνωσιν μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδόνιων βασιζομένην ἐπί μή ὀρθοδόξων προϋποθέσεων, διατελοῦμεν ἐν μεγίστῃ ἀνησυχίᾳ καί ἱερᾷ ἀγανακτήσει. Ἡ πίστις εἶναι τό κινδυνευόμενον καί δέν δυνάμεθα νά παίζωμεν ἐν οὐ παικτοῖς. Αἰσθανόμεθα τήν εὐθύνην ἡμῶν διά τήν περιφρούρησιν καί διατήρησιν ἀκαινοτομητῶν τοῦ δόγματος καί τῆς ἐκκλησιολογίας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ὡς αὐτά παρελάβομεν παρά τῶν ἁγίων Πατέρων.

Διά τοῦτο ἐπισημαίνοντες καταγγέλλομεν πρός:

- Τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχη καί Βαρθολομαῖον καί τήν περί αὐτόν Ἁγίαν καί Ἱεράν Σύνοδον,

- Τούς Μακαριωτάτους Προκαθημένους τῶν πρεσβυγενῶν καί λοιπῶν Πατριαρχείων καί τάς περί τούτους Ἁγίας καί Ἱεράς Συνόδους τῶν Ἱεραρχῶν,

- Τούς Μακαριωτάτους Προκαθημένους τῶν Ἁγιωτάτων Ὀρθόδοξων Αὐτοκεφάλων καί Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν καί τάς περί τούτους Ἁγίας καί Ἱεράς Συνόδους τῶν Ἱεραρχῶν,

- Τόν ἀπανταχοῦ γῆς ὀρθόδοξον ἱερόν κληρον καί εὐσεβῆ λαόν, τά κάτωθι:

1) Τήν ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀμφισβήτησιν τῆς διαχρονικῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι μόνον αὐτή ἀποτελεῖ τήν Μίαν Ἁγίαν Καθολικὴν καί Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, διά τῆς παραδοχῆς τῆς ὅτι «ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτὴν αὐθεντικὴν Ὀρθόδοξον Χριστολογικὴν πίστιν καί τήν ἀδιά-

κοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως» (Β' Κοινή Δήλωση, παρ. 9).

2) Τὴν προσβολὴν τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος, Ἰάκωβος, Σεβήρος κ.λπ. χαρακτηρισθῶν μὴ αἰρετικοί, ἀλλ' ὀρθόδοξοι εἰς τὸ φρόνημα. Ἡ ὀρθόδοξος αὐτοσυνειδησία ἀναγνωρίζει εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους τὸ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀλάθητον καὶ τὴν αὐθεντίαν, καὶ ἀρνεῖται νὰ δεχθῆ τὴν δυνατότητα ἀναθεωρήσεως τῶν ἀποφάσεων Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπὸ ἑτέρας Οἰκουμενικῆς, χωρὶς ἢ Σύνοδος αὐτῆ νὰ θεωρηθῆ πλέον αἰρετικὴ παρασυναγωγὴ (ὡς λ.χ. ἡ Ληστρική ἐν Ἐφέσῳ).

3) Τὴν ἀπόφασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως ἀναθέματος ἐπιβληθέντος ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς ἀπαράδεκτον καὶ ξένην πρὸς τὸ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικόν φρόνημα. Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις προσκρούει εἰς τὴν δεδομένην αὐτοσυνειδησίαν τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς αὐθεντίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

4) Τὴν ριζικὴν διαφωνίαν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Αὐτοὶ μὲν (Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, Ἀναστάσιος ὁ Συναΐτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Φώτιος ὁ Μέγας, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, Θεοδόσιος ὁ Κοινοβιάρχης κ.λπ.) ὀρίζουν ταύτην ὡς αἰρετικὴν διδασκαλίαν, ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ δὲ ὡς ὀρθόδοξον καὶ συνέχειαν τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας.

5) Τὴν παραδοχὴν ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν τὴν αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς Χριστολογικὴν πίστιν. Διότι τοῦτο δὲν φαίνεται εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις (1989, 1990), εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν ἐκφράσεις ἐπιδεχόμεναι μονοφυσιτιζούσης ἐρμηνείας, ὁμοίας πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σεβήρου. Τοιαῦται ἐκφράσεις εἶναι λ.χ. ἡ “μία ἠνωμένη θεανθρωπίνῃ φύσις” (Α' Κοινή Δήλωση) καὶ “αἱ φύσεις... διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” (Β' Κοινή Δήλωση). Ἐζητήθη ὅπως οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμβιβολίας διευκρινίσουν τοὺς ὅρους τούτους, ὥστε νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι τοὺς ἐννοοῦν ὀρθοδόξως. Δυστυχῶς δὲν ἐδόθη ἀπάντησις.

6) Τόν περιορισμόν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τήν ἀπαίτησιν τῆς καταδίκης ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μόνον τοῦ ἀκραίου μονοφυσισμοῦ τοῦ Εὐτυχοῦς. Κατά τήν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων καί τήν συνείδησιν τῆς λατρευούσης Ἐκκλησίας καί ὁ μετριοπαθῆς μονοφυσισμός τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ἀποτελεῖ αἵρεσιν. Ἡ σύγκρισις ὠρισμένων διατυπώσεων εἰς τάς Κοινάς Δηλώσεις πρὸς ἀντιστοιχοῦς ἐκφράσεις συγχρόνων ἀντιχαλκηδονίων πατριαρχῶν καί θεολόγων ἀποδεικνύει τόν μετριοπαθῆ μονοφυσισμὸν των.

7) Τήν παραπλανητικὴν δήλωσιν τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέχονται τήν διδασκαλίαν τῶν Οἰκουμενικῶν μας Συνόδων (Ἐπίσκεψις, 516/31.3.95, σελ. 13), παρὰ τήν ἄρνησιν των νά δεχθοῦν τήν ὀρθόδοξον ἐρμηνείαν τῶν Ὁρων τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ὡς ἰδικήν των ἐρμηνείαν. Μεταφέρομεν ἐπὶ λέξει τό κείμενον τῆς Κοινῆς Δηλώσεως, εἰς τό ὅποῖον στηρίζεται ἡ δῆθεν παραδοχὴ τῆς διδασκαλίας τῶν Οἰκουμενικῶν τούτων Συνόδων: «Ὡς πρὸς τάς τέσσαρας ἐπομένας Συνόδους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ Ὁρθόδοξοι δηλώνουν ὅτι δι' αὐτούς τά ἀνωτέρω σημεῖα 1-7 εἶναι ἐπίσης αἱ διδασκαλαίαι τῶν τεσσάρων μεταγενεστέρων Συνόδων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐνῶ συγχρόνως οἱ Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι θεωροῦν τήν δήλωσιν ταύτην τῶν Ὁρθοδόξων ὡς ἐρμηνείαν αὐτῶν. Μέ τήν ἀλληλοκατανόησιν ταύτην οἱ Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι ἀνταποκρίνονται εἰς τήν αὐτὴν θετικῶς» (Β' Κοινὴ Δήλωσις, παρ. 8). Ἐρωτῶμεν: Συνάγεται ἐκ τῆς δηλώσεως ταύτης τό συμπέρασμα ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέχονται ἀνεπιφύλακτα τήν διδασκαλίαν τῶν Οἰκουμενικῶν μας Συνόδων;

8) Τήν καινοφανῆ θεωρίαν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι «ἡ τυπικὴ ἀνακήρυξις τῆς οἰκουμενικότητος αὐτῶν ἐθεωρήθη γενικώτερον ὅτι δύναται νά εἶναι ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας ἢ νά ἀξιολογηθῆ εἰς τό μέλλον» (Ἐπίσκεψις, 516/31.3.1995, σελ. 15). Δηλαδή ἡ ἔνωσις θά γίνῃ χωρὶς τήν ὑπ' αὐτῶν ἀναγνώρισιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, μετὰ δέ τήν ἔνωσιν θά γίνουν πιθανῶς δεκταὶ ἢ θά τεθῆ τό θέμα πρὸς ἀξιολόγησιν ὑπ' αὐτῶν.

Ἐρωτῶμεν: Ποῖος Ὁρθόδοξος Ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος ἔδωκεν ὄρκον φυλακῆς τῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων, θά δεχθῆ συγκοι-

νωνίαν μέ ἐπισκόπους οἱ ὅποιοι θά συζητοῦν ἐάν αἱ Οἰκουμενικά Σύνοδοι εἶναι Οἰκουμενικά;

Τό ἀμφίβολον τῆς παραδοχῆς των ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀποδεικνύει ἡ δῆλωσις τοῦ Κόπτου Πατριάρχου Σενούντα τοῦ Γ' ἐνώπιον τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἐν Σαμπεζύ: «Ὡς πρός τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους, ἀποδεχόμεθα ἐξ αὐτῶν τάς τρεῖς πρώτας... Ἀρνούμεθα τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος... Δύναμαι νά εἶπω τελείως ἀνοιχτά, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀνατολικά Ἐκκλησίαί δέν δύνανται νά ἀποδεχθοῦν τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος... Ἔχετε ἐπτά Οἰκουμενικάς Συνόδους. Ἐάν σᾶς λείψῃ μία, δέν ἔχετε νά χάσετε πολλά πράγματα» (παρά Μητρ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, Ἀξιολογήσεις καί προοπτικά τοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν περιοδ. Θεολογία, Ἀθῆναι 1980, τόμ. 51, τεῦχ. 2, σελ. 229-230).

9) Τήν ἄκρως προκλητικὴν διὰ τό ἐκκλησιαστικόν αἴσθημα διάθεσιν συγκαλύψεως γεγονότων καί παραπληροφορήσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος ἐκ μέρους τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν κατωτέρω:

α) Δέν ἐδημοσιεύθησαν εἰσέτι τά Πρακτικά τῶν ἐπισήμων Συνελεύσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου πρός ἐνημέρωσιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καί τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

β) Κατ' ἐντολήν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Μικτῆ Ἐπιτροπῆ συνήλθεν εἰς τήν Δ' αὐτῆς Συνέλευσιν καί ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραδεδεγμένων εἰς τάς Κοινάς Δηλώσεις ἀπεφάσισεν περί τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων (Ἀνακοινωθέν Δ' Συνελεύσεως, Ἐπίσκεψις, 498/30.11.1993, σελ. 4 καί 6). Ἐρωτῶμεν: Ποῖαι τοπικά Σύνοδοι ἔδωκαν τοιαύτην ἐντολήν ἢ βάσει ποίων Συνοδικῶν ἀποφάσεων οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνέκριναν μέν τά κείμενα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ἐπευλόγησαν δέ τήν λῆψιν ἀποφάσεως περί τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων βασιζομένης ἐπὶ τῆς θεολογίας τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ὡς ἐπὶ ἐδραίας ἀπό ὀρθοδόξου ἐπόψεως βάσεως; Ἄς δημοσιευθοῦν αἱ τοιαῦται ἀποφάσεις τῶν Ἱερῶν Συνόδων. Ἄλλως θά ἐννοεῖται ὅτι ἡ Μικτῆ Ἐπιτροπῆ προχωρεῖ εἰς λῆψιν διαδοχικῶν ἀποφάσεων, ἄνευ προηγουμένης Συνοδικῆς ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν κατοχυρώσεως τῶν προηγουμένων τῆς πράξεων καί ἀποφάσεων.

γ) Ὁ Σεβ. Ἑλβετίας διαβεβαιώνει ὅτι «πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω κατά τόπους Ὀρθόδοξοι καί Ἀνατολικαί Ἐκκλησίαι ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὄχι μόνον τὰ θετικά ἀποτελέσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἀλλά καί τήν προοπτικήν ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετά χωρισμόν δέκα πέντε αἰώνων, ἐχαρακτήρισαν δέ τήν ἐπί τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος πλήρη συμφωνίαν ὡς ἱστορικόν γεγονός...» (Ἐπίσκεψις, 516/31-3-95, σελ. 14).

Αὕτη ἡ διαβεβαίωσις ἔρχεται εἰς κραυγαλέαν ἀντίθεσιν πρός συγκεκριμένης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως μαρτυρούσας περί τοῦ ἀντιθέτου. Συγκεκριμένως ἀναφέρομεν:

i) Τήν ὑπό ἡμερομ. 2.2.1994 εἰσήγησιν τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν Ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον αὐτῆς, κατά τήν ὁποίαν:

«Ἡ Ἐπιτροπή... εἰσηγεῖται, ὅπως μή σπεύσῃ νά ἀποδεχθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τάς “Δηλώσεις” ταύτας, καί θεωρεῖ ὡς ἀπαραιτήτους δογματικάς προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετά τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας τάς κάτωθι:

α) τήν ἀποδοχήν ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων τοῦ Ὁρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου...

β) τήν ἀναγνώρισιν τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς Οἰκουμενικῶν, ὡς καί τήν ἀποδοχήν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας (τῶν “Ὁρων”) αὐτῶν, δίχα ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων...

γ) τήν ἀποθάρρυνσιν τῶν “συλλειτουργιῶν” ἢ καί ἄλλων “κοινωνῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων”...

Ἐν ἐναντία περιπτώσει οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι... παραμένουν... ἑτεροδόξοι» (περιοδ. Ἐκκλησία, 1-15 Ἰανουαρίου 1995, τεύχ. 1, σελ. 31).

ii) Τήν κατά μῆνα Δεκέμβριον 1994 ὑποβληθεῖσαν ἔκθεσιν τῆς Συνοδικῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας πρός τήν ἀντίστοιχον Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς, κατά τήν ὁποίαν:

«Ἡ Ἀρχιερατική Σύνοδος... ἀπεφάσισε τά ἑξῆς:

1. νά ἐγκρίνῃ τήν ἔκθεσιν τῆς Συνοδικῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς

2. νά ἐκτιμῆσῃ ὅτι ἡ “Δευτέρα Κοινή Δήλωσις καί αἱ προτάσεις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας” δέν δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς τελικόν κείμενον...

3. νά ἀναλάβῃ ἡ Συνοδική Θεολογική Ἐπιτροπὴ μίαν περαιτέρω μελέτην τοῦ ὕλικου τῶν προγενεστέρων συναντήσεων τῶν θεολόγων τῶν δύο πλευρῶν... Μετὰ ταῦτα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας θά γνωστοποιήσῃ τὴν γνώμην αὐτῆς εἰς τὴν Μικτὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου...

4. ἔχουσα ἐν νῷ τὴν ἀνάγκην συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς κατοχυρώσεως τῆς ἐνότητος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Μηνύματος τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀποτελεῖ “τόν φύλακα τῆς ἀρχαίας εὐσεβείας”, ἡ Σύνοδος θεωρεῖ κατάλληλον τόν χρόνον διὰ τὴν ὀργάνωσιν μιᾶς πανεκκλησιαστικῆς συζητήσεως τοῦ συγκεκριμένου ζητήματος» (Ἐπίσκεψις, 516/31.3.95, σελ. 16).

Δέν πρόκειται ἐν προκειμένῳ περὶ σκανδαλώδους παραπληροφωρήσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ;

δ) Ἱεράρχαι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐδήλωσαν εἰς ἡμᾶς ὅτι οὐδὲν ἔχουν ἐνημερωθῆ περὶ τῶν γενομένων εἰς τόν Θεολογικόν Διάλογον καί ὅτι οὐδέποτε θά δεχθοῦν ἔνωσιν χωρὶς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων παραδοχὴν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἐρωτῶμεν: Δικαιολογεῖται τοιαύτη ἔλλειψις ἐνημερώσεως τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν μάλιστα ἡ συνοδικότης εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τόσον σοβαρῶν ζητημάτων εἶναι ὄρος ἀπαραίτητος;

10) Τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, ὡς ξένην πρὸς τὸ φρόνημα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Διότι,

α) θεωρεῖ ὅτι τὰ ἀναθέματα κατὰ τῶν αἵρετικῶν ἐπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπὸ τὸ πνεῦμα ἐλλείψεως ἀγάπης, ἐνῶ σήμερον ὑπαρχούσης τῆς ἀγάπης συντελεῖται ἡ ἔνωσις. Κατὰ τόν τρόπον αὐτόν ἀπευθύνει βαρυτάτην ὕβριν πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ὁποίου ἐλήφθησαν αἱ τοιαῦται ἀποφάσεις, καί πρὸς τὴν ἱεράν μνήμην τῶν Ἁγίων Πατέρων, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἀποκαλεῖ θεοφόρους, στόματα τοῦ Λόγου, κιθάραι τοῦ Πνεύματος κ.λπ.,

β) προτείνει τήν πρωτοφανή εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀντι-κατάστασιν τῆς αὐθεντίας τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπό τῆς ὁμοφωνίας τῶν τοπικῶν Ἱερῶν Συνόδων, καί

γ) ἐγκρίνει τήν διοργάνωσιν προγραμμαμάτων πρός διάδοσιν μεταξὺ τοῦ λαοῦ τῶν ἀποφάσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἄνευ προηγουμένης ὁμοφώνου πανορθόδοξου ἀποφάνσεως. Πράγμα λυπηρόν καί ἐπιβλαβές, τό γε νῦν ἔχον, διὰ τόν εὐσεβῆ ρουμανικόν λαόν.

Διά τούς λόγους τούτους ἡ καρδιά ἡμῶν πληροῦται ὑπό ἀφάτου θλίψεως διὰ τήν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας.

11) Τήν ἄκρως ἀνησυχητικὴν ἀπόφασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περι-ἀνακαθάρσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἀπό κείμενα ἀναφερόμενα εἰς τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ὡς εἰς αἰρετικούς. Αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι πολλῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν τῆς πίστεως, ὁσίων Πατέρων καί κυρίως τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου θά ἀκρωτηριασθοῦν. Τό Συνοδικόν τῆς Ὀρθοδοξίας σχεδόν θά σιγήσῃ. Τά Συναξάρια πολλῶν Ἁγίων θά παύσουν νά ἀναγινώσκωνται ἀπό τόν λαόν τοῦ Θεοῦ.

Ἐρωτῶμεν: Εἶναι ὅλα τά ἀνωτέρω κείμενα ἀπλᾶ διακοσμητικὰ στοιχεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Ὑμνολογίας, ὥστε νά ἡμποροῦν ἀνωδύνως καί ἀβλαβῶς νά ἀπομακρυνθοῦν, ἢ εἶναι θεμελιώδη στοιχεῖα Ὀρθοδοξίας, τά ὁποῖα ἀφαιρούμενα προκαλοῦν ἀφανισμόν αὐτοῦ πού ἐννοοῦμεν Ὀρθοδοξίαν;

Καθ' ἡμᾶς ἀποτελεῖ ἀπαράδεκτον καινοτομίαν ἔχουσιν συνεπειάς δι' αὐτήν ταύτην τήν ταυτότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

* * *

Πάντα ταῦτα καταγγέλλοντες πρός τό Σεπτόν Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τὰς Σεπτὰς Ἱεραρχίας τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τόν ἱερόν κλῆρον καί τόν εὐσεβῆ λαόν ἀποβλέπομεν εἰς τήν ὅσον τάχιστα ἐπανατοποθέτησιν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπὶ ὀρθῶν βάσεων, τοιούτων ὥστε καί οἱ Ὀρθόδοξοι νά διατηρήσωμεν δι' ἑαυτούς ἀδιαλώβητον τήν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλά καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἔχουν τήν δυνατότητα ἐπιστροφῆς εἰς τήν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τήν ὁποῖαν ἐπὶ δέκα πέντε αἰῶνας εὐρίσκονται ἀποκεκομμένοι.

Πιστεύομεν ὅτι Χάριτι Χριστοῦ ἡ σύντονος προσπάθεια ὄλων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας θά ἔχῃ θετικά ἀποτελέσματα.

Εἰς περίπτωσιν ὁμως, καθ' ἣν—ὁ μή γένοιτο—ἡ ἔνωσις θά συντελεσθῇ παρά τήν μόνην Ἀλήθειαν, δηλοῦμεν ρητῶς καί κατηγορηματικῶς ὅτι τό Ἅγιον Ὅρος δέν θά ἀποδεχθῇ τοιαύτην ψευδῆ ἔνωσιν.

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσωποι
καί Προϊστάμενοι τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν
τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ^(*)

Λίγα πράγματα γνωρίζουν σήμερα τά εὐρέα στρώματα τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληρώματος γιά τίς ἀρχαῖες μονοφυσιτικές ἤ –γιά νά χρησιμοποιήσουμε ἕναν ὄρο πού συνδυάζει ἐπιείκεια καί δικαιοσύνη– τίς Ἀντιχαλκηδόνιες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς. Μέχρι σήμερα ἡ Κοπτική (Αἰγυπτιακή), ἡ Αἰθιοπική, ἡ Συροϊακωβιτική καί ἡ Ἀρμενική Ἐκκλησία παραδέχονται μόνο τίς τρεῖς πρῶτες Οἰκουμενικές Συνόδους, ἔχοντας ἀναθεματίσει τήν Δ' καί τήν ΣΤ' καί διστάζοντας νά δεχθοῦν τήν Ε' καί Ζ'. Αἰτία τῆς ἀποσχίσεώς τους ἀπό τόν κορμό τῆς Ὁρθοδοξίας φαίνεται νά στάθηκε ἡ μὴ ἀποδοχή ἐκ μέρους τους τοῦ περί δύο φύσεων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451).

Ἡ μακροαίωνα ὁμολογιακή, γλωσσική καί ιστοριογεωγραφική ἀπομόνωσις τῶν Χριστιανῶν αὐτῶν ἀπό τοὺς Ὁρθοδόξους συνετέλεσε στό νά ὑπάρχη σήμερα στοὺς περισσότερους οὐσιαστική ἄγνοια καί ἀβεβαιότης σχετικά μέ τό δόγμα, τήν λατρεία, τήν ἱστορία καί τήν ἐκκλησιαστική τους ὀργάνωσι. Σ' αὐτό συντείνει καί ἡ ποικιλία τῶν ἐκδοχῶν τῆς συλλογικῆς ὀνομασίας τους: «Μονοφυσίτες», «Ἀντιχαλκηδόνιοι», «Προχαλκηδόνιοι», «Ἐλάσσονες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες», «Ἀρχαῖες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες», «Ἀνατολικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες» κ.ἄ.

Εἶναι πάντως γεγονός ὅτι σήμερα, τοῦλάχιστον ἀπό πλευρᾶς Ὁρθοδόξων, ἀπουσιάζουν γενικά οἱ προκαταλήψεις καί κυριαρχεῖ γενικά ἡ συμπάθεια. Σ' αὐτό κατ' ἀρχάς συντελεῖ μία πρώτη γνωριμία καί ἐπαφή πού γίνεται μαζί τους τά τελευταῖα χρόνια μέσω τῶν πολυαριθμῶν προσκυνηματικῶν ταξιδιῶν στοὺς Ἁγίους Τόπους καί τίς ἀκόλουθες ἐπισκέψεις στά ἀνθοῦντα σήμερα κοπτικά μοναστήρια τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλά καί ἡ ἀρχέγονη καί ἄκρωσ καταναυκτική λατρεία

(*) Ἄρθρο τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξηροποτάμου, Ἀρχιμανδρίτου Ἰωσήφ, στό περιοδικό τῆς μονῆς *Ἁγιορειτικὴ Μαρτυρία* (τεύχ. 11 καί 12-13, Μάρτιος-Νοέμβριος 1991) πού ἀναδημοσιεύεται ἐδῶ μέ κάποιες ἀπαραίτητες διορθώσεις καί συντμήσεις.

τῶν Σύρων καί Κοπτῶν, ἡ κοινή ἀσκητική καί πνευματική παράδοσις, ὁ μικρός βαθμὸς ἐκκοσμηκείσεως καί ὁ κεντρικὸς ρόλος τοῦ μοναχισμοῦ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τους, ἡ μακρὰ καί συνεχιζόμενη καταπίεσις ὄλων τῶν μελῶν τῆς ὁμολογίας αὐτῆς ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ, οἱ ἀνέκαθεν ἤπιες σχέσεις τους μὲ τοὺς Ὁρθοδόξους (ἂν ἐξαιρέσουμε κάποιες διεκδικήσεις προσκυνημάτων στοὺς Ἁγίους Τόπους), ἡ ἔλλειψις προσηλυτιστικῶν προσπαθειῶν κατὰ τὸ παρελθόν, τὰ κοινὰ δεινὰ ἀπὸ τὴν λατινικὴ Οὐνία, ἡ ὑπαρξίς συγχρόνων ἀσκητικῶν μορφῶν ἀνάμεσά τους (ὅπως ὁ ἐκλιπὼν Πατριάρχης Κύριλλος καί ὁ Ματθαῖος ὁ Πτωχὸς τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας), ἀκόμη, ἂν θέλετε, καί τὸ γεγονός ὅτι δέχονται τὸ Ἅγιο Φῶς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ δικοῦ μας Πατριάρχου εἶναι στοιχεῖα πού ἀναμφισβήτητα κάνουν τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους πολὺ συμπαθεῖς σέ μᾶς καί δημιουργοῦν ἕνα εὐνοϊκὸ κλίμα γιὰ τὴν συζητούμενη ἐπανένωσί τους μὲ τὴν Ὁρθοδοξία. Ἄλλωστε πολὺ συχνὰ ἀκοῦμε ὅτι οἱ διαφορές πού μᾶς χωρίζουν εἶναι μόνο «λεκτικές».

Ὡστόσο ὅλα τὰ ἀνωτέρω μπορεῖ νὰ εἶναι καί μία «μικτὴ εὐλογία». Διότι ἡ ἐπικρατοῦσα ἱστορικὴ λήθη καί ἡ ἄγνοια τῶν πραγματικῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους αὐξάνουν τὸν κίνδυνον νὰ γίνῃ εὐκόλα ἀποδεκτὴ μία ἐσπευσμένη λύσις πού ἴσως νὰ μὴν ἀποκαθιστᾶ πλήρως τὴν ἀλήθεια καί τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀναφορά γίνεται στὴν τελευταία Κοινὴ Δήλωσι τῆς Μικτῆς θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ἡ ὁποία διεξάγει τὸν σχετικὸ διαλογό¹. Ἡ ἄποψις ὅτι αὐτὸ τὸ κείμενον ἀποτελεῖ καί «τελικὴ συμφωνία» μεταξὺ τῶν δύο ὁμολογιῶν μᾶς ἀναγκάζει νὰ τὸ προσέξουμε ἰδιαίτερα. Μὲ σχετικὰ νηφάλια κρίσι καί ἀποφεύγοντας τόσο τίς ὑπεραπλουστεύσεις καί κινδυνολογίες, ὅσο καί τίς ἐξάρσεις καί θριαμβολογίες, διαπιστώνουμε ὅτι ἐδῶ πρόκειται περὶ ἐνός θεολογικοῦ κειμένου πού εἶναι προϊὼν διαπραγματεύσεων καί συμβιβαστικῶν προσπαθειῶν καί ὡς ἐκ τούτου περιέχει ἀναπόφευκτα κάποιες σκόπιμες ἀσάφειες καί φραστικούς ἀκροβατισμούς πού σκοπὸ ἔχουν νὰ συγκαλύψουν τὰ σημεῖα ὁποῦ ἀκόμη ὑφίσταται διαφωνία.

1. Σαμπεζύ Ἐλβετίας, 28 Σεπτεμβρίου 1990, βλ. *Ἐπίσκεψις*, ἀρ. 446/1.10.1990, σελ. 3-11 καί 18-23.

Ἀφήνοντας ὁμως κατά μέρος τό ζήτημα τοῦ ἄν εἶναι ἐπιτρεπτές ἢ ὄχι στόν χῶρο τῆς θεολογίας αὐτές οἱ μέθοδοι καί τοῦ ἄν αὐτές μποροῦν πράγματι νά ὀδηγήσουν στήν ἐνότητα τῆς πίστεως καί τήν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (ἡ σχετική πείρα ἀπό τήν ἱστορία ἔχει ἀποδείξει τό ἀντίθετο), θά θέλαμε νά διατυπώσουμε κάποιες αὐθόρμητες σκέψεις καί ἀπορίες πάνω στήν συγκεκριμένη, λίαν ἀξιεπίαινη κατά τά ἄλλα, θεολογική προσπάθεια. Ἄλλωστε, ὅπως ὑπαινίχθη καί ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός στήν ὀμιλία του ἐπί τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνωτέρω συναντήσεως², κανένα κείμενο καί κανένα πόρισμα ἐπιτροπῆς δέν μπορεῖ νά γίνη ἢ νά μή γίνη ἀποδεκτό ἀπό τήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, ἄν προηγουμένως δέν ἀποτελέσῃ ἀντικείμενο εὐρυτέρου προβληματισμοῦ, ὁ ὁποῖος καί θά ὀδηγήσῃ στήν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι «πληροφορία» τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Παρ' ὄλο λοιπόν πού σέ πολλά σημεῖα τοῦ κοινού κειμένου καί τῶν πρακτικῶν τῆς συναντήσεως διαφαίνεται ἡ ἀποφίσι ὅτι αὐτά εἶναι καί τά τελικά, οὔτε περάτως τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μπορεῖ νά ἔχουμε οὔτε «τελική συμφωνία», χωρίς τήν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι συγκατάθεσι τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἄς ἔλθουμε ὁμως στίς ἐπί μέρους παρατηρήσεις μας.

Τό ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Εὐτυχοῦς καί ὅτι ἀνέκαθεν ἐδέχοντο τήν διπλῆν ὁμοουσιότητα («ὁμοουσιος τῷ τε Πατρί καί ἡμῖν») καί τό «ἀσυγχύτως καί ἀτρέπτως» τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι κάτι τό καινούργιο.

Τό πρόβλημα μέχρι τώρα ἦταν ὅτι καί μετά τήν διάκρισι τῶν ὄρων φύσις καί πρόσωπον ἐπέμεναν μέ φανατισμό στήν ξεπερασμένη καί ἀμφίβολη ὀρολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη³, ἐξακολουθώντας νά μιλοῦν μέ πάθος περί μιᾶς φύ-

2. «Ἄν τά ἀνωτέρω πορίσματα εἶναι ἐπαρκῆ, τοῦτο θά ἀξιολογηθῇ ἀντιστοίχως ὑπό τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν», ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 11, στ. 3.

3. Εἶναι γνωστό σήμερα ὅτι ἡ ἔκφρασις αὐτή, πού ἔγινε ἔμβλημα τῶν φανατικῶν ὀπαδῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀντιχαλκηδονίων, εἶναι ἀπολιναριστικῆς προελεύσεως. Χρησιμοποιήθηκε μόνο περιστασιακά ἀπό τόν ὀρθοδοξότατο διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος τήν θεωροῦσε σάν προερχόμενη ἀπό τόν Μέγ. Ἀθανάσιο καί ἄλλους ὀρθοδόξους διδασκάλους, ἐξαπατημένος ἀπό νοθευμένα πατερικά ἀνθολόγια πού εἶχαν θέσει σέ κυκλοφορία οἱ Ἀπολιναριστές στήν Ἀλεξάνδρεια. Τό ἴδιο ἰσχύει καί

σεως τοῦ Χριστοῦ. Θεωροῦσαν δηλ. λάθος τό νά γίνεται λόγος περί δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ μετά τήν ἔνωσί τους⁴ καί ἀπέρριπταν πεισματικά τήν ὀρολογία τῆς Χαλκηδόνος δύο φύσεις, ἓν πρόσωπον (ἢ μία ὑπόστασις)⁵. Ἔτσι ποτέ δέν μπόρεσαν νά ἀποσείσουν ἀπό πάνω τους τήν κατηγορία γιά μονοφυσισισμό, ἐνῶ παράλληλα ἡ μισαλλόδοξη ἀγνόησις ὅλης τῆς μεταγενέστερης θεολογίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πού ἀποσκοποῦσε στήν περαιτέρω διευκρίνησι τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, τούς ἔκανε ὑποπτους καί γιά μονοθελητισμό καί μονοενεργητισμό. Παράλληλα ποτέ δέν ἔπαυσαν νά συγκαταλέγωνται στίς τάξεις τους καί πραγματικοί μονοφυσίτες, καλυπτόμενοι πίσω ἀπό αὐτήν τήν ἀτελῆ καί ἀντιφατική χριστολογία τους.

Σήμερα πολλοί θεολόγοι τους, συνειδητοποιώντας ὡς ἓνα σημεῖο τόν ἐπαρχιωτισμό καί τήν ἔνδεια τῆς θεολογικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς τους παραδόσεως, ἐπιθυμοῦν τήν ἔνωσι μέ τήν Ὁρθοδοξία, ἀλλά ἐμποδίζονται ἀπό τά τείχη πού ὑψωσε τό παρελθόν. Ἔτσι ζητοῦν μία παράλληλη συνύπαρξι τῆς δικῆς τους ἀτελοῦς χριστολογίας μέ τήν δική μας ὀρθόδοξη μέσα στά πλαίσια μιᾶς συμφωνίας, βάσει τῆς ὁποίας δέν θά θίγονται κάποιες ἀδικαιολόγητες εὐαισθησίες τους, δέν θά γκρεμίζονται κάποια ψεύτικα εἶδωλά τους καί δέν θά φτάνουν στήν ἀκοή τοῦ λαοῦ τους κάποια ὀνόματα καί λέξεις τῆς ὀρθο-

γιά τήν ἔκφρασί του κατά φύσιν ἔνωσις ἢ φυσική ἔνωσις (ἀντί καθ' ὑπόστασιν, ὑποστατική).

4. Στήν πραγματικότητα οὔτε καί πρό τῆς ἐνώσεως μπορούμε νά μιλοῦμε γιά δύο φύσεις, ἀφοῦ ἡ ἀνθρώπινη φύσις τοῦ Χριστοῦ δέν ὑφίσταται πρὶν ἀπό τήν ἔνωσι τῆς μέ τήν θεία. Ὁ διαχωρισμός αὐτός, πρὸ τῆς ἐνώσεως καί μετά τήν ἔνωσιν, εἶναι καθαρὰ συμβατική ἐπινόησις.

5. Πολλά ἀναφέρονται ἀπό τούς ἱστορικούς σάν αἷτια αὐτῆς τῆς μισαλλόδοξης συμπεριφορᾶς: Ὁ ἀνταγωνισμός καί ἡ καχυποψία τῶν Ἀλεξανδρινῶν θεολόγων πρὸς τούς «ὀρθολογιστές» Ἀντιοχείς συναδέλφους τους, ἀπό τίς τάξεις τῶν ὁποίων εἶχαν προέλθει πράγματι οἱ περισσότεροι αἵρετικοί· ὁ συναφῆς φόβος τῆς μειώσεως τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου· ὁ παλαιός ἐκκλησιαστικός ἀνταγωνισμός τῆς μεγάλης ἑλληνιστικῆς μητροπόλεως πρὸς τήν νεοσύστατη Βασιλεύουσα· ἡ φιλαρχία καί ὁ τυχοδιωκτισμός μερικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν ὅπως ὁ Διόσκορος· ὁ αἰγυπτιακός καί συριακός τοπικισμός καί τά ὑποβόσκοντα στίς λαϊκές τάξεις ἀνθελληνικά αἰσθήματα· τέλος τό μυστικιστικό καί νεοπλατωνικό ὑπόβαθρο τῆς Αἰγύπτου (ἔνωσις καί ἀφομοίωσις τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν θεία οὐσία). Σήμερα κανένα ἀπό αὐτά τά αἷτια δέν ὑπάρχει πλέον.

δόξου παραδόσεως πού κατά τό παρελθόν λειτούργησαν γι' αὐτόν σάν «κόκκινο πανί».

Καί εἶναι μέν ἐπίτευγμα τό ὅτι μᾶς ἐπιτρέπουν νά χρησιμοποιοῦμε τήν διατύπωση δύο φύσεις μέ τήν ἔννοια πού ἐξηγεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος στίς ἐπιστολές του πρὸς τοὺς Ἰωάννη Ἀντιοχείας, Ἀκάκιο Μελιτινῆς, Εὐλόγιο καί Σούκενσο⁶, εἶναι ὅμως ἀτύχημα ὅτι πουθενά στήν Κοινή Δήλωσι δέν γίνεται λόγος γιά τόν Τόμο τοῦ ἁγίου Λέοντος καί τόν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Γενικά τό θέμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων παραμένει ἀνοικτό⁷. Τελευταία ἀκοῦμε μόνο ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι προχώρησαν στήν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων τους κατά τῆς Δ' καί ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πρᾶγμα πού θεωροῦμε ἀρκετά θετικό.

Ἐπίσης γίνεται λόγος στήν Κοινή Δήλωσι περί ἐνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς τήν θείαν φύσιν⁸ (φράσις πού θυμίζει ἔντονα τήν μονοφυσιτική διδασκαλία περί ἀπορροφήσεως καί ἀφομοιώσεως) καί ὄχι κατά σύνθεσιν ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων⁹. Οἱ δύο θελήσεις καί οἱ δύο ἐνέργειες ἐμπλέκονται τεχνηέντως στήν ἴδια διατύπωση, χωρίς κατωτέρω¹⁰ νά γίνεται σαφῆς καταδίκη τοῦ μονοθελητισμοῦ καί μονοενεργητισμοῦ. Ἀντίθετα εἰσάγεται ἡ καινοφανῆς διατύπωσις ὅτι ὁ θέλων καί ἐνεργῶν εἶναι πάντοτε ἡ μία Ὑπόστασις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη¹¹.

6. Β' Κοινή Δήλωσις, παρ. 7.

7. Ἐνθ' ἄνωτ., παρ. 8. Ἀπό τήν παράγραφο ὅμως 6, ἐρμηνευμένη κατά τήν ἀποφίτους, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μποροῦν νά ἐξακολουθοῦν νά ἀπορρίπτουν ὅλες τίς μεταγενέστερες τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

8. Ἐνθ' ἄνωτ., παρ. 3. Στό κείμενο τῆς Ἐπισκέψεως ὑπάρχει μία ἀσυνταξία, ἡ ὁποία περιπλέκει τά πράγματα συσκοτίζοντας τήν ὑποπτη αὐτή διατύπωση: Τό ἐνωθεῖσα πρέπει προφανῶς νά διορθωθῆ σέ ἐνωθείσης (γενική ἀπόλυτος).

9. Κατά σύνθεσιν, ὅπερ ἐστὶ καθ' ὑπόστασιν: Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος, δ' ἀναθεματισμός κατά τῶν Τριῶν Κεφαλαίων.

10. Κοινή Δήλωσις, παρ. 4.

11. Ἐνθ' ἄνωτ., παρ. 5. Πῶς ἄραγε θά μεταφρασθῆ ἐκεῖνο τό Ὑπόστασις στά κοπτικά καί συριακά; Φύσις ἢ πρόσωπο; Σέ ἄλλη (ἐπίσημη;) ἑλληνική μετάφρασι τοῦ κειμένου τοῦ Σαμπεζύ, πού λάβαμε μετά τήν δημοσίευσί τοῦ ἄρθρου μας, ἡ ἐν λόγῳ φράσις ἔχει ὡς ἐξῆς: Ὁ θέλων καί ἐνεργῶν εἶναι πάντοτε ἡ μία Ὑπόστασις τοῦ σαρκωθέντος Λόγου. Ἡ κατά τήν γνώμη μας ἀσφαλέστερη αὐτή διατύπωσις ἀπαντᾷ καί στά τρία ἀγγλικά κείμενα τῆς Κοινῆς Δηλώσεως πού ἐντοπίσαμε. Πάντως τό γεγονός ὅτι ὑπάρχουν δύο ἑλληνικές μεταφράσεις τοῦ πρωτοτύπου ἀγγλικῶ

Ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων διαπίστωση τῆς ἀνέκαθεν ὑφισταμένης ταυτότητος τῆς Χριστολογικῆς πίστεως τῶν δύο ὁμολογιῶν προσβάλλει τὴν μνήμη καὶ ὑποτιμᾷ τὴν νοημοσύνη ὄλων τῶν προγενεστέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ὅποιοι τέλος πάντων οὔτε καὶ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίστηκαν γιὰ νὰ τὸ καταλάβουν, ὅπως τὸ κατενόησαν τώρα σαφῶς τὰ μέλη τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς¹². Ἡ φράσις αὐτῆ, ὅπως καὶ ἡ συζήτησις περὶ δυνατότητος ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων κατὰ τῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, θέτει ἐν ἀμφιβόλῳ ὄχι μόνον τὸ κῶρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας.

Γενικὰ τὸ ὄλο πρόβλημα ἔχει ἀντιμετωπισθῆ μέχρι τώρα περισσότερο στὴν δογματικὴ καὶ ἐλάχιστα ἢ καθόλου στὴν ἐκκλησιολογικὴ, ποιμαντικὴ, κανονικὴ καὶ λειτουργικὴ του διάστασι: Μὲ ποιὸν τρόπο θὰ γίνῃ ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, στὴν ὑποθετικὴ περίπτωσι μιᾶς πλήρους παραδοχῆς ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων ἐκ μέρους των; Θὰ ἀντιμετωπισθοῦν ὡς πρώην αἰρετικοὶ ἢ ὡς πρώην σχισματικοί; Ὑπάρχει κάποιον εἶδος «οἰκονομίας» πού μπορεῖ νὰ διευκολύνη αὐτὴ τὴν ἐπιστροφή καὶ ποιὸ μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτό; Τί θὰ γίνῃ μὲ τὰ λειτουργικὰ κείμενα καὶ τὸ ἀγιολόγιό τους; Τί θὰ γίνῃ μὲ τὴν λειτουργικὴν πρᾶξι τους, πού σέ πολλά σημεῖα ἔχει ὑπερβῆ κατὰ πολὺ τὰ ὅρια τῆς λογικῆς λατρείας; Τί θὰ γίνῃ μὲ τὰ σεῖστρα, τὰ κύμβαλα, τὰ τύμπανα, τοὺς «ιερούς χορούς», τὸ θεατρικὸ λειτουργικὸ ἦθος καὶ τίς σχεδόν ἄμοιρες θεολογίας φολκλοριστικὲς ζωγραφιῆς πού ὀνομάζονται «εἰκόνες», ἀλλὰ δὲν προσκυνοῦνται; Τί θὰ γίνῃ μὲ τὰ ἄζυμα καὶ τὴν πλήρη ταῦτισι Ἐκκλησίας καὶ Ἔθνους στοὺς Ἀρμενίους, τὴν ἀπουσία συνοδικοῦ συστήματος στοὺς Κόπτες, τὴν ἐπὶ αἰῶνες συνύπαρξι αἰρετικῆς (σχεδόν νεστοριανιζούσης!) μερίδος στοὺς κόλπους τῶν Αἰθίοπων, τοὺς Ἰουδαϊκοὺς λατρευτικοὺς τύπους καὶ τὸν διαφορετικὸ κανόνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς μὲ τὰ ἀπόκρυφα βιβλία; Μήπως

κειμένου μὲ σημαντικὲς κατὰ τὴ γνώμη μας διαφορὲς, μπορεῖ νὰ γίνῃ αἰτία καὶ ἄλλων παρανοήσεων. Ἐπίσης δὲν καταφέραμε ἀκόμη νὰ μάθουμε ποιὸ ἀπὸ τὰ τρία ἀγγλικά κείμενα τῆς Κοινῆς Δηλώσεως πού βρήκαμε εἶναι τὸ πρωτότυπο. Γιατὶ τὴν ἄλλη προχειρότητος καὶ ἀχλύς σέ ἓνα τόσο σοβαρὸ ζήτημα;

12. Ἐνθ' ἄνωτ., παρ. 9.

ὄλα αὐτά θεωρηθοῦν ἀμελητέες τοπικές παραδόσεις καί ἔθιμα πού θά «ἐμπλουτίσουν» τήν παράδοσι τῆς Ὁρθοδοξίας;

Καί κάτι ἄλλο: Γιατί κανείς δέν μᾶς πληροφορεῖ γιά τίς ἐξελίξεις στήν ἀντίπερα ὄχθη; Πόσο συμερίζονται τά ποιμνία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων τίς ἐνωτικές ἀνησυχίες τῶν ποιμένων τους; Ποιά ἦ ὑπόληψις τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία; Τί εἶδους προσπάθεια καί πόσος χρόνος θά χρειασθῆ γιά τήν ἀλλαγὴ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ του λαοῦ; Ἦ μήπως θά ἐφαρμοσθῆ καί ἐδῶ τελικά ἓνα εἶδος «ὀρθοδόξου Οὐνίας» βασισμένο στήν ἀπατηλὴ ἐλπίδα μιᾶς σὺν τῷ χρόνῳ «ἀφομοιώσεως»;

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΣΤΟΝ ΕΝΔΟ-ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΔΙΑΛΟΓΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ» ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
(Ιούνιος 1994)

Ἡ Β' Κοινή Δήλωσις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι πάντοτε καί οἱ δύο πλευρές διετήρησαν τήν ἴδια αὐθεντική πίστι στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί διακηρύττει τό συμπέρασμα αὐτό ὡς ἑξῆς:

«Ἰπό τό φῶς τῆς ἡμετέρας Κοινῆς Δηλώσεως ἐπί τῆς Χριστολογίας ὡς καί ἐπί τῶν ἀνωτέρω κοινῶν θέσεων, κατενοήσαμε τώρα σαφῶς ὅτι ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτήν αὐθεντικήν Ὁρθόδοξον Χριστολογικήν πίστιν καί τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὅρους κατά διάφορον τρόπον. Ἡ κοινή αὕτη πίστις καί συνεχῆς πιστότης πρός τήν ἀποστολικήν παράδοσιν δέον ὅπως καταστῆ ἡ βᾶσις τῆς ἡμετέρας ἐνότητος καί κοινωνίας»¹.

Ἦδη ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πού ἀσχολήθηκε μέ τό θέμα τοῦ διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους, στήν *Εἰσήγησί* της² ἔχει διατυπώσει δέκα σημεία-ἐπιφυλάξεις ὅσον ἀφορᾷ τίς ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις, τήν διαδικασία καί τά συμπεράσματα τοῦ Διαλόγου. Ἐχει ἐπίσης ἐπισημάνει καί ὠρισμένα δογματικά ζητήματα, τά ὅποια χρειάζονται διευκρίνισι καί σαφέστερα διατύπωσι. Ἐχει τέλος ἐκφράσει καί τόν κίνδυνον νέων σχισμάτων στό ἅγιο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία, ἐάν ἡ ἔνωσις δέν γίνη ἐν τῇ Ἀληθείᾳ.

Ἡ ἐντύπωσίς μας ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ἔχουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τήν ἴδια μέ τούς Ὁρθοδόξους Χριστολογία στηρίχθηκε στήν θεμελιώδη ἐκκλησιολογική ἀρχή, κατά τήν ὁποία μόνο ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική

1. *Ἐπίσκεψις*, 446/1.10.1990.

2. *Εἰσήγησις Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρόντα τόμο, σελ. 123-136.

καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἤτοι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, μπορεῖ νά κατέχη τό πλήρωμα τῆς ἀληθείας. Γιά τόν λόγο αὐτόν προχωρήσαμε στήν μελέτη τοῦ θέματος τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί ἐντοπίσαμε τά σημεῖα δογματικῆς διαφοροποιήσεώς των ἀπό τήν Ὀρθοδοξία. Τά ἐπιμέρους θέματα πού μελετήθηκαν ἐντάσσονται στίς ἐξῆς τρεῖς ἐνότητες: α) Ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις, β) Ἱστορικές μαρτυρίες καί γ) Δογματικές διαφορές.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν “ὀρθοδοξία” τῶν παλαιῶν Ἀντιχαλκηδονίων, οἱ ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί οἱ γνώμες τῶν ἁγίων Πατέρων δέν ἀφήνουν περιθώρια γιά διαφορετική τοποθέτησί μας ἀπέναντί τους, δηλαδή ὅτι εἶναι αἰρετικοί. Ἀπό τήν ἄποψι αὐτή ἡ παροῦσα μελέτη δέν ἐξετάζει ἐξ ὑπαρχῆς ἐάν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι ὀρθόδοξοι, ἀλλά προσπαθεῖ νά ὑποδείξη τήν αἵρεσί τους. Ἐπειδή ὅμως οἱ Κοινές Δηλώσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὑπογεγραμμένες ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῶν κατά τόπους Ἀγιωτάτων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, φέρουν τούς σημερινούς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς ὀρθόδοξους κατά τό φρόνημα, στό τέλος τῆς παρουσίας μελέτης ἐκφράζουμε καί ὠρισμένες σκέψεις γύρω ἀπό τήν ἐνδεχομένη ὀρθοδοξία των. Ἄν καί θεωροῦμε θετικό τό γεγονός ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ἤδη κάνει κάποια βήματα πρὸς τήν κατεύθυνσι τῆς Ὀρθοδοξίας, μέ τήν ἔκθεσι τῶν σκέψεων πού ἐκφράζουμε στήν μελέτη αὐτή συμβάλλουμε ἴσως σέ ἓνα ἐνδο-ὀρθόδοξο προβληματισμό, ἀπαραίτητο γιά τήν ὠρίμανσι τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἀφορᾷ τήν ἔνωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία.

Α'. ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, δηλαδή ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, εἶναι “ὁ στῦλος καί τό ἐδραῖωμα τῆς Ἀληθείας”. Δέν εἶναι δυνατόν νά ὁμολογῆται ἀληθινά καί στήν πληρότητά της ἡ πίστις, παρὰ μόνο μέσα στήν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία. Πῶς μποροῦμε, λοιπόν, οἱ Ὀρθόδοξοι νά ἀναγνωρίζουμε τήν ἀλήθεια τῆς πίστεως σέ ἄλλους χώρους πού δέν εἶναι ἡ Ἐκκλησία;

2. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει συνειδησι τῆς διαχρονικῆς της ταυτότητος. Διαλεγομένη σήμερα μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἔχει τήν συναίσθησι

ὅτι εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καί τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Οἱ ἀποφάσεις τῆς ἐπίσης ἔχουν διαχρονική ἰσχὺ· γιὰ τὸν λόγο δέ αὐτόν οἱ ἀποφάσεις τῆς ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι τόσο δεσμευτικές, ὥστε νά μή μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νά ἀποφασίσῃ διαφορετικά χωρὶς νά ἀναιρέσῃ τὸν ἑαυτὴ τῆς.

Κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ἡ φράσις “*τώρα κατενοήσαμεν σαφῶς*” δέν ἔχει θέσι μεταξύ τῶν ὀρθοδόξων. Ἡ κλασικὴ πατερικὴ ρῆσις “*ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις πατράσιν*” εἶναι ἡ μόνη πού ἐκφράζει τὴν ὀρθόδοξο αὐτοσυνειδησία.

3. Ἔχει λεχθῆ ὅτι σήμερα δέν πρέπει νά χρησιμοποιηθῆ ἡ λεγομένη πολεμικὴ θεολογία, δηλαδή ἡ ἀντιρρητικὴ καὶ ἐλεγκτικὴ πρὸς τοὺς αἵρετικούς γλῶσσα τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀλλὰ μία θεολογικὴ γλῶσσα πού νά ἀπορρέῃ ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν περιφρούρησι τῆς ἐνότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος³.

Νομίζουμε ὅτι ἡ προτεινομένη θεολογικὴ ἀντιμετώπισις τῶν ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας εὐρισκομένων αἵρετικῶν δέν ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀλήθεια. Διότι ἀπὸ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς αἵρετικούς ἦταν πάντοτε ἀντιρρητικὴ «*κρείττων γὰρ ἐπαινετός πόλεμος, εἰρήνης χωρίζουσας Θεοῦ*» (ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος). Αὐτὴ ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πραγματικὰ φιλάνθρωπη, διότι καί τὸ ποιμνιο τοῦ Χριστοῦ προφυλάσσει ἀπὸ τὴν αἵρεσι, ἀλλὰ καί παρέχει πρὸς τοὺς αἵρετικούς ἀφορμές καὶ ἐπεξηγήσεις ὥστε νά ἐπανέλθουν στὴν Ἐκκλησία.

Ἐσ σημειωθῆ, ἐν παρόδῳ, ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς βαπτισμένους ὀρθοδόξους Χριστιανούς καὶ μόνο. Περιφρούρησις τῆς ἐνότητος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει, ἀκολούθως, διασφάλισι τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῶν καὶ τῆς μέχρι τέλους παραμονῆς των εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἀποτελεῖ ἓνα σημαντικὸ μέρος τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος τῆς. Δέν ἐντάσσονται ὅμως στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα καὶ οἱ ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικοί. Ἡ ἀγωνία καὶ ἡ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας φθάνει καὶ μέχρῃς ἐκεῖνων, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀγωνίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἐπιστροφή τους στὴν Ἐκκλησία καὶ ὄχι ἡ καθ' οἰονδήποτε τρόπο μεθό-

3. Βλάσ. Φειδᾶ, *Ὁρθοδοξία καὶ Προχαλκηδόνιες Ἐκκλησίες*, περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, 479/31.5.1992, σελ. 21.

δευσις τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεώς των ὑπό ἓνα νεφελώδη τύπο ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Β΄. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

1. Οἱ ἐνωτικῆς προσπάθειες τοῦ παρελθόντος.

Ὅταν οἱ ἐνωτικῆς προσπάθειες γίνονταν μέ ὀρθόδοξα κριτήρια, ἡ Ἐκκλησία ζητοῦσε ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους νά ἀναγνωρίσουν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο καί γενικά τήν ὀρθόδοξο ὁμολογία.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἔνωσι μέ τοὺς Ἀρμενίους:

«Ὁ Φώτιος... ἔγραψεν, εἰς τόν ἡγεμόνα τῶν Ἀρμενίων Ἀσούτιον καί τόν πατριάρχην αὐτῶν Ζαχαρίαν, παρακινῶν αὐτούς νά ἀναγνωρίσωσι τήν Δ΄ οἰκουμενικήν σύνοδον...

Ὁ πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικός (896) ἔγραψε πρὸς τόν ἀρμένιον ἡγεμόνα Σεμπάτιον, υἱόν τοῦ Ἀσούτιου, παρακινῶν αὐτόν νά δεχθῆ τήν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν... ἀλλ' ὁ νέος ἡγεμών Ἀσούτιος ὁ νεώτερος (913-925)... ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν...

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως Μανουήλ ὁ Κομνηνός, τήν ιβ' ἑκατονταετηρίδα, ἀντήλλαξεν ἐπιστολάς μετὰ τοῦ ἀρμένιου πατριάρχου Νερσῆ τοῦ Δ' καί ἔστειλεν ἀπεσταλμένους ὑπό τόν φιλόσοφον Θεωριανόν (1170 καί 1172)... Οἱ Ἀρμένιοι ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψωσι τὰς μνημονευθείσας ἐκκλησιαστικὰς διαφορὰς, ὁ δὲ ἀρμένιος πατριάρχης νά ἐγκαθιδρῦεται ὑπό τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος... Οἱ ὄροι ἐκρίθησαν ἀπαράδεκτοι. Τόν Νερσῆν, ἀποθανόντα, διεδέχθη ὁ ἀνεψιός αὐτοῦ Γρηγόριος ὁ Δ'. Διεξήχθησαν νέαι διαπραγματεύσεις... Οἱ ὄροι τῶν Βυζαντινῶν τήν φορὰν ταύτην περιορίζοντο εἰς τὰ δογματικά ζητήματα... Οἱ Ἀρμένιοι ἀπέρριψαν τοὺς μνημονευθέντας ὄρους. Ἡ ἀπόρριψις φαίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ἤθελον τήν ἔνωσιν μόνον ἂν οἱ Ὀρθόδοξοι ἐδέχοντο τήν ὁμολογίαν Νερσῆ τοῦ Δ', ἡ ὁποία ὁμῶς παραμερίζει τήν Δ΄ οἰκουμενικήν σύνοδον»⁴.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ παρατήρησις τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Καρμίρη: «Οὔτε αἱ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καί τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ μετὰ τοῦ Θεωριανοῦ, οὔτε αἱ ἄλλαι φιλενωτικαὶ προσπάθειαι τῶν

4. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Ἀθῆναι 1978, σελ. 413-414.

άνωτέρω μνημονευθέντων φιλορθοδόξων Ἀρμενίων Καθολικῶν καί πολλῶν Βυζαντινῶν Ὁρθοδόξων ἴσχυσαν νά ἀποσπάσωσιν ὀλοσχερῶς καί ὀριστικῶς τοὺς Ἀρμενίους ἀπὸ τῆς μονοφυσιτικῆς “μακρᾶς πλάνης” αὐτῶν. Διότι οὐδέποτε ἠθέλησαν οἱ Ἀρμένιοι δι’ ὁμοφώνου συνοδικῆς ἀποφάσεως νά ἀναγνωρίσωσι ἐπίσημως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον»⁵.

Οἱ προσπάθειες πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῶν Ἰακωβιτῶν ἐπίσης δέν ἔφεραν τὴν ἐπιδιωκομένη ἔνωσι:

«Ὁ αὐτοκράτωρ Μανουήλ ὁ Κομνηνός... διὰ τοῦ Θεωριανοῦ ἔστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην αὐτῶν, ἀλλ’ οὗτος, ἀπαντῶν, ἐνέμεινε εἰς τὴν μίαν ἐν τῷ Χριστῷ φύσιν, ὁ δὲ Θεωριανός ἐν Κεσσονίῳ ἦλθεν εἰς συνδιάλεξιν (1170) μετ’ ἀπεσταλμένου τοῦ πατριάρχου καί τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως ταύτης, ἄνευ ἀποτελέσματος»⁶. Ὅταν οἱ ἐνωτικῆς προσπάθειες, λόγῳ κάποιας πολιτικῆς σκοπιμότητος, ἐγίνοντο παρά τὴν ἀκρίβεια (δηλαδή τὴν ρητὴ ὁμολογία τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων), τό τίμημα γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἦταν πολὺ βαρὺ. Εἴτε ἐδημιουργοῦντο νέα σχίσματα στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας (π. χ. ἀκακιανὸ σχίσμα), εἴτε συνέβαινε ἐκτροπὴ σὲ νέες αἰρέσεις (π.χ. μονοθελητισμός). Τό “Ἐνωτικόν” τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος (482) καί ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐνωτικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἡρακλείου (633) ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ παραδείγματα.

Ἔχοντας ὑπ’ ὄψιν τίς ἀνωτέρω ἱστορικῆς πληροφορίες, προσπαθοῦμε νά ἀξιολογήσουμε δύο γεγονότα πού ἔλαβαν χώρα κατὰ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ προσφάτου διαλόγου μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους καί πού περιέπεσαν στὴν ἀντίληψί μας ἀπὸ τὰ σχετικὰ δημοσιεύματα:

1^ο. Τὴν υἰοθέτησι, ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, μεθόδου “περισσότερον ἐπαγωγῶν”, διὰ τῆς ἐλαχιστοποιήσεως ἢ καί παρασιωπήσεως τῶν δογματικῶν ἰδιαιτεροτήτων, ὥστε νά ἐπιτευχθῆ εὐκολώτερα ἢ φόρμουλα δογματικῆς συμφωνίας⁷.

5. Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ Ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνειοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καί ἡ βάση τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, περιοδ. Θεολογία, τόμ. ΛΕ', τεύχ. Δ', (1964), σελ. 577-578.

6. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 416.

7. «Ἐν συνεχείᾳ ἢ συνέλευσις ἐκλήθη νά προβῆ εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῶν κειμένων, πού εἶχαν κατὰ παλαιότερας ἀποφάσεις εἰδικῶς ἐκπονηθῆ διὰ τὴν παρούσαν φάσιν τοῦ διαλόγου. Τὰ κείμενα αὐτὰ ἦσαν δογματικαὶ πραγματεῖαι. Τὰ κείμενα αὐτά,

2^{ον}. Τὴν ἀπαίτησι τοῦ πατριάρχου τῶν Κοππῶν Σενούδα Γ' «νά μὴ μνημονεύωνται ρητῶς (σ.σ. στήν κοινή δὴλῶσι τοῦ Σαμπεζῦ, 1990) ἢ Δ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος καὶ ὁ ἅγιος Λέων διὰ λόγους ποιμαντικῆς συνέσεως, διὰ νά μὴ παρακωλυθῇ ἢ ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία τοῦ Διαλόγου»⁸, καὶ τὴν θετικὴ ἀνταπόκρισι τῶν Ὁρθοδόξων, παρὰ τίς διαφωνίες τῶν Ἀρμενίων πρὸς τοὺς Κόππας διὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπαίτησι, γιὰ νά μὴ ναυαγήσῃ ὁ Διάλογος.

Ταπεινῶς φρονοῦμε ὅτι τὰ ἀνωτέρω δύο σημεῖα δείχνουν ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὴν ἔνωσι συνετέλεσε στό νά υἱοθετηθοῦν μέθοδος καὶ διαδικασία πού δέν ἀποδείχθηκαν εὐαίσθητες στίς δογματικῆς διαφορές.

2. Οἱ Διαλλαγές τοῦ 433 ἀποκαλύπτουν τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους.

Στὴν Γ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδο ὁ ἅγιος Κύριλλος καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου κατεδίκασαν τὸν Νεστόριο, ὁ ὁποῖος διαιροῦσε τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ σέ δύο ὑποστάσεις: μία τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ μία τοῦ ἀνθρώπου Ἰησοῦ, καὶ διετράνωσαν συνοδικῶς τὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας ὅτι αὐτὴ ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐσαρκώθη καὶ ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν ἐξασφάλισαν τὴν ὀρθόδοξο διδασκαλία γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ

περισπούδαστα καθ' ἑαυτά, δέν κατέστη δυνατόν νά μελετηθοῦν εἰς βάθος. Ἐπεκράτησεν ἢ ἀποφίσι νά ἐφαρμοσθῇ διαφορετικὸς τρόπος ἐργασίας περισσότερο ἐπαγωγός... Ἀξιωματικῶς κρίνεται ἡ στάσις τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Μπισόη, πού κατ' ἐπανάληψιν ἤλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ὑπενθυμίζων εἰς αὐτοὺς ὅτι στόχος τῆς διασκέψεως εἶναι ἡ ἀναζήτησις τρόπου ἐνώσεως καὶ ὄχι ἡ ἐπαναβεβαίωσις τῆς διαιρέσεως, περὶ τῆς ὁποίας ἐτόνισε ὅτι πρέπει νά εὐρεθῇ τρόπος νά ξεπερασθῇ... Ὡς γενικὴ κρίσις δύναται νά λεχθῇ ὅτι ἡ σύσκεψις ὑπῆρξεν οὐσιώδης, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ θάρρος νά παραμερίσῃ μίαν μέθοδον, πού ἀκάρπως θά ἀνέξεε παλαιὰς πληγὰς, χωρὶς νά τὰς θεραπεύῃ". (Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, "Ἐκθεσις περὶ τῆς Α' Διασκέψεως τῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Μή-Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν. Ἐκοινοποιήθη ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Ἰ. Συνόδου μὲ τὸ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 520 (10.2.1986) ἔγγραφον τῆς πρὸς τὰς Ἰ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος).

8. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, "Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἰ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἐν Γενεύῃ Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔγγραφον Ἰ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ἀριθμ. πρωτ. 416 (1.10.1990).

Προσώπου του Χριστού, απαραίτητη για την σωτηρία της ανθρωπίνης φύσεως μέσω μιας πραγματικής ενώσεως της με την θεότητα στην Ύπόστασι του Θεού Λόγου.

Παρ' όλον ότι ο αγώνας του αγίου Κυρίλλου, ως αντιαιρετικός, έστρέφετο έναντίον της διαιρέσεως του ενός προσώπου, εν τούτοις και ή πραγματική διάκρισις των φύσεων και ή όρθοδόξως νοουμένη ύποστατική ένωσις των στην μία και την αυτή Ύπόστασι του Θεού Λόγου και ή πραγματική αντίδοσις των ιδιωμάτων των φύσεων, λόγω της ύποστατικής ενώσεως, είναι στοιχεία πού φαίνονται καθαρά στην διδασκαλία του οικουμενικού αυτού διδασκάλου της Έκκλησίας, όταν κάποιος τον διαβάξη και τον έρμηνεύη όρθόδοξα.

«Ούτω φαμέν Αυτόν και παθείν και αναστήναι, ούχ ως του Θεού Λόγου παθόντος εις ιδίαν φύσιν, έπειδή δέ τό γεγονός αυτό του ίδιον σώμα πέπονθε ταύτα, πάλιν ό αυτός λέγεται παθείν υπέρ ήμων» (Έπιστολή Β' προς Νεστόριον).

Μέ τίς Διαλλαγές του 433 ό άγιος Κύριλλος δέχθηκε και φραστικώς δύο φύσεις μετά την ένωσι, όπως φαίνεται από την έπιστολή του προς Ίωάννην Αντιοχείας⁹.

Κατά τον άγιο Μάξιμο τον Όμολογητή, οι Αντιοχείς όρθώς έδέχοντο δύο φύσεις μετά την ένωσι, αλλά έσφαλλαν στο ότι δέν ώμολογοϋσαν και μία και μοναδική την ύπόστασι του Χριστού: «Όμοίως και επί του ενός της Αγίας Τριάδος, Νεστόριος την φυσικήν διαφοράν λέγει· αλλά την ένωσιν ούχ όμολογεϊ, ού γάρ λέγει ταύτην καθ' ύπόστασιν γεγενέναι» (PG 91, 145A)¹⁰. Όταν λοιπόν μέ τίς Διαλλαγές του 433 κατεδίκασαν τον νεστοριανισμό, διετήρησαν ως όρθόδοξο την όμολογία των δύο διακεκριμένων και πραγματικων φύσεων μετά την ένωσι –πού μέχρι τότε έπίστευαν,– συνωμολόγησαν όμως και την ένότητα του Προσώπου (Ύποστάσεως του Θεού Λόγου) αποδε-

9. «Τάς δέ ευαγγελικάς και αποστολικάς περί Κυρίου φωνάς, ΐσμεν τούς θεολόγους άνδρας, τάς μέν κοινοποιούντας ως έφ' ενός προσώπου, τάς δέ διαιροϋντας ως επί δύο φύσεων και τάς μέν θεοπρεπείς κατά την θεότητα του Χριστού, τάς δέ ταπεινάς κατά την ανθρωπότητα αυτού παραδιδόντες» (Ιω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Όρθοδόξου Έκκλησίας*, Αθήναι 1960, τόμ. Ι, σελ. 154).

10. Έπειδή δέν διέκριναν μεταξύ φύσεως και ύποστάσεως, οι δύο φύσεις γι' αυτούς σήμαιναν και δύο ύποστάσεις. Γι' αυτό και διαιροϋσαν τό πρόσωπο του Χριστού.

χόμενοι τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ τὸν Ὅρο τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Αὐτὴ ἦταν ἡ νίκη τῆς Ὀρθοδοξίας!

Κατὰ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (431), ὅλοι οἱ ἀντινεστοριανοὶ (Ὀρθόδοξοι, Εὐτυχιανισταὶ καὶ μελλοντικοὶ μετριοπαθεῖς Μονοφυσῖται) εἶχαν “στεγασθῆ” κάτω ἀπὸ τὴν κυρίλλειο φρασεολογία. Ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων ὅμως ἀπεκάλυψε ὅτι ὅλοι οἱ ἀντινεστοριανοὶ δὲν εἶχαν τὸ αὐτὸ φρόνημα, ἔστω καὶ ἂν “ἐστεγάζοντο” κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια φρασεολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Οἱ Διαλλαγές τοῦ 433 ἦσαν ἡ “λυδία λίθος”.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος καὶ ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι κατὰ τὸ φρόνημα εἶδαν ὅτι μπορούσαν νὰ δεχθῶν τὸν ἀντιοχειανὸ ὄρο “δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσι”· ὄχι ὡς ἀναιρετικὸ τῆς ἐνότητος τοῦ Προσώπου, ἀλλὰ ὡς δηλωτικὸ τῆς πραγματικῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων. Ἀντίθετα οἱ ἀκραῖοι ἀλεξανδρινοί, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μονοφυσιτικὸ φρόνημα, δὲν δέχθηκαν τίς Διαλλαγές. Νόμισαν ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος παλινδρόμησε καὶ ἐξετράπη. Δέν ἐδέχοντο τοὺς “νέους” ὄρους, ἔστω καὶ ἂν τοὺς εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Κύριλλος: «Ἀπόβλητοὶ εἰσιν αἱ τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ δύο φύσεων ἠνωμένων ἐν Χριστῷ χρήσεις, κἂν αὐτοῦ Κυρίλλου ὑπάρχουσι»¹¹. Στὴν πραγματικότητα οἱ Διαλλαγές τοὺς ἀπεκάλυψαν.

Ἀμέσως μετὰ τίς Διαλλαγές ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται δύο διαφορετικὲς θεολογικὲς κατευθύνσεις, μία ὀρθόδοξη καὶ μία μονοφυσιτικὴ.

1) Ὀρθόδοξη:

- Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀπαντᾷ πρὸς ἐκείνους πού ἀπόρησαν μέ τίς Διαλλαγές: «Οὐ γάρ οὕτω λεληρήκαμεν, ὥστε ἀναθεματίσαι τὰ ἑαυτῶν ἀλλ' ἐμμένομεν, οἷς γεγράφαμεν καὶ φρονοῦμεν»¹².

- Ἡ Ἐνδημουσα Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως (448), ὑπὸ τὸν πατριάρχη ἅγιο Φλαβιανό, διαβάζει τίς Ἐπιστολές Β' πρὸς Νεστόριον καὶ πρὸς Ἀνατολικούς ὡς δογματικὰ κείμενα¹³. Καταδικάζει τὸν Εὐτυχή ὡς αἰρετικὸ.

11. PG 89, 104D. Τὴν φράσι αὐτὴ τοῦ Σεβήρου διασώζει ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Συναΐτης στὰ ἔργα του.

12. Ἐπιστολὴ 37 Θεογνωστῶ, PG 77, 169C, ἐν Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Ἀθήναι 1985, σελ. 54.

13. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 64. Τοῦτο οὐδόλως σημαίνει ὅτι ἠρνεῖτο τὴν Γ' πρὸς Νεστόριον καὶ τὰ IB' Κεφάλαια. Ἀπόδειξις περὶ τούτου ἡ ἐπιβεβαιώσις τῆς ὀρθοδοξίας τῶν IB'

- Ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ἀποδέχεται πάντα τὰ διδάγματα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί καταδικάζει ἐκείνους πού κατ' ἐπιλογὴν δέχονται ὠρισμένα ὡς ὀρθόδοξα καί ἄλλα ὡς αἰρετικά¹⁴. Δικαιώνει τὸν ἅγιο Φλαβιανό, δηλαδή ἀναγνωρίζει τὴν ὀρθοδοξία του, ἀκυρώνει τὴν ληστρική σύνοδο τῆς Ἐφέσου (449), ἀναθεματίζει τὸν Εὐτυχῆ καί καθαιρεῖ τὸν Διόσκορο.

- Οἱ Ε΄, ΣΤ΄ καί Ζ΄ Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἀλληλοδιαδόχως ἐπικυρώνουν τὴν ὀρθοδοξία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τὴν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο.

2) Μονοφυσιτική:

- Ὁ Εὐτυχῆς δέχεται μόνο τὰ ΙΒ΄ Κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί ἀπορρίπτει τίς Ἐπιστολές Β΄ πρὸς Νεστόριον καί πρὸς Ἀνατολικούς. Δηλαδή ἀπορρίπτει τίς Διαλλαγές. Γι' αὐτό καταδικάζεται ἀπὸ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο.

- Ὁ Διόσκορος προεδρεύει τῆς ληστρικῆς συνόδου καί δικαιώνει τὸν Εὐτυχῆ¹⁵, ἐνῶ συγχρόνως καταδικάζει τὸν ἅγιο Φλαβιανό Κων/λεως, καθὼς καί ὅσους ἐδέχοντο τίς Διαλλαγές¹⁶. Γι' αὐτό οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶπαν ὅτι ὁ «Διόσκορος τὴν πίστιν παρέτρωσε» καί ὅτι εἶναι «ὁμόφρων Εὐτυχοῦς»¹⁷.

- Ὁ Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος (457) καταδικάζει τὸν ἅγιο Κύριλλο, λόγῳ τῶν Διαλλαγῶν: «Κύριλλός ἐστιν ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος· οὗτος γάρ διαφόρως τὸ σοφόν τῆς ὀρθοδοξίας διαρθρώσας κήρυγμα, παλίμβολος φανεῖς, τὰναντία δογματίσας ἐλέγχεται· ἐπεὶ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην χρῆν λέγειν ὑποθέμενος, ἀναλύει

Κεφαλαίων, καθὼς καί τῆς Ἐνδημοῦσης Συνόδου, ἀπὸ τὴν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 91-92.

15. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπιμένουν ὅτι οἱ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος κατεδίκασε τὸν Εὐτυχῆ, δὲν ἦσαν οἱ αὐτοὶ μέ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ληστρική Σύνοδος (449) τὸν ἐδικαίωσε. Ὅμως ἡ ἀθώωσις ἐνός αἰρετικοῦ (Εὐτυχοῦς) γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀντικανονικοῦ τρόπου καταδίκης του καί ἡ καταδίκη ἐπὶ αἰρέσει τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ δὲν ἀφήνουν περιθώρια γιὰ ἀποδοχὴ τῆς γνώμης τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Μάλιστα ἐπιβεβαιώνουν τὴν ταυτότητα γνώμης τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Εὐτυχοῦς.

16. Γεωργ. Φλωρόφσκυ, *Οἱ Βυζαντινοὶ Πατέρες τοῦ 5^{ου} αἰῶνα*, μετάφρ. Π. Πάλλη, Θεσ/νίκη 1992, σελ. 470.

17. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 67, ὑποσημ. 17.

τό ὑπ' αὐτοῦ δογματισθέν καί δύο φύσεις ἐπί Χριστοῦ πρεσβεύειν ἀλίσκεται»¹⁸. Ἀνεβαίνει στόν πατριαρχικό θρόνο τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀφοῦ πρῶτα οἱ ὀπαδοί του φονεύουν ἐπί τῆς ἀγίας Τραπέζης τόν ὀρθόδοξο πατριάρχη, ἅγιο ἱερομάρτυρα Προτέριο.

- Ὁ Πέτρος ὁ Κναφεύς (470) εἰσάγει στό Τρισάγιο τόν θεοπασχητικό ὄρο “ὁ σταυρωθεῖς δι’ ἡμᾶς”.

- Ὁ Φιλόξενος Ἱεραπόλεως συγκαλεῖ σύνοδο στήν Κων/πολι (499), καθαιρεῖ καί ἐξορίζει τόν ὀρθόδοξο πατριάρχη Ἀντιοχείας Φλαβιανό καί ἀναβιβάζει ἀντ’ αὐτοῦ τόν Σεβῆρο¹⁹.

- Ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας ἦταν ὁμόφρων καί μαθητής τοῦ Τιμοθέου Αἰλούρου²⁰.

- Ὁ Θεοδόσιος Ἀλεξανδρείας χειροτονεῖ τόν Ἰάκωβο Βαραδαῖο, ἐξ οὗ καί οἱ σημερινοί Ἰακωβίται τῆς Συρίας²¹.

- Ὁ Ἰάκωβος Βαραδαῖος, ἐν συνεργασίᾳ πρός τόν μονοφυσίτη ἐπίσκοπο Ἀλεξανδρείας Πέτρο (διάδοχο τοῦ Θεοδοσίου), ὀργανώνει τούς μονοφυσίτας τῆς Αἰγύπτου, τούς Κόπτας²².

- Σύροι μονοφυσίται διαδίδουν τήν αἵρεσι καί στήν Ἀρμενία.

Λέγεται ὅτι ὁ ἀνεξίκακος Κύριλλος χάριν τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας ἀπεδέχθη τίς Διαλλαγές. Ἔχουμε τήν γνώμη ὅτι ἦταν θεολογικῶς ἀπαραίτητο νά γίνουν οἱ Διαλλαγές, γιά νά ἀρθῆ κάθε ὑποψία μῆ ὁμολογίας δύο πραγματικῶν φύσεων μετά τήν ἔνωσι.

Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ ἡ ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ διαπίστωσις τοῦ καθηγητοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη:

«Τό ὅτι ἀντιθέτως ὁ Ἅγιος Κύριλλος ἐδέχθη ὡς ὀρθόδοξον τήν ὁμολογίαν τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας σημαίνει, ὅτι ὁ Διόσκορος καί οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐχάραξαν μίαν γραμμήν, ἣτις δέν εἶναι ἀπολύτως αὐτή ἡ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου. Ἐάν οὕτως ἔχουν τά πράγματα, καί φαίνεται ὅτι οὕτως ἔχουν, ὡς ἐνδείκνυται ἀπό τήν ἱστορικὴν θεολογίαν τῶν ἀντιχαλκηδονίων, τὰς μελέτας τοῦ π. Σάμουελ, καί ὡς ἐφάνη ἀπό τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ κ. Καρμίρη ἐπὶ ἑνός σημείου τῆς ὁμιλίας

18. Ἐπιστολή πρὸς Καλώνυμον, PG 86, 276B.

19. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 85, ὑποσημ. 12.

20. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 84, ὑποσημ. 7.

21. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 241.

22. Ἐνθ' ἄνωτ.

του Πατριάρχου Αιθιοπίας κ. κ. Θεοφίλου, τότε γνωρίζομεν, ότι ή διδασκαλία αυτή δέν είναι άκριβώς αυτή του Άγίου Κυρίλλου, των Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' Οικουμενικών Συνόδων"²³.

3. Τό φρόνημα τής Έκκλησίας, όπως φαίνεται μέσα από τά συναξάρια.

Είναι γεγονός ότι για την άκεραιότητα τής όρθοδόξου πίστεως τής Έκκλησίας υπερέμαχησαν οί μεγάλοι Πατέρες και διδάσκαλοι αυτής, οί όποιοι συνεδύαζαν την προσωπική έμπειρία τής θεώσεως μέ την ύψηλή θύραθεν παιδεία. Είχαν τίς προϋποθέσεις νά έρμηνεύσουν την πίστι και νά διατυπώσουν τά δόγματα. Ό Μέγας Άθανάσιος, ό Μέγας Βασίλειος, ό άγιος Γρηγόριος ό Θεολόγος, ό άγιος Κύριλλος και άλλοι μεταγενέστεροι σήκωσαν τό μεγάλο βάρος του άγώνος κατά των αίρέσεων.

Ό Θεός όμως χάριν των άπλουστέρων οικονόμησε νά γίνουν και μεγάλα θαύματα, μέσω των όποιων οί μέν Όρθόδοξοι θά έδραιώνοντο στην πίστι, οί δέ καλόγνωμοι αίρετικοί θά έπέστρεφαν έν μετανοία. Είναι γνωστό τό θαύμα του άγίου Σπυρίδωνος κατά την Α' Οικουμενική Σύνοδο, καθώς και τό θαύμα τής άγίας μεγαλομάρτυρος Εύφημίας κατά την Δ' Οικουμενική Σύνοδο.

Παρόμοια θαυμαστά γεγονότα σώζονται μέσα στα συναξάρια. Και μόνον ότι τά συναξάρια άποτελούν άναπόσπαστο μέρος τής λατρείας τής Έκκλησίας και οί Όρθόδοξοι τρέφονται από αυτά, είναι άρκετό νά δείξη την μεγίστη σημασία πού έχουν για τό προκείμενο θέμα, του κατά πόσον οί Άντιχαλκηδόνιοι έχουν την ίδια πίστι μέ την Έκκλησία.

Οί όρθόδοξοι Χριστιανοί του Ε' και του ΣΤ' αιώνας και οί όρθόδοξοι Χριστιανοί τής σήμερα, ως μέλη τής αυτής Μιάς Άγίας Έκκλησίας του Χριστού, δέν μπορούν νά έχουν διαφορετικό φρόνημα για την όρθοδοξία των Άντιχαλκηδονίων. Τά κατωτέρω παραδείγματα είναι πολύ ένδεικτικά.

23. Μητροπ. Άξώμης Μεθοδίου, *Τό έργον τής Διορθοδόξου Θεολογικής Έπιτροπής διά τόν Διάλογον των Όρθοδόξων και των Άρχαίων Ανατολικών Έκκλησιών*, περι-οδ. *Abba Salama VII* (1976), σελ. 188-189.

Ὁ ὁσῖος Σάββας ὁ Ἁγιασμένος, τόν ὁποῖον ὁ Θεός ἐτίμησε μέ ἰδιαιτέρα σημεῖα τῆς Χάριτός Του, ὅπως εἶναι ἡ μέχρι σήμερα ἀφθορία καί τό εὐῶδες τοῦ ἁγίου λειψάνου του, εἶχε μέ σαφήνεια ἐκτιμήσει ὅτι ἡ πίστις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀποτελεῖ αἵρεσι. Στόν Βίο του ἀναφέρεται τό γεγονός τῆς ἐπισκέψεώς του στό ἀνάκτορα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κατά τήν διάρκεια τῆς ὁποίας ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ζητοῦσε νά λάβῃ τήν εὐλογία του ὥστε νά ἀποκτήσῃ τέκνο. Ὁ Ἅγιος τῆς εὐχήθηκε νίκες κατά τῶν βαρβάρων καί δόξα κοσμική, ἀλλά παρά τίς ἐπανελημμένες παρακλήσεις της δέν συγκατετέθη νά τήν εὐλογήσῃ γιά τήν ἀπόκτησι τέκνου, μόνο καί μόνο διότι ἡ Θεοδώρα εὐνοοῦσε ἀπροκάλυπτα τόν μονοφυσιτισμό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Στό Λειμωνάριο τοῦ Ἰωάννου Μόσχου, γραμμένο ἀκριβῶς τήν ἐποχή πού μᾶς ἐνδιαφέρει, ὑπάρχουν περισσότερες ἀπό δέκα ὑποθέσεις πού ἀναφέρονται στίς σχέσεις Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καί πού μαρτυροῦν γιά τήν ἀνορθοδοξία τῆς πίστεως τῶν δευτέρων. Θά παρουσιάσουμε μέ συντομία ὠρισμένες ἀπό τίς ὑποθέσεις²⁴.

Κεφάλαιο 26: Ὁ μοναχός Θεοφάνης, νεστοριανός, δυσκολεύεται νά ἀπαρνηθῇ τήν αἵρεσι τοῦ Νεστορίου, ὅπως τόν συμβούλευε ὁ ἀββᾶς Κυριακός. «Ὅλοι λένε ὅτι ἡ σωτηρία ὑπάρχει στήν δική τους πίστι», διαμαρτύρεται ὁ Θεοφάνης. Ἀλλά μέ ταπεινῶσι ζητᾷ τήν προσευχή τοῦ Κυριακοῦ νά τοῦ ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια. Μετά ἀπό προσευχή τοῦ ἀββᾶ Κυριακοῦ, λαμβάνει πληροφορία. Ἐν ὁράματι βλέπει σ' ἓνα σκοτεινό καί δυσῶδη τόπο ὅλους τοὺς αἵρετικούς: Νεστόριο, Θεόδωρο, Εὐτυχή, Ἀπολινάριο, Εὐάγριο, Δίδυμο, Διόσκορο, Σεβήρο, Ἄρειο, Ὠριγένη καί μερικούς ἄλλους. Μετά ἀπό αὐτή τήν ὀπτασία ἐπιστρέφει στήν μυστηριακή κοινωνία τῆς ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Κεφάλαιο 30: Ὁ μοναχός Ἰσίδωρος, ὁ ὁποῖος ὅλη τήν μοναχική του ζωή περνᾷ μέ ἀκατάπαυστα δάκρυα, διηγείται τήν αἰτία τοῦ πένθους του. Ὡς λαϊκός ἀνῆκε μαζί μέ τήν γυναῖκα του στήν αἵρεσι τοῦ Σεβήρου. Ὅταν κάποτε βεβήλωσε τήν ἁγία Κοινωνία τῶν Ὀρθοδόξων πετώντας τήν ἀπό τό παράθυρο στόν βοῦρκο, εἶδε νά πέφτῃ κεραυνός καί νά παίρῃ τήν θεία Κοινωνία. Αὐτή στάθηκε ἡ αἰτία τῆς μεταστροφῆς του.

24. PG 87, 2872-2937.

Κεφάλαιο 36: Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἐφραίμιος ζητᾶ μέ πολλές παρακλήσεις καί νουθεσίες ἀπό κάποιον σεβηριανό στυλίτη νά ἐπιστρέψῃ στήν Ἐκκλησία. Ἐκεῖνος τοῦ ζητᾶ σημεῖο: νά μποῦν καί οἱ δύο στήν φωτιά· ἡ ἀλήθεια θά εἶναι μέ τό μέρος ἐκείνου πού θά σωθῇ. Ὁ πατριάρχης μέ πολλή ταπείνωσι ζητᾶ νά ἀποφευχθῇ τό ἐγχείρημα, ἀλλά γιά τήν σωτηρία τοῦ μοναχοῦ τό ἐπιχειρεῖ. Ὁ στυλίτης μένει ἔκθαμβος καί ἀρνείται τήν εἴσοδο στήν φωτιά. Τότε ὁ πατριάρχης πετᾶ τό ὠμόφορο του μέσα στίς φλόγες. Μετά ἀπό τρεῖς ὥρες τό ὠμόφορο ἀνασύρεται ἀκέραιο. Ὁ στυλίτης ἀναθεματίζει τόν Σεβήρο καί κοινωνεῖ μέ τόν πατριάρχη Ἐφραίμιο.

Κεφάλαιο 46: Ὁ ἀββάς Κυριακός βλέπει ἐν ὁράματι τήν Κυρία Θεοτόκο συνοδευομένη ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Θεολόγο καί τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Βαπτιστή. Στήν πρόσκλησί του νά εὐλογήσουν τό κελλί του, ἡ Κυρία Θεοτόκος ἀπήντησε αὐστηρά: «Ἔχεις τόν ἐχθρό μου στό κελλί σου καί πῶς ζητᾶς νά μπῶ μέσα;» Ἐπρόκειτο γιά δύο λόγους τοῦ Νεστορίου στίς τελευταῖες σελίδες ἑνός βιβλίου, οἱ ὁποῖες καί πετάχθηκαν ἀμέσως.

Κεφάλαια 48 καί 49: Δύο ἐπίσημα πολιτικά πρόσωπα, ἡ Κοσμιανή καί ὁ Γήβημερ, ἐμποδίζονται νά προσκυνήσουν τόν ζωοδόχο Τάφο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πρώτη ἀπό τήν Κυρία Θεοτόκο καί ὁ δεύτερος ἀπό ἕνα μυστηριῶδες κριάρι. Μόνο ὅταν κατά συμβουλή τῶν κληρικῶν τοῦ Παναγίου Τάφου ἀπεκήρυξαν τήν αἵρεσί τους –ἦσαν ὀπαδοί τοῦ Σεβήρου–, μπόρεσαν νά προσκυνήσουν.

Κεφάλαιο 79: Στό σπίτι ἑνός πλουσίου λαϊκοῦ, ἀνήκοντος στήν αἵρεσι τοῦ Σεβήρου, βρέθηκαν μερίδες θείας Κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων. Εἶχαν φυλαχθῇ ἀπό ἔτους στό ντουλάπι ἑνός ὀρθοδόξου ὑπηρέτου. Ὁ οἰκοδεσπότης θέλησε νά τίς καταστρέψῃ. Εἶδε ὅμως, ὅπως παραδόξως, νά ἔχουν φυτρώσει πάνω στίς μερίδες στάχυα. Μετανοιωμένος κοινοποίησε τό θαῦμα στόν ἅγιο ἐπίσκοπο Διονύσιο καί τίς μερίδες μέ τά στάχυα εἶδαν ὅλο τό πλῆθος τῆς πόλεως. Πολλοί τότε ἐπέστρεψαν στήν ἀγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία.

Αὐτή εἶναι ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς εἶναι δυνατόν ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία, πού τότε ἔζησε αὐτά τά θαύματα, τώρα νά πιστεύσῃ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι «διετήρησαν πάντοτε πι-

στῶς τήν αὐτήν αὐθεντικήν Ὀρθόδοξον Χριστολογικὴν πίστιν καὶ τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως»!

Γ'. ΔΟΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

1. Εἶναι ὁ Σεβῆρος Ὀρθόδοξος;

Μέ τήν Γ' Κοινή Δήλωσί της (1993) ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου προτείνει τὴν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, πού ἔχουν ἐπιβληθῆ κατά τό παρελθόν σέ πρόσωπα ἢ Συνόδους, ἐάν ἀναγνωρισθῆ ὅτι τὰ πρόσωπα ἢ αἱ Σύνοδοι ἦσαν ὀρθόδοξοι στήν διδασκαλία τους²⁵. Ὑπάρχουν παραλλήλως ὠρισμένα δημοσιεύματα, παλαιότερα καὶ πρόσφατα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ὡς νόμιμη τὴν παραδοχὴ ὅτι ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου εἶναι ὀρθόδοξος.

Πιστεύουμε ὅτι δέν εὐσταθεῖ αὐτὴ ἡ παραδοχὴ, διότι ὁ Σεβῆρος ἔχει καταδικασθῆ συνοδικῶς. Στὴν ἀναφορὰ μας αὐτὴ θίγουμε ὠρισμένα σημεῖα τῆς Χριστολογίας του, τὰ συγκρίνουμε πρὸς τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ καταλήγουμε σέ συμπεράσματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διαφαίνεται ἡ ὀρθότης τῆς καταδίκης τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς διδασκαλίας του.

Ὡς πηγές γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου χρησιμοποιοῦμε τίς μελέτες τοῦ ἀντιχαλκηδονίου καθηγητοῦ V. C. Samuel²⁶.

Μία ἀπὸ τίς ταξινομήσεις τῶν δογματικῶν διαφορῶν μεταξὺ Σεβήρου καὶ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ πού κάνει ὁ Samuel θὰ ἀποτελέσῃ τό εἰσαγωγικὸ κείμενο. Γράφει:

«1. Ὁ χαλκηδόνιος Θεολόγος ἀποδέχεται ὅλες τίς ἀλεξανδρινές ἐκφράσεις, περιλαμβανομένης τῆς “μία σεσαρκωμένη φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου”. Κάνοντας αὐτὸ ὁ Δαμασκηνός λαμβάνει τὸν ὄρο “φύσις” μέ τὴν ἔννοια “οὐσία”. Ἀλλὰ ὁ Σεβῆρος ἐπιμένει ὅτι αὐτὴ ἡ ἔννοια δέν ἐξασφαλίζει τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα τοῦ Ἰησοῦ

25. *Ἐπίσκεψις*, 498/30.11.1993.

26. Στὴν παροῦσα ἐργασία χρησιμοποιήσαμε τίς μελέτες τοῦ ἀντιχαλκηδονίου καθηγητοῦ Samuel διότι, α) ἦσαν ἀπὸ τίς λίγες ἀντιχαλκηδόνιες πηγές πού εἶχαμε στήν διάθεσί μας, β) ἀναλύει ἐπαρκῶς τὸν Σεβῆρο καὶ ἐπιτρέπει τὴν εὐκολώτερη προσέγγισί του καὶ γ) ὡς ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος περιωπῆς ἀποτελεῖ αὐθεντικὴ πηγὴ πληροφοριῶν γιὰ τὴν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου.

Χριστού, και ότι για την εξασφάλισή της πρέπει να όμολογηθῆ ὁ ὑποστατικός χαρακτήρας τῶν φύσεων πού συνῆλθαν πρὸς ἑνωσι.

2. Ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός δέν λέγει ξεκάθαρα τί ἔννοεῖ μέ τήν ἔκφρασι “σύνθετο Πρόσωπο” ἢ “σύνθετος Ὑπόστασις”, μολονότι τήν ἀποδέχεται. Ὁ Σεβήρος χρησιμοποιεῖ τήν φράσι καί διασαφηνίζει τό νόημά της. Ἡ μία Ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ, λέγει, ἔχει σχηματισθῆ ἀπό τήν συνδρομή (concurrence) τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ἀνθρωπότης ἐξατομικεύθηκε (became individuated), καί γι’ αὐτό διατηρεῖ τόν ὑποστατικό της χαρακτήρα, καθὼς καί τήν δυνατότητα ἀνθρωπίνης ἐκφράσεως τῶν θείων ἐνεργειῶν καί ἰδιοτήτων, καί παραλλήλως θείας ἐκφράσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν καί ἰδιοτήτων, γιά νά μπορεῖ νά γίνῃ καταληπτῆ ἀπό μᾶς.

3. Ὁ Σεβήρος δέν πιστεύει ὅτι, γιά νά διασώζεται ἀληθινή ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῷ Χριστῷ, εἶναι ἀναγκαῖες ἐκφράσεις ὅπως “ἐν δύο φύσει”, “δύο θελήσεις”, “δύο ἐνέργειες” καί τά ὅμοια. Κατά τήν ἄποψί του, αὐτές οἱ ἐκφράσεις εἰσάγουν διαίρεσι τοῦ ἑνός Χριστοῦ καί δέν μποροῦν ἐπομένως νά βεβαιώσουν μία ἀληθινή σάρκωσι.

4....

5. Ἡ ἐμμονή τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ στήν θέωσι τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ σχετικοποιεῖται μέ τό νά μή παραδέχεται τόν ὑποστατικό χαρακτήρα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐνῶ ὁ Σεβήρος ἐπ’ αὐτοῦ εἶναι ἀνένδοτος»²⁷.

Ἐάν ἔχουμε σωστά κατανοήσει τόν καθηγητή Samuel, ὁ Σεβήρος φαίνεται ὅτι προσπαθεῖ νά κατανοήσῃ τό μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως χρησιμοποιώντας ὡς ὄργανο τήν ἀριστοτελική φιλοσοφία. Γι’ αὐτό, ὅπως φαίνεται ἀπό τά κείμενα τοῦ Samuel καί ἀπό τό ἀνωτέρω ἀπόσπασμα: διακρίνει μεταξύ οὐσίας καί φύσεως, ταυτίζει τήν φύσι μέ τήν ὑπόστασι, κατανοεῖ τήν ὑποστατική ἑνωσι διαφορετικά ἀπό τοὺς ἁγίους Πατέρας, διακρίνει μεταξύ ὑποστάσεως καί προσώπου, ἀποδίδει τήν θέλησι καί τήν ἐνέργεια στό πρόσωπο καί ὄχι στήν φύσι καί, τέλος, δέν ἔννοεῖ ὀρθοδόξως τόν τρόπο τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσλήμματος.

27. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, περιοδ. *Abba Salama*, IV (1973), σελ. 181-182.

Στήν συνέχεια θά ἰδοῦμε ἀναλυτικά τά σημεῖα, στά ὅποια ὁ Σεβήρος δέν συμφωνεῖ μέ τούς Πατέρας.

α) Ὁ Σεβήρος θεολογεῖ ἀριστοτελικῶς.

Ὁ Σεβήρος δέν εἶναι ὁ πρῶτος πού χρησιμοποιεῖ τήν ὀρολογία τῆς ἐποχῆς του μέ περιεχόμενο πού τῆς δίδει ἡ ἀριστοτελική φιλοσοφία. Ὁ Ἄρειος καί οἱ λοιποὶ αἵρετικοὶ ἔκαναν ἀκριβῶς τό ἴδιο, στήν προσπάθειά τους νά κατανοήσουν λογικά τό μυστήριον. Οἱ ἅγιοι Πατέρες χρησιμοποίησαν τήν ἴδια ὀρολογία, ἀλλά τῆς ἔδωσαν τέτοιο περιεχόμενο πού νά μπορεῖ νά ἐκφράσῃ ὅσα οἱ ἴδιοι ἐγνώριζαν ἀπό προσωπική ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ καί τόν ἄνωθεν φωτισμό. Γράφει ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«Οἱ μέν ἔξω φιλόσοφοι κατά τόν προλελεγμένον λόγον διαφοράν εἶπον οὐσίας καί φύσεως... Οἱ δέ ἅγιοι Πατέρες παρεάσαντες τάς πολλὰς ἐρεσχειλίας τό μέν κοινόν καί κατά πολλῶν λεγόμενον, ἤγουν τό εἰδικώτατον εἶδος, οὐσίαν καί φύσιν καί μορφήν ἐκάλεσαν, οἷον ἄγγελον, ἄνθρωπον, ἵππον, κύνα καί τά τοιαῦτα... Τό δέ μερικόν ἐκάλεσαν ἄτομον καί πρόσωπον καί ὑπόστασιν, οἷον Πέτρος, Παῦλος»²⁸.

Καί ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ταυτίζει πλήρως τούς ὄρους οὐσία καί φύσις (PG 91, 149B) καί τούς ὄρους ὑπόστασις καί πρόσωπον (PG 91, 152A).

Ἐπιμένουν μέχρι σήμερα οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὅτι ἐπί τῆς Θεολογίας –δηλαδή στό τριαδικό δόγμα– οἱ Πατέρες ἔκαναν διάκρισι μεταξύ φύσεως καί ὑποστάσεως, ἐνῶ ἐπί τῆς Οἰκονομίας –δηλαδή στό χριστολογικό δόγμα– ἐταύτιζαν τούς ὄρους. Αὐτή ὅμως ἡ ἄποψις δέν συμφωνεῖ μέ τήν γνώμη τῶν ἁγίων Πατέρων. Ὁ ἅγιος Μάξιμος βλέπει πονηρία στό νέο ἐφεύρημα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων²⁹, ἐνῶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐρωτᾷ τόν λόγο γιά τόν ὅποιο πρέπει κανεῖς νά ταυτίζει τούς ὄρους ἐπί τῆς Οἰκονομίας.

Ἔχει ἐπανειλημμένως λεχθῆ ὅτι ἡ ἀσάφεια στήν ὀρολογία ἐδημιούργησε τίς τεράστιες δυσχέρειες στήν ἀλληλοκατανόησι μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατά τούς αἰῶνας πού ἀκολούθησαν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Χρησιμοποιεῖται μάλιστα τοῦ-

28. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Φιλοσοφικά Κεφάλαια*, Ε.Π.Ε., τόμ. 2, 1991, σελ. 112-114.

29. «Σευήρος κακούργως ταυτόν εἶναι λέγει τῆ φύσει τήν ὑπόστασιν» (PG 91, 40A).

το σήμερα ως μοχλός για την επανένωσι των διεστώτων, υπό την έννοια ότι υπάρχει ή ίδια πίστις, έστω και εάν οι δύο πλευρές δεν μπόρεσαν να κατανοήσουν αλληλούς.

Νομίζουμε ότι αυτό δεν είναι σωστό. Οι άγιοι της Έκκλησίας, πού είχαν τό ίδιο φρόνημα, διετύπωσαν τό χριστολογικό δόγμα έξίσου όρθόδοξα ακόμη και μέ διαφορετικούς όρους³⁰. Άλλά ούτε και ή ασάφεια στην όρολογία υπήρξε καθοριστικός παράγων για άνορθοδοξία. Για παράδειγμα, ό άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος και ό Θεόδωρος Μοψουεστίας ήσαν σύγχρονοι και συνασκηταί· όμως ό ένας είναι Πατήρ της Έκκλησίας και ό άλλος μέγας αίρεσιάρχης. Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι άγιοι Κύριλλος Άλεξανδρείας και Λέων Ρώμης, οι όποιοι έξίσου αυθεντικά και όρθόδοξα διετύπωσαν τό χριστολογικό δόγμα, αν και πολεμοῦσαν διαφορετικές αίρέσεις και απέβλεπαν σέ διαφορετικό στόχο: ό πρώτος στην κατοχύρωσι της ένότητας και μοναδικότητας του προσώπου του Χριστού, χωρίς αναίρεσι της πραγματικότητας των δύο έν Χριστῶ φύσεων· και ό δεύτερος στην διασφάλισι της πραγματικότητας των δύο φύσεων, χωρίς αναίρεσι της ένότητας και μοναδικότητας του προσώπου.

Νομίζουμε, έπομένως, ότι καθοριστικός παράγων για όρθοδοξία ή μή ήταν ή βαθυτέρα σύλληψις του ζητήματος· για την όποια κάνει λόγο και ό αείμνηστος π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ³¹.

Παρατηρήσαμε ότι σέ κανένα από τά κείμενα των άγίων Πατέρων δεν γίνεται λόγος περί συγκαταβάσεως προς τους αίρετικούς, επειδή τάχα έχουν ως έλαφρυντικό για την άνορθοδοξία τους την ασάφεια περί την όρολογία³². Παραθέτουμε τίς γνώμες δύο Άγίων χαρακτηριστικές ως προς τό ύφος μέ τό όποιο αντιμετωπίζουν τό ζήτημα της όρολογίας.

30. Π.χ. ό άγιος Έπιφάνιος Κωνσταντίας της Κύπρου έγραφε: «Ό υπέρ ήμῶν τό πάθος ύπομείνας έν αληθεία έν σαρκί και έν τη τελεία ενανθρωπήσει, παθῶν έν αληθεία επί του σταυροῦ, συνούσης αυτῶ της θεότητας, άλλ' ου θεραπείς εις τό πάσχειν, οὔσης δέ άπαθοῦς και άτρέπτου· των δύο άκολουθιῶν σαφῶς κατανοουμένων, Χριστοῦ πάσχοντος υπέρ ήμῶν σαρκί, άπαθοῦς δέ μένοντος έν θεότητι· ου του ανθρώπου κατ' ιδίαν ὄντος και της θεότητας κατ' ιδίαν, αλλά συνούσης της θεότητας, μή πασχούσης δέ διά τό άκραιφνές και असύγκριτον της οὔσιας» (PG 42, 813C).

31. Γεωργ. Φλωρόφσκυ, *Οί Βυζαντινοί Πατέρες...* ένθ' άνωτ., σελ. 531-532.

32. Σέ συγγραφές συγχρόνων θεολόγων συναντάται ένα πνεῦμα συγκαταβάσεως, αλλά νομίζουμε πώς δεν είναι σωστό.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «Ἐτι δέ Διόσκορος καί Σεβήρος καί ἡ πολυπληθής ἀμφοτέρων συμμορία μίαν τινά καί τήν αὐτήν ὑπόστασιν ἀπεδέξαντο, ὀρίσαντες ὁμοίως μίαν καί τήν φύσιν εἶναι, “μῆ εἰδότες ἅ λέγουσι μήτε νοοῦντες περί τίνων διαβεβαιοῦνται”. Νόσος δέ τις ἢ πλάνη τῆς διανοίας αὐτῶν ἐν τούτῳ ἦν, ὅτι ταυτόν εἶναι φύσιν καί ὑπόστασιν ἐνόησαν»³³.

Ὁ δέ ἅγιος Μάξιμος: «Ὁ Σεβήρος κακούργως ταυτόν εἶναι λέγει τῇ φύσει τήν ὑπόστασιν»³⁴.

β) Ὁ Σεβήρος δέχεται ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει ὡς ὑπόστασις.

Ὅπως ἔχουμε ἤδη εἰπεῖ, ὁ Σεβήρος χρησιμοποιεῖ τούς ὄρους οὐσία, φύσις, ὑπόστασις, πρόσωπο μέ τό περιεχόμενο πού τούς δίνει ἡ ἀριστοτελική φιλοσοφία. Γιά τόν Σεβήρο ἡ φύσις πού δέν νοεῖται στίς συγκεκριμένες ὑποστάσεις, ἀλλά θεωρεῖται γενικά ὡς ἡ οὐσία τῶν ὁμοειδῶν ὑποστάσεων, εἶναι μία ἀφηρημένη ἔννοια (abstract) καί δέν ὑπάρχει πραγματικά. Ὅταν ἡ οὐσία ἐξατομικεῖται στίς ὑποστάσεις, ἡ φύσις γίνεται συγκεκριμένη, λαμβάνει ὑποστατικό χαρακτήρα, καθίσταται ἄτομο (individual) καί εἶναι ἐνεργός. Στό παρακάτω ἀπόσπασμα γίνεται σαφές αὐτό πού εἶπαμε³⁵:

«Στήν περίπτωσι τοῦ ἀνθρώπου, τήν στιγμή ἀκριβῶς τῆς συνδρομῆς τῆς οὐσίας τοῦ σώματος καί τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, αὐτός ἔρχεται στήν ὑπαρξί ὡς ψυχοσωματική ὁλότης καί λαμβάνει πρόσωπο. Οἱ δύο οὐσίες δέν ἐνώνονται ὡς οὐσίες, ἀλλά τήν στιγμή ἀκριβῶς τῆς ἐνώσεως γίνονται ὑποστατικές πραγματικότητες. “Τό σῶμα καί ἡ ψυχή”, γράφει ὁ Σεβήρος, “ἀπό τά ὅποια συνίσταται ὁ ἄνθρωπος, διατηροῦν τήν ὑπόστασί τους”... Τό σημεῖο αὐτό μπορεῖ νά ἐξηγηθῆ ὡς ἐξῆς. Ὑπόστασις εἶναι ἡ συγκεκριμένη ὑπαρξις πού παράγεται ἀπό τήν ἐξατομικεῖσι (individuation) μιᾶς οὐσίας»³⁶.

33. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Πρός τόν ἐπίσκοπον δῆθεν τοῦ Δαραΐας τόν Ἰακωβίτην*, Ε.Π.Ε., τόμ. 4, 1990, σελ. 346.

34. PG 91, 40A.

35. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 136.

36. Κατά τήν ὀρθόδοξο δογματική διδασκαλία στίς ὑποστάσεις τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐνθεωρεῖται ὁλόκληρη ἡ φύσις πού κατηγορεῖται τοῦ εἶδους. Ἡ ὑπόστασις εἶναι αὐτή πού στό κοινόν τῆς φύσεως παρέχει τά ἰδιάζοντα ὑποστατικά χαρακτηριστικά.

Αυτό τό παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπου, συνθέτου ἀπό σῶμα καί ψυχή, μεταφέρει ὁ Σεβήρος καί στόν Χριστό. Κατά ἀνάλογο τρόπο, λέγει, ὑπάρχουν ἡ θεία καί ἡ ἀνθρωπίνη φύσις στόν Χριστό. Δέν θά σταθοῦμε ἐπί τοῦ παρόντος στό κατά τά ἄλλα θεμελιῶδες θέμα, ὅτι δέν μπορεῖ τό παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπου νά μεταφερθῆ στόν Χριστό³⁷.

Ἐκεῖνο πού ἔχει ἰδιαίτερη σημασία σ' αὐτή τήν συνάφεια εἶναι ὅτι κατά τόν Σεβήρο ἡ ἀνθρωπίνη φύσις συμμετέσχε στήν ἔνωση – ἄν καί ὄχι πρίν ἀπό τήν στιγμή τῆς ἐνώσεως – ὡς ὑπόστασις, καί μάλιστα ἔχοντας τά στοιχεῖα πού τήν καθιστοῦν πρόσωπο:

«Ἐπομένως, ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης πραγματικά συνέδραμαν εἰς ἓνα. Τήν στιγμή πού ἡ θεότης ἤλθε πρὸς ἔνωσην διὰ τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ, ἡ ἀνθρωπότης ἤλθε πρὸς ἔνωσην ὡς ἄτομον (in an individuated state). Ὅπως γράφει ὁ Σεβήρος: “Μία ὑπόστασις ὁ Θεός Λόγος αὐτός ἔνωσε στόν ἑαυτό του ὑποστατικῶς μία ἰδιαίτερη (particular) σάρκα, πού εἶχε ψυχή λογική καί νοερά, τήν ὁποία καί προσέλαβε ἀπό τήν Θεοτόκο Μαρία”. Οἱ δύο φύσεις, λοιπόν, οἱ ὁποῖες συνηλθαν πρὸς ἔνωση ἦσαν ὑποστάσεις, μολοντί ἡ ἀνθρωπότης ἔλαβε τήν ὑποστατική της κατάστασι μόνο κατά τήν ἔνωση»³⁸.

Καί τό ἐπόμενο ἀπόσπασμα εἶναι πολύ διευκρινιστικό:

διὰ τῶν ὁποίων καί διαφοροποιεῖται ἀπό τίς ὑπόλοιπες ὑποστάσεις. Εὐκόλα μπορεῖ κανεὶς νά ἐννοήσῃ ὅτι κατά τήν ἄποψι τοῦ Samuel ἡ ἐξατομικεύσις τῆς οὐσίας εἶναι αὐτή πού παράγει τήν ὑπόστασι. Ἄς θυμηθοῦμε ὅμως ὅτι στήν ὀρθόδοξο διδασκαλία τονίζεται τό ὄντολογικό προβάδισμα τῆς Ὑποστάσεως ἔναντι τῆς φύσεως: «“Καί τῷ Μωυσῆ δέ χρηματίζων ὁ Θεός, οὐκ εἶπεν ἔγώ εἰμί ἡ οὐσία”, ἀλλ’ ἐγώ εἰμί ὁ ὦν· οὐ γάρ ἐκ τῆς οὐσίας ὁ ὦν, ἀλλ’ ἐκ τοῦ ὄντος ἡ οὐσία· αὐτός γάρ ὁ ὦν ὄλον ἐν ἑαυτῷ συνείληφε τό εἶναι”... Τό Πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, κατά τό προαναφερθέν χωρίον τοῦ ἀγίου Παλαμά, δέν εἶναι “προῖόν” τῆς Θεότητος, τῆς θείας φύσεως, ἀλλά εἶναι ἀκριβῶς ὁ ὦν ὡς θεῖον Πρόσωπον τό ὁποῖον “ἐνυποστασιάζει”, δηλαδή ὑποστατικοποιεῖ τήν Θεία φύση Του καί Τῆς δίνει “τόν τρόπο τῆς ὑπάρξεως”» (Ἐπισκόπου Ἀθανασίου Γιεβτιτς, *Φῶς ἰλαρόν*, ἔκδ. Ἀκρίτας, σελ. 134-135).

37. Τό παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῆ μόνο ὑπό τήν ἔννοια ὅτι, ὅπως ἐκ ψυχῆς καί σώματος ἓνας ἀνθρώπος ἀποτελεῖται καί ὄχι δύο, ἔτσι καί ὁ Χριστός ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος εἶναι ἓνας καί ὄχι δύο. Ὅλα τά ἄλλα στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τήν ἔνωση σώματος καί ψυχῆς δέν μποροῦν νά μεταφερθοῦν στόν Χριστό. Βλ. ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, Γ' (3) 47, ἐν Ε.Π.Ε., τόμ. 1, 1976, σελ. 288-292 καί, *Πρὸς τόν Ἐπίσκοπον τοῦ Δαριαίας τόν Ἰακωβίτην*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 396-398.

38. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ 163.

«Ἐνώνοντας τήν ἀνθρωπότητα στόν ἑαυτό του ὁ Θεός Λόγος, τήν προσλαμβάνει μόνο ὡς μία ἀφηρημένη πραγματικότητα (abstract), χωρίς νά εὐρίσκεται σέ ὑποστατική ἢ προσωπική κατάσταση; Ἐάν ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ δέν ἔχει τά στοιχεῖα πού τήν καθιστοῦν πρόσωπο, μπορεῖ νά λειτουργήσῃ κατά τινά τρόπο στήν ἐνσάρκωσι;»³⁹.

Ἀντιπαραθέτοντας τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας διαπιστώνουμε τήν διαφορά ἀπό τήν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου. Εἶναι κοινός τόπος ὅτι ἡ φύσις λαμβανομένη “ψιλῆ θεωρία” εἶναι κάτι ἀφηρημένο. Ὁ Θεός Λόγος, κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, προσέλαβε ὄχι τήν ἔτσι νοουμένη φύσι οὔτε τήν ἐν τῷ εἶδει θεωρουμένη, δηλαδή ὅλους τούς ἀνθρώπους μαζί, ἀλλά τήν ἐν ἀτόμῳ, ἡ ὁποία εἶναι αὐτή ἡ ἐν τῷ εἶδει⁴⁰, ἡ ὁποία ὅμως δέν ἔχει ὑποστατικό χαρακτήρα, ἀλλά ὅλη ἐνθεωρεῖται σέ κάθε ὑπόστασι τοῦ αὐτοῦ εἶδους⁴¹. Γράφει λοιπόν ὁ Ἅγιος:

«Οὐ γάρ ἰδιοσυστάτως ὑπέστη ἡ τοῦ Θεοῦ Λόγου σάρξ οὐδέ ἕτερα ὑπόστασις γέγονε παρά τήν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν, ἀλλ’ ἐν αὐτῇ ὑποστᾶσα ἐνυπόστατος μᾶλλον καί οὐ καθ’ ἑαυτήν ἰδιοσύστατος ὑπόστασις γέγονε»⁴².

Καί σέ ἄλλο ἔργο του πάλι:

«Δεῖ δέ γινώσκειν, ὅτι φύσεις μὲν ἐνωθῆναι ἀλλήλαις καθ’ ὑπόστασιν ἐνδέχεται, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καί φύσιν προσληφθῆναι ὑπό ὑποστάσεως καί ἐν αὐτῇ ὑποστῆναι δυνατόν, ἅπερ ἀμφοτέρα ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ θεωροῦνται..., ἐκ δύο δέ φύσεων ἀποτελεσθῆναι μίαν φύσιν σύνθετον ἢ ἐκ δύο ὑποστάσεων μίαν ὑπόστασιν παντελῶς ἀδύνατον... Καί πάλιν ἀδύνατον τά ἅπαξ καθ’ ἑαυτά ὑποστάντα ἕτεραν ἀρχήν ὑποστάσεως σχεῖν»⁴³.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος εἶχε σαφῶς ἐντοπίσει τήν δυνατότητα νά ἀποδοθῇ στόν Σεβήρο νεστοριανική ἀντίληψις ἐνώσεως τῶν φύσεων: «Εἰ

39. V. C. Samuel, *Further Studies in the Christology of Severus of Antioch*, περιοδ. Ἐκκλησιαστικός Φάρος, τόμ. NH’ 1976, σελ. 290.

40. Ἅγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (11) 55.

41. Ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (6) 50. «Φαμέν πᾶσαν καί τελείαν τήν φύσιν τῆς θεότητος ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων ἐνωθῆναι πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καί οὐ μέρος μέρει».

42. Ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (9) 53.

43. Ἅγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Φιλοσοφικά κεφάλαια*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 208-210.

δέ πάλιν ἐξ ὑποστάσεων ἡγουν προσώπων λέγων γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν, τὴν Ἐβιῶνος, Παύλου τε τοῦ Σαμωσατέως καὶ Νεστορίου διαίρεσιν ἀποδειχθῆ φρονῶν...»⁴⁴.

Εἶναι φυσικό οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά μή δέχωνται τὴν κατηγορία ἐπὶ νεστοριανισμῶ, πού τούς προσάπτει ὁ ἅγιος Μάξιμος καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐμεῖς, διότι ἡ ἀναφορά τους στόν ὑποστατικό χαρακτήρα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δέν σημαίνει κατ' αὐτούς νεστοριανισμό, ἀλλά τὴν ἐξασφάλισι τῆς πραγματικότητος τῆς φύσεως. Ὅμως ἡ ἔνστασις των αὐτῆ δέν ἔχει ἀντίκρουσμα, διότι γιὰ τὴν ὀρθόδοξη διατύπωσι τοῦ δόγματος δέν ἀρκεῖ ἡ καλή πρόθεσις, ἀλλά ἀκόμη τό ὀρθό φρόνημα, οἱ ὀρθές προϋποθέσεις καὶ ἡ σαφῆς διατύπωσις. Πῶς μπορεῖ κανεὶς νά κάνει διάκρισι μεταξὺ ὑποστάσεως καὶ ὑποστάσεως; Ἐκτός ἐάν ἡ μία ὀνομασθῆ ὑπόστασις καὶ ἡ ἄλλη πρόσωπο. Ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημείο, ὅμως, εὐρίσκεται καὶ ἡ ἄλλη λανθασμένη φιλοσοφική προϋπόθεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: ἡ διαφοροποιήσις ὑποστάσεως καὶ προσώπου⁴⁵. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ σύγχυσις στό μυστήριο τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως.

Θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά κάνουμε μία παρατήρησι, πού ἔχει σχέσι μέ τόν ὑποστατικό, κατὰ Σεβῆρον, χαρακτήρα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ καθηγητής π. Ἰωάννης Ρωμανίδης εἶχε θίξει τό θέμα αὐτό κατὰ τὴν ἀνεπίσημη συνέλευσι τοῦ Bristol⁴⁶ καὶ εἶχε ἐπίσης εὐαισθητοποιήσει τούς Ὀρθοδόξους θεολόγους κατὰ τὴν συνέλευσι τῆς Δι-

44. PG 91, 40C.

45. Τό θέμα τῆς διαφοροποιήσεως ὑποστάσεως καὶ προσώπου γενικά τό θίγει ὁ Samuel στό *The Christology of Severus of Antioch*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 136-138, τό ἐφαρμόζει ὅμως στόν Χριστό στό *One Incarnate Nature of God the Word*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, ed. Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis, (WCC: Geneva, 1981), σελ. 91-92, ὅπου, στήν παρατήρησι τοῦ π. Ρωμανίδη ὅτι ἡ φράσις «ἡ ἔνωσις ἔφερε στήν ὑπαρξί. ἕνα Πρόσωπο» ὑπενθυμίζει νεστοριανισμό, ἀπήντησε ὅτι ἡ «πρότασις βασιζέται στήν ἔμφασι τοῦ Σεβήρου ὅτι ὑπῆρξε διάκρισις μεταξὺ τοῦ πρό τῆς σαρκώσεως Ἰοῦ καὶ τοῦ σεσαρκωμένου Ἰοῦ. Μέ τόν τονισμό αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως ὁ Σεβῆρος δείχνει ὅτι ἡ ὑπόστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μολονότι συνέχεται μέ τὴν ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Ἰοῦ, δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ τελευταία. Ἡ ὑπόστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι μιά σύνθετος ὑπόστασις, ἡ ὁποία σχηματίσθηκε ἀπό τὴν συνδρομή τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος».

46. V. C. Samuel, *The Manhood of Jesus Christ in the Tradition of the Syrian Orthodox Church*, GOTR, τόμ. XIII:2, Fall 1968, σελ. 166.

ορθοδόξου Ἐπιτροπῆς στήν Addis Ababa τό 1971⁴⁷. Ἀναρωτώμεθα: Μήπως καί τό θέμα αὐτό ἐμπίπτει στό σύνολο τῶν θεμάτων πού δέν ἐξετάσθηκαν λεπτομερῶς, λόγω τῆς ἐπιλογῆς μιᾶς περισσότερο ἐπαγωγῶν μεθόδου κατά τόν ἐπακολουθήσαντα ἐπίσημο θεολογικό διάλογο;

γ) Ἡ ὑποστατική ἔνωσις κατά τόν Σεβήρο.

Ὁ ὅρος ὑποστατική ἔνωσις ἔχει χρησιμοποιηθῆ ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο⁴⁸ μέ τήν ἔννοια μιᾶς πραγματικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων στήν μία Ἰπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Τόν ὅρο αὐτό πολέμησαν οἱ Ἀντιοχεῖς⁴⁹ ὡς καινοφανῆ καί ὡς μή ἐκφράζοντα τό μυστήριό τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων ἐν Χριστῷ, καί γιά τόν λόγο αὐτόν ἀστόχησαν καί εὐρέθησαν στόν χῶρο τῆς αἰρέσεως.

Ἡ ὑποστατική ἔνωσις, ὀρθοδόξως ἐννοουμένη, ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος καί τό ὄπλο ἐναντίον πάσης χριστολογικῆς αἰρέσεως. Στά συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων εὐρίσκει κανεῖς πληθώρα ἀναφορῶν στό θεμελιῶδες αὐτό στοιχεῖο τῆς Χριστολογίας. Στό μυστήριό τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων ἡ Ἰπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἔχει τό ὄντολογικό προβάδισμα. Αὐτός ὁ Λόγος σαρκοῦται προσλαμβάνοντας σάρκα μέ ψυχή λογική καί νοερά καί ἐνώνοντάς τήν μέ τήν θεότητά του, εἰς τρόπον ὥστε αὐτή ἡ αἰδῖος Ἰπόστασις Του νά γίνῃ καί ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός. Τό ἐνυπόστατον τῆς προσληφθείσης σαρκός ἀποτελεῖ τήν τελειοτάτη δογματική διατύπωσι τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνώσεως. Ἡ “λειτουργία” τοῦ Θεοῦ Λόγου δέν ἐξαντλεῖται στό γεγονός καί μόνο ὅτι ἐνώθηκε μέ τήν σάρκα, ἀλλά στό ὅτι αὐτός ὁ Λόγος αἰδίως πλέον ἀποτελεῖ τήν Ἰπόστασι καί τό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου.

47. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 187-188.

48. «Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, σαρκί καθ' ὑπόστασιν ἠνωσθαι τόν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον» (β' ἀναθεματισμός ἁγίου Κυρίλλου).

49. «Ἐνα μὲν Χριστόν ὁμολογοῦμεν... καί τόν αὐτόν διά τήν ἔνωσιν Θεόν τε καί ἄνθρωπον ὀνομάζομεν, τήν δέ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν παντάπασι ἀγνοοῦμεν, ὡς ξένην καί ἀλλόφυλον τῶν Θεῶν Γραφῶν» (ἀπάντησις Θεοδωρήτου στόν β' ἀναθεματισμό).

Υπό τήν έννοια αὐτή ἡ ένωσις τῶν δύο φύσεων, ὡς κάποια διεργασία, δέν προηγείται ὄντολογικῶς ἀπό τόν “σχηματισμό” τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἐμμανουήλ, τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου. Μέ πιό ἀπλᾶ λόγια, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπικεντρώνουν τήν ἀντιληπτικῆ των ἱκανότητα στό ὅτι ἡ φύσις τοῦ Λόγου καί ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ένώθηκαν, καί ὄχι στό ὅτι ὁ Θεός Λόγος ένωσε τίς φύσεις στόν ἑαυτό Του. Καί ἐπομένως ἀντιλαμβάνονται τό Πρόσωπο ὡς καρπό τῆς ένώσεως, ένῶ στήν δευτέρα περίπτωση θά ἀντελαμβάνοντο ὅτι τό Πρόσωπο (ἦτοι ὁ Θεός Λόγος) ἐνεργεῖ τήν ένωσι.

Αὐτή ἡ διαφοροτική ἀντίληψις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων φαίνεται σαφῶς ἀπό τήν προσεκτική μελέτη πολλῶν ἰδικῶν τους κειμένων, ὅπως καί ἀπό τήν κατωτέρω φράσι: «Ἡ Ἐνωσις ἔφερε στήν ὕπαρξι ἓνα Πρόσωπο, καί αὐτό τό ἓνα Πρόσωπο εἶναι τό Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ στήν σεσαρκωμένη Του κατάστασι»⁵⁰.

Στήν συνέχεια τοῦ ἀνωτέρω κειμένου ὑποστηρίζεται: «Υἰάρχει μία διάκρισις μεταξύ τοῦ πρό τῆς σαρκώσεως Υἱοῦ καί τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ, ἔτσι ὥστε ἡ Ὑπόστασις καί Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ Ὑπόστασις καί τό Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ»⁵¹.

Ἡ θέσις αὐτή δέν εἶναι σωστή. Διότι, μολονότι ὁ Υἱός πρό τῆς σαρκώσεως δέν εἶχε τήν ἀνθρώπινη φύσι, τήν ὁποία προσέλαβε διά τῆς ἐνσαρκώσεώς Του, μέ τήν προσθήκη τοῦ δευτέρου σκέλους στήν ἀνωτέρω διατύπωσι, τῆς φράσεως “ἔτσι ὥστε... τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ”, δίδεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι συνέβη κάποια μεταβολή στήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου καθ’ ἑαυτήν.

Ἐνα δεύτερο σημεῖο τοῦ θέματος τῆς ὑποστατικῆς ένώσεως, πού οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν έννοοῦν σωστά, εἶναι ἐκεῖνο πού ἀναφέρεται στήν ἐξατομίκευσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἅμα τῇ ένώσει τῆς μέ τόν Θεό Λόγο. Αὐτό τό γεγονός κατά κόρον τό τονίζει ὁ Samuel, ἀλλά καί τό λέγει ἀπερίφραστα στό κατωτέρω ἀπόσπασμα:

«Ἡ φράσις “ὑποστατική ένωσις”, λοιπόν, σημαίνει κατά τόν Σεβήρο ὅτι ἐν Χριστῷ ὑπῆρξε συνδρομή ὄσων ἡ θεία φύσις τοῦ Υἱοῦ παρέχει καί ὄσων μία ἐξατομικευμένη ἀνθρωπίνη φύσις συνεισφέρει.

50. V. C. Samuel, *One Incarnate Nature of God the Word*, ἔνθ’ ἀνωτ., σελ. 88.

51. *Αὐτόθι*.

Ἡ φράσις ἀκόμη σημαίνει τὸν ἀπολύτως ἐσωτερικό καί προσωπικό χαρακτήρα τῆς ἐνώσεως»⁵².

Εἶναι πλέον εὐκόλο νά εικάσῃ κάποιος τὴν σημασία τῶν ἀνωτέρω στὸν ὀρισμὸ τῆς “συνθέτου ὑποστάσεως” τοῦ Χριστοῦ. Ἦδη εἶναι καιρὸς νά ποῦμε ὅτι ἀδικεῖται ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀπὸ τὴν κατηγορία ὅτι δὲν λέγει ξεκάθαρα τί ἐννοεῖ μὲ τὴν “σύνθετο ὑπόστασι» προφανῶς λόγω τῆς διαφορετικῆς ὀπτικῆς γωνίας, ἀπὸ τὴν ὁποία ὅπως εἶπαμε βλέπουν τὴν ὑποστατικὴ ἔνωση οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι. Πάντως ὁ Ἅγιος εἶναι σαφής, ὅπως θά φανῇ ἀπὸ τό παρακάτω ἀπόσπασμα, καί ἡ διατύπωσις αὐτὴ ἀποτελεῖ γνώμονα ὀρθοδοξίας καί συγχρόνως ἔλεγχου τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἀπόψεων. Γράφει λοιπὸν ὡς ἑξῆς:

«Προεῖναι μὲν οὖν ἀχρόνως καί ἀϊδίως φαμέν τὴν θεῖαν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν, ἀπλῆν καί ἀσύνθετον, ἄκτιστον, ἀσώματον, ἀόρατον, ἀναφῆ, ἀπερίγραπτον... ἐπ’ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τῶν πατρικῶν κόλπων οὐκ ἀποστάντα τὸν Λόγον ἀπεριγράπτως ἐνωικημένοι τῇ γαστρὶ τῆς Ἁγίας Παρθένου ἀσπόρως καί ἀπεριλήπτως, ὡς οἶδεν αὐτός, καί ἐν αὐτῇ τῇ προαιωνίῳ αὐτοῦ ὑποστάσει ὑποστήσασθαι ἑαυτῷ σάρκα ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου... σεσάρκωται τοίνυν ἐξ αὐτῆς προσλαβόμενος τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καί νοερᾷ, ὥστε αὐτὴν χρηματίσαι τῇ σαρκὶ ὑπόστασιν, τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν, καί σύνθετον γενέσθαι τὴν πρότερον ἀπλῆν οὖσαν τοῦ Λόγου ὑπόστασιν –σύνθετον δὲ ἐκ δύο τελείων φύσεων, θεότητος τε καί ἀνθρωπότητος»⁵³.

Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, ὡσάν νά ἀγνοοῦν τὰ ἀνωτέρω, ὀρίζουν ὡς σύνθετο ὑπόστασι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνδρομῆς τῆς θεότητος καί τῆς ἐξατομικευμένης ἀνθρωπότητος: «Ὁ Σεβῆρος χρησιμοποιεῖ τὴν φράσι καί διασαφηνίζει τὸ νόημά της. Ἡ μία ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ, λέγει, ἔχει σχηματισθῆ ἀπὸ τὴν συνδρομὴ τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος»⁵⁴.

Εἶναι, νομίζουμε, χαρακτηριστικό ὅτι ὁ Σεβῆρος δὲν ὀρίζει τὴν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὡς ὑπόστασι καί τῆς προσληφθείσης σαρ-

52. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 87.

53. Ἅγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (6) 50, σελ. 310-312.

54. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 181.

κός. Γι' αυτόν ακριβώς τόν λόγο ό καθηγητής Samuel άπορωών θέτει τό έρώτημα: Πώς εΐναι δυνατόν τό ένυπόστατον τής άνθρωπίνης φύσεως νά έξασφαλίξη σ' αὐτήν μία πραγματικά λειτουργική θέσι στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, άφοῦ δέν ἔχει ύποστατικό καί προσωπικό χαρακτηήρα⁵⁵; Αὐτή εΐναι ἡ θεμελιώδης διαφορά άπό τήν όρθόδοξο διδασκαλία! Μόνον ἡ σαφής καί άπερίφραστος όμολογία τής Δ' Οικουμενικής Συνόδου μπορεί νά θεραπεύση τήν έσφαλμένη αὐτή άντίληψη τῶν Άντιχαλκηδονίων. Ἦτοι: Όμολογοῦμε «ένα καί τόν αὐτόν Χριστόν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενή, έν δύο φύσεσιν γνωριζόμενον» (τόν Θεόν Λόγον).

Τό πόσο κεντρικό ρόλο παΐζει ἡ άνωτέρω θέσις τοῦ Σεβήρου στήν κατανόηση τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος καί στίς προεκτάσεις του στήν θεολογία τής Ἐκκλησίας θά φανῆ στίς έπόμενες παραγράφους.

δ) Ὁ Σεβήρος διδάσκει μονοενεργητισμό.

Ὁ μονοθελητισμός καί μονοενεργητισμός ως θεολογικά ρεύματα έκδηλώθηκαν έκατό χρόνια μετά τόν θάνατο τοῦ Σεβήρου. Ὅμως στήν διδασκαλία του εΐναι όλοφάνερο τό μονοενεργητικό του φρόνημα. Σφοδρός πολέμιος τής άγίας Δ' Οικουμενικής Συνόδου, δέν έδέχετο ότι «ένεργεΐ έκατέρα μορφή μετά τής θατέρου κοινωνίας».

Ὅπως εΐναι γνωστό, ἡ διδασκαλία τής Ἐκκλησίας έπί τοῦ σημείου αὐτοῦ εΐναι ότι ἡ θέλησις καί ἡ ένέργεια εΐναι οὐσιώδη ιδιώματα τής φύσεως: «Άλλ' οὐ χωρίς φυσικῆς ένεργείας, άληθῶς γέγονεν άνθρωπος, ἧς ό λόγος όρος τής οὐσίας έστί, πάντας χαρακτηρίζων φυσικῶς οἷς κατ' οὐσίαν έμπέφυκε»⁵⁶. Τό άπλῶς θέλειν καί ένεργεΐν εΐναι τής φύσεως, ένῶ τό πῶς θέλειν άνήκει στήν ύπόστασι⁵⁷. Εΐναι έπίσης γνωστό ότι τήν διδασκαλία αὐτή κατωχύρωσε μέ τήν άϋθεντία της ἡ άγία ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδος: «Μετά τής θατέρου κοινωνίας έκάστην φύσιν θέλειν τε καί ένεργεΐν τά ἴδια».

Ὁ Σεβήρος, αντίθετα, μέ χαρακτηριστική σαφήνεια άποδίδει τήν ένέργεια στό πρόσωπο. Γράφει:

55. V. C. Samuel, *Further Studies...*, ένθ' άνωτ., σελ. 290.

56. PG 91, 1037C.

57. Άγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἦκδοσις άκριβής..., ένθ' άνωτ., Γ' (14) 58, σελ. 342.

«Ὅταν ἀναθεματίζωμεν τούς βεβαιοῦντας περί τοῦ Ἐμμανουήλ δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν, καθώς καί τάς ἐνεργείας των καί τάς ιδιότητάς των, δέν θέτομεν αὐτούς ὑπό καταδίκην ἐπειδή ὁμιλοῦν περί φύσεων ἢ ἐνεργειῶν ἢ ιδιοτήτων, ἀλλά διότι λέγουν δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν καί ἀποδίδουν τάς ἐνεργείας καί ιδιότητας εἰς ἑκάστην τούτων, ἐντεῦθεν διαιροῦντες αὐτάς μεταξύ τῶν φύσεων»⁵⁸.

Ἡ ἐσφαλμένη καί ἀνεπαρκής κατανόησις τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως δείχνει τήν πρώτη της βασική συνέπεια: τήν ἐξίσου ἐσφαλμένη ἀντίληψι περί τῆς ἀντιδόσεως τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων. Κατ' αὐτούς ἡ ἔνωσις τῶν φύσεων στήν μία φύσι τοῦ σαρκωθέντος Λόγου ἐπιτρέπει τήν κοινοποίησι τῶν ιδιωμάτων, κατά τρόπον ὥστε ὁ σαρκαωμένος Λόγος νά ἔχῃ μία σύνθετο θεανδρική ἐνέργεια. Τά κατωτέρω λόγια τοῦ Σεβήρου εἶναι ἐνδεικτικά⁵⁹:

«Ποίας οὖν φύσεως ἰδίαν ἐνέργειαν εἶπωμεν τό βαδίζειν ἐπί τοῦ ὕδατος, ἀποκρινάσθωσαν οἱ μετά τήν ἔνωσιν ἡμῖν τάς δύο φύσεις εἰσάγοντες. Τῆς θείας; Καί πῶς θεότητος ἴδιον, τό σωματικοῖς ἰέναι ποσίν; Ἀλλά τῆς ἀνθρωπίνης; Καί πῶς οὐκ ἀλλότριον ἀνθρώπου τό ἐπί τῆς ὑγρᾶς οὐσίας περιπατεῖν;... Ἀλλά πρόδηλον καί οὐδαμῶς ἀμφίβολον, εἰ μή ἐκόντες μεθύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος, ἐνός καί ἀμερίστου τυγχάνοντος, ἀμέριστος ὑπάρχει καί ἡ ἐνέργεια»⁶⁰.

58. Παρά Καχάλι Ἀλέμου, *Ἡ Χριστολογία τῶν αἰθιοπικῶν Ἀναφορῶν ἐν σχέσει πρὸς τό δόγμα τῆς Χαλκηδόνος*, Θεσ/νίκη 1977, σελ. 105.

59. PG 86, 924CD.

60. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐνώνουν τίς θελήσεις καί τίς ἐνεργείες τῶν φύσεων κατά παράλληλο τρόπο μαζί μέ τίς φύσεις, ὅποτε πρεσβεύουν σύνθετη θέλησι καί ἐνέργεια παράλληλη πρὸς τήν σύνθετη κατ' αὐτούς φύσι. Στό Aarhus εἶχε δηλωθῆ: «Ὅταν ὁμιλοῦμε γιά ἓνα, πάντοτε μιλοῦμε γιά κάτι ἐνωμένο, ὄχι γιά μία ἀπλή ἀριθμητικῶς μονάδα» (Karekin Sarkissian, *The Doctrine of the Person of Christ in the Armenian Church*, GOTR, τόμ. X:2, Winter 1964-65, σελ. 120. Στό Bristol πάλι: «Τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ, λοιπόν, εἶναι τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ἐμπλουτισμένο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐνωμένο μέ τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψι δέν ὑπάρχουν δύο θελήματα στόν ἓνα Χριστό, ἀλλά τό θέλημά Του εἶναι ἐκεῖνο, στό ὁποῖο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου εὐρῆκαν τήν ἀπόλυτο ἔνωσί τους» (V. C. Samuel, *The Manhood of Jesus Christ...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 165).

Ὅμως οἱ ἅγιοι Πατέρες, καί στό παράδειγμα αὐτό καί σέ ἄλλα παρόμοια, βλέπουν δύο ἐνέργειες καί ἓνα τόν Χριστόν ἐνεργοῦντα εἴτε θεϊκῶς εἴτε ἀνθρωπίνως:

«Ἐπειδὴ μὲν οὖν δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, δύο αὐτοῦ καί τὰ φυσικά θελήματα καί τὰς φυσικὰς ἐνεργείας φαμέν. Ἐπειδὴ δέ μία τῶν δύο φύσεων αὐτοῦ ἢ ὑπόστασις, ἓνα καί τόν αὐτόν φαμεν θέλοντά τε καί ἐνεργοῦντα φυσικῶς κατ' ἄμφω τὰς φύσεις»⁶¹.

Πάντοτε τό θέμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀπό τὰ σπουδαιότερα σημεῖα τριβῆς. Ἡ ὁμολογία ἐνεργῶν φύσεων στόν Χριστό σήμαινε γιά τούς Ἀντιχαλκηδονίους δύο πρόσωπα, καί γι' αὐτό τόν λόγο δέν ἐδέχοντο μέ κανένα τρόπο δύο ἐνέργειες. Ἔλεγαν: «Ἐπειδὴ Αὐτός εἶναι ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Πατρός καί ἐπίσης ὁ Αὐτός εἶναι ὁ μονογενῆς Υἱός τῆς Μητρός, εἶναι ἕνας Υἱός. Καί ὡς ἕνας Υἱός, ἓνας Χριστός. Καί ὡς ἓνας Χριστός, Μία Ὑπόστασις. Καί ὡς Μία Ὑπόστασις, ἓνα Πρόσωπο. Καί ὡς ἓνα πρόσωπο, μία θέλησις. Καί ὡς μία θέλησις, ἐπίσης μία ἐνέργεια. Καί ὡς μία ἐνέργεια, μία φύσις. Ὡς ἀληθῶς Αὐτός εἶναι Μία Φύσις»⁶².

Καί μέχρι προσφάτως ἡ στάσις των ἦταν πολύ σκληρή ἀπέναντι τῶν δυοθελητικῶν ἀπόψεων: «Ἀδυνατοῦμε νά δεχθοῦμε τήν δυοθελητική διατύπωσι [σ.σ. τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου] πού ἀποδίδει τήν θέλησι καί τήν ἐνέργεια στίς φύσεις μᾶλλον παρά στήν ὑπόστασι. Μποροῦμε νά ὁμολογήσουμε μόνο τήν ἐνωμένη καί ἀσύγχυτη θεανδρική φύσι, θέλησι καί ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σεσαρκωμένου Κυρίου»⁶³.

Ἡ ὀρθόδοξος κατανόησις τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων προέρχεται ἀπό τήν ὀρθόδοξο κατανόησι τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως. Ἐπειδὴ τόσο τὰ θεῖα ὅσο καί τὰ ἀνθρώπινα ἰδιώματα ἀναφέρονται στήν μία καί τήν αὐτή Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὁ Λόγος πάσχει στόν Σταυρό σαρκί καί ἡ σάρξ τοῦ Λόγου λέγεται καί εἶναι ζωοποιός. Μέ θαυμαστή σαφήνεια ἀναλύει τό θέμα αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ

61. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (14) 58, σελ. 340.

62. Karekin Sarkissian, *The Doctrine of the Person of Christ...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 116.

63. Metropolitan Paulos Mar Gregorios, *Ecclesiological Issues Concerning the Relation of Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 134.

Δαμασκηνός στό κεφάλαιο “Περί τοῦ τρόπου τῆς ἀντιδόσεως” (βλ. Ἔκδοσις ἀκριβῆς..., Γ’ (4) 48).

ὑπό τήν ἔννοια αὐτή τῆς ὀρθοδόξως νοουμένης ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων καί ἡ θεανδρική ἐνέργεια ἐρμηνεύεται ὀρθοδόξως:

«Οὕτω καί ἐν τῷ Χριστῷ τῆς μέν θεότητος αὐτοῦ ἡ θεία καί παντοδύναμος ἐνέργεια, τῆς δέ ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἡ καθ’ ἡμᾶς. Ἀποτέλεσμα δέ τῆς μέν ἀνθρωπίνης τό κρατηθῆναι τήν χεῖρα τοῦ παιδός καί ἐλκυσθῆναι, τῆς δέ θείας ἡ ζωοποιήσις. Ἄλλο γάρ τοῦτο, κάκεινο ἕτερον, εἰ καί ἀλλήλων ἀχώριστοι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ θεανδρική ἐνεργείᾳ»⁶⁴.

Λεπτομερέστερη ἀναφορά στό θέμα τῆς θεανδρικής ἐνεργείας μπορεῖ κανεῖς νά εὑρη στόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, Ἔκδοσις ἀκριβῆς..., Γ’ (19) 63.

ε) Ὁ Σεβῆρος δέχεται τήν αἰρετική διδασκαλία τῶν μερικῶν οὐσιῶν.

Ἡ ἀριστοτελική ἔννοια τῶν μερικῶν οὐσιῶν καταδικάζεται ἀπό τοὺς ἁγίους Πατέρας, διότι ὅσον ἀφορᾶ τό τριαδικό δόγμα εἰσάγει τριθεΐα, ἐνῶ ἐπί τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος ὁδηγεῖ στήν παραδοχή μιᾶς φύσεως ἐπί Χριστοῦ. Ὁ Ἄρειος καί ὁ Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος ἀποτελοῦν κλασσικούς ἐκπροσώπους αὐτῆς τῆς θεωρίας⁶⁵.

Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἀποδίδει καί στόν Σεβῆρο τήν αἰρετική αὐτή διδασκαλία. Γράφει:

«Μερικᾶς γάρ οὐσίας λέγει ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι τά πρόσωπα. Λοιπόν τούτῳ τῷ ματαίῳ κανόνι στοιχῶν ὁ Ἄρειος, εἶπε τρεῖς οὐσίας ἐπί Πατρός, καί Υἱοῦ, καί Ἁγίου Πνεύματος. Τούτῳ τῷ ἀνόμῳ ὄρω καί Σευῆρος στοιχήσας, ἐκ δύο μερικῶν οὐσιῶν, καί ὑποστάσεων ἡμιτόμων, εἶπεν ἀποτελεῖσθαι μίαν φύσιν τόν Χριστόν»⁶⁶.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐπίσης κατηγορεῖ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους τῆς Αἰγύπτου, τοὺς Σχηματικούς καί Μονοφυσίτας, ὅτι δέχονται αὐτή τήν θεωρία τῶν μερικῶν οὐσιῶν: «Οὐ μῆν ἀλλά καί με-

64. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβῆς..., ἐνθ’ ἀνωτ., Γ’ (15) 59, σελ. 364.

65. Παν. Χρήστου, Ἑλληνική Πατρολογία, τόμ. Ε’, 1992, σελ. 107.

66. PG 89, 108B.

ρικός δογματίζοντες ουσίας, τό τῆς οἰκονομίας συγγέουσι μυστήριον»⁶⁷.

Βασιζόμενοι στίς μαρτυρίες αὐτές τῶν ἁγίων Πατέρων κατανοοῦμε καί ἐμεῖς ὅτι ὁ Σεβῆρος “δογματίζει μερικός οὐσίας”, ὅπως τοῦλάχιστον φέρεται ἐρμηνευόμενος ἀπό τόν καθηγητή Samuel. Οἱ πολλαπλές ἀναφορές στό ὅτι ἡ ἐξατομικευμένη οὐσία (individuated ousia) ἀποτελεῖ ὑπόστασι καί ἄτομο (individual) μέ προσωπική ὑπαρξι, μαρτυροῦν γιά τοῦ λόγου τό ἀσφαλές.

Ἐντελῶς διαφορετική εἶναι καί ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη Δαμασκηνό, ὄλη⁶⁸ ἡ θεότης ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου ἐνώνεται μέ ὄλη⁶⁹ τήν ἀνθρώπινη φύσι (Ἐκδοσις ἀκριβής..., Γ' (6) 50), ἡ ὁποία ὅμως ἔλαβε ὑπαρξι μόνο ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου (ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (11) 55) χωρίς νά ἀποτελέση οὔτε ἰδιοσύστατη ὑπόστασι (ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (9) 53) οὔτε ἄτομο (ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (11) 55).

στ) Πῶς ἐννοεῖ ὁ Σεβῆρος τήν θέωσι τοῦ ἀνθρώπου;

Ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία περί θεώσεως θεμελιώνεται στήν ὑποστατική ἔνωσι τῶν δύο φύσεων στήν αὐτή Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Τό ἀποτέλεσμα τῆς ὑποστατικῆς αὐτῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ θέωσις τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπίνης φύσεως: «Ὁ γάρ Λόγος σάρξ, ἡ σάρξ τε Λόγος ἐγένετο, εἰ καί μή τῆς οἰκείας ἐξέστη ἐκάτερον φύσεως»⁶⁹.

«Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διδάσκει ρητῶς ὅτι ἡ ἐν Χριστῶ ἀνακαίνισις δέν εἶναι ἀνακαίνισις ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων, ἀλλά τῆς ὑπευθύνου ἀνθρωπίνης φύσεως, μετά τῆς ὁποίας ἠνώθη ὁ Λόγος τοῦ

67. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περί Αἱρέσεων*, Ε.Π.Ε., τόμ. 2, 1991, σελ. 282. Ἐκδοσις ἀκριβής..., ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. 1, 1976, σελ. 310: «Πᾶσα γάρ οὐσία κοινή ἐστι πασῶν τῶν ὑπ' αὐτῆς περιεχομένων ὑποστάσεων, καί οὐκ ἔστιν εὐρεῖν μερικὴν καί ἰδιάζουσαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν, ἐπεὶ ἀνάγκη τάς αὐτάς ὑποστάσεις καί ὁμοουσίους καί ἕτεροουσίους λέγειν καί τήν Ἁγίαν Τριάδα καί ὁμοούσιον καί ἕτεροούσιον κατά τήν θεότητα λέγειν» καί *Πρός τόν Ἐπίσκοπον τοῦ Δαραίας τόν Ἰακωβίτην*, Ε.Π.Ε., τόμ. 4, 1990, σελ. 354.

68. Στήν λέξι “ὄλη” πρέπει νά δοθῆ ἡ ἔννοια “ἡ κοινή φύσις”, ἤτοι ὄχι μεμερισμένη καί ἐξατομικευμένη, καί ὄχι ἡ ἔννοια “τελεία”, ἤτοι χωρίς ἔλλειψι κάποιου ἀπό τά στοιχεῖα πού τήν συνιστοῦν.

69. Ἄγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Συνοδικός Τόμος*, 1, 9.

Θεοῦ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν “οὐχ ὑπόστασιν αὐτός παρ' ἡμῶν, ἀλλά τὴν ἡμετέραν ἀναλαβὼν ἐκαινούργησε φύσιν, ἐνωθεὶς αὐτῇ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν” [ὑποσημ. Ὁμιλία 5, PG 151, 64BC]... Ἡ σάρξ τοῦ Χριστοῦ, ὡς σῶμα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεῖ διὰ τὸν Παλαμᾶν καὶ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν τό σημεῖον ἐπαφῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ [...] πρώτη ἐσώθη καὶ ἠλευθερώθη ἡ σάρξ τοῦ Χριστοῦ, ὡς σῶμα τοῦ θείου Λόγου· καὶ ἡμεῖς λοιπόν, προσθέτει, “ὡς σύσσωμοι τυγχάνοντες, κατ' ἐκεῖνο σωζόμεθα” [ὑποσημ. Μ. Ἀθανασίου, *Κατὰ Ἀρειανῶν*, 2, 61, PG 26, 277B]... Διὰ τῆς θεώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ ἐθεώθη ἡ “ἀπαρχὴ τοῦ ἡμετέρου φυράματος” καὶ ἐδημιουργήθη “καινὴ ρίζα”, ἰκανὴ νὰ μεταδώσῃ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν εἰς τοὺς βλαστοὺς τῆς [ὑποσημ. *Ὑπὲρ τῶν ἰερῶς ἡσυχάζόντων* 3, 1, 33]... Ἡ μετὰ τῆς καινῆς ρίζης ἔνωσις αὐτῶν [τῶν ἀνθρώπων] συντελεῖται διὰ τῆς ἐλευθέρας προσωπικῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσιν»⁷⁰.

Κατανοεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω τὴν τραγικώτερη τῆς προηγούμενης συνέπεια τῆς περὶ τὴν ὑποστατικὴ ἔνωσι ἀνορθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἄν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δέν εἶναι ἐνυπόστατος στήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου, πῶς θεοῦται; Ἡ, ἐάν θεοῦται διὰ τῆς καθ' ἑαυτὴν ἐνώσεώς τῆς μέ τὴν θεότητα, πῶς δέν τρέπεται ἢ δέν συμφύρεται; Ποῦ εὐρέθη σύνθετος φύσις πού νὰ διατηρῆ τίς οὐσιώδεις διαφορὰς τῶν ἐξ ὧν συνετέθη; Αὐτὴ τὴν δυνατότητα ἔχει μόνο ἡ σύνθετος ὑπόστασις.

Ἡ ἔννοια τῆς θεώσεως τοῦ ἡμετέρου φυράματος δέν εἶναι φαίνεται ἀντιληπτὴ ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους. Ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων νοεῖται ὡς ἐξωτερικὸ γεγονός, ὅπως φανερῶνει τό κατωτέρω ἀπόσπασμα: «Προσλαμβάνοντας ἓνα μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους(!) ὑποστατικὰ ἐνωμένο στὸν Ἐαυτό του, ὁ Θεός Υἱός κατώρθωσε μέσω τοῦ μέλους αὐτοῦ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας(!) τὴν σωτηρία καὶ ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος»⁷¹.

Σέ ἄλλη συνάφεια πάλι γράφει ὁ Samuel ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος σώζεται, ὅταν ἀνταποκρίνεται στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Δέν διευκρινίζει ὅμως καὶ τό πῶς κοινοποιεῖται ἡ σωτηρία (ἤτοι ἡ θέωσις) στίς διά-

70. Γεωργ. Μαντζαρίδης, *Παλαμικά*, Θεσ/νίκη 1973, σελ. 166-170.

71. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 157.

φορες ανθρώπινες υποστάσεις. Ἡ αίρετική διδασκαλία τῶν μερικῶν οὐσιῶν, δηλαδή ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις προσελήφθη ἀπό τόν Θεό Λόγο ὡς ἄτομο (individual), ἀποτελεῖ καί τήν κυρία αἰτία τοῦ προβλήματος.

Νομίζουμε ὅτι τό θέμα αὐτό εἶναι πολύ σοβαρό καί δέν πρέπει νά εἶναι ἀπό αὐτά πού θά μποροῦσαν καί νά μή συζητηθοῦν σέ ἕνα θεολογικό διάλογο.

2. Ἡ θεοπασχτική προσθήκη στό Τρισάγιον.

Ἀπό τήν ἐποχή πού ὁ μονοφυσίτης πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος ὁ Κναφεύς (470) εἰσήγαγε στό Τρισάγιον τόν θεοπασχτικό ὄρο “ὁ σταυρωθεῖς δι’ ἡμᾶς”, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τόν διατηροῦν μέχρι σήμερα στήν λατρεία τους καί γιά νά τόν κατοχυρώσουν δογματικά τόν ἀποδίδουν μόνο στόν Υἱό.

Οἱ ἅγιοι Πατέρες ὅμως ἀπέδιδαν πάντοτε τόν Τρισάγιο ὕμνο στήν Ἁγία Τριάδα, ὅπως καί τά Σεραφεῖμ τήν τρισάγιο δοξολογία πού ἀναφέρει ὁ προφήτης Ἡσαΐας. Βλέπε ἐκτενῆ ἀναφορά γιά τό θέμα αὐτό στόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό: *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (10) 54 καί, *Περί τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου*, Ε.Π.Ε., τόμ. 4, 1990, σελ. 204-264.

Εἶναι χαρακτηριστική ἡ παρατήρησις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅτι «σ’ αὐτήν [τήν προσευχή] καθίσταται πολύ σαφής ἡ ἔνωσις τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου στόν σεσαρκωμένο Θεό»⁷², διότι ἀποκαλύπτει αὐτό πού συνήθως λέγομε θεοπασχτισμό. Στήν μία, κατ’ αὐτούς, φύσι τοῦ Χριστοῦ τά πάθη δέν ὑφίσταται μόνο ἡ σάρξ, ἀλλά καί ἡ ἐνωμένη μέ τήν σάρκα θεότης: «Ἡ Θεότης ποτέ δέν χωρίζεται ἀπό τήν σάρκα καί ἡ σάρξ οὐδέποτε χωρίζεται ἀπό τήν Θεότητα. Ὅπου θά εὐρίσκεται ἡ Θεότης, θά εὐρίσκεται καί αὐτή. Λόγω τῆς τελείας ἐνώσεως, καί οἱ δύο ἦσαν ὑποκειμένες σέ θάνατο»⁷³.

Κατ’ ἀρχήν φαίνεται ὀξύμωρο σχῆμα νά θεωροῦν τήν θεότητα, πρό τῆς ἐνώσεώς της μέ τήν σάρκα, ἀπαθῆ καί μετά τήν ἔνωσι παθη-

72. Severius Zaka Iwas, *The Doctrine of One Nature in the Syrian Rites*, GOTR, τόμ. XIII:2, Fall 1968, σελ. 315.

73. Like Siltanat Habte Mariam Worquineh, *The Mystery of the Incarnation*, GOTR, τόμ. X:2, Winter 1964-65, σελ 159.

τή: «Ἡ Θεότης, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαθής, ἔπαθε ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ λόγῳ τῆς ἐνώσεώς Του μέ τήν σάρκα»⁷⁴. Εἶναι ὁμως ἀπόλυτα κατανοητό, ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι δέν ἀντιλαμβάνονται ὀρθῶς τήν ὑποστατική ἔνωσι, κατὰ τήν ὁποίαν ὁ Θεός Λόγος μπορεῖ νά λέγεται καί εἶναι καί ἀπαθής καί παθητός· τό μέν κατὰ τήν θεότητα, τό δέ κατὰ τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά μάλιστα ἀντιλαμβάνονται τήν ἔνωσι τῶν φύσεων καθ' ἑαυτάς πρός ἀποτέλεσι μιᾶς συνθέτου φύσεως, στήν ὁποία οἱ ιδιότητες τῆς σαρκός κοινοποιοῦνται στήν θεότητα καί οἱ ιδιότητες τῆς θεότητος στήν σάρκα: «“Ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν”. Κατὰ τόν ἴδιο τρόπο μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι καί ἡ σάρξ ἔγινε θεία. Ἔτσι οἱ ιδιότητες τῆς σαρκός μποροῦν νά ἀποδίδωνται στόν Θεό Λόγο [σ.σ. στήν θεία φύσι] καί ἀντιστρόφως»⁷⁵.

Αὐτό ἀπό ὀρθοδόξου ἀπόψεως εἶναι ἀπαράδεκτο. Λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«Θεότητα μέν οὖν λέγοντες οὐ κατονομάζομεν αὐτῆς τά τῆς ἀνθρωπότητος ιδιώματα· οὐ γάρ φαμεν θεότητα παθητήν ἢ κτιστήν· οὔτε δέ τῆς σαρκός, ἥτοι τῆς ἀνθρωπότητος κατηγοροῦμεν τά τῆς θεότητος ιδιώματα· οὐ γάρ φαμεν σάρκα ἥτοι ἀνθρωπότητα ἄκτιστον»⁷⁶.

Δέν μᾶς εἶναι ἄγνωστο ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διακηρύσσουν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα καί ἄρα κατὰ τήν θεότητα ἀπαθής. Καί ὅτι ὁ Θεός Λόγος εἶναι καί παθητός καί ἀπαθής. Ὅμως ἡ περί συνθέτου φύσεως τοῦ Χριστοῦ θεωρία των ἐπιτρέπει νά ἐκφράζωνται θεοπασηχτικές ἐρμηνεῖες σάν τήν ἀνωτέρω⁷⁷. Μόνον ἡ ἀπεριφραστος ὁμολογία τῆς ὀρθοδόξου διατυπώσεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καί μόνον αὐτή, μπορεῖ νά ἀπαλλάξῃ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ἀπό αὐτή τήν σύγχυσι.

74. *Αὐτόθι*.

75. Like Siltanat Habte Mariam Worquineh, *The Mystery...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158.

76. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (4) 48, σελ. 300.

77. Ἐάν ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ εἶναι παθητή λόγῳ τῆς ἐνώσεως, τότε ὁ Χριστός δέν εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα, καθότι ἡ ἀπάθεια εἶναι οὐσιώδης ὅρος τῆς θεότητος. Ἐάν, πάλι, ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἄκτιστος λόγῳ τῆς ἐνώσεως, τότε ὁ Χριστός δέν εἶναι ὁμοούσιος μέ τήν Μητέρα του καί μέ μᾶς, διότι τό κτιστόν εἶναι οὐσιώδης ὅρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐπομένως ὁμολογοῦν τήν διπλῆ ὁμοουσιότητα ψιλῶ μόνον ὀνόματι.

3. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς ἀποκαλύπτει τὴν μονοφυσικὴ ἐρμηνεία τῆς φράσεως «τῆ θεωρία μόνη».

Ἡ φράσις “τῆ θεωρία μόνη” ἐπιδέχεται διπλῆ ἐρμηνεία· εἴτε ὀρθόδοξο εἴτε μονοφυσικὴ. Τὸ ὀρθόδοξο νόημά της καθορίζει ἡ ἁγία Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν ζ΄ παράγραφο τῆς Ψήφου της, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναθεματίζεται ἐκεῖνος πού χρησιμοποιεῖ τὸν ἀριθμὸ “δύο” γιὰ νὰ ὑπονοήσῃ τὶς φύσεις χωρισμένες καὶ ἰδιοὑπόστατες, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐκλάβῃ τὴν διαφορὰ –δηλαδὴ τὸν ἀνά μέρος χωρισμὸ των⁷⁸– μόνο “τῆ θεωρία”.

Δέν εἶναι ἄγνωστο ὅτι ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶχε νὰ ἐπιλύσῃ τὸ σοβαρότατο θέμα τῆς παρερμηνείας τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς ἀπὸ τὴν νεστοριανίζουσα τότε Δύσι. Δέν ἦταν ἡ ὁμολογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φύσεων καθ’ ἑαυτὴν πού δημιουργοῦσε τὸ πρόβλημα⁷⁹, ἀλλὰ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς παρερμηνείας της, δηλαδὴ νὰ θεωρηθοῦν οἱ φύσεις χωρισμένες καὶ ἰδιοὑπόστατες. Εἶναι ἀπαραίτητο ἐπομένως νὰ δοθῇ ἔμφασις στὴν φράσι «ἀλλ’ ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιοὑποστάτους εἶναι τὰς φύσεις», διότι αὐτὴ νοηματοδοτεῖ καὶ δίνει περιεχόμενο στὸν ὄρο “τῆ θεωρία μόνη”. Ἐάν θελήσουμε νοερῶς νὰ τοποθετήσουμε ἀνά μέρος χωρισμένες τὶς φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ἤδη εἴμαστε νεστοριανοί, διότι ἀναγκαστικά θὰ προσδώσουμε σ’ αὐτές καὶ ὑπόστασι ἰδιαίτερη, πράγμα πού σημαίνει διαίρεσι τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ σὲ δύο ὑποστάσεις.

78. Ἡ λέξις “διακρίνονται”, πού χρησιμοποιεῖ μόνον ὁ Σεβῆρος, ἔχει τελείως διαφορετικὸ νόημα καὶ σκοπιμότητα ἀπὸ τὶς λέξεις “διαιροῦνται”, “χωρίζονται”, “διίστανται”, “μερίζονται”, “ἀποφοιτοῦν ἀλλήλων”, “τίθενται ἀνά μέρος”, “διατέμνονται” καὶ “διαφέρουν”, πού συναντήσαμε σὲ κείμενα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Στὸ βιβλίον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 589, ὑποσημ. 57, καὶ στὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθόδοξο δόγμα καὶ θεολογικὸς προβληματισμὸς*, ἐκδ. Πουρναρᾶ Θεσ/νίκη 1993, σελ. 173, ὑποσημ. 37, ὑπάρχει πλήθος πατερικῶν χωρίων μὲ τὰ ἀνωτέρω ρήματα διαιρέσεως καὶ τομῆς σημαντικὰ, σὲ κανένα χωρίο ὅμως τὸ ρῆμα “διακρίνονται”.

79. «Καὶ ὡσπερ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀσυγχύτως τε ἦνῶνται καὶ ἀδιαιρέτως διήρηνται καὶ ἀριθμοῦνται, καὶ ὁ ἀριθμὸς διαίρεσιν ἢ διάστασιν ἢ ἀλλοτριώσιν καὶ διατομῆν ἐν αὐταῖς οὐκ ἐργάζεται. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ τοῦ Χριστοῦ φύσεις, εἰ καὶ ἦνῶνται, ἀλλ’ ἀσυγχύτως ἦνῶνται... Διὸ καὶ ἀριθμοῦνται, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐκ εἰσάγει διαίρεσιν» (ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (5) 49, σελ. 302-304).

Οἱ Ὀρθόδοξοι ὅμως, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦμε τὴν ἐνότητα καὶ μοναδικότητα τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ὡς τῆς αἰδίου Ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, δέν εἶναι δυνατόν νά διαιρέσουμε ποτέ τίς φύσεις καὶ νά τίς τοποθετήσουμε χωριστά καὶ ἀνά μέρος. Ἐπομένως, ὅταν ὁμολογοῦμε δύο φύσεις ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου, ἐννοοῦμε ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ τὴν οὐσιώδη διαφορὰ τῶν φύσεων τῇ πραγματικότητι καὶ ὄχι τῇ θεωρίᾳ μόνη. Πῶς θά μπορούσε ἄλλωστε νά ἀρθῆ ἡ διαφορὰ μεταξύ τῆς ἀκτίστου θεότητος καὶ τῆς κτιστῆς σαρκός;

Ἐάν, ἀντιθέτως, κατὰ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους μετὰ τὴν ἔνωσι οἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνη, εὐλόγως τίθεται τὸ ἐρώτημα: στήν πραγματικότητα οἱ φύσεις συγχέονται; Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν παρεξήγησι τοῦ ὅρου “τῇ θεωρίᾳ μόνη” ἀπὸ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ἐλέγχει ὁ ἅγιος Μάξιμος καὶ τὴν θεωρεῖ ἐπικάλυμμα τῆς συγχύσεως τῶν φύσεων:

«Ψιλὴν τὴν διαφορὰν πρεσβεῦων μετὰ τὴν ἔνωσιν (ὁ Σεβῆρος), κατὰ μὲν τὴν ἐπίνοιαν εἶναι φρονεῖ τῶν διαφερόντων τὴν ὑπαρξίν κατὰ δὲ τὴν ἐνέργειαν, τὴν αὐτῶν ἐπιδιατίθεται σύγχυσιν»⁸⁰.

Ἐπειδὴ μέ τὴν ἴδια λογικὴ καὶ ὁ Νεστόριος «κατὰ μόνην ψιλὴν τὴν προσηγορίαν ὀνομάζων τὴν ἔνωσιν, κατ’ ἐνέργειαν τὴν τῶν πραγμάτων εἰσήγε διαίρεσιν»⁸¹, ὁ ἅγιος Μάξιμος καταλήγει τὴν κριτικὴ του ὡς ἑξῆς:

«Ὦντως κακὴ ξυνωρίς ἀνδρῶν παρανόμων, διασπᾶν μαινομένων κακῶς διὰ τῶν ἐναντίων τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀλήθειαν»⁸².

4. Ἡ Εἰκονομαχία καὶ οἱ προϋποθέσεις τῆς.

Ἡ Εἰκονομαχία δέν σχετίζεται ἄμεσα μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους. Οἱ εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες καὶ ἐπίσκοποι τυπικῶς ἦσαν ὀρθόδοξοι. Οἱ θεολογικὲς τους ὅμως προϋποθέσεις ἦσαν μονοφυσιτικὲς. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ βγαίνει ἀβίαστα ἀπὸ τὴν ἀνάλυσι τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν Εἰκονομάχων, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἑξῆς⁸³:

80. PG 91, 41B.

81. *Αὐτόθι*.

82. PG 91, 44A.

83. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Οἱ θεολογικὲς προϋποθέσεις τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τὴν εἰκόνα στὸ πρωτότυπο*, Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου

1. Ὑπεστήριζαν ὅτι ἡ ἀπεικόνισις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀνεπίτρεπτη, διότι μέ τήν ἀπεικόνισί του περιγράφεται καί σχηματοποιεῖται ἡ ἀπερίγραπτη καί ἀσχημάτιστη θεότης του.

2. Δέν ἐδέχοντο ὅτι ὁ Χριστός εἶναι τό πρωτότυπο τῆς εἰκόνας του, διότι ἐπίστευαν πώς αὐτό θά ἐσήμαινε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι φιλόσ ἄνθρωπος.

3. Ἰσχυρίζοντο ὅτι ἡ ἀπεικόνισις τοῦ Χριστοῦ εἰσάγει, ἐκτός ἀπό τήν Ὑπόστασι τοῦ Λόγου, καί δεύτερο πρόσωπο περιγραφτό πού ὀδηγεῖ στήν ἀποδοχή δυάδος προσώπων, δηλαδή στόν νεστοριανισμό.

Ἄπό τά ἐπιχειρήματα αὐτά φαίνονται οἱ χριστολογικές προϋποθέσεις τῶν Εἰκονομάχων, πού εἶναι ἀντιστοίχως οἱ ἐξῆς:

α) Ἡ σύγχυσις μεταξύ φύσεως καί ὑποστάσεως, πού στήν συνέχεια ὀδηγεῖ στήν ταύτισί των.

β) Ἡ αἵρετική ἀντίληψις περί τόν τρόπον ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Καί,

γ) Ἡ μή ὁμολογία –ὡς φρόνημα κυρίως καί ὄχι ὡς ἀπλή διά στόματος ὁμολογία– ὅτι ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι καί ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός.

Αὐτές ὅμως εἶναι καί οἱ χριστολογικές ἀντιλήψεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅπως ἔχουμε ἤδη εἰπεῖ ἀναφερόμενοι στήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου.

Ἐντελῶς ἀντίθετες εἶναι οἱ χριστολογικές προϋποθέσεις τῶν εἰκονοφίλων ἀγίων Πατέρων καί Ὁμολογητῶν, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Νικηφόρου πατριάρχου Κων/λεως καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καθὼς καί τῶν ἀγίων Πατέρων πού συνεκρότησαν τήν ἀγία Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ὅλοι αὐτοί, ἔχοντες ὡς βάσι καί θεμέλιο τήν Χριστολογία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀνέτρεψαν τά ἐπιχειρήματα τῶν Εἰκονομάχων ὡς ἐξῆς:

ι) Ἐφ' ὅσον, κατὰ τόν ἅγιο Θεόδωρο τόν Στουδίτη, «παντός εἰκονιζομένου, οὐχ ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται»⁸⁴, ὁ Χριστός εἰκονίζεται ὡς ὑπόστασις καί τοῦτο μόνο κατὰ τήν ἀνθρώπινη φύσι του, διότι ἡ ὑποστατική ἔνωσις δέν συγγέει τίς φύσεις, ἀλλά διασώ-

Θεσ/νίκης, 1992, σελ. 505-518.

84. PG 99, 405AB.

ζει τίς ιδιότητες ἐκατέρας. Ἐπομένως δέν συμπεριγράφεται οὔτε συσχηματίζεται ἢ ἀπερίγραπτη καί ἀσχημάτιστη θεία φύσις.

ii) Ἐφ' ὅσον, πάλι, μετά τήν ἔνωση οἱ δύο φύσεις ὑπάρχουν πραγματικά καί ὄχι μόνο “τῇ θεωρία μόνῃ” –ὅπως ἐπλανᾶτο ὁ Σεβῆρος–, καί ἐφ' ὅσον κάθε φύσις διασώζει τήν ιδιότητά της (Ὅρος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου), τό περιγραφτόν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως ἐπιτρέπει καί τήν ἐξεικόνισι τοῦ Χριστοῦ. Κατά τόν ἅγιο Θεόδωρο, «ὁ γάρ περιγράφεται, τοῦτο καί εἰς παράγωγον εἰκόνος τοῦ γεγραμμένου πρόκειται»⁸⁵. Δηλαδή ὁ Χριστός, χωρίς νά ἀποφιλοῦται τῆς θεότητός του, κατά τήν ἀνθρώπινη φύσι του μπορεῖ νά ἀποτελῇ τό πρωτότυπο τῆς εἰκόνος του.

iii) Ἐπειδὴ οἱ ἅγιοι Πατέρες σαφῶς ὁμολογοῦν τήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὡς ὑπόστασι καί τῆς προσληφθείσης σαρκός, δέν ἐνδέχεται κατ' οὐδένα τρόπο νά εἰσαχθῇ καί δεύτερο πρόσωπο. Τό ἀντίθετο θά μπορούσε νά συμβῇ σέ μία σεβηριανή θεώρησι τῆς μιᾶς συνθέτου ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Δέν ἀναλύσαμε εἰκῆ καί ὡς ἔτυχε τό θέμα τῆς Εἰκονομαχίας. Στήν Β' Κοινή Δήλωσι (1990), παρ. 8, λέγεται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι προσκυνοῦν τίς ἅγιες εἰκόνες κατά ἀρχαίαν παράδοσιν. Ἐάν αὐτό πράγματι συμβαίνει⁸⁶, θά πρέπει οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἐπαναπροσεγγίσουν τό δογματικό ὑπόβαθρο τῆς ἐξεικονίσεως τοῦ Χριστοῦ καί τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ἄλλως θά διαφαίνεται ἡ χάωδης διάστασις μεταξύ πίστεως καί πράξεως, ἡ ὁποία θά φανερώνει τήν δογματική τους παρέκκλισι ἀπό τήν θεολογία πού προϋποθέτει ἡ πράξις των.

Σκέψεις περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων 1989 καί 1990.

Οἱ Κοινές Δηλώσεις ὡς *formulae concordiae* δέν μποροῦν νά γίνουν δεκτές. Πρῶτον, διότι προϋποθέτουν κοινή τήν πίστι, ἐνῶ οἱ δογματικές διαφορές πού μᾶς χωρίζουν εἶναι ἀκόμη σημαντικές. Καί δεύτερον, διότι σέ ὅλες τίς παραγράφους ὑπάρχουν ἀσάφειες πού

85. PG 99, 357A

86. Ἔχουμε τήν πληροφορία ὅτι, ἐνῶ κατά ἀρχαία παράδοσι διατηροῦν τίς εἰκόνες, δέν ἀποδίδουν σ' αὐτές τιμητική προσκύνησι.

καθιστοῦν τό κείμενο δεκτικό διπλῆς ἐρμηνείας, ὥστε μπορεῖ κάθε πλευρά νά διαβάζη τήν δική της πίστι.

Π.χ. στήν Β' Δήλωσι (1990):

Ἡ παρ. 3 μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἀνάπτυξι τοῦ “ἐκ δύο φύσεων”, ἀλλ' ὄχι καί τοῦ “ἐν δύο φύσεσι”.

Στήν παρ. 4 ὁμολογεῖται μέν ὑποστατική ἔνωσις, ἀλλά δέν ἀποσαφηνίζονται τά χαρακτηριστικά της, ὅτι δηλαδή ἡ Ἵπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι καί ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός καί ὅτι ἡ ἀντίδοσις τῶν ἰδιωμάτων τῶν φύσεων γίνεται ἐν τῇ Ἵποστάσει τοῦ Λόγου καί ὄχι μεταξὺ τῶν φύσεων.

Στίς παρ. 3 καί 4 ὁμολογοῦνται δύο φυσικές θελήσεις καί ἐνέργειες, ἀλλά δέν καταδικάζεται ὁ μονοενεργητισμός.

Κατά τήν παρ. 5 ὁ θέλων καί ὁ ἐνεργῶν πάντοτε εἶναι ἡ μία Ἵπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἀλλά δέν ὁμολογεῖται ὅτι “ἐκάστη φύσις ἐνεργεῖ τά ἑαυτῆς μετά τῆς θατέρου κοινωνίας” ἢ, τό ἐπίσης ὀρθό, ὅτι ὁ Χριστός ἐνεργεῖ καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων.

Διά τῆς παρ. 6 ἀπορρίπτονται οἱ ἐρμηνεῖες τῶν Συνόδων πού δέν συμφωνοῦν μέ τόν Ὅρο τῆς Γ' καί τίς Διαλλαγές, ἀλλά δέν κατονομάζονται αἱ Σύνοδοι. Βάσει αὐτῆς τῆς παραγράφου ποιές συνόδους θά ἀπορρίψουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι καί ποιές οἱ Ὀρθόδοξοι;

Μέ τήν παρ. 7 οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι χρησιμοποιοῦν, ὑπό τήν προϋπόθεσι τῆς διπλῆς ὁμοουσιότητος, τήν κυρίλλειο ἔκφρασι “μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη”, –στήν ὁποία ἀναμφιλέκτως ἡ μία φύσις σημαίνει μία ὑπόστασι– ἀλλά συγχρόνως (Α' Δήλωσις) διατηροῦν καί τόν ὄρο «μία ἠνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ». Οἱ ἀρχαῖοι Ἀντιχαλκηδόνιοι θά ζήλευαν μιά τέτοια διατύπωσι. Καί τό σπουδαιότερο ὅτι οἱ σημερινοί Ἀντιχαλκηδόνιοι θά μποροῦν νά καυχῶνται ὅτι παραμένουν ἐδραῖοι στήν πίστι τῶν πατέρων τους. Ἀντίθετα, γιά τοὺς Ὀρθοδόξους ἐτέθη ὁ περιορισμός ὅτι οἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ, πράγμα πού θά ἱκανοποιῶσε πλήρως τόν Σεβῆρο, ἀλλά κανένα ἀπό τοὺς ἀγίους Πατέρας (βλ. καί στόν παρ. τόμ. σελ. 185, ὑπόσημ. 78).

Μέ τήν παρ. 8 ἀποδέχονται μόνον ὡς ἐρμηνεῖα τῶν Ὀρθοδόξων ὅτι οἱ μεταγενέστερες τῆς Γ' Οἰκουμενικές Σύνοδοι εἶναι ὀρθόδοξες στήν διδασκαλία. Πότε θά δεχθοῦν ὅτι εἶναι καί ἰδική των ἐρμηνεῖα;

Μέ τέτοιες ἀσαφείς διατυπώσεις οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μποροῦν πολὺ εὐκόλα νά ἀναγνωρίσουν μέσα σ' αὐτές τήν πίστι τους καί οἱ Ὅρθόδοξοι τήν δική μας. Πῶς θά ἔχουμε κοινό Ποτήριο χωρίς κοινό φρόνημα;

Συμπεράσματα

Θά ἦταν τό λιγώτερο ἀφελές νά πιστεύση κανεῖς ὅτι θά μποροῦσε νά ἐξαντλήσῃ τό τεράστιο αὐτό θέμα τῆς Χριστολογίας σέ μία τόσο συνοπτική ἀναφορά. Δέν εἶναι ὅμως ἀδύνατο νά συνοψίσῃ τά κεντρικά σημεῖα, τά ὁποῖα ἀπαραιτήτως πρέπει νά ὁμολογοῦνται γιά νά εἶναι ἡ πίστις ὀρθόδοξος. Ἀπό ἱστορικῆς ἀπόψεως πρέπει νά λεχθῇ ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐγνώριζαν καλῶς μέ ποίους συνδιελέγοντο καί δέν ὑπάρχει κανένα ἐνδεχόμενο νά τούς παρεξήγησαν καί κατεδίκασαν λόγῳ παρερμηνείας. Δέν εἶναι οὔτε ἡ θεολογική ὀρολογία οὔτε οἱ φυλετικοί καί οἱ πολιτισμικοί παράγοντες πού ἔπαιξαν τόν καθοριστικό ρόλο στόν χωρισμό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπό τήν κοινωνία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά κυρίως ἡ ἐσφαλισμένη σύλληψις, ἐπομένως καί διατύπωσις, τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων.

Οἱ δογματικές διαφορές τῶν δύο πλευρῶν εἶναι τόσο μεγάλες, ὥστε ἀπό τήν ἀμνήστευσί τους νά κινδυνεύῃ ἡ ἴδια ἡ σωτηρία. Ἐάν δηλαδή ἡ αἰΐδιος Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου δέν εἶναι καί ἡ Ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός, δέν εἶναι δυνατή ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρωπίνου φυράματος, ὁπότε καί ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων διά τῆς μεθέξεως τῆς θεωθείσης καί ζωοποιοῦ σαρκός τοῦ Κυρίου εἶναι ἀδύνατη.

Μέγα ἐκκλησιολογικό χάσμα ἐστήρικται μεταξύ ἡμῶν καί ἐκείνων, τό ὁποῖο μόνον ἡ ρητή ὁμολογία τῆς ἀγιότητος καί τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Δ' καί τῶν ἐπομένων τριῶν ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θά μπορέσῃ νά γεφυρώσῃ. Ὅποιαδήποτε ἐμφανῆς ἢ συγκεκαλυμμένη παρέκκλισις ἀπό τό ὀρθόδοξο δόγμα, χάριν κάποιας ἐνώσεως παρά τήν ἀλήθεια, μόνο βλάβη ἀθανάτων ψυχῶν θά προκαλέσῃ καί ταλαιπωρία στήν Ἐκκλησία.

Εὐχή καί προσευχή μας εἶναι νά συνειδητοποιήσουν οἱ κατὰ τά ἄλλα προσφιλεῖς μας Ἀντιχαλκηδόνιοι ὅτι ἡ ἔνωσις των μέ τήν Ἐκ-

κλησία εἶναι ὑπόθεσις σταυρικής ἀπαρνήσεως καί ψαλμικής ἐπιλησμοσύνης τοῦ οἴκου τῶν πατέρων τους, καί τότε ἐπιθυμήσει ὁ Βασιλεύς τοῦ κάλλους τῆς ἐνώσεώς των.

**Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
(Δεκέμβριος 1994)**

Στήν προηγούμενη μελέτη Συμβολή στον ένδο-όρθοδοξο διάλογο για τήν «όρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, διευτυπώσαμε ὡς συμπεράσματα ὅτι οἱ λόγοι τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπό τήν Ἐκκλησία ἦσαν πρωτίστως δογματικοί, ὅτι οὔτε οἱ ἀρχαῖοι Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶχαν τήν ἴδια χριστολογική πίστι μέ τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ οὔτε οἱ σύγχρονοι παρέχουν σαφεῖς ἀποδείξεις ὀρθοδοξίας καί, τέλος, ὅτι ἡ σαφής καί ἀπερίφραστος ὁμολογία τοῦ Ὁρου τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἡ ἀποδοχή τῆς ἀγιότητος καί τῆς οἰκουμενικότητος αὐτῆς ἀποτελοῦν τήν μόνη ἀσφαλῆ ὁδὸ πρός τήν ἔνωσίν τους μέ τήν Ἐκκλησία.

Ἐπίσης ἐπεσημάναμε τήν κεντρική καί θεμελιώδη ἐκτροπή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπό τό ὀρθόδοξο δόγμα: τήν μή ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ ὡς τῆς αἰδίου Ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου γνωριζομένης ἐν δύο φύσεσι, στήν ὁποία οἱ δύο φύσεις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ὡς ἐνυπόστατοι διασώζουν τά φυσικά καί οὐσιώδη ιδιώματα ἄνευ συγχύσεως, τροπῆς ἢ διαιρέσεως. Οἱ τραγικές προεκτάσεις τῆς μή ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως ἀπετέλεσαν τό περιεχόμενο τῶν ἐπί μέρους θεμάτων τῆς ἀνωτέρω μελέτης.

Ὡς γνώμονα ὀρθοδοξίας, ἀλλά καί ἐλέγχου τῶν ἀντιχαλκηδονίων δογμάτων, εἶχαμε χρησιμοποίησει τά δογματικά ἔργα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί σέ ὠρισμένα σημεῖα τοῦ ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐκκλησιολογική πλευρά τοῦ θέματος, ἡ μελέτη ἐκείνη προϋπέθετε τό σχετικό κείμενο τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὑπό τόν τίτλο *Εἰσήγησις Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίου Ὁρους Ἐθῶ περί τοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*.

Ἡ παροῦσα μελέτη, συμπληρωματική τῆς προηγηθείσης, ἀποσκοπεῖ εἰς τό νά τῆς προσδώσῃ κῦρος διὰ τῆς παραθέσεως ὕμνων ἐκ τῆς

ιεραῶς ὕμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας, δεδομένου ὅτι στήν ὕμνολογία εὐρίσκεται τό ἀπόσταγμα τῆς πατερικῆς θεολογίας καί διαφυλάσσεται ὁ θησαυρός τῆς Ἱεραῶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἱεροί ὕμνοι ἔχουν συντεθῆ τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἔχουν γίνει ἀποδεκτοί ἀπό τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀκριβῆς ἔκφρασις τοῦ δόγματος καί τοῦ ἡθους τῆς. Ὅπως ἔχει ἀποκρυσταλλωθῆ στίς ἱερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὕμνολογία συνιστᾷ λειτουργική προσευχή καί γι' αὐτό ἐκφράζει τό καθολικό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας. Χωρίς νά ἐπεκτείνεται σέ φιλοσοφικές ἀναλύσεις τοῦ δόγματος, ἐκθέτει τήν ὀρθόδοξο πίστι κατά τρόπο αὐθεντικό καί λακωνικό, ὅπως καί οἱ Ὅροι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει ὅτι, ὅπως παρελάβαμε ἔτσι καί βαπτιζόμεθα, ὅπως βαπτιζόμεθα ἔτσι καί πιστεύουμε, καί ὅπως πιστεύουμε ἔτσι καί λατρεύουμε καί δοξολογοῦμε τόν Θεό (Περί Ἁγίου Πνεύματος, κεφ. 27).

Βασική θέσι στήν ὕμνολογία κατέχουν οἱ ἀναφορές στό περί Ἁγίας Τριάδος δόγμα, συμφώνως ἄλλωστε πρός τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας ὅτι τό δόγμα αὐτό ἀποτελεῖ τό θεμέλιο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Χωρίς νά ἐπεκταθοῦμε ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ διά τῆς παραθέσεως ὕμνων ἀναφερομένων στό τριαδολογικό δόγμα, διότι κάτι τέτοιο ξεφεύγει ἀπό τά ὅρια τῆς σύντομης αὐτῆς ἀναφορᾶς, ἐπισημαίνουμε τήν πλουσιώτατη ἀναφορά τῆς ὕμνολογίας στό ὁμοούσιον καί ὁμόδοξον καί ὁμόθεον τοῦ Υἱοῦ πρός τόν Πατέρα καί τό Ἅγιον Πνεῦμα. Ὅχι γιατί αὐτά ἀμφισβητοῦνται ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδόνιους, ἀλλά διότι ἡ περί συνθέτου φύσεως θεωρία των θέτει, κατά τούς ἁγίους Πατέρας, ὑπό ἀμφισβήτησιν τήν ὁμοουσιότητα τοῦ Χριστοῦ πρός τόν συμφυῆ κατά τήν θεότητα Θεόν Πατέρα¹.

Οἱ ἀναφορές στό χριστολογικό δόγμα εἶναι ἐπίσης πολλές. Συνήθως τό ἴδιο ὕμνολογικό κείμενο περιέχει στοιχεῖα πού ἀφοροῦν περισσότερες ἀπό μία πτυχές τοῦ χριστολογικοῦ ζητήματος. Ὁ χωρισμός τοῦ κειμένου πού ἀκολουθεῖ σέ ἐπί μέρους κεφάλαια ἀποβλέπει στό νά καταδείξῃ μέ τήν περισσοτέρα δυνατή σαφήνεια ὅτι στήν ὕμνολογία εἶναι διατυπωμένα ἐμμέτρως ὅλα τά ὀρθόδοξα δόγματα

1. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Γ' (3) 47 Περί τῶν δύο φύσεων· κατά Μονοφυσιτῶν.

καί ἐλέγχονται ὅλες οἱ αἱρέσεις, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νά μπορεῖ νά προσφέρει στόν ἀληθῆ Θεό τήν ἀληθῆ καί λογική λατρεία.

Α΄. ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΥ

Ἄπολιναρισμός ἀποτελεῖ τήν συμβατική ἀρχή τῶν χριστολογικῶν αἱρέσεων. Κατά τόν Ἀπολινάριο ὁ Θεός Λόγος σαρκούμενος προσέλαβε σῶμα μέ ψυχή ἄνουν καί ἄλογον, ὥστε ὁ Θεός Λόγος νά κατέχη τήν θέσι τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Ὁ Χριστός κατά τόν Ἀπολινάριο εἶναι μία θεία φύσις τοῦ Λόγου πού ἔχει προσλάβει σάρκα, ἀλλά ὄχι καί τέλειον ἄνθρωπο. Λέγοντας μία φύσις ὁ Ἀπολινάριος ἔθετε τά θεμέλια γιά τήν ἀνάπτυξι τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία τόν κατεδίκασε στήν Β΄ Οἰκουμενική Σύνοδο διά τῆς περιφήμου διδασκαλίας τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅτι «τό ἀπρόσληπτον καί ἀθεράπευτον».

Στόν κατωτέρω ὕμνο ὁμολογεῖται ὅτι ὁ Θεός Λόγος προσέλαβε μετά τοῦ σώματος καί ψυχή λογική καί νοερά: «Χαίροις ἡ τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ ἀνερμηνεύτως συλλαβοῦσα Πανάμωμε... τόν καθ' ἡμᾶς ἀληθῶς, ἐκ τῶν σῶν αἱμάτων προσλαβόμενον, ψυχῆν νοεράν τε καί αὐτεξούσιον ἔχοντα ἀνελλιπῶς γάρ, τόν Ἀδάμ ἐνδυσάμενος, διεσώσατο, ἀναπλάσας τόν ἄνθρωπον...» (Προσόμοιον Ἀποστίχων Μικροῦ Ἐσπερινοῦ, Σάββατον ἐσπέρας, ἤχος πλ. Α΄, Παρακλητική).

Χρονολογικά ἐπόμενος ὁ νεστοριανισμός ταλαιπώρησε πολύ τήν Ἐκκλησία. Λαμβάνοντας ἀντιδιαμετρική θέσι ἐν σχέσει πρὸς τόν ἀπολιναρισμό, ἐδίδασκε ὅτι εἶναι ὕβρις γιά τόν Θεό ἡ σάρκωσις καί τά συναφῆ πρὸς αὐτήν γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίστευε ἄλλη ὑπόστασις τόν Θεόν Λόγον καί ἄλλη τόν ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα ἄνθρωπον Ἰησοῦν. Μόνον διά σχετικῆς συναφείας καί ταυτότητος γνώμης οἱ δύο ὑποστάσεις ἀποτελοῦν ἓνα πρόσωπο, τόν Χριστό. Γι' αὐτό ἠρνεῖτο τήν δευτέρα ἐν χρόνῳ γέννησι τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τήν ὀνομασία τῆς Ἁγίας Παρθένου ὡς Θεοτόκου.

Ὡς πρὸς τίς πλάνες αὐτές ἡ ὕμνολογία, ἀκολουθοῦσα τήν θεολογία τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, εἶναι σαφῆς καί κατηγορηματική. Ὁ ὅρος «Θεοτόκος» ἔχει γίνει ὅρος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ σέ κάθε προσευχή τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε θεωροῦμε περιττή τήν παράθεσι ὕμνων πρὸς πιστοποίησιν τῆς πλουσιωτάτης ἀναφορᾶς τῆς ἱερᾶς ὕμνολογίας στήν

θεοτοκία τῆς ἀειπαρθένου καί Θεοτόκου. Πρός τιμὴν μόνο καί δόξαν τῆς Θεοτόκου παραθέτουμε τὸν ἀρχαγγελικό ὕμνο: «Ἄξιόν ἐστὶν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον, τὴν ἀειμακάριστον καί παναμώμητον, καί Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβίμ, καί ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον σέ μεγαλύνομεν».

Στὴν δευτέρα ἐν χρόνῳ γέννησι τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναφέρονται ἀρκετοὶ ὕμνοι. Παραθέτουμε ἐνδεικτικῶς ἓνα τροπάριο ἀπὸ τὸν Μέγα Κανόνα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης: «Τὸν ἐκ Πατρὸς ἄχρονον Υἱὸν ἐν χρόνῳ Θεοκυητορ, ἀπειράνδρως ἀπεκύησας· ξένον θαῦμα, μείνασα Παρθένος θηλάζουσα» (Θεοτοκίον γ' ὠδῆς, Ὁρθρος Μεγ. Κανόνος, Τριώδιον).

Ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις τῶν δύο φύσεων, τὴν ὁποίαν τόσο τραγικά ἠρνοῦντο οἱ νεστοριανοί, τονίζεται ἰδιαίτερα στὴν ὕμνολογία: «...ἀλλὰ τῇ ἐκ σοῦ ληφθείσῃ λογικῶς ἐμψυχωμένη σαρκί, καί ἐν αὐτῷ τό εἶναι λαβούση, ἐνωθεὶς καθ' ὑπόστασιν...» (Δογματικόν Θεοτοκίον πλ. Β', Μικρὸς Ἑσπερινός, Σάββατον ἐσπέρας). Παραλλήλως ἀπορρίπτεται κάθε ἔννοια διαιρέσεως τοῦ ἐνός Χριστοῦ σέ δύο ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα: «...ὁ γάρ ἀχρόνως ἐκ Πατρὸς ἐκλάμψας Υἱὸς μονογενής, ὁ αὐτός ἐκ σοῦ τῆς Ἄγνης προῆλθεν, ἀφράστως σαρκωθείς, φύσει Θεός ὑπάρχων, καί φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς· οὐκ εἰς δυάδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων ἀσυγχύτως γνωριζόμενος...» (Θεοτοκίον πλ. Β', Σάββατον ἐσπέρας).

Προετάξαμε ἐν συντομίᾳ τίς ἀναφορές τῶν ἱερῶν ὕμνογράφων στὰ θέματα τοῦ ἀπολιναρισμοῦ καί τοῦ νεστοριανισμοῦ, γιὰ νά φανῇ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει συνειδητοποιήσει τό μέγεθος τῶν αἰρέσεων αὐτῶν καί τίς ἔχει ἐπαρκῶς ἀντιμετωπίσει, ὥστε νά συμπεριλάβῃ στὴν ὕμνολογία τῆς ὕμνους μέ τόσο σαφές κατ' αὐτῶν περιεχόμενο. Θίγουμε στό σημεῖο αὐτό, χωρίς ἰδιαίτερο σχολιασμό ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὴν χρησιμοποίησι τῶν ἀριστοτελικῶν κατηγοριῶν καί ὄρων ἐκ μέρους τῶν ἀνωτέρω αἰρετικῶν γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα τοῦ Μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. Ἀργότερα, σέ συνάφεια πρὸς τὸν μονοφυσιτισμό, θά παρουσιάσουμε τίς μαρτυρίες τῆς ὀρθοδόξου ὕμνολογίας ὡς πρὸς τίς φιλοσοφικές προϋποθέσεις τῶν ἁγίων Πατέρων.

Β'. Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΥ. Ο ΕΥΤΥΧΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ὁ μονοφυσιτισμός ἐμφανίσθηκε τό 448 μέ τήν διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς, ἀλλά οἱ πρῶτες μονοφυσιτικές ἀντιλήψεις ἐκδηλώθηκαν ἀμέσως μετά τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς (433)². Ἡ ἐρμηνεία τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἦταν τό ἐπίμαχο σημεῖο.

Σέ ἓνα τροπάριο τοῦ Κανόνος στήν Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἰουλίου ιγ', γράφεται: «*Ἡ τῶν Πατέρων, εὐσεβῆς ὁμήγουρις, ἡ κροτηθεῖσα ποτέ, κατ' Εὐτυχοῦς ὄντως, τόν Σωτῆρα ὠρίσεν, ἀδιαιρέτοις φύσεσιν, ἐν δυσί τοῖς τοῦ θεοῦ Πατρός Κυρίλλου διδάγμασι, βαίνουσα σαφῶς καί ἐμμένουσα*» (ὦ-δὴ α'). Ἡ Ἐκκλησία μέ τήν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο (448) καί στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451) διετράνωσε τήν πίστι της ὅτι ὁμολογεῖ «ἓνα καί τόν αὐτόν Χριστόν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσι... γνωριζόμενον (τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν)». Ἡ διατύπωσις αὐτή δέν ἄφηγε περιθώρια γιά κανενός εἴδους μονοφυσιτισμό, ἐμφανῆ ἢ συγκεκαλυμμένο. Ἡ ἔκφρασις «ἐν δύο φύσεσι» ἦταν ἡ ἀκριβῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι δοθεῖσα ἐρμηνεία τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων στήν μία, αἰῖδιο Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἡ φράσις «ἐκ δύο φύσεων» ἦταν ἀνεπαρκῆς, διότι ἐκ δύο φύσεων δυνατόν νά προέλθῃ τρίτη φύσις, εἴτε ἐξ ἀπορροφήσεως τῆς ἀνθρωπίνης (Εὐτυχῆς), εἴτε ἐκ τροπῆς τῆς θείας, εἴτε ἐκ συγχύσεως ἀμφοτέρων (Δόσχορος, Σεβῆρος)· καί ὡς δεκτικὴ μονοφυσιτικῆς ἐρμηνείας ἀπερρίφθη³ ἀπὸ τόν τελικὸ Ὅρο τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

2. Οἱ ἀκραῖοι Ἀλεξανδρινοὶ ἠροῦντο τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τόν Ἀντιοχείας Ἰωάννη.

3. Ἡ ἀναφορά τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τῆς παραγρ. ἡ' τοῦ Ὁρου της στήν δυνατότητα νά ὁμολογῆται ὁ Χριστός ἐκ δύο φύσεων δέν ἀντιστρατεύεται τήν ἀπόφασιν τῆς Δ'. Στήν Δ' οἱ Πατέρες ἦσαν κάθε δυνατότητα παρεκκλίσεως πρὸς τόν μονοφυσιτισμό. Ἀντίθετα στήν Ε' κατεκρίθη ἡ παρερμηνεία τῆς Δ'. Τό ἀντικείμενο τῶν Συνόδων δέν ἦταν ἀκριβῶς τό ἴδιο, ἔστω καί ἂν τό γενικὸ θέμα ἦταν τό αὐτό. Περί τούτου παρατηρεῖ ὁ καθηγητῆς Ἰωάννης Καρμίρης: «Κατ' ἀκολουθίαν δέν ὑφίσταται ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ διαφωνία μεταξύ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Δ' καί Ε' ἢ μείωσις τῆς Δ' διὰ τῆς παρούσης ἀποφάσεως τῆς Ε', ὡς ὑπέθεσαν οἱ ἐν τῇ Δύ-

Στὴν ὕμνολογία, ὅταν συναντᾶται ἡ φράσις “ἐκ δύο”, προστίθεται συνήθως καὶ ἡ “ἐν δύο”: «... ἐν αὐτῇ γάρ [τῇ Θεοτόκῳ] γέγονε καινὰ ὁ Ἄναρχος ἄρχεται, ὁ Λόγος παχύνεται, ὁ Θεὸς ἄνθρωπος γίνεται, ἵνα Θεὸν τὸν ἄνθρωπον ἀπεργάσῃται, οὐ τροπῆ τῶν φύσεων, ἀλλ’ ἐνώσει τῇ καθ’ ὑπόστασιν προέρχεται γάρ εἷς ἐκ δύο τῶν ἐναντίων, ἐν δυσὶ τελείαις ταῖς φύσεσι, ἀδιαιρέτως γνωριζόμενος, θεληματικῶς τε καὶ ἐνεργητικῶς, καθ’ ἑκατέραν οὐσίαν, ὁ αὐτὸς τὸ ἀληθές πιστούμενος τῆς σωτηρίου οἰκονομίας...» (Θεοτοκίον Ἀποστίχων Μικροῦ Ἑσπερινοῦ πλ. Β’ ἤχου, Σάββατον ἑσπέρας, Παρακλητική).

Δέν εἶναι τυχαία ἡ προσθήκη ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ὕμνογράφου τῆς φράσεως: «οὐ τροπῆ τῶν φύσεων, ἀλλ’ ἐνώσει τῇ καθ’ ὑπόστασιν». Μόνο κατὰ τὴν ὀρθοδόξως νοουμένη ὑποστατική ἔνωσι δέν συμβαίνει τροπῆ τῶν φύσεων· μόνο δηλαδή τὸ περιεχόμενο τῆς φράσεως “ἐν δύο φύσεσι” περιγράφει σαφῶς τὸ ἐνυπόστατον τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στὴν σύνθετο μετὰ τὴν ἐνανθρώπησί της αἴδιο Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Γ’. Ἡ ΛΗΣΤΡΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ 449

Ὁ Εὐτυχής, μετὰ τὴν καταδίκη του στὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τὴν σύγκλησι οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς ἀποκατάστασιν δῆθεν τῆς προσβληθείσης ὀρθοδοξίας. Συνεκλήθη ἡ αὐτοαποκληθεῖσα οἰκουμενική Σύνοδος στὴν Ἐφεσο ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, ἡ ὁποία ὁμως ἐξώκειλε εἰς αἵρεσιν καὶ λόγῳ τῶν ἀποτροπαίων ἐγκλημάτων εἰς βάρος τῶν Ὀρθοδόξων (ἐξορία καὶ θανάτωσις τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ) ἀπεκλήθη καὶ ληστρική.

Ἐπειδὴ ἡ ὕμνολογία ἐκφράζει ἀκραιφνῶς τὸ ὀρθόδοξο δόγμα καὶ ἦθος, χρησιμοποιοῦμε τὸ κῦρος της γιὰ νὰ σχολιάσουμε τὴν 6η παράγραφο τῆς Β’ Κοινῆς Δηλώσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων (Σαμπεζύ 1990), κατὰ τὴν ὁποίαν: «Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι συμφωνοῦν εἰς τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐρμηνείας τῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι δέν συμ-

σει» (Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1960, τόμ. Ι, σελ. 183).

φωνοῦν πλήρως πρὸς τὸν Ὅρον τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἐπιστολὴν (433) τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην». Ἡ ἀσάφεια τῆς παραγράφου ἀφήνει, καθ' ἡμᾶς, τὴν δυνατότητα στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους νὰ ἐρμηνεύουν τὴν ληστρική συνόδο τοῦ 449 ὡς σύμφωνον πρὸς τὴν Γ' Οἰκουμενικήν καὶ ἐπομένως νόμιμον καὶ ὀρθόδοξον.

Στὴν ὑμνολογία ἡ σύνοδος ἐκείνη καταδικάζεται ὡς πεπλανημένη. Στὴν Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' οἰκουμενικῆς Συνόδου γράφεται: «Ἵνα τὸν δεινὸν ἐκφύγη Νεστόριον, δυάδα υἱῶν κακῶς εἰσάγοντα, τό συνέδριον, τό τῆς πλάνης ἐκ βόθρου εἰς βάραθρον ἐξωλίσθησε θελήσεων καὶ φύσεων, μάτην δογματίζον σύγχυσιν, ἀλλὰ θεοὺς Πατράσι διήλεγχται» (Ὅρθρος, ᾠδὴ στ').

Πῶς λοιπὸν οἱ Ὅρθόδοξοι θὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διετήρησαν τὴν αὐτὴν χριστολογικὴν πίστιν καὶ ἀδιάκοπον τὴν συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως (παράγραφος 9 τῆς Β' Κοινωνῆς Δηλώσεως), ἐάν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων διαφορῶν, θεωροῦν τὴν ληστρική συνόδο ὡς ὀρθόδοξο; Τὴν στιγμὴ μάλιστα πού ὅλη ἡ μεταγενέστερη παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι αἰρετικὴ παρασυναγωγή καὶ ληστρικό συνέδριό⁴;

Δ'. Ο ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ

1. Δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσι.

Ἡ τροπὴ τῶν φύσεων δέν εἶναι ἀποκλειστικὸ σύμπτωμα τοῦ Εὐτυχιανισμοῦ (τροπὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τὴν θεία). Ἡ ἀ-

4. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης κάνει τό ἐξῆς σχόλιο περὶ τῆς ληστρικῆς αὐτῆς συνόδου: «...Ὁ δυστυχῆς Εὐτυχῆς ἀντιφερόμενος δῆθεν εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ Νεστορίου, εἰς νέαν αἴρεσιν αὐτὸς ἐξώκειλε, μίαν φύσιν φρονῶν καὶ διδάσκων ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν. Ὅθεν καὶ ταραχῆς ἐκ ταύτης γενομένης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὃ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ μικρὸς ἐσύναξε καὶ δευτερον Σύνοδον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ἐφέσῳ. Ἐξάρχον καταστήσας αὐτῆς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον, ἐλπίσας πῶς θέλει ἐπιτύχει ἄλλον Κύριλλον, οὗ καὶ διάδοχος ἀμέσως ἐγένετο, αὐτὸς δέ μᾶλλον εὐρέθη τούναντίον. Ἦν γάρ μονοφυσίτης, ὁμόφρων καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Εὐτυχῆ. Ὅθεν καὶ τὴν κακοδοξίαν ἐκείνου ἐκύρωσε, καὶ τὸν θεῖον Φλαυϊανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐκάθηρε, καὶ μυρία κακὰ ἐν αὐτῇ ἐγένοντο, ὧν ἡ κορωνὶς, ὃ φόνος ἐστάθη τοῦ μακαρίου Φλαυϊανοῦ, διὰ τοῦτο δὲ αὐτῆ καὶ ὠνομάσθη ληστρική» (Πηδάλιον, ἐκδ. Ρηγοπούλου 1982, σελ. 219 ὑποσημ. 4).

πόδοσις κτιστῶν ιδιωμάτων στήν θεότητα (θεοπασχισμός) καί ἡ σύγχυσις τῶν ιδιωμάτων μεταξύ τῶν φύσεων στήν μία σύνθετο φύσι (μονοφυσισμός Διοσκόρου καί Σεβήρου) φανερώνουν τροπή τῶν φύσεων ἐκ τῆς οἰκείας ιδιότητος. Π.χ. ἡ σύνθετος φύσις τῶν Ἀντιχαλκιδονίων εἶναι ξένη πρός τήν ἀπλή θεότητα τοῦ Πατρός καί ξένη πρός τήν ἀνθρωπότητα τῆς Μητρός, ἡ ὁποία εἶναι μόνον κτιστή⁵.

Ἡ σύγχυσις τῶν φύσεων στήν διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου ἐπισημαίνεται καί ἀπό τόν 1^{ον} Κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία σαφῶς λέγει: «...τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε (ἡ Δ΄ Σύνοδος),... Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μὲν τῆς διαιρέσεως, τόν δέ τῆς συγχύσεως ὑπεραπιστήν τε καί πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρός ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καί ἀθεότητος βάραθρον»⁶.

Ἔχουμε τήν γνώμη ὅτι ἡ σύγχυσις ἐντοπίζεται στήν ἔκφρασί του: «τό ἐκ δύο φύσεων δέχομαι, τό δύο οὐ δέχομαι» (Πρακτικά τῆς Δ΄ Οἰκ. Συνόδου). Διότι ἐκ δύο τελείων φύσεων θεότητος καί ἀνθρωπότητος ὁμολογεῖται προέλευσις μιᾶς συνθέτου φύσεως, ἡ ὁποία ὅμως

5. Βλ. ἀνωτέρω ὑποσημ. ὑπ' ἀριθμ. 1. Ὁ δέ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἀκολουθῶν τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων, σχολιάζει τό σημεῖο αὐτό ὡς ἑξῆς: «(Οἱ Πατέρες τῆς Δ΄ Συνόδου)... κατεδίκασαν καί τῷ ἀναθέματι παρέπεμφαν τόν δυστυχῆ Εὐτυχῆ Ἀρχιμανδρίτην, καί τόν αὐτοῦ ὑπεραπιστήν Διόσκορον τόν μετά τόν Κύριλλον γεγονότα Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον. Οὐτοι... τάς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις θεότητα καί ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν συντίθεται, καί ἐν αἷς γνωρίζεται καί προσκυνεῖται, εἰς μίαν φύσιν τολμηρῶς συνέχον, μή νοοῦντες οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐκ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου φρονήματος συμπεραίνεται νά μή ᾔναι ὁ Χριστός τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Πατρός, καί τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά ἄλλης τινός. Διότι, ἂν ᾔτο μία ἡ φύσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Θεία ἔπρεπε νά ᾔτο, ἡ ἀνθρωπίνη, ἡ οὔτε Θεία, οὔτε ἀνθρωπίνη, ἀλλ' οὐδετέρα. Καί εἰ μὲν ᾔτο Θεία, ποῦ ἡ ἀνθρωπίνη, εἰ δέ ἀνθρωπίνη, πῶς, οἱ τοῦτο λέγοντες, δέν εἶναι ἀρνηταί τῆς Θεότητος; εἰ δέ οὐδετέρα, πῶς ὁ Χριστός δέν ἀναπλάττεται ἄλλης φύσεως ἀπό τήν φύσιν τοῦ Πατρός, καί ἄλλης φύσεως ἀπό τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων; οὐ τί ἂν γένοιτο δυσσεβέστερον ἢ ἀφρονέστερον; νά λέγουσι μὲν ὅτι ὁ Θεός Λόγος ἐγένεν ἀνθρωπος, διά νά φθείρη καί τήν ἐδικήν του θεότητα, καί τήν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα; ταῦτα λέγει ὁ Φώτιος ἐναντιούμενος εἰς τήν τῶν Μονοφυσιτῶν δυσσέβειαν ἐν τῇ περὶ τῆς τετάρτης Συνόδου ὑποθέσει».

6. Παρά Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1960, τόμ. I, σελ. 228.

μετά τήν ἔνωσι δέν ὁμολογεῖται ὅτι διασώζει ἀκέραιες τίς ιδιότητες ἐκατέρας φύσεως⁷.

Ἀργότερα ὁ Σεβήρος ὁμολογεῖ μέν δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι, ἐφουρίσκει ὁμως τήν κατ' ἐπίνοιαν διάκρισί των στήν μία σύνθετο φύσι. Ἡ ὑμνολογία, ἐκφράζουσα τήν δογματική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, καί ὡς πρός τήν πλάνη αὐτή εἶναι κατηγορηματική: «Αἱ δύο ἐπιστολαί, Κυρίλλου αἱ πρός τόν Σούκενσον, ἀποσταλεῖσαι ποτέ, Ἐώς τόν πρόεδρον, ἐλέγχουσιν ἅπασαν τήν Σεβήρου πλάνην, εὐσεβῶς Χριστόν κηρύττουσαι» (Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἴκουμ. Συνόδου, Ἰουλίου ιγ', ὡδὴ στ'). Ὁ ἅγιος Κύριλλος στίς ἐπιστολές του αὐτές δέν κάνει λόγο γιά κατ' ἐπίνοιαν, ἢ τῇ θεωρίᾳ μόνῃ, διάκρισι τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων, ἀλλά μόνο γιά κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσι, ὅταν ἰσχυαῖς τοῦ νοῦ φαντασίαις θελήσῃ ὁ ἄνθρωπος νά πολυπραγμονήσῃ περί τῶν φύσεων, διαίρεσις ἢ ὁποῖα δέν σημαίνει καί πραγματική διαίρεσι καί διάστασι τῶν ἀληθείᾳ ἐνωθέντων (PG 77, 245A).

Ἡ ὁμολογία δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι εἶναι πολύ συχνή στήν ὑμνολογία. Ἀπό τήν Παρακλητική ἐπιλέγουμε δύο χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα: «... Λόγον... σωματωθέντα τέτοκας, ἐκ σοῦ τήν σάρκα ἀνειληφῶτα, τῆς οἰκείας φύσεως, ἀμεταβλήτου μεινάσης· συνδραμόντων γάρ ἐκατέρων, αὐθυπάρκτως καθ' ὑπόστασιν ἐνικήν, διπλοῦς τῇ φύσει προέρχεται ὅλος Θεός, καί ὅλος ἄνθρωπος...»

7. Βλ. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., ἐνθ' ἄνωτ. Ὁ ἅγιος Νικόδημος, ἀφοῦ ἐπισημαίνει τήν διατήρησι ἐκατέρας φύσεως στόν οὐσιώδη της ὄρο, προσθέτει μία ἐπιτυχή παρατήρησι περί τοῦ ὅτι ἡ ἔνωσις δέν ἔγινε ἐν τῇ φύσει, ἔστω καί ἂν λέγεται φυσική: «Τό δέ ἀδιασπᾶστος ἅμα καί ἀσυγχύτως, σημαίνει τό μηδέ καινοτομηθῆναι τάς συνελθούσας φύσεις διά τῆς ἐνότητος, ἀλλά τήν ἔνωσιν τούτων αἰετῆ καί ὡσαύτως διαφυλάχθαι, καί ἐκατέραν τῶν φύσεων μένειν ἀμειώτως ἐπὶ τῷ οὐσιώδει ὄρω καί λόγῳ. Ἐντεῦθεν ἐκ τῆς ἐρμηνείας ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὅπου οἱ Πατέρες ὀνομάζουσι, κατὰ φύσιν, καί φυσικήν τήν τῶν δύο φύσεων ἐπὶ Χριστοῦ ἔνωσιν, δέν φανερώουσι μέ τό ὄνομα φυσικήν, ὅτι ἡ ἐπὶ Χριστοῦ ἔνωσις τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο ἐν τῇ φύσει, καί κατὰ φύσιν. Ἄπαγε· (εἰ γάρ τοῦτο ἦτο, ἔπρεπε κατὰ τό ἀκόλουθον, ἐκ τῶν δύο φύσεων νά ἀποτελεσθῇ μία φύσις σύνθετος, ὅπερ τῶν μονοφυσιτῶν ἦτο δυσσεβές φρόνημα, καί ὄχι ὀρθόδοξον φρόνημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις δογματίζει, ὅτι αἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ ἠνώθησαν, ὄχι κατὰ τήν φύσιν, ἢ ἐν τῇ φύσει, ἀλλά καθ' ὑπόστασιν, καί ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου. Δι' ὃ καί μία ὑπόστασις ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ σύνθετος ἐκ δύο φύσεων Θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος)» (Πηδάλιον, ἐκδ. Ρηγοπούλου 1982, σελ. 184, στήν ὑποσημείωσι).

(Δογματικόν Θεοτοκίον Βαρέως ἤχου). Καί τό δεύτερο: «... ὅθεν εὐσεβῶς ἐν δύο φύσεσιν ἐπιδηλουμέναις, τήν διαφοράν ποιούμεθα...» (Δογματικόν Θεοτοκίον πλ. Β΄ ἤχου). Σ' αὐτόν τόν δεύτερο ὕμνο ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὁμιλεῖ γιά τήν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσι καί συμπεραίνει ὅτι ἡ ὀρθοδόξως νοουμένη ὑποστατική ἔνωσις ἐπιτρέπει νά ἀναγνωρίζουμε ἐν Χριστῷ δύο πραγματικῶς διακεκριμένες (ὄχι διηρημένες) φύσεις, τόσον πραγματικῶς, ὥστε νά μπορούμε νά τίς ὀνομάσουμε καί νά τίς ἀριθμήσουμε· αὐτό σημαίνει τό “ἐπιδηλουμέναις”⁸.

2. Δύο θελήσεις καί ἐνέργειες.

Ὁ Σεβήρος μέ τήν κατ' ἐπίνοιαν διάκρισι ἤθελε νά ἀποκλείσῃ τήν ἀπονομή θελήσεως καί ἐνεργείας σέ κάθε μία ἀπό τίς φύσεις⁹. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἔγινε πρόδρομος τοῦ μονοενεργητισμοῦ, διότι ἀκολουθῶν τήν ἀριστοτελική φιλοσοφία καί ὀρολογία ἀπέδιδε τήν θέλησι καί τήν ἐνέργεια στήν ὑπόστασι καί ὄχι στήν φύσι. Ὁ ἅγιος Νικόδημος παρατηρεῖ τά ἑξῆς: «Φυσικᾶς πρέπει νά λέγωμεν τάς τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας, ὄχι ὑποστατικᾶς. Διότι ἂν εἰποῦμεν αὐτάς ὑποστατικᾶς, θέλομεν ἀναγκασθῆ νά δώσωμεν καί εἰς τήν Ἁγίαν Τριάδα τρεῖς θελήσεις καί ἐνεργείας, ἐπειδή καί τρεῖς ὑποστάσεις αὐτῆς εἰσιν. Ἄλλ' ὥσπερ μία θέλησις καί ἐνέργεια εἰς τήν Ἁγίαν Τριάδα λέγεται καί ἐστίν, ὅτι καί μία φύσις αὐτῆς ἐστίν· οὕτω καί ἐπί Χριστοῦ, δύο θελήσεις, καί δύο ἐνεργείας λέγομεν, ὅτι καί δύο φύσεις εἰσίν, ἐξ ὧν, καί ἐν οἷς, μᾶλλον δέ, ἄπερ αὐτός ἐστίν»¹⁰.

Ἡ ὕμνολογία τῆς Ἐκκλησίας ἔχει πλουσιωτάτη ἀναφορά στίς δύο θελήσεις καί δύο ἐνέργειες ἐν Χριστῷ, οἱ ὁποῖες ἀπορρέουν φυσικῶς ἀπό τήν “διπλόνην” τῶν φύσεων: «... Διό αὐτόν προσκυνοῦμεν Θεόν τέλειον, καί ἄνθρωπον τέλειον, τόν αὐτόν ἐν ἑκατέρᾳ μορφῇ· ἑκατέρα γάρ φύσις, ἐστίν ἐν αὐτῷ ἀληθῶς· διπλᾶ δέ πάντα κηρύττομεν, τά φυσικά αὐτοῦ ιδιώματα, κατὰ τήν διπλόνην τῶν οὐσιῶν, δύο

8. Βλ. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (5) 49 Περὶ ἀριθμοῦ φύσεων.

9. Βλ. Συμβολή στόν ἐνδο-ορθόδοξο διάλογο γιά τήν “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, στόν παρ. τόμ. σελ. 178.

10. Πηδάλιον, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 214, ὑποσημ. 1.

σέβοντες τάς ἐνεργείας, καί τά θελήματα. Ὁμοούσιος γάρ ὢν τῷ Θεῷ καί Πατρὶ, αὐτεξουσίως θέλει καί ἐνεργεῖ ὡς Θεός· ὁμοούσιος δέ ὢν καί ἡμῖν, αὐτεξουσίως θέλει καί ἐνεργεῖ ὡς ἄνθρωπος...» (Δογματικόν Θεοτοκίον πλ. Δ' ἤχου). Λόγῳ τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως ἑκατέρω φύσις διασώζει τὴν ιδιότητά της: «...σώζει γάρ ἐν ἑαυτῷ, ἑκατέρας φύσεως τὴν ιδιότητα, τὴν μὲν διαλάμπων θαύμασι, τὴν δέ πιστούμενος πάθει· ὅθεν εἶς καί ὁ αὐτός, καί θνήσκει ὡς ἄνθρωπος, καί ὡς Θεός ἀνίσταται...» (Θεοτοκίον Ἀποστίχων Μικροῦ Ἑσπερινοῦ, Σάββατον ἑσπέρας, ἤχος Βαρύς).

Καί ἡ ἄλλη, ἐπίσης ὀρθόδοξος, διατύπωσις ὅτι ὁ Χριστός ἐνεργεῖ καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων συναντᾶται στήν ὑμνολογία: «Καταισχυνέσθω πρόσωπα, καί φιμούσθω τά στόματα, τῶν μὴ κηρυττόντων, ἐν δυσὶ ταῖς φύσεσι, ἀτιμήτως ἀτρέπτως τε, καί ἀσυγχύτως ἓνα Ἰϋόν· οἱ γάρ εὐσεβεῖς, πάντες κοινῶς συμφρονοῦμεν, κατ' ἄλλο μὲν καί ἄλλο, ἐνεργεῖν τε καί θέλειν, Χριστόν οὐ μὴν προσώποις, κατ' ἄμφω δέ τάς φύσεις» (Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου, Ὁρθρος, ὠδή η').

Ὅχι μόνον οἱ δογματικὲς ἐπιστολὲς τῶν ἁγίων Πατέρων¹¹ καί οἱ ἀποφάσεις τῶν μεταγενεστέρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων¹² καταδικάζουν τὸν Σεβήρο ἐπὶ αἵρέσει, ἀλλὰ καί αὐτὴ ἡ ὑμνολογία ἐπιγράφει

11. «... Μεθ' ὧν (αἵρεσιάρχῶν) ἀπάντων καί πρό πάντων καί μετὰ πάντας καί κατὰ πάντας καί ὑπὲρ πάντας ἔστω καί Σεβήρος ἀνάθεμα, ὁ τούτων μαθητὴς ἐκμαγέστατος, καί πάντων χρηματίσας Ἀκεφάλων τῶν νέων καί τῶν παλαιῶν ὠμότατος τύραννος, καί τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐχθρὸς δυσμενέστατος, καί τῆς Ἀντιοχέων ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας μοιχὸς ἀνομώτατος καί φθορεὺς βδελυρώτατος...» (Ἁγ. Σωφρονίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, *Συνοδικὴ Ἐπιστολή*, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 216, ὑποσημ.).

12. «...Ὅτι ἤργησεν (ὁ τῆς κακίας ἐφευρέτης) δι' αὐτῶν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πληρώματι τῆς πλάνης ἐπεγείρειν τὰ σκάνδαλα, ἐνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἐνός τῆς Ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τὴν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολλιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξίᾳ συνάδουσαν, καί τό τέλος τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διὰ τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσαν...» (ἐκ τοῦ Ὁρου πίστεως τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 222) καί ἐπίσης: «... ὡς καί ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῆ καί Διόσκορον δυσφημήσαντας, τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβήρον, Πέτρον καί τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειράν» (ἐκ τοῦ Ὁρου πίστεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 239-240).

σύγχυσι τῶν φύσεων στήν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου καί τήν ἀποστρέφεται ὡς βλασφημίαν: «Τάς φύσεις τί συγχέεις τάς τοῦ Χριστοῦ, καί φυρμόν ἀντεισάγεις καί σύγκρασιν, τό τοῦ Σταυροῦ, πάθος προσαρμόττων καί τήν ταφήν, τῇ ἀπαθεῖ Θεότητι, τοῦ μονογενοῦς Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὧ δεῖλεε Σεβήρε; διόπερ τήν μεγίστην, σοῦ βλασφημίαν βδελυττόμεθα» (Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου, ὡδῆ θ').

3. Ὁ Τόμος τοῦ ἁγίου Λέοντος.

Ἡ περί δύο φύσεων, θελήσεων καί ἐνεργειῶν ὁμολογία τῆς Ἐκκλησίας βασιζέται καί ἀκολουθεῖ τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Λέοντος Ρώμης ὅτι: «ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφή μετά τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν», καί τόν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου: «οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφοραῖς ἀνηρημένης διά τήν ἔνωσιν, σφζομένης δέ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καί εἰς ἓν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης».

Στήν ὕμνολογία ἐπαναλαμβάνεται ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Λέοντος εἶναι ἄκρως ὀρθόδοξος: «Τόν Σεβήρον καθεῖλεν, ἡ τετάρτη Σύνοδος¹³ καί τόν Διόσκορον, Χριστόν βλασφημοῦντας, βεβαιούσα τόν τόμον τοῦ Λέοντος, τοῦ Προέδρου Ρώμης, πάνυ καλῶς τάς δύο φύσεις, τοῦ Σωτῆρος ἀτμήτως ὀρίζοντα» (Κυριακή ἁγίων Πατέρων Δ' Οἰκ. Συνόδου, Ὅρθρος, ὡδῆ ε').

Ὁρισμένοι βλέπουν ἀκόμη καί σήμερα νεστοριανίζουσα ἀπόχρωσι στόν Τόμο τοῦ ἁγίου Λέοντος. Ἐάν πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὀρθή τήν αἴτησι τῶν Πατέρων τῆς Δ' Συνόδου νά συγκριθῇ ὁ Τόμος πρός τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς καί κατόπιν νά γίνῃ δεκτός ὡς ὀρθόδοξος, μετά τήν τελική ἀπόφανσι τῆς Δ' Συνόδου καί τήν παρομοία περί αὐτοῦ κρίσι τῶν ἐπομένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεωροῦμε ἀνεπίτρεπτη τήν ἀπονομή νεστοριανίζουσῶν ἀσαφειῶν στόν Τόμο, διότι τοῦτο εἶναι συκοφαντία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί ὄχι φρόνημα τῶν Ὀρθοδόξων, οἱ ὅποιοι ὡς ἐξῆς ἐκφράζονται γι' αὐτόν: «τήν ἄκραν ἔνωσιν τοῦ Λόγου καί τῆς

13. Δέν κατεδίκασε βεβαίως ἡ Δ' Οἰκουμ. Σύνοδος τόν Σεβήρο, ἀλλά ἡ διδασκαλία τῆς Συνόδου αὐτῆς ἀπετέλεσε ἀσφαλές κριτήριο γιά τήν καταδίχη του ἀπό τήν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 536 καί ἀπό τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικές Συνόδους.

σαρκός ἀμωμήτως τε καί θεοπρεπῶς διετράνωσεν» (Ἀγίου Ἐφραιμίου Θεουπόλεως, *Βιβλιοθήκη Φωτίου*, PG 103, 960C). Βλέπε περισσότερα ἐν PG 103, 944D-949D, ὅπου γράφεται: «Εἰ μὲν γάρ ἅπασα ἡ τοῦ ἐν ἀγίοις Λέοντος ἐπιστολή δι' ἀμφιβόλων τινῶν ὤδευε, καί ἐξ ὧν οἱ ἀκέφαλοι τὴν τῆς μιᾶς ὑποστάσεως αἰτιῶνται διαίρεσιν, τάχα ἦν αὐτοῖς τῆς διαβολῆς ἡ ἄγνοια πρόφασις· ἐπεὶ δὲ διὰ μυρίων ἡ εὐσέβεια πρόδηλος, πῶς οὐχὶ δευτέραν ἐπὶ τῇ πρώτῃ δυσσεβείᾳ οἱ συκοφάνται προσλαμβάνουσιν;» (944D)¹⁴.

4. Ἡ προσθήκη στό Τρισάγιον.

Κατὰ τούς ἀγίους Πατέρας ἡ προσθήκη “ὁ σταυρωθεὶς δι’ ἡμᾶς” στό Τρισάγιον εἶναι ἔκφρασις θεοπασχτικῆ. Ὅπως καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἄκοντες μαρτυροῦν, ἡ προσθήκη αὐτὴ ἐρμηνεύει θεοπασχτικῶς τὴν σύνθετο κατ’ αὐτοῦς φύσι τοῦ Χριστοῦ¹⁵.

Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀναφέρουν τό Τρισάγιον μόνο στόν Ἰῆο. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἐφρόνει πάντοτε ὅτι ὁ τρισάγιος ὕμνος ἀναφέρεται στήν Ἁγία Τριάδα¹⁶. Καί στήν ὕμνολογία ἀκολουθεῖται ἡ ἰδία παράδοσις: «Τῇ ἀπροσίτῳ Θεότητι, τῇ ἐν Μονάδι Τριάδι, τῶν Σεραφίμ τόν Τρισάγιον ἀναπέμποντες αἶνον, μετὰ φόβου βοήσωμεν Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος εἶ ὁ Θεός ἡμῶν» (Τριαδικά, ἦχος Βαρύς, Τριῶδιον).

Ἄν καί ὁ Χριστός ἔπαθε σαρκί, ὅμως τό πάθος δέν ἤγγισε τὴν θεότητα, διότι ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις διατηρεῖ τό ἀσύγχυτον καί ἄτρεπτον τῶν φύσεων. Ἐνας ὕμνος ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸς ἐπ’ αὐτοῦ: «Ἀνῆλθες Χριστέ,

14. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ σοφὸς αὐτὸς διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας γράφει περὶ αὐτοῦ: «Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ ἅγιος οὗτος Λέων (τοῦ ὁποίου ἐορτάζει τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία Φεβρουαρίου ιη΄) πρὸς τόν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Φλαυιανόν κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν. Λέγουσι δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐσύνθεσεν αὐτήν, τὴν ἔβαλεν εἰς τόν τάφον τοῦ ἀγίου Ἀποστόλου Πέτρου, καί μετὰ νηστείας καί ἀγρυπνίας, καί προσευχῆς παρεκάλει αὐτόν, ἄν ἔχη κανένα λάθος νά τὴν διορθώσῃ. Πρὸς τόν ὅποιον ἐφάνη ὁ Ἀπόστολος καί εἶπεν αὐτῷ, ἐδιώρθωσα αὐτήν. Ἡ δὲ περικοπὴ αὐτῆς ἡ τὰς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, καί τὴν μίαν ὑπόστασιν ἀκριβῶς καί ὑψηλῶς θεολογοῦσα, ἔχει ἐπὶ λέξεως οὕτω...» (*Πηδάλιον*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 182, ὑποσημ. 3).

15. Βλ. *Συμβολή...*, στόν παρ. τόμ. σελ. 183-184.

16. Βλ. ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ’ ἄνωτ., Γ’ (10) 54 Περί τοῦ τρισαγίου.

πρός τόν ἀναρχον Πατέρα σου, ὁ τῶν ἀπεριγράπτων αὐτοῦ κόλπων μή χωρισθεῖς, καί προσθήκην αἱ δυνάμεις, τῇ αἰνέσει τοῦ Τρισαγίου οὐκ ἐδέξαντο· ἀλλ' ἓνα Υἱόν, καί μετὰ τήν ἐνανθρώπησιν, ἐγνώρισάν σε Κύριε, μονογενῆ τοῦ Πατρός. Ἐν πλήθει σῶν οἰκτιρῶν, ἐλέησον ἡμᾶς» (Ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς).

5. Ἡ καινοτομία τῶν Πατέρων στήν χρῆσι τῶν φιλοσοφικῶν ὄρων.

Ὅπως ἔχει λεχθῆ¹⁷, οἱ ἅγιοι Πατέρες γιά νά ἐκφράσουν τά ὑπερφυῆ Μυστήρια τῆς Ἁγίας Τριάδος καί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐκαινοτόμησαν δίδοντας νέο περιεχόμενο σέ παλαιότερους φιλοσοφικούς ὄρους. Ἐταύτισαν τοὺς ὄρους οὐσία-φύσις-μορφή, καθώς καί τοὺς ὄρους ὑπόστασις-πρόσωπον· καί διέκριναν μεταξύ τῶν ὄρων φύσις καί ὑπόστασις.

Στήν ὕμνολογία παρατηρεῖται ἀκριβῶς αὐτή ἡ ταύτισις καί ἐκείνη ἡ διάκρισις. Στά κατωτέρω δύο τροπάρια ἀπό τόν Κανόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος φαίνεται ἡ ἐναλλακτική χρῆσις τῶν ὄρων οὐσία-φύσις:

«Θεός ὄλος ὑπάρχων, ὄλος βροτός γέγονας, ὄλη τῇ θεότητι μίξας τήν ἀνθρωπότητα, ἐν ὑποστάσει σου, ἦν ἐν δυσὶ ταῖς οὐσίαις, Μωϋσῆς Ἡλίας τε εἶδον ἐν ὄρει Θαβώρ» (ὠδή γ').

«Πῦρ μή φλέγον τήν ὕλην τοῦ σώματος, ὠράθης ἄϋλον, ὡς Μωσεῖ Ἀποστόλοις, ὠφθης Ἡλίᾳ τε, Δέσποτα εἶς ἐκ δύο, ἐν δυσὶ τελείαις ταῖς φύσεσι» (ὠδή δ').

Στά ἐπόμενα ἐπίσης ἀποσπάσματα ἀπό ὕμνους τῆς Παρακλητικῆς φαίνεται ἡ ταυτότης ὑποστάσεως-προσώπου ἀπό τήν ἀδιάκριτο χρῆσι τῶν ὄρων αὐτῶν γιά τήν δήλωσι τῆς ἐνότητος καί μοναδικότητος τῆς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ:

«... φύσει Θεός ὑπάρχων, καί φύσει γενόμενος ἀνθρωπος δι' ἡμᾶς· οὐκ εἶς δυάδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων, ἀσυγχύτως γνωριζόμενος...» (Θεοτοκίον πλ. Β' ἤχου, Σάββατον ἐσπέρας).

«... εἶς ἐστὶν Υἱός, διπλοῦς τήν φύσιν, ἀλλ' οὐ τήν ὑπόστασιν· διό τέλειον αὐτόν Θεόν καί τέλειον ἀνθρωπον, ἀληθῶς κηρύττοντες,

17. Βλ. Συμβολή..., στόν παρ. τόμ. σελ. 168.

ὁμολογοῦμεν Χριστόν τόν Θεόν ἡμῶν...» (Θεοτοκίον πλ. Δ΄ ἤχου, Σάββατον ἑσπέρας).

Ὅσον ἀφορᾷ τόν ὄρο μορφή, ὡς ταυτόσημον πρὸς τοὺς ὄρους οὐσία καὶ φύσις, παραθέτουμε ἓνα τροπάριο ἀπὸ τόν Κανόνα τῶν Χριστουγέννων: «Σύμμορφος πηλίνης, εὐτελοῦς διαρτίας Χριστέ γεγώνως, καὶ μετοχῆ σαρκός τῆς χείρω, μεταδούς θείας φύτλης, βροτός πεφυκώς καὶ μείνας Θεός, καὶ ἀνυψώσας τό κέρας ἡμῶν, ἅγιος εἶ Κύριε» (ὠδὴ γ΄).

Καὶ ἐννοιολογικῶς ἀποδεικνύεται ἡ ταυτότης μεταξύ τῶν φράσεων “σύμμορφος πηλίνης εὐτελοῦς διαρτίας” καὶ “μετοχῆ σαρκός τῆς χείρω”, ἀλλὰ γιὰ βεβαιότερα διευκρίνησι παραθέτουμε τό σχετικὸ σχόλιο τοῦ ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου: «Τό παρόν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελωδός ἀπὸ τόν Παῦλον καὶ ἀπὸ τόν Θεολόγον Γρηγόριον τό μὲν γάρ “Σύμμορφος πηλίνης εὐτελοῦς διαρτίας” ἔδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους τοῦ Παύλου ἐπιστολὴν, ὅς τις λέγει “Ὁς ἐν μορφῇ (ἦτοι φύσει καὶ οὐσίᾳ) Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγῆσατο τό εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ’ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών” (Φιλιπ. β΄ 6)· τό δέ “Μετοχῆ σαρκός τῆς χείρω μεταδούς θείας φύτλης” ἔδανείσθη ἀπὸ τόν Θεολόγον, λέγοντα ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ, “Τότε μὲν (ὅτε δηλαδὴ τόν Ἀδάμ ἔπλασεν ὁ Υἱός) τῆς κρείττονος (τῆς ψυχῆς) μετέδωκεν (εἰς αὐτόν τόν Ἀδάμ), νῦν δέ μεταλαμβάνει τοῦ χείρονος” (τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος)»¹⁸.

6. Ἡ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων.

Ὁ θεολογικὸς αὐτός ὄρος ἀναφέρεται στὸν τρόπο, μὲ τόν ὁποῖον τὰ ιδιώματα ἑκατέρας φύσεως, λόγῳ τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως καὶ περιχωρήσεως τῶν φύσεων ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι καὶ λέγονται ιδιώματα τῆς μιᾶς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ· καί, εἴτε ὁ Χριστός λέγεται ὅλος Θεός μετὰ τῆς θεωθείσης αὐτοῦ σαρκός, κατονομάζονται αὐτοῦ τὰ ιδιώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἴτε λέγεται ὅλος ἄνθρωπος μετὰ τῆς ὑπερθέου αὐτοῦ θεότητος, κατονομάζονται αὐτοῦ τὰ ιδιώματα τῆς θείας φύσεως. Κατ’ οὐδένα τρόπον ὅμως ἀποδίδουμε θεῖα ιδιώματα στὴν ἀνθρωπίνη φύσι ἢ ἀνθρώπινα ιδιώματα στὴν θεία. «Θεότητα μὲν οὖν λέγοντες οὐ κατονομάζομεν αὐτῆς τὰ

18. Ἐορτοδρόμιον, ἔκδ. “Ὁρθόδ. Κυψέλη”, Θεσ/νίκη 1987, τόμ. Α΄, σελ. 161-162.

τῆς ἀνθρωπότητος ιδιώματα (οὐ γάρ φαμεν θεότητα παθητὴν ἢ κτιστὴν) οὔτε δὲ τῆς σαρκός ἦτοι τῆς ἀνθρωπότητος κατηγοροῦμεν τὰ τῆς θεότητος ιδιώματα (οὐ γάρ φαμεν σάρκα ἦτοι ἀνθρωπότητα ἄκτιστον). Ἐπὶ δὲ τῆς ὑποστάσεως, κἂν ἐκ τοῦ συναμφοτέρου, κἂν ἐξ ἑνός τῶν μερῶν ταύτην ὀνομάσωμεν, ἀμφοτέρων τῶν φύσεων τὰ ιδιώματα αὐτῇ ἐπιτίθεμεν¹⁹.

Ὁ τρόπος αὐτός τῆς ἀντιδόσεως ἐρμηνεύει τίς γραφικὲς μαρτυρίες ὅτι «Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανέστράφη», καὶ «ἐγὼ εἰμί ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς» καὶ «ἐάν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς». Αὐτός ἐπίσης ἐξηγεῖ τὴν δυνατότητα παρομοίας ἐκφράσεως στὴν ἱερά ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας: «Ράκει καθάπερ βροτός σπαργανοῦται, ὁ τῇ οὐσίᾳ ἀναφής. Θεὸς ἐν φάτνῃ ἀνακλίνεται, ὁ στερεώσας τοὺς οὐρανοὺς πάλαι κατ' ἀρχάς. Ἐκ μαζῶν γάλα τρέφεται, ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα ὀμβρίσας τῷ λαῷ» (Δοξαστικὸν Θ' Ὁρας, Παραμονὴ Χριστουγέννων). Καὶ σὲ ἄλλο τροπάριο: «Ὡς ἄνθρωπος ὑπάρχω, οὐσία οὐ φαντασία, οὕτω Θεὸς τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως ἢ φύσις ἢ ἐνωθεῖσα μοι· Χριστόν ἔνα, διό με γινώτε, τὰ ἐξ ὧν, ἐν οἷς, ἅπερ πέφυκα, σώζοντα» (Ὁρθρος Μεγ. Πέμπτης, ὠδὴ θ', Τριώδιον).

Ε'. Η ὙΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Δέν προτιθέμεθα νὰ ἀναλύσουμε τὴν ὑμνολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στό σύνολό της. Οἱ ἀντιχαλκηδόνιες πηγές μας εἶναι λίγες καὶ δέν μᾶς ἐπιτρέπουν ἐκτενεῖς ἀναφορές καὶ παραπομπές στά ἔργα τῶν ἰδίων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων πρὸς κατοχύρωσιν μιᾶς τέτοιας ἀναλύσεως. Ἀπὸ τὴν μελέτη δύο ἀναφορῶν στὴν ἀντιχαλκηδόνιο ὑμνολογία²⁰ σχηματίσαμε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι, παρὰ τὴν ὑπαρξίαν ὀρθοδόξων στοιχείων –γιὰ θέματα βεβαίως πού ἔχουν δογματίσει οἱ τρεῖς πρῶτες Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ὡς πίστι τῆς Ἐκκλησίας–, ἡ ἄρνησις τῆς θεολογίας τῆς Δ' Συνόδου ὀδηγεῖ σὲ παρερμηνεῖα τῶν στοιχείων αὐ-

19. Βλ. ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (4) 48.

20. Στὶς μελέτες, 1) V. C. Samuel, *The Manhood of Jesus Christ in the Tradition of the Syrian Orthodox Church*, GOTR, τόμ. XIII, σελ. 160, καὶ 2) Severius Zakka Iwas, *The Doctrine of the One Nature in the Syrian Rites*, GOTR, τόμ. XIII, σελ. 309.

τῶν πρὸς τὴν πλευρά τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Ἡ μικρὴ αὐτὴ ἀναφορά στὴν ὑμνολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἔχει σκοπὸ νὰ δείξῃ τὴν ὀρθότητα τῆς κριτικῆς τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρεσβεύουν ἀντίδοσι ἰδιωμάτων μεταξύ τῶν φύσεων καθ' ἑαυτάς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τραγικὴ συνέπεια τῆς περὶ συνθέτου φύσεως θεωρίας των. Τὰ ἐλάχιστα ἀποσπάσματα πού θὰ παρουσιάσουμε καί θὰ σχολιάσουμε στὴν συνέχεια εἶναι, νομίζουμε, ἐνδεικτικά.

Ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος σχολιάζων τὴν συριακὴ λειτουργικὴ παράδοσι γράφει: «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶχε δημιουργηθῆ ἓνα δεδοξασμένο δημιούργημα τὴν Παρασκευὴ (ἕκτη ἡμέρα), ἀλλὰ ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκείνη κατάστασι λόγω τῆς παρακοῆς. Τώρα, τὴν Παρασκευὴ (ἐννοεῖ τὴν Μεγ. Παρασκευὴ) ὁ Θεὸς Υἱὸς ὑφίσταται πάθος καί θάνατο στὴν σεσαρκωμένη του κατάστασι γιὰ νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν φθορά»²¹. Καί κατωτέρω: «Ὁ σεσαρκωμένος Υἱὸς ἦταν μία ἐνότης, ἔτσι ὥστε τὸ πάθος δὲν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Υἱοῦ»²².

Ἀπὸ τὸ ὅλο νόημα τοῦ συναφοῦς κειμένου φαίνεται ὅτι ἡ φράσις “τὸ πάθος δὲν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως” ἔχει ἀντινεστοριανικὸ χαρακτῆρα· νὰ ἀποκλεισθῆ πάθος εἰς ψιλὴν σάρκα. Ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκρυβῆ καί τὸ μονοφυσιτικὸ της περιεχόμενο. Στὴν ἀκολουθοῦσα, πάλι, φράσι “ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Υἱοῦ” μπορεῖ νὰ δοθῆ ὀρθόδοξος καί μονοφυσιτικὴ ἐρμηνεία.

Κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας ἢ μία αὐτὴ ἐνότης τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Υἱοῦ νοεῖται ἀποκλειστικῶς καί μόνον ὡς ἡ σύνθετος ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἢ ὁποῖα εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ πάθος ὑφίσταται μόνον ἢ ἀνθρωπότης, διότι τὸ πάσχειν ἀποτελεῖ οὐσιώδη ιδιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ Θεὸς Λόγος δίδει καιρὸν στὴν ἀνθρωπίνη φύσι νὰ ἐνεργῆ ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν, δηλαδὴ τὸ πάθος. Τῷ τρόπῳ ὅμως τῆς ἀντιδόσεως, τὸ πάθος καί λέγεται καί εἶναι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἔστω καί ἂν κατ' ἰδίαν φύσιν εἶναι ἀπαθῆς. Διότι οἰκειοῦται τὰ ἀνθρώπινα ὁ Λόγος καί εἰς Αὐτόν ἐπιγράφονται ὅλα τὰ ἰδιώματα τῆς σαρκός²³.

21. V. C. Samuel, *The Manhood of Jesus Christ...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 161.

22. Ἐνθ' ἄνωτ.

23. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (3) 47.

Εἶναι χαρακτηριστικές οἱ ἀναφορές τῆς ὕμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας στό θέμα αὐτό. Στίς Ἀκολουθίες τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν ὑπάρχουν πολλοί ὕμνοι, στούς ὁποίους φαίνεται μέ σαφήνεια ὅτι τό πάθος (ὑπό τήν εὐρυτέρα ἔννοια τοῦ κτιστοῦ ἰδιώματος) ἀποδίδεται στήν ἀνθρωπίνη φύσι καί, λόγω τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων, ἀναφέρεται καί στήν ὑπόστασι: εἴτε αὐτή ὀνομάζεται ἀπό τό συναμφοτέρον Χριστός, Σωτήρ κλπ., εἴτε πάλι Θεός ἀπό τοῦ κρείττονος (θεότητος). Συνήθως χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις “σαρκί”, διά τῆς ὁποίας καί τό πάθος ἀποδίδεται στήν ἀνθρωπίνη φύσι, καί ἀποκλείεται ἡ θεώρησις πασχούσης ἰδιοσυστάτου σαρκός, καθόσον ὁ Θεός πάσχει σαρκί καί ὄχι κοινή σάρξ. Παραθέτομε ἐνδεικτικῶς ὠρισμένους ὕμνους:

«... ὑπόδεξαι καί ἡ Φάτνη τόν ἀπερίγραφτον Θεόν, σαρκί περιγραφόμενον...» (Προεόρτιον Ἐξαποστειλάριον, Μηναῖον Δεκεμβρίου κ’).

«Φέρει περιτομήν ἐν σαρκί, ὁ ἐκ Πατρός ἄνευ τομῆς τε καί ρεύσεως, ἀφράστως τεχθεῖς ὡς Λόγος, καί ὡς Θεός ἐκ Θεοῦ, ἐν ἀτρέπτῳ μένων τῇ Θεότητι...» (Στιχηρόν Προσόμοιον τῶν Αἰῶν, Ἡ κατά σάρκα Περιτομή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Μηναῖον Ἰανουαρίου α’).

«Ὅτε ἐν τῷ τάφῳ σαρκικῶς, θέλων συνεκλείσθης ὁ φύσει τῇ τῆς Θεότητος, μένων ἀπερίγραφτος, καί ἀδιόριστος...» (Προσόμοιον Ἀποστίχων, ἐσπέρας Μεγ. Παρασκευῆς, Τριώδιον).

«Τῷ ὀφθέντι Θεῷ, ἐπί τοῦ ὄρους Σινᾶ, καί νόμον δόντι τῷ Θεόπτη Μωσεῖ, τῶν Ἐλαιῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἀναληφθέντι σαρκί, αὐτῷ πάντες ἄσωμεν ὅτι δεδόξασται» (Κανὼν Ἀναλήψεως, ὠδή α’, Πεντηκοστάριον).

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἀγίους Πατέρας, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τήν μία ἐνότητα τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ ἐκλαμβάνουν καί ὡς μία σύνθετο φύσι. Λέγουν λοιπόν: «Τό πάθος δέν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ». Ἐφ’ ὅσον ὅμως τό πάθος δέν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐγείρεται τό ἐρώτημα: τίνος ἀκόμη ἦταν τό πάθος; Ἡ ἀπορία περί τήν ἀπάντησι ἀποκαλύπτει τήν σύγχυσι τῶν ἰδιωμάτων, ὅταν αὐτά κοινοποιῶνται μεταξύ τῶν φύσεων καθ’ ἑαυτάς στήν μία σύνθετο φύσι.

Μία ἀκόμη παραπομπή ἐκ τῶν ἐνόνητων ἀντιχαλκηδονίων κειμένων θά συμπληρώσῃ τὴν ἀνωτέρω σκέψι. Γράφει ἄλλος ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος: «Ὅταν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε, ὡς τέλειος ἄνθρωπος, ἡ ἀγία Του ψυχὴ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ σῶμα Του διὰ τῆς δυνάμεώς Του. Ὅμως, ἡ Θεότης ἦταν στὸν τάφο μαζί μὲ τὴν σάρκα καὶ ἐπίσης στὸν Ἄδη μαζί μὲ τὴν ψυχὴ Του. Μόνον ἡ ψυχὴ Του ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν σάρκα Του, ἐνῶ ἡ Θεότης ἦταν καὶ μὲ τὴν σάρκα καὶ μὲ τὴν ψυχὴ Του. Ἡ θεότης ποτέ δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ ἡ σὰρξ ποτέ δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὴν θεότητα. Θά εἶναι παντοῦ, ὅπου καὶ ἡ Θεότης. Λόγω τῆς τελείας ἐνόνητος καὶ οἱ δύο ὑπόκεινται σὲ θάνατο... Ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦταν στὸν τάφο σαρκί, ταυτοχρόνως αὐτὴ ἡ σὰρξ ἠνωμένη μὲ τὴν Θεότητα κυβερνοῦσε τὸν κόσμον καθήμενη εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός»²⁴.

Πρὶν ἀπὸ κάθε σχολιασμό πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι τίς διατυπώσεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων χαρακτηρίζει πραγματικὴ σύγχυσις. Ἀδιακρίτως χρησιμοποιοῦν ὡς ὑποκείμενο στίς ἐκφράσεις των εἴτε τὸν Θεὸ Λόγο εἴτε τὴν θεότητα. Αἰτία, ἡ ἔλλειψις διακρίσεως μεταξὺ φύσεως καὶ ὑποστάσεως²⁵.

Ἐπίσης νὰ παρατηρήσουμε ὅτι δὲν εἶναι αἰρετικά ὅλα ὅσα λέγονται στό ἀνωτέρω ἀπόσπασμα. Διότι πράγματι οὐδέποτε ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἀγία Του ψυχὴ καὶ ἀπὸ τὴν θεωθεῖσα καὶ ζωοποιὸ σάρκα Του, ὅταν Αὐτὸς ὑπέμεινε οἰκονομικῶς ὑπὲρ ἡμῶν θάνατο καὶ ταφή.

Τὸ σχόλιό μας ἐντοπίζεται στίς ἐπόμενες δύο φράσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες καταδεικνύεται ἡ σύγχυσις τῶν ιδιωμάτων:

α) «Λόγω τῆς τελείας ἐνόνητος καὶ οἱ δύο ὑπόκεινται σὲ θάνατο».

Ἐδῶ φαίνεται ἡ σύγχυσις τοῦ παθητοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ ἀπαθοῦς τῆς θεότητος. Ἐνῶ πρὸ τῆς ἐνώσεως τὴν θεότητα ὀρίζουν ἀπαθῆ, μετὰ τὴν ἔνωσί της μὲ τὴν σάρκα τῆς ἀποδίδουν τὸ πάθος. Δὲν χρειάζονται νομίζουμε παραπομπές στοὺς ἀγίους Πατέρας περὶ τοῦ ὅτι ἡ σὰρξ μετὰ τὴν ἔνωσι παρέμεινε θνητὴ καὶ ἡ θεότης

24. Like Siltanat Habte Mariam Worquineh, *The Mystery of the Incarnation*, GOTR, τόμ. X:2, Winter 1964-1965, σελ. 159.

25. Ἐνθ' ἄνωτ.

πάλιν ἔμεινε ἀπαθής. Ἐπισημαίνουμε ὁμως τὴν ἐν τῇ μιᾷ φύσει σύγχυσι τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων, τὴν ὁποίαν ἀπορρίπτουν ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες. Π.χ. ὁ ἅγιος Κύριλλος: «Ἵπέμεινε δὲ καὶ σταυρόν, ἵνα σαρκί παθῶν τὸν θάνατον καὶ οὐ φύσει θεότητος...» (PG 77, 236B). Καὶ ὁ ἅγιος Φώτιος: «Δεῖ γάρ ἀναγκαίως ἀμφοτέρα σώζεσθαι τῷ ἐνὶ καὶ κατ' ἀλήθειαν Ἰϋ̄, καὶ τὸ Μὴ πάσχειν θεϊκῶς καὶ τὸ Λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως· ἢ αὐτοῦ γάρ πέπονθε σάρξ. Ἄλλ' ὁ σοφός μὲν Κύριλλος ταῦτα· ἢ δὲ αἵρεσις λέγει, ἔπαθε θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπίνως» (PG 103, 973D). Τὰ αἷτια τῆς συγχύσεως, ἐάν κρίνουμε σωστά, εἶναι: ἀφ' ἑνός μὲν ἢ ἐξ ὀρισμοῦ ταύτισις φύσεως καὶ ὑποστάσεως κατὰ τὴν Οἰκονομία, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ σύνθετος φύσις καὶ ἢ ἐν αὐτῇ κοινοποιήσις τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων· πρό δὲ αὐτῶν, ὡς κακὴ ρίζα ἢ ἐσφαλμένη σύλληψις τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως καὶ ἢ παρερμηνεῖα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

Ἡ ἀνωτέρω φράσις φανερώνει τὸν θεοπασχητισμὸ τῶν, ὁ ὁποῖος δὲν περιορίζεται μόνο στὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ὁμολογοῦν ὁμοουσιότητα πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐπεκτείνεται στὴν Ἁγία Τριάδα. Γι' αὐτὸ γράφει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιοροεῖτης: «Ἐκ τοῦ μονοφυσίτου δὲ Εὐτυχοῦς τούτου, ὡς ἀπὸ τινος ὕδρας πολυκεφάλου πολλαὶ αἰρέσεις μετὰ ταῦτα ἐφύτρωσαν. Οἱ Θεοπασχίται, οἱ λέγοντες, ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὧν ἦρχε Πέτρος ὁ Κναφεύς· ἢ γάρ ἀνθρωπότης ἐτράπη εἰς τὴν Θεότητα, κατὰ τοὺς μονοφυσίτας. Λοιπὸν ὅλη ἡ ἁγία Τριάς ἔπαθε, ὧν φεῖσαι Κύριε! μιᾶς οὐσης φύσεως τῆς Θεότητος· δι' ὃ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, τὴν διὰ τοῦ τρισαγίου ὕμνουμένην, τὴν βλασφημίαν ταύτην ἐτόξευσαν οἱ ἐμβρόντητοι...»²⁶.

β) «Ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦταν στὸν τάφο σαρκί, ταυτοχρόνως αὐτὴ ἢ σὰρξ ἠνωμένη μετὰ τὴν Θεότητα κυβερνοῦσε τὸν κόσμον καθήμενη εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός».

Θεωρήσαμε κατ' ἀρχὴν ὡς ἐνδεχόμενον ἢ φράσις αὐτὴ νὰ ὀφείλεται σὲ φραστικὴ ἀνεπάρκεια τοῦ συγγραφέως καὶ νὰ μὴ ἐκφράζῃ τὴν γενικότερη ἄποψι καὶ πίστι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Οἱ μαρτυρίες ὁμως τῶν ἁγίων Πατέρων δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀποκλείσουμε καὶ τὴν ὑπαρξὶ αἰρετικοῦ φρονήματος στὴν φράσι αὐτῇ, παραλλήλως πρὸς

26. Πηδάλιον, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 185, ὑποσημ. 1.

τὴν αἰρετικὴ διατύπωσι. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀπόψεις σάν τὴν ἀνωτέρω εἶχαν καὶ οἱ σύγχρονοὶ τοῦ ἀκραῖοι μονοφυσίται (βλ. κατωτέρω). Καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀποδίδει στὸν Σεβήρο καὶ τοὺς μετριοπαθεῖς μονοφυσίτας, τοὺς δεχομένους δύο φύσεις, σύγχυσι τῶν ἰδιωμάτων τῶν φύσεων στὴν μία κατ' αὐτοὺς σύνθετο φύσι: «Καὶ μὴ λέγοντες δοξάζοιτε ἀπλοσύνθετον μίαν φύσιν θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος· ὡσανεὶ ὑδρόπυρον σὺν Σευήρῳ συγχυτικῶς πρεσβεύοντες» (PG 99, 481C).

Στὴν ἀνωτέρω φράσι ὑπάρχουν δύο λανθασμένες καὶ ἀνορθόδοξες ἔννοιες, πού προδίδουν τὴν σύγχυσι τοῦ περιγραφτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ ἀπεριγράπτου τῆς θεότητος στὴν σύνθετο φύσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων:

i) Κατὰ τὴν ὀρθόδοξο διδασκαλία (*Ἐκδοσις ἀκριβῆς...* Δ' (1) 74), ἡ τεθεωμένη σὰρξ τοῦ Χριστοῦ ἐκάθησε ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς ὡς πλήρης ἀνθρωπίνη φύσις καὶ ὄχι ὡς σῶμα χωρισμένο ἀπὸ τὴν σύνθετο καὶ ἁγία τοῦ ψυχῆ. Τό σῶμα τοῦ Κυρίου κείμενο ἐν τάφῳ, ἦταν χωρισμένο ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, ὅταν ἐκεῖνη ἐνωμένη μὲ τὴν θεότητα κατῆλθε στὸν Ἄδη. Διότι, ἂν καὶ τὰ διαιρεθέντα κατὰ τὴν τριήμερο ταφή, σῶμα καὶ ψυχῆ, παραμένουν ὑποστατικῶς ἡνωμένα ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου (*Ἐκδοσις ἀκριβῆς...* Γ' (27) 71), ὅμως πραγματικὰ ἐχωρίσθησαν, διότι ὁ Κύριος ἀνεδέχθη ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιο, πλήν ὅμως ἀληθῆ θάνατο κατὰ τὴν ἀληθῆ ἀνθρωπίνη του φύσι. Δέν ἦταν ἐπομένως δυνατόν τό σῶμα χωρισμένο ψυχῆς νά εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς. Γιὰ νά μὴ ἀφήσουμε τὸν νοῦ νά ἀνατρέχη σέ φιλοσοφικὲς ἐρμηνεῖες, παραθέτουμε ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου: «Δεῦρο μοι λοιπόν, ὦ αἰρετικέ, καὶ ἀμφί τῷ ποδὶ ἀκολούθει μοι... ἐν δέ τῷ τάφῳ εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχε ψυχὴν, οὔτε ἀνθρώπου πνεῦμα. Ἐν δέ τῷ ἄδη εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχε σῶμα... ἀλλὰ μόνην ψυχὴν νοεράν ἔνθεον, σώματος κεχωρισμένην... Αὐθις τε μετὰ τὴν τριήμερον ταφήν εἶδομεν Χριστόν ἀναστάντα, καὶ εἰς ἑαυτόν, ὡς Γρηγόριός φησιν, ἐπανελθόντα, καὶ πάλιν σῶμα, καὶ ψυχὴν, καὶ νοῦν, καὶ Θεόν ἅμα τυγχάνοντα» (PG 89, 224C-225B).

ii) Τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ τεθεωμένο ἐξ ἄκρας συλλήψεως, εἶναι περιγραπτό: «Καὶ σώζεσθαι αὐτῶν τὴν οὐσιώδη διαφορὰν ὀρι-

ζόμεθα· τό γάρ κτιστόν μεμένηκε κτιστόν καί τό ἄκτιστον ἄκτιστον· τό θνητόν ἔμεινε θνητόν καί τό ἀθάνατον ἀθάνατον· τό περιγραφτόν περιγραφτόν καί τό ἀπερίγραφτον ἀπερίγραφτον...»²⁷. Καί μετὰ τήν Ἀνάστασι τό σῶμα τοῦ Κυρίου παραμένει περιγραφτόν: «ἀλλά γάρ καί μετὰ τήν ἀνάστασιν περιγέγραπται Χριστός» (Ἀγ. Θεοδώρου Στουδίτου, PG 99, 384A). Τοῦτο τό περιγραφτόν δέν αἴρεται διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀπόθεσις τῶν ἀδιαβλήτων παθῶν καί ἡ πρόσληψις τῆς ἀφθαρσίας καί τῆς ἀθανασίας δέν σημαίνουν καί ἄρσιν τοῦ περιγραφτοῦ. «Μετεστοιχειώθη διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς θεότητος καί τῆς τριημέρου ἐγέρσεως τό πανάγιον αὐτοῦ σῶμα ἐπί τό κρεῖττον, καί οὐκέτι ἐστίν ἐν τοῖς προτέροις ιδιώμασιν... ἀλλά μετεποιήθη ἀπό θνητοῦ εἰς ἀθάνατον, ἀπό φθαρτοῦ εἰς ἀφθαρτον... οὐ μέντοι καί ἀπερίγραφτον, οὐδέ ἀσημάτιστον, οὔτε ἀμετάστατον, οὔτε ἀψηλάφητον, οὔτε ἀόρατον, οὔτε ἄκτιστον, οὔτε ἄναρχον· ταῦτα γάρ μόνης θεότητός εἰσίν ιδιώματα» (Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, PG 89, 212C).

Δέν μπορεῖ ἐπίσης νά εἶναι συγχρόνως φύσει περιγραφτό καί ἀπερίγραφτο. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Ἄδύνατον γάρ ἐν μιᾷ φύσει ἅμα τά ἐναντία φυσικά γενέσθαι», καί σέ ἄλλο σημείο: «Πῶς γάρ δυνατόν τήν αὐτήν φύσιν κατά ταῦτόν κτιστήν εἶναι καί ἄκτιστον, θνητήν καί ἀθάνατον, περιγραφτήν καί ἀπερίγραφτον;»²⁸. Καί οἱ Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ παραθέσεως χωρίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀποδεικνύουν ὅτι, ἂν καί ἐθεώθη ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, παραμένει φύσει σὰρξ, ὅπως καί οἱ ἄνθρωποι θεούμενοι παραμένουν φύσει ἄνθρωποι²⁹.

27. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...* ἐνθ' ἄνωτ., Γ' 3 (47).

28. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Ε.Π.Ε., τόμ. 1, σελ. 512 καί 290.

29. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καί δαφιλεστάτη συλλογή*, Παρίσιοι 1761, τόμ. II, σελ. 857-858. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά λεχθῆ ἐκτενῶς περί τοῦ πῶς, κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή καί τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, ὁ θεούμενος ἄνθρωπος εἶναι χάριτι «ἀναρχος, αἰδιος, ἀτελεύτητος, ταῦτό δ' εἰπεῖν ἄκτιστος...» (πρβλ. Παν. Χρήστου, *Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Συγγράμματα*, Θεσσαλονίκη 1962, τόμ. I, σελ. 308, 14)· πῶς ἡ θέωσις «πασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν χαρίζεται τήν ἀπόπαυσιν, ὡς τόν Θεόν διὰ τε τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντων τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 573, 10-19)· καί πῶς «ἐξίστησιν ἑαυτοῦ τόν θεούμενον ἡ θέωσις, εἰ καί τοῖς ὅροις

Ἐπομένως ἡ περιγεγραμμένη ἐν σμικροτάτῳ τάφῳ σὰρξ τοῦ Κυρίου δὲν μπορεῖ, οἶονεὶ συμπαρεκτεινομένη τῇ ἀπεριγράπτῳ αὐτοῦ θεότητι³⁰, νὰ εὐρίσκεται καὶ στοὺς πατρικοὺς κόλπους³¹. Ἄλλωστε, ὅταν ὁ Χριστὸς ἔκανε τίς ἐμφανίσεις του μετὰ τὴν Ἀνάστασι, ὁ τάφος ἦταν κενός. Θὰ ἦταν βλάσφημο νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ὡς ἀπεριγραπτο τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου θὰ ἦταν συγχρόνως καὶ στὸν τάφο.

Στὴν ὕμνολογία ὁμολογεῖται τὸ ἀχώριστον τῆς θεότητος ἀπὸ τὴν τεθεωμένη ψυχὴ καὶ τὸ τεθεωμένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν τριήμερο ταφὴ Του: «*Ἀνηρέθης, ἀλλ' οὐ διηρέθης, Λόγε ἧς μετέσχεσ σαρκός· εἰ γὰρ καὶ λέλυται σου, ὁ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ οὕτω μία ἦν ὑπόστασις, τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου...*» (Ὁρθρος τοῦ Μεγ. Σαββάτου, ὡδὴ στ', Τριώδιον).

Ἀκριβῶς γιὰ τὸν λόγο ὅτι μία ἦταν ἡ ὑπόστασις τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός τοῦ Κυρίου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, μπορεῖ ἡ ὕμνολογία νὰ λέγῃ: «*Ἐν τάφῳ, σωματικῶς, ἐν Ἄδῃ δέ μετὰ ψυχῆς ὡς Θεός· ἐν Παραδείσῳ δέ μετὰ Ληστοῦ, καὶ ἐν θρόνῳ ὑπῆρχες Χριστέ, μετὰ Πατρός καὶ Πνεύματος, πάντα πληρῶν ὁ ἀπερίγραπτος*» (Παρακλητική, ἦχος δ', Κυριακὴ πρωτῆ, ὡδὴ α').

Ὁ Χριστὸς, ὡς ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν δύο φύσεσι, δέχεται τὰ ιδιώματα καὶ τῶν δύο φύσεων καὶ μπορεῖ νὰ λέγεται, τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως, κτιστός καὶ ἄκτιστος, περιγραφτός καὶ ἀπερίγραπτος, κ.λπ. Τὸν τρόπο τῆς ἀντιδόσεως περιγράφει σαφῶς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἀλλὰ τὸν καθιστᾶ σαφέστερο ὁ ἅγιος Φώτιος: «*Διὸ καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν οὐράνιος καὶ ἐπίγειος, ὄρατός καὶ ἀόρατος, ὄρατός μὲν μετὰ τῆς θεότητος, οὐ κατὰ τὴν θεότητα, ἀλλὰ κατὰ τὸ σῶμα, ἀόρατος δέ πάλιν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, οὐ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεότητα, κτιστός καὶ ἄκτιστος, καὶ*

τῆς φύσεως αὐτὴ περιεἰληπται», περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει ὅτι «*συνιδεῖν οὐκ ἔχει*» (πρβλ. *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 638, 30).

30. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Ε.Π.Ε. τόμ. 1, σελ. 314.

31. Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ ἀποδώσουμε τοπικὲς κατηγορίες στὴν ὑπέρ ἔννοια καὶ κατάληψιν Πατρικὴ δεξιᾶ (Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἔνθ' ἄνωτ., Δ' 2 (75)), λέγομε ὅτι καὶ ἐκεῖ καθημένου τοῦ Χριστοῦ μετὰ σαρκός, ἡ σὰρξ δὲν ἔχει ἐκστῆ τῶν φυσικῶν τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ θεοκτίστων (PG 89, 212D) ιδιωμάτων τῆς, ὅπως εἶναι π.χ. τὸ περιγραπτόν.

ὅσα ἄλλα τοιαῦτα κατά τὴν εἰρημένην εὐσεβῆ θεωρεῖται διάκρισιν» (PG 103, 984A).

Αὐτό εἶναι τό μεγαλεῖο τῆς ὀρθοδόξως νοουμένης ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων! Αὐτός εἶναι καρπός τοῦ Ὁρου τῆς ἀγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου! Καμμία σύγκρισις πρὸς τό θεοπασχητικό περιεχόμενο τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων!

ΣΤ'. ΤΟ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Δέν εἶναι κατ' οὐσίαν ὑμνολογικό κείμενο. Ἀποτελεῖ ὅμως ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ὑμνολογίας, διότι καί περιέχεται στά λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας (Τριώδιον) καί ἀναγινώσκεται στά πλαίσια λατρευτικῆς συνάξεως τῆς Ἐκκλησίας (τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας γινομένης λιτανεύσεως τῶν ἱερῶν Εἰκόνων). Διαλαμβάνει περὶ ὄλων τῶν μεγάλων αἱρέσεων καταλεπτῶς καί ἀποτελεῖ πλέον συμβολικό κείμενο τῆς Ἐκκλησίας. Παραθέτουμε μερικά ἀποσπάσματα ἀπὸ τό *Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας* ὡς κατακλείδα τῶν ὄσων περὶ Ἀντιχαλκηδονίων ἐλέχθησαν στήν παροῦσα μελέτη.

i) «Τῶν εἰδότην τῆς τοῦ Χριστοῦ Μιᾶς, καί τῆς αὐτῆς Ὑποστάσεως, τό ἐν οὐσίαις διάφορον, καί ταύτης κτιστόν τε καί ἄκτιστον, τό ὄρατόν, καί ἀόρατον, τό παθητόν, καί ἀπαθές, τό περιγραφτόν, καί ἀπερίγραφτον· καί τῇ μέν θεϊκῇ οὐσίᾳ, τό ἄκτιστον, καί τά ὅμοια προσαρμοζόντων, τῇ δέ ἀνθρωπίνῃ φύσει, τά τε ἄλλα καί τό περιγραφτόν ἀνομολογούντων, καί λόγῳ καί Εἰκονίσμασιν, αἰωνία ἡ μνήμη».

Στό ἄρθρο αὐτό ὁμολογεῖται ἡ μία ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν Χριστῷ, τό διττόν τῶν φύσεων καί τό ἀσύγχυτον τῶν ιδιοτήτων ἐκατέρας φύσεως.

ii) «Τοῖς νοοῦσι καί φθεγγομένοις τὴν θέωσιν τοῦ προσλήμματος, μετάμειψιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς Θεότητα, καί μή φρονοῦσιν ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως, θείας μέν ἀξίας καί μεγαλειότητος μετασχεῖν τό σῶμα τοῦ Κυρίου, καί προσκυνεῖσθαι μιᾶ προσκυνήσει ἐν τῷ προσλαβομένῳ αὐτό Θεῷ Λόγῳ, καί εἶναι ὁμότιμον, ὁμόδοξον, ζωοποιόν, ἰσοκλεές τῷ Θεῷ καί Πατρί, καί τῷ παναγίῳ Πνεύματι, καί ὁμόθρονον, μή μέντοι γε δέ γενέσθαι ὁμοούσιον τῷ Θεῷ, ὡς ἐκστῆναι τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων, τοῦ κτιστοῦ, τοῦ περιγραφτοῦ, καί τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει τοῦ Χριστοῦ θεωρουμένων, μεταμειφθῆ-

ναι δέ καί εἰς τήν τῆς Θεότητος οὐσίαν· ὡς ἐκ τούτου εἰσάγειν, ἢ φαντασία, καί οὐκ ἀληθεία γεγονέναι τοῦ Κυρίου τήν ἐνανθρώπησιν, καί τά πάθη ἢ τήν τοῦ Μονογενοῦς Θεότητα παθεῖν, ἀνάθεμα».

Στό ἄρθρο αὐτό κατακρίνεται ἡ παρερμηνεία τῆς θεώσεως τοῦ προσλήμματος. Ἐνῶ δηλαδή πρόκειται περί πλουτισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διά τῶν θείων δωρεῶν, οἱ αἰρετικοί τήν θεωροῦν μεταβολή τῆς σαρκός στήν φύσιν τῆς θεότητος, ὅποτε εἰσάγεται εἴτε δοκητισμός εἴτε θεοπασχισμός. Περί τοῦ τί ἐστί θεώσις, γράφει ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης: «Θέωσις ἐστίν, ἢ ἐπί τό κρείττον ὕψωσις, οὐ μήν φύσεως μείωσις, ἢ μετάστασις... θεωθέν λέγεται τό, πρός μείζονα δόξαν ἀνυψωθέν, οὐ μήν τῆς οἰκείας φύσεως ἀλλοιωθέν» (PG 89, 77C).

iii) «Τῶν λεγόντων, ὅτι ἡ σάρξ τοῦ Κυρίου, ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως ὑπερυψωθείσα, καί ἀνωτάτω πάσης τιμῆς ὑπερκειμένη, ὡς ἐξ ἄκρας ἐνώσεως ὁμόθεος γενομένη, ἀμεταβλήτως, ἀναλλοιώτως, ἀσυγχύτως, καί ἀτρέπτως, διά τήν καθ' Ἑπόστασιν ἔνωσιν, καί ἀχωρίστως καί ἀδιασπάστως μένουσα τῷ προσλαβομένῳ αὐτήν Θεῷ Λόγῳ, ἰσοκλεῶς αὐτοτιμᾶται, καί προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει, καί τοῖς βασιλικαῖς καί θείοις ἐγκαθίδρυται θρόνοις ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὡς τά τῆς Θεότητος ἀυχήματα τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως, καταπλουτήσασα, σωζομένων τῶν ἰδιοτήτων τῶν φύσεων, αἰωνία ἢ μνήμη».

Παραλλήλως πρός τό προηγούμενο ἄρθρο, στό παρόν ὁμολογεῖται ὅτι ἡ θεώσις τῆς σαρκός ἔγινε χωρίς ἔκστασιν τῆς ἀπό τά φυσικά τῆς ιδιώματα, χάρις στήν ὑποστατική ἔνωσιν καί τήν λόγῳ αὐτῆς ὀρθόδοξως νοουμένη ἀντίδοσιν τῶν ιδιωμάτων.

iv) «Πέτρῳ τῷ κναφεῖ καί παράφρονι, τῷ λέγοντι, Ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἀνάθεμα».

«Ἰακώβῳ Ἀρμενίῳ τῷ Ζανζάλῳ, Διοσκόρῳ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, καί Σεβήρῳ τῷ δυσσεβεῖ,... ἀνάθεμα».

Τῆ ἐπινεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπέκοψαν τοὺς ἀνωτέρω αἰρετικούς ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐραγε τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐπλανήθη καί οἱ αἰρετικοί αὐτοί σήμερον μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὀρθόδοξοι;

v) «Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἢ οἰκουμένη ὡς συμ-

πεφρόνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τό φεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστός ὡς ἐβράβευσεν· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρύσσομεν Χριστόν τόν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν... Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τήν οἰκουμένην ἐστήριξεν...».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προσπαθήσαμε νά κατανοήσουμε ὅσο τό δυνατόν ἀκριβέστερα τό δογματικό περιεχόμενο τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καί νά ἐπιλέξουμε τοὺς πλέον ἀντιπροσωπευτικούς ὕμνους γιά τήν διαπραγματεύσει τοῦ παρόντος θέματος. Πιθανῶς νά ἐσφάλαμε τόσο στήν ἐπιλογή τῶν ὕμνων ὅσο καί στήν κατανόησί των. Στηριζόμενοι ἐπί τοῦ ἀσφαλοῦς ἐδάφους τῆς ἐπιεικίας τῶν εἰδημόνων πρός τήν σύμφυτο ἀδυναμία μας, προβαίνουμε σέ ὠρισμένα γενικά συμπεράσματα σχετικά μέ τό θέμα τῆς παρουσίας πραγματείας:

1. Ἡ ὕμνολογία ὁμιλεῖ σαφῶς κατά τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιαρχῶν καί τῶν δογμάτων τους. Οἱ ὕμνοι αὐτοί ἀποτελοῦν ἀσφαλές δογματικό περιτείχισμα γιά τήν προσευχομένη καί λατρεύουσα τόν Θεό Ἐκκλησία. Ὡς ἐκ τούτου θεωροῦμε ἐπισφαλῆ ἀπό πνευματικῆς καί ἐπικίνδυνη ἀπό ἐκκλησιολογικῆς ἀπόψεως τήν λήψι ἀποφάσεων περί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀντιθέτων πρός τό φρόνημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνολογίας.

2. Ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ξένη πρός τήν δογματική συνείδησι τῆς προσευχομένης Ἐκκλησίας. Ἐπομένως ἔνωσις των μέ τήν Ἐκκλησία χωρίς παντελεῆ ἄρνησι τῶν αἵρετικῶν των δογμάτων, σημαίνει γι' αὐτούς μέν ἔνωσι ψευδῆ καί ἐν τῷ ψεύδει, γιά δέ τήν Ἐκκλησία αἰτία τραγικῶν σχισμάτων καί μεγάλων ταλαιπωριῶν.

3. Οἱ Ὁρθόδοξοι κατέχουμε τόν μεγάλο πλοῦτο τῆς ὕμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκοσμίκευσις τῆς ἐποχῆς μας συνετέλεσε στήν μείωσι τῆς συμμετοχῆς μας στίς ἱερές Ἀκολουθίες. Ἐάν τηρήσουμε τήν σύμφωνο πρός τήν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας τακτική συμμετοχή στήν λατρεία καί προσευχή της καί τήν προσεκτική ἀκρόασι τῶν ἱερῶν ὕμνων, θά ἐλαχιστοποιήσουμε τόν προφανῆ κίνδυνο τῆς νοθεύ-

σεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἤθους, αἰτίας τοῦ θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ.

4. Ὁ πλοῦτος τῆς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ γιά τούς ἐκπροσώπους τῶν Ἀγιωτάτων Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τούς συμμετέχοντας εἰς θεολογικούς διαλόγους ἐδραῖο ἔρεισμα, πολύτιμο καί ἀναντικατάστατο βοήθημα καί ἀκαταμάχητο ὄπλο κατά τήν ἐπιτέλεσι τοῦ καθήκοντός των νά καθίστανται οἱ ἐξαγγελεῖς τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος καί φρονήματος πρὸς τούς ἐκτός Ἐκκλησίας εὐρισκομένους καί μετ' αὐτῆς διαλεγομένους Ἀντιχαλκηδονίους θεολόγους. Καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἄλλωστε, ἀρκετές φορές ἀνεφέρετο στήν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας γιά νά στηρίξη τήν διδασκαλία περί τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ «σύνθετος φύσις» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν ἀποτελεῖ ἓνα ἐναλλακτικό ὄρο γιά τήν περιγραφή τῆς συνθέτου ὑποστάσεως τῆς ὀρθοδόξου Χριστολογίας, ἀλλά ὄρο πού φανερώνει ἓνα αἰρετικό φρόνημα καί πού πρέπει νά ἀποβληθῆ μεταξύ ἄλλων ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐάν ἐπιθυμοῦν ἔνωσι ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΛΗΘΕΥΩΜΕ ΕΝ ΑΓΑΠΗ

Σχόλιο στὴν προσφώνησι τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας
κ. Δαμασκηνοῦ κατὰ τὴν ἐνθρόνισι τοῦ νέου Πατριάρχου
(Καθολικοῦ) τῶν Ἀρμενίων Καρεκίν Α΄
(Ιούλιος 1995)

Στίς ἡμέρες μας ποικίλες μορφές ἐνοποιήσεων ἐκφράζουν κατὰ βάθος τὴν πανανθρώπινη προσδοκία γιὰ πραγματοποίησι μιᾶς ἐνότητος, πού νά ἀνταποκρίνεται πλήρως στίς βαθύτερες ἀπαιτήσεις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καί εἶναι πραγματικά λυπηρό νά μὴ ἐκπληρώνεται ἡ προσδοκία αὐτή, ἐπειδὴ κάποιες ἠθελημένες ἢ ἀθέλητες πρωτοβουλίες ὀδηγοῦν σέ “ἐνότητα” παρά τὴν μόνη Ἀλήθεια, πού εἶναι ὁ Χριστός.

Ὁ Χριστός ἔχυσε τό θεῖο του Αἷμα στὸν Σταυρό γιὰ νά ἐπιτελέσῃ τὴν μόνη ἀληθινή καί αἰώνια ἐνότητα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν. Χορηγεῖ τό Ἅγιον Πνεῦμα καί συγκαλεῖ ὅλο τὸν κόσμον σ’ αὐτὴ τὴν ἐνότητα: «Ὅτε τοῦ πυρός τὰς γλώσσας διένειμεν, εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε...». Καί εἶναι ὕβρις νά ἀθετῆται ἡ θεία αὐτὴ προσφορά λόγῳ τῆς ὁποιασδήποτε κοσμικῆς καί προσκαιροῦ σκοπιμότητος.

Ἡ ἀληθινή Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, μένει διὰ τῶν αἰώνων ἡ μόνη ἐλπίδα ἀληθινῆς ἐνότητος. Μὲ αὐτὴ τὴν ἰδιότητα ἡ Ἐκκλησία πραγματοποιεῖ θεολογικούς Διαλόγους, ἀποβλέπουσα στὴν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων στὴν ἐνότητα αὐτή. Καί εἶναι κριμα ἀντί τῆς ἀληθοῦς ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκπροσωποῦντες τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία νά στοχεύουμε σέ ἐνοποίησι –ἔστω καί ἐκκλησιαστική– μακρὰν τῆς ἀκριβείας τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως καί τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας.

Τό σύντομο αὐτό ἄρθρο ἔχει σκοπὸ νά ἐπισημάνῃ δύο σημεία:

- Πρῶτον, τὴν τάσι νά θεωροῦνται οἱ ἑτερόδοξοι, καί ἐν προκειμένῳ οἱ Ἀρμένιοι, ὡς ὀρθόδοξοι πρό τῆς τελικῆς Συνοδικῆς ἀποφάνσεως τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν συμπερασμάτων τοῦ ἐν ἐξελίξει θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων.

- Δεύτερον, τό χρέος νά ἀληθεύωμε ἐν ἀγάπῃ. Οἱ ἑτερόδοξοι λαοί ἔχουν πρωτίστως ἀνάγκη τῆς ἀληθείας τῆς Πίστεως, τὴν ὁποία ὀφείλουν τὰ ὀρθόδοξα χεῖλη νά μαρτυροῦν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ. Δέν μπορεῖ νά νοηθῆ “ἐκκλησιαστική διπλωματία” στὰ θέματα τῆς Πίστεως.

Στίς 9 Ἀπριλίου 1995 ἐνθρονίσθηκε ὁ νέος Καθολικός (Πατριάρχης) τῶν Ἀρμενίων, Καρεκὶν ὁ Α΄. Γιά τούς Ἀρμενίους, πού συνδέονται μέ τὴν Ἐκκλησία τους κατά ἓνα ἰδιαίτερο τρόπο, τέτοια γεγονότα ἀποτελοῦν ἀναμφιβόλως σταθμούς στὴν ἱστορία τους, διότι σχετίζονται μέ τὴν ἴδια τὴν ταυτότητα τοῦ λαοῦ τους καὶ σηματοδοτοῦν τὴν μελλοντική του πορεία.

Τό γεγονός ἀκριβῶς αὐτό κάνει πολύ ἐπίκαιρο τόν λόγο τοῦ προφήτου Ἡσαΐου: «οὐαὶ οἱ λέγοντες τό πικρὸν γλυκύ καὶ τό γλυκύ πικρὸν», ὁ ὁποῖος σημαίνει ὅτι εἶναι διπλᾶ τραγικὸ τό ἀποτέλεσμα τῆς πλάνης σέ τέτοιες ἱστορικές στιγμές. Πρῶτα γιὰ τὴν πνευματική ὑπόστασι τοῦ ἰδίου τοῦ ἀρμενικοῦ λαοῦ καὶ ἔπειτα γι’ αὐτούς πού χωρὶς νά τό καταλαβαίνουν γίνονται οἱ κήρυκες “ἑτέρου εὐαγγελίου” (Β΄ Κορ. ια΄ 4).

Τόν ἐνθρονισθέντα Καθολικό ἐτίμησαν μέ τὴν παρουσία τους οἱ ὁμόδοξοί του Προκαθήμενοι τῶν Ἀντιχαλκηδόνιων Ἐκκλησιῶν καὶ ἐκπρόσωποι τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν. Τό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐξεπροσώπησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος καὶ προσεφώνησε τόν Καθολικὸ Καρεκὶν Α΄ ἐξ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (*Ἐπίσκεψις*, 517/30.4.95).

Οἱ στιγμές αὐτές ἀπαιτοῦν ἀναμφιβόλως εὐγένεια, μεγαλοκαρδία καὶ ἀβροφροσύνη. Ἀλλὰ συγχρόνως ἀπαιτοῦν ἀκεραιότητα φρονήματος, διότι εἶναι στιγμές πού προσδιορίζουν τὴν ταυτότητα τῶν προσώπων καὶ τῶν θεσμῶν.

Παρ’ ὅλον τόν σεβασμὸ μας πρὸς τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ἑλβετίας, θεωροῦμε εἰλικρινῆ ἀνταπόκρισι στὴν φωνή τῆς συνειδήσεώς μας τό νά ποῦμε ὅτι τό ὕφος τῆς προσφωνήσεώς του δέν ἀρμόζει οὔτε πρὸς τόν θεολογικὸ χαρακτήρα τοῦ Ἀρμενίου Καθολικοῦ, οὔτε πρὸς τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας προΐσταται. Πολύ

περισσότερο, ἔρχεται σέ ἀντίθεσι πρὸς τό πνεῦμα καί τό φρόνημα τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας χρησιμοποίησε ἐκφράσεις, οἱ ὁποῖες ταιριάζουν ἀποκλειστικά καί μόνο σέ ὀρθόδοξο ἱεράρχη καί χαρακτηρίζουν μία ὀρθόδοξη Τοπική Ἐκκλησία. Ἡ χρησιμοποίησίς τους πρὸς τιμὴν τοῦ νέου Ἀρμενίου Προκαθημένου:

α) Συνιστᾷ ἐκκλησιολογική παρέκκλισι, πού φανερώνει «ἀναισθησία τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας», γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἔκφρασι τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ.

Δέν εἶναι δυνατόν μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία κατὰ τίς ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τήν διδασκαλία κορυφαίων Ἁγίων Πατέρων ἀποτελεῖ αἵρεσι (βλ. *Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας*), νά θεωρηταί καί νά ὀνομάζεται “Ἁγιώτατη Ἐκκλησία”, “ἐκλεκτόν καί ἔνδοξον μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ” καί “νοητή ναῦς”. Οὔτε πάλιν ὁ Προκαθήμενος μιᾶς ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας μπορεῖ νά χαρακτηρίζεται ὡς “ἰστάμενος εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ”, ὡς “οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ” καί ὡς “δεδοκιμασμένος οἰακοστρόφος τῆς νοητῆς νηός”. Οὔτε, τέλος, εἶναι δυνατόν στόν ἐκτός Ἐκκλησίας καί Ὁρθοδοξίας εὐρισκόμενον ἐπίσκοπο νά ἐμπιστευόμεθα τήν ἀποστολή νά “ἀκτινοβολῇ συνεχῶς τόν πνευματικόν δυναμισμόν τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως”.

β) Σκανδαλίζει τό πλήρωμα τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο ἔχει μάθει: νά πιστεῦῃ “εἰς Μίαν Ἁγίαν Καθολικὴν καί Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν”, τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ἡ ὁποία καί μόνο ἀποτελεῖ τό ἅγιο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ· νά διακρίνη τοὺς ἀληθεῖς ἀρχιερεῖς καί ποιμένας τῶν προβάτων ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς μέ τό σημεῖον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τῆς εὐσεβοῦς ζωῆς· καί νά ἀναγνωρίζῃ ὡς ἀπλανεῖς διδασκάλους καί κήρυκας Ὁρθοδοξίας τοὺς ὀρθοδόξους μόνο ἀρχιερεῖς. Διότι ἔχει ὑπ’ ὄψι του τόν λόγο τοῦ Μεγ. Βασιλείου: «οἱ δέ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τήν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ’ ἑαυτούς· ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τήν ἀκολουθίαν. Οἱ μὲν γάρ πρῶτοι ἀναχωρήσαντες, παρά τῶν Πατέρων ἔσχον τὰς χειροτονίας, καί διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν ἔσχον τό χάρισμα τό πνευματικόν, οἱ δέ ἀπορράγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζεῖν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε

ἡδύναντο χάριν Πνεύματος Ἁγίου ἐτέροις παρέχειν, ἧς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασιν» (Κανονικὴ Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμφιλόχιον).

γ) Στερεῖ ἀπὸ τούσ Ἀρμενίους τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιστρέψουν στὴν ἀληθῆ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπομένως νὰ ἔχουν ἀληθῆ κοινωνία καὶ ἐνότητα μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν ὀρθόδοξο λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σκιαγράφησης τῆς θεολογικῆς προσωπικότητος τοῦ Καθολικοῦ Καρεκίν Α', ἃν καὶ ἐκφεύγη τῶν ἐνδιαφερόντων τῶν μὴ εἰδικῶν θεολόγων, ὅμως εἶναι ἀπαραίτητη στό σημεῖο αὐτό, γιὰ νὰ δειχθῆ ὅτι ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀρμενίου Προκαθημένου δέν συνάγεται ἡ ὀρθοδοξία του.

Στὴν εἰσήγησί του στὴν Διάσκεψι τοῦ Aarhus (βλ. Karekin Sarkisian, *The Doctrine of the Person of Christ in the Armenian Church*, GOTR, τόμ. Χ:2, Winter 1964-1965, σελ. 108-121) διαλαμβάνει περὶ τῆς ὁμολογίας, τὴν ὁποία δίνουν οἱ ἄρμενιοὶ ὑποψήφιοι ἀρχιερεῖς καὶ στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγεται: «Πιστεύουμε ὅτι (ὁ Χριστὸς εἶναι)... ἓνα πρόσωπο, μία ὑπόστασις καὶ μία ἡνωμένη φύσις» (σελ. 109). Ἐπειδὴ ἡ ὁρολογία ἀποτελεῖ κρίσιμο παράγοντα στὴν ἔκφρασι τῆς πίστεως, ὁ Καρεκίν προβαίνει σὲ διασάφηση τοῦ ὅρου “ἡνωμένη φύσις” χρησιμοποιοῦν ἄρμενικά κείμενα τοῦ Ε' αἰῶνος: «Ἐπομένως, τὰ δύο, ὁ Λόγος καὶ ἡ σὰρξ, τὰ ὁποῖα ἦσαν χωρισμένα πρὸ τῆς Ἐνσαρκώσεως, ἔγιναν ἓνα μετὰ τὴν Ἐνσάρκωσι» (σελ. 110). Τί εἶναι ὅμως αὐτὸ τὸ “ἓνα”; Ὁ ἴδιος ὁ Καρεκίν ἐρμηνεύει: «... γιὰ ἐκείνους πού λέγουν δύο φύσεις σὲ ἓνα Πρόσωπο [σ.σ. ἐννοεῖ τούς Ὀρθοδόξους], αὐτὴ ἡ τελευταία ἔκφρασις καθίσταται κενὸ γράμμα, ἐάν οἱ συγγραφεῖς τῆς δέν δέχωνται μία ἐνότητα ἐν τῇ φύσει» (σελ. 110, ὑποσημ. 4).

Κατὰ τὸν Καρεκίν, ἡ ἀπόρριψις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν ἦταν στοιχεῖο τῆς ἄρμενικῆς θεολογίας τοῦ Ε' μόνο αἰῶνος (σελ. 111), ἀλλὰ καὶ τῆς μεταγενεστεράς. Ὡς ἀποδείξεις προσάγονται:

α) Ἡ Ἐπιστολὴ τῶν Ἀρμενίων πρὸς τὸν Πατριάρχη Κων/λεως ἅγιο Φώτιο, τὴν ὁποία σχολιάζων ὁ Καρεκίν γράφει: «Ἀλλὰ ὁ *Vardapet Sahag* μαζί μὲ ὄλους τούς ἄρμενίους θεολόγους εὕρισκε γελοία τὴν ἔνωσι ἐν τῷ προσώπῳ χωρὶς τὴν ἔνωσι ἐν τῇ φύσει» (σελ. 114).

β) Ἡ συνάντησις τοῦ Ὀρθοδόξου Μητροπολίτου τῆς Μελιτηνῆς Θεοδώρου καὶ τοῦ Ἀρμενίου Καθολικοῦ Khatchig κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶ-

να, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν ἀρνητικά, διότι οἱ Ἀρμένιοι ἐπανελάμβαναν τίς ἴδιες αἰτιάσεις τοῦ παρελθόντος κατά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος (σελ. 115).

γ) Ἀπόσπασμα Ἐπιστολῆς τοῦ ἀρμενίου θεολόγου Samuel (10^{ος} αἰών), στό ὁποῖο ἀναφέρεται: «Δέν συμφωνοῦμε μέ τήν νέα διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος, ὁ ὁποῖος ὀρίζει δύο φύσεις τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου...» (σελ. 116).

Ὁ μονοενεργητισμός εἶναι, ἐπίσης, μόνιμη κατηγορία στήν θεολογική σκέψι τοῦ Καρεκίν, ὅπως συνάγεται:

α) Ἀπό τήν ἐπιχειρηματολογία του βάσει τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ ἰδίου θεολόγου Samuel: «Ἐπειδή Αὐτός (ὁ Χριστός) εἶναι ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Πατρός, καί ἐπίσης Αὐτός εἶναι ὁ μονογενῆς τῆς μητρός, εἶναι Ἕνας Υἱός· καί ὡς Ἕνας Υἱός, εἶναι Ἕνας Χριστός· καί ὡς Ἕνας Χριστός, Ἕνα Πρόσωπο· καί ὡς Ἕνα Πρόσωπο, μία ὑπόστασις· καί ὡς μία ὑπόστασις, μία θέλησις· καί ὡς μία θέλησις, ἐπίσης μία ἐνέργεια· καί ὡς μία ἐνέργεια, μία φύσις· καί ὡς ἀληθῶς Αὐτός εἶναι μία φύσις» (σελ. 116).

β) Ἀπό τήν ἀπάντησί του σέ ἐρώτησι ὀρθοδόξου θεολόγου περί τοῦ πῶς ἐννοοῦν οἱ Ἀρμένιοι τήν μία θέλησι καί τήν μία ἐνέργεια: «Ὅταν ὀμιλοῦμε γιά μία, πάντοτε ἐννοοῦμε μία ἡνωμένη, καί ὄχι μία ἀπλή ἀριθμητικῶς» (σελ. 120), καί

γ) Ἀπό τήν γνώμη του περί τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος ὅτι σ' αὐτόν περιγράφονται δύο αὐτόνομες ὀντότητες μέ τίς ἰδιαίτερες ἐνεργειές τους (σελ. 117).

Αὐτές οἱ ἀπόψεις δέν ἔχουν ἀνακληθῆ μέχρι σήμερα, παρά τήν ἐξέλιξι τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Βάσει αὐτῶν τῶν ἀπόψεων ὁ Καθολικός Καρεκίν ὁ Α' δέν φαίνεται νά ἀκολουθῆ τά ἴχνη τῶν Ἀρμενίων Καθολικῶν τῆς Κιλικίας τοῦ 12^{ου} αἰῶνος Νερσῆ Δ' καί Νερσῆ Ταρσοῦ, ἐπί τῆς ἐποχῆς τῶν ὁποίων εἶχε σημειωθῆ σημαντική δογματική καί ἐκκλησιολογική προσέγγισις –ὄχι ἀκριβῆς ταυτότης– τῶν ἀρμενίων ἐπισκόπων πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους, ἢ ὀλοκλήρωσις τῆς ὁποίας δέν ἐπετεύχθη λόγω τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐπισκόπων καί ἡγουμένων τῆς παλαιᾶς Ἀρμενίας.

Κατόπιν τούτων,

- Δέν ἀποδεικνύονται ἄστοχες οἱ ἐκφράσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐλβετίας, μέ τίς ὁποῖες παρέχονται τίτλοι ὀρθοδοξίας εἰς ἑτεροδόξους παρά τήν Πίστι καί τήν μακραίωνα Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας;

- Δέν εἶναι εὐνόητο ὅτι ὁ ὀρθόδοξος λαός δέν μπορεῖ νά ἀναγνωρίσῃ τόν Ἀρμένιο Προκαθήμενο ὡς ἀληθῆ ἱεράρχη τοῦ Χριστοῦ καί κήρυκα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καί τήν ἀρμενική Ἐκκλησία ὡς ἔνδοξο καί ἐκλεκτό μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ;

- Δέν δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ θεολογικός Διάλογος δέν διατηρεῖ τόν χαρακτῆρα πού τοῦ ἀρμόζει, δηλαδή νά ἀποτελεῖ ἐκφρασι τῆς ἱεραποστολικῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά μετατρέπεται σέ μέθοδο παρακάμψεως θεμελιωδῶν δογματικῶν καί ἐκκλησιολογικῶν ἀρχῶν;

- Δέν εἶναι τεραστία ἡ εὐθύνη μας, ὅταν στεροῦμε τόν πολυπαθῆ, καί γι' αὐτό συμπαθῆ, ἀρμενικό λαό ἀπό τό ἀληθινό φῶς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τήν ἀληθῆ κοινωνία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπειδή γιά διαφόρους λόγους δέν μαρτυροῦμε ἀληθεύοντες τήν ἐκτός Ἐκκλησίας θέσι του καί τήν ἀνάγκη ἐπιστροφῆς του σ' αὐτήν; Τήν στιγμή μάλιστα πού καλῶς ἀναγνωρίζουμε καί πολλαπλῶς συμπαραστεκόμεθα στόν δίκαιο ἀγῶνα του γιά ἐπίγεια ἱστορική δικαίωσι;

**Η ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ «ΚΑΘΑΡΣΙΣ»
ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
(Σεπτέμβριος 1995)**

Μέ ὀδύνη ψυχῆς διαβάσαμε στό επίσημο δελτίο τοῦ πατριαρχικοῦ Κέντρου ἐν Σαμπεζύ (Επίσκεψις, 516/31.3.1995) ὅτι συνεκροτήθη εἰδική ἐπιτροπή ἐκ θεολόγων γιά τήν “κάθαρσι” τῶν λειτουργικῶν κειμένων. Πρόκειται γιά ἐγχείρημα τολμηρό. Ἀποροῦμε πῶς οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι τῆς ἐπιτροπῆς συγκατετέθησαν σέ μία τέτοια πρότασι, παρ’ ὅτι γνωρίζουν ὅτι κατά τόν Μ. Βασίλειο προσευχόμεθα ὅπως πιστεύουμε καί πιστεύουμε ὅπως ὁμολογοῦμε στήν βάπτισί μας.

Τό νόημα τοῦ λόγου τοῦ Ἁγίου εἶναι σαφές καί ἀνεπίδεκτο παρεξηγήσεως. Ἡ προσευχή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ λατρευτική ἔκφρασις τῆς πίστεώς της. Ὅποιαδήποτε προσβολή τοῦ δόγματος ἀλλοιώνει ἀναποφεύκτως καί τόν χαρακτήρα τῆς προσευχῆς. Καί ἀντιθέτως, ὅποιαδήποτε ἀλλοίωσις τοῦ περιεχομένου τῆς προσευχῆς τῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτει καί συνεπάγεται μεταβολή στό ἴδιο τό περιεχόμενο τοῦ δόγματος.

Δυστυχῶς τό φαινόμενο αὐτό παρατηρεῖται καί στά πλαίσια τῶν δραστηριοτήτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους διά τῆς συστάσεως τῆς ἐν λόγω ἐπιτροπῆς γιά τήν “κάθαρσι” τῶν λειτουργικῶν κειμένων ἀπό ἐκφράσεις πού φαίνονται προσβλητικές στούς Ἀντιχαλκηδόνιους. Τό ἐγχείρημα ἦταν ἀναπόφευκτο. Ἐφ’ ὅσον ἔπρεπε οἱ Ὀρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά εὑρεθοῦν κάτω ἀπό τήν σκέπη νέας συμβιβαστικῆς φόρμουλας πίστεως, ἦταν λογικό νά προσαρμολογηθοῦν καί τά λειτουργικά κείμενα, διά τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία προσεύχεται, στό νέο αὐτό δογματικό μῶρφωμα.

Ἐχει πολλάκις λεχθῆ –καί θά λεχθοῦν περισσότερα, ἐάν χρειασθῆ– ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις μεταξύ ὀρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδόνιων ἀντιπροσώπων περί τῆς δῆθεν κοινῆς Πίστεως δέν ἐκφράζουν τήν ὀρθόδοξο αὐτοσυνειδησία. Τοῦτο τό γεγονός καταγγέλλει σθεναρῶς μέ

τό Ὑπόμνημά της ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους (14/27 Μαΐου 1995). Τώρα μέ πόνου ψυχῆς διαπιστώνουμε ὅτι καί ἡ ἐπιχειρουμένη “κάθαρσις” τῶν λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας δέν συμβιβάζεται πρὸς τὴν ὀρθοδοξία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμολογίας.

Γιὰ τὴν συναγωγή συμπερασμάτων σχετικῶς πρὸς τὴν μελετωμένη “κάθαρσις” ἐπελέξαμε τὸν σχολιασμό τῆς Ἀκολουθίας τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὴν ὁποία ἐφέτος ἐορτάσαμε μέ καρδιά συνεχόμενη ἀπὸ τὴν ἀγωνία γιὰ τὴν ἐξέλιξι τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Οἱ Κοινές Δηλώσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου περιβάλλονται μέ ἐκκλησιαστικὸ κῦρος καί χαρακτηρίζονται ὡς βάσις τῆς προωθήσεως τοῦ Διαλόγου πρὶν ἀπὸ τὴν συνοδική ἀπόφασιν τῶν Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς ὀρθοδοξίας των. Μεθοδεύεται ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων, τὰ ὁποία ἐπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐναντίον τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων, χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ’ ὄψιν ὅτι ἡ πρᾶξις αὐτὴ διασαλεύει τὸ κῦρος καί τὴν αὐθεντία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας. Συζητεῖται ὁ τρόπος συλλειτουργίας μεταξὺ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων Προκαθημένων. Συγκροτεῖται εἰδικὴ ἐπιτροπὴ Θεολόγων μέ σκοπὸ τὴν ἐκπόνησι θεολογικῶν καί ἐκλαϊκευμένων βιβλίων, μέ τὰ ὁποία θὰ διδαχθῇ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ πίστις πού τοῦ κληροδότησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες περὶ τῶν αἵρετικῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἦταν ἐσφαλμένη. Τέλος συγκροτεῖται εἰδικὴ ἐπιτροπὴ μέ σκοπὸ νὰ ἐκκαθάρη τὰ λειτουργικά κείμενα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ στοιχεῖα προσβλητικά γιὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, παραβλέποντας τὸ γεγονός ὅτι τὰ κείμενα αὐτὰ ἦσαν ἐπὶ αἰῶνες ἡ προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ μνήμη τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐορτάζεται τὴν Κυριακὴ πού συμπίπτει μεταξὺ 13ης καί 19ης Ἰουλίου. Ἡ παλαιὰ χειρόγραφος παράδοσις κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ὀρίζει τὴν μνήμη τῶν πρώτων ἑξ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὁ δὲ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης θεωρεῖ ὀρθότερο τὸν συνεορτασμό καί τῶν ἑπτὰ Συνόδων κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ, προσθέτων μεταξὺ ἄλλων: «... ἔπρεπε νὰ ψάλλεται ἐν τῷ Ὁρθρῳ καί ὁ ὑπὸ τοῦ τροπαρίου ἀναφερόμε-

νος θαυμαστός ἐκεῖνος κανὼν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ Νέου ἐν χειρογράφοις σωζόμενος, ὁ ὁποῖος περιέχει τὰς ὑποθέσεις ὄλων τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς αὐτός ψάλλεται κατὰ τὴν παροῦσαν Κυριακὴν ἐν τοῖς εὐαγέσι Μοναστηρίοις τοῦ Ἁγίου Ὁρους...» (ἁγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής*, ἐκδ. Δόμος, τόμ. Γ', σελ. 345).

Ἡ καθιέρωσις τῆς ἑορτῆς αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι οὔτε τυχαία οὔτε ἀπλῶς ὑπόθεσις εὐλαβικῆς ἀναμνήσεως τῆς συγκροτήσεως τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Στά Πρακτικά τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου τῆς Κων/λεως τοῦ 536, τῆς συγκροτηθείσης ἐπὶ Πατριάρχου ἁγίου Μηναῖ κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Σεβήρου τοῦ Ἀκεφάλου, διασώζεται ἡ πράξις τῆς ἀνακηρύξεως τῆς παρουσίας ἑορτῆς ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωάννου Β' καὶ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου τοῦ Α'. Ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας ταλαιπωρημένος ἀπὸ τὴν φιλομονοφυσιτικὴ τακτικὴ τῶν προηγούμενων αὐτοκρατόρων, πληγωμένος ἀπὸ τὴν ἀνίερη εἰσπήδησι αἰρετικῶν ἀρχιερέων στοὺς ἱερούς θρόνους τῶν ἐκκλησιῶν, στερημένος τὴν Θεία Κοινωνία λόγω καταλήψεως τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς Βασιλευούσης ἀπὸ αἰρετικούς πατριάρχας ἐπὶ μακράν σειρὰν ἐτῶν, μόλις ἀνέπνευσε τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπαίτησε τὸν ἑορτασμό τῆς παρουσίας ἡμέρας ὡς σημεῖον τῆς νίκης τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τῆς αἱρέσεως.

Ὅπως κανεῖς δέν θά τολμοῦσε νά μειώσῃ τὴν αἴγλη τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας χωρὶς νά προσβάλλῃ συγχρόνως αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν Ὁρθοδοξία, καθ' ὅμοιον τρόπο καὶ ἡ ὁποιαδήποτε ἀλλοίωσις τοῦ νοήματος τῆς παρουσίας ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ὕβρις κατ' αὐτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Παραθέτομε κατωτέρω ἀποσπάσματα κατ' ἐπιλογὴν ἀπὸ τὴν πράξι τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἑορτῆς:

«Εἰσόδου γενομένης κατὰ τὸ σῦνηθες ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἡμῶν μεγάλη ἐκκλησίᾳ ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ ἐνεστῶτος Ἰουλίου μηνός τῆς ἑνδεκάτης ἐπινεμήσεως παρά τοῦ δεσπότη ἡμῶν τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ καὶ ἡ ὑμετέρα θεοφίλεια, ἐν τῷ γενέσθαι αὐτὸν σὺν τῷ εὐαγεί κλήρῳ περὶ τὸν ἄμβωνα φωναί γεγόνασιν ἀπὸ τοῦ λαοῦ λέγουσαι: Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέ-

ως, πολλά τά ἔτη τῆς αὐγούστας, πολλά τά ἔτη τοῦ πατριάρχου· ἀκοινωνῆτοι διατί μένομεν ἐπί τοσαῦτα ἔτη; διατί οὐ κοινωνοῦμεν; ἐκ τῶν χειρῶν σου κοινωνῆσαι θέλομεν... διὰ πολλῶν ἐτῶν κοινωνῆσαι θέλομεν. ὀρθόδοξος εἶ, τίνα φοβεῖσαι;... Σεβῆρον τόν Μανιχαῖον ἔξω βάλε... τὴν ἀγίαν σύνοδον ἄρτι κήρυξον... ἡ ἀγία σύνοδος ἄρτι κηρυχθήτω. ἄξιε τῆς τριάδος, ἡ ἀγία Μαρία θεοτόκος ἐστίν... νικᾷ ἡ πίστις τῆς τριάδος, νικᾷ ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. τὴν σύνοδον Χαλκηδόνας ἄρτι κήρυξον...

Ταῦτα αὐτῶν ἐκβοησάντων ἐδόθη αὐτοῖς ἀπόκρισις παρά τοῦ ἀγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου αὕτη μακροθυμήσατε ἀδελφοί, ἵνα πρότερον προσκυνήσωμεν τό ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ μετὰ τοῦτο δίδωμι ὑμῖν ἀπόκρισιν. καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τό ἅγιον θυσιαστήριον ἐπέμειναν κράζοντες... Καὶ λοιπόν ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ὁ ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἡμῶν ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἰκουμενικός πατριάρχης Ἰωάννης προσεφώνησε ταῦτα· Οἴδατε τοὺς ἐμούς ἀγῶνας, ἀγαπητοί, οὐς καὶ ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ὦν κατεβαλόμην, καὶ νῦν ἀντεσχόμην τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀντέχομαι ἕως θανάτου... Καὶ μετὰ τὴν προσφώνησιν ἐπιμενόντων αὐτῶν ἐπὶ πλείστας ὥρας ταῖς αὐταῖς φωναῖς καὶ προσθέντων... τὴν σύναξιν τῆς συνόδου Χαλκηδόνας ἄρτι κήρυξον... τῶν ἐν Χαλκηδόνι πατέρων τὴν σύναξιν αὖριον κήρυξον. σήμερον ἐάν κηρύξης, αὖριον ἐπιτελεῖται..., ἐκηρύχθη ἡ σύναξις διὰ Σαμουήλ διακόνου οὕτως· Γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρα ἀγάπῃ ὅτιπερ τῇ αὖριον μνήμην ἐπιτελοῦμεν τῶν ἐν ἀγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ ἐπισκόπων γενομένων τῶν κατὰ τὴν Χαλκηδονέων μητρόπολιν συναχθέντων...

Τούτων παρακολουθησάντων τῇ κυριακῇ, τῇ ἐξῆς, ἥτις ἐστίν ἐξκαιδεκάτη τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἡμέρα δευτέρα, ἐπιτελουμένης τῆς μνήμης τῶν προλεχθέντων ἀγίων πατέρων [...] λαβὼν τά δίπτυχα ὁ ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἰκουμενικός πατριάρχης Ἰωάννης ἐκέλευσε ταγῆναι τὰς ἀγίας τέσσαρας συνόδους καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τελευτησάντων ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων ἀρχιεπισκόπων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου καὶ μέντοι καὶ Λέοντος τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου Ρώμης. Τότε φωνῆ μεγάλη πάντες οἱ τοῦ λαοῦ ὡς ἐξ ἑνός στόματος ἐβόησαν εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέφατο καὶ ἐποίησε

λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καί πολλήν δέ ὥραν ἀντιφωνούντων ἑκατέρων τῶν μερῶν καί ψαλλόντων τήν ψαλμωδίαν ταύτην, οἱ ψάλλται ἐπετράπησαν ἀνελθόντες εἰπεῖν τό τρισάγιον, καί αὐτῶν ἀρξαμένων πᾶς ὁ λαός ἐπαύσατο καί ὑπήκουσε τοῦ τρισαγίου. καί τῷ καιρῷ τῶν διπτύχων μετὰ πολλῆς ἡσυχίας συνέδραμον ἅπαν τό πλῆθος κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου καί ἤκροῶντο. καί μόνον (=μόλις) ἐλέχθησαν αἱ προσηγοῖαι τῶν εἰρημένων ἀγίων τεσσάρων συνόδων παρὰ τοῦ διακόνου καί τῶν ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ ἀρχιεπισκόπων Εὐφημίου καί Μακεδονίου καί Λέοντος, φωνῇ μεγάλη ἔκραξαν ἅπαντες· δόξα σοι κύριε. καί μετὰ τοῦτο μετὰ πολλῆς εὐταξίας ἐπληρώθη σὺν θεῷ ἡ θεία λειτουργία» (ACO III, 71-76).

Εἶναι συγκινητική ἡ ἀρχή τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἡμέρας αὐτῆς. Ὁ λειτουργικός χρόνος τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ἐπιτρέπει νά ζοῦμε τά βιώματα αὐτά τῆς Ἐκκλησίας καί σήμερα. Στά μοναστήρια ἔχουμε τήν δυνατότητα νά παρακολουθοῦμε στήν πληρότητά της τήν ἱερά Ἀκολουθία τῶν Ἀγίων Πατέρων, νά προσευχώμεθα δι' αὐτῆς μαζί μέ ὅλη τήν Καθολική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Αὐτό ἀποτελεῖ εὐλογία, ἀλλά συνιστᾶ καί εὐθύνη. Τά ἄσματα πού ψάλλονται κατά τήν ἡμέρα αὐτή καί πολύ περισσότερο τά νοήματα πού περιέχονται σ' αὐτά ἀποτελοῦν ἱερά παρακαταθήκη. Ἐκφράζουν τό περιεχόμενο τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτό θά ἀναπτύξουμε στήν συνέχεια αὐτά τά νοήματα, ὥστε νά δώσουμε τήν δυνατότητα στόν λαό τοῦ Θεοῦ νά ἀντιληφθῇ τό μέγεθος τῆς μελετωμένης ὕβρεως κατά τῶν ἱερῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς ποιητής τῶν Προσομοίων τοῦ Ἐσπερινοῦ, καθώς καί τοῦ πρώτου Κανόνος τοῦ Ὁρθρου, φέρεται ὁ ἅγιος Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, πατριάρχης Κων/λεως. Μέ τούς ὕμνους του ἐγκωμιάζει τήν Δ' καί τήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἄριστος θεολόγος ὁ ἴδιος, διετύπωσε ὑψηλές θεολογικές ἀλήθειες μέσα ἀπό τίς γραμμές τῶν τροπαρίων του.

Μέ τό πρώτο ἤδη Προσόμοιο τοῦ Ἐσπερινοῦ ὀρίζει τήν αἰτία τοῦ ἐγκωμιασμοῦ τῶν Ἀγίων Πατέρων. Ὁ ἀπερίγραφτος καί ἀνερμηνευτος Θεός Λόγος γίνεται ἄνθρωπος γιά χάρι μας ἀπό φιλανθρωπία. Ὅχι ὅμως ὅπως φρονοῦν οἱ αἰρετικοί, ἀλλ' ὅπως ἀληθινά ἐθεολόγησε ὁ ἀπόστολος καί εὐαγγελιστής Ἰωάννης. Τό σεπτόν σύστημα τῶν σοφῶν Πατέρων ἀνεκέρυξε τόν σάρκα γενόμενον Θεόν Λόγον «διπλοῦν

ταῖς φύσεσι, καί ταῖς ἐνεργείαις ὑπάρχοντα, διπλοῦν καί ταῖς θελήσεσιν, ἓνα τόν αὐτόν καθ' ὑπόστασιν». Αὐτή ἡ ὁμολογία τῶν Πατέρων περί τῶν δύο φύσεων, ἐνεργειῶν καί θελήσεων διασφαλίζει ἀπαραχάρακτη τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, τήν πίστι τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, τήν πίστι τῶν Ἀποστόλων. Ὁ Χριστός εἶναι Θεός καί ὁ εἷς τῆς Ἁγίας Τριάδος μόνον ὅταν ὁμολογῆται κατά τήν ἀνωτέρω διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅποτε καί τότε τοῦ ἀπονέμεται ἡ ἀληθινή προσκύνησις: «ὄθεν σύν Πατρί τε, καί Πνεύματι γινώσκοντες Θεόν, ἓνα πιστῶς προσκυνοῦμεν σε».

Μετά ἀπό αὐτή τήν εἰσαγωγή στόν χαρακτήρα τῶν ἐγκωμίων, ὁ ἅγιος Φιλόθεος ἀπαριθμεῖ ὀνομαστικῶς τούς πρωτεργάτας τῶν αἱρέσεων. Στό δεύτερο Προσόμοιο τοῦ Ἑσπερινοῦ ἀναφέρονται, πλήν τῶν μεταγενεστέρων Μονοθελητῶν, καί οἱ γενεσιουργοί τῆς μονοφυσικῆς κακοδοξίας Εὐτυχῆς καί Διόσκορος μαζί μέ τόν δεινό καί κακόφρονα Νεστόριο. Ἡ ὀνομαστική ἀναφορά τῶν αἱρεσιάρχῶν διά τῶν ἱερῶν ὕμνων ἔχει ποιμαντικό χαρακτήρα. Ὁ λαός τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά εἰσέλθῃ στίς δογματικές λεπτομέρειες. Ἀναπαύεται ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος καί ὄχι τῆς μερίδος τοῦ Νεστορίου, τοῦ Εὐτυχοῦς, τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου. Ἀναγνωρίζει τήν ποιμαντική φροντίδα τῶν Ἁγίων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι κατέκριναν «Ἀρείου τό βλάσφημον... μεθ' ὃν καί Μακεδόνιον... Νεστόριον, Εὐτυχεά καί Διόσκορον, Σαβέλλιόν τε, καί Σεβήρον τόν Ἀκέφαλον», καί ζητᾷ ἱκετευτικῶς νά λυτρωθῆ ἀπό τήν πλάνη αὐτῶν (βλ. Δοξαστικό Ἀποστίχων Ἑσπερινοῦ).

Ὁ Κανὼν τοῦ ἁγίου Φιλοθέου στόν Ὅρθρο εἶναι θεολογικώτατος. Ἐπικεντρώνει τό βᾶρος στήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο, ἀλλά φανερώνει καί τήν ἀμεσώτατη σχέσι αὐτῆς πρός τήν Δ'. Ἡ θεολογία ἐκείνης περί τῶν δύο ἐνεργειῶν καί τῶν δύο θελήσεων τοῦ Χριστοῦ βασίζεται στήν θεολογία αὐτῆς περί τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου.

Τά Προσόμοια τῶν Αἵνων δέν ἀναφέρονται ρητῶς σέ μία μόνο Σύνοδο, ἀλλά σέ ὅλες μαζί. Τά νοήματα τῶν τροπαρίων αὐτῶν εἶναι πολύ σημαντικά:

α) Οἱ Ἅγιοι Πατέρες δέν συγκεντρώθηκαν ὡς ἓνας ἀνθρώπινος μόνον σύλλογος, τοῦ ὁποῖου ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν καί οἱ ἰκανότητές των ἤ ἀκόμη καί ἡ ὀργανωτική ποιότης θά ἐξησφάλιζε τήν ἀκεραιότητα

τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως. Πρωτίστως συνῆλθον ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καί ἐπιστράτευσαν ὅλη τὴν θεοδώρητη σ' αὐτοὺς ποιμαντικὴ ἐπιστήμη. Γι' αὐτὸ γράφει ὁ ἱερός ὑμνογράφος: «Ὅλην συγκροτήσαντες τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιστήμην, καί τῷ θείῳ Πνεύματι συνδιασκεψάμενοι... οἱ σεπτοὶ Πατέρες».

β) Καρπὸς τῶν Συνόδων ὑπῆρξε ἡ ἐπαναδιακήρυξις τῆς ἅπαξ παραδοθείσης ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων Πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες «θεοπνεύστως ἀπεφθέγγαντο, ὡς Χριστοκήρυκες, εὐαγγελικῶς προϊστάμενοι, δογμάτων οἱ μακάριοι», καί ἔχοντες τὸν ἄνωθεν φωτισμὸ «ἐξέθεντο ὅρον θεοδίδακτον». Οἱ Ὅροι τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι κείμενα θεόπνευστα, ἐκπεφρασμένα τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί γι' αὐτὸ ἡ ἰσχὺς των εἶναι αἰωνία καί ἀδιαμφισβήτητος. Καί ἐπὶ πλέον, εἶναι τό γνώρισμα τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν ἐν τῇ αὐτῇ πίστει. Εἶναι σύμβολα πίστεως. Κάθε μορφὴ ὑποτιμήσεως τῆς σημασίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Ὅρων των εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ καί ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Δυστυχῶς τέτοια κρούσματα ἀναφαίνονται καί στίς ἡμέρες μας καί εἶναι σημεῖο ἀνησυχητικό.

γ) Οἱ Ποιμένες τῶν Ἐκκλησιῶν μέ τὸν ἴδιο ζῆλο, μέ τὸν ὁποῖο ἐργάσθησαν γιὰ τὴν διασφάλισι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, κινήθηκαν καί γιὰ τὴν ἀποκοπὴ τῶν ἀμετανοήτων αἰρετικῶν ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν πιστῶν: «θυμὸν κινήσαντες νῦν τὸν δικαιοτάτον ἐνδικώτατα, τοὺς βαρεῖς ἤλασαν, καί λοιμώδεις λύκους, τῇ σφενδόνῃ τῇ τοῦ Πνεύματος... πεσόντας ὡς πρὸς θάνατον, καί ὡς ἀνιάτως νοσήσαντας...». Πόσο ἄκαιρη εἶναι ἡ γνώμη ὠρισμένων, οἱ ὁποῖοι ἀποδίδουν ἔλλειψι ἀγάπης στοὺς Ἁγίους Πατέρας γιὰ τὴν ποιμαντικὴ τους αὐτῇ φροντίδα, καί πόσο μακρὰ εὐρίσκεται ἀπὸ τό πνεῦμα τῆς λατρευούσης Ἐκκλησίας!

Ὁ δεύτερος Κανὼν τοῦ Ὁρθρου ὁμιλεῖ ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Εἶναι ὀξύς κατὰ τό ὕφος καί δημιουργεῖ ἔντονη τὴν ἐντύπωσι ὅτι ὑπάρχει σοβαρὴ καί σαφὴς διάστασις μεταξὺ Ὁρθοδόξου Πίστεως καί αἱρέσεως.

Στά τροπάρια τῆς α' ᾠδῆς ἡ Σύνοδος ἐγκωμιάζεται ὡς «ἡ τῶν Πατέρων εὐσεβὴς ὁμήγουρις... ἡ τοῖς τοῦ θείου Πατρός Κυρίλλου διδάγμασι, βαίνουσα σαφῶς καί ἐμμένουσα», καί κατόπιν ἀναθεμα-

τίζεται κάθε ἓνας πού δέν ὁμολογεῖ τόν Χριστό ἐν δυσί ταῖς φύσεσι καί ταῖς ἐνεργείαις, «*ἡ γάρ τετάρτη Σύνοδος, τῶν Ἁγίων Πατέρων, ἐμφρόνως οὕτως ἐθέσπισε*». Τοῦτο εἶναι πολύ σημαντικό. Ἐκφράζει ὅτι ἡ πίστις τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος περί τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ ταυτίζεται πρός τήν πίστι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί πρός τήν ἀποστολική πίστι.

Τό συμπέρασμα πού συνάγεται εἶναι ἀπλό: ἡ πίστις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὡς ἀντίθετη πρός ἐκείνην τῆς Χαλκηδόνος, δέν εἶναι οὔτε ἡ πίστις τοῦ Κυρίλλου οὔτε ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων.

Οἱ 630 θεοφόροι Πατέρες «*τὴν Εὐτυχοῦς πλάνην, καί Σεβήρου αἵρεσιν, καταβαλόντες*» ἐδογματίσαν τόν Χριστό ἐν δυσί ταῖς οὐσίαις. Δέν ἔζησε βεβαίως ὁ Σεβήρος κατά τήν ἐποχή τῆς Δ' Συνόδου, ἀλλά ἀργότερα. Θά μπορούσε ὁ ὕμνογράφος νά χρησιμοποιήσῃ τό ὄνομα τοῦ Διοσκόρου, ἀντί τοῦ Σεβήρου, χωρίς νά ἀλλάξῃ τό μέτρο. Ὅμως μπορούμε νά δοῦμε δύο λόγους πού δικαιολογοῦν τήν διατύπωσι αὐτή τοῦ τροπαρίου. Πρῶτον, ἡ διδασκαλία τῆς Δ' Συνόδου εἶναι τόσο στερρεά καί ἀνεπίδεκτος μονοφυσικῆς παρερμηνείας, ὥστε δι' αὐτῆς νά ἐλέγχεται καί αὐτός ἀκόμη ὁ μεταγενέστερος μετριοπαθῆς μονοφυσισμός τοῦ Σεβήρου. Καί δεύτερον, ὑπάρχει μία ἐσωτερική ἐνότητα καί ἀρχή μεταξύ τοῦ εὐτυχιανισμοῦ καί τοῦ σεβηριανισμοῦ, τήν ὁποία ἀκριβῶς καταβάλλει ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου.

Ἡ διδαχή τῶν αἰρεσιάρχῶν ἀποτελεῖ πλάνη, οἱ λόγοι τους εἶναι πλήρεις θανατηφόρου δηλητηρίου καί οἱ ἴδιοι ὁμοιάζουν μέ λύκους καί ἀρπακτικούς κύνες: «*Δεῦτε Σεβήρου, Εὐτυχοῦς, καί Ἰακώβου τὴν πλάνην, Θεοδώρου Διοσκόρου σύν τούτοις, ἀποθώμεθα τρανῶς*», καί «*Οἱ τοῖς Σεβήρου ἀναιδῶς, ἐναβρυνόμενοι λόγοις, τοῖς ἰοῦ θανατηφόρου ἐμπλέοις, καταισχύνθητε αἰεὶ, ἀποχωροῦντες ἅπαντες, τῆς Ἐκκλησίας ὥσπερ, λύκοι καί κύνες ἀρπάκτορες*» (ὠδὴ γ').

Ἡ ἁγία καί μεγάλη Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἐπανέλαβε τό ἐναντίον τοῦ Νεστορίου ἀνάθεμα τῆς Ἐκκλησίας καί προσέθεσε τό ἀνάθεμα κατά τοῦ Εὐτυχοῦς. Μέ τήν δύναμι τοῦ ἰδίου Ὁρου κατεβλήθη καί τῶν δύο ἡ πλάνη. Στό Κάθισμα τῆς γ' ὠδῆς ὁ ὕμνογράφος ὁμιλεῖ περί αὐτοῦ μέ τίς συνήθεις ἐκφράσεις τῶν θεολόγων ἁγίων Πατέρων: «*Πατέρες μακάριοι, τήξαντες τάς αἱρέσεις τῶν δυσφήμων γλωσσάλων, σβέσαντες τάς φλογώδεις τῶν βλασφημῶν συγχύσεις*». Ὁ ἁγι-

ος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης χρησιμοποιεῖ μία ὠραιοτάτη εἰκόνα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη στό Δοξαστικό πού συνέθεσε γιά τὴν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἀντλεῖ τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὴν διήγησι περὶ τοῦ δικαίου Φινεές, ὁ ὁποῖος μέ ἕνα λογιισμό διεπέρασε τόν Ἰσραηλίτη καί τὴν μαδιανίτιδα. Γράφει ὡς ἐξῆς: «Ὅθεν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν, τῶν τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεων δογματίσας, τὴν τῶν Υἱῶν δυάδα τοῦ Νεστορίου, καί τὴν τῶν φύσεων σύγχυσιν τοῦ Διοσκόρου, κατέβαλες ὡς ἄλλος Φινεές, τῷ ἐνί σειρομάστη συνεκκεντήσας, τά ἐκ διαμέτρου κακά, καί ὁμότιμα τὴν δυσσέβειαν...» (Συναξαριστής, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 583).

Ὁ συντάκτης τοῦ δευτέρου Κανόνος τοῦ Ὁρθρου δέν ἀρκεῖται στήν καταδίκη ἀπλῶς τῶν αἵρεσιάρχῶν, ἡ ὁποία εἶναι δεδομένη γιά τὴν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά χρησιμοποιῶν θεολογικά ἐπιχειρήματα ἀνατρέπει, κατὰ τό μέτρο τοῦ δυνατοῦ γιά τόν ἔμμετρο λόγο, τά σοφίσματα τῶν αἵρετικῶν. Εἶναι καί αὐτό στοιχεῖο τῆς ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τό πλήρωμα τῶν πιστῶν της.

Στὴν δ' καί στήν στ' ὠδή ἐπικαλεῖται τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Σούκενσον, μέ τίς ὁποῖες ὁ Ἅγιος διαβεβαιώνει ὅτι ἐν Χριστῷ ὑπάρχουν δύο φύσεις: «Μίαν εἰπὼν, φύσιν τοῦ Λόγου ἐπήγαγε, σαρκωθεῖσαν, φύσιν ἀνθρωπότητος, ἄνευ τροπῆς, ὅλως καί φυρμού, ὁ Ἀλεξανδρέων διδάσκαλός τε καί πρόεδρος, τρανώς τάς δύο φύσεις, καί θελήσεις διδάσκων, τούς φρονεῖν ὀρθοδόξως ἐθέλοντας», καί ἐπίσης: «Αἱ δύο ἐπιστολαί, Κυρίλλου αἱ πρὸς τόν Σούκενσον, ἀποσταλεῖσαι ποτέ, Ἐώας τόν Πρόεδρον, ἐλέγχουσιν ἅπασαν, τὴν Σεβήρου πλάνην, εὐσεβῶς Χριστόν κηρύττουςαι».

Ὁ αἵρεσιάρχης Σεβήρος ἀποποιεῖται τὴν κατηγορία ὅτι εἰσάγει σύγχυσι τῶν φύσεων. Αὐτό ὅμως εἶναι πλάνη. Ὁ διακριτικός ὀφθαλμός τῶν Ἁγίων Πατέρων διείδε, ὅχι μόνο τὴν πλάνη, ἀλλά καί τὴν πανουργία τοῦ Σεβήρου. Ὁ ὕμνογράφος, ἀκριβῆς ἐκφραστής αὐτοῦ τοῦ πνεύματος, σημειώνει: «ὦ Σεβῆρε τάς φύσεις, τοῦ Χριστοῦ μή συγχέης δεινῶς παράνομε...» (ὠδὴ ε'), καί: «Τάς φύσεις τί συγχέεις τάς τοῦ Χριστοῦ, καί φυρμόν ἀντεισάγεις καί σύγκρασιν, τό τοῦ σταυροῦ, πάθος προσαρμόττων καί τὴν ταφήν, τῇ ἀπαθεῖ θεότητι, τοῦ μονογενοῦς Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὧ δεῖλαιε Σεβῆρε; διόπερ τὴν μεγίστην, σοῦ βλασφημίαν βδελυττόμεθα» (ὠδὴ θ').

Μία σοβαρά συνέπεια τῆς αἱρέσεως τοῦ Σεβήρου εἶναι καί ὁ μονοενεργητισμός, ὅτι δηλαδή ὁ Χριστός ἔχει μία μόνο ἐνέργεια πού ἀρμόζει στήν ὑπόστασι τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μεγάλη αὐτή πλάνη ἐλέγχεται ἀπό τούς λόγους τοῦ ὑμνογράφου: «...οἱ γάρ εὐσεβεῖς, πάντες κοινῶς συμφρονοῦμεν, κατ' ἄλλο μὲν καί ἄλλο, ἐνεργεῖν τε καί θέλειν, Χριστόν οὐ μὴν προσώποις, κατ' ἄμφω δέ τὰς φύσεις» (ὠδή η'). Τελικῶς κατεδικάσθη ἀπό τήν ἁγία ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ὁ ἅγιος Φιλόθεος σχεδόν σέ κάθε τροπάριο τοῦ Κανόνος του ὁμιλεῖ περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν καί θελήσεων.

Ἡ καταδίκη τῶν αἱρετικῶν δέν εἶναι ἀποτέλεσμα μισαλλοδοξίας, ἀλλά τό ἀναγκαῖο καί φιλόανθρωπο μέτρο πού ἡ Ἐκκλησία λαμβάνει γιά νά διαφυλάξη τήν δυνατότητα σωτηρίας καί θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία πού φροντίζει νά ἐξαντλῇ ὅλα τά ὅρια τῆς οἰκονομίας γιά τήν θεραπεία τῆς ὀποιασδήποτε ἄλλης ἁμαρτίας, ἡ ἴδια δέν ἀνέχεται κανένα συμβιβασμό σέ θέματα πίστεως. Ἀκριβῶς διότι ἡ αἵρεσις σημαίνει χωρισμό ἀπό τήν κοινωνία τῆς σωτηρίας καί τῆς θεώσεως, τήν Ἐκκλησία. Ἐάν ὁ αἰδιος Θεός Λόγος δέν παραμένη ἀναλλοίωτος κατὰ τήν Ὑπόστασί Του καί μετὰ τήν ἐνσάρκωσι, δέν μπορούμε ἐμεῖς νά θεωθοῦμε δι' Αὐτοῦ. Ὁ ἱερός συντάκτης τῆς Ἀκολουθίας τῶν Ἁγίων Πατέρων ἐπέλεξε τό χωρίον ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης «Ἴδετε ἴδετε, ὅτι αὐτός ἐγώ εἰμί, καί οὐκ ἡλλοίωμαι. Ἐγώ Θεός πρῶτος, ἐγώ καί μετὰ ταῦτα», γιά νά δηλώσῃ ὅτι ἀπό τήν ἐμπειρία τῆς ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει τόν Θεόν Λόγον ἀναλλοίωτον. Ὅλα αὐτά πολύ ὠραῖα διατυπωμένα φαίνονται στόν Οἶκο, μετὰ τήν στί ὠδή τοῦ Ὁρθρου. Εἶναι θεολογικῶς ἀναμφισβήτητο τό γεγονός ὅτι ὁ Σεβήρος διαφοροποιεῖ τόν πρό τῆς σαρκώσεως Υἱό ἀπό τόν σεσαρκωμένο Υἱό καί κατ' αὐτήν τήν ὑπόστασι.

Δέν παραλείπει ἀκόμη ὁ ἱερός ἀσματογράφος νά ἐκφράσῃ ὀρθά τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ Τόμου τοῦ ἁγίου Λέοντος Πάπα Ρώμης: «Τόν Σεβήρον καθεῖλεν ἡ τετάρτη σύνοδος καί τόν Διόσκορον, Χριστόν βλασφημοῦντας, βεβαιούσα τόν Τόμον τοῦ Λέοντος τοῦ προέδρου Ρώμης, πάνυ καλῶς τὰς δύο φύσεις, τοῦ Σωτῆρος ἀτμήτως ὀρίζοντα» (ὠδή ε'). Εἶναι θαυμαστή ἡ ἀκριβεία τῆς θεολογίας τοῦ τροπαρίου αὐτοῦ, περὶ τήν ὁποία δυστυχῶς ἀστοχοῦν ὠ-

ρισμένοι θεολογοῦντες, ἐπηρεασμένοι ἀπό ἀκαδημαϊκές θεολογικές ἐρμηνεῖες.

Ὁ ἀνωτέρω ὕμνος ἀναγνωρίζει τόν Τόμο «πάνυ καλῶς τάς δύο φύσεις, τοῦ Σωτῆρος ἀτμήτως ὀρίζοντα». Δέν ἀμφισβητεῖται οὐδέ κατ' ἐλάχιστον ἡ θεολογική αὐθεντία τοῦ Τόμου καί τοῦ συγγραφέως του. Συγχρόνως ὅμως διευκρινίζεται καί ἡ ὑπόλοιπη ἀλήθεια, ὅτι δηλαδή ἡ Δ' Σύνοδος ἐβεβαίωσε καί ἐπεκύρωσε τήν ὀρθοδοξία τοῦ Τόμου. Κάθε νεώτερο δογματικό κείμενο κρίνεται ἐπί τῇ βάσει τῆς πίστεως τῶν προγενεστέρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δηλαδή τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν προκειμένῳ ὁ Τόμος ἐκρίθη ἐπί τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, τοῦ ἐκφραστοῦ τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπρεπε ὁ Τόμος νά συμφωνῇ ἀπολύτως πρός τήν πίστι τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς καί τῶν προγενεστέρων ἄλλων δύο. Ἐκρίθη ὑπό τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου καί εὐρέθη ὀρθοδοξώτατος, στήλη Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Κανὼν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ Νέου (13^{ος} αἰών), ὁ ὁποῖος κατά τήν μαρτυρία τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου «ψάλλεται ἐν τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις τοῦ Ἁγίου Ὁρους» (βλ. *Συναξαριστής*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 593-597), περιλαμβάνει δύο τροπάρια πού ἀναφέρονται εἰδικά στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Στήν στ' ὠδή γράφεται: «*Αἰσχύνη τά πρόσωπα, καλυψάτω Εὐτυχοῦς καί Διοσκόρου σύγχυσιν, φλυαρησάντων φύσεων τοῦ Χριστοῦ· οὐ γάρ εἰς ἀφάντωσιν, ἀλλ' εἰς θέωσιν φύσιν βροτῶν εἴληφεν*». Ὁ Ἅγιος εἶναι σαφής. Ἡ σύγχυσις τῶν φύσεων ὀδηγεῖ στόν ἀφανισμό τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Στήν ζ' ὠδή προσθέτει: «*Ὁ Διόσκορος καί Εὐτυχῆς Σεβῆρος τε, Λευϊαθάν ἡ τριάινα, ἡ συγγέουσα καί συμφύρουσα τάς τοῦ Χριστοῦ οὐσίας συγχύσει τῶν φρενῶν, πρός τῆς Τριάδος τῆς σεπτῆς συγκατατέθραυσται*». Καί στούς δύο αὐτούς ὕμνους φαίνεται ὅτι στήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας οἱ τρεῖς αὐτοὶ αἰρετικοὶ εἶναι φορεῖς τοῦ ἰδίου κατ' οὐσίαν φρονήματος. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς εὐρίσκονται ὀρθόδοξοι θεολόγοι ὑποστηρίζοντες ὅτι πλέον οἱ Διόσκορος καί Σεβῆρος δέν εἶναι αἰρετικοὶ συμφώνως πρός τά πορίσματα τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἀγνοοῦντες ἢ παραθεωροῦντες τήν πίστι τῆς λατρευούσης Ἐκκλησίας! Λησμονοῦν τήν ἀπόφανσι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πού λέγει ἀπεριφράστως διά τοῦ Ὁρου της: «*ἡ πα-*

ροῦσα νῦν αὕτη ἁγία καί μεγάλη καί οἰκουμενική Σύνοδος... τούς δύο μέν πρό τῆς ἐνώσεως φύσεις τοῦ Κυρίου μυθεύοντας, μίαν δέ μετά τήν ἐνωσιν ἀναπλάττοντας ἀναθεματίζει...»;

Ἄπό τά προλεχθέντα στήν παροῦσα μελέτη εὐκόλα μποροῦν νά συναχθοῦν τά συμπεράσματα.

Ἐάν παύση νά κηρύσσεται ἐπ' Ἐκκλησίας ὅτι ὁ Σεβῆρος εἶναι αἰρετικός καί παράνομος, πῶς δέν θά σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τόν θεωρεῖ πλέον ὀρθόδοξο; Καί πῶς αὐτό δέν εἶναι ὕβρις πρός αὐτή τήν ὑπόστασι τῆς Ἐκκλησίας καί τήν Κεφαλή της, τόν Χριστό, καί τό Ἅγιον Πνεῦμα;

Ἐάν ἡ ὕμνολογία δέν διακηρύττει ὅτι ὁ Διόσκορος εἶναι ὁμόφρων καί συνήγορος τοῦ Εὐτυχοῦς, πῶς θά ἐλέγχωνται ἀπό τήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας οἱ θεολογικές σοφιστεῖες ἐκείνων πού ἤδη ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ αἰρεσιάρχης αὐτός δέν ἔσφαλλε σέ δογματικά ζητήματα;

Ἐάν ἀπό τήν Ἀκολουθία τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀφαιρεθοῦν οἱ ἐκφράσεις ὅτι αὐτοί καθεῖλον Σεβῆρον, Εὐτυχεά καί Διόσκορον, ποιό θά εἶναι τό νόημα τῆς ἐορτῆς; Γιά ποιό λόγο θά ἐγκωμιάζουμε πλέον τούς Ἁγίους Πατέρας;

Ἐάν ἀπό τήν Ἀκολουθία τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος καί πανευφήμου Εὐφημίας (11 Ἰουλίου) ἀποκοποῦν τά ἀναφερόμενα στήν θαυματουργική ἐπικύρωσι τοῦ Τόμου τῶν Ὁρθοδόξων καί τήν καταπάτησι τοῦ Τόμου τῶν αἰρετικῶν, πρός τί νά ἐπιτελοῦμε τήν ἀνάμνησι τοῦ θαύματος τῆς Ἁγίας;

Ἐάν ἀπό τήν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Λέοντος Πάπα Ρώμης (18 Φεβρουαρίου) ἀφαιρεθοῦν τά λεγόμενα περί τῆς συμβολῆς του στήν καταδίκη τῶν αἰρετικῶν, γιατί πλέον νά τόν ὀνομάζουμε «Ὁρθοδόξιας ὁδηγόν, εὐσεβείας διδάσκαλον καί σεμνότητος»; (βλ. Ἀπολυτίκιον).

Ἐάν ἀπό τό Συναξάριον τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ, πατριάρχου Κων/λεως, διαγραφῆ ὅτι «ἐκβάλλεται παρά τοῦ αἰρετικοῦ Διοσκόρου», ποιόν λόγο θά ἔχη ἡ τιμή τῆς μνήμης του ὡς ἱερομάρτυρος;

Ἐάν ἀποσιωπηθῆ ἀπό τό Συναξάριον τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Προτερίου ὅτι κατεσφάγη ὑπό τῶν αἰρετικῶν μονοφυσιτῶν, ὑπό τίνων θά ἐννοοῦμε ὅτι ἐμαρτύρησε; Ὑπό ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων;

Καί γιά νά μή ἀναφερθοῦμε διεξοδικῶς σέ ὅλες τίς περιπτώσεις, γιατί ἐπεκράτησε ἡ τάξις κατά τήν Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς ὁ προσκομίζων ἱερεὺς νά μνημονεύη ὀνομαστικῶς τοὺς ἁγίους Προφήτας, Ἀποστόλους, Ἱεράρχας, Μάρτυρας, Ὁσίους, κ.λπ; Δέν ἦταν ἡ ἀνάγκη νά πιστοποιήσῃ ὁ λειτουργὸς τήν κοινωνία του μέ τήν Ἐκκλησία αὐτῶν τῶν Ἀγίων καί ὄχι μέ τίς παρασυναγωγές τῶν αἰρετικῶν;

Ἐάν, τέλος, ἀλλοιώσουμε τίς Ἀκολουθίες τῶν Ἀγίων, ποία κοινωνία μποροῦμε νά ἔχουμε μέ τοὺς ἁγίους ὑμνογράφους, πού συνέθεσαν Κανόνες καί ὕμνους στοὺς Ἁγίους αὐτούς, ὅπως οἱ ἅγιοι Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Θεοφάνης ὁ Γραπτός, Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, Νικόδημος ὁ Ἀγορεύτης καί ἄλλοι;

Εἶναι, λοιπόν, ἡλίου φαεινότερον ὅτι δέν μπορεῖ νά νοηθῇ κάθαρσις τῶν λειτουργικῶν κειμένων χωρὶς παραχάραξι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τοῦ ἥθους τῆς Ἐκκλησίας. Μέ ἄλλες λέξεις, χωρὶς διαστρέβλωσι αὐτοῦ πού λέγομε, καί πού εἶναι, Ὁρθοδοξία καί Ἀποστολική Πίστις.

Μετά ἀπό ὅλα αὐτά, θά εὔρεθῇ ἄραγε Ὁρθόδοξος Χριστιανός πού θά ἐκτείνῃ ἀνίερο χεῖρα ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὑμνολογίας; Καί πῶς δέν θά φοβηθῇ τό ἀνάθεμα τῶν Ἀγίων Πατέρων: «Ἄπαντα τά παρά τήν Ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καί τήν διδασκαλίαν, καί ὑποτύπωσιν τῶν ἁγίων καί ἀοιδίμων Πατέρων καινοτομηθέντα, ἢ μετά τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα»; (Συνοδικόν τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας).

Ἐλπίζουμε ὅτι δέν θά τό ἐπιχειρήσῃ κανεὶς.

Ἄλλ' ἐάν εὔρεθοῦν ὠρισμένοι, πρέπει νά γνωρίζουν ὅτι ἀργά ἢ γρήγορα ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ θά τοὺς ἀποδοκιμάσῃ ὡς ὑβριστάς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεώς της.

ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΑΘΩ

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ**

Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀφορμὴν διὰ τὴν ἐνασχόλησιν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος μέ τόν διεξαγόμενον θεολογικόν διάλογον τῆς Ἁγίας Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μας μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἔδωσε τό Ἀνακοινωθέν τῆς Δ' Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, διὰ τοῦ ὁποίου προτείνεται ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων καί ἄμεσος ἀποκατάστασις τῆς πλήρους ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμφωνηθέντων εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, καθ' ἃς οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι κατὰ τὴν πίστιν ὀρθόδοξοι καί οἱ αἰρεσιάρχαι Διόσκορος, Σεβήρος κ.λπ. δέν εἶχαν αἰρετικόν φρόνημα καί διδασκαλίαν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνός καί εἰς ἰδιαιτέρον ἄρθρον του εἰς τὴν *Ἐπίσκεψιν*, 516/31.3.1995, ὑπεστήριξεν ὅτι μέ τὰς ἀπόψεις αὐτάς συμφωνοῦν ὅλοι αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι καί μάλιστα ὅτι «ἐξέφρασαν τὴν ἐλπίδα ὅτι δέν θά βραδύνη ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας... Ὡς πρὸς τὴν συλλειτουργίαν, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς πράξεως τῆς Ἐνώσεως, αὕτη δύναται νά τελεσθῇ, ὡς πρὸς μέν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς πρὸς δέ τὰς Ἀνατολικὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας, εἰς τόπον ὀρισθησόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐν καιρῷ».

Εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἁγίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς γνωστόν, δέν ἔχομεν ἀλάθητον Πάπαν. Καί ἐνῶ οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ὑπεύθυνοι ὡς διδάσκαλοι τῆς πίστεως, ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, καί ἰδίᾳ οἱ ἱερωμένοι καί οἱ μοναχοί, εἶναι συνυπεύθυνοι διὰ τὴν διατήρησιν καί διαφύλαξιν ἀκαινοτομήτου τῆς «ἅπαξ παραδοθείσης τοῖς ἀγίοις πίστεως» (Ἰούδα, 3). Εἶναι γνωστή ἄλλωστε ἡ ἀπόφανσις τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς (1848), καθ' ἣν: «παρ' ἡμῖν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε σύνοδοι ἐδυνήθησάν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα, διότι ὁ ὑπερασπιστῆς τῆς θρησκείας ἐστίν αὐτό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἧτοι αὐτός ὁ λαός».

Ἀπορήσαντες ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὡς Ὁρθόδοξων καί ἐκ τῶν ἄλλων συμπερασμάτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς,

ἐθεωρήσαμεν ἱερόν χρέος νά μελετήσωμεν τάς Κοινάς Δηλώσεις καί ὅ,τι συναφές πρὸς αὐτάς καί ἐν συνεχείᾳ νά τὰ συγκρίνωμεν μέ τάς ἀποφάσεις τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων καί τήν διδασκαλίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων διά νά ἴδωμεν ἐάν τὰ συμφωνηθέντα μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐκφράζουσι τήν Πίστιν τῶν Συνόδων καί τῶν Πατέρων καί ὡς ἐκ τούτου τήν ὀρθόδοξον αὐτοσυνειδησίαν.

Τήν ἐνδελεχῆ καί ἐπισταμένην ταύτην μελέτην ἐπεχειρήσαμεν ἐπικαλεσθέντες τόν θεῖον φωτισμόν, ἀλλά καί μέ πνεῦμα ἀπροκατάληπτον καί εἰλικρινῆ πόθον διά τήν εὔρεσιν τῆς Ἀληθείας.

Οὐδέν τό προσωπικόν ἔχομεν πρὸς τὰ μέλη τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Ἀντιθέτως καί περιβάλλομεν αὐτά διά σεβασμοῦ καί ἐκτιμήσεως.

Λυπούμεθα διότι ἐκ τῆς μελέτης ταύτης δέν διεπιστώσαμεν συμφωνίαν τῶν πορισμάτων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων μέ τήν ἁγίαν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτως, ἐνῶ κατά τήν μακραίωνα ὀρθόδοξον παράδοσιν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐχαρακτηρίζοντο αἰρετικοί, διότι ἤρνοῦντο τόν δογματικόν Ὄρον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ παρῶν Διάλογος ὠδήγησεν εἰς τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι ὀρθόδοξοι κατά τήν πίστιν, τό φρόνημα καί τήν οὐσίαν τῆς διδασκαλίας των. Οἱ αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι πολλάκις ἀναθεματισθῆ ὑπό Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων δι' αἵρεσιν, χαρακτηρίζονται ὀρθόδοξοι συμφώνως πρὸς τὰ πορίσματα τοῦ Διαλόγου. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ὑπό τούτας προϋποθέσεις ἐπιδιωκομένη ἔνωσις δέν εἶναι δυνατή χωρίς συμβιβασμούς εἰς τήν πίστιν.

Βλέποντες νά ἐπισπεύδεται ἔνωσις οὐχί ἐν τῇ Ἀληθείᾳ συνεπαγομένη πολλούς κινδύνους, ἀπεφασίσαμεν νά δημοσιεύσωμεν τάς σοβάρως ἐπιφυλάξεις μας τόσον πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ὅσον καί πρὸς τό εὐσεβές πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖον ἀγωνιᾷ διά τοὺς διεξαγομένους θεολογικούς διαλόγους καί πολλάκις ἀπευθύνεται εἰς τό Ἅγιον Ὄρος καί ἐρωτᾷ ἐάν τό Ἅγιον Ὄρος συμφωνῇ μέ αὐτούς.

Γνωρίζομεν ὅτι οὐριοδρομοῦντος τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας οἱ Μοναχοί ἡσυχάζουσι καί μόνοι μόνῳ Θεῷ λατρεύουσι. Ἀντιθέτως, ἀναφαινομένων καινοτομιῶν καί παρεκκλίσεων ἐκ τῆς παραδοθείσης

ἀμωμήτου Πίστεως, οἱ Μοναχοὶ κατὰ ἀρχαίαν παράδοσιν ἀποδύονται εἰς ἀγῶνας μαρτυρίας καὶ ὁμολογίας τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, θυσιάζοντες ὄχι μόνον τὴν φίλην των ἡσυχίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των.

Κατὰ τὸν εἰρηνοποιὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον καὶ οἱ εἰρηνικοί ἀσκηταὶ καὶ μοναχοὶ «οὐ φέρουσιν ἐπιεικεῖς εἶναι, Θεὸν προδιδόναι διὰ τῆς ἡσυχίας· ἀλλὰ καὶ λίαν εἰσὶν ἐνταῦθα πολεμικοὶ τε καὶ δύσμαχοι», ὡσάκις ἡ πίστις εἶναι τὸ κινδυνευόμενον (Λόγος εἰς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, 25). Κατὰ δὲ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Στουδίτην: «Ἔργον μοναχοῦ, μὴδὲ τὸ τυχόν ἀνέχεσθαι καινοτομεῖσθαι τὸ Εὐαγγέλιον» (Ἐπιστολὴ 39, Θεοφίλῳ ἡγουμένῳ).

Δέν εἶναι ἄλλως τε δυνατόν εἰς τὸν Μοναχόν νά ἀδιαφορῇ διὰ τὴν περί Χριστοῦ ὀρθήν πίστιν, τὴν ὁποίαν διὰ πολλῶν κόπων, αὐταπαρνήσεως καὶ ἰδρώτων ἀσκητικῶν κατέστησε φρόνημά του, ἀγαλλίαμα τῆς καρδίας του καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του. Ἡ πίστις αὐτὴ δέν εἶναι δυνατόν νά τεθῆ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν ἢ διαπραγματεύσιν.

Οὕτω πως καὶ οἱ Μοναχοί, ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, συμβάλλουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, ἢ ὁποία καὶ ἐπισφραγίζει τὸ Ἀλάθητον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Εἶναι ἄλλως τε ἀρχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ὅτι «τάς γενομένας συνόδους, ἢ εὐσεβῆς πίστις κυροῖ, καὶ πάλιν, ἢ τῶν δογμάτων ὀρθότης κρίνει τάς συνόδους» (ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής).

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἐδημοσιεύσαμεν τὸ *Υπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*.

Κριτικὴν τοῦ Ὑπομνήματος αὐτοῦ ἤσκησεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός εἰς τὴν *Ἐπίσκεψιν*, 521/31.8.95.

Διὰ τοῦ μετὰ χεῖρας κειμένου ἀπαντῶμεν εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου, οὐχὶ διὰ νά προασπίσωμεν τὸ κῦρος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς Ἀληθείας προμαχοῦντες.

Ἰκετεύομεν δὲ τὸν θεῖον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα, ὅπως φωτίσῃ ἀπαντας, ἵνα ὁ διεξαγόμενος διάλογος τοποθετηθῇ ἐπὶ νέων βάσεων διὰ νά εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἁγίαν Συνοδικὴν καὶ Πατερικὴν μας Παράδοσιν, διὰ νά βοηθήσῃ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους εἰς πραγματικὴν

ὑπ' αὐτῶν οικείωσιν τῆς Ὀρθοδοξίας καί διά νά προληφθοῦν νέα σχίσματα εἰς τό μέχρι τοῦδε ἠνωμένον ὀρθόδοξον ποιμνιον.

Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῇ 20^ῃ Φεβρουαρίου 1996

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ συνάξει Ἀντιπρόσωποι καί
Προϊστάμενοι τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους
Ἄθω

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τό Ἐκκλησιαστικόν δελτίον *Ἐπίσκεψις*, 521/31.8.1995, σελ. 7-18, ἐδημοσιεύθη ἀπάντησις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, προέδρου τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς διά τόν Διάλογον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετά τῶν ἀντιχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν¹, εἰς τό ἀπό 14/27 Μαΐου 1995 Ἔπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων¹.

Ἀποτιμήσαντες τό περιεχόμενον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου ἐκρίναμεν ἀπαραίτητον νά ἐπανέλθωμεν ἐπί τοῦ θέματος, ὄχι διά νά ἔλθωμεν εἰς ἀντιπαράθεσιν –εἰς τί θά ὠφέλει τήν Ἐκκλησίαν καί τάς ἀθανάτους ψυχάς ἡμῶν μία τοιαύτη ἀντιπαράθεσις;– ἀλλά διά τούς ἐξῆς σπουδαιοτάτους λόγους:

α) Αἱ ἀπόψεις τοῦ Σεβασμιωτάτου περί τῆς διαδικασίας τοῦ Διαλόγου (σελ. 8-11), περί τήν ὁποίαν “δέν θά ἔδει νά ἀσχολῆται ἡ Ἱερά Κοινότης”, ἀπομακρύνουν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ προβλήματος, τό ὁποῖον συνίσταται εἰς τήν ἐσπευσμένην ἔνωσιν μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μολοντί δέν ἔχουν ἀκόμη ἀποδεχθῆ τήν ὀρθόδοξον δογματικήν διδασκαλίαν.

β) Αἱ τοποθετήσεις του ἐπί τῶν καθαρῶς θεολογικῶν ζητημάτων (σελ. 11-18), ἀκολουθοῦσαι τάς ἀπόψεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, δέν ἐκφράζουν καθ’ ἡμᾶς τήν ἀκριβείαν τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως, παρά τάς ἐπιπροσθέτους εἰς τό ἀπαντητικόν του ἄρθρον παρατηρήσεις. Ἐπί πλέον, ἡ λιτότης εἰς τό περιεχόμενον τοῦ Ἔπομνηματος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος δέν ἔπρεπε νά ἐκληφθῆ ὡς ἔλλειψις θεολογικῆς ἀκριβείας, ὡς δυστυχῶς ἐξελήφθη ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὁ ὁποῖος ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νά συμπεράνη ἀστόχως ὅτι ἡ Ἱερά Κοινότης προσβάλλει καί αὐτόν τόν Ὅρον τῆς ἀγίας Ἐὐαγγελικῆς Συνόδου.

1. Βλ. Περιοδ. *Πρωτᾶτον*, τεῦχος 53 (1995), σελ. 488-496, Ἐφημ. *Μακεδονία*, Κυριακή 11 Ἰουνίου 1995 καί *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι*, στόν παρ. τόμ., σελ. 137-145.

γ) Αἱ ἐπί τῶν ἐκκλησιολογικῶν θεμάτων παρατηρήσεις του στηρίζονται εἰς ἱστορικές ἀνακρίβειας καί ὁδηγοῦν εἰς αὐθαίρετα συμπεράσματα. Καί,

δ) Δέν ἐσχολιάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ αἱ ὑπ' ἀριθμ. 1 καί 4 ἐπισημάνσεις τοῦ Ὑπομνήματος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, κατὰ τάς ὁποίας: πρῶτον, τά συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς πλήττουν καιρίως τόν χαρακτήρα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς καί δεύτερον, ἡ Χριστολογία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἔρχεται εἰς ριζικήν διαφωνίαν πρός τήν Χριστολογικήν διδασκαλίαν μεγάλων Πατέρων καί Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐνθυμούμενοι τόν λόγον τοῦ Ἀποστόλου: «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διά τῆς φιλοσοφίας καί τῆς κενῆς ἀπάτης, κατὰ τήν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τά στοιχεῖα τοῦ κόσμου καί οὐ κατὰ Χριστόν» (Κολ. β' 8), προβαίνομεν εἰς ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωτέρω σημείων, ὥστε νά καταστῇ ἐμφανεστέρα ἡ γενομένη ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀθέτησις τῆς ἀκριβείας τῆς Πίστεως καί ἡ παραθεώρησις θεμελιωδῶν ἐκκλησιολογικῶν ἀρχῶν, πράγματα τά ὁποῖα δέν δύνανται νά συγκαλυφθοῦν οὔτε διά τοῦ ἀπαντητικοῦ ἄρθρου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας.

Κεφάλαιον 1^{ον}.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

1. Διατί συνετάγη τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους παρακολουθεῖ ἀπό ἐτῶν τήν πορείαν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ὁ ὁποῖος ἤρχισε ἀνεπισήμως πρό 30 ἐτῶν εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί ἐσυνεχίσθη ἐπισήμως ἀπό τοῦ 1985 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Δυστυχῶς τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς πρώτης περιόδου τῶν ἀνεπισήμων Συνελεύσεων Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων Θεολόγων (1964-1971) ἀλλά καί ἐκ τῆς δευτέρας περιόδου τῶν ἐπισήμων Συνελεύσεων τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς δέν παρέχουν βεβαίαις ἐλπίδας ὅτι οἱ ἀπό 1500 περίπου ἐτῶν ἀπεσχισμένοι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπιστρέφουν εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί ἀποδέχονται τήν πίστιν Αὐτῆς. Ἐνῶ ἔπρεπε διὰ τῆς κρυσταλλίνης Ὁρθοδόξου Θεολογίας νά κατανοήσουν τήν πλάνην τῆς αἰρέσεως, εἰς τήν ὁποίαν εἶχον ἐκπέσει οἱ πατέρες αὐτῶν, βλέπομεν νά προτείνεται δογματική συμφωνία ἀναγνωρίζουσα εἰς αὐτούς τήν ὀρθόδοξον πίστιν. Καί τοῦτο διότι κατά μέν τὰς ἀνεπισήμους Συνελεύσεις οἱ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι δέν ἤρθησαν εἰς τό ὕψος τῶν περιστάσεων προβάλλοντες τήν ἀκρίβειαν τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, ἀλλά διωλίσθησαν εἰς δογματικάς ὑποχωρήσεις, κατά δέ τὰς ἐπισήμους ἐγένοντο αἱ αὐταὶ σχεδόν δογματικαὶ παραχωρήσεις καί ἐπαναδιετυπώθησαν αἱ αὐταὶ περίπου θεολογικαὶ ἀπόψεις εἰς τὰς δύο Κοινὰς Δηλώσεις (1989, 1990), ὡς εὐκόλως δύναται νά διαπιστωθῇ ἐκ τῆς μελέτης τῶν κειμένων¹.

1. Βλ. καί Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασχέψεως*, περιοδ. *Ἐκκλησία*, 1-15 Σεπτεμ. 1965, ἀριθμ. 17-18, σελ. 459. Ὁρθόδοξος πίστις καί

Ἡ ὑποχώρησις εἰς δογματικά θέματα ἦτο βεβαίως ἀρκούντως σοβαρός λόγος διὰ νά ἐμβάλῃ, ὡς καί ἐνέβαλε, τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀνησυχίαν. Ὑπῆρχεν ὁμως, παρά ταῦτα, ἡ ἐλπίς νά κριθῇ ἡ ὀρθοδοξία τῶν κοινῶς ἐξαγγελθέντων ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς διὰ συνοδικῆς ἀποφάνσεως τῶν Ἱεραρχιῶν τῶν κατά τόπους ἀγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο τοῦλάχιστον διεκηρύσσετο ὑπό μελῶν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς², ὡς ἀπαραίτητον στάδιον εἰς τήν πορείαν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἄν καί δέν ἐπρόκειτο περί ρητῆς δεσμεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς κειμένων.

Ἄντί ὁμως τοιαύτης συνοδικῆς ἀποφάνσεως, ἐδημοσιεύθη τό κοινόν Ἀνακοινωθέν τῆς Δ' Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς (Νοέμβριος 1993). Ἐνῶ ἠλπίζαμεν ὅτι θά ἐγίνετο εὐρεῖα ἐνημέρωσις τῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ πιστοῦ λαοῦ περί τῶν ἐξελίξεων τοῦ Διαλόγου, συμφώνως μάλιστα καί πρὸς ρητὴν δῆλωσιν τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως³, ὥστε σύν τῷ χρόνῳ νά ὠριμαζεν ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας καί νά ἀπεδέχετο ἢ νά ἀπερριπτεν αὕτη τά κοινῶς συμφωνηθέντα ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἢ Δ' Συνέλευσις αὐτῆς ἀπεφάνθη περί τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων τοῦ παρελθόντος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσυμπεφωνημένων εἰς τάς ἀνεπισήμους καί ἐπισήμους Συνελεύσεις⁴.

Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσῖται, ἐκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθῆναι 1995, σελ. 38 καί 42.

2. Μητροπ. Περιστερίου Χρυσστόμου, *Πρὸς ἐπανένωσιν τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Μή-Χαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, περιοδ. Θεολογία, τόμ. ΞΑ' (1990), τεύχ. Α'-Β', σελ. 35-37, ὑποσημ. 38. Ἐπίσης Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἀπόψεις ἐπάνω στό διάλογο μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους*, περιοδ. Παρεμβολή, τεύχ. 27/1994, σελ. 5.

3. Ἡ Γ' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις ὀρίζει: «Ἡ κατά τήν διεξαγωγὴν τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἀκολουθουμένη μεθοδολογία ἀποσκοπεῖ εἰς... προϋποθέτει δέ τήν σχετικὴν πληροφόρησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐξελίξεων τῶν Διαλόγων» (Ἐπίσκεψις, 369/15.12.1986).

4. Τό σχετικόν κείμενον τοῦ κοινοῦ Ἀνακοινωθέντος ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἦπό τό φῶς τῆς Κοινῆς Δηλώσεως ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Χριστολογικοῦ ζητήματος ἐν τῇ Μονῇ St. Bishoy (1989) καί τῆς Κοινῆς Δηλώσεως ἡμῶν ἐν Chambésy (1990) οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν οἰκογενειῶν συμφωνοῦν ὅτι ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων καί τῶν καταδικῶν τοῦ παρελθόντος δύναται νά πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπ' αὐτῶν κοινῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ Σύνοδοι καί οἱ Πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνεθεματίσθησαν ἢ κατεδικάσθησαν κατά τό παρελθόν, εἶναι ὀρθόδοξοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν. Ἐπίσης, ὑπό τό φῶς τῶν τεσσάρων ἀνεπισήμων Συναντήσεων

Αυτά ἦτο φυσικόν νά προκαλέσουν ὀξύτατα τήν συνείδησιν ὄσων διατηροῦν ἀκόμη ὀρθόδοξον εὐαισθησίαν καί δέν ἔχουν «ἀναισθησίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας» (π. Γεωργ. Φλωρόφσκυ). Καί πράγματι αἱ ἀντιδράσεις τοῦ πιστοῦ λαοῦ ὑπῆρξαν πολλαί.

Τήν βαθυτάτην ἀνησυχίαν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐξέφρασαν ἡ ἀπό 1/14 Φεβρουαρίου 1994 Εἰσήγησις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων⁵. Διά τάς γνωστάς τότε ἐν Ἀγίῳ Ὁρει πιεστικᾶς καταστάσεις δέν ἦτο δυνατόν νά δημοσιευθῇ τό κείμενον τοῦτο ὡς Ἱεροκοινοτικόν. Ἐδημοσιεύθη ὅμως ὡς εἰσηγητικόν κείμενον τῆς Ἱεροκοινοτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου καί ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ὑπό τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τήν Εἰσήγησιν αὐτῆς ἡ Ἱεροκοινοτική Ἐπιτροπή διετύπωσε δέκα ἐπιφυλάξεις διά τήν οὕτως ἐν σπουδῇ ἐπιχειρουμένην ἔνωσιν καί τούς φόβους τῆς διά σχίσματα εἰς τήν καθ' ἡμᾶς ἀγίαν Ἐκκλησίαν. Διά πολλά θέματα, ἀφορῶντα εἰς τήν ταυτότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τήν αὐτοσυνειδησίαν τῆς, τήν Ὁρθοδοξίαν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, τήν ἀποδοχήν τῶν Οἰκουμενικῶν μας Συνόδων ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί τούς αἰρεσιάρχας Διόσκορον, Σεβῆρον κ.λπ., ἡ Ἱεροκοινοτική Ἐπιτροπή λαμβάνει θέσιν ἀντίθετον ἢ διαφοροποιημένην ἀπό ἐκείνην τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου.

Δυστυχῶς καί τό κείμενον αὐτό δέν εὔρε τήν δέουσαν ἀνταπόκρισιν ἀπό πλευρᾶς τῶν ὑπευθύνων διά τήν διεξαγωγήν τοῦ Διαλόγου, ὅπως δέν εὔρον καί ἄλλα προγενέστερα δημοσιεύματα Καθηγητῶν τῶν

(1964, 1967, 1970, 1971) καί τῶν ἀκολουθησασῶν τριῶν ἐπισήμων Συνελεύσεων ἡμῶν (1985, 1989, 1990) κατενοήθη ὅτι ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι ἐτήρησαν πιστῶς τήν αὐθεντικὴν ὀρθόδοξον χριστολογικὴν διδασκαλίαν καί τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὅρους κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων δέον ὅπως γίνῃ ὁμοφώνως καί συγχρόνως ὑπό τῶν Προκαθημένων ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δύο μερῶν διά τῆς ὑπογραφῆς εἰδικῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ θά διακηρῦσσεται ὑφ' ἑκατέρου πλευρᾶς ὅτι ἡ ἐτέρα εἶναι κατὰ πάντα ὀρθόδοξος.

Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων πρέπει νά συνεπάγεται ὅτι:

α. ἀποκαθίσταται ἀμέσως ἡ πλήρης κοινωνία τῶν δύο πλευρῶν,

β. οὐδεμία κατ' ἀλλήλων καταδίκη τοῦ παρελθόντος, συνοδικῆ ἢ προσωπικῆ, εἶναι πλέον ἐνεργός...» (Εἰσέχρησις, 498/30.11.1993, σελ. 6).

5. Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;, στόν παρ. τόμ., σελ. 123-136.

Θεολογικῶν Σχολῶν καί ἄλλων Θεολόγων. Αἱ κρίσεις ἐπὶ τῶν σοβαρωτάτων τούτων θεμάτων τῆς Πίστεως ἐξαπαρτηρίζοντο «ὡς φανατικά ἰδεοληψία ἰθρησκευτικῶν ὁμάδων»⁶ καί ὡς ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν συναγωγὴν προβληματισμοῦ «ἐπὶ ζητημάτων, τὰ ὅποια καλύπτονται πλήρως ὑπὸ τῆς θεολογίας τῶν δύο “Κοινῶν Δηλώσεων”»⁷ ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὡς φαίνεται, νὰ ἐξουδετερωθοῦν πᾶσαι αἱ ἀναφυόμεναι ἀντιδράσεις εἰς τὰς τεθείσας προοπτικὰς τοῦ Διαλόγου.

Τὸ πνεῦμα τοῦτο διεφάνετο καί εἰς τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ ἄρθρον, μέ τιτλον: Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Σκέψεις καὶ προοπτικαί⁸.

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἄρθρου τούτου ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσε τὸ ἀπὸ 14/27 Μαΐου 1995 Ὑπόμνημα αὐτῆς, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξέφραζεν ἐμπόνως καὶ σαφῶς τὴν μεγίστην ἀνησυχίαν τῶν Μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους πρὸς τοὺς Προκαθημένους, τοὺς Ἱεράρχας, τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν τῶν ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐπισημαίνουσα συνοπτικῶς καὶ σχεδὸν ἐπιγραμματικῶς ἐν αὐτῷ τὰς χριστολογικὰς καὶ ἐκκλησιολογικὰς παρεκκλίσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, ὠρισμένα σημεῖα ἐπὶ τῆς διαδικασίας, ἐκ τῶν ὁποίων διαφαίνεται ἡ τάσις δι' ἐσπευσμένην ἔνωσιν, καθὼς καὶ τὴν ἀπαράδεκτον ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, κατέληγεν εἰς τὴν εὐχὴν ὅπως τάχιιστα ὁ ἐν λόγῳ Διάλογος ἐπανατοποθετηθῇ ἐπὶ ὀρθοδόξων θεολογικῶν προϋποθέσεων. Διεκήρυττε δὲ ἐν τέλει, ὅτι δὲν θὰ ἀποδεχθῇ ἔνωσιν μὴ θεμελιουμένην ἐπὶ τῆς ἀκριβείας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἥτοι ἔνωσιν ψευδῆ καὶ παρὰ τὴν μόνην Ἀλήθειαν.

6. Γεωργ. Μαρτζέλου, Ὁ θεολογικὸς διάλογος ὀρθοδόξων καὶ μὴ Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν, περιοδικόν Καθ' Ὁδόν, 1993, τευχ. 5, σελ. 60.

7. Μητροπ. Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Σκέψεις καὶ προοπτικαί, Ἐπίσκεψις, 516/31.3.95, σελ. 15.

8. Ἐνθ' ἄνωτ.

2. Ἀποπροσανατολισμός ἀπό τήν οὐσίαν τοῦ προβλήματος.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἀπαντῶν εἰς τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀναφέρεται κατά πρῶτον εἰς ζητήματα ἀφορῶντα εἰς τήν διαδικασίαν τοῦ Διαλόγου. Δυστυχῶς ὅμως αἱ παρατηρήσεις του ἀπομακρύνουν τόν ἀναγνώστην ἀπό τήν οὐσίαν τοῦ ὄλου προβλήματος, διά τήν ὁποίαν κυρίως ἀνησυχεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης, ἦτοι τήν πραγματοποίησιν ἐσπευσμένης ἐνώσεως ἄνευ ἐπαρκοῦς πληροφορήσεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καί παρά τήν ὑπάρχουσαν εἰσέτι δογματικήν διαφοράν πρὸς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους. Κατωτέρω ἀναφερόμεθα εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας:

α'. Περὶ τῆς αὐθεντίας, μετὰ τῆς ὁποίας ὀμιλεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἀποδίδει τὰς κρίσεις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος εἰς τήν ἰδίαν αὐτῆς αὐθεντίαν καί οὕτω θέτει τὰς ἀπόψεις τοῦ ἀγιορειτικοῦ Ὑπομνήματος εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τήν βούλησιν τῆς Ἐκκλησίας⁹.

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι γνωστή ἡ προσφορά τοῦ ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ πρὸς τήν Ἐκκλησίαν, ὡσάκις ἀπησχόλησαν αὐτήν τόσον σοβαρά θέματα πίστεως. Ἐκ ποίας αὐθεντίας ἐκινήθησαν οἱ ὄσιοι Πατέρες ἡμῶν: Ἀντώνιος ὁ Μέγας κατὰ τῶν Ἀρειανῶν, Θεοδόσιος ὁ Κοινοβιάρχης καί Σάββας ὁ Ἁγιασμένος κατὰ τῶν μονοφυσιτῶν Σεβηριανῶν, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης καί οἱ λοιποὶ Ὁμολογηταὶ κατὰ τῶν Εἰκονομάχων καί οἱ ἀγιορεῖται Ὁσιομάρτυρες κατὰ τῶν λατινοφρόνων; Ἀσφαλῶς τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας δύναται νά κρίνῃ τήν ἀνωτέρω ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου. Ὡς γνωστόν τήν αὐθεντίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δέν δύναται νά διεκδικήσῃ μεμονωμένως οὔτε ἐπίσκοπος, οὔτε πατριάρχης, οὔτε σύνοδος ἐπισκόπων ἢ πατριαρχῶν, ἀλλά μόνη ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ πληρώματί της,

9. Γράφει: «Ἐν τούτοις, ἡ Ἱερά Κοινότης, κρίνουσα ἐξ ἰδίας προφανῶς αὐθεντίας πάσας τὰς πανορθόδοξως ληφθείσας ἀποφάσεις ταύτας περὶ τήν συγκρότησιν καί τήν ἀποστολήν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς», καί: «Ἐν τούτοις, προέχει τό πνεῦμα τῆς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀσκουμένης ἀπὸ θέσεως ὑπερεχούσης αὐθεντίας κριτικῆς εἰς βάρος τῶν κατὰ τόπους ἀγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν» (Ἐπίσκεψις, 521/3.8.1995, σελ. 8 καί 9).

ὡς λέγει καί ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Τὰς γενομένας συνόδους, ἢ εὐσεβῆς πίστις κυροῖ, καί πάλιν, ἢ τῶν δογμάτων ὀρθότης κρίνει τὰς συνόδους»¹⁰. Εἶναι δέ ἀναμφιβόλως ὀρθόν ὅτι ἀπόψεις μὴ μαρτυρούμεναι ὑπὸ τῶν Ἁγίων Πατέρων καί τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας κατ' οὐδένα λόγον δύνανται νά ἀποτελοῦν ἀθεντικὰς ἀποφάνσεις τῆς Ἐκκλησίας, οἷονδήποτε διοικητικόν κῦρος καί ἐάν περιβάλλωνται.

β'. Περί τῆς “αὐθαιρέτου μομφῆς” τῆς Ἱεραῶς Κοινότητος.

Εἰς τὴν σελίδα 8 τοῦ ἄρθρου του ὁ Σεβασμιώτατος χαρακτηρίζει ὡς αὐθαίρετον μομφὴν τὴν διατυπωθεῖσαν ἀνησυχίαν ὅτι ὁ Μητροπολίτης Ἑλβετίας «φαίνεται νά ἀντιλαμβάνεται τὸν Θεολογικὸν Διάλογον ὡς ὑπόθεσιν ὠρισμένων μόνον τεχνικῶν τοῦ δόγματος, θεολόγων ἡκιστα ἐνδιαφερομένων διὰ τὰς ἀνησυχίας τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ».

Ἄλλ' ὅμως ἢ ὑπὸ τῆς Ἱεραῶς Κοινότητος διατυπωθεῖσα “μομφή” ἐπὶ ἀδιαφορία διὰ τὰς ἀνησυχίας τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη, ὡς μαρτυρεῖται ὑπ' αὐτῶν τῶν γεγονότων. Ὡς γνωστόν:

i) Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Διόδωρος εἰς Ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην (22 Σεπτεμβρίου 1992) ἐπισημαίνει ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι αἱρετικοί, ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων των δέν γίνεται καί ὅτι μόνος τρόπος ἐπιστροφῆς των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, σύμφωνος πρὸς τὴν Παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι ἢ ἐν μετανοίᾳ ἐπάνοδος των εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἀνεπιφυλάκτου ἀποδοχῆς ὅλων τῶν δογμάτων καί τῆς Παραδόσεώς της.

ii) Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Παν. Τρεμπέλας εἶχεν ἐκπονήσει ἐμπεριστατωμένην κριτικὴν ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus ἀνεπισήμου Συνελεύσεως δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ περιοδικὸν Ἐκκλησία διὰ σειρᾶς ἄρθρων κατὰ τὰ ἔτη 1965-1966, εἰς τὴν ὁποῖαν διατυπώνει

10. Βλ. καί Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 23, ὅπου γράφεται: «Οὔτε ἢ τυχόν ἐπισημότης τῆς συγκλήσεως, οὔτε ὁ ἐπιβλητικὸς ἀριθμὸς τῶν συνέδρων ἐπισκόπων, οὔτε ἢ ἐπικρότησις τῆς αἱρετικῆς πλειοψηφίας, ἐξασφαλίζει τὴν θεοπνευστίαν μιᾶς συνόδου».

τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν διὰ πολλά ζητήματα τοῦ Διαλόγου. Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν του μεταξὺ ἄλλων σημειώνει:

«Ὡς δὲ ἐμφαίνεται ἐξ αὐτῶν (ἐνν. τῶν Πρακτικῶν) τό πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὡς ἄνω ἀμφιλόγου καὶ ἀμφιβόλου καθ' ἡμᾶς συμφωνίας καταβληθέν ὑπὸ τῆς ἀντιπροσωπείας τῶν Ὁρθοδόξων τίμημα ὑπῆρξε βαρὺ, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μονοφυσῖται ἐνέμειναν ὑποστηρίζοντες ἐρρωμένως τὰς παραδόσεις καὶ τὰς πλάνας αὐτῶν, χωρὶς νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐλαχίστην ὑποχώρησιν. Καὶ ἐνῶ αὐτοὶ ἐφαινοντο ὁμιλοῦντες ὡς ἀπὸ θέσεως ἰσχύος καὶ ἀνατρέχοντες εἰς τοὺς παλαιούς συγγραφεῖς των ἐπανελάμβανον πιστῶς ὡς ἀπλανῆ τῆς ὀρθῆς πίστεως διατύπωσιν, ὅσα ἐκεῖνοι ἐδίδασκον, οὐδὲν τό ἀπόβλητον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Σευήρου καὶ Τιμοθέου τοῦ Αἰλούρου καὶ τοῦ Διοσκόρου ἀνευρίσκοντες, ἐμεῖς ἐφθάσαμεν ὑποχωροῦντες σχεδόν εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἐνωτικοῦ τοῦ Ζήνωνος δίδοντες τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἰδικὴν μας παραδοχὴν οὐχὶ ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ἐκκλίνει τοῦ ὀρθοῦ. Δέν εἶναι ταῦτα ὑπερβολή. Θά τό ἀποδείξωμεν, ἐλπίζω, κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν τινα»¹¹.

Ἀργότερον ὁ αὐτός Καθηγητὴς εἰς σειρᾶν ἄρθρων του εἰς τό περιοδικόν Ὁ Σωτὴρ ἐπέκρινεν εὐθαρσῶς τὴν στάσιν τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων, οἱ ὅποιοι εἰς Addis Ababa (1971) συνεφώνησαν ἀπαράδεκτα περὶ τὴν ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων. Μεταξὺ ἄλλων λέγει: «Δέν δύναμαι διὰ τοῦτο νὰ ἀποκρύψω τὴν ἐκπληξιν, τὴν ὁποῖαν ἐδοκίμασα, ὅταν... εἶδον “τά συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξεν” ἢ “πρωτοβουλία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν πραγματοποιηθεῖσα ἐν Addis Ababa ἀπὸ 22 μέχρι 23 Ἰανουαρίου 1971 τετάρτη ἀνεπίσημος συνάντησις Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων τριάκοντά που Θεολόγων περὶ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀγίων”. Ἡ ἐκπληξις δὲ καὶ ἀπορία μου ἐπετάθη, ὅταν παρατήρησα, ὅτι περὶ οὕτω σπουδαίου ζητήματος ἐπετεύχθη συμφωνία ἐκ δώδεκα ἀρκούντως ἐκτενῶν ἄρθρων ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος μόλις δύο ἡμερῶν, κατὰ τὰς ὁποίας, ἐάν κρίνω ἐκ τοῦ πῶς ἐκδραπανᾶται ὁ χρόνος εἰς τοιαύτας συναντήσεις... δέν θά ἐπρόκαμαν οἱ σύνοδοι ὄχι νὰ συζητήσουν σοβαρῶς διὰ νὰ λάβουν

11. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν...*, ἐνθ' ἄνωτ.

ἀποφάσεις, ἀλλ' οὐδέ κἄν νά γνωρισθῶσι κάπως στενότερον μετ' ἀλλήλων... Τί ἐλέχθησαν εἰς τὰς συνομιλίας αὐτάς, ποῖαι ἀντιρρήσεις ἀντετάχθησαν, ποῖαι εἰσηγήσεις ἐγένοντο, τό σύνολον σχεδόν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀγνοεῖ ἐξ ὀλοκλήρου...»¹².

iii) Ὁ Καθηγητής τῆς Δογματικῆς εἰς τήν θεολογικήν Σχολήν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Νικόλαος Μητσόπουλος, κατά τήν διάρκειαν Συσκέψεως τῆς Διαρχοῦς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (6.2.1992), διετύπωσε τήν θέσιν ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν εἶναι ὀρθόδοξοι, καθ' ὅσον δέν δέχονται τό «ἐν δύο φύσεσι» τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος καί τὰς ἐπομένους Οἰκουμενικάς Συνόδους ὡς ἀγίας καί οἰκουμενικάς¹³.

Ὁ αὐτός Καθηγητής τήν 3 Δεκεμβρίου 1993, εἰς εἰδικήν περί τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου ἐκδήλωσιν, ἐδήλωσεν ὅτι: «Ἐξ ὧν ἔχω μελετήσῃ καί δή α) τῶν περί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θέσεων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, β) τῶν κειμένων τῶν δύο κοινῶν δηλώσεων τῶν Μικτῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ 1989 καί τοῦ 1990 καί γ) τῶν προσωπικῶν συζητήσεων μετὰ τῶν λίαν ἀγαπητῶν μου φοιτητῶν καί πτυχιούχων, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων καί ἀριστεύουν εἰς τὰ μαθήματά μου, ὄχι μόνον δέν ἔχω πεισθῆ ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ὀρθόδοξος, ἀλλ' ἔχω τήν πεποίθησιν ὅτι δέν εἶναι ὀρθόδοξος καί ἀκριβέστερον δέν εἶναι ὀρθόδοξος ὡς πρός τό δόγμα τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων»¹⁴.

iv) Ὁ Καθηγητής εἰς τήν Θεολογικήν Σχολήν τῆς Θεσ/νίκης, πρωτοπρ. π. Θεόδωρος Ζήσης, ἐδημοσίευσε θεολογικῶς τεκμηριωμένον ἄρθρον του, εἰς τό ὅποιον λέγει μεταξύ ἄλλων: «Ἡ πλασματική καί ἐξωπραγματική εἰκόνα περί τοῦ ὅτι δέν ἔχομε διαφορές στήν πίστη μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ἄρχισε νά προβάλλεται στίς ἀρχές τοῦ παρόντος αἰῶνος, παρουσιάσθηκε δέ πολύ θελκτική καί ὠραιοποιημένη στίς τελευταῖες δεκαετίες, κατά τίς ὁποῖες μεσουρανοῦσε ἡ λεγομένη Οἰκουμενική Κίνησις... Καρπός πάντως αὐτοῦ τοῦ καλλιεργηθέντος θεολογικοῦ σχετικισμοῦ καί συγκρητισμοῦ, ἦταν καί ἡ ὠραιοποιημένη

12. Ὁρθόδοξος πίστις καί Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσίται, ἔκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθῆναι 1995, σελ. 17-18.

13. Νικ. Μητσοπούλου, «Ἐν δύο φύσεσι», Ἀθῆναι 1992, σελ. 4 καί 7.

14. Τοῦ αὐτοῦ, Δογματικάι προϋποθέσεις..., Ἀθῆναι 1993, σελ. 8.

εικόνα γιά τίς διαφορές μας μέ τούς Μονοφυσίτας, οἱ ὅποιοι δέν ὀνομάζονται πλέον ἔτσι, ἀλλά κατ' ἀρχήν Ἀντιχαλκηδόνιοι, κατόπιν Προχαλκηδόνιοι ἢ Ἀρχαῖοι Ἀνατολικοί, τώρα δέ καί Ὁρθόδοξοι, ἀφοῦ γκρεμίσαμε τά ὅρια καί τά σύνορα, παρά τή σύσταση “μή μεταίρειν ὅρια αἰώνια ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν”, καί ἐπιτρέψαμε στούς ἐπί δεκαπέντε αἰῶνας στή συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας αἰρετικούς Μονοφυσίτας, χωρίς ἐπιστροφή καί μετάνοια, νά γίνουν συγκληρονόμοι τῆς Ὁρθοδοξίας καί νά ὀνομάζονται ἀπό μᾶς τούς ἴδιους Ὁρθόδοξοι»¹⁵.

v) Εἰς τό περιοδικόν Ὁ Σωτήρ τῆς ὁμωνύμου Ἀδελφότητος Θεολόγων ἐδημοσιεύθη μεταξύ τῶν ἐτῶν 1991-1995 σειρά ἄρθρων ἀναφερομένων εἰς πλεῖστα ὅσα δογματικά, ἐκκλησιολογικά καί ποιμαντικά προβλήματα ἐκ τοῦ Διαλόγου¹⁶. Μεταξύ ἄλλων ἐκφράζεται εἰς αὐτά καί ἡ ἐξῆς σοβαρά ἀνησυχία: «Φαίνεται ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι τῆς Ἐπιτροπῆς ἔκαμαν πλήρη ὑποχώρησιν εἰς τάς ἀπαιτήσεις τῶν Μονοφυσιτῶν. Καί εἰς τό τέλος ζητεῖται, ὅπως “αἱ δύο οἰκογένειαι Ἐκκλησιῶν ἐνθαρρυνθοῦν νά ἐξετάσουν τό θεολογικόν πρόγραμμα σπουδῶν καί τά χρησιμοποιούμενα βιβλία εἰς τά ἰδρύματα αὐτῶν καί νά ἐπιφέρουν εἰς αὐτά ἀναγκαίας προσθήκας καί ἀλλαγάς...”. Καλούμεθα δηλαδή οἱ Ὁρθόδοξοι νά ἀλλάξωμεν τάς πεποιθήσεις μας καί νά δημιουργήσωμεν νέας...»¹⁷.

vi) Δημοσιεύματα εἰς πολλά θρησκευτικά ἔντυπα Ἱερῶν Μητροπόλεων, Ἱερῶν Μονῶν, Ἀδελφοτήτων καί Συλλόγων ἔδωσαν τήν εικόνα ὅτι μεγάλη μερίς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας δέν δέχεται ὡς ὀρθόδοξα τά συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περί ταυτότητος πίστεως μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων¹⁸.

Ἐάν ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή εἶχε λάβει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τῆς τά ἀνωτέρω, θά ἔπρεπε νά μή εἶχε καταλήξει εἰς τό κοινόν Ἀνακοι-

15. Πρωτοπρ. π. Θεοδώρου Ζήση, Ἡ “Ὁρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν, ἔκδ. Βρυέννιος 1994, σελ. 7-9.

16. Τελευταίως τά ἄρθρα αὐτά ἔχουν ἀναδημοσιευθῆ εἰς ἐνιαῖον τεῦχος ὑπό τόν τίτλον Ὁρθόδοξος πίστις καί Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσίται, ἔνθ' ἄνωτ.

17. Ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 42.

18. Βλ. π.χ. εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἐφημ. Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλα ἐτῶν 1991-1992 (σποράδην).

νωθέν τῆς Δ' ἐπισήμου Συνελεύσεως (1993), ὡς νά μή ὑπῆρξαν ποτέ ἀντιρρήσεις.

Πόσον δέ δικαιολογημένοι ὑπῆρξαν αἱ θέσεις τοῦ Ἵπομνήματος τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος φαίνεται ἐκ τῆς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων:

«Ἀγάπη πατρικῆ ἐλάβομεν τήν ἐπιστολήν ὑμῶν, ὡς καί τό ὑπ' ἀριθμόν Πρωτ. Φ2/11β/455 καί ὑπό ἡμερομηνίαν 14ης/27ης τρ. ἔ. Ἵπόμνημα τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγιωνύμου Ὁρους “Περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων”, εἰς τό ὁποῖον ἐκτίθενται αἱ ἐδραζόμεναι ἐπί τῆς ἀληθοῦς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἐπιφυλάξεις καί καταγγελίαι τῶν ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει συνελθόντων Ἀντιπροσώπων καί Προϊσταμένων τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Ἄθω, οὐ μὴν ἀλλά καί ἡ ἀξιολόγησις τῶν ἄχρι τοῦδε πεπραγμένων ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου τῶν Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθεισῶν δύο “Κοινῶν Δηλώσεων”, καί τά ἐπί τούτων σχόλια τῶν κατὰ τόπους Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Προσοχῆ, οὖν, τῇ δεούσῃ, ἀναγνόντες τό ὑμέτερον κείμενον, οὐ δυνάμεθα ἀποκρύψαι τήν βαθυτάτην Ἡμῶν συγκίνησιν ἐπί τῇ στερροᾷ καί ἀκαινοτομήτῳ πίστει, ἣν οἱ οἰκισταί τοῦ Ἁγίου Ὁρους τηροῦσι καί ἐν παρρησίᾳ διακηρύσσουσι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, εἰς συνέχειαν τῶν ἀγώνων τῶν Μοναχῶν, οἵτινες ἀπαρνηθέντες τάς τοῦ κόσμου ἀπολαύσεις, οὐ φείδονται θυσιῶν καί μόχθων, προκειμένου ἵνα διατηρήσωσιν ἀλώβητον τήν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐφ' οἷς αἰσθημασι καί ἀπευθύνομεν πᾶσιν ὑμῖν τάς συγχαρητηρίους Ἡμῶν εὐχάς, δεόμενοι τοῦ Ἀρχιποίμενος ἡμῶν Χριστοῦ, ὅπως ἐσαεὶ διατηρῆ ζέουσιν τήν πίστιν καί ἀειθαλές τό φρόνημα ὑμῶν.

Οὐχ ἦττον λυπούμεθα, ὅτι διέφυγε τῆς προσοχῆς ὑμῶν ἡ ἐπί τοῦ Θεολογικοῦ τούτου Διαλόγου θέσις καί ἀπόφασις τῆς καθ' Ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Μητροῦς τῶν Ἐκκλησιῶν, κοινοποιηθεῖσα τῷ Παναγιωτάτῳ Πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Βαρθολομαίῳ, διά τοῦ ὑπ' Ἀριθμ. Πρωτ. 512 καί ἀπό κβ' Σεπτεμ-

βρίου τοῦ ἔτους 1992 Πατριαρχικοῦ Ἑμῶν Γράμματος, οὗτινος φωτοαντίγραφον ᾧδ' ἐπισυνάπτομεν, καί τοῦτο πρὸς σαφή, ἀντικειμενικήν καί πλήρη ἐνημέρωσιν ὑμῶν.

Δι' ὃ, πρὸς τούτοις καί σύν ταῖς Πατριαρχικαῖς Ἑμῶν εὐχαῖς καί εὐλογίαις, ἅς ἐπιδαφιλεύομεν πᾶσιν ὑμῖν ἐκ τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ καί τῆς ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰδρυθείσης Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐν βαθυτάτῃ ἐπιγνώσει τῆς Ἀληθείας, ἥτις πλήρως ἐμπεριέχεται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, φρονοῦμεν καί ἐπαναλαμβάνομεν “οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογμάτισαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ Ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τό ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστός ὡς ἐβράβευσεν”.

Ἐπί δέ τούτοις, ἐπικαλούμεθα ἐπί πάντας ὑμᾶς πλουσίαν τὴν χάριν καί εὐλογίαν τῶν Παναγίων καί παγκοσμίων Σκηνωμάτων τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν Πίστεως, εἰς ἐνίσχυσιν ὑμῶν ἐν παντί καί πάντοτε καί διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλήμ 1995, Ἰουνίου α΄
Διάπυρος πρὸς Κύριον εὐχέτης
Διόδωρος Α΄
Πατριάρχης Ἱεροσολύμων».

γ'. Περὶ τοῦ τί ἀμφισβητεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἐπανέρχεται εἰς τό θέμα τῆς ἐπισκέψεως τῶν Συμπροέδρων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν σκοπεύων εἰς δύο τινά:

- Πρῶτον, νά τονίσῃ τὴν προσωπικήν του διαπίστωσιν ὅτι οἱ Προκαθημένοι τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τά θετικά ἀποτελέσματα τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου καί τὴν προοπτικήν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας –δίδων ἐκ τῶν συμφραζομένων τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ τοιαύτη ὑποδοχὴ ὑπὸ τῶν Προκαθημένων θά ἐσήμαινε ταυτοχρόνως καί συμφωνίαν αὐτῶν τῶν

Ἐκκλησιῶν. Γράφει: «Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό ἐπραγματοποιήθησαν αἱ ἐπαφαί τῶν δύο συμπροέδρων μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν... Αἱ ἐκ τῶν ἐπισκέψεων καί τῶν συζητήσεων γενικώτεροι διαπιστώσεις θά ἠδύνατο νά συνοψισθοῦν ἀκολούθως:

α. Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω κατὰ τόπους Ὀρθόδοξοι καί Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ...

β. Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω Ἐκκλησίαι συνεφώνησαν πρὸς τὰς προτάσεις...»¹⁹.

- Δεύτερον, νά χαρακτηρίσῃ τὴν παρατήρησιν ἐν προκειμένῳ τῆς Ἱεράς Κοινότητος ὡς ἀμφισβήτησιν τῆς ἀντικειμενικῆς ταύτης (ἐνν. τοῦ Σεβασμιωτάτου) διαπιστώσεως: «Ἡ Ἱερά Κοινότης διὰ νά ἀμφισβήτησῃ τὴν ἀντικειμενικὴν ταύτην διαπίστῳσιν...»²⁰.

Τό Ὑπόμνημα ὅμως τῆς Ἱεράς Κοινότητος οὐδόλως ἠμφισβήτησε τὴν ἀντικειμενικότητα τῆς διαπιστώσεως τοῦ ἁγίου Ἐλβετίας, οὐδέ τό ἐνδεχόμενον τῆς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν Προκαθημένων τόσον τῶν μέχρι τοῦδε ἀποτελεσμάτων ὅσον καί τῆς περαιτέρω προοπτικῆς τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου. Δέν θά ἠδύνατο ἄλλῳστε νά πράξῃ τοῦτο, διότι αἱ ἐπαφαί ὑπῆρξαν προσωπικαὶ καί τὰ συζητηθέντα δέν ἐδημοσιεύθησαν.

Ἐκεῖνο ὅμως, τό ὁποῖον μετ' ἐμφάσεως ἠμφισβήτησε καί ἀμφισβητεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης εἶναι ἡ δῆλωσις τοῦ Σεβασμιωτάτου ὅτι «πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω... Ἐκκλησίαι ὑπεδέχθησαν... (καί) συνεφώνησαν...». Ἡ γνώμη τοῦ Προκαθημένου μιᾶς Τοπικῆς Ἐκκλησίας ἄνευ συνοδικῆς ἐγκρίσεως καί προσυπογραφῆς δέν δύναται νά ἀποτελῇ καί γνώμην τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἡ Ἱερά Κοινότης ἀναμένει τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

δ. Περί τῆς Εἰσηγήσεως τῆς ἐπὶ Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ σχολιασμός τῆς Εἰσηγήσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου νομίζομεν ὅτι στοχεύει εἰς τὸν ἀποπροσανατολισμὸν τῶν ἀναγνωστῶν ἀπὸ τὴν ἐστίαν τοῦ προβλήματος. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῖα εἶναι

19. *Ἐπίσκεψις*, 516/31.3.95, σελ. 14.

20. *Ἐπίσκεψις*, 521/31.8.95, σελ. 9.

ἡ ἀρμοδιωτέρα ἐκ τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν διά τήν εἰσήγησιν τῶν θεμάτων αὐτῶν πρὸς τήν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας, ἀλλ' ἀνεξαρτήτως καί τοῦ ποία θά εἶναι ἡ τελική Συνοδική ἀπόφασις τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τό βαρῦνον ἐν προκειμένῳ ζήτημα εὐρίσκειται εἰς τό ἔξῃς: Ἐάν, ὑπαρχούσης ἔστω καί μιᾶς –ἀλλ' οὐχί ἀσημάντου– Εἰσηγήσεως τῆς ἐπί δογματικῶν ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐδικαιούτο ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας νά δηλώνῃ ὅτι “ἅπασαι” αἱ Ἐκκλησῖαι ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τά ἀποτελέσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου.

Οὐδόλως σχολιάζομεν, βεβαίως, τό τί θά ἡδύνατο νά σημαίνει τό γραφόμενον ὑπό τοῦ ἀγίου Ἐλβετίας, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς ἀνωτέρω Ἐπιτροπῆς ἐλήφθη «ἐξ ὑφαρπαγῆς ἀξιῶσει ἐνός μέλους αὐτῆς» (σελ. 9). Πρέπει ὅμως νά εἴπωμεν ὅτι τό μέλος, τό ὁποῖον ὑπαινίσσεται ὁ Σεβασμιώτατος, δέν εἶναι ὁ τυχαῖος πιστός τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά Καθηγητής τῆς Δογματικῆς εἰς τήν Θεολογικήν Σχολήν τῶν Ἀθηνῶν ἐγνωσμένου κύρους καί ἀνήρ βαθείας εὐλαβείας καί πίστεως.

Ἐπί πλέον, λυπούμεθα διά τό ὅτι δέν δυνάμεθα νά δικαιολογήσωμεν τήν ἐσφαλμένην ἀπόδοσιν τοῦ ἀποσπάσματος ἐκ τῆς Εἰσηγήσεως τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς εἰς τό ἄρθρον τοῦ Σεβασμιωτάτου. Ὡς ἀναφερόμενον εἰς τήν οὐσίαν τοῦ θέματος θά ἔπρεπε νά εἶχε προσεχθῆ. Εἰς τήν Εἰσήγησιν γράφεται: «... (ἡ Ἐπιτροπή) θεωρεῖ ὡς ἀπαραιτήτους δογματικές προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας τάς κάτωθι:... β) τήν ἀναγνώρισιν τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς Οἰκουμενικῶν, ὡς καί τήν ἀποδοχήν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας (τῶν “Ὁρων”) αὐτῶν, δίχα ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων, ὡς περιλαμβάνει ἡ παρ. 8 τῆς “Κοινῆς Δηλώσεως” τοῦ 1990»²¹.

Εἰς τό ἀπαντητικόν ἄρθρον τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐλβετίας ἡ πρότασις «δίχα ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων» ἔχει γραφή «δι' ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων»²² (σελ. 9), πράγμα τό ὁποῖον ἀλλάσσει πλήρως καί καιρίως τήν σημασίαν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου κειμένου.

21. Ἐκκλησία, 1-15 Ἰανουαρίου 1995, ἀριθμ. 1, σελ. 31. Βλ. τό αὐτό κείμενον διατετυπωμένον εἰς τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος μετὰ τῆς ὑπογραμμισθείσης προθέσεως “δίχα”, στόν παρ. τόμ. σελ. 142.

22. Ἐπίσκεψις, 521/31.8.95, σελ. 9.

Τέλος ἐπισημαίνομεν ὡς ἐσφαλμένην τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισεν ὁ Σεβασμιώτατος, ὅτι τάχα ἐκ τοῦ Ὑπομνήματος τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος «συνάγεται τό συμπέρασμα ὅτι ἔχουν ἤδη (ἐνν. αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ρωσσίας καί τῆς Ἑλλάδος) διατυπώσει ἀρνητικὴν κρίσιν» περὶ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων²³. Οὐδαμοῦ ἔγραψεν ἡ Ἱερά Κοινότης, ἀλλ' οὔτε ἐκ τῶν παραγράφων τοῦ Ὑπομνήματος αὐτῆς δύναται νά συναχθῆ, ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἀγιώταται Ἐκκλησίαι διετύπωσαν ἀρνητικὴν κρίσιν περὶ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων. Ἀναφερομένη εἰς “συγκεκριμένης ἐκκλησιαστικᾶς πράξεις” (Ὑπόμνημα..., παρ. 9γ), δέν ὁμιλεῖ ἀορίστως, ἀλλὰ προσδιορίζει τὰ συγκεκριμένα διοικητικὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα, τῶν ὁποίων αἱ πράξεις οὐδόλως δύνανται νά ἐκληφθοῦν ὡς “τῆς δεῖνος Ἐκκλησίας”, ἀπολύτως. Τό λάθος τοῦτο ἀτυχῶς ἐπράχθη εἰς τό ἰδικόν του ἄρθρον!

**ε. Ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ προτείνει ἢ ἀποφασίζει;
Μία προφανὴς ἀσυνέπεια.**

Ἀναφερόμενος ὁ Σεβασμιώτατος εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς καί τὴν διαδικασίαν τῶν ἐργασιῶν τῆς, περὶ τῶν ὁποίων ὡς λέγει δέν ἔχει σαφῆ ἀντίληψιν ἡ Ἱερά Κοινότης, γράφει ὅτι ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ δέν ἀποφασίζει, ἀλλὰ διατυπώνει προτάσεις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας²⁴.

Ἄλλ' ἅς ἐρωτήσωμεν: Ἐάν ἀναμένωμεν τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τῶν πορισμάτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, πῶς δικαιολογοῦνται:

ι) Ἡ πραγματοποίησις τῆς μερικῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας μὲ τοὺς Συροϊακωβίτας, ἐπὶ τῇ βάρσει τῆς ἐπιτευχθείσης Χριστολογικῆς συμφωνίας²⁵;

23. Ἐνθ' ἀνωτ.

24. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 10, ὅπου σημειώνει: «οὔτε λαμβάνονται ἀποφάσεις ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῶν θεολογικῶν ζητημάτων, ὡς λ.χ. περὶ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων, διότι διατυποῦνται ἀπλῶς θεολογικαὶ προτάσεις ἐπ' αὐτῶν καὶ ὑποβάλλονται πρὸς τὰς μόνως δυναμένας νά λάβουν ἀποφάσεις κατὰ τόπους ἀγιωτάτας Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας... αἱ ὁποῖαι καὶ ἀποφασίζουν διὰ τὴν θεολογικὴν πληρότητα αὐτοῦ καὶ διὰ τὰς προοπτικὰς τοῦ Διαλόγου».

25. Methodios G. Fouyias, Metropolitan of Pisidia, *Bilateral Theological Dialogues*, ἐν Τιμητικόν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ

ii) Ἡ κατά διαφόρους ὁμιλίας τῶν Προκαθημένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διαθρυλλουμένη ἐπὶ τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος συμφωνία;

iii) Ἡ πολλάκις ὑπ' αὐτῶν τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων χρησιμοποίησις τῆς συμφωνίας ὡς βεβαίου καὶ τελικοῦ γεγονότος, ὅταν καὶ ὁ ἴδιος μάλιστα ὁ Σεβασμιώτατος χαρακτηρίζει τὴν συμφωνίαν ὡς «ἱστορικόν γεγονός»;

iv) Ἡ πρότασις δι' ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων (Ἀνακοινωθέν Δ' Συνελεύσεως, 1993), δεδομένου ὅτι ἡ συζήτησις περὶ τούτου ἔπρεπε νά ἀποτελῇ βῆμα ἐπόμενον τῆς ὁμοφώνου ἐγκρίσεως τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ὑπὸ τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν; Καί,

v) Ἡ, θέσιν κατακλειδὸς ἐπέχουσα, διατύπωσις τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως: «Ἐποβάλλομεν τὴν Κοινήν Δήλωσιν ταύτην πρὸς τὰς σεβασμίας Ἐκκλησίας ἡμῶν πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ ἐνέργειαν»;

Δέν σημαίνουν ταῦτα ὅτι θεωρεῖται ὡς δεδομένη ἡ Χριστολογικὴ συμφωνία, ἔστω καὶ μὴ κυρωθεῖσα εἰσέτι συνοδικῶς; Ἐάν ἀπλῶς προετάθησαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὰ πορίσματα ἐκ τοῦ Διαλόγου, δέν εἶναι ἀσυνέπεια νά λέγεται ὅτι ἐπετεύχθη συμφωνία;

Καὶ ἐν τέλει, εἰς τί ἀποσκοπεῖ αὐτὴ ἡ ἀσυνέπεια;

Προφανῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν καταλλήλου ψυχολογικοῦ κλίματος εἰς τὸν λαόν διὰ νά ἀποδεχθῇ τὴν οὕτω μελετωμένην καὶ προωθουμένην ἔνωσιν ἀφ' ἑνός, καὶ εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἐλέγχων καὶ ἀντιδράσεων ἀφ' ἑτέρου.

Δέν ἔχει σημασίαν, ἐπομένως, πῶς ὀνομάζονται τὰ πορίσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, δηλαδὴ προτάσεις ἢ ἀποφάσεις, ἀλλ' ὅτι θεωροῦνται δεδομένα ἐν τῇ πράξει πρὸ πανορθόξου συνοδικῆς τῶν ἐγκρίσεως. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἀνησυχεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης!

στ. Περὶ τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν βούλησιν τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας ἐπικαλεῖται τὸ κῆρος τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ἡ ὁποία καθώρισε τὸ θεματολόγιον τοῦ

Διαλόγου καί τήν ἀποστολήν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς (σελ. 8), συνάγων οὕτω τό συμπέρασμα ὅτι τά πραχθέντα ὑπό τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένοντο ἐξ ὑπακοῆς πρὸς τήν Ἐκκλησίαν καί ἐπομένως ἔχουν καλῶς.

Ἡ διακλήρυξις ὁμῶς τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως περί τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου δέν δικαιολογεῖ τήν κατάληξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς ἀνορθόδοξα συμπεράσματα, διότι ὀρίζει: «Εἶναι εὐνόητον ὅτι κατὰ τήν διεξαγωγήν τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων κοινός πάντων σκοπός εἶναι ἡ τελική ἀποκατάστασις τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καί τῇ ἀγάπῃ ἐνότητος»²⁶.

Ἐάν, ἐπομένως, τά ὑπό πολλῶν θεολόγων καί τοῦ πιστοῦ λαοῦ χαρακτηρισζόμενα δογματικῶς ἀπαράδεκτα συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναφέρωνται ὡς βούλησις τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἅς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τούτου ἡ Διάσκεψις ἐκτίθεται εἰς τήν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε, μία Σύνοδος ἢ Διάσκεψις δέν καταξιοῦται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μελῶν τῆς ἢ ἐκ τῆς πανορθοδόξου ἀντιπροσωπεύσεώς της, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐμμονῆς της εἰς τήν ἀκρίβειαν τοῦ Δόγματος καί τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ποία λοιπόν ἔννοια θά ἤμποροῦσε νά δοθῇ εἰς τὰς συγκεκριμένους²⁷ διακηρύξεις τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως;

Νομίζομεν αἰ ἐξῆς:

ι) «Θά εὐρεθοῦν ἀπό κοινοῦ λύσεις».

Τοῦτο δέν θά ἠδύναντο νά σημάνη λύσεις συμβιβασμοῦ καί δογματικοῦ μινιμαλισμοῦ. Ἡ οἰαδήποτε ἐν διαλόγῳ σύμπραξις μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων διὰ τήν ἐξεύρεσιν λύσεων πρέπει νά νοῆται μόνον ὡς διεξοδική ἀπό κοινοῦ ἐξέτασις καί ἐντόπισις –τῇ βοήθειᾳ τῆς θεολογίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκ-

26. *Ἐπίσκεψις*, 369/15.12.1986, σελ. 10.

27. «Ἡ Γ' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις χαιρετίζει μετ' ἰδιαιτέρας ἱκανοποιήσεως τήν πρό τινος ἔναρξιν τοῦ Διαλόγου τούτου καί ἐξαίρει τήν ἐπιλογὴν τῆς Χριστολογίας ὡς πρώτου πρὸς ἐξέτασιν θέματος. Αἱ προοπτικαί τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου παρέχουν βασίμους ἐλπίδας ὅτι θά εὐρεθοῦν ἀπό κοινοῦ λύσεις διὰ τὰ ὑφιστάμενα θέματα περί τόν ὅρον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν ἀρρήκτῳ ἐνότητι καί πρὸς τὰς χριστολογικάς ἀποφάσεις τῶν ἄλλων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τόν τρόπον ἀποδοχῆς τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τήν ἄρσιν τῶν ἑκατέρωθεν ἐπιβληθέντων ἀναθεμάτων, κ.λπ...» (*Ἐπίσκεψις*, 369/15.12.1986, σελ. 12).

κλησίας καί τῶν μετέπειτα αἰώνων— τῶν σημείων πίστεως, εἰς τά ὁποῖα ἡ Ἐκκλησία νομίζει ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀστοχοῦν· οὐχί δέ καί ὡς ὑποχώρησις τῶν Ὁρθοδόξων εἰς βεβαιώσεις ἐκείνων ὅτι εἰς τά σημεία ταῦτα ὀρθοδοξοῦν. Οὐδείς αἰρετικός πιστεύει δι' ἑαυτόν ὅτι πλανᾶται, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία διακρίνει τήν αἵρεσιν ἀπό τήν Ἀλήθειαν. Ὁ ἅγιος Ὁμολογητής Μαρτῖνος, χαρακτηρίζων ἐπὶ συνόδου τήν γνώμην τῶν αἰρετικῶν περί τῶν ἰδίων φρονημάτων, ἔλεγε τόν προφητικόν λόγον: «ὁδοί γάρ ἄφρονος ὀρθαί ἐνώπιον αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται. Καί εἰσὶν ὁδοί δοκοῦσαι ὀρθαί εἶναι ἀνδρί, τά μέντοι τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς πυθμένα ἄδου».

ii) «...διὰ τὰ ὑφιστάμενα θέματα περί τόν Ὅρον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν ἀρρήκτῳ ἐνότητι καί πρὸς τὰς Χριστολογικὰς ἀποφάσεις τῶν ἄλλων Οἰκουμενικῶν Συνόδων».

Τὸ ὑφιστάμενον θέμα περί τόν Ὅρον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ ἄρνησις αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐπειδὴ περιέχει τόν κατ' αὐτοῦς νεστοριανίζοντα ὅρον «ἐν δύο φύσεσι». Λύσις, ἐπομένως, τοῦ ὑφισταμένου τούτου θέματος δέν θά ἡδύνατο νά νοηθῆ ἄλλη πλὴν τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Ὄρου μετὰ τῆς φράσεως «ἐν δύο φύσεσι». Πᾶσα ἄλλη λύσις, ἡ ὁποία παραθεωρεῖ, ὑποτιμᾷ ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀφίσταται ἀπὸ τῆς ἀκριβείας τοῦ Ὄρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θά ἦτο ἐκ τοῦ πονηροῦ καί δέν θά ἤρμοζεν εἰς τό πνεῦμα Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Χάριν τῆς ἀρρήκτου ἐνότητος τῆς πρὸς τὰς ἐπομένας, ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπολαμβάνει τήν μοναδικήν ἐρμηνείαν τῆς, τήν ὁποίαν καί ἀποδέχεται ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, καί καθίσταται ἡ βάση διὰ τὰς ἀποφάνσεις τῶν μεταγενεστέρων Συνόδων. Διὰ τοῦ ὅρου τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικάζονται αἱ νεστοριανίζουσαι παρερμηνεῖαι αὐτῆς καί καταδεικνύεται ἡ ἀρμονία αὐτῆς πρὸς τήν Γ' Οἰκουμενικήν· οὐδόλως ὅμως δι' αὐτοῦ συμβιβάζεται πρὸς τὰς ἀντιχαλκηδονίους (σεβηριανὰς) ἀπόψεις²⁸. Ἀναδεικνύεται θεμέλιον τῆς Χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν Ὄρων τῆς ΣΤ' καί Ζ'

28. Βλ. καί Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 120-121: «Ἡ ἀποψις ὅτι (ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος) ἀπέβλεπεν εἰς τήν προλειανσιν τοῦ ἐδάφους διὰ τήν ἐπιστροφὴν τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐλέγχεται αὐθαίρετος καί ἀμάρτυρος... Ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δέν ἔχει ἀπολύτως καμμίαν σχέσιν μέ τούς ἀντιχαλκηδονίους».

Οἰκουμενικῶν Συνόδων περί τῶν δύο ἐνεργειῶν καί δύο θελημάτων ἐν τῷ Χριστῷ καί περί τῆς δυνατότητος εἰκονογραφήσεως τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ κατά τό ἀνθρώπινον, κατά τό «οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διά τήν ἔνωσιν, σωζομένης δέ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἑκατέρας φύσεως καί εἰς ἓν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης». Ἀποδεικνύεται βᾶσις ἀμετακίνητος διά τήν καταδίκην τοῦ μονοενεργητισμοῦ καί τοῦ μονοθελητισμοῦ, κατά τό «ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφή μετά τῆς θάτερου κοινωνίας», διά τοῦ Ὁρου τῆς ΣΤ'. Τέλος, διά τῆς ἐνότητος ταύτης τῶν Συνόδων ἐπιβεβαιώνεται ἡ διαχρονική συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ὅτι οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος εἶναι αἰρετικοί κατά τό φρόνημα καί ὅτι τά ἀναθέματα τῆς ΣΤ' καί Ζ' ἐξεφωνήθησαν διά τόν λόγον αὐτόν.

Πιστεύομεν ὅτι λύσις ἀφισταμένη τῆς τοιαύτης ἀρμονικῆς ἐνότητος τῶν Ὁρων τῶν τεσσάρων αὐτῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δέν θά ᾔητο ἀποδεκτὴ ὑπό τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

iii) «...διά τὰ ὑφιστάμενα θέματα περί... τόν τρόπον ἀποδοχῆς τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων».

Ἡ ἀνεπιφυλάκτος καί ἄνευ ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων ἀποδοχὴ ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ἡ μοναδική λύσις τοῦ ὑφισταμένου σήμερον θέματος τῆς ἀρνήσεώς των. Οἰαδῆποτε ἄλλη λύσις θά προσέκρουεν εἰς θεμελιώδεις ἐκκλησιολογικὰς ἀρχὰς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί εἰς τό διαχρονικόν κῦρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἀνεπιφυλάκτως, φέρ' εἰπεῖν, θά ἀποδέχωνται αὐτάς ὠρισμένοι Ἐπίσκοποι κατά τήν χειροτονίαν των καί μετ' ἐπιφυλάξεων ἄλλοι; Θά ᾔητο μία τοιαύτη λύσις καί ἡ προσδοκωμένη ὑπό τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως;

iv) «διά τὰ ὑφιστάμενα θέματα περί... τήν ἄρσιν τῶν ἑκατέρωθεν ἐπιβληθέντων ἀναθεμάτων».

Πιστεύομεν ὅτι ἡ Διάσκεψις δέν ἠγνόει ὅτι ἀναθέματα ἐπιβληθέντα ὑπό αἰρετικῶν κατά προσώπων ἢ Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνυπόστατα καί ὅτι, ὅχι μόνον χωρισμόν ἀπό Θεοῦ δέν συνιστοῦν, ἀλλά μᾶλλον δόξαν καί μακαρισμόν²⁹. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ ἐπὶ 15 αἰῶνας τούς ἁγίους Λέοντα Ρώμης καί Φλαβιανόν Κων/λεως καί τήν

29. Πρβλ. Ἁγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982, σελ. 35, ὑποσημ. 3.

Δ' Σύνοδον, οὐδόλως ἐνδιαφερομένη διὰ τὰ μύρια ὅσα ἀναθέματα ἐξεφωνήθησαν κατ' αὐτῶν ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, καθ' ὅσον δέν μειώνουν ταῦτα τήν παρά Θεοῦ καί ἐν Θεῷ μακαριότητα τῶν ἀγίων αὐτῶν Πατέρων.

Πιστεύομεν, ἀκόμη, ὅτι δέν θά συνεβιβάζετο μέ τήν ιδέαν τῆς προσβολῆς τῆς αὐθεντίας τῆς Ἐκκλησίας ἐκφραζομένης διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, εἰς περίπτωσιν κατὰ τήν ὁποίαν θά ἤροντο σημερον ἀναθέματα δογματικοῦ χαρακτήρος ἐπιβληθέντα ὑπό Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς εἶναι τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου.

Πιστεύομεν, τέλος, ὅτι δέν θά προετίθετο –διὰ τῆς ἀποδοχῆς ὅτι αἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι “Ἐκκλησίαι” ἀποτελοῦν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν Χριστοῦ δυναμένην νά ἐπιβάλλῃ καί νά αἴρῃ ἀναθέματα– νά ἀποστῆ τῆς ἀρχῆς, τήν ὁποίαν ἐκ προοιμίου αὕτη διεκήρυξεν: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς οὐσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἔχει πλήρη συνείδησιν...»³⁰.

Κατόπιν τούτων, ἐάν τά πορίσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἐναρμονίζονται πρὸς μίαν τοιαύτην βούλησιν τῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, διατί εἰς μάτην ἐπικαλεῖται ὁ ἅγιος Ἐλβετίας τό πανορθόδοξον αὐτῆς κῦρος;

* * *

30. *Ἐπίσκεψις*, 369/15.12.1986, σελ. 9.

Κεφάλαιον 2^{ον}.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας λέγει ὅτι τὰ κείμενα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἀκολουθοῦν πιστῶς τοὺς Ὅρους τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἄλλ' ἐσφαλμένως.

Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν Κοινῶν Δηλώσεων δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ ὑποχωρήσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς εἰς ὠρισμένα σημεῖα τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ἐκπέσει ἐκ τῆς ὀρθῆς Πίστεως οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τοῦ Ε' καὶ ΣΤ' αἰῶνος, καὶ συγκεκριμένως ἡ σεβηριανὴ παράταξις αὐτῶν.

Εἶναι χρήσιμον ἐνταῦθα, πρὸ πάσης ἀναλύσεως, νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ κείμενα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων (1989, 1990) ἀποτελοῦν ἐν πολλοῖς ἐπανάληψιν τῶν κοινῶς συμφωνηθέντων (Agreed Statements) εἰς τὰς ἀνεπισήμους Διασκέψεις τῶν ἐτῶν 1964-1971. Ἡ ἀπλῆ παραβολὴ τῶν κειμένων δύναται νὰ μαρτυρήσῃ τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές. Διὰ τοῦτο ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὰ Πρακτικά τῶν τότε γενομένων συζητήσεων ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἔνδειξιν τῶν θεολογικῶν προϋποθέσεων τῶν διαλεγόμενων μερῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν δύναται νὰ διαπιστωθοῦν ἐκ τῶν λίαν συνοπτικῶν κειμένων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

Οὐδεὶς, βεβαίως, δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς θεολογικῆς κατάρτισεως τῶν μελῶν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς περὶ τὰ δογματικά. Πολύ περισσότερον δὲν δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς προθέσεως αὐτῶν νὰ εὐρίσκωνται ἐντὸς τῶν δογματικῶν ὁρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Δύναται ὅμως νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ὑπερίσχυσεν εἰς τὸν Διάλογον ἡ τάσις νὰ ἐπιτευχθῆ ἔνωσις καὶ παρά τὴν ἀκρίβειαν εἰς τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα. Εἶναι χαρακτηριστικόν τὸ ἀπόσπασμα ἐκ τῆς εἰσηγήσεως μέλους τῆς τότε Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, κατὰ τὴν Α' Διάσκεψιν αὐτῆς εἰς Ἀντὶς Ἀμπέμπαν (1971): «Ἵπάρχει καὶ μία ἄλλη σκέψις, τὴν ὁποῖαν διετύπωσεν ὁ Ἀρμένιος ἱεράρχης Τιράν Νερσογιάν, ἣτις εἶναι ρεαλιστικὴ καὶ ἴσως ἡ μόνη, ἡ ὁποῖα δύναται νὰ διευκολύνη τὰς ἐνωτικὰς ἡμῶν συζητήσεις. “Νὰ κηρύξωμεν, γράφει, ἑαυτοὺς ἠνωμένους.

Νά παύσωμεν νά ὀνομάζωμεν ἑαυτούς Χαλκηδονίους ἢ Ἀντιχαλκηδονίους. Ν' ἀνταλλάξωμεν εἰρηνικὰς ἐπιστολάς ὁμολογίας πίστεως"... Μετά τήν σύντομον ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωτέρω, προσωπικῶς πιστεύω ὅτι δύο τινά δέον νά συμβοῦν. Ἡ ἡ ἀγάπη θά παραμερίσῃ τὰς ἀντιθέσεις καί διὰ μιᾶς θά κηρύξωμεν τήν ἔνωσιν ἀφήνοντες εἰς τόν χρόνον τήν ἀμβλυσιν τῶν διαφορῶν, ἢ θά καταρτίσωμεν καταλόγους τῶν σημείων, ἐφ' ὧν συμφωνοῦμεν καί ἐφ' ὧν διαφωνοῦμεν, διὰ νά συζητήσωμεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Εἰς τήν δευτέραν περίπτωσιν ἡ διαφορά μεταξύ ἡμῶν καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι βεβαίως μικρά, ἀλλά πολύ λεπτή, ὥστε νά περιπέσωμεν εἰς ἐξονυχιστικάς μελέτας καί ἐρμηνείας τῶν ὄρων μέ τήν ἐξέλιξιν αὐτῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν ἡμῶν καί εἰς τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Δέν θά συμφωνήσωμεν, ἐάν ἀκολουθήσωμεν τήν μέθωδον αὐτήν... Ἔχομεν νά ἐκλέξωμεν τόν μακρόν καί ἐν προκειμένῳ ἀνωφελῆ θεολογικόν διάλογον ἢ τόν ἐκκλησιαστικόν τοιοῦτον μετὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης»³¹.

Καί κατά τόν ἐπίσημον θεολογικόν Διάλογον δέν ἐμελετήθησαν τά δογματικά ζητήματα εἰς ὅλον των τό βάθος: «Ἐν συνεχείᾳ ἡ συνέλευσις ἐκλήθη νά προβῇ εἰς τήν ἀξιολόγησιν τῶν κειμένων, πού εἶχον κατά παλαιότερας ἀποφάσεις εἰδικῶς ἐκπονηθῆ διὰ τήν παροῦσαν φάσιν τοῦ Διαλόγου. Τά κείμενα αὐτά ἦσαν δογματικάί πραγματεῖαι... Τά κείμενα αὐτά, περισπούδαστα καθ' ἑαυτά, δέν κατέστη δυνατόν νά μελετηθοῦν εἰς βάθος. Ἐπεκράτησεν ἡ ἄποψις νά ἐφαρμοσθῇ διαφορετικὸς τρόπος ἐργασίας περισσότερον ἐπαγωγός. Ἔτσι ἡ Διάσκεψις μετεβλήθη εἰς μίαν Planning Committee...»³².

Ἄς ἔλθωμεν, λοιπόν, ἐπί τό προκείμενον.

Ποῖαι αἱ δογματικά παραχωρήσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, διὰ τὰς ὁποίας ἀνησυχεῖ ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί εἰς

31. Μητροπ. Ἀξίωμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τόν Διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περι-
οδ. *Abba Salama VII* (1976), σελ. 106-107.

32. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἐκθεσις περί τῆς Α' Διασκέψεως τῆς Ἐπι-
τροπῆς Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθο-
δόξων Μή-Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν*, κοινοποιηθεῖσα ὑπό τῆς Ἀρχιεραγματείας τῆς
Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπό ἡμερομ. 10.2.1986 πρὸς τὰς Ἱεράς
Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ώρισμένας ἐξ αὐτῶν ἀναφέρεται ἐπιγραμματικῶς καί εἰς τό Ὑπόμνημα αὐτῆς:

1. Ἡ ἔκφρασις «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ».

Ἡ ἐν λόγῳ ἔκφρασις δύναται νά ἐρμηνευθῇ ὀρθοδόξως ὑπό ὡρισμένας προϋποθέσεις³³ καί ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν νά χρησιμοποιηθῇ ὑπό τῶν Ὄρθοδόξων, δύναται ὅμως νά θεωρηθῇ καί ὑπό σεβηριανάς προϋποθέσεις, ὅποτε λαμβάνει κακόδοξον ἐρμηνεῖαν ἀφισταμένην ἀπό τοῦ πνεύματος τοῦ Ὄρου τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς εἰς τάς Κοινάς Δηλώσεις δύναται βασίμως νά χαρακτηρισθῇ ἀδόκιμος, ἐπισηφής καί ἐνδεχομένως ἀποσκοποῦσα εἰς τήν συστέγασιν ὑπ' αὐτήν δύο τελείως ἀντιθέτων ἐρμηνειῶν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Θεωροῦμεν ὅτι ἀποτελεῖ παραχώρησιν πρὸς τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους, διότι ὑπό τήν σεβηριανήν ἐρμηνεῖαν τῆς –σαφῶς δυνατῆς εἰς τήν σχετικὴν συνάφειαν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων– ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐγκρύπτει μονοφυσιτισμὸν καί μονοενεργητισμὸν.

Ὁ ὅρος “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” (ἢ “τῇ ἐπινοίᾳ”) χρησιμοποιεῖται ὑπό τῶν ἁγίων Πατέρων τόσον εἰς τήν Τριαδολογίαν ὅσον καί εἰς τήν Χριστολογία. Εἰς μὲν τήν Τριαδολογίαν χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἀρειανικῆς κακοδοξίας διὰ τῆς κατ' ἐπίνοιαν διαιρέσεως τῶν θείων Ὑποστάσεων, αἱ ὁποῖαι εἰς τήν πραγματικότητα εἶναι οὐσιωδῶς ἡνωμένοι καί ἀλληλοπεριχωρούμενοι³⁴. Εἰς δέ τήν Χριστολογία χρησιμοποιεῖται: πρῶτον, διὰ τήν κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσιν τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ νοῦς πολυπραγμονῇ τὰς φύσεις ἐξ ὧν συνίσταται ὁ εἷς Χριστός, κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον³⁵: δεύτερον, πρὸς

33. Τοῦλάχιστον, νομίζομεν, τὰς ἐξῆς: νά χρησιμοποιῆται ὑπό Ὄρθοδόξων, νά ὁμολογοῦνται ἀπεριφράστως δύο οὐσιωδῶς ὑπάρχουσαι φύσεις ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποῖα εἶναι αὐτός ὁ Λόγος, τό ρῆμα νά ἔχῃ τήν ἔννοιαν τοῦ “διαιροῦνται” καί ἡ συζήτησις νά γίνεται πρὸς νεστοριανίζοντας ἢ νά ἀποτελῇ ἀπολογία ἐν εἰς κατηγορίαν ἐπὶ νεστοριανισμῶ.

34. «Ἦνίκα αἱ φύσεις δίστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καί τὰ ὀνόματα» (ἀγ. Γρηγορίου Θεολόγου, λόγος Α', 8· PG 36, 113B). Βλέπε καί ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὄρθοδόξου Πίστεως, Ε.Π.Ε. τόμ. 1 (1976), σελ. 100-102.

35. «Ἄλλ' ἐν φιλαῖς διελόντες ἐννοίαις, καί ὡς ἐν ἰσχναῖς θεωρίαις, ἦτοι νοῦ φαντασίαις τήν διαφορὰν δεξάμενοι, οὐκ ἀνά μέρος τίθεμεν τὰς φύσεις» (PG 77, 245A).

ἀντιμετώπισιν τῆς κακοδοξίας τῶν αἰρετικῶν Ἄγνοητῶν, οἱ ὅποιοι ἔλεγον τόν Χριστόν ἀγνοοῦντα καί δοῦλον κατά τήν ἀνθρωπίνην του φύσιν, διά τῆς κατ' ἐπίνοιαν διαιρέσεως τῶν ἀληθεία ἠνωμένων ἀχωρίστως φύσεων τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις διά τήν ἐξ ἄκρας συλλήψεως ἔνωσίν της μετά τῆς θεότητος τοῦ Λόγου ἐπλούτησε καί τήν παγγνωσίαν καί τήν δεσποτείαν³⁶. καί τρίτον, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν μετά τήν Δ' Οἰκουμενικήν νεστοριανιζόντων τῆς Δύσεως, οἱ ὅποιοι διά τοῦ ἀριθμοῦ “δύο” ἐθεώρουν δύο φύσεις διηρημένας καί ἰδιοῦποστάτους, διά τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ἀριθμοῦ πρὸς δῆλωσιν μόνον τῆς πραγματικῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων, τῆς διαφορᾶς ἐκλαμβανομένης μόνη τῇ θεωρίᾳ³⁷.

Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου χρησιμοποιοῦν τόν ὄρον “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” κατά τόν τελευταῖον τοῦτον τρόπον, ἀπολύτως ὀρθοδόξως τόσον κατά τήν φραστικὴν διατύπωσιν ὅσον καί κατά τό περιεχόμενον.

Λέγει ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος: «*Εἴ τις... τόν ἀριθμόν τῶν φύσεων ὁμολογῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος, μὴ τῇ θεωρίᾳ μόνῃ τήν διαφορὰν τούτων λαμβάνει, ἐξ ὧν καί συνετέθη, οὐκ ἀναιρουμένην διά τήν ἔνωσιν (εἷς γάρ ἐξ ἀμφοῖν, καί δι' ἐνός ἀμφοτέρα), ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας καί ἰδιοῦποστάτους ἔχει τὰς φύσεις, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω*»³⁸.

Μέ πολλήν σαφήνειαν ἡ ἁγία Σύνοδος ἀναγνωρίζει καί ὀρίζει πραγματικὴν τήν διαφορὰν τῶν ἐνωθεισῶν φύσεων, τήν ὁποίαν δηλοποιεῖ διά τοῦ ἀριθμοῦ δύο. Θεωρεῖ δεδομένην τήν χρῆσιν τοῦ ἀριθμοῦ, ἀκολουθοῦσα τήν Δ' Οἰκουμενικήν Σύνοδον καί τήν διδασκαλίαν τῶν πρό αὐτῆς ἁγίων Πατέρων. Δέν προβληματίζεται δι' αὐτήν ταύτην

36. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (21) 65 καί Δ' (18) 91.

37. «Ἰδοὺ διά τούτων σαφῶς διδάσκει ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος, ὅτι ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστόν μυστηρίου ὁ μὲν ἐπὶ προσώπων τόν ἀριθμόν λέγων, ὡς ἀσεβῆς κατακρίνεται· ὁ δὲ ἐπὶ τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ὁ εἷς συνετέθη Χριστός, τοῦτον παραλαμβάνων ὀρθῶς ὁμολογεῖ· ὡς τήν μὲν διαφορὰν τῶν συνελθουσῶν φύσεων διά τούτου σημαίνων, διαίρεσιν δέ τήν ἀνά μέρος κατ' οὐδένα τρόπον ποιούμενος» (*Ὁμολογία Ἰουστινιανοῦ*, 142).

38. Ἰω. Καμίρη, *Τὰ Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1960, τόμ. 1, σελ. 194-195.

τήν χρῆσιν τοῦ ἀριθμοῦ. Ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐξυπηρετεῖ μόνον εἰς τὴν δῆλωσιν τῆς πραγματικῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων καὶ δὲν προχωρεῖ εἰς διαίρεσιν τῶν φύσεων³⁹. Καταδικάζει ἐπίσης ὅσους χρησιμοποιοῦν τὸν ἀριθμὸν ἐννοοῦντες τὰς φύσεις διηρημένας καὶ ἰδιοῦποστάτους καὶ μερίζουν κατ' αὐτὸν τὸ τρόπον τὸν ἕνα Χριστόν. Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὡς νεστοριανίζουσαν, καταστρέφουσαν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνότητα τῶν φύσεων καὶ ξένην πρὸς τὸ φρόνημα τῆς Γ' καὶ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναθεματίζει ἡ ἅγια Σύνοδος.

Ὁ Σεβήρος ὁμως κατ' ἄλλην ἔννοιαν καὶ ὑπὸ διαφορετικὴν διατύπωσιν χρησιμοποιοῖ τὸν ὄρον “τῆ θεωρία μόνη”. Ταυτίζων, ὡς γνωστόν, τοὺς ὄρους φύσις καὶ ὑπόστασις ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔνωσιν τῶν φύσεων ἐν τῇ φύσει –κατὰ παρερμηνείαν τοῦ ὄρου “φυσικὴ ἔνωσις”– ὅποτε καὶ ὁμολογεῖ τὴν μίαν σύνθετον φύσιν ἐν Χριστῷ. Ἐλεγχόμενος ὁμως ὅτι διὰ τῆς συνθέτου φύσεως εἰσάγει σύγχυσιν καὶ ἀφανισμόν τῶν συνελθουσῶν πρὸς ἔνωσιν φύσεων, ἀποδέχεται δύο φύσεις τῇ θεωρίᾳ μόνη⁴⁰. Πλατυτέρα ἀνάπτυξις τῆς παραδοχῆς αὐτῆς τοῦ Σεβήρου καὶ ἀποκάλυψις τοῦ ἐμπεριεχομένου εἰς τὴν ἄποψιν αὐτὴν μονοενεργητισμοῦ γίνεται εἰς τὴν ἀνεπίσημον Διάσκεψιν ἐν Aarhus⁴¹.

Ἐπιτυχῆ καὶ ἐμπεριστατωμένην κριτικὴν διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἤσκησεν ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Παν. Τρεμπέλας, ὑποδεικνύων μὲ σαφήνειαν τὸ μονοφυσικὸν καὶ μονοενεργητικὸν περιεχόμενον τῆς

39. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Μάξιμος: «Ὅτ' ἂν μὲν σῶζεσθαι δεικνύναι βουλώμεθα τῶν συνελθόντων τὴν διαφορὰν μετὰ τὴν ἔνωσιν, δύο κατὰ τοῦτο καὶ μόνον τὰς φύσεις λέγομεν· κατὰ μόνην τὴν θεωρίαν, πρὸς δῆλωσιν τῆς διαφορᾶς, τὸν ἀριθμὸν παραλαμβάνοντες» (PG 91, 477B). Βλ. καὶ εἰς τὴν Ὁμολογίαν Ἰουστινιανοῦ, 140: «τὴν μέντοι διαφορὰν κατανοοῦντες, καὶ ταύτην σημάναι βουλόμενοι, τὸν ἀριθμὸν παραλαμβάνομεν, καὶ δύο τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις εἶναι φαμεν, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ὁ εἷς Χριστὸς εἰς δύο Χριστούς ἢ δύο υἱοὺς διαιρεῖται».

40. Torrance I. R, *A Theological Introduction to the Letters between Severus of Antioch and Sergius the Grammarian*, ἐν *Ἐκκλησία καὶ Θεολογία*, τόμ. Β' (1981), σελ. 980: «Ὁ Lebon τώρα δείχνει ὅτι ὁ Σεβήρος, διὰ τὴν ὑπερασπιστὴν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐναντι τῆς κατηγορίας ὅτι διδάσκει σύγχυσιν [ἐνν. διὰ τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως], παραδέχεται ὅτι δύνανται νὰ λεχθῶν δύο φύσεις, πλὴν ὁμως τῇ θεωρίᾳ μόνη».

41. V. C. Samuel, *One Incarnate Nature of God the Word*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, ed. Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis, (WCC: Geneva, 1981), σελ. 84 καὶ 88-89.

σεβηριανής απόψεως ότι μόνον τῇ θεωρίᾳ δυνάμεθα νά διακρίνωμεν δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν καί τάς ἀντιστοίχους ιδιότητας⁴².

Τάς ἐκφράσεις «δύο φύσεις τῇ θεωρίᾳ μόνῃ μετά τήν ἔνωσιν» καί «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» ἀναφέρουν εἰς τάς εἰσηγήσεις των καί Ὁρθόδοξοι θεολόγοι κατά τήν αὐτήν ἀνεπίσημον Διάσκεψιν ὡς δῆθεν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου⁴³, ἐκφράζοντες μάλιστα τήν ἱκανοποίησίν των διά τήν παρατήρησιν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὅτι ὄχι πρῶτος ὁ Σεβήρος, ἀλλά καί ὁ Τιμόθεος Αἰλουρος καί ὁ Πέτρος ὁ Ἰβηρ καί ἄλλοι τάς ἀπεδέχθησαν⁴⁴. Τό γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀντιλαμβάνονται τάς ἐκφράσεις αὐτάς κατά σεβηριανήν ἔννοιαν. Εὐτυχῶς ὁ ἀείμνηστος καθηγητής π. Ἰωάννης Μέγιεντορφ παρατήρησεν ὀρθότατα ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ τά ἑξῆς: «Μόνῃ ἢ Ὑπόστασις καθιστᾶ πραγματικᾶς τάς δύο φύσεις χωρίς νά καταστρέψῃ τά χαρακτηριστικά των. Αὗται ὑπάρχουν ἐν ὑποστάσει, ὅμως ὑπάρχουν πραγματικῶς. Οὕτως ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης διακρίνονται, οὐχί μόνον κατ' ἐπίνοιαν, ὡς ὁ Σεβήρος ἦτο ἔτοιμος νά παραδεχθῆ, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, ἐκάστη διατηροῦσα τήν ἐνεργειαν αὐτῆς»⁴⁵.

Ἐκλαμβάνοντες κακοδόξως τήν φράσιν «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ», οἱ Σεβηριανοὶ ὁμολογοῦν “φιλήν” μόνον τήν διαφοράν τῶν φύσεων, δηλαδή δέν ὁμολογοῦν τόν ἀριθμόν, διά τοῦ ὁποίου δηλοῦται ἡ πραγματικῆ διαφορά⁴⁶, καί κατά συνέπειαν ἀρ-

42. *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν...*, περιοδ. *Ἐκκλησία*, (1965) ἀρ. 19, σελ. 486-487 καί (1966) ἀρ. 2, σελ. 44-45.

43. Βλ. καί *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν...*, ἐνθ' ἄνωτ.

44. John S. Romanides, *St. Cyril's "One Physis or Hypostasis of God the Logos Incarnate" and Chalcedon*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 73 καί 74.

45. *Unofficial Consultation between theologians of Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, GOTR, τόμ. X:2, Winter 1964-1965, σελ. 22.

46. Κατά τόν Lebon, ὁ ἀριθμός εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός τῆς ἐνώσεως διά τοὺς Μονοφυσίτας, διότι ἐάν τά συνθετικά μέρη μιᾶς ἐνώσεως δύνανται νά ἀριθμηθοῦν, κατά τάς προϋποθέσεις τῶν Μονοφυσιτῶν αὐτά ἀποτελοῦν χωριστάς ὀντότητας (Torrance I. R, *A Theological Introduction...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 979). Ὅπως ἀντιθέτως, κατά τόν ἅγιον Μάξιμον, ὁ ἀριθμός δέν εἰσάγει διαίρεσιν, ἀλλά μόνον φανερώνει τό ποσόν τῶν πραγμάτων, εἴτε ἠνωμένων εἴτε διηρημένων, γεγονός καί ἐκ τῶν Πατέρων μεμαρτυρημένον καί ὀντολογικῶς ὀρθόν (PG 91, 473BC). Ὁ δέ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τάς φύσεις τοῦ Χριστοῦ τάσσει ὑπὸ τό διωρισμένον ποσόν, τό ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἀριθμοῦνται (*Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (8) 52).

νοῦνται καί αὐτάς τάς φύσεις, τῶν ὁποίων νομίζουν ὅτι γνωρίζουν τήν διαφοράν.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής δι' ἐκτεταμένων ἀναφορῶν εἰς τό θέμα καταδεικνύει πειστικώτατα τήν σύγχυσιν τῶν φύσεων τήν εἰσαγομένην διά τῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου. Ὀνομάζει “ψιλὴν”, δηλαδή μὴ πραγματικὴν, τήν διαφοράν τῶν φύσεων, τήν ὁποίαν δογματίζει ὁ Σεβήρος μέ τήν κατ' ἐπίνοιαν (τῇ θεωρίᾳ μόνῃ) διάκρισιν αὐτῶν. Ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς: «... (Ὁ Σεβήρος) ψιλὴν τήν διαφοράν πρεσβεύων μετὰ τήν ἔνωσιν, κατὰ μὲν τήν ἐπίνοιαν εἶναι φρονεῖ τῶν διαφερόντων τήν ὑπαρξίν· κατὰ δέ τήν ἐνέργειαν, τήν αὐτῶν ἐπιδιατίθεται σύγχυσιν... εἰ μὴ ψιλὴν ἐκήρυττε τήν διαφοράν, οὐ παρητεῖτο λέγειν ἐν Χριστῷ μετὰ τήν ἔνωσιν τήν ἄτμητον καί ἀδιαιρέτον τῶν διαφερόντων ποσότητα, γινώσκων ὅτι πάσῃ διαφορᾷ, πάντως συνεισάγεται ποσότης· καί πάσῃ ποσότητι, συνέζευκται ὁ δηλωτικὸς αὐτῆς ἀριθμὸς. Ἀμήχανον γάρ, ἢ διαφοράν ποσότητος εἶναι χωρὶς, ἢ ποσότητα δίχα τοῦ δηλοῦντος αὐτὴν ἀριθμοῦ διαγνωσθῆναι»⁴⁷.

Καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, εἰς τό ἔργον του Κατὰ Ἰακωβιτῶν, μέ ἐκπληκτικὴν δύναμιν λόγου ἀνατρέπει τήν σεβηριανὴν ἐκδοχὴν τοῦ ὄρου “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ”: «Εἰ δέ κατ' ἐπίνοιαν τοῦ Χριστοῦ τάς φύσεις λέγετε καί θεωρίαν, εἶπατε ἡμῖν οἱ τῶν φύσεων ἐπινοηταί καί θεωρηταί· ἢ ἐπίνοια ἀληθῶν καί ὄντων πραγμάτων ἐστίν... ἢ διανοίας ἀνάπλασμα... Εἰ μὲν οὖν τό δεύτερον, φαντασία καί φενακισμὸς τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον. Εἰ δέ τό πρότερον, δύο δέ κατ' ἐπίνοιαν τάς φύσεις θεωρεῖτε ὄντων δέ ἢ θεωρία τί τά ὄντα μὴ ἀριθμεῖτε;... Ὑμεῖς τοιγαροῦν ἐπινοία τήν θεότητα καί τήν ἀνθρωπότητα ἐν τῷ Χριστῷ μετὰ τήν ἔνωσιν λέγοντες, οὐκ ἐνεργεῖα, οὐδέ πράγματι ταῦτα ὁμολογεῖτε· οὐκοῦν οὔτε Θεὸς ἔσται καθ' ὑμᾶς ἀληθεία, οὔτε ὑπάρξει, οὐδέ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τι παρά ταῦτα ἕτερον»⁴⁸.

47. PG 91, 41B. Διωρθώσαμεν τό πρωτότυπον κείμενον, συμφώνως ἄλλωστε καί πρὸς τήν ὑποσημείωσιν τοῦ ἐκδότου τῆς σειρᾶς, εἰς τήν ὁποίαν παρεπέμψαμεν, πιστεύοντες ὅτι εἰς νεωτέραν κριτικὴν ἔκδοσιν θά ἀποκατασταθῇ τό κείμενον διὰ τῆς ὀρθῆς γραφῆς «τῶν διαφερόντων ποσότητα».

48. PG 94, 1449D-1452B.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων εἶναι εὐκόλως κατανοητή ἡ μεγάλη καί οὐσιαστική διαφορά κατὰ τό περιεχόμενον μεταξύ:

- τῆς σεβηριανῆς ἐρμηνείας τῶν φράσεων «δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆ θεωρίας μόνῃ» καί «αἱ φύσεις διακρίνονται τῆ θεωρία μόνῃ» ἀφ' ἑνός, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον κατὰ φιλήν ἐπίνοιαν ἀναγνωρίζονται ἐν Χριστῷ, ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης, ἐνῶ πραγματικῶς ὑπάρχει μία σύνθετος φύσις, ἡ θεοτητοανθρωπότης κατὰ τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν Δαμασκηόν, ἡ ὁποία συνεπάγεται τόν ἀφανισμόν τῶν συνελθουσῶν πρὸς ἐνότητα φύσεων καί τὴν ἄρνησιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Οἰκονομίας, καί

- τῆς ὀρθοδόξου διατυπώσεως τῆς ἀγίας Εἰς Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ἡ διαφορά τῶν φύσεων λαμβάνεται τῆ θεωρία μόνῃ» ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὴν ὁποίαν σώζονται ἐν Χριστῷ οὐσιωδῶς ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλά ἡ διαφορά αὐτῶν δέν ἐκπίπτει εἰς διαίρεσιν, διότι μένει ἀσύλητος ἡ ὑποστατική αὐτῶν ἐνότης. Μόνον ἡ δευτέρα ἐξ αὐτῶν ἐκφράζει πιστῶς τόν ἅγιον Κύριλλον.

Ἐπομένως ἡ Ἱερά Κοινότης, ἐπιφυλασσομένη διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς ἐκφράσεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιήθη ὁ ὅρος «τῆ θεωρία μόνῃ» εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις, δέν προσβάλλει τόν Ὅρον τῆς Εἰς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀντιθέτως, ἀναμένει τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὅρου τούτου ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις καί κατὰ τό φρόνημα τῆς ἀγίας αὐτῆς Συνόδου.

2. Ἡ μόρφωσις θεανθρωπίνης ὑπάρξεως.

Εἰς τὴν Α΄ Κοινήν Δήλωσιν γράφεται: «ἡ μία αἴδιος ὑπόστασις τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος προσέλαβε τὴν ἡμετέραν κτιστὴν φύσιν, ἐνώσας οὕτως αὐτὴν μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀκτίστου θείας φύσεως, ἵνα μορφώσῃ μίαν ἀχωρίστως καί ἀσυγχύτως ἡνωμένην πραγματικὴν θεανθρωπίνην ὑπαρξιν...».

Ἡ ἔκφρασις «ἵνα μορφώσῃ» εἰς τὴν ἀνωτέρω Δήλωσιν καθορίζει τὴν γενομένην παραχώρησιν: δύνανται οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἐννοοῦν ὅτι ὁ Θεός Λόγος διὰ τῆς προσλήψεως ἀνθρωπίνης φύσεως καί τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἐμόρφωσεν, ἐσχημάτισε, μίαν ὑπαρξιν.

Τό σοβαρώτατον δογματικόν ὀλίσθημα, τό ὁποῖον ὑποσημαίνεται εἰς τήν παράγραφον αὐτήν, ἀναφέρεται εἰς τήν διαφοροποίησιν μεταξὺ τῆς Ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τῆς ὑποστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατά τήν σεβηριανήν παράδοσιν.

Εἶναι βεβαίως ἀληθές καί ὀρθόδοξον ὅτι ὁ Θεός Λόγος προσέλαβε τήν ἀνθρωπίνην φύσιν καί ἤνωσε αὐτήν μετά τῆς θεότητός του ἐν τῇ αἰδίῳ αὐτοῦ Ὑποστάσει. Ἀτρέπτως καί ἀναλλοιώτως σαρκωθεῖς ὁ Λόγος οὐδεμίαν ὑπέστη μεταβολήν κατά τήν Ὑπόστασίν Του, οὕτως ὥστε ἡ Ἁγία Τριάς νά παραμείνῃ ἀναλλοιώτως Τριάς καί μετά τήν ἐνανθρώπησιν τῆς δευτέρας Ὑποστάσεως Αὐτῆς⁴⁹.

Κατά τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας «ὁ Θεός μορφοῦται, ἤτοι οὐσιουῖται τό ἀλλότριον, ἤτοι τό καθ' ἡμᾶς»⁵⁰, καί γίνεται ἄνθρωπος ὁ ὑπάρχων αἰδίως Θεός. Τό ρῆμα μορφόομαι-οὔμαι χρησιμοποιεῖται ὑπό τῶν Πατέρων διά νά περιγραφῆ τό συγκεκριμένον γεγονός, ὅτι ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων Θεός Λόγος, δηλαδή Θεός, λαμβάνει δούλου μορφήν, δηλαδή γίνεται ἄνθρωπος. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἐρμηνεύων τό τροπάριον τοῦ Κανόνος τῶν Χριστουγέννων πού λέγει ὅτι ὁ Χριστός «... ὄλον (τόν ἄνθρωπον) οὐσιουῖται, ἀληθεία σαρκωθεῖς», γράφει: «... ὄλον τόν Ἀδάμ οὐσιουῖται: ἤτοι ὀλόκληρον αὐτόν ἀναλαμβάνει καί ἐνώνει οὐσιωδῶς εἰς τήν ὑπόστασιν τῆς Θεότητός του»⁵¹. Τό γεγονός, ὅτι ὁ Λόγος ἀνέλαβεν ἀνθρωπίνην φύσιν καί ἐγένετο ἄνθρωπος, εἰς τήν γλῶσσαν τῶν Πατέρων λέγεται ὅτι ἐμορφώθη τό ἀνθρώπινον: «ὅπερ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἐγὼ θεωρῶ... ἠνίκα μεθ' ἡμῶν ἐγένετο, μορφωθεῖς τό ὑπέρ ἡμᾶς καί ἡμέτερον» (ἅγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος).

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς φράσεως «ἵνα μορφώσῃ» εἰς τήν Κοινήν Δήλωσιν δέν ἀκολουθεῖ τήν πατερικήν παράδοσιν, διότι δέν σημαίνει ὅτι ὁ ὑπάρχων αἰδίως Θεός διά τήν θεότητά του Θεός Λόγος ἐγένετο ἐπ' ἐσχάτων ἄνθρωπος διά τῆς ἀναλήψεως ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν τῇ Ὑποστάσει του, ἀλλά τόν διά τῆς ἀναλήψεως ταύτης “σχηματισμόν” ὑπάρξεως ἄλλης παρά τόν Θεόν Λόγον.

49. PG 91, 592C, 468D, 488B.

50. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (11) 55, σελ. 330. Τήν ἔκφρασιν αὐτήν χρησιμοποιεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί κατόπιν ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής (PG 91, 1041 CD), καθώς καί ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας.

51. Ἐορτοδρόμιον, τόμ. 1, ἔκδ. Ὀρθόδοξος Κυψέλη, Θεσ/νίκη 1987, σελ. 155.

Ποία εἶναι ἡ ὕπαρξις αὕτη;

Οἰανδήποτε ἐννοίαν καί ἄν προσδώσουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἰς τόν ὄρον ὕπαρξις, περιπίπτουν εἰς δογματικόν σφάλμα. Κατ' αὐτούς ὁ Θεός Λόγος προσλαμβάνων ἀνθρωπίνην φύσιν ἐμόρφωσε μίαν σύνθετον φύσιν ἐκ τῆς Θεότητός Του καί ἐκ τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπότητος. Ἐπειδή δέ ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ ἐνώσει ἔχουν ὑποστατικόν χαρακτήρα –δέν ὑπάρχει κατ' αὐτούς φύσις ἀνυπόστατος– αὕτη ἡ σύνθετος φύσις τελεῖ ὑπό τήν σύνθετον, κατ' αὐτούς ἐννοουμένην, ὑπόστασιν. Ἐμορφώθη κατ' αὐτούς⁵² ὑπό τοῦ Θεοῦ Λόγου μία ὕπαρξις, μία θεανθρωπίνη φύσις, ὑφειστώσα καί ὡς σύνθετος ὑπόστασις, ἡ ὁποία ὁμως δέν εἶναι ἀκριβῶς ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου. Λέγει ὁ Σεβῆρος: «Ἡ ἐνωσις ἔφερεν εἰς τήν ὕπαρξιν ἐν Πρόσωπον, καί τό Πρόσωπον τοῦτο εἶναι τό Πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ ἐν τῇ σεσαρκωμένῃ του καταστάσει. Ὑπάρχει μία διάκρισις μεταξύ τοῦ πρό τῆς Ἐνσαρκώσεως Υἱοῦ καί τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ, οὕτως ὥστε ἡ Ὑπόστασις καί τό Πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ Ὑπόστασις καί τό Πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ»⁵³.

Αἱ τριαδολογικάί καί σωτηριολογικάί συνέπειαι ἐκ τῆς διαφοροποιήσεως τοῦ ἀσάρκου Θεοῦ Λόγου ἀπό τόν σεσαρκωμένον Θεόν Λόγον κατά τήν ὑπόστασιν εἶναι μέγιστα. Ἐάν ὁ Χριστός δέν εἶναι ἀναλλοιώτως ὁ Εἷς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλά ἕτερος κατά τήν ὑπόστασιν, ἀφ' ἑνός μὲν προσβάλλεται ἡ περί Τριάδος διδασκαλία καί ἀφ' ἑτέρου τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή, ἐάν προετίθετο νά ἀποφύγῃ τήν τοιαύτην παραχώρησιν, ἔπρεπε νά μή ὑπογράψῃ κείμενον εἰς τό ὁποῖον ἐνσυνειδήτως ἢ ὑποσυνειδήτως ἢ, ὡς εἰκάζομεν, ἀντιχαλκηδόνιος γραφίς κατεχώρησε τήν σεβηριανήν ἀντίληψιν ἐπί τοῦ θέματος. Ὁρθότερον εἶναι νά ἀντικατασταθῇ ἡ ἔκφρασις “ἵνα μορφώσῃ” διά καταλληλοτέρας, χρησιμοποιουμένης ὑπό τῶν ἀγίων Πατέρων.

52. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon and the Christology of Severus of Antioch*, doctoral dissertation, (Yale University, 1957), σελ. 291.

53. V. C. Samuel, *One Incarnate Nature...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 88.

3. Ἡ ἐναλλακτική χρῆσις τῶν ὄρων φύσις καί ὑπόστασις ὑπό τῶν “Πατέρων”.

Ἡ Α΄ Κοινή Δήλωσις περιέχει τήν συμφωνίαν τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι οἱ Πατέρες ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ἀνωτέρω ὄρους καί συνέχεον αὐτούς καί ὅτι τοῦτο δέν ἀποτελεῖ ζήτημα. Τό πλῆρες κείμενον ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ὄρους φύσις καί ὑπόστασις καί ἄν συνέχεαν τόν ἕνα πρὸς τόν ἄλλον. Ὁ ὄρος ὑπόστασις δύναται νά χρησιμοποιηθῆ διὰ νά περιγράψῃ ὄχι μόνον τό πρόσωπον ὡς διακεκριμένον ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλά καί τό πρόσωπον μετά τῆς φύσεως, διότι ἡ ὑπόστασις πράγματι οὐδέποτε ὑπάρχει ἄνευ φύσεως».

Δύνανται νά δειχθοῦν δύο δογματικαί παραχωρήσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς εἰς τήν παράγραφον ταύτην τῆς Κοινῆς Δηλώσεως:

α) Ἡ ἔκφρασις ὅτι οἱ Πατέρες ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ὄρους τούτους καί συνέχεον αὐτούς, ἀπολύτως λεγομένη, δέν ἀληθεύει. Διότι μετά τήν ἐμφάνισιν τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ οὐδέποτε οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ὄρους, πολύ δέ περισσότερο δέν τοὺς συνέχεον. Διὰ τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν Πατέρες δέν εἶναι μόνον οἱ πρό τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ἀλλά καί οἱ μεταγενέστεροι ἅγιοι Πατέρες, μεταξύ δέ ἐκείνων καί τούτων δέν νοεῖται διαφορά εἰς τήν δογματικὴν διδασκαλίαν.

Ἀντιθέτως οἱ “Πατέρες” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων συνεχίζουν μέχρι σήμερον νά χρησιμοποιοῦν τοὺς ὄρους ἐναλλακτικῶς καί νά συγχέουν αὐτούς. Ὑποστηρίζουν μάλιστα οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὅτι τόσον ὁ Σεβῆρος ὅσον καί οἱ Χαλκηδόνιοι συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς του ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς καί συγκεχυμένως τοὺς ὄρους⁵⁴. Αἱ συνέ-

54. «Ἀκολουθῶν τόν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας ὁ Σεβῆρος δέχεται τέσσαρας ἐκφράσεις ἀναφερομένας εἰς τήν Ἐνσάρκωσιν. Αὗται εἶναι αἱ “ἐκ δύο φύσεων”, “ὑποστατικὴ ἔνωσις”, “μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη” καί “μία σύνθετος φύσις”. Κατὰ τήν ἀποψίν του ὅλαι αὗται αἱ ἐκφράσεις ἔχονται ἀλλήλων. Οὕτω, διὰ νά κατανοηθῆ τί σημαίνει ἡ φράσις “μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη” δι’ αὐτόν καί διὰ τήν Ἐκκλησίαν, τήν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ, θά σημειωθῆ ἡ ἔννοια τούτων τῶν ἐκφράσεων. Ἡ κρίσιμος λέξις εἰς τὰς ἐκφράσεις αὐτάς εἶναι ἡ “φύσις” (ἢ *kyono*). Περὶ τῆς ἔννοιας αὐτῆς τόσον ὁ Σεβῆρος ὅσον καί οἱ Χαλκηδόνιοι συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς του συμφωνοῦν ὅτι αὐτὴ πρέπει νά ἐκληφθῆ εἴτε μέ τήν ἔννοιαν τῆς οὐσίας

πειαι τῆς ἐναλλακτικῆς καί ταυτοσήμου χρήσεως τῶν ὄρων τούτων ὑπό τοῦ Σεβήρου εἶναι τραγικαί. Ἀναλύονται ἐπαρκῶς ὑπό τοῦ ἀγίου Μαξίμου καί καταδεικνύονται αἱ ἀτοπίαί ἐκ τῆς τοιαύτης προϋποθέσεως: ἡ ἔνωσις τῶν φύσεων καταντᾶ σύγχυσις, ἡ διαφορά των διαίρεσις κατὰ Νεστόριον, εἰσάγεται τέταρτον πρόσωπον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα καί καταργεῖται ἡ ὁμοουσιότης τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καί πρὸς ἡμᾶς⁵⁵. Γενικῶς δέ ἀνατρέπεται ὅλη ἡ Θεολογία καί ἡ Οἰκονομία.

Ἡ παράδοσις τῶν ἀγίων Πατέρων μας δέν ἐπιτρέπει νά συναγάγωμεν συμπεράσματα ὅμοια πρὸς αὐτά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί πρὸς ἐκεῖνα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Ἄλλὰ τοῦτό ἐστι τό ποιοῦν τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην, τό ταῦτόν λέγειν τὴν φύσιν καί τὴν ὑπόστασιν»⁵⁶. Ὁ δέ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς μέ αὐστηρότερον ὕφος λέγει: «Ὅτι Σεβήρος κακούργως ταυτόν εἶναι λέγει τῇ φύσει τὴν ὑπόστασιν, ἵνα τὴν σύγχυσιν διὰ τῆς μιᾶς κυρώσῃ φύσεως, καί φύγη τὸν ἔλεγχον, ὑπόστασιν λέγων νενοηκέναι τὴν φύσιν καί πάλιν τὴν διαίρεσιν εἰσηγήσῃται, τὴν ἐξ ὑποστάσεων πρεσβεύων ἔνωσιν καί δόξῃ λανθάνειν ἀντί φύσεων ἐκδέχσθαι φάσκων τὰς ὑποστάσεις»⁵⁷.

Ἡ οὕτω καλουμένη ἐναλλακτικὴ χρῆσις τῶν ὄρων ὑπό τῶν προγεγενηστέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀγίων Πατέρων σημαίνει τὴν χρησιμοποίησιν των ὑπό τό αὐτό περιεχόμενον καί ἐπομένως τὴν ταύτισίν των. Τοῦτο ὅμως δέν εἶναι ἀληθές, ἄν καί ἔχει ὑποστηρικτὴ δυστυχῶς καί ὑπό ὀρθοδόξων θεολόγων. Κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, ὅταν οἱ πρὸ τῆς Δ' Συνόδου Πατέρες ἀνεφέροντο εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἐχρησιμοποιοῦν κυριωνύμως μέν τὸν ὄρον ὑπόστασις καταχρηστικῶς δέ τὸν ὄρον φύσις ἀντί τοῦ ὄρου ὑπόστασις. Διότι ἡ φύσις ὡς καθολικώτερον κατηγορεῖται τῆς ὑποστάσεως καί δύναται νά χρησιμοποιηθῇ καταχρηστικῶς ἀντί αὐτῆς, καθόσον κάθε ὑπόστασις εἶναι καί φύσις. Τό ἀντίστροφον ὅμως δέν συμβαίνει, καί ἐπομένως δέν δύναται νά χρησιμοποιηθῇ ἡ ὑπόστασις

εἶτε μέ τὴν ἔνωσιαν τῆς ὑποστάσεως» (V. C. Samuel, *One Incarnate Nature...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 86).

55. PG 91, 568-569.

56. Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (3) 47, σελ. 290.

57. PG 91, 40A.

ἀντί τῆς φύσεως: «Ὅπου γε οἱ μακάριοι Ἀθανάσιός τε καί Κύριλλος ἐνταῦθα καταχρηστικῶς, καί οὐ κυρίως, τῷ τῆς φύσεως ὀνόματι τήν ὑπόστασιν ἐδήλωσαν, ὡς καθολικωτέρῳ. Κατηγοροῦνται γάρ τά καθολικώτερα τῶν μερικῶν, καί ταυτόν μὲν παντάπασι οὐκ ἔστιν. Οὐ γάρ ἡ ὑπόστασις, φύσις· οὐ γάρ καθολικόν ἡ ὑπόστασις· ὅμως δέ δέχεται τό τε ὄνομα καί τόν ὄρον τοῦ καθολικοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει. Ἡ μὲν γάρ ὑπόστασις, ἦτοι τό ἄτομον τῆς φύσεως, φύσις, ἀλλ' οὐ μόνον φύσις, ἀλλά μετά ἰδιώματος. Ἡ δέ φύσις οὐχ ὑπόστασις, ἦτοι ἄτομον· οὕτω καταχρηστικῶς καί οὐ κυρίως τῷ τῆς φύσεως ὀνόματι τήν ὑπόστασιν ἐσήμαναν»⁵⁸.

β) Ἡ ἔκφρασις «διότι ἡ ὑπόστασις πράγματι οὐδέποτε ὑπάρχει ἄνευ φύσεως» ἐμμέσως ἀπομακρύνει ἀπό τήν διδασκαλίαν τῶν ἀγίων Πατέρων. Ἄν καί καθ' ἑαυτήν εἶναι ὀρθή, συνιστᾷ ὅμως συγκαλυψιν τοῦ πραγματικοῦ προβλήματος. Τό ζήτημα δέν ἔγκειται εἰς τό ἐάν ὑπάρχη ἢ ὄχι ὑπόστασις ἄνευ φύσεως, ἀλλά εἰς τό ἐάν ὑπάρχη φύσις ἄνευ ὑποστάσεως.

Ὡς γνωστόν, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐμμένουν σταθερῶς εἰς τό κλασσικόν ἀξίωμα, ὅτι δέν ὑπάρχει φύσις μὴ ὑφειστώσα προσωπικῶς, δηλαδή ἄνευ ὑποστάσεως. Κατά τούς ἀγίους Πατέρας ἡ ἀρχή αὐτή δέν εἶναι ἀπόλυτος. Εἰς τόν Χριστόν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δέν εἶναι οὔτε ὑπόστασις καθ' ἑαυτήν οὔτε καί ἀνυπόστατος, ἀλλά ἐνυπόστατος ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου.

Τοῦτο τό ἐνυπόστατον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀποτελεῖ ἄκανθαν διά τούς Ἀντιχαλκηδονίους, οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται νά τό δεχθοῦν.

Τό πρακτικόν ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ὡς ἄνω φράσεως εἰς τήν Κοινήν Δήλωσιν εἶναι νά ἔχουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τήν δυνατότητα νά ἀναγνώσουν τήν παράγραφον, τήν ἀναφερομένην εἰς τήν

58. Κατά Ἰακωβιτῶν, PG 94, 1460D-1461D. Καί κατά τόν ἅγιον Φώτιον, διασώζοντα εἰς τήν Μυριόβιβλον λόγον τοῦ ἁγίου Ἐφραιμίου Θεουπόλεως ἀναφερόμενον καί εἰς τό θέμα τοῦτο: «Καί εἰ μὲν ἐπὶ προσώπου λέγεται ἡ φωνή καί τοῦ ἀποτελεσθέντος ἐνός, ἀντί ὑποστάσεως δεῖ παραδέχασθαι τό τῆς φύσεως ὄνομα· εἰ δέ περί τῶν ἐξ ὧν ἀπετελέσθη φύσεων ὁ εἷς Χριστός, τότε τήν φωνήν τῆς φύσεως ἀντί τῆς κυρίας φύσεως καί τῆς οὐσίας νοεῖν. Ταῦτα γάρ παραφυλάττοντες οὐδαμοῦ τούς ἱερούς καί λογάδας ἡμῶν Πατέρας εὐρήσομεν διαμαχομένους ἀλλήλοις. Καί ὅτι τοιοῦτον τό φρόνημα τῶν Πατέρων, ἀκουε...» (PG 103, 977C-980B). Βλ. καί PG 103, 1004A-D.

σύνθετον ὑπόστασιν, καί ὑπό τάς ἰδικάς των προϋποθέσεις ὡς σύνθετον φύσιν.

4) Δέν καταδικάζεται ὁ μονοθελητισμός καί ὁ μονοενεργητισμός.

Ὑποστηρίζει ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας ὅτι, ὅσα αἱ Κοιναί Δηλώσεις διαλαμβάνουν περί τῶν θελήσεων καί ἐνεργειῶν τοῦ Χριστοῦ, συμφωνοῦν πρὸς τόν Ὅρον τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀλλά τοῦτο δέν εὐσταθεῖ. Ἀντιθέτως συνιστοῦν παραχώρησιν εἰς τούς Ἀντιχαλκηδονίους.

Λέγει ἡ Α' Κοινή Δήλωσις: «Αὐτό εἶναι τό μυστήριον τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως, τό ὁποῖον προσκυνοῦμεν ἐν λατρευτικῇ ταπεινώσει, ἧτοι ἡ πραγματικὴ ἔνωσις τοῦ θείου μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου μεθ' ὄλων τῶν ἰδιοτήτων καί λειτουργιῶν τῆς ἀκτίστου θείας φύσεως, ἐν αἷς καί τῆς φυσικῆς θελήσεως καί ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἠνώθη ἀχωρίστως καί ἀσυγχύτως μετὰ τῆς κτιστῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μεθ' ὄλων τῶν ἰδιοτήτων καί λειτουργιῶν αὐτῆς, ἐν αἷς καί τῆς φυσικῆς θελήσεως καί ἐνεργείας αὐτῆς. Ὁ σαρκωθεῖς Λόγος εἶναι τό ὑποκείμενον πάσης θελήσεως καί ἐνεργείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Τά αὐτά ἐπαναλαμβάνονται καί εἰς τάς παραγράφους 3, 4 καί 5 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως.

Σχετικῶς πρὸς τάς δηλώσεις αὐτάς δύνανται νά παρατηρηθοῦν τά ἑξῆς:

α) Κατά τὴν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν, τό περιεχόμενον τοῦ ὄρου “ὑποστατικὴ ἔνωσις” δέν ἐξαντλεῖται εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν φύσεων, ἀλλὰ περιλαμβάνει καί τὴν γνῶσιν τῆς πραγματικῆς διαφορᾶς τῶν εἰς ἐνότητα συνελθουσῶν φύσεων καί, τό σπουδαιότερον, τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις ὑπέστη ἐν τῇ αἰδίῳ Ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, «ὥστε αὐτὴν χρηματίσαι τῇ σαρκί ὑπόστασιν, τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν»⁵⁹.

Ἡ Κοινή Δήλωσις ἀρκεῖται εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων μετὰ τῶν ἰδιοτήτων καί λειτουργιῶν αὐτῶν. Οὐδεμία γίνεται νύξις περὶ τῆς πραγματικῆς διαφορᾶς τῶν ἐνωθεισῶν φύσεων ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλ' οὐδέ ὅτι ἡ Ὑπόστασις αὕτη ἐ-

59. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβῆς..., ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (7) 51, σελ. 312.

χρημάτισε τῇ σαρκί ὑπόστασις. Ἄνευ αὐτῶν τῶν δύο σημαντικωτάτων στοιχείων, ἡ ἔνωσις νοεῖται μόνον κατά τὴν ἐρμηνείαν τοῦ “ἐκ δύο φύσεων” καί ὄχι συγχρόνως καί καθ’ ἐρμηνείαν τοῦ “ἐν δύο φύσεσιν”.

Εἶναι γνωστόν ὅτι αὐτός ἀκριβῶς ὁ περιορισμός εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ “ἐκ δύο” παρατηρεῖται εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σεβήρου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐν ὑποσημειώσει παρατιθεμένου ἀποσπάσματος⁶⁰, καθὼς καί ἡ σταθερά ἀποφυγὴ νά ὁμολογηθῇ ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ὡς ἡ ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός.

Καθίσταται λοιπὸν φανερόν ὅτι δέν δύναται ἡ περιγραφομένη ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὑποστατικὴ ἔνωσις τῶν φύσεων ἐν Χριστῶ νά θεωρηθῇ ὅτι ἐκφράζει τό φρόνημα τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διότι ἐλλεῖπει ἡ σαφῆς ὁμολογία τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς τῆς Ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν δύο φύσεσι.

β) Ἡ ἀνεπιφύλακτος ἀποδοχὴ δύο φυσικῶν θελήσεων καί ἐνεργειῶν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θά ἦτο ὀπωσδήποτε θετικόν βῆμα πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος. Δυστυχῶς ὅμως ἐκ τῆς ὡς ἄνω διατυπώσεως εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις δέν προκύπτει τοῦτο, ἔστω καί ἐάν ἐχρησιμοποιήθῃ ἡ ὀρθόδοξος ὀρολογία “φυσικὴ θέλησις” καί “φυσικὴ ἐνέργεια”.

Ὡς προελέχθη, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀναγνωρίζουν εἰς τὴν ὑποστατικὴν ἔνωσιν μόνον τὸν λόγον τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων, ἐνῶ ἀγνοοῦν ἢ ἀρνοῦνται τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς αὐτῶν ἐν τῇ ἐνώσει. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν δέν διστάζουν νά ὁμολογήσουν τὰς φυσικὰς ιδιότητας καί λειτουργίας ἐκατέρας τῶν φύσεων, ἀρνοῦνται ὅμως νά δηλώσουν μετὰ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις καί δύο ἐνεργείας ἀντιστοιχοῦς πρὸς τὰς δύο φύσεις⁶¹. Λόγω τῶν ἐσφαλμένων θεολογικῶν του προϋ-

60. «Ἡ ἔνωσις τῶν φύσεων ἦτο ὑποστατικὴ, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Σεβήρος ἐννοεῖ ὅτι “ἐν τῇ ἐνώσει μετὰ τοῦ προαιωνίου Λόγου ἡ σὰρξ ἐσχηματίσθη καί ἦλθεν εἰς ὑπαρξιν καί ἐν τῇ συνδρομῇ μετ’ Αὐτοῦ ἐγένετο αὕτη συγκεκριμένη ἐν τῇ ἐνώσει. Οὕτω, ἐκ δύο, δηλονότι θεότητος καί ἀνθρωπότητος, ὁ Χριστός γνωρίζεται ἀδιαιρέτως εἰς Ἐμμανουήλ”. Ὅθεν ἡ ἐκφρασις “ὑποστατικὴ ἔνωσις” σημαίνει διὰ τὸν Σεβήρον ὅτι ἐν Χριστῶ ἐγένετο συνδρομὴ ὄσων ἢ θεότης τοῦ Υἱοῦ παρέχει καί ὄσων μία ἐξατομικευμένη ἀνθρωπότης συνεισφέρει. Ἡ φράσις σημαίνει ἐπίσης τὸν ἀπολύτως ἐσωτερικόν καί προσωπικόν χαρακτήρα τῆς ἐνώσεως» (V. C. Samuel, *One Incarnate Nature...*, ἐνθ’ ἀνωτ., σελ. 87).

61. «Ὅταν ἀναθεματίζωμεν τοὺς βεβαιοῦντας περὶ τοῦ Ἐμμανουήλ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν, καθὼς καί τὰς ἐνεργείας αὐτῶν καί τὰς ιδιότητας, δέν θέτομεν

ποθέσεων ὁ Σεβήρος ἀντιλαμβάνεται τὴν διαφορὰν ὡς διαίρεσιν⁶² καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀποδίδει τὰς θελήσεις καὶ ἐνεργείας εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς φύσεις τοῦ ἑνός κατὰ τὴν ὑπόστασιν Χριστοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν μίαν κατ' αὐτὸν σύνθετον φύσιν καὶ ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ⁶³. Ἀντιθέτως οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀναγνωρίζουν εἰς τὸν Χριστὸν δύο φυσικὰς θελήσεις καὶ ἐνεργείας, ἀντιστοιχοῦς πρὸς τὰς δύο ἐνεργητικὰς φύσεις, ἕνα δὲ καὶ τὸν αὐτὸν ἐνεργοῦντα καὶ θέλοντα φυσικῶς κατ' ἑκατέραν τῶν φύσεων, ἐπειδὴ μία εἶναι ἡ ὑπόστασις ἀμφοτέρων τῶν φύσεων⁶⁴.

Ἐπομένως, ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ ἐξαντλοῦσα τὴν περιγραφὴν τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως εἰς τὴν δῆλωσιν τῆς ἐνώσεως τῶν συνελθουσῶν φύσεων, τῆς θεότητος μετὰ τῶν ιδιοτήτων τῆς καὶ τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τῶν ἰδικῶν τῆς ιδιοτήτων, ἀφήνει ἀνοιχτὸν τὸ πεδίον διὰ σεβηριανὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου τῶν Κοινῶν Δηλώσεων καὶ σεβηριανὴν ἐρμηνείαν τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως. Ἐπίσης, μὴ ὀμιλοῦσα διὰ δύο θελήσεις καὶ δύο ἐνεργείας μετὰ τὴν ἔνωσιν κατὰ τὴν διπλὴν τῶν φύσεων, ἀφίσταται οὐσιωδῶς ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

γ) Συναφῶς πρὸς τὰ προηγουμένως λεχθέντα, ἰδιαίτερον προβληματισμὸν ἐγείρει καὶ ἡ διατύπωσις τῆς Κοινῆς Δηλώσεως: «Ὁ σαρκω-

αὐτοῦς ὑπὸ καταδίκην ἐπειδὴ ὀμιλοῦν περὶ φύσεων ἢ ἐνεργειῶν ἢ ιδιοτήτων, ἀλλὰ διότι λέγουν δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν καὶ ἀποδίδουν τὰς ἐνεργείας καὶ ιδιότητας εἰς ἑκάστην τούτων, ἐντεῦθεν διαιροῦντες αὐτάς μεταξὺ τῶν φύσεων» (V. C. Samuel, *One Incarnate Nature...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 88). Λίαν εὐστόχως εἶχεν ἐπισημάνει τοῦτο ὁ καθηγητὴς Παν. Τρεμπέλας ὡς ἀδιαμφισβήτητον στοιχεῖον μονοενεργητισμοῦ εἰς τὴν σκέψιν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, περὶ τοῦ ὁποίου βλ. *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 487.

62. Βλ. PG 91, 152D, 153B καὶ 470-477.

63. «Ποίας οὖν φύσεως ἰδίαν ἐνέργειαν εἴπωμεν τό βαδίζειν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἀποκρινάσθωσαν οἱ μετὰ τὴν ἔνωσιν ἡμῖν τὰς δύο φύσεις εἰσάγοντες. Τῆς θείας; Καὶ πῶς θεότητος ἴδιον, τό σωματικοῖς ἰέναι ποσίν; Ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπίνης; Καὶ πῶς οὐκ ἀλλότριον ἀνθρώπου τό ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας περιπατεῖν;... Ἀλλὰ πρόδηλον καὶ οὐδαμῶς ἀμφίβολον, εἰ μὴ ἐκόντες μεθύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος, ἑνός καὶ ἀμερίστου τυγχάνοντος, ἀμέριστος ὑπάρχει καὶ ἡ ἐνέργεια» (PG 86, 924CD).

64. «Ἐπειδὴ μὲν οὖν δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, δύο αὐτοῦ καὶ τὰ φυσικὰ θελήματα καὶ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας φαμέν. Ἐπειδὴ δὲ μία τῶν φύσεων αὐτοῦ ἡ ὑπόστασις, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φαμεν θέλοντα καὶ ἐνεργοῦντα φυσικῶς κατ' ἄμφω τὰς φύσεις» (ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἔνθ' ἄνωτ., Γ' (14) 58, σελ. 340).

θείς Λόγος εἶναι τό ὑποκείμενον πάσης θελήσεως καί ἐνεργείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἡ ἔκφρασις καθ' ἑαυτήν εἶναι ὀρθόδοξος: «ένός γάρ καί τοῦ αὐτοῦ τά τε θαύματα καί τά παθήματα γινώσκομεν»⁶⁵. Ἀποκεκομμένη ὅμως ἀπό τήν ἀναγκαίαν τῆς συνάφειαν, ἀφήνει περιθώρια διά μονοενεργητισμόν καί ἀπηχεῖ τήν σεβηριανήν διδασκαλίαν⁶⁶.

Ἐάν ἡ Κοινή Δήλωσις προϋπέθετεν ὅτι «ἄλλο ἐστίν ἐνέργεια καί ἄλλο ἐνεργητικόν καί ἄλλο ἐνέργημα καί ἄλλο ἐνεργῶν»⁶⁷, δέν θά περιωρίζετο εἰς τήν ἀνωτέρω διατύπωσιν, ἀλλά θά τήν συνεπλήρωνε δι' ἐκφράσεων ὡς «ἐνεργεῖ ἐκατέρα μορφή μετά τῆς θατέρου κοινωνίας» καί «τῆς φυσικῆς ἐν αὐτῇ τῇ μιᾷ ὑποστάσει διαφορᾶς γνωριζομένης τῶ μετά τῆς θατέρου κοινωνίας ἐκατέραν φύσιν θέλειν τε καί ἐνεργεῖν τά ἴδια καθ' ὃν δὴ λόγον καί δύο φυσικά θελήματά τε καί ἐνεργείας δοξάζομεν...», ἐκφράσεων περιεχομένων εἰς αὐτόν τόν Ὅρον τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁶⁸. Εἶναι γνωστός, ἄλλωστε, ὁ τιτάνιος ἀγών τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ κατά τῶν πρεσβευόντων ὑποστατικῆν τήν θέλησιν καί τήν ἐνέργειαν, τουτέστι κατά τοῦ Μονοθελητισμοῦ καί τοῦ Μονοενεργητισμοῦ, καταστάσεων αἱ ὁποῖαι δέν δύνανται νά ἀποκλεισθοῦν διά μόνης τῆς ἀνωτέρω δηλώσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς.

65. Ὁρος τῆς ΣΤ' Οἰκ. Συνόδου, ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 1, σελ. 224.

66. Κατ' αὐτήν δέν ἀναγνωρίζεται ἡ φύσις ὡς ἐνεργητική, ἀλλ' ἀντιστοίχως πρὸς τήν ταύτισιν φύσεως καί ὑποστάσεως ταυτίζεται τό ἐνεργητικόν (φύσις) πρὸς τόν ἐνεργοῦντα (ὑπόστασις). Λέγει λοιπόν ὁ Σεβήρος: «Ὁ ἐνεργῶν εἶναι εἷς, ὁ σεσαρκωμένος Θεός Λόγος. Αὐτός ἐπιτελεῖ τά ἀνήκοντα εἰς τόν Θεόν καθὼς καί τά ἀνήκοντα εἰς τόν ἄνθρωπον...». Καί ἀρκεῖται εἰς αὐτό. Ὅταν ἀναφέρεται εἰς τόν Τόμον τοῦ ἁγίου Λέοντος, ὀρίζοντος δύο φύσεις ἐνεργητικᾶς τῆς φυσικῆς τῶν ἐνεργείας, θεωρεῖ αὐτόν εἰσάγοντα δύο κέντρα ὑπάρξεως, ἦτοι δύο ἐνεργοῦντας. Βλέπε περὶ τούτων ἐν V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 335.

67. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (15) 59, σελ. 356, ὅπου διευκρινίζεται ὅτι «Ἐνέργεια μέν οὖν ἐστίν ἡ δραστική καί οὐσιώδης τῆς φύσεως κίνησις· ἐνεργητικόν δέ ἡ φύσις ἐξ ἧς ἡ ἐνέργεια προέισιν· ἐνέργημα δέ τό τῆς ἐνεργείας ἀποτέλεσμα· ἐνεργῶν δέ ὁ κεχρημένος τῇ ἐνεργείᾳ, ἦτοι ἡ ὑπόστασις».

68. Ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 1, σελ. 224.

5) Ἡ ὁμολογία μιᾶς θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ.

Ἔχει συμφωνηθῆ διὰ τῆς Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς σχετικῆς παραγράφου, οἱ μὲν Ὁρθόδοξοι νά ὁμιλοῦν περὶ δύο φύσεων ἐν Χριστῷ ἠνωμένων ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως, οἱ δὲ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ὁμιλοῦν περὶ μιᾶς ἠνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ, ἐφ' ὅσον δέν ἀρνοῦνται τὴν συνεχῆ δυναμικὴν παρουσίαν ἐν Αὐτῷ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως. Καὶ ταῦτα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ὡς νά ἐπρόκειτο περὶ ταυτοσῆμων ὁμολογιῶν πίστεως.

Ἡ παραχώρησις ἐν προκειμένῳ τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς πρὸς τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους ἔγκειται εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ὁμολογίας ἐκείνων ὡς ὀρθοδόξου, τὸ ὁποῖον βεβαίως δέν εὐσταθεῖ.

Κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν πρέπει, πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὄλου μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως, νά ὁμολογῆται ὄχι μόνον ἢ κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἐνότης, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν φύσεων ἐν τῷ Χριστῷ⁶⁹. Τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἐν ἀρρήκτῳ ἐνότητι καὶ τὴν θεολογίαν τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς περὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνότητος ἐν Χριστῷ μὴ ἀναιρουμένης τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων καὶ τὴν θεολογίαν τῆς Δ' περὶ τῆς φυσικῆς διαφορᾶς μὴ ἀναιρούσης τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν⁷⁰.

69. «Εἰ τοίνυν αἰεὶ μὲν ἡ ἔνωσις ἔστηκεν, αἰεὶ δὲ καὶ τὰ ἐνωθέντα μένει ἀσύγχυτα· αἰεὶ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνωθέντων σφίζεται διαφορὰ, δι' ἣν ὁ ἀριθμὸς παρελήφθη κατὰ τοὺς Πατέρας· πῶς οὐκ ἀνάγκη... καὶ δύο φύσεις εὐσεβῶς λέγειν ἐπὶ δηλώσει τῆς τῶν συνελθόντων διαφορᾶς, καὶ πάλιν μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην ὁμολογεῖν, πρὸς ἔνδειξιν τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως, μὴδ' ἐτέρας τῶν φωνῶν, τούτων δηλονότι, διὰ τῆς ἐτέρας ἀναιρουμένης, ὡς δοκεῖ τισιν ὑπόθεσιν σοφίας ποιουμένοις τὸ ἄσοφον· ἵνα μὴ σύγχυσις ἢ διαίρεσις παρεισάγηται; Σιωπῶντες γὰρ τὴν προσφόρως δηλοῦσαν τὴν διαφορὰν φωνῆν, τῇ συγχύσει χώραν ἔχειν παρέχομεν· μὴ λέγοντες δὲ πάλιν τὴν τῆς ἐνώσεως σημαντικὴν, πῶς τὴν διαίρεσιν τροπώσασθαι οὐ γινώσκομεν... ἐτέρα γὰρ τούτων τῆς ἐτέρας κεχωρισμένως ἐκφωνουμένη, ἀτελής τέ ἐστιν, ὅσον πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὄλου μυστηρίου, μὴ συνεπαγομένη τὴν ἄλλην συνήγορον» (PG 91, 480AB).

70. Ἀντιθέτως ὁ Σεβήρος θεωρεῖ ἀντιμαχομένας τὰς ὁμολογίας δύο φύσεων καὶ μιᾶς ὑποστάσεως: «Εἶναι σαφές εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνατραφῆ καὶ ἔχουν μορφωθῆ μὲ τὸ ἐλάχιστον μέτρον ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ὅτι εἶναι ἀντιφατικόν νά ὁμολογοῦνται διὰ τὸν Χριστὸν δύο φύσεις ἀλλὰ μία ὑπόστασις. Διότι ὁποῖος ὁμιλεῖ διὰ μίαν ὑπόστασιν ὀφείλει νά ὁμολογεῖ μίαν φύσιν» (Πρὸς Νηφάλιον, ἐν V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 344).

Πληροῖ ὁμως ἡ ὁμολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων τάς προϋποθέσεις αὐτάς, ὥστε νά θεωρηθῆ ὀρθόδοξος;

Νομίζομεν, ὄχι.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ὑποστατικήν ἐνότητα, λέγει ἡ δῆλωσις: «Ὅσοι ἐξ ἡμῶν ὁμιλοῦν περί μιᾶς ἡνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ». Δηλαδή τό καθ' ὑπόστασιν ἐν τό ὀνομάζουσαν «μία ἡνωμένην θεανθρωπίνην φύσιν». Καί εἰς τοῦτο συνίσταται κατ' ἀρχήν ἡ παραχώρησις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς.

Ἰπὸ τήν ἔκφρασιν «μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις» οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐννοοῦν τήν «σύνθετον φύσιν», ἔστω καί ἂν εἰς τήν Κοινήν Δήλωσιν δέν λέγεται αὐτολεξεί. Σεβηριανός ἐκπρόσωπος αὐτῶν λέγει: «Τό «μία» εἰς τήν φράσιν «μία σεσαρκωμένη φύσις» δέν εἶναι μία (ἀριθμητικῶς) ἀπλή... Ὡς «μία σεσαρκωμένη φύσις» ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι μία σύνθετος φύσις»⁷¹. Ὁ δέ ἀρμένιος Καθολικός Καρεκίν Σαρκισσιάν λέγει: «... διά τούς λέγοντας «δύο φύσεις εἰς ἐν πρόσωπον», αὕτη ἡ τελευταία ἔκφρασις καθίσταται κενόν γράμμα, ἐάν οἱ συγγραφεῖς τῆς δέν δέχωνται μία ἐνότητα ἐν τῇ φύσει»⁷².

Τοιαύτην ἐννοιαν ἔχει καί ἡ ἐμφιλοχωρήσασα εἰς τήν Α' Κοινήν Δήλωσιν καθαρώς μονοφυσιτική ἔκφρασις «ἡ ὑπόστασις καί ὡς διακεκριμένη ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου», εἰς τήν ὁποίαν ἡ λέξις φύσις οὐδόλως δύναται νά ἐρμηνευθῆ ὡς ὑπόστασις, ἀλλά μόνον ὡς μία φύσις, καί μάλιστα εἰς σαφή ἀντιδιαστολήν πρός τήν ὀρθόδοξον ἔκφρασιν «δύο φύσεις τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου».

Ἐναντίον τῆς συνθέτου φύσεως ἔχουν γραφῆ σημαντικώτατα ἔργα τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, εἰς τά ὁποῖα ἀποδεικνύεται πάντῃ ἀπόβλητος ἡ «σύνθετος φύσις»⁷³. Παραθέτομεν ἐνδεικτικῶς τό θέσιν συμπεράσματος ἐπέχον ἀπόσπα-

71. V. C. Samuel, *One Incarnate Nature...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 87-88.

72. Karekin Sarkissian, *The Doctrine of the Person of Christ in the Armenian Church*, Unofficial Consultation between theologians of Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches, GOTR, τόμ. X:2, Winter 1964-1965, σελ.110.

73. Ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἐπιστολαί Πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον, περί τῶν ὀρθῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ δογμάτων καί κατά Σεύηρου τοῦ αἰρετικοῦ (PG 91, 460-509), Πρός Πέτρον ἰλλούστριον, λόγος ἐπίτομος κατά τῶν Σεύηρου δογμάτων (PG 91, 509-533), Περί κοινοῦ καί ἰδίου, τουτέστιν οὐσίας καί ὑποστάσεως, πρὸς Κοσμάν τόν θεοφιλέστατον διάκονον Ἀλεξανδρείας (PG 91, 544-576). Ἐπίσης ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Πρὸς τόν ἐπίσκοπον δῆθεν τοῦ Δαριαίας τόν Ἰακωβί-

σμα ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου Μαξίμου: «Εἰ τοίνυν μέγας καί φοβερός ἐξ ἀνάγκης ἔπεται κίνδυνος, κατὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν τοῦ λόγου δύναμιν, τοῖς λέγουσιν ἓν κατὰ τὴν φύσιν εἶναι τὸν Χριστόν, ἤγουν μίαν φύσιν, εἴτε ἀπλῶς λεγομένην, εἴτε σύνθετον· καὶ ταύτην εἴτε γενικὴν ἤγουν κοινήν, εἴτε μοναδικὴν ἤγουν ἰδικήν· πάση φυλακῇ τὰς ἑαυτῶν καρδίας τῆς τοιαύτης δόξης τηρήσωμεν καθαρὰς, ἵνα καὶ τῆς ἐπ’ αὐτῇ μελλούσης ἀπειλῆς ἐλευθερωθῶμεν»⁷⁴.

Εἶναι κατὰ τὰ ἀνωτέρω σαφές ὅτι ὑπὸ καμμίαν προϋπόθεσιν δέν ἀποτελεῖ “φύσιν” τὸ ὑποστατικῶς ἓν ἐν τῷ Χριστῷ. Διότι, κυριολεκτούμενον “φύσις” συνεπάγεται σύγχυσιν φύσεων, ἔστω καὶ ἂν καθ’ ὁμωνυμίαν λέγεται τὸ “ἀσυγχύτως” εἰς μίαν σύνθετον φύσιν κατηγορουμένην τῆς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ· ὅπως ὅμως ἀνύπαρκτον, καθ’ ὅσον δέν ὑπάρχει ἐπὶ Χριστοῦ κατηγορούμενον εἶδος, δηλαδὴ πολλαὶ ὑποστάσεις Χριστοῦ, πολλοὶ Χριστοὶ ἔχοντες κατηγορουμένην τὴν αὐτὴν φύσιν⁷⁵.

Ἄς ἔλθωμεν καὶ εἰς τὴν προϋπόθεσιν, ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ἡ Κοινὴ Δήλωση καθιστᾷ ἀποδεκτὴν ὑπὸ τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τὴν “μίαν ἡνωμένην θεανθρωπίνην φύσιν”. Αὕτη εἶναι ἡ συνεχῆς δυναμικὴ παρουσία ἐν Χριστῷ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως. Τί σημαίνει ἡ ἔκφρασις αὕτη διὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους;

Ἐκ τῶν κειμένων των πληροφοροῦμεθα ὅτι:

- Ἔχει ἀντιευτυχιανικὸν χαρακτῆρα καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Σεβήρου διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀκραίου μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Σεργίου τοῦ Γραμματικοῦ, πρεσβεύοντος θεῖαν μόνον οὐσίαν καὶ θείας ιδιότητος ἐν Χριστῷ.

- Σημαίνει κατ’ αὐτοὺς τὴν διατήρησιν πραγματικῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καί,

- Κατανοεῖται εἰς τὰ πλαίσια τῆς συνθέτου φύσεως, ὅποτε συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὸν μονοενεργητισμὸν καὶ τίθεται ἄντικρυς πρὸς

την (PG 94, 1436-1502), *Περί συνθέτου φύσεως, κατὰ Ἀλεξάνδρον* (PG 95, 112-125), *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, Γ’ (3) 47, (5) 49, (6) 50, (7) 51, (8) 52.

74. PG 91, 521A.

75. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 292.

τήν διδασκαλίαν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί τόν Τόμον τοῦ ἁγίου Λέοντος⁷⁶.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω διασαφήσεων συμπεραίνεται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διά τῆς ἀνωτέρω ἐκφράσεως δέν ἀναγνωρίζουν ἐν Χριστῷ δύο φύσεις διακεκριμένας καί ἀριθμουμένας κατά τόν λόγον τῆς φυσικῆς διαφορᾶς αὐτῶν. Διά τοῦτο ὁ ἅγιος Φώτιος σημειώνει: «Ὅτι τῶν ἀπό Σεβήρου ληρούντων ὡς ἐννοεῖν μὲν χρή τό ἑτεροειδές καί ἑτεροφυές τῶν εἰς ἐνότητά ἀφραστον συνεληλυθῶτων, μή χρῆναι δέ λέγειν ταῦτα, πλατύν μὲν γέλωτα τῆς ἀνοίας αὐτῶν ὁ ἱερός ἀνήρ καταχεῖ»⁷⁷.

Ἐπομένως, τόσον διά τήν σύγχυσιν τήν εἰσαγομένην διά τῆς “μιας ἡνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως” ὅσον καί διά τήν ἄρνησιν τῆς οὐσιώδους ὑπάρξεως τῶν δύο φύσεων τήν σημαινομένην διά τῆς φράσεως “συνεχῆς δυναμική παρουσία τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου” ἐν Χριστῷ, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ὁμολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν πληροῖ τάς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις ὡς πρός τήν δήλωσιν τοῦ ὄλου μυστηρίου. Ἀντιθέτως, διά τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν ἐπαναδιακηρύσσεται εἰς τήν Κοινήν Δήλωσιν ἡ σύνθετος φύσις τῆς σεβηριανῆς παραδόσεως.

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ Ἱερά Κοινότης οὔτε ἀνέγνωσε κακῶς οὔτε παρενόησε, ἀλλ’ οὔτε καί παρεποίησεν –ἀθελήτως ἢ σκοπίμως– τά σχετικά κείμενα τῶν Κοινωνῶν Δηλώσεων, ὡς ὄλως ἀστόχως γράφεται ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἑλβετίας. Διότι τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱεράς Κοινοτήτος (παρ. 5), καταγγέλλον «τήν παραδοχήν ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν τήν αὐτήν πρός ἡμᾶς Χριστολογικὴν πίστιν»,

76. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ’ ἀνωτ., σελ. 371-372. Βλέπε καί σχετικὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος ὡς ἰδιοτήτων καί ὄχι ὡς φύσεων: «Ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης εἶναι ἡνωμένοι ἐν Αὐτῷ κατά μίαν πλήρη ἔνωσιν, τ. ἔ. κατ’ οὐσίαν, ὑπόστασιν καί φύσιν. Δέν ὑπάρχει χωρισμός καί διαίρεσις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Κυρίου... Αὐτός εἶναι ΜΙΑ φύσις ἐκ δύο φύσεων. Μέ ἄλλας λέξεις, δυνάμεθα νά ὁμιλῶμεν περὶ δύο φύσεων πρό τῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ μετὰ τήν ἔνωσιν δέν εἶναι παρά ΜΙΑ φύσις, ΜΙΑ φύσις ἔχουσα τάς ιδιότητας τῶν δύο φύσεων» (Anba Gregorius, *The Christological Teaching of the non-Chalcedonian Churches*, περιοδ. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, τόμ. ΝΑ’ (1952-1969), σελ. 76).

77. PG 103, 989C.

ἀνεφέρετο εἰς τὴν 9ην αὐτὴν παράγραφον τῆς Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως, ὅπου ἡ ὁμολογία ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων “μιας ἡνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως” φέρεται ὡς ταυτόσημος πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν. Οὐδόλως δὲ ἀνεφέρετο εἰς τὴν 5ην παράγραφον τὴν περιέχουσαν τὴν ἔκφρασιν «μίαν... θεανθρωπίνην ὑπαρξιν» καὶ μὴ σχετιζομένην πρὸς τὴν ὡς ἄνω παραδοχὴν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄλλὰ τίθεται πλέον καίριον τὸ ἐρώτημα:

Πῶς ὁ Σεβ. Ἐλβετίας, ἐνῶ βεβαιοῖ ὅτι ἡ φράσις “μία θεανθρωπίνη φύσις” «δι’ οὐδεμιᾶς διευκρινήσεως θά ἡδύνατο νά ἐρμηνευθῆ καὶ ὀρθοδόξως» (σελ. 13), προσυπέγραψεν ὡς Συμπρόεδρος τοῦ Διαλόγου τὴν κακόδοξον αὐτὴν ἔκφρασιν τῆς 9 παραγράφου τῆς Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως ὡς ταυτόσημον πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν;

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὸ ὅτι ἐζητήθη νά διευκρινισθοῦν αἱ ἐκφράσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων αἱ ἐπιδεχόμεναι διπλῆς ἐρμηνείας, τοῦτο σημαίνει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος δι’ οἰκοδομητικόν εἰς βάθος διάλογον, ἐκ τοῦ ὁποίου θά προκύψῃ σαφῆς ἀντίληψις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν φρονημάτων τῶν σήμερον διαλεγόμενων Ἀντιχαλκηδονίων καὶ ἐνδεχομένως καὶ ἡ μεταστροφή των εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, οὐχὶ δὲ τὴν ἔκφρασιν καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας περὶ τῆς αἰρετικῆς διδασκαλίας τῶν “Πατέρων” των, τοὺς ὁποίους οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας κατατάσσουν μεταξὺ τῶν αἰρεσιαρχῶν⁷⁸. Διάκρισιν μεταξὺ τῶν ἐν ἀμετανοησίᾳ ἀποθανόντων αἰρεσιαρχῶν καὶ τῶν ζώντων αἰρετικῶν, ἀπὸ σωτηριολογικῆς ἀπόψεως, εὐστόχως ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς λέγων: «Εἰ δὲ μόνον ἐπηρεάζουσι διαβάλλοντες τοὺς τὴν ἀληθῆ τοῦ μυστηρίου καταγγέλλοντας πίστιν, δι’ ἣν νοσοῦσι φιλοδοξίαν, αὐτοὶ δώσουσι τῷ Θεῷ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὑπὲρ ὧν εἰς πλάνην συνήρπασαν, οἳ γε πεπληρωκότες τοῦ παρόντος βίου τὸν

78. Ἁγ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, *Συνοδικὴ Ἐπιστολή*, ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ’ ἄνωτ., τόμ 1, σελ. 216-217: «Ἀνάθεμα τοίνυν εἰσαεὶ καὶ κατὰθεμα, ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος, Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, ἔστωσαν, πρῶτον μὲν Σίμων ὁ Μάγος... μεθ’ ὄν... Εὐτυχῆς, Δίοςκορος ὁ Εὐτυχῆως ὑπερασπιστῆς καὶ συνήγορος,... μεθ’ ὧν ἀπάντων καὶ πρό πάντων καὶ μετὰ πάντας καὶ κατὰ πάντας καὶ ὑπὲρ πάντας ἔστω καὶ Σεβήρος ἀνάθεμα.... Ἐπαντας τοίνυν τοὺς προαναφερομένους αἰρεσιάρχας καὶ τὰς μετὰ τούτους ὀνομασθείσας δυσσεβεστάτας αἰρέσεις καὶ σχίσματα ἀναθεματίζω...».

δόλιχον. Οἱ δέ περιόντες, Θεόν σχοίεν αὐτούς μεταβάλλοντα καί πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν αὐτούς ἄγοντα τῆς ἀληθείας»⁷⁹.

Ὅτι δέ ἐζητήθη νά διευκρινισθοῦν θεολογικῶς αἱ ἀνωτέρω ἐκφράσεις καί δέν ἐδόθη ἀπάντησις, δέν εἶναι σχῆμα λόγου. Τὴν 1/14 Φεβρουαρίου 1994 ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Εἰσήγησίν της περὶ τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ἔγραφε: «Νομίζομεν ὅτι τό “θεωρία μόνη” εἶναι δεκτικὸν μονοφυσιτιζούσης ἐρμηνείας καί δέον νά διευκρινισθῆ ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως»⁸⁰.

Ἡ “ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως διευκρίνησις” τῶν διαφορουμένων ἐκφράσεων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων εἶναι τό ζητηθέν καί ὑπὸ τῆς Ἱεράς Κοινότητος διὰ τοῦ Ὑπομνήματος αὐτῆς. Ἡ Ἱερά Κοινότης γράφουσα «ἐζητήθη ὅπως οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας διευκρινήσουν τοὺς ὅρους τούτους» ἐπιμένει νά ζητῆ παρὰ τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς σαφεστέραν ἔκθεσιν περὶ τοῦ τί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐννοοῦν διὰ τῶν ὡς ἄνω ἐκφράσεων. Ἐφ’ ὅσον ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ δέν ζητεῖ ἢ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν παρέχουν σαφεῖς ὀρθοδόξους ἐπεξηγήσεις διὰ τὰ θέματα αὐτά, ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας δέν δύναται νά ἀναπαυθῆ ὅτι θά πραγματοποιηθῆ ἔνωσις ἐν τῷ αὐτῷ φρονήματι καί τῇ αὐτῇ ὀρθοδόξῳ πίστει.

79. PG 91, 573D-576A.

80. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 288. Τὴν 16/29 Δεκεμβρίου 1994 ἕτερον ἀγιορειτικὸν κείμενον ἐπεσήμαινεν: «Οὐδόλως ὅμως ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ὅρου “τῆ θεωρία μόνη”, παρέχει ἐρείσματα διὰ τὴν ἀποδοχὴν οἰασδήποτε σεβηριανῆς ἐρμηνείας τοῦ ὅρου τούτου, ἧτοι τῆς ἐν ποιότητι μόνον φυσικῇ –καί οὐχί πραγματικῆς καί οὐσιώδους– διαφορᾶς τῶν δύο φύσεων. Ἐπίσης τὸν χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν Α΄ κοινὴν δήλωσιν ὅρον “ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις” θεωροῦμεν παραχώρησιν τῶν Ὁρθοδόξων πρὸς τοὺς μονοφυσιτιζόντας Ἀντιχαλκηδόνιους, ἡ ὁποία δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ δεκτὴ ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως... Σημειωτέον ὅτι μέ ἄλλας δηλώσεις τῶν ἀντιχαλκηδόνιων Πατριάρχων καί θεολόγων ὁμολογοῦν ὅτι μετὰ τὴν ἔνωσιν δέν δύναμεθα νά ὁμιλῶμεν περὶ δύο φύσεων. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ δήλωσις τοῦ Κόπτου Πατριάρχου... Αὐταὶ αἱ δηλώσεις γινόμεναι κατὰ τό ἴδιον χρονικὸν διάστημα μέ τοὺς ἐπισήμους διαλόγους ἐπιβάλλουν τὴν ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως διευκρίνησιν τῶν διατυπώσεων ἐκεῖνων τῶν ἐπισήμων κοινῶν δηλώσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι δεκτικαὶ ὀρθοδόξου καί ἀντιχαλκηδονίου ἐρμηνείας» (Περιοδ. *Παρεμβολή*, τευχ. 29/1994, σελ. 8-9).

**6) Αἱ νεώτεροι ὀνομασίαι: Προχαλκηδόνιοι,
Μή-Χαλκηδόνιοι καὶ Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι.**

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἐδέχοντο τὴν ὀνομασίαν “μονοφυσίται”, ἀλλὰ ἀπῆτησαν τὴν χρησιμοποίησιν καταλληλοτέρου ὀνόματος. Ἐθεωρήθη ἀναγκαία ἡ προᾶξις αὕτη διὰ τὴν ὁμαλωτέραν διεξαγωγὴν τοῦ διαλόγου καὶ ἐχαρακτηρίσθησαν τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα ὡς τεχνικοὶ ὄροι (*terminus technicus*), δεσμευτικοὶ διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους μόνον εἰς τὰ πλαίσια τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου.

Αἱ Διορθόδοξοι Ἐπιτροπαὶ ἀπεδέχοντο σταδιακῶς ἀλλαγὰς εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀρχικῶς συνεφωνήθη ἡ ὀνομασία Ἀντιχαλκηδόνιοι, κατόπιν Προχαλκηδόνιοι, ἔπειτα Μή-Χαλκηδόνιοι, Ἀρχαῖοι Ἀνατολικοί, καὶ τέλος Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι. Τό δέ τολμηρότερον, εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις ὀνομάζονται οἱ Ὁρθόδοξοι καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὡς “αἱ δύο οἰκογένειαι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν”.

Τό ζήτημα τῆς ὀνομασίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων “ἐκκλησιῶν” εἶναι σοβαρώτατον, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς νέας ὀνομασίας των. Δέν ἀποτελοῦν πλέον αἱ νεώτεροι ὀνομασίαι των τεχνικούς ὄρους πρὸς διευκόλυνσιν τῶν διαβουλεύσεων, ἀλλὰ δίδεται εἰς αὐτοὺς λόγῳ τῶν πορισμάτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τό σχετικόν περιεχόμενον. Οὐδέποτε ὅμως οἱ ἅγιοι Πατέρες συνεχώρησαν παραχωρήσεις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ὄρων, ἔστω καὶ ἂν ἐνίστε ἀπεδέχθησαν κατὰ συγκατάβασιν οἰκονομίαν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ὀνομάτων. Λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «Οὐ γὰρ περὶ φωνῶν ὁ λόγος τοῖς Πατράσιν, ἀλλὰ περὶ πραγμάτων. Ὅθεν φωνὰς μὲν παραχωροῦντας τοὺς Πατέρας εὐρομεν· ἐννοίας δέ οὐδαμῶς»⁸¹.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι ἀπεδέχθημεν τὸν ὄρον “Ἀντιχαλκηδόνιοι” διὰ τοὺς Κόπτας, Ἀρμενίους, Ἰακωβίτας κ.λπ., διότι ὁ θεολογικὸς Διάλογος ἀπῆτει συγκατάβασιν εἰς τό αἴτημά των περὶ τῆς ὀνομασίας των, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦ ὄρου αὐτοῦ δέν ἀμφισβητεῖται ἡ ἀρνητικὴ ἔναντι τῆς ἁγίας Δ΄ Συνόδου τοποθέτησίς των καὶ ἡ ἀρνησις τῆς δογματικῆς τῆς διδασκαλίας.

81. PG 91, 273C.

Θεωροῦμεν ὁμῶς ἀπαράδεκτον τὴν παραχώρησιν, τὴν ὁποίαν ἐμπεριέχουν καὶ ὑποδηλώνουν αἱ λοιπαὶ ὀνομασίαι. Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ ὤφειλε νὰ διευκρινίσῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ ὅρος “μονοφυσίται” εἶναι ἱστορικῶς καὶ δογματικῶς ὀρθός καὶ ὅτι χρησιμοποιοῦσα συγκαταβατικῶς τὸν ὅρον “ἀντιχαλκηδόνιοι” δέν ἀφίσταται οὐσιαστικῶς ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς.

Ἱστορικῶς μὲν εἶναι ὀρθός, διότι αἱ πρῶται μαρτυρίαι περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ὅρου “μονοφυσίται” ὑπάρχουν εἰς συγγραφάς τῶν ἁγίων Πατέρων ἐναντίον τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καὶ ὄχι τῶν ἤδη ἀπὸ τῆς Δ΄ Συνόδου ἀναθεματισθέντων εὐτυχιανιστῶν. Εἰς τὸ *Περὶ αἱρέσεων* ἔργον τοῦ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Αἰγύπτιοι, οἱ καὶ Σχηματικοί, καὶ Μονοφυσίται... ὧν ἀρχηγὸς Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς... Ἰάκωβος ὁ Σύρος... Σευῆρος ὁ τῶν Ἀντιοχείων φθορεὺς, καὶ ὁ τὰ μάταια πονήσας Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης...»⁸². Ὁ αὐτός, εἰς τὸ ἔργον τοῦ *Ἐκθεσις ἀκριβῆς τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως*, γράφει: «Περὶ τῶν δύο φύσεων κατὰ Μονοφυσιτῶν» (Γ' (3) 47), ἀνατρέπων τὰς δοξασίας ὄχι τοῦ Εὐτυχοῦς, ἀλλὰ τῶν συγχεόντων τὰς φύσεις εἰς μίαν σύνθετον φύσιν.

Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ὁμοίως σημειώνει: «Ὅσιον λοιπόν... διὰ βραχέων εἰπεῖν, πόθεν ἤρξατο καὶ ἡ τὴν σύγχυσιν δογματίζουσα τῶν Μονοφυσιτῶν αἵρεσις, καὶ ἐκ ποίων αἱρέσεων καὶ δρακόντων ἀρχαίων τὸν ἰὸν ἐθήλασε... Μετὰ γοῦν χρόνους τινὰς γέγονε Τιμόθεος ἐπίσκοπος τῶν Μονοφυσιτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ...».

Εἶναι δέ καὶ δογματικῶς ὀρθός, διότι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρεσβεύουν ὅτι τὸ ἀποτελεσθὲν ἐν Χριστῷ ἐν εἶναι μία φύσις. Εἴτε ἡ φύσις αὐτὴ κατανοηθῆ κατὰ τὸν Τιμόθεον Αἰλουρον ὡς «μόνη θεότης, εἰ καὶ σεσάρκωται»⁸³, εἴτε κατὰ Σεβῆρον ὡς σύνθετος φύσις, τῆς ὁποίας τὰ συνθετικὰ μέρη μόνον “κατ’ ἐπίνοιαν” καὶ “ποιότητι φυσικῇ” εἶναι δύο καὶ ὄχι ποσοτικῶς καὶ οὐσιωδῶς, τότε δικαίως ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων μονοφυσίται καὶ ὀρθῶς πρέπει νὰ ὀνομάζωνται ἔτσι, μέχρις ὅτου ὁμολογήσουν «τὴν φωνήν, δι’ ἧς οἱ Πατέρες ἐδήλωσαν τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων», τὸν ἀριθμὸν δηλονότι τῶν δύο φύσεων, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς καὶ ἅ πέφυκεν ὁ Χριστός.

82. PG 94, 741A-744A.

83. PG 89, 208C.

Ὀλίσθημα πρέπει νά χαρακτηρισθῆ καί ἡ ὀνομασία “Προχαλκηδόνιοι”, διότι ὑποδηλώνει ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διετήρησαν τήν πίστιν τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Συνόδων Νικαίας, Κων/λεως καί Ἐφέσου. Πῶς ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή ἀπεδέχθη μίαν τοιαύτην ἐκδοχὴν ἀντίθετον πρὸς τήν πίστιν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, κατὰ τήν ὁποίαν ὁ Διόσκορος τήν πίστιν παρέτρωσε καί εἶναι συνήγορος καί ὁμόφρων Εὐτυχοῦς;

Ἀνακριβής, ἄν καί μετριοπαθέστερος, εἶναι καί ὁ ὄρος “Μή-Χαλκηδόνιοι”, διότι συσκιαίνει τό σπουδαιότερον στοιχεῖον τῆς ταυτότητος τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: τήν ἄρνησιν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί τοῦ δογματικοῦ τῆς Ὁρου. Ἀντιθέτως, προβάλλει τήν ἀπαράδεκτον ιδέαν ὅτι ἀποτελοῦν μίαν παράλληλον καί ἐξ ἴσου ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καί παράδοσιν πρὸς τήν ἀκολουθοῦσαν τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας.

Τέλος, ἐντελῶς ἀπόβλητος εἶναι ὁ ὄρος “Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι”, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐξισοῦνται ἐκκλησιολογικῶς καί δογματικῶς πρὸς τήν ἀγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τοῦτο οὐδέποτε θά δεχθῆ ἡ συνείδησις τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος, ἐνόσω ἐμμένουν εἰς τὰς μέχρι τοῦδε θεολογικὰς των ἀρχάς.

Συμπερασματικῶς λέγομεν ὅτι δύνανται οἱ Ὀρθόδοξοι διαρκοῦντος τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου νά τοὺς ὀνομάζουν συγκαταβατικῶς Ἀντιχαλκηδονίους, χωρὶς ὅμως νά ἀρνοῦνται καί τήν ἀπονομήν τοῦ ὄρου “μονοφυσιταί”. Ἡ ἄρνησις τῆς ἀπονομῆς τοῦ ὄρου αὐτοῦ θά ἐσήμαινε ἄρνησιν τῆς συνοδικῶς ἐκπεφρασμένης ὀνομασίας των ὡς “συγχεόντων” καί “ἀναπλαττόντων μίαν φύσιν μετὰ τήν ἔνωσιν” (ἐκ τοῦ ὄρου τῆς Ε΄ Οἰκ. Συνόδου).

7) Ἡ ἀμνήστευσις τοῦ μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου.

Ἡ Ἱερά Κοινότης διὰ τοῦ Ὑπομνήματός τῆς ἐπεσήμανεν ὅτι ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Διαλόγου καταδικάζει μόνον τὸν Νεστοριανισμόν, τὸν Εὐτυχιανισμόν καί τὸν κρυπτονεστοριανισμόν τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου, ἐνῶ ἔπρεπε νά εἶχε καταδικάσει καί τὸν μετριοπαθῆ μονοφυσιτισμόν τοῦ Σεβήρου.

Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή παρεδέχθη ὅτι ὁ οὕτω λεγόμενος ἰδιότυπος ἢ μετριοπαθής ἢ συγκεκαλυμμένος μονοφυσισμός τοῦ Σεβήρου⁸⁴ δέν ἀποτελεῖ αἵρεσιν. Εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ παραχώρησις πρὸς τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους, καθ' ὅσον δέν εἶναι φρόνημα τῆς ἀγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας μας ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Σεβήρου εἶναι ὀρθόδοξος, ἔστω καί ἂν μελέται καί διατριβαί ἡμετέρων καί ξένων συγχρόνων θεολόγων ὑποστηρίζουν τήν “ὀρθοδοξίαν” τῆς.

Δυστυχῶς τά συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τό προκείμενον θέμα δέν ἀντικατοπτρίζουν τήν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀλλά νεωτέρων καί ἀντιθέτων πρὸς αὐτήν ἀντιλήψεων. Εἶναι δέ ἀληθές ὅτι, ἐάν δέν ληφθῆ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἡ διδασκαλία τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων Ε' καί ΣΤ' καί τῶν Τοπικῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς Συνόδων, εὐκόλως ὁ μελετητής τοῦ Σεβήρου παρασύρεται εἰς τήν ἄποψιν ὅτι ὁ αἰρεσιάρχης αὐτός ἔχει “ὀρθόδοξον” διδασκαλίαν⁸⁵.

Ἄπαντῶν ὁ Σεβ. Ἐλβετίας εἰς τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἀναφέρεται εἰς τό θέμα τοῦ μονοφυσισμοῦ τοῦ Σεβήρου διὰ τῶν παραγράφων τῶν σελ. 14 καί 15, θίγων πολλά θέματα ἱστορικοδογματικῆς ὑφῆς. Ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ Σεβασμιωτάτου συμπεραίνεται ὅτι: πρῶτον, ἡ Χριστολογικῆ διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου εἶναι ὀρθόδοξος· δεύτερον, δέν ὑφίσταται ἡ ἔννοια “μετριοπαθῆς μονοφυσισμός” τοῦ Σεβήρου, διότι ἡ διδασκαλία του ἢ εἶναι εὐτυχιανικῆ αἵρεσις ἢ δέν εἶναι αἵρεσις, ἀλλά διδασκαλία ἀκόλουθος ἐκείνης τοῦ ἁγίου Κυρίλλου· καί τρίτον, δέν πρέπει νά ἀμφιβάλλωμεν διὰ τήν “ὀρθοδοξίαν” τοῦ Σεβήρου καί τοῦ Διοσκόρου, διότι αὕτη ἔχει διαπιστωθῆ ἐγγυημένως ὑπό συγχρόνων ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων.

84. Ὁ ὅρος δέν ὑπάρχει εἰς τά ἔργα τῶν ἁγίων Πατέρων. Χρησιμοποιεῖται εἰς νεώτερα θεολογικά συγγράμματα πρὸς ἀντιδιαστολήν τοῦ μονοφυσισμοῦ τοῦ Σεβήρου ἀπό τόν εὐτυχιανισμόν. Βλ. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Ἀθῆναι 1978, σελ. 240-242, Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ Ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνειοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καί ἡ βᾶσις τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. ΑΕ', τεύχ. Δ' (1964), σελ. 565, Τοῦ αὐτοῦ, *The Problem of the Unification...*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 29.

85. Ἡ ὑπό τοιαύτας προϋποθέσεις ἐκπονηθεῖσα ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέου Θεοδώρου ἔχει παίξει, δυστυχῶς, καθοριστικόν ρόλον εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς ιδέας ὅτι ὁ Σεβήρος εἶναι κατὰ τήν διδασκαλίαν ὀρθόδοξος.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου εἶναι τελείως ἀπαράδεκτα, ἐξεταζόμενα ὑπό τῶ φῶς τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων καί τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Καί τοῦτο διότι:

α) Ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβῆρος εἶναι αἰρετικοί κατὰ κυριολεξίαν.

Εἰς τήν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκράτησε νά ἀποδίδεται ἡ ὀνομασία τοῦ αἰρετικοῦ εἰς πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἠστόχησαν περί τήν πίστιν καί διά τόν λόγον τοῦτον ἀπεκόπησαν ἀπό τήν ἐνότητα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τά πρόσωπα αὐτά ἀντιδιαστέλλονται ἀπό τοῦς σχισματικούς καί παρασυναγωγούς, οἱ ὁποῖοι διέρρηξαν μέν τήν κοινωνίαν των μετά τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά διά λόγους κανονικούς καί ὄχι δογματικούς⁸⁶.

Καί κατὰ πρῶτον μέν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὑποστηρίζουν μέχρι σήμερον ὅτι ἡ Δ' Σύνοδος ἔσφαλεν εἰς τό δόγμα, εἶναι νεστοριανική, διότι περιέλαβε τήν φράσιν «ἐν δύο φύσεσι» καί ἀπεδέχθη τόν νεστοριανίζοντα κατ' αὐτούς Τόμον τοῦ ἁγίου Λέοντος⁸⁷. Ἐπιπροσθέτως δέ, ὡς ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου προκύπτει, ὁ Διόσκορος δέν κατεκρίθη εἰς τήν Δ' Οἰκουμενικήν Σύνοδον μόνον ἐπειδή διέπραξε βιαιότητα εἰς τήν Ληστρικήν σύνοδον καί κληθεῖς εἰς ἀπολογία δέν προσήλθεν, ἀλλά καί διότι ἀθώωσε τόν αἰρετικόν Εὐτυχή καί καθήρεσε τόν ἅγιον Φλαβιανόν Κων/λεως ὡς αἰρετικόν. Καί ἡ ἀθώωσις τοῦ Εὐτυχοῦς καί ἡ ἄδικος καταδίκη τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ ὀφείλονται πρωτίστως εἰς τό ὅτι ἐνεφορεῖτο ὑπό αἰρετικοῦ φρονήματος, περί τοῦ ὁποῖου καί ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ δι' ἑαυτόν καί οἱ προεδρεύοντες συγκλητικοί ἐπεσήμαναν⁸⁸. Τοῦτο δέ ἐντοπίζεται εἰς

86. Ἡ διαφοροποίησις αὕτη μεταξύ αἰρετικῶν καί σχισματικῶν φαίνεται εἰς τήν *Πρός Ἀμφιλόχιον Κανονικήν Ἐπιστολήν* τοῦ Μ. Βασιλείου, τήν ὁποίαν ἐπικυρώνει ὁ β' κανὼν τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς, κατὰ τόν ἅγιον Νικόδημον τόν Ἄγιορείτην (*Πηδάλιον*, σελ. 586).

87. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 294.

88. «Διόσκορος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπε φανερώς διά τοῦτο καθήρηται Φλαυιανός, ὅτι μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις εἶπεν». Καί «Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι, καί ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον Διόσκορος ἔλεγεν τό ἐκ δύο φύσεων δέχομαι, τό δέ δύο οὐ δέχομαι· ὁ δέ ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λέων δύο φύσεις λέγει

τήν φράσιν του: «τό ἐκ δύο φύσεων δέχομαι, τό δέ δύο οὐ δέχομαι». Προφανῶς διότι, ἀνεπιγνώστως ἴσως διά τόν ἴδιον, δέν ἠκολούθει τήν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὡς ἐγένετο ἐμφανές εἰς τήν β' πρᾶξιν τῆς Δ' Συνόδου. Κατ' αὐτήν, μετὰ τήν ἀνάγνωσιν τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Νεστόριον καί τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Λέοντος πρὸς τόν ἅγιον Φλαβιανόν (Τόμος Λέοντος), «οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων πάντες οὕτω πιστεύομεν... Λέων καί Κύριλλος ὁμοίως ἐδίδαξαν. ἀνάθεμα τῷ μή οὕτω πιστεύοντι. αὕτη ἡ ἀληθινή πίστις. οἱ ὀρθόδοξοι οὕτω φρονοῦμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων. ταῦτα ἐν Ἐφέσῳ διατί οὐκ ἀνεγνώσθη; ταῦτα Διόσκορος ἔκρυψεν»⁸⁹.

Καί εἰς τὰς ἐπομένας ἁγίας Συνόδους ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος κατεδικάσθησαν διά δογματικούς λόγους.

Εἶναι λυπηρόννά ὑποστηρίζεται ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἑλβετίας καί ὑπό ἄλλων μελῶν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὅτι οἱ ἀνωτέρω αἵρεσιάρχαι κατεδικάσθησαν ὑπό τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μόνον διότι ἔσχισαν τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καί ὄχι διότι ἦσαν κατά τήν διδασκαλίαν αἱρετικοί. Τοῦτο δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τήν ἀληθειαν.

Οὐδεὶς βεβαίως ἀμφιβάλλει ὅτι αἱ ἅγιοι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ΣΤ' καί Ζ' ἀναθεματίζουν ὀνομαστί τόν Διόσκορον καί τόν Σεβήρον λέγουσαι: «ένός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπί τῶν δύο φύσεων τοῦ ἐνός τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τήν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολλιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξίᾳ συνάδουσας...» (Ὁρος ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου), καί «Εὐτυχῆ καί Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας ἀυλῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβήρον, Πέτρον καί τήν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειράν...» (Ὁρος Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

εἶναι ἐν τῷ Χριστῷ ἡνωμένας ἀσυγχύτως, καί ἀτρέπτως, καί ἀδιαιρέτως, ἐν τῷ ἐνὶ μονογενεῖ υἱῷ, τῷ σωτῆρι ἡμῶν. τίνοι τοίνυν ἀκολουθεῖτε; τῷ ἀγιωτάτῳ Λέοντι ἢ Διοσκόρῳ; οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν ὡς Λέων οὕτω πιστεύομεν. οἱ ἀντιλέγοντες Εὐτυχιανισταὶ εἰσιν» (Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καί θαψιλεστάτη συλλογή*, Παρίσιοι 1761, τόμ. II, σελ. 67 καί 154). Τό αὐτό μαρτυρεῖ καί ὁ V. C. Samuel, ἐν *The Council of Chalcedon...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 7.

89. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 111.

Εἰς τὰ Πρακτικά ὅμως τῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων ὑπάρχουν καί ἀάπολλαι μαρτυρία⁹⁰ περί τοῦ ὅτι ἡ αἰρετική διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου, τοῦ Σεβήρου καί τῶν ὁμοφρόνων του ἦτο ἡ ρίζα ἐκ τῆς ὁποίας ἀνεβλάστησαν αἱ αἰρέσεις τοῦ μονοθελητισμοῦ καί τῆς εἰκονομαχίας. Παραθέτομεν ὠρισμένας μόνον ἐξ αὐτῶν πρὸς ἀσφαλῆ πίστωσιν τῶν λεγομένων:

- Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Πάπα Ἀγάθωνος: «ἐν θέλημα, καί μίαν ἐνέργειαν τῶν δύο φύσεων διαβεβαιούμενοι [οἱ Μονοθεληταί] ἐν τῷ ἐνὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅπερ καί οἱ Ἀρειανοί, καί οἱ Ἀπολιναρισταί, καί οἱ Εὐτυχιανισταί, καί οἱ Τιμοθεανοί, καί οἱ Ἀκέφαλοι, οἱ Θεοδοσιανοί, καί οἱ Γαϊανῖται, καί πᾶσα παντελῶς αἰρετική μανία...»⁹¹. Καί «...ὅτι οἱ τοῦ καινοῦ δόγματος ἐφευρεταί τῶν αἰρετικῶν ἀκόλουθοι ἐδείχθησαν, καί οὐ τοῖς ἀγίοις πατράσιν ἐπόμμενοι...»⁹².

- Ἐκ τοῦ λιβέλλου τοῦ ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Στεφάνου, ὑποβληθέντος εἰς τὴν ἐν Λατερανῷ Σύνοδον (649) ἐπὶ ἀγίου Μαρτίνου Πάπα Ρώμης τοῦ Ὁμολογητοῦ: «...(τὴν ἀγίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν) ἐτάραξαν διὰ τῆς οἰκείας αἰρέσεως, ἐν πρώτοις μὲν Θεόδωρος ὁ τῆς Φαράν ἐπίσκοπος γεγωνῶς· ἔπειτα, Κῦρος ὁ Ἀλεξανδρείας, εἶτα Σέργιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καί οἱ τοῦτον διαδεξάμενοι Πύρρος καί Παῦλος· οὗτοι γάρ τὰ Ἀπολλιναρίου καί Σεβήρου ἀνεκαίνισαν δόγματα... [καί κατωτέρω]... διὸ παρακαλῶ τό ἐπεισελθόν ἐξαφανίσαστε σκότος τῆς Ἀπολλιναρίου, καί Σεβήρου τῶν δυσωνύμων αἰρέσεως διὰ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἀτόπως ἀναφυέν...»⁹³.

- Ἐκ τῆς ε' πράξεως τῆς ἀγίας Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπὶ Ταρσίου τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Κων/πόλεως: «...ταῦτα Φιλόξενος [ὁ Ξεναΐας, μονοφυσίτης] διδάσκων, ὁμοῦ τῇ διδασκαλίᾳ καί τοῦργον

90. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 433, 434, 443, 459, 464, 486, 487, 503, 504, 505, 506, 507, 514, 515, 548, 596-598, 613 (ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τοῦ μονοθελητισμοῦ πρὸς τὸν μονοφυσιτισμὸν τοῦ Σεβήρου). Ἐπίσης σελ. 740, 760, 765, 820 (ὅσον ἀφορᾷ τό εἰκονομαχικὸν φρόνημα τοῦ Σεβήρου καί τῶν ὁμοφρόνων του).

91. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 540.

92. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 550.

93. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 439 καί 441.

ἐπέφερε. πολλαχόθεν γοῦν ἀγγέλων μὲν εἰκόνας καταφέρων ἐξήλειψε, τὰς δὲ τὸν Χριστὸν τυπούσας εἰς ἀδύτους ἐταμίειε τόπους. Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης εἶπεν· ἀκούσωμεν ἱεροὶ ἄνδρες, τίνες οὐκ ἐδέξαντο τὰς σεπτὰς εἰκόνας... καὶ ἐκ τῶν μiasμάτων αὐτῶν οἱ τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως εἰσηγηταὶ ἔλαβον τὰς ἀφορμάς»⁹⁴.

- Ἐκ τῆς κατὰ τὴν στ' πρᾶξιν τῆς αὐτῆς Συνόδου ἀνασκευῆς τοῦ Ὄρου τῆς αἰρετικῆς συνόδου τῶν Χριστιανοκατηγόρων (ἐν Ἱερείᾳ), ὅπου οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀποδεικνύουν τὰς μονοφυσικὰς προϋποθέσεις τῶν εἰκονομάχων: «...τίς δὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς βδελύξεται, Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεὶ λέγοντας, καὶ τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἰρέσει ταύτην ἀποπλανᾶσθαι, αὐτῶν τούτους ἐχόντων καθηγητὰς καὶ προστάτας τῆς ἑαυτῶν μισολέκτου αἰρέσεως;... [καὶ κατωτέρω] ...καὶ ὡς θεοπασχίται εἰκόνα οὐκ ἀποδέχονται. ὡσαύτως καὶ Σεβήρος ὁ συγχυτικός οὐκ ἐδέξατο εἰκόνα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, καθὼς πλείστοι τῶν ἱστορικῶν διήγηται»⁹⁵.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος δὲν ἀφίστατο καὶ ἡ ἁγία Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐνότης καὶ συνοχὴ τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν θά ἐπέτρεπε τοιαύτην παραδοχὴν. Εἶναι ἐσφαλμένη ἡ κατόπιν “εἰδικῶν μελετῶν” διαμορφωθεῖσα γνώμη τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἑλβετίας ἐπαναλαμβανομένη εἰς τὸ ἀπαντητικὸν τοῦ ἄρθρου⁹⁶, ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπέφυγε νὰ συμπεριλάβῃ τοὺς Διόσκορον καὶ Σεβήρον μεταξύ τῶν ἤδη κατεγνωσμένων αἰρετικῶν, ἐπειδὴ ἀντελαμβάνετο τὴν αἵρεσίν των μόνον ὡς ἀπόσχισιν ἐκ τῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησίας, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς ἐκτροπὴν ἐκ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος. Θά ἐλέγομεν ὅτι ἡ γνώμη αὐτῆ εἶναι σοφιστικὴ καὶ παραπλανητικὴ. Διότι ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος διὰ τῆς Ψήφου τῆς ἀποδέχεται πλήρως τὰς τέσσαρας προηγηθείσας Συνόδους καὶ ὅσα αὐταὶ ἀποδέχονται, τοὺς δὲ μὴ ἀποδεχομένους αὐτάς κρίνει ἄλλοτρίους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας⁹⁷. Δὲν εἶναι προ-

94. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 819.

95. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 839. Βλ. καὶ *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι*., στόν παρ. τόμ. σελ. 186-188.

96. *Ἐπίσκεψις*, 521/31.8.95, σελ. 15.

97. Ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν σωζομένων μόνον λατινιστί, ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 192. Βλ. καὶ μεταφρασμένον ἑλληνιστί ἐν Μη-

φανής ἢ καταδίκη τῶν ἀρνούμενων καί πολεμούντων τήν Δ' Οἰκου-
μενικήν Σύνοδον Διοσκόρου, Σεβήρου καί λοιπῶν Μονοφυσιτῶν;

Εἰς τήν συνέχειαν τῆς Ψήφου λέγεται ὅτι οἱ Πατέρες τῆς ἁγίας
Συνόδου κατακρίνουν καί ἀναθεματίζουν τά “Τρία Κεφάλαια” «πρός
τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἰρετικοῖς, τοῖς κατακριθεῖσι καί ἀναθεματι-
σθεῖσι παρά τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων Συνόδων καί ἀπό τῆς
ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Εἶναι δέ γνωστόν ὅτι πρό 17 μόλις
ἐτῶν συνεκλήθη ἡ κατά Σεβήρου καί Ἀνθίμου Ἐνδημούσα ἐν Κων/
λει Σύνοδος, ἐπί ἁγίου Μηνᾶ (ἐν ἔτει 536 μ.Χ.).

Εὐστόχως ὁ ἅγιος καί μέγας Πατριάρχης Φώτιος Κων/λεως λέγει:
«Οὐ μόνον δέ ταύτας τάς δυσφημίας ὁ ἱερός οὗτος τῶν πατέρων χο-
ρός ἀπεκήρυξεν, ἀλλά καί πρό γε τούτων οὐ πολλῶ ἔμπροσθεν χρό-
νῳ καθεῖλε καί ἀνεθεμάτισεν Ἀνθιμόν τε τόν Τραπεζούντιον τό Εὐ-
τυχοῦς ὑποθάλλοντα φρόνημα, καί Σευῆρον Πέτρον τε τόν Ἀπαμεί-
ας, καί Ζωόραν, καί πᾶσαν τήν πονηράν ἐκείνην καί πολυκέφαλον
διασποράν καί συμμορίαν, Ἀγαπητοῦ μέν μάλιστα τοῦ Ρώμης, τῆς
εὐαγοῦς προκατάρξαντος πράξεως, συμψήφων δέ καί συνεργῶν ἀ-
ναφανέντων περιωνύμων ἀρχιερέων, ὧν ὁ μέν Ἐφραῖμιος ὁ κλεινός,
τῆς Ἀντιόχου δέ οὗτος, τῶν Ἱεροσολύμων δέ Πέτρος ὁ ἱερός ἐπεσκό-
πευε. τούτους οὖν ἅπαντας τό θεῖον τῶν ἀρχιερέων συνάθροισμα ἐκ-
κηρύξαντές τε καί ἀποβαλόμενοι τά ἀπλανῆ καί θεῖα τῆς ἁγίας κα-
θολικῆς καί ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐκραταίωσέ τε καί ἐπεκύρωσε
δόγματα. καί τά μέν τῆς οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου ἐν τούτοις»⁹⁸.

Ἐπί πλέον δέ καί ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης δίδει τήν σοβα-
ρωτάτην μαρτυρίαν ὅτι: «Μετά χρόνους ρ' τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου
γέγονεν ἐπί Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἡ πέμπτη οἰκουμενική σύν-
οδος... Κατέκρινε δέ ἡ αὐτή ἁγία σύνοδος καί Σεβήρον, καί τό φρό-
νημα αὐτοῦ...»⁹⁹. Αἱ διαλέξεις ἄλλωστε τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου πρός
τούς Θεοδοσιανούς, τούς Σεβηριανούς καί τούς λοιπούς Μονοφυσίτας
εἶχον δογματικόν περιεχόμενον¹⁰⁰.

τροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 584.

98. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 394.

99. PG 89, 101AB.

100. PG 89, 144-161.

Φαίνεται σαφῶς ὅτι καί τούς ἀναθεματισθέντας ὑπό τῆς Ἐνδημούσης ἐπί ἁγίου Μηναῦ Συνόδου οἱ Πατέρες τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναθεματίζουν πρὸς «κραταίωσιν τῶν ἀπλανῶν δογμάτων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Ὅτι δέ κατ' ἐκείνην τὴν Ἐνδημούσαν Σύνοδον ἀνεθεματίστησαν ὁ Σεβήρος, ὁ Πέτρος Ἀπαμείας, ὁ Ζωόρας καί ὁ Ἄνθιμος Τραπεζοῦντος, ὅχι μόνον διὰ κανονικά παραπτώματα, ἀλλὰ καί διὰ τὴν αἰρετικὴν των διδασκαλίαν, μαρτυροῦν μὲν τὰ Πρακτικά τῆς Συνόδου ἐκείνης¹⁰¹, ἐπιβεβαιώνει δέ καί ἡ παράδοσις τῶν μετέπειτα Συνόδων καί Πατέρων, καθὼς τό ἀπόσπασμα ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου Φωτίου προεπεσήμανε.

Ὅσον ἀφορᾷ δέ εἰς τὸν μὴ κατ' ὄνομα ἀναθεματισμὸν τοῦ Σεβήρου καί τοῦ Διοσκόρου ὑπό τῆς ἁγίας Ε΄ Συνόδου, πιστεύομεν ἀκραδάντως ὅτι δέν σχετίζεται πρὸς οἰανδήποτε δογματικὴν παραχώρησιν πρὸς τούς ἤδη ἀναθεματισθέντας μονοφυσίτας Σεβηριανούς, διότι: α) δέν φαίνεται ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς τοιαύτης τάσεως, ἀλλ' ἀντιθέτως αὐστηρὰ κριτικὴ τῶν σεβηριανῶν θεολογικῶν ἀρχῶν, καί β) δέν ἀρμόζει εἰς τὴν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι συνελθοῦσαν ἁγίαν αὐτὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον νά εὐρίσκεται εἰς ἀσυμφωνίαν πρὸς τὰς ἐπομένους Οἰκουμενικάς καί τὰς πρό αὐτῆς ἀνεγνωρισμένας Τοπικάς Συνόδους. Ὑποθέτομεν ὅτι δέν ὑπῆρχε τότε ποιμαντικὴ ἀνάγκη ἐκφωνήσεως τῶν τοιούτων ἀναθεμάτων, διὰ πρόσωπα δηλονότι τὰ ὅποια δέν ἐσχετίζοντο πρὸς τό ἄμεσον ἀντικείμενον τῆς παρουσίας Συνόδου, τό ὅποῖον ἦτο ἡ ἄρσις τῶν νεστοριανίζουσῶν παρερμηνειῶν τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῶν αἰτιῶν διὰ τὰς σχετικὰς ἐπὶ νεστοριανισμῷ συκοφαντίας τῶν Μονοφυσιτῶν κατὰ τῆς Συνόδου.

Πλὴν τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί οἱ ἅγιοι Πατέρες ἰδιαιτέρως συνέγραψαν δογματικὰς πραγματείας¹⁰² διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν αἰρεσιάρχῶν αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἡ αἰρετικὴ των διδασκαλία. Παραθέτομεν ἐνδεικτικῶς ὠρισμένας μαρτυρίας πρὸς πίστωσιν τῶν ἀνωτέρω:

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὸ *Περὶ αἱρέσεων* ἔργον του, ἐνῶ δι' ὠρισμένους αἰρετικούς λέγει διευκρινιστικῶς: «σχίσμα ὄντες, οὐχ αἵρεσις», διὰ τούς Ἀντιχαλκηδονίους γράφει: «Αἰγύπτιοι, οἱ καί

101. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 257 κ.ἐξ.

102. Βλ. ἀνωτέρω σελ. 284, ὑποσημ. 73.

Σχηματικοί, καί Μονοφυσῖται... ὧν ἀρχηγοί Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐξ οὗ Θεοδοσιανοί, Ἰάκωβος ὁ Σύρος, ἐξ οὗ Ἰακωβῖται. Τούτων οἱ συνίστορες, καί βεβαιωταί καί ὑπέρμαχοι, ὁ Σευήρος ὁ τῆς Ἀντιοχείων φθορεὺς, καί ὁ τὰ μάταια πονήσας Ἰωάννης ὁ τριθεΐτης, τὸ τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον... ὅτι διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τὴν ἀσεβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καί μικρὰ σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καί παμμιαρᾶς αἰρέσεως...»¹⁰³. Καί ὁ ἀναγινώσκων τὰ ἐφ' ἐξῆς διαπιστώνει τὴν ἀποκάλυψιν τῶν αἰρετικῶν τῶν ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς εἰς πάμπολλα σημεῖα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ὀνομάζει τὸν Σεβήρον αἰρετικὸν καί καταδεικνύει τὸ αἰρετικὸν τοῦ φρόνημα¹⁰⁴. Συγκεκριμένως, εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πρὸς Ἰωάννην τὸν κουβικουλάριον κατὰ Σευήρου τοῦ αἰρετικοῦ, γράφει: «ὄπερ (οἱ σεβηριανοί) οἱ νῦν τῇ τοῦ Θεοῦ πολεμοῦντες Ἐκκλησίᾳ προφανῶς καταγγέλλουσι, τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς ἀπαρνούμενοι, τῷ μὴ ὁμολογεῖν ἐν Χριστῷ σῶζεσθαι τε καί εἶναι αὐτὴν ἀνέχεσθαι· καί οὔτε φρίττουσι, τὸ ἐλεεινότερον, ἢ θρασύτερον, εἰπεῖν οἰκειότερον, τῆς Θεῶ ἀντικειμένης δόξης κήρυκας ἑαυτοὺς προβαλλόμενοι... [καί κατωτέρω] καθὼς Ἀπολινάριος, Εὐτυχῆς τε καί Σευήρος, Σίμωνι μάγῳ, Οὐαλεντίνῳ τε καί Μάνεντι ἀκολουθήσαντες ἐκδεδώκασιν, ὡς ἔστι τοῖς βουλομένοις εὐχερές, ἐκ τῶν Σευήρου αὐτοῦ συγγραμμάτων πρὸς τοὺς ὀνομασθέντας ἀσεβεῖς ἄνδρας, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν λόγων, τὴν τῶν δογμάτων κατιδεῖν ταυτότητα»¹⁰⁵.

Εἰς δὲ τὴν ἐπιστολὴν Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον κατὰ τῶν Σευήρου δογμάτων, γράφει: «Μίαν δὲ φύσιν σύνθετον τὸν Χριστὸν παντελῶς παραιτούμεθα λέγειν... ὡς προδήλως Ἀπολιναρίου τοῦ αἰρετικοῦ,

103. PG 94, 741-744. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς παρερμηνεύθη πολλάκις καί εἰς ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα καί εἰς θεολογικὰς πραγματείας σχετιζομένης πρὸς τὸν Διάλογον τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. Ἄλλ' ἢ παρερμηνεία αὕτη ἠλέγχθη ἐμπεριστατωμένως ὑπὸ τοῦ πρωτοπρ. Καθηγητοῦ π. Θεοδώρου Ζήση διὰ τοῦ ἄρθρου του Ἡ "Ὁρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν, ἐκδ. Βρυέννιος 1994.

104. Ἐπὶ παραδείγματι PG 91, 220D, 252-256.

105. PG 91, 500A, 501D.

καί τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν ὑπάρχουσαν γέννημα ὧν ἀποδεξάμενος Σεύηρος τήν πλάνην, εἰκότως καί ταῖς φωναῖς καλλωπίζεται»¹⁰⁶.

Θά ὑπάρξῃ βεβαίως ἡ ἔνστασις, ὅτι ὁ Σεβῆρος καί οἱ σύν αὐτῶ ἀναθεματίζουν τόν Εὐτυχῆ, τόν Ἀπολινάριον καί τούς πρό αὐτῶν αἰρετικούς, ὁπότε τά κατ' αὐτοῦ λεγόμενα ὑπό τῶν ἁγίων Πατέρων φαίνονται ὑπερβολικά. Ἄλλ' εἶναι γνωστόν ὅτι ὅλοι οἱ αἰρετικοί τυπικῶς μέν ἀναθεματίζουν τούς πρό αὐτῶν αἰρετικούς, ἔχοντες δέ τάς αὐτάς θεολογικάς προϋποθέσεις καταλήγουν εἰς ὅμοια πρὸς ἐκείνους δογματικά ὀλισθήματα. Οἱ Μονοθεληται, φερ' εἰπεῖν, κατεδίκασον τυπικῶς τούς Μονοφυσίτας¹⁰⁷, ἀλλά ἐξέπεσαν εἰς τήν ἰδίαν πλάνην· οἱ Εἰκονομάχοι κατεδίκασαν τόν Νεστόριον καί τόν Σεβῆρον¹⁰⁸, ἀλλά ἡ εἰκονομαχία βασιζέται εἰς τάς θεολογικάς προϋποθέσεις τοῦ νεστοριανισμοῦ καί τοῦ σεβηριανισμοῦ.

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβῆρος εἶναι κατά κυριολεξίαν αἰρετικοί, ὡς ἔχει κατανοήσει καί ἀποδεχθῆ ἡ παράδοσις τῶν ἁγίων Πατέρων.

Εἶναι εὐκαιρον νά ὑπογραμμισθῇ καί ἡ λυπηρά ὄντως καί ἀτυχῆς παρεξήγησις τῆς κειμένης εἰς τό Ἰπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος φράσεως «ὅπως οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος, Ἰάκωβος, Σεβῆρος κ.λπ. χαρακτηρισθῶν μὴ αἰρετικοί, ἀλλ' ὀρθόδοξοι εἰς τό φρόνημα» (παρ. 2), ἡ ὁποία ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐλβετίας ἀντεγράφῃ «ὅπως οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος, Ἰάκωβος, Σεβῆρος κ.λπ. χαρακτηρισθῶν μέν αἰρετικοί, ἀλλ' ὀρθόδοξοι εἰς τό φρόνημα».

Τοιοῦτόν τι ἡ Ἱερά Κοινότης οὔτε ἔγραψεν οὔτε ποτέ διενόηθη νά γράψῃ, ὡς φαίνεται καί ἐκ τῶν προλεχθέντων, διότι εἶναι τελείως ἀλλότριον πρὸς τήν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο εἶναι καινόν ἐπινόημα τῶν θεολόγων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς.

106. PG 91, 525B.

107. Βλ. τάς ὁμολογίας τῶν ἀναθεματισθέντων ὑπό τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου Παύλου Κων/λεως καί Μακαρίου Ἀντιοχείας, ἐν Σπυριδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 476 καί 573.

108. Βλ. εἰς τήν σ' πρᾶξιν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν Σπυριδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 834-839.

β) Ὁ μετριοπαθής μονοφυσιτισμός ἀποτελεῖ αἵρεσιν.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἑλβετίας εἰς τό ἀπαντητικόν του ἄρθρον παρουσιάζεται ζητῶν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τά θεολογικά ὅρια μεταξύ ἀκραίου καί μετριοπαθοῦς μονοφυσιτισμοῦ. Προϊδεάζων δέ τούς ἀναγνώστας του λέγει ὅτι ἡ ἐμμονή εἰς τόν ὄρον “μία φύσις” ὑπό τήν κυρίλλειον χρῆσιν αὐτῆς δέν συνιστᾷ μετριοπαθῆ μονοφυσιτισμόν, διότι ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν ἔπρεπε νά θεωρηθοῦν ὑποπτοι διά τήν αἵρεσιν αὐτήν ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καί ἡ Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, ὡς χρησιμοποίησαντες τόν ὄρον μία “φύσις”. Εἶναι ὡσάν νά λέγη: ὁ ὅρος “μία φύσις” ὑπό τήν κυρίλλειον χρῆσιν αὐτῆς εἶναι ὀρθόδοξος· ἐπομένως, ὁ μετριοπαθής μονοφυσιτισμός τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου, χρησιμοποιοῦν τόν ὄρον, εἶναι ὀρθόδοξος διδασκαλία, ἡ ὁποία δέν δύναται νά ἔχη σχέσιν πρός τόν Εὐτυχιανισμόν· καθ’ ὅσον ἐκ τῶν εἰδικῶν εἰσηγήσεων νεωτέρων θεολόγων «ἀποδεικνύεται ὅχι μόνον ἡ αὐστηρά προσήλωσις τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου εἰς τήν Χριστολογικήν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἀλλά καί ἡ βιαία ἀπόρριψις τοῦ ἀκραίου Μονοφυσιτισμοῦ» (σελ. 14).

Νομίζομεν ὅτι τά πράγματα πρέπει νά εὔρουν τήν λογικήν των σειράν, ὥστε νά μή δημιουργῆται σύγχυσις εἰς τόσον σοβαρά ζητήματα.

Κατά πρόωτον, οἱ ὅροι ἀκραῖος καί μετριοπαθής μονοφυσιτισμός ἀπηχοῦν τήν συστηματικήν διάκρισιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας. Διά τούς ἁγίους Πατέρας, οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται διά τήν ἀκεραιότητα τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καί τήν σωτηρίαν τῶν ὑπ’ αὐτῶν ποιμαινομένων ψυχῶν, ἡ διαφοροποίησις μεταξύ μετριοπαθοῦς καί ἀκραίου μονοφυσιτισμοῦ εἶναι ἡσσονος σημασίας. Μέ τόν αὐτόν ζῆλον ἀποκαλοῦν δυσσεβῆ καί παράφρονα, αἰρετικόν καί ἄθεον, τόσον τόν Εὐτυχῆ ὅσον καί τόν Σεβήρον. Τό σημαῖνον ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἡ διδασκαλία ἀμφοτέρων συγγέει τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον, χωρίζει ἀπό τήν κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας, χωρίζει ἀπό τόν Θεόν, στερεῖ τήν σωτηρίαν καί διά τοῦτο ἔχει τό ἀνάθεμα¹⁰⁹.

109. «Νεστορίῳ, καί Εὐτυχεῖ, καί Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. ἡ Τριάς τούς τρεῖς καθεῖλεν ἡ Τριάς τούς τρεῖς ἐξέβαλε» (Πρακτικά Δ΄ Συνόδου, πράξις στ΄, Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 165). «Ἡ Τριάς τούς τρεῖς ἀναθεματίζει, ἀνά-

Δεύτερον, ἡ εἰσαγωγή τοῦ ὄρου “μετριοπαθής ἢ συγκεκαλυμμένος μονοφυσιτισμός” εἰς τὰς διαβουλεύσεις μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, πρὸς διάκρισιν μεταξύ Εὐτυχιανισμοῦ καί τῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου, ἀναγκάζει καί ἡμᾶς εἰς τὴν χρησιμοποίησίν του διὰ νὰ ἀλληλοκατανοοῦμεθα κατὰ τὴν παροῦσαν διεξαγωγὴν τοῦ ἐνδο-ορθοδόξου διαλόγου.

Τρίτον, ἡ κυρίλλειος ἔννοια τοῦ ὄρου “φύσις” ἔχει ἤδη προσδιορισθῆ ἔν τοις ἔμπροσθεν. Ἐπιγραμματικῶς ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο καταχρηστικῶς ὑπὸ τῶν ἁγίων Κυρίλλου, Ἀθανασίου κ.λπ., ὅταν ἀνεφέρετο εἰς τὴν μίαν ὑπόστασιν, κυριωνύμως δὲ ἀνεφέρετο εἰς τὰς δύο φύσεις τὰς συνελθούσας εἰς ἔνωσιν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου οὐδεμίαν ὑποψίαν παρέχει δι’ οἰανδήποτε μορφὴν μονοφυσιτισμοῦ, δι’ ὅσους ἐρμηνεύουν αὐτὴν ὡς οἱ ἅγιοι Πατέρες.

Τέταρτον, εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δέν ὑπάρχει ὑποψία διὰ μονοφυσισμὸν, καίτοι ὁ ἅγιος χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον “μία φύσις”, διότι εἰς τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν εἶναι πασίδηλος ἡ πραγματικὴ διαφορὰ τῶν φύσεων διὰ τῆς ὁμολογίας δύο φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσιν. Εἰς τὴν διδασκαλίαν ὅμως τοῦ Σεβήρου ἡ ἐν ποιότητι φυσικῇ μόνον διαφορὰ τῶν φύσεων, ἡ ψιλὴ κατ’ ἐπίνοιαν ὑπαρξίς αὐτῶν καί ὁ ἐκ ταύτης συνεπαγόμενος μονοενεργητισμός, καθὼς καί ἡ ἄρνησις τοῦ ἀριθμοῦ διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ἡ διαφορὰ, ὀδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ “μία φύσις” σημαίνει σύνθετον κατὰ σύγχυσιν φύσιν. Εἰς τοῦτο συνίσταται συνοπτικῶς ὁ μονοφυσιτισμὸς τοῦ Σεβήρου.

Πέμπτον, ἡ ἄποψις ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος ἀκολουθοῦν πιστῶς τὸν ἅγιον Κύριλλον εἶναι λανθασμένη, διότι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔχουν ἀποδείξει καί ἔχουν ἀποδεχθῆ ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος εἰς τὸ σύνολόν της ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸν ἅγιον Κύριλλον¹¹⁰. Ἀντιθέτως, οἱ ἀρχηγέται τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὁμολογοῦν τὴν ἀντίθεσιν των διὰ τινὰς δογματικὰς θέσεις καί ὠρισμένας πράξεις

θεμα Σευήρω, καί Πέτρῳ, καί Ζωόρᾳ» (Πρακτικά Ἐνδημούσης Συνόδου τοῦ 536, ἐνθ’ ἄνωτ., 281).

110. PG 103, 988C: «ταῦτα ὑπὲρ τῆς ἐν Καλχηδόνι λέγει συνόδου, ὅτι ὀρθοδοξίας ἐστί φρόνημα καί Κυρίλλῳ φίλον».

τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τὴν ἐξῆς ὁμολογίαν τοῦ Τιμοθέου Αἰλούρου: «Κύριλλος ἐστίν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος οὗτος γὰρ διαφόρως τό σοφόν τῆς ὀρθοδοξίας διαρθρώσας κήρυγμα, παλίμβολος φανείς, τάναντία δογματίσας ἐλέγχεται· ἐπεὶ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην χρή λέγειν ὑποθέμενος, ἀναλύει τό ὑπ' αὐτοῦ δογματισθέν, καί δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ πρεσβεύων ἀλίσκεται· καί ὁ γε σαρκί παθεῖν τόν Θεόν ἀποφηνάμενος Λόγον, τοῦναντίον φησὶν οὐδενί τρόπῳ τό ὑπέρ ἡμῶν ἀναδέξασθαι πάθος· ἀλλ' ἐναντίος τοῖς οἰκείοις λόγοις γενόμενος, τὴν νῦν κρατοῦσαν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις δυσδιάλλακτον μάχην ἐνέσπειρε..., εἰ μὴ θεόθεν φανείς ὁ Πατριάρχης Σεβήρος, τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἰάσατο Κυρίλλου τό ἄστατον καί παλίμβολον»¹¹¹.

Ἐπί πλέον οἱ Πατέρες ἔχουν καί συνοδικῶς¹¹² καί κατ' ἰδίαν ἀποφανθῆ ὅτι ὁ Σεβήρος δέν ἀκολουθεῖ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁμολογίαν δύο πραγματικῶν φύσεων ἠνωμένων καθ' ὑπόστασιν¹¹³.

Ἐκτον, τά θεολογικά ὄρια τοῦ σεβηριανισμοῦ καί τοῦ εὐτυχιανισμοῦ δύνανται νά χαραχθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιχειρηματολογίας τοῦ Σεβήρου ἐναντίον τοῦ Σεργίου τοῦ Γραμματικοῦ καί Ἰωάννου

111. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 235.

112. «Ἐν τούτῳ καθά καί ἐν πᾶσι Σεβήρῳ τῷ αἰρετικῷ συμβαίνοντες καί ἀκολουθοῦντες [οἱ Μονοθελεῖται]. ἐπειδὴ κακεῖνος ὑπὸ τῶν πατρικῶν ἐλεγχόμενος ρήσεων, αὐτούς τε τοὺς ἁγίους πατέρας καί τὰς τούτων εὐσεβεῖς παρεγράφετο ρήσεις οὕτω Νηφαλίῳ γράφων· τό λέγειν δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ, πάσης κατηγορίας ἐστὶν ἐπίμεστον, εἰ καί ὑπὸ πλειόνων τῶν πατρῶν εἴρηται. καί μὴ μοι πάλιν εἴπῃς ὡς τῇ λέξει τῶν δύο φύσεων τινές τῶν πατρῶν ἐχρήσαντο. ἐπὶ πλειόνων γὰρ ἡ λέξις ἀπεδοκιμάσθη, κἄν Κυρίλλου εἶεν αἱ φωναί, μιᾶς οὖν καί τῆς αὐτῆς ἐν ἑκατέροις γνωριζομένης αἰρέσεως, Σεβήρῳ λέγω καί τοῖς ἐξάρχουσιν τῆς καινοτομίας...» (Πρακτικά Συνόδου τοῦ 649 ἐπὶ ἁγ. Μαρτίνου, ἐν Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 487).

113. «Ὁ δέ (Σεβήρος) κακούργως διαπραττόμενος, καί τοῖς τοῦ σοφοῦ Κυρίλλου, ταυτόν δέ λέγειν πάντων τῶν θεοκρίτων Πατέρων, ἀληθοῦς κατεξανιστάμενος διδασκαλίας, ἀλλότριον ἑαυτόν ἀποφαίνει, καί τοῦ ψεύδους κοινωνόν καί συνήγορον» (PG 91, 252-253). Βλέπε ἐπίσης καί ἐν PG 91, 472, ὅπου ὁ ἅγιος Μάξιμος προσάγει μίαν ἐκ τῶν χρήσεων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περὶ δύο φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσιν καί ἄλλην, διὰ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ἡ διαφορὰ δέν σημαίνει διαίρεσιν, εἰς ἔλεγχον τῶν αἰρετικῶν τῶν ὑποκρινομένων ὅτι ἀκολουθοῦν πιστῶς τόν ἅγιον Κύριλλον.

τοῦ ρήτορος καί Ἰουλιανοῦ Ἀλικαρνασσέως¹¹⁴, καί συνίστανται εἰς τήν ὁμολογίαν τῆς διπλῆς δῆθεν ὁμοουσιότητος, τῶν δύο ἰδιοτήτων ἐν Χριστῷ καί δύο φύσεων διακρινομένων ἐν θεωρίᾳ, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἤρνοῦντο. Τό θεολογικόν ὅμως κριτήριον, διά τοῦ ὁποῖου χαράσσονται τὰ ὅρια μεταξύ ὀρθοδόξου πίστεως ἀφ' ἑνός καί εὐτυχιανισμοῦ καί σεβηριανισμοῦ ἀφ' ἑτέρου, εἶναι ἡ δῆλωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φύσεων καί τῶν ἀντιστοιχουσῶν πρὸς αὐτάς ἰδιοτήτων, ὑπὸ τήν ἀπόλυτον προϋπόθεσιν ὅτι ὁ ἀριθμός θά λαμβάνεται μόνον πρὸς δῆλωσιν τῆς πραγματικῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς καί οὐχί τῆς διαιρέσεως αὐτῶν. Ἐπειδὴ τήν δῆλωσιν τοῦ ἀριθμοῦ ἄρνοῦνται, δυστυχῶς μέχρι σήμερον, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου, ὅλα ὅσα ἐπιχειρηματολογεῖ ὁ Σεβῆρος κατὰ τῶν ἀκραίων μονοφυσιτῶν ἀποτελοῦν κενόν γράμμα, οὕτως ὥστε οἱ ἅγιοι Πατέρες νά ἐπιγράφουν καί εἰς τόν Σεβῆρον σύγχυσιν φύσεων καί τροπήν καί ἀφανισμόν καί συνουσίωσιν, καθὼς ἀποδεικνύει διεξοδικῶς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός εἰς τήν *Κατά Ἰακωβιτῶν* περίφημον δογματικὴν πραγματείαν του¹¹⁵.

Ἐάν ὁ Σεβῆρος εἶχε πραγματικῶς ἀναθεματίσει τόν Εὐτυχιανισμόν, θά εἶχε «παραχρῆμα καί ἄκων» ἀνακηρύξει τήν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, κατὰ τοὺς ἁγίους Ἐφραίμιον Θεουπόλεως καί Φώτιον, διότι αὕτη «τοῦτον παντελῶς ἐξέτεμέ τε καί ἀπεκῆρυξεν»¹¹⁶.

114. V. C. Samuel, *One Incarnate Nature...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 81-83. Torrance I. R., *A Theological Introduction...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 985-993. Βλέπε καί σαφεστάτην διαγραφὴν τῶν θεολογικῶν ὀρίων μεταξύ ὀρθοδόξου Χριστολογίας καί εὐτυχιανισμοῦ καί σεβηριανισμοῦ εἰς τό ἔργον *Περί Ἐνανθρωπήσεως* τοῦ Θεοδώρου Ραϊθῶ, ἐν PG 91, 1488-1504.

115. PG 94, 1456D. Βλ. καί PG 91, 501D, ὅπου λέγεται: «...καθὼς Ἀπολινάριος, Εὐτυχῆς τε καί Σεύηρος, Σίμωνι μάγῳ, Οὐαλεντίνῳ τε καί Μάνεντι ἀκολουθήσαντες ἐκδεδώκασι, ὡς ἐστι τοῖς βουλομένοις εὐχερές, ἐκ τῶν Σεύηρου αὐτοῦ συγγραμμάτων πρὸς τοὺς ὀνομασθέντας ἀσεβεῖς ἄνδρας, κατὰ τήν συμφωνίαν τῶν λόγων, τήν τῶν δογμάτων κατιδεῖν ταυτότητα».

116. PG 103, 965C.

8) Ἡ διατύπωσις «αἱ φύσεις ἠνώθησαν ὑποστατικῶς καί φυσικῶς».

Ἡ ἔννοια τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως τῶν φύσεων ἔχει πλήρως διαλευκανθῆ ὑπό τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἡ ἔνωσις τῶν φύσεων ἔλαβε χώραν μόνον ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου, οὐχί δέ καθ' ἑαυτάς. Εἰς ἀντίκρουσιν τῆς σχετικῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων, τὴν ὁποίαν ἐπρέσβευε ὁ δυσσεβῆς Νεστόριος, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐδογματίσε τὴν φυσικὴν, δηλαδὴ τὴν πραγματικὴν, ἔνωσιν των, ἥτοι τὴν καθ' ὑπόστασιν. Διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους ὁ ὅρος *φυσικῶς* δέν σημαίνει τίποτε διαφοροτικόν ἀπὸ τὸν ὅρον *ὑποστατικῶς*. Δυστυχῶς ἡ *φυσικὴ ἔνωσις* παρενοήθη ὑπὸ τῶν μονοφυσιτῶν, οἱ ὁποῖοι δι' αὐτῆς ἠγνόουν ἔνωσιν τῶν φύσεων ἐν τῇ φύσει, ἥτοι καθ' ἑαυτάς πρὸς ἀπαρτισμὸν μιᾶς φύσεως. Ἡ σεβηριανὴ παράταξις, εἰδικῶς, πρεσβεύει φυσικὴν καί ὑποστατικὴν τὴν ἔνωσιν τῶν φύσεων. Κατὰ τὸν Σεβῆρον αἱ φύσεις ἐν τῇ ἐνώσει των ὑπάρχουν ὡς ὑποστάσεις· ἐπομένως, ἐνοῦνται αἱ φύσεις μεταξύ των πρὸς μίαν *σύνθετον φύσιν* καί αἱ αὐταὶ ὡς ὑποστάσεις ἐνοῦνται πρὸς μίαν *σύνθετον ὑπόστασιν*. Ἡ τοιαύτη ὁμως ἔννοια τῆς κατὰ Σεβῆρον συνθέτου ὑποστάσεως οὐδόλως συμφωνεῖ πρὸς τὸν ὀρισμὸν, τὸν ὁποῖον οἱ ἅγιοι Πατέρες δίδουν εἰς τὴν σύνθετον μετὰ τὴν ἐνσάρκωσιν Ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου¹¹⁷.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ὅτι καί ἡ ἐν λόγῳ διατύπωσις δίδει ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά συνεχίσουν νά πιστεύουν τὴν σύνθετον φύσιν καί τὰ λοιπὰ σεβηριανὰ δόγματα ὡς ὀρθόδοξον διδασκαλίαν.

9) Ἡ ἀοριστία περὶ τὴν ἀπόρριψιν τῶν Συνόδων.

Εἰς τὴν 6^{ην} παράγραφον τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως συμφωνεῖται ἀμοιβαίως ἡ ἀπόρριψις τῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι δέν συμφωνοῦν πρὸς τὸν Ὅρον τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί πρὸς τὰς Διαλλαγὰς (433), ἐνῶ εἰς τὴν 8^{ην} σημειώνεται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μόνον ὡς ἐρμηνείαν τῶν Ὁρθοδόξων ἀποδέχονται τὴν ἄποψιν ὅτι αἱ χριστολογικαὶ

117. Βλέπε περισσότερα ἐν: *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ. σελ. 170.

ἀπόψεις τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως ἀποτελοῦν διδασκαλίαν τῶν μεταγενεστέρων τῆς Γ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Πέρα τοῦ ὅτι αἱ χριστολογικαὶ ἀπόψεις τῆς ὡς ἄνω Κοινῆς Δηλώσεως δέν ἀκολουθοῦν πιστῶς τὴν διδασκαλίαν τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλὰ περιέχουσαι μόνον τὴν ὀρολογίαν των ἀφίστανται κατ' οὐσίαν ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτῶν, ἐν προκειμένῳ ἐπισημαίνομεν τό γεγονός ὅτι ἀποφεύγεται συστηματικῶς ἡ ἀναφορά εἰς τὰς συνόδους, τὰς ὁποίας ὀφείλει ἐκάστη πλευρά νά ἀποδεχθῆ, καί εἰς τὰς συνόδους τὰς ὁποίας ὀφείλει νά ἀπορρίψῃ. Συγκεκριμένως δέν τίθεται ὡς προϋπόθεσις διὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους:

- νά ἀποδεχθοῦν τὰς ἑπτὰ Οἰκουμενικὰς Συνόδους ὡς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικάς. Ὡς γνωστόν, ἡ ἀποσιώπησις καθ' ἑαυτὴν τῆς Δ' Συνόδου ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἀνορθόδοξον καὶ καταδικαστέαν ὡς ἐκείνην τοῦ Ἐνωτικοῦ τοῦ Ζήνωνος. Καί,

- νά ἀναθεματίσουν τὰς ἀσεβεῖς συνόδους, αἱ ὁποῖαι συνεκροτήθησαν κατὰ τῆς ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τοιαῦται εἶναι ἐπὶ παραδείγματι αἱ ἐξῆς: τοῦ 457 καὶ τοῦ 477 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Τιμοθέου Αἰλίου, τοῦ 478 καὶ τοῦ 485 ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ Πέτρου τοῦ Κναφέως, τοῦ 477 ἐν Ἐφέσῳ ἐπὶ Βασιλίσκου, τοῦ 482 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μογγοῦ, τοῦ 495 καὶ τοῦ 512 ἐν Κων/λει ἐπὶ Ἀναστασίου Δικόρου, τοῦ 512 ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ Σεβήρου τοῦ Ἀκεφάλου¹¹⁸, καθὼς καὶ αἱ Ἀρμενικαὶ σύνοδοι τῶν ἐτῶν 527, 552, 591, 596 ἐν Δοβίν, τῶν ἐτῶν 650-1, 719 καὶ 726 ἐν Mazankert, καὶ τοῦ 864 ἐν Chirakavan¹¹⁹.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνωτέρω σχολιαζομένης ἀοριστίας περὶ τὴν ἀπόρριψιν τῶν συνόδων, τὰς ὁποίας ὑπονοεῖ ἡ Κοινὴ Δήλωσις, ἡ ἐπιδιωκομένη ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετὰ τῆς Ἐκκλησίας δέν θεμελιούται εἰς ἀρραγῆ καὶ βέβαια θεμέλια, ἤτοι ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεως, ἀλλὰ εἰς συμβιβαστικὰ σχήματα.

* * *

118. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 241-256.

119. Ἀριστ. Πανώτη, *Ἡ Ὄρθοδοξία καὶ ἡ Α' Διάσκεψις τῶν Ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν τῆς Ανατολῆς*, περιοδ. Ὄρθόδοξος Παρουσία, τεύχ. 5-6 (1965), σελ. 80.

Κεφάλαιον 3^{ον}.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Ἡ Μικτή Ἐπιτροπή τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπί τῇ βάσει τῆς ὑπ' αὐτῆς ὁμολογηθείσης χριστολογικῆς συμφωνίας, ἤτοι τῆς ταυτότητος εἰς τό χριστολογικόν δόγμα, προέβη εἰς προτάσεις πρὸς τάς Ἐκκλησίας τῶν διαλεγομένων μερῶν πρὸς μεθόδουσιν τῆς ἀποκαταστάσεως πλήρους ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Ὡς παρετηρήσαμεν εἰς τὰ εἰσαγωγικά τῆς παρουσίας, ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπεφυλάσσετο νά ἐκφέρῃ γνώμην ἐν ᾧσφ ἀνεμένετο ἡ ὑπό τῶν ἐκκλησιῶν προηγουμένη κύρωσις ἢ ἀπόρριψις τῶν δογματικῶν ἀποφάνσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς. Προέβη ὅμως εἰς κοινοποίησιν τῆς σοβαρᾶς τῆς ἀνησυχίας, ἀφ' ὅτου ἐδημοσιεύθησαν αἱ προτάσεις διὰ τήν ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων καί τήν ἀποκατάστασιν πλήρους ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐπί τῇ βάσει τῶν συμφωνηθέντων εἰς τάς Κοινάς Δηλώσεις.

Καί ὅσον ἀφορᾷ τοὺς δογματικούς λόγους διὰ τήν τοιαύτην ἀνησυχίαν, ἥδη εἰς τό προηγούμενον κεφάλαιον ἐπεσημάνθησαν αἱ παραχωρήσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς πρὸς τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους εἰς βάρος τῆς πληρότητος καί ἀκεραιότητος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Σχετικῶς ὅμως πρὸς τὰ ἐκκλησιολογικά προβλήματα, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται ἐκ τῶν προτάσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος εἶχεν ἤδη ἐπισημάνει τήν προσβολήν τοῦ κύρους καί τῆς αὐθεντίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν Διοσκόρου, Σεβήρου καί λοιπῶν μονοφυσιτῶν αἰρεσιάρχων ὡς ὀρθοδόξων κατὰ τήν πίστιν (παρ. 2) καί διὰ τῆς θεωρήσεως δυνατῆς τῆς ἄρσεως ἀναθέματος ἐπιβληθέντος ὑπό Οἰκουμενικῆς Συνόδου (παρ. 3). Ἐπίσης εἶχεν ἐπισημάνει καί τήν καινοφανῆ θεωρίαν νά ἀνακηρυχθῇ ἡ οἰκουμενικότης τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μετὰ τήν ἀποκατάστασιν τῆς πλήρους ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἢ νά ἀξιολογηθῇ εἰς τό μέλλον (παρ. 8). Τέλος ἐπεσήμανε καί τήν ἀπαράδεκτον πρότασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τήν ἀνακάθαρσιν τῶν λειτουργικῶν κειμένων (παρ. 11).

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας ἐπιλαμβάνεται ὄλων τούτων τῶν θεμάτων εἰς τὰς σελίδας 15-18 τοῦ ἀπαντητικοῦ του ἄρθρου. Δυστυχῶς τὴν ἐπιχειρηματολογία του χαρακτηρίζουν αἱ ἱστορικαὶ ἀνακρίβειαι, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτουν αἱ καινοφανεῖς ἰδέαι σχετικῶς πρὸς τὴν δυνατότητα ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων.

Τὸ λυπηρὸν εἶναι ὅτι, ἐνῶ διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιχειρηματολογίας προσπαθεῖ ὁ Σεβασμιώτατος νὰ ἀποδείξῃ ἐσφαλμένην τὴν κριτικὴν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, εἰς τὴν πραγματικότητα ἀποδεικνύει ἑαυτὸν ἀθετοῦντα τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν.

Ποῖαι δὲ αἱ ἱστορικαὶ ἀνακρίβειαι καὶ ποῖαι αἱ καινοφανεῖς θεωρίαι, θὰ δείξῃ εἰς τὸ ἔξῃς ὁ λόγος.

1) Δέν ἀνεθεωρήθησαν αἱ ἀποφάσεις τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας γράφει: «Αἱ ἀποφάσεις τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀνεθεωρήθησαν διὰ τοῦ ὄρου τῶν Διαλλαγῶν (433) πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας» (σελ. 15).

Διὰ τῆς τοποθετήσεώς του ταύτης ὁ Σεβασμιώτατος θεωρεῖ ὅτι ἀπαντᾷ εἰς τὴν παρ. 2 τοῦ Ὑπομνήματος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θεώρησις σήμερον τοῦ Διοσκόρου, τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν λοιπῶν αἵρεσιάρχων ὡς ὀρθοδόξων εἶναι ἀπαράδεκτος, διότι σημαίνει ἀναθεώρησιν τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἀνεθεμάτισαν, πρᾶγμα προσκροῦον εἰς τὴν αὐθεντίαν αὐτῶν.

Δέν δύνανται ὅμως αἱ “Διαλλαγαί” τοῦ 433 νὰ ἀποτελέσουν προηγούμενον παράδειγμα, οὕτως ὥστε ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν νὰ δύνανται οἱ αἵρετικοὶ Διόσκορος, Σεβήρος καὶ λοιποὶ αἵρεσιάρχαι νὰ θεωρηθοῦν τώρα ὀρθοδόξοι. Διότι,

α) Ἡ κοινωνία μεταξύ ἁγίου Κυρίλλου καὶ Ἰωάννου Ἀντιοχείας ἀποκατεστάθη, ἀφ’ ὅτου ὁ Ἰωάννης ἀπεδέχθη σύνολον τὴν Γ΄ Σύνοδον, ἥτοι τὴν καταδίκην Νεστορίου, τὴν χειροτονίαν Μαξιμιανοῦ καὶ

τά ΙΒ΄ Κεφάλαια¹²⁰, ενώ ο άγιος Κύριλλος οὐδόλως απέστη από τῶν δογματικῶν θέσεων τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου¹²¹.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ «ἀποκατάστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινω- νίας τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀλεξανδρείας καί Ἀντιοχείας» δέν ἔγινε διά τινος ἀναθεωρήσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς ἁγίας Γ΄ Συνόδου, ἀλλά δι' ἐπιστροφῆς τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν κοινωνίαν. Ἀποκατεστάθη ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης καί παρέμειναν ἀ- παρασάλευτοι ἅπασαι αἱ πράξεις τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου (ὁ ἀναθε- ματισμός Νεστορίου, ἡ χειροτονία Μαξιμιανοῦ καί ἡ ἰσχὺς τῶν ΙΒ΄ Κεφαλαίων).

Εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ Ἐκθεσις τῶν Διαλλαγῶν οὐδόλως σημαίνει ἀναθεώρησιν τῶν ἐν Ἐφέσῳ δογματικῶν ἢ κανονικῶν ἀποφάσεων. Ἡ παῦσις τῆς ἰσχύος τῶν κανονικῶν ἐπιτιμίων κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν λόγῳ τῆς μετανοίας των δέν σημαίνει ἀναθεώρησιν, ἀλλά ἄφεισιν. Καί αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἀναγκαία διά τῶν Διαλλαγῶν φραστικὴ βελτίωσις τοῦ δόγματος δέν σημαίνει ἀναθεώρησιν, ἀλλά διασάφησιν καί ἀνά- πτυξιν. Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σεβασμιώτατος Νικοπόλεως: «Ὅλα αὐ- τὰ μαρτυροῦν σαφῶς, ὅτι εἶναι πολὺ πεπλανημένη ἢ ἄποψις ὅτι αἱ “διαλλαγαί” ἀποτελοῦν ἀναθεώρησιν τῆς Γ΄ Συνόδου»¹²². Δυνάμεθα νά εἴπωμεν κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ πίστις τῶν Διαλλαγῶν εἶναι ἀ- κριβῶς ἡ πίστις τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου.

Πρέπει ἐπίσης νά λεχθῆ ὅτι ὁρθῶς μέν σημειώνει ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Γ΄ ἀνεπτύχθη διά τοῦ Ὅρου τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ὅτι ὁ Ὅρος τῆς Δ΄ ἡρμηνεύθη διά τοῦ Ὅ- ρου τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς, ἀλλά τοῦτο δέν ἠρνήθη ἡ Ἱερά Κοινότης.

Πράγματι αἱ ἐπόμενα ἀναπτύσσουν καί ἐρμηνεύουν τὰς προηγου- μένας Συνόδους. Οὐδέποτε ὅμως τὰς ἀναθεωροῦν.

β) Ἐναντικρὺς πρὸς τὰ προηγούμενα, τὰ σχετιζόμενα μέ τήν ἀποκα- τήστασιν τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν κοινωνίαν,

120. Ἐπιστολὴ 35, PG 77, 165A. Βλ. καί Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 52-55.

121. «Ἐγὼ δέ τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ φρονῆσαι τι τοιοῦτον [κράσιν ἢ σύγχυσιν ἢ φυρμόν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τήν σάρκα], ὥστε καί μαίνεσθαι νομίζω τοὺς οἰη- θέντας ὅλως, ὅτι τροπῆς ἀποσκίασμα περὶ τήν τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσιν συμβῆναι δύ- ναται» (PG 77, 180B). Βλ. καί Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 149.

122. *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 56.

εὐρίσκεται ἡ περίπτωσις τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου, διότι: Πρῶτον, ἀπέθανον ἀμετανόητοι ἐν τῇ αἰρέσει· δεύτερον, ὁ ἀναθεματισμός των ἔχει αἰώνιον ἰσχύν, ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχει περίπτωσις νά ἀρθῇ ἡ αἰτία τοῦ ἀναθεματισμοῦ των· καί τρίτον, ἡ ἄρσις τοῦ κατ' αὐτῶν ἀναθέματος καί ἡ θεώρησις των ὡς ὀρθοδόξων σημαίνει πραγματικῶς ἀναθεώρησιν τῆς καταδικαστικῆς κατ' αὐτῶν ἀποφάσεως ὑπό τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ἐπομένως αὐτῶν τούτων τῶν Συνόδων.

2) Ἡ διά τῶν Διαλλαγῶν πρακτική τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἀναφέρεται καί εἰς τόν τρόπον μέ τόν ὅποιον ἀντιμετώπιζεν ὁ ἅγιος Κύριλλος τά ΙΒ' Κεφάλαια κατὰ τάς Διαλλαγάς, θέλων νά συμπεράνη ὅτι δέν θίγεται τό κῦρος καί ἡ αὐθεντία τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅταν ἡ Ἐκκλησία μειώνη τήν ἐπιμονήν της εἰς τά δογματικά της κείμενα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καί τῶν περιστάσεων. Γράφει: «πάντα ταῦτα ἐγένοντο χωρίς νά θιγῇ τό κῦρος καί ἡ αὐθεντία τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν ἀναμφιβόλως εἰς ἐκάστην ἐποχὴν τό πλήρωμα τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως κατ' ἀναφοράν πάντοτε πρὸς τό συγκεκριμένον πρόβλημα τῆς Ἐκκλησίας. Διό καί ὁ Ἅγιος Κύριλλος εἰς τόν Ὅρον τῶν Διαλλαγῶν (433) ἐθεώρει ἐπαρκῆ τήν καταδίκην τοῦ Νεστορίου καί τῆς αἰρέσεως τοῦ Νεστοριανισμοῦ διά τῶν Δώδεκα Κεφαλαίων αὐτοῦ καί δέν ὑπερῆμύνετο ὑπέρ ἐνός ἐκάστου τῶν ἐν αὐτοῖς χρησιμοποιηθέντων ὄρων» (σελ. 15).

Ἐάν ἀντιλαμβανώμεθα ὀρθῶς, τά ἀνωτέρω σημαίνουν δύο πράγματα:

Πρῶτον, ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος διά τῶν Διαλλαγῶν παρεμείωσε, κατὰ τινά τρόπον, τήν ἐπιμονήν του εἰς τήν ὀρολογίαν τῶν ΙΒ' Κεφαλαίων, ἐπειδή τό ἀπαιτοῦσαν ἡ περίστασις καί ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας. Καί,

Δεύτερον, κατὰ παρόμοιον τρόπον σήμερον, χάριν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς κοινωνίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετά τῆς Ἐκκλησίας, θά ᾔητο σύμφωνον πρὸς τήν πρακτικὴν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου νά μὴ ἐπιμείνωμεν εἰς τήν συγκεκριμένην “πολεμικὴν” ὀρολογίαν, ἀλλὰ νά ἀρκεσθῶμεν εἰς μίαν γενικὴν καταδίκην τοῦ εὐτυχιανισμοῦ.

Νομίζομεν ὅτι καί διά τάς δύο ἀνωτέρω θέσεις δέν εὐρίσκομεν σύμφωνον τήν γνώμην τῶν Πατέρων. Καθ' ὅσον:

Ὁ ἅγιος Κύριλλος οὐδὲν ἀπέστη ἀπό τήν ὀρολογία καί τό φρόνημα τῶν IB' Κεφαλαίων του διά τῶν Διαλλαγῶν, ἀλλά καί ἐπέμεινε εἰς αὐτά¹²³. Ἐπί πλέον εἰς τήν ἰδίαν ἐπιστολήν, συμβιβάζων πλήρως τόν 4^{ον} ἀναθεματισμόν του πρὸς τάς Διαλλαγάς¹²⁴ καί ὑπεραμυνόμενος αὐτοῦ ἔναντι τῶν λεγόντων ὅτι διά τῶν Διαλλαγῶν εἶπε τά ἐναντία πρὸς αὐτόν¹²⁵, ἀφοπλίζει καθένα ὑπονοοῦντα μετάθεσιν ἀπό τό φρόνημα καί τήν ὀρολογία τῶν IB' ἀναθεματισμῶν του.

Πόσον δέ ἀμετακίνητος ἦτο ὁ ἅγιος Κύριλλος εἰς τά IB' Κεφάλαια καί κατά τάς διαπραγματεύσεις διά τήν ὑπογραφήν τῶν Διαλλαγῶν ἀποδεικνύει ἡ πρὸς Δονᾶτον ἐπιστολή του, εἰς τήν ὁποίαν μεταξύ τῶν πολλῶν γράφει: «Τινές δέ τῶν κατά τήν Ἀνατολήν ἐπισκόπων... παρεσκεύασάν τε γράψαι πρὸς με τόν θεοσεβέστατον καί ὀσιώτατον τῆς Βερροϊέων ἐπίσκοπον Ἀκάκιον... χρῆναι μὲν ἅπαντα τά παρ' ἡμῶν γραφέντα κατά Νεστορίου παραλύεσθαι, καί ὡς ἄκυρα ρίπτεσθαι... Ἐγὼ δέ πρὸς ταῦτα γέγραφα, ὅτι πρᾶγμα αἰτουῦσιν οὐκ ἐνδεχόμενον γεγράφαμεν γάρ ὀρθῶς, ἅ γεγράφαμεν, τῇ ὀρθῇ καί ἀμωμήτῳ συναγορεύοντες πίστει· καί οὐδέν τό παρὰ τῶν ἰδίων ἀρνούμεθα»¹²⁶.

Καί ἡ συνέχεια τῆς ἐπιστολῆς εἶναι παραστατικωτάτη.

Ἐπομένως καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ἡ ἱστορική ἀνακρίβεια ἔγινεν ἀφορμή διὰ λανθασμένην ὑπόθεσιν, ὅτι καί σήμερον θά ἦτο

123. Γράφει ὁ ἅγιος: «Οὐ γάρ οὕτως λεληρήκαμεν ὥστε ἀναθεματίσαι τά ἐαυτῶν ἀλλ' ἐμμένομεν οἷς γεγράφαμεν καί φρονοῦμεν. Ὅρθά γάρ ἐστὶ καί ἀδιάβλητα, καί ταῖς θεαῖς συμβαίνοντα Γραφαῖς, καί τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείῃ παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων» (PG 77, 169C, Θεογνωστῶ, Χαρμοσύνῳ καί Λεοντίῳ). Ἐπίσης πρὸς Ἀκάκιον Μελιτηνῆς: «Ἄ δέ γεγράφαμεν ὀρθῶς κατά τῶν τοῦ Νεστορίου δυσφημιῶν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἀναπέσει λόγος, ὡς οὐκ εὖ γεγονάσιν, εἰπεῖν» (PG 77, 184D).

124. PG 77, 193A-197A.

125. «Ἀλλά γάρ ἴσως φαῖεν ἂν οἱ δι' ἐναντίας. Ἰδοὺ δὴ σαφῶς οἱ τῆς ὀρθῆς πίστεως τήν ὀρολογία ποιούμενοι, δύο μὲν ὀνομάζουσι φύσεις, διηρησθαι δέ τὰς τῶν θεηγόρων φωνάς διατείνονται, κατά γε τήν διαφοράν αὐτῶν. Εἶτα πῶς οὐκ ἐναντία ταῦτα τοῖς σοῖς; Οὐδέ γάρ ἀνέχῃ προσώποις δυσίν, ἤγουν ὑποστάσεις, τὰς φωνάς διανέμειν» (PG 77, 193A).

126. PG 77, 249B-D.

δυνατόν νά ἀφήσωμεν τήν ὀρολογίαν ἢ ὁποία μᾶς διχάζει ἀπό τούς Ἀντιγαλκηδονίους. Ἀλλά τούς ταῦτα ὑποθέτοντας ἐπιστομίζει ὁ ἅγιος Μάξιμος λέγων: «πῶς εὐσεβεῖν ἡμᾶς δυνατόν, τάς ἐναντίας τοῖς αἵρετικοῖς φωνάς οὐχ ὁμολογοῦντας;» καί ἀνατρέπων τό ἐπιχείρημα τοῦ Πύρρου ὅτι θά ἦτο καλόν νά περιορισθῇ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως εἰς ὠρισμένας γενικάς δηλώσεις¹²⁷.

3) Διαφορετικά τά ἀναθέματα τῶν Θεοδωρήτου καί Ἰβᾶ ἀπό ἐκεῖνα τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας εἰς τήν προσπάθειάν του νά ἀνεύρη παραδείγματα διά νά στηρίξῃ τήν προτεινομένην ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου γράφει: «Ἄν, λοιπόν, καί τά ἀναθέματα κατὰ Διοσκόρου καί Σεβήρου ἐβεβαιώθησαν ὑπό τῶν μεταγενεστέρων ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων διά τήν συνέργειαν αὐτῶν εἰς τήν διάσπασιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁπωσδήποτε οὐχί δι' ἔκπτωσιν εἰς τήν αἵρεσιν τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, τότε διατί ἡ Ἐκκλησία δέν θά ἠδύνατο νά ἐντάξῃ καί τήν ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων αὐτῶν εἰς τήν διακονίαν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἔπραξαν αἱ Δ' καί Ε' Οἰκουμενικαί Σύνοδοι εἰς τάς περιπτώσεις Θεοδωρήτου Κύρου καί Ἰβᾶ Ἐδέσσης;» (σελ. 15).

Ὅτι μέν οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος ἀνεθεματίσθησαν διά τά αἵρετικά των φρονήματα καί ὄχι ἀπλῶς διά τήν συνέργειάν των εἰς τήν διάσπασιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει ἐπαρκῶς δειχθῆ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ὅτι δέ ἡ Ἐκκλησία θά ἠδύνατο νά ἄρῃ τά κατ' αὐτῶν ἀναθέματα ὡς καί αἱ Δ' καί Ε' Οἰκουμενικαί Σύνοδοι ἔπραξαν εἰς τάς περιπτώσεις Θεοδωρήτου καί Ἰβᾶ, δέν εἶναι ὀρθόν. Διότι, ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀποκατέστησε τούτους ἀφοῦ πρῶτον εἰς τήν ὀγδόην πρᾶξιν αὐτῆς ἀνεθεμάτισαν ἐπί συνόδου τόν νεστοριανισμόν, διά τόν ὁποῖον ἐνείχοντο. Ὁ Σεβήρος ὅμως καί ὁ Διόσκορος δέν ἀνεθεμάτισαν τόν μετριοπαθῆ μονοφυσιτισμόν των, ὥστε νά χαρακτηρισθοῦν ὀρθόδοξοι, ἀλλά μόνον τάς ἀκραίας ἀπόψεις τοῦ Εὐτυχοῦς. Ἡ δέ Ε' κατεδίκασε τάς διδασκαλίας των, ὄχι κατ' ἀναθεώρησιν κάποιας συνοδικῆς ἀποφάσεως –δέν εἶχε βεβαιωθῆ ἡ ὀρθοδοξία τῶν δύο τούτων

127. Διάλεξις μετὰ Πύρρου, PG 91, 300A-D.

“κεφαλαίων” ὑπό τῆς Δ΄, ὡς ἐσφαλμένως ὑποστηρίζουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι—, ἀλλά ὡς συμπληρώσασα τό ἔργον τῆς Δ΄ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς νεστοριανιζούσης ἐρμηνείας αὐτῆς καί τῆς ἐπί νεστοριανισμῶ συκοφαντίας.

Ἐπί πλέον, δέν δυνάμεθα σήμερον νά θεωρήσωμεν τήν αἰρετικήν διδασκαλίαν τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου ὡς ὀρθόδοξον, διότι θά ὑποπέσωμεν εἰς τά ἀναθέματα τῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι τήν ἀνθεμάτισαν. Τοῦτο γίνεται σαφέστερον διὰ τοῦ ἐξῆς παραδείγματος: ἔάν σήμερον ἄρωμεν τά ἀναθέματα τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατὰ τῶν συγγραφῶν τοῦ Θεοδώρητου καί τοῦ Ἰβᾶ καί θεωρήσωμεν αὐτάς ὀρθοδόξους, δέν προσβάλλομεν τό κῦρος τῆς Συνόδου καί τήν μνήμην τῶν ἁγίων Πατέρων καί δέν ὑποβάλλομεν ἑαυτούς εἰς τά ἀναθέματα τῆς αὐτῆς Συνόδου;

4) Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας παραθέτει γνώμας τῶν ἐλλογιμωτάτων Καθηγητῶν π. Ἰωάννου Ρωμανίδη καί κ. κ. Ἀνδρέου Θεοδώρου καί Γεωργίου Μαρτζέλου, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος ἀπέριψαν μὲν τήν Δ΄ Οἰκουμενικήν Σύνοδον, δέν ἐξέπεσαν ὅμως εἰς τήν αἴρεσιν τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Καί ὑπό τήν προοπτικήν ταύτην παραθέτει ἐπίσης ἐκτεταμένον ἀπόσπασμα ἐκ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Βλασίου Φειδᾶ, βάσει τοῦ ὁποίου συνάγει τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυνατόν νά ἄρθοῦν τά ἀναθέματα τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου ὑπό τῆς συγχρόνου ὑψίστης συνοδικῆς αὐθεντίας, τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, ἐν ἐνότητι πρὸς τήν ἀποδοχὴν τοῦ γεγονότος ὑπό τῆς συνειδήσεως τοῦ ὅλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας (σελ. 15-17).

Ἄλλ’ ὅμως ὅλαι αἱ ἀναφερόμεναι προϋποθέσεις, ὑπό τὰς ὁποίας πρόκειται νά ἄρθοῦν τά ἀναθέματα τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου, δέν συντρέχουν. Διότι:

Πρῶτον· ἐδείξαμεν ὅτι, κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας καί τὰς ἁγίας Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος εἶναι αἰρετικοὶ ὄχι μόνον διότι ἔσχισαν τήν Ἐκκλησίαν, ἀλλά καί διὰ τήν αἰρετικήν των διδασκαλίαν, διὰ τήν ὁποίαν κατ’ ἐξοχὴν κατεδικάσθησαν.

Δεύτερον· αἱ ἐντυπώσεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅτι ἡ Δ΄ Σύνοδος δέν ἀπεδέχθη τὰ IB΄ Κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί ὅτι ἀποκα-

τέστησεν ἐγνωσμένον νεστοριανόν, εἶναι ἐσφαλμένα, ὡς εὐκόλως ἀποδεικνύεται ἀπό τὰ Πρακτικά τῶν Συνόδων, καί μόνον ὡς αἰτιάσεις κατά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δύνανται νά θεωρηθοῦν. Ὁ καθηγητής π. Ἰωάννης Ρωμανίδης εἰς τό Aarhus εἶχεν ἐπαρκῶς πείσει τοὺς ἀντιχαλκηδονίους συνομιλητάς του περί τῶν IB' κεφαλαίων¹²⁸. Πῶς σήμερον γίνεται ἐπίκλησις γνώμης τοῦ αἰδεσιμ. καθηγητοῦ, ἀντίθετος καί ἀναιρετική τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ὀρθῆς τοποθετήσεώς του, εἶναι ἀπορίας ἄξιον. Πάντως, καί ἐάν ἔχῃ διατυπωθῇ τοιαύτη γνώμη, δέν δύναται νά ἀποτελέσῃ θέσιν καί κριτήριον διὰ τόν χαρακτηρισμόν τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ὡς ὀρθοδόξων, διότι οἱ ἅγιοι Πατέρες οὐδέποτε ἠμφισβήτησαν τήν ἀποδοχὴν τῶν IB' Κεφαλαίων ὑπὸ τῆς ἀγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οὔτε ἀκόμη τήν ὀρθοδοξίαν τῶν Θεοδωρήτου καί Ἰβρα μετὰ τήν ἀποκατάστασιν των ὑπ' αὐτῆς.

Τρίτον· ἡ ἐντύπωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὅτι ἀπεδοκιμάσθη ἡ Χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου διὰ τοῦ Ὁρου τῆς Δ' Συνόδου εἶναι ὁμοίως ἐσφαλμένη. Ἐκ τῶν Πρακτικῶν αὐτῆς φαίνεται ἡ ἀπόλυτος συμφωνία τῶν συμμετασχόντων εἰς αὐτὴν ἁγίων Πατέρων πρὸς τήν πίστιν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ὁ καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος ἔχει ἐκπονήσει εἰδικὰς μελέτας περί τοῦ κυριλλείου χαρακτηῆρος τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος¹²⁹. Εἶναι παράδοξον ὅτι ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων προσάγεται ὡς γνώμη τοῦ κ. καθηγητοῦ, βάσει τῆς ὁποίας θά ἦτο ἐπιτρεπτός ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου ὡς ὀρθοδόξων.

Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει, δέν εἶναι δυνατόν βάσει τῶν ἀνωτέρω αἰτιάσεων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά συμπεραίνεται καί ἡ “ὀρθοδοξία” των, διότι ἀκριβῶς αἱ ἐντυπώσεις αὐταὶ δηλοποιοῦν τὰς μονοφυστικὰς προϋποθέσεις των καί τήν διαφοροποίησιν των ἀπὸ τό πνεῦμα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, αἱ ὁποῖαι τοὺς ὠδήγησαν εἰς τήν ἄρνησιν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τέταρτον· ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδίων τοῦ Σεβήρου ἔργων ἀπόφανσις περί τῆς “ὀρθοδοξίας” του, ἄνευ σοβαρᾶς ἐπίκλησεως τῶν πατρι-

128. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 71-72.

129. *Γένεσις καί πηγές τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος*, ἔκδ. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1986. *Ἡ Χριστολογία τοῦ Βασιλείου Σελευκείας καί ἡ οἰκουμενικὴ σημασία τῆς*, Θεσ/νίκη 1990.

κῶν μαρτυριῶν περί τῆς διδασκαλίας τοῦ αἰρεσιάρχου τούτου, εἶναι ἀπαράδεκτος ἀπό ὀρθοδόξου πλευρᾶς. Κείμενα τοῦ εἴδους αὐτοῦ δύνανται νά εἶναι ἐπιστημονικά μονογραφία, ὄχι ὅμως καί αὐθεντικά κριτήρια διά νά χαρακτηρισθοῦν οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος ὡς ὀρθόδοξοι, ὅπως δυστυχῶς ἐμφανίζεται ἡ σχετική μονογραφία τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέου Θεοδώρου, ἐκ τῆς ὁποίας μᾶλλον πηγάζει ἡ ἐπιστολιμαία εἰσήγησίς του πρὸς τὴν Διορθόδοξον Ἐπιτροπὴν καί τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται εἰς τὸ ἄρθρον του ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας.

Πέμπτον αἰρομένων τῶν κριτηρίων, βάσει τῶν ὁποίων ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος θά ἐχαρακτηρίζοντο ὀρθόδοξοι κατὰ τὸ φρόνημα, μέ τὴν ὀλοσέλιδον παραπομπὴν του εἰς τὴν εἰσήγησιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Βλασίου Φειδᾶ ὁ ἅγιος Ἐλβετίας φαίνεται «πόρρω τῆς νύσσης θέων» (ἅγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος). Πρέπει ὅμως νά λεχθοῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ ἑξῆς:

Πράγματι αἱ ὑπ' ἀριθμ. α' καί β' παραθέσεις ἐκ τῆς ἐν λόγω εἰσηγήσεως εἶναι ὀρθαί καί οὐδόλως ἀμφισβητοῦνται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καί ἡ συνείδησις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εὐρίσκεται εἰς ἀπόλυτον ἁρμονίαν πρὸς τὴν πίστιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ὑπ' ἀριθμ. γ' παράθεσις εἰσάγει ἀπαραδέκτους ἀρχάς, τὰς ὁποίας καί ἤλεγξε τὸ Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος: ἦτοι «τὴν ἀστασίαστη κανονικὴ εὐχέρεια μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου νά ἄρῃ τὰ ἀναθέματα μιᾶς προγενέστερης Οἰκουμενικῆς Συνόδου» καί τὴν «ἐκκλησιολογικὴ ἀξίωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως νά ἄρῃ ἀπὸ τῆς μνήμης τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἀναθέματα αὐτά» (σελ. 16). Ἐάν δειχθῇ τοιαύτη πρακτικὴ εἰς τὴν δισχιλιετῆ ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας, θά εἶναι δυνατόν νά δικαιολογηθῇ ἡ γνώμη τοῦ κ. Φειδᾶ. Ὅμως τοιαύτη πρακτικὴ δέν ὑπῆρξε καί οὔτε εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ «ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις πατράσι» (κατὰ τοὺς Ὅρους καί τὰ Πρακτικά τῶν Συνόδων τῶν) αἴρει τὴν δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ κ. Φειδᾶ. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ ὑπ' ἀριθμὸν δ' παράθεσις ἐκ τῆς εἰσηγήσεώς του εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸ ἐν λόγω ζήτημα.

Βεβαίως ὅμως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τὴν αὐθεντίαν νά ἀποφαινεῖται διὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα πάλαι ποτέ ἀπεφαινότο αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Μήπως ἄλλωστε αἱ Σύνοδοι τοῦ 14^{ου} αἰῶνος δέν ἐπελήφθησαν δογματικῶν ζητημάτων ἐξ ἴσου σοβαρῶν πρὸς ἐκεῖνα τῶν μεγάλων Οἰκουμενικῶν Συνόδων; Δύναται ἡ Ἐκκλησία νά ἐπιλαμβάνεται τοιούτων ζητημάτων, ἀλλὰ ὄχι καί νά ἀναιρῆ διδασκαλίας ἢ νά αἶρη ἀναθέματα προηγουμένων Συνόδων. Ἄλλο τοῦτο καί ἕτερον ἐκεῖνο.

Ἐκτον· τό συμπέρασμα τοῦ κ. Φειδᾶ, τό ὁποῖον ἐπικαλεῖται καί ὁ Σεβασμιώτατος λέγων: «ὑπό τό πνεῦμα αὐτό ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων τῶν ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων κατὰ Διοσκόρου καί Σεβήρου εἶναι δυνατή, διότι, ὅπως καί ἡ ἐπιβολή τους, ἀναφέρεται σαφῶς στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας» (σελ. 17), δέν εὐσταθεῖ.

Βεβαίως ἡ ἐπιβολή τῶν ἀναθεμάτων ὑπηρετήσε τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, διότι παρά τὴν κατὰ καιροῦς ἀποκοπήν τῶν ποικιλιωμένων αἰρετικῶν ἀπὸ αὐτῆς, δέν ἔπαυσε αὐτὴ νά ἀποτελῆ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Τό ἀντίθετον φρόνημα, δηλαδή ὅτι ἡ ἀποκοπή τῶν αἰρετικῶν διαιρεῖ τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ξένον πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν. Τὴν τελευταίαν ἀντίληψιν ἐκφράζει ἡ καινοφανὴς ἐκκλησιολογικὴ θεωρία τῶν κλάδων καί τῶν ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν.

Ἡ Ἐκκλησία φρονούσα ὅτι ἡ ἐπιβολή τῶν ἀναθεμάτων καί ἡ ἀποκοπή τῶν αἰρετικῶν ὑπηρετεῖ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας φάλλει: «Τόν διηρημένον Χριστοῦ χιτῶνα, καί διερρηγμένον κυσὶν ὑλάκταις, σοφῶς συνερράψατε σεβάσμιοι Πατέρες, βλέπειν τὴν γύμνωσιν τὴν τούτου, μηδαμῶς ἐνεγκόντες, ὥσπερ ὁ Σὴμ τε καί Ἰάφεθ, τὴν πατρῶαν τό πάλαι, καταισχύναντες τόν πατραλοῖαν, καί τοὺς ἐκεῖνω συμφρονήσαντας Ἄρειον, τόν τῆς μανίας ἐπώνυμον».

Ἐάν λοιπόν ἡ ἀποκοπή τῶν αἰρετικῶν Διοσκόρου, Σεβήρου καί τῶν ὁμοφρόνων των, λόγῳ τῆς αἰρετικῆς των διδασκαλίας καί πίστεως, ἐξυπηρετήσε τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀποδοχή των σήμερον διὰ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων προφανῶς διαρρηγνύει τὴν ἐνότητα αὐτῆς, ἐφ' ὅσον εἰς τὰ πλαίσια τῆς ὑποτιθεμένης ἐνότητος, τῆς ψευδοῦς ἐνότητος, θά ὑπάρχουν δύο διαφορετικὰ φρονήματα, δύο δια-

φορετικά ὁμολογία. Αὐτή ἀκριβῶς ἢ πρᾶξις σχίζει ἐκ νέου τόν ἄρραφον χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ.

Ἐβδομον τό ἕτερον συμπέρασμα τοῦ κ. Φειδᾶ: «Τό κῦρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δέν θίγεται, ὅταν δέν ἀμφισβητεῖται τό οὐσιαστικό στοιχεῖο τῶν συγκεκριμένων δογματικῶν τους ἀποφάσεων (“Ὅρων”)» (σελ. 17), εἶναι ἐπίσης ἐσφαλμένο.

Εἶναι γνωστόν ὅτι αἱ λοιπαὶ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εὐρίσκονται εἰς ἐσωτερικὴν ἐνότητα καὶ ἀρμονίαν πρὸς τόν δογματικόν των Ὅρον. Λέγοντες λοιπὰς ἀποφάσεις, δέν ἐννοοῦμεν τὰς κανονικῆς φύσεως ἐκκλησιαστικὰς ρυθμίσεις, ἀλλ’ ἀποφάσεις διὰ πρόσωπα καὶ καταστάσεις ἀμέσως σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἀποδοχὴν ἢ ἀπόρριψιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Συνόδου (ὡς π.χ. εἶναι ὁ ἀναθεματισμὸς τῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, τῆς ληστρικῆς Συνόδου, ἢ ἀποκατάστασις τῶν Θεοδωρήτου καὶ Ἰβρα κ.λπ.).

Ἐπειδὴ ὁ Ὅρος εἶναι φύσει καὶ θέσει ἀμετακίνητος, διὰ τοῦτο καὶ αἱ σχετιζόμεναι πρὸς αὐτόν συνοδικαὶ ἀποφάσεις εἶναι μὴ ἀναθεωρήσιμοι, δηλαδὴ ἐπίσης ἀμετακίνητοι¹³⁰.

Πρὸς κατανόησιν τῶν λεγομένων φέρομεν τὰ ἐξῆς παραδείγματα:

- Θὰ ἦτο δυνατόν σήμερον νά θεωρήσωμεν τοὺς Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν ὡς νεστοριανίζοντας μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν των, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποῖα δέν ἐπεσήμανεν εἰς αὐτοὺς ἀνορθόδοξιαν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν των ὑπὸ τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου;

- Θὰ ἦτο δυνατόν σήμερον νά θεωρήσωμεν τὰς ἀσεβεῖς κατὰ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου συγγραφὰς τοῦ Θεοδωρήτου καὶ τὴν λεγομένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἰβρα, κείμενα ἀσφαλῶς προσυνοδικά, ὡς ὀρθόδοξα, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν Ε’ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἢ ὁποῖα τὰ κατεδίκασε;

- Θὰ ἦτο δυνατόν σήμερον νά θεωρήσωμεν αἰρετικούς τοὺς ἐξ εἰκονομάχων ἐπανελθόντας εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐπισκόπους, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν Ζ’ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἢ ὁποῖα τοὺς ἀπεδέχθη ὡς μετανοήσαντας; (Βλ. α’ πρᾶξιν Ζ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

130. Βλ. καὶ Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 24-25.

Αἱ ἀπαντήσεις εἶναι ὀπωσδήποτε ἀρνητικά, διότι αἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων περί τῶν ἀνωτέρω προσώπων σχετίζονται ἀμέσως πρὸς τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῶν τριῶν τούτων Συνόδων.

Ὅγδοον· τὰ παραδείγματα τὰ ὅποια παραθέτει ὁ Σεβ. Ἐλβετίας ἐκ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. Φειδᾶ δι' ἐπεξήγησιν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ἀμέσως προηγούμενου συμπεράσματος δέν ἔχουν πειστικότητα λόγῳ τῶν ἀνακριβειῶν των.

Ὡς ἐδείξαμεν, ὁ ἅγιος Κύριλλος ὑπερημύνητο τῶν IB' Ἀναθεματισμῶν του, ὡσάκις κατηγορεῖτο ὅτι διὰ τῶν Διαλλαγῶν τοὺς ἐγκατέλειπεν ἢ ὅτι ὤφειλε νὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ, διὰ νὰ γίνουν αἱ Διαλλαγαί.

Ἡ μὴ ρητὴ ἀναφορά τῶν IB' Ἀναθεματισμῶν εἰς τὰ κείμενα τῶν Διαλλαγῶν, γεγονός τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Θεοδώρητον Κύρου νὰ ὑποπτεύσῃ ἐσφαλμένως ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐγκατέλειπε τὰ IB' Κεφάλαια¹³¹, δέν σημαίνει ὅτι ὁ ἅγιος διέπραξε κάτι τέτοιο. Αἱ Διαλλαγαί δέν ἀνήρυσαν τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον, ἐπομένως οὔτε τὰ IB' Κεφάλαια, ἀλλὰ συνήνωσαν τοὺς Ἀντιοχεῖς μετὰ τῆς Συνόδου. Ἄλλωστε κατ' ἀπαίτησιν τοῦ ἐπισκόπου Νικοπόλεως Ἀττικοῦ, ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἔκρινε τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ Τόμου τοῦ ἁγίου Λέοντος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τῆς περιεχομένης τὰ IB' Κεφάλαια (Γ' πρὸς Νεστόριον «Τοῦ Σωτῆρος»)¹³².

Ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατ' οἰκονομίαν δέν ἀνεθεμάτισε ὀνομασί τὸν Θεόδωρον Μοψουεστίας, παρ' ὅτι ἦτο αἰρετικός, καὶ κατόπιν ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὸν καταδικάζει ὡς αἰρετικόν, δέν σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπίστευε διαφορετικῶς διὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοδώρου. Ἀντιθέτως, ἐπίστευεν ἀπολύτως τὰ αὐτὰ¹³³. Ἡ ἄσκησις οἰκονομίας χάριν τῆς ἐνόητος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἦτο ἡ αὐθεντικὴ βούλησις τῆς Ἐκκλησίας, παρ' ὅτι ἐπίστευεν ὅτι ἦτο αἰρετικός. Φρονοῦσα ὁμοίως ὅτι εἶναι αἰρετικός, ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία ἐφήρμοσε τὴν ἀκριβείαν διὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου χάριν πάλιν τῆς ἐνόητος αὐτῆς. Δέν ἀνήρυσεν διὰ τῆς ἀκριβείας τὴν οἰκονομίαν καὶ διὰ τοῦτο αἱ δύο αὐταὶ πράξεις εἶναι αὐθεντικά καὶ μὴ ἀλληλοαναιρούμενα.

131. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 405· PG 83, 1484AB.

132. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 486.

133. PG 77, 344-345.

Μέχρις ἐδῶ εὐρίσκεται ἡ «διακριτική εὐχέρεια τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἄσκηση οἰκονομίας», ὅπως λέγει ὁ Σεβασμιώτατος ἀκολουθῶν τὸν κ. Φειδᾶν. Εἰς τὸ ἐξῆς ὁμως τὸ θέμα ἀλλάζει ριζικῶς.

Καί ἐρωτῶμεν: Εἰς ἐνδεχόμενον διάλογον μετὰ τῶν Νεστοριανῶν θά ἦρε ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀνάθεμα τοῦ Θεοδώρου χάριν τῆς “ἐνότητος” Ὁρθοδόξων καὶ Νεστοριανῶν; Νομίζομεν ὅτι θά ἦτο ἀδιανόητον, διότι τοῦτο θά ἐσήμαινε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Νεστοριανισμοῦ.

Ἐδῶ ἀκριβῶς εὐρίσκεται τὸ ἐσφαλμένον συμπέρασμα τῶν χρησιμοποιοῦντων τὸ παράδειγμα τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας, διὰ τὴν ὑποστηρίξουν τὴν ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων τῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου. Διότι ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων αὐτῶν σημαίνει ἀναγνώρισιν τῆς διδασκαλίας των καὶ ἐπομένως «διακινδυνεύεται ἡ ὀρθοδοξία τῆς πίστεως». Ἀντιθέτως ἡ ἄσκησις τῆς ἀκριβείας ὑπὸ τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου οὔτε εἰς κίνδυνον ἔθεσεν «τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς πίστεως», οὔτε ἀνήρесе τὴν οἰκονομίαν τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐπομένως δὲν συνιστᾷ ἀναθεώρησιν ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἐνατον· τὸ παράδειγμα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, εἰσηγούμενου τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τῶν Ὁμοιουσιανῶν, δὲν ἐξυπηρετεῖ εἰς τὴν συναγωγὴν ἀναλόγου συμπεράσματος διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας σήμερον μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, διὰ τοὺς κάτωθι λόγους:

Ὁ Μέγας Βασίλειος οἰκονομῶν σοφώτατα τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας προέτρεπε τοὺς Ὁμοιουσιανούς νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων, ὅχι ὁμως ἄνευ προϋποθέσεων. Αἱ προϋποθέσεις ἦσαν «ἀπλᾶ, καὶ σαφῆ καὶ εὐμνημόνευτα ρήματα»¹³⁴, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ ἀποδεχθοῦν οἱ Ὁμοιουσιανοί, ἤτοι ἡ ἀποδοχὴ τῆς πίστεως τῆς Νικαίας καὶ «τὸ μὴ δεῖν λέγεσθαι κτῖσμα τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἁγίου, μηδὲ κοινωνικούς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας»¹³⁵.

ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς ὁ ἅγιος Βασίλειος προωθοῦσε τὴν ἐνότητα τῶν πολλαπλῶς διηρημένων τότε Χριστιανῶν καὶ ἐπίστευεν ὅτι θά τὴν ἐπετύγχανε τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος. Δὲν ἐπέτρεψεν ὁμως

134. Ἐπιστολὴ 128, ΒΕΠΕΣ, τόμ. 55, σελ. 155.

135. Ἐπιστολὴ 113, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 143. Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει ὁ Μέγ. Βασίλειος καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν 114, ἀπευθυνομένην πρὸς Ὁμοιουσιανούς, εἰς τὴν ὁποίαν τονίζει «τὸ περὶ τὴν πίστιν ἀκριβές τε καὶ εὐτονον» τῶν Ὁρθοδόξων.

τὴν διασάλευσιν τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου οὔτε εἰς μίαν λέξιν¹³⁶, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπεδέχτετο ἔνωσιν ψευδῆ μέ ἐπαμφοτερισμὸν γνώμης¹³⁷. Προσέτι ἐχαρακτήριζε καὶ ἄσκοπον τὴν προσπάθειαν συνδιαλλαγῆς πρὸς τοὺς μὴ δεχομένους ἔνωσιν ὑπὸ τὰς προτεινομένας προϋποθέσεις: «Ἐάν μὲν οὖν πεισθῶσί σοι, ταῦτα ἄριστα. Εἰ δέ μή, γνωρίσατε τοὺς πολεμοποιούς καὶ παύσασθε ἡμῖν τοῦ λοιποῦ περιδιαλλαγῶν ἐπιστέλλοντες»¹³⁸.

Τό γεγονός ὅτι καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος κατέβαλε προσπάθειας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ¹³⁹ καὶ ὑπὸ τὰς αὐτάς προϋποθέσεις, σημαίνει ὅτι οἱ μεγάλοι αὐτοὶ Πατέρες ἐπεθύμουν μὲν τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ὀμοιουσιανῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἠρνήθησαν ὅμως κάθε συμβιβασμὸν εἰς τὴν πίστιν καὶ κάθε ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸν ὅρον τῆς Νικαίας. Διὰ τοῦτο καὶ μικρὰ μόνον μερὶς τῶν Ὀμοιουσιανῶν παρέμεινεν ἠνωμένη μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων, οἱ δέ λοιποὶ κατεδικάσθησαν ὡς Πνευματομάχοι¹⁴⁰.

Ἡ «χρονωτέρα, λοιπὸν, συνδιατριβὴ καὶ ἡ ἀφιλόνηκος συγγυμνασία» μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἦτο τὸ ἐνδεδειγμένον μέτρον διὰ τὴν πλήρη ἀποδοχὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπὸ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀπέπτυσαν προηγουμένως πᾶσαν ἀρειανικὴν (ἀκραίαν ἢ μετριωτέραν) αἵρεσιν.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θά ἦτο δυνατόν νά ἐφαρμοσθῆ τὸ αὐτὸ μέτρον, ἐάν ὑπῆρχον αἱ ἀνάλογοι προϋποθέσεις, δηλαδή ἡ ὑπ' αὐτῶν ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς Χαλκηδόνος μέχρι καὶ λέξεως, καὶ ἡ ὁμολογία δύο φύσεων ἐν τῷ Χριστῷ μετὰ τὴν ἔνωσιν καὶ ἡ ἀποκλήρυξις τῶν διδαξάντων τὰ ἀντίθετα Διοσκόρου, Σεβήρου κ.λπ. Δυστυχῶς ὅμως οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρὸς τὸ παρὸν

136. Ἐπιστολὴ 114, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 144: «Μηδεμίαν τῶν ἐκεῖ λέξεων ἀθετεῖν, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτώ, ἀφιλονείκως συνιόντες, οὐκ ἄνευ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνεργείας ἐφθέγγαντο».

137. Ἐπιστολὴ 128, ἐνθ' ἄνωτ.: «Κἂν μὲν πείσωμεν, κοινῶς αὐτοῖς ἐνωθῆναι, ἐάν δέ ἀποτύχωμεν, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις, τὸν δέ ἐπαμφοτερισμὸν τοῦτον ἐξορίσαι τοῦ ἡθους ἀναλαβόντας τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἄδολον πολιτείαν, ἣ συνέζων οἱ ἐξ ἀρχῆς προσελθόντες τῷ λόγῳ. “Ἦν γάρ, φησί, τῶν πιστευσάντων καρδία καὶ ψυχὴ μία”».

138. Ἐπιστολὴ 128, ἐνθ' ἄνωτ.

139. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Ἀθήναι 1978, σελ. 200.

140. Ἐνθ' ἄνωτ.

δέν προτίθενται οὔτε νά ὁμολογήσουν ἀπεριφράστως τόν Ὅρον τῆς Χαλκηδόνος οὔτε νά ἀποκηρύξουν τόν Διόσκορον καί τόν Σεβήρον.

5) Ἡ τυπική συναρίθμησης τῶν Συνόδων.

Τό ζήτημα τῆς συναριθμήσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποτελεῖ τό σημαντικώτερον ἐκκλησιολογικόν πρόβλημα τοῦ Διαλόγου καί ἀσφαλῶς ἡ δυσκολία διά τήν ἐπίλυσίν του εὐρίσκεται εἰς τό ὅτι ἀποτελεῖ ὀφθαλμοφανῆ καί ἀπτῆν μαρτυρίαν διαφορᾶς εἰς τήν πίστιν. Ἐνῶ εἰς τά δογματικά θέματα δύναται νά συγκαλυφθῇ ἡ διαφορά πίστεως λόγω τῆς λεπτότητος τῶν θεολογικῶν ὄρων καί ἐννοιῶν, εἰς τό ζήτημα τῆς συναριθμήσεως τῶν Συνόδων δέν χωρεῖ ἀσάφεια καί συγκάλυψις.

Αἱ προσπάθειαι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου νά ἀνεύρη τρόπον ἀποδοχῆς τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὠδήγησαν εἰς τήν ἐσφαλμένην ἐκκλησιολογικῶς ἄποψιν, νά γίνῃ ἡ τυπική συναρίθμησης ἀντικείμενον μελέτης μετά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Τήν θέσιν ταύτην ὀξέως ἐπέκρινεν ἡ Ἱερά Κοινότης καί κατέστησεν ἐμφανῆ τήν εὐθύνην τῶν Ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι θά ἀποδεχθοῦν ἔνωσιν ἄνευ προηγουμένης κοινῆς συναριθμήσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς ἀγίων καί Οἰκουμενικῶν.

Αἱ ἄνευ ἰδιαιτέρας σπουδαιότητος παρατηρήσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐλβετίας διά τό ἐν λόγω θέμα (σελ. 18), ἀφ' ἑνός μὲν ἐπιβεβαιῶνουν τό ἀνυπέβλητον τῆς δυσκολίας αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ παρέχουν ἀφορμάς διά δύο ἐπισημάνσεις ἐπί τοῦ θέματος.

Πρώτη εἶναι ἀξιέπαινος ἡ Διορθόδοξος ἐπιτροπή διά τήν ἐπανειλημμένην καί ἐπίμονον αἴτησιν νά συναριθμηθοῦν αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησιολογία. Ἡ θέσις ὅμως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅτι ἡ συναρίθμησης τῶν Συνόδων εἶναι πρόωρος ἢ καί ἄκαιρος, δέν ἐρμηνεύεται ὀρθῶς, διότι τοῦτο σημαίνει ὅτι δέν ἐπιθυμοῦν ἐπιστροφῆν εἰς τήν μίαν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Πράγματι, ἀποβλέπουν εἰς τήν ἀμοιβαίαν ἀναγνώρισιν τῶν ἐκκλησιῶν ὡς ὀρθοδόξων, γεγονός τοῦ ὁποίου ἡ ἀποδοχή ἀποτελεῖ τό πρώτιστον καί θεμελιωδέστατον σφάλμα τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς.

Δευτέρα· ἡ ἀπροθυμία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά συναριθμήσουν τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους ὀφείλεται καί εἰς τήν ἀνάγκην συστηματικῆς μελέτης τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνόδων, ὑποθέσεως κατ' αὐτούς χρονοβόρου. Τό γεγονός αὐτό ἐπιβεβαιώνει τήν τάσιν δι' ἐσπευσμένην ἔνωσιν καί ἐπί πλέον τήν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς εἰς τούς ἁγίους Πατέρας, οἱ ὅποιοι ἐμελέτησαν διεξοδικῶς τά Πρακτικά τῶν Συνόδων καί ἀπεφάνθησαν περί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καί ἐν Συνόδῳ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ἀποδοχὴν δῆθεν τῶν Ὁρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἔχουν λεχθῆ ἄρκετά εἰς τό οἰκείον κεφάλαιον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι δηλαδή ὅσα ρητῶς ἀπεδέχθησαν δέν ἦσαν οἱ Ὁροι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων –ἢ ἦτο μόνον ἡ ὁρολογία αὐτῶν– ἀλλά ἡ μονοφυστικὴ ἐρμηνεία τῶν περιτέχνως διατετυπωμένων κειμένων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

6) Τό ἔργον τόν Ὑποεπιτροπῶν διά λειτουργικά καί ποιμαντικά ζητήματα.

Ἀκροθιγῶς τιθέμενον ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου εἰς τόν ἐπίλογον τοῦ ἀπαντητικοῦ τοῦ ἄρθρου (σελ 18), ἀλλά λεπτομερῶς ἀναπτυσσόμενον εἰς τό ἄρθρον του τῆς 31.3.95, τό ζήτημα τοῦτο ἔλαβε ἐν μέρει τήν ἐπιγραμματικὴν ἀπάντησιν ὑπό τῆς Ἱεραῆς Κοινότητος εἰς τό Ὑπόμνημα αὐτῆς (παρ. 11).

Ἡ Ἱερά Κοινότης θεωρεῖ ὅτι συζητήσεις διά κάθαρσιν τῶν λειτουργικῶν κειμένων ἀποτελοῦν ἀπαράδεκτον προσβολὴν κατὰ τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς ταύτης τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι Ὁρθοδοξία, ἐπειδὴ δέν εἶναι αἵρεσις. Καί ὁ λαός συνειδητοποιεῖ τήν ὀρθοδοξίαν του μέσω τῶν στοιχείων τά ὅποια τήν μαρτυροῦν. Τοιαῦται μαρτυρίαι εἶναι καί οἱ ἱεροὶ ὕμνοι οἱ περιέχοντες νοήματα ὀρθοδόξου θεολογίας καί ζωῆς, εἶναι ὅμως καί οἱ ἱεροὶ ὕμνοι οἱ στηλιτεύοντες ὀνομαστί τάς αἱρέσεις καί τοὺς ἀρχηγούς των. Ἐάν, φερ' εἰπεῖν, ἐξαιλειθοῦν οἱ ὕμνοι τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (13-19 Ἰουλίου) οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς αἱρεσιάρχας Διόσκορον, Σεβήρον κ.λπ., ποῖον νόημα θά ἔχη ἡ τιμὴ τῆς Συνόδου αὐτῆς; Μήπως κατ' ἀνάλογον τρόπον θά ἀφαιροῦντο

καί οἱ ὕμνοι τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τόν αἰρεσιάρχη Ἄρειον;

Ἐάν ἀπό τὰς ἀκολουθίας τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν Λέοντος Ρώμης, Μαρτίνου Ρώμης, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ κ.λπ. ἀφαιρεθοῦν οἱ ὕμνοι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τόν ἀντιαιρετικόν των ἀγῶνα, διά ποίαν ὁμολογίαν θά τιμᾶ αὐτοῦς ἡ Ἐκκλησία;

Ἐάν δέν ἀναγινώσκωνται τά συναξάρια τῶν ἁγίων Φλαβιανοῦ, Προτερίου κ.λπ., μέ ποῖον τρόπον θά τιμήσωμεν τόν ὑπέρ Χριστοῦ καί τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως θάνατον αὐτῶν;

Ἐάν ἐκλείψῃ ἡ καθιερωθεῖσα τάξις, νά μνημονεύῃ ὁ ἱερεὺς ὀνομαστί τούς ἁγίους Ἱεράρχας, Μάρτυρας καί Ὁσίους, μέ ποῖον τρόπον θά γίνεται ἀντιληπτόν ὑπό τῶν συλλειτουργῶν ἱερέων –εἰς περιπτῶσιν ὑποτιθεμένης “ἐνώσεως”– ποίους τιμᾶ ἕκαστος καί ποίων τά ὀνόματα θά μνημονεύσῃ μετά τό “Ἐξαιρέτως” τῆς θείας Λειτουργίας; Θά δύναται ὁ μέν νά μνημονεύῃ τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ καί ὁ ἕτερος τοῦ “ἁγίου” Διοσκόρου;

Καί ταῦτα μέν ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν ἀνακάθαρσιν τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας¹⁴¹.

Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν μελέτην τῶν λειτουργικῶν τύπων καί ἐθίμων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, θά εἶχεν αὕτη ἐνδεχομένως μεγάλην σπουδαιότητα, ἀλλά μόνον ὑπό τήν προϋπόθεσιν τῆς ἀνεπιφυλάκτου ἀποδοχῆς ὑπ’ αὐτῶν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῆς λοιπῆς Παραδόσεώς της. Ἡ διαφορά εἰς λειτουργικούς τύπους καί λοιπά ἔθιμα μεταξύ καί τῶν Τοπικῶν ἀκόμη Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶναι, ὡς γνωστόν, φαινόμενον ἀναμφισβήτητον καί δέν θίγει τήν ἐνότητα τῆς πίστεως. Ἡ ἐργασία ἐπομένως τῆς ἐν λόγω ὑποεπιτροπῆς ὑπό τήν ἀνωτέρω προϋπόθεσιν θά εἶχε διπλοῦν σκοπόν:

- Πρῶτον τήν ἐξακρίβωσιν τῶν λειτουργικῶν τύπων, διά τῶν ὁποίων οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐκφράζουσι ὡς διά συμβόλων τήν διαφορετικὴν των πίστιν, ὅποτε καί θά ἀπαιτηθῇ ἐγκατάλειψις τῶν τύπων αὐτῶν.

- Δεύτερον τήν διατήρησιν τῶν λοιπῶν λειτουργικῶν τύπων, ὥστε νά μὴ δυσχεραίνεται ἡ ὁλόθυμος ἀποδοχὴ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως

141. Βλ. περισσότερα ἐν *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι*·, στόν παρ. τόμ. σελ. 225-237.

ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων λόγῳ τῆς ἐπιβολῆς νέων ἐθίμων καί τύπων, ὅσον ἀφορᾶ εἰς τά δευτερεύοντα θέματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Τέλος, αἱ ἐπί ποιμαντικῶν ζητημάτων προτάσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέν εὐρίσκουν σύμφωνον τήν Ἱεράν Κοινότητα, διότι διά τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀμβλύνεται ἡ δογματική συνείδησις τῶν πιστῶν μέσω τῆς συμμετοχῆς ὀρθοδόξων πιστῶν εἰς εὐχαριστιακάς καί ἄλλας λατρευτικάς συνάξεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐπί τῆ βάσει τῆς “ἀναγνωρισθείσης” δογματικῆς ταυτότητος.

Ἐάν, πρό τῆς διοργανώσεως ἀμοιβαίων λατρευτικῶν συμμετοχῶν, ὀρθόδοξοι κληρικοί ἔχουν συχνότατα τήν πρόκλησιν νά ἐπιτρέψουν εἰς Ἀντιχαλκηδονίους νά γίνουν ἀνάδοχοι ὀρθοδόξων παιδιῶν, νά παρακολουθοῦν τήν θ. Λειτουργίαν ὡς ὀμόπιστοι καί νά μεταλαμβάνουν ἀκόμη, εἰς ποίαν δυσχερῆ κατάστασιν θά ὀδηγηθοῦν οἱ ὀρθόδοξοι κληρικοί μετά τήν ἀνάπτυξιν τόσον εὐρείας ἐκκλησιαστικῆς ἐπικοινωνίας;

Ἐάν, προτοῦ ἀποδεχθοῦν αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τάς ἐν λόγῳ ποιμαντικάς προτάσεις, Ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι μετέδιδον τήν θ. Κοινωνίαν εἰς Μονοφυσίτας μέ τήν δικαιολογίαν ὅτι ἔχομεν τήν αὐτήν πίστιν, πόση ἀνεξέλεγκτος σύγχυσις θά ἀκολουθήσῃ τήν προτεινομένην ἀμοιβαίαν συμμετοχήν τῶν πιστῶν εἰς λατρευτικάς καί λειτουργικάς συνάξεις;

Γίνεται ἀντιληπτόν ὅτι πρότασις τῆς Ἱεράς Κοινότητος εἶναι νά μή ἀμβλυνθῇ ἡ δογματική εὐαισθησία τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου, ἐν ὧσιν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν ἀπορρίψει τά αἰρετικά των φρονήματα καί δέν ὀμολογήσουν ἀπεριφράστως τήν ὀρθόδοξον χριστολογικὴν διδασκαλίαν.

Τά ἀνωτέρω δέν σημαίνουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία θά παύσῃ νά παρέχῃ εἰς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους εὐκαιρίας νά γνωρίσουν τήν ὀρθόδοξον θεολογίαν καί πνευματικὴν ζωήν, ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ πρακτικὴ αὐτὴ δέν θά ἀντιστρατεύεται τοὺς ἱερούς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ χάραξις τῶν ὀρίων αὐτῶν θά ἦτο ποθητόν ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν ποιμαντικῶν ζητημάτων, καθόσον αὐτός «ὁ Θεὸς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν». Πολύ περισσότερον τὰ ἀνωτέρω δέν σημαίνουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν πρέπει νά προσφέρῃ παντός εἴδους ὑλικὴν καί ἠθικὴν

βοήθειαν εἰς τοὺς ἐμπεριστάτους ἀντιχαλκηδονίους λαοὺς ἐπειδὴ εἶναι ἑτερόδοξοι.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὴν ἐκπόνησιν ἐκλαϊκευμένων βιβλίων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ὀρθόδοξοι πιστοὶ πρέπει νὰ διδαχθῶν νέας πεποιθήσεις περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀντιθέτους πρὸς τὴν πίστιν τῶν ἁγίων Πατέρων, ἡ θέσις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος παραμένει ἀπολύτως σταθερά, ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη δέν ὑπηρετεῖ τὴν κατὰ Χριστὸν οἰκοδομὴν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος¹⁴² καὶ ἐπομένως δέν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἑλβετίας εἰς τὸ Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐπιβεβαιουῦμεν τὰς ἐπισημάνσεις τοῦ Ὑπομνήματος αὐτῆς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πεπραγμένα τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὴν παράκλησιν ἡμῶν πρὸς τοὺς Ἄγιωτάτους Προκαθημένους καὶ τὰς Σεπτὰς Ἱεραρχίας τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ ἐπιληφθῶν συνοδικῶς τοῦ καιριωτάτου αὐτοῦ ζητήματος πρὸς ἐπαναπροσδιορισμὸν τῶν θεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ Διαλόγου καὶ ἀποφυγὴν ταλαιπωριῶν καὶ σχισμάτων εἰς τὸ Σῶμα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας.

142. Ἡ πρόσφατος δημοσίευσίς εἰς τὸ περιοδικὸν Ὀρθοδοξία (τεῦχ. Α', 1995, σελ. 60-86) ὁμιλίας τοῦ αἰρεσιάρχου Σεβήρου περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀποτελεῖ πρόβλημα. Συγκεκριμένως ἡ παράθεσις τοῦ πολυσελίδου τούτου κειμένου εἰς τὴν ἀγγλικὴν δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀπορίαν: πρόκειται περὶ ὀρθοδόξου ἢ αἰρετικοῦ κειμένου; Εἰς τί ἀποσκοπεῖ ἡ δημοσίευσίς του; Ποῖος θὰ εἶναι ὁ ἀντίκτυπος εἰς τοὺς μὴ Ὀρθοδόξους ἐκ τῆς δημοσιεύσεως; Ποίαν ἐντύπωσιν θὰ δημιουργήσῃ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους θεολογικοὺς κύκλους; Ἐάν εἰς τοὺς θεολογικοὺς κύκλους εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ τοιαύτη σύγχυσις, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅποια θὰ προκληθῇ μεταξύ τῶν ἀπλουστέρων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῶν ὡς ἄνω ἐκλαϊκευμένων βιβλίων.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Εἰς τό ἐκκλησιαστικόν δελτίον *Ἐπίσκεψις* (521/31.8.95) ἐδημοσιεύθη ἡ ἀπάντησις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Προέδρου τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς διά τόν Διάλογον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετά τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν, εἰς τό ἀπό 14/27 Μαΐου 1995 *Υπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*.

Διαπίστωσις τῶν Ἁγιορειτῶν Μοναχῶν εἶναι ὅτι τά ἀποτελέσματα τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ὅπως ἔχουν καταγραφεῖ εἰς τάς Κοινάς Συμφωνίας τῶν ἀνεπισήμων Διαβουλεύσεων (1964-1971) καί τάς Κοινάς Δηλώσεις τῶν ἐπισήμων Συνελεύσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς (1985-1993), δέν παρέχουν βεβαίαις ἐλπίδας ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι θά ἐπιστρέψουν εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπό 1500 ἐτῶν ἔχουν ὡς αἰρετικοί ἀποσχισθῆ, διότι ἡ θεολογία τῶν Κοινῶν Δηλώσεων δέν εἶναι σύμφωνος πρός τήν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν.

Μετά τήν ὀλοκλήρωσιν τῶν θεολογικῶν συζητήσεων (1992) ἀνεμένετο ἡ εὐρεῖα συνοδική κρίσις καί ἀπόφανσις ὑπό τῶν κατά τόπους Ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περί τῶν πορισμάτων τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου καί ἠλπίζετο ὅτι θά ὑπῆρχε ἀρκετός χρόνος διά νά ὠριμάσῃ ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας καί νά ἀποδεχθῆ τήν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας περί τοῦ ἐάν οἱ νῦν Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι ὀρθόδοξοι.

Δυστυχῶς, πρό πάσης συνοδικῆς διασκέψεως, εἶδε τήν δημοσιότητα ἡ πρότασις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περί τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων (Ἀνακοινωθέν Δ' Συνελεύσεως, 1993). Κατόπιν εἰδικῶν εἰσηγήσεων οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος ἐχαρακτηρίσθησαν ὀρθόδοξοι εἰς τό φρόνημα καί τήν διδασκαλίαν καί ὡς ἐκ τούτου ἐκρίθη δυνατόν νά ἀρθοῦν τά κατ' αὐτῶν ἀναθέματα ὑπό τῆς συγχρόνου συνοδικῆς αὐθεντίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν διαλεγόμενων πλευρῶν ἔπρεπε νά σημάνῃ τήν ἀποκατάστασιν τῆς πλήρους μυστηριακῆς κοινωνίας.

Αἱ ποικίλαι ἀντιδράσεις ἐκ μέρους τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας διὰ μίαν τοιαύτην ἐσπευσμένην ἔνωσησιν, παρ' ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν ἀποδεχθῆ τήν Ὁρθόδοξον Πίστιν, δέν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὑπό τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐνώσεως.

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀγωνιώσα διὰ τήν τοιαύτην ἐξέλιξιν τοῦ θεολογικοῦ τούτου Διαλόγου συνέταξε πρῶτον τήν ἀπό 1/14 Φεβρουαρίου 1994 *Εἰσήγησιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, εἰς τήν ὁποίαν διετύπωσε τάς ἐπιφυλάξεις τῆς διὰ τήν πορείαν τοῦ διαλόγου. Ἐπειδή ὁμως διὰ τοῦ ἄρθρου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ Ὁ Θεολογικός Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. (Σκέψεις καί προοπτικάί), τά πορίσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐνεφανίζοντο ὅχι ἀπλῶς ὡς προτάσεις πρὸς τάς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς κείμενα ἐχόμενα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί παραδόσεως, ἡ Ἱερά Κοινότης ἐδημοσίευσε τό Ὑπόμνημα αὐτῆς, διὰ τοῦ ὁποίου καταγγέλλει πρὸς τάς Ἐκκλησίας τάς δογματικάς (χριστολογικάς καί ἐκκλησιολογικάς) παρεκλίσεις τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Σκοπός τοῦ Ὑπομνήματος ἦτο ἡ πληροφόρησις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς ἀνορθοδοξίας τῶν Κοινῶν Δηλώσεων καί ἡ διὰ συντόνου προσπαθείας αὐτοῦ ἐπανατοποθέτησις τοῦ Διαλόγου ἐπὶ ὀρθοδόξων βάσεων, ὥστε καί ἡ Πίστις τῆς Ἐκκλησίας νά μείνῃ ἀλώβητος καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά κατανοήσουν ὅτι εὐρίσκονται εἰς αἵρεσιν, ἐκ τῆς ὁποίας ὀφείλουν νά ἐπανακάμψουν εἰς τήν Ὁρθοδοξίαν.

Εἰς τήν ἀπάντησιν τοῦ Σεβ. Ἑλβετίας εἰς τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐπαναδιατυποῦνται τά ἀνορθόδοξα φρονήματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου ἐπὶ τῶν χριστολογικῶν καί ἐκκλησιολογικῶν θεμάτων. Ἐπίσης κατηγορεῖται ἡ Ἱερά Κοινότης ὅτι ὁμιλεῖ ἐξ ἰδίας αὐθεντίας, ὅτι μέμφεται ἀθαιρέτως τούς θεολόγους τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, ὅτι ἀμφισβητεῖ τήν ἐνθουσιώδη ἀποδοχὴν τῶν πορισμάτων τοῦ Διαλόγου ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν καί ὅτι ἀγνοεῖ τήν συμφωνίαν τῶν πορισμάτων πρὸς τήν βούλησιν τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως περί προωθήσεως τοῦ Διαλόγου.

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀποτιμῆσασα τάς ὡς ἄνω τοποθετήσεις τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου καί θεωροῦσα ὅτι

ἀπέχουν οὐσιωδῶς ἀπό τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καί τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας προβαίνει εἰς τήν διατύπωσιν τῶν κάτωθι παρατηρήσεων:

1) Αἱ ἀναφοραί τοῦ Σεβασμιωτάτου εἰς θέματα ἀφορῶντα τήν τοποθέτησιν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἔναντι τοῦ Διαλόγου καί αἱ κρίσεις αὐτοῦ περί ἐξ ἰδίας αὐθεντίας ἀποφάνσεως αὐτῆς, περί αὐθαιρέτου μομφῆς κατά τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς καί περί τῆς βουλήσεως τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, σκοπεύουσαι εἰς τήν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἀναγνωστῶν του ἀπό τῆς οὐσίας τοῦ προβλήματος, δέν πείθουν ὅτι ἡ Ἱερά Κοινότης ἀδίκως ἤ καί ἐσφαλμένως ἀνησυχεῖ διά τήν πορείαν τοῦ Διαλόγου.

2) Ἡ ἐπιφυλακτική στάσις τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Διοδώρου, Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πολλῶν Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καί μεγάλου μέρους τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας δέν ἔχει ἀναπαυθῆ ἀπό τά ἀποτελέσματα τοῦ Διαλόγου καί ζητεῖ τόν ἐπαναπροσδιορισμόν τῶν κατευθύνσεών του.

3) Ὁ ἰσχυρισμός τοῦ ἁγίου Ἑλβετίας ὅτι τά πορίσματα τῶν θεολογικῶν συζητήσεων ἀνταποκρίνονται ἀπολύτως εἰς τήν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι ἀβάσιμος. Ὅ,τι ὑπεγράφη ὡς κοινή συμφωνία εἰς τόν Διάλογον δέν εἶναι ἡ πίστις τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλά κείμενα περιτέχως διατετυπωμένα διά νά συστεγᾶσουν τήν ὀρθόδοξον καί τήν σεβηριανήν θεολογικήν διδασκαλίαν, χρησιμοποιοῦντα τήν ὀρολογίαν μόνον τῶν Ὁρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πρὸς συγκάλυψιν τοῦ ἐπιτευχθέντος δογματικοῦ συμβιβασμοῦ. Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή, ἀνεπιγνώστως ἢ σκοπίμως, παρεξέκλινεν εἰς δογματικές παραχωρήσεις πρὸς τούς Ἀντιχαλκηδονίους. Αὗται εἶναι αἱ ἐξῆς:

α) Ἡ ἐμφιλοχώρησις μονοφυσιτικῶν διατυπώσεων εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις, ὡς ἡ ἀκόλουθος: «*Ἡ ὑπόστασις καί ὡς διακεκριμένη ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου*», τῆς λέξεως φύσις ἐνταῦθα μὴ δυναμένης παντελῶς νά ἐρμηνευθῆ ὡς ὑπόστασις καί χρησιμοποιουμένης κακοδόξως ἀντί τῆς ὀρθοδόξου διατυπώσεως “*φύσεων τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου*”.

β) Ἡ συμφωνία ὅτι αἱ φύσεις ἐν Χριστῷ διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ, φράσις ἢ ὁποῖα χρησιμοποιουμένη εἰς τὴν συνάφειαν τῶν Κοινωνῶν Δηλώσεων ἐπιδέχεται σεβηριανῆς ἐρμηνείας καὶ ἐγκρύπτει μονοφυσιτισμὸν καὶ μονοενεργητισμὸν. Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας ὅτι ὁ ὅρος τῇ θεωρίᾳ μόνῃ εἶναι ἐκ τοῦ Ὁρου τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι ἄστοχος, καθ' ὅσον τό περιεχόμενον τῆς ἐν τοιαύτῃ συναφείᾳ διατετυπωμένης ἐκφράσεως «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» εἶναι τελείως διαφορετικὸν ἀπὸ τό δογματικὸν περιεχόμενον τῆς φράσεως «Εἴ τις... τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν ἐπὶ τοῦ ἐνός Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος, μὴ τῇ θεωρίᾳ μόνῃ τὴν διαφορὰν τούτων λαμβάνει... ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιοῦποστάτους ἔχει τὰς φύσεις, ἀνάθεμα ἔστω». Διὰ τῆς δευτέρας φράσεως ὁμολογεῖται ἡ διαφορὰ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχουσῶν ἐν Χριστῷ φύσεων καὶ ἀπορρίπτεται ἡ διαίρεσις αὐτῶν, ἐνῶ διὰ τῆς πρώτης ἀπορρίπτεται μὲν ἡ διαίρεσις τῶν φύσεων, εἰσάγεται ὅμως ἡ ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως.

γ) Ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἐκφράσεως «ἵνα μορφώσῃ (ὁ Λόγος) μίαν... θεανθρωπίνην ὑπαρξιν», ἢ ὁποῖα προσιδιάζει εἰς τὴν σεβηριανὴν θεολογικὴν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Χριστὸς δὲν ταυτίζεται κατὰ τὴν ὑπόστασιν πρὸς τὴν Ἰπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου. Αἱ τριαδολογικαὶ καὶ σωτηριολογικαὶ συνέπειαι τῆς θέσεως ταύτης εἶναι σπουδαιότατοι.

δ) Ἡ συγκατάβασις εἰς τὴν σεβηριανὴν ἄποψιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς καὶ ταυτοσήμως τοὺς ὅρους φύσις καὶ ὑπόστασις. Δίδεται οὕτως ἀφορμὴ εἰς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νὰ ἀναγνώσουν τὰς συνυπογραφείσας Κοινὰς Δηλώσεις ὑπὸ τὰς ἰδικὰς τῶν σεβηριανῶν (μονοφυσιτικῶν) προϋποθέσεις καὶ νὰ μὴ κατανοήσουν τὴν πλάνην τῆς θεολογικῆς τῶν σκέψεως.

ε) Ἡ ἐλλιπὴς διατύπωσις τοῦ περὶ δύο θελήσεων καὶ δύο ἐνεργειῶν ἐν Χριστῷ ὀρθοδόξου δόγματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ διὰ τῶν συμφωνηθέντων εἰς τὰς Κοινὰς Δηλώσεις ἢ αἵρεσις τοῦ μονοενεργητισμοῦ. Ἡ ἄποψις τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας ὅτι εἰς τό σημεῖον τοῦτο αἱ Κοινὰς Δηλώσεις ἀκολουθοῦν πιστῶς τὸν Ὁρον τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀποδεικνύεται ἀστήρικτος.

στ) Ἡ ἀνορθόδοξος παραδοχή ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δύνανται νά ὁμολογοῦν μίαν θεανθρωπίνην φύσιν, ἐφ' ὅσον δέν ἀρνοῦνται τήν συνεχή δυναμικήν παρουσίαν τοῦ θείου καί τοῦ ἀνθρωπίνου ἐν Χριστῷ. Διά τῆς τοιαύτης ὁμολογίας οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἀναγνωρίζουν τό ὑποστατικῶς ἐν ἐν τῷ Χριστῷ ὡς ὑπόστασιν, ἀλλ' ὡς σύνθετον θεανθρωπίνην φύσιν. Ἐπίσης, ἀντί τῆς οὐσιώδους ὑπάρξεως τῶν φύσεων ἐν Χριστῷ ὁμολογεῖται μόνον ἡ παρουσία τῶν θείων καί τῶν ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων ἐν αὐτῷ. Ὑπό τάς προϋποθέσεις αὐτάς διακηρύσσεται ἡ καταδικασθεῖσα ὑπό τῶν ἁγίων Πατέρων σύνθετος φύσις τῆς σεβηριανῆς παραδόσεως.

ζ) Ἡ παραχώρησις εἰς τούς Ἀντιχαλκηδόνιους τῶν ὀνομασιῶν *Προχαλκηδόνιοι, Μή-Χαλκηδόνιοι καί Ἀνατολικοί Ὀρθόδοξοι*, ὅχι ὡς τεχνικῶν μόνον ὄρων διά τήν διεξαγωγήν τοῦ διαλόγου, ἀλλά καί κατ' αὐτό τό θεολογικόν περιεχόμενον τῶν ὄρων τούτων, ὡς εὐκόλως συνάγεται ἐκ τῶν πορισμάτων τοῦ Διαλόγου.

η) Ἡ παραδοχή ὅτι ὁ μετριοπαθῆς λεγόμενος μονοφυσιτισμός τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου δέν ἀποτελεῖ αἵρεσιν καί ὅτι ὁ ἀναθεματισμός των ὑπό τῆς ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν ὠφείλετο εἰς τήν αἰρετικήν των διδασκαλίαν, ἀλλά μόνον εἰς τό ὅτι ἔσχισαν τήν Ἐκκλησίαν. Ταῦτα πάντα ὑποστηριζόμενα καί ὑπό τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας ἀποδεικνύονται ἐσφαλμένα ἐπί τῇ βάσει τῶν Πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Ε', ΣΤ' καί Ζ', τῶν Τοπικῶν Συνόδων ἐν Κωνσταντινουπόλει (536) καί Λατερανῷ (649), καθὼς καί τῶν δογματικῶν ἐπιστολῶν καί πραγματειῶν μεγάλων Πατέρων καί Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Φωτίου τοῦ Μεγάλου κ.λπ.). Κατά τήν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος εἶναι κατά κυριολεξίαν αἰρετικοί. Ὑπό τάς προϋποθέσεις αὐτάς ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή ἔσφαλε σοβαρώτατα μή ζητήσασα ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων τόν ἀπερίφραστον ἀναθεματισμόν τῶν “διδασκάλων” Διοσκόρου, Σεβήρου, Φιλοξένου, Ἰακώβου κ.λπ. ὡς ἀπαραίτητον ὄρον διά τήν ἔνωσιν.

θ) Ἡ διατύπωσις «αἱ φύσεις ἠνώθησαν ὑποστατικῶς καί φυσικῶς», εἰς τήν ὁποίαν ἡ παράθεσις τοῦ ἐπιρρήματος “φυσικῶς” –ἐνῶ διά τούς Ὀρθοδόξους δέν σημαίνει τίποτε περισσότερον ἀπό τήν

καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν— διά τούς Ἀντιχαλκηδόνιους σημαίνει ἔνωσιν τῶν φύσεων καθ' ἑαυτάς πρὸς μίαν σύνθετον φύσιν. Ἡ σεβηριανή αὐτὴ ἄποψις συγγέει, κατὰ τούς ἁγίους Πατέρας, τὸ μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας.

ι) Ἡ συμφωνία διὰ γενικὴν καὶ ἀόριστον ἀπορρίψιν τῆς ἐρμηνείας τῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι δέν συμφωνοῦν πρὸς τὸν Ὅρον τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς καὶ πρὸς τὰς Διαλλαγὰς (433).

Ἰπὸ τὴν ἀοριστίαν αὐτὴν εἶναι ἀμφίβηλον ἐάν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀποδέχωνται ἀφ' ἑνὸς τὴν Δ' καὶ τὰς ἐπομένους Οἰκουμενικὰς Συνόδους τῶν Ὀρθοδόξων καὶ ἐάν ἀπορρίπτουν ἀφ' ἑτέρου τὴν Ληστρικὴν καὶ τὰς πλείστας ὅσας ἀσεβεῖς συνόδους συνεκρότησαν κατὰ τῆς ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

4) Ὁ Σεβασμιώτατος ὑποστηρίζων τὴν ἄποψιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων τῶν ἐπιβληθέντων ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κατὰ τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου, ἐπικαλεῖται ὅλως ἀβάσιμα (ἱστορικῶς καὶ θεολογικῶς) ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Ἀνεθεωρήθησαν αἱ ἀποφάσεις τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τοῦ Ὁρου τῶν Διαλλαγῶν, ὅποτε θά ἦτο δυνατόν σήμερον νά ἀναθεωρηθοῦν αἱ καταδίκαί τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου διὰ ἰσοκύρου πράξεως τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἐπιχείρημα, ὅμως, ἐλέγχεται ἀνακριβές ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τὴν συμπλήρωσιν, ἀνάπτυξιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν δογματικῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οὐδέποτε ὅμως τὴν ἀναθεώρησίν των.

β) Ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ὑπερημύνθη τῶν IB' Κεφαλαίων του εἰς τὸν Ὅρον τῶν Διαλλαγῶν, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς τὴν γενικὴν καταδίχην τοῦ νεστοριανισμοῦ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ὀφείλομεν οἱ Ὀρθόδοξοι νά ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν καταδίχην τοῦ εὐτυχανισμοῦ ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδόνιων διὰ νά χαρακτηρίσωμεν αὐτούς ὡς ὀρθοδόξους κατὰ τὸ φρόνημα.

Καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀνακριβές, διότι ὁ ἅγιος Κύριλλος ὑπερημύνθη τοῦ 4ου ἀναθεματισμοῦ του ἔναντι τῶν λεγόντων ὅτι διὰ τῶν Διαλλαγῶν ἐφρόνησε τὰ ἐναντία πρὸς αὐτόν.

Ἀλλά καί ἡ μεταγενεστέρα παράδοσις τῶν Πατέρων ζητεῖ λεπτολόγον ὁμολογίαν πίστεως καί ὄχι γενικᾶς δηλώσεις.

γ) Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Θεοδωρήτου καί τοῦ Ἰβᾶ ὑπό τῆς Δ' καί ἡ καταδίκη τῶν ἀσεβῶν συγγραφῶν των ὑπό τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐξυπηρέτησε τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Καθ' ὅμοιον τρόπον καί ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου θά ὑπηρετήσῃ σήμερον τήν αὐτήν ἐνότητα.

Τό συμπέρασμα εἶναι ἐσφαλμένον. Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Θεοδωρήτου καί τοῦ Ἰβᾶ δέν ἐγένετο κατ' ἀναθεώρησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἰσχυοῦσης ἔτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλά τῆς αἰρετικῆς ληστρικῆς Συνόδου· δέν προσέκρουσε εἰς δογματικές ἀποφάσεις προγενεστέρων Συνόδων καί ἐγένετο μόνον μετά ἀπό σαφῆ ἀναθεματισμόν τοῦ Νεστορίου ἐν συνόδῳ. Ἡ καταδίκη ἐπίσης τῶν ἀσεβῶν συγγραφῶν ὑπό τῆς Ε' δέν προσέκρουσε εἰς προηγουμένην των βεβαίωσιν ὑπό Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐξυπηρέτησαν, τέλος, ἀμφοτέραι αἱ πράξεις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ἐνότητα αὐτῆς, διότι δι' αὐτῶν ἐπεδιώκετο ἡ ἀκεραιότης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ὅπως ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, διὰ τῆς σήμερον προτεινομένης ἀποκαταστάσεως τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου θά κυρωθῇ ἡ αἰρετική διδασκαλία τοῦ Σεβήρου ὡς ὀρθόδοξος, θά ἀνατραπῇ ἡ περὶ Συνόδων διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καί θά διασπασθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἡ ἐνότης αὐτῆς.

δ) Ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος κατ' οἰκονομίαν δέν ἀνεθεμάτισε τόν Θεόδωρον Μοψουεστίας χάριν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως καί σήμερον θά ἦτο χρήσιμον νά ἀσκηθῇ οἰκονομία πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου διὰ τόν ἴδιον λόγον.

Παρ' ὅτι τό ἱστορικόν γεγονός εἶναι ἀληθές, τό συμπέρασμα πού συνάγεται ἐξ αὐτοῦ εἶναι λανθασμένον. Διότι ἡ ἀσκηθεῖσα ὑπό τοῦ ἁγίου Κυρίλλου οἰκονομία δέν ἐσήμαινε καί ἀποδοχὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ Θεοδώρου. Ἡ προτεινομένη σήμερον ἀποκατάστασις τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου βασίζεται προφανέστατα εἰς ἀμνήστευσιν τῆς αἰρέσεώς των.

ε) Ὁ Μέγας Βασίλειος εἰσηγεῖτο τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετά τῶν Ὁμοιουσιανῶν, οἱ ὅποιοι τῇ χρονιωτέρᾳ συνδιαγωγῇ μετά τῶν Ὁρθοδόξων θά ὠρίμαζον εἰς τήν ὀρθό-

δοξον πίστιν. Κατά παρόμοιον τρόπον θά ἦτο δυνατή ἡ ἀποκατάστασις τῆς κοινωνίας μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Τό παράδειγμα ὅμως τοῦ Μεγ. Βασιλείου δέν προσφέρεται διά τήν συναγωγήν ἀναλόγου συμπεράσματος σήμερον, διότι ἐκεῖνος ἐζήτηε ἀπό τοῦς Ὁμοιουσιανούς ἀποδοχήν τῆς πίστεως τῆς Νικαίας ἕως καί λέξεως καί τό μή δεῖν λέγεσθαι κτῖσμα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, μηδέ κοινωνικούς αὐτῶν εἶναι τοῦς λέγοντας. Ἀντιθέτως σήμερον δέν ζητεῖται παρὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀποδοχή τῆς πίστεως τῆς Χαλκηδόνος μέχρι καί τοῦ “ἐν δύο φύσεσι”, οὔτε ἀπάρνησις τῶν διδασκάλων των Διοσκόρου, Σεβήρου κ.λπ., τῶν ἀρνηθέντων τάς δύο φύσεις.

5) Ἡ ὑποστηριζομένη ὑπό τοῦ Σεβ. Ἑλβετίας τυπική συναρίθμησις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μετὰ τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀνατρέπει τήν θεμελιώδη διά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας πρᾶξιν τῆς κοινῆς ὁμολογίας πίστεως ὑπό πάντων τῶν χειροτονουμένων ἐπισκόπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

6) Ἡ προτεινομένη κάθαρσις τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας ἀπό ἐκφράσεις προσβλητικᾶς δῆθεν διά τοῦς Ἀντιχαλκηδονίους ἀποτελεῖ προσβολήν κατ’ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τῆς Ὁρθοδόξιας. Ἀναγκαία θά ἦτο ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ἐσφαλμένου δογματικοῦ περιεχομένου λειτουργικῶν τύπων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί ἡ ἀπαίτησις νά ἐγκαταλειφθοῦν ἐν τῇ προοπτικῇ τῆς ἐπανακάμφεως των εἰς τήν Ἐκκλησίαν.

7) Ἡ ἔκδοσις θεολογικῶν καί ἐκλαϊκευμένων βιβλίων διά τήν πληροφόρησιν τῶν θεολόγων καί τοῦ λαοῦ περί τῆς ἀνακαλυφθείσης δογματικῆς ταυτότητος Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καί ἡ διοργάνωσις ἀμοιβαίων λατρευτικῶν συνάξεων εἶναι πράξεις τελείως ἀπαράδεκτοι κατά τοῦς ἐκκλησιαστικούς ποιμένας, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται ἀκόμη τήν ποιμαντικήν των εὐθύνην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Διά τοῦς ἀνωτέρω λόγους ἡ Ἱερά Κοινότης ἐμμένουσα εἰς τό πνεῦμα τοῦ Ὑπομνήματος αὐτῆς ἀναμένει τήν σύντονον ἀνταπόκρισιν συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας διά τήν ὅσον τάχιστα ἐπανατοποθέτησιν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπί ὀρθοδόξων βάσεων, ὥστε ἡ ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά γίνῃ ἐν τῇ Ἀληθείᾳ καί τῇ ὀρθῇ πίστει.

ΟΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ ΔΕΝ ΗΣΑΝ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ

Υπό † Αρχιμ. Γεωργίου,
Καθηγουμένου Ίερα̃ς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου

Ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Καθηγητής π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ἐδημοσίευσεν ἄρθρον μέ τίτλον *Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη. Ὁ ἅγιος Κύριλλος καί ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος*¹. Κεντρική ἰδέα τοῦ συγγραφέως εἶναι ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχάλκηδόνιοι ἔχομεν κατ' οὐσίαν τήν ἰδίαν Χριστολογικήν πίστιν· ἄν καί διαφοροποιούμεθα εἰς τήν διατύπωσιν τοῦ δόγματος, εἰς τό περιεχόμενον ὁμως ταυτιζόμεθα. Γράφει συμπερασματικῶς: «οἱ δύο παραδόσεις ἐπιβίωσαν στίς περιπλοκότητες τῆς ἱστορίας, ἐνῶ διατήρησαν στήν οὐσία τήν ἴδια Ὁρθόδοξη πίστι. Τό κείμενό μας καλεῖ στήν ἀνίχνευσι μέσα στήν ἱστορία, τῆς κοινῆς ἐνοράσεως τῆς πίστεως καί τοῦ δόγματος, πού δέν ἦταν δυνατόν νά διαστρεβλωθεῖ ἀπό τίς τραγωδίες τῶν ἱστορικῶν ἐξελίξεων»².

Ὁ π. Ρωμανίδης ἔχει ὁμολογουμένως προσφέρει πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τήν Θεολογίαν. Τοῦ ὀφείλομεν εὐχαριστίας διά τάς ἐπιτυχεῖς θεολογικάς του τοποθετήσεις ἔναντι σοβαρῶν συγχρόνων ἐκκλησιολογικῶν προβλημάτων.

Παρά ταῦτα διαφωνοῦμεν ριζικῶς μέ τήν συγκεκριμένην ὡς ἄνω θέσιν του, ὅτι δηλαδή ἔχομεν κατ' οὐσίαν τήν αὐτήν Χριστολογικήν πίστιν μέ τοὺς Ἀντιχάλκηδόνιους, διότι δέν εὐρίσκομεν αὐτήν σύμφωνον μέ τήν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς βιοῦται καί ἐν Ἀγίῳ Ὁρει.

Ὡς γνωστόν, ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἠονήθη νά δεχθῆ ὡς Ὁρθόδοξον τήν ἀπόφασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχάλκηδονίων, ὅτι «ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτήν ἀθθεντικήν Ὁρθό-

1. Συλλογικός τόμ. Ὁρθοδοξία καί ἡ τῶν πάντων ἐνότης, ἔκδ. Ίερα̃ς Μονῆς Κουτλουμουσίου, 1997, σελ. 177-191.

2. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 190.

δοξον Χριστολογικήν πίστιν καί τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως» (Β' Κοινή Δήλωσις, Σαμπεζύ 1990). Ἐξέδωκε πρὸς τοῦτο τὰ ἐξῆς τρία ἐπίσημα κείμενα:

α) Τὴν *Εἰσήγησιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, τῆς 1/14 Φεβρουαρίου 1994.

β) Τὸ *Ἐπίσημον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, τῆς 14/27 Μαΐου 1995.

γ) Τὴν πραγματείαν *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων, Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, Ἅγιον Ὄρος 1996.

Ἡ Ἱερά Κοινότης δέν ἦτο δυνατόν νά ἀποφανθῆ διαφορετικά, διότι ἐκφράζει τήν κοινήν ἀγιορειτικὴν συνείδησιν, τήν ὁποίαν οἱ ταπεινοὶ Ἁγιορεῖται Μοναχοὶ διαμορφώνουν ἀσκούμενοι νυχθημερόν εἰς τήν ὑπακοήν εἰς ὅσα παρέλαβον παρά τῶν Ἁγίων ἡμῶν Πατέρων καὶ ζῶντες καθημερινῶς τήν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο δέν ἤμποροῦν νά διαφοροποιηθοῦν ἀπὸ τήν Πίστιν τῶν Ἁγίων, τοὺς ὁποίους τιμοῦν μέ παννύχους στάσεις, ἰκεσίας καὶ δεήσεις. Πῶς θά ἤμποροῦσαν νά τό πράξουν, χωρὶς νά διακινδυνεύσουν τήν σωτηρίαν των, ὅταν δι' αὐτὴν τήν σωτηρίαν ἐπικαλοῦνται ἀπὸ ὀρθρου βαθέως τὰς πρεσβείας τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν, ἱερομαρτύρων καὶ ὁσίων, τῶν ὁποίων τὰς μνήμας ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει καὶ τιμᾷ διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀγῶνα των; Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ ἁγίου Λέοντος Πάπα Ρώμης, τῶν ἁγίων ἱερομαρτύρων Φλαβιανοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Προτερίου Ἀλεξανδρείας κ.λπ.;

Ἀλλὰ δέν θά ἤμποροῦσε νά πράξῃ διαφορετικά ἡ Ἱερά Κοινότης καὶ διότι θά ἦτο μεγίστη ἡ εὐθύνη αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἐάν δέν παρέδιδε εἰς τὰς ἐπιγενομένας γενεάς τῶν Μοναχῶν τήν Πίστιν, τήν ὁποίαν παρέλαβε παρά τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Κτιτόρων τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Μονῶν.

Αἱ ἀκόλουθοι παρατηρήσεις δέν ἔχουν σκοπὸν νά μειώσουν τὸ κῦρος τοῦ πολιοῦ Καθηγητοῦ. Ἀποβλέπουν εἰς τὸ νά περιφρουρήσουν τήν Ὁρθόδοξον Πίστιν ἀπὸ ἀστόχους ἐρμηνευτικὰς προσεγγίσεις, αἱ

ὅποια εἶναι δυνατόν νά βλάψουν καί τό Ὁρθόδοξον πλήρωμα καί τούς διαλεγομένους μετά τῆς Ἐκκλησίας ἑτεροδόξους.

* * *

Εἰς τήν ἱστοριοδογματικήν ἀνάλυσιν, εἰς τήν ὁποίαν προέβη ὁ συγγραφεύς, ὑπάρχουν ἀναμφιλέκτως θετικά σημεῖα, εἰς τά ὅποια συγκαταλέγονται: α) Ὁ ἐντοπισμός τοῦ θεολογικοῦ σφάλματος εἰς τά ἀντικυρίλλεια ἔργα τοῦ Θεοδώρητου Κύρου. β) Ἡ θέσις ὅτι ἡ ἀγία Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδος δέν ἀποτελεῖ ἐπιστροφήν ἀλλά ἐμμονήν εἰς τήν διδασκαλίαν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου. γ) Ἡ ὑποστήριξις ὅτι τά Δώδεκα Κεφάλαια μετά τῆς Γ΄ πρὸς Νεστόριον ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Κυρίλλου ἔγιναν δεκτά ὑπό τῆς ἀγίας Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. δ) Ἡ ἀπόρριψις τῆς γνώμης, ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος διὰ τῶν Διαλλαγῶν παρέκαμψε τά Δώδεκα Κεφάλαια.

Εἰς πλεῖστα ὁμως σημεῖα δέν ἀκολουθεῖται ἡ Ὁρθόδοξος ἐρμηνεία τῆς ἀγίας Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Διαπιστοῦμεν ὅτι πρόκειται διὰ τήν ἰδίαν ἐσφαλμένην ἐρμηνευτικήν προσέγγισιν, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τήν σύνταξιν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, κατὰ τά ἔτη 1989, 1990 καί 1993, τήν ἀνορθοδοξίαν τῶν ὁποίων δι-εξοδικῶς διήλεγξαν διακεκριμένοι Καθηγηταί τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, προσέτι δέ καί ἡ Ἱερά Κοινότης διὰ τῶν ὡς ἄνω τριῶν κειμένων τῆς καί ἰδίως διὰ τῆς ἐκτενοῦς πραγματείας αὐτῆς Παρατηρήσεις..., τοῦ ἔτους 1996. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι εἰς τά σημεῖα αὐτά ἡ ἐρμηνεία συμφωνεῖ, ἐνίοτε κατὰ γράμμα, μέ ἐκείνην τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων³, ἐνῶ ἡ ὀρθόδοξος πατερική ἐρμηνεία ἐπ' αὐτῶν εἶναι ριζικῶς διάφορος. Δημιουργεῖται ἔτσι ἓνα ἐρμηνευτικόν πλαίσιον, ἐντός τοῦ ὁποίου καί τά θετικά σημεῖα τῆς ἀναλύσεως χάνουν τήν θεολογικήν σημασίαν των.

Αὐτά τά σημεῖα ἐπισημαίνομεν εἰς τήν συνέχειαν καί ἐπισυνάπτομεν τήν ἀντίστοιχον ἐφ' ἐκάστου ὀρθόδοξον πατερικήν ἐρμηνείαν:

1) Εἰς σελ. 178, παρ. 4 τοῦ ἄρθρου ἀναφέρονται αἱ δίκαιαι κατηγορίαι τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Δέν προσδιορίζονται ὁμως πλήρως καί ἐπακριβῶς. Διότι, οἱ Ὁρθόδοξοι δέν ἐντοπιζόμεν τήν ἐπί μονοφυσιτισμῶ κατηγορίαν μόνον εἰς

3. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon and the Christology of Severus of Antioch*, doctoral dissertation, (Yale University, 1957), σελ. 19, 27, 59, 192, 194, 195.

ὄσους ὁμολογοῦν μίαν οὐσίαν ἐν Χριστῷ (Εὐτυχής, Σέργιος ὁ Γραμματικός, κ.λπ.), ἀλλά καί εἰς ὄσους πρεσβεύουν μίαν σύνθετον φύσιν (σεβηριανοί κ.λπ.). Οἱ ἅγιοι Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης κ.ἄ. ἔγραψαν κατά Μονοφυσιτῶν, ἀνασκευάζοντες τὰς δοξασίας τῶν ἀκεφάλων σεβηριανῶν⁴.

2) Ἐπίσης (αὐτόθι) σημειοῦται: «ἡ Φλαβιανὴ Ἐνδημοῦσα σύνοδος τοῦ 448 ὑπῆρξε μονομερῆς ὡς πρὸς τὴν χρῆσι καὶ ἐμμονή της στὴν Κυρίλλεια ὀρολογία τῆς συνδιαλλαγῆς τοῦ 433 μέ ταυτόχρονη παράβλεψι τοῦ συνήθους τρόπου, μέ τόν ὁποῖο ὁ Κύριλλος μιλοῦσε γιά τὴν ἐνσάρκωσι».

Ἡ παρατήρησις ὅμως αὐτὴ δέν εἶναι ὀρθή. Ὁ ἅγιος Φλαβιανός, πιστός εἰς τὴν πληρότητα τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, δέν ἤτο μονομερῆς. Ἀπεδέχετο εἰς τὴν Ὁμολογίαν⁵ του τόν Χριστόν «ἐκ δύο φύσεων... ἐν μιᾷ ὑποστάσει» (κατά τὴν ὀρολίαν τῶν Διαλλαγῶν) καὶ ταυτοχρόνως «Μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην» (κατά τὴν ἀντινεστοριανὴν ὀρολίαν). Παρομοίως καὶ ἄλλοι λόγοι ἐπίσκοποι τῆς Συνόδου, ὡς ὁ Σελευκεῖας Βασίλειος⁶.

3) Ἀκόμη (αὐτόθι) λέγεται: «ἀπό τὴν Χαλκηδόνα καὶ κυρίως ἀπό τὴν Β΄ Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ξεκάθαρο ὅτι οἱ Χαλκηδόνιοι Ὀρθόδοξοι χωρὶς συμβιβασμούς ἐπιτρέπουν παραλλαγές στὴν ὀρολογία, οἱ ὁποῖες ἐκφράζουν τὴν ἴδια πίστι».

Δέν ἀκριβολογεῖται ὅμως διὰ τῆς γνώμης αὐτῆς ἡ Ὀρθόδοξος διδασκαλία. Εἰς τοιαύτην ἀνακριβῆ καὶ συνάμα ἐσφαλμένην παραδοχὴν φαίνεται νὰ στηρίζεται ἡ σύνταξις τῆς 9 παρ. τῆς Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως (1989). Προφανῶς ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς Ψήφου τῆς ἁγίας Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου «Εἴ τις ἐν δύο φύσεσιν λέγων, μὴ ὡς ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι τόν ἕνα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν γνωρίζεσθαι ὁμολογεῖ... ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιοὑποστάτους ἔχει τὰς φύσεις, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω» (ἄρθρον ζ') καὶ «Εἴ τις ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ὁμολογῶν τὴν ἔνωσιν γεγενῆσθαι, ἢ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην λέγων... ἐκ τῶν

4. PG 89, 101C κ.ἑξ., PG 94, 741-744, Ἔκδοσις ἀκριβής..., Γ' (3) 47.

5. Σπυρίδ. Μήλια, Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καὶ δαφιλεστάτη συλλογή, Παρίσιοι 1761, τόμ. II, σελ. 228.

6. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 56-57.

τοιούτων φωνῶν μίαν φύσιν, ἥτοι οὐσίαν, θεότητος καί σαρκός τοῦ Χριστοῦ εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω» (ἄρθρον 7). Ὅμως τὰ ἄρθρα αὐτά δέν συνετάχθησαν διά νά παράσχουν τήν δυνατότητα ἐπιλογῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν πρός δήλωσιν τοῦ ὅλου μυστηρίου τῆς θείας Οἰκονομίας, ἀλλά διά νά ἀναιρέσουν τήν παρερμηνείαν ἐκάστης. Κατά τόν ἅγιον Μάξιμον τόν Ὁμολογητή⁷, πρός δήλωσιν τοῦ ὅλου μυστηρίου πρέπει νά συνεκφωνοῦνται ἀμφοτέραι αἱ ἐκφράσεις, ἥτοι ἡ τῆς φυσικῆς ἑτερότητος καί ἡ τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος.

4) Τέλος (αὐτόθι) διατυποῦται ἡ ἄποψις ὅτι: «ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας φαίνεται πῶς εἶναι ὁ μόνος πού πλησιάζει τήν ἀποδοχή ἀπό τόν Κύριλλο “δύο φύσεων τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” μετά τήν ἔνωσι, θέσι πού υἱοθετήθηκε στήν Χαλκηδόνα καί διακηρύχθηκε στόν ὄρο καί στά ἀναθέματα τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου».

Δέν εἶναι ὅμως ὀρθή ἡ ἄποψις αὐτή. Ὁ ὄρος “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” ἔχει χρησιμοποιηθῆ ἀπό τούς ἀγίους Πατέρας ὀρθοδόξως καί ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδόνιους κακοδόξως. Ἡ Ἱερά Κοινότης ἔχει καταδείξει διά πολλῶν καί ἀναμφισβητήτων ἀναφορῶν (Παρατηρήσεις..., σελ. 268 κ.ἐξ.) ὅτι ὁ ὄρος χρησιμοποιεῖται ἀπό τόν ἅγιον Κύριλλον καί τήν Ε΄ Οἰκουμενικήν Σύνοδον ὑπό ὀρθόδοξον ἔννοιαν, μέ σκοπόν νά ἀποκλεισθῆ τό ἐνδεχόμενον τῆς διαιρέσεως τῶν οὐσιωδῶς ἐν Χριστῶ ὑπαρχουσῶν δύο φύσεων. Ἀντιθέτως ὁ Σεβῆρος χρησιμοποιεῖ τόν αὐτόν ὄρον διά νά ἀποφύγῃ τήν χρῆσιν τοῦ ἀριθμοῦ δύο διά τάς ἐν Χριστῶ φύσεις, ὁμολογῶν κατά τόν τρόπον αὐτόν φιλήν καί κατ’ ἐπίνοιαν τήν ὑπαρξίν των. Ἐπομένως ὁ Σεβῆρος εὐρίσκεται εἰς τόν ἀντίποδα τοῦ ἀγίου Κυρίλλου καί ὄχι πλησίον του, ὡς λέγει ὁ συγγραφεύς. Προσέτι δέ, μία τοιαύτη ἐρμηνεία τῆς ἐκφράσεως “τῇ θεωρίᾳ μόνῃ” δέν συμφωνεῖ μέ τήν Χριστολογικήν διδασκαλίαν τῆς Δ΄ καί τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

5) Εἰς τήν σελ. 180 παρ. 1, γράφεται: «Ἀσφαλῶς ὁ Κύριλλος προτιμᾷ νά μιλᾷ γιά Μία Φύσι ἢ Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου Σεσαρκωμένη καί Ἐνανθρωπήσασα... Ἡ ἀναφορά γιά δύο φύσεις στόν Χριστό θά ἀντιστοιχοῦσε μέ τήν ἀναφορά ἐνός Χαλκηδονίου γιά δύο Ὑποστάσεις στόν Χριστό. Σχετικῶς πρός αὐτό ἓνας Χαλκηδόνιος

7. PG 91, 480AB.

δέχεται ὅ,τι λέγει ὁ Κύριλλος, ὅμως θά χρησιμοποιοῦσε τήν φράσι *Μία Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου Σεσαρκωμένη*, διότι γιά τόν Χαλκηδόνιο Φύσις σημαίνει Οὐσία». Εἰς τό αὐτό πνεῦμα κινεῖται καί ἡ παρ. 3 εἰς τήν σελ. 187, ὅπου γράφεται ἡ πολύ περίεργος θέσις, ὅτι «ὁ παραλληλισμός τῶν φράσεων τοῦ Κυρίλλου “Μία Φύσις” καί “Σεσαρκωμένη”, προκειμένου νά ἀποδειχθεῖ ὅτι ὁ Κύριλλος μιᾶ γιά δύο φύσεις στόν Χριστό, ἦταν λάθος πού ἐπαναλαμβάνεται μέχρι σήμερα. Ἡ προσέγγισι αὐτή δέν εἶναι σωστή, διότι μπορεῖ νά ὀδηγήσει σέ δύο Ὑποστάσεις καί Πρόσωπα στόν Χριστό».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαίνεται ἡ μονομερής ὑπό τοῦ συγγραφέως θεώρησις τῆς ἐκφράσεως *Μία Φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου Σεσαρκωμένη*, ἡ δὴλωσις δηλονότι τοῦ ἐνιαίου τῆς ὑποστάσεως (ἀντινεστοριανική ὄψις), καί παραθεώρησις τῆς ἐτέρας ὄψεως αὐτῆς, κατά τήν ὁποίαν ὁ ἅγιος Κύριλλος ὁμολογεῖ καί λεκτικῶς δύο φύσεις ἐν Χριστῷ.

Ἡ ἀνωτέρω μονομερής θεώρησις δέν εἶναι ὀρθή. Δι’ αὐτῆς τῆς μονομεροῦς θεωρήσεως δημιουργεῖται ἄστοχος διαφοροποίησις περὶ τήν ὀρολογίαν μεταξύ ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων καί τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί παρέχονται ἔτσι ἐρείσματα εἰς τούς Ἀντιχαλκηδόνιους νά πιστεύουν ὅτι ἐρμηνεύουν ὀρθῶς τόν ἅγιον Κύριλλον καί ἀκολουθοῦν τήν ὀρολογίαν του.

Ὅφειλομεν νά δεχόμεθα τήν χριστολογικὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἰς τό σύνολόν της.

Κατά μέν τήν ἀντινεστοριανικὴν θεώρησιν τῆς ἐκφράσεως *Μία Φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου Σεσαρκωμένη*, ὁ ὅρος *Μία Φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου* ἔχει τήν ἐννοίαν τῆς ὑποστάσεως. Ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ὅρος σημαίνει ἐνούσιον ὑπόστασιν⁸, δηλαδή τόν Θεόν Λόγον. Ἔτσι κατανοεῖται ὀρθῶς ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὅταν λέγη «Ὁμολογοῦμεν γάρ φησι, καί εἶναι αὐτόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ καί Θεόν κατά πνεῦμα, Υἱόν ἀνθρώπου κατά σάρκα, οὐ δύο φύσεις τόν ἕνα Υἱόν, μίαν προσκυνητὴν καί μίαν ἀπροσκύνητον, ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην καί προσκυνουμένην μετά τῆς σαρκός αὐτοῦ μιᾶ προσκυνήσει, οὐδέ δύο υἱούς, ἄλλον μέν Υἱόν Θεοῦ ἀληθινόν καί προσκυνούμενον, ἄλλον δέ ἐκ Μαρίας ἀνθρω-

8. «Ταυτόν οὖν ἐστὶν εἰπεῖν ἐνούσιον ὑπόστασιν καί φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου» (PG 94, 1461D).

πον μὴ προσκυνούμενον, κατὰ χάριν Υἱόν Θεοῦ γενόμενον ὡς καὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τόν ἐκ Θεοῦ, ὡς ἔφην, ἓνα Υἱόν Θεοῦ καὶ Θεόν, αὐτόν καὶ οὐκ ἄλλον καὶ ἐκ Μαρίας γεγεννησθαι κατὰ σάρκα ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν»⁹.

Κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν θεώρησιν, ἡ ὁποία σαφῶς φαίνεται εἰς τὴν δευτέραν πρὸς Σούκενσον ἐπιστολὴν¹⁰, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐρμηνεύων ἑαυτὸν ὁμιλεῖ περὶ τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Τὴν θείαν φύσιν εἰσάγει διὰ τοῦ ὄρου φύσις τοῦ Λόγου καὶ τὴν ἀνθρωπίνην διὰ τοῦ ὄρου σεσαρκωμένη. Ὁ ὄρος φύσις τοῦ Λόγου χρησιμοποιεῖται, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, μέ τὴν ἔννοιαν, τῆς οὐσίας, ἥτοι τῆς θεότητος τοῦ Λόγου: «Αὐτός μὲν οὖν ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐρμηνεύων τό, μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, οὕτω φησὶν “Εἰ μὲν γὰρ μίαν εἰπόντες τοῦ Λόγου φύσιν, σεσιγήκαμεν, οὐκ ἐπενεγκόντες τό, σεσαρκωμένην, ἀλλ' οἷον ἔξω τιθέντες τὴν οἰκονομίαν, ἣν αὐτοῖς τάχα που καὶ οὐκ ἀπίθανος ὁ λόγος, προσποιουμένοις ἐρωτᾶν εἰ μία φύσις τό ὄλον, ποῦ τό τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι; ἢ πῶς ὑφέστηκεν ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία; Ἐπειδὴ δέ, καὶ ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δῆλωσις εἰσκεκόμεσται διὰ τοῦ λέγειν, σεσαρκωμένην, παυσάσθωσαν καλαμίνην ράβδον ἑαυτοῖς ὑποστήσαντες”. Ἐνταῦθα μὲν οὖν τὴν φύσιν τοῦ Λόγου ἐπὶ τῆς φύσεως ἔταξεν. Εἰ γὰρ ἀντὶ ὑποστάσεως τὴν φύσιν παρείληφεν, οὐκ ἄτοπον ἦν, καὶ δίχα τοῦ σεσαρκωμένην τοῦτο εἰπεῖν μίαν γὰρ ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπολύτως λέγοντες οὐ σφαλλόμεθα. Ὁμοίως δὲ καὶ Λεόντιος ὁ Βυζάντιος ἐπὶ τῆς φύσεως τό ρητόν ἐνόησεν, οὐκ ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως»¹¹.

Εὐστόχως λοιπὸν συνοψίζων ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τὰς δύο θεωρήσεις γράφει: «Ὡστε τό εἰπεῖν, φύσιν τοῦ Λόγου, οὔτε τὴν ὑπόστασιν μόνην σημαίνει, οὔτε τό κοινόν τῶν ὑποστάσεων, ἀλλὰ τὴν κοινήν φύσιν (ἐνν. τῆς θεότητος) ἐν τῇ τοῦ Λόγου ὑποστάσει ὀλικῶς θεωρουμένην»¹². Ἐπομένως, ὁ ἅγιος Κύριλλος δέχεται δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν, ὄχι μόνον διὰ τῶν Διαλλαγῶν καὶ ἄλλων προγενε-

9. Ἁγίου Κυρίλλου, Προσφωνητικὸς ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσσαις, PG 76, 1212AB.

10. PG 77, 237 κ. ἔξ.

11. PG 94, 1024C-1025B.

12. Ἐνθ' ἄνωτ.

στέρων κειμένων του¹³, αλλά και δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκφράσεως *Μία Φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου Σεσαρκωμένη*, διὰ τῆς ὁποίας δηλώνει ταυτοχρόνως καί τό ἐνιαῖον τῆς ὑποστάσεως καί τό διπλοῦν τῶν φύσεων, χωρίς νά εἰσάγη δύο ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα.

6) Εἰς τήν αὐτήν σελ. 180, παρ. 2, γίνεται μία ὀρθή ἐπισήμανσις ὑπό τοῦ συγγραφέως: «Ὁση ἐμμονή κι ἄν ἔχει κάποιος στήν θεολογική ἀκρίβεια στήν ἔκφρασι, εἶναι γελοῖο νά κατηγορεῖ γιά Νεστοριανισμό ὅποιον δέχεται τήν διπλῆ γέννησι καί τήν διπλῆ ὁμοουσιότητα τοῦ Λόγου ὡς βάσι γιά τόν τίτλο τῆς Θεοτόκου, καθώς ἐπίσης καί γιά τήν ἀπόδοσι ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων καί θείων ἰδιοτήτων καί ἐνεργειῶν στόν Λόγο». Καί ἔχει ἀπολύτως δίκαιον. Ἡμεῖς δηλονότι οἱ Ὁρθόδοξοι κατ' οὐδένα τρόπον εἴμεθα νεστοριανοί.

Ἀλλά ἡ ἐπισήμανσις αὐτή δέν εἶναι ἐπαρκής. Ἐξ ἴσου σπουδαῖον εἶναι νά ἐπισημανθῆ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι μονοφυσῖται, παρ' ὅτι λέγουν ὅτι δέχονται τήν διπλῆ ὁμοουσιότητα καί ὅτι ἀποδίδουν τά θεῖα καί τά ἀνθρώπινα ἰδιώματα εἰς τόν Λόγον. Καί τοῦτο διότι ἀρνοῦνται νά ὁμολογήσουν δύο φύσεις οὐσιωδῶς ὑπαρχούσας καί ἐνεργητικᾶς εἰς τόν Λόγον. Τοῦτο τό τελευταῖον δέν εἶναι καθόλου γελοῖον, ἀλλ' ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τόν δογματικόν χαρακτηρισμόν τῶν παλαιῶν καί νεωτέρων Ἀντιχαλκηδονίων καί ὀφείλουν νά τό προσέξουν οἱ Ὁρθόδοξοι πού συμμετέχουν εἰς τόν Διάλογον μετ' αὐτῶν.

7) Εἰς τήν αὐτήν σελίδα, παρ. 3, γράφεται ὅτι «δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Λέων ἔτεινε πρὸς τόν διαχωρισμό καί τήν διάκρισι τῶν πράξεων τοῦ Χριστοῦ κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε οἱ δύο φύσεις νά φαίνονται πῶς ἐνεργοῦν ὡς ξεχωριστά Ὑποκείμενα».

Ὅμως, τοῦτο εἶναι ἐσφαλμένον. Ἡ ἐπικρινομένη ἀπό τόν π. Ἰωάννην διατύπωσις τοῦ ἀγίου Λέοντος εἶναι ἡ ἐξῆς: «ἐνεργεῖ ἑκατέρα

13. Ὡς λ.χ. εἰς τήν φράσιν: «Οὐ γάρ εἰς πρόσωπα δύο τήν οἰκονομίαν μερίζομεν, οὐδέ υἱούς δύο ἀντί τοῦ Μονογενοῦς κηρύττομέν τε καί δογματίζομεν, ἀλλά δύο μέν τᾶς φύσεις εἶναι καί μεμαθήκαμεν καί διδάσκομεν ἕτερον γάρ θεότης, καί ἕτερον ἀνθρωπότης· ἕτερον τό ὄν, καί ἕτερον τό γενόμενον... Οὐ τᾶς φύσεις τοίνυν συγχέομεν... ἀλλά καί τοῦ Θεοῦ Λόγου τήν φύσιν γνωρίζομεν καί τῆς μορφῆς τοῦ δούλου τήν οὐσίαν γινώσκομεν, ἑκατέραν δέ φύσιν ὡς ἓνα προσκυνοῦμεν Υἱόν θάτερον γάρ θατέρω Χριστός ὀνομάζεται» (Περί τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, PG 75, 1472CD).

μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν, τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ἅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος».

Ἡ διατύπωσις αὐτὴ εἶναι κατὰ πάντα Ὁρθόδοξος. Ὁ Τόμος τοῦ ἁγίου Λέοντος κατὰ μὲν τὴν κρίσιν τῆς ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι «κοινὴ τις στήλη κατὰ τῶν κακοδοξούντων»¹⁴, κατὰ δὲ τὸν ἅγιον Σωφρόνιον Ἱεροσολύμων εἶναι «στήλη ὀρθοδοξίας»¹⁵. Τό σημαντικώτερον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ φράσις αὐτὴ ἔχει ἐνσωματωθῆ εἰς τὸν δογματικὸν Ὅρον τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἐπομένως κάθε ἀμφιβολία περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς συγκεκριμένης διατυπώσεως ἀποδεικνύεται ἀπαράδεκτος.

Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον, κατὰ τὸν κριτικώτατον ἅγιον Φῶτιον Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Τόμος: «τὴν ἄκραν ἔνωσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς ἀμωμήτως τε καὶ θεοπρεπῶς διετράνωσεν»¹⁶. Ὡς Ὁρθόδοξοι, τὰς κατὰ τοῦ Τόμου αἰτιάσεις ἀντιλαμβάνομεθα ὡς συκοφαντίας καὶ ὡς ἔκφρασιν τοῦ μονοφυσιτικοῦ φρονήματος τῶν συκοφαντούντων: «Εἰ μὲν γὰρ ἅπαντα ἢ τοῦ ἐν ἁγίοις Λέοντος ἐπιστολῇ δι' ἀμφιβόλων τινῶν ὤδευε, καὶ ἐξ ὧν οἱ ἀκέφαλοι τὴν τῆς μιᾶς ὑποστάσεως αἰτιῶνται διαίρεσιν, τάχα ἦν αὐτοῖς τῆς διαβολῆς ἢ ἄγνοια πρόφασις· ἐπεὶ δὲ διὰ μυριῶν ἢ εὐσέβεια πρόδηλος, πῶς οὐχὶ δευτέραν ἐπὶ τῇ πρώτῃ δυσσεβείᾳ οἱ συκοφάνται προσλαμβάνουσι;»¹⁷.

8) Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σελ. 186 γίνεται ἡ ἐξῆς πρότασις: «Ἡ ἀδυναμία νὰ συνειδητοποιηθεῖ αὐτό (τό δογματικὸν σφάλμα εἰς τὰ ἀντικυρίλλεια ἔργα τοῦ Θεοδωρήτου) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 5^{ου} αἰῶνα κατέστησε τὸν Λέοντα καὶ τὴν Χαλκηδόνα συνενόχους στὰ μάτια ἐκείνων πού ἀκολούθησαν τὸν Διόσκορο, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο πού

14. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 155.

15. Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ, ἐν Ἴω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1960, τομ. I, σελ. 215: «Τούτοις ὁμοίως τοῖς ἱεροῖς Κυρίλλου τοῦ πανσόφου χαράγμασιν ὡς ἱεράν καὶ ὁμότιμον δέχομαι καὶ τῆς αὐτῆς ὀρθοδοξίας γεννήτριαν καὶ τὴν θεόδοτον ἐπιστολὴν καὶ θεόπνευστον τοῦ μεγάλου καὶ λαμπροῦ καὶ θεόφρονος Λέοντος... ἦν καὶ στήλην ὀρθοδοξίας καλῶ καὶ ὀρίζομαι, τοῖς οὕτως αὐτὴν καλῶς ὀρισασμένοις Πατράσιν ἁγίοις ἐπόμενος, ὡς πᾶσαν μὲν ὀρθοδοξίαν ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσαν, πᾶσαν δὲ κακοδοξίαν αἰρετικὴν ὀλοθρεύουσαν».

16. Ἁγ. Ἐφραϊμίου Θεουπόλεως, ἐν *Βιβλιοθήκῃ Φωτίου*, PG 103, 960C.

17. Ἐνθ' ἄνωτ., PG 103, 944D.

ὁ Διόσκορος κατέστη συνένοχος ἕνεκα τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ Εὐ-
τυχοῦς».

Ἡ πρότασις ὁμῶς εἶναι ἐσφαλμένη. Τό δογματικόν λάθος τοῦ Θεο-
οδωρήτου, ἦτοι ἡ διαφοροποιήσις τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ ἀπό
τὴν Ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ,
καί ἡ ἀπόδοσις τῶν ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων εἰς τὸν Χριστόν καί ὄχι
εἰς τὸν Μονογενῆ Θεόν Λόγον, εἶχε σαφῶς συνειδητοποιηθῆ. Ὁ ἅγιος
Κύριλλος διεξήγαγε τιτάνιον ἀγῶνα διὰ νά γίνῃ κατανοητόν καί νά
ἀποφευχθῆ τοῦτο τό σφάλμα. Ὁ ἅγιος Πρόκλος Κων/λεως τό ἐπιση-
μαίνει: «εἰ ἄλλος ὁ Χριστός καί ἄλλος ὁ Θεός Λόγος, οὐκ ἔστι
τριας ἢ ἀγία Τριάς, ἀλλά κατὰ σέ αἰρετικέ, τετράς»¹⁸. Ὁ ἅγιος
Φλαβιανός Κων/λεως ὁμολογεῖ ὀρθοδόξως: «...ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ
μονογενῆς, Θεός τέλειος, καί ἄνθρωπος τέλειος ἐκ ψυχῆς λογικῆς
καί σώματος, πρό αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀνάρχως γεννηθεὶς κα-
τὰ τὴν θεότητα, ἐπὶ τέλει δέ, καί ἐν ὑστέροις καιροῖς ὁ αὐτός... ἐκ
Μαρίας τῆς παρθένου γεννηθεὶς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα»¹⁹. Ὁ Βα-
σίλειος Σελευκείας εἰς τὴν Ἐνδημοῦσαν τοῦ 448: «Προσκυνῶ τὸν
ἕνα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ,
τὸν Θεόν Λόγον, μετὰ τὴν σάρκωσιν καί τὴν ἐνανθρώπησιν ἐν δύο
φύσεσι γνωριζόμενον»²⁰. Ὁ ἅγιος Λέων Ρώμης: «Ὁ δέ αὐτός τοῦ
αἰδίου Πατρὸς Μονογενῆς αἰδῖος ἐτέχθη ἐκ Πνεύματος ἀγίου καί
Μαρίας ... τὴν ἡμετέραν αὐτὸς φύσιν ἀνέλαβε καί οἰκείαν εἰργά-
σατο»²¹. Ὁ ἴδιος ὁ Θεοδώρητος Κύρου εἰς τὴν Δ' Σύνοδον: «ἀνάθεμα
τῷ λέγοντι δύο υἱούς· ἕνα γάρ υἱὸν προσκυνοῦμεν, τὸν κύριον ἡ-
μῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν μονογενῆ»²². Καί ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ εἰς τὸν
Ὅρον αὐτῆς: «πρό αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν
θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δέ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτόν δι' ἡμᾶς, καί διὰ
τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου
κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἕνα καί τὸν αὐτόν Χριστόν, υἱόν, κύριον,
μονογενῆ, ...»²³.

18. Ἐγκώμιον εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον Μαρίαν, PG 65, 689A.

19. Σπυρίδ. Μήλια, Τῶν Ἱερῶν Συνόδων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 66.

20. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 56.

21. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 6.

22. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 65.

23. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 156.

Ἐπομένως, ἡ ὑποστήριξις τοῦ ἁγίου Λέοντος πρὸς τόν Θεοδώρητον καί ἡ τοῦτου ἀποκατάστασις ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος δέν σημαίνει ἀποδοχὴν τοῦ δογματικοῦ σφάλματος τοῦ Θεοδωρήτου, τό ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὰ ἀντικυρίλλεια ἔργα του ἀλλά ὁ ἴδιος δέν ἐπανέλαβεν μετὰ τήν Δ΄ Σύνοδον. Ἀντιθέτως, ἡ ὑποστήριξις τοῦ Διοσκόρου πρὸς τόν Εὐτυχή ὀφείλεται εἰς τήν πλήρη ἀποδοχὴν τῆς μονοφυσιτικῆς του δηλώσεως εἰς τήν Ληστρικὴν: «Διόσκορος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν· ἀνεκτός ὑμῖν ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος, μετὰ τήν ἐνανθρώπησιν δύο φύσεις εἶπεν; ἡ ἁγία σύνοδος (ἡ Ληστρικὴ) εἶπεν· ἀνάθεμα τῷ λέγοντι»²⁴. Καί ἐπίσης, ὅταν ἀνεγνώσθη εἰς τήν Ληστρικὴν ἡ ὀριστικὴ ἀποφίσις τοῦ Εὐτυχοῦς: «ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τόν κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἐνώσεως· μετὰ δέ τήν ἔνωσιν, μίαν φύσιν ὁμολογῶ», ὁ Διόσκορος εἶπε: «συντιθέμεθα τούτοις καί ἡμεῖς πάντες» καί ἡ Ληστρικὴ σύνοδος ἐπεβεβαίωσε: «συντιθέμεθα»²⁵.

9) Εἰς τήν σελ. 188, παρ. 2, λέγεται: «Στὴν Χριστολογία του (ὁ ἅγιος Κύριλλος) χρησιμοποιεῖ τὰ “φύσις”, “ὑπόστασις” καί “πρόσωπον” ὡς συνώνυμα...».

Ἡ ἀποφίσις, ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐχρησιμοποίησε συνωνύμως τοὺς ὅρους φύσις καί ὑπόστασις, εἶναι λαθησμένη. Ἀντανακλᾶται καί εἰς τήν 6 παρ. τῆς Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως (1989): «τό ζήτημα δέν εἶναι ἂν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ὅρους φύσις καί ὑπόστασις καί ἂν συνέχεαν τόν ἕνα πρὸς τόν ἄλλον», θέσιν τήν ὁποίαν ἡ Ἱερά Κοινότης ἀνήρρεσεν ἐμπεριστατωμένως (Παρατηρήσεις..., σελ. 276 κ.ἐξ.). Ταῦτα μόνον ἐπαναλαμβάνομεν ἐδῶ, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός σαφῶς λέγει: «τοῦτό ἐστι τό ποιῶν τοῖς αἰρετικοῖς τήν πλάνην, τό ταυτόν λέγειν τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν»²⁶, καί ὅτι, ὡς ἴσως οἱ Πατέρες ἀναφερόμενοι εἰς τό ὑποστατικῶς ἕν ἐν τῷ Χριστῷ χρησιμοποιοῦσαν τόν ὅρον φύσις, τόν ἐννοοῦσαν καταχρηστικῶς ὡς ὑπόστασιν· ἐνῶ, ὅταν ἀνεφέροντο εἰς τὰ ἐξ ὧν ὁ Χριστός, τότε χρησιμοποιοῦσαν τόν ὅρον φύσις καί τόν ἐννοοῦσαν κυριωνύμως ὡς οὐσίαν²⁷.

24. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 78.

25. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 79.

26. Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., Γ' (3) 47, ἐν PG 94, 992A.

27. PG 94, 1460D-1461D, PG 103, 977C-980B, PG 103, 1004A-D.

Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι, ὅταν οἱ ὄροι ἐκφέρωνται συνωνύμως, συγχέονται κατὰ τό περιεχόμενον καί ἡ πλάνη εἶναι ἀναπόφευκτος.

Ἐπομένως, ὄχι συνωνύμως ἀλλά ὑπό σαφῶς καθωρισμένον περιεχόμενον ὀφείλομεν νά χρησιμοποιῶμεν τούς ὄρους φύσις καί ὑπόστασις, ἐάν θέλωμεν νά ἐπιτύχωμεν μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἔνωσιν ἐν τῇ ἀληθεῖ πίστει.

Ἡ ἄποψις, ὅτι εἶναι ἀνάγκη σήμερον πρός ἐπίτευξιν τῆς ἐνότητος νά εἴμεθα ἐλαστικοί εἰς τήν χρῆσιν τῶν ὄρων αὐτῶν εὔρε τήν πρακτικὴν τῆς ἐφαρμογῆς εἰς τήν Α' Κοινήν Δήλωσιν, ὅπου λέγεται ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι θά χρησιμοποιοῦν τήν ἔκφρασιν δύο φύσεις χωρίς να διαιροῦν καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τήν ἔκφρασιν μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις χωρίς νά ἀρνοῦνται τήν δυναμικὴν παρουσίαν τοῦ θείου καί τοῦ ἀνθρωπίνου ἐν Χριστῷ. Ἀλλά τοῦτο ἀποτελεῖ ἐσφαλμένην τοποθέτησιν, εἰς τήν ὁποίαν ἐπαρκῶς ἀπήντησεν ἡ Ἱερά Κοινότης εἰς τὰς Παρατηρήσεις... (σελ. 283 κ.ἑξ.).

* * *

Ἐκ τῆς προηγηθείσης σειρᾶς τῶν ἀνεπαρκῶν ἢ καί λανθασμένων ἐρμηνευτικῶν προσεγγίσεων τοῦ συγγραφέως συνάγεται ἐσφαλμένως εἰς τό ἄρθρον ὅτι: 1) ὁ Διόσκορος εἶχεν ὀρθόδοξον Χριστολογικόν φρόνημα, καί 2) ἡ Ληστρική Σύνοδος δέν εἶναι αἰρετική. Ἐπομένως, εἰς τήν παράδοσιν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων διετηρήθη ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις, παρά τήν χρησιμοποίησιν διαφορετικῆς ὀρολογίας εἰς τήν διατύπωσιν τοῦ δόγματος. Καί, ἐφ' ὅσον ὁ μὲν ἅγιος Κύριλλος ἐχρησιμοποίησε συνωνύμως τούς ὄρους φύσις καί ὑπόστασις εἰς τήν Χριστολογία του καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πάλαι τε καί σήμερον ἀκολουθοῦν τήν κυρίλλειον ὀρολογία, διὰ τήν ἐπίτευξιν τῆς ἐνότητος μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὀφείλομεν νά εἴμεθα ἐλαστικοί εἰς τήν χρῆσιν τῶν ὄρων κατὰ τό παράδειγμα ἐκεῖνου.

Ὅμως, κατὰ τήν Ὁρθόδοξον πατερικὴν ἐρμηνευτικὴν καί ἐν γένει Παράδοσιν, ὁ Διόσκορος εἶχε μονοφυσιτικόν Χριστολογικόν φρόνημα καί ἡ Ληστρική Σύνοδος ὑπῆρξεν αἰρετική. Οἱ λόγοι πού ἐξηγοῦν τοῦτο ἐκτίθενται κατωτέρω:

Α΄. Περί τοῦ ὅτι ὁ Διόσκορος εἶχε αἰρετικόν Χριστολογικόν φρόνημα.

Εἰς τὴν σελίδα 188 τοῦ ἄρθρου του, ὁ συγγραφεὺς ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἀπαντήσεις τῶν ἐπισκόπων Εὐσταθίου Βηρυτοῦ καὶ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας εἰς τὸ ἐρώτημα τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀντιπροσώπων, διατὶ καθηρέθη ὁ ἐπίσκοπος Φλαβιανός ἐφ' ὅσον ἐδέχθη Μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, γράφει: «ὁ Εὐστάθιος Βηρυτοῦ παραδέχθηκε ὅτι ἔγινε λάθος. Ὁ Διόσκορος, ὅμως, ἰσχυρίσθηκε ὅτι ὁ Φλαβιανός διέψευσε τὸν ἑαυτό του δεχόμενος δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσι. Τὸ παράξενο εἶναι ὅτι καὶ οἱ δύο εἶναι σωστοί, ἐφ' ὅσον γιὰ τὸν Φλαβιανό “φύσις” σήμαινε “οὐσία”, ἐνῶ γιὰ τὸν Διόσκορο σήμαινε “ὑπόστασις”».

Ἡ ἄποψις, ὅτι “καὶ οἱ δύο ἦσαν σωστοί”, ὀδηγεῖ ἀνεμπόδιστα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι μόνον ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἀλλὰ καὶ ὁ Διόσκορος εἶχε Ὁρθόδοξον Χριστολογικόν φρόνημα, παρὰ τὴν ἐμμονὴν του εἰς διαφορετικὴν ὀρολογίαν.

Ὅμως, ἡ μελέτη τῶν Πρακτικῶν τῆς Συνόδου ὑπὸ τὸ φῶς τῆς μεταγενεστέρως πατερικῆς παραδόσεως δὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν συναγωγὴν τοιοῦτου συμπεράσματος, διὰ πολλοὺς λόγους.

α) Ὁ Εὐστάθιος Βηρυτοῦ καὶ ὁ Διόσκορος κατεδίκασαν τὸν ἅγιον Φλαβιανόν εἰς τὴν Ληστρικὴν. Εἰς τὴν Δ΄ Σύνοδον ὅμως ἡ στάσις των εἶναι διαμετρικὰ ἀντίθετος. Ὁ Εὐστάθιος μετὰ ἀπὸ ὠρισμένους δογματικούς ἐλιγμούς εὐθυγραμμίζεται πρὸς τὴν Ἐκθεσιν τῶν Διαλλαγῶν καὶ ἀναγνωρίζει μετὰ τῶν λοιπῶν Πατέρων ὅτι ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἠκολούθησε πιστῶς τὴν πίστιν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν συγκλητικῶν: «Διατὶ τοίνυν... Φλαυιανόν καθεῖλες;», ἀπήντησεν εἰλικρινῶς: «Ἐσφάλην»²⁸. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὁ Εὐ-

28. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 66. Σημειωτέον ὅτι ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ἐντάσσει εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν συγκλητικῶν τὴν δευτερεύουσαν πρότασιν: «ἐφόσον δέχθηκε Μίαν Φύσιν τοῦ Λόγου Σεσαρκωμένην», ἐνῶ ἐκ τῶν Πρακτικῶν δὲν συνάγεται τοιοῦτον σχῆμα ἐρωτήσεως. Μὲ τὴν ἔνταξιν αὐτῆς τῆς προτάσεως, αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Εὐσταθίου καὶ τοῦ Διοσκόρου εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν συγκλητικῶν ἀνάγονται ὑπὸ τοῦ π. Ἰωάννου εὐθέως εἰς τὴν Μίαν Φύσιν τοῦ Λόγου Σεσαρκωμένην, ὅθεν συνάγεται φυσικότερον τὸ «ὅτι καὶ οἱ δύο ἦσαν σωστοί». Ὅμως ἐκ τῶν Πρακτικῶν φαίνεται ὅτι αἱ ἀπαντήσεις ἀνάγονται ἀμέσως εἰς τὴν Ἐκθεσιν τῶν Διαλλαγῶν περὶ τῶν δύο φύσεων. Ἐνημερωτικῶς σημειοῦμεν ὅτι αἱ ἐ-

στάθιος Βηρυτοῦ ἀνεγνώρισε τό θεολογικόν του σφάλμα, ἤτοι τήν μή ὁμολογίαν τῆς ἐν Χριστῷ φυσικῆς ἑτερότητας, καί μετενόησε διά τήν προτέραν καταδίκην τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ. Τοῦτο, ὡς γνωστόν, συνέβη μέ πολλοῦς ἄλλους ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον: «πάντες ἡμάρτομεν, πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν»²⁹.

Ἄντιθέτως πρὸς τόν Εὐστάθιον, ὁ Διόσκορος ἐπέμεινε νά ἀρνηται τήν Ἐκθεσιν τῶν Διαλλαγῶν. Ὅταν οἱ Πατέρες τῆς Δ' Συνόδου τήν ἀποδέχωνται ὁμοφώνως ὡς ἀποστολικήν Πίστιν³⁰, ὁ Διόσκορος διαφοροποιεῖται. Εἰς τήν ἄμεσον ἐρώτησιν τῶν συγκλητικῶν: «ποιῶ λόγῳ Εὐτυχῆ μέν τόν ἐναντία τούτοις (τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν) λέγοντα ἐδέξασθε εἰς κοινωνίαν, Φλαυιανόν δέ τόν τῆς ἁγίας μνήμης, καί Εὐσέβιον τόν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον, τούτοις κεχρημένους καθεῖλετε;»³¹, ἀπέφυγε προσωρινῶς νά ἀπαντήσῃ. Ἀλλά, ὅταν οἱ Πατέρες ἔκριναν ὁμοφώνως ὡς ὀρθόδοξον τήν διαλαλίαν τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ, μόνος αὐτός εἶπε: «Φανερώς διά τοῦτο καθήρηται Φλαυιανός, ὅτι μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις εἶπεν...»³².

Ἐπομένως, ἡ ἀντίθεσις τοῦ Διόσκορου εἰς τήν Ἐκθεσιν τῶν Διαλλαγῶν καί εἰς τήν ἀπορρέουσαν ἀπό αὐτήν ὁμολογίαν δύο φύσεων

ρωτήσεις τῶν συγκλητικῶν εἰς τήν ὑπ' ὄψιν περίστασιν εἶναι τρεῖς: α) μετά τήν ἀνάγνωσιν τῶν Διαλλαγῶν: «ποιῶ λόγῳ Εὐτυχῆ μέν τόν ἐναντία τούτοις (τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν) λέγοντα ἐδέξασθε εἰς κοινωνίαν, Φλαυιανόν δέ τόν τῆς ἁγίας μνήμης, καί Εὐσέβιον τόν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον, τούτοις κεχρημένους καθεῖλετε;», β) μετά τήν ἐπίκλησιν ὑπό τοῦ Εὐσταθίου τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Ἀκάκιον, Οὐαλεριανόν καί Σούκενσον: «λεγέτω ἡ ἁγία σύνοδος, εἰ ταῖς κανονικαῖς ἐπιστολαῖς τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Κυρίλλου, ταῖς καί ἐν τῇ συνόδῳ δημοσιευθείσαις, καί νῦν ἀναγνωσθείσαις, συμφωνεῖ ἡ διαλαλία Εὐσταθίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου», καί γ) μετά τήν ἀνάγνωσιν ὑπό τοῦ Εὐσταθίου τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τήν περιλαμβάνουσαν τόν στίχον «οὐ δεῖ τοιγαροῦν νοεῖν δύο φύσεις, ἀλλά μίαν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην», τάς ἐπεξηγήσεις του καί τήν διαλαλίαν περὶ Φλαβιανοῦ: «Διατί τοίνυν Φλαυιανόν τόν τῆς εὐλαβοῦς μνήμης καθεῖλες;».

29. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 57.

30. Ἀναγινωσκομένης τῆς ἐπιστολῆς, οἱ Πατέρες τῆς Δ' Συνόδου ἐβόησαν: «ἡμεῖς ὡς Κύριλλος πιστεύομεν, οὕτως ἐπιστεύσαμεν, οὕτω πιστεύομεν ἀνάθεμα τῷ μή οὕτω πιστεύοντι». Οἱ Ἀνατολικοὶ ἐπίσκοποι ἐβόησαν ἐπιπλέον: «Φλαυιανός οὕτως ἐπίστευε. Φλαυιανός ταῦτα ἐξεδίκηε διά ταῦτα Φλαυιανός καθήρηθη. Εὐσέβιος Νεστόριον καθεῖλε. τήν πίστιν Διόσκορος παρέτρωσεν» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 65).

31. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 65.

32. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 67.

μετά τήν ἔνωσιν, ἀποδεικνύει ὅτι δέν ἀναγνωρίζει τήν οὐσιώδη ὑπαρξίν τῶν δύο φύσεων ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει τοῦ Λόγου: «Ἰδοῦ τοῦτου ἐπιλαμβάνομαι. μετὰ γάρ τήν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσίν»³³.

Τό ἐπιχείρημα, τό ὁποῖον ἐμφαίνεται εἰς τό ἄρθρον τοῦ αἰδεσιμολογιωτάτου Καθηγητοῦ (μν. ἔργ., σελ. 183) καί ἴσως προβληθῆ εὐλόγως εἰς τό σημεῖον τοῦτο, εἶναι ὅτι ὁ Διόσκορος ὀργισθεῖς κατά τῆς νεστοριανιζούσης δραστηριότητος τοῦ Θεοδωρήτου εἰς τήν Ἀνατολήν ἐπέστρεψε εἰς τήν πρό τῶν Διαλλαγῶν ἀντινεστοριανικήν ὀρολογίαν –“Ἀλεξανδρινήν ἀποκλειστικότητα” τήν ὀνομάζει ὁ συγγραφεύς– ὡς εἰς μόνον ἀποτελεσματικόν ἀντινεστοριανικόν μέσον. Τό ἐπιχείρημα ὁμως τοῦτο εἶναι ἀνίσχυρον νά δικαιολογήσῃ τήν ἀνορθόδοξον στάσιν τοῦ Διοσκόρου. Πρῶτον μὲν, διότι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπραγματοποίησε τάς Διαλλαγάς μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας καί ἀνήρεσεν τήν, οὕτως εἰπεῖν, “Ἀλεξανδρινήν ἀποκλειστικότητα”, διότι ἡ ὁμολογία τῆς φυσικῆς ἑτερότητος ἐν Χριστῷ δέν ἔπρεπε νά ἀποχωρίζεται ἀπό τήν ὁμολογίαν τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος ἐν Αὐτῷ. Δεύτερον δέ, διότι εἰς τήν “Ἀλεξανδρινήν ἀποκλειστικότητα” ἐμμένοντες οἱ ἀκραῖοι ὀπαδοί τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περιέπεσαν εἰς τόν Μονοφυσιτισμόν καί ἠρνοῦντο τάς Διαλλαγάς ὡς προδοσίαν τῆς πίστεως. Εἰς τοιαύτην μονομέρειαν περιέπεσε δυστυχῶς ὁ Διόσκορος.

β) Οἱ ἐπίσκοποι εἰς τήν Δ΄ Οἰκουμενικήν Σύνοδον προέβησαν εἰς τήν καθαίρεσιν τοῦ Διοσκόρου ὄχι μόνον ἐπειδῆ «ἄπαξ καί δίς καί τρίς διά θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων κανονικῶς κληθεῖς οὐχ ὑπήκουσεν, ὑπό τοῦ συνειδότητος δηλονότι κεντούμενος»³⁴, ἀλλά καί ἐπειδῆ «Εὐτυχῆ τόν ὁμόδοξον αὐτῷ, κανονικῶς καθαιρεθέντα παρά τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν Φλαυιανοῦ, αὐθεντήσας, ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο, πρὶν συνεδρεῦσαι ἐν τῇ Ἐφεσίῳ μετὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων»³⁵. Τά ἀνωτέρω προσδιώρισεν ἡ Σύνοδος ὡς πρώτην αἰτίαν τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου εἰς τήν ἐπιστολήν τῆς πρὸς τόν Ρώμης ἅγιον Λέοντα³⁶. Τό γεγο-

33. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 69.

34. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 126.

35. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 125.

36. «Τόν τε γάρ μακάριον ἐκεῖνον τόν ἐν ἁγίοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποιμένα Φλαυιανόν, τήν ἀποστολικήν προῖσχύμενον πίστιν, καί τόν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Εὐσέβιον, παρά πᾶσαν τήν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν καθεῖλε. καί τόν

νός μάλιστα, ότι ο Εὐτυχῆς καθηρέθη δικαίως ὑπό τοῦ Φλαβιανοῦ ἐπί αἱρέσει³⁷ καί ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἀδίκως ὑπό τοῦ Διοσκόρου δῆθεν ἐπί αἱρέσει³⁸, προσδίδει δογματικήν βαρύτητα εἰς τήν ἔκφρασιν «ὁμόδοξον αὐτῶ».

Ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἦτο Ὁρθόδοξος, διότι ἀπεδέχετο τήν ἔκφρασιν «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» καί ταυτοχρόνως ἐδέχετο καί «δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν». Αὐτή ἡ Χριστολογία εἶναι πλήρης, κατά τόν ἅγιον Μάξιμον τόν Ὁμολογητήν³⁹, διότι συνομολογεῖ τό ἐνιαῖον τῆς ὑποστάσεως καί τό διττόν τῶν φύσεων. Ἡ μονομέρεια τοῦ Διοσκόρου, νά ἀποδέχεται μόνον τήν πρώτην ἔκφρασιν, ἡ ὁποία τονίζει τήν ἐν Χριστῶ ἐνότητα, καί νά ἀρνηται νά ὁμολογήσῃ τήν δευτέραν, ἡ ὁποία τονίζει τήν φυσικήν διαφοράν, ἀποκαλύπτει τόν μονοφυσιτισμόν του.

γ) Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀνατολίου ὅτι «διὰ τήν πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀκοινωνησίαν ἐποίησε τῶ κυρίῳ Λέοντι τῶ

ἐπί δυσσεβείᾳ κατακεκριμένον Εὐτυχῆ, ταῖς τῆς τυραννίδος αὐτοῦ ψήφοις ἠθώωσε» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 23).

37. Ἀφοῦ κατά τήν πρώτην συνεδρίαν τῆς Δ' ἀνεγνώσθησαν τά Πρακτικά τῆς Ἐνδημούσης, κατά τά ὁποῖα ἡ Σύνοδος αὐτῆ ἀπηύθυνε πρὸς τόν Εὐτυχῆ τό «ἀνάθεμα αὐτῶ», ἐπειδὴ δέν ἔλεγε δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν καί δέν ἀνεθεμάτιζε πᾶν τό ἐναντίον πρὸς τήν ὁμολογίαν αὐτήν (Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 79-80) καί ὑπεγράφη ἡ καθαιρέσις (σελ. 94), καί ἀφοῦ ἀνεγνώσθησαν τά Πρακτικά τῆς Ληστρικῆς, κατά τά ὁποῖα ὑπό τήν ἀπειλήν τῶν ὄπλων ὑπέγραψαν οἱ ἐπίσκοποι τήν ἀθώωσιν τοῦ Εὐτυχοῦς ἐπί ἀπλή ἀναφορᾷ ὅτι ἀκολουθεῖ τήν πίστιν τῆς Νικαίας καί τῆς Ἐφέσου (σελ. 96-97), οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἁγίας Δ' Συνόδου ἀπεφάσισαν νά καθαιρέσουν τόν Διόσκορον, ἐπειδὴ: «Φλαυιανός ὁ τῆς εὐλαβοῦς μνήμης, καί Εὐσέβιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων, καί διαγνωσθέντων ἐρεύνης, καί αὐτῆς τῆς φωνῆς τινῶν τῶν ἐξάρχων γενομένων τῆς τότε συνόδου, ὁμολογησάντων ἐσφάλλθαι, καί μάτην αὐτοῦς καθηρηκέναι, οὐδέν περὶ τήν πίστιν σφαλέντας δείκνυνται ἀδίκως καθηρημένοι» (σελ. 103).

38. Ὁ ἴδιος ὁ Διόσκορος παρεδέχθη ὅτι, ἡ περί τόν Εὐτυχῆ κρίσις τῆς Ληστρικῆς, ἦτο θέμα πίστεως: «ἐπειδὴ περὶ πίστεως ἦν ὁ λόγος» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 50). Ἐπίσης, μετά τήν ἀνάγνωσιν τῆς ὁμολογίας πίστεως τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ καί τήν ἐρώτησιν τῶν συγκλητικῶν πρὸς τήν Σύνοδον: «οὕτως ἐκθέμενος τήν πίστιν ὁ τῆς ὁσίας μνήμης Φλαυιανός, ἔσωσε τήν ὀρθόδοξον, καί καθολικὴν θρησκείαν, ἢ τι περὶ αὐτῆς ἐσφάλῃ;», οἱ ἐπίσκοποι ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἀπήντησαν ὅτι ὀρθοδόξως τήν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν πίστιν ἐξέθετο καί πάντες αὐτήν προθύμως δεχόμεθα. Μόνον ὁ Διόσκορος διεφώνησε χαρακτηρίζων αἰρετικόν τό «μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις» (σελ. 66-67).

39. PG 91, 480AB.

ἀρχιεπισκόπῳ καὶ τρίτον ἐκλήθη καὶ οὐκ ἤλθε»,⁴⁰ δὲν εἶναι ἐπαρκῆς διὰ τὴν ἀμνηστεύση δογματικῶς τὸν Διόσκορον. Οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου, κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίαν, εἰργάσθησαν διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀληθοῦς ἀποστολικῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας⁴¹. Πλήν τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Νεστόριον, ἐδέχθησαν τὸ Σύμβολον τῶν Πατέρων τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ τὴν Ἔκθεσιν τῶν Διαλλαγῶν, τὴν ὁποίαν ὡς προελέχθη ἤρνεϊτο ὁ Διόσκορος, καθὼς καὶ τὸν Τόμον τοῦ ἁγίου Λέοντος. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τῶν συνοδικῶν κειμένων ἀνεβόησαν οἱ Πατέρες τὸ ἀνάθεμα κατὰ τῶν διαφωνούντων πρὸς τὸν ἅγιον Λέοντα καὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον: «Λέων καὶ Κύριλλος ὁμοίως ἐδίδαξαν. ἀνάθεμα τῷ μὴ οὕτω πιστεύοντι... οἱ ὀρθόδοξοι οὕτω φρονοῦμεν· αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων. ταῦτα ἐν Ἐφέσῳ διατί οὐκ ἀνεγνώσθη; ταῦτα Διόσκορος ἔκρυψεν»⁴². Παρὰ τὰς ἀμφιβολίας τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἰλλυρικοῦ διὰ τὸν Τόμον, μετὰ τὴν σύγκρισίν του πρὸς τὰ Δώδεκα Κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἡ Σύνοδος ἀπεδέχθη τὸν Τόμον ὡς κριτήριον Ὁρθοδοξίας καὶ μέ ἐιδιχὴν μνεῖαν εἰς τὸν Ὅρον τῆς τὸν ἐνέταξε μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου: «κοινήν τινα στήλην ὑπάρχουσιν κατὰ τῶν κακοδοξούντων, εἰκότως συνήρμοσε, πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων βεβαίωσιν»⁴³. Ἐπίσης, διὰ τῆς παραθέσεως χρήσεων διαφόρων προγενεστέρων Πατέρων, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὴν δευτέραν Πρᾶξιν τῆς Συνόδου, ἔγινε γενικῶς κατανοητὸν ὅτι πρέπει νὰ ὁμολογοῦνται αἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ πρὸς δῆλωσιν τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων.

Ἐξ ὅλων τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Διόσκορος, ἐάν προσήρχετο πρὸς ἀπολογία, ὥφειλε νὰ ἀπολογηθῆ περὶ πίστεως. Τοῦτο ἀπηρτίετο καὶ ἀπὸ τὸ κατηγορητήριον τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου⁴⁴. Προφανῶς θὰ κατεδικάζετο ὡς αἰρετικός, ἐάν ἐνέμενε εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ὁμολογίαν του, ὅτι «ἰδοῦ τούτου ἐπιλαμβάνομαι· μετὰ γὰρ τὴν ἔ-

40. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 153.

41. «Νῦν δέ τὸ ζητούμενον, καὶ κρινόμενον, καὶ σπουδαζόμενόν ἐστι, ὥστε τὴν ἀληθῆ πίστιν συγκροτηθῆναι, δι' ἣν μάλιστα, καὶ ἡ σύνοδος γέγονεν» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 106).

42. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 111.

43. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 155.

44. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 114.

νωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσί»⁴⁵. Τὴν ἄποψιν, ὅτι θά κατεδικάζετο ὡς αἰρετικὸς ὁ Διόσκορος ἐάν προσήρχετο, ὑπεστήριξεν ἀργότερον ὁ Λεόντιος ἀπαντῶν εἰς σχετικὴν ἔνστασιν τῶν Μονοφυσιτῶν. Ἔλεγε: «τίνας γάρ ἄν καὶ ἔφη λόγους παραγενόμενος; ὁ βουλόμενος τῶν ὑπεραλγούντων τάνδρός ἤθεποιεῖτο· ὅτι μὲν γάρ ἐδέξατο Εὐτυχέα, φανερόν. ὅτι δὲ οὐ καλῶς ἐδέξατο ἄνδρα μίαν εἶναι μόνην τὴν τοῦ Χριστοῦ φύσιν δοξάζοντα θεῖαν τε ἀπλῶς, καὶ οὐδὲν ἔχουσαν ἀνθρώπινον, τί ἄν ἀπελογήσατο; ὑμεῖς οὖν οἱ Διοσκορίται ἐπινοήσατε»⁴⁶.

δ) Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης⁴⁷, οἱ ἀκολουθήσαντες τὸν Διόσκορον Ἀλεξανδρείας ἤρνοῦντο καὶ αὐτὸν τὸν ἅγιον Κύριλλον –τούτέστι τὰς Διαλλαγὰς– ἐπειδὴ ὠμίλησε διὰ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν.

ε) Ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατεδίκασε τὸν Διόσκορον, ἄν καὶ ὄχι ὀνομαστί διὰ τοὺς λόγους πού ἐκείνη ἔκρινε. Κατὰ τὴν Ψῆφον, ἡ Σύνοδος ἀποδέχεται πλήρως τὰς τέσσαρας προηγηθείσας Συνόδους καὶ ὅσα αὐταὶ ἀποδέχονται καὶ κρίνει ἀλλοτρίους τῆς Ἐκκλησίας τοὺς μὴ ἀποδεχομένους αὐτάς⁴⁸. Κατόπιν ἡ ΣΤ΄ καὶ ἡ Ζ΄ τὸν ἀνεθεμάτισαν καὶ κατ' ὄνομα: «Εὐτυχῆ καὶ Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβῆρον, Πέτρον καὶ τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειράν...» (Ὅρος Ζ΄ Οἰκ. Συνόδου). Περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ διαλαμβάνουν λεπτομερῶς αἱ Παρατηρήσεις..., τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος (σελ. 293 κ.ἐξ.).

στ) Εἰς τὸ ἐξῆς ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἔχει τὸν Διόσκορον καταδεδικασμένον ἐπὶ αἰρέσει⁴⁹, ὡς ἐμφαίνεται καὶ εἰς τὴν λατρείαν τῆς. Μόνον εἰς τὸν αἰῶνα μας ἄρχισαν νὰ ἀκούωνται παραφωνίαι εἰς τὴν ἐνιαίαν περὶ Διοσκόρου ἀντίληψιν τῆς Ἐκκλησίας, μέ ἀπο-

45. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 69.

46. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 228.

47. PG 89, 104D.

48. Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 192.

49. Ἀγ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, *Συνοδικὴ Ἐπιστολή*, ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 216· Ἀγ. Φωτίου Κων/λεως, *Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας*, ἐν Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Τόμος Χαράς*, ἔκδ. Ρηγοπούλου 1985, σελ. 203, καὶ τοῦ αὐτοῦ, *Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς τῆς Ανατολῆς ἀρχιερατικούς θρόνους*, αὐτόθι, σελ. 223, 225· Ἀγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, ἔκδ. Ρηγοπούλου 1982, σελ. 182.

κορύφωσιν τάς προτάσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ διαλόγου μετά τῶν συγχρόνων Ἀντιχαλκηδονίων, κατά τάς ὁποίας ὁ Διόσκορος καί οἱ σύν αὐτῷ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι κατεδικάστησαν ὅχι δι' αἵρεσιν ἀλλ' ἐπειδὴ ἔσχισαν τήν Ἐκκλησίαν⁵⁰!

Β'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος εἶναι ἀληθῶς αἵρετική.

Εἰς τήν σελ. 188 ὁ συγγραφεύς γράφει: «Ἀπό τά προαναφερθέντα καθοριστικῆς σημασίας εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Ἐφέσου τό 449 δέν ἦταν αἵρετική, ἐφ' ὅσον ἡ καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς βασίστηκε στήν ὁμολογία του ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος μέ τήν μητέρα του. Αὐτό ἐξηγεῖ γιατί ὁ Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο ἐν ὀλομελείᾳ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Διόσκορος δέν καθαιρέθηκε γιά αἵρεσι. Ἡ σύνοδος τοῦ 449 στήν Ἐφεσο ἀποκηρύχθηκε στήν Χαλκηδόνα ἐξ αἰτίας τῆς ἀδικίας πού εἶχε γίνει στόν Φλαβιανό καί στόν Εὐσέβιο».

Ὅμως ἡ ἀποψις αὐτή εἶναι ἐσφαλμένη. Ἡ Ληστρική σύνοδος δέν εἶναι μόνον ἀπό κανονικῆς ἀπόψεως ἀποβλητέα, ἀλλά καί ἀπό δογματικῆς, ἐπειδὴ ἠθώωσε τόν αἵρετικόν Εὐτυχή καί κατεδίκασεν ἐπί αἵρέσει τόν Ὁρθόδοξον ἅγιον Φλαβιανόν, ὡς ἀπεδείχθη εἰς τήν προηγουμένην ἐνότητα. Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων γράφει: «τό γάρ Διοσκόρου λεγόμενον δεύτερον (συνέδριον ἐν Ἐφέσῳ) τῆς Εὐτυχοῦς ἀδοκίμου γνώμης πεφώραται σύστοιχον»⁵¹. Καί εἰς τά Πρακτικά τῆς Ε' ὁ Θεῖος Τύπος τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀναφέρει: «... ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου μάλιστα ἔλαβε χώραν τοιαύτη ὑπέρ ἐκείνου (ἐνν. τοῦ Εὐτυχοῦς) συρροή αἵρετικῶν, ὥστε χάριν αὐτοῦ νά ἐκθρονισθῇ ἀκόμη καί ὁ ὀσίας μνήμης Φλαβιανός ὁ ἐπίσκοπος τῆς βασιλίδος ταύτης Πόλεως»⁵².

Ἴσως ὑποστηρικθῇ ὁμως, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι εἰς τήν Ληστρικήν ἐβασίσθησαν εἰς τήν “ἐμμονήν” τοῦ Εὐτυχοῦς εἰς τήν Πίστιν τῆς Νικαίας καί τῆς Ἐφέσου καί, ἀκολουθήσαντες τήν ἐντολήν τῆς ἐν Ἐφέσῳ

50. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ. σελ. 294.

51. Ἁγ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, *Συνοδική Ἐπιστολή*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 214.

52. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 163.

Συνόδου (431) «μηδενί ἐξεῖναι ἑτέραν πίστιν ἐκτίθεσθαι», ἐδικαιολόγησαν τὴν ἄρνησίν του νά ὁμολογήσῃ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν καί νά ἀναθεματίσῃ τοὺς πρεσβεύοντας τὰ ἀντίθετα, ὡσάν νά ἐπρόκειτο περὶ ἑτέρας πίστεως.

Μία τοιαύτη γνώμη δέν εἶναι πρωτοφανής. Ἔχει διατυπωθῆ ἤδη εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων⁵³. Εἶναι ὅμως ἐσφαλμένη, κρινομένη ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τῶν Πρακτικῶν τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Πρῶτον. Ὁ ἅγιος Κύριλλος διὰ τῶν Διαλλαγῶν διετύπωσε τὴν ἄλλην πλευράν τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος, τὴν ὁμολογίαν τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ, χωρὶς νά προσθέσῃ ἢ νά ἀφαιρέσῃ κάτι ἀπὸ τὴν Πίστιν τῆς Νικαίας καί τῆς Ἐφέσου. Αἱ Διαλλαγαί ἦσαν ἀνάπτυξις τῆς αὐτῆς ἀποστολικῆς πίστεως καί ὄχι ἑτέρα πίστις. Παρὰ ταῦτα δέν ἔγιναν δεκταί ἀπὸ τόν Εὐτυχῆ⁵⁴ καί τόν Διόσκορον. Καί ὁ μὲν πρῶτος ἠρνεῖτο κατ' ἀρχὴν τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ Χριστοῦ μέ ἡμᾶς, τὴν ὁποίαν συνεκάλυπτε μέ τὴν ἄρνησιν νά “φυσιολογήσῃ” τόν Θεόν καί νά ὁμολογήσῃ τὰς δύο φύσεις. Ὁ Διόσκορος πάλιν, ἐνῶ ἐδέχετο τὴν διπλὴν ὁμοουσιότητα καί κατεδίκαζε διὰ τοῦτο τόν Εὐτυχῆ, δέν ὁμολογοῦσε τὰς δύο φύσεις ἐν Χριστῷ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀρνηθῆ τὰς Διαλλαγὰς καί ἐπομένως τὴν πραγματικὴν διαφορὰν τῶν φύσεων.

Δεύτερον. Οἱ πρόκριτοι τῶν ἐπισκόπων τῆς Ληστρικῆς ἐγνώριζον ὅτι ὑπάρχει ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Λέοντος πρὸς τόν ἅγιον Φλαβιανόν (ὁ Τόμος) εἰς χεῖρας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ νοταρίου, τὴν ὁποίαν ἀπέκρυψαν ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων. Τό δογματικόν περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς, ἡ βεβαίωσις τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων, ἦτο καθοριστικόν διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Εὐτυχοῦς ἐπὶ αἰρέσει.

Τρίτον. Ἡ Ληστρικὴ δέν ἦτο ἄμοιρος δογματικῶν συζητήσεων, ἔστω καί ὑπὸ τὸ καθεστῶς βαρυτάτης ψυχολογικῆς πιέσεως. Ἐξ αὐτῶν δεικνύεται ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα πίστεως καί ὅτι ἡ ἀποκήρυξις τῆς Ληστρικῆς εἰς τὴν Χαλκηδόνα ἔγινεν ὄχι μόνον λόγῳ τῶν βιαιο-

53. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 59.

54. «Τό δέ ἐκ δύο φύσεων ἐνωθεισῶν καθ' ὑπόστασιν γεγενῆσθαι τόν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μήτε μεμαθηκέναι ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τῶν ἁγίων πατέρων, μήτε καταδέχεσθαι, εἰ τύχοι τι αὐτῷ τοιοῦτο παρά τινος ὑπαναγινώσκεισθαι, διὰ τὸ τὰς θείας γραφάς, ὡς ἔλεγεν, ἀμείνονας εἶναι τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας» (Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 70).

τήτων τοῦ Διοσκόρου. Ὁ Βασίλειος Σελευκείας, π.χ., ὁμιλῶν εἰς τὴν Δ' καὶ ὑπενθυμίζων τὴν ἀντίδρασιν τῶν μοναχῶν τοῦ Βαρσουμᾶ εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς ὀρθοδόξου (τῷ 448) ὁμολογίας του «ἐν δύο φύσεσι μετὰ τὴν ἔνωσιν» λέγει ὅτι, ὅλος ὁ ὄχλος ἐφώναζε: «τόν λέγοντα δύο φύσεις, εἰς δύο τέμνε· ὁ λέγων δύο φύσεις, Νεστόριός ἐστιν»⁵⁵. Ὁ Σέλευκος Ἀμασειᾶς παρομοίως ἀνεκάλεσε τὴν προηγηθεῖσαν ἐν Κων/πόλει (τῷ 448) ὁμολογίαν του, ὅτι «δεῖν ἐν δύο φύσεσι τόν κύριον ἡμῶν δογματίζεσθαι μετὰ τὴν ἔνωσιν»⁵⁶. Ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἀπ' ἐναντίας ἀρνήθηκε εὐθαρσῶς νά ἀθετήσῃ τὴν προτέραν του ὁμολογίαν λέγων: «ἐμοῦ τῶν πεπραγμένων οὐδὲν ἄπτεται διὰ τόν Θεόν. οὐδὲν γάρ ἐτέρως ἐδόξασα, ἢ ἐφρόνησά ποτε, ἢ φρονήσω»⁵⁷.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται φανερόν ὅτι εἰς τὴν Ληστρικήν ἐπρυτάνευσεν ἡ ἄρνησις τῆς φυσικῆς ἐτερότητος ἐν Χριστῷ, καὶ τοῦτο καθ' ἑαυτὸ ἀποτελεῖ αἴρεσιν.

* * *

Τὰ ἀνωτέρω μὲν ἐλέχθησαν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι κατὰ τὸ παρελθόν δὲν εἶχον τὴν ἰδίαν Χριστολογικὴν πίστιν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπάρχουν ὅμως ἰσχυραὶ μαρτυρίαι ὅτι καὶ οἱ σύγχρονοι Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἔχουν Ὁρθόδοξον Χριστολογία.

Ὁ Πατριάρχης τῶν Κοπτῶν Σενούντα Γ' μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἐπισήμου θεολογικοῦ Διαλόγου ἐξέδωκε βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν μέ τίτλον *Ἡ Φύση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Θεότητα τοῦ Χριστοῦ*, ἐκδόσεις Ἀρμός 1996. Θά παραθέσωμεν χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γίνεται φανερόν ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι σεβηριανή (μονοφυσικὴ).

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον γράφει:

«Παρά τὸ γεγονός ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Ἐφέσου ἀναθεμάτισε τὸν Νεστόριο, οἱ νεστοριανικὲς ρίζες ἀπλώθηκαν καὶ ἐπέδρασαν στὴν σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ὅπου ἡ τάση νά διαχωρισθοῦν οἱ δύο φύσεις ἄρχισε νά γίνεται τόσο ὁρατὴ, ὥστε εἰπώθηκε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι δύο πρόσωπα... Ἀκολουθώντας τὴν ἴδια τάση, ὁ Λέων, ἐπίσκοπος Ρώμης, παρέθεσε τὸν περίφημο Τόμο του, πού ἀπορρίφθηκε

55. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 56-57.

56. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96.

57. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96.

ἀπό τήν Κοπτική Ἐκκλησία. Ἡ σύνοδος ὁμως τόν ἀποδέχθηκε καί τόν ὑπερφήφισε, βεβαιώνοντας ἔτσι ὅτι οἱ δύο φύσεις ὑπάρχουν στόν Χριστό καί μετά τήν ἔνωσή τους» (σελ. 23). Μέ τό ἀπόσπασμα αὐτό ἐγκαλεῖ αὐτήν διά νεστοριανισμόν, ὅπως καί ὁ Σεβήρος εἰς τήν ἐποχήν του.

Ἐρμηνεύων τόν τρόπον τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων χρησιμοποιοεῖ τό παράδειγμα τῆς ἐνώσεως τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ὅχι ὁμως κατά τήν ἔννοιαν τῶν Ἁγίων Πατέρων εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀλλά κατά τήν ἀντίληψιν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἰς μίαν σύνθετον φύσιν:

«Δέν ὑφίσταται μετατροπή τῆς ψυχῆς σέ σώμα, οὔτε τοῦ σώματος σέ ψυχή, ἀλλά ἀντιθέτως καί τά δύο γίνονται ἓνα “ἐν τῇ οὐσίᾳ καί ἐν τῇ φύσει”, ὥστε ἔτσι λέμε ὅτι αὐτό εἶναι μία φύση καί ἓνα πρόσωπο. Ἄν λοιπόν κατανοοῦμε τήν ἰδέα τῆς ἐνώσεως μεταξύ ψυχῆς καί σώματος σέ μία φύση, γιατί νά μὴν κατανοοῦμε καί τήν ἐνότητα τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου σέ μία Φύση;» (σελ. 25). Καί σέ ἄλλο σημεῖο συμπληρώνει χαρακτηριστικῶς: «Ἀμφοτέρες ἡ θεία καί ἡ ἀνθρώπινη φύση ἐνώθηκαν ἐν οὐσίᾳ καί ἐν ὑποστάσει ἀχωρίστως» (σελ. 32).

Ἄδυνατῶν νά κατανοήσῃ ὀρθοδόξως τό μυστήριον τῆς ἀπορρήτου ἐνώσεως, χρησιμοποιοεῖ μονοφυσικῶς καί τό κλασικόν παράδειγμα τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου: «Ὅταν ὁ σιδηρουργός χτυπᾷ τόν πυρακτωμένο σίδηρο, στήν πραγματικότητα τό σφυρί χτυπᾷ καί τόν σίδηρο καί τό πῦρ πού εἶναι ἐνωμένο μέ αὐτόν. Ὁ σίδηρος μόνο λυγίζει ἐνῶ τό πῦρ, μολονότι λυγίζει μέ τόν σίδηρο, παραμένει ἀνέγγιχτο» (σελ. 36).

Ἀλλά καί εἰς τό Πάθος τοῦ Κυρίου δίδει θεοπασχητικὴν (μονοφυσικὴν) ἐρμηνείαν:

«... “ποιμαίνειν τήν ἐκκλησίαν Κυρίου καί Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διά τοῦ ἰδίου αἵματος” (Πράξ. κ' 28). Ἀναφέρει τό αἷμα τοῦ Θεοῦ, μολονότι ὁ Θεός εἶναι πνεῦμα, καί τό αἷμα ἀνήκει στήν ἀνθρώπινη φύση του. Αὐτὴ ἡ ἔκφραση εἶναι ἡ θαυμασιότερη ἀπόδειξη τῆς Μίας Φύσεως τοῦ Ἐνσαρκωμένου Λόγου. Καί ὅτιδήποτε σχετίζεται μέ τήν ἀνθρώπινη πλευρά, μπορεῖ συνάμα νά ἀποδοθεῖ καί στήν θεία φύση ἀδιακρίτως, καθὼς δέν ὑπάρχει διαχωρισμός μεταξύ τῶν δύο φύσεων» (σελ. 36-37).

Ὁ Κόπτης Πατριάρχης διαφοροποιεῖται περαιτέρω καί ἀπό τήν διδασκαλίαν τῆς ἀγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Γράφει σχετικῶς πρὸς τὰς θελήσεις καί ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ:

«Ἐχει ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός δύο θελήσεις καί δύο ἐνεργείες, δηλαδή μία θεϊκή καί μία ἀνθρώπινη θέληση, καθὼς καί δύο ἐνεργείες, μία θεϊκή καί μία ἀνθρώπινη; Ἐπειδὴ πιστεύουμε στή Μία Φύση τοῦ Ἐνσαρκωμένου Λόγου, ὅπως τήν ὀνόμασε ὁ ἅγιος Κύριλλος, πιστεύουμε στή Μία Θέληση καί στή Μία Ἐνέργεια. Φυσικά, ἀφοῦ φρονοῦμε ὅτι ἡ Φύση εἶναι Μία, καί ἡ Θέληση καί ἡ Ἐνέργεια εἶναι ἐπίσης Μία» (σελ. 46-47). Εἶναι σαφές ὁ μονοενεργητισμός καί ὁ μονοθελητισμός καθὼς καί ἡ ἀπόδοσις τῶν θελημάτων καί τῶν ἐνεργειῶν εἰς τήν μίαν κατ' αὐτόν σύνθετον φύσιν. Αἱ μονοενεργητικαὶ αὐταὶ ἀπόψεις δέν εἶναι μόνον τοῦ Πατριάρχου Σενούντα, ἀλλά καί τῶν λοιπῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων⁵⁸.

Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν προτίθενται νά ἐγκαταλείψουν τήν μονοφυσικὴν των παράδοσιν. Εἶναι κατηγορηματικὴ ἡ ἄρνησις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπὸ τόν Κόπτην Πατριάρχην: «Ἄρνούμεθα τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος..., Δύναμαι νά εἶπω τελείως ἀνοικτά, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι δέν δύνανται νά ἀποδεχθοῦν τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος...»⁵⁹.

* * *

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνονται τὰ ἀκόλουθα:

1. Οἱ παλαιοὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἦσαν εἴτε ἀκραῖοι μονοφυσῖται (εὐτυχιανισταί, ἀρνούμενοι τήν ἀνθρωπίνην φύσιν) εἴτε μετριοπαθεῖς μονοφυσῖται (σεβηριανοί, φιλῶ μόνον ὀνόματι ὁμολογοῦντες δύο φύσεις). Ὁ μονοφυσιτισμός, ὡς ἀντίληψις περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, ἐξεφράζετο διὰ συγκεκριμένων ἐκφράσεων, τὰς ὁποίας ὡς ἀνορθόδοξους ἤλεγξαν οἱ ἅγιοι Πατέρες εἰς τὰ συγγράμματά των. Ὁ Διόσκορος ἦτο φορεὺς μιᾶς μονοφυσικῆς ἀντιλήψεως, τήν ὁποίαν δέν ἠμπόρεσε νά ἀποβάλλῃ κατὰ τήν διάρκειαν

58. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 279-282· καί *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι*., στόν παρ. τόμ., σελ. 179-180, ὑποσημ. 62 καί 63.

59. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι*., στόν παρ. τόμ., σελ. 141.

της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, αλλά ἐνέμεινε εἰς αὐτήν καί ἔγινε αἵρεσιάρχης καί ἀρχηγός της σεβηριανῆς παραδόσεως.

2. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπὶ χίλια πεντακόσια ἤδη χρόνια ἀρνοῦνται νά ἀποδεχθοῦν τήν ἁγίαν Δ' Οἰκουμενικήν Σύνοδον, παρά τὰς κατά καιρούς ἐνωτικές προσπαθείας, διασαφήσεις καί διαβεβαιώσεις ὅτι δέν εἶναι νεστοριανή. Τό αἷτιον τῆς τόσον ἀπολύτου ἀρνήσεως δέν ἔμπορεῖ νά εἶναι ἄλλο, παρά ἡ διαφορετική ἀντίληψις περί τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνσαρκώσεως, δηλαδή αὐτή ἡ αἵρεσις.

3. Οἱ νῦν Ἀντιχαλκηδόνιοι, οἱ ὁποῖοι ἀπό τριακονταετίας περίπου διαλέγονται μετά τῶν Ὀρθοδόξων, δέν παρέχουν ἐχέγγυα Ὀρθόδοξου Χριστολογικοῦ φρονήματος. Παρά τόν παραμερισμόν ὠρισμένων ἐκφράσεων, ὡς ἡ σύνθετος φύσις, αἱ νέαι διατυπώσεις ἔχουν ἐπίσης μονοφυσικόν περιεχόμενον καί τό αὐτό εἰδικόν βάρος ὡς αἱ προηγούμεναι, ὡς π.χ. ἡ μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις.

4. Ἡ μόνη ἐλπίς νά ὑπερβοῦν τόν μονοφυσισμὸν των οἱ νῦν Ἀντιχαλκηδόνιοι καί νά ἐνωθοῦν μετά τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας εἶναι νά ἀποδεχθοῦν ὡς ἁγίας καί Οἰκουμενικάς τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος καί τὰς ἐπομένας αὐτῆς, τό ὁποῖον σημαίνει νά ὁμολογήσουν τὰς ἐκφράσεις αἱ ὁποῖαι διασφαλίζουν τό Ὀρθόδοξον φρόνημα ἀπό τόν μονοφυσισμὸν⁶⁰, καί νά ἀναθεματίσουν τοὺς ἀρχηγούς τῆς προτέρας καί μέχρι καί νῦν αἱρέσεώς των.

Μέχρι τότε ὀφείλομεν νά εὐχώμεθα, νά φωτίσῃ ὁ Κύριος τοὺς ἀντιχαλκηδόνιους ἀδελφούς νά ἐπιστρέψουν εἰς τήν Ὀρθόδοξον Πίστιν καί εἰς τήν κοινωνίαν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας. Ἀλλά καί νά τηρῶμεν τήν Ὀρθόδοξον Πίστιν ἀκεραίαν καί ἐλευθέραν παντός δογματικοῦ μινιμαλισμοῦ καί συμβιβασμοῦ, πρὸς ἀσφάλειαν καί σωτηρίαν ἡμῶν καί ὡς μέτρον Ὀρθοδοξίας πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους.

Ἅγιον Ὅρος, 27 Φεβρουαρίου/12 Μαρτίου 1999

60. Κατά τόν ἅγιον Μάξιμον, «πῶς εὐσεβεῖν ἡμᾶς δυνατόν, τὰς ἐναντίας τοῖς αἵρετικοῖς φωνᾶς οὐχ ὁμολογοῦντας;» (PG 91, 300A-D).

**Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ^(*)**

Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀποτελεῖ ὄροσημο στήν ἱστορία καί τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ συμβολή της στήν διατύπωση τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας ὑπῆρξε καθοριστική. Χάρις σ' αὐτή τήν διατύπωση, πού ὀλοκληρώθηκε μέ τήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο, διασφαλίζεται τό ἀληθινά θεανθρώπινο στήν Ἐκκλησία¹. Εἶναι ὀδυνηρό πού ὀλοκληροί λαοί στήν Μέση Ἀνατολή, οἱ λεγόμενοι Ἀντιχαλκηδόνιοι, συνεχίζουν νά τήν ἀρνοῦνται.

Στήν διάρκεια δεκαπέντε αἰώνων ἔγιναν προσπάθειες γιά τήν ἀποκατάστασι τῆς ἐνότητας. Ἄλλοτε ὑπό ὀρθόδοξες προϋποθέσεις² καί ἄλλοτε μέ συμβιβασμούς στήν Πίστι³.

Στήν ἐποχή μας δόθηκε ἡ δυνατότης γιά νέο διάλογο. Ἀναντιρρήτως ὑπῆρξε ἐκ μέρους ὠρισμένων Ἀντιχαλκηδονίων ὑγιῆς πρόθεσις προσεγγίσεως καί εἰλικρινοῦς διαλόγου. Προφανῶς καί ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκ-

(*) Εἰσήγησις τοῦ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου στήν Ἡμερίδα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νικοδήμου (Γουμένισσα) μέ θέμα: Ὁρθοδοξία καί αἵρεσις (22 Σεπτεμβρίου 2001).

1. Ἡ Πίστις τῆς Ἐκκλησίας δέν “κατασκευάζεται” στίς Συνόδους. Ἐχει ἅπαξ παραδοθῆ ἀπό τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους (Ἰούδ. 3). Οἱ τιτάνιοι ἀγῶνες τῶν ἀγίων Πατέρων συνέβαλαν στήν ἀριστοτεχνική διατύπωσί της, ὥστε νά εἶναι ἀπαρεγχείρητος ἀπό τίς αἱρέσεις. Τό γεγονός αὐτό ἔχει πρωτίστως σωτηριολογική σημασία (Β' Πέτρ. γ' 16). Διασφαλίζει ὅμως καί τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφ. δ' 3-5). Ἀπό τήν ἀποφί αὐτή εἶναι ἀδιανόητος ὁ ἰσχυρισμός ὅτι μπορεῖ νά ὑπάρξῃ Χριστολογική ὀρολογία διαφορετική ἀπό ἐκείνην τῆς Ἐκκλησίας (π.χ. ἡ μονοφυσιτική τῶν Ἀντιχαλκηδονίων), ἡ ὁποία νά ἀναγνωρίζεται ἀπό τήν Ἐκκλησία ὡς ὀρθόδοξος (ὅπως προτείνει ὁ σύγχρονος Διάλογος) καί νά μὴ ἀποτελῆ ταυτοχρόνως καί δική της ἐπίσημη ὀρολογία (ἡ πρότασις τοῦ Διαλόγου εἶναι νά κρατήσῃ μόνο ἡ ἀντιχαλκηδόνιος πλευρά τήν δῆθεν ὀρθόδοξη αὐτή μονοφυσιτική ὀρολογία).

2. Αὐτές κατέληγαν εἴτε στήν ἐπαναγωγή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Ἐκκλησία (ὅπως τῶν δυτικῶν Ἀρμενίων ἐπί ἀγίου Φωτίου) εἴτε στήν ἀποχώρησί τους ἀπό τόν διάλογο (ὅπως τῶν σεβηριανῶν ἐπί Ἰουστινιανοῦ).

3. Στίς περιπτώσεις αὐτές συνέβαιναν νέα σχίσματα (ὅπως τό ἀκακιανόν σχίσμα λόγῳ τοῦ Ἐνωτικοῦ τοῦ Ζήνωνος) ἢ ἀνεφύοντο νέες αἱρέσεις (ὅπως ὁ μονοθελητισμός ἐπί Ἡρακλείου).

κλησία, συνεπής στην αποστολικότητά της, δέν ἦτο δυνατόν νά ἀρνηθῆ τόν διάλογο, ὁ ὁποῖος ἄρχισε μέ πρωτοφανή αἰσιοδοξία. Ἡ δυσχερής θέσις τῶν χριστιανικῶν αὐτῶν λαῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς μουσουλμανικῆς πλημμυρίδος καί ἡ ἡμετέρα φυσική συμπάθεια πρὸς τοὺς πονεμένους αὐτοὺς ἀνθρώπους⁴ ὑπῆρξε ἰσχυρό κίνητρο ἐπιστεύσεως τῶν διαδικασιῶν. Ὅμως τό κλίμα εὐφορίας ἐπέτειναν καί ἀρνητικοί ἀπό Ὁρθοδόξου ἀπόψεως παράγοντες, ὅπως ἡ οἰκουμενιστική προοπτική τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος⁵ καί ἡ ἀμβλυνσις γενικῶς τῶν θεολογικῶν κριτηρίων⁶. Διερευνῶν τούς λόγους τῆς πρώτης αὐτῆς εὐφορίας ὁ μετριοπαθῆς στίς κρίσεις του Σεβ. Μητροπολίτης Ἐφέσου Χρυσόστομος σημειώνει: «Ἴσως διότι δέν ἦτο δυνατόν νά εἶχον συνειδητοποιηθῆ ἐκ πρώτης ἀρχῆς αἱ ἱστορικοθεολογικαὶ δυσκολαὶ διὰ μίαν τοιαύτην ποθητὴν ἔνωσιν»⁷.

Ὁ ἀνεπίσημος Διάλογος (1964-1971) ὠδήγησε σέ συμφωνίες θεολογικῶς ἀπαράδεκτες.

4. Ὁ μητροπολίτης πρώην Νευροκοπίου Γεώργιος ἐκπροσωπεῖ, νομίζουμε, μία τέτοια τάσι κατά τὴν δεκαετία τοῦ '50.

5. Ὁρθόδοξοι καί Ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, πού ἔλαβαν μέρος στίς ἀνεπίσημες Διασκέψεις, ὑπῆρξαν διακεκριμένα μέλη τοῦ Π.Σ.Ε. (π.χ. ὁ Νίκος Νησιώτης καί οἱ Paul Verghese, Karekin Sarkissian καί Aram Kesissian ἀντίστοιχα). Ἐνδεικτικὴ τοῦ οἰκουμενιστικοῦ πνεύματος εἶναι καί ἡ περίεργη χριστολογικὴ συμφωνία τοῦ Πάπα μέ τούς μονοφυσίτας καί τούς νεστοριανούς ταυτοχρόνως. Βλέπε ἐπ' αὐτοῦ τό κατωτέρω ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν παπικὴ Ἐγκύκλιο *Ut Unum Sint* (25 Μαΐου 1995): «Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τό χριστολογικὸ θέμα, μπορέσαμε νά διακηρύξουμε μαζί μέ τούς Πατριάρχες ὀρισμένων ἀπὸ τίς Ἐκκλησίες αὐτές τὴν κοινὴ μας πίστη στὸν Ἰησοῦ Χριστό, ἀληθινό Θεό καί ἀληθινό ἄνθρωπο. Ὁ ἀείμνηστος Πάπας Παῦλος Στ' ὑπέγραψε δηλώσεις σ' αὐτό τό θέμα μέ τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα Σενούντα Γ', Πάπα καί Πατριάρχῃ τῆς Κοπτικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, μέ τόν Συρο-Ὁρθόδοξο Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας, τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα Ἰάκωβο Γ'. Ἐγὼ ὁ ἴδιος μπόρεσα νά ἐπικυρώσω τὴ χριστολογικὴ αὐτὴ συμφωνία... Μέ τόν σεβάσιμο Πατριάρχῃ τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, Ἀμπούνα Παῦλο, ὁ ὁποῖος μέ ἐπισκέφτηκε στὴ Ρώμη, στίς 11 Ἰουνίου 1993, ὑπογραμμίσαμε τὴ βαθειὰ κοινωνία πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μας ... Πρόσφατα, ὁ Κύριος μοῦ ἔδωσε τὴ μεγάλη χαρὰ νά ὑπογράψω μία κοινὴ χριστολογικὴ δήλωση μέ τόν ἀσσύριο Πατριάρχῃ τῆς Ἀνατολῆς, Ἀγιώτατο Μάρ Ντίχχα Δ', πού θέλησε γιὰ τό λόγο αὐτό νά μέ ἐπισκεφτεῖ στὴ Ρώμη, τό Νοέμβριο 1994. Ἐχοντας ὑπόψη τίς διαφοροποιημένες θεολογικὲς διατυπώσεις, μπορέσαμε νά ὁμολογήσουμε μαζί τὴν ἀληθινὴ πίστη στὸν Χριστό» (παρ. 62).

6. Ἐμφανῆ καί σέ ἄλλους διμερεῖς διαχριστιανικοὺς διαλόγους.

7. Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, ἐκδ. Τέριος, Κατερίνη 1991, τόμ. Γ', σελ. 133, βλ. ἐκτενέστερα σελ. 133-141.

- Βεβαιώθηκε ἡ πλήρης καὶ βαθεῖα συμφωνία ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος⁸.

- Ὁ Ὅρος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀποσιωπήθηκε καὶ ἀντ' αὐτοῦ προτάθηκε ἡ σύνταξις νέας διατυπώσεως (formula) τῆς κοινῆς ὑποτίθεται πίστεως.

- Ἡ συναρίθμησις τῶν μετέπειτα τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων Ε' ἕως Ζ' παρεκάμφθη μέ θεολογικῆς σοφιστεῖες (διάκρισις “προθέσεως” καὶ “ὀρολογίας” τῆς Συνόδου).

- Καί, τέλος, ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων θεωρήθηκε δυνατὴ ἐφ' ὅσον ἡ πίστις εἶναι δῆθεν κοινὴ καὶ ἐφ' ὅσον δέν ὑποχρεοῦνται οἱ ἐκκλησίες νά ἀποδεχθοῦν ὡς ἀγίους τοὺς πρώην αἵρεσιάρχας καὶ ἀναθεματισμένους.

Δέν θά σχολιάσω τίς συμφωνίες αὐτές⁹, διότι ὅλες ἔχουν ἐπαναληφθῆ ἀπὸ τόν ἐπίσημο διάλογο¹⁰ πού ἀκολούθησε καὶ θά σχολιασθοῦν κατωτέρω. Θά παρατηρήσω μόνο ὅτι ὑπῆρξαν καρπὸς δογματικοῦ συμβιβασμοῦ καὶ θά ἐκφράσω τὴν ἀπορία μου γι' αὐτό, δεδομένου ὅτι οἱ θεολόγοι πού τίς ἀποδέχθηκαν ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι καὶ πλέον διακεκριμένοι Ὁρθόδοξοι θεολόγοι¹¹.

8. Κοινὸν ἀνακοινωθέν τῆς Γ' ἀνεπισήμου Διασκέψεως (Γενεύη 1970), παρὰ Μητροπ. Μύρων Χρυσστόμου Κωνσταντινίδη, Ὁρθόδοξοι Κατόψεις, ἔνθ' ἄνωπ., σελ. 144.

9. Ἡ κριτικὴ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Παν. Τρεμπέλα ἐπὶ τῶν συζητήσεων στό Aarhus εἶναι ἐπιτυχῆς καὶ ἀξιόλογη. Ἡ κριτικὴ τοῦ Σεβ. Γέροντος Ἐφέσου Χρυσστόμου Κωνσταντινίδου ἐπὶ τῶν συζητήσεων καὶ τῶν συμπερασμάτων τῆς Γενεύης (1970) καὶ τῆς Addis Ababa (1971) εἶναι ἐπίσης ἀξιόλογη.

10. Ἡ ἀντιπαραβολὴ τῶν ἀνεπισήμων καὶ τῶν ἐπισήμων Κοινῶν Δηλώσεων τό ἐπιβεβαιώνει. Ἔχει ὅμως ἐπισημανθῆ καὶ στήν κριτικὴ βιβλιογραφία, βλ. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Ἁγιον Ὅρος 1996, στόν παρ. τόμ., σελ. 266.

11. Οἱ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, Ἰω. Καρμίρης, π. Ἰω. Ρωμανίδης. Τά θεολογικά λάθη μποροῦν εὐκόλα νά ἐντοπισθοῦν στά κείμενα τῶν εισηγήσεων καὶ τῶν παρεμβάσεων στίς ἀνεπίσημες ἐκεῖνες συζητήσεις. Ὁ καθηγητὴς Ἰω. Καρμίρης π.χ. ἐπρότεινε ὡς βάσιν ἐνώσεως τὴν κυρίλλειο φράσι “Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη”, τὴν στιγμὴ πού αὐτὴ εἶναι δεκτικὴ μονοφυστικῆς ἐρμηνείας καὶ γιὰ τόν λόγο αὐτό ἐπὶ τῶ ἀκούσματι τῆς εισηγήσεώς του στό Aarhus οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι κτυποῦσαν χέρια καὶ πόδια πάνω στά ἔδρανα ἀπὸ τὴν χαρὰ τους (βλ. Ἐκθεσις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη περὶ τῆς Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ὑποεπιτροπῆς καὶ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἔτους 1990, πρὸς τόν Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, δημοσιευθεῖσα στό Διαδίκτυο). Ὁ ἴδιος πολυδύστηρ καθηγητὴς παρερμήνευσε τὴν ἔκφρασι τοῦ ἁγ. Ἰω.

Ὁ ἐπίσημος Διάλογος (1985-1990) ἄρχισε μετά ἀπό ἀπόφασι τῆς Ε΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως (1968), ἡ ὁποία συνέστησε τὴν Διορθόδοξο Ἐπιτροπὴ του. Τὰ συμπεράσματά του δημοσιεύθηκαν τὸ 1989 καὶ τὸ 1990 μὲ τὴν μορφή τῶν Α΄ καὶ Β΄ Κοινῶν Δηλώσεων. Τὸ 1993 οἱ συμπρόεδροι τῆς Δ΄ Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δημοσίευσαν τὸ Ἀνακοινωθέν μὲ τίς προτάσεις πού ἀπορρέουν ἀπό τίς Κοινές Δηλώσεις.

Οἱ δύο Κοινές Δηλώσεις καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν προτάσεις μποροῦν νά συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς:

α) Οἱ Ὁρθόδοξοι καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διετήρησαν ἀνέκαθεν τὴν ἴδια ἀποστολική Πίστι καὶ Παράδοσι, παρότι χρησιμοποίησαν διαφορετικὴ ὀρολογία στὴν διατύπωσι αὐτῆς τῆς Πίστεως¹².

β) Οἱ ἀρχηγέται τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν εἶχαν αἰρετικὸ φρόνημα. Καταδικάσθησαν ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, ἐπειδὴ ἀπλῶς ἔσχισαν τὴν Ἐκκλησίαν¹³.

τοῦ Δαμασκηνοῦ: “τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες”, τὴν σχετικὴ περί τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν ἀναφορά τῆς Συνόδου τοῦ 1672, καὶ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἁγίου Φωτίου: “καὶ λατρεύει σήμερον καθαρῶς καὶ ὀρθοδόξως ἡ τῶν Ἀρμενίων ληξίς τὴν χριστιανῶν λατρείαν”, ὥστε ἄφησε νά νοηθῇ ὅτι ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν αἰῶνων ἀνεγνώριζε τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς Ὁρθοδόξους (βλ. εἰσήγησίν του στό Aarhus, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, ed. by Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis, (WCC: Geneva, 1981), σελ. 30-31). Ὁ καθηγητὴς π. Ἰω. Ρωμανίδης δέν διέκρινε μεταξύ τῆς ὀρθοδόξου καὶ τῆς μονοφυστικῆς (σεβηριανῆς) ἐρμηνείας τῆς ἐκφράσεως “τῆ θεωρία μόνῃ” (βλ. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000, σελ. 251-252) καὶ νομιμοποίησε τὴν ἀθῶωσι τοῦ Εὐτυχοῦς στὴν Ληστρική ἀποβλέπων στὴν συναγωγὴ τῆς “ὀρθοδοξίας” τοῦ Διοσκόρου (βλ. *Ἐκθεσις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη... ἐνθ’ ἄνωτ.*). Ὁ ἀείμνηστος π. Δημ. Στανιλοάε, ἐπηρεασμένος ἀπό τίς διαβεβαιώσεις τῶν θεολόγων ὅτι κατ’ οὐσίαν ὑπάρχει ταυτότης πίστεως, προέτεινε τὴν βαθμιαία λήθη τῶν ἀναθεμάτων καὶ τὴν κατάργησι τῶν προσβλητικῶν ἐκφράσεων πρὸς τοὺς αἰρεσιάρχας (Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τὸ ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν Διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Abba Salama VII* (1976), σελ. 165.

12. Β΄ Κοινὴ Δήλωσις, παρ. 9.

13. Ἀπάντησι τοῦ Προέδρου τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μὲ τίς Ὁρθόδοξες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ σέ γράμμα τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους σχετικὸ μὲ τὸν ὡς ἄνω διάλογο, περιοδ. *Ἐπίσκεψις* 521/31.8.1995, σελ. 14-15.

γ) Βάσει τῶν ἀνωτέρω παραδοχῶν εἶναι δυνατή ἡ ἄρσις τῶν ἐναντίον των ἀναθεμάτων¹⁴. Αὐτή ὀφείλει νά σημάνη τήν ἄμεση ἀποκατάστασι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος, πού θά ἐπιβεβαιωθῆ μέ κοινά συλλείτουργα¹⁵.

ε) Ἡ συναρίθμησις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων θά ἀποτελέσῃ ἀντικείμενο συζητήσεων ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ μετὰ τήν ἀποκατάστασι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος¹⁶.

στ) Ὁ λαός θά ἐνημερωθῆ καί θά πεισθῆ γιά τήν ἐπελθοῦσα συμφωνία μέ κατάλληλες ἐκδόσεις. Τά λειτουργικά κείμενα τῆς Ἐκκλησίας θά καθαρθοῦν ἀπό ἐκφράσεις πού ἀκούγονται προσβλητικῆς γιά τούς Ἀντιχαλκηδονίους¹⁷.

Οἱ προτάσεις αὐτές σήκωσαν θύελλα ἀντιδράσεων. Δέν ἐπρόκειτο γιά φανατικές ἰδεοληψίες θρησκευτικῶν ὁμάδων πού ἀποσκοποῦσαν νά δημιουργήσουν προβληματισμό γιά θέματα πού ἤδη εἶχαν ἀπαντηθῆ στίς Κοινές Δηλώσεις¹⁸. Ἦταν ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας πού δέν ἀποδέχθηκε τά πορίσματα αὐτά ὡς Ὁρθόδοξα. Μνημονεύω τήν ἀπόφασι τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων (1992)¹⁹, τήν Εἰσήγησι τῆς ἐπί τῶν Νομοκανονικῶν καί Δογματικῶν θεμάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994)²⁰, τήν Εἰσήγησι τῆς ἐπί τῶν Δογματικῶν Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους (1994)²¹, τό Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος (1995)²² καί τίς Παρατηρήσεις τῆς ἐπί τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας στό ἐν λόγω Ὑπόμνημα (1996)²³, τά δημοσιεύματα καθηγη-

14. Ἀνακοινωθέν (Δ' Συνελεύσεως 1993), περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, 498/30.11.1993, παρ. 1, σελ. 6.

15. Ἀνακοινωθέν, ἐνθ' ἄνωτ., παρ. 3· καί Μητροπ. Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Ὁ Θεολογικός Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. *Σκέψεις καί προοπτικά*, περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, 516/31.3.1995, σελ. 20.

16. Μητροπ. Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Ὁ Θεολογικός Διάλογος..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 15.

17. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 19.

18. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁ θεολογικός διάλογος ὀρθοδόξων καί μὴ χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν, περιοδ. *Καθ' Ὁδόν*, 1993, τεύχ. 5, σελ. 60.

19. Περιοδ. *Νέα Σιών* 84 (1992). Βλ. καί περιοδ. *Ἐκκλησία*, 1-15 Ἰανουαρίου 1995, ἀρ. 1, σελ. 32.

20. Περιοδ. *Ἐκκλησία*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 31.

21. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 123-136.

22. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 137-145.

23. Ἱερὰ Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 239-333.

των τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν²⁴, τῶν Θεολόγων τῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Σωτήρ»²⁵ μέ πρωτο τόν μακαρίτη καθηγητή Παναγιώτη Τρεμπέλα πού ἤσκησε πρώιμη καί ἐπιτυχημένη κριτική στήν θεολογική συμφωνία τοῦ Aarhus²⁶, τά δημοσιεύματα Σεβ. Ἱεραρχῶν, Ἱερῶν Μονῶν, Ἀδελφοτήτων καί Συλλόγων²⁷. Προσφάτως δημοσιεύθηκε περισπούδαστος μελέτη περί τοῦ Διαλόγου ἀπό τόν καθηγητή Jean-Claude Larchet στήν γαλλική γλῶσσα καί ὁσονούπω δημοσιεύεται ἡ ἑλληνική μετάφρασίς της στό περιοδικό Θεολογία²⁸.

Εἶναι παρήγορο τό γεγονός ὅτι τά πορίσματα τοῦ Διαλόγου δέν ἔχουν ἐγκριθῆ συνοδικῶς ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, μέ ἐξαιρέσι τήν Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας. Παρά ταῦτα τά προβλήματα ἀπό τήν θεολογική συμφωνία στόν ἐν λόγω Διάλογο δέν λείπουν. Στήν πράξι συχνά θεωροῦνται ἕνα δεδομένο καί γίνονται πηγὴ ἀντικανονικῶν ἀποφάσεων καί ἐνεργειῶν. Ἀναφέρω τίς δύο σημαντικώτερες:

α) Τό 1991 τό Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας ἐξέδωσε συνοδική ἐγκύκλιο²⁹, μέ τήν ὁποία μεταξύ ἄλλων ἐπιτρέπει τήν ἀπό κοινοῦ τέλεσι λειτουργικῶν πράξεων ἀπό Ὁρθοδόξους καί Συροϊακωβίτας ἐπισκόπους καί κληρικούς, τήν τέλεσι τῶν Μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Χρίσματος καί τῆς θείας Εὐχαριστίας ἀπό ἱερέα τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας στά μέλη ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, τήν παρουσία κληρικοῦ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας στήν χειροτονία κληρικοῦ τῆς ἄλλης, ἀπαγορεύει τήν ἐφαρμογή κάποιου εἰσαγωγικοῦ Μυστηρίου σέ μέλη τῆς μιᾶς

24. Ἀντιπροσωπευτικά βλ. π. Θεοδώρου Ζήση, *Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν*, Θεσ/νίκη 1994 καί Νικ. Μητσόπουλου, *Δογματικά προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετά τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1993.

25. Ὁρθόδοξος Πίστις καί Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσῖται, ἔκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων "Ὁ Σωτήρ", Ἀθήναι 1995. Ἐμπεριστατωμένη κριτική τοῦ Διαλόγου ἤσκησε καί ὁ θεολόγος Σταυῖρος Μποζοβίτης μέ τό βιβλίο *Τά αἰῶνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, Ἀθήναι 1999.

26. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. Ἐκκλησία, τεύχ. 17-18 (1965) ἕως 5 (1996).

27. Ἐφημ. Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλα ἐτῶν 1991-1992.

28. Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν μὴ χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα* (γαλλιστί), ἐν περιοδ. *Le Messager Orthodoxe*, 134 (2000).

29. Πρωτότυπο κείμενο στήν γαλλική βλ. *Courier Oecumenique du Moyen Orient* 16 (1-1992).

Ἐκκλησίας πού ἐπιθυμοῦν νά προσέλθουν στήν ἄλλη καί συνιστᾶ κοινή θεολογική ἐκπαίδευσι στους σπουδαστάς ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν.

β) Τόν παρελθόντα Μάϊο τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας ὑπέγραψε μέ τήν Κοπτική Ἐκκλησία συμφωνία περί τῶν μικτῶν γάμων³⁰, κατά τήν ὁποία ἀναγνωρίζεται ἔγκυρο τό Μυστήριο τοῦ Γάμου «ὅταν αὐτό ἔχει τελεσθεῖ στή μία ἀπό τίς δύο Ἐκκλησίες ... Αὐτομάτως τότε ἀναγνωρίζεται καί ἀπό τήν ἄλλη». Ἡ κοινή αὐτή συμφωνία «ἐγκρίθηκε ἀπό τίς Ἱερές Συνόδους τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καί ἐπιτεύχθηκε ὕστερα ἀπό διμερεῖς συνομιλίες καί σέ συνέχεια τοῦ διαλόγου πού ἔχει ξεκινήσει μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί τῶν παραδοσιακῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ ἐξέλιξη αὐτή ἔρχεται νά προστεθεῖ στίς συμφωνίες πού ὑπογράφηκαν στήν Αἴγυπτο τό 1989 καί στή Γενεύη τό 1990».

Ἐπιπλέον, δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι ὁ Διάλογος μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἔγινε κατ' ἀπόφασιν Πανορθόδοξων καί Προσυνοδικῶν Διασκέψεων καί τά πορίσματά του προορίζονται γιά τόν σχετικό φάκελλο πού θά προωθηθῇ πρὸς τήν Μέλλουσα Σύνοδο τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας³¹. Μπορεῖ κανεῖς νά ὑποθέσῃ τόν κίνδυνο γιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐάν ἀνορθόδοξες προτάσεις, ὅπως τά πορίσματα τοῦ ἐν λόγω Διαλόγου, υἱοθετηθοῦν ἀπό τήν μέλλουσα Σύνοδο.

Γιά τούς λόγους αὐτούς θεωροῦμε ὅτι δέν ἀρκεῖ οἱ κατά τόπους Ἀγιώτατες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες νά ἀναβάλουν τήν ἐπ' αὐτῶν συνοδική κρίσι καί ἀπόφασί τους.

Τά πορίσματα τοῦ Διαλόγου εἶναι ἀνορθόδοξα καί ἐπομένως ἀναθεωρητέα. Αὐτό σκοπεύουμε νά δείξουμε κατωτέρω μέ κάθε δυνατή συντομία.

30. Ἀπόφασις δημοσιευθεῖσα στό Διαδίκτυο, βλ. καί ἐφημ. *Τύπος τῆς Κυριακῆς*, 20.4.2001.

31. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Ἡ Α΄ Προσυνοδική Διάσκεψις*, περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος ΝΘ'* (1977), σελ. 521. Βλ. ἐπίσης ἀποφάσεις Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς (7-11.2.1979), παρ. 10, ἐν Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 117.

Α΄.

Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι καταδικάσθησαν ὡς κατά κυριολεξίαν αἰρετικοί.

Ἡ 9 παράγραφος τῆς Β΄ Κοινῆς Δηλώσεως ὁμιλεῖ μέ ἱκανοποίησι γιά ταυτότητα πίστεως μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων³².

Ἡ ταυτότης πίστεως στηρίχθηκε στόν ἐξῆς ἀπλοϊκό ἀλλά ἀπόλυτα ἐσφαλμένο συλλογισμό: Ἐφ' ὅσον οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀποδεικνύουν ὅτι δέν εἶναι εὐτυχιανισταί καί οἱ Ὁρθόδοξοι ἀποδεικνύουν ὅτι δέν εἶναι νεστοριανοί, προφανῶς ἅπαντες εἶναι Ὁρθόδοξοι.

Πρόκειται περί πλάνης. Οἱ ἡγέται τοῦ ἀντιχαλκηδονίου κινήματος τόν 5^{ον} καί 6^{ον} αἰῶνα δέν ἦσαν εὐτυχιανισταί, ἦσαν ὅμως σεβηριανοί. Δέν ἦσαν ἀκραῖοι μονοφυσῖται, ἀλλά πάντως ἦσαν μονοφυσῖται.

Πρῶτος ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας. Ἀρνήθηκε τόν Ὅρο τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου καί ἔγινε ὁ γεννήτωρ ὅλων τῶν μονοφυσιτικῶν παραφυάδων. Ἐθεώρησε τήν Σύνοδο ὡς συνέλευσι νεστοριανῶν καί τόν Ὅρο τῆς νεστοριανική ὁμολογία πίστεως. Τήν ἀπέριψε μέ κριτήρια δογματικά. Διαρκούσης τῆς πρώτης συνεδρίας τῆς Συνόδου, ὁ Διόσκορος δέν ἀπελογεῖτο τόσο γιά τά κανονικά του παραπτώματα κατά τήν Ληστρική, ὅσο γιά τήν δῆθεν ὀρθοδοξία του³³. Καί τό κατηγορητήριο τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου περιελάμβανε πλὴν τῶν κανονικῶν αἰτιάσεων καί καταγγελία γιά δογματικό ζήτημα³⁴.

32. Λέγει: «Ἐπί τό φῶς τῆς ἡμετέρας Κοινῆς Δηλώσεως ἐπί τῆς Χριστολογίας ὡς καί ἐπί τῶν ἀνωτέρω κοινῶν θέσεων, κατενοήσαμεν τώρα σαφῶς ὅτι ἀμφοτέραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτήν αὐθεντικήν Ὁρθόδοξον Χριστολογικήν πίστιν καί τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὅρους κατά διάφορον τρόπον. Ἡ κοινή αὕτη πίστις καί συνεχῆς πιστότης πρός τήν ἀποστολικήν παράδοσιν δέον ὅπως καταστῆ ἡ βάση τῆς ἡμετέρας ἐνότητος καί κοινωνίας».

33. «Εἰ δέ Εὐτυχῆς παρά τά δόγματα τῆς ἐκκλησίας φρονεῖ, οὐ μόνον τιμωρίας ἀξιός ἐστιν, ἀλλά καί πυρός· ἐγὼ γάρ τῆς πίστεως τῆς καθολικῆς καί ἀποστολικῆς φροντίδα τίθεμαι, οὐκ ἀνθρώπου τινός» (ACO II, 1, 1, 92).

34. «Ὁ χρηστός Διόσκορος ... ὁμόδοξος ὢν καί ὁμόφρων Εὐτυχοῦς τοῦ ματαιόφρονος καί αἰρετικοῦ ... τήν τε εὐσεβῆ θρησκείαν τῶν ὀρθοδόξων τό γε ἦκον εἰς αὐτόν ἐλυμήνατο καί τήν κακοδοξίαν Εὐτυχοῦς τοῦ μονάζοντος, ἥτις ἄνωθεν καί ἐξ ἀρχῆς παρά τῶν ἁγίων πατέρων ἀπεκηρύχθη, ἐβεβαίωσεν. ἐπεὶ οὖν οὐ μικρά τά τετολημμένα αὐτῷ κατά τε τῆς εἰς Χριστόν πίστεως καί καθ' ἡμῶν, δεόμεθα καί προσπίπτομεν τῷ ὑμετέρῳ κράτει θεσπίσαι τόν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Διόσκορον ἀπολογήσασθαι τοῖς παρ' ἡμῶν αὐτῷ ἐπαγομένους» (ACO II, 1, 1, 66-67).

Τό ἐρώτημα τίθεται σήμερα ὡς ἐξῆς: Ποιά Χριστολογία ὠδήγησε τόν Διόσκορο καί τούς λοιπούς ἀρνητάς τῆς Συνόδου νά τήν θεωρήσουν νεστοριανή;

Ἄπαντοῦμε: Ὁ Διόσκορος ἠρνεῖτο τίς Διαλλαγές τοῦ 433. Γι' αὐτό ἡ Χριστολογία του δέν ἦταν ἡ Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἦταν ἡ Χριστολογία τῶν ἀκραίων ὀπαδῶν τοῦ Κυρίλλου πού κατόπιν ἀπετέλεσαν τούς μονοφυσίτας.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπρέσβευε πάντοτε δύο φύσεις ἠνωμένες ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει τοῦ Χριστοῦ. Πρό τῆς ἐμφανίσεως τῆς νεστοριανῆς αἰρέσεως³⁵, κατά τήν διάρκεια τοῦ ἀντινεστοριανικοῦ του ἀγῶνος³⁶ καί μετὰ ἀπό αὐτόν³⁷. Στήν Ἔφεσο, χωρίς νά ἀρνηται τήν φυσική ἑτερότητα ἐν Χριστῷ, προβάλλει τήν διατύπωση Μία Φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη, γιά νά τονίση τήν ὑποστατική ταυτότητα ὡς κριτήριον Ὁρθοδοξίας ἔναντι τοῦ νεστοριανισμοῦ³⁸. Μέ τήν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν, χωρίς νά ἀρνηται τήν ὑποστατική ταυτότητα, τονίζει τήν φυσική ἑτερότητα, γιά νά οἰκονομήση τούς σκανδαλισθέντας ἀντιοχειανούς καί τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας: ὁμολογεῖ τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ καί τό ἐν πρόσωπον³⁹.

Ἡ Ἐκθεσις τῶν Διαλλαγῶν λειτούργησε εἰς τό ἐξῆς ὡς κριτήριο Ὁρθοδοξίας ἔναντι τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Μέ αὐτήν διεφώνησαν οἱ ἀκραῖοι ἀλεξανδρινοί, αὐτοί πού πραγματικά εἶχαν ἀπολιναριστικές ἀντιλήψεις καί στεγάζονταν λεληθότως κάτω ἀπό τήν ἀντινεστοριανική ὀμπρέλλα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Θεώρησαν ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὁμολογώντας διά τῶν Διαλλαγῶν δύο φύσεις, ἐγκατέλειψε τήν Ὁρθο-

35. PG 69, 576.

36. ACO I, 1, 2, 43.

37. ACO I, 1, 6, 161.

38. Ἡ κυρίλλειος αὐτή διατύπωση περιλαμβάνει ταυτοχρόνως τήν δήλωσι τῆς μιᾶς καί μοναδικῆς ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου πού ἐνηνθώπησε καί τήν δήλωσι τῶν δύο φύσεων τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου (ACO I, 1, 6, 160-161). Βλ. καί ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., Γ' (11) 55. Ἡ ποικιλία ἄλλωστε τῶν ἐκφράσεων πού χρησιμοποιεῖ στίς ἐπιστολές του πρὸς Νεστόριον ἐρμηνεύουν τό νόημα τῆς ἐν λόγῳ ἐκφράσεώς του.

39. «Τάς δέ εὐαγγελικάς καί ἀποστολικὰς περὶ τοῦ Κυρίου φωνάς ἴσμεν τούς θεολόγους ἄνδρας τάς μέν κοινοποιούντας ὡς ἐφ' ἑνός προσώπου, τάς δέ διαιροῦντας ὡς ἐπὶ δύο φύσεων. καί τάς μέν θεοπρεπεῖς κατὰ τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τάς δέ ταπεινάς κατὰ τήν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ παραδιδόντας» (ACO II, 1, 1, 109).

δοξία πού διεκήρυξε στην Ἐφεσο. Στην γραμμὴ αὐτὴ εὐρίσκονται ὁ Διόσκορος, ὁ Τιμόθεος Αἰλουρος, ὁ Σεβῆρος⁴⁰.

Τίς Διαλλαγές ἀποδέχθηκε ὁ ἅγιος Πρόκλος Κων/λεως⁴¹. Τίς ἀκολούθησε μέ συνέπεια ὁ διάδοχός του ἅγιος Φλαβιανός καί τίς χρησιμοποίησε ὡς κριτήριον Ὁρθοδοξίας ἔναντι τοῦ Εὐτυχοῦς κατὰ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448. Ὁ Εὐτυχῆς ἤρνεϊτο τίς Διαλλαγές.

Κατὰ τὴν Ληστρική Σύνοδο τοῦ 449 ὁ Διόσκορος παρεθεώρησε καί τυπικά τίς Διαλλαγές καί γι' αὐτό καθῆρσε τόν ἅγιο Φλαβιανό καί ἀποκατέστησε τόν Εὐτυχή.

Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς δῆθεν ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου προβάλλουν συνήθως τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ Διόσκορος νομίμως ἀποκατέστησε τόν Εὐτυχή, βάσει Ὁρθοδόξου ὁμολογίας⁴². Αὐτὸ εἶναι λάθος. Ἡ ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς ἀγνοεῖ τίς Διαλλαγές, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν δογματικόν ὅρον τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὑποστηρίζουν ἀκόμη ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Εὐτυχῆς δικαίως ἀρνοῦνται τίς Διαλλαγές, ἐφ' ὅσον ἔτσι ὀρίζει ὁ ζ' κανὼν τῆς ἐν Ἐφέσῳ: «ἐτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι παρά τὴν ὀρισθεῖσαν παρά τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων σὺν ἁγίῳ πνεύματι»⁴³. Τὸ ἐπιχείρημα δὲν εὐσταθεῖ. Ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὁ ὁποῖος καί ἐθέσπισε τόν ἐν λόγῳ κανόνα, δύο χρόνια ἀργότερα συνυπέγραψε τίς Διαλλαγές χωρὶς νὰ αἰσθάνεται ὅτι προσκρούει σ' αὐτόν: «οὐκ ἐν προσθήκῃς μέρει, ἀλλ' ἐν πληροφορίας εἶδει ... οὐδὲν τὸ σύνολον προστιθέντες τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει»⁴⁴. Διευκρίνησε, δὲν ἄλλαξε τὸ δόγμα· οὔτε συνέταξε Σύμβολο.

40. Τιμόθεος Αἰλουρος: «Κύριλλος ... μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην χρῆν λέγειν ὑποθέμενος, ἀναλύει τὸ ὑπ' αὐτοῦ δογματισθέν καί δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ πρεσβεῦειν ἀλίσκεται» (*Ἐπιστολὴ πρὸς Καλώνυμον*, PG 86, 276B). Σεβῆρος: «ἀπόβλητοὶ εἰσιν αἱ τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ δύο φύσεων ἠνωμένων ἐν Χριστῷ χρήσεις, κὰν αὐτοῦ Κυρίλλου ὑπάρχουσι» (PG 89, 104D). Βλ. καί PG 89, 109-120.

41. PG 89, 117.

42. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἦσαν καί δὲν εἶναι Ὁρθόδοξοι. Ἀπάντησις εἰς μελέτην τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδῃ ὑποστηρίζοντος τὴν ἀντίθετον ἄποψιν*, περιοδ. *Κοινωνία*, τεύχ. 2 καί 3 (1999), στὸν παρ. τόμ., σελ. 335-358.

43. ACO I, 1, 7, 105.

44. ACO I, 1, 4, 17.

Ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ἀκολούθησε τήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου στό σύνολό της. Ἐκδικάζοντας κατά τήν πρώτη συνεδρία τήν ὑπόθεσι τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Εὐτυχοῦς, ἡ Σύνοδος προέββαλε τίς Διαλλαγές ὡς ἰσότιμο κριτήριο Ὁρθοδοξίας μέ τίς Α΄ καί Β΄ πρός Νεστόριον ἐπιστολές⁴⁵. Μέ τίς Διαλλαγές εὐθυγραμμίσθηκαν εὐθύς ἀμέσως οἱ πρώην συνεργάται τοῦ Διοσκόρου στήν Ληστρική, ὁ Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων, ὁ Θαλάσσιος Καισαρείας, ὁ Εὐσέβιος Ἀγκύρας κ.ἄ., οἱ ὅποιοι ἐγκατέλειψαν μέ ἔμφασι τόν Διόσκορο στό δεξιό μέρος τῆς Συνόδου καί συντάχθηκαν μέ τούς Ὁρθοδόξους στό ἀριστερό της μέρος⁴⁶. Μέ τίς Διαλλαγές εὐθυγραμμίσθηκε μετὰ ἀπό κάποιες περιστροφές ὁ Εὐστάθιος Βηρυτοῦ, ὁ ὁποῖος γιά τόν λόγο αὐτό ὠμολόγησε ὅτι ἔσφαλε στήν καταδίκη τοῦ Φλαβιανοῦ⁴⁷.

Μόνος ὁ Διόσκορος ἐπέμεινε ὅτι ὁ Φλαβιανός δικαίως κατεκρίθη στήν Ληστρική. Ἀκριβῶς, ἐπειδή δέν μπόρεσε νά δεχθῆ τίς Διαλλαγές⁴⁸. Ἐχοντας μονοφυσιτική ἀντίληψι περί τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ, ἐξελάμβανε τήν διαφορά τῶν φύσεων ὡς διαίρεσι.

Ἄν καί εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἀποδοχή ἢ ἡ ἄρνησις τῆς πίστεως τῶν Διαλλαγῶν εἶναι δογματικό ζήτημα καί ὄχι κανονικό, οἱ ὑποστηρικταί τῆς δῆθεν ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου ἐπικαλοῦνται τήν ρῆσι τοῦ Ἀνατολίου Κων/λεως, ὅτι «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος, ἀλλ' ἐπειδή ἀκοινωνησίαν ἐποίησε τῷ κυρίῳ Λέοντι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ καί τρίτον ἐκλήθη καί οὐκ ἤλθε»⁴⁹.

Ὅσον ἀφορᾶ τό ἐπιχείρημα αὐτό ὀφείλουμε νά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Ἀνατολίου εἶναι τυπικά μόνον ὀρθή. Ὁ Διόσκορος καθηρέθη γιά τά κανονικά μόνο παραπτώματα, γιά τά ὅποια τόν εἶχε ἐγκαλέσει ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου⁵⁰. Δέν δικάσθηκε γιά τά αἰρετικά του φρονήματα, ἐπειδή ὁ ἴδιος ἐπιμελῶς καί πονήρως ἀπέφυγε νά προσέλθῃ γιά νά μή δικάσθῃ⁵¹. Ἡ Σύνοδος συνεπῶς δέν εἶχε τότε

45. ACO II, 1, 1, 107-111.

46. ACO II, 1, 1, 115-117.

47. ACO II, 1, 1, 112-113.

48. ACO II, 1, 1, 117.

49. ACO II, 1, 2, 124.

50. ACO II, 1, 1, 66-67 καί II, 1, 2, 8-9.

51. ACO II, 1, 2, 25-27.

τό κανονικό δικαίωμα νά τόν καταδικάσῃ καί γι' αὐτό⁵². Ἐάν ὁ Διόσκορος εἶχε προσέλθει νά ἀπολογηθῆ καί γιά τίς δογματικές του ἀπόψεις, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἤδη γίνεи ἀντιληπτές ἀπό τήν πρώτη συνεδρία, ἡ Σύνοδος θά τόν εἶχε καταδικάσει καί ἐπὶ αἱρέσει⁵³. Τόν ἀνεθεμάτισε ὁμως ἀργότερα, στήν ζ' πράξι της, ἀφοῦ ἤδη εἶχε καθορισθῆ ἡ ὀρθόδοξος πίστις καί ὁ Διόσκορος ἀπεδεικνύετο ἀντιθέτου φρονήματος⁵⁴. Ἐκτοτε οἱ μετέπειτα Οἰκουμενικές Σύνοδοι τόν ἀνεθεμάτισαν γιά τό μονοφυσιτικό του φρόνημα, ἐφ' ὅσον ἀρνήθηκε τόν δογματικό ὄρο τῆς Συνόδου.

Τήν γραμμή τοῦ Διοσκόρου ἀκολούθησαν ὁ Τιμόθεος Αἴλουρος, ὁ Πέτρος ὁ Κναφεύς, ὁ Θεοδόσιος Ἀλεξανδρείας, ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας, ὁ Ἰάκωβος ὁ Βαραδαῖος, γιά νά ἀρκεσθοῦμε στούς ἐξάρχους τῆς σεβηριανῆς μόνο παρατάξεως.

Οἱ αἱρεσιάρχαι αὐτοὶ καταδικάσθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία γιά τό αἵρετικό τους φρόνημα καί ὄχι γιατί ἀπλῶς ἔσχισαν τήν Ἐκκλησία καί δημιούργησαν χωριστές ἐκκλησιαστικές κοινότητες, ὅπως ὑποστηρίχθηκε ἀπό τούς θιασώτας τῆς δῆθεν ὀρθοδοξίας των.

52. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι καί ὁ Νεστόριος κατεδικάσθη ἐπίσης ἀπὸν καί ἀναπολόγητος, ἀλλά ἐπὶ αἱρέσει, ὅπως σημειώνεται στήν καταδικαστική ἐναντίον του ἀπόφασί τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου (ACO I, 1, 2, 54 καί 64). Ἀκριβῶς διότι εἶχε συνοδικῶς ἐκδικασθῆ τό αἵρετικό του φρόνημα. Στό ἔγγραφο τῆς Δ' Συνόδου, ἀντιθέτως, μέ τό ὅποιο ἐξαγγέλλεται ἡ καταδίκη τοῦ Διοσκόρου, δέν ὑπάρχει ἀναφορά σέ αἵρεσι (ACO II, 1, 2, 41), διότι δέν εἶχε ἐκδικασθῆ τό αἵρετικό του φρόνημα.

53. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν...*, τευχ. 15 Φεβρ. 1966, σελ. 103.

54. Ἡ Σύνοδος εἶχε προφανῶς τούς λόγους της πού δέν ἐξεδίκασε τήν ὑπόθεσι αὐτῆ στήν β' πράξι της. Μποροῦμε νά ὑποθέσουμε τήν ἐκρηκτική ἀτμόσφαιρα πού ἐπικρατοῦσε γύρω ἀπὸ τό πρόσωπο τοῦ Διοσκόρου. Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν πρόθυμοι νά καταδικάσουν τόν Διόσκορο γιά τά γεγονότα τῆς Ληστρικῆς, ἀλλά δύσκολα θά τόν κατεδίκαζαν αὐθορμήτως ὅλοι γιά τό φρόνημά του. Φαίνεται ὅτι ἡ Σύνοδος προτίμησε, μετά τήν καθαίρεσί του γιά τά κανονικά του ἀτοπήματα, νά συζητήσῃ τό θέμα τῆς πίστεως γενικῶς. Θά εἶχε τότε τήν εὐχέρεια νά κρίνῃ τόν Διόσκορο ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς. Ἐπρεπε νά ὠριμάσῃ ἡ δογματική συνειδησις στό σύνολο τῶν ἐπισκόπων. Αὐτό ἀπαιτοῦσε ἡ φροντίδα γιά τήν Ἀλήθεια καί ἡ μέριμνα γιά τήν ἐν αὐτῇ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτσι νομίζουμε ἐξηγεῖται τό γεγονός ὅτι μόνο μετά τήν προσυπογραφή τοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου κατὰ τήν ζ' πράξι οἱ ἐπίσκοποι ἐξεφώνησαν τό ἀνάθεμα τοῦ Διοσκόρου ἐπὶ αἱρέσει: «τούς αἵρετικούς ὑμεῖς ἐξεβάλετε. Νεστορίῳ καί Εὐτυχεῖ καί Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. ἡ τριάς τούς τρεῖς καθείλεν. ἡ τριάς τούς τρεῖς ἐξέβαλε» (ACO II, 1, 2, 156).

Ὁ Τιμόθεος Αἴλουρος ὑπεστήριζε ὅτι Φύσις Χριστοῦ μόνη ἢ θεότης, εἰ καί σεσάρκωται. Ὅπως, λέγει, ἡ σταγόνα τοῦ ὕξου διαλύεται σέ πέλαγος ὕδατος καί θεωρητικῶς μὲν λέγεται ὅτι ὑπάρχει, πρακτικῶς ὅμως δέν ἀναγνωρίζεται μέ τίς φυσικές της ιδιότητες, καθ' ὅμοιο τρόπο ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ μέσα στό πέλαγος τῆς θεότητος ἔχει ἐκθεωθῆ καί πλέον δέν ἀναγνωρίζεται μέ τίς φυσικές της ιδιότητες. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἀναλύει διεξοδικῶς καί ἀποδεικνύει μονοφυσικό τό φρόνημα αὐτό⁵⁵.

Ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας ἐπεξεργάσθηκε τήν μονοφυσική Χριστολογία σέ πλήρες θεολογικό σύστημα. Ὅσοι ὑποστηρίζουν τήν ὀρθοδοξία του, θεωροῦν ὅτι ἀκολουθεῖ τήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Αὐτό εἶναι λάθος. Ὁ Σεβῆρος χρησιμοποίησε τήν ὀρολογία τῆς Χριστολογίας τοῦ Κυρίλλου, ἀλλά διαφοροποιήθηκε στό περιεχόμενό της. Αὐτό φαίνεται στά ἐξῆς σημεία:

α) Ὁ Σεβῆρος ταυτίζει τούς ὄρους φύσις καί ὑπόστασις κατά τό περιεχόμενό τους⁵⁶. Αὐτό, κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, ἀποτελεῖ τήν αἰτία τῆς πλάνης τῶν μονοφυσιτῶν⁵⁷. Ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ἐταύτιζε ἐννοιολογικῶς τούς ὄρους. Ἀναφερόμενος στό ὑποστατικῶς ἕν ἐν Χριστῷ, ἐχρησιμοποίησε ἐνίοτε καταχρηστικῶς τόν ὄρο φύσις ἀντί τῆς ὑποστάσεως, διότι τό φύσις ὡς καθολικώτερον μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῆ ἀντί τοῦ μερικωτέρου, ἤτοι τῆς ὑποστάσεως⁵⁸. Ἡ Παράδοσις τῶν Πατέρων ἐπιτρέπει τυχόν χρῆσι ἄλλου ὀνόματος ἐπί τῆς αὐτῆς ἐννοίας, οὐδέποτε ὅμως ταυτίζει διαφορετικές ἐννοιες⁵⁹.

55. PG 89, 209-213.

56. Νικολάου Τσιτέσκου, *Ἡ Ὁρθοδοξία καί αἱ ἐλάσσονες ἀνατολικαί ἐκκλησίαι*, περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος*, ΝΘ' (1977), σελ. 117.

57. *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, Γ' (3) 47.

58. PG 94, 1460D-1461D· 103, 977C-980B, 1004A-D.

59. PG 91, 596B: «Φωνάς μὲν πολλάκις παραχωροῦντας εὔρον τούς θεηγόρους Πατέρας, ἐννοίας δέ οὐδαμῶς ὅτι μὴ ἐν συλλαβαῖς, ἀλλ' ἐν νοήμασι τε καί πράγμασι τό τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑπάρχει μυστήριον». Ἐν προκειμένῳ ὁ Σεβῆρος ταυτίζει τήν ἐννοία τῆς ὑποστάσεως μέ τήν ἐννοία τῆς φύσεως, οἱ ὁποῖες προδήλως ἔχουν ἄλλο περιεχόμενο. Ἀρνεῖται νά χρησιμοποιήσῃ στήν Χριστολογία τήν σαφῆ διάκρισι φύσεως καί ὑποστάσεως, γνωστή ἀπό τούς τριαδολογικούς ἀγῶνες τῶν καππαδοκῶν Πατέρων. Ὅμως ὁ ἅγ. Ἰω. ὁ Δαμασκηνός δικαίως κατακρίνει τήν ἄρνησι αὐτή, ἡ ὁποία εἶναι ἄστοχος, ἐφ' ὅσον καί σεσαρκωμένος ὁ Λόγος δέν παύει νά εἶναι μία τῶν θεαρχικῶν Ὑποστάσεων ὁμοουσία καί τῆς αὐτῆς ἐνεργείας πρὸς τόν Πατέρα (*Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, Γ' (15) 59).

β) Ὁ Σεβήρος δέν δέχεται δύο πραγματικές φύσεις ἐν Χριστῷ, ἀλλά δύο μόνη τῇ θεωρίᾳ⁶⁰. Ἡ διάνοια, λέγει, μπορεῖ νά διακρίνη ἀφαιρετικά δύο φύσεις, ἀλλά στήν πραγματικότητα ὁ Χριστός ἔχει μία φύσι.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ὅμως χρησιμοποίησε τόν ὄρο τῇ θεωρίᾳ μόνη, ὄχι γιά νά ἀρνηθῇ τήν ὕπαρξι τῶν δύο φύσεων στόν Χριστό, ἀλλά γιά νά τονίσῃ τήν ἐνότητά τους στήν μία ὑπόστασι· γιά νά ἀπαγορεύσῃ δηλαδή τήν διαίρεσί τους καί τήν θεώρησί τους ἐν Χριστῷ ὡς χωριστῶν ὑποστάσεων. Αὐτό τό κυρίλλειο νόημα ἔχει καί ἡ διατύπωσις τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁶¹.

γ) Ὁ Σεβήρος τήν μία φύσι τῆς μονοφυσιτικῆς του Χριστολογίας ὀνομάζει σύνθετον φύσιν, ἡ ὁποία σημαίνει ὅτι οἱ δύο φύσεις ἐνώνονται σέ μία θεανθρωπίνη φύσι πού ἔχει τίς ιδιότητες ἀμφοτέρων τῶν φύσεων (σύγχυσις), οἱ φύσεις διακρίνονται μόνη τῇ θεωρίᾳ (μονοφυσισμός) καί ὑπάρχει μία θεανδρική ἐνέργεια, ἀρμοδία πρός τήν σύνθετη θεανθρωπίνη φύσι (μονοενεργητισμός).

Ἡ ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως δέχθηκε σκληρή κριτική καί ἀνασχευάσθηκε διεξοδικά ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας Μάξιμο τόν Ὁμολογητή καί Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, ὥστε δέν μένουν περιθώρια νά θεωρήσῃ κανεῖς ὀρθόδοξη τήν ἔννοια αὐτή καί συνεπῶς τόν Σεβήρο ὀρθόδοξο. Ὁ πρῶτος ἔγραψε τά περίφημα θεολογικά καί πολεμικά του κεφάλαια καί τίς δογματικές του ἐπιστολές⁶² καί ὁ δεύτερος συνέγραψε τίς θεολογικές του πραγματείες *Κατά Ἰακωβιτῶν καί Περί συνθέτου φύσεως κατά Ἀκεφάλων*⁶³.

Ἡ ἀντιρρητική αὐτή γραμματεία τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχει πλήρως δογματικό περιεχόμενο καί εἶναι νά ἀπορῇ κανεῖς πῶς οἱ ὑποστηρικταί τῆς δῆθεν ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου καί τῶν διαδόχων του αἰ-

60. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 268-273.

61. Ἐνθ' ἄνωτ. Βλ. καί Ἀγ. Κυρίλλου, ἐπιστολή *Πρός Εὐλόγιον* (ACO I, 1, 4, 35) καί ἐπιστολή *Πρός Σούκενσον β'* (ACO I, 1, 6, 161-162).

62. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*: 2, PG 91, 40A-45B· 3, PG 91, 49C-56D· 15, PG 91, 204D· 19, PG 91, 220D-221A· 21, 252A-256D· 22, PG 91, 269A, Ἐπιστολή 12, *Πρός Ἰωάννην Κουβικουλάριον* (PG 91, 460-509) καί ἐπιστολή 13, *Πρός Πέτρον Ἰλλούστριον* (PG 91, 509-533).

63. PG 94, 1436-1502 καί PG 95, 112-125 ἀντιστοίχως.

ρειαρχῶν τήν ἀποσιωποῦν προκειμένου νά θεωρήσουν τήν συνοδική τους καταδίκη κανονικῆς μόνο φύσεως.

Τό ὅτι οἱ Σεβηριανοί κατεδίκασαν τόν εὐτυχιανισμό δέν σημαίνει ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας. Ἡ διαμάχη μεταξύ τοῦ Σεργίου τοῦ Γραμματικοῦ (εὐτυχιανιστοῦ) ἢ τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἀλικαρνασσεως (ἀφθαρτοδοκῆτου) καί τοῦ Σεβήρου δέν βεβαιώνει τήν Ὁρθοδοξία τοῦ Σεβήρου⁶⁴. Ἀπλῶς ἀποκαλύπτει τήν ἄρνησι τῶν ἀκραίων καί ἀπροκαλύπτων εὐτυχιανικῶν ἀπόψεων.

Ὁ μονοφυσιτισμός τοῦ Σεβήρου εἶναι δυσδιάκριτος καί γι' αὐτό πιό ἐπικίνδυνος. Λεκτικῶς ὑποστηρίζει τό τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, ἀλλά οὐσιαστικῶς στερεῖ ἀπό τήν ἀνθρωπίνη φύσι τήν δυνατότητα νά εἶναι ἐνεργητική τῶν φυσικῶν της ιδιοτήτων, ὅπως καί ἡ θεότης εἶναι ἐνεργητική τῶν ιδικῶν της φυσικῶν ιδιοτήτων⁶⁵.

Αὐτό ἔχει ιδιαίτερη σημασία, διότι συνιστᾶ τήν ἀπάρνησι τῆς πιό οὐσιαστικῆς πτυχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας. Τήν δυνατότητα δηλαδή τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ νά κινῆται φυσικῶς, αὐτεξουσίως, ὥστε ἡ σωτηρία νά ἐπιτελεσθῆ ἐπειδῆ τό θέλησε ὁ Χριστός ὡς ἄνθρωπος⁶⁶. Ὁ Χριστός θέλει καί ἐνεργεῖ ὡς ἀληθῆς ἄνθρωπος, ἐπειδῆ ἡ ἀνθρωπίνη Του φύσις εἶναι φύσει θελητική καί ἐνεργητική, καί ὄχι γιατί αὐτή κινεῖται νεύματι τοῦ Λόγου, ὡς ἀπλοῦν ὄργανον τῆς θεότητος. Ἡ σωτηριολογική σημασία τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι τεραστία⁶⁷.

Οἱ Σεβηριανοί οὐδέποτε μπόρεσαν νά δεχθοῦν δύο θελήσεις καί δύο ἐνέργειες (ἡνωμένες) ἐν Χριστῷ καθώς καί τήν ΣΤ' Οἰκουμενική

64. Torrance I. R, *A Theological Introduction to the Letters between Severus of Antioch and Sergius the Grammarian*, ἐν *Ἐκκλησία καί Θεολογία*, ἐπετηρίς Ἰ. Μητροπόλεως Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας, τόμ. Β' (1981)· βλ. καί R.Y. Ebied & L.R. Wickham, *A Collection of Unpublished Syriac Letters of Timothy Aelurus*, *Journal of Theological Studies* 21 (1970), σελ. 321-369.

65. Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα...*, ἐνθ' ἄνωτ., (γαλλιστί), σελ. 20-21. Παρατηρητέον ὅτι τό χριστολογικό αὐτό θέμα ἔχει συνέπειες καί στήν περί διακρίσεως θείας οὐσίας καί θείων ἐνεργειῶν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως σημειώνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (*Υπέρο τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων*, 3, 3, ἐν Γρηγορίου Παλαμᾶ ἔργα, Ε.Π.Ε. τόμ. 2, σελ. 706).

66. «Οὐ γάρ καθό Θεός μόνον ἐκουσίως ἑαυτόν παρέδωκεν εἰς θάνατον, ἀλλά καί καθό ἄνθρωπος» (ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (18) 62).

67. Ἐνθ' ἄνωτ. Βλ. καί Σταύρου Μποζοβίτη, *Τά αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, Ἀθήναι 1999, σελ. 55-58.

Σύνοδο πού διετύπωσε ἀριστοτεχνικά τήν σχέσι καί τήν ἰσορροπία τους⁶⁸. Δέν μπόρεσαν νά δεχθοῦν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὅλος Θεός μετά τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τήν θεότητα καί ὅλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός μετά τῆς θεότητος διὰ τήν ἀνθρωπότητα⁶⁹. Θά τούς εἶναι ἀδύνατον, ἐφ' ὅσον ἐπιμένουν νά ὀρίζουν τόν Χριστό ὡς σύνθετο φύσι⁷⁰. Ὁ Χριστός εἶναι ἀληθῆς ἄνθρωπος, ἐπειδή ἡ αἰδίου Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἔγινε καί ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπότητος. Ὁ Σεβῆρος ἀρνεῖται τό ἐνυπόστατον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως⁷¹. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶναι ἐνυπόστατος, ὅπως καί ἡ θεία φύσις, μέ μόνη τήν διαφορὰ ὅτι ἡ θεία “ἀναιτίως”, ἐνώ ἡ ἀνθρωπίνη “δι’ αἰτίαν” (διὰ φιλανθρωπίαν)⁷².

Γιά τούς ἀνωτέρω λόγους ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἔχει καταδικάσει τούς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβῆρο ὡς αἰρετικούς στό φρόνημα. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης παρατηρεῖ ὅτι ἡ Ε΄ Οἰκουμένη Σύνοδος κατέκρινε Σεβῆρον καί τό φρόνημα αὐτοῦ⁷³. Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων στήν συνοδική του ἐπιστολή ἀναθεματίζει τόν Σεβῆρο ὡς τόν μεγαλύτερο μεταξὺ τῶν αἰρετικῶν⁷⁴. Οἱ ἅγιες Οἰ-

68. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 177-180.

69. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, ἐπιστολή 13, *Πρός Πέτρον ἰλλοῦστριον*, PG 91 525C καί ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (18) 62.

70. Ὁ Χριστός εἶναι ἀληθῶς Ἰός τοῦ ἀνθρώπου καί ἄνθρωπος ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαβίδ, ἐπειδή ἡ Ὑπόστασις τοῦ Λόγου ἔγινε ὑπόστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (αὐτό σημαίνει ἐνηθρώπησε ὁ Λόγος) καί ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὑφίσταται οὐσιωδῶς ἐν Χριστῷ. Ὅχι ἐπειδή (ὅπως λέγει ὁ Σεβῆρος) διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου ἡ φύσις Του ἀπέκτησε διὰ τῆς ἐνώσεως της μέ τήν ἀνθρωπίνη φύσι καί ἀνθρώπινες ἰδιότητες, ἀλλά πλέον δέν ὑφίσταται μετά τήν ἔνωσι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὡς φύσις. Ἡ σεβηριανή θεανθρωπίνη φύσις δέν εἶναι ὁμοουσία τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπως οὔτε ὁμοουσία τῆς κοινῆς θείας φύσεως τῶν θεαρχικῶν Ὑποστάσεων τῆς Ἀγίας Τριάδος. Γι' αὐτό ὁ Χριστός τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας εἶναι ξένος πρός τόν Πατέρα καί ξένος πρός ἡμᾶς, ἀνύπαρκτος, πλάσμα τῆς αἰρετικῆς σεβηριανῆς διανοίας. Πρβλ. ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν* 27-28.

71. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 177.

72. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, ἐπιστολή 15, *Πρός Κοσμάν διάκονον Ἀλεξανδρείας*, PG 91 556CD.

73. PG 89, 101B.

74. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας*, τόμ. I, Ἀθῆναι 1960, σελ. 216.

κουμενικές Σύνοδοι Ε', ΣΤ' καί Ζ' τούς ἀναθεματίζουν⁷⁵. Τό Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπαναλαμβάνει τά ἀναθέματα τῶν Συνόδων⁷⁶. Σύνολη ἡ μεταγενεστέρα θεολογική Παράδοσις συμφωνεῖ μέχρι κεραιάς⁷⁷. Ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας διατηρεῖ ζῶσα τήν δογματική αὐτή συνείδησι, ὅπως φαίνεται καί στήν Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Κυριακή μεταξύ 13 καί 19 Ἰουλίου).

Β'.

Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μέχρι σήμερα εἶναι αίρετικοί.

Οἱ ἐνωτικές συζητήσεις στούς αἰῶνες πού ἀκολούθησαν εἶχαν δογματικό περιεχόμενο. Γι' αὐτό στίς μεταγενέστερες ὁμολογίες πίστεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων συναντᾶ κανεῖς τήν σεβηριανή ἤ, ἐνίοτε στούς Ἀρμενίους, μία περισσότερο εὐτυχιανική Χριστολογία. Συνήθως οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι εἶχαν νά ἀντιμετωπίσουν ἀντιχαλκηδονίους θεολόγους πού ἀποδέχονταν μία φύσι σύνθετη ἐκ δύο φύσεων (δικρινομένων τῇ θεωρίᾳ μόνῃ) καί τόν σεβηριανό μονοενεργητισμό⁷⁸.

Στό Χρονικό τοῦ ἀντιχαλκηδονίου πατριάρχου Μιχαήλ τοῦ Σύρου⁷⁹ ὑπάρχει κεφάλαιο κατά τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ

75. Ἡ καταδίκη ὑπό τῆς Ε', ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 192, ὑπό τῆς ΣΤ' σελ. 221 καί ὑπό τῆς Ζ' σελ. 240.

76. Τριῶδιον, Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.

77. Ἁγ. Γρηγ. Παλαμά, Ὁμολογία τῆς Ὁρθοδοξοῦ Πίστεως, ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 409.

78. Χαρακτηριστική ἡ συζήτησις τοῦ Θεωριανοῦ μέ τούς Ἀρμενίους καί τούς Σύρους τόν 12^{ον} αἰῶνα. Τόν 10^{ον} αἰῶνα ἡ ὁμολογία τοῦ Κόπτη πατριάρχη Μηνᾶ εἶναι σεβηριανή: «Ὁμολογῶ μίαν φύσιν καί τέλειον πρόσωπον, σεσαρκωμένον, τοῦ ἐνός Λόγου, ἐκ δύο, διά τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων, ἄνευ ἀναμείξεως ἀλλά καί ἄνευ ἀφομοιώσεως ... Οὐδόλως λέγομεν ὅτι μετὰ τήν ἔνωσιν ὑφίστανται δύο φύσεις, δύο πρόσωπα, δύο θελήσεις καί δύο διαφορετικαί ἐνέργειαι» (Νικολάου Τσιτέσκου, *Ἡ Ὁρθοδοξία καί αἱ ἐλάσσονες ἀνατολικαί ἐκκλησίαι...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 84). Τόν 14^{ον} αἰῶνα ὁ Κόπτης θεολόγος Ibn Sabba συνεχίζει τήν ἴδια σεβηριανή παράδοσι: «Διά τῆς ἐνώσεως αὐτῶν τά δύο μέρη ἀπετέλεσαν ἓν, καί οὕτω προέκυψεν ἓν πρόσωπον ἐκ δύο προσώπων, μία φύσις ἐκ δύο φύσεων, μία θέλησις ἐκ δύο θελήσεων» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 82).

79. Αὐτό τό κείμενο καί ὁ συγγραφεύς του ἔχουν μεγάλο κῦρος καί ἀποτελοῦν ἀθθεντία στόν χώρο τῆς μονοφυστικῆς Ἐκκλησίας τῆς Συρίας.

μέ τίτλο: *Περί τῆς αἰρέσεως τοῦ ἀσεβοῦς Μαξίμου*⁸⁰, τό ὁποῖο περιλαμβάνει τό περιεχόμενο τῆς πραγματείας τοῦ ἀντιχαλκηδονίου Συμεών τοῦ Kennesrin ἐναντίον τοῦ Μαξίμου ὑπό τόν τίτλο *Περί τῆς καταγωγῆς τῆς αἰρέσεως τῶν Μαξιμιανῶν, ἡ ὁποία διαρκεῖ μέχρι σήμερα στήν Ἐκκλησία τῶν Χαλκηδονίων*⁸¹.

Τόν 9^{ον} αἰῶνα ὁ ἅγιος Φώτιος ἀντιμετώπισε τούς Ἀρμενίους ὡς αἰρετικούς. Ἐπέτυχε τήν ἐπαναγωγή πολλῶν ἐξ αὐτῶν στήν Καθολική Ἐκκλησία, ἀφοῦ μέ θεολογικούς ἀγῶνες⁸² τούς ἔπεισε νά ἀποβάλουν πρῶτα τό μονοφυσιτικό (συρο-ἰακωβιτικό) τους φρόνημα καί νά ἀναθεματίσουν τούς αἰρεσιάρχες Εὐτυχῆ, Σεβήρο, Διόσκορο, Ἰουλιανό τόν Ἀλικαρνασσεά καί τήν πολύσπορον αὐτῶν διασποράν⁸³.

Διαρκούσης τῆς τουρκοκρατίας οἱ Ὀρθόδοξοι πατριάρχαι ἀντιμετωπίζουν τούς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς αἰρετικούς. Ὁ Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς⁸⁴ καί ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος⁸⁵ ἀποτελοῦν χαρακτηριστικά παραδείγματα. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ ἅγιος Μακάριος Κορίνθου καί ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἀκολουθοῦν τήν ἴδια παράδοσι⁸⁶.

Τήν ἐπί δεκατέσσαρες αἰῶνες ἐνιαία ἀντίληψι τῶν Ὀρθοδόξων περί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων διέκοψαν οἱ ἀπόψεις πού διατυπώθηκαν ἀπό τά τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος καί ἐντεῦθεν. Οἱ Ἀρμένιοι καί οἱ Κόπται φέρονται ὡς Ὀρθόδοξοι⁸⁷. Εἶναι προφανές ὅτι αὐτές οἱ ἀπόψεις

80. Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα...*, ἐνθ' ἄνωτ., (γαλλιστί), σελ. 97-98.

81. Ἐνθ' ἄνωτ.

82. Ἐπιστολή Ἀρέθα Καισαρείας πρὸς Ἀρμενίους, ἐν π. Θεοδώρου Ζήση, Ὁ Μ. Φώτιος καί ἡ ἔνωση τῶν Ἀρμενίων μέ τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, *Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου Ἱ. Μητροπόλεως Θεσ/νίκης*, 1995, σελ. 599-600.

83. Φωτίου Κων/λεως, Ἐγκύκλιος ἐπιστολή πρὸς τούς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς θρόνους, ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 322.

84. Ἐπιστολή ΠΗ', τῷ Μελέκη Σακάτ, ἐκδοθεῖσα ὑπό Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου ἐν περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος ΝΔ'* (1972), σελ. 383.

85. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, βιβλ. Δ', κεφ. 2, παρ. 2-4.

86. Βλ. Ἀγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου εἰς τά Προλεγόμενα στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο, *Πηδάλιον*, ἔκδ. Ρηγγπούλου, Θεσ/νίκη 1982, σελ. 180-184. Ἐπίσης ἀγ. Ἀθανασίου Παρίου, *Ἐπιτομή εἴτε Συλλογή τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων*, Λειψία 1806, σελ. 313-317.

87. Πολυκ. Ψωμιάδου, Μητρ. Κολωνίας, *Ἡ Ἀρμενική Ἐκκλησία ἐξ ἀπόψεως Ὀρθοδόξου*, Κων/πολις 1911. Γρηγορίου Βυζαντίου, Μητρ. Χίου, *Περί ἐνώσεως τῶν*

ἔχουν διατυπωθῆ, ἐπειδὴ ἀγνοήθηκε ἡ μακραίων καί ἀταλάντευτη παράδοση τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἐκλεκτοὶ ὅμως φορεῖς τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, ὅπως ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος καί ὁ Γέρων Δανιήλ ὁ Κατουνακιώτης δέν συντάχθηκαν μέ τήν νέα γραμμή⁸⁸.

Κατά τό δεύτερο ἡμισυ τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος ἀπό πλευρᾶς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (θεολόγων καί προκαθημένων) ὑπῆρξε ἐντυπωσιακή προθυμία καί ἐνίοτε ζήλος γιά τήν ἀποκατάστασι τῆς ἐνότητος. Ὅμως τῶν μέν ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν οἱ προσφωνήσεις χαρακτηρίζονται μᾶλλον ἀπό εὐγένεια, ἀβροφροσύνη καί θεολογική ρηχότητα⁸⁹, τῶν δέ θεολόγων τά κείμενα, ἀκόμη καί αὐτῶν πού ἔγραψαν μέ διάθεσι συμβιβασμοῦ διαρκοῦντος τοῦ ἀνεπισήμου Διαλόγου, ἀποκαλύπτουν τήν ἐμμονή των στίς παραδοσιακές σεβηριανές τους ἀπόψεις⁹⁰.

Τελείως πρόσφατα, τέλος, ὁ νῦν Κόπτης πατριάρχης Σενούντα Γ' σέ βιβλίο του πού κυκλοφόρησε στά ἑλληνικά τό 1996 ἐπιμένει στίς ἴδιες μονοφυσιτικές ἀντιλήψεις γράφων: «Συνέπεια τῆς ἔνωσης τῶν δύο φύσεων, τῆς θείας καί τῆς ἀνθρώπινης, στήν κοιλία τῆς Παρθένου

Αρμενίων μετά τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Κων/πολις 1871. Γεωργίου πρῶην Νευροκοπίου, *Ἡ ἔνωσις τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας μετά τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εὐχερῆς*, Θεσσαλονίκη 1952.

88. Ἄγ. Νεκταρίου Πενταπόλεως, *Αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι*, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1972, σελ. 134 κ.ἑξ.· Γέροντος Δανιήλ Κατουνακιώτου, Ἐπιστολή πρὸς Ἱερομ. Ἱερώνυμον κατὰ Ἀρμενίων, *Ἐξ ἐρήμου Διατυπώσεις*, ἔκδ. Μον. Ἀδελφότητος Δανιηλαίων, 1985, σελ. 49-71.

89. Ἰω. Καρμίρη, *Περί τόν Διάλογον μεταξύ Ὁρθοδόξων καί ἑτεροδόξων* (Ἀ' Διάλογος μετά τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν), ἐν περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος* ΝΔ' (1972) II-III, σελ. 216-233. Κάποτε ἔχουν καί θεολογικό χαρακτήρα, ὅπως ἡ ἀρκούντως ἐνθαρρυντική προσφώνησις τοῦ πατριάρχου Αἰθιοπίας Θεοφίλου (βλ. ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 218-222) καί οἱ ἐνδεικτικῆς μονοφυσιτικοῦ φρονήματος προσφωνήσεις τοῦ κόπτου πατριάρχου Σενούντα (βλ. Β. Μαστροπόπουλου, *Τό πατρολογικό συνέδριο Ἑλλήνων καί Κοπτῶν θεολόγων*, περιοδ. *Ἐκκλησία*, τεύχ. τῆς 15 Φεβρ. 1995, σελ. 136-139, καί Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Ἡ δήλωσις τοῦ Κόπτη πατριάρχου Σενούντα Γ' δέν εἶναι Ὁρθόδοξη ὁμολογία*, ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, 23 Ἰουλίου 1999).

90. V. C. Samuel, *A Brief History of Efforts to Reunite the Chalcedonian and the non-Chalcedonian Sides from 451 to 641 A.D.*, περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος*, ΝΑ' II (1952-1969), σελ. 201-218· τοῦ αὐτοῦ, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ' ἄνωτ.: Anba Gregorius, *The Christological Teaching of the non-Chalcedonian Churches*, περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος*, ΝΑ' (1952-1969), σελ. 74-81· βλ. καί *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 177-180.

ἦταν ὁ σχηματισμός μιᾶς φύσης ἐκ τῶν δύο»⁹¹, στό ἴδιο πνεῦμα μέ ὅσα εἶχε γράψει στήν εἰσήγησί του στό Aarhus ὁ Karekin Sarkissian: «γιά ἐκείνους πού λέγουν Δύο Φύσεις σέ Ἕνα Πρόσωπο, αὐτή ἡ τελευταία ἔκφρασις καθίσταται κενό γράμμα, ἐάν οἱ συγγραφεῖς της δέν δέχονται μία ἐνότητα ἐν τῇ φύσει»⁹².

Αὐτές οἱ δογματικές ἀπόψεις εἶναι πολύ φυσικό νά ὀδηγοῦν καί σήμερα τόν πατριάρχη Σενούντα νά γράφῃ ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος εἶναι νεστοριανή⁹³ καί νά διαβεβαιώσῃ ὅτι δέν πρόκειται οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά δεχθοῦν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο⁹⁴.

Γ΄.

Οἱ Κοινές Δηλώσεις εἶναι ἀνορθόδοξα κείμενα.

Δεδομένης τῆς ἀδιακόπου καί συνεποῦς μέχρι σήμερα στάσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν μονοφυσιτική τους παράδοσι⁹⁵, ὁ Θεολογικός Διάλογος ὤφειλε νά τούς βοηθήσῃ νά κατανοήσουν τήν μονοφυσιτική τους Χριστολογία, ἡ ὁποία τούς χωρίζει ἀπό τήν Ἐκκλησία ἐπί 1500 χρόνια.

Οἱ θεολόγοι μας δέν μπόρεσαν δυστυχῶς νά ἀνταποκριθοῦν στήν ἀνάγκη αὐτή. Ὁ Διάλογος κατέληξε στίς λεγόμενες Κοινές Δηλώσεις⁹⁶.

Ἡ θεολογική κριτική πού ἀσκήθηκε ἐν τῷ μεταξύ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις εἶναι καρπός δογματικῶν ὑποχωρήσεων ἐκ μέρους τῶν Ὀρθοδόξων. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ὑποχώρησαν οὔτε

91. Πατριάρχου Σενούντα Γ΄, *Ἡ Φύση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Θεότητα τοῦ Χριστοῦ*, ἐκδ. Ἀρμός, 1996, σελ. 17.

92. Karekin Sarkissian, *The Doctrine of the Person of Christ in the Armenian Church*, ἐν περιοδ. *GOTR*, vol. X:2, Winter 1964-65, σελ. 110, ὑποσημ. 4.

93. Πατριάρχου Σενούντα Γ΄, *Ἡ Φύση τοῦ Χριστοῦ...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 23.

94. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 19. Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, *Ὀρθόδοξοι Κατόψεις*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 163: «Ἀρνούμεθα τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος ... Ὅλοι αἱ Ἀνατολικά Ἐκκλησίαι δέν δύνανται νά ἀποδεχθοῦν τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος».

95. Ὁ καθηγητής Jean-Claude Larchet ἐκτιμᾷ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔκαναν ἕνα βῆμα πρὸς τήν Ὀρθοδοξία ὅσον ἀφορᾷ τίς δύο θελήσεις καί τίς δύο ἐνέργειες τοῦ Χριστοῦ (*Τό Χριστολογικό πρόβλημα...*, ἐνθ' ἄνωτ., (γαλλιστί), σελ. 11). Θεωροῦμε ὅτι ἡ σχετική διατύπωσις τῆς Β΄ Κοινῆς Δηλώσεως δέν ἀπέχει ἀπό τό φρόνημα τοῦ Σεβήρου, ὅπως αὐτό φαίνεται στίς ἀρχαῖες πηγές.

96. Περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, τεύχ. 422/1.7.1989 καί 446/1.10.1990.

βῆμα ἀπό τήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου, τήν ὁποία καί διετύπωσαν μέ σαφήνεια στίς Κοινές Δηλώσεις. Αὐτό φαίνεται ἀπό τά ἐξῆς:

1. Καταδικάζουν τόν νεστοριανισμό καί τόν εὐτυχιανισμό, ἀλλά δέν καταδικάζουν τόν σεβηριανισμό πού εἶναι ὁ μονοφυσιτισμός τῶν συγχρόνων μας Ἀντιχαλκηδονίων.

2. Ἀποσιωποῦν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο στό σύνολό της. Ἀναφέρονται στήν διδασκαλία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Ε΄, ΣΤ΄ καί Ζ΄, ὅχι ὡς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ἀποδεκτῆς καί ἀπό αὐτούς τοὺς ἰδίους, ἀλλά ὡς χριστολογικῆς ἐρμηνείας τῶν Ὁρθοδόξων, τήν ὁποία οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν λόγους νά τήν ἀρνηθοῦν στοὺς Ὁρθοδόξους.

3. Ἀναφέρονται στήν θεία φύσι τοῦ Χριστοῦ μετά τῶν φυσικῶν της ιδιοτήτων καί στήν ἀνθρωπίνη φύσι Του μετά τῶν φυσικῶν της ιδιοτήτων, ἀλλά σταματοῦν στό σημεῖο αὐτό. Ἔτσι ἀναδιατυπώνουν τό ἐκ δύο φύσεων. Ὁμιλοῦν στήν συνέχεια περί ἐνώσεως τῶν φύσεων, ἀλλά δέν ἀναφέρονται στήν ὕπαρξι τῶν φύσεων ἐν τῇ ἐνώσει: δέν ἀναδιατυπώνουν δηλαδή τό ἐν δύο φύσεσι. Ἐπιτρέπουν στοὺς Ὁρθοδόξους νά διατηροῦν τήν δυοφυσιτική ὁρολογία, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς δέν νεστοριανίζουν, ἀλλά νομιμοποιοῦν τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά διατηροῦν τήν σεβηριανή ὁρολογία, ὡσάν αὐτή νά εἶναι ἄμοιρος μονοφυσιτικοῦ φρονήματος.

4. Ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Σαρκωθείς Λόγος εἶναι τό ὑποκείμενο πάσης θελήσεως καί ἐνεργείας ἐν Χριστῷ (ὀρθῶς, διότι προφυλάσσει ἀπό τόν νεστοριανισμό), ἀλλά δέν λέγουν ταυτοχρόνως ὅτι οἱ φύσεις ἐν Χριστῷ εἶναι φυσικῶς ἐνεργητικές καί θελητικές, ὥστε ὁ Χριστός νά εἶναι ὁ ἐνεργῶν καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων μετά τῆς θατέρου κοινωνίας⁹⁷. Ἡ περικεκομμένη διατύπωσις εἰσάγει σιωπηρῶς καί τεχνηέντως τόν σεβηριανό μονοενεργητισμό.

5. Παραχωροῦν στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους τήν δυνατότητα νά ὀρίζουν τό ὑποστατικῶς ἐν ἐν τῷ Χριστῷ ὡς μίαν ἡνωμένην θεανθρωπίνην φύσιν⁹⁸. Εἰσάγουν ἔτσι μέ ἄλλες λέξεις τήν σεβηριανή μίαν σύνθετη φύσι.

97. Β΄ Κοινή Δήλωσις, παρ. 5.

98. Α΄ Κοινή Δήλωσις, παρ. 9.

Ὅπως προελέχθη, ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας δέν ἀπεδέχθη τίς Κοινές Δηλώσεις. Ὁ καθηγητής Ἀνδρέας Παπαβασιλείου, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου στόν Διάλογο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καί πρό τριετίας παραιτηθεῖς, ἐξέδωσε πρόσφατα βιβλίο⁹⁹, στό ὁποῖο ὁμολογεῖ ὅτι ἡ προσυπογραφή τῶν Κοινῶν Δηλώσεων δέν ἦταν ἔκφρασις τῆς Ὀρθοδόξου αὐτοσυνειδησίας τῶν θεολόγων μας ἀλλά συμμόρφωσις σέ μία ἤδη ἀπό τόν καιρό τοῦ ἀνεπισήμου Διαλόγου διαμορφωθεῖσα κατάστασι. Διαβεβαιώνει δέ ὅτι ὁ ἴδιος σήμερα δέν θά προσυπέγραφε τίς Κοινές Δηλώσεις¹⁰⁰.

Ἐπάρχει ἡ ἄποψις ὅτι ὁ Διάλογος δέν ἔχει τελειώσει¹⁰¹ καί ὅτι εἶναι δυνατόν μέ σύντονες προσπάθειες ἡ θεολογία μας νά βοηθήσῃ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους νά κατανοήσουν τόν μονοφυσιτισμό τους. Δέν ἀντιλέγουμε σ' αὐτήν τήν ἄποψι, διότι δέν πρέπει νά μείνουμε στοὺς μέχρι τοῦδε ἐσφαλμένους χειρισμούς καί νά ἀφήσουμε νά χαθῇ μία εὐκαιρία νά προβληθῇ ὀρθοδόξως ἡ Χριστολογία τῆς Ἐκκλησίας καί νά γίνῃ ἐνδεχομένως ἀποδεκτὴ ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους. Ἐκφράζουμε ὅμως παραλλήλως τήν γνώμη ὅτι σαράντα χρόνια θεολογικοῦ διαλόγου εἶναι ἀρκετά νά δείξουν τίς προθέσεις τῶν συνομιλητῶν μας. Ὁ Μ. Βασίλειος, ἐξ ἀφορμῆς τῶν συζητήσεων τῶν συγχρόνων του Ὀρθοδόξων μέ τοὺς Ὀμοιοουσιανούς, οἱ ὁποῖοι δέν ἐδέχοντο τίς Ὀρθόδοξες προϋποθέσεις ἐνώσεως μέ τήν Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἐξέφρασε τήν ἄποψι ὅτι κάποτε πρέπει νά διακοποῦν οἱ περὶ συνδιαλλαγῆς συζητήσεις μέ αὐτοὺς πού ἀρνοῦνται νά δεχθοῦν τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας¹⁰². Δέν εἶναι φρόνιμο νά ἀμβλύνεται τό Ὀρθόδοξο αἰσθη-

99. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος...*, ἔνθ' ἄνωτ.

100. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 10.

101. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 299, 304· καί Jean-Claude Larchet, *Τὸ Χριστολογικὸ πρόβλημα...*, ἔνθ' ἄνωτ., (γαλλιστί), σελ. 9-10 καί 103.

102. «Ὁ μὴν οὐδέ παντελῶς μοι δοκεῖ τῶν μὴ δεχομένων τήν πίστιν ἄλλοτριῶν ἐαυτοῦς, ἀλλὰ ποιήσασθαι τινα τῶν ἀνδρῶν ἐπιμέλειαν κατὰ τοὺς παλαιούς θεσμούς τῆς ἀγάπης, καί ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς ἀπὸ μιᾶς γνώμης πᾶσαν παράκλησιν, μετ' εὐσπλαγχνίας προσάγοντας· καί τήν τῶν Πατέρων πίστιν προτεινομένους προκαλεῖσθαι αὐτοὺς εἰς συνάφειαν: κἄν μὲν πείσωμεν, κοινῶς αὐτοῖς ἐνωθῆναι, ἐάν δέ ἀποτύχωμεν, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις, τόν δέ ἐπαμφοτερισμόν τοῦτον ἐξορίσαι τοῦ ἥθους ἀναλαβόντας τήν εὐαγγελικὴν καί ἄδολον πολιτείαν, ἧ συνέζων οἱ ἐξ ἀρχῆς προσελθόντες τῷ λόγῳ. “Ἦν γάρ, φησί, τῶν πιστευσάντων καρδία καί ψυχὴ μία”. Ἐάν μὲν οὖν πεισθῶσι σοι, ταῦτα ἄριστα. Εἰ δέ μή, γνωρίσατε τοὺς πολεμοποιούς

τήριο καὶ κριτήριο ἀπὸ τίς χρόνιες καὶ ἄκαρπες συζητήσεις, ἰδίως ὅταν αὐτές ἐντάσσονται στὴν προοπτικὴ τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκου-
μενισμοῦ.

Ἐπίλογος

Ὁ Θεολογικός Διάλογος ἄρχισε μὲ προσδοκίες, ἀλλὰ ἔληξε τυπικά μὲ τίς ὡς ἄνω ἀνορθόδοξες προτάσεις. Ἡ πορεία του ἀπέδειξε ὅτι ἡ παλαιὰ σεβηριανὴ μονοφυσικὴ ἀντίληψις δέν ἐξέλιπε ἀπὸ τοὺς ση-
μερινούς Ἀντιχαλκηδονίους, οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν νά ἀρνοῦνται τὴν
τελειότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, παρά τὴν λεκτικὴ ὁμολογία της.

Τὸ γεγονός αὐτό παρεκάμφθη ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους
καὶ διεκηρύχθη ὅτι μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων ὑπῆρξε
ἀνέκαθεν, ὑπάρχει καὶ σήμερα, ἡ ἰδία ὀρθόδοξος καὶ ἀποστολικὴ πί-
στις. Συνετάγησαν Κοινές Δηλώσεις χριστολογικῆς συμφωνίας ἐπὶ
ἀθετήσει παραδόσεως αἰώνων, τῆς παρακαταθήκης τῶν ἁγίων Πατέ-
ρων, τῶν ἀποφάσεων τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Συνετάγη-
σαν ὅχι ὡς δήλωσις ἐπιστροφῆς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στὴν πίστι
τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὡς ἔκφρασις τῆς ὑπαρχούσης δῆθεν ἀνέκαθεν
συμφωνίας στὴν πίστι.

Οἱ Κοινές Δηλώσεις δέν οἰκοδομοῦν τὴν Ἐκκλησία, διότι:

Ὑποσκάπτουν τὴν μοναδικότητα καὶ τὴν καθολικότητά της καὶ
συνεπῶς τὴν ὑπόστασί της.

Προσβάλλουν τὴν μνήμη τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἀποτελοῦν βλα-
σφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐφ' ὅσον Αὐτό δέν ἐφανερώσε
ἐπὶ 1500 χρόνια τὴν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καὶ ἄφησε τὴν
Ἐκκλησία νά πλανᾶται!

Δημιουργοῦν τίς προϋποθέσεις γιὰ ποικίλες ἀντικανονικὲς ἐνέρ-
γειες στὶς κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ἀποτελοῦν ἓνα ὀλοκληρωμένο πακέτο θεολογικῶν πορισμάτων
γιὰ τίς ἐργασίες τῆς μελλούσης Συνόδου, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νά ἀπειλη-
σῇ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀκυρώνουν τὴν δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νά μεταμορφωθῇ σέ ἀ-
ληθινὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο-ὑπόστασι (νά θεωθῇ), διότι ἀλλοιώνουν

καὶ παύσασθε ἡμῖν τοῦ λοιποῦ περὶ διαλλαγῶν ἐπιστέλλοντες» (Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 128, *Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων*).

τήν ὀρθή περί τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ δογματική συνείδησι πού ὑπάρχει καί καλλιεργεῖται μόνο στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία.

Ἐπιπλέον οἱ Κοινές Δηλώσεις καταργοῦν τήν ἐλπίδα ἐπιστροφῆς τῶν ἀντιχαλκηδονίων λαῶν στήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας¹⁰³. Καθιστοῦν δυνατή μόνο τήν ἐξωτερική προσέγγισι, σάν τήν νεστοριανική συνάφεια, στό πνεῦμα πάντοτε τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκουμενισμοῦ.

Ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἔχουμε εὐθύνη. Οἱ πατέρες μας, κληρος καί λαός, ἐφύλαξαν τήν παρακαταθήκη. Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἰδική μας ὀφειλομένη εὐλαβῆ στάσι ἀπέναντι στήν ἁγία Πίστι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θά διαβάσω –καί μέ αὐτό θά τελειώσω– ἓνα συγκινητικό ἀπόσπασμα ἀπό ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: «Ταύτην ἔμαθον ἐγώ τήν πίστιν, καί ἐδιδάχθην ἔκ τε τῶν προαποδημησάντων ἁγίων καί μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, καί ἐκ τῶν νῦν περιόντων, καί τούς οἵακας τῆς καθολικῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πεπιστευμένων, καί ὀρθῶς πρός τόν λιμένα τοῦ θείου θελήματος αὐτήν διακυβερνώντων· μεθ' ἧς ταῖς αὐτῶν ἰκεσίαις καί ἀπελεύσομαι τήν παροῦσαν ἀπολιμπάνων ζωήν· ἀντί παντός ἀξιώματος, ταύτην τῷ Θεῷ προσφέρων τήν ὁμολογίαν ἄχραντον καί ἀμόλυντον, καί πάσης αἰρετικῆς ζάλης ὑψηλοτέραν»¹⁰⁴.

103. Εἶναι ἀκατανόητη ὡς ἐκ τούτου καί ἄδικη ἢ κριτική πού ἀσκήθηκε πρόσφατα, ἐκτός τῶν ἄλλων καί στά κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅτι σκοπεύουν νά ἀποδείξουν τούς Ἀντιχαλκηδόνιους αἰρετικούς, ἀλλά δέν ἐνδιαφέρονται γιά τό πῶς θά γίνουν χαλκηδόνιοι (Ἰω. Κουρεμπελέ, *Χαλκηδὼνα καί ἐπικαιρότητα*, περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, τεύχ. 783 (2000), σελ. 701-702). Ἀκολουθώντας τό παράδειγμα τοῦ Μεγ. Βασιλείου, προτείνουμε στούς ἀγαπητούς Ἀντιχαλκηδόνιους ὅτι μποροῦν νά γίνουν χαλκηδόνιοι, ἐάν ἀποδεχθοῦν “ἀπλᾶ καί εὐμνημόνευτα λόγια” (βλ. Μεγ. Βασιλείου, *Ἐπιστολή 128*). Νά ἀποδεχθοῦν δηλαδή, τήν πίστι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τήν ἴδια τήν Σύνοδο καί νά καταδικάσουν τούς ἀρχηγούς τῆς αἰρέσεώς των. Ἐάν χάριν τῆς Ἀληθείας φοβοῦνται τυχόν παρερμηνεῖες τῆς Συνόδου ἢ τῶν ἀποφάνσεών της, ἤδη ὑπάρχει ἡ μακραίων Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας πού τίς ἔχει διαλευκάνει καί καταδικάσει (Ε' Οἰκουμενική, Δοσίθεος Ἱεροσολύμων κ.λπ.). Ἴσως δέν ὑπάρχει ἀπλούστερος καί ἀκριβέστερος τρόπος νά γίνουν χαλκηδόνιοι, μέλη τῆς Ἐκκλησίας, υἱοί τῆς Βασιλείας.

104. PG 91, 532C.

Η ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΜΑΞΙΜΟ ΤΟΝ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗ

Γερομ. Λουκά Γρηγοριάτου

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς ἀντιμετωπίζοντας στήν ἐποχή του τήν αἵρεσι τοῦ Μονοθελητισμοῦ ἀσκεῖ ὀλοκληρωμένη θεολογική κριτική ἐπί τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου. Τό μονοθελητικό δόγμα εἶναι «ὀμόφωνον καί ὀμόλογον» πρὸς τά δόγματα τοῦ Ἀπολιναρίου καί τοῦ Σεβήρου καί ἡ ἀποδοχή του συνιστᾷ ἔκπτωσι ἀπό τήν Ὁρθοδοξία (PG 91, 173C)¹.

Ὅπως εἶναι γνωστό, σήμερα γίνεται προσπάθεια νά ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι ὀρθόδοξη, ὅτι ἡ διαφοροποίησίς της ἀπό τήν Χριστολογία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι μόνο φραστική καί ὅτι δέν συνιστᾷ μία πραγματική αἵρεσι. Ἡ κριτική τοῦ ἁγίου Μαξίμου ὅμως ἀποδεικνύει τό ἀντίθετο. Παραθέτουμε τά βασικά σημεία:

α) Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου εἶναι προϊὸν ἐσκοτισμένης διανοίας. Ὁ ἅγιος Μάξιμος προσφυῶς γράφει: «“ὦ, φεύγετε ἀπό Βορῶ: εἰς Σιών ἀνασώζεσθε οἱ κατοικοῦντες θυγατέρα Βαβυλῶνος” (Ζαχ. β' 10-11). Βορῶς γάρ ὡς ἀληθῶς Σευήρου διάνοια, τόπος γενομένη ζοφερός, καί τῆς τοῦ θεοῦ φωτός ἐστερημένη διατριβῆς: θυγάτηρ δέ Βαβυλῶνος, ἡ κακῶς ἐκ τῆς προσγενομένης αὐτῷ χειρίστης ἕξεως γεννηθεῖσα συγκεχυμένη τῶν ψευδῶν διδασκαλία δογμάτων, ἣν κατοικοῦσιν οἱ τό φῶς ἀπεστραμμένοι τῆς γνώσεως καί πρὸς τήν

1. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀπεριφράστως ἀνάγει τήν αἵρετική διδασκαλία τῶν συγχρόνων του αἵρετικῶν στόν δυσσεβῆ Ἀπολινάριο, στόν Πολέμωνα τόν «ἐκείνου τῆς ἀσεβείας μαθητὴν καί διάδοχον, καί φερωνύμως τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ πολέμιον» καί τόν Θεμιστιο «τόν τῆς μέν Σευήρου συμμορίας ὑπασπιστήν, τῆς δέ Ἀγνοητῶν ἕξαρχον κακοπροσύνης» (PG 91, 169-172). Ἡ υἱοθέτησις ἑτεροδόξων δογμάτων συνιστᾷ προδοσία τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ: «Πρόδοσις γάρ ἐστὶ, ἡ τῆς εὐσεβοῦς αὐτοῦ τε καί περὶ αὐτοῦ δόξης παραλλαγή, τῇ προσλήψει τῆς τῶν ἑτεροδόξων ὁμολογίας καί διδαχῆς ἀπεμπολοῦσα αὐτόν, εἰς ἀναίρεσιν τῆς ἐξ ἡμῶν παναγίας αὐτοῦ σαρκός: μᾶλλον δέ τῆς ὅλης οἰκονομίας ἀνατροπήν» (PG 91, 72C-73AB).

Σιών, λέγω τήν Ἐκκλησίαν, ἀνασωθῆναι δι' ἐπιστροφῆς οὐκ ἐθέλοντες» (PG 91, 52A).

β) Θεμελιώδης φιλοσοφική παραδοχή τοῦ Σεβήρου εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας ταυτίζονται ἡ φύσις καὶ ἡ ὑπόστασις. Ὁ ἅγιος Μάξιμος καταλογίζει στὸν Σεβήρο κακουργία γιὰ τὴν παραδοχή αὐτή (PG 91, 40B), ἐπειδὴ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ὑποκρίνεται ὅτι πρεσβεύει ἔνωσι δύο φύσεων, ὅταν κατηγορηθῆναι γιὰ νεστοριανή ἔνωσι προσωπικῶν ὑποστάσεων, καὶ ἀντιθέτως ὅτι πρεσβεύει ἔνωσι δύο ὑποστάσεων, ὡσὰκις κατηγορεῖται γιὰ ἔνωσι τῶν φύσεων σέ μία σύνθετη φύσι (PG 91, 40-41).

Ἡ συγκεκριμένη φιλοσοφική παραδοχή ἀποτελεῖ αὐθαίρετη ἐπιλογή τοῦ Σεβήρου, ὅπως σημειώνει ὁ ἅγιος: «εἴπερ ἑαυτῷ διέγνω στοιχεῖν, καὶ οὐς αὐτός ἑαυτῷ διωρίσατο κανόνας φυλάττειν ἐσπούδακεν» (PG 91, 569A). Ἡ ἐπ' αὐτῆς αὐστηρή καὶ διεξοδική κριτική τοῦ ἁγίου Μαξίμου περιλαμβάνεται στὴν ἐπιστολή ΙΕ', Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον (PG 91, 544-576), ὅπου ἀναπτύσσεται μὲ ἐνάργεια ὅτι ἡ ταύτισις οὐσίας καὶ ὑποστάσεως δέν δικαιώνεται ἀπὸ τὴν παράδοσι τῶν ἁγίων Πατέρων (PG 91, 545-549), ὅτι δέν ἀνταποκρίνεται στὴν ὄντολογία τῆς φύσεως: «οὐδέν τῶν ὄντων ἐτέρω ταυτόν ἐστὶ κατ' οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν» (PG 91, 549-553)², ὅτι δέν ἐκφράζει τὴν ἀλήθεια τοῦ κατὰ Χριστόν μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως (PG 91, 553-561) καὶ ὅτι δι' αὐτῆς ὁ Σεβήρος ἀποδεικνύεται νὰ φρονῆ τὴν σύγχυσι τοῦ Ἀπολιναρίου καὶ τὴν διαίρεσι τοῦ Νεστορίου (PG 91, 568-572). Ὁ ἅγιος Μάξιμος, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν θεολογική του ὀξύδερκεια καὶ πληρότητα, ἐν προκειμένῳ δέν μνημονεῖ «ἀλεξανδρινή» καὶ «ἀντιοχειανή» χριστολογική ὀρολογία, ἀλλὰ ἀναφέρεται σέ ἐνιαία παράδοσι τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ὀρολογίας.

2. Κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο οἱ ὀρθόδοξοι δογματικές διατυπώσεις ἐκφράζουν τὴν ὄντολογία τῶν πραγμάτων στά ὅποια ἀναφέρονται, δέν ὑπάρχει σ' αὐτές λογική ἀτοπία οὔτε διάστασις ἀπὸ τὴν παράδοσι τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅπως ἀντιθέτως συμβαίνει μὲ τίς αἰρετικές διατυπώσεις. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μονοθελητική αἵρεσι ὁ ἅγιος Μάξιμος σημειώνει ὅτι: «οὐ μόνον διὰ τὴν δειχθεῖσαν [σ.σ. λογικήν καὶ ὄντολογικήν] ἀτοπίαν δέος εἰπεῖν [ἐν θέλημα] τοὺς εὐσεβεῖν ἐσπουδακότας, ἀλλ' ὅτι καὶ μηδεὶς τῶν ἁγίων διδασκάλων πώποτε τοῦτο φήσας πέφανται» (PG 91, 32C-33A).

γ) Ἡ προσφυγή τοῦ Σεβήρου στήν θύραθεν φιλοσοφία, κατά τήν ὁποία «οὐκ ἔστι φύσις ἀνυπόστατος», γιά νά ὑποστηρίξει ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότης ἔχει ὑποστατικό χαρακτήρα, δίδει ἀφορμή στόν ἅγιο Μάξιμο νά ἀναπτύξει λογική ἐπιχειρηματολογία περί τοῦ ὅτι «τό μὴ ἀνυπόστατον, οὐχ ὑπόστασιν εἶναι τήν φύσιν ποιεῖ, ἀλλ' ἐνυπόστατον» (PG 91, 204-205). Ἡ παντελής ἔλλειψις πατερικῆς κατοχυρώσεως τῆς σεβηριανῆς θέσεως ἀναγκάζει τόν ἅγιο Μάξιμο νά δηλώσῃ: «Τίνος δέ ἄλλου τό ταῦτα καί οὕτως συνάγειν ἐστί, πλήν Σευήρου τοῦ σοφιστοῦ καί παράφρονος, τοῦ καί τά οἰκεία σπουδῆ καταλύοντος, καί τῶν εὐσεβῶν οὐδαμῶς κατισχύοντος, διά τό τῆς ἀληθείας περιφανές, εἰ καί τῷ ἀναιδεῖ μηχανᾶται τρόπῳ τῶν σοφιστικῶν ληρημάτων;» (PG 91, 204D).

δ) Ἡ ὀξυτάτη διάνοια τοῦ ἁγίου Μαξίμου διείδε στίς φιλοσοφικές αὐτές παραδοχές τήν πρόθεσι τοῦ Σεβήρου νά ἀποδείξῃ ὅτι τό ἐν Χριστῷ ἀνθρώπινο δέν εἶναι μία δευτέρα φύσις: «Σκοπός οὖν Σευήρω, καί τοῖς ἀμφ' αὐτόν, διά τινος πάντως ἐλλείψεως φυσικῆς, τήν προσληφθεῖσαν καθ' ἑνωσιν ἄρρητον ἐξώσασθαι φύσιν τῆς τε Μάκρινος φαντασίας, καί τῆς Ἀπολιναρίου συγχύσεως, καί τῆς Εὐτυχοῦς συνουσιώσεως ἐπικυρῶσαι τό μῦθος» (PG 91, 49C).

ε) Ὁ Σεβήρος ἀρνεῖται δύο φύσεις ἐν Χριστῷ. Ὁ ἅγιος Μάξιμος βρίσκει παράλογη τήν ἄρνησί του. Οἱ φύσεις πρέπει νά ὁμολογοῦνται δύο, ἐπειδή ἡ διαφορά τῶν συνελθουσῶν φύσεων δέν αἰρεται διά τῆς ἐνώσεως ἀλλά σώζεται καί μετά τήν ἑνωσι κατά τόν ἅγιο Κύριλλο (PG 91, 469-472). Καί συμπεραίνει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαῖον, εὐσεβές τε καί πρέπον, κατά τήν τῶν Πατέρων διδασκαλίαν, λέγοντες τήν διαφοράν μετά τήν ἑνωσιν σώζεσθαι καί τὰς δύο φύσεις εἶναι τε καί σώζεσθαι ἐν τῷ ἐνί Χριστῷ, ἐξ ὧν καί ἔστι, δοξάζειν μετά τήν ἑνωσιν, ὧν ἡ διαφορά;» (PG 91, 472D).

στ) Ὁ Σεβήρος ἀρνεῖται τίς δύο φύσεις φοβούμενος τήν νεστοριανή διαίρεσι, τήν ὁποία πιστεύει ὅτι ἀναποφεύκτως εἰσάγει ὁ ἀριθμός δύο: «προφάσει δῆθεν εὐλαβείας, τοῦ μὴ τεμεῖν δόξα διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τήν ἑνωσιν» (PG 91, 512D). Γι' αὐτό καί ἀρνεῖται νά τίς ἀριθμήσῃ. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀποδεικνύει μέ ἀπαράμιλλη ἐπιχειρηματολογία ὅτι ὁ ἀριθμός δέν ἔχει τήν ιδιότητα νά διαιρῆ, ἀλλά νά ἀριθμῆ τήν ποσότητα τῶν πραγμάτων τά ὁποία διαφέρουν καί νά βεβαιώσῃ τήν

διαφορά τους. Ἡ ἄποψις τοῦ Σεβήρου, ὅτι ὁ ἀριθμὸς εἰσάγει διαίρεσι, δέν δικαιώνεται ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν Πατέρων καὶ δέν καταξιώνεται ἀπὸ τὴν ὄντολογία τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἀποτελεῖ μία ἀυθαίρετη ἀντίληψι³. Καὶ ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀριθμώσεως τῶν φύσεων: «Δι' ἄλλης γάρ, ὡς εἰκός, φωνῆς δηλοῦσθαι τὴν διαφορὰν οἱ Πατέρες οὐκ ἔδοξίμασαν. Εἰ δέ τις ἐφ' ἑαυτῷ πεποιθὼς ἦ, καὶ δύναται ἀρμοδιωτέραν πρὸς τὴν ταύτης δῆλωσιν ἐπινοῆσαι φωνήν, μὴ φθονεῖτω ἡμῖν τῆς ὠφελείας, καὶ οὐδ' ἡμεῖς φθονήσομεν αὐτῷ τῆς παιδεύσεως, ἵνα μὴ λέγω τῆς θρασύτητος» (PG 91, 480D-481A).

ζ) Κατὰ τὸν ἅγιό Μάξιμο, ἡ ὁμολογία τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων διὰ τῆς ἀριθμώσεώς των, ἡ ὁμολογία τῆς φυσικῆς ἑτερότητας, ὅτι ἕτερον κατὰ φύσιν ἢ θεότης καὶ ἕτερον ἢ ἀνθρωπότης, εἶναι ἢ μία ὄψις τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως. Ἡ ἄλλη ὄψις εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς ἀληθοῦς ἐνότητος τῶν φύσεων, ἡ δῆλωσις τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως, διὰ τῆς ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Ἡ ἀποσιώπησις τῆς καθεμιᾶς ἀπὸ τίς δύο πλευρές τοῦ μυστηρίου δίδει χώραν στήν σύγχυσι ἢ τὴν διαίρεσι ἀντιστοίχως τῶν φύσεων (PG 91, 480). Ὅσοι ὁμολογοῦμε τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσι καὶ ἀπορρίψαμε ἔτσι κάθε ἰδέα νεστοριανῆς διαιρέσεως, μποροῦμε μετὰ ἀσφαλείας νά ὁμολογοῦμε δύο φύσεις (PG 91, 484A). Ἄλλωστε, λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος, δέν φαίνεται πουθενά στά πολυάριθμα συγγράμματά του ὁ ἅγιος Κύριλλος νά ἀπηγόρευσε νά ὁμολογοῦνται δύο φύσεις μετὰ τὴν ἐνωσι· ἐκεῖνο πού ἀπηγόρευσε εἶναι ἡ διαίρεσις τῶν φύσεων μετὰ τὴν ἐνωσι (PG 91, 477D-480A).

η) Ὁ Σεβήρος ἀναγνωρίζει τὴν διαφορὰ τῶν φύσεων μόνον ἐν ποιότητι φυσικῇ, ὅτι δηλαδή ἡ θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης διαφέρουν κατὰ τίς φυσικῆς τους ιδιότητες. Κατὰ τὸν ἅγιό Μάξιμο ὁμοίως ἢ ἐν ποιότητι διαφορὰ εἶναι ψιλὴ διαφορὰ, ἄνευ περιεχομένου, πλασματικῆ, καὶ ἀνεπαρκῆς πρὸς ὁμολογίαν πραγματικῆς διαφορᾶς. Μὲ τὴν ἐν ποιότητι φυσικῇ διαφορὰ ὁ Σεβήρος εἰσάγει σύγχυσι τῶν φύσεων, ἐπειδὴ ἀρνεῖται τὴν οὐσιώδη ὑπαρξί των, τὴν ὁποία ἀνάγει μόνον

3. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «Εἰ δέ τινες τοῦ ἀληθοῦς τό δόξαν προτιμῶντες, φασὶ τὸν ἀριθμὸν διαιρετικὸν εἶναι ... καὶ διὰ τοῦτο τὸν οὐκ ὄντα φοβούμενοι φόβον, δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ τάς συνελθούσας σώζεσθαι λέγειν παραιτοῦνται μετὰ τὴν ἐνωσιν, ἵνα μὴ τομὴ καὶ μερισμὸς τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐνανθρωπήσεως παρεισκρίνηται, οὐ συνωρῶ τίς ὁ λόγος αὐτοῖς τῆς περὶ τούτου συνέσεως» (PG 91, 473-477 καὶ 513).

στήν σφαῖρα τῆς φαντασίας (τῇ ἐπινοίᾳ). Ἐπειδὴ ἀκριβῶς πρεσβεύει φιλή τὴν ἐν Χριστῷ διαφορὰ, δὲν ὁμολογεῖ τόν ἀριθμὸν ποῦ δηλώνει τὴν ποσότητα τῶν ἐνωθέντων πραγμάτων: δὲν δέχεται δηλαδή δύο φύσεις (PG 91, 40-44)⁴.

θ) Κατόπιν τούτου ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀπαντᾷ στό ἐπιχείρημα τοῦ Σεβήρου, ὅτι εἶναι γελοῖο νὰ πιστεύῃ κανεὶς πῶς ἐκ δύο φύσεων ἢ ἔνωσις ἔφερε στήν ὑπαρξίαν δύο φύσεις. Ὁ Σεβήρος ἐννοοῦσε ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ὁμολογοῦμε μετὰ τὴν ἔνωσιν δύο αὐτόνομες, χωρισμένες, φύσεις. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἁγίου εἶναι κατηγορηματική: οὔτε οἱ ἅγιοι Πατέρες εἶπαν κάτι τέτοιο οὔτε καὶ ἐμεῖς ὁμολογοῦμε δύο φύσεις κατὰ τὸν λόγον τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως. Πιστεύουμε καὶ ὁμολογοῦμε δύο φύσεις κατὰ τὸν λόγον τῆς φυσικῆς διαφορᾶς. Ἐκ δύο φύσεων ἢ ἔνωσις ἀπετέλεσε μία σύνθετη ὑπόστασις, ἢ ὁποῖα φυλάττει καὶ διασώζει ἀσύγχυτες τίς φύσεις ὡς ὅλον τὰ ἴδια μέρη· καὶ αὐτὴ φυλάττεται καὶ σώζεται ἐν αὐταῖς ὡς ὅλον ἐν μέρεσι· καὶ αὐτὲς περιέχει ὡς ἰδικὰ τῆς συμπληρωματικὰ μέρη (PG 91, 492-493). Ἀπὸ αὐτὰ γίνεται σαφές ὅτι κατὰ τὸν λόγον τῆς φυσικῆς ἑτερότητος ὁ Χριστός εἶναι δύο φύσεις ἀσυγχύτως ἐνωμένες, καὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος ὁ Χριστός εἶναι μία ὑπόστασις. Ἡ ἄρνησις τῆς φυσικῆς ἑτερότητος συνιστᾷ ἀπολιναρισμὸν καὶ εὐτυχιανισμόν, ἢ δὲ ἄρνησις τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος συνιστᾷ νεστοριανισμόν (PG 91, 493BC). Τὸ καθ' ὑπόστασιν ἓν καὶ τὸ κατὰ φύσιν δύο ἐδήλωσε μέ πολλοὺς τρόπους καὶ ποικίλες ἐκφράσεις ὁ ἅγιος Κύριλλος (PG 91, 496). «Πόθεν οὖν, καὶ τίνων διδασκάλων, τὰς ἐπὶ Χριστοῦ, ἐξ ὧν καὶ ἔστι, σωζομένας μετὰ τὴν ἔνωσιν καὶ κατ' αὐτούς, ὡς φασί, δύο φύσεις, μὴ δεῖν εὐσεβῶς ὁμολογεῖσθαι παρὰ τῶν πιστῶν παραστήσουσιν; Οὐδεὶς γὰρ οὐδαμῶς τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων τοῦτο θεσπίσας εὐρίσκειται» (PG 91, 496D), σημειώνει εὐστοχα ὁ ἅγιος Μάξιμος.

ι) Ἡ ἀναπόδραστος συνέπεια τῆς σεβηριανῆς ἐν ποιότητι μόνον φυσικῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων εἶναι ἡ ὁμολογία μιᾶς συνθέτου φύσεως.

4. Ὁ ἅγιος Μάξιμος σημειώνει χαρακτηριστικὰ περὶ τῶν Σεβηριανῶν: «ὡς ἡρημένοι τὰς φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν σώζεσθαι, ὑπευθύνους ἑαυτοὺς ἐλέγχους πεποιηται, καὶ μὴ βούλωνται, μόνη ποιότητι λέγοντες τὴν διαφορὰν σώζεσθαι, τῶν πραγμάτων χωρὶς· ὅπερ ἀνθρώπων προδήλως παιζόντων ἐστὶ ... καὶ σαφῶς κενούντων τὸ Εὐαγγέλιον, ἄνευ οὐσίων ὑποκειμένων, εἶναι ποιότητος δύνασθαι νομοθετούντων» (PG 91, 485B).

Κατά τήν σεβηριανή Χριστολογία, ἡ μία σύνθετος ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ πρέπει νά τελῆ καί ὡς σύνθετος φύσις γιά νά ἐξασφαλίζεται πραγματική ἔνωσις τῶν φύσεων.

Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο εἶναι ἀσεβές καί ἀντίθετο πρὸς τήν ἀλήθεια νά ὁμολογῆται ὁ Χριστός μία φύσις, εἴτε ἀπλή εἴτε σύνθετος. Ἡ λογική καί θεολογική ἐπιχειρηματολογία εἶναι καταλυτική (PG 91, 488-489 καί 516-520): «Οὐ θέμις οὖν μίαν τόν Χριστόν λέγειν σύνθετον φύσιν τούς εὐσεβεῖς, οὐ μόνον διά τήν συναγομένην ἐκ τῆς τοιαύτης φωνῆς ἀτοπίαν· ἀλλ' ὅτι καί μηδεῖς τῶν θεοκρίτων Πατέρων τοῦτο πώποτε εἰρηκῶς ἀναπέφονται» (PG 91, 489B).

Ἡ μία σύνθετος φύσις εἶναι ἀπολιναριστική παρερμηνεία τοῦ κυριλλείου ὄρου «φυσική ἔνωσις», κατά τήν ὁποία (παρερμηνεία) διά τῆς ἐνώσεως παύουν νά ὑπάρχουν οἱ φύσεις, ἀπό τίς ὁποῖες ἔγινε ἡ ἔνωσις. Ὁ ἅγιος Μάξιμος, βασιζόμενος στά συγγράμματα τοῦ Σεβήρου, συμπεραίνει ὅτι τήν ἀπολιναριστική αὐτή ἀναίρεσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρεσβεύει καί ὁ Σεβῆρος: «Καί πάλιν τήν φυσικήν ἔνωσιν ἀντί τοῦ ἀληθῆ λέγειν ὁμολογοῦμεν, καθὼς ὁ ἅγιος αὐτός Κύριλλος ταύτας τάς φωνάς καί εἶπε καί ἐξηγήσατο· καί οὐ πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ἐξ ὧν ἐστίν ὁ Χριστός δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσιν, ἡ μιᾶς αὐτῶν, καθὼς Ἀπολινάριος, Εὐτυχῆς τε καί Σεύηρος, Σίμωνι μάγῳ, Οὐαλεντίνῳ τε καί Μάνεντι ἀκολουθήσαντες ἐκδεδώκασιν, ὡς ἔστι τοῖς βουλομένοις εὐχερές, ἐκ τῶν Σεύηρου αὐτοῦ συγγραμμάτων πρὸς τούς ὀνομασθέντας ἀσεβεῖς ἄνδρας, κατά τήν συμφωνίαν τῶν λόγων, τήν τῶν δογμάτων κατιδεῖν ταυτότητα» (PG 91, 501D-504A).

ια) Ὁ μονοενεργητισμός εἶναι ἡ συνέπεια τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καί αὐτός ἀκολούθως εἶναι ἡ σεβηριανή προϋπόθεσις γιά νά ἀποφευχθῆ τάχα ἡ νεστοριανή διαίρεσις⁵. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀνατρέπει ὀλοκληρωτικά τό μονοενεργητικό δόγμα. Τά ἐπιχειρήματα πού περιλαμβάνονται στά *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*

5. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «Μέμνημαι γάρ κατά τήν Κρητῶν νῆσον διάγων, τινῶν ψευδεπισκόπων πρὸς ἐμέ διενεχθέντων τῆς Σεύηρου μερίδος· ἀκούσας, ὡς διά τοῦτο δύο κατά τόν Λέοντος τόμον ἐνεργείας οὐχ ὁμολογοῦμεν ἐπί Χριστοῦ, διά τά ἐπόμενα ταύταις θελήματα, οἷς ἐξ ἀνάγκης προσώπων συνεισάγεται δυάς· ἀλλ' οὐδέ μίαν πάλιν, ἀπλήν θεωρεῖσθαι μὴ δυναμένην· ἐν δέ θέλημα, καί πᾶσαν θεῖαν τε καί ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν ἐξ ἐνός καί τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένου, κατά Σεύηρον προΐεναί φασιν» (PG 91, 49C-52A).

(PG 91, 9-285) καί στήν Ζήτησην μετά Πύρρου (PG 91, 288-353) εἶναι πειστικώτατα. Ἡ ἀπάντησις του εἶναι καταλυτική. Ὁ Σεβήρος καταργεῖ ἀπό τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ τό πιό οὐσιαστικό, συστατικό κάθε λογικῆς φύσεως, στοιχεῖο: τό νά ἔχη φυσική θελητική κίνησι, ἐνέργεια πού χαρακτηρίζει τόν ἄνθρωπο. Ἡ ἔλλειψις αὐτῆς καταργεῖ τό ἐν ἀνθρωπότητι τέλειον τοῦ Χριστοῦ καί ἐπομένως αἶρει τήν κοινή πίστι ὅτι ὁ Χριστός ἔγινε ἀληθινά ἄνθρωπος (PG 91, 73CD). Ἡ προβαλλομένη τάχα ἐναντίωσις τοῦ φυσικοῦ θελήματος πρὸς τό θεῖον θέλημα, τήν ὁποία ἐπικαλεῖται ὁ Σεβήρος, δέν ὑπάρχει ἐν Χριστῷ. Πρῶτον, διότι [γενικά στήν κτίσι] τίποτε τό φυσικό δέν ἐναντιώνεται στό θεῖο θέλημα, ἀλλά μόνο ἡ ἐκτροπή τοῦ γνωμικοῦ ἀνθρωπίνου θελήματος ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ (PG 91, 56B) συνιστᾷ ἐναντίωσιν καί δεύτερον, ἡ φυσική θελητική κίνησις τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, θεωθεῖσα ἐξ ἄκρας ἐνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης μετά τῆς θείας φύσεως ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου, ἦταν αὐτεξουσίως ὑποτεταγμένη στό θεῖον θέλημα καί μή ἀντιπίπτουσα (PG 91, 60AB).

Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο, σύνθεσις ἐνεργειῶν καί θελημάτων σέ ἓνα σύνθετο θέλημα ἢ μία σύνθετη ἐνέργεια εἶναι λογικά καί ὄντολογικά ἀδιανόητη: «οὐδεμία γάρ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ σύνθεσις» (PG 91, 76A). Ἀλλά καί τήν μία θεία ἐνέργεια ἐν Χριστῷ, κατ' ἐπικράτησιν τῆς θείας «ὡς τοῦ κρείττονος ἐκνικήσαντος» ἢ ὡς δι' ὀργάνου τῆς σαρκός ἐκφραζομένης, ἀπορρίπτει ὁ ἅγιος Μάξιμος (PG 91, 64AC).

ιβ) Ὑπάρχουν κάποιες ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ ὁποῖες παρερμηνευόμενες ἀπό τούς αἰρετικούς φαίνεται νά στηρίζουν τό σεβηριανό δόγμα. Τέτοιες ἐκφράσεις εἶναι ἡ «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», ἡ «θεανδρική ἐνέργεια» καί ἡ «μία καί συγγενῆς καί δι' ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένη ἐνέργεια». Ὁ ἅγιος Μάξιμος παρατηρεῖ ὅτι αὐτές ἔχουν διατυπωθῆ ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας μέ ὀρθόδοξη ἔννοια καί πρέπει νά τίς ὁμολογοῦμε μαζί μέ τίς δυοφυστικές, ὥστε νά μή δίνουμε δικαίωμα στούς αἰρετικούς νά τίς χρησιμοποιοῦν εἰς βάρος τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων (PG 91, 88CD). Ἡ θέσις τοῦ ἁγίου δέν εἶναι αὐθαίρετη, ἀλλά θεμελιώνεται λογικά καί θεολογικά (PG 91, 84-89 καί 100-112). Ἡ μονοφυστική ἐρμηνεία τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν δέν γίνεται ἀποδεκτὴ ἀπό τόν ἅγιο Μάξιμο, διότι: «Δυοῖν

ανάγκη θάτερον, ἢ πρὸς ἑαυτὸν εἰσάγειν ἀπομαχόμενον τὸν διδάσκαλον, ἢ τὴν αὐτὴν ἀποδιδόντα φύσιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ τὴν αὐτὴν ἀλλ' οὐκ ἐξηλλαγμένας ὑπαγορεύειν τὰς φύσεις, εἰς ταυτὸν ἀλλήλαις ἰούσας τῷ ἀπαραλλάκτῳ τῆς ἐνεργείας» (PG 91, 125A), ἀμφότερα ἄτοπα.

ιγ) Στὴν ἐναντίον του κατηγορία, ὅτι ἀρνεῖται τίς δύο φύσεις τίς ὁποῖες δὲν ἀρνήθηκε οὔτε ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὁ Σεβήρος ἀπαντᾷ μέ τὴν διατύπωσι ὅτι οἱ δύο φύσεις ὑπάρχουν μόνον τῆ θεωρία (τῆ ἐπινοία). Ἡ φύσις ἐν Χριστῷ εἶναι μία. Μόνον ἡ διάνοια φαντάζεται δύο τίς φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσι.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος γράφει ἐπιγραμματικά: «Οὗτος (ὁ Σεβήρος) φιλήν τὴν διαφορὰν πρεσβεύων μετὰ τὴν ἔνωσιν, κατὰ μὲν τὴν ἐπινοίαν εἶναι φρονεῖ τῶν διαφερόντων τὴν ὑπαρξίν· κατὰ δέ τὴν ἐνέργειαν, τὴν αὐτῶν ἐπιδιατίθεται σύγχυσιν» (PG 91, 41B). Ἡ φιλή, ἢ ἐν ποιότητι φυσικῇ, διαφορὰ ἀπεργάζεται τὴν ἀνυπαρξία τῶν φύσεων: «(Ὁ Σεβήρος) τὴν φιλήν ἐν μόνῃ ποιότητι φυσικῇ λέγων διαφορὰν μετὰ τὴν ἔνωσιν, τῶν ἐνωθέντων ποιεῖται προδήλως ἀναίρεσιν» (PG 91, 44A). Θέσις σαφῆς καὶ ἀνεπίδεκτη παρερμηνείας. Ἡ θεώρησις δύο φύσεων τῆ ἐπινοία συνιστᾷ σύγχυσι τῶν φύσεων σέ μία φύσι.

ιδ) Κατόπιν τούτων ὁ ἅγιος Μάξιμος συνοψίζει: «Ὁμοῦ τῆς τε θεολογίας καὶ τῆς οἰκονομίας ὁ Σεβήρου βασανιζόμενος καταγωνίζεται λόγος» (PG 91, 52A). Ἀσχέτως τοῦ τί ὁ Σεβήρος φρονεῖ περὶ ἑαυτοῦ –ὄλοι οἱ αἰρεσιάρχαι πιστεύουν ὅτι ὀρθοδοξοῦν– ἡ διδασκαλία του ἀποδεικνύεται ὅτι ἀνατρέπει συνολικὰ τὴν Ὀρθόδοξο Πίστι. Αὐτοί, λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος, πού δὲν ὁμολογοῦν κατὰ τοὺς Πατέρας ὀρθοδόξως ὅτι οἱ δύο φύσεις σώζονται οὐσιωδῶς μετὰ τὴν ἔνωσι καθὼς καὶ οἱ ἀντίστοιχες ἐνέργειες καὶ θελήσεις ἀνελλιπῶς, δὲν δέχονται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι φύσει κυρίως Θεός καὶ φύσει κυρίως ἄνθρωπος, δηλαδή ἀληθῆς καὶ τέλειος Θεός καὶ ἀληθῆς καὶ τέλειος ἄνθρωπος (PG 91, 93D-96).

ιε) Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου εἶναι ἐπικίνδυνη, ἐπειδὴ ἡ πλάνη του εἶναι δυσδιάκριτη: «Ταύτη γε [τῆ συνθέτῳ φύσει] τό μέγα τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας ἀποσκευάζων μυστήριον ὁ ἀληθῆριος, τῆ κλήσει τῶν ὀνομάτων εὐμηχάνως ὡς δεινός ἀποκέχρηται ῥήτωρ, δυσφώ-

ρατον ποιούμενος τήν τῶν πραγμάτων ὑποκλοπήν, καί οἷον ὑποκνίζων τήν αἴσθησιν εἰς τήν τῆς ἀσεβείας παραδοχήν ... Τοσαύτη τοῦ κακόφρονος ἢ κακόφρων ὄντως μηχανή καί ἐπίνοια, τῷ τῆς ἀγνοίας ζόφῳ καλυπτομένη, καί σκοτίζουσα τούς ἀλόντας» (PG 91, 252CD).

ιστ) Μέ τήν Χριστολογία του ὁ Σεβήρος προφανῶς ἐναντιώνεται πρὸς τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων καί αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἁγίου Κυρίλλου: «Εἴπερ καθ' ὑμᾶς [τούς σεβηριανούς] Κυρίλλῳ τῷ ἀοιδίμῳ Σευήρος κατακολουθῶν ὁμολογεῖ τήν διαφοράν, ἐκτρεπόμενος τήν συναίρεσιν, πῶς οὐ συνομολογεῖ καί τάς φύσεις αὐτῷ ... ἀλλά ποιότησι μόνον φιλαῖς παρά τόν ἐκείνου νόμον καί ὄρον τίθεται τήν διαφοράν; ... Πῶς ὁ παράφρων Σευήρος οὐδ' αὐτῷ τῷ πεπλασμένως αὐτῷ τετιμημένῳ Κυρίλλῳ κοινωνεῖν ἀξιοῖ, καί τάς φύσεις συμφθέγγεσθαι μέχρι τοῦ γινώσκειν τήν διαφοράν κατά τήν ἐκείνου διδασκαλίαν...; Ὁ δέ κακούργως διαπραττόμενος, καί τῆς τοῦ σοφοῦ Κυρίλλου, ταυτόν δέ λέγειν πάντων τῶν θεοκρίτων Πατέρων, ἀληθοῦς κατεξανιστάμενος διδασκαλίας, ἀλλότριον ἑαυτόν ἀποφαίνει, καί τοῦ ψεύδους κοινωνόν καί συνήγορον» (PG 91, 252D-253C).

ιζ) Ἡ σεβηριανή Χριστολογία, θεμελιωμένη στήν παράλογη φοβία τῆς νεστοριανῆς διαιρέσεως, γίνεται αἰτία ἐνός σχίσματος μέ φρικτές πνευματικές συνέπειες. Γι' αὐτό γράφει: «ποία λοιπόν ὑπολέλειπται τομῆς ὑπόνοια, ἢ διαιρέσεως, τοῖς πρὸς τήν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ στασιάζουσιν Ἐκκλησίαν, καί εἰκῆ τοῦ κοινοῦ σώματος αὐτούς ἀποτέμνουσιν· οὐ μᾶλλον δρῶντες, ἢ πάσχοντες τῷ χωρισμῷ ἐλεινῶς νεκρούμενοι καί φθειρόμενοι· καί τήν ὅσον ἐπί τῇ ἀπρεπείᾳ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, δίκην ἑαυτοῖς ἐτοιμάζοντες· ὥστε παραιτεῖσθαι τούτου γε ἔνεκεν τήν ὀρθήν καί εὐσεβῆ τῆς πίστεως ὁμολογίαν» (PG 91, 484D).

* * *

Στό ἄρθρο αὐτό δέν ἦταν δυνατόν νά παρουσιασθῇ ἀναλυτικά ἢ ἐπιχειρηματολογία τοῦ ἁγίου Μαξίμου κατά τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Πιστεύουμε ὅτι ἡ συνοπτική αὐτή ἀναφορά μπορεῖ νά συμβάλῃ στήν ἀντιμετώπισί της ὡς πραγματικῆς αἰρέσεως, σήμερα πού ὁ σχετικισμός ἀπειλεῖ τόν χῶρο τῆς θεολογίας καί ἐπιβουλεύεται τήν μοναδικότητα τῆς ἀποστολικῆς Πίστεως. Θά κλείσουμε μέ τήν συγκινητική προσωπική ὁμολογία τοῦ ἁγίου Μαξίμου, πού εἶναι καί

παρακαταθήκη πρὸς ἡμᾶς τοὺς περιλειπομένους, οἱ ὅποιοι ἐλπίζουμε ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐγγύησις τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας:

«Ταύτην ἔμαθον ἐγὼ τὴν πίστιν, καὶ ἐδιδάχθην ἔκ τε τῶν προαποδημησάντων ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, καὶ ἐκ τῶν νῦν περιόντων, καὶ τοὺς οἵακας τῆς καθολικῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πεπιστευμένων, καὶ ὀρθῶς πρὸς τὸν λιμένα τοῦ θείου θελήματος αὐτὴν διακυβερνώντων· μεθ' ἧς ταῖς αὐτῶν ἰκεσίαις καὶ ἀπελεύσομαι τὴν παροῦσαν ἀπολιμπάνων ζωὴν· ἀντὶ παντός ἀξιώματος, ταύτην τῷ Θεῷ προσφέρων τὴν ὁμολογίαν ἄχραντον καὶ ἀμόλυντον, καὶ πάσης αἰρετικῆς ζάλης ὑψηλοτέραν» (PG 91, 532CD)⁶.

10 Ἰουνίου 2002

6. Πρώτη δημοσίευσίς ἐν περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμάς*, τευχ. 794/2002, σελ. 495-504.

ΔΙΟΣΚΟΡΟΣ ΚΑΙ ΣΕΒΗΡΟΣ
ΟΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΑΙ
Κριτική δύο διδακτορικών διατριβών

Ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος
«τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε ...
Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μὲν τῆς διαιρέσεως,
τόν δέ τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόμαχον,
τούς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρὸς ἓν ἐκπεπτωκότας
ἀπωλείας καί ἀθεότητος βάραθρον»
(ἀ΄ κανὼν τῆς Πενθέκτης)

* * *

«Τὰς φύσεις τί συγγέεις τὰς τοῦ Χριστοῦ,
καί φυρμόν ἀντεισάγεις καί σύγκρασιν,
τό τοῦ Σταυροῦ, πάθος προσαρμόττων καί τήν ταφήν,
τῇ ἀπαθει Θεότητι, τοῦ Μονογενοῦς Λόγου τοῦ Θεοῦ,
ὧ δεῖλεε Σεβῆρε; διόπερ τήν μεγίστην,
σοῦ βλασφημίαν βδελυττόμεθα»
(Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου,
κανὼν β΄ τοῦ Ὁρθρου, ᾠδὴ θ)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν κάθε πιστός εἶναι συνυπεύθυνος διὰ τὴν διατήρησιν ἀνοθεύτου καὶ ἀπαραχαράκτου τῆς ἀποστολικῆς Πίστεως, τῆς «ἅπαξ παραδοθείσης τοῖς ἀγίοις» (πρβλ. Ἰουδ. 3). Δέν ἔχομεν κάποιον ἀλάθητον Πάπαν, ὁ ὁποῖος δῆθεν ἀποτελεῖ τὸ τελικόν κριτήριον τῆς Ἀληθείας.

Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ πιστοὶ, θεολόγοι καὶ μὴ, ἢμποροῦν νὰ λέγουν ὅ,τι θέλουν μέχρις ὅτου ὁ Πάπας τοὺς τὸ ἀπαγορεύσει. Ὑπάρχουν πολλὰ καὶ πρόσφατα ἀκόμη σχετικὰ παραδείγματα.

Οἱ Προτεστάνται πάλιν ἢμποροῦν νὰ ἀναπτύσσουν καὶ τὰς πλέον ἀντιευαγγελικὰς διδασκαλίαις, ἐφ' ὅσον δέν θεολογοῦν ἐκκλησιαστικῶς ἀλλὰ ἀτομικιστικῶς.

Οἱ Ὁρθόδοξοι ὁμως πιστοὶ παρελάβομεν παρὰ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἀγίων Πατέρων νὰ θεολογοῦμεν ἐκκλησιαστικῶς, ἐν κοινωνίᾳ δηλαδὴ καὶ συμφωνίᾳ μετὰ τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καὶ Πατέρων.

Σκοπὸς καὶ ἀγὼν τῶν Ὁρθοδόξων δέν εἶναι νὰ εἰσαγάγουν καινὰ δόγματα ὡς δῆθεν σύγχρονα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλὰ νὰ «ἔπωνται τοῖς θείοις πατράσι», καθὼς καὶ οἱ Πατέρες τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐπόμενοι τοῖς θείοις πατράσιν οἱ ἅγιοι Πατέρες ἢμποροῦσαν νὰ ἐρμηνεύουν καὶ νὰ καθιστοῦν προσιτὴν διὰ τοὺς συγχρόνους τῶν τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς νὰ τὴν ἀλλοιώνουν.

Μέ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἐμελετήσαμεν τὰ πορίσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων.

Πολύ θὰ ἠθέλαμε νὰ εἶναι σύμφωνα μέ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ μέ τὴν διδασκαλίαν τῶν Θεοφόρων Πατέρων. Λυποῦμαι νὰ εἶπω ὅτι διεπιστώσαμεν σοβαρὰς παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴν εὐσεβῆ πίστιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καὶ ἐγράψαμεν σχετικῶς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀρμόδιοι προέβησαν εἰς παρομοίας κριτικὰς.

Ἀξιόλογον ἐπίσης κριτικὴν ἤσκησε καὶ ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἡ ὁποία καὶ προσφάτως εἰς ἀνακοίνωσίν της γράφει: «Ἡ Ἱ-

ερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἀπό πολλῶν ἐτῶν ἔχει καταστήσει γνωστήν δι' ἐμπεριστατωμένων κειμένων τήν πεποίθησίν της, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά γίνουν ἀποδεκτά τά συμφωνηθέντα εἰς ἐπίπεδον ἐπιτροπῶν κατὰ τόν Διάλογον μετὰ τῶν λεγομένων Ἀντιχαλκηδονίων καί ἀποτυπωθέντα εἰς Κοινάς Δηλώσεις, ὡς μή σύμφωνα πρός τήν Ὁρθόδοξον αὐτοσυνειδησίαν, τήν ὁποίαν μέ ἀκρίβειαν ἐκφράζουν αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι καί οἱ θεοφόροι ἅγιοι Πατέρες. Ἄλλωστε ταῦτα οὔτε ἔτυχον πανορθοδόξου ἀποδοχῆς καί ἐγκρίσεως, ἀλλά μάλιστα καί ὑπό συνοδικῶν σωμάτων καί διακεκριμένων θεολόγων κατεκρίθησαν».

Βαθύτατα ἐλυπήθημεν πληροφορηθέντες ὅτι ἡ Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης (Τμήμα Θεολογίας) ἐνέκρινε δύο διδακτορικές διατριβάς, αἱ ὁποῖαι πειρῶνται νά ἀποδείξουν ὅτι οἱ αἵρετικοί Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ καταδικασθέντες ὡς αἵρετικοί μονοφυσῖται ὑπό Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ὄλων τῶν Μεγάλων Πατέρων, εἶναι Ὁρθόδοξοι εἰς τήν Χριστολογία καί σύμφωνοι μέ τόν φωστῆρα τῆς Ὁρθοδοξίας ἅγιον Κύριλλον Ἀλεξανδρείας.

Ἡ εὐσεβής πίστις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος εἶναι ὄχι μόνον αἵρετικοί ἀλλά καί αἵρεσιάρχαι. Εἶναι οἱ κυρίως ὑπεύθυνοι διὰ τό σχίσμα. Παρέσυραν καί μέχρι σήμερα παρασύρουν λαούς πολλούς εἰς τήν αἵρεσιν.

Αἱ διατριβαί αὗται στοιχοῦν εἰς τό πνεῦμα τοῦ γενομένου Διαλόγου, καθ' ὃ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν δέχονται μέν τάς Δ' καί λοιπάς Οἰκουμενικάς Συνόδους, ἀλλά εἶναι παρά ταῦτα Ὁρθόδοξοι εἰς τήν Χριστολογία, καί ὅτι διαφέρουν ἀπό ἡμᾶς μόνον κατὰ τήν ὀρολογία καί ὄχι κατὰ τήν πίστιν. Ἐπιχειροῦν προφανῶς νά προετοιμάσουν τήν ἔνωσιν μετὰ τῶν δυστυχῶς μή ὀρθοδοξούντων Ἀντιχαλκηδονίων.

Αἱ διατριβαί μέμφονται τήν κριτικήν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὅρους καί τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν εἰς τήν μή προώθησιν τῆς ἐνώσεως.

Ἐπειδή αἱ διατριβαί δέν ἠδύναντο νά στηριχθοῦν εἰς τούς ἁγίους Πατέρας, ἐστηρίχθησαν εἰς τούς ἀντιχαλκηδονίους ἱστορικούς ἢ υἱοθέτησαν τάς ἀντιχαλκηδονίους προϋποθέσεις. Γεγονός πρωτάκουστον εἰς τήν ἱστορίαν καί τήν θεολογίαν τῆς Ἐκκλησίας. Μά τί θά

μᾶς ἔλεγαν οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, παλαιοὶ καὶ νέοι, ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος εἶναι αἰρετικοί;

Μὴ ἀνεχόμενοι νὰ ἀθετοῦνται αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες μας, ἀνεθέσαμεν εἰς τόν καὶ παλαιότερον μελετήσαντα τὰ θέματα αὐτὰ ἀδελφόν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς Ἱερομόναχον π. Λουκᾶν, νὰ προβῆ εἰς κριτικὴν τῶν διατριβῶν διὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ ἡ πλάνη.

Ἡ μετὰ χειρᾶς κριτικὴ εἶναι καρπὸς ὄχι μόνον μελέτης καὶ προσευχῆς ἀλλὰ καὶ ὑπακοῆς.

Ἐπιποθοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἔνωσιν μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀλλὰ ἔνωσιν ἐν τῇ Ἀληθείᾳ. Κάθε ἔνωσις πού δέν εἶναι ἐν τῇ Ἀληθείᾳ, δέν ἀντέχει εἰς τόν χρόνον, εἶναι τεχνητὴ καὶ ἐπίπλαστος καὶ δημιουργεῖ νέα σχίσματα. Ἄς συνεχίσωμεν προσευχόμενοι καὶ ἄς διαλεγώμεθα μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, μέχρις ὅτου πεισθοῦν ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν δέν εἶναι Ὁρθόδοξος καὶ ἀποδεχθοῦν τὴν Χριστολογίαν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Καὶ ἄς μὴ λησμονοῦμεν τόν λόγον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ὅτι αἱ φύσεις «ἀριθμοῦνται, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐκ εἰσάγει διαίρεσιν. Εἷς γάρ ἐστιν ὁ Χριστὸς ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι τέλειος» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως).

Δέν φθάνει λοιπόν διὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν τό «ἐκ δύο φύσεων» χρειάζεται καὶ τό «ἐν δύο φύσεσιν».

Αὐτόν τόν ἐνώσαντα ἐν τῇ Ὑποστάσει Του τὰς δύο φύσεις ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως, καὶ γνωριζόμενον ἐν αὐταῖς Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τόν Θεάνθρωπον, πιστεύομεν ὀρθοδόξως, ὁμολογοῦμεν, λατρεύομεν καὶ προσκυνοῦμεν.

Καὶ δέν θά σιωπήσωμεν ὡσάκις αὐτὴ ἡ πίστις καθ' οἷονδὴποτε τρόπον κινδυνεύσῃ νὰ ἀλλοιωθῇ διὰ συμφωνιῶν μετὰ ἑτεροδόξων μὴ ἀποδεχομένων αὐτήν.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους

† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

18 Ἰανουαρίου 2003

Μνήμη τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου
καὶ Κυρίλλου, πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Ὁ Θεολογικός Διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τίς ἀντιχαλκηδόνιες ἐκκλησίες κατέληξε σέ πορίσματα, τά ὁποῖα δέν ἔχουν γίνεи συνοδικῶς ἀποδεκτά ἀπό τίς κατά τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Μάλιστα δέχθηκαν αὐστηρή καί τεκμηριωμένη κριτική ὡς ἀντορθόδοξα.

Ἀπό τό Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὑποστηρίχθηκαν δύο διδακτορικές διατριβές, οἱ ὁποῖες ἐκπονήθηκαν προφανῶς γιά νά στηρίξουν τίς ἀπόψεις τῶν ὑπερμάχων τοῦ περατωθέντος Διαλόγου. Ἡ μετά χειρᾶς κριτική συνετάγη, γιά νά δειχθῆ ὅτι ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν διατριβῶν εἶναι προϊόν θεολογικοῦ σχετικισμοῦ καί ἀποτελεῖ ἀπαράδεκτη θεολογική σοφιστεία.

Α'. Ἡ διδακτορική διατριβή τοῦ κ. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *Ἡ Χριστολογία καί ἡ ἐκκλησιαστική πολιτική τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας*, Θεσσαλονίκη 2000, συμπεραίνει ὅτι ἡ Χριστολογία τοῦ ἐν λόγῳ αἰρεσιάρχου ἔπεται αὐθεντικά τῆς Χριστολογίας τοῦ ἀγίου Κυρίλλου καί ὅτι οἱ ἐναντίον της κατηγορίες ἐπί δοκητισμῶ καί εὐτυχανισμῶ δέν ἐπιβεβαιώνονται ἀπό τίς σωζόμενες ἐπιστολές του.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία πού ὀδηγεῖ στό συμπέρασμα τῆς διατριβῆς εἶναι ἡ ἐξῆς: Ὁ Διόσκορος ὑπεστήριξε τόν Εὐτυχῆ στήν Ληστρική Σύνοδο ὄχι γιά τά φρονήματά του ἀλλά γιατί ἔβλεπε νά ἐξυπηρετοῦνται ὁ ἀντινεστοριανισμός του καί ἡ ἐκκλησιαστική του πολιτική. Ὁ Διόσκορος ἀποκατέστησε τόν πραγματικά αἰρετικό Εὐτυχῆ στήν Ληστρική, ἐπειδῆ παραπλανήθηκε ἀπό τήν φαινομενικά ὀρθόδοξη ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς· γι' αὐτό σύντομα κατεδίκασε τόν εὐτυχανισμό ἀπό τόν τόπο τῆς ἐξορίας του. Ἡ σωτηριολογία τοῦ Διοσκόρου δέν ἔχει καμμία σχέσι μέ τήν σωτηριολογία τῶν ἀρχαίων δοκητῶν. Στήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ὁ Διόσκορος δέν ἀρνήθηκε τόν δυοφυσισισμό τῶν Διαλλαγῶν, πού περιγράφεται μέ τήν ἔκφρασι ἐκ δύο φύσεων, ἀλλά τήν νεστοριανή διαίρεσι τῶν φύσεων, πού κατ' αὐτόν εἰσάγει ὁ Ὅρος τῆς Χαλκηδόνος μέ τήν ἔκφρασι ἐν δύο φύσεσι. Ὁ

Διόσκορος απέρριψε τόν Τόμο τοῦ Λέοντος Ρώμης, ἐπειδή θεωρεῖ ὅτι εἰσάγει ἐν Χριστῷ δύο ἐνεργητικά κέντρα, τοῦτέστι τόν νεστοριανισμό. Ὅπως φαίνεται ἀπό τίς ἐπιστολές ἐκ τῆς ἐξορίας του, δέν ἀρνεῖται τήν ὁμοουσιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ πρός τήν ἰδική μας φύσι. Ἡ καταδίκη τοῦ Διοσκόρου ἔγινε τελικῶς γιά τήν ἀπειθείά του στήν πρόσκλησι τῆς Συνόδου καί ὄχι γιά δογματικούς λόγους.

Ἡ κριτική μας, βασισμένη στά Πρακτικά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί στίς περί Διοσκόρου ἀπόψεις τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ διατριβή κατέληξε νά ἀναγνωρίσῃ ὡς ὀρθόδοξη τήν Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου, ἐπειδή ἐρμήνευσε ἐσφαλμένως κείμενα καί γεγονότα καί ἐπομένως προέβη στίς ἀνωτέρω λανθασμένες ιστορικοδογματικές παραδοχές. Ἀναιρώντας μία πρός μία τίς παραδοχές αὐτές ἡ κριτική μας ἀποδεικνύει ὅτι: ὁ Διόσκορος σαφῶς ὑπεστήριξε τόν Εὐτυχῆ γιά δογματικούς λόγους, καθῶς καί οἱ δύο ἤρνούντο τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἡ δῆθεν παραπλάνησις τοῦ Διοσκόρου ἀπό τήν δῆθεν ὀρθόδοξη ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική εἶναι σόφισμα τῶν αντιχαλκηδονίων καί δέν τεκμηριώνεται ἀπό τά κείμενα, ὅταν αὐτά διαβάζονται μέ ὀρθόδοξες προϋποθέσεις. Ἡ σωτηριολογία τοῦ Διοσκόρου δέν ταυτίζεται μέ ἐκείνην τῶν ἀρχαίων δοκητῶν, ἀλλά πάντως στοιχεῖ σέ νέα μορφή δοκητισμοῦ, τήν ὁποία συνεπάγεται ὁ διοσκορείος μονοφυσιτισμός. Ἡ ἔκφρασις ἐκ δύο φύσεων δέν ἐπαρκεῖ νά στηρίξῃ ἓνα ἀνεπίδεκτο παρερμηνείας ὀρθόδοξο δυοφυσιτισμό, ἐάν ταυτοχρόνως δέν ὁμολογῆται ὁ Χριστός καί ἐν δύο φύσεσι. Ὁ Τόμος τοῦ ἁγίου Λέοντος ἀποδεδειγμένως δέν εἰσάγει δύο αὐτόνομα ἐνεργητικά κέντρα ἀλλά δύο πηγαίως καί αὐτεξουσίως ἐνεργητικές φύσεις. Ὅσον ἀφορᾷ τήν κατηγορία τῶν Ὀρθόδοξων θεολόγων τοῦ 6^{ου} αἰῶνος κατὰ τοῦ Διοσκόρου, ὅτι τά ἀποσπάσματα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Διοσκόρου ἐκ τῆς ἐξορίας φανερώνουν ἄρνησι τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ Χριστοῦ πρός τοὺς ἀνθρώπους, ἡ κριτική μας ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ὀρθή. Ὁ Διόσκορος, ἐπομένως, καθηρέθη κατ' ἀρχήν γιά τό κανονικό παράπτωμα τῆς ἀπειθείας, ἀλλά ἡ ἀπειθεία του εἶχε δογματικά κίνητρα (τόν μονοφυσιτισμό), ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων δέν ἀποδέχθηκε τόν Ὅρο τῆς Συνόδου καί γι' αὐτό ἐκφωνήθηκε καί τό ἐναντίον του ἀνάθεμα ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Β'. Ἡ διδακτορική διατριβή τοῦ κ. Ἰωάννου Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ Ὅρος τῆς Χαλκηδόνας*, Θεσσαλονίκη 2002, ἐπιχειρεῖ νά ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Χριστολογία τοῦ ἐν λόγω αἰρεσιάρχου εἶναι σαφῶς κυρίλλειος καί ἐπομένως ὀρθόδοξος.

Ἡ κριτική μας βασίζεται στήν πλούσια ἀντισεβηριανή καί ἐρμηνευτική τῆς Κυρίλλειου Χριστολογίας γραμματεία τῶν ἁγίων Πατέρων Ἀναστασίου τοῦ Συναΐτου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί Φωτίου τοῦ Μεγάλου. Φανερώνει ὅτι ἡ διαφοροποιήσις τῶν δύο Χριστολογιῶν εἶναι οὐσιαστική καί ἐντοπίζεται στήν ἀπόρριψις ἐκ μέρους τοῦ Σεβήρου δύο ἐνυποστάτων, ὅπως θά λέγαμε σήμερα, φύσεων στόν ἕνα Χριστό. Ἡ ἀπόρριψις αὐτή εἶναι θέσις ἀπολύτως ἀντικυρίλλειος.

Ὁ Σεβήρος ἀπορρίπτει τυπικά τίς προγενέστερες καί σύγχρονές του αἰρέσεις (δοκητισμό, ἀπολιναρισμό, νεστοριανισμό, εὐτυχιανισμό-ἀφθαρτοδοκητισμό), ἀλλά δέν ἀκολουθεῖ τήν κυρίλλειο διδασκαλία ὅσον ἀφορᾷ τήν πραγματική ὁμολογία δύο ἐνυποστάτων φύσεων ἐν Χριστῷ. Ἡ αἰτία τῆς διαφοροποιήσεως τοῦ Σεβήρου ἀπό τήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἶναι ἡ αὐθαίρετη ἐπιλογή τῶν φιλοσοφικῶν του προϋποθέσεων. Ὁ λόγος τῆς ἀποδοχῆς καί ἐφαρμογῆς τῶν προϋποθέσεων αὐτῶν εἶναι ἡ στήριξις τοῦ διοσκορείου μονοφυσιτισμοῦ. Οἱ ἐσφαλμένες φιλοσοφικές παραδοχές τοῦ Σεβήρου εἶναι: ἡ ταύτισις φύσεως καί ὑποστάσεως ἐπί τῆς Χριστολογίας ὡς δῆθεν ἀλεξανδρινή παράδοσις, ἡ διάκρισις τῶν ὑποστάσεων σέ ἰδιοσύστατες καί ἐξηγητημένες καί ἡ παρερμηνεία τοῦ ἀξιώματος ὅτι δέν ὑπάρχει φύσις ἀνυπόστατος. Οἱ παραδοχές αὐτές εἶναι λογικῶς, ὄντολογικῶς καί θεολογικῶς ἀπαράδεκτες. Βάσει τῶν παραδοχῶν αὐτῶν ὁ Σεβήρος ἀπέρριψε τήν καππαδοκική ὀρολογία ὡς ἀκατάλληλη γιά τήν διατύπωσι τοῦ ὀρθοδόξου χριστολογικοῦ φρονήματος, παρότι τό δογματικό περιεχόμενο τῆς καππαδοκικῆς ὀρολογίας εἶναι ἡ ἐνιαία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ διδακτορική διατριβή ἐνσυνειδήτως διερεύνησε τήν σεβηριανή Χριστολογία βάσει τῶν προϋποθέσεων τοῦ Σεβήρου, χάριν δῆθεν ἀκαδημαϊκῆς ἀντικειμενικότητος καί ἀμεροληψίας, παραβλέποντας τό γεγονός ὅτι ὅλες οἱ αἰρέσεις διερευνώμενες βάσει τῶν ἰδικῶν τους προϋποθέσεων δικαιώνονται ἀπό τοῦς ὀπαδοῦς των ὡς ὀρθόδοξες

(π.χ. Filioque). Ἡ κριτική μας ἐπισημαίνει ὅτι τό κριτήριο ἐλέγχου τῆς ὀρθοδοξίας ἢ μή μιᾶς διδασκαλίας μπορεῖ νά εἶναι μόνον οἱ ὀρθόδοξες προϋποθέσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τό εἶδος τῆς ἐνώσεως τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῷ, ἡ διατριβή δικαιολογεῖ ὡς ὀρθόδοξη τήν σεβηριανή ἔννοια τῆς συνθέσεως τῶν ἐνωθέντων, ἐπειδή τάχα διατηρεῖ ἀσύγχυτα τά ἐνωθέντα ἐν τῇ ἐνώσει. Ἡ κριτική μας ἀποδεικνύει ὅτι ἡ σεβηριανή ἔνωσις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἀποτελεῖ μία σύνθετη φύσι, στήν ὁποία τά ἐνωθέντα δέν κατανοοῦνται ὡς οἱ ἐνυπόστατες φύσεις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ περιεκτικές τῶν ἀντιστοιχῶν ὑποστάσεων. Ἀναλόγως τοῦ ἀποδέκτου ἡ σεβηριανή ἐρμηνεία τῶν ἐνωθέντων διαφοροποιεῖται. Πρός τοῦς Ὀρθοδόξους ὁ Σεβήρος, ταυτίζων φύσιν καί ὑπόστασιν, προβάλλει τήν ἐρμηνεία ὅτι τά ἐνωθέντα εἶναι ὑποστάσεις: ἡ ἰδιοσύστατος ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἡ ἐξηρητημένη ὑπόστασις τοῦ ἀνθρωπίνου προσλήμματος. Πρός τοῦς εὐτυχιανιστάς ἐπικριτάς του, ταυτίζων οὐσίαν καί οὐσιώδη *ιδιώματα*, ἐρμηνεύει τά ἐνωθέντα ὡς θεῖες καί ἀνθρώπινες ιδιότητες ἐκφερόμενες ὑπό τό ὄνομα τῆς οὐσίας. Κοινός παρονομαστής καί τῶν δύο ἐρμηνειῶν εἶναι ἡ ἄρνησις τῆς ἀνθρωπότητος ὡς μιᾶς δευτέρας ἐνυποστάτου φύσεως ἐν Χριστῷ.

Ἡ διατριβή ὑποστηρίζει ὅτι ὁ δυοφυσιτισμός τοῦ Σεβήρου εἶναι κυρίλλειος. Ἡ κριτική ὁμως ἀποδεικνύει ὅτι ὁ σεβηριανός δυοφυσιτισμός διαφοροποιεῖται ριζικά ἀπό τόν κυρίλλειο. Ὁ πρῶτος εἶναι ἀνυπόστατος, ἀναπεπλασμένος στήν φαντασία, καθῶς ὁ Σεβήρος ἀναπλάσσει διά ψιλῆς ἐπινοίας δύο φανταστικές ἰδιοὑπόστατες φύσεις ὁ κυρίλλειος εἶναι πραγματικός, καθῶς ὁ ἅγιος Κύριλλος δι' ἀληθοῦς ἐπινοίας διασκοπεῖ ἕνα πρὸς ἕνα τά ἡνωμένα ὡς ἐνυπόστατες φύσεις χωρίς νά τά διαιρῆ σέ ἰδιοὑπόστατες φανταστικές ὀντότητες.

Ἡ διατριβή παρουσιάζει τήν κυρίλλειο καί τήν σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ἐκ δύο φύσεων εἰς Χριστός δογματικῶς ταυτόσημες, στήν προοπτική νά θεμελιώσῃ τήν ταυτόχρονη ὀρθοδοξία τῆς σεβηριανῆς καί τῆς Ὀρθοδόξου Χριστολογίας. Ἡ κριτική ἐπισημαίνει ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ταύτισις τῶν ἐννοιῶν, καθῶς ὁ Σεβήρος ἀντιλαμβάνεται τήν ἔκφρασι ὑπό τήν ἔννοια τῶν δύο φανταστικῶν ἰδιοὑποστάτων φύσεων πού συντρέχουν πρὸς ἐνότητα στήν μία σύνθετη φύσι-

ὑπόστασι τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἐνῶ ἡ Ὁρθόδοξος Χριστολογία ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔκφρασι μὲ τὴν κυρίλλειο ἔννοια τῶν δύο ἐνυποστάτων φύσεων πού ἐνώνονται σέ μία σύνθετη ὑπόστασι.

Ὁ μονοενεργητισμός καί μονοθελητισμός τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, πού διατυπώνονται μὲ τίς ἐκφράσεις *μία σύνθετος ἐνέργεια καί ἓν σύνθετον θέλημα*, στήν διατριβή παρουσιάζονται ὡς ἔννοιες δογματικῶς ταυτόσημες πρὸς τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ περὶ δύο ἐν Χριστῶ ἐνεργειῶν καί θελημάτων. Ἡ κριτικὴ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός εἶναι ἀβάσιμος, καθὼς ὁ Σεβῆρος παραδέχεται μία ἐνιαία ἐνεργητικὴ καί θελητικὴ κίνησι τῆς συνθέτου φύσεως-ὑποστάσεως τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου πού παράγει θεῖα καί ἀνθρώπινα ἐνεργήματα, ἐνῶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐρμηνεύοντες ὀρθοδόξως τὸν ἅγιο Κύριλλο παραδέχονται δύο πηγαῖες φυσικὲς ἐνεργητικὲς (καί θελητικὲς) κινήσεις ἀνάλογες τῶν δύο φύσεων, κατὰ τίς ὁποῖες ὁ εἶς καί ὁ αὐτός σεσαρκωμένος Θεός Λόγος ἐνεργεῖ τὰ θεῖα ἢ τὰ ἀνθρώπινα. Συναφῶς ἡ κριτικὴ ἐπικρίνει τὴν πρόθεσι τῆς διατριβῆς νά ἀποσυνδέσῃ τὸν μονοθελητισμό τοῦ 7^{ου} αἰῶνος ἀπὸ τὸν μονοθελητισμό τοῦ Σεβήρου, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Ὅρος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν ἐπιτρέπει τὴν ἀποσύνδεσι.

Ἡ διατριβὴ ἐπικρίνει βεβαίως τὸν σεβηριανό ἀντιχαλκηδονισμό. Σφάλλει ὅμως κατὰ τό ὅτι τὸν ἐκλαμβάνει ὡς ἀποτέλεσμα θεολογικῆς μονομέρειας, καθὼς θεωρεῖ ὅτι ἡ σεβηριανὴ Χριστολογία καθεαυτὴν μὲν εἶναι ὀρθόδοξος ἀλλὰ δέν διατυπώνεται μὲ τὴν οἰκουμενικά ἀποδεκτὴ καππαδοκικὴ ὀρολογία πού χρησιμοποίησε ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος. Συνάγει ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἡ καταδίκη τοῦ Σεβήρου ἀπὸ τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἔγινε γιὰ τὸν πεισματικὸ ἀντιχαλκηδονισμό του καί τὴν δημιουργία τοῦ σχίσματος τοῦ 6^{ου} αἰῶνος. Ἡ κριτικὴ μας ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἀντιχαλκηδονισμός τοῦ Σεβήρου εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μονοφυσικτικῆς του Χριστολογίας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας θεωροῦσε τὴν Χριστολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος νεστοριανή. Ἡ συστηματικὴ ἀναίρεσις τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς διατριβῆς καταλήγει στήν θέσι τῆς κριτικῆς μας, ὅτι ἡ ἐπανειλημμένη συνοδικὴ καταδίκη τοῦ αἰρεσιάρχου Σεβήρου ἔγινε γιὰ τὸν λόγο ὅτι ὑπῆρξε ὁ ἕξαρχος

είσηγητής τῆς αίρετικῆς διδασκαλίας τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ.

Γενικές ἐπισημάνσεις, πού ἀφοροῦν τήν γενικώτερη στάσι τῶν Ὁρθοδόξων ἔναντι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί τόν συναφή ἐνδοορθόδοξο διάλογο, καταχωρίζονται στό κεφάλαιο μέ τόν ὁμώνυμο τίτλο μετά τό τέλος τῆς κριτικῆς.

Συμπερασματικῶς ὀφείλει νά λεχθῆ ὅτι οἱ συντάκται τῶν διατριβῶν, στήν προοπτική τους νά διευκολύνουν τήν ἔνωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, εἰσάγουν ἕνα ἀνεπίτρεπτο θεολογικό σχετικισμό πού ἀφ' ἑνός θά ἀποβῆ ἐπί ζημία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καί Θεολογίας καί ἀφ' ἑτέρου θά ἀφήσῃ ἀτελέσφορο τήν τυχόν καλή διάθεσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων (1964-1971, 1971, 1979, 1985-1993) τυπικά ὀλοκληρώθηκε μέ τήν δημοσίευσί τῶν Α΄ καί Β΄ Κοινῶν Δηλώσεων (1989, 1990), μέ τίς ὁποῖες διακηρύσσεται ὅτι ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι οὐσιαστικά ὀρθόδοξη, παρά τήν λεκτική διαφοροποίησί της ἀπό ἐκείνη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐπί τῆ βάσει αὐτῆς τῆς παραδοχῆς ἔχει προταθῆ ἡ δυνατότης νά ἀρθοῦν τά ἀναθέματα, πού οἱ ἅγιες Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἐξεφώνησαν κατά τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων, ἐφ' ὅσον μπορεῖ νά ἀποδειχθῆ ὅτι οἱ συγκεκριμένοι αἵρεσιάρχαι ἔχουν καταδικασθῆ ὄχι ἐπί αἵρέσει ἀλλά ἐπειδή προεκάλεσαν τό ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα στήν Ἐκκλησία (δηλαδή γιά κανονικούς λόγους).

Ἡ ἄποψις αὐτή, ἀποτέλεσμα τῶν θεολογικῶν διεργασιῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, δέν μπορεῖ νά κατανοηθῆ ἀπό Ὁρθόδοξο πλευράς, δεδομένου ὅτι ὁ σεβηριανός μονοφυσιτισμός στήν διάρκεια δεκαπέντε αἰῶνων ἔχει ἀποτελέσει πολλές φορές θέμα θεολογικῶν συζητήσεων: ἐπί Ἰουστινιανοῦ, ἐπί Ἡρακλείου, ἐπί Μεγάλου Φωτίου, ἐπί Μανουήλ Κομνηνοῦ. Εἶναι περισσότερο ἀπό προφανές, βάσει τῶν πηγῶν, ὅτι ὁ σεβηριανός μονοφυσιτισμός συζητήθηκε ὄλες αὐτές τίς ἐποχές ὡς δογματικό ζήτημα καί ὄχι ὡς κανονικό. Κατά τόν ἅγιο μάλιστα Μάξιμο τόν Ὁμολογητή συνιστᾷ ἀνατροπή τῆς Τριαδολογικῆς καί τῆς Χριστολογικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας¹.

Οἱ ὑπέρμαχοι τῆς δῆθεν ὀρθοδοξίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσι-αρχῶν καί τοῦ δυνατοῦ τῆς ἄρσεως τῶν ἐναντίον τους ἀναθεμάτων στηρίχθηκαν «σέ εἰδικές εἰσηγήσεις καί μελέτες πού ἀξιοποίησαν τήν σχετική βιβλιογραφία», οἱ ὁποῖες εὐρίσκονται κατατεθειμένες στόν σχετικό φάκελο τῶν ἀρμοδίων Συνοδικῶν ἐπιτροπῶν².

1. «Ὁμοῦ τῆς τε θεολογίας καί τῆς οἰκονομίας, ὁ Σεβήρου βασανιζόμενος καταγωνίζεται λόγους» (PG 91, 52A).

2. Ἀπάντησι τοῦ Προέδρου τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες, Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, σέ γράμμα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους σχετικό μέ τόν ὡς ἄνω διάλογο, περιοδ. Ἐπίσκεψις, 521/31.8.1995, σελ. 10 καί 14-15.

Στήν δημοσιοποιημένη τελικώς πρότασι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπήντησαν ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά πρόσωπα καί ἔγκριτοι Ὀρθόδοξοι θεολόγοι³. Συμβολή στόν θεολογικό ἔλεγχο τῆς ἐν λόγω προτάσεως ὑπῆρξαν καί τά κείμενα πού ἐγράφησαν ἀπό τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί ἀπό ἄλλους ἀγιορείτας πατέρας⁴. Ἡ κεντρική θέσις τῶν ἀγιορειτικῶν κειμένων εἶναι ὅτι οἱ αίρεσιάρχει Διόσκορος καί Σεβήρος εἶναι κατά κυριολεξίαν αίρετικοί, δηλαδή ἡ Χριστολογία τους εἶναι αίρετική, καί ἐπομένως εἶναι ἀδύνατον οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἐνωθοῦν μέ τήν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία μας χωρίς προηγουμένως νά ἀπαρνηθοῦν τό σεβηριανό μονοφυσιτικό τους φρόνημα καί νά καταδικάσουν τούς ἀνωτέρω αίρεσιάρχεις.

Ἐν τῷ μεταξύ κατά τό ἔτος 2002 ὑποστηρίχθηκαν στό Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. δύο θεολογικές διατριβές, πού στοιχοῦν στήν γνωστή θέσι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ὅτι οἱ αίρεσιάρχει Διόσκορος καί Σεβήρος ἔχουν ὀρθόδοξη Χριστολογία. Ἡ

3. Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος (1992), ὁ Σεβ. Γέρων Ἐφέσου Χρυσόστομος (1991), ὁ Σεβ. Κυρηναίος Παῦλος (1998), ἡ ἐπί τῶν Δογματικῶν συνοδικῆ Ἐπιτροπῆ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994), οἱ καθηγηταί Ν. Μητσόπουλος (1994) καί π. Θεόδωρος Ζήσης (1994), ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ» (σειρά ἄρθρων πού ἐπανεξεδόθησαν τό 1995 σέ ἐνιαῖο τόμο), ὁ θεολόγος Στ. Μπζοβίτης (1999), καί τελευταία (χάριν ἐνημερώσεως παραθέτουμε καί τούς τίτλους τῶν ἔργων) ὁ καθηγητής Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, Λευκωσία 2000 καί ὁ Jean-Claude Larchet, Τό Χριστολογικό πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν μή χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα (γαλλιστί), περιοδ. *Le Messager Orthodoxe*, 134 (2000).

4. Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἤσκησε κριτική στόν Διάλογο μεταξύ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί Ἀντιχαλκηδονίων μέ τρία κείμενα. Τά δύο πρῶτα, ἤτοι ἡ *Εἰσήγησις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱεράς Κοινότητος Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων* (1 Φεβρουαρίου 1994) καί *Ἐπίσημη ἀπάντησις τῆς Ἱεράς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περί τοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων* (14/27 Μαΐου 1995), περιελήφθησαν στόν τόμο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, τόν ὅποιον ἐξέδωσε ἡ Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου τό 1995. Τό τρίτο κείμενο ἐξέδωσε ἡ ἴδια ἡ Ἱερά Κοινότης σέ αὐτοτελῆ τόμο μέ τίτλο *Παρατηρήσεις περί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Ἁγίου Ὁρος 1996. Παράλλῃλως ἀγιορεῖται πατέρες ἔγραψαν κείμενα ἀντιμονοφυσιτικοῦ περιεχομένου, τά ὅποια συμπεριελήφθησαν στόν ἀνωτέρω τόμο τῆς Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου. Νεώτερα σχετικά ἀγιορειτικά ἄρθρα ἔχουν ἔκτοτε δημοσιευθῆ στόν ἐκκλησιαστικό τύπο.

ἐκπόνησις τῶν διατριβῶν προφανῶς ἀποβλέπει στήν ἐνίσχυσι τῶν θεολογικῶν ἀπόψεων τοῦ περατωθέντος Θεολογικοῦ Διαλόγου καί στήν προώθησι τῆς μεθόδου ἐνώσεως πού αὐτός ἐπρότεινε, δηλαδή τήν ἀναγνώρισι ἐκ μέρους τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς ὀρθοδόξου τῆς ἀντιχαλκηδονίου πλευρᾶς καί τήν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἰρεσιάρχων ἐπί τῇ παραδοχῇ ὅτι κατεδικάσθησαν ἀπό τίς ἅγιες Οἰκουμενικές Συνόδους γιά κανονικά παραπτώματα καί ὄχι γιά αἰρετική διδασκαλία.

Ἔχουμε τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ Ἐκκλησία δι' ἐγκρίτων θεολόγων καί συνοδικῶς θά δώσῃ τήν ὀριστική ἀπάντησι σ' αὐτό τό σοφιστικό πρόβλημα, πού διατηροῦν στήν ἐπικαιρότητα οἱ ὑπέρμαχοι τῶν πορισμάτων τοῦ Διαλόγου. Ἐμεῖς προσφέρουμε στήν Ἐκκλησία τήν παροῦσα ἐργασία μας ἐπαναλαμβάνοντες τούς εἰσαγωγικούς στίχους ἀπό τήν ἐπιστολή τῶν ἀοιδίμων ὁμολογητῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων, τῶν διαμαρτυρηθέντων γιά τήν ψευδένωσι τῆς Λυών: «Ἡμεῖς, οἱ ταπεινοί καί ἀμαθεῖς γέροντες τοῦ Ἁγίου Ὄρους ποτέ μέν ἔποικοι, οἱ μηδέν ἄλλο διά ζωῆς πάσης ἐμμελετήσαντες ἤ τό σιωπᾶν καί ἐγγωνιάζειν καί περικρύπτεσθαι ... ἀρτίως δέ, διά τό κοσμικόν ναυάγιον τοῦτο τό μέγα καί τό κινδυνεύειν προδήλως ἀποκοπῆναι Χριστοῦ ... λόγους εἰπεῖν ἔχομεν καθ' ὑπόμνησιν πρός τήν μεγάλην ἀγιωσύνην ὑμῶν, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν – πῶς γάρ, οἱ τούτων πενόμενοι;– “οὐδ' ὅτι ἱκανοί ἐσμέν λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἱκανότης ἡμῶν πᾶσα ἐκ τοῦ Θεοῦ”, ὡς ἂν ὦμεν ἀλλήλοις τό ἐκάστου συμφέρον ἑαυτῶν ποιούμενοι ἕκαστοι ἐν παροξυσμῶ τε ἀγάπης καί καλῶν ἔργων. Καί γοῦν ἰλάσκοισθε ἡμῖν, τοῖς ἀσθενέσι γέρουσιν, ἐκεῖνά γε ἀναφέρουσιν ἄπερ μᾶλλον ἡμῶν οἶδατε»⁵.

5. V. Laurent et J. Darrouzès, *Dossier Grec de l'union de Lyon (1273-1277)*, Paris 1976, σελ. 405.

Α΄.
Η ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

*«Διόσκορον ἢ σύνοδος,
τό ἐκ δύο μέν φύσεων δεχόμενον,
τό δύο δέ οὐκ ἀνεχόμενον δέξασθαι,
ὡς τά τοῦ Εὐτυχοῦς νοσοῦντα διώσατο»
(Ἅγιος Φώτιος Κων/πόλεως)*

Εἰσαγωγή

Ἡ διδακτορική διατριβή τοῦ κ. Ἡλία Κεσμίρη¹, πού κατατέθηκε στό Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. τόν Ἀπρίλιο τοῦ 2002, διερευνᾷ τήν Χριστολογία καί τήν ἐκκλησιαστική πολιτική τοῦ Διοσκόρου. Συμπεραίνει ὅτι ἡ Χριστολογία του εἶναι ὀρθόδοξη, αὐθεντικά ἐπομένη τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί κατ' οὐδένα τρόπο εὐτυχιανική. Ἡ ἐπιχειρηματολογία της δομεῖται ὡς ἑξῆς:

Ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος τοῦ 448 κατεδίκασε τόν Εὐτυχή γιά τά δοκητικά του φρονήματα², ἀλλά ἡ Ληστρική σύνοδος τοῦ 449 ἀνεθεώρησε αὐτή τήν καταδίκη βάσει ὀρθοδόξου ὁμολογίας πίστεως ἐκ μέρους τοῦ Εὐτυχοῦς³. Ὁ Διόσκορος ὑπεστήριξε τόν Εὐτυχή ὄχι γιά τά φρονήματά του, ἀλλά ἐπειδὴ τό ἀπαιτοῦσε ἡ ἐκκλησιαστική του πολιτική, ἡ ὁποία συνίστατο ἀφ' ἑνός στήν διατήρησι τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας σέ θέσι ὑπεροχῆς ἔναντι τοῦ θρόνου τῆς Κων/πόλεως⁴ καί ἀφ' ἑτέρου στήν ὀριστική ἐξαφάνισι τῆς νεστοριανῆς αἰρέσεως⁵. Τό γεγονός ὅτι, παρά τήν ὑποστήριξί του πρός τόν Εὐτυχή στήν Ληστρι-

1. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *Ἡ Χριστολογία καί ἡ ἐκκλησιαστική πολιτική τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας* (ἀνέκδοτη διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2000.

2. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 22-26.

3. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 27-29 καί 58-68.

4. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 30-36.

5. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 41-57.

κή, ὁ Διόσκορος καταδικάζει τόν εὐτυχιανισμό ἀμέσως μετά τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ἀπό τόν τόπο τῆς ἐξορίας του, σημαίνει ὅτι στήν Ληστρική παραπλανήθηκε ἀπό τόν Εὐτυχή⁶ καί δέν τόν ὑποστήριξε ἐκ πεποιθήσεως ὡς αἰρετικό⁷. Ἡ σωτηριολογία τοῦ Διοσκόρου θεμελιούται σέ μία ὀρθόδοξη ἀλεξανδρινή (κυρίλλειο) Χριστολογία, πού δέν ἔχει καμμία σχέσι μέ τήν Χριστολογία τῶν ἀρχαίων δοκητῶν καί τῶν εὐτυχιανιστῶν⁸. Στήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ὁ Διόσκορος δέν ἀρνήθηκε τόν δυοφυσιτισμό τῶν Διαλλαγῶν⁹, ἡ Χριστολογία του περιέχει ἓνα ἐπαρκῆ δυοφυσιτισμό, πού στηρίζεται μόνο στήν ἔκφρασι «ἐκ δύο φύσεων» καί πού ἐκφράζει τήν πραγματικότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως χωρίς νά εἰσάγη διαίρεσί τους, ὅπως κατ' αὐτόν εἰσῆγε ἡ ἔκφρασις «ἐν δύο φύσεσι» τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος¹⁰. Ὁ Τόμος τοῦ Λέοντος Ρώμης ἀπερρίφθη ἀπό τόν Διόσκορο, ἐπειδή ὀρίζει δύο ἐνεργητικά κέντρα ἐν Χριστῷ καί ἀποτελεῖ ἐπαναδιατύπωσι τοῦ νεστοριανισμοῦ· παρά ταῦτα ὅμως ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου συμφωνεῖ μέ τό βαθύτερο περιεχόμενο τοῦ Τόμου πού εἶναι ὁ δυοφυσιτισμός¹¹. Ἡ καταδίκη τοῦ Διοσκόρου ἀπό τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος δέν ἔγινε γιά δογματικούς λόγους. Ἡ ἀπόρριψις ὅμως τοῦ Ὁρου τῆς ἀπό τόν Διόσκορο δέν εὐρίσκει θεολογικό ἔρεισμα, ἐφ' ὅσον ὁ Ὁρος ἔχει ἐμφανῶς κυρίλλειο χαρακτήρα¹². Οἱ κατηγορίες τῶν μεταχαλκηδόνιων θεολόγων κατὰ τοῦ Διοσκόρου, ὅτι ἀρνεῖται τήν ὁμοουσιότητα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, δέν εὐσταθοῦν. Οἱ ἐπιστολές τοῦ Διοσκόρου ἀπό τήν ἐξορία ἀποδεικνύουν ὅτι τήν ὁμολογεῖ, τά δέ ἀποσπάσματα πού χρησιμοποιοῦν οἱ μεταχαλκηδόνιοι θεολόγοι ἐναντίον του (ἂν εἶναι γνήσια τοῦ Διοσκόρου) ἔχουν ἀντινεστοριανικό καί μόνον νόημα¹³.

Ὅπως γίνεται ἀντιληπτό, τό συμπέρασμα τῆς διατριβῆς εἶναι ἀντίθετο πρὸς τήν διαχρονική παράδοσι τῶν Ἁγίων Πατέρων. Οἱ ἅγιοι

6. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 69-84.

7. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 85-94.

8. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 95-111.

9. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 121 καί γενικώτερα σελ. 112-121.

10. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 122-138.

11. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 139-149.

12. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 150-160.

13. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 161-188.

Πατέρες Ἀναστάσιος Σιναΐτης, Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Φώτιος Κων/λεως καί Γρηγόριος ὁ Παλαμαῆς καταδικάζουν ἀναφανδόν τόν Διόσκορο. Τόν ὀνομάζουν αίρεσιάρχη καί τόν μονοφυσιτισμό του ἄθεη καί παμμιαρά αίρεσι, τόν ἀναθεματίζουν ὡς Εὐτυχέως ὑπερασπιστή καί συνήγορο καί τῆς ἀθέου συγχύσεως πρόβολου, κ.λπ. Ὁ καθηγητής Δημήτριος Τσελεγγίδης σέ ἄρθρο του, πού προσφάτως δημοσίευσε ἐξ ἀφορμῆς τῆς συγκεκριμένης διατριβῆς, συνοφίζει τήν περί Διοσκόρου συνοδική καί πατερική παράδοσι¹⁴.

Ἡ διατριβή καταλήγει στήν συναγωγή τοῦ ἀνωτέρω συμπεράσματος, ἐπειδή γιά λόγους δῆθεν ἐπιστημονικῆς ἀμεροληψίας ἀποφεύγει νά ἐνσωματώσῃ στήν προβληματική της τίς ἀπόψεις τῶν μεγάλων αὐτῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες συνιστοῦν καί τήν περί τῆς Χριστολογίας καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς τοῦ Διοσκόρου ἐνιαία συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας (Οἰκουμενικές Σύνοδοι, μεταγενέστεροι τῆς Δ' Συνόδου Πατέρες). Ἡ παράκαμψίς τους πάντως συνιστᾶ βασικό μεθοδολογικό σφάλμα, πού κάνει τήν διατριβή ἀνεπαρκῆ νά ὑπηρετήσῃ «ταπεινά τήν προσπάθεια πού καταβάλλεται γιά προσέγγιση μεταξύ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καί τῶν μὴ Χαλκηδονίων ἀνατολικῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν»¹⁵. Γιά τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐνότητος δέν μπορεῖ νά θεμελιωθῇ ἔξω ἀπό τίς δογματικές βάσεις πού διαχρονικά δέχονται καί βεβαιώνουν οἱ ἅγιοι Πατέρες καί αἱ Σύνοδοι τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι: α) ὁ Διόσκορος δέν ἀκολούθησε τήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἀλλά διαφοροποιούμενος ἀπό αὐτήν ἔθεσε τά θεμέλια μιᾶς νέας αίρέσεως, τοῦ διοσκορείου καί σεβηριανοῦ κατόπιν μονοφυσιτισμοῦ, καί β) ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος καθώρισε ἀδιαμφισβήτητα ὅρια μεταξύ τῆς Ὁρθόδοξου Χριστολογίας καί τοῦ διοσκορείου μονοφυσιτισμοῦ, ἔτσι ὥστε ἡ ἰσοπεδωτικῆ θεωρήσις ἀμφοτέρων τῶν Χριστολογιῶν ὡς ὀρθόδοξων νά ἀποκαλύπτεται ἀπό τά ἴδια τά Πρακτικά τῆς Συνόδου καί νά ἐλέγχεται ἐπισφαλῆς καί συγκρητιστική.

Θεωροῦμε ὅτι ἡ διατριβή ὠδηγήθηκε στήν συναγωγή τοῦ ἐσφαλμένου συμπεράσματός της, ἐπειδή ἐρμήνευσε ἐσφαλμένως κείμενα

14. Δημ. Τσελεγγίδης, *Ἐπιστημονική κριτική μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. Γρηγόριος Παλαμαῆς, Θεσ/νίκη, τεύχ. 792, (2002), σελ. 308-316.

15. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, Πρόλογος.

καί γεγονότα καί ἐπομένως προέβη σέ ἐσφαλμένες ἱστορικοδογματικές παραδοχές, καθὼς ἡ ἐρμηνεία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τίς θεολογικές προϋποθέσεις καί προθέσεις τοῦ ἐρμηνεύοντος. Ἡ μεταγενεστέρα πατερική ἐρμηνευτική εἶναι καθ' ἡμᾶς ἡ ἀσφαλῆς μέθοδος προσεγγίσεως τῶν κειμένων καί τῶν γεγονότων. Ἐάν ὁ κ. Κεσμίρης δέν τήν εἶχε παραθεωρήσει, πιστεύουμε ὅτι δέν θά ὠδηγεῖτο στά συγκεκριμένα ἐσφαλμένα συμπεράσματα. Ὅπως εὖστοχα παρατηρεῖ ὁ ἱερός Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος: «*Ἀμήχανον ἄλλως τήν ἀλήθειαν γνῶναι ἢ θεολογίας ἄπτεσθαι, μὴ τοῖς ἀγίοις ἐπόμενον*».

Τά ἱστορικά γεγονότα πού δικαίωνουν τήν πατερική παράδοσι εἶναι πολλά. Προβαίνουμε στήν ἔκθεσι ἐκείνων πού θά βοηθήσουν στήν ἀνίχνευσι τῶν σφαλμάτων τῆς ἐν λόγω διατριβῆς:

α) Ἡ ἐκδίκασις τοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Χαλκηδόνα.

Βασική θέσις τῆς διατριβῆς εἶναι ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ Διόσκορος δέν εἶναι εὐτυχιανιστής, εἶναι ὀρθόδοξος. Πρὶν ἀπὸ κάθε ἀπάντησι στήν ἐν λόγω θέσι, ἐπιβάλλεται ἐκ μέρους μας μία διευκρίνησις. Ὁ εὐτυχιανισμός καί ὁ μονοφυσιτισμός τοῦ Διοσκόρου (καί στήν συνέχεια τοῦ Σεβήρου) στήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι ταυτόσημες αἱρέσεις. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στό ἔργο του *Περὶ Αἱρέσεων* περιλαμβάνει χωριστά τήν αἵρεσι τῶν Εὐτυχιανιστῶν (κεφ. πβ') ἀπὸ τήν αἵρεσι τῶν Αἰγυπτίων ἢ Σχηματικῶν (κεφ. πγ'). Παρά ταῦτα καί οἱ δύο εἶναι αἱρέσεις πού διαφοροποιοῦνται ἀπὸ τήν Χριστολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσοι ἀντιχαλκηδόνιοι καταδικάζουν τόν εὐτυχιανισμό δέν εἶναι βεβαίως Ὀρθόδοξοι. Ὅπως οἱ μετριοπαθέστεροι ἀρειανοί δέν ἦσαν Ὀρθόδοξοι, ἀλλά ἐσχημάτιζαν τήν μεγάλη ομάδα τῶν αἰρετικῶν ὁμοιουσιανῶν¹⁶, ἔτσι καί στήν περίπτωσι τοῦ μονοφυσιτι-

16. Βλ. Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, στόν παρ. τόμ. σελ. 319-321, ὅπου ἀνασκευάζεται τό ἐπιχείρημα τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ Διαλόγου, ὅτι ὁ τρόπος πού οἱ μεγάλοι Πατέρες Ἀθανάσιος καί Βασίλειος ἐνήργησαν γιά τήν ἐπιστροφή τῶν ὁμοιουσιανῶν στήν Ἐκκλησία ἀποτελεῖ δικαίωσι τῆς μεθόδου, μέ τήν ὁποία ὁ Διάλογος τῶν ἡμερῶν μας ἐπεδίωξε τήν ἀποκατάστασι τῆς ἐνότητος τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία μέσθ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων καί τῶν λοιπῶν πορισμάτων τοῦ Διαλόγου.

σμοῦ οί μετριοπαθέστεροι μονοφυσίται ἐσχημάτισαν τήν μεγάλη αίρετική ομάδα τῶν διοσκοριτῶν-σεβηριανῶν¹⁷.

Οί λόγοι, λοιπόν, γιά τούς ὁποίους θεωροῦμε ὅτι ἡ διατριβή μέ τήν συγκεκριμένη θέσι της σφάλλει καί ὅτι δικαίως ἡ Ἐκκλησία καταδικάζει χωρίς παλινωδίες καί ἀμφιταλαντεύσεις διαχρονικῶς τόν Διόσκορο ὡς ὁμόφρονα τοῦ Εὐτυχοῦς εἶναι οί ἐξῆς:

1^ο. Ἡ καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 ἔγινε γιά σαφεῖς δογματικούς λόγους. Εἶναι προφανές ἀπό τά Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ὅτι ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος ἐξήγγειλε τήν καταδίκη ἐναντίον τοῦ Εὐτυχοῦς, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δέν δέχθηκε νά ὁμολογήσῃ δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι καί νά ἀναθεματίσῃ ὅσους πρεσβεύουν τά ἀντίθετα. Τό κείμενο τῆς καταδίκης ἀρχίζει ὡς ἐξῆς: «Διά πάντων πεφώραται Εὐτυχῆς ὁ πάλαι πρεσβύτερος καί ἀρχιμανδρίτης ἐκ τε τῶν ἤδη πεπραγμένων καί τῶν οἰκείων αὐτοῦ νῦν καταθέσεων τήν Οὐαλεντίνου καί Ἀπολιναρίου κακοδοξίαν νοσῶν καί ταῖς ἐκείνων δυσφημίαις ἀμεταθέτως ἀκολουθῶν...»¹⁸. Γιά τούς πατέρας τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου, οί ὁποῖοι ἐδέχοντο καί ἀκολουθοῦσαν τήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο στό σύνολό της (περιλαμβανομένων τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου), ἡ παραδοχή τῆς διπλῆς ὁμοουσιότητος συνεπάγεται τήν ὁμολογία δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι. Χωρίς τήν τελευταία αὐτή ἔκφρασι δέν ἐξασφαλίζεται ἡ ὁμολογία τῆς ἐν Χριστῷ φυσικῆς ἐτερότητας, ὅποτε ὁ δοκητισμός καί ὁ ἀπολιναρισμός εἶναι τό λογικό καί θεολογικό συνεπακόλουθο¹⁹.

Ἡ Ληστρική σύνοδος ἀμφισβήτησε τήν πιστότητα τῶν πατέρων τῆς Ἐνδημούσης στό φρόνημα τοῦ ἀγίου Κυρίλλου καί ἀπέδωσε σ' αὐτοῦς νεστοριανό φρόνημα. Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος ὁμως, ἀνακρί-

17. Βλ. ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 291-304, ὅπου διευκρινίζεται ὅτι ὁ ὅρος μετριοπαθῆς μονοφυσιστικῶς χρησιμοποιεῖται συμβατικά, ἐπειδὴ τόν χρησιμοποιεῖ ἡ ἀκαδημαϊκή θεολογία, καί δέν συναντᾶται στήν παράδοσι τῶν ἀγίων Πατέρων μέ τήν ἔνωσια μικροτέρας αίρέσεως.

18. ACO II, 1, 1, 145.

19. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής θεωρεῖ ἀδύνατη τήν ὁμολογία τῆς φυσικῆς ἐτερότητας χωρίς τήν ἀρίθμησι δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι: «Δι' ἄλλης γάρ, ὡς εἰκός, φωνῆς δηλοῦσθαι τήν διαφοράν οἱ Πατέρες οὐκ ἔδοκίμασαν. Εἰ δέ τις ἐφ' ἑαυτῷ πεποιθῶς ἦ, καί δύναται ἀρμοδιωτέραν πρὸς τήν ταύτης δήλωσιν ἐπινοῆσαι φωνήν, μή φθονεῖτω ἡμῖν τῆς ὠφελείας, καί οὐδ' ἡμεῖς φθονήσομεν αὐτῷ τῆς παιδεύσεως, ἵνα μή λέγω τῆς θρασύτητος» (PG 91, 480D-481A).

νουςα ἐξ ὑπαρχῆς τὴν ὑπόθεσι τοῦ Εὐτυχοῦς κατὰ τὴν πρώτη συνεδρία της, ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀπόφασι τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ καὶ τῆς Ἐνδημούσης συνόδου μέ τὴν καταληκτικὴ διατύπωσι τοῦ προεδρείου: «ἐπειδὴ δέ Φλαβιανός ὁ τῆς εὐλαβοῦς μνήμης καὶ Εὐσέβιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων καὶ διαγνωσθέντων ἐρεύνης καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς τινῶν τῶν ἐξάρχων γενομένων τῆς τότε συνόδου [ἐνν. τῆς Ληστρικῆς] ὁμολογησάντων ἐσφάλαται καὶ μάτην αὐτοῦς καθηρηκέναι οὐδέν περὶ τὴν πίστιν σφαλέντας δείκνυνται ἀδίκως καθηρημένοι...»²⁰. Στὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ἀποφασίζεται ὅτι ὁ ἅγιος Φλαβιανός καὶ ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος δέν ἔσφαλαν στὴν καταδικαστικὴ τους ἀπόφασι. Ὁ Εὐτυχῆς ἦταν πραγματικὰ αἰρετικός. Ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος προσδιώρισε ὀρθῶς τὸ φρόνημά του. Ὅπως βεβαιώνεται ἀπὸ τὰ λεπτομερῆ Πρακτικά τῆς Χαλκηδόνος²¹, ὁ Εὐτυχῆς δέν ἐδέχετο τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Τὸ φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς εἶχε διερευνηθῆ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς Β' πρὸς Νεστόριον ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν. Βάσει αὐτῶν (καὶ ἰδίως τῆς δευτέρας) ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Εὐτυχῆ νὰ ὁμολογήσῃ δύο φύσεων ἔνωσιν καὶ δύο φύσεις, γεγονός τὸ ὁποῖο φανερώνει ὅτι οἱ πατέρες τῆς Ἐνδημούσης τοῦ ἐζήτησαν νὰ εὐθυγραμμισθῆ μέ τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἡ ἐντύπωσις τοῦ Διοσκόρου, ὅτι σύνοδος νεστοριανῶν κατεδίκασε τὸν Εὐτυχῆ, εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένη, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ Πρακτικά. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος βεβαιώνει ὀριστικὰ καὶ ἀμετάκλητα ὅτι ὁ Εὐτυχῆς εἶναι μονοφυσίτης²², ἐπειδὴ, ὅπως προελέχθη, ἠρνεῖτο τίς Διαλλαγές.

Ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας, ἐκπεφρασμένη διὰ τῶν ἐπομένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐπικυρώνει μέ ἀπόλυτη συμφωνία τὴν ἀπόφασι τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ συνοφίζει τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας στὸν ἄ κανόνα της: «(Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος) Εὐτυχέα τὸν ματαιόφρονα, τὸν δοκήσει τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον τελεσθῆναι ἀποφηνάμενον, ὡς

20. ACO II, 1, 1, 195.

21. ACO II, 1, 1, 141-145.

22. ACO II, 1, 2, 129: «τούς δύο μὲν πρό τῆς ἐνώσεως φύσεις τοῦ Κυρίου μυθεύοντας, μίαν δέ μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀναπλάττοντας ἀναθεματίζει» (ἀπὸ τὸν Ὅρο της).

ἀποτρόπαιόν τι καὶ μίασμα τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε»²³.

Ἡ θέσις αὐτὴ δὲν εἶναι προῖόν θεολογικῶν διεργασιῶν πού ἔγιναν στὴν διάρκεια τῶν ἐπομένων αἰώνων, ἀλλὰ τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς ἡμέρες τῆς ἰδίας τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ὅπως δείχνουν τά Πρακτικά, τά θεσπίσματα τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ καί οἱ μετασυνοδικές ἐπιστολές του πρὸς τοὺς ἐν Αἰλία μοναχοῦς²⁴. Ὁ μονοφυσιτισμός τοῦ Εὐτυχοῦς ἦταν αὐτός πού παρεῖχε στὴν Σύνοδο καί στοὺς ἁγίους Πατέρας τό δικαίωμα νά καταγγείλουν τό φρόνημά του ὡς δοκητικό καί ἀπολιναριστικό.

2^ο. Κατόπιν τούτου πῶς ἐξηγεῖται ἡ διαμετρικῶς ἀντίθετη στάσις τοῦ Διοσκόρου ἔναντι τοῦ Εὐτυχοῦς στὴν Ληστρική σύνοδο ἀπὸ ἐκείνην τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐνδημούσης²⁵; Ποιοὶ λόγοι ὠδήγησαν τόν Διόσκορο στὴν ἀθωωτική του ἀπόφασι; Εἶναι ἄραγε ἡ ἀπόφασις τοῦ Διοσκόρου δηλωτικὴ εὐτυχιανικοῦ φρονήματος ἢ ὄχι; Δικαιώνεται ἄραγε ἡ παράδοσις τῶν ἁγίων Πατέρων πού κατηγορεῖ τόν Διόσκορο ὡς συνήγορο, ὁμόφρονα καί ὑπερασπιστὴ τοῦ Εὐτυχοῦς ἢ ἀποδεικνύεται ἀληθής ὁ ἰσχυρισμός τῆς διατριβῆς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀποκατέστησε τόν Εὐτυχῆ χωρὶς νά συμεριζέται τά φρονήματά του;

23. Βλ. Δημ. Τσελεγγίδη, *μνημ. ἄρθρ.*, σελ. 310.

24. «Διὰ τοῦδε τοῦ νόμου θεσπίζομεν τοὺς ὑπὸ τῆς μανίας Εὐτυχοῦς ἀπατωμένους καθ' ὑπόδειγμα τῶν Ἀπολιναριστῶν, οἷς ἠκολούθησεν Εὐτυχῆς ... μηδένα ἐπίσκοπον ἔχειν πρεσβύτερον μηδὲ τινας κληρικούς ἢ ἔχειν ἢ ὀνομάζειν καί αὐτόν Εὐτυχῆ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου προσηγορίας, ἧς ἀνάξιος ὢν ἐγυμνώθη, καθόλου στερίσκεισθαι» (ACO II, 1, 3, 123).

«Θαυμάζειν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τῇ ἡμετέρα πάρεσι τίνος ἔνεκεν Εὐτυχῆ μὲν ἀναθεματίζετε καλῶς γε τοῦτο ποιοῦντες, Θεοδοσίῳ δὲ τῷ πάντα τολμηρῷ ἑαυτοὺς ἐξεδώκατε τῷ φρονοῦντι τά Εὐτυχοῦς, ὅς τὴν Βαλεντίνου καί Ἀπολιναρίου κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ζηλώσας μανίαν ταῖς μὲν ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις θορύβων, ταῖς δὲ πόλεσιν ἀνατροπῆς καί βλάβης ἀφορήτου γεγένηται πρόξενος, ὑμῖν δὲ κατέστη τῶν οὕτως ἀθεμίτων καί παρανόμων πράξεων ἀρχηγός» (ACO II, 1, 3, 125). Βλ. καί ACO II, 1, 3, 128.

25. ACO II, 1, 1, 140: «Ἡ ἁγία σύνοδος [ἡ Ληστρική] εἶπεν: Ἄρον καῦσον Εὐσέβιον. οὗτος ζῶν κατῆ. οὗτος εἰς δύο γένηται. ὡς ἐμέρισεν, μερισθῆ. Διόσκορος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν: Ἀνεκτός ὑμῖν ἐστιν οὗτος ὁ λόγος μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν δύο φύσεις εἶπεν; Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν: Ἀνάθεμα τῷ λέγοντι».

Ἡ διατριβή συζητεῖ τό πρόβλημα θεολογικῶς βάσει τῶν Πρακτικῶν τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁶. Ὁ κ. Κεσμίρης καταστρώνει ὡς ἐξῆς τά γεγονότα: Τό κατηγορητήριο τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου ἐνώπιον τῆς Δ΄ Συνόδου παρουσιάζει τόν Διόσκορο συνήγορο τοῦ αἵρετικοῦ Εὐτυχοῦς καί φονέα τοῦ Φλαβιανοῦ. Ἡ Σύνοδος διεξάγει λεπτολόγο ἀνάκρισι βάσει τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐνδημούσης καί τῆς Ληστρικῆς. Βάσει τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ὁ Εὐτυχῆς ἀποδεικνύεται ἔνοχος ἐπί αἰρέσει καί ὁ Φλαβιανός δικαιώνεται ἀπό τά μέλη τῆς συνόδου. Μόνος ὁ Διόσκορος διαφωνεῖ²⁷.

Ἀνακύπτει λοιπόν τό πρῶτο ζήτημα: Ποιά εἶναι ἡ θεολογική τοποθέτησις τοῦ Φλαβιανοῦ, μέ τήν ὁποία διαφωνεῖ ὁ Διόσκορος; Εἶναι ἡ διαιρετική Χριστολογία τοῦ Νεστορίου ἢ ὁ ὀρθόδοξος δυοφυσιτισμός τῶν Διαλλαγῶν;

Ἡ πρώτη προσέγγισις τοῦ προβλήματος γίνεται μέ τήν ἀπάντησι τοῦ Διοσκόρου στό ἐρώτημα τοῦ δικαστηρίου γιατί καθήρεθη ὁ Φλαβιανός: «Φανερώς διά τοῦτο καθήρηται Φλαβιανός, ὅτι μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις εἶπεν»²⁸. Ἀπό τήν ἔννοια πού ὁ ὅρος φύσεις ἔχει στήν συγκεκριμένη συνάφεια θά ἐξαρτηθῆ, ἐάν ὁ ἅγιος Φλαβιανός ὑπεστήριζε μία νεστοριανή Χριστολογία ἢ ἀπλῶς ἦταν πιστός στήν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Συνεπῶς ἀπό αὐτό θά ἐξαρτηθῆ, ἐάν ὁ Διόσκορος κατεδίκασε στό πρόσωπο τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ τόν νεστοριανισμό ἢ τίς Διαλλαγές.

Ἐν προκειμένῳ ὁ κ. Κεσμίρης, ἐπικαλούμενος τήν διαλαλιά τοῦ Εὐσταθίου Βηρυτοῦ, τόν λόγο τοῦ Βασιλείου Σελευκείας στήν Ληστρική καί τήν παρέμβασι τοῦ Διοσκόρου, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Διόσκορος ἀρνήθηκε τήν διαιρετική Χριστολογία τοῦ Νεστορίου καί ὄχι τόν δυοφυσιτισμό τῶν Διαλλαγῶν, ἐφ' ὅσον ἀναφανδόν ἀρνήθηκε τήν σύγχυσι, τήν τομή καί τήν τροπή τῶν φύσεων καί ὄχι τήν ὑπαρξί τους²⁹.

Ἐπειδῆ ὁμως τό θέμα δέν διευκρινίζεται πλήρως μόνο μέ τήν διαλαλιά τοῦ Εὐσταθίου Βηρυτοῦ, θά παρακολουθήσουμε τήν ὄλη ὑπόθεσι ἀπό τά Πρακτικά τῆς Δ΄, ἀπό τά ὁποῖα συναίγεται τό ἀντίθετο συμπέρασμα:

26. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 112- 121.

27. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 115.

28. ACO II, 1, 1, 117.

29. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 120-121.

α) Μετά τήν ανάγνωσι τών ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τήν πανηγυρική ἀποδοχή τους ἀπό τήν Δ' Σύνοδο, οί Ἀνατολικοί ἐπίσκοποι ἐπεσήμαναν ὅτι ὁ Φλαβιανός αὐτά ἐπίστευε, αὐτά ὑπερασπίζετο, γι' αὐτά καθηρέθη, καί κατηγορήσαν τόν Διόσκορο ὅτι τήν πίστιν παρέτρωσε. Λόγω τών ἀντεγκλήσεων μεταξύ τών Ἀνατολικῶν καί τών Αἰγυπτίων ἐπισκόπων, ἀκολούθησε τό εὐλογο ἐρώτημα τοῦ δικαστηρίου: γιατί λοιπόν ἐδικαιώσατε τόν Εὐτυχή, πού ἐπρέσβευε τά ἀντίθετα πρὸς τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καί καθαιρέσατε τόν Φλαβιανό;

Ὁ Διόσκορος παρέπεμφε στά Πρακτικά, ὅπου ὑπάρχει κατ' αὐτόν ἡ ἀπάντησις στό ἐρώτημα τών συγκλητικῶν. Σ' αὐτά περιλαμβάνεται ἡ διαλαλιά τοῦ Εὐσταθίου Βηρυτοῦ, κατὰ τήν ὁποίαν οί ἐπιστολές τοῦ Κυρίλλου πρὸς Ἀκάκιον, Οὐαλεριανόν, Σούκενσον κ.λπ., δείχνουν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριλλος μετά τίς Διαλλαγές ἀπαγορεύει νά λέγωνται δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι. Οἱ Ἀνατολικοί ἐξεφώνησαν ὅτι μία τέτοια ἄποψις εἶναι φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς καί τοῦ Διοσκόρου³⁰.

β) Ἡ ἄμεσος ἀντίδρασις τοῦ Διοσκόρου στίς φωνές τών Ἀνατολικῶν ἦταν νά διακηρύξη ὅτι δέν δέχεται ἐπί Χριστοῦ οὔτε σύγχυσιν οὔτε διαίρεσιν. Τό δικαστήριον ἔθεσε τό ἐπόμενο εὐλογο ἐρώτημα: Ποιό εἶναι τό νόημα τῆς διαλαλιᾶς τοῦ Εὐσταθίου; Συμφωνεῖ μέ τίς ἐπιστολές τοῦ Κυρίλλου, πού πρωτύτερα ἔγιναν δεκτές ὡς κριτήριον Ὁρθοδοξίας, ἢ ἐμπεριέχει μονοφυσιτικό φρόνημα; Καίριο ἐρώτημα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπάντησις προσδιορίζει ἂν ἡ διαλαλιά τοῦ Εὐσταθίου Βηρυτοῦ ὀρθοδοξῆ ἢ ὄχι³¹.

Ὁ Εὐστάθιος στάθηκε στό μέσον καί προέβαλε τήν ὀρθόδοξη ἐρμηνεία τοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πού εἶχε ἐπικαλεσθῆ: ὁ λέγων μίαν φύσιν ἐπί ἀναιρέσει τῆς σαρκός ἀνάθεμα καί ὁ λέγων δύο φύσεις ἐπί διαίρεσει τοῦ Χριστοῦ, ἀνάθεμα. Καί προσέθεσε: αὐτό ἀκριβῶς ἦταν καί τό φρόνημα τοῦ Φλαβιανοῦ.

Ἐδῶ θά σχολιάσουμε τό ἐξῆς: Οἱ ἐπιστολές πού ἐπικαλέσθηκε ὁ Βηρυτοῦ ἀπαγορεύουν νά λέγωνται ἐν Χριστῶ δύο ὑποστάσεις, δηλαδή δύο ἰδιοὑπόστατες φύσεις, καί ὄχι δύο φύσεις ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει τοῦ ἐνός Χριστοῦ. Ἡ ἐνότης τῆς ἐν Χριστῶ ὑποστάσεως εἶχε

30. ACO II, 1, 1, 111-112.

31. ACO II, 1, 1, 113.

διασφαλισθῆ συνοδικῶς στήν Ἔφεσο τό 431. Οἱ ἄδικες κατηγορίες τῶν Ἀνατολικῶν κατά τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ὠδήγησαν στήν διασάφηση καί δογματική κατοχύρωσι τῆς ἐν Χριστῷ φυσικῆς ἑτερότητος διά τῶν Διαλλαγῶν τό 433. Οἱ σκανδαλισθέντες λόγω τῶν Διαλλαγῶν Ἀλεξανδρινοί³² ἔδωσαν ἀφορμή στόν ἅγιο Κύριλλο νά διευκρινίσῃ γιά μία ἀκόμη φορά τίς δύο πλευρές τῆς Χριστολογίας του διά τῶν ἀνωτέρω ἐπιστολῶν του. Μέ τήν ἔκφρασι «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ὁ ἅγιος Κύριλλος τονίζει τήν ὑποστατική ἐνότητα, ἐκλαμβάνοντας τόν ὄρο φύσις καταχρηστικῶς μέ τήν ἔννοια τῆς ὑποστάσεως. Μέ τίς Διαλλαγές καί συχνά στίς ὡς ἄνω ἐπιστολές του τονίζει τήν φυσική ἑτερότητα, ἐκλαμβάνοντας τόν ὄρο φύσις κυριωνύμως³³. Ὁ ἅγιος Φλαβιανός στήν ἐναρκτήριο διαλαλιά του κατά τήν Ἐνδημοῦσα³⁴ καί ἀργότερα στήν ὁμολογία του πρὸς τόν αὐτοκράτορα Θεοδοσίο³⁵ ὁμολογεῖ καί τίς δύο ὄψεις τῆς κυριλλείου Χριστολογίας.

γ) Καί ἐπανερχόμεθα στήν σειρά τῶν γεγονότων. Ὁ Εὐστάθιος Βηρουτοῦ ὠμολόγησε ὅτι τό φρόνημα τοῦ Φλαβιανοῦ δέν μποροῦσε νά ἐγκληθῆ οὔτε γιά μονοφυσιτισμό οὔτε γιά νεστοριανισμό (οὔτε ἐπί ἀναιρέσει τῆς σαρκός οὔτε ἐπί διαιρέσει τοῦ Χριστοῦ). Τό γεγονός αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Βηρουτοῦ ἀναγνωρίζει ὡς ὀρθόδοξη τήν θεολογική διατύπωσι τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ δύο φύσεις μετὰ τήν ἔνωσιν, διότι γι' αὐτήν τήν ἔκφρασι καθηρέθη ὁ Φλαβιανός στήν Ληστρική. Δέν ἀποδίδει δηλαδή σέ αὐτήν νεστοριανό περιεχόμενο. Ἀντιλαμβάνεται τόν ὄρο φύσεις μέ κυριωνύμο ἔννοια (ἐνυπόστατες οὐσίες, θεότητα καί ἀνθρωπότητα).

32. Ἅγ. Κυρίλλου, *Ἐπιστολή πρὸς Εὐλόγιον πρεσβύτερον*, ACO I, 1, 4, 35 καί PG 77, 225A: «Ἐπιλαμβάνονται τινές τῆς ἐκθέσεως ἧς πεποιήνται οἱ Ἀνατολικοί, καί φασιν· διά τί δύο φύσεις ὀνομαζόντων αὐτῶν ἠνέσχετο ἢ καί ἐπήνεσεν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας;».

33. Ὁ ὄρος φύσις ἐκλαμβάνεται κυριωνύμως, ὅταν δι' αὐτοῦ ἐννοεῖται ἐνυπόστατος οὐσία· καταχρηστικῶς ἐκλαμβάνεται ὡς ὑπόστασις, ὡς ἄκις δι' αὐτοῦ ἐννοεῖται ἐνούσιος ὑπαρξις. Εἶναι δυνατή καί ἐπιτρεπτή ἡ κατάχρησις τοῦ ὄρου, ἐπειδή τά καθολικώτερα κατηγοροῦνται τῶν μερικωτέρων, οὐδέποτε ὅμως τό ἀντίστροφο. Βλ. ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 15-17. Καί ἐπί τῆς Χριστολογίας βλ. τοῦ αὐτοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 48, καί *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 52.

34. ACO II, 1, 1, 113-114.

35. ACO II, 1, 1, 35-36.

Ἀκολουθεῖ τό τελικό ἐρώτημα τοῦ δικαστηρίου πρὸς τόν Εὐστάθιο: Γιατί τότε καθήρεσες τόν Φλαβιανό; Ἡ ἀπάντησίς του σαφής: Ἔσφαλα³⁶. Δήλωσις καθοριστική, ἐπειδὴ στρέφει μέ ἐνδιαφέρον τήν ἔρευνα σέ τί ἄραγε ἔγκειται τό σφάλμα τῆς Ληστρικῆς.

Παρά τήν ρητὴ ὁμολογία τοῦ Εὐσταθίου Βηρυτοῦ ὅτι ἔσφαλε, ὁ Διόσκορος συνεχίζει νά πιστεῦῃ ὅτι δέν ἔσφαλε στήν καταδικαστική του ἀπόφασι κατά τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ. Ἐπιμένει ὅτι ὁ Φλαβιανός ἔχει νεστοριανό φρόνημα, ὅτι διαιρεῖ τίς φύσεις. Στό ἐρώτημα τῶν συγκλητικῶν, ἐάν θεωροῦν ὀρθόδοξη τήν ὁμολογία τοῦ Φλαβιανοῦ: “Ἐκ δύο φύσεων... μετὰ τήν ἐνανθρώπησιν ἐν μιᾷ ὑποστάσει”, ὡς σύμφωνη μέ τίς προαναγνωσθεῖσες ἐπιστολές τοῦ Κυρίλλου³⁷, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δ΄ συνόδου (προσωπικῶς ὁ κάθε ἕνας) τήν ἀναγνωρίζουν ὡς ὀρθόδοξη. Μόνος ὁ Διόσκορος ζητεῖ νά ἀναγνωσθῇ ἡ συνέχεια τοῦ Πρακτικοῦ, ἀπό τήν ὁποία θά δειχθῇ τάχα ὅτι ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἀντιφάσκει πρὸς τήν ὡς ἄνω ὁμολογία του καί πρεσβεύει “μετὰ τήν ἔνωσιν δύο φύσεις”³⁸. Οἱ πρῶην συνεργάται καί ὑποστηρικταί του στήν Ληστρικὴ τόν ἐγκαταλείπουν μετὰ τήν ἀναγνώρισι τῆς ὀρθοδόξιας τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ. Ὁ Ἰουβενάλιος μεταβαίνει στό ἄλλο μέρος τῆς συνόδου, συντασσόμενος μέ τούς Ὀρθοδόξους. Τόν ἀκολουθοῦν ὁ Πέτρος Κορίνθου καί οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος καί οἱ τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου. Παρά ταῦτα ὁ Διόσκορος ἐπιμένει ὅτι «φανερῶς διὰ τοῦτο καθήρηται Φλαβιανός, ὅτι μετὰ τήν ἔνωσιν δύο φύσεις εἶπεν. ἐγὼ δέ χρήσεις ἔχω τῶν ἁγίων πατέρων Ἀθανασίου, Γρηγορίου, Κυρίλλου ἐν πολλοῖς τόποις ὅτι οὐ δεῖ λέγειν μετὰ τήν ἔνωσιν δύο φύσεις, ἀλλὰ μίαν σεσαρκωμένην τοῦ λόγου φύσιν. ἐγὼ μετὰ τῶν πατέρων ἐκβάλλομαι»³⁹.

Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ἀπαίτησις τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ ἀπὸ τόν Εὐτυχή, νά ὁμολογήσῃ δύο φύσεις μετὰ τήν ἔνωσι, στοιχεῖ στήν Β΄ πρὸς Νεστόριον καί στήν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐφ’ ὅσον αὐτές ἀνεγνώσθησαν καί ἔγιναν ἀποδεκτές ὡς πίσις τῆς Ἐκκλησίας. Μόνος ὁ Διόσκορος δέν

36. ACO II, 1, 1, 113-114.

37. ACO II, 1, 1, 114.

38. ACO II, 1, 1, 115: «ἐν γάρ τοῖς ἐξῆς εὐρίσκεται διαμαχόμενος ἑαυτῷ καί λέγων μετὰ τήν ἔνωσιν δύο φύσεις».

39. ACO II, 1, 1, 114-117.

ἀναγνωρίζει τὴν ἔκφρασι ὡς ὀρθόδοξη. Τό κρίσιμο ἐρώτημα ἐν προκειμένῳ εἶναι ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἐκλαμβάνει ὁ Διόσκορος τὸν ὄρο *δύο φύσεις*.

δ) Ἡ συνέχεια τῶν Πρακτικῶν τῆς Δ' ρίχνει φῶς στὴν ὑπόθεσι. Καθὼς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνωτέρω δήλωσι τοῦ Διοσκόρου διαβάζονται ἀπὸ τὸ Πρακτικόν τῆς Ληστρικής οἱ κατὰ τὴν Ἐνδημοῦσα διαλαλιές τοῦ Βασιλείου Σελευκείας καὶ τοῦ Σελεύκου Ἀμασείας, πού περιείχαν τὸ ἐν *δύο φύσεσι γνωριζόμενον* (τὸν Χριστόν), ἀποκαλύπτεται ὅτι ἡ Ληστρική σύνοδος ἀντέδρασε σάν νά ἐπρόκειτο γιὰ νεστοριανή ὁμολογία καὶ ὅτι ὁ Διόσκορος διεβεβαίωνε πῶς θά ἀκουσθοῦν καὶ ἄλλες βλασφημίες (τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐνδημοῦσης), διότι ὑπάρχουν πολλοὶ ἀκόμη νεστοριανοί! Γεγονός πού δείχνει ὅτι στὴν Ληστρική σύνοδο θεωροῦσε νεστοριανή τὴν ἔκφρασι: *γινώσκειν ἐν δύο φύσεσι τὸν Χριστόν*⁴⁰.

Ἐξ ἀφορμῆς κατόπιν τῆς ἀναγνώσεως τῆς κατὰ τὴν Ἐνδημοῦσαν διαλαλιᾶς τοῦ Λογγίνου Χερσονησιτῶν, ἡ ὁποία διελάμβανε τὴν συναίνεσί του στὴν ὁμολογία τοῦ Φλαβιανοῦ “ἐκ δύο φύσεων μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν”, ὁ Διόσκορος διακόπτει τὴν ἀνάγνωσι τῶν πρακτικῶν (κατὰ τὴν Δ') καὶ λέγει τὸ περίφημο: «*τό ἐκ δύο δέχομαι, τό δύο οὐ δέχομαι*»⁴¹.

Ἦδη καθαρίζει τὸ τοπίο, καθὼς ἀπὸ τίς δύο ἐπίμαχες αὐτές φράσεις ἀποκαλύπτεται ὅτι ὁ Διόσκορος κατανοεῖ τὸ ἐννοούμενο *φύσεων καὶ φύσεις* μέ τὴν ἔννοια τῆς φύσεως (τῆς ἐνουποστάτου οὐσίας, ὅπως τὴν ὀνομάζουν οἱ μεταγενέστεροι Πατέρες) καὶ ὄχι τῆς ὑποστάσεως (τῆς ἐνουσίου ὑπάρξεως). Δηλώνει: «*τό ἐκ δύο δέχομαι*», καὶ ἐννοεῖ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος. Δέν μπορεῖ νά ἐννοῇ ἐκ *δύο ὑποστάσεων*, διότι θά εἶναι προφανῆς νεστοριανισμὸς ἀνοίκειος στὴν θεολογία του. «*Τὸ δύο οὐ δέχομαι*», συμπληρώνει. *Δύο φύσεις* δηλονότι καὶ ὄχι ὑποστάσεις, διότι οἱ προλαλήσαντες Βασίλειος Σελευκείας καὶ Σέλευκος Ἀμασείας ἀπέριψαν πρῶτα τὴν νεστοριανή διαίρεσι σέ *δύο ὑποστάσεις* καὶ κατόπιν ἔκαναν λόγο γιὰ μία ὑπόστασι ἐν *δύο φύσεσι*. Μέ τὸν ἀφορισμὸ «*τό δύο οὐ δέχομαι*» ἀρνήθηκε τὸ ἐν *δύο φύσεσι*. Ὅτι ἐνώθησαν *δύο φύσεις*, τὸ δέχεται. Ὅτι

40. ACO II, 1, 1, 118.

41. ACO II, 1, 1, 120.

υπάρχουν ἐν τῇ ἐνώσει οἱ δύο φύσεις, τό ἀρνεῖται. Ἡ ἀντίφασις, στήν ὁποία τάχα περιπίπτει ὁ Φλαβιανός, γίνεται πλέον σαφής. Τόν ἀριθμό τῶν συνελθουσῶν πρὸς ἐνότητα φύσεων τόν ὁμολογοῦν ἀμφότεροι, ἀλλά τόν ἀριθμό τῶν ἐν τῇ ἐνώσει ὑπαρχουσῶν φύσεων τόν ὁμολογεῖ μόνο ὁ Φλαβιανός.

Αὐτό εἶναι τό ἐπίμαχο σημεῖο. Τό ἐπρόσεξε ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου καί ἐπιτίθεται μέ σφοδρότητα καί ὀργή, λέγοντας [κατά ἰδική μας παράφρασι]: μέ καθήρεσες (ὡς νεστοριανό)! Ἦρθα ἐδῶ νά ζητήσω δικαιοσύνη⁴²!

ε) Τό ἐπόμενο στιγμιότυπο ἀπό τά πρακτικά τῆς Δ' δίδει τήν τελική ἀπάντησι στό ἐρώτημα τί πραγματικά ἀρνεῖται ὁ Διόσκορος, ὅταν λέγη “τό δύο οὐ δέχομαι”: Δύο ἰδιοὑπόστατες χωρισμένες φύσεις (τόν νεστοριανισμό) ἢ δύο φύσεις (τίς Διαλλαγές); Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναγνώσεως τῆς κατά τήν Ἐνδημοῦσαν διαλαλιᾶς τοῦ Μελιφθόγγου Ἰουλιοπολιτῶν: «οἱ μὴ ὁμολογοῦντες τάς πρὸς ἐνότητα τήν ἀληθινήν συνενεχθείσας δύο φύσεις εἰς ἓνα καί τόν αὐτόν Ἰῖόν τοῦ Θεοῦ, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, Χριστόν Ἰησοῦν, ἀνάθεμα ἔστωσαν» καί τῆς διαλαλιᾶς τοῦ Ἰουλιανοῦ Κῶ: «ὁμολογοῦμεν τοῖνυν τάς δύο φύσεις ἐν ἐνί προσώπῳ, δι' ὃ ἓνα υἷόν, ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν», ὁ Διόσκορος (κατά τήν Δ') ἀντέδρασε λέγοντας: «ἰδοῦ τούτου ἐπιλαμβάνομαι: μετά γάρ τήν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσίν»⁴³.

Αὐτό τό σημεῖο δείχνει καθαρά ὅτι ὁ Διόσκορος δέν ἀρνεῖται δύο φύσεις μέ τήν ἔννοια τῶν δύο κεχωρισμένων φύσεων (ἦτοι ὑποστάσεων) ἀλλά μέ τήν ἔννοια τῶν φύσεων, θεότητος καί ἀνθρωπότητος. Διότι μέ τήν ἔννοια αὐτή ὠμίλησαν ὁ Μελίφθογγος καί ὁ Ἰουλιανός. Ὁμολογουμένως λοιπόν ὁ Διόσκορος ἀρνεῖται τίς Διαλλαγές καί αὐτό εἶναι τό σημεῖο στό ὁποῖο ἀκολουθεῖ τό φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς παρέχοντας κάθε δικαίωμα στούς Ὁρθοδόξους νά τόν ὀνομάσουν ὁμόφρονα καί συνήγορόν του. Ἐπίσης, γιά τόν ἴδιο λόγο (τήν ἀρνησι τῶν Διαλλαγῶν) ὁ ἰσχυρισμός του, ὅτι «οὔτε σύγχυσιν λέγομεν», δέν ἐξασφαλίζει ἀπό τήν σύγχυσι ὅταν δέν συνοδεύεται ἀπό τήν διατύπωσι πού τήν ἀποκλείει, δηλαδή τό «δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν». Τό “ἀσυγχύτως” τοῦ Διοσκόρου εἶναι τό ἀντίστοιχο τοῦ

42. ACO II, 1, 1, 120.

43. ACO II, 1, 1, 120-121.

νεστοριανοῦ “ἀδιαιρέτως”, τό ὁποῖο εἶναι ἐπίσης ἀνεπαρκές νά ἐξα-σφαλίση ἀπό τήν διαίρεσι, χωρίς τήν διατύπωσι πού ἀποκλείει τήν διαίρεσι. Γράφει ὁ ἅγιος Κύριλλος: «Τό δέ, ἀδιαιρέτως, προστεθέν παρ’ αὐτοῖς, δοκεῖ μέν πως παρ’ ἡμῖν ὀρθῆς εἶναι δόξης σημαντικόν. Αὐτοί δέ, οὐχ οὕτω νοοῦσι· τό γάρ ἀδιαιρέτον παρ’ αὐτοῖς, κατὰ τάς Νεστορίου κενοφωνίας, καθ’ ἕτερον λαμβάνεται τρόπον. Φασί γάρ, ὅτι τῇ ἰσοτιμίᾳ, τῇ ταυτοβουλίᾳ, τῇ αὐθεντίᾳ ἀδιαιρέτος ἐστι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁ ἐν ᾧ κατώκησεν ἄνθρωπος. Ὡστε οὐχ ἀπλῶς τάς λέξεις προφέρουσιν, ἀλλά μετά τινος δόλου καί κακουργίας»⁴⁴. Ἡ ταυτοβουλία ἦταν τό περιεχόμενον τοῦ νεστοριανοῦ “ἀδιαιρέτως” καί ὄχι ἡ ἀληθῆς ἔνωσις. Ὁ φιλή ἐπινοία δυοφυσιτισμός εἶναι τό ἀντίστοιχο περιεχόμενον τοῦ διοσκορείου “ἀσυγχύτως” καί ὄχι ἡ πραγματική φυσική ἑτερότης, ὅπως γίνεται σαφέστερο ἀπό τήν Χριστολογία τῶν Σεβηριανῶν, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται λεκτικῶς τήν σύγχυσι τῶν φύσεων, ἀλλά τήν εἰσάγουν μέ τήν ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως καί τόν ἐξ αὐτῆς συνεπαγόμενο φιλή θεωρία (δηλαδή ἀνύπαρκτο) δυοφυσιτισμό.

Εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ συναχθέντος συμπεράσματος, ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέριπτε τίς Διαλλαγές, παραπέμπουμε στίς δηλώσεις τοῦ διαδόχου καί κατὰ πάντα ὁμόφρονός του Τιμοθέου Αἰλούρου: “Κύριλλος ... διαφόρως τό σοφόν τῆς ὀρθοδοξίας διαρθρώσας κήρυγμα, παλίμβολος φανείς, τάναντία δογματίσας ἐλέγχεται· ἐπεὶ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην χρῆν λέγειν ὑποθέμενος, ἀναλύει τό ὑπ’ αὐτοῦ δογματισθέν καί δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ πρεσβεύειν ἀλίσκεται”⁴⁵.

Οἱ Διαλλαγές ἔγιναν, ὡς γνωστόν, γιά νά διαφοροποιηθῇ ὀριστικά ὁ ὀρθόδοξος δυοφυσιτισμός ἀπό τόν νεστοριανό δυοφυσιτισμό. Ὁ ἅγιος Κύριλλος στίς γνωστές ἐπιστολές του πρὸς Ἀκάκιον, Εὐλόγιον, Σούκενσον καί Οὐαλεριανόν κάνει τήν σαφῆ διάκρισί τους. Οἱ νεστοριανοί, λέγει, ὁμολογοῦν τήν φυσική διαφορά ἀλλά ὄχι καί τήν καθ’

44. Ἐπιστολή Β’ πρὸς Σούκενσον, PG 77, 245C. Τό πολύ σημαντικό αὐτό χωρίο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπικαλεῖται ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής στήν ἐπιστολή του Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481-484, γιά νά τονίσῃ ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ἀπέκλεισε γενικῶς καί ἀορίστως τό νά λέγωνται δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι, ἀλλά μόνον ὅταν λέγωνται ὑπό τήν νεστοριανή ἔννοια τῶν δύο χωριστῶν ὑποστάσεων (PG 91, 484C).

45. PG 86, 276B.

υπόστασιν ενότητα: «Οὕτω καί ἐπί Νεστορίου· κἄν λέγη δύο φύσεις, τήν διαφοράν σημαίνων τῆς σαρκός καί τοῦ Θεοῦ Λόγου· ἑτέρα γάρ ἢ τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσις, καί ἑτέρα ἢ τῆς σαρκός· οὐκέτι τήν ἔνωσιν ὁμολογεῖ μεθ' ἡμῶν»⁴⁶. Ἀντιθέτως, οἱ ἀποδεχθέντες τίς Διαλλαγές ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς [γράφει ὁ ἅγιος Κύριλλος] «δι' ἐγγράφου καί σαφοῦς ὁμολογίας φανερόν ἅπασι κατέστησαν, ὅτι τάς μέν Νεστορίου βεβήλους κενοφωνίας κατακρίνουσί τε καί ἀναθεματίζουσι μεθ' ἡμῶν ... καί ἔφασαν ἐναργῶς, ἕνα εἶναι Χριστόν, καί Υἱόν, καί Κύριον ... τόν αὐτόν εἶναι Θεόν τε ὁμοῦ καί ἄνθρωπον, τέλειον ἐν θεότητι, καί τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι τόν αὐτόν. Καί ἐν αὐτοῦ τό πρόσωπον εἶναι πιστεύουσι, κατ' οὐδένα διαιροῦντες τρόπον εἰς δύο υἱούς, ἢ Χριστούς, ἢ κυρίους»⁴⁷.

Τό γεγονός λοιπόν ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέριπτε τίς Διαλλαγές εἶχε ὡς συνέπεια νά ἀντιλαμβάνεται τόν ὀρθόδοξο δυοφυσιτισμό, τήν ὁμολογία δηλαδή τῆς φυσικῆς ἐτερότητος, ὡς ταυτόσημο πρός τήν νεστοριανή διαιρετική Χριστολογία. Ὁ λόγος πού ὠδήγησε τόν Διόσκορο στήν ἀθωωτική του ἀπόφασι ὑπέρ τοῦ Εὐτυχοῦς ἦταν ἡ βεβαιότητος του, ὅτι ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἦταν ἕνας κοινός νεστοριανός. Αὐτό εἶναι προφανές ἀπό τήν μελέτη τῶν Πρακτικῶν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου καί ἀρκούντως ἐμφανές ἀπό τήν προηγηθεῖσα ἀνάλυσι. Ὁ Διόσκορος δέν ἦταν σέ θέσι νά ἀντιληφθῇ ὅτι ὁ ἅγιος Φλαβιανός καί οἱ πρόκριτοι τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐνδημούσης ὠμολογοῦσαν τήν μία ἐν Χριστῷ υπόστασι, καί ὅτι ἐπομένως λέγοντες δύο φύσεις δέν ἦσαν νεστοριανοί, παρότι ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ προκατόχος του ἅγιος Κύριλλος ἦταν περισσότερο ἀπό σαφῆς, ὅπως σημειώσαμε ἀνωτέρω. Δέν μποροῦσε ἐπιπλέον ὁ Διόσκορος νά ἀποδεχθῇ δύο φύσεις μετὰ τήν ἔνωσι ἢ τό ἐν δύο φύσεσι, προβάλλοντας ἄλλοτε τό «ἰδού τούτου ἐπιλαμβάνομαι» καί ἄλλοτε τό «δύο οὐ δέχομαι», παρότι ὁ ἅγιος Κύριλλος τίς ἀπεδέχετο, καθῶς ἔγραφε στόν πρεσβύτερο Εὐλόγιο: «Ἐπιλαμβάνονται τινες τῆς ἐκθέσεως [τῶν Διαλλαγῶν], ἧς πεποίην-

46. Ἐπιστολή πρός Εὐλόγιον πρεσβύτερον, PG 77, 225A. Βλ. καί ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 477, ὅπου καθορίζεται ὁ λόγος τῆς φυσικῆς διαφορᾶς καί τά ὅρια τοῦ ὀρθοδόξου δυοφυσιτισμοῦ.

47. Ἐπιστολή πρός Οὐαλεριανόν Ἰκονίου, PG 77, 276-277.

ται οἱ ἀνατολικοί, καί φασι· Διατί δύο φύσεις ὀνομαζόντων αὐτῶν ἠγέσχετο, ἥ καί ἐπήνεσεν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας;»⁴⁸.

Κατόπιν τούτων ἀποδεικνύεται λανθασμένο τό συμπέρασμα τοῦ κ. Κεσμίρη, ὅτι «ὁ Διόσκορος δέν ἀπέριψε οὔτε τό κείμενο τῶν Διαλλαγῶν, οὔτε τίς δυοφυσιτικές φράσεις πού συναντῶνται στά κυρίλλεια κείμενα»⁴⁹.

3^{ον}. Ἐγείρεται ὁμως τό εὐλογο ἐρώτημα: Μπορεῖ ἄραγε ἡ κατάδικη τοῦ ἀγίου Φλαβιανοῦ ἀπό τόν Διόσκορο νά σημαίνει ὅτι ὁ δεύτερος ἔχει εὐτυχιανικά φρονήματα ἢ μήπως ἀποδεικνύεται ἀληθής ὁ ἰσχυρισμός τῆς διατριβῆς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀποκατέστησε τόν Εὐτυχή χωρίς νά συμερίζεται τά φρονήματά του;

Ἡ διαδικασία γιά τήν ἀποκατάστασι τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική ἀπό τόν Διόσκορο μπορεῖ νά φωτίση τό συγκεκριμένο ζήτημα. Ὑποστηρίζεται βέβαια στήν διατριβή ὅτι ὁ Διόσκορος εἶχε σοβαροῦς ἐκκλησιαστικοπολιτικούς λόγους νά ἀποκαταστήσῃ τόν Εὐτυχή, ὅτι νομίμως τόν ἀποκατέστησε στήν Ληστρική βάσει ὀρθοδόξου ὁμολογίας, καί ὅτι τόν κατεδίκασε μετά τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ἀντιληφθεῖς ὅτι παρεπλανήθη. Θεωροῦμε πώς δέν εὐσταθοῦν τά ἐπιχειρήματα αὐτά.

Κατ' ἀρχήν, ἡ βαρύτης πού ὁ συγγραφεύς τῆς διατριβῆς δίδει στούς ἐκκλησιαστικοπολιτικούς παράγοντες συσκιάζει τήν σημαντικώτερη πραγματικότητα, ὅτι δηλαδή ὑπάρχει αἵρεσις⁵⁰. Ἀναμφίβολα οἱ παράγοντες αὐτοί περιπλέκουν τά πράγματα, τά ἀνθρώπινα πάθη ἀνοίγουν δρόμο στήν ἐμφάνισι ἢ ἐπικράτησι τῶν αἱρέσεων, ἀλλά τό σημαῖνον εἶναι ὅτι ἡ αἵρεσις ὑπάρχει καί διασπᾷ τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὑπερεκτίμησις τῶν μή θεολογικῶν παραγόντων εἰς βάρος τῶν δογματικῶν δέν δικαιώνεται ἀπό τήν Παράδοσι τῶν Πατέρων. Ἀλλά καί ἂν ἦταν ἀπαραίτητο νά ἐπιστρατευθοῦν καί τέτοιοι παράγοντες πρός ἐνίσχυσι τῶν θεολογικῶν ἀπόψεων, οἱ Ὀρθόδοξοι πηγές διαθέτουν πλεῖστα ὅσα στοιχεῖα πού δικαιώνουν τήν παράδοσι τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε τόν σχολιασμό τῆς Δ' Οἰ-

48. Ἐπιστολή πρὸς Εὐλόγιον πρεσβύτερον, PG 77, 224D-225A.

49. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 121.

50. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 30-40. Βλ. καί σελ. 50. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι γιά τόν ρόλο τῶν ἔξω-θεολογικῶν παραγόντων εἶναι πολύ συχνή ἡ παραπομπή σέ δυτικούς μελετητάς.

κουμενικῆς συνόδου ἀπό τόν πολυίστορα Δοσίθεο Ἱεροσολύμων, ἀπό τόν ὅποιον προκύπτει βάσει ἐγκύρων πηγῶν ὅτι καί ἐξω-θεολογικοί παράγοντες συνηγοροῦν γιά τό αίρετικό φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς καί τοῦ Διοσκόρου.

Πέραν τούτου τά μέλη τῆς Ληστρικῆς συνόδου, καί ἰδίως ὁ Διόσκορος, ἔχουν τήν αἴσθησι ὅτι συζητοῦν δογματικά θέματα, θέματα πίστεως. Ὅταν ἐνώπιον τῆς Ληστρικῆς ἀνεγινώσκετο ἀπό τά πεπραγμένα τῆς Ἐνδημούσης ἡ διαλαλιά τοῦ Σελεύκου Ἀμασειας, ὁ Διόσκορος διέκοψε τήν ἀνάγνωσι λέγοντας: «Σιωπήσατε ὀλίγον: ἀκούσωμεν ἄλλων δυσφημιῶν. τί μεμφόμεθα Νεστορίῳ μόνῳ; πολλοί Νεστόριοί εἰσιν» [ἐνν. μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐνδημούσης]⁵¹. Ἀξιωμαίωτο εἶναι ὅτι ἡ διαλαλιά τοῦ Ἀμασειας ἦταν ὀρθόδοξη, ὅπως καί ἡ προηγηθεῖσα τοῦ Βασιλείου Σελευκείας⁵². Ὅμοίως καί ὅταν ἀνεγινώσκοντο οἱ διαλαλιές τοῦ Μελιφθόγγου Ἰουλιολιτιτῶν καί τοῦ Ἰουλιανοῦ Κῶ⁵³. Ἐπιπλέον, ὅταν κατά τήν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδο ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου, ὁ Διογένης Κυζίκου καί ὁ Βασίλειος Σελευκείας διέκοψαν τήν ἀνάγνωσι τῆς ὁμολογίας τοῦ Εὐτυχοῦς κατά τήν Ληστρική καί ἐπεσήμαναν τίς δοκητικές της πλευρές, ὁ Διόσκορος ἀπολογήθηκε χαρακτηριστικά ὡς ἐξῆς: «εἰ δέ Εὐτυχῆς παρά τά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας φρονεῖ, οὐ μόνον τιμωρίας ἄξιός ἐστιν, ἀλλά καί πυρός· ἐγὼ γάρ τῆς πίστεως τῆς καθολικῆς καί ἀποστολικῆς φροντίδα τίθεμαι, οὐκ ἀνθρώπου τινός»⁵⁴.

Αὐτά τά λίγα στιγμιότυπα ἀπό τίς συνοδικές διαδικασίες εἶναι ἐνδεικτικά τοῦ ὅτι αἰτία ἀποκαταστάσεως τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική δέν ἀπετέλεσαν ἐξω-θεολογικοί παράγοντες ἀλλά δογματικοί λόγοι. Ἡ πατερική παράδοσις ἀντιλαμβάνεται τήν ἀποκατάστασι του ὡς πλήρη ὑποστήριξι τῶν φρονημάτων του. Ἡ διατριβή, βασισμένη στήν σύγχρονη βιβλιογραφία καί στήν ἀντιχαλκηδόνια θεολογική γραμματεία, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Εὐτυχῆς προσεκόμισε στήν Ληστρική σύνοδο μία ὀρθόδοξο ὁμολογία πίστεως, βάσει τῆς ὁποίας ἀποκατεστάθη.

51. ACO II, 1, 1, 118.

52. ACO II, 1, 1, 117-118.

53. ACO II, 1, 1, 120-121.

54. ACO II, 1, 1, 92.

Ἀπό τὰ Πρακτικά τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου προκύπτει ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος ἐδικαίωσε τόν Εὐτυχῆ βάσει ὁμολογίας, ὅτι δέχεται τούς Ὅρους τῶν Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ καί τῆς ἐν Ἐφέσῳ. Τήν ἀποκατάστασί του ὑπέγραψαν ὄχι μόνο οἱ ἐπίσκοποι πού ὑπεστήριζαν τόν Διόσκορο (Ἰουβενάλιος, Θαλάσσιος, Εὐστάθιος) ἀλλά καί ὅσοι ἀνῆκαν στό ἀντίθετο στρατόπεδο, ὅπως ὁ Δόμνος Ἀντιοχείας καί οἱ ρωμαῖοι ἀντιπρόσωποι⁵⁵. Ὁ Διόσκορος, μετά τήν ἀποκατάστασι τοῦ Εὐτυχῶς, ἐπρότεινε νά καθορισθῆ ἡ ὀρθή πίστις⁵⁶. Ἀνεγνώσθησαν τὰ Πρακτικά τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ὁ Διόσκορος προέταξε ὡς κριτήριο ὀρθοδοξίας τόν ζ΄ κανόνα⁵⁷, ὁ ὁποῖος ἀπαγορεύει τήν προσθήκη ἢ ἀφαίρεσι στό Σύμβολο τῆς Νικαίας⁵⁸. Ὁ Ὀνησιφόρος Ἰκονίου ἀντελήφθη ἀμέσως ὅτι ὁ προτεινόμενος ἀπό τόν Διόσκορο ὡς κριτήριο ὀρθοδοξίας ζ΄ κανών τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἀποβλέπει στήν καθαίρεσι τοῦ ἀγίου Φλαβιανοῦ⁵⁹. Ὅπερ καί ἠκολούθησε⁶⁰.

Ὅπως γίνεται ἀντιληπτό ἀπό τήν ἀνωτέρω ἔκθεσι τῶν πεπραγμένων τῆς Ληστρικής, ἡ κρίσις τῆς συνόδου ἦταν ἐσφαλμένη, διότι τὰ κριτήρια πού εἶχε θέσει δέν ἦσαν ὀρθά. Διότι:

Πρῶτον· ἀπό τὰ Πρακτικά τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πού μέ τόση εὐλάβεια ἀνεγνώσθησαν στήν Ληστρική («κηρίων ἀφθέντων»), ἀπομονώθηκε ὡς κριτήριο ὀρθοδοξίας ἡ συγκεκριμένη κανονική ἐντολή τῆς συνόδου καί ὄχι ἡ πληρότης τῆς δογματικῆς τῆς διδασκαλίας, πού ἐκφράζεται μέ τίς πρὸς Νεστόριον Β΄ καί Γ΄ ἐπιστολές καί μέ τήν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου.

55. ACO II, 1, 1, 182-186.

56. ACO II, 1, 1, 189: «τῆς ἀγίας ταύτης συνόδου συναινέσεως καί ἀποδοῦσης τήν κοινωνίαν τῶν εὐλαβεστάτων ἀρχιμανδρίτη Εὐτυχεῖ ἔτι τε καί τήν τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίαν ... δίκαιόν ἐστι λοιπόν καί ἀκόλουθον τὰ περὶ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως πεπραγμένα ἐν τῇ συναχθείσῃ πρώτῃ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει μακαριωτάτῃ συνόδῳ ἀναγνωσθῆναι».

57. ACO II, 1, 1, 190.

58. Ἀνάπτυξι τῆς σημασίας τοῦ κανόνος αὐτοῦ κάνει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σέ ὑποσημείωσί του στόν ἐν λόγῳ κανόνα. Βλ. Πηδάλιον, ἔκδ. Ρηγοπούλου 1982, σελ. 173-176.

59. ACO II, 1, 1, 180: «οὗτος ὁ κανών δι' οὐδέν ἕτερον ἀναγινώσκειται ἢ ἵνα ὁ ἐπίσκοπος Φλαβιανός καθαιρεθῆ».

60. ACO II, 1, 1, 191.

Δεύτερον· έπρεπε ή Ληστρική σύνοδος νά λάβη ύπ' όψιν της και τήν Χριστολογία των Διαλλαγών, παρά τήν έντολή του ζ' κανόνος της Έφέσου, διότι ήδη τό είχε πράξει και ό άγιος Κύριλλος, ό όποιος συνέταξε τίς Διαλλαγές παρά τουτον τον κανόνα⁶¹. *Η άρνησις της Ληστρικής νά χρησιμοποιήση τήν Χριστολογία των Διαλλαγών, έντολή δήθεν του ζ' κανόνος της έν Έφέσω, είναι δηλωτική των άπολιναριστικων της φρονημάτων.*

Τρίτον· έπρεπε νά χρησιμοποιήση και τήν θεολογια περί της έκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου σαρκώσεως και ένανθρωπήσεως του Χριστου. Στην διατριβή ύποστηρίζεται⁶² ότι ό Διόσκορος δέν ένομιμοποιείτο νά ζητήση από τον άπολογούμενο Εύτυχη νά συμπεριλάβη στό σύμβολο της Πίστεως τήν προσθήκη των Πατέρων της Β' Οικουμενικής “έκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας”. Όμως τό γεγονός ότι τό σύμβολο της Κων/λεως δέν είχε άποκτήσει οικουμενική ισχύ δέν σημαίνει ότι ό Εύτυχής καλώς έπραξε πού δέν χρησιμοποίησε τήν θεολογια των PN' Πατέρων της Κων/λεως. “Έπρεπε νά τήν είχε χρησιμοποιήσει έστω και έκτός συμβόλου, όπως ένωρίτερα ό άγιος Γρηγόριος ό Θεολόγος τήν είχε χρησιμοποιήσει πριν κυρωθή ή Σύνοδος της Κων/πόλεως υπό έπομένης συνόδου. Γράφει ό άγιος Γρηγόριος προς τον Κληδόνιον (έπιστολή Β'), ότι τό σύμβολο της Νικαίας μετά της περί του Αγίου Πνεύματος αναγκαίας προσθήκης άποτελεί τήν πίστι της Καθολικής Έκκλησίας⁶³.

Η Ληστρική σύνοδος λοιπόν παρέκαμψε τίς Διαλλαγές του αγίου Κυρίλλου τόσο για τήν άποκατάστασι του Εύτυχου και τήν καταδίκη του αγίου Φλαβιανου όσο και για τον καθορισμό της όρθης πίστεως της Έκκλησίας. Για μία ακόμη φορά άποδεικνύεται ότι ό Διόσκορος άρνεϊται τίς Διαλλαγές του αγίου Κυρίλλου και γι' αυτό είναι όμόφρων και συνήγορος του Εύτυχου. Και άν ληφθή ύπ' όψιν ότι δέν απέβλεπε εις πρόσωπον ανθρώπου αλλά έφρόντιζε περί της

61. Όπως ό ίδιος ό άγιος Κύριλλος διευκρινίζει στην έπιστολή του προς τον Άκάκιον Μελιτινης, ή “Έκθεσις των Διαλλαγών δέν είναι νέο σύμβολο ή νέα πίστις αλλά άποδοχή της άπολογίας των Ανατολικών, τήν όποία έκαναν προς διασάφησι του χριστολογικου τους φρονήματος (PG 77, 188B-189B).

62. Ηλία Δ. Κεσμίρη, ένθ' άνωτ., σελ. 65.

63. Άγ. Γρηγορίου Θεολόγου, Έπιστολή 102, *Προς πρεσβύτερον Κληδόνιον έπιστολή β'*: «προσδιάρθρουντες τό έλλειπώς ειρημένον».

καθολικῆς καί ἀποστολικῆς πίστεως⁶⁴, ἐπιβεβαιώνεται ὅτι ἤρνεϊτο τίς Διαλλαγές ἐνσυνειδήτως καί ἐκ πεποιθήσεως. Διότι καί οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι τῆς Ληστρικῆς ὑπέγραψαν τά αὐτά ἀλλά ὄχι ἐκ πεποιθήσεως. Τά Πρακτικά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος περιγράφουν λεπτομερῶς τήν μεταμέλεια τῶν ἐπισκόπων Βασιλείου Σελευκείας, Σελεύκου Ἀμασειας κ.ἄ., διότι ἀπό τόν φόβο τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν καί τῆς ὠμότητος τοῦ Διοσκόρου ἀνεκάλεσαν τήν πρώτη τους ὀρθόδοξη διαλαλιά κατὰ τήν Ἐνδημοῦσα καί τήν ἐπαναδιετύπωσαν παρακάμπτοντας τίς Διαλλαγές⁶⁵.

4^{ον}. Ἡ διατριβή στό συγκεκριμένο σημεῖο προβάλλει τόν ἀντίλογο, ὅτι ὁ Διόσκορος δέν ὑπερασπίσθηκε ἐκ πεποιθήσεως τόν Εὐτυχή ἀλλά παραπλανήθηκε ἀπό τήν φαινομενικά ὀρθόδοξη ὁμολογία του. Θέτει τό ἐρώτημα: «ποιός ἦταν λοιπόν ὁ λόγος πού ὁ Διόσκορος ἀθώωσε ἕναν αἰρετικό καί μανιχαϊστή θεολόγο;»⁶⁶ καί ἀπαντᾷ ἐπικαλούμενη τοὺς ἀντιχαλκηδόνιους αἰρεσιάρχας Σεβῆρο Ἀντιοχείας καί Φιλόξενο Ἱεραπόλεως, κατὰ τήν ἄποψι τῶν ὁποίων καί προγενέστεροι ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι (Δάμασος, Ἰούλιος καί Λιβέριος Ρώμης καί οἱ Πατέρες τῆς Νικαίας) δέχθηκαν σέ κοινωνία αἰρετικούς παραπλανηθέντες ἀπό τήν ὑποκριτική ὁμολογία τους⁶⁷. Γνωστοποιεῖ βεβαίως καί ἀντιπαραθέτει τήν ἀπάντησι τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐπί τοῦ ἐρωτήματος, ὅτι δηλαδή ὁ Διόσκορος ἀθώωσε τόν Εὐτυχή ὡς ὁμόφρονά του, ἀλλά τήν παρουσιάζει σάν μία ἰσχνή φωνή, ἀνίσχυρη νά ἀνταπεξέλθῃ στοὺς ἀντιχαλκηδόνιους ἰσχυρισμούς⁶⁸.

Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι τά πράγματα δικαιώνουν τήν ὀρθόδοξο θέσι καί ὄχι τήν ἀντιχαλκηδόνιο ἄποψι (καί ἀκολούθως τῆς διατριβῆς).

64. ACO II, 1, 1, 92.

65. ACO II, 1, 1, 92-93. Βλ. καί ACO II, 1, 1, 179, ὅπου λέγεται ἐπί λέξει: «διά τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου παρεκάλεσα διορθώσασθαι τήν διαλαλίαν μου, δεδοικώς σέ τόν εὐλαβέστατον Διόσκορον καί φοβούμενος, πολλήν γάρ ἐπέστησας ἡμῖν τότε ἀνάγκην, τήν μέν ἔξωθεν, τήν δέ ἀπό τῆς γλώσσης σου. εἰσέτρεχον γάρ εἰς τήν ἐκκλησίαν στρατιῶται μετὰ ὅπλων καί εἰστήκεισαν οἱ μονάζοντες οἱ μετὰ Βαρσουμᾶ καί οἱ παραβαλανεῖς καί πλῆθος ἄλλο πολύ. ὀρκωθῶσι πάντες, ὀρκωθῆ Αὐξόνιος ὁ ἐπίσκοπος ὁ Αἰγύπτιος, ὀρκωθῆ Ἀθανάσιος, εἰ μή ἔλεγον “μή, κύρι, μή καθέλῃς τήν ὑπόληψιν πάσης τῆς οἰκουμένης”».

66. Ἡλία Δ. Κεσμύρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 72.

67. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 69-81.

68. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 83-84.

Ἦδη ἔχουμε συναγάγει ὅτι ὁ Εὐτυχής, ὁ Διόσκορος καί ἡ Ληστρική παρακάμπτουν τίς Διαλλαγές. Τό φρόνημά των εἶναι μονοφυσικό. Ἀνήκει στόν χώρο τῆς ἀκραίας ἀλεξανδρινῆς Χριστολογίας, πού ἀντιτίθεται στίς Διαλλαγές. Ἡ ἐπιστολή τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μοναχοῦς, ἀποσταλεῖσα μετὰ τὴν Σύνοδο, τό ἐπιβεβαιώνει. Ὁ Εὐτυχής εἶναι αἵρετικός καί ὁ Διόσκορος τόν ἀκολουθεῖ: «ἅπαντα τοῖς τῶν ὁσίων πατέρων ἀκολουθήσασα διδάγμασιν ἢ ἀγιωτάτη καί καθολική σύνοδος ἐτύπωσε καί τὴν μὲν Εὐτυχοῦς ἀνείλε δυσσέβειαν, ἣ ὁ Διόσκορος εἶπετο καί ἕτεροί τινες οἱ μηδέ τὰ Ἀπολιναρίου βιβλία ἀποκνήσαντες ἐγκατασπείραι τῷ πλήθει προσηγορίας ἀγιωτάτων ὀρθοδόξων πατέρων αὐτοῖς ἐπιγράψαντες»⁶⁹.

Τό αἵρετικό φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς, ὅπως μαρτυρεῖται ἀπό τὴν ἐκδίκασί του στὴν Ἐνδημοῦσα καί διαφαίνεται ἀπό τὴν ὁμολογία του στὴν Ληστρική, ἔχει δύο στοιχεῖα: τό πρῶτο, ὅτι τό σῶμα τοῦ Κυρίου δέν εἶναι ὁμοούσιο μέ τό ἰδικό μας· καί τό δεύτερο, ὁ μονοφυσισμός του. Τά δύο αὐτά στοιχεῖα καταμαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Φλαβιανός στὴν ἐπιστολή του πρὸς τόν ἅγιο Λέοντα Ρώμης μετὰ τὴν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς⁷⁰. Στὴν Ἐνδημοῦσα φάνηκε νά ἀπαρνηθῆται καί τὰ δύο φρονήματά του, ὅχι ἐκ προαιρέσεως ἀλλά ἐπειδὴ τό ἀπαιτοῦσαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Συνόδου.

Ὅσον ἀφορᾶ τό πρῶτο του αἵρετικό φρόνημα, ὁ Εὐτυχής στὴν Ληστρική εἶχε δηλώσει ὅτι τόν συκοφαντοῦν, ὅσοι λέγουν πὼς πιστεύει ὅτι ὁ Χριστός ἔφερε τό σῶμα του ἀπό τόν οὐρανό⁷¹, καί εἶχε ἀναθεματίσει «Μάνην, Βαλεντῖνον, Ἀπολινάριον καί Νεστόριον καί πάντας τοὺς αἵρετικούς ἕως Σίμωνος τοῦ μάγου καί τοὺς λέγοντας τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξ οὐρανοῦ κατε-

69. ACO II, 1, 3, 130.

70. ACO II, 1, 1, 38-39: «οὗτος γάρ οὗτος ὁ Εὐτυχής κεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ νόσον κακοδοξίας κατέχων ... κατετόλμησε φάσκων πρό μὲν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύο φύσεις εἶναι θεότητος καί ἀνθρωπότητος, μετὰ δέ τὴν ἔνωσιν μίαν φύσιν γεγονέναι ... προσετίθει δέ καί ἑτέραν δυσσέβειαν φάσκων τό ἐκ Μαρίας σῶμα γενόμενον τοῦ Κυρίου μὴ εἶναι τῆς ἡμετέρας οὐσίας μηδέ τοῦ ἀνθρωπέου φυράματος, ἀλλ' ἀνθρώπινον μὲν αὐτό ἀπεκάλει, οὐ μὴν ἡμῖν ὁμοούσιον οὐδέ τῇ τεκούσῃ αὐτόν κατὰ σάρκα».

71. ACO II, 1, 1, 124.

ληλυθέναι». Φάνηκε νά τό ἀρνηται ὀλοκληρωτικά, στήν πραγματικότητα ὁμως τό ἀπέκρυψε, ὅπως ἀποκαλύπτεται ἀπό τά Πρακτικά τῆς Χαλκηδόνος, καθώς δέν ἀπήντησε στίς παρακλήσεις τοῦ Βασιλείου Σελευκείας, τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου, τοῦ Σώζοντος Φιλίππων καί τοῦ Διογένους Κυζίκου, «ὥστε εἰπεῖν αὐτόν τόν τρόπον τῆς σαρκώσεως καί τῆς ἐνανθρωπήσεως, εἰ κατὰ πρόσληψιν σαρκός οἶδεν τόν Θεόν Λόγον γενόμενον ἄνθρωπον». Μάλιστα «καί ἐκέλευσαν [ἡ Σύνοδος;] ἀπερίεργον ἔᾶσαι τοῦτο καί οὐ προσεδέξαντο τήν δικαιολογίαν ἡμῶν»⁷², λέγουν οἱ ἀνωτέρω ἐπίσκοποι ἐνώπιον τῆς Δ' Συνόδου.

Ὅσον ἀφορᾷ τό δεύτερο αἰρετικό του φρόνημα, τήν ἄρνησι τῆς ὁμολογίας δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι, ὁ Εὐτυχῆς ἐδήλωσε στήν Ληστρική: «ἀπήτει με [ὁ ἅγιος Φλαβιανός] ἕτεραί τινα παρά τά ἐκτεθέντα ἐν τε τῇ Νικαέων καί ἐν Ἐφέσῳ πρότερον εἰπεῖν»⁷³, τό ὁποῖο σημαίνει ὅτι πραγματικά στήν Ἐνδημοῦσα δέν εἶχε πρόθεσι νά ἀποδεχθῆ τίς δογματικές ὑποδείξεις τῶν Πατέρων⁷⁴, τουτέστι τίς Διαλλαγές.

Ὁ Διόσκορος, μετά ἀπό τίς παρεμβάσεις καί διευκρινήσεις τῶν προμνημονευθέντων τεσσάρων ἐπισκόπων στά πλαίσια τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἀντελήφθη ὅτι οἱ δοκητικές παράμετροι τῆς Χριστολογίας τοῦ Εὐτυχοῦς δέν μποροῦν πλέον νά ἀποκρύπτονται κάτω ἀπό ἀόριστες ὁμολογίες πίστεως. Σαφῶς πλέον ἀρνήθηκε νά ὑποστηρίξῃ τυχόν δοκητικά φρονήματα⁷⁵. Συνεπῆς πρός τήν στάσι του αὐτή, μετά ἀπό τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ὅποτε οἱ μοναχοί καί οἱ ὀπαδοί τοῦ Εὐτυχοῦς ἀποκλείσθηκαν ἀπό τήν ἐκκλησιαστική ζωή μέ αὐτοκρατορικό διάταγμα, ἐπειδή συνέχιζαν νά ἀκολουθοῦν τά φρονήματα τοῦ Εὐτυχοῦς⁷⁶, ὁ Διόσκορος κατεδίκασε τήν δοκητική παράμετρο τῆς Χριστολογίας τους. Οὐδέποτε ὁμως ἀπέρριψε τόν

72. ACO II, 1, 1, 92.

73. ACO II, 1, 1, 95.

74. Βλέπε τήν παρατήρησι τῆς Ἐνδημοῦσης συνόδου: «Μετά ἀνάγκης οὐκ ἔστιν πίστις ... οὐ συντίθεται, τί αὐτόν πείθεις;» (ACO II, 1, 1, 145).

75. ACO II, 1, 1, 92: «εἰ δέ Εὐτυχῆς παρά τά δόγματα τῆς ἐκκλησίας φρονεῖ, οὐ μόνον τιμωρίας ἄξιός ἐστιν, ἀλλά καί πυρός· ἐγώ γάρ τῆς πίστεως τῆς καθολικῆς καί ἀποστολικῆς φροντίδα τίθεμαι, οὐκ ἀνθρώπου τινός;».

76. ACO II, 1, 3, 123 καί ACO II, 1, 3, 119.

μονοφυσιτισμό, τό δεύτερο δηλαδή σκέλος τῆς αίρέσεως τοῦ Εὐτυχοῦς. Οὕτε, ὅπως προελέχθη, διαρκούσης τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος οὔτε μετά ἀπό αὐτήν.

Ἐπομένως, οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἐντοπίζουν τήν αίρεσι τοῦ Διοσκόρου στόν μονοφυσιτισμό του, ἐξ αίτίας τοῦ ὁποίου συνηγόρησε ὑπέρ τοῦ Εὐτυχοῦς. Ὁ μέν Εὐτυχῆς καταδικάζεται ἀπό τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο μέ τίς ἴδιες λέξεις, μέ τίς ὁποῖες ἐκεῖνος ἀνέπτυσσε τήν Χριστολογία του: «Τούς δύο μέν πρό τῆς ἐνώσεως φύσεις τοῦ Κυρίου μυθεύοντας, μίαν δέ μετά τήν ἔνωσιν ἀναπλάττοντας ἀναθεματίζει»⁷⁷ (ἐκ τοῦ Ὄρου τῆς Συνόδου). Ὁ δέ Διόσκορος στήν Ληστρική, ἀναγινωσκομένης τῆς διαλαλιᾶς τοῦ Εὐτυχοῦς ἐπί τῆς Ἐνδημούσης: «ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τόν Κύριον ἡμῶν πρό τῆς ἐνώσεως, μετά δέ τήν ἔνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ», διέκοψε τήν ἀνάγνωσι καί ἐρώτησε: «Συντιθέμεθα τούτοις καί ἡμεῖς πάντες;» Καί ἡ σύνοδος (ἡ Ληστρική) ἀπήντησε: «Συντιθέμεθα»⁷⁸. Οὐδέν προφανέστερον τῆς συμφωνίας τῶν φρονημάτων!

Αὐτός ὁ μονοφυσιτισμός διαφοροποιεῖται, ὁμολογουμένως, ἀπό τίς παλαιότερες δοκητικές αίρέσεις πού κατ' ἄλλον τρόπο εἰσηγοῦνται ἄρνησι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀποτελεῖ ὅμως μία πιό ἐκλεπτυσμένη μορφή τους. Ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ μονοφυσιτισμός τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας ἀργότερα ἀποτελεῖ πιό ἐκλεπτυσμένη μορφή μονοφυσιτισμοῦ ἀπό ἐκείνην τοῦ Διοσκόρου. Εἶναι δηλαδή ὁ Διόσκορος καί δοκῆτης καί ἀπολιναριστής, ὅχι ἐπειδῆ διαρρήδην διεκῆρυττε ὅτι ὁ Χριστός φέρει σῶμα ἐξ οὐρανοῦ (ὅπως ἔλεγε ὁ Οὐαλεντίνος) ἢ στερεῖται λογικῆς ψυχῆς (ὅπως ὑπεστήριζε ὁ Ἀπολινάριος), ἀλλά ἐπειδῆ ἡ ἄρνησίς του νά ὁμολογήσῃ δύο τίς φύσεις μετά τήν ἔνωσι ὁδηγεῖ μέ λογική συνεπαγωγή στήν ἀπάρνησι μιᾶς πραγματικά ὑπαρκτῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ⁷⁹.

77. ACO II, 1, 2, 129.

78. ACO II, 1, 2, 143.

79. Κατά παρόμοιο τρόπο ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης καταλογίζει στόν Ἀπολινάριο δοκητισμό, δηλαδή διά λογικῆς συνεπαγωγῆς βάσει τῆς διδασκαλίας του, παρότι ἐκεῖνος δέν ἐκήρυσσε ἢ δέν προετίθετο νά κηρύξῃ προφανῆ δοκητισμό: «λείπεται τό μηδαμόθεν λέγειν, ᾧ συγκατασκευάζεται τό δόκησιν τό φαινόμενον εἶναι καί οὐκ ἀλήθειαν» (Ἀντιρρητικός κατά Ἀπολινάριου, 3, 1, 182)· καί «δοκῆσει μέν τά πάντα ἐφαίνετο, ἦν δέ [ὁ Χριστός] κατά τόν τοῦ λογογράφου [τοῦ Ἀπολινάριου] λόγον τῶν

Στίς ἀρχαῖες δοκητικές ἀπόψεις λοιπόν καί στήν Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου ὑπάρχει κατά βάθος τό ἴδιο δοκητικό φρόνημα (ἀπάρνησις τῆς πραγματικότητος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως), παρότι μορφολογικά διαφορετικό. Ὅταν οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀποκαλοῦν τόν Διόσκορο ὁμόφρονα τοῦ Εὐτυχοῦς, ἐννοοῦν ὅτι ὁ Διόσκορος ὑπεστήριξε τόν μονοφυσιτισμό τοῦ Εὐτυχοῦς. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ Πενθέκτη Σύνοδος ὀνομάζει τόν Διόσκορο «τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόβολον» καί οἱ ἅγιοι Πατέρες στά συγγράμματά τους⁸⁰ ἀποδίδουν στόν Διόσκορο τήν σύγχυσι τῶν φύσεων στήν κατ' αὐτόν μία φύσι τοῦ Χριστοῦ. Συνεπῶς ὁ Διόσκορος εἶναι ὁμόφρων τοῦ Εὐτυχοῦς ὡς μονοφυσίτης καί τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστής καί πρόβολος, καθόλου λιγότερο δέ καί ἀπολιναριστής καί δοκῆτης λόγω τοῦ μονοφυσιτισμοῦ του. Ἡ προσφυγή σέ παλαιότερα παραδείγματα ἱεραρχῶν παραπεπληθέντων ἀπό αἰρετικούς, γιά νά δικαιολογηθῇ ἡ ὄντως περιεργη καί ἐκ πρώτης ὄψεως ἀντιφατική στάσις τοῦ Διοσκόρου ἔναντι τοῦ Εὐτυχοῦς ἀφ' ἑνός καί τῶν διαδόχων του ἀφ' ἑτέρου, ταιριάζει μόνο στούς ἀντιχαλκηδονίους σεβηριανούς, πού ἀκόμη πάσχουν ἀπό τόν διοσκόρειο μονοφυσιτισμό καί γι' αὐτό καταφεύγουν στό ὑπ' ὄψιν ἐρμηνευτικό σχῆμα.

5^ο. Ἡ διατριβή, γιά νά δικαιολογήσῃ τήν ἀποκατάστασι τοῦ Εὐτυχοῦς καί τήν καταδίκη τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ ἀπό τόν Διόσκορο στήν Ληστρική, ἐπικαλεῖται ἕνα ἀκόμη λόγο. Ὁ Διόσκορος, λέγει, «εἶχε τήν πεποίθησι ὅτι ἀθώωσε ἕνα ἀλεξανδρινό θεολόγο», δηλαδή ὀρθόδοξο, κυρίλλειο. Οἱ κατηγορίες, συνεχίζει ἡ διατριβή, πού ὁ ἅγιος Φλαβιανός ἀπευθύνει πρὸς τόν Εὐτυχή ἐπί ἀπολιναρισμῶ εἶναι,

φαινομένων οὐδέν» (ἐνθ' ἄνωτ., 3, 1, 165). Καί μεταγενέστερα ὁ ἅγιος Μάξιμος μέ τόν ἴδιο τρόπο ἐκφράζεται γιά τόν Σεβήρο, ὅτι «διά τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τήν τε Μάνεντος φαντασίαν, καί τήν Ἀπολιναρίου σύγχυσι, καί τήν Εὐτυχοῦς μετά τήν ἔνωσι εἰς μίαν οὐσίαν τῶν ἐνωθέντων πρεσβεύων συναίρεσιν» ἀποδεικνύεται (PG 91, 40C). Ἕνα ἀνάλογο κλασικό παράδειγμα, πού δείχνει ὅτι οἱ Πατέρες ἀποδίδουν στούς αἰρετικούς κατά συνεπαγωγὴν ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν φρονήματα ἀρχαίων αἰρετικῶν, εἶναι ἡ κατηγορία ἐπί σαβελλιανισμῶ πού οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς (Μέγας Φώτιος, Γρηγόριος Παλαμᾶς κ.λπ.) ἀπευθύνουν κατά τῶν Λατίνων λόγω τοῦ Filioque, παρότι οἱ Δυτικοί καταδικάζουν ἀναφανδόν τόν ἀρχαῖο σαβελλιανισμό.

80. Δημ. Τσελεγγίδη, *μνημ. ἄρθρ.*, ὅπου οἱ παραθέσεις ἀπό τά κείμενα τῶν μεγάλων Πατέρων εἶναι πειστικές.

κατά τόν Διόσκορο, παρόμοιες μέ εκείνες πού ό Θεοδώρητος και ό Ίβας άπευθύνουν κατά του άγίου Κυρίλλου⁸¹.

Θεωρούμε ότι έσφαλμένως ό κ. Κεσμίρης δικαιολογεί τόν Διόσκορο μέ τόν ύποθετικό αυτό (ένδεχομένως ύπαρκτό στην αντίληψη του Διοσκόρου) παραλληλισμό. Πρώτον μέν, διότι ή άπάντησις του άγίου Κυρίλλου στίς άπολύτως άδικες έναντίον του κατηγορίες του Θεοδωρήτου και τής έπιστολής Ίβα ήταν, πλήν των άπολογητικών του κειμένων, και οί Διαλλαγές. Ό Εύτυχής δέν έχει νά παρουσιάση κάτι ισόκυρο, ώστε νά διασκεδάση τήν έναντίον του κατηγορία (άν ύποτεθή ότι είναι άδικη εκ μέρους του άγίου Φλαβιανού). Και δεύτερον, διότι από τήν έποχή των Διαλλαγών και έντεϋθεν δέν ύπήρχαν δύο μόνο θεολογικές τάσεις, ή “άλεξανδρινή” (διοσκόρειος, τάχα και κυρίλλειος) και ή “άντιοχειανή” (νεστοριανή-φιλονεστοριανή)⁸², αλλά ύπήρχε και ή Όρθόδοξος θεολογική τάσις (ή κυρίλλειος, ή των Διαλλαγών, ή τής Χαλκηδόνος και των λοιπών Οικουμενικών συνόδων), τής οποίας τυπικό και σύγχρονο των τότε γεγονότων παράδειγμα άποτελεί ή στάσις του όσίου Εύθυμίου του Μεγάλου, ό όποιος ύπεστήριξε τήν Γ΄ Οικουμενική, κατεδίκασε τήν Ληστρική, ύπεράμυνθηκε τής Δ΄ και άρνήθηκε τήν κοινωνία στους Διόσκορο, Θεοδόσιο και λοιπούς αντιχαλκηδόνιους⁸³. Ό όσιος Εύθύμιος ήταν κυρίλλειος αλλά όχι διοσκόρειος.

Άπό τά Πρακτικά τής Δ΄ Οικουμενικής φαίνεται ότι ό άγιος Φλαβιανός ήταν εκπρόσωπος τής όρθοδόξου αυτής θεολογικής γραμμής κατά τήν διάρκεια των γεγονότων τής Ένδημούσης και τής Ληστρικής. Ό Διόσκορος δέν τό κατενόησε, έπειδή δέν δεχόταν τίς Διαλλαγές.

81. Ήλία Δ. Κεσμίρη, *ένθ΄ άνωτ.*, σελ. 50-52.

82. *Ένθ΄ άνωτ.*, σελ. 49, όπου σημειώνεται: «Ή στάση του Φλαβιανού άπέναντι στην χριστολογία του Εύτυχή ταυτίζονταν ... και μέ τήν στάση του Νεστορίου άπέναντι στη Χριστολογία του Εύτυχή», εκφρασις πού δέν δικαιώνεται παρά τήν διευκρίνησι ότι «ή ταύτιση αυτή περιορίζονταν μόνο στο επίπεδο τής χριστολογικής όρολογίας».

83. Του Όσίου και Θεοφόρου Πατρός ήμών Εύθυμίου του Μεγάλου Βίος και Πολιτεία, κεφ. νδ΄-νε΄, οβ΄-πε΄, ρκγ΄ (PG 114, 640-641, 656-668, 701).

β) Ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου.

Τό πρόβλημα τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου συζητεῖται σέ πολλά κεφάλαια τῆς διατριβῆς. Μπορεῖ κανεῖς συνοψίζοντάς τα νά εἰπῇ ὅτι, κατά τήν διατριβή, ὁ Διόσκορος δέν ἦταν εὐτυχιανιστής ἀλλά ἀπόλυτα κυρίλλειος θεολόγος. Αὐτό τό συμπέρασμα στηρίζεται στά ἑξῆς συγκεκριμένα βήματα: Ὁ Διόσκορος κατεδίκασε τόν εὐτυχιανισμό ἀπό τόν τόπο τῆς ἑξορίας του⁸⁴. Ἡ σωτηριολογία τοῦ Διοσκόρου δέν ἔχει δοκητικό χαρακτήρα⁸⁵. Ἡ πραγματικότης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι ἀπόλυτα δεδομένη στήν Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου⁸⁶. Ὁ δυοφυσιτικός χαρακτήρας τῆς Χριστολογίας του θεμελιώνεται στήν ἀποδοχή τῶν Διαλλαγῶν⁸⁷ καί τῆς κυριλλείου ἐκφράσεως “ἐκ δύο φύσεων”⁸⁸. Ἡ ἀντίθεσις του στόν Τόμο τοῦ Λέοντος Ρώμης δέν σημαίνει ἄρνησι τῶν θείων καί τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργημάτων τοῦ Χριστοῦ ἀλλά ἀντινεστοριανισμό⁸⁹.

Τό συμπέρασμα βέβαια τῆς διατριβῆς περί τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου δέν εἶναι σωστό. Ὅπως θά φανῇ κατωτέρω ὁ Διόσκορος δέν ἦταν ἕνας κυρίλλειος θεολόγος, ἔστω καί ἂν ἦταν ὁ ἄμεσος διάδοχος τοῦ ἁγίου Κυρίλλου στόν θρόνο τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ Χριστολογία του δέν ἦταν ὀρθόδοξη, καί οἱ λόγοι εἶναι οἱ ἑξῆς:

1^{ον}. Εἶναι εὐνόητο ὅτι οἱ εὐτυχιανισταί, πού συγκροτήθηκαν σέ ιδιαίτερη ομάδα ἀμέσως μετά τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο, προῆλθαν ἀπό τήν μεγάλη οἰκογένεια τῶν “ἀλεξανδρινῶν”, μέσα στήν ὁποία εἶχαν στεγασθῆ μέχρι τότε μαζί μέ τούς Ὀρθοδόξους λόγω τοῦ ἀντινεστοριανοῦ ἀγῶνος, παρερμηνεύοντες ὅμως τήν μία φύσι ἀπολιναριστικῶς. Εἶναι ἐκεῖνοι πού διεφώνησαν μέ τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου⁹⁰. Αὐτό ἐπιμαρτυρεῖται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ εὐτυχιανισταί ἀποδέχονται τόν Διόσκορο ὡς πατέρα καί διδάσκαλό τους⁹¹, τό ὁποῖο δέν θά συνέβαινε ἐάν ἦσαν μόνο μία συνέχεια τῶν γνωστι-

84. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 85-95 καί 161-188.

85. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 95-105.

86. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 106-111.

87. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 112-121.

88. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 122-138.

89. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 139-149.

90. PG 77, 225A.

91. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 93.

κῶν ομάδων πού ὑπῆρχαν ἀσύνδετες μεταξύ τους ἀνά τήν χριστιανική οἰκουμένη.

Ἔχει ἤδη λεχθῆ πρωτύτερα ὅτι ὁ Διόσκορος εἶναι ὁμόφρων τοῦ Εὐτυχοῦς λόγω τοῦ μονοφυσιτισμοῦ του, ἐπειδὴ ἀποδεδειγμένως ἀρνήθηκε δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι, τῆς φύσεως νοουμένης κυριωνύμως ὡς θεότητος καί ἀνθρωπότητος καί ὄχι ὡς ὑποστάσεως (ἰδιοσυστάτου ὑπάρξεως). Ὁ μονοφυσιτισμός αὐτός σημαίνει ἄρνησι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καί ἐπομένως δοκητισμό⁹².

Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀναφέρονται συχνά στό γεγονός ὅτι ἡ “μία φύσις” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων σημαίνει ἄρνησι τῆς πραγματικότητος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, παρά τό συνήθως λεγόμενο ἀπό αὐτούς, ὅτι “οὐκ ἀπαρνούμενος ὁ Τιμόθεος ἢ ὁ Σευῆρος τήν σάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ, μίαν φύσιν ἐπ’ αὐτοῦ κηρύττουσι” (PG 89, 209C· πρβλ. καί Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν* 129, ὅπου ἀπόσπασμα ἐκ τῆς *Πρός Καισάριον μονάζοντα* ἐπιστολῆς τοῦ ἁγ. Ἰω. Χρυσοστόμου). Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἀφιερώνει στό θέμα αὐτό ἕνα ἐκτενές κεφάλαιο καί διευκρινίζει εἰσαγωγικῶς ὅτι «οἱ ἀπαρνούμενοι τόν τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγον [οἱ Ἀκέφαλοι] ... ἐπ’ ἀρνήσει τῆς καθ’ ἡμᾶς οὐσίας αὐτάς [τάς λέξεις τῶν Πατέρων] ἐκλαμβάνουσι μίαν φάσκοντες γεγονέναι φύσιν τῆς σαρκός καί τῆς θεότητος μετά τήν ἄφραστον ἔνωσιν»⁹³.

Ἐπομένως ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου δέν εἶναι εὐτυχιανική ὑπό αὐστηρή δοκητική διατύπωσι (φρονοῦσα «ἐξ οὐρανοῦ τήν σάρκα τοῦ Κυρίου κατεληλυθέναι»), ἀλλά ὅπωςδήποτε ὑπό τήν ἔννοια τῆς συγχύσεως τῶν φύσεων, ἡ ὁποία ἐξίσου εἰσάγει ἀναίρεσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ διατριβή βάσει τοῦ αἰθιοπικοῦ συναξαρίου καί τῆς πρὸς Σεκουνδίνον ἐπιστολῆς τοῦ Διοσκόρου ἐπιχειρηματολογεῖ ὅτι ὁ Διόσκορος δέν εἶναι εὐτυχιανιστής⁹⁴. Ἐάν αὐτό μπορεῖ νά γίνῃ δεκτό μέ τήν πρώτη ἔννοια τῆς δοκήσεως, δέν ἀποκλείει ὅμως τόν δοκητισμό πού ἐμπεριέχεται στήν συγχυτική Χριστολογία.

Ἐπικαλεῖται ἡ διατριβή τό γεγονός ὅτι ὁ Διόσκορος στίς ἐπιστολές του ἀπό τήν ἐξορία ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἔχει ἔμφυχη λο-

92. Βλ. στόν παρ. τόμ., σελ. 432-433.

93. Ὁδηγός, κεφ. ιγ’, PG 89, 204-244.

94. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 89-93.

γική σάρκα, στοιχείο σαφῶς καί ἰσχυρῶς ἀντιαπολιναριστικό⁹⁵. ἐπίσης ὅτι γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο Μαρία καί τό σῶμα του δέν εἶναι διαφορετικό ἀπό τό δικό μας σῶμα, ἀλλά ἀποτελεῖται ἀπό ὅλα τά ἐπί μέρους μέλη, στοιχείο σαφῶς ἀντιδοκητικό⁹⁶. ὅτι ἐσαρκώθη καί ἔζησε πραγματική ζωή καί ὄχι κατά φαντασίαν, στοιχείο σαφῶς ἀντιφαντασιαστικό⁹⁷. Κατά τήν διατριβή, τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι ἱκανά νά ἐξασφαλίσουν στόν Διόσκορο τήν ὀρθοδοξία. Θά παρατηρήσουμε ὅμως ὅτι μέ βάσι αὐτά τά στοιχεῖα θά περίμενε κανεῖς ὅτι ὁ Διόσκορος θά μπορούσε νά ὁμολογήσῃ καί τήν δευτέρα ἐν Χριστῶ φύσι, τήν ἀνθρωπίνη, ἐνωμένη μέ τήν θεότητα σέ μία ὑπόστασι. Αὐτό ὅμως δέν συμβαίνει στήν Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου. Στήν ὑπερβολικά πτωχή διοσκόρεια γραμματεία δέν διαφαίνεται ὁ λόγος πού αὐτό δέν συμβαίνει. Γίνεται ὅμως ἀντιληπτός ἀπό τήν Χριστολογία τῶν διαδόχων του. Χρονικά καί ἐκφραστικά ἐγγύτερος πρός τόν Διόσκορο ὁ Τιμόθεος Αἴλουρος διατυπώνει τήν μονοφυσιτική του Χριστολογία μέ τήν φράσι: «Φύσις τοῦ Χριστοῦ μόνη θεότης ἐστίν, εἰ καί σεσάρκωται» καί δέχεται τήν εὐλογο κριτική τοῦ ἀγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου⁹⁸ καί τοῦ Ἰουστινιανοῦ⁹⁹. Στήν ὀλίγο μεταγενέστερη σεβηριανή Χριστολογία τό ἐν Χριστῶ ἀνθρώπινο δέν ἀποτελεῖ μία δευτέρα φύσι, διότι δέν ἔχει αὐτεξούσια θελητική ὀρμή, στερεῖται αὐτο-κινήτου θελητικῆς δυνάμεως καί ἐπομένως δέν εἶναι πλήρης φύσις¹⁰⁰. Ὁ ἀπλοϊκός μονοφυσιτισμός τοῦ Διοσκόρου, πού ἐκδηλώνεται μέ τήν ἀπλή ἄρνησι τῶν δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι, παίρνει πῶς ἐξευγενισμένη μορφή στήν Χριστολογία τοῦ Τιμοθέου Αἰλούρου καί στήν συνέχεια τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας. Εἶναι παρά ταῦτα κοινός ὁ παρονομαστής: ὑπάρχει κάποια φυσική ἔλλειψις πού διαφοροποιεῖ τό σῶμα τοῦ Κυρίου ἀπό τό ἡμέτερον, ὅπως πολύ χαρακτηριστικά βεβαιώνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὅτι «σκοπός οὖν Σευήρω, καί τοῖς ἀμφ' αὐτόν, διά τινος πάντως ἐλλείψεως φυσικῆς, τήν προσ-

95. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 98.

96. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 99-100 καί 106-108.

97. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 103 ὑποσημ. 30, καί σελ. 109-111.

98. Ὁδηγός, κεφ. ιγ', PG 89, 208-209.

99. Λόγος πρός τούς ἐν τῷ Ἐνάτῳ τῆς Ἀλεξανδρέων μοναχοῦς (Contra Monophysitas), 100-108.

100. Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα...*, ἐνθ' ἄνωτ.

ληφθεῖσαν καθ' ἔνωσιν ἄρρήτον ἐξώσασθαι φύσιν· τῆς τε Μάνεντος φαντασίας, καὶ τῆς Ἀπολιναρίου συγχύσεως, καὶ τῆς Εὐτυχοῦς συνουσιώσεως ἐπικυρῶσαι τὸ μῦθος»¹⁰¹. Ἡ περιγραφή τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν ιδιοτήτων τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ Κυρίου στήν πρὸς Σεκουνδῖνον ἐπιστολή δέν εἶναι ἀρκετὴ νά καλύψῃ τὴν φυσικὴ ἔλλειψι, πού κάνει τὸ ἐν Χριστῷ ἀνθρώπινο νά μὴ θεωρῆται ἀπὸ τὸν Διόσκορο δευτέρα φύσις· πρόκειται γιὰ τὴν ἔλλειψι αὐτεξουσίου ἀνθρωπίνης ἐνεργητικῆς καὶ θελητικῆς ὁρμῆς, ὥστε ὁ Κύριος νά εἶναι κατ' ἄμφω ἐνεργητικὸς καὶ θελητικὸς.

2^ο. Ἡ διατριβὴ κάνει λόγο γιὰ δυοφυσιτισμό(!) τοῦ Διοσκόρου¹⁰² καὶ τὸν θεμελιώνει στό γεγονός ὅτι ὁ Διόσκορος ἀποδέχεται τὸν κυρίλλειο ὄρο ἐκ δύο φύσεων, μέ τὸν ὅποιο δῆθεν ὁ ἅγιος Κύριλλος διατυπώνει τὸν ὀρθόδοξο δυοφυσιτισμό.

Θεωροῦμε ὅτι ὁ ὄρος “δυοφυσιτισμός τοῦ Διοσκόρου” εἶναι ἄστοχος νεολογισμός καί, στὸν βαθμὸ πού τὸ δογματικὸ του περιεχόμενο δέν ταυτίζεται μέ τὸν Ὀρθόδοξο δυοφυσιτισμό (τὸν μόνο λογικῶς καὶ θεολογικῶς ἀποδεκτό), εἶναι παραπλανητικὸς καὶ δημιουργεῖ σύγχυσι στήν θεολογικὴ ὀρολογία τῶν ἡμερῶν μας. Γιὰ δυοφυσιτισμό μπορεῖ νά ὀμιλῇ μόνο ἡ Ὀρθόδοξος Χριστολογία, διότι κατ' αὐτὴν τὰ δύο εἶναι ἐνυπόστατες οὐσίεις¹⁰³.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἡ ἔκφρασις ἐκ δύο φύσεων δέν εἶναι ἐπαρκὴς νά ἐκφράσῃ τὴν φυσικὴ ἑτερότητα ἐν Χριστῷ, ἂν παραλλήλως πρὸς αὐτὴν δέν ἐκφωνῆται καὶ ἡ ἐν δύο φύσεσι ἢ ὅποιαδήποτε ἰσοδύναμη ἔκφρασις. Χωρὶς τίς τελευταῖες, ὀδηγεῖται κανεῖς στήν σύνθετο φύσι

101. PG 91, 49BC. Καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος στήν πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολή του λέγει ὅτι ἡ κατὰ τὴν φύσιν ταυτότης καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ὁμοουσιότης τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου μέ τὸ ἰδικό μας εἶναι ἐκείνη πού τὸ καθιστᾷ ἀληθινά ἀνθρώπινο καὶ ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὴν ὅποιαδήποτε δόκησι: «ἀνθρώπινον ἄρα φύσει τὸ ἐκ Μαρίας κατὰ τὰς θείας γραφάς καὶ ἀληθινόν ἦν τὸ σῶμα τοῦ σωτῆρος; ἀληθινόν δέ ἦν, ἐπειδὴ ταυτὸν ἦν τῷ ἡμετέρῳ. ἀδελφὴ γάρ ἡμῶν ἡ Μαρία, ἐπεὶ καὶ οἱ πάντες ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐσμέν» (Ἰουστινιανοῦ, Λόγος πρὸς τοὺς ἐν τῷ Ἐνάτῳ τῆς Ἀλεξανδρέων μοναχοῦς (Contra Monophysitas), 108).

102. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 122 κ. ἐξ.

103. Μέ τὴν ἰδίᾳ λογικὴ καὶ ὁ λεγόμενος νεστοριανὸς δυοφυσιτισμὸς ἀποτελεῖ λογικὰ καὶ θεολογικὰ ἐσφαλμένο ὄρο, ἐφ' ὅσον τὰ δύο ἐνοούμενα δέν εἶναι φύσεις (ἐνυπόστατες ἢ ἠνωμένες οὐσίεις) ἀλλὰ ἰδιούστατες φύσεις (χωρισμένες ὑποστάσεις).

καί τόν μονοενεργητισμό. Ἡ ἐκ δύο δηλώνει βεβαίως τόν ἀριθμό τῶν πρὸς ἐνότητα συνελθουσῶν φύσεων, ἀλλὰ δέν δηλώνει τόν ἀριθμό τῶν σωζομένων ἐν τῇ ἐνώσει φύσεων. Ἡ Ὁρθόδοξος πατερική παράδοσις συνοφίζει μέ πολύ εὐληπτο τρόπο τό ζήτημα: «Διό δὴ ἐκ δύο φύσεων τελείων, θείας τε καί ἀνθρωπίνης, φαμέν γεγενῆσθαι τήν ἔνωσιν ... καί ἐν δυσὶ φύσεσι τελείως ἐχούσαις μίαν ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν ... καί τάς δύο φύσεις ὁμολογοῦντες σώζεσθαι ἐν αὐτῷ μετὰ τήν ἔνωσιν»¹⁰⁴.

Γιά νά ἀποφευχθῇ μία μονοφυσιτική παρερμηνεία τῆς ἐκφράσεως ἐκ δύο φύσεων, εἶναι ἀνάγκη νά λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν αὐτό πού σημειώνει σχετικῶς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «οὐκ ἐξ ἐτέρων ἕτερον [ἐνν. σύνθετος φύσις], ἀλλ' ἐξ ἐτέρων τά αὐτά»¹⁰⁵. Ἐν Χριστῷ ὄχι μόνον ἐνώθησαν οἱ φύσεις, ἀλλὰ καί ὑπάρχουν ἐν τῇ ὑποστατικῇ ἐνώσει. Ὅχι χωρισμένες ἀλλά ἐνωμένες στήν μία ὑπόστασι. Αὐτό τό τελευταῖο ἀπαιτεῖ τήν παραδοχή καί τοῦ ἐν δύο φύσεσι γνωριζόμενον... τόν αὐτόν, προκειμένου νά ἐξασφαλισθῇ τό ἀσύγχυτον τῶν ἐνωθεισῶν φύσεων. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀναπτύσσει διεξοδικῶς τό σημεῖο αὐτό. Εἶναι δύσκολο νά παρατεθοῦν ὅλα τά σχετικά χωρία. Παραθέτουμε ἕνα ἐνδεικτικῶς: «Λέγομεν δέ ἐκ δύο φύσεων τήν ἔνωσιν γεγενῆσθαι· μίαν δέ τήν ἐξ αὐτῶν ὑπόστασιν ἀποτελέσθαι τοῦ Χριστοῦ σύνθετον· ἐκείνας αὐτάς τάς ἐξ ὧν συνετέθη φύσεις, ὡς ὅλον ἴδια μέρη ἀνελλιπῶς μετὰ τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων, καί ἀτρέπτως φυλάττουσάν τε καί διασώζουσάν· καί ἐν αὐταῖς φυλαττομένην καί σωζομένην ὡς ὅλον ἐν μέρεσιν»¹⁰⁶.

Ἐπομένως ἡ νέα ἐρμηνευτική τῆς διατριβῆς, ἡ ὁποία θέλει νά γίνεταί λόγος γιά ὀρθόδοξο δυοφυσισισμό (τουτέστιν ὁμολογία τῆς φυσικῆς ἐν Χριστῷ διαφορᾶς) μόνον μέ τήν ἀποδοχή καί ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ ἐκ δύο φύσεων, προσκρούει σέ πατερικῶς καί συνοδικῶς παραδεδεγμένη καί ἀμετακίνητη θέσι: τήν ἀναγκαιότητα νά ὁμολογῆται ὁ Χριστός ἐν δύο φύσεσι, προκειμένου νά δηλώνεται ἡ φυσική ἐν Αὐτῷ διαφορά¹⁰⁷.

104. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., 47.

105. Τοῦ ἰδίου, Κατά Ἰακωβιτῶν, 24.

106. Ἐπιστολή πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 492D-493A. Βλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 121AB.

107. PG 91, 480D-481A.

3^{ον}. Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἐξέφρασε τήν ἐν Χριστῷ φυσική διαφορά μέ τήν διατύπωσι «ἐν δύο φύσεσι». Ὁ Διόσκορος διεφώνησε μέ τήν διατύπωσι αὐτή. Ἡ διατριβή δικαιολογεῖ τήν ἀρνητική στάσι τοῦ Διοσκόρου ἔναντι τῆς συγκεκριμένης φράσεως τοῦ Ὅρου, ἐπειδή ὁ Διόσκορος ταυτίζει τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν, ὅπως τάχα καί ὁ ἅγιος Κύριλλος, καί γιά τόν λόγο αὐτό ἢ ἐν δύο φύσεσι εἰσάγει κατ' αὐτόν νεστοριανισμό (ἐν δύο ὑποστάσεσι)¹⁰⁸.

Πρέπει ὅμως νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ταυτίζει τίς ἔννοιες φύσις καί ὑπόστασις. Τό ἐννοιολογικό περιεχόμενο τῶν ὅρων αὐτῶν εἶναι πάντοτε διαφορετικό. Ἡ πρώτη εἶναι ἐνυπόστατος οὐσία καί ἡ δευτέρα ἐνούσιος ὑπαρξις. Οἱ ἔννοιες εἶναι διαφορετικές, ἀκόμη καί ὅταν ἀντί τοῦ ὅρου ὑπόστασις χρησιμοποιῆται καταχρηστικῶς ὁ ὅρος φύσις. Κατά τήν ὀρθή παρατήρησι τῶν ἀγίων Πατέρων, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀναφερόμενος στό ἐν Χριστῷ ὑποστατικῶς ἔν, χρησιμοποιεῖ ἐνίοτε καταχρηστικῶς τόν ὅρο φύσις ἀντί τοῦ ὅρου ὑπόστασις· διαφοροποιεῖ ὅμως τούς ὅρους, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τά ἐξ ὧν ὁ Χριστός¹⁰⁹. Οἱ παραπομπές τῆς ὑποσημ. 2 τῆς σελ. 129 τῆς διατριβῆς ἀκολουθοῦν (ἄκοντος τοῦ συγγραφέως τῆς) αὐτόν τόν κανόνα τοῦ ἀγίου Κυρίλλου! Ἐπιπλέον εἶναι ἀφοπλιστική καί ἡ παρατήρησις τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅτι «τοῦτό ἐστι τό ποιοῦν τοῖς αίρετικοῖς τήν πλάνην, τό ταῦτόν λέγειν τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν»¹¹⁰.

Τό ἀξιοπαρατήρητο, ἐν προκειμένῳ, εἶναι ὅτι ἡ διατριβή δέν διερωτᾶται γιά τόν λόγο πού ὁ Διόσκορος ταυτίζει τήν φύσι καί τήν ὑπόστασι. Ἡ ἀπάντησις τῆς ἐρωτήσεως θά εἶχε βαρύνουσα σημασία γιά τήν “ὀρθοδοξία” τοῦ Διοσκόρου.

4^{ον}. Θεμελιῶδες ἐπιχείρημα τῆς διατριβῆς ὑπέρ τῆς δῆθεν ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου εἶναι ὅτι «ἡ σύνοδος [ἢ Δ'] δέν ἀντιτάχθηκε στόν τρόπο πού ἐξέφρασε τό δόγμα ὁ Διόσκορος, καθῶς μετά τήν καθάρεση τοῦ Διοσκόρου ἢ σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος προχώρησε στή σύστασι μιᾶς ἐπιτροπῆς ὑπό τόν Ἀνατόλιο Κωνσταντινουπόλεως, προκειμένου ν' ἀναλάβει τό ἔργο τῆς σύνταξης ἐνός δογματικοῦ Ὅρου,

108. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 129.

109. PG 94, 1460D-1461D, PG 103, 977C-980B.

110. *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 47.

ὁ ὁποῖος περιεῖχε τὴν φόρμουλα “ἐκ δύο φύσεων” τὴν ὁποία εἶχε χρησιμοποιήσει ὁ Διόσκορος»¹¹¹.

Ἡ θέσις αὐτὴ δὲν εἶναι ὀρθή. Ὅλη ἡ διαδικασία τῆς διατυπώσεως τοῦ Ὅρου τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, τὴν ὁποία μέ τόση λεπτολογία καὶ ζωντάνια διέσωσαν οἱ πρακτικογράφοι, δὲν μαρτυρεῖ ἄλλο ἀπὸ τὴν ὀριστική ἀπόρριψι τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ φυσική διαφορά θά μπορούσε νά διατυπωθῆ μόνο μέ τὸν ὄρο ἐκ δύο φύσεων. Ἀκόμη καὶ ἂν ὁ “ἐν σχεδίῳ” Ὅρος θεωρήθηκε ἀρχικά ὀρθόδοξος¹¹² ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου, ἐν τούτοις ἡ μεταγενέστερη συνοδική παράδοσις δὲν ἀναφέρεται στὸν “ἐν σχεδίῳ” ἀλλὰ στὸν τελικό καὶ μοναδικό Ὅρο. Οἱ ἐκφωνήσεις τῶν ἐπισκόπων μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ τελικοῦ Ὅρου: «Νεστορίῳ καὶ Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ ἀνάθεμα»¹¹³, σημαίνουν ὅτι ἡ Σύνοδος ὀριστικά ἀντιτάχθηκε στὴν Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου. Οὐδεὶς ἀναθεματίζε-ται χωρὶς νά ἔχη ἐκπέσει σέ αἵρεσι. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πολὺ φειδωλή σέ ἀναθέματα.

Οἱ παρεμβάσεις τῶν συγκλητικῶν¹¹⁴ δὲν ἔθεσαν ψευδοδιλήμματα ἀλλὰ οὐσιαστικά ἐρωτήματα πού ἀπέβλεπαν στὴν ὀριστική καὶ ἀνεπίδεκτη παρερμηνείας διατύπωσι τῆς φυσικῆς ἐν Χριστῷ ἑτερότητας. Ἐθεσαν ἐνώπιον τῶν ἐπισκόπων τὸ ἐρώτημα ἐάν ὁ Ὅρος κατοχυρώνη

111. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 132 καὶ γενικώτερα στίς σελ. 132-138.

112. Ἡ εἰσαχθεῖσα στὴν σύγχρονη βιβλιογραφία ὀξεῖα διάκρισις τοῦ ἐνός καὶ μοναδικοῦ Ὅρου τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς συνόδου σέ “ἐν σχεδίῳ” καὶ σέ τελικό, προκειμένου νά ταυτισθοῦν δογματικῶς, δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν συνοδική καὶ πατερική παράδοσι. Στὴν ἀντιαιρετική γραμματεία (πρβλ. *De Sectis*, PG 86, 1236C) γίνεται λόγος γιὰ δογματική ἀνεπάρκεια τοῦ “ἐν σχεδίῳ” Ὅρου τῆς Συνόδου. Στὸ πλαίσιο τῆς προσπαθείας γιὰ τὴν δογματική ἐξίσωσι τῆς μονοφυσικῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστολογίας προβάλλεται ἐσφαλμένως ἡ ἰδέα, ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι μονοφυσῖται ἔχουν κατὰ βάσιν ὀρθόδοξη ἀντίληψι περὶ τῆς ἐν Χριστῷ φυσικῆς διαφοράς, ἐφ’ ὅσον δέχονται τὸ “ἐκ δύο φύσεων” πού περιεῖχε ὁ “ἐν σχεδίῳ” Ὅρος.

113. ACO II, 1, 2, 156.

114. Πρῶτη παρέμβασις: «Διόσκορος ἔλεγεν ὅτι διὰ τοῦτο καθεῖλον Φλαβιανόν, ἐπειδὴ δύο φύσεις εἶπεν εἶναι· ὁ δὲ ὄρος ἐκ δύο φύσεων ἔχει» (ACO II, 1, 2, 124). Δευτέρα παρέμβασις: «Διόσκορος ἔλεγεν· τὸ ἐκ δύο φύσεων δέχομαι, τὸ δὲ δύο οὐ δέχομαι»· ὁ δὲ ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λέων δύο φύσεις λέγει εἶναι ἐν τῷ Χριστῷ ἡνωμένας ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως καὶ ἀδιαίρετως ἐν τῷ ἐνὶ μονογενεῖ υἱῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν. τίνι τοίνυν ἀκολουθεῖτε; τῷ ἀγιωτάτῳ Λέοντι ἢ Διοσκόρῳ;» (ACO II, 1, 2, 125).

τόν δυοφυσιτισμό τῶν Διαλλαγῶν, πού ὁ ἅγιος Φλαβιανός καί ὁ ἅγιος Λέων διεξεδίκησαν ἔναντι τοῦ Εὐτυχοῦς καί τοῦ Διοσκόρου. Ἡ διαλαλιά τοῦ Ἀνατολίου, ὅτι “διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος”, δέν ἤγγισε τόν ἐν λόγῳ προβληματισμό καί γι’ αὐτό δέν δόθηκε σ’ αὐτήν συνέχεια. Ἡ κατ’ ἰδίαν συζήτησις ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῆς ἀγίας Εὐφημίας ἔπεισε τοὺς ἐπισκόπους, πού ἐκ καλῆς προθέσεως ἐπέμεναν στήν δογματική πληρότητα τοῦ “ἐν σχεδίῳ”, ὅτι ἔπρεπε νά διατυπωθῇ πληρέστερα ὁ Ὅρος, διότι τό ἐκ δύο ἄφηνε περιθώρια μονοφυσιτικῆς παρερμηνείας¹¹⁵. Αὐτό ἀκριβῶς ἐπεβεβαίωσε καί ἡ Ἐΐ Οἰκουμενική Σύνοδος. Ὅπως τό ἐν δύο φύσεσι εἶναι ἐπιδεκτικό νεστοριανῆς ἐρμηνείας (7^{ος} ἀναθεματισμός), ἔτσι καί τό ἐκ δύο φύσεων εἶναι ἐπιδεκτικό μονοφυσιτικῆς παρερμηνείας (8^{ος} ἀναθεματισμός). Εἶναι ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρουσα ἡ παρατήρησις τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἡ ὁποία στηρίζεται προφανῶς στήν προηγουμένη τοῦ Λεοντίου Βυζαντίου ἀλλά ἀποτελεῖ συγκεφαλαίωσι τῆς μέχρι τότε παραδόσεως, ὅτι ἡ διαλαλιά τοῦ Ἀνατολίου εἶχε γίνει ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τῶν μονοφυσιτῶν καί κατόπιν τῶν μονοθελητῶν¹¹⁶.

Ἐάν δέν εἶχε ἀπορριφθῇ ὡς ἀνεπαρκῆς ἡ ἔκφρασις ἐκ δύο φύσεων τοῦ “ἐν σχεδίῳ” Ὁρου, μία σημαντική πτυχή τῆς Χριστολογίας τοῦ ἀγίου Κυρίλλου –ἐν θεότητι τέλειον καί ἐν ἀνθρωπότητι τέλειον τόν αὐτόν¹¹⁷– δέν θά εἶχε βεβαιωθῇ καί κατοχυρωθῇ μέ τόν δογματικό Ὅρο τῆς Συνόδου. Ἀξίζει νά διερωτηθῇ κανεῖς, ἂν ὁ ἅγιος Μάξιμος

115. Ὁ Λεόντιος Βυζάντιος παρατηρεῖ ὅτι ὁ “ἐν σχεδίῳ” Ὅρος «ἐλλιπής ἦν. Οὐ γάρ εἶχε τό ἀνατρέπον τά δόγματα Εὐτυχοῦς, ἀλλ’ ὁ μόνον κοινῶς ἡμῖν [καί τοῖς διακρινομένοις] ἐδόξαζε» (*De Sectis*, PG 86, 1236C).

116. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, Δ’, β’, α’ (στήν ἔκδοσι Ρηγοπούλου 1982, τόμ. Γ’ & Δ’, σελ. 352): «καί οὕτως ἐκάθηραν τόν Διόσκορον, καί ἀνεθεμάτισαν καί αὐτόν καί τόν Εὐτυχή. εἰς ἐκεῖνο δέ ὅπερ εἶπεν ὁ Ἀνατόλιος, ὅτι ὁ Διόσκορος οὐ καθηρέθη διά πίστιν, καί εὐρόντες τοῦτο οἰοεῖ βοήθημα αὐτῶν ὕστερον οἱ Μονοφυσῖται καί οἱ Μονοθεληταί, ἔλεγον, ὡς ἐκεῖνος ἐπίστευε, καί ἡμεῖς, ρητέον, ὅτι μνηθεῖς, καί μή ἐλθόν, καθηρέθη, οὐ μὴν ὅτι ἦν εὐσεβής, εἰ γάρ ἤρχετο εἰς τήν Σύνοδον, καθηρέθη ἂν διά τήν πίστιν, ὅθεν τῶν Μονοθελητῶν τό εἰρημένον, ὅτι ὡς ἐκεῖνος ἐπίστευεν, οὕτω πιστεύομεν, μάταιον».

117. *Ἐπιστολή πρὸς Οὐαλεριανόν Ἰκονίου*, ACO I, 1, 3, 100. Βλ. καί *Προσφωνητικὸς πρὸς βασιλέα Θεοδόσιον*, ACO I, 1, 1, 57· *Ἐπιστολή πρὸς Ἀκάχιον Μελιτινῆς*, ACO I, 1, 4, 24· *Ἐπιστολή Β’ πρὸς Σούκενσον*, ACO I, 1, 6, 161.

ὁ Ὁμολογητὴς θά ἀνέπτυσσε τὴν ἀντιμονοφυσικὴ καὶ ἀντιμονοθελητικὴ του διδασκαλία στηριζόμενος μόνον στὸ ἐκ δύο φύσεων τοῦ “ἐν σχεδίῳ” Ὁρου, χωρὶς τὴν συνοδικὴ κατοχύρωσι τοῦ ἐν δύο φύσεσι¹¹⁸.

Στηριζομένη σέ ἀπόψεις συγχρόνων μελετητῶν ἡ διατριβὴ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ ἐπανῆλθε στίς ἐκφράσεις ἐκ δύο φύσεων καὶ μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη, τίς ὁποῖες χρησιμοποίησε ὁ Διόσκορος. Αὐτὸ λέγεται μὲ τὴν προοπτικὴ νά τονισθῇ στὴν συνέχεια ἀπὸ τὴν διατριβὴ ὅτι «ἡ μεταχαλκηδόνια θεολογία ἐξίσωσε νοηματικὰ τὴ χριστολογικὴ φόρμουλα τοῦ Διοσκόρου “ἐκ τῶν δύο φύσεων” μὲ τὴν δυοφυσικὴ φράση τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ εἶναι σημαντικὴ, καθὼς ἐκφράζεται ἡ πεποίθησι ὅτι τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰ. Χριστοῦ μπορεῖ νά ἐκφραστῆ τόσο μὲ τὴν χριστολογικὴ φράση “εἷς ἐξ ἄμφοῖν” ὅσο καὶ μὲ τὸν δυοφυσικὸ Ὁρο τῆς Χαλκηδόνος»¹¹⁹. Ὁ Διόσκορος, ἐπισημαίνεται στὴν συνέχεια, θά δεχόταν ἓνα τέτοιο δυοφυσισμὸ πού δέν ὠδηγοῦσε στὴν διαίρεσι τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ, ὅπως δέχθηκε τὴν προγενέστερη δυοφυσικὴ παράδοσι τῶν Καππαδοκῶν.

Ἡ θέσις αὐτὴ εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου λανθασμένη. Κατ’ ἀρχὴν πρέπει νά τονισθῇ ὅτι ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δέν “ἐπανῆλθε” στίς ἀνωτέρω ἐκφράσεις, ὡσάν αὐτές νά εἶχαν παραμερισθῇ. Ἐπανῆλθε ὅμως, γιὰ νά τίς ἀποκαθάρῃ ἀπὸ τίς μονοφυσικὲς τους παρερμηνεῖες. Ὅπως ἀντιστοιχῶς ἐπραξε καὶ μὲ τὴν ἐκφρασι ἐν δύο φύσεσι, τὴν ὁποία ἀπεκάθηρε ἀπὸ τὴν νεστοριανίζουσα παρερμηνεῖα τῆς. Ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δέν διορθώνει τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ, ὅπως ἐσφαλμένως ὑπονοεῖται ἀπὸ τὴν διατριβή. Ἀντιθέτως ἐπιβεβαιώνει τὴν ὀρθοδοξία τῆς καὶ βεβαιώνει γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὴν ἀνορθοδοξία τοῦ Διοσκόρου, τὴν ὁποία ἐκείνη διεκήρυξε καὶ γι’ αὐτὸ τὸν ἀνεθεμάτισε. Ἐάν ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς διατριβῆς ἦταν ὀρθός, θά ἐσήμαινε διαφωνία τῶν δύο Συνόδων, ὅπερ ἄτοπον γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο συνοδολογία: ἐπίσης θά ἐσήμαινε δικαίωσι τοῦ Διοσκόρου, ὅπερ παράλογον, διότι ἡ

118. Ζήτησις μετὰ Πύρρου, PG 91, 289AB.

119. Ἠλία Δ. Κεσμίρη, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 134-135.

Ε' Σύνοδος κατεδίκασε διά τῆς Ψήφου τῆς τούς μή δεχομένους τίς προηγούμενες ἄγιες τέσσαρες Συνόδους¹²⁰.

Εἶναι ἐπίσης λάθος νά ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ μεταχαλκηδόνιος θεολογία ἐξίσωσε νοηματικῶς τίς ἐκφράσεις ἐκ δύο καί ἐν δύο, μέ τήν ἔννοια ὅτι τό Ὄρθόδοξο δόγμα μπορεῖ νά ἐκφρασθῆ τόσο μέ τήν μία ὅσο καί μέ τήν ἄλλη διατύπωσι. Τό ὀρθόν εἶναι ὅτι ἡ Ὄρθόδοξος Παράδοσις παραδέχεται καί ὁμολογεῖ ταυτοχρόνως καί τίς δύο ἐκφράσεις: «Διό δὴ ἐκ δύο φύσεων τελείων, θείας τε καί ἀνθρωπίνης, φαμέν γεγενῆσθαι τήν ἔνωσιν ... καί ἐν δυσί φύσεσι τελείως ἐχούσαις μίαν ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν ... καί τάς δύο φύσεις ὁμολογοῦντες σώζεσθαι ἐν αὐτῷ μετά τήν ἔνωσιν»¹²¹. Γιά νά ἀποδοθῆ πληρέστερα τό μυστήριον χρειάζονται καί οἱ δύο. Ἡ πρώτη βεβαιώνει τήν πρόσληψι τῆς ἀνθρωπότητος ἀπό τόν Λόγον ἐν τῇ ὑποστάσει του, ἡ δευτέρα διαβεβαιώνει ὅτι τό πρόσλημμα σώζεται ἐν τῇ ἐνώσει ἀσύγχυτο πρὸς τήν θεότητα τοῦ Λόγου. Ἡ πρώτη ἀνάγει στό ἐνιαῖον τῆς ὑποστάσεως, ἡ δευτέρα περιφρουρεῖ τό διττόν τῶν φύσεων ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει, ὅπως σημειώνει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «“Ἐν ἐξ ἀμφοῖν λέγων (ὁ θεολόγος Γρηγόριος), καί δι' ἑνός ἀμφότερα”· ὠσανεὶ ἔλεγεν, “Ὡσπερ γάρ ἐν ἐξ ἀμφοῖν, τοὔτέστι ἐκ δύο φύσεων τό ἐν, ὡς ὅλον ἐκ μερῶν κατὰ τόν τῆς ὑποστάσεως λόγον· οὕτω καί διὰ τοῦ καθ' ὑπόστασιν ἑνός, ὡς ὅλου, ἀμφότερα τῷ κατὰ φύσιν λόγῳ τά μέρη, τοὔτέστι τά δύο»¹²².

Τέλος, εἶναι ἄστοχη ἡ παραδοχή ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπεδέχετο τήν δυοφυσιτικὴ Χριστολογία τῶν προγενεστέρων ἀγίων Πατέρων. Στά ἐλάχιστα κείμενά του δέν φαίνεται νά τό δηλώνῃ. Ἡ διατριβὴ ἐπίσης δέν προσκομίζει παραπομπές σ' αὐτά. Οἱ διάδοχοί του ὅμως εἶχαν

120. «Τούς κατὰ διαφόρους ἐποχάς καταδικασθέντας ἢ ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων Συνόδων, καί ἡμεῖς ἔχομεν καταδεδικασμένους καί ἀναθεματισμένους» καί «ἀποδεχόμεθα τάς ἁγίας τέσσαρας Οἰκουμενικάς Συνόδους, ἧτοι τήν ἐν Νικαίᾳ, τήν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τήν ἐν Ἐφέσῳ τό πρῶτον, καί τήν ἐν Χαλκηδόνι. Καί ὅλα, ὅσα ἐκεῖναι ὤρισαν περὶ τῆς μιᾶς καί τῆς αὐτῆς πίστεως, καί ἡμεῖς καί ἐκηρύττομεν καί κηρύττομεν. Καί ὅσους δέν δέχονται αὐτάς, θεωροῦμεν ἀπεξενωμένους ἀπὸ τῆν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν» (Ψήφος, παρ. 7 καί 27, ἐν Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Ἀθῆναι 1985, σελ. 574, 584).

121. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 47.

122. PG 91, 492D-496.

ἀπορρίψει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς καππαδοκικῆς δυοφυσιτικῆς ὁρολογίας ἐπὶ τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο γράφουν ὁ Λεόντιος Βυζάντιος¹²³ καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός¹²⁴. Προέβησαν ἄλλωστε σὲ κάθαρσι τῶν πατερικῶν κειμένων ἀπὸ τῆς δυοφυσιτικῆς ἐκφράσεις, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίλλου, ὅχι πάντοτε ἔντιμη¹²⁵.

5^{ον}. Ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς δισκορείου Χριστολογίας προβάλλεται στὴν διατριβὴ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ Διόσκορος ἀντιλαμβάνεται τὴν θέωσι τοῦ προσλήμματος κατὰ τρόπον ὀρθόδοξο, ἐπειδὴ δέχεται τὴν ὑποστατικὴ ἔνωσι ἀληθινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μέ τὸν Θεὸ Λόγο. Εἶναι ἀδιανόγη, κατὰ τὴν διατριβή, ἡ ἀπόδοσις γνωστικῶν σωτηριολογικῶν προϋποθέσεων στὸν Διόσκορο, ἄρα καὶ ἡ ἀπόδοσις σ' αὐτὸν εὐτυχιανικοῦ φρονήματος¹²⁶.

Ὅπως ὅμως προελέχθη, ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου συνεπάγεται λογικά (πραγματικά ὅμως καὶ ὄχι σοφιστικά) τὸν δοκητισμὸ. Ἡ ὁμολογία μιᾶς φύσεως ἐν Χριστῷ ὑποχρεώνει νὰ τεθῆ τὸ ἐρώτημα, ὑπὸ ποίαν ἔννοια ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὑπάρχει ἐν Χριστῷ. Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος οἱ δισκοροῖται ἐπεκαλοῦντο παρερμηνευμένο τὸ ρητὸν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ὅτι τὸ σῶμα μετεστοιχειώθη καὶ ἔχασε τὰ φυσικά του ιδιώματα, ὅπως ἡ σταγὼν τοῦ ὄξους διαλυθεῖσα στό πέλαγος τῆς θαλάσσης¹²⁷. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης διὰ μακρῶν ἀνασκευάζει αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ τῆς θεώσεως, λέγων ὅτι ἡ θέωσις δέν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τὰ συστατικά τῆς φύσεως ιδιώματα ἀλλὰ τὴν καθιστᾶ μέτοχον τῶν θείων ἀυχημάτων καὶ δωρεῶν. Π.χ. γίνεται ζωοποιός ἀλλὰ ὄχι ἀπερίγραπτος¹²⁸.

Τίθεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἀποφεύγει ὁ Διόσκορος τὴν κατηγορίαν ὅτι ἡ κατ' αὐτὸν θέωσις τῆς προσληφθείσης σαρκὸς δέν εἶ-

123. Λεοντίου Βυζαντίου, *Ἀναίρεσις τῶν Σεβήρου συλλογισμῶν*, PG 86, 1926B.

124. *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 59: «Εἰ δὲ λέγοιεν ... ὡς οὐ χρὴ τὰ τῆς θεολογίας ἐπὶ τὴν οικονομίαν μετᾶγειν, ἐροῦμεν εἰ ἐπὶ τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς πατράσι, καὶ οὐκ ἔτι μετὰ τὴν σάρκωσιν τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ οὐδὲ τῆς αὐτῆς ἔσται οὐσίας».

125. Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ὁδηγός*, κεφ. ι', PG 89, 184-185. Εἶναι ἐνδεικτικὴ ἡ ἀπόφανσις τοῦ Σεβήρου: «ἀπόβλητοί εἰσι αἱ τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ δύο φύσεων ἠνωμένων ἐν Χριστῷ χρήσεις, κἂν αὐτοῦ Κυρίλλου ὑπάρχουσι» (PG 89, 104D).

126. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 95-99.

127. Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ὁδηγός*, κεφ. ιγ', PG 89, 209C, 212B.

128. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, κεφ. ιγ', PG 89, 205-224.

ναι άπλώς θείας άξίας καί μεγαλειότητος μετοχή αλλά έκστασις άπό τίς φυσικές της ιδιότητες, όπως ορθότατα διαλαμβάνει τό Συνοδικόν τής Όρθοδοξίας;

Είναι γεγονός ότι ο Διόσκορος δέν μπορεί νά άποφύγη τήν ως άνω κατηγορία. Θά φαίνεται ότι μόνον λεκτικώς συμφωνεί μέ τούς προγενεστέρους πατέρας περί τής θεώσεως του προσλήμματος, έφόσον δέν συνομολογεί μαζί τους τίς δύο φύσεις του Χριστου επί βεβαιώσει τής των φύσεων διαφοράς μετά τήν ένωση· ή για νά όμιλήσουμε μέ τήν ορολογία τής μεταγενεστεράς ανεπτυγμένης Χριστολογίας, έφ' όσον δέν όμολογεί ότι ή ανθρωπίνη φύσις είναι ένυπόστατος στην Ύπόστασι του Λόγου¹²⁹. Έφ' όσον οί Άντιχαλκηδόνιοι άρνούνται τό ένυπόστατον τής ανθρωπίνης φύσεως καί συνεχίζουν νά όμιλούν περί συνθέτου φύσεως, κάθε προσπάθεια νά άποδοθη όρθοδόξως ή περί θεώσεως διδασκαλία τους θά άποβαίνει ματαιοπονία.

6^ο. Ένα έπόμενο έπιχείρημα τής διατριβής υπέρ τής όρθοδοξίας τής Χριστολογίας του Διοσκόρου είναι ή παραδοχή ότι ο Διόσκορος διεφώνησε μέν μέ τον Τόμο του άγίου Λέοντος καί τον έπολέμησε, αλλά ουσιαστικά συμφωνούσε μέ τό περιεχόμενό του, έπειδή δεχόταν τήν πραγματικότητα τής διαφοράς των φύσεων καί των ενεργειών έν Χριστῷ¹³⁰. Έπ' αυτου πρέπει νά λεχθούν τά έξής:

Πρώτον· ή διαφωνία καί πολεμική του Διοσκόρου καί των διαδόχων του κατά του Τόμου είχε δογματικά κίνητρα καί άφορούσε συγκεκριμένα χωρία του, έτσι ώστε ο ίσχυρισμός πώς τάχα συμφωνούσε μέ τό περιεχόμενό του άκούγεται ως σοφιστεία. Οί κατηγορίες κατά του άγίου Λέοντος καί κατά του Τόμου είναι εύκολο νά άνασχευασθούν¹³¹. Σύνολη ή πατερική καί ή συνοδική παράδοσις καί ή ύμνολογία τής Έκκλησίας τιμούν καί γεραίρουν τον άγιο Λέοντα καί άποκαλούν τον Τόμο στήλη όρθοδοξίας¹³².

129. Άγ. Ίω. Δαμασκηνού, Κατά Ίακωβιτών 79: «Ύπόστασις γάρ ύπάρχων ένουσιος, φύσιν άνέλαβεν ένυπόστατον άπαρχήν του ήμετέρου φουράματος» βλ. καί Έκδοσις άκριβής..., 53.

130. Ήλία Δ. Κεσμίρη, ένθ' άνωτ., σελ. 148.

131. Βλ. άγίου Έφραιμίου Θεουπόλεως, έν Βιβλιοθήκη Φωτίου, PG 103, 940 καί έξής.

132. Αί Σύνοδοι διά του Όρου τής Δ', ο άγιος Σωφρόνιος Ίεροσολύμων μέ τήν συνδική του έπιστολή, ο άγιος Φώτιος στην Βιβλιοθήκη του. Οί όρθές αντιπαπικές πα-

Ἡ παποκεντρικὴ συμπεριφορὰ τῶν ρωμαίων ἀντιπροσώπων εἶχε γίνῃ ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὴν Δ΄ Σύνοδο καὶ δὲν δικαιώθηκε. Ὁ ἱερός Δοσίθεος Ἱεροσολύμων γράφει περὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος ἐπαρκῶς¹³³. Πάντως δὲν εἶναι ὀρθό, προκειμένου νὰ μειωθῇ ὁ ἅγιος Λέων, νὰ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν διατριβὴ ὅτι εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἔτσι συμπεριφέρονται οἱ ρωμαῖοι¹³⁴, διότι καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος ἔχει ὁμιλήσει περὶ ἐπηρεμένης δυτικῆς ὁφρῦος καὶ ἡ στάσις τῶν ἁγίων Οἰκουμεικῶν συνόδων πρό ἀκόμη τοῦ ἁγίου Λέοντος δὲν ἐδικαίωνε τὴν οἰανδήποτε παποκεντρικὴ συμπεριφορὰ, κατὰ τὸν σοφὸ Δοσίθεο.

Εἶναι λαθασμένη ἐπίσης ἡ ἄποψις τῆς διατριβῆς ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τόμου πρὸς τὴν Ληστρικὴ συνιστᾶ παρέμβασις στὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὰ τῆς πίστεως δὲν ὑπάρχουν δικαιοδοσιακὰ στεγανά. Ἡ ἰδίᾳ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐπιβεβαιώνει τὴν ὀρθότητα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Τόμου καὶ διευκρινίζει ὅτι ἡ ἀποστολὴ του δὲν ἀποτελεῖ καινοτομία¹³⁵. Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἄλλωστε δὲν παρενέβη στὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κων/λεως ἐπὶ Νεστορίου; Ἐάν, πάλι, ὁ Διόσκορος καὶ ἡ –δυστυχῶς μέχρι σήμερα– ἀντιχαλκηδόνιος παράδοσις πιστεύουν ὅτι ὁ Τόμος εἰσάγει τὸν νεστοριανισμό στὴν Ἐκκλησία¹³⁶, εἶναι ὀρθό νὰ ἐπικαλῆται ἡ διατριβὴ τὸ ἐσφαλμένο αὐτὸ ἀντιχαλκηδόνιο ἐπιχείρημα ὡς λόγον, γιὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἄποψιν ὅτι ὁ Διόσκορος ὀρθοδοξεῖ;

Δεύτερον Ὑποστηρίζεται στὴν διατριβὴ ὅτι ὁ Διόσκορος ἀποδέχεται ἑτερότητα ἐνεργειῶν στὸν Χριστό, ὅπως καὶ ὁ Τόμος¹³⁷. Πρέπει ὁμως νὰ ἐπισημανθῇ ὅτι ὁ Διόσκορος, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τίς παραπομπές πού προσάγει ἡ διατριβὴ, δέχεται μὲν τὸν ἐνεργοῦντα ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν –θέσι ἀπόλυτα ὀρθόδοξη–, ἀλλὰ ἀκολούθως δέχεται μόνον τὴν ἑτερότητα τῶν ἐνεργημάτων τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι καὶ τῶν

ρατηρήσεις τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων (Δωδεκάβιβλος, τόμ. Δ΄, α΄, ιε΄) δὲν αἴρουν τὸ γεγονός ὅτι ὁ Τόμος εἶναι μία ἀπὸ τίς στῆλες τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐφ’ ὅσον συγκριθεῖς μὲ τίς ἐπιστολὰς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου (κατὰ τὸν ἱερό Δοσίθεο μὲ τὸ φρόνημα τῆς Γ΄ Οἰκουμεικῆς συνόδου) εὐρέθῃ ὀρθόδοξος.

133. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Δωδεκάβιβλος, τόμ. Δ΄.

134. Ἠλία Δ. Κεσμίρη, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 140.

135. ACO II, 1, 3, 113.

136. Ἠλία Δ. Κεσμίρη, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 142.

137. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 143-149.

ένεργητικῶν, θέσι ἀπαραίτητη γιά τήν ἔκφρασι τοῦ ὀρθοδόξου δυο-
 ενεργητισμοῦ. Μέ τήν ὁμολογία τοῦ ἑνός ἐνεργοῦντος πολεμεῖται ἡ
 νεστοριανή διαίρεσις. Μέ τήν ὁμολογία τῶν δύο ἐνεργητικῶν (τῶν
 οὐσιωδῶς ὑπαρχουσῶν φύσεων) ἀποβάλλεται ἡ μονοφυσικὴ σύγ-
 χυσις.

Εἶχαμε προηγουμένως ὑποστηρίξει ὅτι τό “οὔτε σύγχυσι λέγο-
 μεν” τοῦ Διοσκόρου εἶναι λόγος ἀνεπαρκῆς νά ἐξασφαλίσῃ ἀπό τήν
 σύγχυσι (ὅπως τό ἀδιαιρέτως τοῦ Νεστορίου ἦταν ἀνεπαρκῆς νά
 ἐξασφαλίσῃ ἀπό τήν διαίρεσι), ἐφ’ ὅσον δέν ὁμολογεῖται καί ἡ ἔκ-
 φρασις πού ἀποκλείει τήν σύγχυσι (ἡ ἐν δύο φύσεσι)¹³⁸. Τώρα διευ-
 κρινίζουμε ὅτι διαφεύγει τοῦ Διοσκόρου –καί τοῦ συγγραφέως τῆς
 διατριβῆς– ὅτι ἐφ’ ὅσον τά ἐνεργήματα εἶναι δύο, ἔπεται ὅτι καί οἱ
 φύσεις οἱ ἐνεργητικές τῶν ἐνεργημάτων αὐτῶν εἶναι ἐπίσης δύο, ἡ-
 νωμένες ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει, ἀληθινές καί ἀριθμούμενες. Ἡ διάκρι-
 σις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν
 ἀποφυγή λαθῶν στό θέμα αὐτό: «Ἰστέον δέ, ὡς ἄλλο ἐστίν ἐνέργεια
 καί ἄλλο ἐνεργητικόν καί ἄλλο ἐνέργημα καί ἄλλο ἐνεργῶν»¹³⁹.

Ἡ ἐπίκλησις ἀπό τόν κ. Κεσμίρη τῶν συγκεκριμένων χωρίων τοῦ
 Θεοδωρήτου¹⁴⁰, γιά νά ὑποστηριχθῇ ὡς ὀρθή ἡ προσκόλλησις τῆς
 διοσκορείου Χριστολογίας στόν ἕνα ἐνεργοῦντα τά τε θεῖα καί τά
 ἀνθρώπινα, εἶναι ἐσφαλμένη. Εἶναι σαφές ὅτι στά χωρία αὐτά οἱ
 ἐνεργοῦντες εἶναι δύο, ἀντιστοίχως πρός τά ἐνεργήματα. Γι’ αὐτό
 τά ἔργα αὐτά κατεκρίθησαν ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο καί ἀπό τήν Ε΄
 Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἡ Ὄρθόδοξος Χριστολογία, καί ἡ Χριστολογία
 τοῦ Τόμου, ἀναγνωρίζει τόν ἕνα ἐνεργοῦντα καί τά δύο ἐνεργητικά
 (μία ὑπόστασι καί δύο φύσεις).

Ὅφειλουμε συμπερασματικῶς νά ἐπισημάνουμε ὅτι ὁ Διόσκορος
 κληροδοτεῖ στούς διαδόχους του καί τόν μονοενεργητισμό, στοιχεῖο
 πού τόν διαφοροποιεῖ οὐσιαστικά ἀπό τήν κυρίλλειο Χριστολογία.

7^{ον}. Μέ προοπτική νά στηριχθῇ ἡ ὀρθοδοξία τῆς Χριστολογίας τοῦ
 Διοσκόρου προβάλλεται ἐπίσης στήν διατριβή ἡ ἀποφίς ὅτι ἡ κατα-
 δίκη τοῦ Διοσκόρου ὑπό τῆς Δ΄ δέν ἔγινε γιά δογματικούς λόγους

138. Βλ. στόν παρ. τόμ., σελ. 422-423, καί PG 91, 481.

139. Ἐκδοσις ἀκριβής..., 59.

140. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 146.

ἀλλά γιά κανονικά παραπτώματα¹⁴¹. Στηρίζεται στήν γνώμη τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ὅτι «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος, ἀλλ' ἐπειδή ἀκοινωνησίαν ἐποίησε τῷ κυρίῳ Λέοντι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ καί τρίτον ἐκλήθη καί οὐκ ἦλθεν, διά τοῦτο καθηρέθη»¹⁴².

Ὅμως ἡ ἄποψις τῆς διατριβῆς δέν εὐσταθεῖ, διότι:

Πρῶτον· ἡ γνώμη τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὀρίζει τόν λόγο τῆς καθαιρέσεως, ἀλλά δέν προσδιορίζει τόν λόγο τοῦ ἀναθεματισμοῦ του. Ὁ Διόσκορος καθηρέθη μόνο γιά τό κανονικό παράπτωμα τῆς ἀπειθείας στήν Σύνοδο καί ὄχι γιά ὅσα τόν εἶχε ἐγκαλέσει ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου¹⁴³. Δέν δικάσθηκε γιά τό αίρετικό του φρόνημα, παρότι τό κατηγορητήριο περιελάμβανε καί αὐτό, ἐπειδή ὁ ἴδιος ἐπιμελῶς ἀπέφυγε νά προσέλθῃ, γιά νά μή δικάσθῃ¹⁴⁴. Ἡ Σύνοδος συνεπῶς δέν εἶχε τότε τό κανονικό δικαίωμα νά τόν καταδικάσῃ καί γι' αὐτό¹⁴⁵. Τό θέμα τῆς πίστεως, ἄλλωστε, συνεζητήθη στήν τρίτη συνεδρία ἀπόντος τοῦ Διοσκόρου¹⁴⁶. Στήν σ' ὅμως συνεδρία της, ἀφοῦ ἤδη εἶχε καθορισθῆ ἡ Ὁρθόδοξος πίστις καί ὁ Διόσκορος ἀπεδεικνύετο ἀντιθέτου φρονήματος, τόν ἀνεθεμάτισε¹⁴⁷. Ἐκτοτε οἱ μετέπειτα Οἰ-

141. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 150-155.

142. ACO II, 1, 2, 124.

143. ACO II, 1, 1, 66-67 καί II, 1, 2, 8-9.

144. ACO II, 1, 2, 25.

145. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι καί ὁ Νεστόριος κατεδικάσθη ἐπίσης ἀπὼν καί ἀναπολόγητος, ἀλλά ἐπὶ αίρέσει, ὅπως σημειώνεται στήν καταδικαστική ἐναντίον του ἀπόφασί τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου (ACO I, 1, 2, 64). Ἀκριβῶς διότι εἶχε συνοδικῶς ἐκδικασθῆ τό αίρετικό του φρόνημα. Στό ἔγγραφο τῆς Δ' Συνόδου, ἀντιθέτως, μέ τό ὅποιο ἐξαγγέλλεται ἡ καταδίκη τοῦ Διοσκόρου, δέν ὑπάρχει ἀναφορά σέ αίρεσι (ACO II, 1, 2, 42), διότι δέν εἶχε ἐκδικασθῆ τό αίρετικό του φρόνημα.

146. ACO II, 1, 2, 78: «νῦν δέ τό ζητούμενον καί κρινόμενον καί σπουδαζόμενον ἐστίν ὥστε τήν ἀληθῆ πίστιν συγκροτηθῆναι, δι' ἣν μάλιστα καί ἡ σύνοδος γέγονεν». Ὁ Δοσίθεος Ἱεροσολύμων (Δωδεκάβιβλος, τόμ. Δ', α', β') ἀναφέρει τήν περί πίστεως συζήτησιν στήν β' συνεδρία τῆς συνόδου, ἀλλά ἀπό μαρτυρία τῶν Πρακτικῶν («τῆ προτεραία συνόδῳ περί τῆς κατά Φλαβιανόν τόν τῆς εὐλαβοῦς μνήμης καί Εὐσέβιον τόν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον καθαιρέσεως ἡ ζήτησις ἐγένετο» (ACO II, 1, 2, 77-78) δέν ἐπιβεβαιώνεται αὐτή ἡ σειρά τῶν συνεδριῶν.

147. Ἡ Σύνοδος εἶχε προφανῶς τοὺς λόγους της πού δέν ἐξεδίκασε τήν ὑπόθεσι αὐτή στήν β' πρᾶξι της. Εἶναι γνωστή ἡ ἐκρηκτική ἀτμόσφαιρα πού ἐπικρατοῦσε γύρω ἀπό τό πρόσωπο τοῦ Διοσκόρου. Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν πρόθυμοι νά καταδικάσουν τόν Διόσκορο γιά τά γεγονότα τῆς Ληστρικῆς, ἀλλά δύσκολα θά τόν κατεδίκαζαν ἀυθορμητῶς ὅλοι γιά τό φρόνημά του. Φαίνεται ὅτι ἡ Σύνοδος προετίμησε

κουμενικές Σύνοδοι τόν άνθεμάτισαν γιά τό μονοφυσιτικό του φρόνημα, έφ' όσον άρνήθηκε τόν δογματικό Όρο τής Συνόδου.

Δεύτερον· άπό τήν διαλαλιά τοῦ άγίου Άνατολίου κατ' εκείνη τήν κρίσιμη φάσι τής διατυπώσεως τοῦ τελικοῦ Όρου δέν συναίγεται ότι ή έκφρασις εκ δύο φύσεων δέν εἶναι αίρετική, όπως υποστηρίζεται στην διατριβή¹⁴⁸. Σαφώς ή έκφρασις δέν εἶναι καθ' έαυτήν αίρετική, έφ' όσον όρίζει ότι δύο φύσεων γέγονεν ένωσις. Στην Χριστολογία όμως τοῦ Διοσκόρου έχει αίρετική σημασία, έφ' όσον δέν συμπληρώνεται άπό τήν έκφρασι πού δηλώνει τήν φυσική διαφορά καί έξασφαλίζει άπό τήν σύγχυσι. Έπομένως οί συγκλητικοί εἶχαν δίκαιο νά επανέρχωνται μέ νέες έρωτήσεις, μέχρις ότου γίνει κατανοητή ή άνεπάρκεια τής έκφράσεως εκ δύο φύσεων νά δηλώση άναμφίλεκτως τήν φυσική εν Χριστῶ διαφορά. Εἶναι λάθος τής διατριβής νά έξαντλή τήν έρευνα τής όρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου στην δήλωσι τοῦ άγίου Άνατολίου καί νά άγνοή τόν άναθεματισμό του μετά τήν προσυπογραφή τοῦ δογματικοῦ Όρου τής Συνόδου. Άλλωστε, ό άγιος Άνατόλιος συμμετέσχε στην τελική σύσκεψι τῶν προκρίτων αρχιερέων καί συμφώνησε στόν τελικό Όρο, τόν όποιο ή Σύνοδος επεκρότησε καί οί μεταγενέστερες Σύνοδοι επεβεβαίωσαν.

γ) Οί επιστολές τοῦ Διοσκόρου εκ τής έξορίας.

Τελευταίο επιχείρημα τής διατριβής υπέρ τής όρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου εἶναι ότι ό Διόσκορος δέν άρνεῖται τήν όμοουσιότητα τοῦ Χριστοῦ πρός τούς άνθρώπους, όπως θέλουν νά τόν κατηγοροῦν οί όρθόδοξοι θεολόγοι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, ό Ίουστινιανός καί ό Ευστάθιος. Η άνασχευή τής εναντίον τοῦ Διοσκόρου κατηγορίας διαρθρώνεται

νά συζητήση τό θέμα τής πίστεως γενικῶς μετά τήν καθαίρεσι του γιά τά κανονικά του άποτήματα. Θά εἶχε τότε τήν ευχέρεια νά κρίνη τόν Διόσκορο εκ τοῦ ασφαλούς. Έπρεπε νά ώριμάση ή δογματική συνείδησις στό σύνολο τῶν επισκόπων. Αυτό άπαιτοῦσε ή φροντίδα γιά τήν Άλήθεια καί ή μέριμνα γιά τήν εν αὐτῇ ένότητα τής Έκκλησίας. Έτσι νομίζουμε έξηγείται τό γεγονός ότι μόνο μετά τήν προσυπογραφή τοῦ Όρου τής Συνόδου κατά τήν σ' πράξι οί επίσκοποι έξεφώνησαν τό άνάθεμα εναντίον τοῦ Διοσκόρου επί αίρέσει: «τούς αίρετικούς υμεῖς έξεβάλετε. Νεστορίῳ καί Εὐτυχεῖ καί Διοσκόρῳ άνάθεμα. ή τριάς τούς τρεῖς καθεῖλεν. ή τριάς τούς τρεῖς έξέβαλε» (ACO II, 1, 2, 156).

148. Ηλία Δ. Κεσμίρη, *ένθ' άνωτ.*, σελ. 151.

ἀπό τόν κ. Κεσμίρη ὡς ἐξῆς¹⁴⁹: Οἱ ἐν λόγῳ ὀρθόδοξοι θεολόγοι παραθέτουν στά ἔργα τους ἀπόσπασμα ἀπό ἐπιστολή τοῦ Διοσκόρου ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας του, τό ὁποῖο λέγει ὅτι τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι ὁμοούσιον πρὸς τό αἷμα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων¹⁵⁰, καί συμπεραίνουν ὅτι ἡ δῆλωσις αὐτή εἶναι σαφῆς ἀπόδειξις τοῦ εὐτυχιανικοῦ καί δοκητικοῦ φρονήματος τοῦ Διοσκόρου. Ἡ πρὸς Σεκουνδίνον ἐπιστολή τοῦ Διοσκόρου ὅμως, συνεχίζει ὁ κ. Κεσμίρης, τονίζει τήν πραγματικότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ σέ μία ἀντιευτυχιανική καί ἀντιδοκητική προοπτική. Δεδομένης αὐτῆς τῆς σαφοῦς τοποθετήσεως τοῦ Διοσκόρου στήν πρὸς Σεκουνδίνον ἐπιστολή, ἡ προηγουμένη δῆλωσις τοῦ Διοσκόρου ἀπό τήν ἐξορία μπορεῖ καί πρέπει νά ἐρμηνευθῆ κατὰ δύο τρόπους: πρῶτον, ὅτι πιθανῶς προέρχεται ἀπό ψευδεπίγραφο κείμενο τοῦ Διοσκόρου¹⁵¹, ὅποτε δέν τόν ἐκφράζει, ἢ δεύτερον, ἔχει ἀπλῶς ἀντινεστοριανικό χαρακτήρα, καθόσον θέλει νά ἐννοήσῃ ὅτι δέν εἶναι αἷμα ἐνός κοινοῦ ἀνθρώπου ἐνωμένου νεστοριανικῶς μέ τόν Θεό Λόγο. Τήν ἴδια περίπου χρονική στιγμή δέν εἶναι λογικό, ἐπισημαίνει ἡ διατριβή, νά διατυπώνῃ ὁ Διοσκόρος δύο θέσεις ἐντελῶς ἀντίθετες· δηλαδή στό ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα εὐτυχιανική καί δοκητική (κατά τούς Ὀρθοδόξους) θέσι, ἐνῶ στήν πρὸς Σεκουνδίνον ἐπιστολή ἀντιευτυχιανική καί ἀντιδοκητική. Ἐρμηνεύοντες τό ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα ὁ Ἰουστινιανός καί ὁ Εὐστάθιος παραβιάζουν βασικές ἐρμηνευτικές ἀρχές, ὑποστηρίζει ἡ διατριβή¹⁵².

Ἀπαντώντας στήν διατριβή σημειώνουμε ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἐξορίας δῆλωσις τοῦ Διοσκόρου «μή γένοιτο ἐνός τῶν κατὰ φύσιν λέγειν ἡμᾶς ὁμοούσιον τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ» εἶναι πραγματικά ἀναιρετική τῆς κατὰ σάρκα ὁμοουσιότητος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τούς ἀνθρώπους. Οἱ

149. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 161-188.

150. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 161-162. Βλ. Ἰουστινιανοῦ, *Λόγος πρὸς τούς ἐν τῷ Ἐνάτῳ τῆς Ἀλεξανδρέων μοναχούς* (Contra Monophysitas), 94: «Εἰ μή τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ κατὰ φύσιν Θεοῦ ἐστίν καί οὐκ ἀνθρώπου, τί διαφέρει τοῦ αἵματος τῶν τράγων καί τῶν μόσχων καί τοῦ σποδοῦ τῆς δαμάλεως; καί τοῦτο γάρ γήινον καί φθαρτόν καί τό αἷμα τῶν κατὰ φύσιν ἀνθρώπων γήινόν ἐστι καί φθαρτόν, ἀλλά μή γένοιτο ἐνός τῶν κατὰ φύσιν λέγειν ἡμᾶς ὁμοούσιον τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ».

151. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 163.

152. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 164-168.

θεολόγοι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἔχουν ἀπόλυτο δίκαιο νά συμπεραίνουν ὅτι ἡ συγκεκριμένη δήλωση τοῦ Διοσκόρου σημαίνει ἄρνησι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καί δικαίως τήν ἐντάσσουν στήν μονοφυσιτική προοπτική τοῦ Μάνεντος καί τοῦ Ἀπολιναρίου¹⁵³. Ἡ ἐπιχειρηματολογία τῆς διατριβῆς, μέ τήν ὁποία ἀποδεικνύεται δηθεν ὅτι ὁ Διόσκορος μέ τήν δήλωσι αὐτή ἐκφράζει ἓνα ὀρθόδοξο νόημα, εἶναι λανθασμένη. Καί τοῦτο γιά τούς ἐξῆς λόγους:

Πρῶτον· ἡ ὁμοουσιότης, κατά τόν ἅγιο Κύριλλο, εἶναι ἄμεσος συνέπεια τῆς κατά τήν φύσιν ταυτότητος¹⁵⁴. Εἶναι λάθος τοῦ Διοσκόρου νά χρησιμοποίησι μία ἔκφρασι ἀναιρετική τῆς ὁμοουσιότητος τῆς σαρκός τοῦ Κυρίου πρὸς τήν κοινή ἀνθρωπίνη φύσι. Ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν χρησιμοποίησε ποτέ τόν ὄρο “οὐχ ὁμοούσιον” γιά τό θεῖον αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Παρότι τόν Χριστό ὡς ὑπόστασι τόν ὠνόμασε οὐ γήινον, οὐ χοϊκόν, ἀλλά οὐράνιον καί ὑπερκόσμιον «καθό νοεῖται Θεός», καί τό σῶμα του ἐπίσης οὐράνιον καί ζωοποιόν καί ἐνεργόν πρὸς θεραπείαν¹⁵⁵, ὅμως δέν τό ὠνόμασε “μή γήινον” ἢ “μή φθαρτόν” ἢ “μή ἀνθρώπινον”. Οἱ τελευταῖες αὐτές ἐκφράσεις ἀναιροῦν τήν ὁμοουσιότητα τοῦ Κυριακοῦ προσλήμματος πρὸς τήν κοινή ἀνθρωπίνη φύσι. Γιά νά ἐκφράσῃ ὁ ἅγιος Κύριλλος τό γεγονός ὅτι τό αἷμα τοῦ Κυρίου εἶναι αἷμα Θεοῦ καί ὄχι κοινοῦ ἀνθρώπου, χρησιμοποίησε ἄλλες ἐκφράσεις καί προσδιορισμούς, ὅπως π.χ. «οὐκ ἄρα κοινόν»¹⁵⁶, «προσλαβοῦσα γάρ ἡ τοῦ λόγου φύσις τό ἀνθρώπινον οὐκ ἀνθρωπότης ἔσται ψιλῆ»¹⁵⁷, «ἀλλά μήν ἠγίασε τό αἷμα Χριστοῦ. θεῖον οὖν ἄρα καί οὐχ ἀπλῶς ἀνθρώπινον»¹⁵⁸. Μέ αὐτές δείχνει ὁ ἅγιος Κύριλλος ὅτι ἡ ἁγία σάρξ τοῦ Κυρίου, χωρίς νά παύσῃ νά εἶναι ἀληθῶς ἀνθρωπίνη, λόγω τῆς ἐνώσεώς της μέ τήν θεότητα δέν εἶναι

153. Βλ. Ἰουστινιανοῦ, *ἐνθ' ἄνωτ.*, 121: «Ταῦτα τοίνυν ἡμεῖς ἐκ τε τῶν θεῶν γραφῶν καί τῶν ἁγίων παρεθέμεθα πατέρων πρὸς ἔλεγχον τῶν αίρετικῶν, ἐφ' ᾧ γινώσκωσαν ἅπαντας τούς Χριστιανούς ὡς Διόσκορος καί Τιμόθεος ὁ Αἰλουργος οἱ αίρετικοί καθαρῶς τά Μανιχαίου καί Ἀπολιναρίου φρονούντες ἀποδείκνυνται».

154. «Καί ὁ ἐν ἁγίοις δέ Κύριλλος ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ τοῦ Θησαυροῦ λέγει τάδε: Ὅπου φύσεως ταυτότης, ἐκεῖ πάντως ἔσται καί τό ὁμοούσιον» (Ἰουστινιανοῦ, *ἐνθ' ἄνωτ.*, 173). Πρβλ. καί *ἐνθ' ἄνωτ.*, 68.

155. Ἠλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 173, ὑποσημ. 14-18.

156. ACO I, 1, 5, 83.

157. ACO I, 1, 1, 63.

158. ACO I, 1, 5, 101.

πλέον ψιλή καί ἀπλῶς ἀνθρωπίνη. Διά τῆς ἀντιδόσεως τῶν ιδιωμάτων ἔγινε θεία καί ἁγιαστική καί ζωοποιός καί ὅ,τι ἄλλο δηλωτικό τῆς μετοχῆς τῶν θείων ἀυχημάτων¹⁵⁹, ἀλλά δέν ἀπέκτησε ιδιότητες ἀναιρετικές τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων τῆς καί ἐπομένως τῆς ὁμοουσιότητός τῆς πρὸς τὴν φύσι ὅλων τῶν ἀνθρώπων (βλ. καί *Συνοδικόν Ὁρθοδοξίας*). Δέν ἔγινε δηλαδή ἀόρατη, ἀπερίγραπτη, ἀναφῆς, κ.λπ.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Διοσκόρου εἶχαν παρόμοιες ἀντιλήψεις, ἀναιρετικές τῆς ὁμοουσιότητος τῆς ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότητος πρὸς τὴν κοινὴ ἀνθρωπίνη φύσι, τίς ὅποιες διεξοδικῶς ἀναιρεῖ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Συναῖτης¹⁶⁰. Μία ἀπὸ αὐτές εἶναι ἡ ἐκ παρερμηνείας σχετικοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου θεώρησις τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ὑπεράνω τῶν φυσικῶν του ιδιωμάτων. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου εἶναι ὅτι ἡ ἔνωσις τῆς ἀνθρωπότητος μέ τὴν θεότητα ἐν Χριστῷ δέν ἀνήρесе ὅλα τὰ φυσικά ιδιώματα, διότι αὐτό θά ἐσήμαινε ἀναίρεσι τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους: «εἰ δέ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνοις, οὐ κατὰ ἄνθρωπον, ἀλλ' ὑπὲρ ἄνθρωπον ἦν, πῶς δυνατόν λέγειν αὐτόν ὁμοούσιον ἡμῶν εἶναι κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα; Ὁμοουσιότης γάρ κυρίως ἐστίν ἡ τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων τοῦ ὁμοφυοῦς ἀπαράλλακτος ταυτότης. Οὐκοῦν οὐκ ἀπαρνούμενος ὁ Διονύσιος τό τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς ὁμοούσιον, καθάπερ οἱ αἰρετικοὶ νομίζετε, εἶρηκε τό “ἐν πᾶσι τοῖς φυσικοῖς ἡμῶν, ὑπὲρ φύσιν αὐτῶν εἶναι, καί οὐ κατὰ ἄνθρωπον ἐνεργεῖν τὰ ἀνθρώπινα”»¹⁶¹.

Ἡ ὀρθοδόξως νοουμένη ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος δέν δικαιολογεῖ τὴν ἐν λόγῳ δήλωσι τοῦ Διοσκόρου. Ὁ Κύριος καί ὡς ἄνθρωπος λέγεται ἐπουράνιος καί οὐ γήινος καί οὐ χοϊκός, ἀλλά διὰ τὴν θεότητα, καθὼς ἐπίσης μπορεῖ νά λέγεται καί γήινος καί υἱός ἀνθρώπου, παρότι εἶναι ὁ εἷς τῆς Ἁγίας Τριάδος, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα¹⁶². Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός διευκρινίζει σαφῶς τὸν τρόπο τῆς ἀντιδόσεως: «Θεότητα μὲν οὖν λέγοντες οὐ κατονομάζομεν αὐτῆς τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ιδιώματα

159. Βλ. ἁγ. Ἀναστασίου Συναῖτου, *Ὁδηγός*, κεφ. ιγ', PG 89, 212D-213A· καί ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 61 καί 65.

160. PG 89, 205D-213C.

161. PG 89, 216BC.

162. PG 70, 1381.

οὐ γάρ φαμεν θεότητα παθητήν ἢ κτιστήν· οὐτε δέ τῆς σαρκός, ἦτοι τῆς ἀνθρωπότητος κατηγοροῦμεν τά τῆς θεότητος ιδιώματα· οὐ γάρ φαμεν σάρκα ἦτοι ἀνθρωπότητα ἄκτιστον. Ἐπί δέ τῆς ὑποστάσεως, κἄν ἐκ τοῦ συναμφοτέρου, κἄν ἐξ ἑνός τῶν μερῶν ταύτην ὀνομάσωμεν, ἀμφοτέρων τῶν φύσεων τά ιδιώματα αὐτῇ ἐπιτίθεμεν»¹⁶³. Ἔτσι δέν ἀφήνει περιθώρια νά ἀποδώσουμε στήν σάρκα τοῦ Κυρίου χαρακτηρισμούς ἀναιρετικούς τῆς ὁμοουσιότητός της πρός τήν φύσι ὄλων τῶν ἀνθρώπων, μή γήινον π.χ. ἢ μή χοϊκόν καί γενικῶς μή ὁμοούσιον. Ἄλλωστε ὁ Κύριος προσέλαβε, ἀνέστησε καί ἐκάθισε εἰς τά δεξιὰ τοῦ Πατρός τήν κοινήν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐν ἀτόμῳ θεωρουμένην, τήν ἀπαρχήν τοῦ ἡμετέρου φυράματος¹⁶⁴. Καί ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός ἡ τεθεωμένη καί δεδοξασμένη ἀπαρχή μας εἶναι ὁμοουσία τοῦ ἡμετέρου φυράματος¹⁶⁵.

Δεύτερον· ἄν ἀληθεύῃ ὅτι ὁ Διόσκορος ἐχρησιμοποίησε τήν συγκεκριμένη χριστολογική διατύπωσι ἐπειδή θεώρησε ὅτι ἦταν τοῦ Ἰουλίου Ρώμης, ἐνῶ ἦταν τοῦ Ἀπολιναρίου¹⁶⁶, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἀποδέχθηκε καί χρησιμοποίησε μία ὀρθόδοξη χριστολογική διατύπωσι.

Ἐρμηνεύοντας ὁ κ. Κεσμίρης τό σχετικό χωρίο τοῦ Ἀπολιναρίου¹⁶⁷ συνάγει ἐσφαλμένως ὅτι οἱ δύο θεολογικές προτάσεις πού διατυπώνονται σ' αὐτό «ἀληθεύουν, ἐν τούτοις ἀληθεύουν ἀπό διαφορετική ἄποψη καί πλευρά ... ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁμοούσιος μέ τούς ἀνθρώπους, διότι προσέλαβε πραγματικό σῶμα [ἀ' πρότασις] καί εἶναι ἑτεροούσιος (πρός) τούς ἀνθρώπους, διότι αὐτό τό πραγματικό σῶμα πού

163. Ἐκδοσις ἀκριβής..., 48.

164. Ἐνθ' ἄνωτ., 55.

165. PG 89, 172D.

166. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 170-172.

167. Ὁ Ἀπολιναρίος χαρακτηρίζει τόν Χριστό «ὄλον ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καί μετά τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐχί κατά τό σῶμα ὁμοούσιον τῷ Θεῷ, ὡσπερ οὐδέ κατά τήν θεότητά ἐστιν ἀνθρώποις ὁμοούσιος καίτοι γε μετά τῆς θεότητος ὧν κατά σάρκα ἡμῖν ὁμοούσιος» καί διευκρινίζει (πρός τόν Σεραπίωνα) ὅτι «φύσει μέν ὁμοούσιον ἡμῖν σάρκα προσεῖληφεν, ἐνώσει δέ θεῖαν ἀπέδειξεν· αὐτό δέ καί σύ λέξεις, ὅτι κατά τοῦτο οὐχ ὁμοούσιος ἡμῖν, ἐπειδή Θεοῦ σάρξ, ἀλλ' οὕτω μᾶλλον διηρθρωμένως ἄν λέγοιτο, φύσει μέν ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι τήν σάρκα, ἐνώσει δέ θεῖαν, καί διά τῆς ἐνώσεως ἔχουσαν τό διάφορον» (Ἡλία Δ. Κεσμίρη, ἔνθ' ἄνωτ., 170-171, μέ ἑλαφρές διορθώσεις ἀπό τό PG 86, 1960BC).

προσέλαβε, ἐξαιτίας τῆς ἄρρητης ἔνωσής του μέ τήν θεότητα, καθίσταται θεῖο, ἀνήκει στό Θεό Λόγο [β' πρότασις]»¹⁶⁸.

Ὅπως ὁμως εὐκόλα διαπιστώνει κάποιος, ἡ δευτέρα θέσις τοῦ Ἀπολιναρίου δέν ἀληθεύει. Τό σῶμα τοῦ Κυρίου δέν κατέστη διά τῆς ἐνώσεώς του μέ τήν θεότητα ἑτεροούσιον πρός τό ἡμέτερον, ὅπως ἤδη προελέχθη βάσει τῶν κειμένων τῶν ἀγίων Πατέρων. Ἡ συγκεκριμένη ἄποψις τοῦ Ἀπολιναρίου εἰσάγει εὐθέως στόν μονοφυσιτισμό, ἐφ' ὅσον θεωρεῖ ὅτι διά τῆς ἐνώσεως ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔγινε ἑτεροουσία πρός τήν ἰδική μας (τό μόνο πού μπορούσε νά γίνη εἶναι θεία) καί ἐπομένως ἡ ὅλη ἐν Χριστῷ φύσις εἶναι θεία. Στό πρῶτο μέρος τοῦ ἀποσπάσματός του ὁ Ἀπολινάριος, ἀποδίδων τόν ὄρο «ὁμοούσιος» στόν Χριστό ὡς ὑπόστασι, συμφωνεῖ πρός τήν Ὀρθόδοξο Χριστολογία¹⁶⁹. Στό δεύτερο μέρος τοῦ ἀποσπάσματος κυριαρχεῖ ἡ ἔννοια ὅτι τό σῶμα τοῦ Κυρίου καθ' ἑαυτό μέν δέν εἶναι ὁμοούσιον μέ τήν θεότητα, τῇ ἀρρήτῳ ὁμως ἐνώσει ἔγινε ὁμοούσιον μέ αὐτήν.

Ἀποδεχόμενος λοιπόν ὁ Διοσκόρος τήν ἐσφαλμένη χριστολογική ἔννοια τοῦ Ἀπολιναρίου περί τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, τήν μετέφερε στήν ἐπιστολή του ἐκ τῆς ἐξορίας. Εἶχαν ἄρα δίκαιο οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος νά τήν ἐπικρίνουν ὡς εὐτυχιανική καί δοκητική, ἐφ' ὅσον ὀδηγεῖ στήν ἑτεροουσιότητα τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ πρός τό αἶμα τῶν ἀνθρώπων¹⁷⁰.

Τρίτον· ἡ διατριβή λέγει ὅτι τό ἐκ τῆς ἐξορίας ἀπόσπασμα τοῦ Διοσκόρου ἔχει σωτηριολογική προοπτική, ἐνῶ ἡ ἐπιστολή πρός Σεκουνδίνον ὀντολογική¹⁷¹. Ἀλλά τό νά ὀνομάσουμε τό αἶμα τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὁμοούσιον ἡμῖν, γιά νά τό παραστήσουμε δῆθεν σωστικό καί

168. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 171.

169. Ὁ ἅγιος Ἐφραίμιος Ἀντιοχείας χρησιμοποιεῖ παρηλλαγμένο τό χωρίο αὐτό μέ ἔννοια ὁμως ἀπολύτως ὀρθόδοξη: «Διό καί ὁ αὐτός ἐστίν οὐράνιος καί ἐπίγειος, ὁρατός καί ἀόρατος, ὁρατός μέν μετά τῆς θεότητος, οὐ κατά τήν θεότητα, ἀλλά κατά τό σῶμα, ἀόρατος δέ πάλιν μετά τῆς ἀνθρωπότητος, οὐ κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά κατά τήν θεότητα, κτιστός καί ἄκτιστος καί ὅσα ἄλλα τοιαῦτα κατά τήν εἰρημένην εὐσεβῆ θεωρεῖται διάκρισιν» (*Βιβλιοθήκη Φωτίου*, 229, 253a). Ὅπως μπορεῖ νά διαπιστώσῃ κανεῖς ἀπό τό κείμενο αὐτό, ἡ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων πραγματοποιεῖται στήν ὑπόστασι, χωρίς νά αἴρεται ἡ σαφῆς διάκρισις τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων καί ἡ διπλῆ ὁμοουσιότης.

170. Ἰουστινιανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., 121.

171. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 172.

ἀπολυτρωτικό, δέν ἔχει λογικό καί θεολογικό ἢ ἀγιοπατερικό ἔρεισμα. Ὅπως ἐκτενῶς ἀναφέρθηκε προηγουμένως, κατά τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι κατ' ἰδίαν φύσιν ὁμοούσιον πρὸς τό ἡμέτερον· ταυτοχρόνως εἶναι θεῖον καί σωτήριο καί ἀπολυτρωτικόν, ἐπειδὴ λόγω τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως ἐπλούτισε τήν θεία ἰδιότητα τοῦ σώζειν καί ἀγιάζειν καί ἀπολυτρωθῆναι. Τό ἀντίθετο, δηλαδή ἡ ἀναίρεσις τῆς ὁμοουσιότητός του πρὸς τό ἰδικό μας αἷμα, σημαίνει καί τήν κατάργησι τῆς σωτηριώδους του ἰδιότητος. Ἡ πολεμική τῶν ἁγίων Πατέρων κατά πάντων τῶν αίρεσιάρχῶν, Ἀρείου, Ἀπολιναρίου, Νεστορίου, Εὐτυχοῦς, Διοσκόρου, Σεβήρου κ.λπ. δικαιολογεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ Χριστολογία τους περιλαμβάνει μία ἐσφαλμένη ἐπί Χριστοῦ ὄντολογία καί ἐπομένως μὴ σωστική.

Τέταρτον· λέγει ὁ κ. Κεσμίρης ὅτι τό ἐκ τῆς ἐξορίας ἀπόσπασμα «ἐκφράζει τήν ἀποψη ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ κατά φύσιν Θεός, ὅτι δέν εἶναι ἓνας κοινός, ἓνας κατά φύσιν ἄνθρωπος, καί ὅτι τό αἷμα του εἶναι τό αἷμα τοῦ κατά φύσιν Θεοῦ καί ὄχι ἑνός κατά φύσιν ἀνθρώπου. Τό αἷμα τοῦ Ἰησοῦ, σύμφωνα μέ τό κείμενο, δέν εἶναι γήινο καί φθαρτό, ὅπως εἶναι τό αἷμα τῶν κατά φύσιν ἀνθρώπων, καί δέν πρέπει νά θεωρεῖται, καθὼς εἶναι τοῦ κατά φύσιν Θεοῦ Ἰ. Χριστοῦ καί ἔχει τή δύναμη νά ζωοποιήσῃ τόν ἄνθρωπο, ὡς ὁμοούσιο μέ τό αἷμα τῶν κοινῶν καί κατά φύσιν ἀνθρώπων»¹⁷².

Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ θειότης τῆς ὑποστάσεως τοῦ Κυρίου δέν ἀποτελεῖ λόγον ἀναιρέσεως τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ σώματός του πρὸς τήν φύσιν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Χριστός εἶναι κατά φύσιν Θεός, ἐπειδὴ ἡ ὑπόστασίς του εἶναι μία τῶν τριῶν θεαρχικῶν Ὑποστάσεων καί ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἰδίως ἐνουπόστατη τήν θεότητα, τήν κοινή φύσι τῶν θείων Ὑποστάσεων, εἶναι δηλαδή ὁ εἷς τῆς Τριάδος. Αὐτό ὅμως τό γεγονός δέν ἐμπόδισε τόν Κύριο νά γίνῃ χάριν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του κατά φύσιν ἄνθρωπος, δηλαδή νά ἀναλάβῃ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐνουπόστατως στήν θεία του ὑπόστασι τήν προσληφθεῖσα ἀνθρωπότητα, τήν κοινή φύσι τῶν ἀνθρώπων, καί γι' αὐτό νά γίνῃ ἀληθῆς ἄνθρω-

172. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 169.

πος καί εἷς τῶν ἀνθρώπων¹⁷³. Εἶναι ἐπομένως ὁ Χριστός ὁ κατά φύσιν Θεός, ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέν εἶναι ἕνας κατά φύσιν ἄνθρωπος ὁ αὐτός. Ὅχι κοινός, καθ' ἡμᾶς, φιλός, ἄνθρωπος· ἀλλά πάντως ἀληθής, κατά φύσιν, ἄνθρωπος. Ὅχι ἕτερος παρά τόν Θεόν Λόγον, τόν ἕνα τῆς Τριάδος· ἀλλά ὁ αὐτός.

Ἡ θειότης τῆς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ δέν λυμαίνεται οὔτε καταργεῖ τήν πληρότητα καί τήν ἀκεραιότητα τῆς ἀνθρωπίνης του φύσεως. Ἀντιθέτως τήν βεβαιώνει, καθ' ὅσον ἡ θεία ὑπόστασις του γίνεται καί τῆς προσληφθείσης σαρκός ἡ ὑπόστασις, ἔτσι ὥστε ὁ αὐτός νά εἶναι καί Θεός διά τήν θεότητα καί ἄνθρωπος διά τήν ἀνθρωπότητα. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής τονίζει μέ κάθε σαφήνεια ὅτι ὁ εἷς καί μόνος Χριστός εἶναι: «φύσει κυρίως Θεός, καί φύσει κυρίως ἄνθρωπος ὁ αὐτός»¹⁷⁴. Καί σαφέστερα διευκρινίζει: «Ὡς γάρ Υἱόν Θεοῦ καί Θεόν φύσει αὐτόν καί ἀληθεία, καί ὄντα καί λεγόμενον πιστεύομεν, διά τήν πρός τόν Θεόν καί Πατέρα τῆς οὐσίας ταυτότητα· οὕτω καί Υἱόν ἀνθρώπου, καί ἄνθρωπον γενόμενον εἶναι τε καί λέγεσθαι αὐτόν φύσει καί ἀληθεία φαμέν, διά τήν πρός τήν τεκοῦσαν αὐτόν φυσικήν συγγένειαν»¹⁷⁵.

Αὐτό βεβαίως εἶναι τό νόημα τῶν ἐκτεταμένων παραθέσεων ἀπό κείμενα τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, τά ὁποῖα ἡ διατριβή ἀστόχως προσάγει ὑπέρ ἑαυτῆς(!), γιά νά ὑποστηρίξη τήν ἄποψι τοῦ Διοσκόρου ὅτι τό αἶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι οὐχ ὁμοούσιον ἡμῖν διά τήν θειότητα τῆς ὑ-

173. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής γράφει μέ σαφήνεια: «Οὐ γάρ φυσική μονάς κατά σύνθεσιν ἔστιν ὁ Χριστός κατ' Ἀπολινάριον καί Σεύηρον..., οὔτε μήν ὑποστατική δυάς κατά Νεστόριον...· ἀλλ' ὑπόστασις μία σύνθετος κατά τούς Πατέρας, καθ' ἣν ὅλος τε Θεός ἔστιν ὁ αὐτός καί εἷς τῆς ἀγίας καί πανευφήμου Τριάδος μετά τῆς ἀνθρωπότητος διά τήν θεότητα, καί ὅλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός, καί εἷς τῶν ἀνθρώπων μετά τῆς θεότητος διά τήν ἀνθρωπότητα» (Ἐπιστολή πρός Πέτρον ἰλλούστριον, PG 91, 525BC). Καί ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός ἐπίσης: «Ὁ Λόγος τοῖνυν σάρξ ἐγένετο οὐ τραπεῖς τήν φύσιν οὐδέ φαντάσας τήν οικονομίαν, ἀλλ' ὑπόστασις ὡν μία τῶν τῆς θεότητος ὑποστάσεων ἐγένετο καί μία τῶν τῆς ἀνθρωπότητος ὑποστάσεων ἐκ τῆς ἀπειρογάμου παρθένου, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καί νοερά ἐν τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει ὑποστήσας καί χρηματίσας αὐτῇ ὑπόστασις» (Κατά Νεστοριανῶν, 2).

174. Ἐπιστολή πρός τόν ἐπίσκοπον Νίκανδρον περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ ἐνεργειῶν, Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 96A.

175. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 500CD.

ποστάσεώς του (ὡς κατὰ φύσιν Θεοῦ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς)¹⁷⁶. Ἐπικαλεῖται δηλαδή ἐκφράσεις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ὑποστάσεως σημαντικές, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι “ἄνωθεν” καὶ “ἐκ τοῦ οὐρανοῦ” καὶ “συνεδρεύει αὐτῶ (τῶ Πατρὶ) καὶ μετὰ σαρκός”. Παραβλέπει ἐν προκειμένῳ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι βεβαίως “ἄνωθεν” καὶ “ἐκ τοῦ οὐρανοῦ”, ἀλλὰ διὰ τὴν θεότητα· καὶ “συνεδρεύει αὐτῶ (τῶ Πατρὶ) καὶ μετὰ σαρκός”, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑποστατικὴν ἐνότητα σαρκός καὶ θεότητος.

Ἐπομένως, εἰς μάτην τονίζει ἢ διατριβὴ τὴν θειότητα τῆς ὑποστάσεως γιὰ νὰ στηρίξῃ τὸ «μὴ γένοιτο ἑνὸς τῶν κατὰ φύσιν λέγειν ἡμᾶς ὁμοούσιον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Διοσκόρου. Μόνον ἡ μονοφυσικὴ ἀντίληψις περὶ Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ θεία φύσις-ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ συνιστᾶ τὴν κατ’ ἐξοχὴν φύσιν του (ἢ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις κατέχει ὑποδεέστερη θέσι, δὲν συνιστᾶ φύσιν ἐν Χριστῶ), μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὸ ὡς ἄνω οὐχ ὁμοούσιον. Ἀκριβῶς, ἐπειδὴ κατὰ τὴν μονοφυσικὴ ἀντίληψι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν νοεῖται κυρίως καὶ ἀληθῶς φύσις ἐν Χριστῶ. Ὅτι ἀκριβῶς ὑποσημαίνει καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ Τιμοθέου Αἰλουροῦ: “Φύσις Χριστοῦ μόνη θεότης, εἰ καὶ σεσάρκωται”.

Πέμπτον· ἢ ἐπὶ κλησις τοῦ κυριλλείου ἀποσπάσματος τῆς σελ. 184-185, προκειμένου νὰ δικαιολογηθῇ τὸ οὐχ ὁμοούσιον τοῦ Διοσκόρου, εἶναι ἀδόκιμη καὶ ἀλυσιτελής. Στὸ ἀναφερόμενο ἀπόσπασμα ὁ ἅγιος Κύριλλος συγκρίνει τὸν Χριστὸ πρὸς τὸν Μωυσέα καὶ συνάγει τὴν ὑπεροχὴ Του, ἐπειδὴ εἶναι Θεὸς καὶ ὄχι κτίσμα: «Ὁ δὲ Μωσῆ μήτε ὁμογενὴς ὑπάρχων γεννητῆς ὄντι φύσεως μήτε μὴν ἄλλως ὁμόδουλος, οὐκ ἂν ἐτέρῳ τινὶ κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον ὁμοφυῆς συντάττοιτο»¹⁷⁷. Ἡ ἀντιαρειανικὴ προοπτικὴ τοῦ χωρίου φανερώνει ὅτι ἡ σύγκρισις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Μωυσῆ γίνεται κατὰ τὴν θεότητά Του (ἢ κατὰ τὴν ὑπόστασι Του διὰ τὴν θεότητα) καὶ ὄχι κατὰ τὴν ἀνθρωπότητά Του, ὅπως δυστυχῶς ἐσφαλμένως ὑπονοεῖται στὴν διατριβή¹⁷⁸.

Ἡ σκέψις τοῦ κ. Κεσμίρη εἶναι ἀπολύτως συγκεχυμένη στὸ ἐν λόγω σημεῖο, καὶ αὐτὸ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ ἐξῆς συμπερασματικὸ του

176. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἔνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 174-181.

177. *Ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 185.

178. *Ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 185-186.

ἀπόσπασμα: «Ἄν καί ὁ Χριστός φέρει τέλεια καί πραγματική ἀνθρώπινη φύσι με ὄλα τὰ στοιχεῖα πού τήν ἀποτελοῦν, γι' αὐτό εἶναι ὁμοούσιος με τοὺς ἀνθρώπους, ὅμως παραμένει ὁ κατά φύσιν Θεός πού ἔγινε κατά φύσιν ἄνθρωπος καί ὄχι ὁ κατά φύσιν ἄνθρωπος πού ἔγινε θεός καί γι' αὐτό ἄν καί ἐνσαρκωμένος παραμένει ἕτεροούσιος με τοὺς ἀνθρώπους»¹⁷⁹. Εἶναι προφανές ὅτι στό σημεῖο αὐτό ὁμιλεῖ γιά τόν Χριστό ὡς ὑπόστασι καί εὐλόγως ὁ ὁμοούσιος με ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους διά τήν σάρκα εἶναι ταυτοχρόνως ἕτεροούσιος με ἡμᾶς λόγω τῆς θεότητός του, διά τήν ὁποῖαν εἶναι ὁμοούσιος με τόν Πατέρα. Ἐρωτοῦμε λοιπόν: Πῶς τό προσαγόμενο χωρίο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δικαίωνει τό οὐχ ὁμοούσιον τοῦ Διοσκόρου, τό ὅποιο προφανέστατα δέν ἀναφέρεται στήν ὑπόστασι τοῦ Χριστοῦ ἀλλά στό αἷμα Του (δηλαδή στήν ἀνθρωπίνη φύσι);

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος ἡ διατριβή προσφεύγει στόν ἅγιο Κύριλλο (μέ παραπομπές βεβαίως πού δέν τήν δικαίωνουν). Γράφει ὁ κ. Κεσμίρης: «Δύο ἢ περισσότερα ὄντα εἶναι ὁμοούσια ἐάν ἔχουν τήν ἴδια ἀρχή ὑπάρξεως καί ἄν φέρουν ὅμοιες φυσικές ἢ οὐσιώδεις ποιότητες. Ἐνῶ λοιπόν ὁ Μωυσῆς προέρχεται ἀπό τήν κτιστή πραγματικότητα, ἡ ὑπαρξη τοῦ Χριστοῦ προέρχεται ἀπό τήν ἄκτιστη πραγματικότητα, ἐνῶ οἱ κοινοί ἄνθρωποι φέρουν τίς ἀνθρώπινες ιδιότητες φυσικῶς καί οὐσιωδῶς καί καλοῦνται ν' ἀποκτήσουν τίς θεῖες μέσω τῆς μετοχῆς, ὁ Χριστός φέρει φυσικῶς καί οὐσιωδῶς τίς θεῖες ποιότητες καί προσέλαβε τίς ἀνθρώπινες»¹⁸⁰. Λέγει δηλαδή ὅτι, ἄν καί ὁ Χριστός προσέλαβε ἀνθρωπίνη φύσι, ἐν τούτοις ἀληθινή φύσις εἶναι μόνον ἡ θεία, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπαρξίς του προέρχεται ἀπό τήν ἄκτιστη πραγματικότητα καί μόνον τίς θεῖες ιδιότητές του ἔχει φυσικῶς καί οὐσιωδῶς (τίς ἀνθρώπινες ἀπλῶς τίς προσέλαβε)!

Εἶναι ἀναντίρρητο πλέον ὅτι ὁ κ. Κεσμίρης δικαιολογεῖ τόν Διοσκоро γιά τήν ἔκφρασί του: «μή γένοιτο ἐνός τῶν κατά φύσιν λέγειν ἡμᾶς ὁμοούσιον τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ», ἐπειδή υἱοθέτησε ἐν προκειμένῳ τὰ ἐξῆς δύο ἐσφαλμένα μονοφυσικά στοιχεῖα: Πρῶτον, νά συγχέη φύσεις καί ὑπόστασιν, γεγονός πού τοῦ ἐπιτρέπει νά γράφῃ ὅτι «ἡ

179. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 186.

180. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 185-186.

ὑπαρξῆ τοῦ Χριστοῦ προέρχεται ἀπό τήν ἄκτιστη πραγματικότητα»¹⁸¹. καί δεύτερον, νά θεωρῆ φύσιν ἐν Χριστῷ μόνο τήν θεία (ἐπειδή μόνο τά θεῖα ιδιώματα ὑπάρχουν φυσικῶς καί οὐσιωδῶς ἐν Αὐτῷ), ἐνῶ ἡ ἀνθρωπίνη δέν ἔχει θέσιν φύσεως (ἐπειδή τά ἀνθρώπινα ιδιώματα ὡς προσειλημμένα δέν ὁμολογοῦνται πῶς εἶναι φυσικῶς καί οὐσιωδῶς ἐν Αὐτῷ)¹⁸². Ὑπό τίς δύο αὐτές μονοφυσιτικές προϋποθέσεις τό αἶμα τοῦ Χριστοῦ πράγματι δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀνθρώπινο, ὁπότε ἀπομένει νά μή ἐπιτρέπεται νά λέγεται ὁμοούσιον ἐνός τῶν κατὰ φύσιν ἀνθρώπων. Ἀλλά τί ὀλεθριώτερο ἀπό αὐτή τήν παραδοχή, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τό Κυριακό πρόσλημμα λόγω τῆς ἐνώσεώς του μέ τήν θεότητα ἀποξενώθηκε ἀπό τήν κοινή ἀνθρωπίνη φύσι, καί τί ὀλεθριώτερο ἀπό τίς σωτηριολογικές καί ἐκκλησιολογικές προεκτάσεις αὐτῆς τῆς παραδοχῆς;

Ἐπομένως δέν εἶναι αὐτό καθαυτό τό κυρίλλειο κείμενο πού ἐπηρέασε τόν Διόσκορο στήν σύνταξι τῆς ἐπιστολῆς ἀπό τήν ἐξορία, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ διατριβή¹⁸³. Ἡ προφανής παρερμηνεία τοῦ κειμένου ἐπηρέασε τόν κ. Κεσμίρη, ὥστε νά δικαιολογήσῃ ὡς ὀρθόδοξο τό ἀπόσπασμα τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπιστολῆς τοῦ Διοσκορού.

Ἐκτον. Ὑποστηρίζεται ἀκόμη στήν διατριβή ὅτι τό ἐκ τῆς ἐξορίας ἀπόσπασμα τοῦ Διοσκορού ἔχει ἀντιυιοθετιστική προοπτική¹⁸⁴. Ἐ-

181. Πῶς ἡ ὑπαρξις τοῦ Χριστοῦ προέρχεται μόνο ἀπό τήν ἄκτιστη πραγματικότητα; Ἀφοῦ ὁ Χριστός ἔχει δύο φύσεις, κατὰ τήν θεία του φύσι εἶναι “ἀπό τήν ἄκτιστη πραγματικότητα” καί κατὰ τήν ἀνθρωπίνη του φύσι εἶναι “ἀπό τήν κτιστή πραγματικότητα”. «Οὐ γάρ ἐκ γυναικός τήν ἀρχήν καί αἰτίαν ἔσχε τῆς ὑπάρξεως τῆς θεϊκῆς, ἀλλ’ ἐκ μόνου τοῦ πατρός, τήν δέ ἀρχήν τοῦ σαρκωθῆναι καί γενέσθαι ἀνθρωπος ἐκ πνεύματος ἀγίου καί Μαρίας τῆς παρθένου» (Αγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Λόγος περὶ πίστεως κατὰ νεστοριανῶν*, 49). Δεδομένης αὐτῆς τῆς κοινῆς χριστολογικῆς θέσεως, ἀπορεῖ κανεὶς μήπως ἡ χριστολογικὴ σχέσις τοῦ κ. Κεσμίρη ἔχει ἐκτραπεῖ στήν διοσκορεία καί τιμοθεανή ἀντίληψι ὅτι *Φύσις τοῦ Χριστοῦ μόνη θεότης ἐστίν, εἰ καί σεσάρκωται*;

182. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 176. Ἡ συγκεκριμένη ἀντίληψις εἶναι γνωστή ἤδη στοὺς κύκλους τῶν πρωίμων Ἀκεφάλων, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἐν Ὁδηγῷ, κεφ. ιγ’.

183. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 187. Ἐπειδή τό κυρίλλειο χωρίο δέν φέρει παραπομπή, ὅπως παρατηρεῖ καί ὁ καθηγητῆς Δημήτριος Τσελεγγίδης (βλ. *μνημ. ἄρθρον*), ἐμεῖς συγκαταβαίνουμε νά τό θεωροῦμε κυρίλλειο χάριν τῆς παρούσης συζητήσεως.

184. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 177-178.

πειδὴ δηλαδή οἱ ἐκπρόσωποι τῆς υἰοθετιστικῆς (νεστοριανῆς) Χριστολογίας ἔλεγαν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος μέ ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους, φιλὸς δηλονότι ἄνθρωπος μέ τόν ὁποῖο ἐνώθηκε ὁ Θεός Λόγος, ὁ Διόσκορος γιά νά ἀντιστρέψῃ αὐτή τήν υἰοθετιστική ἀντίληψη καί νά ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός Λόγος, ἀρνήθηκε νά ὀνομάσῃ τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὁμοούσιο μέ τό αἷμα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων (νά ὀνομάσῃ κατ' ἐπέκτασιν τόν Χριστό φιλόν ἄνθρωπο).

Τό σφάλμα τῆς διατριβῆς καί στό σημεῖο αὐτό εἶναι προφανέστατο. Ἀποδέχεται τήν ὀρθοδοξία ἐνός ἀποσπάσματος πού διατυπώθηκε μέν μέ ἀντιυιοθετιστική προοπτική, ἀλλά ὑπό μονοφυσιτικές προϋποθέσεις. Ὑπάρχει ὡς γνωστόν ὁ Ὀρθόδοξος ἀντινεστοριανισμός, ὑπάρχει καί ὁ μονοφυσιτικός. Ὁ πρῶτος ἀντιμετωπίζει τήν υἰοθετιστική (νεστοριανή, διαιρετική) Χριστολογία σέ ἐπίπεδο ὑποστάσεως· τονίζει τό μοναδικόν τῆς ὑποστάσεως καί περιφρουρεῖ πραγματική τήν φυσική διαφορά. Ὁ δεύτερος τήν ἀντιμετωπίζει σέ ἐπίπεδο φύσεως· τονίζει τήν ἄρσι τῆς πραγματικῆς φυσικῆς διαφορᾶς, γιά νά ἐξασφαλίσῃ τό ἐνιαῖον τῆς ὑποστάσεως¹⁸⁵. Ὁ Διόσκορος κινήθηκε σέ αὐτό τό δεύτερο ἐπίπεδο. Γιά νά ἀντιστρέψῃ τό υἰοθετιστικό μοντέλο, κατέστρεψε τήν φυσική διαφορά τῶν φύσεων λέγοντας «μή γένοιτο ἐνός τῶν κατὰ φύσιν λέγειν ἡμᾶς ὁμοούσιον τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ». Πρόκειται γιά τήν ἴδια ἐσφαλμένη ἀντίληψη πού κυριαρχεῖ μέχρι σήμερα στήν μονοφυσιτική ἀντιχαλκηδόνια Χριστολογία.

Μέ τήν διευκρίνησι αὐτή γίνεται φανερό ὅτι οἱ θεολόγοι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ὀρθῶς ἐρμήνευσαν τήν δήλωσι τοῦ Διοσκόρου ὡς κακόδοξη, μονοφυσιτική, εὐτυχιανική καί εἰσαγωγική δοκητισμοῦ.

185. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής γράφει ὡς ἑξῆς: «ἐπί τοῦ ἐνός τῆς ἁγίας Τριάδος, Νεστόριος τήν φυσικήν διαφοράν λέγει· ἀλλά τήν ἔνωσιν οὐχ ὁμολογεῖ, οὐ γάρ λέγει ταύτην καθ' ὑπόστασιν γεγονέναι. Ὁ δέ Εὐτυχῆς, τήν μέν ἔνωσιν ὁμολογεῖ· τήν δέ καθ' οὐσίαν διαφοράν ἀρνεῖται, καί σύγχυσιν τῶν φύσεων εἰσάγει. Ἡ δέ Ἐκκλησία, καί τήν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν διά τό ἀδιαίρετον, καί τήν καθ' οὐσίαν διαφοράν διά τό ἀσύγχυτον πρεσβεύει» (PG 91, 145AB).

δ) Συμπέρασμα

Μέ πολλές έσφαλμένες παραδοχές και έρμηνευτικές προσεγγίσεις ή διατριβή του κ. Κεσμίρη ώδηγήθηκε στα άνορθόδοξα συμπεράσματα ότι ο Διόσκορος είχε όρθόδοξη Χριστολογία και ότι δέν κατεδικάσθη επί αίρέσει στην Δ' Οικουμενική Σύνοδο. Έάν έλαμβάνοντο σοβαρά ύπ' όψιν τά έργα των μεγάλων Πατέρων και κυρίως ή έρμηνευτική τους, ή διατριβή θά κατέλληγε σέ όρθόδοξα συμπεράσματα: ότι ο Διόσκορος άποκατέστησε τόν Εύτυχή στην Ληστρική, έπειδή ένεφορείτο από την Χριστολογία των άκραίων Άλεξανδρινών (μονοφυσιτική Χριστολογία) και όχι του άγίου Κυρίλλου· ότι δικαίως καθρέθη από την Δ', έπειδή έκλήθη τρίς και ου προσήλθε· ότι εάν προσήρχετο, θά κατεδικάζετο ως αίρετικός, διότι ήρνείτο τίς Διαλλαγές· και ότι για τόν λόγο αυτόν τόν άνεθεμάτισαν ή Δ' και όλες οί μεταγενέστερες Οικουμενικές Σύνοδοι.

Όχι μόνον ή μεταγενεστέρα παράδοσις της Έκκλησίας μαρτυρεί για τό μονοφυσιτικό φρόνημα του Διοσκόρου και τόν καταδικάζει ως όμόφρονα και ύπερασπιστήν του Εύτυχοϋς, αλλά και τά ιστορικοδογματικά δεδομένα της έποχής του τόν άποδεικνύουν τέτοιοι. Τό ζήτημα είναι άν κάποιος τά προσεγγίζει ταπεινά και μέ Όρθόδοξες προϋποθέσεις. Στην προκειμένη περίπτωση ή διατριβή παρεποίησε την πραγματική εικόνα της Χριστολογίας του Διοσκόρου, έπειδή είδε τά δεδομένα της έποχής εκείνης μέ αντιχαλκηδόνιες προϋποθέσεις. Θά λέγαμε πάντως ότι τό βασικότερο πρόβλημα της διατριβής δέν είναι ή κατά τό μάλλον ή ήττον ή υπό αντιχαλκηδόνιες προϋποθέσεις θεώρησις της Χριστολογίας του Διοσκόρου ως όρθοδόξου, αλλά ή παρά πᾶσαν προσδοκίαν θεώρησις και της διοσκορείου και της Όρθοδόξου Χριστολογίας ως όρθοδόξων. Αυτό πού μέ κόπο και πόνο και μέ την επίπνοια του Άγίου Πνεύματος οί Πατέρες της Δ' Οικουμενικής συνόδου καλώς διεχώρισαν και οί μεταγενέστερες Σύνοδοι διετήρησαν διαχωρισμένα (δηλαδή την Όρθόδοξο Χριστολογία από την μονοφυσιτική), ή έν λόγω διατριβή συναλοίφει στην χοάνη της συγχρόνου θεολογικής σχετικοκρατίας. Η ζημία είναι άμφοτέρων των πλευρών. Και ή εϋθύνη μεγάλη!

Β΄.
Η ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑ
ΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Ὁ Σεβῆρος «τὴν φύσιν ἀθετεῖ τῆς σαρκός,
πρὸς μίαν τὰς διαφόρους φύσεις ἐκθλίβων»
(Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής)

Εἰσαγωγή

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 2002 κατατέθηκε στό Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. ἡ διδακτορική διατριβή τοῦ κ. Ἰω. Νικολόπουλου¹, μέ τήν ὁποία ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου εἶναι ὀρθόδοξη-κυρίλλειος, ὅτι ὁ ἀντιχαλκηδονισμός τοῦ Σεβήρου καί ἡ ἐκ μέρους του ἀπόρριψις τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς νεστοριανῆς ὀφείλονται στήν θεολογική του μονομέρεια καί ὄχι σέ αἰρετικό φρόνημα, καί τέλος ὅτι τά δημοσιεύματα τῶν τελευταίων ἐτῶν, τά ὁποία χαρακτηρίζουν τόν Σεβήρο αἰρετικό, δέν ἔχουν ἐπιστημονική τεκμηρίωσι ἀλλά προέρχονται ἀπό τίς «κατά πάντα σεβαστές καί θεμιτές ἐκκλησιαστικοπολιτικές καί ποιμαντικές μέριμνες» τῶν συντακτῶν τους².

Ἡ συλλογιστική, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει τήν δῆθεν ὀρθοδοξία τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, δομεῖται ἐπιγραμματικά ὡς ἐξῆς:

Ἡ διατριβή ἐρεύνησε τά ἴδια τά κείμενα τοῦ Σεβήρου καί δέν στηρίχθηκε στίς ἀπόψεις μελετητῶν του, πού ἐνίοτε εἶναι ἐσφαλμένες³. Ὁ Σεβῆρος εἰσῆλθε στήν χριστολογική διαμάχη σέ μία περίοδο θεολογικῆς συγχύσεως⁴. Ἡ διαφοροποίησίς του ἀπό τούς αἰρετικούς τῆς ἐποχῆς ὑπῆρξε ὀξεῖα⁵. Ἡ ἐκ μέρους του κατανόησις τοῦ Μυστηρίου

1. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ Ὅρος τῆς Χαλκηδόνος*, (ἀνέκδοτη διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2002.

2. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, Πρόλογος, σελ. 10.

3. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 35-52.

4. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 13-34.

5. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 53-123.

της Ένανθρωπήσεως ήταν αύστηρως κυρίλλειος⁶. Η θεολογική-φιλοσοφική όρολογία του Σεβήρου είναι άπολύτως κυρίλλειος (άλεξανδρινή)⁷. Οί χριστολογικές του διατυπώσεις διασώζουν ένα ύγιη δυσφυσιτισμό⁸. Ο μονοενεργητισμός και ό μονοθελητισμός, για τούς όποιους συχνά κατηγορείται, δέν συνιστούν αναίρεσι της άνθρωπίνης ενεργείας και του άνθρωπίνου θελήματος⁹. Ο αντιχαλκηδονισμός του Σεβήρου είναι βάσιμος, έπειδή κατ' αυτόν ή Σύνοδος της Χαλκηδόνος υπερέβη τά όρια της Έκθέσεως των Διαλλαγών του άγίου Κυρίλλου¹⁰. Η αντίθεσίς του πάντως στόν Όρο της Συνόδου είναι άστοχη και ύποδηλώνει τήν ανεπάρκειά του να κατανοήση τήν κυρίλλεια καταγωγή και όρθοδοξία του Όρου¹¹.

Όπως γίνεται εύκολα κατανοητό, ή διατριβή συμπεραίνει ότι ή Δ' Οικουμενική Σύνοδος και ό Σεβήρος διέσωσαν έξίσου τήν κυρίλλειο Όρθοδοξία, άν και μέ διαφορετική όρολογία. Τό συμπέρασμα όμως αυτό δέν δικαιώνεται από τήν έκκλησιαστική ιστορία και από τήν θεολογία των άγίων Πατέρων. Έφ' όσον ό Σεβήρος λυσσωδώς πολέμησε τήν Δ' Οικουμενική Σύνοδο ως νεστοριανή, έφ' όσον ή Χριστολογία του έχει έλεγχθή ως «παμμιαρά αίρεσις» από θεοφόρους Πατέρας, έφ' όσον οί άγιοι Μάξιμος ό Όμολογητής, Άναστάσιος ό Συναίτης και Ίωάννης ό Δαμασκηνός συνέταξαν πραγματείες Χριστολογικού (άντι-σεβηριανου) περιεχομένου, έφ' όσον ή Χριστολογία του Σεβήρου υπήρξε ή πηγή και ρίζα της αίρέσεως του Μονοθελητισμού, έφ' όσον ή Χριστολογία του άγίου Μαξίμου είχε χαρακτηρισθή από τούς Μονοφυσίτας της έποχής του ως ή «αίρεσις του άσεβου Μαξίμου» και ή «αίρεσις των Μαξιμιανών, ή όποία διαρκεί μέχρι σήμερα στην Έκκλησία των Χαλκηδονίων»¹², έφ' όσον ό Σεβήρος έχει ρητώς καταδικασθή και αναθεματισθή από τοπικές και Οικουμενικές Συνόδους

6. Ένθ' άνωτ., σελ. 123-133 και 156-169.

7. Ένθ' άνωτ., σελ. 145-156.

8. Ένθ' άνωτ., σελ. 170-248.

9. Ένθ' άνωτ., σελ. 249-307.

10. Ένθ' άνωτ., σελ. 309-349.

11. Ένθ' άνωτ., σελ. 350-427.

12. Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα. Περί της μελετωμένης ένώσεως της Όρθοδόξου Έκκλησίας και των μή χαλκηδονίων έκκλησιών: έκκρεμοούντα θεολογικά και έκκλησιολογικά προβλήματα* (γαλλιστί), περιοδ. *Le Messager Orthodoxe*, 134 (2000).

ὡς αἰρετικός κατὰ τό φρόνημα, ἐφ' ὅσον ἡ μεταγενέστερη θεολογική καί λειτουργική παράδοσις (οἱ ἄγιοι Ἀναστάσιος Σιναΐτης, Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Φώτιος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τό *Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας*) τόν κατατάσσει μετά τῶν κυριωνύμως αἰρετικῶν, μόνο ὅποιος θέλει νά ἀγνοῇ τίς ὀρθόδοξες πηγές καί τήν θεολογική τους βαρύτητα μπορεῖ νά συμπεραίνει ὅτι ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου καί ἡ Χριστολογία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι ταυτόχρονα ὀρθόδοξες. Μόνο ἂν ἀποδεχθῆ κανεῖς ὡς ὀρθόδοξες τίς προϋποθέσεις τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, μπορεῖ νά συμπεράνη ὅτι αὐτή ἡ Χριστολογία εἶναι ὀρθόδοξη.

Ὅπως θά δειχθῆ στήν συνέχεια, ὁ χαρακτηρισμός τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας ὡς ὀρθοδόξου εἶναι προϊόν θεολογικοῦ σχετικισμοῦ. Ὁ συντάκτης τῆς διατριβῆς ἔχει δηλώσει μέ ἔμφασι ὅτι θεωρεῖ ἄδικο νά κρίνη τόν Σεβήρου βάσει τῶν Ὁρθοδόξων προϋποθέσεων, γι' αὐτό καί προτίμησε νά τίς παρακάμψῃ καί νά ἀναπτύξῃ τίς περί Σεβήρου ἀπόψεις του ἐρήμην αὐτῶν¹³. Ἐάν δεχθοῦμε ὡς θεολογικῶς ὀρθή αὐτή τήν ἀρχή, νά κρίνουμε δηλαδή τίς διάφορες θεολογικές ἀπόψεις βάσει τῶν προϋποθέσεων τῶν ἐκφραστῶν τους, εἰσάγεται ἀπόλυτη σχετικοκρατία στήν θεολογία, χάνεται τό αὐθεντικό κριτήριο τῆς θεολογίας καί μποροῦν νά δικαιωθοῦν ὅλες οἱ αἱρέσεις. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Μελέτιος σχολιάζει ἄριστα τό θέμα αὐτό¹⁴. Ὅποιαδήποτε φιλοσοφική προϋπόθεσις δέν βοηθεῖ στήν ἔκφρασι καί διατύπωσι τῆς παραδεδομένης ἀποστολικῆς Πίστεως, δέν μπορεῖ νά εἶναι ὀρθή καί δέν χρησιμοποιεῖται ὀρθά, ἐπειδῆ αὐτή ἡ Πίστις ἀποτελεῖ τήν μοναδική ὀρθή ἔκφρασι τῆς ὄντολογίας πού διέπει τό «πάντων καινῶν καινότατον» μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ καί τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως θά δειχθῆ κατωτέρω, οἱ σεβηριανές χριστολογικές προϋποθέσεις ὀδηγοῦν ἀναποφεύκτως στόν μονοφυσιτισμό καί συντηροῦν τόν μονοφυσιτισμό, ἐπειδῆ ἄλ-

13. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 247: «Δέν θεωροῦμε ὅτι εἶναι δίκαιο καί ἐπιστημονικά σωστό νά κρίνουμε τίς χριστολογικές διακηρύξεις τοῦ Σεβήρου μέ βάση τό περιεχόμενο τῆς καππαδοκικῆς τριαδολογικῆς ὀρολογίας. Στό βαθμό πού γίνεται αὐτό διαστρεβλώνεται τό νόημα τῶν χριστολογικῶν διακηρύξεων τοῦ ἀντιχαλκηδόνιου πατριάρχη».

14. *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 25-29.

λωστε χρησιμοποιήθηκαν γιά νά στηρίξουν τήν αίρετική στάσι τοῦ Διοσκόρου ἔναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος.

Στό πλαίσιο τῶν εἰσαγωγικῶν αὐτῶν σκέψεων περί τῆς διατριβῆς, θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά σχολιάσουμε τήν μομφή πού ἐκ προοιμίου ἀπευθύνει ὁ κ. Νικολόπουλος πρὸς ὅσους συγχρόνους θεολόγους καταλογίζουν αίρετικό φρόνημα στόν Σεβήρο. Παρότι ὀφείλει κανείς νά παραδεχθῆ τήν φιλοπονία τοῦ κ. Νικολόπουλου καί νά ἐπαινήσῃ τήν ἐπιστημονική του δεξιότητα, ὅπως τουλάχιστον φαίνεται ἀπό τό κείμενο τῆς διδακτορικής του διατριβῆς, δέν μπορεῖ νά παρασιωπήσῃ τό θεμελιῶδες καί καθοριστικό σφάλμα του νά διαφοροποιῆ τήν ἐπιστημονική ἔρευνα, πού ὁ ἴδιος ἰσχυρίζεται ὅτι πραγματοποιεῖ βάσει τῶν κειμένων τοῦ Σεβήρου, ἀπό τήν ποιμαντική μέριμνα πού θεωρεῖ ὅτι ἐκίνησε τήν γραφίδα ὅσων κατηγοροῦν τόν Σεβήρο ἐπί αίρέσει βάσει τῶν κειμένων τῶν ἁγίων Πατέρων. Στήν Ὁρθόδοξο Παράδοσι ἡ μετ' ἐπιστήμης θεολογία εἶναι μία διαρκῆς φροντίδα στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπωςδήποτε ὅμως αὐτό τό “μετ' ἐπιστήμης” δέν ἔχει τήν ἔννοια τῆς σχετικοκρατίας πού ἐνίστε παρατηρεῖται σέ θεολογικές μελέτες χάριν δῆθεν ἀκαδημαϊκῆς ἀντικειμενικότητας. Ἡ ἐπιστημονικότης αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι ἀσύμβατη μέ τήν θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων. Οἱ ἅγιοι Πατέρες θεολογοῦσαν μετ' ἐπιστήμης, δηλαδή μετά γνώσεως κυρίως πνευματικῆς καί κατόπιν μετά γνώσεως τῶν δεδομένων πού ἀφοροῦσαν τό θέμα τους. Θεολογοῦσαν ταυτόχρονα καί ὡς εἰδήμονες καί ὡς ποιμένες τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀποβλέποντες στήν σωτηρία του καί στήν περιφρούρησι τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τά ζιζάνια τῶν αίρέσεων. Τά τροπάρια τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων ἐκφράζουν συνοπτικά τόν τρόπο τῆς θεολογίας τους: «Ὅλην συγκροτήσαντες, τήν τῆς ψυχῆς ἐπιστήμην, καί τῷ θείῳ Πνεύματι, συνδιασκεψάμενοι, τό μακάριον, καί σεπτόν Σύμβολον, οἱ σεπτοί Πατέρες, θεογράφως διεχάραξαν», καί «Ὅλην συλλεξάμενοι, ποιμαντικήν ἐπιστήμην, καί θυμόν κινήσαντες, νῦν τόν δικαιοτάτον ἐνδικώτατα, τούς βαρεῖς ἤλασαν, καί λοιμῶδεις λύκους, τῇ σφενδόνῃ τῇ τοῦ Πνεύματος, ἐκσφενδονήσαντες, τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος» (Πεντηκοστάριον, Στιχηρά τῶν Αἰνῶν).

Ἐάν πιστεύουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι στῦλος καί ἐδραίωμα τῆς Ἀληθείας καί ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ ἀληθῆς Πίστις, ὀφείλουμε νά δε-

χθοῦμε ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια περὶ τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου εἶναι αὐτὴ πού «τῷ βραχεῖ ρήματι καὶ πολλῇ συνέσει» διετύπωσαν οἱ θεοφόροι ἅγιοι Πατέρες μας καὶ ἡ ὁποία ἔχει ἀποθησαυρισθῆ στοὺς Ὅρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, στὴν διαχρονικὴ διδασκαλία τῶν ἐγκρίτων Πατέρων καὶ στὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ μομφή πού ἀποδίδει ὁ συντάκτης τῆς διατριβῆς σέ ὅσους κατηγοροῦν ἐπὶ αἰρέσει τὸν Σεβήρο, ὅτι δηλαδή ἐνεργοῦν ποιμαντικά καὶ ὄχι ἐπιστημονικά, δέν ἔχει κατ' ἀρχὴν ἔρεισμα στὴν Παράδοσι τῶν ἁγίων Πατέρων. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς παρατηρεῖ ὅτι ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Σεβήρου προκύπτει εὐχερῶς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Σεβήρος εἶναι μονοφυσίτης: «καθὼς Ἀπολινάριος, Εὐτυχῆς τε καὶ Σεύηρος, Σίμωνι μάγῳ, Οὐαλεντίνῳ τε καὶ Μάνεντι ἀκολουθήσαντες ἐκδεδώκασιν, ὡς ἔστι τοῖς βουλομένοις εὐχερές, ἐκ τῶν Σευήρου αὐτοῦ συγγραμμάτων πρὸς τοὺς ὀνομασθέντας ἀσεβεῖς ἄνδρας, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν λόγων, τὴν τῶν δογμάτων κατιδεῖν ταυτότητα»¹⁵. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἐγνώριζε τὰ ἔργα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων πού ἀπελογήθησαν τὸν βον αἰῶνα ὑπὲρ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, καθὼς γράφει: «Εἶτα Ἰωάννης ὁ Καισαρεύς ὁ γραμματικὸς ἀπελογήσατο ὑπὲρ τῆς συνόδου, καὶ ἕτεροι πλείστοι δι' ἐκθέσεων ἀληθεστάτων». Ἐγνώριζε ἐπίσης τὸ ἔργο τοῦ Σεβήρου Φιλαλήθης, τὸ ὁποῖο τοῦ εἶχε προσκομίσει ὁ νοτάριος Ἀθανάσιος, καὶ τὸ ὁποῖο ὀνομάζει μάλιστα Φιλομυθῆς περιγράφοντας μέ μελανά χρώματα τὸν τρόπο πού ὁ Σεβήρος ἐργάσθηκε γιὰ τὴν σύνταξί του¹⁶. Ἐγνώριζε τὸν Διαιτητὴ τοῦ Ἰωάννου Φιλοπόνου, στὸν ὁποῖο ἤσκησε κριτικὴ, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς¹⁷.

Ἡ μομφή δέν εὐρίσκει ἔρεισμα καὶ στά ἴδια τὰ πράγματα, διότι τὰ ἔργα τοῦ Σεβήρου πού ἔχουν φθάσει μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἀνορθοδοξία τῆς χριστολογικῆς του διδασκαλίας. Ἡ διαφοροποιήσις τῶν μελετητῶν σήμερα σέ ὑποστηρικτὰς καὶ ἐπικριτὰς τῆς ὀφείλεται μόνον στίς προϋποθέσεις τους καὶ οὐδὲν ἴδια

15. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολὴ IB', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 501D.

16. Ἀγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ὁδηγός, κεφ. στ', PG 89, 101D-105D.

17. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά, PG 91, 229BC.

τά κείμενα. Πρέπει νά λεχθῆ ἐπίσης ὅτι εἶναι παρακινδυνευμένο νά ἀμφισβητηθῆ ἡ ἀξιοπιστία τῶν ἀγίων Πατέρων ἀπό μελετητάς τῆς σωζομένης σήμερα σεβηριανῆς γραμματείας, διότι αὐτή εἶναι σαφῶς ἐλλιπεστέρα ἀπό ἐκείνην πού εἶχαν ὑπ' ὄψιν των οἱ ἅγιοι Πατέρες τοῦ 6^{ου} καί 7^{ου} αἰῶνος. Πολλῶ μᾶλλον, ἀφοῦ αὐτή ἀποτελεῖ τό τρίτο κατά σειράν σεβηριανό κείμενο, μετάφρασι ἐκ τῆς συριακῆς μεταφράσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, ἡ ὁποία ὡς γνωστόν ἔχει τύχει καί τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ πρώτου ἐπιμεληθέντος τίς συριακές μεταφράσεις, τοῦ ἀντιχαλκηδονίου Ἰακώβου Ἐδέσεως¹⁸.

Ὁλοκληρώνοντας, τέλος, τίς εἰσαγωγικές μας παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Νικολόπουλου ἐπισημαίνουμε ὅτι ἡ διατριβή, προφανῶς ἐπηρεασμένη ἀπό τίς ἀντιχαλκηδόνιες πηγές, παρουσιάζει τήν προσωπικότητα τοῦ Σεβήρου ἐπαινετή καί τό ἐκκλησιαστικοπολιτικό κλίμα τῆς ἐποχῆς νά δικαιολογῆ τήν ἀνάληψι ἀντιχαλκηδονίου δράσεως ἐκ μέρους του¹⁹. Θεωροῦμε ὅτι πρόκειται γιά ἐσφαλμένη θεώρησι τῶν πραγμάτων, πού ὀφείλεται στήν ἐξάρτησι τοῦ κ. Νικολόπουλου ἀπό τίς ἀντιχαλκηδόνιες πηγές. Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐκκλησιαστική ἀκαταστασία μετά τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο, εἶναι φανερό ὅτι δέν μπορεῖ καί δέν εἶναι δίκαιο νά ἐπιρρίπτεται εὐθύνη στήν αἰρετική τάχα Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος. Ἡ δραστηριότης τοῦ μονοφυσίτου μοναχοῦ Θεοδοσίου στήν Παλαιστίνη²⁰ καί τοῦ Τιμοθέου Αἰ-

18. Jacob Mathew, *Christology of Severus of Antioch*, doctoral dissertation, (Salzburg, June 2001), σελ. 14.

19. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 13-34.

20. Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, 107: «Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [δηλαδή τό 451] Θεοδοσίος τις μοναχός, ἀνὴρ λυμεών, κατελθὼν δρομαῖος μετά τήν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον εἰς Ἱεροσόλυμα καί μαθὼν Εὐδοκίαν τήν αὐγούσταν προσκείσθαι Διοσκόρω τῷ καθαιρεθέντι ὑπό τῆς συνόδου, ἤρξατο καταβοᾶν τῆς συνόδου ὡς τήν ὀρθήν διαστρεψάσης πίστιν καί συναρπάξει τήν αὐγούσταν καί τοὺς μοναχοὺς, καί ταῖς ἰδίαις μισοφονίαις χρησάμενος βραβερικῶ τρόπῳ τόν ἀρχιερατικόν θρόνον ἀρπάξει, καί τοὺς τῆς αὐγούστης ἀνθρώπους ὑπουργοὺς ἔχων ἐπισκόπους χειροτονεῖ κατά πόλιν, τῶν ἐπισκόπων ἔτι ὄντων ἐν τῇ συνόδῳ. Σευηριανόν δέ, τόν ἐπίσκοπον Σκυθοπόλεως, μὴ ὑπαχθέντα τῇ αὐτοῦ κακοδοξίᾳ τῆς πόλεως ἐξαγαγὼν κατασφάττει καί ἐγείρει διωγμὸν κατά τῶν μὴ κοινωνούντων αὐτῷ, καί πολλοὺς μὲν ἐβασάνισεν, ἄλλους δέ ἐδήμευσε καί ἐτέρων τοὺς οἴκους πυρὶ παρέδωκεν, ὥστε νομισθῆναι τήν πόλιν ὑπὸ βαρβάρων ἐαλωκένα. ἀπέσφαξε δέ καί Ἀθανάσιον, διάκονον τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, ὄνειδίσαντα καί ἐλέγξαντα τήν αὐτοῦ ἄθεϊαν, καί τό τούτου ἅγιον σῶμα κατά τήν πόλιν πομπεύσας τοῖς κυσί παρέδωκεν. Δόμνος δέ, Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος, εἰς τήν

λούρου στήν Αἴγυπτο²¹ εἶναι ἀπολύτως γνωστές. Ἐάν σταθοῦμε μέ θεολογική κριτική διάθεσι ἀπέναντι στίς ἐνέργειες τῶν πρωτεργατῶν αὐτῶν τοῦ ἀντιχαλκηδονίου κινήματος, μποροῦμε νά ἐρμηνεύσουμε τήν συμπεριφορά τους ὡς ἀποτέλεσμα τῶν θεολογικῶν τους κινήτρων. Ὁ μονοφυσίτης μοναχός Θεοδόσιος «ἤρξατο καταβοᾶν τῆς συνόδου» πρὶν ἀκόμη τελειώσουν οἱ ἐργασίες της. Ἡ καταδίκη τῆς δράσεώς του συνδυάζεται θεολογικῶς μέ τό εὐτυχιανικό του φρόνημα, ὅπως συνάγεται ἀπό τά αὐτοκρατορικά διατάγματα τοῦ Μαρκιανοῦ²² καί τίς ἱστορικές μαρτυρίες²³. Ἀπό τά Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου φαίνεται ὅτι ἡ ὁμάδα τῶν εὐτυχιανιστῶν, ἡ ὁποία καταδικάσθηκε στά πρόσωπα τοῦ Εὐτυχοῦς καί τῶν ὁμοφρόνων του ἀρχιμανδριτῶν Καρώσου, Δωροθέου καί Βαρσουμᾶ,²⁴ ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τοῦ πρῶιμου ἀντιχαλκηδονίου κινήματος. Οἱ κατηγορίες τῶν ἐκπροσώπων τοῦ κινήματος κατά τῆς Συνόδου ὡς νεστοριανῆς, ἐλεγχόμενες θεολογικῶς, ἀποδεικνύονται ἀποκύημα τῆς μονοφυσιτικῆς τους Χριστολογίας.

Τήν ἴδια ἐποχή, κατά τήν ὁποία αὐτοί οἱ πρῶιμοι ἀντιχαλκηδόνιοι δραστηριοποιοῦνται κατά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἐξέχουσες μορφές τοῦ μοναχικοῦ τάγματος μένουν πιστοί στήν Σύνοδο καί

ἐρημον ἔφυγε καί Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων. τοῦ δέ λυμεῶνος Θεοδοσίου ἐπί κ' μῆνας τόν θρόνον Ἱεροσολύμων κρατήσαντος, γνούς ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐκέλευσεν αὐτόν συλληθῆναι. ὁ δὲ φυγὰς ὤχετο ἐπὶ τό Σιναιον ὄρος, τούτου δὲ ἐκποδῶν γεγονότος καί τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων, πάλιν Ἰουβενάλιος τόν ἴδιον θρόνον ἀπέλαβεν».

21. Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, 110-111: «Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [δηλαδή τό 454] ... Τιμόθεος, ὁ ἐπίκλην Αἰλιούρος τήν Ἀλεξανδρέων πόλιν διετάραττεν. πλήθη γάρ ἀτάκτων ἀνδρῶν ὠνησάμενος τυραννικῶς τόν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἐκράτησεν. καί καθηρημένος ὢν ὑπό δύο καθηρημένων χειροτονεῖται. ἐντεῦθεν πάντα τά σκάνδαλα ἀνεφύη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. πάντων γάρ τῶν τῆς οἰκουμένης ἱερέων τόν Ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀποδεξαμένων, οὗτος ὁ μιαιρός μετὰ λύττης τινός ἀσχέτου ταύτην καθύβριζε καί χειροτονίας ἐπισκόπων ἐποίει ἀχειροτόνητος ὢν καί βαπτίσματα ἐπετέλει πρεσβύτερος μὴ ὢν. ὁ δὲ μακάριος Προτέριος αἰσθόμενος τήν κατ' αὐτοῦ σκευαζομένην ὑπό τοῦ Αἰλιούρου ἐπιβουλήν δίδωσι τόπον τῇ ὀργῇ καί τῷ σεπτῷ προσφεύγει βαπτιστηρίῳ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς πασχαλίας ἡμέρᾳ. ὁ δὲ τοῦ Ἀντιχριστοῦ πρόδρομος μὴ αἰδεσθεῖς μήτε τήν ἁγίαν ἡμέραν, μήτε τούς σεβασμίους τόπους, ἀποστείλας κατασφάττει τόν ἀνεύθυνον ἀρχιερέα μετὰ καί ἄλλων ἕξ τῶν σὺν αὐτῷ».

22. ACO II, 1, 3, 125 καί 131.

23. Κυρίλλου Σκυθοπόλεως, *Βίος Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου*, 48.

24. ACO II, 1, 2, 114-121.

στόν Όρο της²⁵. Ό Μέγας Εϋθύμιος π.χ. στηρίζει τόν λαό στήν Όρθοδοξία καί μέ τίς συμβουλές του ή παραπλανηθεΐσα από τόν λυμεώνα Θεοδόσιο αϋγούστα Εϋδοκία έπιστρέφει στήν κοινωνία τής Συνόδου²⁶.

Όσον άφορᾶ πάντως τό γεγονός ότι ύπῆρξαν δυσαρεστημένοι άπό τόν Όρο καί τίς άποφάσεις τής Συνόδου, δέν εΐναι λόγος νά θεωρηται ή Σύνοδος άνεπαρκής νά επιφέρη τήν καθολική ειρήνευσι στίς εκκλησίες. Εΐναι κατ' άρχήν λογικό νά ύπάρχουν δυσαρεστημένοι, έφ' όσον κάποιοι συνέχισαν νά φρονοϋν νεστοριανικῶς ή μονοφυστικῶς. Ό άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως μελετών τό συγκεκριμένο θέμα τής ταραχῆς τῶν εκκλησιῶν μετά τήν Δ' Οικουμενική Σύνοδο σημειώνει τά έξῆς χαρακτηριστικά: «Αί δογματικάί άποφάνσεις καθά έφθημεν ειπόντες, ώς φροντίζουσαι μάλλον περί τοϋ κύρους τής άληθείας, άπέχουσι τοϋ νά επενέγκωσι τήν ποθουμένην ειρήνην τῇ Έκκλησίᾳ. Διό οί πρό τής συγκροτήσεως Συνόδου τινός διαφωνοϋντες διατελοϋσι καί μετ' αϋτήν κατεχόμενοι ύπό τῶν αϋτῶν φρονημάτων. Τοϋτ' αϋτό συνέβη καί μετά τήν συγκρότησιν τής έν Χαλκηδόνι Δ' Οικουμενικής Αγίας Συνόδου»²⁷.

Όσον άφορᾶ έπίσης τό εκκλησιαστικό ποιόν τῶν ήγετῶν τοϋ αντιχαλκηδονίου κινήματος, μπορούμε νά τό αντιληφθοϋμε άπό τίς ύπάρχουσες μαρτυρίες. Έκτός τοϋ λυμεῶνος καί άνιέρου Θεοδοσίου καί Πέτρου τοϋ Ίβηρος, ό έτερος πρωτεργάτης Τιμόθεος ό Αΐλουρος «καθηρημένος ών ύπό δύο καθηρημένων χειροτονεΐται». Διάδοχός του στόν θρόνο τής Άλεξανδρείας «Πέτρος ό Μογγός εισάγεται, άνήρ κακοϋργος καί τής άληθείας έχθρός, προκαθηρημένος ήδη χειροτονεΐται δέ ύπό ενός επισκόπου καί αϋτοϋ καθηρημένου»²⁸. Ό σφοδρός πολέμιος τής Συνόδου τής Χαλκηδόνος, ό Φιλόξενος Ίεραπόλεως ή

25. Δέν μνημονεύουμε τούς μεγάλους άσκητάς, Συμεών τόν στυλίτη, Ίάκωβο καί Βαραδάτο, καί τούς πατέρας τής έρήμου Σάββα καί Θεοδόσιο, επειδή τούς αναφέρει ό διδάκτωρ στήν διατριβή του. Δυστυχῶς όμως δέν άξιολογεΐ επαρκῶς τήν αντιμονοφυστική τους στάσι καί κυρίως τό ότι αϋτή εξέφραζε τό άκραιφνές ορθόδοξο φρόνημα στήν Χριστολογία καί στήν εκκλησιαστική κατάστασι.

26. Κυρίλλου Σκυθοπόλεως, Βίος Εϋθυμίου τοϋ Μεγάλου, 8-49.

27. Αγ. Νεκταρίου Πενταπόλεως, Αί Οικουμενικάί Σύνοδοι, έκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 140.

28. Θεοφάνους, Χρονογραφία, 125.

Ξεναΐας, «ὁ δοῦλος τοῦ Σατανᾶ, ... Πέρσης μὲν γάρ ἦν τῷ γένει, δοῦλος δὲ τὴν τύχην, φυγὼν τοῦ ἰδίου δεσπότης ἐπὶ Καλανδίῳ τὰς περὶ τὴν Ἀντιόχειαν κώμας ἀνεστάτου ἀπὸ τῆς πίστεως, ἀβάπτιστος ὢν καὶ κληρικὸν ἑαυτὸν λέγων. τοῦτον Καλανδίων [ὁ Ὁρθόδοξος ἐπίσκοπος] ἀπήλασεν, Πέτρος δὲ ὁ Κναφεὺς ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως αὐτὸν χειροτονήσας Φιλόξενον μετωνόμασεν. μαθὼν δὲ ὕστερον ἀβάπτιστον αὐτὸν εἶναι ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν χειροτονίαν ἀντὶ βαπτίσματος ἔφησεν»²⁹.

Μέσα σὲ ἓνα τέτοιο πλαίσιο ἀντικανονικότητος στοὺς κόλπους τοῦ πρωίμου ἀντιχαλκηδονίου κινήματος καὶ ἀκράιου μονοφυσιτισμοῦ κάνει τὴν ἐμφάνισί του ὁ Σεβήρος μὲ τὴν εἰσδοχή του ἐξ ἐθνικῶν στίς τάξεις τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὸν μονοφυσίτη Πέτρο τὸν Ἰβηρα³⁰.

Μετά ἀπὸ τίς εἰσαγωγικὲς αὐτὲς παρατηρήσεις προβαίνουμε στὴν διερεῦνησι τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου, ὅπως συνολικὰ τὴν ἀνέπτυξε σὲ διάφορα στάδια τῆς δραστηριότητός του στὴν Κωνσταντινούπολι, στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴν Αἴγυπτο. Ἀπὸ μόνη τῆς νομίζουμε μπορεῖ νὰ δείξῃ τὸν μονοφυσικὸ χαρακτήρα τῆς καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν δικαίαν ἐπὶ μονοφυσισμῷ καταδίκη τοῦ Σεβήρου ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας.

Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου εἶναι ἀπολύτως κυρίλλειος, δὲν εἶναι συμπέρασμα πού πρῶτος παρουσιάζει ὁ κ. Νικολόπουλος. Ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος ἔχει διατυπωθῆ ἡ ἄποψις αὐτή. Θεμελιώνεται συνήθως στὸ γεγονός ὅτι ὁ Σεβήρος χρησιμοποιοεῖ μὲ τρόπο ἄκρως συντηρητικὸ τὴν ὀρολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ὅμως δὲν εἶναι ὀρθὸ νὰ ἐπιγράφεται ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου ὡς ὀρθόδοξη λόγω τῆς φραστικῆς τῆς ὁμοιότητος μὲ ἐκείνην τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, διότι κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας ἡ Ὁρθοδοξία δὲν κρίνεται ἀποφασιστικῶς ἀπὸ τὴν ὀρολογία ἀλλὰ ἀπὸ τὸ φρόνημα πού αὐτὴ ἐκφράζει. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς σημειώνει εὐστοχα:

29. Ἐνθ' ἄνωτ., 134.

30. Μᾶς εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπιχειρηματολογία, κατὰ τὴν ὁποία ἡ βάπτισις τοῦ Σεβήρου σὲ ὠριμὴ ἡλικία δὲν σημαίνει εἰδωλολατρικὴ συμπεριφορὰ κατὰ τὴν νεαρήν του ἡλικία. Θεωροῦμε ὅμως ἐγκυρότερες τίς μαρτυρίες τῆς Συνόδου τοῦ 536, ἐπειδὴ αὐτὴ ἔχει ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ τὴν Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

«Οὐ γάρ περί φωνῶν ὁ λόγος τοῖς Πατράσιν, ἀλλά περί πραγμάτων. Ὅθεν φωνάς μὲν παραχωροῦντας τοὺς Πατέρας εὐρομεν ἐννοίας δέ, οὐδαμῶς»³¹. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ ὁ χαρακτήρας τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας θά κριθῆ βάσει τῶν ἐννοιῶν πού κρύβονται πίσω ἀπὸ τίς διατυπώσεις τῆς.

Εἶναι εὐκαιρον νά σημειωθῆ ἐδῶ ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία ἔχει δεχθῆ αὐστηρή καί τεκμηριωμένη κριτική ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους ἁγίους Πατέρας, ὥστε καί μόνῃ ἡ πρόθεσις κάποιου νά τὴν ὑποστηρίξῃ ὡς ὀρθόδοξη τὸν ἐκθέτει ἀνεπανόρθωτα. Τά κείμενα τῶν ἁγίων Πατέρων χαρακτηρίζονται ἀπὸ σαφήνεια καί δογματική πληρότητα. Χάρις σ' αὐτήν, ἡ ἐπιχειρηματολογία ὑπὲρ τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας φαίνεται, καί εὐκόλα ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι, ἀπλῶς θεολογική σοφιστεία. Ἐπιχειροῦντες νά μεταφέρουμε σέ σύγχρονη γλῶσσα τὴν Χριστολογικὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων, ἐπειδὴ τό ἀπαιτεῖ ἡ ἐνεστῶσα ἀνάγκη, αἰσθανόμεθα ὅτι ἀδικοῦμε τό φιλολογικὸ καί θεολογικὸ κάλλος τῶν κειμένων, τά ὁποῖα μέ τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ ἅγιοι Πατέρες συνέταξαν. Ζητοῦμε γι' αὐτό τὴν συγγνώμη τῆς Ἐκκλησίας. Παραπέμπουμε ὁμῶς στά ἴδια τά κείμενα.

1^{ον}.

Ἡ φιλοσοφικὴ ὀρολογία στὴν Χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Σεβήρου.

Ἡ χρησιμοποίησις γενικῶς τῆς θύραθεν φιλοσοφικῆς ὀρολογίας γιὰ τὴν διατύπωση τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας εἶχε ἀρχίσει πολὺ ἐνωρίτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σεβήρου καί ὑπῆρξε χρῆσιμο ἐργαλεῖο κατὰ τὴν προσπάθεια τῶν ἁγίων Πατέρων νά ἀπαντήσουν στίς ἀναφυόμενες αἱρέσεις. Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα Πίστις δέν δεσμεύεται ἀπὸ τὴν χρησιμοποιομένη ὀρολογία, ἀλλὰ οἱ σοφιστεῖες τῶν αίρετικῶν κατέστησαν ἀναγκαῖα τὴν χρησιμοποίησι αὐτῆς τῆς συγκεκριμένης καί παραδεδομένης στὴν Ἐκκλησία ὀρολογίας. Συχνά εἶναι ἀδύνατον νά εὐρεθῆ καταλληλότερη διατύπωση ἀπὸ ἐκείνην πού ἐπενόησαν μέ τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἔτσι ὥστε ἡ χρῆσις ἄλλης ὀρολογίας παρὰ τὴν πατερικὴ νά καταντᾷ θρασύτης. Ἀναφερόμενος

31. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 273C.

σέ σχετικό θέμα ὁρολογίας ὁ ἅγιος Μάξιμος γράφει: «Δι' ἄλλης γάρ, ὡς εἰκός, φωνῆς δηλοῦσθαι τήν διαφοράν οἱ Πατέρες οὐκ ἔδοκίμασαν. Εἰ δέ τις ἐφ' ἑαυτῷ πεποιθώς ἦ, καί δύναται ἀρμοδιωτέραν πρὸς τήν ταύτης δήλωσιν ἐπινοῆσαι φωνήν, μή φθονεῖτω ἡμῖν τῆς ὠφελείας, καί οὐδ' ἡμεῖς φθονήσομεν αὐτῷ τῆς παιδεύσεως, ἵνα μή λέγω τῆς θρασύτητος»³². Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἐξέφρασε τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία μέ τήν γνωστή φρασεολογία καί οἱ ἐπόμενες Οἰκουμενικές Σύνοδοι μᾶς τήν παρέδωσαν ἀνεπτυγμένη καί ἀπηλλαγμένη ἀπό παρερμηνεῖς. Τήν ὀρθοδοξία αὐτῆς τῆς Χριστολογίας ἀσπαζόμεθα Χάριτι Θεοῦ ἐνσυνειδήτως καί μετὰ λόγου γνώσεως. Τό ζητούμενο ἐν προκειμένῳ εἶναι νά διερευνήσουμε ἐάν τό νόημα τῶν χρησιμοποιηθέντων ἀπό τόν Σεβήρο φιλοσοφικῶν ὄρων ἐξυπηρετῇ τήν ἔκφρασι τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας, ἄν δηλαδή ἀληθεύῃ ὁ ἰσχυρισμός τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Νικολόπουλου ὅτι ὁ Σεβήρος ἐξέφρασε τήν ἰδίᾳ αὐτή Χριστολογική Πίστι ἀκολουθῶν τίς ἰδικές του φιλοσοφικές προϋποθέσεις.

α) Ἡ “συνωνυμία” τῶν ὄρων φύσις καί ὑπόστασις στήν ἀλεξανδρινή ὁρολογία.

Κατά τόν κ. Νικολόπουλο ὁ Σεβήρος ἐμμένει συνειδητῶς στήν κυρίλεια-ἀλεξανδρινή ὁρολογία, ἐπειδή τήν καππαδοκική θεωρεῖ ἐντελῶς ἀκατάλληλη γιά τήν διατύπωσι τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος³³. Ἡ ἀλεξανδρινή Χριστολογική ὁρολογία συνίσταται κατ' αὐτόν στήν συνωνυμία τῶν ὄρων οὐσία, φύσις, ὑπόστασις καί ὑπαρξις, τήν ὁποία (συνωνυμία) εἰσάγει τάχα ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καί χρησιμοποιεῖ ὁ Σεβήρος ἀντί τῆς καππαδοκικῆς ὁρολογίας πού διακρίνει τήν φύσιν ἀπό τήν ὑπόστασιν³⁴.

Θεωροῦμε ὅτι ἡ συνειδητή ἐκ μέρους τοῦ Σεβήρου ἀπόρριψις τῆς καππαδοκικῆς ὁρολογίας, τήν ὁποία χρησιμοποίησε ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος, συνιστᾷ ἐπιλογή ἐντελῶς ἀντορθόδοξη, καθόσον ἡ ἀπροϋπόθετος συνωνυμία τῶν ὄρων δέν εἶναι παράδοσις τῶν ἀλεξανδρινῶν

32. PG 91, 480D-481A.

33. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 145-156 καί ἰδιαιτέρως σελ. 155.

34. *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 146.

ἀγίων Πατέρων³⁵. Οί ὅροι οὐσία, φύσις, ὑπόστασις καί ὑπαρξις ἄλλοτε μποροῦν καί ἄλλοτε δέν ἐπιτρέπεται νά ἐκκληφθοῦν συνωνύμως. Οί ἀλεξανδρινοί Πατέρες τίς ἐξέλαβαν συνωνύμως μόνον ὑπό τήν ἔννοια ὅτι δηλώνουν τό ὑπάρχον, ἐφ' ὅσον τό εἶναι καί τό πεφυκέναι καί τό ὑφεστάναι καί τό ὑπάρχειν δηλώνουν τήν ὑπαρξι. Ἵπ' αὐτήν τήν ἔννοια τῆς ὑπάρξεως ἐξέλαβε συνωνύμως ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος τοὺς ὅρους οὐσία καί ὑπόστασις στήν ἐπιστολή του Πρός τοὺς ἐν τῇ Ἀφρικῇ τιμωτάτους ἐπισκόπους, ἐπειδή οί ἀρειανίζοντες εἶχαν ἀρνηθῆ τήν δυνατότητα νά γίνεται λόγος γιά οὐσία καί ὑπόστασι στόν Θεό, ἐνῶ ἡ ἐν Νικαία Σύνοδος εἶχε χρησιμοποιήσει καί τοὺς δύο ὅρους στό Σύμβολο τῆς³⁶. Ἀντιθέτως, ὅταν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἀνεφέρετο στό κοινόν καί στό ἰδιάζον τῶν θείων Προσώπων, δέν ἐχρησιμοποίησε τοὺς ὅρους συνωνύμως, ἀλλά τό κοινόν ὠνόμασε φύσιν τῆς θεότητος καί τά πρόσωπα ὑποστάσεις³⁷. Δέν μαρτυρεῖται ἐπίσης ὅτι ὁ ἅγιος ἐξέλαβε συνωνύμως τοὺς ὅρους ὑπόστασις καί φύσις, γιά νά δηλώσῃ τήν ἔννοια τοῦ Λόγου καί τήν ἔννοια τοῦ προσλήμματος. Τά δύο αὐτά “πράγματα” ἔχουν διαφορετικόν ὄρισμό. Ὁ Λόγος εἶναι αὐθύπαρκτος, αἰδιος, ἄτρεπτος, κ.λπ. Τό πρόσλημμα εἶναι ἐν χρόνῳ κτισθέν, ἔλαβε ὑπαρξιν ἐν τῷ Λόγῳ, παθητόν κ.λπ. Μέ τήν μεταγενέστερη καί ἀκριβέστερη Χριστολογική ὀρολογία ὁ Λόγος περιγράφεται ὡς ἐνούσιος ὑπόστασις, ἐνῶ τό πρόσλημμα ἐνουπόστατος φύσις. Εἶναι δύο “πράγματα” πού δέχονται διαφορετική περιγραφή. Γι' αὐτό καί εἶναι ἀδύνατον καθό Λόγος καί πρόσλημμα νά ἐκκληφθοῦν συνωνύμως, εἴτε δηλαδή ἀμφότερα νά λεχθοῦν φύσις, εἴτε πάλιν ἀμφό-

35. Συνωνυμία δύο πραγμάτων εἶναι δυνατή, ὅταν αὐτά δεχόμενα τό ἴδιο ὄνομα δέχονται καί τόν ἴδιο ὄρισμό (Αγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Διαλεκτικά, 33). Π.χ. ὁ ἄνθρωπος καί ὁ ἵππος λέγονται συνωνύμως ζῶα, ἐπειδή ζῶον ἐστίν οὐσία ἐμφυχος αἰσθητική. Δέν λέγονται ὅμως συνωνύμως λογικά ὄντα, ἐπειδή ὁ ὄρισμός τοῦ ἵππου δέν περιέχει τήν ιδιότητα τοῦ λογικοῦ ὄντος.

36. PG 26, 1036A: «ἐν αὐτῇ τῇ Ἀριμίνῳ, γράφειν ἐτόλμησαν, μή χρῆναι λέγειν οὐσίαν ἢ ὑπόστασιν ἔχειν τόν Θεόν».

37. «Ὁ δέ Υἱός ἐκ τῆς οὐσίας ὧν γέννημα, οὐσία ἔν ἐστιν αὐτός καί ὁ γεννήσας αὐτόν Πατήρ» (Ἐπιστολή περί τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἀριμίνῳ τῆς Ἰταλίας καί ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας συνόδων, 48, PG 26, 780B). «Καί γάρ εἰ τά τοῦ Πατρὸς φυσικῶς τοῦ Υἱοῦ ἐστίν, αὐτός τε ὁ Υἱός ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστι, καί διὰ τήν τοιαύτην ἐνότητα τῆς θεότητος καί τῆς φύσεως αὐτός καί ὁ Πατήρ ἐν εἰσι, ... εἰκότως ἐλέχθη παρά τῶν Πατέρων ὁμοούσιος» (ἐνθ' ἄνωτ., 50, PG 26, 784A).

τερα νά λεχθοῦν ὑποστάσεις. Ἡ τοῦ Λόγου ὁμῶς φύσις, δηλαδή ἡ ἐν αὐτῷ θεότης, καί τό πρόσλημμα ἀκωλύτως λέγονται φύσεις, ἐπειδὴ δέχονται τόν ἴδιο ὀρισμό τῆς ἐνυποστάτου οὐσίας³⁸. Οἱ περιπτώσεις πού μποροῦν τά δύο αὐτά “πράγματα” νά δεχθοῦν τήν συνωνυμία εἶναι: α) ὅταν ἐννοοῦνται ὡς ἀληθεῖς ὑπάρξεις, ὅποτε μποροῦν ἀμφότερα νά λεχθοῦν φύσεις καί ἀμφότερα πάλιν ὑποστάσεις, ἐπειδὴ καί τά δύο ἐπιδέχονται τό ὄνομα καί τόν ὀρισμό τοῦ ἀληθῶς ὑπάρχοντος. Ὑπ’ αὐτήν τήν τελευταία ἔννοια χρησιμοποιήθηκε ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο ἡ γνωστή ἔκφρασις: «ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ φύσεις, ἤγουν ὑποστάσεις» (δηλαδή οἱ πραγματικῶς, ἀληθῶς ὑπαρκτές ὀντότητες)³⁹. β) Ὅταν ὁ ὅρος φύσις χρησιμοποιῆται καταχρηστικῶς ἀντί τοῦ ὅρου ὑπόστασις, ἐπειδὴ τά μερικώτερα μποροῦν νά δεχθοῦν τήν περιγραφή τῶν καθολικωτέρων⁴⁰. Ὑπ’ αὐτή τήν ἔννοια χρησιμοποίησε ὁ ἅγιος Κύριλλος τήν ἔκφρασι *Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*⁴¹.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀντιστοιχία οὐσίας (φύσεως) καί ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἰσχύει ἐπί τῆς Τριαδολογίας, ἐπιβάλλεται νά ἰσχύη καί ἐπί τῆς Χριστολογίας, ἐπειδὴ ὁ Υἱός καί μετὰ τήν ἐνανθρώπησι εἶναι ὁμοούσιος τοῦ Πατρός: «Εἰ δέ λέγοιεν ... ὡς οὐ χρή τά τῆς θεολογίας ἐπί τήν οἰκονομίαν μετάγειν, ἐροῦμεν εἰ ἐπί τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς πατράσι, καί οὐκ ἔτι μετὰ τήν σάρκωσιν τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ὁ Υἱός τῷ Πατρί οὐδέ τῆς αὐτῆς ἔσται οὐσία. Τίτι δέ ἀπονεμοῦμεν τό “Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι”, καί: “Ἄ βλέπει τόν Πατέρα ποιῶντα, ταῦτα καί ὁ Υἱός ὁμοίως ποιεῖ”...; Ταῦτα γάρ πάντα οὐ μόνον ὁμοούσιον καί μετὰ τήν σάρκωσιν τῷ Πατρί δείκνυσιν αὐτόν, ἀλλά καί τῆς αὐτῆς

38. Μεγ. Ἀθανασίου, *Περί τῆς Ἁγίας Τριάδος*, PG 28, 1260D: «Ὁ δι’ αὐτῆς οὖν Θεός Λόγος οὐ δυνάμενος τῇ φύσει τῆς θεότητος ταπεινωθῆναι μέχρι θανάτου, ἔλαβεν ἐαυτῷ ἐξ αὐτῆς ἔμφυχον σῶμα, τό δυνάμενον ταπεινωθῆναι μέχρι θανάτου, ὃ ἔστι μορφή δούλου».

39. Βλ. ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 43: «Τό τῆς ὑποστάσεως ὄνομα δύο σημαίνει· ποτέ μὲν τήν ἀπλῶς ὑπαρξιν, καθ’ ὃ σημαίνονμενον ταῦτόν ἐστιν οὐσία καί ὑπόστασις, ὅθεν τινές τῶν ἁγίων πατέρων εἶπον αὐτάς φύσεις ἤγουν τὰς ὑποστάσεις· ποτέ δέ τήν καθ’ αὐτό καί ἰδιοσύστατον ὑπαρξιν, καθ’ ὃ σημαίνονμενον τό ἄτομον δηλοῖ τῷ ἀριθμῷ διαφέρον, ἤγουν τόν Πέτρον, τόν Παῦλον, τόν τινα ἵππον».

40. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 15 καί 16.

41. Τοῦ αὐτοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, PG 94, 1460D-1461D.

ἐνεργείας»⁴². Ἐνωρίτερα καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς εἶχε ἐπισημάνει τὸ ἴδιο ἀκριβῶς στὴν συζήτησί του μὲ τὸν Πύρρο, ἀλλὰ μὲ περισσότερη δύναμι λόγου: «Εἰ ἐπὶ τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς Πατράσιν, οὐκ ἄρα μετὰ τὴν σάρκωσιν, καθ' ὑμᾶς, συνθεολογεῖται ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ. Εἰ δὲ οὐ συνθεολογεῖται, οὐδέ συναριθμεῖται κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ βαπτίσματος· καὶ εὐρεθήσεται κενὴ ἡ πίστις καὶ τὸ κήρυγμα»⁴³.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν ἁγίων αὐτῶν Πατέρων συνεπάγεται ὅτι ἡ καππαδοκικὴ διάκρισις τῶν ὄρων φύσις καὶ ὑπόστασις κατὰ τὸ ἐννοιολογικὸ τους περιεχόμενον καὶ ἡ ἀκόλουθος χρῆσις τους εἶναι ἐπιβεβλημένα καὶ ἐπὶ τῆς Χριστολογίας, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ σεσαρκωμένος Υἱὸς εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας πρὸς τὸν Πατέρα. Καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπιβεβαιώνει τὸν κανόνα, καθὼς παρατηρεῖ: «πρόδηλον οὖν ὅτι τὰ φύσει τε καὶ ἰδικῶς ἐνυπάρχοντα τῷ ἐκ Πατρὸς ὄντι Λόγῳ τετῆρηται πάλιν αὐτῷ καὶ ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος ... ἔστι τοιγαροῦν καὶ δημιουργὸς θεϊκῶς καὶ ζωοποιὸς ὡς ζωὴ»⁴⁴.

Ἦδη ἐλέχθη ὅτι οἱ ἀλεξανδρινοὶ ἅγιοι Πατέρες ἐφήρμοσαν τὴν διάκρισι αὐτῆ φύσεως καὶ ὑποστάσεως. Ἡ ὑποστηριζομένη στὴν σύγχρονη βιβλιογραφία συνωνυμικὴ δῆθεν χρῆσις τῶν ὄρων ἀπὸ τοὺς ἀλεξανδρινούς ἁγίους Πατέρας ἀποτελεῖ, ἂν μὴ τι ἄλλο, θεολογικὴ ἀστοχία, ἐπειδὴ δὲν ἐννοεῖται μόνον ὑπὸ τίς προϋποθέσεις πού ἄνωτέρω ἐξετέθησαν. Ἡ ἄρνησις τοῦ Σεβήρου νὰ ἐφαρμοσθῆ τὴν καππαδοκικὴ ὀρολογία στὴν Χριστολογία του εἶναι ἀδικαιολόγητη. Ἡ κατηγορηματικὴ του ἄρνησις ἐναρμονίζεται μὲ τὴν πρόθεσί του νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ μονοφυσιτικὸ του σύστημα μὲ ἐργαλεῖο τὴν θεωρουμένη ἀπὸ αὐτὸν “ἀλεξανδρινή” (οὐδόλως βεβαίως ἀθανασιανὴ ἢ κυρίλειο) χριστολογικὴ ὀρολογία.

β) Ὁ Σεβήρος ταυτίζει ἐννοιολογικῶς φύσιν καὶ ὑπόστασιν.

Θεμελιώδης φιλοσοφικὴ παραδοχὴ στὴν σεβηριανὴ Χριστολογία εἶναι ἡ ταύτισις φύσεως καὶ ὑποστάσεως ἐπὶ τῆς Χριστολογίας. Δέν

42. Ἐκδοσις ἀκριβῆς... 59.

43. PG 91, 348CD.

44. Πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Θεοδόσιον προσφωνητικός..., ACO I, 1, 1, 69.

πρόκειται ἀπλῶς γιά ἐναλλακτική χρῆσι τῶν ὄρων (κατάχρησι φέρ' εἰπεῖν) ἀλλά γιά ταυτίσι τους κατά τό ἐννοιολογικό περιεχόμενο. Ὁπως σημειώνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁ Σεβήρος «ταυτόν οἶδεν ἀλλήλαις, ὄρω τε καί λόγῳ τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν»⁴⁵. Ἡ μαρτυρία τοῦ ἁγίου Μαξίμου ἐπιβεβαιώνεται ὄχι μόνο ἀπό τήν ρητή δήλωσι τοῦ Σεβήρου, ὅτι «ἡ ὑπόστασις καί ἡ οὐσία ἦτοι φύσις ἐπί τῆς θεολογίας οὐκ ἔστι ταυτόν· ἐπί μὲν τοι τῆς οἰκονομίας ταυτόν ἀλλήλοις εἰσίν», ἀλλά καί ἀπό τήν αἰτιολόγησι πού ὁ ἴδιος ὁ Σεβήρος παρέχει στήν συνέχεια τοῦ ἰδίου ἀποσπάσματος, ὅτι τό καινοπρεπές τάχα τοῦ μυστηρίου ἐκαινοτόμησε τίς φύσεις καί «ἀμφοτέροις ἐφαρμύζει τόν θατέρου λόγον τε καί ὄρον»⁴⁶. Τήν φιλοσοφική αὐτή παραδοχή του ἐπιμαρτυρεῖ σειρά ἀποσπασμάτων ἀπό τά ἔργα του. Σύμφωνα μέ ὠρισμένα ἀπό αὐτά, τό «ἐκ δύο φύσεων» δέν σημαίνει συνδρομή φύσεων (ἐνυποστάτων οὐσιῶν, κατά τήν μεταγενέστερη ὀρθόδοξη ὀρολογία) ἀλλά ἀτομικῶν ὑπάρξεων (ὑποστάσεων)⁴⁷.

Πρέπει ἐκ προοιμίου νά λεχθῆ ὅτι ἡ παραδοχή αὐτή, ὅτι δηλαδή ἡ φύσις καί ἡ ὑπόστασις ταυτίζονται ἐπί τῆς Χριστολογίας, εἶναι αὐθαίρετη. Κατ' ἀρχήν δέν ἔχει ἐρείσματα στήν παράδοσι τῶν Πατέρων, ἀλλά ἐπινοήθηκε ἀπό τόν Σεβήρο· ἔπειτα δέν ἔχει ὄντολογική βάσι καί τέλος δέν συντελεῖ στήν ὀρθή περιγραφή τοῦ κατά Χριστόν Μυστηρίου. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής διαλαμβάνει ἐκτενῶς γιά

45. Ἐπιστολή Πρός Κοσμᾶν διάκονον, PG 91, 569A.

46. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 155, ὑποσημ. 1· βλ. καί PG 86, 1921B.

47. Γράφει ὁ Σεβήρος: «Ἡμεῖς ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τόν Ἐμμανουήλ, οὐκ οὐσίας νοοῦμεν τάς φύσεις, τάς τῆς κοινότητος δηλωτικᾶς, καί πολλῶν ὑποστάσεων περιεκτικᾶς, ἀλλά τήν μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου, καί τήν μίαν σάρκα τήν ἐψυχωμένην νοερώς, ἐξ ὧν ἀτρέπτως συνενήνεκται εἰς ἓν καί συντέθειται» (PG 86, 920D). Καί «... confessing our Lord Jesus Christ to be of two natures, regard the distinct hypostases themselves of which Emmanuel was composed, and the natural junction of these, and do not go up to generalities and essences of the whole of the Godhead and humanity in general; for it is manifest that the whole of the Godhead is seen in the Trinity, and humanity in general draws the mind to the whole human race» (Ἀπό τήν Ἐπιστολή 2, *To Oecumenius*, PO 12, σελ. 192 κ.ἐξ., ἐν Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 154, ὑποσημ. 2). Εἶναι προφανές ὅτι στήν προσπάθεια νά ἀποκλείσῃ τήν ἔνωσι φύσεων κατανοουμένων ψιλῆ θεωρία ἐταύτισε τήν ἐν ἀτόμῳ θεωρουμένη φύσι μέ τήν ὑπόστασι. Βλ. ἐπαρκῆ διασάφησι τῶν ὄρων αὐτῶν στήν *Ἐκδοσι ἀκριβῆ...* τοῦ ἁγίου Ἰω. Δαμασκηνοῦ, κεφ. 50 καί 55.

τά θέματα αὐτά στήν ἐπιστολή του *Πρός Κοσμᾶν Διάκονον*⁴⁸. Εὐλόγως συμπεραίνει κανείς ὅτι ἡ αὐθαιρεσία αὐτή ἐξυπηρετεῖ τόν Σεβήρο, καθὼς τοῦ ἐπιτρέπει νά κινῆται εὐέλικτα γιά νά συγκρατήσῃ τό εὐθραυστο χριστολογικό του σύστημα⁴⁹.

Τήν ταῦτισι φύσεως καί ὑποστάσεως κατακρίνουν ὡς αἰτία πλάνης ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης⁵⁰, ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής⁵¹ καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός⁵².

Οἱ προεκτάσεις τῆς παραλόγου αὐτῆς σεβηριανῆς παραδοχῆς εἶναι ἀποκαλυπτικές. Θά ἀναφέρουμε παραδείγματα:

α) Ἡ ἔκφρασις «φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου» μπορεῖ ἄλλοτε νά σημαίη τόν Λόγο ὡς ὑπόστασι καί ἄλλοτε τήν φύσι τῆς θεότητος τήν ἐνθεωρουμένη στήν ὑπόστασι τοῦ Λόγου. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός κάνει τήν εὐστοχη ἐπισήμανσι, ὅτι «ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐρμηνεύων τό, “Μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην”, οὕτω φησίν: “εἰ μὲν γάρ μίαν εἰπόντες τοῦ Λόγου φύσιν σεσιγήκαμεν, οὐκ ἐπενεγκόντες τό σεσαρκωμένην, ἀλλ’ οἶον ἔξω τιθέντες τήν οἰκονομίαν, ἦν αὐτοῖς τάχα που καί οὐκ ἀπίθανος ὁ λόγος προσποιουμένοις ἐρωτᾶν· εἰ μία φύσις τό ὄλον, ποῦ τό τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι; Ἡ πῶς ὑφέστηκεν ἡ καθ’ ἡμᾶς οὐσία;...”. Ἐνταῦθα μὲν οὖν τήν φύσιν τοῦ Λόγου ἐπὶ τῆς φύσεως ἔταξεν»⁵³. Δηλαδή, ἡ ἔκφρασις «φύσις τοῦ Λόγου» στήν συγκεκριμένη κυρίλλειο διατύπωσι, ὅταν ἀποβλέπουμε στόν ἐνθεωρούμενο σ’ αὐτήν δυοφυσισισμό, ἔχει τήν ἔννοια τῆς ἐνουποστάτου οὐσίας. Τήν ἔννοια αὐτή εἶναι ἀδύνατον νά δώσῃ ἡ σεβηριανή Χριστολογία, λόγω τῆς ὡς ἄνω φιλοσοφικῆς παραδοχῆς, ἀφισταμένη ἔτσι ἀπό τήν

48. PG 91, 544-576.

49. PG 91, 40-41.

50. Ὁδηγός, κεφ. θ’, PG 89, 140-148. Ὁ ἅγ. Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης παρατηρεῖ ὅτι ἡ Α’ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος διέκρινε τήν φύσιν ἀπό τῆς ὑποστάσεως (PG 89, 140D-141A).

51. «Σεῦῆρος κακούργως ταῦτόν εἶναι λέγει τῇ φύσει τήν ὑπόστασιν» (PG 91, 40A) καί ἀναλυτικώτερα στό PG 91, 565-569.

52. «Τοῦτό ἐστι τό ποιοῦν τοῖς αίρετικοῖς τήν πλάνην, τό ταῦτό λέγειν τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν» (Ἐκδοσις ἀκριβής..., 47), καί «Διόσκορός τε καί Σεῦῆρος ... μίαν γάρ καί οὗτοι περὶ τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν τήν δόξαν ἐνόησαν» (Κατά Ἰακωβιτῶν, 2).

53. Ἐκδοσις ἀκριβής..., 55.

χριστολογική σκέψι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου⁵⁴. Ἡ ἔλλειψις αὐτῆς τῆς λεπτῆς ἀλλά καθοριστικῆς διακρίσεως δημιουργεῖ σοβαρά προβλήματα στήν περιγραφή τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἑνανθρωπήσεως.

β) Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης σοφώτατα ἐλέγχει τήν σεβηριανή ταύτισι φύσεως καί ὑποστάσεως μέ πλῆθος παραδειγμάτων (ἀπό τά κείμενα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου κυρίως), στά ὁποῖα εἶναι ἀδύνατον νά ἐκληφθῆ ὁ ὅρος φύσις μέ τήν ἔννοια τῆς ὑποστάσεως, γεγονός πού σημαίνει ὅτι ἡ σεβηριανή ἐρμηνεία τῶν κυριλλείων αὐτῶν χωρίων ὑπό τήν προϋπόθεσι τῆς ταυτίσεως φύσεως καί ὑποστάσεως εἶναι ἀπολύτως ἀνικυρίλλειος. Παραθέτουμε δύο μόνο ἀπό τά πολλά:

«Τάς δέ εὐαγγελικάς καί ἀποστολικάς περί τοῦ Κυρίου φωνάς, ἴσμεν τούς θεολόγους ἄνδρας, τάς μέν κοινοποιοῦντας, ὡς ἐπί ἑνός προσώπου, τάς δέ διαιροῦντας ὡς ἐπί δύο φύσεων»⁵⁵. Ἀδύνατον νά ἐννοοῦσε ὁ ἅγιος Κύριλλος “διαιροῦντας ὡς ἐπί δύο ὑποστάσεων”.

«Ὁρθότατα δέ καί πάνυ συνετῶς ἡ σή τελειότης τόν περί τοῦ σωτηρίου πάθους ἐκτίθεται λόγον· οὐκ αὐτόν τόν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον, καθ’ ὃ νοεῖται καί ἔστι Θεός, παθεῖν εἰς ἰδίαν φύσιν τά σώ-

54. Παραλείπουμε ἐν ἐπιγνώσει τό ὑπόλοιπο κείμενο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ περί τοῦ ὅτι ἡ διατύπωσις «φύσις τοῦ Λόγου» ἔχει τήν ἔννοια τῆς ὑποστάσεως στό χωρίο «ἡ φύσις τοῦ Λόγου, ἤγουν ἡ ὑπόστασις, ὃ ἐστίν αὐτός ὁ Λόγος», ἐπειδή ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ δέν διαφοροποιεῖται ἡ ἀντιχαλκηδόνιος ἀπό τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία. Ὅταν ἀποβλέπουμε στήν ὑποστατική ἐνότητα ἐν Χριστῷ, ἡ ἔκφρασις «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένη» ἔχει τήν ἔννοια τῆς μιᾶς ὑποστάσεως. Εὐκαιρον εἶναι νά λεχθῆ ὅτι ἦταν ἀπολύτως ἄστοχη ἡ κεντρική ἰδέα τῆς εἰσηγήσεως τοῦ Ἰω. Καρμίρη στήν ἀνεπίσημη Διάσκεψι Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων στό Aarhus τῆς Δανίας τό 1964, ὅτι ἡ ἔνωσις εἶναι δυνατή ἐπί τῆ κοινῇ παραδοχῇ ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος στήν ἔκφρασι *Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένη* ἐννοεῖ τήν ὑπόστασι τοῦ Λόγου σαρκακωμένη, ἄποψι τήν ὁποία κατεχειροκρότησαν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι σύνεδροι κτυπώντας τά χέρια καί τά πόδια τους στά ἔδρανα (βλ. *Ἐκθεσις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη περί τῆς Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ὑποεπιτροπῆς καί τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἔτους 1990, πρὸς τόν Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ*, δημοσιευθεῖσα στό Διαδίκτυο). Πιθανῶς ἐκ παραδρομῆς ἢ ἐξ ὑπερβάλλοντος ζήλου γιά τήν ἀποκατάστασι τῆς ἐνότητος ὁ Καρμίρης δέν μπόρεσε νά πληροφορήσῃ τούς ἀκροατάς του περί τῆς δευτέρας ἐκδοχῆς τῆς ἐκφράσεως *φύσις τοῦ Λόγου*, τήν ὁποῖαν τόσον σαφῶς ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καί ἡ ὁποία διαφοροποιεῖ τήν ἀντιχαλκηδόνιο Χριστολογία ἀπό τήν Ὁρθόδοξο. Ἐάν τό εἶχε πράξει, ἀσφαλῶς δέν θά ἐχειροκροτεῖτο.

55. Ἀπό τήν ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας (*Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν*), βλ. καί PG 89, 152A.

ματος δισχυριζομένην, παθεῖν δέ μᾶλλον τῇ χοϊκῇ φύσει»⁵⁶. Ἀδύνατον βεβαίως ὁ ἅγιος Κύριλλος νά ἐννοοῦσε ὅτι ὁ μονογενῆς Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔπαθε κατά τήν χοϊκή του ὑπόστασι.

γ) Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἔχων ἐξαιρετικά λεπτή γνώσι τῆς ὄντολογίας παρατηρεῖ ὅτι ὄχι μόνο ἐπί τῆς κτίσεως ἀλλά «τολήσει τό μείζον ὁ λόγος εἰπεῖν, ὡς οὐδ' ἐπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἀνάρχου τε καί ποιητικῆς τῶν ὄντων αἰτίας θεωροῦμεν ταῦτόν ἀλλήλαις τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν»⁵⁷. Καί μετὰ ἀπό ἀξιοθαύμαστη ἀνάλυσι συνάγει τίς χριστολογικές συνέπειες τῆς περιβοήτου φιλοσοφικῆς παραδοχῆς τοῦ Σεβήρου: «Σεῦηρος δέ ταῦτόν κυρίως οὐσίαν καί ὑπόστασιν, φύσιν τε λέγων καί πρόσωπον ἐπί τῆς θείας σαρκώσεως, οὔτε τήν ἔνωσιν οἶδεν ἀσύγχυτον, κἄν προσποιεῖται λέγειν· οὔτε τήν διαφοράν ἀδιαίρετον, κἄν εἰ καί τοῦτο κομπάζων διέξεισιν· ἀλλά τήν μέν ἔνωσιν σύγχυσιν κατά τόν Ἀπολινάριον ἀπεργάζεται· τήν δέ διαφοράν ἀλλοτριώσιν κατά τόν Νεστόριον»⁵⁸.

Θά κλείσουμε τήν παράγραφο αὐτή μέ τήν ἀφοπλιστική μαρτυρία τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου περί τοῦ ὅτι καί ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Κύριλλος μαρτυρεῖ ὅτι διαφορετικά πράγματα εἶναι ἡ φύσις καί ἡ ὑπόστασις: «Πλήν οὐ μόνον ἐν τῇ πρός Ἀνατολικούς ἐπιστολῇ, ἀλλά καί ἐν τοῖς πρός Ἑρμείαν ἐρωτήσαντα, εἰ ἕτερόν ἐστιν ἡ φύσις, καί ἄλλο ἡ ὑπόστασις, οὕτως σαφῶς λέγει ὁ Πατήρ [ὁ ἅγιος Κύριλλος]: “Ναί ἕτερον, καί πολύ γε τό διάφορον, καί τό διά μέσου χωροῦν”»⁵⁹. Ὁ προσεκτικός μελετητής τοῦ ἀ' διαλόγου τοῦ κυριλλείου ἔργου *Περί τῆς Ἁγίας καί Ὁμοουσίου Τριάδος* μπορεῖ νά διαπιστώσῃ ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος καθορίζει σαφῶς τό περιεχόμενο τῶν ὄρων, ὄχι μόνο ἐπί τῆς Θεολογίας ἀλλά καί ἐπί τῆς Οἰκονομίας⁶⁰.

Σύγχρονοι θεολόγοι δικαιολογοῦν τόν Σεβήρο γιά τήν ταῦτισι φύσεως καί ὑποστάσεως, ἐπειδή καί ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἐταῦτισε τούς ὄρους *οὐσία καί ὑπόστασις* στήν Σύνοδο τοῦ 362⁶¹. Ἡ ἐπίκλησις τοῦ

56. Ἀπό τήν *Πρός Σούκενσον β' ἐπιστολή* τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, βλ. καί PG 89, 152C.

57. *Ἐπιστολή Πρός Κοσμᾶν διάκονον*, PG 91, 549C.

58. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, PG 91, 568C.

59. *Ὁδηγός*, κεφ. θ', PG 89, 145C. Πρβλ. καί *Doctrina Patrum*, 148.

60. PG 75, 657-712. Βλ. καί Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἅπαντα τά ἔργα, Ε.Π.Ε. τόμ. 8, (ἔκδ. Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 2002), σελ. 10-89.

61. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 152.

γεγονότος αὐτοῦ εἶναι ἀυθαίρετη καί λανθασμένη. Στήν Σύνοδο αὐτή ἐκτός τῶν ἄλλων διευκρινίσθηκε ὅτι ὁ ἑλληνικός ὄρος οὐσία καί ὁ λατινικός substantia (ὑπόστασις) ἔχουν τό ἴδιο ἐννοιολογικό περιεχόμενο, δηλαδή τό κοινόν ἐπί τῶν τριῶν θεαρχικῶν Ὑποστάσεων. Ἐπί τῇ βάσει τῆς ἐπεξηγήσεως αὐτῆς ἐπῆλθε ἡ εἰρήνευσις μεταξύ Ἀνατολικῶν καί Δυτικῶν, οἱ ὁποῖοι μέχρι τότε χωρίς οὐσιαστική αἰτία κατηγοροῦσαν ἀλλήλους γιά ἐσφαλμένη κατανόησι τοῦ τριαδικοῦ μυστηρίου, ἐπειδὴ γιά τό ἴδιο “πράγμα” χρησιμοποιοῦσαν διαφορετικό ὄνομα παρότι ἀπέδιδαν σ’ αὐτό τόν ἴδιο ὄρισμό (περιγραφή)⁶². Εἶναι οὐσιαστικό σφάλμα νά παραλληλίζεται αὐτή ἢ ταύτισις μέ ἐκείνην πού κάνει ὁ Σεβήρος, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀντιθέτως πρὸς αὐτήν, ἐταύτισε κατὰ τό ἐννοιολογικό περιεχόμενο δύο διαφορετικά “πράγματα” (αὐτά πού σήμερα ὀνομάζουμε φύσιν καί ὑπόστασιν) ἀποδίδοντας σ’ αὐτά τόν ἴδιο ὄρισμό.

γ) Ὁ Σεβήρος διακρίνει ἐσφαλμένως τίς ὑποστάσεις σέ ιδιουσύστατες καί ἐξηρητημένες.

Στήν συγκρότησι τοῦ χριστολογικοῦ του συστήματος ὁ Σεβήρος βοηθήθηκε σημαντικά καί ἀπό τήν φιλοσοφική του παραδοχή, ὅτι οἱ ὑποστάσεις διακρίνονται σέ ιδιουσύστατες καί ἐξηρητημένες⁶³. Ἡ παραδοχή ὅμως αὐτή ἀποτελεῖ καθοριστικό σφάλμα, τέτοιο πού καθιστᾶ τήν σεβηριανή διάκρισι τῶν ὑποστάσεων σέ ιδιουσύστατες καί ἐξηρητημένες λογικῶς καί ὄντολογικῶς ἀπαράδεκτη καί ἐπιπλέον δογματικῶς ἀπόβλητη.

Λογικῶς ἀπαράδεκτη, διότι δημιουργεῖ πρόβλημα ὁμωνυμίας⁶⁴. Ἐάν ἡ ιδιουσύστατος καί αὐτοτελής ὄντοτης εἶναι πράγματι ὑπόστα-

62. Ἄγ. Ἀθανασίου Μεγ., *Τόμος πρὸς Ἀντιοχείς*, 6, PG 26, 801C: «ἀνεκρίναμεν τοὺς ... λέγοντας μίαν ὑπόστασιν ... καί αὐτοὶ διεβεβαιώσαντο ... ὑπόστασιν μὲν λέγομεν, ἡγούμενοι ταυτόν εἶναι εἰπεῖν ὑπόστασιν καί οὐσίαν μίαν δέ φρονοῦμεν ... διὰ τὴν ταυτότητα τῆς φύσεως μίαν γάρ θεότητα καί μίαν εἶναι τὴν ταύτης φύσιν πιστεύομεν». Βλ. καί ἄγ. Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος εἰς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας*, λε', PG 35, 1124D-1125B· καί Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, Β', ιβ', δ'-στ'.

63. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 149.

64. «Ὁμωνυμὸς δέ ἐστὶ κατηγορία, ὅτε τὸ μὲν ὄνομα δέχεται, τὸν δέ ὄρον οὐδαμῶς, οἷον ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου τὸ μὲν ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου δέχεται, τὸν δέ ὄρον τοῦ

σις, δηλαδή δέχεται τόν όρισμό (περιγραφή) τής ύποστάσεως⁶⁵, ή έξηρητημένη πού σαφώς δέν δέχεται τόν όρισμό τής ιδιοσυστάτου, δέν μπορεί νά όνομάζεται ύπόστασις παρά μόνον καθ' όμωνυμίαν. Στήν περίπτωση αὐτή όμως εἶναι απαραίτητο, γιά νά άποφευχθῆ ή σύγχυσις πού οἴκοθεν δημιουργεῖ ή όμωνυμία, νά δηλωθῆ ότι ή όντότης ή καθ' όμωνυμίαν λεγομένη ύπόστασις (ή έξηρητημένη δηλονότι ύπόστασις) δέν εἶναι ύπόστασις ἀλλά ...φύσις (έν άτομω θεωρουμένη).

Όντολογικῶς απαραίδεκτη, διότι εάν οί λεγόμενες έξηρητημένες ύποστάσεις εἶναι πράγματι ύποστάσεις, όφείλουν νά άποτελοῦν άτομα ενός ειδικωτάτου εἴδους⁶⁶. Αὐτό όμως δέν συμβαίνει. Τό σῶμα π.χ. καί ή ψυχή ενός ανθρώπου, τά όποια κατά Σεβήρον λέγονται έξηρητημένες ύποστάσεις, δέν άποτελοῦν άτομα τοῦ εἴδους “σωματότης” καί τοῦ εἴδους “ψυχότης”, ἀλλά ένυπόστατες οὐσίες, δηλαδή ...φύσεις⁶⁷.

Δογματικῶς άπόβλητη, διότι έφαρμοζομένη στήν Χριστολογία όρίζει τήν έν Χριστῷ άνθρωπότητα ως «έξηρητημένη ύπόστασις», άπρόσωπη «άτομική συγκεκριμένη οὐσία»⁶⁸. Όμως ή λογικῶς έψυχωμένη σάρξ τοῦ Κυρίου δέν εἶναι άτομον τοῦ εἴδους “άνθρωπότης”, ἤτοι κατά Σεβήρον συγκεκριμένη ύπόστασις ή έξηρητημένη ύπόστασις⁶⁹, ἀλλά αὐτή αὐτή ή φύσις τής άνθρωπότητος έν άτομω θεωρουμένη⁷⁰, δηλαδή κατά τόν άγιο Ίωάννη τόν Δαμασκηνό ένυπόστατος φύσις. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τήν όντολογία, νά θεωρηται δηλαδή ή έν Χριστῷ άνθρωπότης άτομον, καταδικάζει ό άγιος Ίωάννης ό Δαμασκηνός στό έργο του

άνθρώπου οὐ δέχεται. Ό γάρ όρος τοῦ ανθρώπου, ζῶν λογικόν, θνητόν, νοῦ καί επιστήμης δεκτικόν. Η δέ εἰκών, οὔτε ζῶν έστιν, οὐ γάρ έστιν έμψυχος, οὔτε λογικόν οὔτε νοῦ καί επιστήμης δεκτικόν» (Άγ. Ίω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 16).

65. Άγ. Ίω. Δαμασκηνοῦ, *Φιλόσοφα κεφάλαια*, 42. Βλ. επίσης τοῦ αὐτοῦ, *Περί αίρέσεων*, 83, όπου συναφής όρισμός τής ύποστάσεως στό έργο τοῦ Ίω. Φιλοπόνου, *Διαιτητής*.

66. Τοῦ αὐτοῦ, *Διαλεκτικά*, 10.

67. Τοῦ αὐτοῦ, *Διαλεκτικά*, 45: «οὔτε ή ψυχή μόνη λέγεται ύπόστασις οὔτε τό σῶμα ἀλλ' ένυπόστατα, τό δέ έξ άμφοτέρων άποτελούμενον ύπόστασις άμφοτέρων».

68. Ίω. Θ. Νικολόπουλου, *ένθ' άνωτ.*, σελ. 154 καί 150.

69. *Ένθ' άνωτ.*, σελ. 154.

70. Άγ. Ίω. Δαμασκηνοῦ, *Έκδοσις άκριβής...*, 55: «Ό οὔν Θεός Λόγος σαρκωθείς, οὔτε τήν έν τῇ φιλή θεωρία κατανοουμένην φύσιν άνέλαβεν ... οὔτε τήν έν τῷ εἶδει θεωρουμένην ... ἀλλά τήν έν άτομω ... οὐ καθ' έαυτήν ύποστᾶσαν καί άτομον χρηματίσασαν πρότερον καί οὔτως ύπ' αὐτοῦ προσληφθεῖσαν».

Περὶ αἱρέσεων κατηγορώντας τὸν Σεβήρο καὶ τὸν Ἰωάννη Φιλόπονο ὅτι συγχέουν τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον καθὼς πρεσβεύουν “μερικὰς οὐσίας”⁷¹. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Σεβήρου ὅτι οἱ ἐξηρητημένες ὑποστάσεις καὶ ἐν προκειμένῳ ἢ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότης ἀποτελοῦν ὑπόστασιν (ἀτομικὴ συγκεκριμένη οὐσία) προδίδει ἓνα ἐντελῶς ἀντορθόδοξο εἶδος ἐνώσεως τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῷ στὴν σεβηριανὴ Χριστολογία, ὅπως θὰ δειχθῆ κατωτέρω.

δ) Ἡ παραδοχὴ ὅτι οὐκ ἔστι φύσις ἀνυπόστατος.

Ἡ φιλοσοφικὴ αὐτὴ ἀρχὴ εἶναι θεμελιώδης καὶ γενικῶς ὀρθή, καθόσον ἢ οἰαδήποτε φύσις θεωρεῖται καὶ λαμβάνει πραγματικὴ ὑπαρξιστίς ἐπὶ μέρους ὑποστάσεις τῆς. Οἱ θύραθεν φιλόσοφοι καὶ κατόπιν στηριζόμενοι σ’ αὐτούς ὁ Νεστόριος, ὁ Σεβήρος καὶ ὅσοι ἐφιλοσόφησαν γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν Χριστολογία τους, ἀποδέχθησαν τὴν ἀρχὴ αὐτή. Ἐτσι ὁ μὲν Νεστόριος δύο φύσεις ὁμολογῶν, βάσει τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ὁμολογεῖ καὶ δύο ὑποστάσεις. Ὁ δὲ Σεβήρος, γιὰ νὰ μὴ ὀνομάσῃ τὴν ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότητα ὑπόστασιν, βάσει τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἀρνεῖται σ’ αὐτὴν καὶ τὸ ὅτι εἶναι φύσις.

Ὅπως ὁμως ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, τὸ ἀνωτέρω ὀρθὸ κατ’ ἀρχὴν φιλοσοφικὸ ἀξίωμα μπορεῖ νὰ παρερμηνευθῆ καὶ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς ὅτι κάθε τι τὸ μὴ ἀνυπόστατο εἶναι ὅπωςδήποτε ὑπόστασις, ἐπειδὴ δὲν ἀντιλαμβάνεται ὅτι μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἐν ἑτέρῳ ὑποστάσει⁷².

71. Τοῦ αὐτοῦ, *Περὶ αἱρέσεων*, 83· τοῦ αὐτοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 9. Περὶ τοῦ τι σημαίνει μερικὴ οὐσία, καὶ ἐν προκειμένῳ ἀτομικὴ συγκεκριμένη οὐσία, ὁμιλεῖ εὐγλωττα τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο *Διαιτητής* τοῦ Ἰωάννου Φιλοπόνου, τὸ ὁποῖο διασώζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (*Περὶ αἱρέσεων*, 83): «φύσιν πάλιν ἀνθρωπότητος λέγομεν ἠνώσθαι τῷ Λόγῳ τὴν μερικωτάτην ἐκείνην ὑπαρξίν, ἣν μόνην ἐκ πασῶν ὁ Λόγος προσείληφεν ... Οὐκοῦν ὡς ἐπὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ φύσιν αὐτῆς καὶ ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν, οὕτω δήπου καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ὥσπερ φύσιν, οὕτω καὶ τὴν ἰδικὴν ταύτην ὑπόστασιν ὁμολογεῖν ἀνάγκη, ἵνα μὴ ἀνυπόστατον, ὅπερ εἶρηκα, τὴν φύσιν ἐκείνην λέγειν ἀναγκαζώμεθα· ἐν γάρ δηλονότι τῶν ὑπὸ τὴν κοινὴν φύσιν τελούντων ἀτόμων τὸ τοῦ σωτῆρος ὑπῆρχεν ἀνθρώπινον».

72. PG 91, 261C-264A: «Ὅτι τὸ λέγειν τινὰς, μὴ εἶναι φύσιν ἀνυπόστατον, ὀρθῶς μὲν λέγεται παρ’ αὐτοῖς, οὐκ ὀρθῶς δὲ νενόηται· καὶ τὸ μὴ ἀνυπόστατον εἰς ὑπό-

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἀξίωμα οὐκ ἔστι φύσις ἀνυπόστατος ἰσχύει μὲν, ἀλλὰ οἱ φύσεις πού εἶναι ἐνωμένες μεταξύ τους σέ μία σύνθετη ὑπόστασι δέν ἔχουν καθεμία ἰδική της ἰδιαίτερη ὑπόστασι ἀλλὰ καί οἱ δύο ἔχουν τήν μία καί τήν αὐτή κοινή ὑπόστασί τους. Ἐπεκτείνοντας τήν παρατήρησί του ἐπί τῆς Χριστολογίας λέγει ὅτι ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου ἀποτελεῖ ὑπόστασι καί τῶν δύο φύσεων, τῆς θεότητος καί τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπότητος, ἔτσι ὥστε οὔτε νά τίς ἀφήνη ἀνυπόστατες οὔτε πάλι νά ἐπιτρέπη νά εἶναι ἕτεροῦπόστατες ἢ μία πρός τήν ἄλλη (μέ ξεχωριστή ὑπόστασι ἢ καθεμία) οὔτε τέλος νά ἀποτελῇ ἄλλοτε ὑπόστασι τῆς μιᾶς καί ἄλλοτε τῆς ἄλλης, ἀλλὰ πάντοτε ἀμερῶς καί ὀλοσχερῶς ἀμφοτέρων⁷³.

2^{ον}.

Ὁ ρόλος τῶν σεβηριανῶν φιλοσοφικῶν προϋποθέσεων στό χριστολογικό σύστημα τοῦ Σεβήρου.

Κατά βάσιν τὸ πρόβλημα τοῦ Σεβήρου εἶναι ἡ ἐσφαλμένη κατανόησις τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων, στήν ὁποία τόν ὠδήγησε ἡ ἀντινεστοριανική του διάθεσις. Στήν προοπτική νά ἐξουδετερώσῃ κάθε ἐνδεχόμενο διαιρέσεως τοῦ Χριστοῦ σέ δύο ὑποστάσεις (χωρισμένες αὐθύπαρκες ὀντότητες, τόν Θεό Λόγο καί τόν ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα ψιλόν ἄνθρωπο), ἐπενόησε τήν ἐνότητα ἐν τῇ φύσει. Τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων δέν ἦταν μόνον μία ὑπόστασις, ἢ τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη, ἀλλὰ καί μία φύσις σύνθετος ἐκ τῶν δύο: «Καί τόν ἀνδρωθέντα Θεόν ... μίαν ὁμολογοῦμεν φύσιν τε καί ὑπόστασιν θεανδρικὴν ... ἕως ἄν οὖν εἷς ἔστιν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἐνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνέργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν»⁷⁴.

στασιν φέρειν, καί οὐχί μᾶλλον ἐν τῇ ὑποστάσει θεωρεῖσθαι. Ὅτι ὡσπερ εἴ τις λέγει, Οὐκ ἔστι σῶμα ἀσχημάτιστον ἢ ἀχρωμάτιστον, ὀρθῶς μὲν λέγει, οὐ μὴν ὀρθῶς συμπεραίνει, τὸ σχῆμα, ἢ τὸ χρῶμα σῶμα λέγων εἶναι, ἀλλ' οὐχί ἐν σώματι θεωρεῖσθαι: οὕτως εἴ τις ὀνομάσει λέγων Οὐκ ἔστι φύσις ἀνυπόστατος· εἶτα τὸ μὴ ἀνυπόστατον εἰς ὑπόστασιν συνάγων, οὐκ ὀρθῶς διακρίνει».

73. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., 53.

74. *Doctrina Patrum*, 309.

Τὴν ἐνότητα τῶν φύσεων σέ μία σύνθετο φύσι, ὡς θεμελιῶδες φρόνημα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας πού κληρονομήθηκε ἀπό τόν Διόσκορο καί ἐκλεπτύνθηκε λόγω τῶν χριστολογικῶν ζυμώσεων μετὰ τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, συντηρεῖ ἡ φιλοσοφική-θεολογική παραδοχὴ τοῦ Σεβήρου, ὅτι «ἡ ὑπόστασις καί ἡ οὐσία, ἦτοι φύσις, ἐπὶ τῆς θεολογίας οὐκ ἔστι ταῦτόν· ἐπὶ μὲν τοι τῆς οἰκονομίας ταῦτόν ἀλλήλοις εἰσίν»⁷⁵. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὁμοιωσ καταγορηματικῶς δηλώνει ὅτι «τοῦτό ἐστι τό ποιοῦν τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην, τό ταῦτόν λέγειν τὴν φύσιν καί τὴν ὑπόστασιν»⁷⁶.

Πέραν τῆς πλάνης, οἱ παραδοχές αὐτές ἐπέτρεψαν στόν Σεβήρο νά λειτουργήσῃ μέ κακοβουλία καί πανουργία, ὅπως εὔστοχα παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Ὅτι Σευῆρος κακούργως ταυτόν εἶναι λέγει τῇ φύσει τὴν ὑπόστασιν, ἵνα τὴν σύγχυσιν διὰ τῆς μιᾶς κυρώσῃ φύσεως, καί φύγη τόν ἔλεγχον, ὑπόστασιν λέγων νενοηκέναι τὴν φύσιν· καί πάλιν τὴν διαίρεσιν εἰσηγήσῃται, τὴν ἐξ ὑποστάσεων πρεσβέων ἔνωσιν· καί δόξῃ λανθάνειν ἀντί φύσεων ἐκδέχεσθαι φάσκων τὰς ὑποστάσεις»⁷⁷. Θά δείξουμε στήν συνέχεια πῶς ὁ Σεβήρος σφάλει στήν κατανόησι τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως καί ἐπίσης, λόγω τῶν φιλοσοφικῶν του προϋποθέσεων, στήν περιγραφή του.

α) Τό εἶδος τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ κατανόησις τοῦ εἶδους τῆς ἐνώσεως τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ὑποδεικνύει σέ τελικὴ ἀνάλυσι τό χριστολογικὸ φρόνημα τῶν Ὁρθοδόξων ἀφ' ἐνός καί τῶν αἰρετικῶν ἀφ' ἐτέρου.

Ὁ Νεστόριος κατενόησε τὴν ἔνωσι τῶν φύσεων ὡς σχέσιν «κατ' ἀξίαν ἢ ταυτοβουλίαν ἢ ὁμοτιμίαν ἢ ὁμωνυμίαν ἢ εὐδοκίαν»⁷⁸ τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τοῦ προσώπου τοῦ φιλοῦ ἀνθρώπου πού ἐγέννησε ἡ Παρθένος Μαρία. Ἡ ἔνωσις αὐτῆ, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος καί ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, καταχρηστικῶς μόνον λέγεται ἔνωσις, ἐπειδὴ δέν μπορεῖ νά συστήσῃ κατ' ἀλήθειαν

75. Λεοντίου Βυζαντίου, *Contra Monophysitas*, PG 86, 1921B.

76. Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 47.

77. Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 40A.

78. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 47.

ένα Υἱόν, ἐφ' ὅσον δέν εἶναι πραγματική ἔνωσις τῶν φύσεων ἀλλά συνάφεια γνώμης.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος τήν ἀληθῆ ἔνωσι τῶν φύσεων, αὐτήν πού ἀνταποκρίνεται στίς γραφικές μαρτυρίες καί στήν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, ὠνόμασε ὑποστατική ἔνωσι, ἐπειδή ἡ ἔνωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μέ τήν θεία φύσι τοῦ Λόγου πραγματοποιεῖται ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου, ἔτσι ὥστε ἡ πρό τῆς ἐνσαρκώσεως ἀπλή ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου νά γίνῃ διά τῆς προσλήψεως τῆς λογικῶς ἐψυχωμένης σαρκός σύνθετος ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος, ἕνας Υἱός, ἕνας Χριστός κατ' ἀλήθειαν, ὅλος Θεός ὁ αὐτός μετά τῆς ἀνθρωπότητος διά τήν θεότητα καί ὅλος ἀνθρωπος ὁ αὐτός μετά τῆς θεότητος διά τήν ἀνθρωπότητα.

Ὁ Σεβήρος, τέλος, ἀντιλαμβάνεται ἔνωσι τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος, καθό φύσεις, σέ μία σύνθετη φύσι· καί ταυτόχρονα ἔνωσί τους, καθό ὑποστάσεις τοῦ Λόγου καί τοῦ προσλήμματος, σέ μία σύνθετη ὑπόστασι, καθώς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχει καταστῆ ὑπόστασις (ἐξηρητημένη) ἅμα τῇ ὑπάρξει τῆς ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου. Στήν διατριβή του ὁ κ. Νικολόπουλος παρέχει ἱκανοποιητικά στοιχεῖα, γιά νά παρακολουθήσουμε τήν ἔννοια ὑπό τήν ὁποία ἀντιλαμβάνεται ὁ Σεβήρος τήν ἔνωσι τῶν φύσεων ἐν Χριστῷ. Γράφει: «Σύμφωνα μέ τόν Σεβήρο Ἀντιοχείας, ... συνέβη μία συνδρομή τῆς θείας φύσης τοῦ προαιωνίου Λόγου καί μιᾶς ἀτομικῆς καί συγκεκριμένης ἀνθρωπότητος, προερχόμενης ἀπό τῆ φύση τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας»⁷⁹, σέ μία ἐνότητα, τόν ἕνα Χριστό καί Υἱό, τόν σεσαρκωμένο Λόγο, πού δέν ἐπιδέχεται διαίρεσι σέ δύο καί ἀρίθμησι. Καί συμπληρώνει: «Ἡ ἔνωσι καί ἡ διαίρεσι εἶναι ἀδύνατον νά συνυπάρχουν, καθώς μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν καταστάσεων ὑπάρχει ἀναπόφευκτα μία σχέση ἀλληλοαναιρέσεως ... ὁ Σεβήρος ἀντιτίθεται κατηγορηματικά σέ κάθε ἀπόπειρα ἀρίθμησι καί παραδοχῆς δύο φύσεων στόν Χριστό μετά τήν ἔνωσι “τῆ ἐνεργεία” θεωρώντας ὅτι κάτι τέτοιο ἀναπόφευκτα συνεπάγεται τῇ διαίρεσι τοῦ ἑνός Χριστοῦ σέ δύο φύσεις ἢ υἱούς»⁸⁰. Ὁ Σεβήρος «ἐπικαλεῖται καί ἕνα πλῆθος χωρίων τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, στήν προσπάθειά του νά δείξει ὅτι ἡ παραδοχή δύο φύ-

79. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 156.

80. *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 156-157.

σεων στόν Χριστό μετά τήν ἔνωση, ἀφ' ἑνός ἀναιρεῖ τήν πραγματική ἔνωση τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ καί ἀφ' ἑτέρου ἀντιτίθεται στήν κυρίλλεια Χριστολογία. Γιά τόν Σεβήρο εἶναι πολύ σημαντικό τό γεγονός ὅτι ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀπέρριψε τόν ἰσχυρισμό τοῦ Νεστορίου ὅτι ὁ Χριστός εἶναι “διπλοῦς τῇ φύσει” καί ἀπέφυγε ἐπιμελῶς ὁ ἴδιος νά κάνει λόγο γιά δύο φύσεις μετά τήν ἔνωση»⁸¹. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τήν ἔνωσι τῶν φύσεων ὁ Σεβήρος ἀντιδιαστέλλει ἀπό τήν «ψευδῶς καί καταχρηστικῶς ὀνομαζόμενη “ἔνωση” τοῦ Νεστορίου» καί τήν θεωρεῖ «μία ἔνωση πραγματική, ἐσωτερική καί ἀδιαίρετη, τήν ὁποία, ὅπως ὁ Κύριλλος, ἀποκαλεῖ “ἔνωσιν καθ' ὑπόστασιν” καί “ἔνωσιν φυσικήν” ἢ “ἔνωσιν κατά φύσιν”»⁸². Ὅσον ἀφορᾷ τήν κατάστασι τῶν φύσεων ἐν τῇ ἐνώσει, ἀπό τήν ἀπάντησι τοῦ Σεβήρου πρὸς τόν Ἰωάννη Γραμματικό, ὁ ὁποῖος προφανῶς τόν εἶχε κατηγορήσει ὅτι διὰ τῆς μιᾶς φύσεως εἰσάγει ἀφανισμό τῶν φύσεων, συνάγεται ὅτι ὁ Σεβήρος ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ φύσις τῆς θεότητος καί ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπότητος, ἐξ ὧν ὁ Χριστός, ὑφίστανται ἀναλλοιώτες ἐν συνθέσει στόν Χριστό χωρίς νά ἔχουν ἰδιοσύστατη, αὐτοτελεῖ, ὑπαρξί: «Καί τῶν ἐξ ὧν ἡ ἔνωσις μερόντων ἀμειώτων καί ἀναλλοιώτων, ἐν συνθέσει δέ ὑφεστώτων καί οὐκ ἐν μονάσιν ἰδιοσυστάτοις»⁸³. Συμπληρωματικῶς μάλιστα, ἀπό τήν ἀπάντησι τοῦ Σεβήρου στόν εὐτυχιανιστή Σέργιο Γραμματικό, ὁ ὁποῖος ἀδυνατοῦσε νά κατανοήσῃ ὑποστατική τήν ἔνωσι τῶν φύσεων ἄνευ μίξεως τῶν, συνάγεται ὅτι ὁ Σεβήρος κατανοεῖ τήν σύνθεσι τῶν φύσεων χωρίς συνουσιαστική προοπτική, τήν ἀποτελεῖσι δηλαδή μιᾶς οὐσίας καί μιᾶς ἰδιότητος ἐκ τῶν ἀντιστοίχως δύο οὐσιῶν καί ἰδιοτήτων⁸⁴. Ὁλοκληρώνει ὁ κ. Νικολόπουλος τό κεφάλαιο περί τοῦ εἴδους τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων κατά Σεβήρον μέ τήν παρατήρησι ὅτι τά ἀνωτέρω «καταδεικνύουν τήν ἀπόλυτη πιστότητα τοῦ Σεβήρου, ἐπί τοῦ προκειμένου, στήν κυρίλλεια χριστολογική παράδοσι»⁸⁵, ἡ ὁποία «ἀντικατοπτρίζεται μέ τρόπο ρητό καί μὴ ἐπιδεχόμενο παρερμηνεία μέσα στό κείμενο τῶν δεκατεσσάρων ἀναθεματισμῶν πού ἐξέδωσε ἡ 5^η

81. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 157-158.

82. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158-159.

83. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 162, ὑποσημ. 2.

84. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 164-167.

85. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 168.

οικουμενική σύνοδος, χρησιμοποιώντας τίς φράσεις “καθ’ ὑπόστασιν ἕνωσις” καί “κατά σύνθεσιν ἕνωσις” μέ τήν ἴδια ἀκριβῶς σημασία πού χρησιμοποιοῦνται στά συγγράμματα τοῦ Σεβήρου»⁸⁶.

Παραθέσαμε λεπτομερῶς τίς ἀπόψεις τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Νικολόπουλου περί τοῦ σεβηριανοῦ τρόπου κατανοήσεως τῆς ἐνώσεως τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, γιά νά προχωρήσουμε εὐθύς ἀμέσως σέ ἀπαραιτήτες ἐπισημάνσεις καί ἀναλύσεις, ἀπό τίς ὁποῖες θά φανῆ ὅτι ὁ Σεβήρος δέν κατανοεῖ ὀρθοδόξως τήν ἕνωσι τῶν φύσεων καί ὅτι ἡ διατριβή σφάλλει δραματικά ἀπονέμοντάς του δάφνες ὀρθοδοξίας καί μάλιστα μέ τήν σφραγίδα τοῦ Ὁρου τῆς ἀγίας Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

1. Ἡ ἀποφίς ὅτι ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀποτελεῖ μία συνδρομή τῆς θείας φύσεως τοῦ προαιωνίου Λόγου καί μιᾶς ἀτομικῆς καί συγκεκριμένης ἀνθρωπότητος εἶναι βασική μέν στήν σεβηριανή Χριστολογία, ἀλλά ἀπορριπτέα ἀπό ὀρθοδόξου ἐπόψεως.

Ὅπως ἤδη ἐλέχθη, ὁ Σεβήρος γράφει ὅτι «ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τόν Ἐμμανουήλ, οὐκ οὐσίας νοοῦμεν τάς φύσεις, τάς τῆς κοινότητος δηλωτικᾶς καί πολλῶν ὑποστάσεων περιεκτικᾶς, ἀλλά τήν μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου, καί τήν μίαν σάρκα τήν ἐψυχωμένην νοερῶς, ἐξ ὧν ἀτρέπτως συνενήνεκται εἰς ἕν καί συντέθειται»⁸⁷. Δηλαδή οἱ φύσεις, ἐξ ὧν ὁ Χριστός, εἶναι κατά Σεβήρον ὑποστάσεις. Ὅχι βεβαίως συνωνύμως, καθό ὑπάρξεις, διότι σ’ αὐτήν τήν περίπτωσι θά μπορούσε ἀκολουθῶν τόν ἅγιο Κύριλλο⁸⁸ ὁ Σεβήρος νά εἰπῆ «οὐ μορφᾶς ἀνυποστάτους νοοῦμεν τάς φύσεις», ἀλλά ἐπειδῆ δέν ἐπιτρέπει οἱ φύσεις νά ἐννοοῦνται οὐσίες κοινότητος δηλωτικῆς, ὑποστάσεων περιεκτικῆς, κατηγορούμενες ἐπί πολλῶν ὑποστάσεων.

Εἶναι προφανές ὅτι κατά τήν ἀνωτέρω σεβηριανή ἀντίληψι ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐν Χριστῷ δέν νοοῦνται ὡς ἡ κοινή φύσις τῶν τριῶν θεαρχικῶν Ὑποστάσεων καί ἡ κοινή φύσις τῶν ἀπειραρίθμων ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων ἀντιστοίχως ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου

86. *Αὐτόθι*.

87. PG 86, 920D.

88. Ἁγ. Κυρίλλου, Ἀπολογία ὑπέρ τοῦ ἀ΄ ἀναθεματισμοῦ, ACO I, 1, 6, 112: «οὐ γάρ ὁμοιότητες ἀπλῶς ἀνυπόστατοι καί μορφαί συνέβησαν ἀλλήλαις καθ’ ἕνωσιν οικονομικήν, ἀλλά πραγμάτων αὐτῶν ἢ γούν ὑποστάσεων γέγονεν σύνοδος, ἵνα καί ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγος ἀληθῶς γενέσθαι πιστεύηται».

θεωρούμενες, ἀλλά νοοῦνται ἢ μὲν φύσις τοῦ Λόγου ὡς ἀπλῆ ἰδιοσύστατος ὑπόστασις, ἢ δὲ ἀνθρωπότης ὡς ἐξηρητημένη ὑπόστασις⁸⁹.

Ὅμως ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει χαρακτηριστικά ὅτι «ἐκ κοινῶν οὐσιῶν ἢ ἔνωσις γέγονε», γεγονός τό ὁποῖο σημαίνει ὅτι ἐνώθηκαν φύσις θεότητος καί φύσις ἀνθρωπότητος καί ὄχι ὑποστάσεις, διότι, ὅπως ὁ ἴδιος ἀμέσως συμπληρώνει, «οὐκ ἔστιν εὐρεῖν μερικὴν καί ἰδιάζουσαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν»⁹⁰. Ἐάν τὰ ἐξ ὧν ὁ Χριστός δέν εἶναι οὐσίες κοινότητος δηλωτικές, ἤτοι φύσεις, δέν ἀληθεύουν οἱ γραφικές μαρτυρίες περὶ τῆς κατὰ φύσιν κοινότητος αὐτοῦ πρὸς τόν Πατέρα καί πρὸς ἡμᾶς⁹¹ καί ὁ Χριστός δέν συνάπτεται οὐσιωδῶς μέ τόν Πατέρα καί τό Ἅγιον Πνεῦμα ἀφ' ἑνός καί μέ τούς ἀνθρώπους ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῶν δύο του φύσεων, ὥστε νά εἶναι μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων⁹². Ἐφ' ὅσον ἀληθεύουν οἱ μαρτυρίες τῆς θείας Γραφῆς καί οἱ ὑποστάσεις τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ εἶναι ὁμοούσιες καί

89. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 149, ὑποσημ. 3.

90. *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 50. Ὅτι βεβαίως ἢ μερικὴ καί ἰδιάζουσα φύσις, ἤτοι οὐσία, εἶναι ὑπόστασις κατὰ τὴν σεβηριανὴ ἀντίληψιν, φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν πού κάνει ἐπὶ τῆς ἐνοίας αὐτῆς ὁ ἀντιχαλκηδόνιος φιλόσοφος Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων γράφει: «Αὕτη δὴ οὖν ἡ κοινὴ φύσις, ἢ ἀνθρώπου, καθ' ἣν οὐδεὶς ἀνθρώπος οὐδενός διενήνοχεν, ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀτόμων γινομένη ἰδίᾳ λοιπὸν ἐκείνου καί οὐδενός ἑτέρου κοινὴ γίνεται... Καί φύσιν πάλιν ἀνθρωπότητος λέγομεν ἠνώσθαι τῷ λόγῳ τὴν μερικωτάτην ἐκείνην ὑπαρξίν, ἣν μόνην ἐκ πασῶν ὁ Λόγος προσεῖληφεν. ... οὐκ ἀνυπόστατον εἶναι φαμέν τὴν φύσιν ἐκείνην, εἴπερ ἰδiosisύστατον [σ.σ. ὄχι νεστοριανῶς προὑποστάσαν, ἀλλὰ ἅμα τῇ ὑπάρξει τῆς ἐν τῷ Λόγῳ, ὅπως λέγει ὁ Φιλόπονος ἀνωτέρω] εἶχε παρά τούς λοιπούς ἀνθρώπους καί ἰδιοπερίγραφον τὴν ὑπαρξίν ἰδιώμασι τισι παρά τὴν κοινήν φύσιν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἀπάντων διακρινομένην. τοῦτο γάρ σημαίνειν ἀρτίως τό τῆς ὑποστάσεως ἐδείξαμεν ὄνομα. Οὐκοῦν ὡς ἐπὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καί φύσιν αὐτῆς καί ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν, οὕτω δήπου καί ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ὥσπερ φύσιν, οὕτω καί τὴν ἰδικὴν ταύτην ὑπόστασιν ὁμολογεῖν ἀνάγκη, ἵνα μὴ ἀνυπόστατον, ὅπερ εἶρηκα, τὴν φύσιν λέγειν ἀναγκαζώμεθα· ἔν γάρ δηλονότι τῶν ὑπὸ τὴν κοινήν φύσιν τελούντων ἀτόμων τό τοῦ σωτήρος ὑπῆρχεν ἀνθρώπινον» (Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ αἰρέσεων*, 83^{addit}).

91. «Ἐγὼ καί ὁ πατήρ ἐν ἔσμεν» (Ἰω. ι' 30) καί «νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἀνθρώπον, ὅς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα» (Ἰω. ιγ' 40). Πρβλ. ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή Γ' πρὸς Νεστόριον*, ACO I, 1, 1, 38: «ὅταν μὲν γάρ θεοπρεπῶς λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ ... ἐπιγινώσκομεν».

92. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Περὶ τῆς ἀγίας καί ὁμοουσίου Τριάδος*, διάλογος α', 405. Βλ. καί τοῦ αὐτοῦ, *Ἄπαντα τὰ ἔργα*, Ε.Π.Ε. τόμ. 8, (ἔκδ. Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 2002), σελ. 58-60.

όμοφυείς κατά τούς Πατέρας τής έν Νικαία, έπεται ότι συνάπτονται φυσικώς τῷ λόγῳ τής κοινῆς φύσεως⁹³. Ἄρα τά ένωθέντα εἶναι φύσεις, οὐσίες κοινότητος δηλωτικές.

Ἐάν τά ἐξ ὧν ὁ Χριστός, ἐπειδή ὀρθῶς δέν πρέπει νά νοοῦνται ἀφηρημένες οὐσίες, θεωροῦνται στήν σεβηριανή Χριστολογία ἐσφαλμένως ὑποστάσεις (μία προσωπική καί μία ἀπρόσωπη-ἐξηρημένη)⁹⁴, εἶναι εὐλόγο νά καταλογίσουμε στόν Σεβήρο νεστοριανίζουσα θεώρησι τής ένώσεως. Ὁ Σεβήρος βέβαια ἀπορρίπτει ὡς νεστοριανή τήν ένωσι προϋφεστώτων προσώπων (τό πρόσλημμα κατ' αὐτόν εἶναι ἀπρόσωπη έν τῇ ένώσει ὑφισταμένη ὑπόστασις)⁹⁵, ἀλλά δέν μπορεῖ νά ἀποσείση τήν κατηγορία γιά νεστοριανίζουσα θεώρησι τής ένώσεως. Ἡ διαφορά τῶν δύο ἔγκειται στό ότι ἡ πρώτη σημαίνει ένωσι τής ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τής ἰδιοσυστάτου ὑποστάσεως τοῦ φιλοῦ ἐκ γυναικός ἀνθρώπου, ένῶ ἡ νεστοριανίζουσα σημαίνει ένωσι τής ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου καί αὐτῆς ταύτης τής ἀπροσώπου ἐξηρημένης ὑποστάσεως τοῦ έν τῷ Θεῷ Λόγῳ ὑποστάντος ἀνθρωπίνου προσλήμματος. Αὐτή ἡ σεβηριανή νεστοριανίζουσα ένωσις ὑποστάσεων διαφέρει ριζικά ἀπό τήν ὀρθόδοξο έννοια τής ένώσεως δύο φύσεων ένυποστάτων στήν ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου, καθόσον τό ένυπόστατον τής ἀνθρωπίνης φύσεως σημαίνει φύσι κοινή τής ἀνθρωπότητος, ένῶ τό κατά Σεβήρον ἀνθρώπινο πρόσλημμα έν Χριστῷ δέν εἶναι κοινή φύσις ἀλλά ἀτομική συγκεκριμένη οὐσία.

2. Ὁ Σεβήρος ἀπαγορεύει κάθε ἀπόπειρα ἀριθμήσεως δύο ἐνεργεία φύσεων στόν Χριστό, γιά νά μή ἐπέλθῃ δῆθεν διαίρεσις τοῦ Χριστοῦ σέ δύο υἱούς. Ἡ ἀπόφανσίς του φανερώνει ότι δέν διακρίνει

93. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 47: «Τῷ μέν οὖν λόγῳ, ᾧ διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ φύσεις τοῦ Χριστοῦ, τουτέστι τῷ λόγῳ τής οὐσίας, φαμέν συνάπτεσθαι αὐτόν τοῖς ἄκροις· κατά μέν τήν θεότητα τῷ τε Πατρί καί τῷ Πνεύματι, κατά δέ τήν ἀνθρωπότητα τῇ τε μητρὶ καί πᾶσιν ἀνθρώποις».

94. Σεβήρου Ἀντιοχείας, Ἐπιστολή 2, *To Oecumenius*, PO 12, σελ. 192 κ.έξ., έν Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 154 ὑποσημ. 2: «...the natural union was not of generalities, but of the hypostases of which Emmanuel was composed». Σημειώνουμε βέβαια ότι ἡ κοινή οὐσία τῶν ὁμοειδῶν ὑποστάσεων δέν εἶναι ἡ φιλιῆ θεωρία νοουμένη οὔτε ἡ έν τῷ εἶδει, ὅπως φοβᾶται ὁ Σεβήρος ἀλλά εἶναι ἡ έν ἀτόμῳ θεωρουμένη φύσις, αὐτή ἡ ἴδια ἡ έν τῷ εἶδει, ἡ ὁποία εἶναι ένυπόστατος οὐσία, ἡ φύσις δηλονότι ἡ κατηγορουμένη τῶν περιεχομένων ὑπ' αὐτῆς ὑποστάσεων.

95. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*

στόν Χριστό τόν λόγον τῆς φυσικῆς ἑτερότητας ἀπό τόν λόγον τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητας, τό ὁποῖο ἀπλούστερα σημαίνει ὅτι, κατ' αὐτόν, ἐπειδή ἡ ὑπόστασις ἐν Χριστῷ εἶναι μία, ὀφείλει καί ἡ φύσις νά εἶναι μία· καί ἀντιστρόφως, ἐάν οἱ φύσεις εἶναι δύο, ὀφείλουν καί οἱ ὑποστάσεις νά εἶναι δύο⁹⁶. Ἡ ἔλλειψις αὐτῆς τῆς διακρίσεως στήν σεβηριανή Χριστολογία ἔχει ὡς συνέπεια ἡ μέν διαφορὰ νά νοῆται διαίρεσις, ἡ δέ ἔνωσις νά νοῆται σύγχυσις⁹⁷. Ἔτσι δικαιολογεῖται ἡ ἀπαγόρευσις κάθε ἀριθμῆσεως τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ἀπό τόν Σεβήρο. Ἀλλά τό σφάλμα του εἶναι πρόδηλο, ἐφ' ὅσον καί οἱ Ὀρθόδοξοι δέν ἀριθμοῦμε τίς φύσεις κατὰ τόν λόγο τῆς ὑποστατικῆς τους ἐνότητας, καθόσον μία εἶναι ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου καί τῆς σαρκός, ἀριθμοῦμε ὅμως δύο φύσεις ἐνεργεῖα κατὰ τόν λόγο τῆς φυσικῆς ἑτερότητας, καθόσον ἑτέρα ἡ φύσις τῆς θεότητος καί ἑτέρα ἡ φύσις τῆς σαρκός. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἐκθέτει τό ζήτημα σαφέστατα καί τό θεμελιώνει θαυμασιώτατα στήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί τοῦ ἁγίου Κυρίλλου⁹⁸.

96. «Πῶς οἱ πάσης ἀναιδεΐας ἀνάμεστοι, δύο λέγοντες φύσεις, φασί μή λέγειν δύο ὑποστάσεις καί πρόσωπα;» (Εὐσταθίου Μοναχοῦ, *Πρός Τιμόθεον σχολαστικόν, περὶ δύο φύσεων κατὰ Σευήρου*, PG 86, 908A).

97. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολή πρὸς Κοσμᾶν διάκονον*, PG 91, 568C: «Σεύηρος δέ ταυτὸν κυρίως οὐσίαν καί ὑπόστασιν, φύσιν τε λέγων καί πρόσωπον ἐπὶ τῆς θείας σαρκώσεως, οὔτε τὴν ἔνωσιν οἶδεν ἀσύγχυτον, κἂν προσποιεῖται λέγειν· οὔτε τὴν διαφορὰν ἀδιαίρετον, κἂν εἰ καί τοῦτο κομπᾶζων διέξεισιν· ἀλλὰ τὴν μέν ἔνωσιν σύγχυσιν κατὰ τὸν Ἀπολινάριον ἀπεργάζεται· τὴν δέ διαφορὰν ἀλλοτρίωσιν κατὰ τὸν Νεστόριον. Εἰ γάρ ταυτὸν ἐστὶν ὑπόστασις καί φύσις, οὐδενὶ τρόπῳ κατ' αὐτόν ἡ σάρξ ἔσται τῷ Λόγῳ ταυτὸν ἢ ἕτερον».

98. «Διὸ ἐν καί δύο τό αὐτό λέγοντες, οὐ κατὰ τό αὐτό φαμεν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καί ἐνός ἀμφοτέρα· κατ' ἄλλο δέ καί ἄλλο. Οἷον κατὰ μέν τόν τῆς φύσεως λόγον, τῶν ἐξ ὧν ἡ ἔνωσις, τό δύο. Οὐ γάρ ταυτὸν κατὰ τὴν φύσιν τῇ ἰδίᾳ σαρκί τόν Θεόν Λόγον γινώσκωμεν· κατὰ δέ τόν τῆς ὑποστάσεως λόγον, τό ἐν· ταυτὸν γάρ τόν Θεόν Λόγον τῇ ἰδίᾳ σαρκί κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἐπιστάμεθα ... Τοῦτο μέν οὖν, ὡς οἶμαι, καί ὁ μέγας Θεολόγος Γρηγόριος διδάσκων φαίνεται ἐν τῷ μεγάλῳ ἀπολογητικῷ, “Ἐν ἐξ ἀμφοῖν λέγων, καί δι' ἐνός ἀμφοτέρα”· ὡσανεὶ ἔλεγεν, “Ὡσπερ γάρ ἐν ἐξ ἀμφοῖν, τούτέστιν ἐκ δύο φύσεων τό ἐν, ὡς ὅλον ἐκ μερῶν κατὰ τόν τῆς ὑποστάσεως λόγον οὕτω καί διὰ τοῦ καθ' ὑπόστασιν ἐνός, ὡς ὅλου, ἀμφοτέρα τῷ κατὰ φύσιν λόγῳ τὰ μέρη, τούτέστι τὰ δύο. Ὅπερ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Ἰησοῦ λόγῳ τρανώτερον διεξιῶν, φησίν, “Εἰ γάρ καί τό συναμφοτέρον ἐν, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει, τῇ δέ συνόδῳ”. Τοῦτο δέ αὐτό καί ὁ μακάριος Κυρίλλος ἐν τοῖς πρὸς Σούκενσον γράμμασι δείκνυται φρονῶν, ἐν οἷς ἐπὶ τοῦ κατὰ τόν ἀνθρώπου παραδείγματός φησιν· “Ὡστε τὰ δύο μηκέτι μέν εἶναι δύο, δι' ἀμφοῖν δέ τό ἐν ἀποτελεῖσθαι ζῶων”· μονουοῦχὶ ἐν τούτοις διαφ-

3. Τό πλήθος τών κυριλλείων χωρίων, τά όποία δήθεν μαρτυροῦν ότι ή παραδοχή δύο φύσεων στόν Χριστό μετά τήν ένωση άναιρει τήν πραγματική ένωση τής θεότητος και τής άνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ...άνύπαρκτο! Από όσα τέτοια χωρία προσάγει ή διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου⁹⁹ θά αντιγράψουμε και θά σχολιάσουμε τά πλέον δυσνόητα (τά άλλα έμφανώς άναφέρονται στην κατ' έπίνοιαν διαίρεσι τών φύσεων και έχουν χρησιμοποιηθῆ άστόχως ώς παραπομπές), γιά νά δειχθῆ ότι δι' αὐτῶν ό άγιος Κύριλλος λέγει ότι τήν πραγματική ένωση τών φύσεων άναιρει ή παραδοχή δύο ύποστάσεων και όχι ή παραδοχή δύο φύσεων.

α) «Εί γάρ άληθής ή ένωσις, οὐ δύο που πάντως εισίν, άλλ' εἷς τε και μόνος ό έξ άμφοῖν νοεῖται Χριστός»¹⁰⁰. Από τήν συνάφεια τοῦ κειμένου εἶναι πρόδηλον ότι τό «οὐ δύο που πάντως εισίν» άναφέρεται στις ύποστάσεις τοῦ Θεοῦ Λόγου και τοῦ φιλοῦ άνθρώπου πού δήθεν έγέννησε ή Παρθένος και όχι στις δύο φύσεις τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου. Η προσεκτική άνάγνωσις τοῦ δεκάτου άναθεματισμοῦ τοῦ άγίου Κυρίλλου, τής άνατροπῆς τοῦ Θεοδωρήτου και τής άπολογίας τοῦ άγίου Κυρίλλου τό άποδεικνύει περιτράνωσ. Γι' αὐτό ό άγιος Κύριλλος στην κατακλειδα τής άπολογίας του προβαίνει σέ σαφές άντινεστοριανικό συμπέρασμα: «πρόδηλον οὖν ότι πλάττονται μέν όμολογεῖν τήν ένωσιν τάς τών άπλουστέρων ύποτρέχοντες γνώμας, συνάφειαν δέ φρονοῦσι τήν έξωθέν τε και σχετικῆν»¹⁰¹. Γι' αὐτό άλλωστε τό άπόσπασμα εκ τής άνατροπῆς τοῦ Θεοδωρήτου, πού

ρήδην βοῶν, "Οτι τά έξ ὧν ή σύνθεσις επί τε τοῦ καθ' ήμᾶς άνθρώπου, τοῦ εκ φυχῆς και σώματος· επί τε τοῦ κατά Χριστόν μυστηρίου, τοῦ εκ θεότητος και άνθρωπότητος, τό εἶναι μέν δύο κατά τόν οὐσιώδη λόγον οὐκ άνήρηται· έπει, οὐδέ έτεροούσια έτι μένει. Τό δέ καθ' αὐτά έν μονάδι και μονάδι ιδιοσυστάτως εἶναι δύο, παντελῶς ό τής εὐσεβείας οὐ παραδέχεται λόγος· ἵνα μή τόν ένα άνθρωπον ήτοι ζῶον, εις άνθρώπους ή ζῶα δύο μερίζωμεν· και τόν ένα Χριστόν εις δύο Χριστούς, ή δύο Υἱούς. Εί γάρ μή τοῦτο πανταχοῦ και νοεῖν και φρονεῖν και διδάσκειν καλῶς έγνω ό μακάριος Κύριλλος, οὐκ άν τήν τών φύσεων διαφοράν μή άνηρῆσθαι διά τήν ένωσιν έφρασκεν· οὐκ άν άλλο και άλλο, και έτερον και έτερον, και τοῦτο κακεινο, και άμφω τόν ένα Χριστόν, και άσυγχύτους μεμενηκένα τάς φύσεις έδίδασκεν» (Επιστολή Πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 493- 496).

99. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ένθ' άνωτ., σελ. 157, ύποσημ. 2.

100. Άγ. Κυρίλλου Άλεξανδρείας, Άπολογητικός κατά Θεοδωρήτου υπέρ τών δώδεκα κεφαλαίων, PG 76, 445B.

101. ACO I, 1, 1, 136-142.

σχετίζεται με τό παρατεθέν από τον κ. Νικολόπουλο χωρίο, καταδικάστηκε από την Ε΄ Οικουμενική Σύνοδο ως νεστοριανίζον¹⁰².

β) «Ὡστε τά δύο, μηκέτι μέν εἶναι δύο, δι' ἀμφοῖν δέ τό ἕν ἀποτελεῖσθαι ζῶον»¹⁰³. Ὑπονοεῖ ὁ Σεβήρος καί παραδέχεται ἡ διατριβή ὅτι ἡ φράσις «τά δύο, μηκέτι μέν εἶναι δύο» σημαίνει ἄρνησι ὁμολογίας τῶν δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι, ἐπειδὴ δι' ἀμφοῖν τό ἕν ἀπετελέσθη ζῶον. Πρόκειται περί λανθασμένης κατανοήσεως τοῦ κυριλλείου χωρίου. Ἀπό τήν φιλολογική καί θεολογική ἀνάλυσι τοῦ κεφαλαίου δ' τῆς συγκεκριμένης ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, στό ὁποῖο περιλαμβάνεται τό ἀνωτέρω χωρίο, προκύπτει ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀντιτίθεται σέ νεστοριανίζουσα ἐρμηνεία τῆς ἐνώσεως, κατά τήν ὁποία τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων εἶναι δύο ὑποστάσεις («φιλονεικοῦσι πανταχοῦ δύο φύσεις ὑφεστῶσας ἀποφαίνειν»), καί ὄχι στήν ὁμολογία τῶν δύο φύσεων πού οὐσιωδῶς ὑπάρχουν ἡνωμένες ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει. Ὅπως στόν ἄνθρωπο «δύο μέν γάρ ἐπ' αὐτοῦ νοοῦμεν τάς φύσεις ... ἀλλ' ἐν ψιλαῖς διελόντες ἐννοίαις ... οὐκ ἀνά μέρος τίθεμεν τάς φύσεις», ἔτσι καί ἐπί τοῦ κατά Χριστόν μυστηρίου «κᾶν εἰ λέγοιεν ἀνθρωπότητος φύσιν καί θεότητος ἐπί τοῦ Ἐμμανουήλ ... εἷς ὕϊός νοεῖται σὺν αὐτῇ».

Ἡ προφανῆς ὁμολογία τῶν δύο φύσεων καί τῆς μιᾶς αὐτῶν ὑποστάσεως στό ἀπόσπασμα αὐτό τῆς πρὸς Σούκενσον β' ἐπιστολῆς δέν ἔμεινε ἀπαρατήρητη ἀπό τούς μεταγενεστέρους ἁγίους Πατέρας, οἱ ὁποῖοι τό χρησιμοποιοῦν γιά νά ἐλέγξουν κυριλλεῖως τήν ἐσφαλμένη σεβηριανή ἐκδοχή τῆς μιᾶς φύσεως ἐν Χριστῷ. Ἡ ἀναφορά τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ εἶναι ἀρκοῦντως πειστική¹⁰⁴.

γ) «Ἠγνόησαν πάλιν οἱ τά ὀρθά διαστρέφοντες, ὅτι κατά ἀλήθειαν ἐστι μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»¹⁰⁵. Καί στό χωρίο αὐτό ἡ σεβηριανή διάνοια βλέπει ἄρνησι τῆς ὁμολογίας δύο φύσεων ἐν Χριστῷ, ἀλλά ἀπολύτως ἐσφαλμένως. Διότι ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου φανερώνει σαφῶς τό ἀντινεστοριανικό νόημα τῆς ἀνωτέρω φράσεως ὅτι ἕνας εἶναι ὁ ὕϊός καί μετά τήν σάρκωσι, ὁ Θεός Λόγος. Ἀντιγρά-

102. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985, σελ. 399.

103. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή β' πρὸς Σούκενσον*, PG 77, 245B.

104. *Ἐπιστολή Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 481AB καί 493-496.

105. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή β' πρὸς Σούκενσον*, PG 77, 241A.

φουμε: «Εἰ γάρ εἷς ἐστὶν Υἱὸς ὁ φύσει καὶ ἀληθῶς ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγος, ὁ ἀπορρήτως γεννηθεὶς, εἶτα κατὰ πρόσληψιν σαρκός, οὐκ ἀψύχου ἀλλ' ἐψυχωμένης νοερῶς, προήλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός, οὐκ εἰς δύο μερισθῆσεται διὰ τοῦτο πρόσωπα καὶ υἱούς, ἀλλὰ μεμένηκεν εἷς, πλὴν οὐκ ἄσαρκος, οὐδ' ἕξω σώματος, ἀλλ' ἴδιον ἔχων αὐτὸ καθ' ἑνωσιν ἀδιάσπαστον». Παραλλήλως πρὸς τὴν διευκρίνισι αὐτῆ ὁ ἅγιος Κύριλλος δὲν παραλείπει νά τονίσῃ καὶ τὴν ὑπαρξί δύο φύσεων: «Εἰ καὶ εἷς λέγοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σεσαρκωμένος καὶ ἐνανθρωπήσας, οὐ πέφυρται διὰ τοῦτο, κατὰ τὸ ἐκείνοις [σ.σ. τοῖς νεστοριανίζουσι, τοῖς τὰ ὀρθὰ διαστρέφουσι καὶ μεμφομένοις τὴν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην] δοκοῦν, οὔτε μὴν εἰς τὴν τῆς σαρκός φύσιν μεταπεφοίτηκεν ἢ τοῦ Λόγου φύσεις, ἀλλ' οὐδέ ἢ τῆς σαρκός εἰς τὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν ιδιότητι τῇ κατὰ φύσιν ἐκατέρου μένοντός τε καὶ νοουμένου ... μίαν ἡμῖν ἔδειξεν Υἱοῦ φύσιν· πλὴν ὡς ἔφην σεσαρκωμένην».

4. Παρατηρεῖ ὁ κ. Νικολόπουλος ὅτι γιὰ τὸν Σεβήρο εἶναι πολὺ σημαντικό τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀπέρριψε τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ Νεστορίου ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι “διπλοῦς τῇ φύσει” καὶ ἀπέφυγε ἐπιμελῶς ὁ ἴδιος νά κάνη λόγο γιὰ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσι.

Εἶναι ἀπόλυτα ὀρθό ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀπέρριψε τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ Νεστορίου ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι διπλοῦς τῇ φύσει, διότι ὁ Νεστόριος ἐννοοῦσε τὸν Χριστὸ διπλοῦν κατὰ τὴν ὑπόστασιν (ἄλλος καὶ ἄλλος υἱός), ὅπως φαίνεται ἀπὸ χωρία τοῦ Νεστορίου πού ὁ ἅγιος Κύριλλος παραθέτει στὴν *Κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν πεντάβιβλον ἀντίρρησιν*¹⁰⁶. Δέν ἀπέφυγε ὅμως γιὰ τὸν λόγο αὐτόν ὁ ἅγιος Κύριλλος νά κάνη λόγο γιὰ δύο ἠνωμένες φύσεις (θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα) οὐσιωδῶς ὑπαρκτές μετὰ τὴν ἔνωσι. Τά κυρίλλεια κείμενα βρίθουν ἀπὸ ἀναφορές στὶς δύο φύσεις (ἤτοι ἐνουπόστατες οὐσίες) τοῦ Χριστοῦ. Ἦδη ἀναφέραμε μερικὲς στὴν προηγουμένη παράγραφο. Ἐάν οἱ Ὀρθόδοξοι θεολόγοι μετὰ τὴν Σύνοδο τῆς Χαλ-

106. Ἦλεγε ὁ Νεστόριος: «Υἱὸν γάρ ἐγέννησε Θεοῦ καὶ ἢ Χριστοτόκος παρθένος, ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διπλοῦς ἐστὶ τὰς φύσεις, οὐκ ἐγέννησε μὲν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἥτις ἐστὶν υἱὸς διὰ τὸν συνημμένον υἱόν» (ACO I, 1, 6, 6).

κηδόνος κατέστρωσαν ἀνθολόγια κυριλλείων χωρίων περί τῶν δύο φύσεων, τό ἔπραξαν ἐπειδή ἔπρεπε νά ἀποδειχθῇ ἐσφαλμένη ἡ ἐντύπωσις πού διέσπειραν οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι, ὅτι τάχα ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ὠμίλησε περί δύο φύσεων.

Θά ὑπάρξῃ ἴσως ἡ ἔνστασις ὅτι ὁ Σεβήρος ἐννοεῖ ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀπέφυγε νά ὀμιλήσῃ περί δύο φύσεων ὑπό τήν σεβηριανή προϋπόθεσι τῆς ταυτίσεως φύσεως καί ὑποστάσεως. Ἀλλά γι' αὐτό ἀκριβῶς ἐπεσημάναμε τό σημεῖο αὐτό, γιά νά δειχθῇ ὅτι ὁ Σεβήρος λόγω τῆς ἐσφαλμένης προϋποθέσεώς του παρερμῆνευσε τόν ἅγιο Κύριλλο ἀποδίδοντας καί σ' αὐτόν τίς δικές του αὐθαίρετες προϋποθέσεις.

5. Χωρίς νά διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς μας ὅτι ὁ Σεβήρος ἀντιδιαστέλλει τήν κατ' αὐτόν ἔνωσι τῶν φύσεων ἀπό τήν «ψευδῶς καί καταχρηστικῶς ὀνομαζόμενη “ἔνωση” τοῦ Νεστορίου», ὅτι τά ἐνωθέντα μένου ἀμείωτα καί ἀναλλοίωτα ἐν τῇ κατ' αὐτόν συνθέσει τῶν φύσεων καί ὅτι ἀρνεῖται κάθε συνουσιαστική ἐρμηνεία τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων, διερωτώμεθα ἂν, κατόπιν τῶν ἐπισημάνσεων πού προστάξαμε, ἀληθεύῃ ὅτι ἡ κατά Σεβήρον θεώρησις τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων «καταδεικνύει τήν ἀπόλυτη πιστότητα τοῦ Σεβήρου στήν κυρίλεια χριστολογική παράδοση» καί «ἀντικατοπτρίζεται μέ τρόπο ρητό καί μὴ ἐπιδεχόμενο παρερμηνεία μέσα στό κείμενο τῶν δεκατεσσάρων ἀναθεματισμῶν πού ἐξέδωσε ἡ 5^η οἰκουμενική σύνοδος, χρησιμοποιοῦντας τίς φράσεις “καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις” καί “κατά σύνθεσιν ἔνωσις” μέ τήν ἴδια ἀκριβῶς σημασία πού χρησιμοποιοῦνται στά συγγράμματα τοῦ Σεβήρου»¹⁰⁷.

Σαφῶς δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τήν ἄποψι τοῦ κ. Νικολόπουλου, διότι δέν εἶναι κυρίλλειος χριστολογική παράδοσις νά ἐννοῆται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ ὡς ὑπόστασις, νά μὴ ἀριθμοῦνται οἱ φύσεις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος κατά τόν λόγον τῆς φυσικῆς τους διαφορᾶς καί νά ἀποφεύγεται ἡ ὁμολογία τῶν δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι. Ἐφ' ὅσον αὐτά τά μὴ κυρίλεια στοιχεῖα ἐνυπάρχουν στήν σεβηριανή θεώρησι τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων, αὐτή δέν μπορεῖ νά ἀντικατοπτρίζεται στόν Ὅρο τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔστω καί ἂν εἶναι ἀντισυνουσιαστικῆς προοπτικῆς καί ἂν ἀναγνωρίζονται ἀμείωτα καί ἀναλλοίωτα τά ἐ-

107. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 168.

νωθέντα. Ἡ ἅγια Ἐ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ἐβεβαίωσε τήν ὑπαρξί δύο οὐσιωδῶς ὑπαρχουσῶν φύσεων ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου, διατυπωμένη μέ κυρίλλειο ὀρολογία, γιά νά δείξῃ ἀφ' ἑνός ὅτι ἡ κυρίλλειος ὀρολογία ἔγινε πλήρως ἀποδεκτή ἀπό τούς Πατέρας τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί νά καταδικάσῃ ἀφ' ἑτέρου τίς νεστοριανίζουσες παρερμηνεῖες τῆς ὀρολογίας τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί τίς μονοφυσιτίζουσες παρερμηνεῖες τῆς κυρίλλειου ὀρολογίας· ἀναδεικνύοντας ἔτσι ἐνιαῖο τό χριστολογικό φρόνημα τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ὅσον ἀφορᾷ τά δύο τελευταῖα στοιχεῖα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τήν ἀπόρριψι δῆθεν τῆς συνουσιαστικῆς θεωρήσεως τῆς ἐνώσεως καί τήν διατήρησι ἀμειώτων καί ἀναλλοιώτων τῶν ἐνωθέντων, θά δειχθῇ στόν οἰκεῖο τόπο ὅτι τό βαθύτερο περιεχόμενό τους εἶναι μονοφυσιτικό καί γι' αὐτό ἀποτελοῦν φιλῶ μόνον ὀνόματι στοιχεῖα ὀρθοδόξου Χριστολογίας¹⁰⁸.

β) Ἡ σεβηριανή ἔννοια τῶν ἐκφράσεων «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» καί «Μία σύνθετος φύσις».

Στήν προοπτική νά βεβαιώσῃ τήν ὀρθοδοξία τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ὁ κ. Νικολόπουλος παρουσιάζει τήν σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»¹⁰⁹. Μέ μία ἀξιοπρόσεκτα ἀσαφῆ φρασεολογία¹¹⁰ ταυτίζει ἐσφαλμένως τήν κυρίλλειο ἔννοια τῆς ἐκφράσεως μέ τήν σεβηριανή.

108. Σημειώνουμε ἐδῶ μόνον ὅτι δέν ἀρκεῖ νά λέγωνται ἀμειώτα καί ἀναλλοίωτα τά ἐνωθέντα, ἀλλά καί νά διατυπώνεται τό φρόνημα αὐτό μέ τρόπον πού νά ἀποκλείῃ τήν καθ' ὁμωυμίαν ὀρολογία των ὡς ἀμειώτων καί ἀναλλοιώτων. Καί ὁ Νεστόριος, ἄλλωστε, χρησιμοποιοῦσε τό ἀδιαιρέτως καθ' ὁμωυμίαν. Βλ. ἄγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή β' πρὸς Σούκενσον, ACO, I, 1, 6, 162· καί ἄγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481.

109. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 170-189.

110. Δέν μπορούμε ἐν προκειμένῳ νά παραδράμωμε καί νά μῆ ἐπισημάνωμε τίς παράδοξες καί ἀντιφατικές διατυπώσεις τοῦ κ. Νικολόπουλου: «Κατά συνέπεια ὁ Κύριλλος ἐνοοῦσε ὅτι ἡ φύσις τῆς θεότητος ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου σαρκώθηκε» (Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 175), «Ἐπομένως, ὁ Σεβήρος θεωρεῖ ὅτι ἡ θεότητα εἶναι ἡ μοναδική φύση (=προσωπική ὄντοτητα) τοῦ Χριστοῦ» (ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 183). Προφανῶς φανερώνουν σύγχυσι φύσεως καί ὑποστάσεως. Ἐάν ἐπιτρέπεται νά λέγεται ὅτι ὁ Λόγος ὡς ἐνούσιος ὑπόστασις σαρκώθηκε, δέν ἐπιτρέπε-

Ὅρθῶς, κατ' ἀρχήν, ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος μέ τήν ἔκφρασι φύσις τοῦ Λόγου ἐννοοῦσε στήν περίπτωσι τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς τήν ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου (ἐνούσιο ὑπόστασι), ἡ ὁποία καί μετά τήν σάρκωσι παραμένει μία· καί ὅτι μέ τήν μετοχή σεσαρκωμένη ἐννοοῦσε τήν ἀνθρώπινη οὐσία καί τέλεια ἀνθρωπότητα (ἐνυπόστατη φύσι)¹¹¹. Ὁ Σεβήρος, συνεχίζει, κατανοεῖ τήν μέν μία φύσι τοῦ Λόγου ὡς τήν ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου, τήν δέ μετοχή σεσαρκωμένη ὡς τό «μυστήριον τῆς θείας ἐνσαρκώσεως καί Οἰκονομίας»¹¹². ἡ κυρίλλειος ἔκφρασις, κατ' αὐτόν, «δηλώνει τήν ἐνιαία καί ἀδιαίρετη φύση καί ὑπόστασι τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος στό πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου»¹¹³. ἡ μία φύσις δέν ἔχει τήν ἔννοια τῆς κρᾶσεως τῶν δύο οὐσιῶν σέ μία, ἀλλά τῆς συνθέσεως¹¹⁴ καί τέλος συνώνυμος τῆς κυριλλείου ἐκφράσεως εἶναι ἡ ἐπίσης σεβηριανή ἔκφρασις μία σύνθετος φύσις.

Συγκρίνοντας θεολογικῶς τήν κυρίλλειο καί τήν σεβηριανή ἐρμηνεία τῆς ἐκφράσεως μπορούμε νά συμπεράνωμε ὅτι ὁ Σεβήρος συμφωνεῖ μέν μέ τόν ἅγιο Κύριλλο στό ὅτι ἡ ἔκφρασις δηλώνει τήν μία σύνθετη ὑπόστασι ἐν Χριστῷ, διαφοροποιεῖται ὅμως στό ὅτι ἀντιλαμβάνεται τήν θεότητα καί τήν ἀνθρωπότητα ὡς θείες καί ἀνθρώπινες ποιότητες (ιδιότητες) τῆς μιᾶς κατ' αὐτόν σεσαρκωμένης φύσεως

ται νά λέγεται ὅτι ἡ θεότης τοῦ Λόγου (ἡ ἐνυπόστατος φύσις) σαρκώθηκε. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρεται μέ ἐξαιρετική σαφήνεια στήν διάκρισι τῆς ἐνουσίου ὑποστάσεως τοῦ Λόγου ἀπό τήν ἐνυπόστατο στόν Λόγο θεότητα: «Ὅτι μέν οὖν ἡ φύσις τοῦ Λόγου ἐσαρκώθη, ἦτοι ἠνώθη σαρκί, εἴρηται: ... Καί ὅτι μέν ὁ Θεός ἀνθρωπος γέγονε καί ὁ ἀνθρωπος θεός, εἴρηται. Θεός γάρ ὁ Λόγος, γέγονεν ἀμεταβλήτως ἀνθρωπος. Ὅτι δέ ἡ θεότης ἀνθρωπος γέγονεν ἢ ἐσαρκώθη ἢ ἐνηθρώπησεν, οὐδαμῶς ἀκηκόαμεν. Ὅτι δέ ἡ θεότης ἠνώθη τῇ ἀνθρωπότητι ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων μεμαθήκαμεν» (Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 55).

111. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 175 καί 177. Σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι, ὅταν ἀποβλέπουμε στήν ἀντινεστοριανική σημασία τῆς ἐν λόγῳ ἐκφράσεως, ἡ φύσις τοῦ Λόγου ἔχει τήν ἔννοια τῆς ὑποστάσεως τοῦ Λόγου· ὅταν πάλι ἀποβλέπουμε στήν δυοφυσικὴ τῆς σημασίας, ἡ φύσις τοῦ Λόγου ἔχει τήν ἔννοια τῆς ἐνθεωρουμένης στόν Λόγο θεότητος. Ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός παρατηρεῖ: «Ἐνταῦθα μέν οὖν τήν φύσιν τοῦ Λόγου ἐπὶ τῆς φύσεως ἔταξεν ... Ἐν δέ τῇ πρὸς τάς Θεοδωρήτου μέμφεις τοῦ δευτέρου ἀναθεματισμοῦ οὕτω φησὶν ὁ μακάριος Κύριλλος: "Ἡ φύσις τοῦ Λόγου, ἦγουν ἡ ὑπόστασις, ὅ ἐστιν αὐτός ὁ Λόγος"» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 55).

112. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 179.

113. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 182.

114. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 184-185.

καί ὑποστάσεως τοῦ Λόγου, καί ὄχι ὡς δύο ἐνυπόστατες φύσεις οὐσιωδῶς ὑπαρκτές ἐν τῇ ἐνώσει τους στήν ὑπόστασι τοῦ Λόγου.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος κατενόησε καί ἐχρησιμοποίησε τήν ἐν λόγῳ ἔκφρασι μέ ἀντινεστοριανική προοπτική, νά ἀποκλείσῃ δηλαδή τήν θεώρησι ἐν Χριστῷ δύο ὑποστάσεων, τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἐνός φιλοῦ ἀνθρώπου συναπτομένων κατά συνάφειαν σχετικῆν¹¹⁵, δέν ἀρνήθηκε ὁμως δι' αὐτῆς τήν διατήρησι τῶν φύσεων (ἐνυποστάτων οὐσιῶν) στήν μία ὑπόστασι τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου¹¹⁶. Ἔτσι ἐρμήνευε τήν ἔκφρασι αὐτή καί πρό τῶν Διαλλαγῶν καί μετὰ ἀπό αὐτές¹¹⁷. Ἡ ὑποστατική ἔνωσις εἶναι κατά σύνθεσιν ἔνωσις, ἡ ὁποία διατηρεῖ τίς

115. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Κατά τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν πεντάβιβλος ἀντίρρησις*, ACO I, 1, 6, 33: «καί ἐνοικίζει μέν [ὁ Νεστόριος] μεθεκτῶς ὡς ἀνθρώπῳ κοινῷ τόν ἐκ Θεοῦ Λόγον, μερίζει δέ τάς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φωνάς, ὡς ποτέ μέν τάσδε τινάς μόνῳ τε καί ἰδικῶς ἀνατιθέναι τῷ Λόγῳ, ποτέ δέ ἰδίᾳ τῷ ἐκ γυναικός. καίτοι πῶς οὐχ ἅπασιν εἶη ἂν οὐκ ἀναμφιβόλως ἔχον ὅτι Θεός ὢν φύσει γέγονεν ἀνθρώπος ὁ μονογενής, οὐ κατά συνάφειαν ἀπλῶς, ὡς γοῦν ἐκεῖνός φησι, τήν θύραθεν ἐπινοουμένην ἦτοι σχετικῆν, ἀλλά καθ' ἔνωσιν ἀληθῆ, ἀπορρήτως τε καί ὑπέρ νοῦν, οὕτω τε εἶς νοεῖται καί μόνος ἅπας τε αὐτῷ πρέπει λόγος καί ὡς ἐξ ἐνός προσώπου τά πάντα λελέξεται; μία γάρ ἤδη νοεῖται φύσις μετὰ τήν ἔνωσιν ἢ αὐτοῦ τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη, καθάπερ ἀμέλει καί ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν νοεῖτ' ἂν εἰκότως, ἀνθρώπος γάρ εἶς ἀληθῶς συγκείμενος ἐξ ἀνομοίων πραγμάτων, ψυχῆς δὴ λέγω καί σώματος».

116. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή α' πρὸς Σούκενσον*, ACO I, 1, 6, 153-154: «ἐννοοῦντες τοῖνον, ὡς ἔφην, τῆς ἐνανθρωπήσεως τόν τρόπον ὁρῶμεν ὅτι δύο φύσεις συνῆλθον ἀλλήλαις καθ' ἔνωσιν ἀδιάσπαστον ἀσυγχύτως καί ἀτρέπτως ἢ γάρ σάρξ σάρξ ἐστίν καί οὐ θεότης, εἰ καί γέγονεν Θεοῦ σάρξ, ὁμοίως δέ καί ὁ Λόγος Θεός ἐστίν καί οὐ σάρξ, εἰ καί ἰδίαν ἐποίησατο τήν σάρκα οικονομικῶς, ὅταν οὖν ἐννοῶμεν τοῦτο, οὐδέν ἀδικοῦμεν τήν εἰς ἐνότητα συνδρομήν ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι λέγοντες μετὰ μέντοι τήν ἔνωσιν οὐ διαιροῦμεν τάς φύσεις ἀπ' ἀλλήλων οὐδέ εἰς δύο τέμνομεν υἱούς τόν ἕνα καί ἀμέριστον, ἀλλ' ἕνα φαμέν υἱόν καί ὡς οἱ πατέρες εἰρήκασιν, μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην».

117. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή γ' πρὸς Νεστόριον*, ACO I, 1, 1, 38· *Ἐπιστολή πρὸς Εὐλόγιον*, ACO I, 1, 4, 35· *Κατά τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν πεντάβιβλος ἀντίρρησις*, ACO I, 1, 6, 46· *Κατά Θεοδώρητου ἀπολογία ὑπέρ τοῦ δ' ἀναθεματισμοῦ*, ACO I, 1, 7, 42-44· *Ἐπιστολή β' πρὸς Σούκενσον*, ACO I, 1, 6, 158-160.

φύσεις οὐσιωδῶς ὑπαρκτές καί ἀριθμήσιμες¹¹⁸ καί ἐνεργητικές¹¹⁹ ἐν τῇ ἐνώσει· καί ἀποκλείει ταυτοχρόνως τήν διαίρεσί τους, ὅχι ἐπειδή ἡ ἔνωσις συνεπάγεται μία σύνθετη φύσι, ἀλλά ἐπειδή ἡ ἔνωσις τῶν δύο φύσεων συντελεῖται στήν μία καί μοναδική ὑπόστασι τοῦ Λόγου, ὥστε ὁ κατά τήν ὑπόστασιν ἀπλοῦς (ἄσαρκος) Λόγος καθίσταται σύνθετος (σεσαρκωμένος), παραμένων καί μετά σάρκωσιν μία καί ἡ αὐτή ὑπόστασις τοῦ Λόγου σύνθετος ἐκ τῶν δύο φύσεων¹²⁰.

Ἀντιθέτως, ἡ σύνθεσις κατά Σεβήρον ἀπετέλεσε μία σύνθετη φύσι, μία σύνθετη ὑπόστασι καί μία σύνθετη ἐνέργεια. Ἀντιγράφουμε ἐνδεικτικῶς ἀπό τήν ἐπιστολή του *Πρός Ἰωάννην τόν Ἠγούμενον*: «Καί τόν ἀνδρωθέντα Θεόν ... μίαν ὁμολογοῦμεν φύσιν τε καί ὑπόστασιν θεανδρικήν ... ἕως ἄν οὖν εἷς ἐστίν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἑνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνέργειαν σύνθετον ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ, τό δὴ λεγόμενον, ἀναβάντες κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καί πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ μετά τήν ἔνωσιν δυάδα φύσεων καί ἐνεργειῶν δογματίζοντας ... Ἀκόλουθον οὖν ἐστι συνθέτου νοουμένης ἡμῖν καί μιᾶς τῆς θεανδρικής ἐνεργείας, τοιαύτην εἶναι τε καί λέγεσθαι καί τήν τοῦ ταύτην προφέροντος φύσιν τε καί ὑπόστασιν, ὡς ἄν μηδέν ἔχοι κατά τήν ἐνέργειαν πρὸς τήν ἑαυτοῦ φύσιν ἀπεικός»¹²¹.

Ἀπό τόν τρόπο, κατά τόν ὁποῖο ὁ Σεβήρος ἀντιλαμβάνεται τήν σύνθεσι τῶν φύσεων, προκύπτει ὅτι δι' αὐτῆς διαφοροποιεῖται ἀπό

118. «Νοεῖται γάρ πάντως ὡς ἕτερον ἐν ἐτέρῳ τό κατοικοῦν, τοῦτέστιν ἡ θεία φύσις ἐν ἀνθρωπότητι καί οὐ παθοῦσα φυρμόν ἢ ἀνάχυσιν τινα καί μετὰστασιν τήν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν» (Ἐκ τῶν *Σχολίων* τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, παρά Ἰωάννη Καισαρείας, ACO I, 5, 1, 228).

119. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Προσφωνητικός πρὸς τόν εὐσεβέστατον βασιλέα Θεοδόσιον περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως*, ACO I, 1, 1, 72: «φαμέν οὖν ὅτι τεθνεώσης αὐτοῦ τῆς σαρκός αὐτός τοῦτο λέγεται παθεῖν ... ἀνθρώπινον μὲν τό τεθνάναι πάθος, ἐνέργημα δέ θεϊκόν τό ἀναβιῶναι δεικνύς».

120. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Προσφωνητικός ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσις*, ACO I, 1, 5, 30: «ψυχὴ γάρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσιν ἐτέραν ἔχουσα παρά τήν σάρκα τῇ πρὸς αὐτήν συνθέσει καθ' ἔνωσιν τό ἐν τε καί λογικόν ἀποτετέλεκε ζῶον, τοῦτέστι τόν ἀνθρώπον. οὕτω τοιγαροῦν καί ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ...». Βλ. καί *Ἐπιστολὴ β' πρὸς Σούκηνσον*, ACO I, 1, 6, 154: «δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμέν τὰς ἐνωθείσας, ἕνα δέ Χριστόν καί Υἱόν καί Κύριον, τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἐνανθρωπήσαντα καί σεσαρκωμένον».

121. *Doctrina Patrum*, 309-310.

τὴν κυρίλλειο ἔννοια τῆς συνθέσεως τῶν φύσεων εἰς μίαν ὑπόστασιν. Αὐτό φαίνεται ἀπό τὰ ἀκόλουθα:

Πρῶτον εἶναι προφανές ὅτι ἡ σύνθεσις κατὰ Σεβήρον δέν ἀφορᾷ μόνο στήν ἔνωσι τῶν φύσεων ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀλλά καί στήν κατ' αὐτόν μία φύσι, ἡ ὁποία ἔχει μία σύνθετη ἐνέργεια. Ἡ παραδοχὴ αὐτὴ ἐλέγχεται ἀπολύτως ἐσφαλμένη καί ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν ἀδικοῦν τόν Σεβήρο, ὅταν τοῦ καταλογίζουσι ὅτι πρεσβεύει μία σύνθετη φύσι μέ τὴν ἔννοια τῆς οὐσίας, καί μάλιστα ὅτι δι' αὐτῆς ἀπεργάζεται σύγχυσι καί ἀφανισμό τῶν φύσεων.

Ὁ Σεβήρος, ὡς γνωστόν, ἐπισημαίνει στόν Γραμματικό Σέργιο ὅτι εἶναι λάθος νά θεωρῆ ἐν Χριστῷ μία οὐσία καί μία ποιότητα, διότι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀποκαλεῖ τόν Χριστό σύνθετο¹²², ἐννοώντας (ὁ Σεβήρος) ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀναγνωρίζει σ' Αὐτόν σύνθεσι οὐσιῶν καί ποιότητων. Τί εἶδους ὅμως εἶναι ἡ σύνθεσις αὐτῆ στήν σκέψι τοῦ Σεβήρου; Πῶς κατανοεῖ τὴν σύνθεσι τῶν οὐσιῶν καί τῶν ποιότητων;

Ἐφ' ὅσον οἱ ποιότητες εἶναι ποιότητες φύσεως, δηλαδή “μεμορφωμένης” καί “εἰδοποιηθείσης” διὰ τῆς προσλήψεως αὐτῶν τούτων τῶν ποιότητων οὐσίας, ὤφειλε καί ὁ ἴδιος ὁ Σεβήρος νά ἐννοῇ σύνθεσι φύσεων. Φύσις ἄλλωστε εἶναι ἡ τοιῶσδε ὑπάρχουσα οὐσία καί τό “τοιῶσδε” καθορίζεται ἀπό τίς ποιότητες τῆς οὐσίας¹²³. Ἐάν δηλαδή ὑπάρχη συνέπεια στίς δηλώσεις τοῦ Σεβήρου πρός τόν Γραμματικό Σέργιο καί δέν ἀπετελέσθη διὰ τῆς σαρκώσεως μία οὐσία ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος καί μία ποιότης ἐκ θείων καί ἐξ ἀνθρωπίνων ποιότητων, ὤφειλε καί ὁ ἴδιος ὁ Σεβήρος νά ὁμολογήσῃ ἐν Χριστῷ τὴν παρουσία δύο φύσεων ἐν συνθέσει. Ἀλλά ἡ ἀνυποχώρητη ἄρνησις τοῦ Σεβήρου νά ὁμολογήσῃ τὴν ἐν συνθέσει παρουσία ἐν Χριστῷ μιᾶς τοιῶσδε καί μιᾶς ἄλλοίως ὑπαρχούσης οὐσίας (λέγε δύο φύσεων), σημαίνει ὅτι ἐκλαμβάνει τὴν παρουσία δύο οὐσιῶν ἐν Χριστῷ ὡς παρουσία ποιότητων ἄνευ ὑποκειμένων οὐσιῶν. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τό ἐπισημαίνει ἐκφραστικώτατα: «οὐσίας γάρ ἄλλ' οὐχ ἑαυτῆς ἢ τε ποιότης λέγεται καί ιδιότης καί διαφορὰ καί ὁ μὴ τοῦτο λέγων, ἠλόγησε, τοῦ κατὰ φύσιν λόγου παρά λόγον ἐκστάς. Οὐπερ μόνος καί παρά πάντας Σεβήρος ὁ παράφρων σοφιστής, ὡς τὰ μηδα-

122. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 187.

123. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 31 καί 41.

μῆ μηδαμῶς περινοῶν ἑαυτῶ καί πλαττόμενος, καί ποιότητων ἀνουσίων ἐπί Χριστοῦ λέγων διαφοράν, ἴν' ἀνύπαρκτον αὐτόν ἀποφήνη, τῇ τῶν ἐξ ὧν καί ἐν αἷς συνέστηκε φύσεων ἀποσκευῆ, καί αὐτῶν γε πάλιν συναποσκευῆ τῶν ποιότητων»¹²⁴.

Δεύτερον· ἡ παραδοχὴ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι μία σύνθετος φύσις καί ὑπόστασις εἶναι λογικῶς ἀνακόλουθη καί ἐκφέρεται μέ πανουργία. Ὁ λόγος εἶναι ὁ ἐξῆς: Τό ἀποτελεσθέν ἐν Χριστῶ ἐν θεωρεῖται καί ὀνομάζεται ἀπό τόν Σεβήρο ταυτοχρόνως σύνθετος φύσις καί σύνθετος ὑπόστασις. Ὅπως ὁμως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, εἶναι ὄντολογικῶς ἀδύνατον δύο φύσεις νά ἐνωθοῦν σέ μία σύνθετη φύσι, διότι αὐτή δέν μπορεῖ νά ἔχη ταυτοχρόνως τίς ἐντελῶς ἀντίθετες οὐσιώδεις καί συστατικές τῆς φύσεως ιδιότητες (ἐν Χριστῶ π.χ. τό κτιστόν καί τό ἄκτιστον, τό θνητόν καί τό ἀθάνατον, τό περιγραπτόν καί τό ἀπερίγραπτον)· ἐπίσης δέν μπορεῖ ἡ σύνθετος αὐτή φύσις νά εἶναι ὁμοούσιος πρός κάποια ἀπό τίς δύο φύσεις πού διά τῆς συνθέσεως τήν ἀπετέλεσαν¹²⁵. Συγκεκριμένως ἐπί τῆς Χριστολογίας, ἐάν ἡ *Μία σαρκαωμένη φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου*, νοουμένη ὡς σύνθετος φύσις, σημαίνει ὅτι διά τῆς ἐνώσεως τῆς ἀπλῆς θεότητος τοῦ Λόγου μέ τήν σάρκα προῆλθε μία σύνθετος φύσις, ὁ Χριστός δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα, ἐπειδὴ ὁ Πατήρ εἶναι φύσεως ἀπλῆς. Ἐάν, ἀντιθέτως, ἡ *Μία σαρκαωμένη φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου*, νοουμένη ὡς σύνθετος ὑπόστασις, σημαίνει ὅτι ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου διά τῆς σαρκώσεώς της (διά τῆς προσλήψεως δηλονότι νοερῶς ἐψυχωμένης σαρκός καθ' ὑπόστασιν) ἔγινε σύνθετη, ὁ Χριστός ὁμολογεῖται ὀρθοδόξως Θεός καί ἄνθρωπος, κτιστός καί ἄκτιστος, περιγραπτός καί ἀπερίγραπτος, ὁμοούσιος τῶ Πατρί καί

124. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 252A.

125. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 47: «Ἡ γάρ σύνθετος φύσις οὐδ' ὀποτέρα τῶν, ἐξ ὧν συνετέθη, φύσεων ὁμοούσιος ὑπάρχειν δύναται, ἐξ ἐτέρων ἀποτελεσεθεῖσα ἕτερον οἶον τό σῶμα τό ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συνθεθειμένον οὔτε τῶ πυρί λέγεται ὁμοούσιον, οὔτε πῦρ ὀνομάζεται, οὔτε ἀήρ λέγεται, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆ, οὔδέ τι τούτων ἐστίν ὁμοούσιον. Εἰ τοίνυν κατά τούς αἰρετικούς μᾶς συνθέτου φύσεως ὁ Χριστός μετὰ τήν ἔνωσιν ἐχρημάτισεν, ἐξ ἀπλῆς φύσεως ἐτράπη εἰς σύνθετον καί οὔτε τῶ Πατρί ἀπλῆς φύσεως ὄντι ἐστίν ὁμοούσιος, οὔτε τῇ μητρὶ ... Πῶς δέ καί μία φύσις τῶν ἐναντίων οὐσιωδῶν διαφορῶν δεκτικὴ γενήσεται; Πῶς γάρ δυνατόν τήν αὐτὴν φύσιν κατά ταῦτον κτιστὴν εἶναι καί ἄκτιστον, θνητὴν καί ἀθάνατον, περιγραπτὴν καί ἀπερίγραπτον;». Βλ. καί τοῦ αὐτοῦ, *Διαλεκτικά*, 67.

ομοούσιος ἡμῖν. Στήν δεύτερη αὐτή περίπτωσι διατηροῦνται ἀκέραιες οἱ συστατικές διαφορές τῶν φύσεων καί ἐπομένως οἱ ἴδιες οἱ φύσεις¹²⁶.

Γίνεται λοιπόν σαφές ὅτι ὁ σεβηριανός ἰσχυρισμός, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι μία σύνθετος φύσις καί ὑπόστασις, εἶναι λογικά ἀνακόλουθος. Διότι, ἢ θά πρέπει ὁ Χριστός νά θεωρῆται καί νά λέγεται μόνο σύνθετος φύσις μέ ὅ,τι αὐτό συνεπάγεται, δηλαδή τόν μονοφυσιτισμό καί τήν σύγχυσι τῶν φύσεων, ἢ θά πρέπει νά θεωρῆται καί νά λέγεται μόνο σύνθετος ὑπόστασις μέ ὅ,τι αὐτό λογικῶς καί ὄντολογικῶς συνεπάγεται, δηλαδή δύο ἐνυπόστατες φύσεις οὐσιωδῶς ὑπαρκτές ἐν τῇ συνθέτῳ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἀριθμήσιμες κατὰ τόν λόγο τῆς φυσικῆς τους διαφορᾶς. Τό νά ἰσχυρίζεται κανεῖς ὅτι συμβαίνουν καί τά δύο εἶναι λογικῶς ἀπαράδεκτο, ἐφ' ὅσον οἱ ὅροι σύνθετος φύσις καί σύνθετος ὑπόστασις δέν σημαίνουν τό ἴδιο πράγμα (δέν ἔχουν τήν ἴδια περιγραφή).

Στήν περίπτωσι πάλι πού κάποιοι ὑπερασπίζονται τήν ὀρθότητα τοῦ σεβηριανοῦ ἰσχυρισμοῦ, ἐπειδή τάχα ἐπί τῆς Οἰκονομίας ταυτίζονται ἡ φύσις καί ἡ ὑπόστασις καί ἡ σύνθετος φύσις κατανοεῖται ὡς σύνθετος ὑπόστασις, θά δεχθῆ εὐλόγως τήν κριτική, τήν ὁποία ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀπευθύνει στόν Σεβήρο: «Ὅτι Σευήρος κακούργως ταυτόν εἶναι λέγει τῇ φύσει τήν ὑπόστασιν, ἵνα τήν σύγχυσιν διά τῆς μιᾶς κυρώσῃ φύσεως, καί φύγη τόν ἔλεγχον, ὑπόστασιν λέγων νενοηκέναι τήν φύσιν· ... ἵνα, εἰ μέν ἀλόους τοῖς ἐλέγχουσι φωραθῆ, σαφῶς διά τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τήν τε Μάνεντος φαντασίαν, καί τήν Ἀπολιναρίου σύγχυσιν, καί τήν Εὐτυχοῦς μετά τήν ἔνωσιν εἰς μίαν οὐσίαν τῶν ἐνωθέντων πρεσβεύων συναίρεσιν, χαμαιλέοντος δίκην τάς χροάς ὑπαλλάσσοντος, τήν οἰκείαν μεταβάλοι φωνήν, φάσκων, ὑπόστασιν νενοηκέναι τήν φύσιν»¹²⁷.

Ἡ πανουργία εἶναι ἔκδηλη. Ἡ σεβηριανή ἀρχή πού ταυτίζει τήν φύσι καί τήν ὑπόστασι δέν ἐφαρμόζεται ἀπό τόν Σεβήρο μέ συνέ-

126. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Διαλεκτικά*, 42: «Χρή γινώσκειν, ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἐκ δύο οὐσιῶν ἦγουν φύσεων μίαν φύσιν σύνθετον γενέσθαι· ἀδύνατον γάρ ἐν τῷ αὐτῷ ἅμα τάς ἀντιδιηρημένας συστατικῶς ὑπάρξει διαφορᾶς. Ὑπόστασιν δέ μίαν σύνθετον ἐκ διαφόρων φύσεων δυνατόν γενέσθαι, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ἐστι συντεθειμένος καί σώματος».

127. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 40.

πεια. Ἐάν ἡ κατά Σεβήρον σύνθετος φύσις δέν πρέπει νά σημαίνη σύγχυσι τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπειδή κατανοεῖται ὡς σύνθετος ὑπόστασις βάσει τῆς σεβηριανῆς ἀρχῆς τῆς ταυτίσεως φύσεως-ὑποστάσεως, ἡ συνέπεια στήν ἀρχή αὐτή ἐπιβάλλει νά θεωρηθῆ ἡ κατά Σεβήρον σύνθετος ὑπόστασις ὡς συντεθεῖσα ἐκ δύο ὑποστάσεων. Ἐάν ἰσχύσῃ ἡ ἀρχή τοῦ Σεβήρου μέ συνέπεια, ὁ ἰσχυρισμός του τόν ἐνοχοποιεῖ γιά νεστοριανισμό, κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή¹²⁸, ἡ καί ἐπισπᾶ τήν δικαία κριτική τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ἐνωθοῦν δύο ὑποστάσεις καθ' ὑπόστασιν¹²⁹. Γιά νά ἀποφύγῃ ὁ Σεβήρος τίς ἀναπόφευκτες αὐτές προεκτάσεις τοῦ συλλογισμοῦ του, χρησιμοποιεῖ τήν φιλοσοφική του ἀρχή κακούργως.

Ἡ ἀξιοπερίεργη στάσις τοῦ Σεβήρου νά ἐμφανίζεται ὅτι ἄλλοτε πρεσβεύει ἔνωσι ὑποστάσεων καί ἄλλοτε ἔνωσι ἀνουσιῶν ποιότητων, ὀφείλεται στήν προσπάθειά του νά ἀνταποκριθῆ στούς ἐκατέρωθεν ἐπικριτάς του, τούς Ὀρθοδόξους καί τούς εὐτυχιανιστάς ἀντιστοιχῶς. Ἐναντι τῶν πρώτων προβάλλει τόν κατ' ἐπίνοιαν δυοφυσιτισμό, ἔναντι τῶν δευτέρων τήν ἐκ δύο ποιότητων μία σύνθετη φύσι. Πρόκειται γιά φαινόμενο πού δέν διέφυγε ἀπό τήν ὀξυτάτη κριτική διάνοια τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.

Τρίτον· παραλόγως ὁ Σεβήρος δέν κατονομάζει δύο φύσεις ἐν συνθέσει. Κατά τόν ἰσχυρισμό του δέν ἀφανίζονται ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης μέ τήν κατά σύνθεσιν ἔνωσι τῶν φύσεων σέ μία σύνθετη

128. Ἐνθ' ἄνωτ., PG 91, 40C-41A: «Εἰ δέ πάλιν ἐξ ὑποστάσεων ἡγουν προσώπων λέγων γεγενῆσθαι τήν ἔνωσιν, τήν Ἐβιώνος, Παύλου τε τοῦ Σαμωσατέως καί Νεστορίου διαίρεσιν ἀποδειχθῆ φρονῶν, καί τήν ὡς ἐν προφήτῃ τοῦ Λόγου κατά χάριν ἐνέργειαν θεσπίζων, ἔτοιμον αἰθίς σχοίῃ τό ψεῦδος συνήγορον, ἀντί φύσεων εἰρηκέναι τάς ὑποστάσεις ἀποφαινόμενος. Εἰ δέ πάλιν ἐγκληθῆ δικαίως, ἐπί τῇ ψιλῇ διαφορᾷ, τήν τῶν ἐνωθέντων πραγμάτων δογματίζων ἀνυπαρξίαν, εὔροι πρὸς ἀπολογίαν καταφυγῆν τήν ὡς ἐν ποιότητι φυσικῇ διαφορᾷ ποιότητων λέγων φυσικῶν, ἀλλ' οὐ φύσεων, ἡγουν οὐσιῶν ἐπί Χριστοῦ διαφορᾷ μετὰ τήν ἔνωσιν».

129. Διαλεκτικά, 67: «...ἐκ δύο δέ φύσεων ἀποτελεσθῆναι μίαν φύσιν σύνθετον ἢ ἐκ δύο ὑποστάσεων μίαν ὑπόστασιν παντελῶς ἀδύνατον· διότι ἀδύνατον τάς ἐναντίας οὐσιώδεις διαφοράς ἐν μιᾷ φύσει συνυπάρξαι ἀλλήλαις· τούτων γάρ ἕργον ἐστίν ἀποδιστᾶν ἀλλήλων τάς φύσεις, ἐν αἷς ὑπάρξουσι. Καί πάλιν ἀδύνατον τά ἀπαξ καθ' ἑαυτά ὑποστάντα ἐτέραν ἀρχήν ὑποστάσεως σχεῖν ἢ γάρ ὑπόστασις ἢ καθ' ἑαυτοῦ ἐστιν ὑπαρξίς».

φύσι-υπόστασι. Γιατί όμως δέν τίς κατονομάζει ώς δύο φύσεις, έφ' όσον ώς φύσεις δέν κατονομάζουμε μόνο όσες υπάρχουν ύφίστανται ιδιουσυστάτως, αλλά και όσες υπάρχουν ώς ένυπόστατες φύσεις, όπως τήν ψυχή και τό σώμα στην υπόστασι ενός ανθρώπου¹³⁰;

Ό Σεβήρος όχι μόνον άρνείται νά κατονομάση φύσιν θεότητος και φύσιν άνθρωπότητος έν Χριστώ, αλλά μάλιστα άναθεματίζει όσους όμολογοϋν έν Χριστώ δύο φύσεις, έπειδή τάχα μέ αυτή τήν όμολογία εισάγουν τήν νεστοριανή διαίρεσι. Άλλά ό άγιος Κύριλλος δέν έδίστασε νά διευκρινίση ότι άναγνωρίζει και όμολογεί τίς δύο φύσεις, χωρίς νά άπαρνηται όσα ύπεστήριξε στην Έφεσο περί τής μιας έν Χριστώ ύποστάσεως¹³¹. Και ό άγιος Έφραίμιος Άντιοχείας, διάδοχος σχεδόν του Σεβήρου, συνεχίζει τήν κυρίλλεια παράδοσι, όπως μάς πληροφορεί ό Μέγας Φώτιος¹³².

130. Άγ. Κυρίλλου Άλεξανδρείας, Λόγος προσφωνητικός προς τόν βασιλέα Θεοδόσιον περί τής όρθής πίστεως, ACO I, 1, 1, 58-59: «πέπλεκται μέν γάρ έξ άνομοίων τήν φύσιν, ψυχής δή λέγω και σώματος, άλλ' οϋν είς νοείται τό συναμφοτερον άνθρωπος». Του αϋτου, Άπολογία εις τήν μέψιν Θεοδωρήτου εις τόν γ' άναθεματισμόν, ACO I, 1, 6, 120: «τό γε ήκον εις τό ειδέναι φημι ώς έτερον μέν τι κατά φύσιν έστιν ή ψυχή, έτερον δέ κατ' ιδίαν φύσιν ή σάρξ, οϋκοϋν κατά γε τόν ίσον λόγον ... έτερος μέν παρά τήν σάρκα κατά φύσιν έστιν ό εκ Θεού Λόγος, έτέρα δέ αϋ κατ' ιδίαν φύσιν παρ' αϋτόν ή σάρξ». Ό Μοναχός Εϋστάθιος τόν 6^{ον} αιώνα σημειώνει τά έξής εϋστοχα περί τής άρνήσεως του Σεβήρου νά κατονομάση φύσιν θεότητος και φύσιν άνθρωπότητος έν Χριστώ: «εί δέ προσληφθείσα ή ανθρωπίνη φύσις πάντα μέν τά άλλα έσωσεν όνόματα, τό λέγεσθαι ανθρωπότης, ψυχή, σώμα, σάρξ, τοϋτο δέ μόνον άπώλεσεν τό λέγεσθαι φύσις, φευ τής άτόπου άποκληρώσεως, τής επινενομημένης τοίς φιλοδοκήταις! Ημείς δέ τοϋτό φαμεν, όπως τά άλλα πάντα σώζεται και λέγεται τής προσλήψεως, μή άποβεβληκότα τά ιδικά όνόματα διά τήν ένωσιν, οϋτως και ή φύσις λέγεται μή συναλειφομένη και άφανιζομένη διά τήν σύνθεσιν. Μένει γάρ έκατέρα φύσις, οϋ μόνον όπερ έστί τή φύσει, αλλά και έχουσα όπερ έχει όνομα τή φύσει, όπως και σοί Σευήρω δοκει, όταν περί έκάστης ιδίως διαλέγη άμα γάρ τάς δύο φύσεις όνομάσαι, τά πολλά παραιτη, ίνα μή λυπήσης τούς Δοκήτας έν πάσιν» (Πρός Τιμόθεον σχολαστικόν, περί δύο φύσεων κατά Σευήρου, PG 86, 916CD).

131. Έπιστολή προς Εϋλόγιον πρεσβύτερον, PG 77, 224D-225A: «Έπιλαμβάνονται τινες τής εκθέσεως [σ.σ. των Διαλλαγών], ής πεποίηνται οι ανατολικοί, και φασιν: Διατί δύο φύσεις όνομαζόντων αϋτων ήνέσχετο, ή και επήνεσεν ό τής Άλεξανδρείας; ... [και κατωτέρω] ... Οϋτω και επί Νεστορίου καν λέγη δύο φύσεις, τήν διαφοράν σημαίνων τής σαρκός και του Θεού Λόγου, έτέρα γάρ ή του Λόγου φύσις, και έτέρα τής σαρκός, οϋκέτι τήν ένωσιν όμολογεί μεθ' ήμων».

132. Βιβλιοθήκη Φωτίου, 229, 255b: «Ότι των από Σεβήρου ληρούντων ως έννοείν μέν χρητό έτεροειδές και έτεροφυές των εις ένότητα άφραστον συνεληλυθόντων, μή

Συμπεραίνουμε λοιπόν ἀπό τὰ ἀνωτέρω τρία σημεῖα ὅτι ὁ Σεβήρος ἀρνεῖται τὸν ὀρθόδοξο (καὶ μόνο δυνατὸ) δυοφυσισισμό, πού ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐκφράζει καὶ μέ τὴν διατύπωσι *Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*, καὶ εἰσηγεῖται τὴν ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως πού εἶναι δηλωτικὴ τῆς παρουσίας μόνο ψιλῶν ποιότητων ἐν Χριστῷ καὶ ὅχι οὐσιωδῶς ὑπαρκτῶν φύσεων θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος. Φρόνημα προφανῶς ἐντελῶς διάφορο ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου¹³³.

Ὁ κ. Νικολόπουλος παρὰ ταῦτα δὲν βλέπει διαφοροποίησι τοῦ Σεβήρου ἀπὸ τὴν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ πιστεύει ὅτι καὶ οἱ δύο ἀποφεύγουν νὰ προσμετρήσουν τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ ὡς μία δευτέρα φύσι μετὰ τὴν ἔνωσι “τῆ ἐνεργεία”, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν νεστοριανὴ διαίρεσι¹³⁴. Ἡ προηγηθεῖσα ὁμως ἀνάλυσις δείχνει ὅτι ἀπὸ τούς δύο ὁ μόνος ὁ Σεβήρος ὠδηγήθηκε στὴν ἄρνησι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐνεργεία, ἐπειδὴ, ὅπως ἀκριβῶς σημειώνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, ἀνεγνώριζε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι ὡς σύνολο ἰδιοτήτων καὶ ὅχι ὡς οὐσιώδη ὑπαρξι: «εἰ μὴ ψιλὴν ἐκῆρυττε τὴν διαφοράν [ὁ Σεβήρος], οὐ παρητεῖτο λέγειν ἐν Χριστῷ μετὰ τὴν ἔνωσιν τὴν ἄτμητον καὶ ἀδιαίρετον τῶν διαφερόντων ποσότητα, γινώσκων ὅτι πάσῃ διαφορᾷ, πάντως συνεισάγεται ποσότης· καὶ πάσῃ ποσότητι, συνέζευκται ὁ δηλωτικὸς αὐτῆς ἀριθμὸς»¹³⁵.

χρῆσαι δὲ λέγειν ταῦτα, πλατύν μὲν γέλωτα τῆς ἀνοίας αὐτῶν ὁ ἱερός ἀνὴρ καταχεῖ, καὶ πρό γε τοῦ ἀνδρός αὐτῆ γε ἡ κοινὴ ἔννοια καὶ ἡ Παύλου φωνὴ λέγουσα: “καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν”. Ὅτι φησὶν ἐν πρόσωπον, τοῦτέστι μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην κηρύττομεν, ἐπειδὴ καὶ ἀπλοῦς Ἰησοῦς συνετέθη κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς καθ’ ὑπόστασιν ἐνώσεως δικαίως παρὰ τῆς εὐσεβείας τὸ σύνθετον λέγεται. Σύνθετον δὲ οὐσίαν οὐδεὶς εἰπεῖν ἐτόλμησε πλὴν Ἀπολιναρίου».

133. Οἱ ἅγιοι Πατέρες γιὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν διαφοροποίησι τοῦ Σεβήρου ἀπὸ τὴν κυρίλλειο ἔννοια τῆς συνθέτου ὑποστάσεως συνέταξαν ἐπιστολές καὶ πραγματείες κατὰ τῆς συνθέτου φύσεως. Βλ. ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολὴ πρὸς Πέτρον ἰλλοῦστριον*, PG 91, 516-529· ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, ἐν Β. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 4, σελ. 109-153, στὴν σειρά *Patristische Texte und Studien*, ἔκδ. De Gruyter, Berlin 1981· τοῦ αὐτοῦ, *Περὶ συνθέτου φύσεως κατὰ ἀκεφάλων*, ἐν Β. Kotter, *ἔνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 409-417.

134. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 173-174 καὶ 188.

135. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά*, PG 91, 41B.

Θέλουμε ἐδῶ, ὡς ἐν παρόδῳ, νά παρατηρήσουμε ὅτι ὁ νεόκοπος ὄρος “μιαφυσιτικός-ή”, πέρα τοῦ ὅτι εἶναι γραμματικῶς ἀδόκιμος, δέν ἔχει ἔρεισμα στήν γραμματεία τῶν ἀγίων Πατέρων. Ἡ χρησιμοποίησίς του γιά τόν χαρακτηρισμό συλλήβδην τῆς κυριλλείου καί τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας ὡς ὀρθοδόξων, ὡς δῆθεν μιαφυσικῶν (sic), εἶναι ἀπαράδεκτη. Οἱ μονοφυσῖται πού ἀπέριπταν τόν ἀκραῖο μονοφυσισμὸ τοῦ Εὐτυχοῦς ὀνομάζονται ἐπίσης μονοφυσῖται. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει χαρακτηριστικά γιά τήν σεβηριανή ὁμάδα τῶν Ἀκεφάλων: «Εἶδέναι τοίνυν χρεών, ὡς ἡ τῶν ὀνομάτων σύγχυσις ποιεῖ τοῖς αίρετικοῖς τήν πλάνην. Καθώς οὖν τοῖς μονοφυσῖταις, τοῖς ἀκεφάλοις φημί, τό ταῦτόν λέγειν φύσιν καί ὑπόστασιν αἴτιον γέγονε λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ μίαν φύσιν ...»¹³⁶. Ἐπίσης ὁ ἴδιος σέ ἓνα κεφάλαιο πού ἀναφέρεται στούς σεβηριανούς χρησιμοποιεῖ τόν τίτλο *Περί τῶν δύο φύσεων κατὰ Μονοφυσικῶν*¹³⁷. Τέλος, ὁ ἴδιος ἅγιος ἐπιγράφει τήν αίρεσι τῶν σεβηριανῶν μονοφυσικῶν τῆς Αἰγύπτου μέ τόν χαρακτηριστικό τίτλο *Αἰγυπτιακοί, οἱ καί Σχηματικοί, μονοφυσῖται*¹³⁸.

γ) Ἡ σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «δύο φύσεις τῆ θεωρία μόνη».

Ὁ κ. Νικολόπουλος στό οἰκεῖο κεφάλαιο τῆς διατριβῆς του¹³⁹ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ σεβηριανή καί ἡ κυριλλεῖος ἔννοια τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς εὐρίσκονται σέ βαθειά ἐσωτερική συγγένεια καί οὐσιαστική ταυτότητα¹⁴⁰ καί ὅτι αὐτό δικαιώνεται ἀπό τίς ἐπεξηγήσεις τῆς Ἐ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁴¹. Ἡ ἀποφῖς ὅμως αὐτή σημαίνει ὅτι ὁ Σεβήρος διά τῆς ἐκφράσεως «δύο φύσεις τῆ θεωρία μόνη» διατυπώνει ἕνα ὀρθόδοξο χριστολογικό φρόνημα. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀποφῖς τῆς διατριβῆς ἐν προκειμένῳ εἶναι ἀπολύτως ἐσφαλμένη. Τό χριστολογικό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως ὑπό τήν σεβηριανή τῆς ἔννοια δέν

136. *Περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ θελημάτων*, 20.

137. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 47.

138. Τοῦ αὐτοῦ, *Περί αίρέσεων*, 83.

139. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 189-219.

140. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 212.

141. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 216-219.

εἶναι ὀρθόδοξο, διαφοροποιεῖται οὐσιαστικά ἀπό τήν κυρίλλειο ἔννοιό της καί ἀληθεύει ἡ κριτική τῶν ἁγίων Πατέρων ὅτι διὰ τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς ὁ Σεβήρος ἀπεργάζεται σύγχυσι καί ἀφανισμό τῶν φύσεων¹⁴².

Πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀνωτέρω θέσεώς μας θά ἀναπτύξουμε τήν κυρίλλειο ἔννοια τῆς ἐκφράσεως, ὅπως αὐτή ἀκολούθως ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος καί τήν Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καί θά τήν ἀντιπαραβάλουμε μέ τήν ἔννοια πού προσδίδει στήν ἔκφρασι ὁ Σεβήρος, γιὰ τήν ὁποία καί δέχθηκε τήν κριτικὴ τῶν ἁγίων Πατέρων. Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀναγνωρίζει ἀναμφιβόλως ἐν Χριστῶ πλήν τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως καί τήν φυσικὴ διαφορά: «διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἐνότητα τήν ἀληθινὴν συνενεχθεῖσαι φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν Χριστός καί υἱός, οὐχ ὡς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τήν ἔνωσιν, ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἕνα κύριον καί Χριστόν καί υἱόν, θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἀφράστου καί ἀπορρήτου πρὸς ἐνότητα συνδρομῆς»¹⁴³. Τά παρόμοια κυρίλλεια χωρία εἶναι πολλά, ἀλλὰ τό παρατεθὲν εἶναι σαφέστατο. Ἐφ' ὅσον λοιπόν ὁ ἅγιος Κύριλλος ὀρίζει ὅτι ἡ ἔνωσις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῶ δέν καταργεῖ τήν φυσικὴ τους διαφορά¹⁴⁴, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζει μετὰ τήν ἀπόρρητον πρὸς ἐνότητα συνδρομὴ τους δύο ἑτεροούσιες φύσεις καί μία ὑπόστασι.

142. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 41B.

143. *Ἐπιστολὴ β' πρὸς Νεστόριον*, ACO I, 1, 1, 27.

144. Διαφορὰ γενικῶς εἶναι «λόγος καθ' ὃν ἡ πρὸς ἄλληλα τῶν σημειομένων ἐτερότης σώζεσθαι πέφυκεν, καί τοῦ πῶς εἶναι δηλωτικός» (Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολὴ πρὸς Κοσμᾶν διάκονον*, PG 91, 561A). Εἰδικώτερα, «πᾶν πρᾶγμα ᾧτιν διαφέρει εἶδος ἐτέρου εἶδους καί οὐσία ἐτέρας οὐσίας, οὐσιώδης καί φυσικὴ καί συστατικὴ λέγεται διαφορὰ καί ποιότης καί φυσικόν ἰδίωμα καί ἰδίωμα φύσεως. Οἷον διαφέρουσιν ὁ ἄγγελος καί ὁ ἄνθρωπος ἀλλήλων κατὰ τό ἀθάνατον καί θνητόν· τό ἀθάνατον οὐσιώδης καί φυσικὴ καί συστατικὴ διαφορὰ τοῦ ἀγγέλου ἐστὶ καί ἰδίωμα φυσικόν. Ὁμοίως καί τό θνητόν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Εἰσαγωγὴ δογματῶν στοιχειώδης*, 4). Σαφές παράδειγμα φυσικῆς διαφορᾶς ἀναφέρει ὁ ἅγιος Κύριλλος στό *Ἰπόμνημα εἰς τό κατὰ Ἰωάννην*, 1. 89, καί σχόλια περὶ τῶν φυσικῶν καί ὑποστατικῶν ἰδιωμάτων στό ἴδιο ἔργο του, 2. 522-524. Στὴν περίπτωσι τῶν ἡνωμένων σὲ μία ὑπόστασι φύσεων, ὅπως π.χ. τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος ἐνός ἀνθρώπου ἢ τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῶ, ὁ λόγος τῆς φυσικῆς διαφορᾶς διακρίνει χωρὶς νά χωρίζῃ τίς ἡνωμένες φύσεις καί κατὰ τοῦτο τίς κάνει ἀριθμήσιμες (Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 52: «ᾧ δὲ τρόπῳ

Ἡ φυσική διαφορά ἐν Χριστῷ, κατά τόν ἅγιο Κύριλλο, κατανοεῖται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ: «Θεωρία μέν γάρ, ὡς ἔφην, ἕτεροούσιον οὖσαν τήν σάρκα παρά τόν ἐνωθέντα αὐτῇ Λόγον κατίδοι τις ἄν»¹⁴⁵ καί «νῶ μέν, καί θεωρία, τό διάφορον τῶν ὠνομασμένων [τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος στό ἀνθρωπολογικό παράδειγμα] οὐκ ἄσυμφανές»¹⁴⁶. Χάρις στόν περιορισμό αὐτόν ἡ φυσική διαφορά δέν ἀπεργάζεται τήν διαίρεσι τῶν φύσεων: «ἰσχυαῖς θεωρίαις ἤτοι νοῦ φαντασίαις τήν διαφοράν δεξάμενοι οὐκ ἀνά μέρος τίθεμεν τάς φύσεις ... ἀλλ' ἐνός εἶναι νοοῦμεν»¹⁴⁷. Στήν ἀντίθετη περίπτωσι, κατά τήν ὁποία ἡ διαφορά τῶν φύσεων ἐκληφθῆ κατ' αἴσθησιν, περιπίπτει κανεῖς σέ ἀτοπία: ἀναγκάζεται νά βεβαιώσῃ ὅτι ἀντιλαμβάνεται αἰσθητῶς τό ἀόρατον τῆς ψυχῆς ἢ τῆς θείας φύσεως τοῦ Χριστοῦ¹⁴⁸.

Ἡ φυσική διαφορά ἐξ ἐτέρου εἶναι διαφορά ὑπαρκτῶν πραγμάτων καί ὄχι ἀνυποστάτων μορφῶν ἢ ἀναπλασμάτων τῆς διανοίας. Ὅσακις ὁμολογεῖται φυσική διαφορά, ὀφείλου νά ὁμολογοῦνται οὐσιωδῶς ὑπαρκτές καί οἱ φύσεις, ὧν ἡ διαφορά¹⁴⁹. Οἱ δύο φύσεις δέν εἶναι ἀναπλάσματα τῆς διανοίας, προϊόντα δηλαδή ψιλῆς ἐπινοίας, ἀλλά οὐ-

ἀδιαιρέτως διήρηνται, ἀριθμοῦνται: δύο γάρ εἰσίν αἱ φύσεις τοῦ Χριστοῦ λόγῳ καί τρόπῳ τῆς διαφορᾶς» δέν τίς διαιρεῖ, ἐπειδή «διαίρεσις ἐστι τό ἴδια καί ἀνά μέρος καί μηδαμῶς πρός ἕτερον γεγονός» (Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Φιλόσοφα κεφάλαια*, 9).

145. *Ἐπιστολή πρός Οὐαλεριανόν Ἰκονίου*, PG 77, 276B.

146. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, PG 77, 260A.

147. *Ἐπιστολή β' πρός Σούκενσον Διοκαιοσαρείας*, ACO, I, 1, 6, 162.

148. Λεοντίου Βυζαντίου, *Κατά Μονοφυσιτῶν*, PG 86, 1776A: «εἰ δέ τήν διαφοράν οὐκ ἐπινοῖα, ἀλλ' αἰσθήσει ὄραν αὐτῇ εἴποιεν, τό ἀόρατον αἰσθητῶς ὄραν διαβεβαιούμενοι, θαυμασθήσονται».

149. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...* 47: «Πῶς δέ σωθεῖν διαφορά, μή σωζομένων τῶν τήν διαφοράν ἐχόντων πρός ἄλληλα; Διαφορά γάρ διαφερόντων ἐστὶ διαφορά». Βλ. ἀναλυτικώτερα ἄγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 249-252: «Αὕτη οὖν καί οὕτως ἔχουσα, κατά τήν τῶν Πατέρων διδασκαλίαν, ἡ περί ποιότητος καί ιδιότητος καί διαφορᾶς, ὡς ἐν ἐπιτομῇ φάναι, διάληψίς τε καί διασάφης. Ἀμήχανον δέ τι τούτων εἶναι ποτ' ἄν ἢ ἐπινοηθῆναι δύνασθαι χωρὶς τῆς ὑποκειμένης οὐσίας, ἥς καί ἔστι καί λέγεται τούτων ἕκαστον οὐσίας γάρ ἀλλ' οὐχ ἑαυτῆς ἢ τε ποιότης λέγεται καί ιδιότης καί διαφορά: καί ὁ μή τοῦτο λέγων, ἠλόγησε, τοῦ κατά φύσιν λόγου παρά λόγον ἐκστάς. Οὐπερ μόνος καί παρά πάντας Σεβήρος ὁ παράφρων σοφιστής, ὡς τά μηδαμῆ μηδαμῶς περινοῶν ἑαυτῷ καί πλαττόμενος, καί ποιότητων ἀνουσίων ἐπί Χριστοῦ λέγων διαφοράν, ἵν' ἀνυπαρκτον αὐτόν ἀποφήνῃ, τῇ τῶν ἐξ ὧν καί ἐν αἷς συνέστηκε φύσεων ἀποσκευῆ, καί αὐτῶν γε πάλιν συναποσκευῆ τῶν ποιότητων».

σιώδεις ὑπάρξεις, ὑπαρκτές ὀντότητες, “πράγματα” ἢ “ὑποστάσεις” κατὰ τόν ἅγιο Κύριλλο¹⁵⁰. Ὄταν ὁ νοῦς πολυπραγμονῇ τό μυστήριον τῆς θείας ἐνσαρκώσεως, βλέπει, θεωρεῖ, ὅτι ἔχουν ἐνωθῆ δύο φύσεις: «Ὄταν τοίνυν ὁ τῆς σαρκώσεως πολυπραγμονῆται τρόπος, δύο τά ἀλλήλοις ἀπορρήτως τε καί ἀσυγχύτως συνηνεγμένα καθ’ ἑνωσιν ὁρᾷ δὴ πάντως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἐνωθέντα γε μὴν δίστησιν οὐδαμῶς, ἀλλ’ ἕνα τόν ἐξ ἀμφοῖν καί θεόν καί υἷόν καί Χριστόν καί κύριον εἶναι τε πιστεύει καί ἀραρότως εἰσδέχεται». ¹⁵¹ Ἡ πολυπραγμοσύνη αὐτή εἶναι μία διαδικασία τοῦ νοός, πού ἀναγκαίως γίνεται προκειμένου νά κατανοηθῇ ἡ ἐνωσις¹⁵². Ὁ ἅγιος Κύριλλος τήν νοητική αὐτή διαδικασία περιγράφει μέ τήν ἔκφρασι: «Τά ἐξ ὧν ἐστίν ὁ εἷς καί μόνος υἱός καί κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὡς ἐν ἐννοίαις δεχόμενοι»¹⁵³. Εἶναι ἡ διασκόπησις τῶν ἐνωθέντων, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μέ μία ἀληθῆ ἐπίνοια πού ἀντιδιαστέλλει τά ἐνωθέντα, τά ἀναπλάσσει ἕνα πρός ἕνα στήν φαντασία, γνωρίζει τίς ιδιότητες ἐκάστου καί ἔτσι ἀποκομίζει τήν γνῶσιν τῆς ἐνώσεως τῶν σκοπηθέντων πραγμάτων¹⁵⁴. Ἡ ἀληθής αὐτή ἐπίνοια¹⁵⁵ κάνει τίς φύσεις θεωρητές ὡς ἔχουν ἐν τῇ

150. Ἐπιστολή πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς, ACO, I, 1, 4, 26: «γέγονε γάρ σάρξ ὁ Λόγος κατὰ τὰς γραφάς καί σύμβασιν οἰκονομικήν καί ἀπόρρητον ἀληθῶς πεπράχθαι φασί ἀνομοίων πραγμάτων εἰς ἑνωσιν ἀδιάσπαστον». Καί τοῦ αὐτοῦ, Ἐκ τῶν Σχολίων, ACO, I, 5, 1, 227 «ἀσύγχυτοι μεμενῆσιν αἱ φύσεις ἢ γοῦν ὑποστάσεις».

151. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς, ACO, I, 1, 4, 27.

152. Λεοντίου Βυζαντίου, Κατά Μονοφυσιτῶν, PG 86, 1776C: «ἐπεὶ ἅμα νοεῖν πλείονα, καί περί πλείονων νοήματα ὁ νοῦς ἡμῶν οὐ δύναται, ἀναγκαίως καί τήν ἑνωσιν ἀποδιαστέλλοντες τῶν ἡνωμένων, ἐν τῷ κρίνειν ἑνωσιν καί ἡνωμένα, ὁρῶμεν τόν διάφορον ἐκάστου λόγον καί τῶν ἡνωμένων ἕκαστον κατ’ ἰδίαν σκοποῦντες, ποῖα καί ποῖα ἔχει ἴδια γνωρίζομεν· εἰ γάρ μή οὕτως γινώμεν, οὐδέ τήν ἑνωσιν νοοῦμεν».

153. Ἐπιστολή πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς, ACO, I, 1, 4, 26.

154. Λεοντίου Βυζαντίου, Κατά Μονοφυσιτῶν, PG 86, 1776D-1777A: «ἀναγκαίως οὖν τὰς μέν διαστολάς τῶν ἡνωμένων κατὰ φαντασίαν ἀναπλάττομεν τῇ ἐπίνοια ... εἰ μή διά τοῦδε τοῦ τρόπου ἐπιστῶμεν τῇ τῶν ἡνωμένων ἀληθείᾳ, πόσα τε καί ὁποῖα ἰδικῶς ἐστίν ἕκαστον· τούτου δέ μή γνωσθέντος, οὐδ’ ὅτι ὄντως πλείονα ἡνωταί τινα καταληφθήσεται».

155. Ὁ ὅρος ἐπίνοια στήν περίπτωσιν αὐτή χρησιμοποιεῖται ἀπό τόν Λεόντιον Βυζαντιοῦ ὡς ἐρμηνεία τοῦ κυριλλείου ὅρου νοοῦμεν. Βλ. ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή β’ πρὸς Σούκενσον Διοκαισαρείας, ACO, I, 1, 6, 162: «Ἐστω δέ ἡμῖν εἰς

ένώσει: ὡς δύο ἐνυπόστατες οὐσίεσ¹⁵⁶. Δέν τίς διαιρεῖ: «ένωθέντα γε μήν διίστησιν οὐδαμῶσ», κατά τόν ἅγιο Κύριλλο. Δέν χρειάζεται νά ἐπινοήσῃ δύο ἰδιοσύστατες φύσεις (ὑποστάσεις), ὥστε νά βεβαιώσῃ τήν ἑτερότητά τους, διότι αὐτή ἡ τελευταία ἐπίνοια εἶναι ψευδής, ψιλῆ, τῶν μὴ ὄντων ἀναπλαστική. Σ' αὐτή τήν κατά ψιλῆν ἐπίνοιαν διαιρέσει τῶν φύσεων σέ δύο αὐτοτελεῖς καί ἰδιοσύστατες ὑποστάσεις προσφεύγει ὁ Σεβήρος, λόγω τῆς φιλοσοφικῆς του ἀρχῆς ὅτι ἐπί τῆς Οἰκονομίας ἡ φύσις καί ἡ ὑπόστασις ταυτίζονται, ἐπειδὴ δέν θεωρεῖ τίς ἐνυπόστατες φύσεις δι' ἄληθοῦς ἐπινοίας¹⁵⁷.

Ἡ θεώρησις τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ὡς ἐνυποστάτων καί ὁ ἀποκλεισμός τῆς διαιρέσεώς των ἐξασφαλίζεται κατά τόν ἅγιο Κύριλλο ἀφ' ἑνός μέ τήν ἀναγνώρισι τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων τῇ θεωρίᾳ μόνῃ καί ἀφ' ἑτέρου μέ τήν διευκρίνησι ὅτι οἱ φύσεις δέν μποροῦν νά διαιρεθοῦν πραγματικά, καθόσον ἐπιδέχονται μόνο τήν κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσι, ἡ ὁποία συνιστᾶ μία φανταστική, μὴ πραγματική κατάστασι¹⁵⁸.

Ἡ πραγματική κατάστασις τῶν φύσεων ὡς ἐνυποστάτως ἡνωμένων νοεῖται καί ὁμολογεῖται¹⁵⁹. γι' αὐτό καί συνιστᾶ τό καθαυτό φρό-

παράδειγμα πάλιν ὁ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος. δύο μὲν γάρ καί ἐπ' αὐτοῦ νοοῦμεν τάς φύσεις, μίαν μὲν τῆς ψυχῆς, ἑτέραν δέ τοῦ σώματος ... ἀλλ' ἑνός εἶναι νοοῦμεν».

156. Λεοντίου Βυζαντίου, *Κατά Μονοφυσιτῶν*, PG 86, 1776C: «εἰσὶν οὖν ἀληθῶς δύο τῇ ἐπινοίᾳ αἱ φύσεις Χριστοῦ· καί γάρ καί ἡνωμένοι τῇ ἐπινοίᾳ ἡμῶν εἰσι θεωρηταί μόνον· τό γάρ φύσει ἀόρατον, οὐδ' ὅτι ἡνωταί τινι ὀρατόν, εἰ μὴ τῇ ἐπινοίᾳ».

157. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, PG 86, 1776D-1777A: «εἰ μὴ διὰ τοῦδε τοῦ τρόπου ἐπιστώμεν τῇ τῶν ἡνωμένων ἀληθείᾳ, ... ἐπινοία ψευδεῖ διάστασις τῶν ἡνωμένων, ἵνα ἐπινοία ἀληθεῖ γνωσθῇ ἡ ἔνωσις αὐτῶν, λαμβάνεται».

158. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή β' πρὸς Σούκηνσον Διοκαισαρείας*, ACO, I, 1, 6, 162: «Ἠγνόησαν ὅτι ὅσα μὴ κατά μόνην τήν θεωρίαν διαιρεῖσθαι φιλεῖ, ταῦτα πάντως καί εἰς ἑτερότητα τήν ἀνά μέρος ὀλοτρόπως καί ἰδικήν ἀποφοιτήσιεν ἂν ἀλλήλων. ἔστω δέ ἡμῖν εἰς παράδειγμα πάλιν ὁ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος. δύο μὲν γάρ ἐπ' αὐτοῦ νοοῦμεν τάς φύσεις, μίαν μὲν τῆς ψυχῆς, ἑτέραν δέ τοῦ σώματος ἀλλ' ἐν ψιλαῖς διελόντες ἐννοίαις καί ὡς ἐν ἰσχναῖς θεωρίαις ἦτοι νοῦ φαντασίαις τήν διαφορᾶν δεξάμενοι οὐκ ἀνά μέρος τίθεμεν τάς φύσεις οὔτε μήν διαμπαξ διατομῆς δύναμιν ἐφίεμεν αὐταῖς, ἀλλ' ἑνός εἶναι νοοῦμεν, ὥστε τάς δύο μηκέτι μὲν εἶναι δύο, δι' ἀμφοῖν δέ τό ἐν ἀποτελεῖσθαι ζῶον».

159. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς*, ACO, I, 1, 4, 26: «Τὰ ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ εἷς καί ὁ μόνος υἱός καί κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὡς ἐν ἐννοίαις δεχόμενοι, δύο μὲν φύσεις ἡνώσθαι φαμέν, μετὰ δέ γε τήν ἔνωσιν, ὡς ἀνηρημένης ἡδὴ τῆς εἰς δύο διατομῆς, μίαν εἶναι πιστεύομεν τήν τοῦ υἱοῦ φύσιν ὡς ἑνός,

νημά μας περί τῶν φύσεων¹⁶⁰. Ἡ ἐπίνοια μέ τήν ὁποία κατανοεῖται (ὡς «ἐπέννοιά τις καί ἐπενθύμησις»¹⁶¹) εἶναι ἀληθῆς διασκόπησις τῶν φύσεων καθεαυτῶν καί ὄχι ἀνάπλασις φανταστικῶν ἰδιοσυστάτων ὑποστάσεων διά ψιλῆς ἐπινοίας. Γιά τόν λόγο αὐτόν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός συμφωνεῖ ὅτι γιά τήν θεώρησι τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ εἶναι κατάλληλη ἡ ἀληθῆς ἐπίνοια, ἡ «τά τῇ αἰσθήσει δοκοῦντα ἀπλᾶ, τῇ νοήσει διαρθροῦσα καί διακρίνουσα, ὡς ἐπί ἀνθρώπου σύν τῷ φαινομένῳ σώματι καί τήν ψυχῇ ἐπιγινώσκουσα τήν ἀόρατον»¹⁶².

Ἡ κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσις τῶν φύσεων τά ἀληθῶς ἡνωμένα πράγματα τά παρουσιάζει διηρημένα. Δέν συνιστᾶ πραγματική κατάστασι τῶν φύσεων¹⁶³. Τήν ἔννοια καί τόν λόγο τῆς κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσεως διευκρίνησε ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὅταν δέχθηκε κριτική ὅτι διά τῆς ἐκφράσεως δύο φύσεις τῶν Διαλλαγῶν νεστοριανίζει καί ἀναγνωρίζει δύο ἰδιοσύστατες φύσεις: «φιλονεικοῦσι πανταχοῦ δύο φύσεις ὑφεστῶσας ἀποφαίνειν»¹⁶⁴. Ἐξήγησε ὅτι οἱ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ δέν ἀνήκουν σέ ἐκεῖνα τά “πράγματα” πού ἐπιδέχονται πραγματι-

πλήν ἐνανθρωπήσαντος καί σεσαρκωμένου». Γιά νά μή παρεξηγηθῇ ἡ ἔκφρασις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου «μία ἐστίν πιστεύομεν τήν τοῦ υἱοῦ φύσιν ὡς ἓν», παραθέτομε παρεμφερές χωρίο του πού δείχνει ὅτι πρόκειται γιά καταχρηστική διατύπωσι, τῆς μιᾶς φύσεως λαμβανομένης ἀντί τῆς μιᾶς ὑποστάσεως: «οὐκοῦν ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἔννοιαν καί εἰς μόνον τό ὄραν τοῖς τῆς ψυχῆς ὁμμασιν τίνα τρόπον ἐνηνθρώπησεν ὁ μονογενῆς, δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμέν τὰς ἐνωθείσας, ἓνα δέ Χριστόν καί υἱόν καί κύριον, τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἐνανθρωπήσαντα καί σεσαρκωμένον. καί εἰ δοκεῖ, δεξώμεθα πρός παράδειγμα τήν καθ' ἡμᾶς αὐτούς σύνθεσιν καθ' ἣν ἐσμέν ἄνθρωποι. συντεθειμέθα γάρ ἐκ ψυχῆς καί σώματος καί ὀρώμεν δύο φύσεις, ἐτέραν μὲν τήν τοῦ σώματος, ἐτέραν δέ τήν τῆς ψυχῆς ἀλλ' εἰς ἐξ ἀμφοῖν καθ' ἓνωσιν ἄνθρωπος καί οὐχί τό ἐκ δύο συντεθεῖσθαι φύσεων ἄνθρώπους δύο τόν ἓνα παρασκευάζει, ἀλλ' ἓνα τόν ἄνθρωπον κατά σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τόν ἐκ ψυχῆς καί σώματος» (Ἐπιστολή α' πρὸς Σούκενσον Διοκαισαρείας, ACO, I, 1, 6, 153-154). Κατά τόν ἅγιο Ἀναστάσιο τόν Σιναΐτη οἱ δύο φύσεις εἶναι «εὐδηλοι, καί εὐσύνοπτοι, καί γνωρίζομεναι, καί ἀριθμούμεναι, καί διαμένουσαι» (Ὁδηγός, κεφ. ι', PG 89, 189B).

160. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης γράφει: «τό δέ φρονεῖν ταῦτόν εἶναι τῷ νοεῖν οὐδ' ἄν τῶν κομιδῆ τις νηπιαζόντων ἀντεῖποι» (Ἀντιρρητικός κατά Ἀπολιναρίου, 3, 1, 141).

161. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Φιλόσοφα κεφάλαια, 18, 3.

162. Τοῦ αὐτοῦ, Κατά Ἰακωβιτῶν, 29, PG 94, 1449D-1452B.

163. Τοῦ αὐτοῦ, Διαλεκτικά, 65.

164. Ἐπιστολή β' πρὸς Σούκενσον, ACO I, 1, 6, 162.

κή διαίρεσι σέ δύο ιδιοσυστάτες καί χωρισμένες ύποστάσεις αλλά μόνον κατ' έπίνοιαν: «άλλ' ήγηόησαν ότι όσα μή κατά μόνην τήν θεωρίαν διαιρείσθαι φιλεί, ταύτα πάντως καί εις έτερότητα τήν ανά μέρος όλοτρόπως καί ιδιικήν άποφοιτήσειεν άν άλλήλων»¹⁶⁵. Διεβεβαίωσε έτσι ότι μόνον ή άνευ έπινοίας διαίρεσις τών φύσεων, ήτοι ή άναγνώρισις των ως διηρημένων (όχι άσφαλώς καί διά τών σωματικων αίσθήσεων¹⁶⁶), έχει τήν δύναμι νά καταστήση τίς φύσεις θεωρητές ως ύποστάσεις.

Έδω πρέπει νά διευκρινήσουμε ότι ή νεστοριανή διαίρεσις τών φύσεων σημαίνει άκριβώς ατή τήν (άνευ τινός έπινοίας) πραγματική θεώρησί τους ως διηρημένων αύτοτελών καί ιδιοσυστάτων ύποστάσεων (του Θεού Λόγου καί του άνθρώπου εν ω κατώκησε ο Θεός Λόγος)¹⁶⁷. Θεωρουμένη ως πραγματική κατάστασις, άποτελεί θέσιν καί φρόνημα καί δόγμα τών νεστοριανών. Αντιθέτως, ή κατά Κύριλλον έπινοία (θεωρία) διαίρεσις τών φύσεων σέ δύο αύτοτελείς ύποστάσεις δέν είναι φρόνημα περί του πώς πράγματι είναι¹⁶⁸ αλλά έπιχείρημα περί του πώς δέν μπορούν νά είναι πραγματικώς οί φύσεις («άλλ' ήγηόησαν»), τό όποιο άποβλέπει νά πείση ότι στήν

165. Ένθ' άνωτ.

166. Λεοντίου Βυζαντίου, *Κατά Μονοφυσιτών*, PG 86, 1777A: «έν γάρ μόνον όρωσά τι ή αίσθησις, ούτε ει φύσει ούτε ει ένώσει έστιν έν, δύναται διακρίνειν».

167. Αγ. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Έπιστολή προς Ακάκιον Μελιτινής*, ACO, I, 1, 4, 27: «έτέρα δέ παντελώς παρά ταύτην ή Νεστορίου κακοδοξία. ύποκρίνεται μέν γάρ όμολογείν ότι καί έσαρκώθη καί έννηθρώπησε θεός ών ο Λόγος, τήν δέ γε του σεσαρκώσθαι δύναμιν ούκ ειδώς δύο μέν όνομάζει φύσεις, άποδιύστησι δέ άλλήλων αύτάς, θεόν ιδία τιθείς καί όμοίως άνθρωπον ανά μέρος συναφθέντα θεω σχετικώς κατά μόνην τήν ίστομιάν ή γοϋν αύθεντιαν. έφη γάρ ούτως “άχωριστος του φαινομένου θεός, διά τουτο του μή χωριζόμενου τήν τιμήν ου χωρίζω χωρίζω τάς φύσεις, άλλ' ένω τήν προσκύνησιν”».

168. Ο άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής γράφει: «ουδέ Χριστου ταύτα κατηγορούμεν, ως Χριστου παντελώς, ουδέ ει τι άλλο, καθώς έφην, των έν τη κατ' έπίνοιαν διαστολή γνωριζόμενων καί μάλα εικότως. Ει γάρ ούκ έν διαστολή τόν σεσαρκωμένον γινώσκουμεν Λόγον, ουδέ κατ' έπίνοιαν ψιλήν φανταζόμεθα, άλλ' έν άκρα τη καθ' ύπόστασιν ένώσει των φύσεων όντα πιστεύομεν· δηλον ως ουδέ τι των έν διαιρέσει κατ' έπίνοιαν λαμβανομένων, αύτου τό παράπαν έστιν άλλ' εκείνα κυρίως αύτου καί μόνα πρεσβεύομεν, τά όσαπερ φυσικά τυγχάνει μετά τής φύσεως, καί λώβης όντα τής καθ' άμαρτιαν εκτός, ένότητι προσώπου, καί τής κατ' αύτόν μι�ς ύποστάσεως, πραγματικώς σωζόμενά τε καί όμολογούμενα τοίς εϋσεβέσιν» (*Έγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 221BC).

πραγματικότητα οἱ φύσεις εἶναι ἐνυπόστατες καί ὄχι διηρημένες ἰδιοὑπόστατες.

Ὁ Νεστόριος ἰσχυρίζετο ὅτι ἐπινοία χωρίζει τίς φύσεις (ACO I, 1, 2, 84), ἀλλά ἡ ἐννοια τῆς κατά Νεστόριον ἐπινοία διαιρέσεως τῶν φύσεων εἶναι διαφορετική ἀπό ἐκείνην τῆς κατά Κύριλλον ἐπινοία διαιρέσεως των. Κατά τὴν νεστοριανή ἐννοια οἱ πραγματικῶς συναφεία ἠνωμένες ὑποστάσεις μέ τὴν ἐπίνοια θεωροῦνται χωρισμένες. Ἀντιθέτως, μέ τὴν κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου οἱ ἀληθῶς ἠνωμένες ἐνυπόστατες φύσεις ἀναπαριστῶνται στήν φαντασία χωρισμένες ὡς ἰδιοὑπόστατες. Ἡ ἐπινοία διαίρεσις κατά Νεστόριον δέν ταυτίζεται μέ τὴν ἐπινοία διαίρεσις κατά Κύριλλον¹⁶⁹.

169. Στήν διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου περιλαμβάνεται μομφή ἐναντίον μας, ὅτι δῆθεν ὑποστηρίξαμε ὅτι «ἡ νοερή διαίρεσις τῶν φύσεων συνιστᾷ οὐσιαστικά νεστοριανισμό» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205-207), ὅτι ταυτίζουμε δηλαδή τὴν κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσι τῶν φύσεων μέ τὸν νεστοριανισμό καί μέ τὸν τρόπο αὐτόν ἀποδίδουμε μομφή ἐπὶ νεστοριανισμῶ ὅχι μόνο στόν Σεβήρο, ὅπως θά ἐπιθυμούσαμε, ἀλλά καί στόν ἅγιο Κύριλλο. Ἡ μομφή ἀφορᾷ τό ἐξῆς ἀπόσπασμα ἀπό τὴν Συμβολή... μας: «Ἐάν θελήσουμε νοερῶς νά τοποθετήσουμε ἀνά μέρος χωρισμένες τίς φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ἤδη εἴμαστε νεστοριανοί, διότι ἀναγκαστικά θά προσδώσουμε σ' αὐτές καί ὑπόστασι ιδιαίτερη, πρᾶγμα πού σημαίνει διαίρεσι τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ σέ δύο ὑποστάσεις» (Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;, ἐκδ. Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 1995, σελ. 108 [στόν παρ. τόμ., σελ. 185]). Ἐννοεῖ ὁ κ. Νικολόπουλος ὅτι ἡ κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσις, τὴν ὁποία ἀναγνωρίζει ὁ ἅγιος Κύριλλος ὡς ἐπιτρεπτή νοητικὴ πράξι, δέν συνιστᾷ νεστοριανισμό· ἐνῶ ἐμεῖς ἰσχυρισθήκαμε, λέγει, τό ἀντίθετο. Ἡ κατηγορία του ὅμως εἶναι ἄστοχη, διότι τό ἄνωτέρω ἀπόσπασμά μας στήν συνάφειά του ἔχει ἐννοια διαφορετική ἀπό ἐκείνη πού μάς καταλογίζεται. Πρὶν ἀπό τό ἄνωτέρω ἀπόσπασμα καί σέ ἀπόλυτη συνάφεια πρὸς αὐτό εἶχαμε γράφει ὅτι οἱ νεστοριανίζοντες τότε τῆς Δύσεως παρερμήνευαν τὴν ὁμολογία δύο ἀριθμητικῶς φύσεων ἐν Χριστῶ καί δι' αὐτῆς κατανοοῦσαν δύο φύσεις χωρισμένες καί ἰδιοὑπόστατες καί ὅτι τὴν παρερμηνεία αὐτὴ κατεδίκασε ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μέ τὸν ζ' κανόνα τῆς Ψήφου τῆς. Ἀκριβῶς μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀναφορά μας ἀκολουθεῖ τό ὑπὸ μέμψιν ἀπόσπασμα, στό ὁποῖο βεβαιώνουμε σέ πρῶτο πληθυντικὸ πρόσωπο ὅτι, ἐάν κατανοήσουμε τίς φύσεις («ἐάν θελήσουμε νοερῶς νά τοποθετήσουμε») ἀνά μέρος χωρισμένες, ὅπως ἐκείνοι, εἴμαστε ἤδη νεστοριανοί. Ἐπιβεβαίωσι αὐτοῦ τοῦ νοήματος τῆς κατηγορουμένης παραγράφου προσφέρει ἡ ἄμεσος συνέχεια αὐτῆς: «Οἱ Ὀρθόδοξοι ὅμως, ... δέν εἶναι δυνατόν νά διαιρέσουμε ποτέ τίς φύσεις καί νά τίς τοποθετήσουμε χωριστά καί ἀνά μέρος». Ἀναζητώντας τὴν αἰτία τῆς μομφῆς διαπιστώνουμε ὅτι ὁ κ. Νικολόπουλος μέμφεται τὴν ἔκφρασί μας «τοποθετῶ νοερῶς τίς φύσεις ἀνά μέρος», ἐπειδὴ τὴν κατενόησε ὡς «διαιρῶ τίς φύσεις κατ' ἐπίνοιαν» καί ὄχι ὡς «θεωρῶ τίς φύσεις ἀνά μέρος (χωρισμένες)». Ἐχει ὅμως ἄδικο. Οἱ Ὀρθόδοξοι νοοῦμε, θεωροῦμε, φρονοῦμε,

Ἐπιπλέον ἡ ἐπινοία διαίρεσις τῶν φύσεων εἶναι τρόπος, κατά τόν ὁποῖον ἐρμηνεύονται ὠρισμένα χωρία τῶν θείων Γραφῶν. Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔχουν χρησιμοποιήσει τήν ἐπινοία διαίρεσι τῶν φύσεων γιά νά ἐρμηνεύσουν ὠρισμένα νοήματα τῶν θείων Γραφῶν, ὅπως τό ὅτι ὁ Χριστός ἀγνοεῖ ἤ τό ὅτι εἶναι δοῦλος¹⁷⁰. Οἱ ιδιότητες, πού οἱ θεῖες Γραφές ἤ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀποδίδουν στόν Χριστό λόγω τῆς ἐπινοίας διαίρεσεως τῶν φύσεων, δέν εἶναι κυρίως ιδιότητες τοῦ Κυρίου ἀλλά καταχρηστικῶς¹⁷¹.

Τελικῶς, μπορεῖ κανεῖς μετά βεβαιότητος νά συνοψίση τήν κυρίλ-λειο ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «δύο φύσεις τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» ὡς ἐξῆς: ἐν Χριστῷ ὑπάρχουν δύο ἐνυπόστατες οὐσίες, ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης, οἱ ὁποῖες κατανοοῦνται ἀποκλειστικῶς ὡς ἐνυπόστατες στήν μία ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου καί οὐδόλως ὡς ἰδιοὑπόστατες καί χωρισμένες ἀνά μέρος.

Μέ αὐτό τό χριστολογικό περιεχόμενο χρησιμοποιεῖ τήν ἔννοια δύο φύσεις τῇ θεωρίᾳ μόνῃ καί ἡ Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδος στόν ζ' κανόνα τῆς Ψήφου της. Θέλοντας νά ἀποκαθάρη τόν Ὅρο τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀπό τίς νεστοριανίζουσες παρερμηνεῖες του διευκρινίζει ὅτι τό ἐν δύο φύσεσι γνωρίζεσθαι τόν Χριστόν δέν σημαίνει διαίρεσι ἀνά μέρος τῶν φύσεων καί θεώρησί τους ὡς χωριστῶν ὑποστάσεων (ἰδιοσυστάτων φύσεων), ἀλλά δηλώνει τήν φυσική διαφορά τῶν φύσεων (δηλαδή τήν θεώρησί τους ὡς ἐνυποστάτων μόνον οὐσιῶν)· καί ἐπίσης διευκρινίζει ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἀριθμοῦ δύο γιά

ὅτι οἱ φύσεις εἶναι πράγματι ἡνωμένες. Οἱ νεστοριανοί νοοῦν, θεωροῦν, φρονοῦν, ὅτι οἱ φύσεις εἶναι διηρημένες ὡς ὑποστάσεις: «οὐ διοριστέον οὖν ἄρα ... ἀνά μέρος ἐκάτερον ἐννοεῖν», γράφει ὁ ἅγιος Κύριλλος (*Προσφωνητικός πρὸς τόν βασιλέα Θεοδοσίον*, ACO I, 1, 1, 57). Ἐμεῖς νοοῦμε ὅτι εἶναι ἡνωμένες, ἐκεῖνοι νοοῦν ὅτι εἶναι χωρισμένες. Καί εἶναι ἀρκετή αὐτή ἡ διαφορετική “δόξα” νά συστήσῃ τήν Ὁρθοδοξία ἤ τόν νεστοριανισμό. Ἐπομένως τό: «ἐάν θελήσουμε νοερῶς νά τοποθετήσουμε ἀνά μέρος χωρισμένες τίς φύσεις», σημαίνει: ἐάν θεωροῦμε ὅτι τό φρόνημα τῶν νεστοριανιζόντων τῆς Δύσεως ἦταν ἡ ὀρθή περί τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ “δόξα” καί θελήσουμε νά ἀκολουθήσουμε τό ἴδιο φρόνημα τοποθετώντας ἀνά μέρος τίς φύσεις, θά προσδώσουμε σ’ αὐτές ἀναγκαστικά ἰδιαίτερη ὑπόστασι καί ἔτσι θά τοποθετήσουμε τόν ἑαυτό μας μεταξύ τῶν νεστοριανῶν.

170. Βλ. ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 91.

171. Ἀγ. Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος θεολογικός τέταρτος περί Γΐου*, 8 καί 15. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, PG 91, 221BC.

τήν δήλωσι τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων δέν πρέπει νά σημαίνη ὁμολογία δύο ἰδιοσυστάτων φύσεων (ὑποστάσεων δηλονότι), ἀλλά δύο ἐνυποστάτων οὐσιῶν (ἐφ' ὅσον ἡ θεωρία λαμβανομένη διαφορά τῶν φύσεων δέν τίς ἀναγνωρίζει, ὅπως προελέχθη, ὡς κεχωρισμένες ὑποστάσεις ἀλλά ὡς ἡνωμένες ἐνυπόστατες οὐσίες)¹⁷².

Ἡ ἰδία αὐτή ἔννοια εἶναι καί ἡ διήκουσα στήν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου: «Οἱ δέ γε κατά τήν Ἀντιόχειαν ἀδελφοί τά μέν ἐξ ὧν νοεῖται Χριστός, ὡς ἐν φιλαῖς καί μόναις ἐννοίαις δεχόμενοι, φύσεων μέν εἰρήκασι διαφοράν ... μερίζουσι δέ κατ' οὐδένα τρόπον τά ἡνωμένα οὔτε μήν φυσικήν παραδέχονται τήν διαίρεσιν, καθά φρονεῖν ἔδοξε τῷ τῶν ἀθλίων εὐρημάτων εἰσηγητῇ [Νεστορίῳ]»¹⁷³. Τό «ἐν φιλαῖς καί μόναις ἐννοίαις δεχόμενοι» εἶναι ἡ προϋπόθεσις τοῦ «οὔτε μήν φυσικήν παραδέχονται τήν διαίρεσιν». Τήν ἴδια ἔννοια ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὅταν γράφῃ πρὸς τόν Εὐλόγιο: «οὔτω καί ἐπί Νεστορίου· κἂν λέγη δύο φύσεις, τήν διαφοράν σημαίνων τῆς σαρκός καί τοῦ Θεοῦ Λόγου· ἑτέρα γάρ ἡ τοῦ Λόγου φύσις, καί ἑτέρα ἡ τῆς σαρκός, οὐκέτι τήν ἔνωσιν ὁμολογεῖ μεθ' ἡμῶν»¹⁷⁴. Θά ὁμολογοῦσε δηλονότι τήν ἔνωσι, ἐάν θεωροῦσε τίς φύσεις μόνο ἐνυπόστατες καί ὄχι ἰδιοϋπόστατες.

Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἀκολουθοῦσα τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δέν ἀπέστη ἀπό τό φρόνημα αὐτό, ἀλλά μέ τόν Ὅρο της ἀναγνωρίζει στόν ἕνα Χριστόν μία ὑπόστασι καί δύο φύσεις (ἐνυπόστατες οὐσίες καί ὄχι ἀναπλάσματα τῆς διανοίας ἢ χωριστές ὑποστάσεις). Τό γνωρίζεσθαι τόν Χριστόν ἐν δύο φύσεσι σημαίνει ἐν ταύτῳ ἀπόρριψι τῆς συγχύσεως καί ἀνυπαρξίας τῶν φύσεων καί τῆς εἰς δύο ὑποστάσεις διαιρέσεώς των. *Γνωρίζομεν τάς δύο φύσεις, οὐ διαιροῦμεν*, ἐτόνισε ὁ Βασίλειος Σελευκείας διαρκούσης τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος¹⁷⁵.

Κατόπιν τούτων θά διερευνήσουμε τήν ἔννοια, ὑπό τήν ὁποία ὁ Σεβήρος κατανοεῖ τήν ἔκφρασι «δύο φύσεις τῆ θεωρία μόνη». Ὁ Σεβή-

172. Βλ. τό κείμενο τοῦ ζ' κανόνος τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμ. Ι, Ἀθήναι 1960, σελ. 194-195.

173. *Ἐπιστολή πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς*, ACO I, 1, 4, 27.

174. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐπιστολή πρὸς Εὐλόγιον πρεσβύτερον*, PG 77, 225A.

175. ACO II, 1, 1, 143.

ρος δέν προσμετρά ώς δευτέρα φύσι τήν άνθρωπότητα του Χριστου, επειδή ή φιλοσοφική του άρχή ότι επί τής Οικονομίας ταυτίζεται ή φύσις και ή ύπόστασις δέν του επιτρέπει νά θεωρήση φύσιν ό,τι δέν ύφίσταται ιδιοσυστάτως. Στήν προσπάθειά του όμως νά αντιμετώπιση τήν ευτυχιανική μονοφυσιτική αντίληψη περί μιās φύσεως (μιās ούσίας και ποιότητος έν Χριστῶ) και για νά ευθυγραμμισθῆ στήν προγενέστερη παράδοσι των Πατέρων περί δύο φύσεων έν Χριστῶ, οδηγείται στήν διατύπωσι ενός ιδιότυπου δυοφυσιτισμου. Ό ίδιος τόν θεωρεί ώς τόν μόνο δυνατό όρθόδοξο δυοφυσιτισμό, αλλά όπως θά δειχθῆ εἶναι έντελῶς άντορθόδοξος.

Κατά τόν Σεβήρο, γράφει ό κ. Νικολόπουλος, «ό νοῦς εύρισκόμενος στήν κατάστασι τής λογικῆς θεωρίας μπορεί νά δει δύο φανταστικά πρόσωπα ή φύσεις ή ύποστάσεις. Μπορεί δηλαδή ό άνθρωπινος νοῦς νά στοχαστεῖ σέ τέτοιο βαθμό τή θεότητα και τήν άνθρωπότητα του Λόγου, ώστε νά φανταστεῖ κάθε μία τους ως μία ιδιοσύστατη οντότητα, ἔτσι ώστε νά συνιστοῦν δύο φύσεις»¹⁷⁶. Ἡ διάνοια αναλύει τήν σύνθεσι, διασπᾶ τήν ένότητα και αναπαριστᾶ στήν σφαιρα τής φαντασίας και τής λογικῆς θεωρίας δύο χωρισμένες φύσεις-ύποστάσεις-πρόσωπα. Ό Σεβήρος γράφει: «Ἄλλ' εἴ τις τά ἐξ ὧν ἔστι σκοπῆσαι ζητήσειεν, νοῦ μόνη φαντασία και λεπτή θεωρία και ἐπινοία διαιρῶν, θεωρεῖ δύο φύσεων, ἡγουν ύποστάσεων, σύνοδον και τό ἐκάστης τρόπον τινά φαντάζεται πρόσωπον έν ἐπινοία λαβεῖν. Συνεισιούσα δέ τῇ διανοία και ή τής ένώσεως δύναμις, και τήν ἐξ ἀμφοῖν δείξασα μιαν ύπόστασιν, τά ἐπινοία σκοπηθέντα δύο τῇ ύποστάσει, δύο μένειν οὐ συγχωρεῖ: μετά γάρ τήν τής ένώσεως ἔννοιαν, αναφανομένης μιᾶς φύσεως τῆς του Λόγου, σεσαρκωμένης, ή ἐπίνοια των φαντασθεισῶν δύο προσώπων ή φύσεων ή ύποστάσεων ύπεξίσταται»¹⁷⁷. Ό σεβηριανός νοῦς βλέπει δύο φύσεις, μόνον ἀφοῦ διά φιλης (ἀναπλαστικῆς, κατά Λεόντιον Βυζάντιον) ἐπινοίας τίς φαντασθῆ ώς ιδιουπόστατες. Γι' αυτό και ή ἄρσις τῆς ἐπινοίας καταργεῖ τήν ύπαρξι δύο φύσεων. Τί ἀπομένει ως πραγματική κατάστασις των φύ-

176. Ἐνθ' άνωτ., σελ. 198. Πρβλ. και σελ. 204.

177. Εὔσταθίου Μοναχου, Ἐπιστολή πρὸς Τιμόθεον σχολαστικόν περί δύο φύσεων κατά Σευήρου, PG 86, 921AB.

σεων καὶ γνῶσις περὶ αὐτῶν μετὰ τὴν ἄρσι τῆς ἐπινοίας θὰ ἰδοῦμε εὐθύς ἀμέσως.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπίγνωσις τῆς φυσικῆς διαφορᾶς κατὰ Σεβήρον καθίστα ἐφικτὴ τὴν θεώρησι δύο φύσεων-ὑποστάσεων μόνο μετὰ τὴν φανταστικὴ ἱκανότητα τῆς διανοίας¹⁷⁸, στήν πραγματικότητα ἡ θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης κατὰ Σεβήρον ἀποτελοῦν μία σύνθετο φύσι-ὑπόστασι: τὴν μία σεσαρκωμένη φύσι τοῦ Λόγου. Πραγματικὴ εἶναι μόνον ἡ μία σύνθετος φύσις-ὑπόστασις. Δυοφυσιτισμός¹⁷⁹ στό πλαίσιο τῆς συνθέτου φύσεως-ὑποστάσεως εἶναι κατὰ τὸν Σεβήρο ἐντελῶς ἀπαράδεκτος, διότι ἡ διαφορὰ εἰσάγει κατὰ τὸν Σεβήρο ὀπωσδήποτε τὴν διαίρεσι: «Τῇ διαφορᾷ συνέζευκται καὶ ἡ κατὰ πάντα διαίρεσις»¹⁸⁰ καὶ «ὅπου διαίρεσις, ἐκεῖ καὶ δυάς· καὶ ὅπου δυάς, ἐκεῖ καὶ διαίρεσις ἀκολουθεῖ»¹⁸¹. Ὑπὸ ποίαν ἔννοια μποροῦν ἡ θεότης καὶ

178. Ἐνθ' ἄνωτ., PG 86, 908AB: «ἰδοῦ τό μέν δύο σκοπεῖν, τῇ φαντασίᾳ τοῦ νοῦ μόνον ἐφίεται, διακρίνοντος τὴν διαφοράν, τὴν ὡς ἐν ποιότητι φυσικῇ».

179. Καταχρηστικῶς χρησιμοποιοῦμε τὸν ὄρο δυοφυσιτισμός γιὰ τὴν σεβηριανὴ ἔννοιά του, καὶ βεβαίως μόνο στά πλαίσια τῆς κριτικῆς τῆς συγκεκριμένης διατριβῆς, διότι δέν ὑφίσταται ἀληθῆς δυοφυσιτισμός ἄλλος πέραν τοῦ ὀρθοδόξου, οὔτε νεστοριανός (διότι ἐκεῖ πρόκειται περὶ δύο ὑποστάσεων καὶ ὄχι φύσεων) οὔτε σεβηριανός (διότι ἐδῶ πρόκειται περὶ δύο φανταστικῶν φύσεων-ὑποστάσεων, ὁμωνύμως λεγομένων φύσεων, οἱ ὅποιες δέν ὑφίστανται στήν πραγματικότητα ἐν τῇ μιᾷ συνθέτῳ κατὰ Σεβήρον φύσει-ὑπόστασει).

180. Εὐσταθίου Μοναχοῦ, Ἐπιστολὴ πρὸς Τιμόθεον Σχολαστικόν περὶ δύο φύσεων κατὰ Σεύηρου, PG 86, 920D. Δέν ἀγνοοῦμε τὴν ἀκαταστασία τῶν συλλογισμῶν τοῦ Σεβήρου, τὴν ὁποία ἐπισημαίνει ὁ Μοναχός Εὐστάθιος καθὼς παραθέτει ἀπόσπασμα τοῦ Σεβήρου μετ' ἐντελῶς ἀντίθετο νόημα, ἀλλὰ ἡ γενικώτερη γραμμὴ εἶναι ἡ ταύτισις διαφορᾶς καὶ διαιρέσεως, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Σεύηρος δέ ταυτόν κυρίως οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, φύσιν τε λέγων καὶ πρόσωπον ἐπὶ τῆς θείας σαρκώσεως, οὔτε τὴν ἔνωσιν οἶδεν ἀσύγχυτον, κἄν προσποιεῖται λέγειν· οὔτε τὴν διαφοράν ἀδιαίρετον, κἄν εἰ καὶ τοῦτο κομπάζων διέξεισιν· ἀλλὰ τὴν μέν ἔνωσιν σύγχυσιν κατὰ τὸν Ἀπολινάριον ἀπεργάζεται· τὴν δέ διαφοράν ἀλλοτρίωσιν κατὰ τὸν Νεστόριον» (Ἐπιστολὴ πρὸς Κοσμάν διάκονον, PG 91, 568C).

181. Ἐνθ' ἄνωτ., PG 86, 924A. Εἶναι προφανῆς ἡ ἄγνοια τοῦ Σεβήρου ἢ ἡ συνεπὴς πρὸς τίς φιλοσοφικῆς του προϋποθέσεις ἐνσυνείδητος ἀγνόησις, ὅτι ἄλλος ὁ λόγος τῆς κατὰ φύσιν διαφορᾶς καὶ ἄλλος ὁ λόγος τῆς καθ' ὑπόστασιν ταυτότητος. Ὅπως ἐπισημαίνουν οἱ ἅγιοι Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καὶ Ἰωάννης Δαμασκηνός, καθὼς μὲν διαφέρουν οἱ φύσεις (κατὰ τὸν λόγο τῆς φυσικῆς διαφορᾶς) εἶναι δύο κατ' ἀριθμὸν χωρὶς νὰ εἰσάγεται διαίρεσις, καθὼς ὁμοῦς εἶναι ἡνωμένες εἰς ἓν καὶ ταυτόν (κατὰ τὸν λόγο τῆς ὑποστατικῆς ταυτότητος) δέν εἶναι δύο οὔτε ἀριθμοῦνται (Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολὴ πρὸς Πέτρον ἰλλοῦστριον, PG 91, 513-516· Ἀγ. Ἰω.

ἡ ἀνθρωπότης νά ὑπάρχουν στήν μία σεσαρκωμένη φύσι χωρίς νά εισάγουν δυαλισμό; Τό ἐρώτημα ἀποτελεῖ καίριο σημεῖο στήν κατανόησι τῆς σεβηριανῆς ἐννοίας τῆς ἐκφράσεως δύο φύσεις τῆ θεωρία μόνη.

Ὁ κ. Νικολόπουλος προσεγγίζει τό ζήτημα μέ τήν δήλωσι ὅτι ὁ Σεβήρος, ὅπως συμπεραίνεται ἀπό τά κείμενά του, «ἀπορρίπτει ξεκάθαρα κάθε ὑπόνοια μίξης ἢ κράσης τῶν φύσεων, ἀπορρίπτοντας παράλληλα τούς συνουσιαστικούς ὅρους “μία οὐσία” καί “μία φυσική ποιότης”, πού κατά τήν ἄποψή του συνεπάγονται τή σύγχυσι τῶν φύσεων»¹⁸². Σύμφωνα μέ τό χωρίο ἀπό τήν β' ἐπιστολή πρὸς τόν Γραμματικό Σέργιο καί ἀπό τό σωζόμενο ἀπόσπασμα τοῦ Λεοντίου Βυζαντίου¹⁸³, ὁ Σεβήρος παραδέχεται ὅτι ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ μιᾷ σεσαρκωμένη φύσει τοῦ Λόγου εἶναι οὐσίαις πού διατηροῦνται ἀμειώτες καί ἀναλλοιώτες. Ποιό ὅμως εἶναι τό ὄντολογικό περιεχόμενο τῆς οὐσίας κατά τόν Σεβήρο καί πῶς διασώζεται ἡ ὑπαρκτική τῆς κατάστασις ἐν τῇ συνθέσει; Ὁ κ. Νικολόπουλος βάσει τῶν σεβηριανῶν χωρίων πού παραθέτει συνάγει ὅτι: «Ἡ φυσική ποιότητα ταυτίζεται μέ τόν “τοῦ πῶς εἶναι λόγον”, ὁ ὁποῖος καί γιά τούς δύο [σ.σ. ἅγιο Κύριλλο καί Σεβήρο] δέν ὑποδηλώνει τίποτε ἄλλο, παρά αὐτό πού ἡ μεταχαλκηδόνια ὀρθόδοξη παράδοσις μέχρι σήμερα θεωρεῖ ὡς συγκεκριμένη οὐσία, καί τό ἐκφράζει μέ τούς ταυτόσημους γι' αὐτήν ὅρους “οὐσία” καί “φύσις”»¹⁸⁴ καί δηλώνει ὅτι κατά τόν Σεβήρο ἡ ἐν ποιότητι φυσικῇ διαφορά, δηλαδή «ὁ διάφορος λόγος τοῦ πῶς εἶναι ἡ θεότητα καί ἡ ἀνθρωπότητα, ... μέ κανένα τρόπο δέν ... ἔχει καταργηθεῖ ἀπό τήν ἔνωσι»¹⁸⁵. Ὁ Σεβήρος ἐπομένως ταυτίζει οὐσία καί ιδιώματα, τό ὁποῖο σημαίνει ὅτι στήν πραγματικότητα δέχεται μόνο τήν παρουσία τῶν θείων καί ἀνθρωπίνων ιδιοτήτων στό

Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 52). Ἀπλοϊκώτερα τό θέμα αὐτό μπορεῖ νά διατυπωθῇ ὡς ἐξῆς: ἐν Χριστῷ οἱ ἐνυπόστατες φύσεις εἶναι καί λέγονται δύο, ἡ ὑπόστασις εἶναι καί ὁμολογεῖται μία.

182. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 204.

183. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 204 καί 205, ὑποσημ. 1, ὅπου γράφεται: «καί τῶν ἐξ ὧν ἡ ἔνωσις μενόντων ἀμειώτων καί ἀναλλοιώτων, ἐν συνθέσει δέ ὑφεστώτων, καί οὐκ ἐν μονάσιν ιδιοσυστάτοις» (PG 86, 1848A).

184. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 253.

185. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 256.

πλαίσιο τῆς μιᾶς φύσεως τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου¹⁸⁶. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς ἐπιβεβαιώνει ὅτι ὁ Σεβήρος κάνει τό συγκεκριμένο λάθος νά ἐκλαμβάνη τήν διαφορά τῶν ποιότητων ὡς διαφορά τῶν φύσεων¹⁸⁷.

Ἰσχυρίζεται παρά ταῦτα ὁ κ. Νικολόπουλος ὅτι ὁ σεβηριανός δυσφυσιτισμός δέν σημαίνει ἀπόρριψη τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς τῶν φύσεων¹⁸⁸. Ὁ ἰσχυρισμός ὁμῶς εἶναι αὐθαίρετος. Δέν σώζεται οὐσιώδης φυσική διαφορά, ἐάν δέν ὑπάρχουν οἱ φύσεις, ὧν ἡ διαφορά¹⁸⁹. Ὅπου σώζεται οὐσιώδης διαφορά φύσεων, ἐκεῖ οἱ φύσεις εἶναι ὑπαρκτές, διακεκριμένες κατὰ τόν λόγο τῆς φυσικῆς τους διαφορᾶς καί κατ' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο (καί μόνο) ἀριθμήσιμες¹⁹⁰. Ἐάν ὁ Σεβήρος

186. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 265, ὑποσημ. 1.

187. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 41AB: «ποιότητων λέγων φυσικῶν, ἀλλ' οὐ φύσεων, ἤγουν οὐσιῶν ἐπὶ Χριστοῦ διαφοράν μετὰ τήν ἔνωσιν διὰ τῆς λυούσης τήν σύγχυσιν φωνῆς· τουτέστι, τῆς διαφορᾶς, πλέον ὁ πανοῦργος σοφιστής, διασφίγγων τήν σύγχυσιν τῶν ἐναντίων κατὰ τόν νόμον τῆς φύσεως, οὐ λύσιν τὰ ἐναντία ποιούμενος, ἀλλά σύστασιν, παρά τόν ὅρον καί νόμον τῆς φύσεως· καί τοιοῦτος γενόμενος περί τήν διαφοράν εἰς πλάνην τῶν ἀκουόντων, οἷος ὑπάρχων περί τήν ἔνωσιν ἀπεφάνθη Νεστόριος. Ἐκεῖνος τε γάρ κατὰ μόνην φιλήν τήν προσηγορίαν ὀνομάζων τήν ἔνωσιν, κατ' ἐνέργειαν τήν τῶν πραγμάτων εἰσήγε διαίρεσιν· καί οὗτος φιλήν τήν διαφοράν πρεσβεύων μετὰ τήν ἔνωσιν, κατὰ μέν τήν ἐπίνοιαν εἶναι φρονεῖ τῶν διαφερόντων τήν ὑπαρξιν· κατὰ δέ τήν ἐνέργειαν, τήν αὐτῶν ἐπιδιατίθεται σύγχυσιν».

188. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 191-192.

189. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολή πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 472-473: «Πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαῖον, εὐσεβές τε καί πρέπον, κατὰ τήν τῶν Πατέρων διδασκαλίαν, λέγοντες τήν διαφοράν μετὰ τήν ἔνωσιν σώζεσθαι· καί τὰς δύο φύσεις εἶναι τε καί σώζεσθαι ἐν τῷ ἐνὶ Χριστῷ, ἐξ ὧν καί ἔστι, δοξάζειν μετὰ τήν ἔνωσιν, ὧν ἡ διαφορά· τοσαῦτα γινώσκοντας καί τὰ συνελθόντα πρὸς τήν ἀδιάσπαστον ἔνωσιν, καθοτιοῦν τροπήν εἰς ἀλλήλα ἢ μεταβολήν οὐ δεξάμενα; Πᾶσα γάρ πως ἀνάγκη τινῶν διαφερόντων εἶναι πᾶσαν διαφοράν καί ὅπου νοεῖσθαι εἶναι διαφοράν δυνατόν, ἐκεῖ ὑπάρχειν πάντως καί τὰ διαφέροντα. Συνεισαγωγικά γάρ ἀλλήλων τρόπον τινά τὰ τοιαῦτα ὄντα τυγχάνει· ὥσπερ τὰ αἷτια καί τὰ αἰτιατά, ὡς πρὸς τι ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας νοούμενα. Εἰ γάρ ποιητικόν ἔστι τῆς ἐν Χριστῷ διαφορᾶς τό ἕτεροούσιον τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν, ὡς αἷτιον πάντως καί ἡ διαφορά δηλωτική τυγχάνει ὡς αἰτιατόν τῆς τῶν ἐνωθέντων φυσικῆς ἑτερότητας ὡς ἰδίας αἰτίας. Συνεισάγεσθαι γάρ, ὡς εἴρηται, ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα πέφυκε· καί λεγομένου θατέρου, ἀνάγκη πάντως ὁμολογεῖν καί τό ἕτερον καί ἀναιρουμένου πάλιν ἐνός, μηδέ τό ἕτερον εἶναι λέγειν ἀκόλουθον». Βλ. καί τοῦ ἰδίου, *Ἐπιστολή πρὸς Κοσμᾶν διάκονον*, PG 91, 565BC.

190. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 39: «Τὰς φύσεις, ἤτοι οὐσίας, αἱ οὐσιώδεις συνιστῶσι διαφοραί. Εἰ οὖν ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος μία φύσις

εδέχετο ένυπόστατες φύσεις ύπαρκτές και ούσιωδώς διαφέρουσες, ώφειλε νά τίς άριθμήση¹⁹¹.

Ἡ διαφοροποίησης τοῦ σεβηριανοῦ δυοφυσιτισμοῦ ἀπό τόν κυρίλλιο εἶναι οὐσιαστική. Οἱ κατά Κύριλλον δύο πραγματικές (ένυπόστατες) φύσεις ἐν Χριστῷ εἶναι διακεκριμένες και ἀριθμούμενες κατά τόν λόγον τῆς φυσικῆς διαφορᾶς ἀλλά και ἀδιαίρετες κατά τόν λόγο τῆς ὑποστατικῆς ταυτότητος· ἀμφότερες ἔχουν ὑπόστασίτους τόν Θεό Λόγο (εἶναι ένυπόστατες)· ἔχουν πηγαία και αὐτοκίνητη φυσική θελητική ὁρμή και ἐνέργεια· και διά τῶν φυσικῶν των ιδιοτήτων συνάπτουν τόν Χριστό μέ τίς ἐκατέρωθεν ὁμοειδεῖς του ὑποστάσεις¹⁹². Ἀντιθέτως, οἱ κατά Σεβήρον δύο φύσεις-ὑποστάσεις εἶναι ἐπινοήματα τῆς σεβηριανῆς διανοίας και κατ' οὐσίαν ἀνύπαρκτες. Ἡ πραγματική κατάστασις τῆς θεότητος και τῆς ἀνθρωπότητος κατά Σεβήρον εἶναι ἡ σύνθεσις των στήν μία σύνθετο φύσι-ὑπόστασι, σύνθεσις ἡ ὁποία ἀναλόγως τοῦ ἀποδέκτου ὁμολογεῖται εἴτε ὡς ἔνωσις τῆς ιδιοσυστάτου ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου και τῆς ἐξηρητημένης ὑποστάσεως τῆς λογικῶς ἐψυχωμένης σαρκός (χάριν τῶν ὀρθοδόξων ἐπικριτῶν του) εἴτε ὡς ἔνωσις ἀνουσιῶν ποιότητων (χάριν τῶν ἰουλιανιστῶν –ἀντιχαλκηδονίων και αὐτῶν– πολεμίων του). Καί στίς δύο περιπτώσεις ὁμως τά δύο ἐνωθέντα στήν κατά Σεβήρον σύνθεσι δέν ἔχουν ἐν τῇ ἐνώσει τά “λειτουργικά” χαρακτηριστικά τῶν ένυποστάτων φύσεων τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας, τά ὁποία ἀναφέρθησαν ἀνωτέρω. Γιά τόν λόγο αὐτό οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀσκοῦν δριμυτάτη κριτική στήν σεβηριανή αὐτή θεώρησι. Ὅσον ἀ-

συνέστηκεν, ἔσονται θεότης και ἀνθρωπότης οὐ φύσεις, ἀλλ' οὐσιώδεις διαφοραί».

191. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός ἐρωτᾷ τούς σεβηριανούς: «Εἰ θεωρία φατέ δύο τοῦ Χριστοῦ τάς φύσεις, περί τά ὄντα δέ ἡ θεωρία, ὡς οἱ ταῦτα δεινοί διελήφασι, εἰσι πάντως και αἱ Χριστοῦ φύσεις· και εἰ εἰσί, τί τόν ἀριθμόν ὡσπερ τι μορμολύκειον φεύγετε;» (Κατά Ἰακωβιτῶν, 30)

192. Ἄγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., 51, 22-24. Στό ἴδιο πλαίσιο ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρεται και στά ὑποστατικά ιδιώματα τῆς συνθέτου ὑποστάσεως τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου, «τῆς θείας τοῦ Θεοῦ Λόγου υἰότητος τό χαρακτηριστικόν και ἀφοριστικόν ιδίωμα, καθ' ὃ διακρίεται τοῦ Πατρός και τοῦ Πνεύματος, τά τε τῆς σαρκός χαρακτηριστικά και ἀφοριστικά ιδιώματα, καθ' ἃ διαφέρει τῆς τε μητρός και τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων», κάνοντας ἔτσι μία ριζική διαφοροποίησι τῶν φυσικῶν ἀπό τά ὑποστατικά ιδιώματα, τέτοια πού ἀπουσιάζει ἀπό τήν σεβηριανή Χριστολογία.

φορᾶ τόν σεβηριανό κατ' ἐπίνοιαν δυοφυσιτισμό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Εἰ δέ κατ' ἐπίνοιαν τοῦ Χριστοῦ τὰς φύσεις λέγετε καί θεωρίαν, εἶπατε ἡμῖν οἱ τῶν φύσεων ἐπινοηταί καί θεωρηταί· ἡ ἐπίνοια ἀληθῶν καί ὄντων πραγμάτων ἐστίν, οἰονεῖ τὰ τῇ αἰσθήσει δοκοῦντα ἀπλᾶ, τῇ νοήσει διαρθροῦσα καί διακρίνουσα, ὡς ἐπὶ ἀνθρώπου σύν τῷ φαινομένῳ σώματι καί τήν ψυχῆν ἐπιγινώσκουσα τήν ἀόρατον, ἢ διανοίας ἀνάπλασμα κατὰ συμπλοκὴν αἰσθήσεώς τε καί φαντασίας ἐκ τῶν ὄντων τὰ μηδαμῶς ὄντα συντιθεῖσα καί ἀναπλάττουσα...; Εἰ μὲν οὖν τό δεύτερον, φαντασία καί φενακισμός τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον· εἰ δέ τό πρότερον, δύο δέ κατ' ἐπίνοιαν τὰς φύσεις θεωρεῖτε –ὄντων δέ ἡ θεωρία– τί τὰ ὄντα μὴ ἀριθμεῖτε...;»¹⁹³. Ὅσον ἀφορᾶ πάλι τήν σύνθεσι ὑποστατικῶν ὄντοτήτων γράφει: «ἀδύνατον τὰ ἅπαξ καθ' ἑαυτά ὑποστάντα ἐτέραν ἀρχὴν ὑποστάσεως σχεῖν ἢ γάρ ὑπόστασις ἢ καθ' ἑαυτό ἐστίν ὑπαρξίς»¹⁹⁴. καί ἐν προκειμένῳ οἱ δύο κατὰ Σεβήρον ὑποστατικές ὀντότητες (μία ἰδιοσύστατος καί μία ἐξηρητημένη) καλοῦνται νά ἔχουν πλήν τῆς ἰδικῆς των καί τήν σύνθετη ὑπόστασί τους ἐν Χριστῷ! Ὅσον ἀφορᾶ ἐπίσης τήν σύνθεσι οὐσιῶν σέ μία σύνθετο φύσι γράφει: «ἀδύνατόν ἐστιν ἐκ δύο οὐσιῶν ἡγουν φύσεων μίαν φύσιν σύνθετον γενέσθαι· ἀδύνατον γάρ ἐν τῷ αὐτῷ ἅμα τὰς ἀντιδιηρημένας συστατικῶς ὑπάρξαι διαφοράς»¹⁹⁵. Ἀποκλειομένων τῶν περιπτώσεων αὐτῶν, ὡς ὀρθόδοξος ἀπομένει ἡ θεώρησις ἐνυποστάτων φύσεων, ἡνωμένων ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει τοῦ Λόγου, τήν ὁποῖαν ἀρνεῖται ἡ σεβηριανή Χριστολογία.

Συνοφίζοντας τήν σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως δύο φύσεις τῇ θεωρίᾳ μόνῃ, ὅπως ἀναδύεται ἀπό τό κείμενο τῆς διατριβῆς καί τίς παραπομπές στά σεβηριανὰ κείμενα, μπορεῖ κανεῖς νά εἰπῇ μετὰ βεβαιότητος ὅτι σημαίνει ἕνα κατ' ἐπίνοιαν δυοφυσιτισμό καί γι' αὐτό μὴ πραγματικό· καθὼς ἐπίσης ὅτι εἰσάγει μία σύνθετη φύσι, πού εἶναι τό συνάθροισμα τῶν φυσικῶν ἰδιοτήτων τῶν οὐσιῶν ἐκ τῶν ὁποίων συνέστη.

193. Κατὰ Ἰακωβιτῶν, 29, PG 94, 1449D-1452A.

194. Τοῦ αὐτοῦ, Διαλεκτικά, 67.

195. Τοῦ αὐτοῦ, Διαλεκτικά, 42.

δ) Ὁ σεβηριανός μονοενεργητισμός καί μονοθελητισμός.

Τό ποιούν τοίς αίρετικοίς τήν πλάνην, ἡ σεβηριανή φιλοσοφική ἀρχή τοῦ ταυτόν λέγειν τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν, δέν ὠδήγησε τόν Σεβήρο μόνο στήν παραδοχή μιᾶς ἀντικυριλλείου ἐννοίας τῶν δύο φύσεων τῆ θεωρία μόνῃ, ὅπως ἤδη ἐδείχθη, ἀλλά ὀδηγεῖ καί στόν ἐπίσης ἀντικυριλλεῖο μονοενεργητισμό.

Σύμφωνα μέ τήν διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου, ὁ Σεβήρος ἀρνεῖται νά ἀποδώσῃ τίς ἰδιότητες τῶν φύσεων σέ καθεμία ἀπό αὐτές, διότι αὐτό δῆθεν συνεπάγεται τήν θεώρησί τους ὡς ἰδιοσυστάτων καί ἀνεξαρτήτων ἐνεργητικῶν κέντρων¹⁹⁶. ἀποδίδει στόν σεσαρκωμένο Λόγο τό σύνολο τῶν ἰδιωμάτων, θείων καί ἀνθρωπίνων, καί ἀναγνωρίζει σ' αὐτόν μία ἐνεργητική κίνησι, ἡ ὁποία ἔχει ἄλλοτε θεία, ἄλλοτε ἀνθρώπινα καί ἄλλοτε σύνθετα ἀποτελέσματα¹⁹⁷. στίς συναφεῖς διατυπώσεις τοῦ Τόμου τοῦ ἁγίου Λέοντος καί τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος βλέπει νεστοριανή διαίρεσι τῶν φύσεων, γι' αὐτό καί τίς ἀναθεματίζει μαζί μέ αὐτούς πού τίς ὁμολογοῦν (τούς Ὁρθοδόξους)¹⁹⁸.

Ὁ κ. Νικολόπουλος ἀναγνωρίζει ὅτι γιά τίς χριστολογικές αὐτές ἀντιλήψεις του ὁ Σεβήρος καταδικάσθηκε ὡς αίρετικός ἀπό τήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἀποδοκιμάζει τήν ἀπομάκρυνσι τοῦ Σεβήρου ἀπό τόν δυοενεργητισμό τῶν προγενεστέρων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀξιόμειπτη θεολογική ἀκαμψία¹⁹⁹. Ὅμως, γιά τούς λόγους πού ἐπικαλεῖται, συμπεραίνει ὅτι ὁ Σεβήρος ἐκφράζει οὐσιαστικά τό δόγμα τῆς Χαλκηδόνος καί ὅτι ἡ διαφοροποίησίς του ἀπό τό φρόνημα τῆς Συνόδου εἶναι περισσότερο φραστική καί φαινομενική παρά πραγματική²⁰⁰.

Ἀναμφίβολα ἡ σχετικοκρατική αὐτή ἄποψις τῆς διατριβῆς εἶναι ἀπορριπτέα. Γενικῶς εἶναι ἄτοπο νά ὑποθέσῃ κανεῖς ὅτι ἡ ἁγία ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀνεθεμάτισε ὀνομαστί τόν Σεβήρο, παρότι αὐτός εἶχε τό ἴδιο χριστολογικό (ἐν προκειμένῳ δυοενεργητικό)

196. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 263-265.

197. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 265-268.

198. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 269-271.

199. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 288-289.

200. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 291.

φρόνημα ἐκπεφρασμένο μέ διαφορετική ὀρολογία. Εἶναι ἀδύνατον κορυφαῖοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νά μή διεπίστωναν τήν οὐσιαστική ταυτότητα φρονήματος τοῦ Σεβήρου καί τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἐάν αὐτή ὑπῆρχε. Παρά ταῦτα θά ἐπιχειρήσουμε νά δεῖξουμε, βάσει τῶν σεβηριανῶν ἀναφορῶν καί τῆς σχετικῆς ἀντισεβηριανῆς γραμματείας τῶν ἀγίων Πατέρων, ὅτι οἱ λόγοι πού ἐπικαλεῖται ἡ διατριβή, γιά νά δικαιολογήσῃ τόν Σεβῆρο ὡς οὐσιαστικά ὀρθόδοξο στήν περί ἐνεργειῶν διδασκαλία του, δέν συνιστοῦν τήν ἐν προκειμένῳ ὀρθοδοξία τοῦ Σεβήρου.

α) Ὁ Σεβῆρος καταδικάζει τήν ἀπονομή τῶν θείων ιδιωμάτων στήν θεία φύσι καί τῶν ἀνθρωπίνων στήν ἀνθρωπίνη²⁰¹, παρότι δέχεται ἐν Χριστῷ θεία καί ἀνθρώπινα ιδιώματα, ἐπειδή ἡ ἀπονομή τους σέ δύο φύσεις σημαίνει γι' αὐτόν διαίρεσι τῶν φύσεων σέ δύο ιδιοσύστατες καί αὐτοτελῶς ἐνεργεῖς φύσεις (ἤτοι ὑποστάσεις) καί ἐπομένως νεστοριανισμό.

Εἶναι φανερό ὅτι ὁ Σεβῆρος δέν ἀντιλαμβάνεται τήν ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότητα ὡς ἐνυπόστατη οὐσία (φύσι), ἡ ὁποία εἶναι ἐνεργός τῶν ιδικῶν τῆς ἀνθρωπίνων ιδιωμάτων ὅπως καί ἡ ἐνυπόστατος ἐν Αὐτῷ θεότης τῶν ἀντιστοιχῶν ιδικῶν τῆς· δέν ἀντιλαμβάνεται ὅτι καί οἱ δύο φύσεις εἶναι ἐνεργητικές τῶν ιδιοτήτων των, ἐπειδή τελοῦν ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ ἐνσάρχου Λόγου. Ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐνεργεῖ ἀϊδίως συμφώνως πρός τίς φυσικές ιδιότητες τῆς ἐνυποστάτου ἐν Αὐτῷ κοινῆς φύσεως τῆς θεότητος²⁰². ἡ αὐτή ὑπόστασις μετά τήν ἐνσάρκωσί τῆς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐνεργεῖ καί κατά τίς ἀνθρώπινες ιδιότητες τῆς προσληφθείσης ἐνυποστάτως κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως²⁰³. Ἡ προσληφθεῖσα ἐψυχωμένη λογικῶς

201. «Ἀναθεματίζομεν δέ καί τήν σύνοδον Χαλκηδόνος, καί τόν τόμον Λέοντος τοῦ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἡγήσαμένου, καί τοὺς λέγοντας ἢ εἰπόντας ἐν δύο φύσεσι τόν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν μετά τήν ἄφραστον καί ἀπερινόητον ἔνωσιν, καί τούτων ἀκολούθως ἐνεργείας ἢ ιδιότητος» (Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 264, ὑπόσημ. 2. Βλ. καί σελ. 263, ὑπόσημ. 1).

202. «Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι» (Ἰω. ε' 17) καί «ἄ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῆ, ταῦτα καί ὁ υἱός ὁμοίως ποιεῖ» (Ἰω. ε' 19). Χωρία σημαίνοντα τό ταῦτόν τῆς θείας ἐνεργείας τῶν θείων Προσώπων. Ὁ Χριστός καθό Θεός εἶναι τῆς αὐτῆς ἐνεργείας μέ τόν Πατέρα.

203. «Παραδοθήσεται γάρ [ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου] τοῖς ἔθνεσι καί ἐμπαιχθήσεται καί ὕβρισθήσεται καί ἐμπτυσθήσεται, καί μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν»

σάρξ τοῦ Κυρίου καθίσταται ἐνεργός ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου χωρίς νά ὑφίσταται ὡς ἰδιαίτερη προσωπική ὕπαρξις παρά τόν Θεόν Λόγον, καθὼς φοβεῖται ὁ Σεβήρος, ἀλλά ἐπειδὴ ὁ σεσαρκωμένος Θεός Λόγος εἶναι ἡ προσωπική ὑπόστασίς της. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ δικαίως ἀποδίδουμε οἱ Ὀρθόδοξοι ἐνέργειες καί ἰδιότητες στὴν ἀνθρώπινη φύσι χωρίς παρά ταῦτα νά τὴν διαιροῦμε ἀπὸ τὴν θεία φύσι. Ὁ σεβηριανός φόβος νά ἀποδοθοῦν οἱ ἀντίστοιχες ἐνέργειες στὶς δύο φύσεις ἔχει τὴν αἰτία του στὴν ἀδυναμία νά θεωρηθοῦν οἱ φύσεις ὡς ἐνυπόστατες.

β) Ὁ Σεβήρος διακρίνει ἐν Χριστῷ ἐνεργοῦντα, ἐνέργεια καί ἐνεργήματα²⁰⁴. Ἔνας εἶναι ὁ ἐνεργῶν, ὁ σεσαρκωμένος Θεός Λόγος. Μία ἡ πηγαία ἐνεργητικὴ κίνησις (ἐνέργεια)²⁰⁵. Θεῖα καί ἀνθρώπινα τὰ ἐνεργήματα, ἐφ' ὅσον ὁ εἷς ἐνεργῶν μέ μία ἐκουσία ἐνεργητικὴ κίνησις ἐπιτελεῖ τὰ μὲν καί τὰ δέ, ἀναλόγως τῶν ἰδιοτήτων (θείων ἢ ἀνθρωπίνων), τίς ὁποῖες θά κινήσῃ εἰς ἐνέργειαν. Ὁρισμένα ἐνεργήματα εἶναι μίχτα ὡς ἀποτελέσματα μιᾶς συνθέτου ἐνεργείας²⁰⁶.

Ἡ σεβηριανὴ διάκρισις εἶναι ἐλλιπὴς καί γι' αὐτὸ ἐσφαλμένη. Ἐν προκειμένῳ ὁ Σεβήρος παραβλέπει ὅτι ὑπάρχει καί τὸ ἐνεργητικόν: «ἄλλο ἐστὶν ἐνέργεια καί ἄλλο ἐνεργητικόν καί ἄλλο ἐνέργημα καί ἄλλο ἐνεργῶν. Ἐνέργεια μὲν οὖν ἐστὶν ἡ δραστικὴ καί οὐσιώδης τῆς φύσεως κίνησις· ἐνεργητικόν δέ ἡ φύσις, ἐξ ἧς ἡ ἐνέργεια πρόεισιν· ἐνέργημα δέ τὸ τῆς ἐνεργείας ἀποτέλεσμα· ἐνεργῶν δέ ὁ κεχρημένος τῇ ἐνεργείᾳ, ἥτοι ἡ ὑπόστασις. Λέγεται δέ καί ἡ ἐνέργεια ἐνέργημα, καί τὸ ἐνέργημα ἐνέργεια, ὡς καί τὸ κτίσμα κτίσις· οὕτω γὰρ φαμεν πᾶσα ἡ κτίσις, τὰ κτίσματα δηλοῦντες»²⁰⁷. Ἡ ἀνωτέρω διάκρισις εἶναι ἡ λογικῶς καί ὄντολογικῶς ὀρθή. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς κάνει διεισδυτικώτατες παρατηρήσεις πού ἐρμηνεύουν τὴν ἀ-

(Λουκ. ιη' 33) καί «Παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καί ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς» (Ματθ. ι' 17) καί «θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν» (Λουκ. κα' 16). Καθὸ ἀνθρώπος ὁ Χριστός εἶναι τῆς αὐτῆς ἀνθρώπινης ἐνεργείας (πάθους ἐν προκειμένῳ) μέ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, τῆς παραδόσεως εἰς τοὺς ἄρχοντας, τῶν μαστίγων καί τοῦ θανάτου.

204. Ὁμιλία 109, ἐν Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 266, ὑποσημ. 1.

205. Ἐπιστολὴ πρὸς Σέργιον Γραμματικόν, ἔνθ' ἀνωτ.

206. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 268, ὑποσημ. 1.

207. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβής..., 59.

νωτέρω διάκρισι. Πρῶτον ὁ εἶς ἐνεργῶν δέν μπορεῖ νά εἶναι σύνθετος φύσις, διότι θά εἶναι ἐνεργητική ἀντιθέτων ἐνεργειῶν, ὅπερ ἄτοπον²⁰⁸. Δεύτερον ἡ ἐνεργητική κίνησις, ἥτοι ἡ ἐνέργεια, δέν εἶναι ὑποστατική ἀλλά φυσική²⁰⁹. Τρίτον εἶναι ἀδύνατον νά ὑπάρχη σύνθετος ἐνέργεια, εἴτε γενικῶς εἴτε ἐπί τῆς Χριστολογίας²¹⁰. Ὑπό τίς διευκρινήσεις τῶν ἀγίων Πατέρων ἡ ὁμολογία τῶν ἐνεργητικῶν, ἥτοι τῶν φύσεων, ἐν Χριστῷ εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν βεβαίωσι τῆς ἐν Αὐτῷ φυσικῆς διαφορᾶς.

γ) Ὁ Σεβήρος ὑπεστήριξε ὅτι ἡ σάρξ τοῦ Κυρίου «δέν διετήρησε ἀνελλιπῶς [σ.σ. ἀμείωτη] τήν ιδιότητά της. Γιατί σέ πολλές περιπτώσεις φαίνεται ὅτι δέν ἔχει ὑπομείνει τά καταφανῶς ἀνήκοντα στή φύση της, καθότι ἐνώθηκε μέ τόν Λόγο, τόν Δημιουργό τῆς φύσης» ἀντιθέτως, ἐνίστε μόνον («ἔσθ' ὅτε») ἐπέτρεψε σ' αὐτήν ὁ Κύριος νά πάθῃ τά ἑαυτῆς²¹¹. Ἡ ἐπί τήν θείαν δόξαν καί ἐνέργειαν μεταστοιχείωσις τῆς σαρκός τοῦ Κυρίου ἐκλαμβάνεται ἀπό τόν Σεβήρο ὡς ἄρσις τῆς ἑαυτῆς ιδιότητος²¹². Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ὁμοῦς διευ-

208. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ζήτησις μετά Πύρρου*, PG 91, 344A: «Οὐδέν τῶν ὄντων, ἐν τοῖς κατά φύσιν μένον, τά ἐναντία ποιεῖν πέφυκεν. Οὐ γάρ θερμαίνει τό πῦρ καί ψύχει· οὔτε ψύχει ἡ κρύσταλλος καί θερμαίνει· οὔτε ξηραίνει ἡ γῆ καί ὑγραίνει· οὔτε ὑγραίνει τό ὕδωρ καί ξηραίνει. Εἰ οὖν ἐπ' οὐδενός τῶν ὄντων τοῦτο θεωρεῖται, πῶς τόν σαρκωθέντα Λόγον καί οὐσιωδῶς γενόμενον ἄνθρωπον, μιᾶ ἐνεργείᾳ τά τε θαύματα καί τά πάθη, λόγῳ φύσεως ἀλλήλων διαφέροντα, ἐπιτελέσαι λέγοντες, οὐ δεδοίκατε;».

209. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, PG 91, 301-304.

210. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 76A: «Εἶτε γάρ ὡς ἐκ μερῶν ὄλον τι, τά τε οὐσιώδη δύο θελήματα καί τάς ἰσαριθμούς φυσικᾶς ἐνεργείας κατά σύνθεσιν εἰς ἓν θέλημα καί μίαν ἐνέργειαν ἐκτῆξομεν τυχόν καί χωνεύσομεν, μυθικόν τό τοιοῦτον, καί τῆς πρὸς τόν Πατέρα καί ἡμᾶς ξένον τε πάντη καί ἀλλότριον δειχθήσεται κοινωνίας· ὡς οὐ σύνθετον ἐκείνου κατά φύσιν ἔχοντος θέλημα, ἡ ἐνέργειαν· οὐδέ πάλιν ἡμῶν. Οὐδεμία γάρ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ σύνθεσις ὅτι μηδέ καθ' ἑαυτά τό παράπαν ὑπαρξίς θεωρεῖται, καί τῆς ὑποκειμένης οὐσίας ἐκτός». Εἶναι συναφῶς προφανές λάθος τῆς διατριβῆς νά ὑποστηρίξη τήν «μία ἐνιαία σύνθετη –ἐξάπαντος ὄχι κραθεῖσα– ἐνέργεια τοῦ ἐνεργοῦντος ὑποκειμένου», τοῦ Λόγου, ὁ ὁποῖος κατά τήν ἐπίγειαν δρᾶσι του ὑπέμεινε τά ἀνθρώπινα ἀδιάβλητα πάθη (βλ. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 278, ὑποσημ. 1).

211. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 272.

212. Εὐσταθίου μοναχοῦ, *Ἐπιστολή πρὸς Τιμόθεον σχολαστικόν περὶ δύο φύσεων, κατά Σευήρου*, PG 86, 925CD: «εἰ δέ, ὅπερ ἐστίν ἀληθές, ὁ Λόγος τήν σάρκα μετεστοιχείωσεν εἰς τήν ἑαυτοῦ δόξαν τε καί ἐνέργειαν, πῶς πάλιν κατά τόν τόμον Λέοντος εἴπωμεν φυλάττει γάρ ἑκάτερα φύσις ἀνελλιπῶς τήν ἑαυτῆς ιδιότητα;

κρινίζει ότι ο Χριστός είναι φύσει Θεός και φύσει άνθρωπος, έπειδή σώζει άνελλιπώς τήν ιδιότητα έκατέρας φύσεως²¹³. Καί προσθέτει ότι τίποτε από τά φυσικά δέν παραμειώνονται έν Χριστώ λόγω τής καθ' υπόστασιν ένώσεως²¹⁴. Ο δέ μοναχός Ευστάθιος ευστόχως σημειώνει ότι ή θεοπρεπής ένεργεια τής θείας σαρκός του Κυρίου όφείλεται στην θεότητα και όχι σέ τυχόν άρσι τής φυσικής ανθρωπίνης ένεργείας τής²¹⁵, γεγονός τό όποιο βεβαιώνει και ο άγιος Ίωάννης ο Δαμασκηνός²¹⁶.

δ) Η παραδοχή από τον Σεβήρο μιās συνθέτου θεανδρικής ένεργείας άντιστοιχού («οὐδέν τό άπειικός έχούσης») προς τήν μία σεσαρκωμένη φύσι (υπόστασι) του Θεού Λόγου, μία παραδοχή που ή διατριβή έστω και μερικώς άσπάζεται ως όρθή άκολουθούσα τον J. Lebon²¹⁷, είναι κατά τον άγιο Μάξιμο έντελώς έσφαλμένη. Η κυρίλ-

Φαίνεται γάρ έν πολλοίς ο Λόγος μή συγχωρών τή ίδια σαρκί, διά των τής σαρκός έρχεσθαι νόμων. Ποῦ γάρ ίδιον σώματος βαδίζει έν ύδατος, ή μετά τήν έκπνευσιν τή τρώσει του δόρατος, αίματος και ύδατος άναβλύζειν πηγήν;» (βλ. και Ίω. Θ. Νικολόπουλου, ένθ' άνωτ., σελ. 275, ύποσημ. 2).

213. *Έγχειρίδια θεολογικά και πολεμικά*, PG 91, 96BC: «πώς Θεός ή άνθρωπος έσται; και πώς τουτο, ή εκείνο κατ' ουσίαν ύπάρχων δειχθήσεται, μή σώζων έκατέρας φύσεως άνελλιπώς τήν ιδιότητα, πάσης άμαρτίας χωρίς; Τό γάρ των κατά φύσιν έκστάν, κών τής έξω τής ουσίας γεγένηται, μηδεμίαν ύπαρξιν έχον' ότι μηδέ κίνησιν φυσικήν. "Τό γάρ μηδεμίαν κίνησιν έχον", ή φησιν ο θεοφάντωρ και μέγας άγιος Διονύσιος, "οὔτε έστιν, οὔτε τί έστιν" οὔτε έστι τις αυτου παντελώς θέσις"».

214. *Ένθ' άνωτ.*, PG 91, 97A: «Ταύτης τοιγαροῦν, λέγω δέ τής ένώσεως, οῦ λυμαινομένης τοίς πράγμασιν, οὔδέ τή τουτων διαφορα, αλλά μόνον τή κλήσει προσφυώς ένοποιούσης τά κατ' αυτήν, εισί πάντοτε και πάντως άμειώτως έν αυτή και τελείως σωζόμενα, τά κατά φύσιν διάφορα, τήν οίανουν παρατροπήν οῦ παθόντα και σύγχυσιν οῦκ έν ουσίαις αυταις, οῦ θελήμασιν, οῦκ ένεργείαις, οῦκ άλλω τινί φυσικῶ».

215. Ευσταθίου μοναχού, *Έπιστολή προς Τιμόθεον σχολαστικόν περι δύο φύσεων, κατά Σευήρου*, PG 86, 928D-929A: «οὔδέ επί των ύδάτων εκώλυσεν τήν ιδίαν σάρκα ο Θεός Λόγος διά των τής σαρκός ίέναι νόμων, ως ο περιπατος των ποδών δηλοι: τό γάρ επί των ύδάτων περιπατείν, οῦκ αφαιρέσεις ιδιότητος του σώματος ήν, αλλά προσθήκη δυνάμεως έξ ένεργείας θεϊκής».

216. «Τάς μέν γάρ θεοσημίας ή θεότης ειργάζετο, άλλ' οῦ δίχα τής σαρκός, τά δέ ταπεινά ή σάρξ, άλλ' οῦ χωρίς τής θεότητος» (*Έκδοσις ακριβής...*, 59).

217. Ίω. Θ. Νικολόπουλου, ένθ' άνωτ., σελ. 279-283. Γράφουμε «έστω μερικώς», για να ζυγίσουμε ακριβοδικαίως τήν όρθή αφ' ένός παρατήρησι του κ. Νικολόπουλου, ότι ο άγιος Κύριλλος αντίθετα προς τον Σεβήρο άπένεμε τά θεία ιδιώματα στην θεότητα και τά ανθρωπίνα στην ανθρωπίνη, καθό φύσεις (ένθ' άνωτ., σελ. 283), και τήν τελείως άπαράδεκτη αφ' έτέρου έρμηνευτική του ύποσημείωσι, ότι ο άγιος Κύριλλος μέ τον συνδυασμό των εκφράσεων: «έδειξε διπλήν τήν ένεργειαν» και «μίαν

λειος «μία καί συγγενής καί δι' ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένη ἐνέργεια» δέν ἔχει καμμία ἔννοια συνθέσεως ἐνεργειῶν, ἀλλά σημαίνει κατά ἀκριβῆ καί ἀνεπίδεκτη παρεξηγήσεως ἐρμηγεία τοῦ σχετικοῦ κυριλλείου ἐδαφίου²¹⁸ τήν θεία ἐνέργεια πού ἐκδηλώνεται διά τοῦ παντουροῦ προστάγματος καί διά τῆς ἀφῆς τῆς χειρός²¹⁹. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος μετά πάσης βεβαιότητος συμπεραίνει: «οἱ δέ μή οὕτω λαμβάνοντες, ἀλλ' ὡς μίαν Λόγου τε καί σαρκός τήν συγγενῆ νοοῦντες ἐνέργειαν, τήν Εὐτυχοῦς καί Ἀπολιναρίου συνουσίωσιν δογματίζουσι»²²⁰. Τό γεγονός ὅτι ὁ Σεβήρος μίαν νοεῖ τήν ἐνέργειαν τοῦ Λόγου καί τῆς σαρκός εἶναι ἀναμφισβήτητο, ἐφ' ὅσον κατ' αὐτόν μία εἶναι ἡ φύσις (ὑπόστασις) ἐν Χριστῶ καί τό ἐνεργεῖν εἶναι μία πηγαιία κίνησις πού ἀνήκει στήν μία φύσι-ὑπόστασι²²¹. Ὁ ἰσχυρισμός ὁμῶς τοῦ κ. Νικολόπουλου, ὅτι «μέ τή διδασκαλία του γιά μία σύνθετη θεανδρική ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ ὁ Σεβήρος ἀπέβλεπε νά ἐκφράσει, βάσει τῶν δικῶν του προϋποθέσεων, ὅτι ἀκριβῶς ἐκφράζει καί τό ἀκόλουθο κείμενο τοῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ»²²², εἶναι ἀστήρικτος παντελῶς. Ἡ μία σύνθετη θεανδρική ἐνέργεια κατά Σεβήρον εἶναι ἡ ἐνιαία

καί συγγενῆ δι' ἀμφοῖν...», φανερώνει ὅτι μπορεῖ νά ὑποστηρίξει ἄλλοτε ὅτι ὁ Χριστός ἔχει «μία σύνθετη (θεανδρική) ἐνιαία ἐνέργεια» καί ἄλλοτε νά δέχεται ὅτι ὁ Χριστός ἔχει δύο φυσικές (=οὐσιώδεις) ἐνεργείες (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 284, ὑποσημ. 1).

218. Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Υπόμνημα εἰς τό κατά Ἰωάννην*, 1, 530.

219. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 85-88.

220. Ἐνθ' ἄνωτ., PG 91, 88B.

221. Γράφει ὁ Σεβήρος: «Ποίας οὖν φύσεως ἰδίαν ἐνέργειαν εἶπωμεν τό βαδίζειν ἐπί τοῦ ὕδατος, ἀποκρινάσθωσαν οἱ μετά τήν ἔνωσιν ἡμῖν τάς δύο φύσεις εἰσάγοντες. Τῆς θείας; ... Τῆς ἀνθρωπίνης; ... Ἀλλά πρόδηλον καί οὐδαμῶς ἀμφίβολον, εἰ μή ἐκόντες μεθύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀμερίστου τυγχάνοντος, ἀμερίστος ὑπάρχει καί ἡ ἐνέργεια» (Εὐσταθίου μοναχοῦ, *Ἐπιστολή πρὸς Τιμόθεον σχολαστικόν περὶ δύο φύσεων, κατά Σευήρου*, PG 86, 924). Καί ἐπίσης: «μίαν ὡς ἑνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνέργειαν σύνθετον ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ, τό δὲ λεγόμενον, ἀναβάντες κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καί πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ μετά τήν ἔνωσιν δυάδα φύσεων καί ἐνεργειῶν δογματίζοντας ... Ἀκόλουθον οὖν ἐστὶ συνθέτου νοουμένης ἡμῖν καί μιᾶς τῆς θεανδρικής ἐνεργείας, τοιαύτην εἶναι τε καί λέγεσθαι καί τήν τοῦ ταύτην προφέροντος φύσιν τε καί ὑπόστασιν, ὡς ἂν μηδὲν ἔχοι κατά τήν ἐνέργειαν πρὸς τήν ἑαυτοῦ φύσιν ἀπειοκός» (*Doctrina Patrum*, 310).

222. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 291, ὑποσημ. 1, ὅπου τό κείμενο τοῦ ἁγ. Μαξίμου (PG 91, 593A): «Ἐνήργει γάρ, τὰ μὲν θεία σαρκικῶς ... τὰ δ' ἀνθρώπινα θεϊκῶς ... οὔτε γάρ τὰ θεῖα θεϊκῶς, ὅτι μή γυμνός ὑπῆρχε Θεός· οὔτε τὰ ἀνθρώπινα σαρκικῶς, ὅτι μή φιλόσ ἄνθρωπος ἦν».

δῆθεν θεανθρωπίνη ἐκδήλωσις τῆς μιᾶς θεανθρωπίνης φύσεως τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἐνῶ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Μαξίμου ἐκφράζει τὴν ἐκδήλωσις ἑκατέρας ἐνεργείας μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας. Ὁ μονοενεργητισμὸς τοῦ Σεβήρου καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν ἐν Χριστῷ εἶναι θέσεις ἀσυμβίβαστες²²³.

ε) Ἐπιπλέον, ἔωλο εἶναι καὶ τὸ ἐπιχείρημα τῆς διατριβῆς, ὅτι «τὴν ἐνυπάρχουσα διαφορὰ μεταξὺ τῆς θείας ἄκτιστης ἐνεργείας τοῦ Λόγου καὶ τῆς κτιστῆς ἀνθρώπινης ἐνεργείας πού χαρακτηρίζει τὴν “συνθετὴ ἐνιαία θεανδρική ἐνέργεια”, ὁ ἀντιχαλκηδόνιος πατριάρχης τὴ δῆλωνε μὲ τὴν παραδοχὴ τῶν δύο εἰδῶν ἐνεργηθέντων, ἄλλα ἐκ τῶν ὁποίων ἦταν θεοπρεπῆ (=ἄκτιστα) καὶ ἄλλα ἀνθρωποπρεπῆ (=κτιστά)»²²⁴. Κατ’ ἀρχὴν εἶναι ὑπέρβασις τοῦ σεβηριανοῦ γράμματος, τοῦλάχιστον, νὰ γίνεται λόγος γιὰ ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Λόγου καὶ γιὰ κτιστὴ ἀνθρώπινη ἐνέργεια, ἐφ’ ὅσον κατὰ Σεβήρον δὲν ὑφίσταται κτιστὴ καὶ ἄκτιστη ἐνέργεια ἐν Χριστῷ (ἂν ὑπῆρχαν κτιστὴ καὶ ἄκτιστη ἐνέργεια, ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν κτιστὴ φύσις καὶ ἄκτιστος φύσις, ὅπερ ἀρνεῖται ὁ Σεβήρος), ἀλλὰ μία θεανδρική ἐνέργεια τῆς συνθέτου κατ’ αὐτὸν φύσεως-ὑποστάσεως. Ἐπειτα, ἡ μία ἐνεργητικὴ κίνησις τῆς συνθέτου φύσεως-ὑποστάσεως δὲν μπορεῖ λογικῶς καὶ ὄντολογικῶς νὰ παράγῃ ἄλλοτε κτιστά καὶ ἄκτιστα ἐνεργήματα καὶ

223. Πρὸς πιστοποίησιν μπορεῖ κανεὶς νὰ συγκρίνῃ τὰ ἀντίστοιχα χωρία τοῦ Σεβήρου, τὰ ὁποία παραθέτει ὁ κ. Νικολόπουλος στὴν διατριβὴ του (ὑποσημειώσεις στίς σελίδες 267-269), μὲ τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Μαξίμου: «Ἵν γὰρ αὐτός φύσεων ὑπόστασις ἦν, τούτων καὶ τοὺς οὐσιώδεις φυσικῶς ἐπεδέχετο λόγους. Εἰ δὲ τοὺς οὐσιώδεις, ὧν αὐτός ὑπόστασις ἦν, ἐπεδέχετο λόγους, καὶ φυσικὴν ἐμφύχου σαρκὸς εἰκότως εἶχεν ἐνέργειαν. ἥς οὐσιώδης τῇ φύσει κατέσπαρται λόγος. Εἰ δὲ φυσικὴν ὡς ἄνθρωπος ἐνέργειαν εἶχεν, ἥς ὁ λόγος τῆς φύσεως ὑπῆρχε συστατικὸς, καὶ ὡς Θεὸς δηλονότι φυσικὴν εἶχεν ἐνέργειαν, ἥς ὁ λόγος τῆς ὑπερουσίου θεότητος ὑπῆρχεν ἐκφαντικὸς. Θεὸς γὰρ ὑπάρχων τέλειος, καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτός, καθ’ ἑκάτερον, ὧν ὑπῆρχεν ὑπόστασις, φυσικῶς ἐνήργει μὴ διαιρούμενος. Εἰ δὲ καθ’ ἑκάτερον, ὧν ὑπῆρχεν ὑπόστασις, φυσικῶς ἐνήργει μὴ διαιρούμενος, δῆλον ὅτι μετὰ τῶν φύσεων, ὧν ὑπόστασις ἦν, καὶ τὰς οὐσιώδεις αὐτῶν καὶ συστατικὰς ἐνεργείας εἶχεν, ὧν αὐτός ἐνωσις ἦν· ἑαυτῷ προσφυῶς ἐνεργῶν, καὶ οἷς ἐνήργει πιστούμενος, τὴν τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καὶ ἄπερ ὑπῆρχεν, ἀλήθειαν» (Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά, PG 91, 36BC) [Ἡ διόρθωσις στὴν στίξι καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς πτώσεως τοῦ ἐπιθέτου ἔμφυχος εἶναι ἰδικές μας ἐπεμβάσεις].

224. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 285.

ἄλλοτε σύνθετα ἐνεργήματα· καί εἶναι δεδομένο ὅτι ὁ Σεβήρος ἀναγνωρίζει μόνο σύνθετα ἐνεργήματα στόν Χριστό. Ἐάν ὑποτεθῆ ὅτι ὁ Χριστός ἐνεργεῖ κατά Σεβήρον τά κτιστά καί τά ἄκτιστα ἐνεργήματα κατά φυσικήν τινά ἐνέργειαν, γιά νά εἶναι ὁμοούσιος καί ὁμοεργῆς πρός τόν Πατέρα καί πρός ἡμᾶς ἀντιστοίχως, ὁμολογουμένως τά σύνθετα ἐνεργήματα ὀφείλουν νά παράγονται κατά ὑποθετικήν τινά ὑποστατικήν ἐνέργειαν. Ἡ ἀντιρρητική γραμματεία τῶν ἀγίων Πατέρων ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ εἶναι πλουσιωτάτη καί ἀφοπλιστική. Ὑποστατική ἐνέργεια (ἐνεργητική κίνησις) στόν Χριστό δέν ὑφίσταται κατ' οὐδένα τρόπον.

στ) Τέλος, δέν πρέπει νά μείνη ἀσχολίαστη ἡ παρατήρησις τῆς διατριβῆς ὅτι ὁ Σεβήρος «μολονότι ἀρνεῖται νά παραδεχτεῖ δύο φυσικές (=ὑποστατικές) ἐνεργητικές κινήσεις καί καταδικάζει ὅσους δέχονται αὐτό τό δόγμα, ὥστόσο στήν πραγματικότητα δέχεται τήν οὐσία τοῦ δόγματος περί τῶν δύο ἐνυποστάτων στόν Λόγο φυσικῶν ἐνεργειῶν. Καί αὐτό, γιατί ὁμολογεῖ ὅτι ὁ σαρκωμένος Λόγος στό πλάισιο τῆς “μίας σύνθετης”, δηλαδή “ἐνιαίας, θεανδρικής” του ἐνεργείας, ἐνεργεῖ ταυτόχρονα “κατά τήν αὐτοῦ θεότητα καί κατά τήν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα” ὡς Θεός ἐνανθρωπήσας»²²⁵. Ἡ ἔκφρασις “κατά τήν αὐτοῦ θεότητα καί κατά τήν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα” εἶναι παραπλανητική, ἐπειδή λέγεται καθ' ὁμωνυμίαν. Ἐάν ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης, καθ' ἃς ἐνεργεῖ ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, εἶναι ἐνυπόστατες στόν Λόγο φύσεις, ὀφείλει ἐκάτερα νά ἔχῃ τήν ἰδική της φυσική ἐνέργεια· τούτου δεδομένου ἡ θεανδρική ἐνέργεια δέν εἶναι μία σύνθετη ἐνέργεια ἀλλά ὅρος περιφραστικός τῶν δύο ἐνεργειῶν. Ἐάν, ἀντιθέτως, ἡ ἐνέργεια εἶναι μία θεανδρική, σύνθετη καί ἐνιαία, ἡ ἔκφρασις “κατά τήν αὐτοῦ θεότητα καί κατά τήν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα”, ὁμωνύμως λαμβανομένη, σημαίνει κατά Σεβήρον κατά τά θεῖα αὐτοῦ καί κατά τά ἀνθρώπινα αὐτοῦ ἰδιώματα, ἔννοια ἀπολύτως σύμφωνη πρός τήν ὅλη σεβηριανή Χριστολογία. Τήν τελευταία αὐτή ἔννοια, ἄλλωστε, ὑπαρκτή στήν σεβηριανή χριστολογική σκέψι, καταδικάζει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, καθῶς ἐπισημαίνει ὅτι ὁ Σεβήρος κατανοεῖ τήν θεότητα καί τήν ἀνθρωπότητα ἐν Χριστῷ ὡς ἰδιότητες τῆς θείας

225. Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 287.

καί τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας καί ὄχι ὡς οὐσιώδεις ἐνυπόστατες φύσεις.

Μία παράλληλη ἐπιχειρηματολογία καί ἐπί τῇ βάσει τῆς ἰδίας πατερικῆς γραμματείας θά μπορούσε νά ἀναπτυχθῆ, γιά νά ἀναιρεθῆ ὁ ἰσχυρισμός τῆς διατριβῆς ὅτι ὁ Σεβήρος μέ τό ἕνα σύνθετο (θεανδρικό) θέλημα στόν Χριστό «δέν πρесеβέει οὔτε τό δόγμα τῆς κατά φύσιν ταυτότητας τοῦ θείου ἄκτιστου θελήματος μέ τό κτιστό ἀνθρώπινο θέλημα, οὔτε πάλι φρονεῖ ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ εἶναι κενή τοῦ δικοῦ τῆς θελητικῆς ιδιώματος, θέσεις τίς ὅποιες ἀργότερα, κατά τόν 7^{ον} αἰῶνα, διέγνωσε στήν αἵρεση τοῦ Μονοθελητισμοῦ ἡ 6^η οἰκουμενική σύνοδος»²²⁶. Δέν τήν ἀναπτύσσουμε ὅμως, ἐπειδή εἶναι ἐντελῶς παράλληλη μέ τήν ἐπιχειρηματολογία κατά τοῦ σεβηριανοῦ μονοενεργητισμοῦ. Ἐπισημαίνουμε ἐν τούτοις ὅτι ἡ διάθεσις τῆς διατριβῆς νά ἀποσυνδέσῃ τόν μονοθελητισμό τοῦ ζ' αἰῶνος ἀπό τήν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου εἶναι ἀπολύτως ἐσφαλμένη, καθόσον ἡ καταδίκη τοῦ μονοθελητισμοῦ γίνεται βεβαίως στά πρόσωπα πού τόν διετύπωσαν τόν ζ' αἰῶνα, ἀλλά συνδέεται ἄμεσα μέ τό πρόσωπο καί τήν συναφή διδασκαλία τοῦ Σεβήρου, ἔτσι ὥστε νά ἐπαναληφθῆ ἐντονώτερα καί σαφέστερα τό ἐναντίον του ἀνάθεμα ἀπό τήν καταδικάσασα τόν μονοθελητισμό ἁγία ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος: «ἐνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπί τῶν δύο φύσεων τοῦ ἐνός τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ ἐνσπείρας τήν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσαν ...» (Ὅρος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

ε) Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων εἰς Χριστός».

Κατά τήν διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου, ἡ κυρίλλειος καί ἡ σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων εἰς Χριστός» ταυτίζονται, καί ἀκολούθως οἱ δύο μαζί ταυτίζονται μέ τήν ἔννοια τῆς ἐνυποστασίας τῆς μεταγενεστερᾶς Ὄρθοδόξου Χριστολογίας²²⁷. Ἡ ἀποφίσις αὐτή δημοσιεύεται ὡς ἕνα ἀκόμη δείγμα ὀρθοδοξίας τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Ὅπως ὅμως θά δειχθῆ κατωτέρω, ἡ ταύτισις τῆς

226. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 307.

227. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 246.

σεβηριανῆς ἐννοίας μέ τίς ἄλλες δύο Ὁρθόδοξες ἔννοιες τῆς ἐν λόγῳ ἐκφράσεως εἶναι αὐθαίρετη καί ἀνυπόστατη.

Ἡ κυρίλλειος ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ἀναδύεται ἀβίαστα ἀπό τίς πολυάριθμες ἀναφορές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἡ νεστοριανή παρερμηνεία τῆς προγενεστέρας δυοφυσικῆς παραδόσεως ἐλέγχθηκε ἐπαρκῶς ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο, ἔτσι ὥστε ἡ πρὸς ἐνότητα σύνοδος τῶν δύο φύσεων νά μή νοῆται σχετική συνάφεια τῶν διακεκριμένων ὑποστάσεων τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τοῦ φιλοῦ ἐκ γυναικός γεννηθέντος ἀνθρώπου, ἀλλά νά νοῆται ὡς συνδρομή δύο καί διαφόρων κατὰ φύσιν πραγμάτων²²⁸. Ὁ Χριστός δέν εἶναι διπλοῦς κατὰ τήν ὑπόστασι («οὐ γάρ ἐστί διπλοῦς ὁ εἷς καί ὁ μόνος Χριστός»), ἀλλά τά συνενεχθέντα εἰς τήν ἀμέριστον ἐνότητα πράγματα εἶναι ὁμολογουμένως δύο, ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης («ἓνα καί τόν αὐτόν ὁμολογοῦντες Ἰῖόν, ἐκ δυοῖν πραγμάτων εἰς ἓν τι τό ἐξ ἀμφοῖν ἀπορρήτως ἐκπεφηνότα») ²²⁹. Τά δύο συνενεχθέντα πράγματα, κατὰ τόν ἅγιο Κύριλλο, εἶναι δύο φύσεις («ὅτι δύο φύσεις συνῆλθον ἀλλήλαις») καί συγκεκριμένως ἡ θεότης τοῦ Λόγου καί ἡ ἀνθρωπότης²³⁰, οἱ ὁποῖες λέγονται μέν ὑποστάσεις καθό ἀληθεῖς ὑπάρξεις καί ὄχι ἀνυπόστατες μορφές²³¹, εἶναι ὁμῶς κατὰ τόν αὐτόν ἅγιο Κύριλλο ἡ κοινή φύσις τῆς θεότητος τῶν τριῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων καί ἡ κοινή φύσις τῆς ἀνθρωπότητος τῶν μυριαρίθμων ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος διασώζει τήν ὁμολογία δύο πραγματικῶν φύσεων, ὄχι μόνο ἐπειδὴ λέγει ἀπεριφράστως ὅτι πραγμάτων, ἤγουν οὐσιῶν, γέγονε σύνοδος, ἀλλά ἐπειδὴ ἐπιπλέον καί τήν ἐπιβεβαιώνει, καθὼς μέ τό νά ἐπιτρέπεται μόνον ἡ κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσις των βεβαιώνεται ἡ πραγματικὴ ἐνότης των ὡς ἐνυποστάτων φύσεων.

Ἡ κυρίλλειος αὐτὴ ἔννοια στήν μεταγενεστέρα Ὁρθόδοξο Χριστολογία λαμβάνει σαφεστέρα μορφή. Οἱ δύο φύσεις ἐνοῦνται ὡς ἐνυπόστατες. Ἡ ἔννοια τῆς ἐνυποστασίας τῶν φύσεων ἐν Χριστῷ σημαίνει τήν πραγματικὴ παρουσία δύο φύσεων, ἐπειδὴ ἡ ἐνυποστασία δέν εἶναι κατάστασις τῶν φύσεων κατανοητὴ διὰ φιληῆς ἐπινοίας

228. Ἐπιστολή γ' πρὸς Νεστόριον, ACO I, 1, 1, 38.

229. Λόγος προσφωνητικὸς πρὸς τόν βασιλέα Θεοδόσιον, ACO I, 1, 1, 72.

230. Ἐπιστολή α' πρὸς Σούκενσον Διοκαισαρείας, ACO I, 1, 6, 153.

231. Ἀπολογία εἰς τόν α' ἀναθεματισμόν, ACO I, 1, 6, 112.

ἀλλά πραγματική. Ψίλης ἐπινοίας ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ἰδιοσυστασία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καί ὁ ἀνά μέρος χωρισμός της ἀπό τήν θεία φύσι. Ἡ θεωρία μόνη λήψις τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων σημαίνει τήν κατανόησι τῶν φύσεων ὡς ἐνυποστάτων, ἐνῶ ἡ πραγματική (ἄνευ ἐπινοίας) λήψις τῆς διαφορᾶς των σημαίνει τήν νεστοριανίζουσα δι-αίρεσί τους.

Κατόπιν τούτων, ἡ σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ἐκ δύο φύσεων εἷς Χριστός, ὅπως παρουσιάζεται στήν διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου, δείχνει ἀπό μόνη της τήν διαφοροποίησί της ἀπό τίς ἀναπτυχθεῖσες ὀρθόδοξες ἔννοιες. Ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐπινοία διαχωρισμένες κατανοοῦνται καί λέγονται φύσεις. Ἡ πραγματική κατάστασις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ὁμολογεῖται ὡς ἐνότης μιᾶς ἰδιοσυστάτου ὑποστάσεως καί μιᾶς ἀτομικῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπομένως, ἐάν ἡ ἐπίνοια παραλαμβάνη τήν ἀτομική ἀνθρωπότητα καί τήν προβάλλη στήν φαντασία τοῦ νοῦ ὡς ἰδιοσύστατη φύσι (ὁ Λόγος εἶναι οὕτως ἢ ἄλλως ἰδιοσύστατος ὑπόστασις), αὐτονοήτως συναίγεται ὅτι ἡ ψευδῶς ἐπινενοημένη (φαντασθεῖσα μόνο) κατάστασις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῷ ἐρμηνεύει τήν ἔκφρασι «ἐκ δύο φύσεων εἷς Χριστός», ἐνῶ ἡ ὑπαρκτή τους κατάστασις δέν ἀνταποκρίνεται σέ μία πραγματική ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ἐκ δύο φύσεων. Θυμίζουμε, πρὸς ἀντιδιαστολήν, ὅτι κατὰ τήν κυρίλλειο καί τήν μεταγενεστέρα ὀρθόδοξο ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ἡ πραγματική καί ὄχι ἡ ψιλῶς ἐπινενοημένη κατάστασις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ἐρμηνεύει τήν ἐν λόγῳ ἔκφρασι. Θά μπορούσε νά λεχθῆ ὅτι, ἐάν ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων εἷς Χριστός» εἶναι μία δυοφυσιτική ἔκφρασις, ἡ ὀρθόδοξος ἔννοιά της δηλώνει ἕνα πραγματικό δυοφυσιτισμό καί ἡ σεβηριανή ἕνα φανταστικό (ἀνύπαρκτο) δυοφυσιτισμό.

Θά μπορούσε κανεὶς νά ἰσχυρισθῆ ὅτι ἡ ἀληθής σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων εἷς Χριστός» δέν εἶναι ἡ ἀνωτέρω κριτικῶς ἀποδιδομένη ἀπό ἐμᾶς στόν Σεβήρο, ἀλλά ὅτι αὐτά πού ἐπινοία ὁ νοῦς θεωρεῖ ὡς ἰδιοϋπόστατες φύσεις ἐνώθηκαν μεταξύ τους κατὰ τήν πραγματική τους (μὴ κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν) κατάστασι πρὸς ἀποτέλεσι τοῦ ἐνός Χριστοῦ, ὡς θεότης καί ἀνθρωπότης δηλαδῆ, ἔτσι ὥστε ὁ σεβηριανός δυοφυσιτισμός νά εἶναι πραγματικός.

Ἀπαντῶντες στὸν ἰσχυρισμὸ αὐτὸν λέγομε ὅτι, ἐάν ὁ Σεβήρος δέν εἶχε ρητῶς ἀπορρίψει τὸ ἐνδεχόμενον ἢ θεότης καὶ ἢ ἀνθρωπότης νὰ ἔχουν ἐνωθῆ ὡς φύσεις κοινότητος δηλωτικές καὶ ὑποστάσεων ὁμοουσίων περιεκτικές, θὰ ἦταν δυνατὸς ἕνας τέτοιος δυοφυσισμός, ἀλλὰ θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογήσῃ σαφῶς ἐν Χριστῷ δύο ἐνυπόστατες φύσεις. Δέν ὑπάρχει ἐκτός τῆς ἐνυποστασίας ἄλλη ὀντολογικὴ κατάστασις τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ποῦ νὰ ἐξασφαλίζῃ ἕνα πραγματικὸ δυοφυσισμὸ.

Καθὼς οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀναπτύσσουν τὴν ἔννοια τοῦ ἐκ δύο φύσεων, γίνεται σαφές ὅτι ὁμιλοῦν γιὰ συνδρομὴ δύο ἐνυποστάτων φύσεων. Ὁ ἅγιος Φώτιος Κων/λεως γράφει: «Φησὶ δέ (ὁ Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιος) καὶ ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις τῶ θεσπεσίῳ Κυρίλλῳ βούλεται δηλοῦν, ὡς ἡ τοῦ Λόγου ὑπόστασις ἀνθρωπεῖα φύσει ἠνώθη ἀτρέπτως»²³².

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς παρατηρεῖ ἐπιγραμματικῶς ὅτι «μὴ ὑπαχθῆναι βλασφημίας ἐγκλήματι φυλαττόμενοι, οὐ παυόμεθα ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν ἐκ δύο φύσεων, ὡς ἐκ θεότητος, καθὼς εἴρηται, καὶ ἀνθρωπότητος· καὶ ἐν δύο φύσεσιν, ὡς ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι· καὶ δύο φύσεις, ὡς Θεὸν τε ὁμοῦ τὸν αὐτὸν ὄντα, καὶ ἀνθρώπον πιστεύοντες· ὅτι μὴ ἐκ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα· οὐδέ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις»²³³. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Μαξίμου σημαίνει ὅτι, τὰ ἐξ ὧν καὶ ἅ καὶ ἐν οἷς ὁ Χριστὸς πέφυκεν, εἶναι ἐνυπόστατες φύσεις καὶ κατ' οὐδένα τρόπον τυχόν ὑποστάσεις ἰδιουσάτατες ἢ «ἐξηρητημένες» ἢ ἰδιότητες χωρὶς τῶν ὑποκειμένων οὐσιῶν θεωρούμενες.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς γράφει μὲ τρόπο ἀνεπίδεκτο παρερμηνείας ὅτι «ἐκ κοινῶν οὐσιῶν ἢ ἔνωσις γέγονε»²³⁴.

Συνοφίζοντες τὴν ἐγνωσμένως ἐπίπονη ἀναδρομὴ στὰ νοήματα τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, τοῦ αἰρεσιάρχου Σεβήρου Ἀντιοχείας καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας συμπεραίνουμε ὅτι ὁ Ὁρθόδοξος δυοφυσισμός (ὁ κυρίλλειος καὶ ὁ τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ Πατέρων) εἶναι πραγματικὸς

232. Ἁγ. Φωτίου τοῦ Μεγάλου, *Βιβλιοθήκη*, 226, 243b.

233. *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 500D-501A.

234. *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 50.

(βεβαιώνει τήν φυσική έτερότητα τών φύσεων καί αποκλείει τήν διαίρεσί τους), έπειδή προϋποθέτει ότι ή διαφορά τών φύσεων λαμβάνεται τή θεωρία μόνη (έπινοία), ένω ό σεβηριανός δυοφυσιτισμός αποκλείει μέν τήν διαίρεσι (άποδέχεται δηλαδή δύο φύσεις τή έπινοία) αλλά δέν είναι πραγματικός, έπειδή συνεπάγεται μία σύνθετη φύσι.

στ) 'Ο αντιχαλκηδονισμός του Σεβήρου.

'Ο αντιχαλκηδονισμός του Σεβήρου, ουσιαστικά ή πολεμική κατά της Συνόδου της Χαλκηδόνος, είναι άμεσος συνέπεια της Χριστολογίας του καί της έφαρμογής τών φιλοσοφικών του άρχων. Χωρίς αυτό τον συσχετισμό ή πολεμική του έναντίον της δήθεν νεστοριανής Συνόδου της Χαλκηδόνος καί της δήθεν νεστοριανής διδασκαλίας της δέν είναι κατανοητή. Τά στοιχεία του σεβηριανού αντιχαλκηδονισμού, όπως παρουσιάζονται στην διατριβή του κ. Νικολόπουλου, είναι έπιγραμματικώς τά έξης: 'Η Σύνοδος της Χαλκηδόνος άγνόησε τήν προηγούμενη χριστολογική παράδοσι, δικαίωσε καί προέβαλε τά δόγματα του Νεστορίου, δικαίωσε τά πρόσωπα που κατά παράβασι τών όρων της ειρήνης της Διαλλαγών ύπεστήριξαν στην Ένδημουσα του 448 μία νεστοριανική έρμηνεία της Έκθέσεως τών Διαλλαγών²³⁵, έπεκύρωσε μέ τον Όρο της έπίσημα τήν αντιοχειανή (μή κυρίλλεια) έρμηνεία τών Διαλλαγών καί δέν περιέλαβε σ' αυτόν τίς κυρίλλειες έκφράσεις που εξασφαλίζουν τον δυοφυσιτισμό χωρίς νά τον έξωθούν σέ νεστοριανή διαίρεσι²³⁶. ό Σεβήρος δικαιολογεί τήν δράσι του Διοσκόρου στην Ληστρική, αναγνωρίζει τήν παράνομη αυτή σύνοδο ως άγια, δικαιολογεί τήν άθώωσι του Εύτυχους από τον Διόσκορο, κατηγορεί τήν Σύνοδο της Χαλκηδόνος ότι αποκατέστησε τους Θεοδώρητο καί Ίβα καί βλέπει νεστοριανισμό στον Τόμο του αγίου Λέοντος Ρώμης²³⁷.

Δέν παραθέσαμε τίς αιτιάσεις του Σεβήρου κατά της Συνόδου, για νά τίς ανασκευάσουμε. Υπάρχει έπαρκής έπιχειρηματολογία στα έργα τών αγίων Πατέρων καί τών έκκλησιαστικών συγγραφέων της

235. Ίω. Θ. Νικολόπουλου, *ένθ' άνωτ.*, σελ. 309-311.

236. *Ένθ' άνωτ.*, σελ. 350-356.

237. *Ένθ' άνωτ.*, σελ. 311-349.

μεταχαλκηδονίου περιόδου²³⁸, τῆς ὁποίας ἡ παράθεσις ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς παρουσίας ἐργασίας. Ἐκτενέστατο ἀντιρρητικό λόγο παρουσιάζει καί ἡ ἴδια ἡ διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου²³⁹. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, βαθύς γνώστης καί ἰκανώτατος ἀναιρέτης τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ἀποκαλεῖ βεβαίως σκαιούς καί ματαιόφρονες τοὺς ἀντιχαλκηδониους αἰρεσιάρχους γιὰ τὴν ἀντιχαλκηδόνιο πολεμική τους, ἀλλὰ δὲν παραλείπει νὰ σημειώσῃ ὅτι ἐθεώρησε σκόπιμο νὰ σχολιάσῃ καί ἐλέγξῃ τὴν ἄθετη καί παμμιαρὰ αἵρεσί τους²⁴⁰. Γι' αὐτό θὰ σχολιάσουμε ὠρισμένα στοιχεῖα τῆς ἀντισεβηριανῆς ἐπιχειρηματολογίας τῆς διατριβῆς, προκειμένου νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι ὁ ἀντιχαλκηδονισμός σχετίζεται στενά πρὸς τὴν σεβηριανή Χριστολογία.

1. Λέγεται στὴν διατριβή ὅτι, κατὰ τὸν Σεβήρο, οἱ πρόκριτοι ἐπίσκοποι τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου τοῦ 448 ὑπερέβησαν τὰ κυρίλλεια ὄρια τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν, ἐπειδὴ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Εὐτυχῆ νὰ ὁμολογήσῃ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωσι. Ἡ θέσις αὐτὴ εἶναι ἐσφαλμένη, διότι ἡ ὁμολογία δύο φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσι εἶναι βασικό στοιχεῖο τῆς κυριλλείου Χριστολογίας. Ἀλλὰ, καθὸ μὲν θέσις σεβηριανή καί συνεπὴς πρὸς τίς ἐσφαλμένες προϋποθέσεις τοῦ Σεβήρου, δὲν ξενίζει. Προβληματίζει ὅμως ἡ συνεπικουρία τῆς διατριβῆς στὴν ἐσφαλμένη αὐτὴ σεβηριανή ἄποψι, πού ἐκφράζεται μὲ τὴν παρατήρησι ὅτι ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Εὐτυχῆ νὰ δεχθῆ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἐνανθρώπησι, ὑπερβαίνοντας τάχα τὴν κυρίλλεια ἐρμηνεία τῶν Διαλλαγῶν πού διαλαμβάνει δύο φύσεις μόνῃ

238. Ἐφραϊμίου Ἀντιοχείας, ἐν *Βιβλιοθήκῃ Φωτίου*, 229, 254b35-266b10· Λεοντίου Βυζαντίου, *De sectis*, πρᾶξις στ', PG 86, 1233-1237.

239. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 387-427.

240. *Περὶ αἰρέσεων*, 83: «Οὔτοι δὲ προσπαθεῖα τῇ πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διόσκορον ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καθαιρεθέντα ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ καί μυρίας τό γε ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο, ἅς προλαβόντως ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλῳ ἰκανῶς διελύσαμεν σκαιούς αὐτοὺς καί ματαιόφρονες ἀποδείξαντες. Ὡν ἀρχηγοὶ Θεοδοσίος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐξ οὗ Θεοδοσιανοί, Ἰάκωβος ὁ Σύρος, ἐξ οὗ Ἰακωβίται. Τούτων δὲ συνίστορες καί βεβαιωταὶ καί ὑπέρμαχοι Σεῦηρος, ὁ τῆς Ἀντιοχείων φθορεὺς, καί ὁ μάταια πονήσας Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης, οἱ τό τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον ... ὧν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τὴν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καί μικρὰ σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καί παμμιαρᾶς αἰρέσεως».

τῆ θεωρίᾳ²⁴¹. Ἐπαυξάνεται ὁ προβληματισμός ἀπό τήν πρότασι πού ἀκολουθεῖ «ὅτι θά ἦταν προτιμότερο ὁ Εὐσέβιος νά προτείνει στόν Εὐτυχή νά δεχτεῖ “ἕναν Χριστό ἐκ δύο φύσεων μετά τήν ἐνανθρώπησιν”, ἔτσι ὥστε νά ἀποκλείει μέ πῖο κυρίλλειο τρόπο τήν παραχάραξη τῆς κυρίλλειας φόρμουλας πού ἐν συνεχείᾳ ἔκανε ὁ Εὐτυχῆς. Μ’ αὐτό τόν τρόπο θά εἶχε ἀποφευχθεῖ ἡ ἐντύπωση ... ὅτι αὐτός καί ὁ Φλαβιανός ... παραβίασαν τίς “Διαλλαγές”»²⁴². Ὁλοκληρώνεται ὁ προβληματισμός μέ τήν παρατήρησι ὅτι «ὄσον ἀφορᾷ τό αἷτημα τοῦ Βασιλείου Σελευκείας πρός τόν Εὐτυχή νά δεχτεῖ “δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν” ... αὐτοῦπονόμευσε τόν κυρίλλειο χαρακτήρα τῆς δυοφυσιτικῆς του φόρμουλας. Γιατί ἀργότερα ἐκλήφθηκε ἀπό τόν Σεβήρο ὡς ἐρμηνεία τῆς καί ὡς ἀπόδειξη τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι ὅποιος δέν ὁμολογεῖ “δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσιν”, ἀλλά ἀπλῶς “ἐκ δύο φύσεων ἕνα Χριστόν” καί “μίαν φύσιν σεσαρκωμένην μετά τήν ἔνωσιν”, δηλαδή ὁ Κύριλλος καί ὄλοι οἱ ἀλεξανδρινοί, εἶναι Συνουσιαστής»²⁴³.

Ἄποροῦμε μέ τήν ὑποστήριξι τῆς θέσεως ὅτι ἡ κυρίλλειος ἐρμηνεία τῶν Διαλλαγῶν περιλαμβάνει “δύο φύσεις μόνη τῆ θεωρίᾳ”, “ἕνα Χριστόν ἐκ δύο φύσεων μετά τήν ἐνανθρώπησιν”, “ἐκ δύο φύσεων ἕνα Χριστόν”, “μίαν φύσιν σεσαρκωμένην μετά τήν ἔνωσιν”, καί ἀποκλείει τήν ὁμολογία “δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσιν”. Καί ἀποροῦμε γιά τούς ἐξῆς λόγους:

Πρῶτον· κυρίλλειος ἔννοια δέν εἶναι ἡ παραδοχή δύο φύσεων τῆ θεωρίᾳ μόνη, ἀλλά, ὅπως ἤδη προελέχθη στό οἰκεῖο κεφάλαιο τῆς παρουσίας, ἡ παραδοχή δύο πραγματικῶν ἐνυποστάτων φύσεων (καί μόνον ἐνυποστάτων), ἀποκλειομένης τῆς διαιρέσεώς των εἰς ἰδιοῦποστάτους, ἐπειδή ἡ διαφορά τῶν φύσεων ἐκλαμβάνεται τῆ θεωρίᾳ μόνη. Εἶχαμε εἰπεῖ ὅτι τό νοεῖν τάς δύο ἐνυποστάτους φύσεις εἶναι παγία κυρίλλειος θέσις, ἡ ὁποία δέν ἐκφεύγει σέ διαίρεσι τῶν φύσεων, ἐπειδή τό θεωρεῖν δύο ἰδιοῦποστάτους φύσεις τῆ ἐπινοία ἢ θεωρίᾳ (φιληῖ δηλονότι) εἶναι ἕνα λογικό τέχνασμα πού δέν ἀνταποκρίνεται

241. Βλ. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 310, ὑποσημ. 1.

242. *Ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 311, ὑποσημ. 1 (ἐκ τῆς προηγουμένης σελίδος). Δέν σχολιάζουμε τήν ἀνακόλουθη ἔννοια τῆς συνεχείας τοῦ κειμένου μέχρι τῆς τελείας τῆς προτάσεως.

243. *Αὐτόθι*.

στήν πραγματική κατάστασι τῶν φύσεων. Οἱ δύο φύσεις νοοῦνται, θεωροῦνται καί ὁμολογοῦνται ὡς ἐνυπόστατες.

Δεύτερον· οἱ ἐκφράσεις ἐκ δύο φύσεων εἰς Χριστός καί οἱ παρεμφερεῖς πρὸς αὐτήν ἔχουν σαφῶς κυρίλλειο ἔννοια, ἀλλὰ δέν εἶναι καθ' ἑαυτές ἐπαρκεῖς νά ἐκφράσουν τό σύνολο τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐπειδή εἶναι ἐκφράσεις μέ προοπτική νά δείξουν τήν ὑποστατική ἐνότητα τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ὁ εἰς Χριστός.

Τρίτον· ἡ ὁμολογία δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι εἶναι ἡ καθαυτό κυρίλλειος ἔννοια τῶν Διαλλαγῶν, ὅπως φαίνεται ἀπό τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μετά τίς Διαλλαγές, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τήν βεβαίωσι τῆς φυσικῆς ἑτερότητος τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ὁ εἰς Χριστός: «Ἐπιλαμβάνονται τινες τῆς ἐκθέσεως [σ.σ. τῶν Διαλλαγῶν], ἧς πεποιθῆνται οἱ ἀνατολικοί, καί φασιν· Διατί δύο φύσεις ὀνομαζόντων αὐτῶν ἠνέσχετο, ἧ καί ἐπήνεσεν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας; ... [καί κατωτέρω] ... Οὕτω καί ἐπί Νεστορίου· κἄν λέγη δύο φύσεις, τήν διαφοράν σημαίνων τῆς σαρκός καί τοῦ Θεοῦ Λόγου· ἑτέρα γάρ ἡ τοῦ Λόγου φύσις, καί ἑτέρα τῆς σαρκός, οὐκέτι τήν ἔνωσιν ὁμολογεῖ μεθ' ἡμῶν»²⁴⁴. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής εἶναι κατηγορηματικός ὅτι πρέπει νά ὁμολογοῦνται τά ἐξ ὧν καί ἐν οἷς ὁ Χριστός ὡς δύο (ἐνυπόστατες) φύσεις, ὅταν γράφη ἐπιβεβαιωτικῶς: «εἰπάτωσαν ἡμῖν ἀγαπητικῶς ἐρέσθαι βουλομένοις, εἴπερ ἔνεστιν αὐτοῖς λόγος σοφίας οὐκ ἀγενῆς, πῶς δύο μέν τά συνδεδραμηκότα πρὸς ἔνωσιν λέγοντες, ταῦτα δέ αὐτά μεμενηκέναι ἀσύγχυτα καί μετά τήν ἔνωσιν οὐκ ἀρνούμενοι· ὡς μὴδ' ἑτέρου τοῦ κατά φύσιν ὄρου τε καί λόγου ἐκστάντος· κἄν εἰ πρὸς ἓν ἄμφω συντελοῦσι πρόσωπον τοῦ Ὑιοῦ καί μίαν ὑπόστασιν· δύο τά καί κατ' αὐτούς σωζόμενα, ὡς φασιν, εἴπερ ἀληθεύουσιν, οὐχ ὁμολογοῦσι· καί τίς αὐτοῖς τῆς μειώσεως ὁ λόγος, καί δι' ἣντινα τήν αἰτίαν, καί πῶς ἄμφω αἱ φύσεις μία γεγονασιν; Ἦ εἴπερ μειώσεως καθαρὰ διέμεινεν ἡ ἔνωσις, τίς ὁ τοῦ μή λέγεσθαι τά ἀμειώτως σωζόμενα λόγος· καί στέργομεν εὐπειθῶς τῆς μιᾶς τήν στέρησιν· καί θαυμάζομεν αὐτῶν τῆς εὐπαιδείας τό εὐτονον, ὡς μόνων τῆς τῶν

244. Ἐπιστολή πρὸς Εὐλόγιον πρεσβύτερον, PG 77, 224D-225A.

ἀρρήτων γνώσεως ἐκφανθέντων ἡμῖν χωρητικῶν. Ἄλλ' οὐ δυνήσονται πώποτε τόν τοῦτο πείθοντα παραστήσαι λόγον»²⁴⁵.

Τέταρτον ἡ διαλαλιά τοῦ Βασιλείου Σελευκείας στήν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 ἦταν βεβαίως ὀρθοδοξοπάτη, ἀλλά καί ἡ ἀπαίτησις ἀπό τόν Εὐτυχῆ νά ὁμολογήσῃ δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι κατ' οὐδένα τρόπον ὑπονόμευε τήν κυρίλλειο ἔννοια καί ὀρθοδοξία τῆς διαλαλιάς του. Πῶς θά ἦταν δυνατόν, ὅταν καί οἱ δύο ἔννοιες –τῆς διαλαλιάς καί τῆς ἀπαιτηθείσης ἐκφράσεως– συμπεριελήφθησαν στόν Ὅρο τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος κατά γράμμα ἢ κατ' ἔννοια; Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός χρησιμοποιοῦν καί τίς τρεῖς ἔννοιες πρός πληρεστέρα δήλωσι τοῦ κατά Χριστόν Μυστηρίου²⁴⁶.

2. Οἱ ἐκφράσεις «ἐκ δύο φύσεων εἰς Χριστός (μία ὑπόστασις)» καί «ἐν δύο φύσεσι γνωριζόμενος (ὁ εἰς Χριστός)» εἶναι ἀλληλοσυμπληρούμενες· οὐδόλως ἀλληλοαναιρούμενες, ὅπως φαίνεται νά πιστεύῃ ὁ Σεβήρος²⁴⁷, ἢ ταυτόσημες, ὅπως φαίνεται νά ὑποστηρίζῃ ἡ διατριβή²⁴⁸. Ἡ πρώτη ἔχει προοπτική τήν δήλωσι τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητος τῶν φύσεων· ἡ δευτέρα ἔχει προοπτική τήν δήλωσι τῆς φυσικῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων. Δέν εἶναι ἄνευ λόγου πού ἡ Ε' Οἰκουμένη Σύνοδος περιέλαβε τήν πρώτη μεταξύ τῶν ἐκφράσεων πού δηλώνουν τήν ὑποστατική ἐνότητα καί ἐκάθηρε τήν ἔννοιά της ἀπό μονοφυσιτικές παρερμηνεῖες, ἐνῶ τήν δευτέρα μεταξύ τῶν ἐκφράσεων πού δηλώνουν τήν φυσική ἐτερότητα ἀποκαθαίροντάς την ἀπό τίς νεστοριανίζουσες παρερμηνεῖες της. Τό ἀντίστροφο δέν ἦταν δυνατόν· οὔτε ἡ πρώτη εἶναι δεκτική νεστοριανίζουσας ἐρμηνείας οὔτε ἡ δευτέρα μονοφυσιτικῆς. Αὐτός εἶναι ἕνας ἀκόμη λόγος πού ὠδήγησε τοὺς Πατέρας τῆς Συνόδου στήν ἀποδοχή τοῦ τελικοῦ Ὁρου. Ἡ ἀντικατάστασις ἐπομένως τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου ἀπό τόν τελικό Ὅρο

245. Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 492BC.

246. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 36C: «οἷς ἐνήργει πιστούμενος, τήν τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἄπερ ὑπῆρχεν, ἀλήθειαν». Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 58: «ἕνα καί τόν αὐτόν φαμεν θέλοντά τε καί ἐνεργοῦντα φυσικῶς κατ' ἄμφω, ἐξ ὧν καί ἐν αἷς καί ἄπερ ἐστί Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν».

247. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 362-363.

248. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 410, ὑποσημ. 2 καί σελ. 416.

δέν ἔγινε γιά νά προληφθῆ δῆθεν ἡ διάσπασις τῆς ἐνότητος τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Ὁ σχετικός ἰσχυρισμός τῆς διατριβῆς²⁴⁹ δέν μαρτυρεῖται ἀπό τήν μεταγενεστέρα συνοδική καί πατερική γραμματεία καί γι' αὐτό μπορεῖ νά ἐκληφθῆ ὡς ἀπλή ὑπόθεσις. Ὁ λόγος τῆς ἀντικαταστάσεως ἦταν δογματικός.

3. Ὁ ἀντιχαλκηδονισμός τοῦ Σεβήρου, ὅπως παρουσιάζεται στίς ἀντιρρήσεις πρὸς τίς θέσεις τοῦ Κυριλλείου Ἀνθολογίου πού ἀφοροῦν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος²⁵⁰, εἶναι θεολογικῶς διάτρητος. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος ὑπερβαίνει τά ὅρια αὐτῆς τῆς κριτικῆς.

4. Ἡ δογματική ταύτισις τῆς διαλαλιᾶς τοῦ Βασιλείου Σελευκείας στήν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 μέ ἐκείνην στήν Ληστρική τοῦ 449 ἐνώπιον τοῦ Διοσκόρου, προκειμένου νά δειχθῆ ὅτι εἶναι δυνατός ὁ συμβιβασμός τοῦ δυοφυσιτισμοῦ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος μέ ἓνα δῆθεν προχαλκηδόνιο (κυρίλλειο) δυοφυσιτισμό, εἶναι ἄστοχη²⁵¹. Ἡ διαλαλιά τοῦ Βασιλείου Σελευκείας τό 448 ἦταν ἡ μόνη ὀρθόδοξη καί ἀληθῶς κυρίλλεια, ἐπειδὴ περιελάμβανε ὁμολογία τῶν δύο φύσεων καί τῆς φυσικῆς ἐτερότητός των. Ἡ διαλαλιά του κατὰ τήν Ληστρική περιελάμβανε μόνον ὁμολογία τῆς θείας φύσεως τοῦ Μονογενοῦς, σεσαρκωμένου ὄντος καί ἐνανθρωπήσαντος. Ἐάν ἡ διαλαλιά αὐτή εἶχε ὀρθόδοξο χριστολογικό περιεχόμενο, ὁ Βασίλειος Σελευκείας δέν θά ἐδέχετο τήν μομφή τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί δέν θά ζητοῦσε τήν συγγνώμη της.

Ὁ κυρίλλειος δυοφυσιτισμός εὐρῆκε τήν βεβαίωσι καί τήν κατοχύρωσί του στόν δυοφυσιτισμό τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Ἡ προσπάθεια νά προβληθῆ ἓνας κυρίλλειος κατὰ τήν ὀρολογία ἀλλά ἀντικυρίλλειος κατὰ τό χριστολογικό περιεχόμενο δυοφυσιτισμός, τέτοιος πού θά μποροῦσε νά γίνῃ ἀποδεκτός καί ἀπό τόν Σεβήρο Ἀντιοχείας ὡς δῆθεν ὀρθόδοξος, εἶναι ἐμφανῆς στήν διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου. Θεωροῦμε τήν προσπάθεια αὐτή ἐπικίνδυνη. Δέν ὑπάρχει ἄλλος ὀρθόδοξος, κυρίλλειος, δυοφυσιτισμός πλὴν τοῦ δυοφυσιτισμοῦ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος.

249. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 403-404.

250. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 360-383.

251. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 401-403.

3^{ον}.

Ἀπάντησις ἐπί συγκεκριμένων μομφῶν.

Θεολογική σημασία καί ἐκκλησιαστική βαρύτητα ἀποκτοῦν μέσα στό πλαίσιο τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Νικολόπουλου μία σειρά ἀπό μομφές πού ἀπευθύνονται κατά τῶν ἀγιορειτικῶν κειμένων, τά ὅποια συνετάγησαν τά τελευταία χρόνια γιά νά καταδείξουν τό αίρετικό περιεχόμενο τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Γι' αὐτό κρίνουμε εὐλόγο νά ἀναφερθοῦμε σέ αὐτές, ὄχι μέ ἐριστική διάθεσι ἀλλά μέ θεολογική νηφαλιότητα, καί μάλιστα στήν ἔκτασι πού ἀφοροῦν τά ἀγιορειτικά κείμενα.

1. Ἡ πρώτη μομφή ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἀγιορεῖται κατεδίκασαν τήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου ὡς αίρετική, ἐπειδή ἀκολούθησαν ἀβασάνιστα ἐσφαλμένες ἀπόψεις μελετητῶν τοῦ Σεβήρου²⁵² χωρίς νά ἐρευνησοῦν τά ἴδια τά κείμενα τοῦ Σεβήρου. Συγκεκριμένα υἱοθέτησαν τίς ἀπόψεις τοῦ ἀντιχαλκηδονίου θεολόγου V. C. Samuel. Ἐπειδή ἡ συγκεκριμένη μομφή στοχεύει στήν περιθωριοποίησι τῶν ἀγιορειτικῶν κειμένων καί τόν ἐξοβελισμό τους ἀπό τό θεολογικό προσκήνιο, ὡς δῆθεν ἀνεπαρκῶν νά δώσουν ἀντικειμενική καί ἐπιστημονικά ἀποδεκτή εἰκόνα περί τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου, χρειάζεται νά λεχθοῦν τά ἀκόλουθα:

Ἡ μομφή ἀποδίδεται στήν μελέτη τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Συμβολή στόν ἐνδο-ορθόδοξο Διάλογο γιά τήν Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (Ἰούνιος 1994) πού συμπεριελήφθη στόν τόμο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου 1995. Πρόκειται γιά μελέτη πού συνετάγη ἀμέσως μετά τήν δημοσιοποίησι τοῦ Ἀνακοινωθέντος τῆς Δ' Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων (1-6 Νοεμβρίου 1993). Σκοπός τῆς ἦταν νά ἀπαντήσῃ σύντομα ἐκ τῶν ἐνόνητων στήν προέχουσα τότε ἐσφαλμένη θέσι τοῦ Ἀνακοινωθέντος, ἡ ὅποια διελάμβανε ὅτι: «Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων καί τῶν καταδικῶν τοῦ παρελθόντος δύναται νά πραγματοποιηθῆ ἐπί τῆ βάσει τῆς ... κοινῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ Σύνοδοι καί οἱ Πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνεθεματίσθησαν ἢ κατεδικάσθησαν κατά τό παρελθόν, εἶναι

252. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 45.

ὀρθόδοξοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν»²⁵³. Ἦταν μία μαρτυρία περὶ τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου βασισμένη στὴν διδασκαλία τῶν μεγάλων Πατέρων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καὶ Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου. Τόσο μόνον χρειάστηκε νὰ προσφύγη στίς ἀντιχαλκηδόνιες πηγές, ὅσο γιὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ περὶ τοῦ Σεβήρου κρίσεις τῶν μεγάλων αὐτῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ἀπόλυτα ὀρθές. Πιστεύουμε ὅτι ἡ Συμβολὴ στό σημεῖο αὐτὸ δὲν ἀστόχησε. Πολλῶ μᾶλλον δὲν δέχθηκε ἀβασάνιστα τίς συγκεκριμένες ἀπόψεις μελετητῶν τοῦ Σεβήρου, ὅπως κατηγορεῖται, ἀλλὰ τίς χρησιμοποίησε μάλιστα περιεσκεμμένως, γεγονός πού ἐδείχθη ἤδη καθῶς ἐτίθεντο ὑπὸ δογματικὸ ἔλεγχο οἱ σεβηριανές χριστολογικὲς προϋποθέσεις²⁵⁴. Ὅπως δὲ πάντως δὲν ἐξέκλινε σὲ δογματικὰ σφάλματα.

2. Μᾶς μέμφεται ἡ διατριβὴ ὅτι ἐσφαλμένως υἱοθετήσαμε ὡς πραγματικὰ σεβηριανές τίς ἀπόψεις πού ἀποδίδει στὸν Σεβήρο ὁ μελετητῆς του V. C. Samuel σχετικά μὲ τὴν ὑποστατικὴ κατάστασι τῶν

253. Περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, τεύχ. 498 (30.11.1993), σελ. 6.

254. Θεωροῦμε ὅτι δὲν πρέπει ἐν προκειμένῳ νὰ μείνῃ ἀσχολίαστη ἡ συγκεκριμένη πληροφορία τῆς διατριβῆς ὅτι «τὸ 1995 ἡ Ἱερὴ Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἄλλοι ἁγιορεῖτες πατέρες ἐξέδωσαν ἕνα βιβλίον ... μὲ τὴν προσδοκία αὐτὸ νὰ ἀποτελέσει συμβολὴ στὸν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν “ὀρθοδοξία” τῶν ἀντιχαλκηδονίων» (Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ’ ἄνωτ.*, σελ. 44-45). Διευκρινίζουμε ὅτι δὲν εἶναι ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους πού ἐξέδωκε τὴν Συμβολὴ στὸν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν “ὀρθοδοξία” τῶν ἀντιχαλκηδονίων, ἀλλὰ ἡ Ἱερά Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου. Οὔτε βέβαια τὸ ἔτος 1995 ἀλλὰ, ὅπως ἐμφαίνεται στὸν τόμο πού συμπεριελήφθη, τὸ ἔτος 1994. Βλ. ἐφημ. *Ὁρθ. Τύπος*, φύλλα 1079-1087 (10/6 - 5/8/1994). Τὰ κείμενα πού ἐνέκρινε καὶ ἐξέδωσε ὡς ἰδικὰ τῆς Ἱεράς Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους κατὰ τὰ ἔτη 1995 καὶ 1996 εἶναι τὸ *Υπόμνημα τῆς Ἱεράς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, καὶ οἱ *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, ἀντιστοίχως. Γιὰ τὰ συγκεκριμένα κείμενα εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουμε ὅτι ὑπῆρξε ἐπαρκὴς κατὰ τὸ δυνατόν ἐνημέρωσις περὶ τῶν ἀπόψεων τοῦ Σεβήρου, καὶ ὄχι βεβαίως ἀβασάνιστη ἀποδοχὴ τῶν ἀπόψεων ἐνός μόνον μελετητοῦ του. Πρέπει νὰ ληφθῇ πάντως ὑπ’ ὄψιν ὅτι οἱ συντάκται τῶν ἁγιορειτικῶν κειμένων ἀπέφυγαν ἐπιμελῶς νὰ ἐγκλωβισθοῦν στὴν μεθοδολογία τῶν συγχρόνων ἀκαδημαϊκῶν μελετῶν καὶ διδακτορικῶν διατριβῶν, οἱ ὁποῖες μὲ τίς συχνὰ ἀλληλοσυγκρούμενες καὶ ἀλληλοαναιρούμενες ἀπόψεις των μποροῦν νὰ ἀποτελέσουν ἐγχειρίδια μόνον γιὰ τὴν μελέτη τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου ἀλλὰ ὄχι πάντοτε κατάθεσι τῆς μαρτυρίας τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας περὶ αὐτῆς.

φύσεων ἐν τῇ ἐνώσει των ἐν Χριστῷ. Λέγει ἐπί λέξει: «τίς ἀπόψεις αὐτές τοῦ Samuel γιά τή Χριστολογία τοῦ Σεβήρου υἱοθέτησε ὡς ἀναντίρρητα σωστές ἢ Ἱερή Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὅρους»²⁵⁵.

Ὁ ἐν λόγῳ ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος εἶχε ἐκφράσει τήν ἄποψι ὅτι κατά τήν σεβηριανή Χριστολογία ἢ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότης συμμετέχει στήν ἐνωσί της μέ τήν θεότητα τοῦ Λόγου ὡς ὑπόστασις, καί μάλιστα ἔχοντας τά στοιχεῖα πού τήν καθιστοῦν πρόσωπο, ἄν καί ὄχι πρίν ἀπό τήν στιγμή τῆς ἐνώσεως. Ἡ Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου μέ τήν ἐργασία της Συμβολή στόν ἐνδοορθόδοξο διάλογο γιά τήν «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶχε δεῖξει τήν ἀνορθοδοξία της ἀπόψεως αὐτῆς²⁵⁶.

Ὁ κ. Νικολόπουλος ἀπό τήν μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Σεβήρου συνάγει ὅτι ἡ ἄποψις αὐτή τοῦ V. C. Samuel δέν ἀνταποκρίνεται στήν σεβηριανή Χριστολογία. Ὑποστηρίζει ὅτι ὁ V. C. Samuel παραβιάζει κατάφορα τόν πυρῆνα τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου. Χωρίς νά ἔχουμε τήν διάθεσι νά στηρίξουμε τήν ἐρμηνευτική προσέγγισι τοῦ Σεβήρου ἀπό τόν V. C. Samuel, νομίζουμε ὅτι ἡ κατηγορία κατά τῆς ἀγιορειτικῆς Συμβολῆς... εἶναι πολλαπλῶς ἄδικη. Ἐξηγοῦμε τούς λόγους:

α) Ἡ Συμβολή..., ἄν μή τι ἄλλο, εἶχε καταδείξει ἀνορθόδοξη μία ἐρμηνευτική προσέγγισι τοῦ Σεβήρου ἀπό ἀντιχαλκηδόνιο θεολόγο, ὁ ὁποῖος ἐπί δεκαετίες ἐξεπροσώπησε ἀντιχαλκηδόνιες ἐκκλησίες στόν ἀνεπίσημο Διάλογο καί ἔχαιρε τῆς ἐκτιμήσεως τῶν Ὁρθοδόξων συνομιλητῶν του.

β) Ὑιοθετήσαμε τίς ἀπόψεις τοῦ V. C. Samuel ὡς αὐθεντικές ἀπόψεις τοῦ Σεβήρου, ἐπειδή τίς ἴδιες ἀκριβῶς ἀπόψεις ἀποδίδουν στόν Σεβήρο οἱ ἅγιοι Πατέρες καί ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς. Πάσης ἐπιστημονικῆς διατριβῆς βεβαιότερον θεωρήσαμε τόν πατερικόν λόγον, ὡς λύχνον φαίνοντα ἐν ἀύχμηρῷ τόπῳ (πρβλ. Β' Πέτρο. α' 19).

255. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 233 καί γενικώτερα σελ. 230-236. Προφανῆ εἶναι πάντως τά ἐκφραστικά σφάλματα στήν διατύπωσι τῆς κατηγορίας, διότι: α) δέν τίς υἱοθετήσαμε ὡς σωστές, ἀλλά ὡς ἀπόψεις τοῦ Σεβήρου καί β) δέν εἶναι ἡ Ἱερά Κοινότης πού υἱοθέτησε τίς ἀπόψεις τοῦ V. C. Samuel, ἀλλά ἡ Συμβολή..., τῆς Ἱεράς Μονῆς Γρηγορίου.

256. Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;, στόν παρ. τόμ., σελ. 170-174.

Συγκεκριμένα, περί τοῦ ὅτι ὁ Σεβήρος μπορεῖ νά κατηγορηθῆ ὅτι νοεῖ τίς φύσεις ὡς ὑποστάσεις καί μάλιστα προσωπικές, ἔχουμε μάρτυρες τόν ἅγιο Ἐφραίμιο Ἀντιοχείας²⁵⁷, τόν ἅγιο Ἀναστάσιο τόν Σιναΐτη²⁵⁸, τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή²⁵⁹ καί τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό²⁶⁰. Ἐπίσης τόν Μοναχό Εὐστάθιο, ὁ ὁποῖος σαφῶς συνάγει ἀπό τά ἔργα τοῦ Σεβήρου ὅτι ὅπου λέγεται φύσις ἐννοεῖται καί πρόσωπο²⁶¹.

γ) Ὁ κ. Νικολόπουλος μέ τήν διατριβή του (μετά ἀπό τήν μελέτη τῶν κειμένων τοῦ Σεβήρου) ἐπιβεβαιώνει ἄκων καί μή βουλόμενος τόν V. C. Samuel. Γράφει λοιπόν: «Ὁ Σεβήρος, ὅπως καί ὁ Κύριλλος, ἀντιλαμβάνεται τίς φύσεις ὡς ὑποστάσεις, δηλαδή ἀτομικές συγκεκριμένες πραγματικότητες μέ τήν ἀντίστοιχη οὐσία τους [σ.σ. ἡ ἔμφρασις ἰδική μας], ἀποκλείοντας ἔτσι κάθε ἀμφισβήτηση ἀναφορικά

257. Ἄγ. Φωτίου Μεγάλου, *Βιβλιοθήκη*, 229.256b: «Εἰ δέ τις μέρους τῶν ἀπό Σεβήρου φαίη ὡς εἰ δύο φύσεις ἐν τῷ Χριστῷ, καί πρόσωπα δύο ἔσται καί ὑποστάσεις (φύσις γάρ οὐκ ἔστιν ἀπρόσωπος οὐδέ ἀνυπόστατος), ἴστωσαν ὅτι τοῦ πατρός αὐτῶν τήν ἀσχημοσύνη ἀνακαλύπτοντες οὐκ αἰσθάνονται· καί γάρ καί Σεβήρος τό ἐκ δύο φύσεων λέγων, ἐκ δύο προσώπων καί δύο ὑποστάσεων τόν Χριστόν οὐκ ἐρυθριᾷ συντιθέναι καί ἀποφαίνεσθαι».

258. Ὁδηγός, κεφ. ι', PG 89, 149-193, ὅπου διά πολλῶν δεικνύεται ὅτι οἱ σεβηριανοί θεωροῦν τίς φύσεις ὑποστάσεις καί πρόσωπα.

259. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 40C: «Εἰ δέ ἐξ ὑποστάσεων ἦγουν προσώπων λέγων γεγενῆσθαι τήν ἔνωσιν...».

260. *Περί αἰρέσεων*, πγ', ὅπου παραθέτει κατατοπιστικό ἀπόσπασμα ἀπό τόν *Διαιτητή* τοῦ Ἰω. Φιλοπόνου περί τῆς ὑποστατικῆς καταστάσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότητος καί ἀποδίδει τήν ἀποψι αὐτή καί στόν Σεβήρο: «Περί φύσεως καί ὑποστάσεως, ὅπως οἱ ἐκ Σευήρου δοξάζουσι ... [καί μετά πολλά ἐκ τοῦ *Διαιτητοῦ*] ... οὕτω δήπου καί ἐπί τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ὡσπερ φύσιν, οὕτω καί τήν ἰδικήν ταύτην ὑπόστασιν ὁμολογεῖν ἀνάγκη, ἵνα μή ἀνυπόστατον, ὅπερ εἶρηκα, τήν φύσιν ἐκείνην λέγειν ἀναγκαζώμεθα· ἐν γάρ δηλονότι τῶν ὑπό τήν κοινήν φύσιν τελούντων ἀτόμων τό τοῦ σωτῆρος ὑπῆρχεν ἀνθρώπινον».

261. *Πρός Τιμόθεον σχολαστικόν, περί δύο φύσεων κατὰ Σευήρου*, PG 86, 909D-912A: «πανταχοῦ δύο φύσεις λέγων αὐτός σκοπεῖν ἐν τῷ Χριστῷ, δύο πάντως καί πρόσωπα λέγει ἐν αὐτῷ, κατὰ τήν ἀπόφασιν αὐτοῦ [σ.σ. τήν ταῦτισι φύσεως καί ὑποστάσεως]. Καί εἰ μὲν φαντασιώδεις θεωρεῖ τάς φύσεις ἐν τῷ Χριστῷ, ἀκολούθως φαντασιώδη θεωρεῖ καί τά πρόσωπα· εἰ δέ οὐσιώδεις κατὰ ἀλήθειαν, ἀληθῶς ἐνυπόστατα καί τά πρόσωπα θεωρεῖ· δύο οὖν φύσεις λέγων ἐν τῷ Χριστῷ, καί δύο πρόσωπα, πῶς οὐχί καί δύο Χριστούς λέγει; Ὡσπερ δέ ἐκ δύο φύσεων, οὕτως καί ἐκ δύο προσώπων ῥητῶς λέγει τόν Χριστόν ἐν τῷ κατὰ τοῦ γραμματικοῦ Ἰωάννου βιβλίῳ· ὡς δέ νομίζει καί ἀποδεικτικῶς. Τοῦτο δέ δηλοῖ καί τό λέγειν αὐτόν ἐν πολλοῖς, μή εἶναι φύσιν ἀπρόσωπον».

μέ τόν πραγματικό χαρακτήρα τής ανθρωπότητας»²⁶². Παραθέτει επίσης απόσπασμα τοῦ Σεβήρου, τό ὁποῖο λέγει: «Πῶς οἱ πάσης ἀναιδεΐας ἀνάμεστοι [σ.σ. οἱ Ὀρθόδοξοι δηλαδή], δύο λέγοντες φύσεις, φασί μή λέγειν δύο ὑποστάσεις καί πρόσωπα;»²⁶³. Παραθέτει τέλος καί ἄλλο ἀπόσπασμα τοῦ Σεβήρου, τό ὁποῖο λέγει (σέ μετάφρασι): «δέν ἐνώθησαν φυσικῶς ἡ ὅλη θεότης καί ἡ ὅλη ἀνθρωπότης ὡς γενικές οὐσίαις ἀλλά ὡς συγκεκριμένες ὑποστάσεις»²⁶⁴. Ἀπό τά ἀνωτέρω φαίνεται ὅτι καί ὁ ἴδιος ὁ Σεβήρος παραδέχεται ἔνωσι ὑποστάσεων, ὅπως καί ὁ V. C. Samuel, ὁ ὁποῖος γράφει: «τήν στιγμή πού ἡ θεότης ἤλθε πρὸς ἔνωσιν διὰ τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ, ἡ ἀνθρωπότης ἤλθε πρὸς ἔνωσιν ὡς ἄτομον (in an individuated state)... Οἱ δύο φύσεις, λοιπόν, οἱ ὁποῖες συνῆλθαν πρὸς ἔνωσι ἦσαν ὑποστάσεις...»²⁶⁵.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν κατά Σεβήρον προσωπικό χαρακτήρα τής ἀνθρωπότητος, γιά τόν ὁποῖον ὁ κ. Νικολόπουλος ἐστιάζει τίς ἀντιρρήσεις του, λέγομε τά ἐξῆς: Ὁ μέν V. C. Samuel ἐρωτᾷ: «ἐάν ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ δέν ἔχει τά στοιχεῖα πού τήν καθιστοῦν πρόσωπο, μπορεῖ νά λειτουργήσῃ κατά τινα τρόπο στήν ἐνσάρκωσι;»²⁶⁶. Ἐμεῖς δέν ἀποσιωποῦμε τό γεγονός ὅτι ὁ Σεβήρος ρητῶς καί ὀρθῶς ἀπορρίπτει τήν ἔνωσι προσώπων (ὑπάρξεων προϋφεστωσῶν τής ἐνώσεως) ὡς προφανῆ νεστοριανισμό: “When hypostases subsist by individual subsistence, as for instance, those of Peter and of Paul, whom the authority of the apostleship united, then there will be a union of persons and a brotherly association, not a natural junction of one hypostasis made up out of two that is free from confusion”²⁶⁷. Ὑπενθυμίζουμε ὁμῶς ὅτι εἶναι

262. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 204. Ἐπισημαίνουμε ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος εἶπε τίς φύσεις ὑποστάσεις γιά νά δηλώσῃ τήν πραγματικότητα τής ὑπάρξεώς των, γιά νά μή νοηθοῦν ἀνούσιες μορφές, ἐνῶ ὁ κ. Νικολόπουλος προσδιορίζει ὅτι κατά Σεβήρον οἱ φύσεις εἶναι ὑποστάσεις, ἐπειδὴ εἶναι ἀτομικές συγκεκριμένες πραγματικότητες. Ἡ διαφορὰ εἶναι προφανῆς καί τό «ὅπως ὁ Κύριλλος» ἄστοχο καί ἐσφαλμένο.

263. *Ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 199.

264. *Ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 237, ὑπόσημ. 1: «for the whole of the Godhead and the whole of humanity in general were not joined in a natural union, but special hypostases».

265. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. IV (1973), σελ. 163.

266. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 172.

267. Ἐπιστολή 2, *To Oecumenius*, PO 12, σελ. 189, ἐν Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ’ ἀνωτ.*, σελ. 236-237, ὑπόσημ. 3.

αὐθαίρετη ἡ γνώμη του ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότης εἶναι ἀπρόσωπη ἀτομικὴ συγκεκριμένη ὑπόστασις, ὅπως δῆθεν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα στὸν δεῖνα ἄνθρωπο. Στὴν πραγματικότητα, ὅπως ἔχουμε εἰπεῖ, εἶναι φύσις. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ Σεβήρος τὴν λέγει ὑπόστασις, ὀφείλει νὰ τὴν ὀνομάσῃ καὶ πρόσωπο, ἐπειδὴ ἡ ὑπόστασις καὶ τὸ πρόσωπο εἶναι ὄντολογικῶς ταυτόσημα. Ἡ ἐπιχειρηματολογία πού τὰ διαφοροποιεῖ δὲν ἔχει ὄντολογικὴ βάση. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι «οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν χαρακτηρίσει τὴν ὑπόστασις ὡς πρόσωπο»²⁶⁸. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης, ἀφοῦ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐξατομικεύσεως τῆς οὐσίας σὲ ὑποστάσεις-πρόσωπα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία, προσθέτει: «Μερικὰς γὰρ οὐσίας λέγει ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι τὰ πρόσωπα. Τούτῳ τῷ ἀνόμῳ ὄρω καὶ Σευῆρος στοιχῆσας, ἐκ δύο μερικῶν οὐσιῶν, καὶ ὑποστάσεων ἡμιτόμων, εἶπεν ἀποτελεῖσθαι μίαν φύσιν τὸν Χριστόν»²⁶⁹. Θὰ ὑπενθυμίσουμε τὸν προβληματισμὸ πού εἶχαμε διατυπώσει σχετικῶς στὴν *Συμβολή*... μας: «Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει διάκρισι μεταξὺ ὑποστάσεως καὶ ὑποστάσεως; Ἐκτός ἐάν ἡ μία ὀνομασθῇ ὑπόστασις καὶ ἡ ἄλλη πρόσωπο. Ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὅμως, εὐρίσκεται καὶ ἡ ἄλλη λανθασμένη φιλοσοφικὴ προϋπόθεσις τῶν Ἀντιχαλκηδόνιων: ἡ διαφοροποίησις ὑποστάσεως καὶ προσώπου»²⁷⁰.

3. Κατηγορεῖ ἐπίσης ἡ διατριβὴ τοὺς Ἀγιορείτας ὅτι υἱοθέτησαν τὴν ἄποψι τοῦ V. C. Samuel, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Σεβήρος διαφοροποιεῖ τὸν ἄσαρκο ἀπὸ τὸν σεσαρκωμένον Υἱὸ κατὰ τὴν ὑπόστασις, ἄποψι τὴν ὁποία ὁ κ. Νικολόπουλος ἀπορρίπτει μὲ ἀπόλυτα κατηγορηματικὸ τρόπο²⁷¹. Παρατηροῦμε ὅμως σχετικῶς τὰ ἑξῆς: Ἡ λογικὴ συνέπεια τῶν φιλοσοφικῶν παραδοχῶν τοῦ Σεβήρου, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἐννοιολογικῆς ταυτίσεως τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας, εἶναι ἡ ἀποτελέσεις μιᾶς συνθέτου φύσεως-ὑποστάσεως ἐκ δύο

268. *Contra Impium Grammaticum*, ἐν V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. IV (1973), σελ. 135.

269. Ὁδηγός, κεφ. στ', PG 89, 108B. Ὁ V. C. Samuel ἐκφράζει μὲ περισσὴ σαφήνεια τὴν νεστοριανίζουσα χροιά τῆς κατὰ Σεβήρον ἐνώσεως τῶν φύσεων, ὅπως εἶχαμε ἐπισημάνει καὶ στὴν *Συμβολή* μας, στὸν συλλογικὸ τόμο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, [στὸν παρ. τόμ., σελ. 172-173].

270. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 173.

271. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἔνθ' ἄνωτ.*, σελ. 238-239.

φύσεων-ύποστάσεων (άν καί τῆς ἀνθρωπίνης μή ιδιουσστάτου, ἀλλά πάντως «ἀτομικῆς συγκεκριμένης πραγματικότητας μέ τήν ἀντίστοιχη οὐσία της», λέγε ύποστάσεως). Κατά τήν Ὀρθόδοξο Χριστολογία, ὁ ἄσαρκος Υἱός εἶναι ἀπλή ύπόστασις καί ἔχει ἐνυπόστατη τήν ἀπλή κοινή φύσι τῆς θεότητος· ὁ σεσαρκωμένος Λόγος εἶναι αὐτή ἡ ἰδία ύπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου πλὴν σύνθετος, ἐπειδὴ ἔχει πλέον ἐνυπόστατες τίς δύο φύσεις: τῆς αἰδίου θεότητος καί τῆς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων προσληφθείσης ἀνθρωπότητος. Ὑπό τίς σεβηριανές ὅμως προϋποθέσεις ὁ σεσαρκωμένος Λόγος εἶναι σύνθετος ύπόστασις, ἐπειδὴ στήν ἔνωση συμμετέχουν ἡ ἀπλή καί ἰδιοσύστατος ύπόστασις τοῦ Λόγου καί ἡ ἐξηρητημένη (=ἀπρόσωπη) ύπόστασις τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐφ' ὅσον τά συντεθέντα δέν εἶναι κατά Σεβήρον φύσεις (οὐσίες κοινότητος δηλωτικές καί ύποστάσεων περιεκτικές) ἀλλά ύποστάσεις (μία ἰδιοσύστατος καί μία ἐν τῇ συνθέσει ύποστᾶσα), ἡ σύνθεσις θά ἀναδείξει μία σύνθετη ύπόστασις πού δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ ύπόστασις τοῦ ἀσάρκου Λόγου.

Εἶναι εὐνόητο, λοιπόν, νά ἐνέχεται ὁ Σεβήρος γιά διαφοροποίησι τοῦ σεσαρκωμένου ἀπό τόν ἄσαρκο Λόγο κατ' αὐτήν τήν ύπόστασι. Ἐπειδὴ ταυτίζει φύσιν καί ύπόστασιν, λόγω τῆς ταυτοσημίας τῶν ὄρων καί τοῦ ἐννοιολογικοῦ τους περιεχομένου, ὅσο διαφοροποιεῖται ἡ φύσις τοῦ ἀσάρκου Λόγου ἀπό τήν κατά Σεβήρον νοουμένη σύνθετη φύσι τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, τόσο διαφοροποιεῖται ἡ ἀπλή ύπόστασις τοῦ ἀσάρκου Λόγου ἀπό τήν κατά Σεβήρον νοουμένη σύνθετη ύπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου.

Ἡ συναφής ἐρμηνεία τῆς σεβηριανῆς σκέψεως ὑπό τοῦ V. C. Samuel τίθεται ὑπό ἀμφισβήτησι ἀπό τόν κ. Νικολόπουλο, ἐπειδὴ ὁ Σεβήρος δηλώνει τήν ταυτότητα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τόν Θεό Λόγο²⁷². Ἀλλά εἶναι γεγονός πέραν πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι ἡ νεστοριανίζουσα σεβηριανή περιγραφή τοῦ κατά Χριστόν μυστηρίου, ὅπως συνάγεται ἀπό τά μέχρι τώρα λεχθέντα, δέν βεβαιώνει τήν κατά Σεβήρον ταυτότητα τοῦ ἀσάρκου Λόγου πρὸς τόν σεσαρκωμένο Λόγο (τόν Χριστό). Ἴσως νά ἐξασφαλίζει τό ἄτρεπτον τοῦ Θεοῦ Λόγου στό πλαίσιο μιᾶς νεστοριανίζούσης ἐνώσεως μέ τήν ἐξηρητημένη ύπόστασις τῆς σαρκός, δέν μπορεῖ ὅμως νά ἀποκλείσει τήν διαφοροποίησι τοῦ ἀσάρκου ἀπό

272. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 238, ὑποσημ. 1.

τόν σεσαρκωμένο Λόγο. Ἐπομένως εἶναι ἐσφαλμένη καί ἡ δήλωσις τοῦ κ. Νικολόπουλου, ὅτι «παρασύρθηκαν σέ λανθασμένα συμπεράσματα συνολικά γιά τή Χριστολογία τοῦ Σεβήρου οἱ ἁγιορεῖτες πατέρες, ἀποδίδοντας, ὅπως καί ὁ Samuel, στόν Σεβήρο ἐπακριβή μεταφορά τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ παραδείγματος στήν ἔνωση θεότητας καί ἀνθρωπότητας στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ». Ὑπενθυμίζουμε μάλιστα τήν σαφῆ διευκρίνησι στήν *Συμβολή...* μας περί τῆς ἐννοίας, ὑπό τήν ὁποία μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῆ τό ἀνθρωπολογικό παράδειγμα στήν Χριστολογία²⁷³. Ἀναμφίβολα τό παράδειγμα τῆς ἐνώσεως τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος δέν μπορεῖ νά ἀποδώσῃ ἐπακριβῶς τό γεγονός τῆς ἐνώσεως τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος. Ὑπάρχουν οὐσιαστικοί λόγοι, τούς ὁποίους ἐπισημαίνουν οἱ ἅγιοι Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καί Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός²⁷⁴.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν μομφή ὅτι «εἶναι τουλάχιστον ἄδικος καί παραπλανητικός ὁ ἰσχυρισμός τῶν ἁγιορειτῶν πατέρων ὅτι ὁ Σεβήρος ἀντιλαμβάνεται τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ὡς καρπό τῆς ἐνώσεως, καί ὄχι ὡς τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου, τό ὁποῖο ἐνεργεῖ τήν ἔνωση στόν ἑαυτό του»²⁷⁵, παρατηροῦμε τά ἑξῆς: Ὁ Σεβήρος παραδέχεται ὅτι ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης στόν Χριστό ἐνώνονται σέ μία σύνθετη φύσι. Ἡ ἐρμηνευτική τοῦ V. C. Samuel ἀποτελεῖ τήν λογική συνέπεια τῆς παραδοχῆς τοῦ Σεβήρου. Ἡ ἔνωσις στοιχείων πρὸς μία σύνθετη φύσι εἶναι ἀπροαίρετος καί ὁμόχρονος, ἀποβλέπουσα στήν συμπλήρωσι τῆς κτίσεως, δίδει δηλαδή κατὰ κάποιον τρόπο τό λειτουργικό προβάδισμα στά ἐνούμενα στοιχεῖα. Κατά τήν Ὁρθόδοξο θεώρησι τῆς ἐνώσεως τῶν ἐν Χριστῶ φύσεων ἡ ἔνωσις εἶναι ἀύθαιρετος, τό προβάδισμα δηλαδή ἔχει ὁ Θεός Λόγος ὡς αἰδιος ὑπόστασις, ἡ ὁποία προσλαμβάνει μία ἄλλη φύσι καί τήν ἐνώνει μέ τήν ἰδική του θεία φύσι πρὸς ἀνακαινισμόν καί ὄχι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς κτίσεως. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής σχολιάζει ἐπαρκῶς τό θέμα²⁷⁶.

273. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 171, ὑποσημ. 37.

274. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολή Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον*, 91, 516D-517C καί 525D-532D. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 54-56· τοῦ αὐτοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 47, 39-54.

275. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 130-131, ὑποσημ. 2.

276. *Ἐπιστολή πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον*, PG 91, 517.

4. Ἡ μομφή ἐπίσης τῆς διατριβῆς κατά τῶν ἀγιορειτῶν πατέρων, ὅτι «καταφεύγουν σέ ἀντιεπιστημονική πρακτική, καθὼς παραθέτουν μέσα σέ εἰσαγωγικά ὡς αὐτούσιο κείμενο τοῦ Σεβήρου ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν διευκρινιστικὴ ἀπάντηση τοῦ Samuel»²⁷⁷, εἶναι ἄστοχη. Δέν μπορούσαμε νά μὴ παραθέσουμε τὸ ἀπόσπασμα τοῦ V. C. Samuel ὡς καθαυτὸ ἄποψι τοῦ Σεβήρου, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ ἴδιος ὁ Samuel τὸ παραθέτει ὡς τέτοιο: "...we shall put together the ideas emphasized by Severus on this point... (4) The Union brought into being one Person... not simply the *Hypostasis* and the *Prosopon* of God the Son"²⁷⁸. Ἡ μομφή εἶναι ἐπίσης ἄστοχη, διότι ἀντιδεοντολογικὴ θὰ ἦταν ἡ ψευδὴς παραπομπή ἢ ἡ ἀπόκρυψις τῆς πηγῆς τοῦ παρατεθέντος ἀποσπάσματος καὶ ὄχι ἡ παράθεσις του ἐντὸς εἰσαγωγικῶν. Ἡ παραπομπή ὁμως γίνεται σέ ἔργο τοῦ V. C. Samuel. Ἐτσι, παραθέτουμε τὸ ἀπόσπασμα ὡς ἄποψι τοῦ Σεβήρου ἐκπεφρασμένη ἀπὸ τὸν V. C. Samuel, στοιχοῦντες ἄλλωστε στὴν ἀκρίβεια τοῦ πρωτοτύπου. Πρόκειται γιὰ ἄποψι πού τονίσθηκε ἀπὸ τὸν Σεβήρο ("emphasized by Severus").

5. Ἐκπλήσεται ὁ κ. Νικολόπουλος γιὰ τὴν ἐκ μέρους μας δῆθεν ταύτισι τῆς κατ' ἐπίνοιαν διαιρέσεως μὲ τὸν νεστοριανισμό, τὴν σιγμὴ πού ὁμολογοῦμε τάχα ὅτι «ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας στά ἔργα του, προκειμένου νά δηλώσει τὴν διαφορὰ τῶν δύο φύσεων, ὅταν ἀναπτύσσει τὸ δόγμα τῆς “κατὰ θεωρίαν” ἢ “κατ' ἐπίνοιαν” θέασης τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, χρησιμοποιοεῖ ρήματα διαιρέσεως καὶ τομῆς σημαντικὰ»²⁷⁹.

Παρατηροῦμε ὁμως ὅτι ἐμεῖς ποτέ δέν ὁμολογήσαμε ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος χρησιμοποίησε ρήματα τομῆς σημαντικὰ, γιὰ νά δηλώσῃ τὴν διαφορὰ τῶν φύσεων ἢ «τὸ δόγμα (sic) τῆς “κατὰ θεωρίαν” ἢ “κατ'

277. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 233-234.

278. V. C. Samuel, *One Incarnate Nature of God the Word*, ἐν *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, ed. by Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis, (WCC: Geneva, 1981), σελ. 88. Βλ. καὶ πὼς παρετέθη τὸ ἴδιο κείμενο στὰ δύο ἀγιορειτικά κείμενα, *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 175, καὶ *Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, Παρατηρήσεις...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 275. Ἡ παράθεσις εἶναι νόμιμη καὶ ἐπιστημονικὰ ἀποδεκτὴ καὶ δεοντολογικὴ.

279. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 206.

ἐπίνοιαν” θέασης τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ». Αὐτή ἡ ἀντίληψις εἶναι σεβηριανή· ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν χρησιμοποίησε τήν κατ’ ἐπίνοιαν διαίρεσι τῶν φύσεων καί ρήματα τομῆς σημαντικά γιά νά δηλώσῃ τήν διαφορά τῶν φύσεων, ἀλλά γιά νά ἀποκλείσῃ τήν πραγματική διαίρεσί τους (τήν θεώρησι των ὡς διηρημένων ὑποστάσεων). Στήν Συμβολή... εἴχαμε ἐπισημάνει τήν διαφορά κατὰ τό ἐννοιολογικό περιεχόμενο τοῦ ρήματος διακρίνεσθαι, ὅπως χρησιμοποιεῖται ἀπό τόν Σεβήρο (μέ τήν ἔννοια τοῦ σκοπεῖν) γιά νά ἐννοήσῃ ὅτι οἱ δύο φύσεις εἶναι διακριτές μόνο ἂν διαιρεθοῦν κατ’ ἐπίνοιαν, καί τῶν τομῆς σημαντικῶν ρημάτων πού χρησιμοποίησε ὁ ἅγιος Κύριλλος γιά νά δηλώσῃ τήν κατ’ ἐπίνοιαν διαίρεσί τους²⁸⁰. Εἶναι τελείως διαφορετική κατὰ τό περιεχόμενο ἡ ἔννοια τῆς σεβηριανῆς θεωρίας διακρίσεως τῶν φύσεων ἀπό τήν ἔννοια τῆς κυριλλείου θεωρίας διαιρέσεώς των. Αὐτό ἤδη ἔχει γίνεи σαφέστερο στό οἰκεῖο κεφάλαιο τῆς παρουσίας.

6. Ἐκφράζει, τέλος, ὁ κ. Νικολόπουλος τήν διαφωνία του μέ τήν δῆθεν ἀποψί μας «ὅτι τό ρῆμα “διακρίνειν” ἀπουσιάζει παντελῶς ἀπό τήν πατερική γραμματεία ὡς ρῆμα πού εἰσάγει διαφορά καί ἀντιδιαστολή, ἀφοῦ τό ρῆμα αὐτό χρησιμοποιεῖται γιά νά ἀντιδιαστείλει τή θεότητα καί τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, τόσο ἀπό τόν Γρηγόριο Νύσσης, ὅσο καί ἀπό τόν πάπα Ρώμης Ἀγάθωνα στή δογματική ἐπιστολή του στή σύνοδο τῶν 125 Δυτικῶν ἐπισκόπων στή Ρώμη, ἡ ὁποία ἀναγνώσθη κατὰ τήν 6η οἰκουμενική σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό 680, καί ἀπέκτησε ἔτσι οἰκουμενική ἀναγνώριση»²⁸¹.

Παρατηροῦμε σχετικῶς τά ἐξῆς:

Πρῶτον· δέν ἔχουμε γράψει ὅτι ἀπό τήν πατερική γραμματεία ἀπουσιάζει τό ρῆμα “διακρίνειν” ὡς γραμματικός τύπος πού εἰσάγει τομή, διαίρεσι καί ἀντιδιαστολή. Αὐτό θά ἦταν ἔνδειξις ἀβελτηρίας, καθὼς τό ρῆμα ἔχει καί τήν ἔννοια τῆς τομῆς καί τήν ἔννοια τῆς ἀντιδιαστολῆς ἄνευ τομῆς καί διαιρέσεως. Ἐγράψαμε ὅτι τό ρῆμα “διακρίνονται”, ὅπως χρησιμοποιεῖται ἀπό τόν Σεβήρο, ἀπουσιάζει ἀπό τήν συγκεκριμένη βιβλιογραφία πού ἐκεῖ παρεθέσαμε. Ἡ συνάφεια

280. Εἶναι οἱ Ἀντιγαληδόνιοι ὀρθόδοξοι.; στόν παρ. τόμ., σελ. 185, ὑποσημ. 78.

281. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 207.

τῆς σχετικῆς παραπομπῆς τῆς Συμβολῆς... μας ἀποδεικνύει τοῦ λόγου τό ἀσφαλές²⁸².

Δεύτερον· ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, τοῦ ὁποίου ὁ κ. Νικολόπουλος ἐπικαλεῖται σχετικῆ ἀναφορά, χρησιμοποιεῖ τό ρῆμα “διακρίνειν” μέ τήν ὀρθόδοξο ἔννοια τῆς ἐπινοία διαιρέσεως τῶν φύσεων· «Τῆς οὖν ἐπινοίας διαιρούσης τό κατά φιλανθρωπίαν μέν ἡνωμένον, τῷ δέ λόγω διακρινόμενον, ὅταν μέν τό ὑπερκείμενόν τε καί ὑπερέχον πάντα νοῦν κηρύσση, τοῖς ὑψηλοτέροις κέχρηται τῶν ὀνομάτων...»²⁸³. Ὅπως φαίνεται ἀπό τήν εὐρύτερη συνάφεια τοῦ χωρίου, ἡ ἐπινοία χωρίζει τόν Χριστό σέ Θεό ἰδικῶς καί σέ ἄνθρωπο ἰδικῶς, νόημα τό ὁποῖο δέν εἶναι διαφορετικό ἀπό ἐκεῖνο τῶν ἀντιστοίχων χωρίων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «ἡνίκα αἱ φύσεις δίστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καί τά ὀνόματα»²⁸⁴ καί «γινώσκει μέν, ὡς Θεός, ἄγνοεῖν δέ φησιν, ὡς ἄνθρωπος, ἄν τις τό φαινόμενον χωρίση τοῦ νοουμένου»²⁸⁵, καθὼς καί τήν διαβεβαίωσι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ὅτι «ὅπου γε οἱ πατέρες οἱ ἅγιοι οὐ τάς φύσεις, τήν δέ τούτων διάστασιν κατ’ ἐπινοίαν εἶπον»²⁸⁶.

Καί τρίτον· ὁ πάπας ἅγιος Ἀγάθων στήν δογματικῆ του ἐπιστολή πού ἀναγνώσθηκε στήν ΣΤ’ Οἰκουμενική Σύνοδο χρησιμοποιεῖ τό ρῆμα διακρίνειν μέ ὀρθόδοξη ἔννοια. Σέ μία περίπτωσι τό χρησιμοποιεῖ μέ τήν ἔννοια τοῦ θεωρία μόνη ἀντιδιαστέλλειν ἄνευ τομῆς τά ἕτεροοῦσια, ὅπως φαίνεται ἀπό τό ἀπόσπασμα πού παραθέτουμε: «...πάντα διπλᾶ ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ κυρίου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν... διαβεβαιούμεθα... δύο αὐτοῦ τάς φύσεις κηρύττομεν, τήν θείαν δηλαδή καί τήν ἀνθρωπίνην, ἐξ ὧν καί ἐν αἷς καί μετὰ τήν θαυμαστήν καί ἀχώριστον ἔνωσιν ὑφέστηκε ... μόνη νοήσει τά ἡνωμένα διακρίνοντες διά τήν τῆς συγχύσεως δηλαδή πλάνην [σ.σ. ἀντιδιαστέλλοντες τίς ἡνωμένες δύο φύσεις διά τόν κίνδυνον τῆς συγχύσεως, πλὴν μόνη θεωρία]. Ἰσως γάρ καί τήν τῆς διαιρέσεως ἀποβαλλόμεθα βλασφημίαν...»²⁸⁷. Σέ

282. Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;· στόν παρ. τόμ., σελ. 185, ὑποσημ. 78

283. Κατά Εὐνομίου, 3, 4, 15.

284. Λόγος θεολογικός τέταρτος περί Υἱοῦ, 8, 8.

285. Ἐνθ’ ἄνωτ., 15, 12.

286. Κατά Ἰακωβιτῶν, 29, 12-13.

287. Σπ. Μήλια, Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καί ἀψιλεστάτη συλλογή, τόμ. II, Παρίσιοι 1761, σελ. 538.

ἄλλη πάλι περίπτωσι χρησιμοποιεῖ τό ρῆμα διακρίνειν μέ τήν ἔννοια τοῦ θεωρία μόνη ἐκλαμβάνειν τήν διαφορά τῶν ἐνωθειῶν φύσεων, ὅπως φαίνεται ἀπό τό παρατιθέμενο ἀπόσπασμα: «οὐκ ἐν δυάδι προσώπων μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, οὔτε εἰς μίαν σύνθετον φύσιν συγχεόμενον, ἀλλ' ἓνα καί τόν αὐτόν, υἷόν μονογενῆ, Θεόν Λόγον, τόν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὔτε ἄλλον ἐν ἄλλῳ, οὔτε ἄλλον καί ἄλλον, ἀλλά τόν αὐτόν τοῦτον ἐν δυσί φύσεσι, τουτέστι θεότητι καί ἀνθρωπότητι μετά τήν ὑποστατικῆν ἔνωσιν ἐπιγινώσκομεν. ἐπειδῆ οὔτε ὁ Λόγος εἰς τήν φύσιν τῆς σαρκός ἐτρέπη, οὔτε ἡ σὰρξ εἰς τήν τοῦ Λόγου φύσιν μετεμορφώθη. διέμεινε γάρ ἐκάτερον ὅπερ φυσικῶς ἦν. τήν διαφοράν δηλονότι τῶν ἐνωθειῶν ἐν αὐτῷ φύσεων μόνη θεωρία διακρίνομεν, ἐξ ὧν ἀχωρίστως, ἀσυγχύτως, καί ἀτρέπτως συν-ετέθη. εἷς γάρ ἐξ ἐκατέρων καί δι' ἐνός τά ἐκάτερα...»²⁸⁸.

7. Κατηγορεῖται ἐπίσης ἡ ἀγιορειτική Συμβολή... ὅτι ἀποδίδει ἐσφαλμένως πλάνη στόν Σεβῆρο, ὅσον ἀφορᾷ τόν τρόπο πού κατανοεῖ τήν θέωσι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐπειδῆ ἀγνοεῖ τάχα τά κείμενά του καί τόν προσεγγίζει βάσει τῶν περί Σεβήρου ἀπόψεων τοῦ V. C. Samuel²⁸⁹. Ὑποστηρίζεται στήν διατριβή ὅτι ὁ Σεβῆρος ἀντιλαμβάνεται τήν θέωσι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὀρθῶς καί ἀκολούθως πρός τήν διδασκαλία τῶν προγενεστέρων Πατέρων²⁹⁰. Σέ μία ἀντιευτυχιανική καί ἀντιδοκητική προοπτική²⁹¹ τονίζεται ὅτι ὁ Κύριος ἔλαβε τό πρόσλημμα ἀπό τήν Παρθένο Μαρία, πού γι' αὐτό εἶναι ὁμοούσιο πρός τό ἰδικό μας ἔμψυχο σῶμα²⁹². Συνεπῶς γιά τόν Σεβῆρο, λέγει ἡ διατριβή, «ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐκεῖνο τό μεταπλαστικό φύραμα πού μετασκευάζει καί ἀναπλάθει ὅλη τήν ἀνθρώπινη ζύμη στήν ἔνωσή της μέ τήν καινή καί ἅγια αὐτή ρίζα τοῦ ἡμετέρου γένους. Ἐάν ὅμως ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ξένη καί ἑτερογενής πρός τήν κοινή ἀνθρώπινη φύση, τότε ὅλη ἡ σωτηριολογική προοπτική τῆς ἀνακαινίσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως

288. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 554.

289. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 123, ὑπόσημ. 5 (ἐκ τῆς προηγουμένης σελίδος).

290. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 53-123.

291. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 63-69.

292. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 62.

χάνεται»²⁹³. Ἡ διατριβή προσάγει ποικίλες ἐρμηνεῖες τῶν Πατέρων, τίς ὁποῖες ἀξιοποίησε στά ἔργα του ὁ Σεβήρος προκειμένου νά ἀντιμετωπίση τόν εὐτυχιανισμό καί τόν ἀφθαρτοδοκητισμό. Παραθέτει μάλιστα ἀπόσπασμα τοῦ Σεβήρου, πού μαρτυρεῖ ὅτι ἡ μετοχή στίς ἄκτιστες θεῖες ἐνέργειες καί ὄχι στήν θεία οὐσία εἶναι ὁ τρόπος πού θεώνεται τό ἀνθρώπινο γένος.

Οἱ παραπομπές ὁμως αὐτές στίς οὕτως ἢ ἄλλως ὀρθές πατερικές ἀναφορές δέν εἶναι ἱκανές νά ἀκυρώσουν τίς λογικές καί θεολογικές προεκτάσεις τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ἐπιβεβαιώνοντας τίς σύντομες ἐπισημάνσεις τῆς Συμβολῆς... μας, μετά μάλιστα ἀπό ἐνδελεχῆ διερεύνησι καί ἀνασκευή τῶν σεβηριανῶν χριστολογικῶν προϋποθέσεων στό πλαίσιο τῆς παρουσίας, παρατηροῦμε τά ἑξῆς:

Ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δέν εἶναι ἠθική κατάστασις ἀλλά ὄντολογική. Προϋποθέτει τήν θέωσι τοῦ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπίνου προσλήμματος καί θεμελιώνεται στήν ὑποστατική ἔνωσι τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Καί ἐρωτᾶ κανεῖς:

Πρῶτον· πῶς θεοῦται ἡ “ἀνθρωπίνη φύσις” τοῦ Χριστοῦ, ὅταν αὐτή κατανοῆται ὡς φύσις ἀπό τόν Σεβήρο μόνον τῇ ἐπινοίᾳ (δηλαδή μόνο φανταστικῶς εἶναι φύσις), ἐνῶ στήν πραγματικότητα εἶναι σύνολο ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως-ὑποστάσεως; Ὑπό ποίαν ἔννοιαν θεοῦται ἡ “ἀνθρωπίνη φύσις”, καθ’ ἣν στιγμῆν ἐν Χριστῷ ὑφίσταται ὡς φύσις μόνον ἢ μία σύνθετος φύσις-ὑπόστασις, ἐνῶ ἡ ἀνθρωπότης δέν προσμετρᾶται ὡς φύσις; Τί θεωρεῖται ἐν τέλει κατά Σεβήρον θέωσις τοῦ ἡμετέρου προσλήμματος, ὅταν αὐτό δέν ἐπέχη τάξιν ἐνυποστάτου φύσεως;

Δεύτερον· πῶς κοινωνεῖ ἡ “ἀνθρωπίνη φύσις” τοῦ Χριστοῦ μέ τό ὑπόλοιπο φύραμα, ὅταν δέν εἶναι φύσις κοινότητος δηλωτική καί ὑποστάσεων περιεκτική, ἀλλά κατανοεῖται ὡς ἀτομική συγκεκριμένη ὑπόστασις πού τελεῖ ἐν συνθέσει πρός τόν Θεό Λόγο;

Καί τρίτον· πῶς μπορεῖ στήν σεβηριανή Χριστολογία νά γίνεται λόγος γιά θέωσι τοῦ ἀνθρωπίνου προσλήμματος χωρίς ἔκστασί του ἀπό τίς φυσικές του ἰδιότητες, ὅταν ὁ Σεβήρος ἀρνῆται ὅτι «φυλάτ-

293. Ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 69-70.

τει ἑκατέρω φύσις ἀνελλιπῶς τὴν ἑαυτῆς ιδιότητα»²⁹⁴; Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης πάντως ὀρίζει ὅτι «θέωσις ἐστίν, ἢ ἐπὶ τό κρείττον ὕψωσις, οὐ μὴν φύσεως μείωσις, ἢ μετάστασις»²⁹⁵, ἐνῶ ὁ Σεβήρος ὑποστηρίζει ὅτι μόνον “ἔσθ’ ὅτε” ἢ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότης φυλάττει τὴν ἑαυτῆς ιδιότητα. Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἐπισημαίνει σαφῶς ὅτι ὁ Σεβήρος μειώνει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

8. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θεοπασχητισμό, ὁ κ. Νικολόπουλος ἀπευθύνει τὴν μομφήν κατὰ «τῆς ἐπιτροπῆς ἀγιορειτῶν πατέρων», ὅτι κατηγορήσε τὸν Σεβήρο γιὰ σύγχυσι τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων, χωρὶς νὰ παραθέτῃ ἔστω καὶ ἓνα κείμενο τοῦ Σεβήρου ποῦ νὰ συνηγορῇ πρὸς θεμελίωσι αὐτῆς τῆς κατηγορίας²⁹⁶.

Ὁ Σεβήρος, κατὰ τὴν διατριβήν, ἀπορρίπτει τὸν θεοπασχητισμό τοῦ Ἀπολιναρίου, ὁ ὁποῖος συνίσταται στὴν ἀπόδοσι τῶν ἀνθρωπίνων ψυχικῶν παθῶν στὴν ἀπαθῆ θεότητα²⁹⁷. Ἀρνεῖται κατόπιν κάθε ἐνδεχόμενον πάθους στὴν ἀπαθῆ θεότητα: ἢ ἀτιμία τοῦ πάθους ἦταν «κατὰ Θεοῦ μὲν τολμωμένη τοῦ σεσαρκωμένου, ψαῦσαι δὲ μηδὲ δυναμένη τοῦ ἀπαθοῦς, ὅπερ ἀδύνατον»²⁹⁸. Τονίζει τὸ ἄτρεπτον τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν τῇ κενώσει καὶ ἐνανθρωπήσει, καὶ αὐτὸ σέ μία ἀντιευτυχιανικὴ προοπτικὴ²⁹⁹, προκειμένου νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἀσύγκριτη ὄντολογικὴ διαφορὰ ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ³⁰⁰. Ἀποδέχεται τὴν πρόσληψιν καὶ τὴν εἰς τὸ διηνεκές διατήρησιν μιᾶς ἀληθινῆς καὶ πλήρους ἀνθρωπότητος, ἀπορρίπτοντας κάθε ἔννοια κράσεως, τροπῆς ἢ δοκητισμοῦ³⁰¹. Περιγράφει τὴν πρόσληψιν τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων τῆς ἀνθρωπότη-

294. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 282-285.

295. Ὁδηγός, κεφ. β’, PG 89, 77B.

296. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 104, ὑποσημ. 1. Σημειωτέον ὅτι τὸ θέμα δὲν ἀφορᾷ «ἐπιτροπὴ ἀγιορειτῶν πατέρων» ἀλλὰ τὸν ἐπάνωμο συντάκτη τῆς παρ. 1 τοῦ κεφ. δ’ τοῦ κειμένου Ἡ ὕμνολογία τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς Ὁρθόδοξου Χριστολογίας καὶ περὶ τῶν Χαλκηδονίων (ποῦ πρωτοδημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ Κοινωνία, τεύχ. 4/1994, σελ. 356 κ. ἐξ., καὶ περιελήφθη στὸν τόμ. Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι; ἔκδ. 1995, σελ. 138-140, καὶ στὸν παρ. τόμ., σελ. 198-201.

297. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 57.

298. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 72.

299. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 72-76.

300. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 77-83.

301. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 88-99.

τος ἀπό τόν Λόγο, δείχνοντας μία ὀρθή ἔννοια θεοπασχητισμοῦ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι σαρκί παθητός καί θεότητι ἀπαθής³⁰².

Παρά ταῦτα ἡ μομφή εἶναι ἀβάσιμη γιά δύο λόγους.

Πρῶτον· ὁ σεβηριανός θεοπασχητισμός δέν εἶναι ὀρθόδοξος, ὅπως τουλάχιστον προκύπτει ἀπό τήν συνεπῆ ἐφαρμογή τῶν σεβηριανῶν χριστολογικῶν ἀρχῶν καί παραδοχῶν. Ἡ στοιχειοθέτησίς του ὡς ὀρθοδόξου ἀπό τήν διατριβή δέν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν βασικά στοιχεῖα τῆς Χριστολογίας τοῦ Σεβήρου. Στό πλαίσιο τῆς διατριβῆς ἡ πραγματέυσις τοῦ θέματος γίνεται σέ κεφάλαιο πολύ προγενέστερο ἀπό ἐκεῖνα στά ὅποια γίνεται ἀναφορά στά βασικά αὐτά στοιχεῖα, ἔτσι ὥστε τό συμπέρασμα περί τοῦ εἴδους τοῦ σεβηριανοῦ θεοπασχητισμοῦ νά συνάγεται ἐρήμην αὐτῶν. Τέτοια στοιχεῖα εἶναι ἡ ἐννοιολογική ταύτισις φύσεως καί ὑποστάσεως, ἡ σύνθετος φύσις, ὁ μονοενεργητισμός, ἡ ταύτισις οὐσίας καί ιδιωμάτων καί ὁ κατ' ἐπίνοιαν δυοφυσιτισμός. Ἐμεῖς σκοπίμως σχολιάζουμε τήν ἐν λόγῳ μομφή μετά ἀπό τήν ἐπιχειρηματολογία μας κατὰ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ἐπειδή αὐτή ἡ ἐπιχειρηματολογία εἶναι καθοριστική γιά τόν χαρακτηρισμό τοῦ θεοπασχητισμοῦ τοῦ Σεβήρου ὡς ἀνορθόδοξου. Ἐρωτοῦμε λοιπόν:

Πῶς ὁ Χριστός εἶναι κατὰ Σεβήρον παθητός σαρκί, ὅταν ἡ ἐν Αὐτῷ ἀνθρωπότης δέν εἶναι φύσις, κοινότητος δηλωτική καί ὑποστάσεων περιεκτική οὐσία, ἡ ὅποια ἔχει τήν πηγαία (αὐτεξούσια) φυσική δυνατότητα νά καταστήσῃ τόν Χριστό ἐνεργητικό τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων;

Πῶς εἶναι ὁ αὐτός πραγματικά καί ὄχι κατ' ἐπίνοιαν ἀπαθής θεότητι, ὅταν ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης δέν εἶναι πραγματικῶς (οὐσιωδῶς) διακεκριμένες (ὄχι χωρισμένες) ὡς φύσεις, ἱκανές νά ἐνεργοῦν τά ἑαυτῶν;

Πῶς εἶναι ὁ αὐτός παθητός σαρκί καί ἀπαθής θεότητι, ὅταν ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης εἶναι μόνον θεῖα καί ἀνθρώπινα ιδιώματα τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως-ὑποστάσεως τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου;

Πῶς δέν εἶναι ἡ αὐτή μία σύνθετος φύσις-ὑπόστασις παθητή καί ἀπαθής ἐν ταυτῷ, ὥστε ἡ μία αὐτή σύνθετος ἐνέργεια (παθητοαπαθής) νά μὴ ἔχη τι τό ἀπεικός πρός τήν σύνθετη φύσι;

302. Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 100-101.

Καί πῶς δέν εἶναι κατά συνέπειαν ἡ θεότης τοῦ Λόγου ἀπαθής ἐν ταυτῶ καί παθητή, ὅταν λόγῳ τῆς ταυτίσεως φύσεως καί ὑποστάσεως αὐτή μόνη προσμετρᾶται ὡς φύσις ἐν Χριστῶ, ἰκανή νά ἐνεργῇ τά τε θεῖα καί τά ἀνθρώπινα;

Ὅταν αὐτό εἶναι τό πλαίσιο τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, στό ὁποῖο βασιζονται καί οἱ θεοπασχητικές ἐκφράσεις συγχρόνων ἀντι-χαλκηδονίων θεολόγων³⁰³, δέν εἶναι ἀπαραίτητα συγκεκριμένα χωρία ἀπό κείμενα τοῦ Σεβήρου, πού θά μπορούσαν νά τό ἐπιμαρτυρήσουν.

Δεύτερον· τήν κατηγορία ἐπί θεοπασχητισμῶ ἀποδίδουν στόν Σεβήρο οἱ ἅγιοι Πατέρες χωρίς ἐνδοιασμούς. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης: «“Χριστοῦ παθόντος σαρκί”, ὦ Θεοπασχίτα, καί οὐ θεότητι, σαρκί παθόντος κατά τήν Πέτρου τοῦ ἀποστόλου θεολογίαν, καί οὐ θεότητι παθόντος κατά τήν Σευήρου βλασφημίαν»³⁰⁴. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «εἶτα πάλιν ἄλλοι τινές τήν ἀλμυράν τῆς θεοπασχίας κατερῶράτισαν αἵρεσιν, Σέβηρος, Ἰάκωβος, Πέτρος ὁ Κναφεύς, καί ἄλλοι τινές τῆς ἀνοσιουργίας ἀποπτυελίσματα ...»³⁰⁵. Καί πάλιν ὁ ἴδιος: «Ἀλλά καί παθητήν τήν θεότητα ὁμολογεῖτε· εἰ γάρ μιᾶς φύσεως ὁ Χριστός συνθέτου ἐκ θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος, ἔπαθε δέ ὁ Χριστός, δηλονότι ἡ μία φύσις αὐτοῦ ἡ σύνθετος, ἡ θεανθρωπότης, ἔπαθεν»³⁰⁶. Καί ὁ ἅγιος Φώτιος Κων/πόλεως ἐπισημαίνει περὶ τῆς προσθήκης τοῦ Τρισαγίου: «Ἄλλ’ ἐκεῖνος μέν οὕτω διαιτᾶ [ὁ ἅγιος Ἐφραίμιος, ὁ ὁποῖος δικαιολογεῖ σέ συγκεκριμένο συνομιλητή του τήν προσθήκη, γιά κάποιον ποιμαντικό λόγο: “τάχα γάρ τινα παρεῖχεν αὐτῶ πρόφασιν ὁ καιρός τοιαῦτα διαιτᾶν”]· ὅτι δέ τοῖς ἀκεφάλοις αἰρετικοῖς, κακῶς τήν δοξολογίαν ταύτην ἐκλαμβάνουσι, μεγάλη γίνεται κατά τῆς εὐσεβείας καταδρομή, εἰκότως οἱ ἄλλοι πατέρες ἡμῶν παντελῶς περιεῖλον τό μή δεῖν προσάπτειν ἐν τῇ τριαδικῇ δοξολογίᾳ τό “Ὁ σταυρωθεὶς δι’ ἡμᾶς”· τῆς γάρ τριαδικῆς θεολογίας ὕμνον εἶναι τό δοξολόγημα ... ἐγνωρίζετο»³⁰⁷.

303. Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι, στόν παρ. τόμ., σελ. 209-212.

304. Ὁδηγός, κεφ. ι', PG 89, 188B.

305. Ἐπιστολή πρὸς βασιλέα Θεόφιλον, PG 95, 356A.

306. Τοῦ αὐτοῦ, Περί τῶν δύο ἐν Χριστῶ θελημάτων, 8.

307. Βιβλιοθήκη, 228.245b. Ὁ ἅγιος Ἰω. ὁ Δαμασκηνός ἀπορρίπτει σαφέστερα τό ἐνδεχόμενον νά ἀποδίδεται ὁ Τρισάγιος ὕμνος μόνο στόν Ἰῷ: «ὁ τρισάγιος ὕμνος

Τέλος πρέπει νά λεχθῆ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τίς μομφές πού ἀπευθύνονται κατά τῶν ἀγιορειτικῶν κειμένων, ἔχουν τήν αἰτία τους στήν ἐσφαλμένη ἀντίληψη, πού θεωρεῖ τήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου ὀρθόδοξη. Ὁ κ. Νικολόπουλος δέν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν του ὅτι εἶναι σύνηθες στήν πατερική ἀντιαιρετική γραμματεία νά ἀναζητοῦνται καί νά στηλιτεύονται οἱ προεκτάσεις τῶν αίρετικῶν δογματικῶν διατυπώσεων. Ἡ Συμβολή..., τό κείμενο πού δέχθηκε τίς περισσότερες ἀπό τίς ἀνωτέρω μομφές, δέν ἐπενόησε τίς αίρετικές προεκτάσεις τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ἀλλά κατέγραψε ἐκεῖνες πού οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐπεσήμαναν στά συγγράμματά τους. Σήμερα δέν φαίνεται οἱ ἐπικριταί τῶν συγχρόνων ἀντισεβηριανῶν κειμένων νά ἔχουν καλύτερη γνώσι τῶν συγγραμμάτων καί τοῦ φρονήματος τοῦ Σεβήρου ἀπό ἐκεῖνη πού εἶχαν οἱ ἐγγύτατα πρός τήν ἐποχή τοῦ Σεβήρου ζήσαντες καί συγγράψαντες ἅγιοι Πατέρες.

Συμπέρασμα

Ἡ διατριβή τοῦ κ. Νικολόπουλου παρουσίασε ὀρθόδοξη τήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου, ἐπειδή ἀποδέχθηκε ὡς ὀρθές τίς σεβηριανές φιλοσοφικές προϋποθέσεις. Ὁ Σεβήρος ὅμως, κατά τήν μαρτυρία τῶν ἁγίων Πατέρων, υἱοθέτησε αὐθαίρετως τίς προϋποθέσεις αὐτές προκειμένου νά στηρίξῃ τόν διοσκόρειο μονοφυσιτισμό πού παρέλαβε μέ τήν ἔνταξί του στίς κοινότητες τῶν πρωΐμων ἀντιχαλκηδονίων. Ἡ Ὀρθόδοξος Χριστολογία, ἀκολουθοῦσα τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, κάνει λόγο γιά δύο φύσεις ἐνυπόστατες, ἡνωμένες στήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἐνεργητικές τῶν φυσικῶν τῶν ἰδιοτήτων, καί γι' αὐτό πραγματικές. Ἀντιθέτως ὁ Σεβήρος ὁμιλεῖ γιά μία σύνθετη φύσι, ἡ ὁποία μέ τήν φαντασία τοῦ νοῦ μπορεῖ νά ἀναλυθῆ σέ δύο φύσεις. Ὑπό τήν ἔννοια αὐτή ὁ λεγόμενος δυοφυσιτισμός τοῦ Σεβήρου εἶναι φανταστικός, ἐπινόημα, καί δέν συνιστᾷ δύο πραγματικές φύσεις. Ἀπόδειξις τοῦ γεγονότος εἶναι

ἐνδεικτικός ὢν τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἐπί μιᾶς τῶν ὑποστάσεων χώραν οὐκ ἔχει» καί «εἰ μὲν γάρ τοῦ κοινοῦ τῆς οὐσίας εἶη σημαντικός, ἐλέγετο ἂν ἐφ' ἐκάστης τῶν ὑποστάσεων σημαντικόν δέ ὄντα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τριῶν ὑποστάσεων οὐκ εὐκαιρον ἐπί μιᾶς αὐτόν λέγειν» (Ἐπιστολή Πρὸς Ἰορδάνην ἀρχιμανδρίτην περὶ τοῦ τρισαγίου ὕμνου, 3-4).

ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Σεβήρου ὅτι στόν Χριστό ὑπάρχει μία σύνθετη φυσική ἐνεργητική κίνησις (μονοενεργητισμός), ἀνάλογη πρός τήν σύνθετη φύσι.

Ἡ διαφορά τῶν δύο Χριστολογιῶν εἶναι προφανής καί ἡ προσπάθεια τῆς διατριβῆς νά παρουσιάσῃ τίς δύο Χριστολογίες ἐξίσου Ὁρθόδοξες εἶναι προϊόν θεολογικοῦ σχετικισμοῦ.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Μέ ἀφορμή τίς ἀπόψεις τῶν δύο διδακτορικῶν διατριβῶν γιά τήν Χριστολογία τῶν αἵρεσιαρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου καί τήν προηγηθεῖσα κατ' αὐτῶν κριτική μας, μπορούμε νά ἐπισημάνουμε συνοπτικῶς τά ἑξῆς:

1. Ἐφ' ὅσον ὁ πρό δεκαετίας περατωθείς Θεολογικός Διάλογος ἔδειξε τήν ἀπροθυμία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά ἀποδεχθοῦν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο, λόγω τῆς αὐτονοήτου ἐμμονῆς ἡμῶν τῶν Ὁρθόδοξων στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί στά ἀναθέματα ἐναντίον τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιαρχῶν, ἐπινοήθηκε ἄλλη ὁδός προσεγγίσεως Ὁρθόδοξων καί Ἀντιχαλκηδονίων: νά παρουσιασθοῦν ἡ Ὁρθόδοξος καί ἡ σεβηριανή Χριστολογία ὡς ἐξίσου ὀρθόδοξες. Οἱ Κοινές λεγόμενες Δηλώσεις εἶχαν αὐτό τό νόημα. Οἱ διδακτορικές διατριβές, στίς ὁποῖες ἀναφέρεται ἡ παροῦσα κριτική, κινήθηκαν πρὸς τήν κατεύθυνσι αὐτή.

2. Οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι συμπυκνώνουν τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων. Διατυπώνουν κάθε φορά τό ὀρθόδοξο δόγμα καί μέ τόν τρόπο αὐτό θέτουν ἀμετακίνητα ὄρια, τά ὁποῖα διακρίνουν τοὺς Ὁρθόδοξους πού τό ἀποδέχονται ἀπό τοὺς ἑτεροδόξους πού τό ἀπορρίπτουν. Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἐχάραξε μέ σαφήνεια τά δογματικά ὄρια πού διαφοροποιοῦν τήν Ὁρθοδοξία ἀπό τόν νεστοριανισμό καί τόν μονοφυσιτισμό. Οἱ ἀρνηταί τοῦ δογματικοῦ της ὄρου δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι, καί μάλιστα ἐν προκειμένῳ οἱ μονοφυσῖται, ἐπειδή ἀκριβῶς ἀρνοῦνται τήν ὁμολογία τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Ὅπως ὁ Ἄρειος ἠρνεῖτο τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὁ Ἀπολινάριος ἠρνεῖτο τήν πρόσληψι λογικῆς ψυχῆς ἀπό τόν Χριστό, ὅπως ὁ Νεστόριος ἠρνεῖτο τήν ὑποστατική ἐνότητα ἐν Χριστῷ, ἔτσι καί οἱ Διόσκορος καί Σεβήρος ἠρνοῦντο τήν ἐν Χριστῷ φυσική ἑτερότητα, γιά τήν ὁποία ρητῶς ἀποφαίνεται ὁ Ὅρος τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Διόσκορος γι' αὐτό ἀρνήθηκε τόν Ὅρο. Ὁ Σεβήρος γιά τόν ἴδιο λόγο τόν πολέμησε.

3. Σύμφωνα πρὸς τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος ἀναθεματίσθηκαν ἀπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ δογματικούς λόγους. Ὅταν κάποιος ἀρνήται τὸν δογματικὸ Ὅρο Οἰκουμενικῆς Συνόδου, φανερώνει ὅτι προηγουμένως ἔχει διαφοροποιηθῆ κατὰ τὸ φρόνημα. Ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος παρερμήνευσαν τὴν Χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ὁ Διόσκορος ἠρνεῖτο τῆς Διαλλαγῆς, μέ τῆς ὁποῖες ὁ ἅγιος Κύριλλος ὡμολογοῦσε δύο φύσεις ἐν Χριστῷ· γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἐδικαίωσε καὶ ἀποκατέστησε τὸν Εὐτυχῆ στὴν Ληστρική σύνοδο. Ὁ Σεβήρος, κατὰ παρερμηνείαν τῶν Διαλλαγῶν, ὑπεστήριξε ὅτι οἱ φύσεις εἶναι δύο μόνο στὴν φαντασία τοῦ νοῦ (τῆ θεωρία μόνη).

4. Ἐφ' ὅσον ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος περὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἢ μὴ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπαιτεῖ τὴν συγκριτικὴ μελέτη τῆς σεβηριανῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἐρμηνείας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἀσφαλεῖς ὁδηγοὶ ἀπὸ Ὀρθοδόξου πλευρᾶς εἶναι κορυφαῖοι Πατέρες, ὅπως οἱ ἅγιοι Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καὶ Μέγας Φώτιος. Ἡ παράκαμψις τῶν ἁγίων αὐτῶν Πατέρων καθιστᾶ ἐκ προοιμίου ἀδύνατη μία ὀρθόδοξη προσέγγισις τῆς Χριστολογίας. Τὸ γεγονός ὅτι σύγχρονες μελέτες καὶ διατριβές οὐσιαστικά τούς παρακάμπτουν ἐπεξηγεῖ τὸν θεολογικὸ σχετικισμό τους. Ἡ προσέγγισις τῆς Χριστολογίας τῶν αἵρεσιάρχῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου μέ πνεῦμα δογματικοῦ σχετικισμοῦ ἢ μινιμαλισμοῦ εἶναι ἄγνωστη στοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

5. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, τὸν ὁποῖον καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀναγνωρίζουν καὶ τιμοῦν, ὑπῆρξε αὐθεντικός διδάσκαλος τῆς Πίστεως. Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπεκύρωσε τὴν Χριστολογικὴ του διδασκαλία. Ὁ Εὐτυχῆς, ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος ἐρμήνευσαν μονοφυσιτικῶς τὸν ἅγιο Κύριλλο. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀντιθέτως, ἀκολούθησε τὴν διδασκαλία του καὶ ἐπεβεβαίωσε τὴν δογματικὴ του αὐθεντία. Ἡ ἀποψις συγχρόνων θεολόγων ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουμε ἐξίσου ὀρθόδοξο Χριστολογικὸ φρόνημα, ἐπειδὴ ἐξίσου ἀναγνωρίζουμε καὶ τιμοῦμε τὸν ἅγιο Κύριλλο ὡς ἀκραιφνῆ διδάσκαλο τῆς Πίστεως, δέν εὐσταθεῖ. Ἀποτελεῖ οἰκουμενιστικὸ σόφισμα.

6. Ἡ αίρεσις ἀρχίζει συνήθως μέ μορφή χονδροειδῆ καί προϊόντος τοῦ χρόνου ἀπολεπτύνεται. Οἱ μεταγενέστερες μορφές κάθε αίρέσεως εὐρίσκονται συνήθως πλησιέστερα πρός τήν Ὁρθόδοξία, ἀλλά γιά τόν λόγο αὐτό εἶναι καί πλέον ἐπικίνδυνες, ἐφ' ὅσον δέν διακρίνονται εὐκόλα ἀπό αὐτήν.

Ὁ πρώιμος ἀρειανισμός π.χ. εἶναι πολύ πιό εὐδιάκριτος ἀπό τόν ἡμιαρειανισμό. Ἡ ἡμιαρειανή διατύπωσις «ὁ υἱός εἶναι κατ' οὐσίαν ὁμοιος τῷ πατρί», φέρ' εἰπεῖν, δύσκολα διακρίνεται ἀπό τήν ὀρθόδοξο διατύπωσι «ὁ υἱός εἶναι ὁμοούσιος τῷ πατρί». Παρά ταῦτα ἡ διαφορά τους εἶναι οὐσιαστική καί συνιστᾶ αίρεσι, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἔγραψε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος (*Περί τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἀριμίνῳ...*, PG 26, 681-793). Τήν ἀποβολή της μάλιστα ζητοῦσαν, τόσο αὐτός ὅσο καί ὁ Μέγας Βασίλειος, ἀπό τούς ὁμοιουσιανούς πού ἐπέστρεφαν στήν Καθολική Ἐκκλησία, καθώς ἐπέμεναν στήν μέχρι λέξεως ἀποδοχή τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου (Μεγ. Ἀθανασίου, *Τόμος πρός τούς Ἀντιοχεῖς*, PG 26, 796-809· καί Μεγ. Βασιλείου, *Ἐπιστολές* 113 καί 114).

Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τόν μονοφυσιτισμό. Ὁ εὐτυχιανισμός εὐκόλα γίνεται ἀντιληπτός ὡς αίρεσις. Ἡ λεπτή ὁμως διαφορά τῶν χριστολογικῶν διατυπώσεων τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ ἀπό τίς ὀρθόδοξες χριστολογικές διατυπώσεις εἶναι οὐσιαστική καί γι' αὐτό ἐπικίνδυνη αίρεσις. Ἡ ἔννοια τῶν δύο φύσεων διαφέρει στήν Ὁρθόδοξο καί στήν σεβηριανή Χριστολογία. Ἐφ' ὅσον π.χ. στήν σεβηριανή Χριστολογία οἱ δύο φύσεις δέν νοοῦνται ἐνυπόστατες καί γι' αὐτό δύο πραγματικές φύσεις, ἀλλά θεωροῦνται μόνο μέ τήν φαντασία καί γι' αὐτό σημαίνουν μία σύνθετη πραγματική φύσι, ἡ Χριστολογία αὐτή συνιστᾶ αίρετικό φρόνημα.

7. Ἀπό τήν προηγουμένη παράγραφο, ὅπου συγκρίνεται ἡ Ὁρθόδοξία πρός τίς αίρέσεις τοῦ ἡμιαρειανισμοῦ καί τοῦ σεβηριανισμοῦ, φαίνεται ὅτι ἡ αίρεσις πού διακρίνεται στήν δογματική διατύπωσι, ἔχει τήν ρίζα της στό ἴδιο τό φρόνημα. Ἔτσι ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἡ διαφοροποιήσις τῆς σεβηριανῆς ἀπό τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία εἶναι λεκτική καί ἀφορᾶ τήν ὀρολογία, ἀποδεικνύεται πλάνη.

8. Ἡ φιλοσοφική ὀρολογία καί ἡ ἐμβάθυνσις στήν ὄντολογία πού αὐτή ἐκφράζει δέν ἀποκαλύπτει τό μυστήριο τῆς Πίστεως, ἀλλά

ξεσκεπάζει τό φρόνημα τῶν αἰρετικῶν, οἱ ὅποιοι ὑπό τήν ταυτότητα τῶν λέξεων κρύπτουν τήν διαφορετική τους ἔννοια (πρόβλημα τῆς ὁμωνυμίας, πχ. τό ἀδιαιρέτως τοῦ Νεστορίου καί τό ἀσυγχύτως τοῦ Σεβήρου).

9. Σύγχρονοι θεολόγοι παρερμηνεύοντες τό νόημα τοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τό ὅποιο περί τῶν σεβηριανῶν μονοφυσιτῶν λέγει: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι ὀρθόδοξη. Ὁ ἰσχυρισμός τους εἶναι ἀπολύτως ἐσφαλμένος. Οἱ ἐξαίρετες ἀντισεβηριανές πραγματείες τῶν κορυφαίων ἁγίων Πατέρων Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί Φωτίου τοῦ Μεγάλου δέν ἐπιτρέπουν τέτοιες παρερμηνεῖς.

10. Ἡ ἀληθής ποιμαντική φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων ἀντιχαλκηδονίων Χριστιανῶν προϋποθέτει ταυτοχρόνως τήν εἰλικρινῆ ἀγάπη ἀπέναντί τους καί τήν ἀκρίβεια στίς δογματικές ἀπαιτήσεις ἀπό αὐτούς. Τό ζητούμενον εἶναι ἡ ἐν Χριστῶ καί ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Πίστει ἐνότης, καί ὄχι ἡ ἐξωτερική ἐκκλησιαστική συνάφεια. Γι' αὐτό οἱ ἐσπευσμένες καί ἤδη γενόμενες κινήσεις πρὸς μυστηριακή (ἔστω μερική) διακοινωνία εἶναι ἀπαράδεκτες. Ἐάν εὐδοκία Θεοῦ θελήσουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἐπανέλθουν στήν κοινωνία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ δογματικές ἀπαιτήσεις δέν μπορεῖ νά μή περιλαμβάνουν τά ἑξῆς: νά ἀποδεχθοῦν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο ἀπεριφράστως ὡς ἁγία καί Οἰκουμενική, καθώς καί τίς ἐπόμενες πού τήν ἐπεκύρωσαν· νά ἀποδεχθοῦν τήν διδασκαλία τῶν Συνόδων ὡς τήν μόνη ὀρθόδοξη καί νά ἀποκηρύξουν ὡς αἰρετική τήν Χριστολογική διδασκαλία τῶν ἡγετῶν τους Διοσκόρου, Σεβήρου, Ἰακώβου, Φιλοξένου κ.λπ.· νά ἀναθεματίσουν τέλος τοὺς αἰρεσιάρχας αὐτούς. Ἀνάλογες ἄλλωστε ἦσαν καί οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου καί τοῦ Μεγ. Βασιλείου, ὅπως προελέχθη. Μία τέτοια στάσις θά εἶναι συνεπής πρὸς τήν διαχρονικά ἀμετάβλητη στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

SUMMARY

The Theological Dialogue of the Orthodox Church with the anti-Chalcedonian churches has come to conclusions, which have not been accepted by the Synods of the local Holy Orthodox Churches. These conclusions have been strictly criticized by acknowledged Orthodox theologians.

The Department of Theology of the Faculty of Theology, at the Aristotelian University of Thessaloniki, has supported two doctoral dissertations which obviously have been written in order to support the views of the defenders of the previously mentioned Dialogue. This present critique has been drawn up in order to show that the argumentation of the dissertations is a result of theological relativism and of an unacceptable sophistry.

I. The first doctoral dissertation, Ilias D. Kesmires, *The Christology and Ecclesiastical Politics of Dioscorus of Alexandria*, (Thessaloniki, 2000), concludes that the Christology of Dioscorus authentically follows the Christology of St. Cyril, and that the Holy Fathers' accusations against Dioscorus' Christology (of being Docetism and Euty-chianism) are not confirmed from his existing epistles.

Our criticism is based on the Synod of Chalcedon's Minutes and on the views of the Holy Fathers concerning Dioscorus. It proves that the dissertation comes to recognize the Christology of Dioscorus as Orthodox because it interprets texts and events in a wrong way and proceeds consequently to incorrect admissions. In refuting these admissions one by one, our critique proves that: Dioscorus clearly supported Eutyches for dogmatic reasons, given that both of them have denied the Exposition of Reconciliation (Ἐκθεσις τῶν Διαλλαγῶν) of St. Cyril (433 AD). With regard to the so-called misleading of Dioscorus because of the seemingly "Orthodox" confession of Eutyches in the Second Council of Ephesus, it seems a sophism of the anti-Chalcedonians. Such a misleading of Dioscorus can not be substantiated from the Minutes when viewed by Orthodox presuppositions. The

Soteriology of Dioscorus in fact is not equal to that of the ancient Docetes, but in any case the Dioscorian monophysitism involves a new form of Docetism. The expression “out of two natures” is not sufficient to support an insusceptible misinterpretation of Orthodox dyophysitism, if Christ would not be simultaneously confessed as being “in two natures”. The Tome of St. Leo of Rome evidently does not introduce two divided and autonomously active natures, like Nestorius’ teaching. On the contrary, it introduces two natures united in the one and the same hypostasis of the Divine Logos and effective of their own free and unconditional will (αὐτεξουσίως ἐνεργητικές φύσεις). Concerning the accusation of the Orthodox theologians of the 6th century against Dioscorus, our critique proves that it is correct. Consequently it seems that Dioscorus was defrocked for his disobedience to the threefold calling of the Synod; this disobedience was due to dogmatic motivations (i.e. monophysitism), for which reason he did not accept the Declaration of the Council and therefore received upon himself the anathemas of the Ecumenical Councils.

II. The second dissertation by John T. Nikolopoulos, *The Christology of Severus of Antioch and the Definition of Chalcedon*, (Thessaloniki, 2002), attempts to prove that Severus’ Christology is clearly Cyrilline and therefore “Orthodox”.

Our criticism is based on the rich Cyrilline-based anti-Severian interpretation and literature of the Holy Fathers: Anastasios of Sinai, Maximus the Confessor, John of Damascus and Photius the Great. It reveals that the difference between Severus’ and Holy Fathers’ Christology is essentially dogmatic. In fact it is the rejection of the two enhypostatic natures (ἐνυποστάτων φύσεων i.e. each nature is conceived as the common essence of the three Divine Persons and of the numerous human persons respectively) in the one Christ. This rejection is an absolutely anti-Cyrrilline position.

Severus formally rejects both the ancient, and the contemporary heretical Christological teachings of his era: Docetism, Apollinarism, Nestorianism, Eutychianism, Aphthartodocetism (i.e. the teaching that the Christ’s flesh was incorruptible). But in fact he teaches his own heretical Christology (Severianism).

The cause of the differentiation between Severus' and St. Cyril's Christology is the arbitrary use of Severus' own philosophical presuppositions, in order to support the Dioscorian monophysitism. The wrong philosophical principles used by Severus are: the identification of nature and hypostasis in Christology as a supposedly Alexandrian tradition; the distinction of the hypostases as self-existent (individual) and dependent (existing as part of a composite hypostasis); and the misinterpretation of the axiom that "there is no nature without being hypostasis". These admissions are logically, ontologically and theologically unacceptable. Due to these admissions Severus rejected the Cappadocian terminology as inappropriate to express the Orthodox Christological belief, regardless of the dogmatic content of the Cappadocian terminology as already being tradition of the Church.

The dissertation consciously scrutinized the Severian Christology on the base of Severus' presuppositions. It has done this for the sake of academic objectivity and impartiality. It ignored the fact that all heresies when scrutinized with respect to their own presuppositions are taken by their followers as "*orthodox*" (i.e. Filioque). Our critique points out that the Orthodox presuppositions must be the only criterion by which a teaching is checked to be Orthodox, or not.

As far as the kind of union of the Godhead and manhood in Christ, the dissertation justifies the Severian sense of the composition (synthesis) as Orthodox. Supposedly it conserves the united parts unconfused. Our critique shows that according to the Severian kind of union the Godhead and manhood exist in a composite nature. On the contrary, in Orthodox Christology the two natures exist as enhypostatic natures (ἐνυπόστατες φύσεις). The Severian sense of the united parts differs depending on its audience. Severus, when addressing his Orthodox opponents, interprets the two parts as hypostases, namely the self-existent hypostasis of Divine Logos and the dependent hypostasis of the human nature, because he identifies nature with hypostasis. When he addresses his Eutychian opponents, he interprets the parts as divine and human properties under the name of essence (οὐσία), because he identifies essence as essential properties. The

common denominator in both interpretations is the refusal to accept Christ's manhood as a second enhyposstatic nature.

The dissertation supports that the Severus' dyophysitism is Cyrilline. Our critique, on the contrary, demonstrates that the Severian dyophysitism is radically different from the Cyrilline. The first is unreal, only in contemplation, given that Severus distinguishes the natures by a false invention (διὰ ψιλῆς ἐπινοίας) as two imaginary self-existent hypostases; the Cyrilline one is real, given that St. Cyril by a true (non imaginary) contemplation discerns one by one the two united natures as enhyposstatic, not dividing them in two self-existent entities which have their own hypostasis.

The dissertation presents the Cyrilline and Severian senses of the expression one Christ out of two natures as dogmatically identical in order to simultaneously strengthen the "orthodoxy" of both of them. Our critique points out that such an identification is impossible.

The monoenergetism and monotheletism of Severus' Christology are formulated by the expressions "one composite energy" and "one composite will". In the dissertation they are presented as dogmatically identical to the teaching of St. Maximus the Confessor and St. John of Damascus concerning the two energies and two wills of Christ. Our critique proves that this claim is unfounded. Severus on one hand attributes one united operative and willing motion to the one composite nature-hypostasis of the incarnate Logos. The Holy Fathers on the other hand, within an Orthodox interpretation of St. Cyril, accept two natural, free and unconditional, active and willing motions proportional to each of the two natures, according to which the one and the same incarnate Divine Logos performs His divine and human deeds. Therefore our critique expresses its disagreement with the dissertation's intention to disconnect the monotheletism of the 7th century from the monotheletism of Severus, given that the very Definition of the Seventh Ecumenical Council does not permit such a disconnection.

The dissertation in fact criticizes the polemic of Severus as far as the Council of Chalcedon is concerned. But this criticism, correct in other aspects, is wrong considering that the polemic is due to the

theological one-sidedness of Severus and not to his heretical Christology. For this reason the dissertation concludes that Severus was condemned by the Ecumenical Councils for his obstinate opposition to the Council and his formation of the schism of the 6th century. Our critique emphasizes that Severus' opposition to Chalcedon was the result of his monophysite Christology.

Finally, it must be said that the authors of these dissertations, in order to ease the union of the anti-Chalcedonians with the Orthodox Church, introduce an inadmissible relativism which will harm the Orthodox Faith and its theology, and will leave fruitless any good disposition that the anti-Chalcedonians may have.

**ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ^(*)
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΑΜΙΕΤΤΗΣ κ. BISHOY
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ**

Γερομ. Λουκά Γρηγοριάτου

Ἄνταποκρινόμενοι εἰς εὐγενῆ παράκλησιν τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης (τῆς Κοπτικῆς ἀντιχαλκηδονίου Ἐκκλησίας) κ. Bishoy, Συμπροέδρου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ἐμελετήσαμεν τάς τέσσαρας εἰσηγήσεις του περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ ἐν λόγῳ Διαλόγου, ὑπό τό φῶς καί ὄσων προφορικῶς συνεζητήθησαν κατά τήν 1 Ἰουνίου 2003 μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας Ἀρχιμανδριτοῦ Γεωργίου (τῶν ὁποίων ὁ γράφων ὑπῆρξα ἀκροατής).

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μητροπολίτου, ἡ συζήτησις καί ἡ ἐπίδοσις τῶν τεσσάρων εἰσηγήσεων ἀπέβλεπε εἰς τήν καλλιτέραν δυνατήν ἐνημέρωσιν μας περί τῆς ἐπιτευχθείσης Χριστολογικῆς συμφωνίας (τῶν Κοινῶν Δηλώσεων 1989 καί 1990) μέ σκοπόν νά ἐπανεκτιμήσωμεν βάσει τῶν νέων στοιχείων καί τῶν ἐπεξηγήσεων τήν, ὡς γνωστόν, ἀρνητικὴν τοποθέτησιν μας ἔναντι τῶν Κοινῶν αὐτῶν Δηλώσεων.

Πονοῦμεν διά τήν διαιώνισιν τοῦ μεγάλου ἀντιχαλκηδονίου σχίσματος, ἀλλά ταυτοχρόνως ἀγωνιοῦμεν διά τήν ὁμολογίαν τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔχομεν τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας. Διά τόν λόγον αὐτόν ἐμελετήσαμεν τάς εἰσηγήσεις μετά πάσης δυνατῆς

(*) 1) *Interpretation of the Christological Official Agreements between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches*, (Damascus, 3 February 1998)· 2) *Interpretation of the First Agreed Statement on Christology of the Official Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches*, (Moscow, September 2001)· 3) *Towards an Agreed Statement on Christology*, (Holy Echmiadzin, Armenia, 5-10 November 2002)· 4) *The Perspectives of the Dialogue between Eastern and the Oriental Orthodox Churches*, (Thessaloniki, 2 June 2003).

προσοχής και έγγραψαμεν μέ πνεῦμα ἀγάπης ἀλλά και εὐλικρινείας. Ἀπεστείλαμεν δέ τὰς κατωτέρω σκέψεις μας εἰς τόν Μητροπολίτην κ. Bishop, μέ σκοπόν: α) νά τόν ἐνημερώσωμεν περί τοῦ ὅτι, ἐπανεκτιμήσαντες τήν Χριστολογικήν συμφωνίαν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων (1989, 1990) βάσει τῶν νεωτέρων στοιχείων πού προσεκόμισε, θεωροῦμεν ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε ἐπιφυλακτική ἕως ἀρνητική στάσις μας ἔναντι τῆς γενομένης συμφωνίας ἦτο και εἶναι ἀναγκαία, προκειμένου νά ἀναζητηθῆ μία Χριστολογική συμφωνία ἐδρασμένη ἐπί τῆς ἀληθοῦς Ὁρθοδόξου Χριστολογικῆς διδασκαλίας· και β) διά νά βοηθήσωμεν τούς Ἀντιχαλκηδονίους νά κατανοήσουν τί ἐπιπλέον πρέπει νά κάνουν, ὥστε νά ἐπανακάμψουν εἰς τήν Ὁρθόδοξον Χριστολογικήν Πίστιν.

Διά τῶν θέσεων αὐτῶν δέν προκαταλαμβάνομεν τήν συνοδικήν ἐν τέλει ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά δίδοντες μαρτυρίαν περί τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος πιστεύομεν ὅτι βοηθοῦμεν εἰς τήν διαμόρφωσιν μιᾶς δογματικῶς πληρεστέρας εἰκόνας περί τῆς Χριστολογίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ὡς προῖόν τῆς μελέτης μας παραθέτομεν λοιπόν τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ 9 παράγραφος τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως (1990), ἡ ὁποία συνοφίζει τήν ἐπιτευχθεῖσαν συμφωνίαν Ὁρθοδόξων και Ἀντιχαλκηδονίων, ἐκφράζει ἐκκλησιολογίαν ἀνοίκειον πρὸς τήν Ὁρθόδοξον. Τονίζουσα τήν ταυτόχρονον πιστότητα ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν εἰς τήν ἀποστολικήν πίστιν και παράδοσιν, ἡ παράγραφος λέγει ἐπί λέξει: «Ἐπὶ τῷ φῶς τῆς ἡμετέρας Κοινῆς Δηλώσεως ἐπί τῆς Χριστολογίας ὡς και ἐπί τῶν ἀνωτέρω κοινῶν θέσεων, κατενόησαμεν τώρα σαφῶς ὅτι ἀμφοτέραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτήν αὐθεντικήν Ὁρθόδοξον Χριστολογικήν πίστιν και τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καιτοὶ ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὅρους κατά διάφορον τρόπον. Ἡ κοινή αὕτη πίστις και συνεχῆς πιστότης πρὸς τήν ἀποστολικήν παράδοσιν δέον ὅπως καταστῆ ἡ βάση τῆς ἡμετέρας ἐνότητος και κοινωνίας».

Συνεπεῖς πρὸς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν, πιστεύομεν ὅτι μόνον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διεφύλαξεν ἀκαινοτόμητον τήν ἀποστολικήν Πίστιν και Παράδοσιν. Διά τοῦτο μόνη αὕτη ἀποτελεῖ τήν

Μίαν Ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου. Αἱ λοιπαὶ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαὶ διὰ τὰς καινοτομίας περὶ τὴν Πίστιν ἔπαυσαν νὰ ἀποτελοῦν συνέχειαν τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν διαχρονικὴν Πίστιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι εὐρέθησαν ἐκτός Ἐκκλησίας. Εἶναι γνωσταὶ αἱ σχετικαὶ ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ θεολογικαὶ πραγματεῖαι τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ Συνοδικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, τὸ Συνοδικόν τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, αἱ ἀναφοραὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ὑμνολογίας κ.ἄ.

Δέν διανοοῦμεθα νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὸ αἴτημα τῆς ἐνώσεως μέ τὴν δογματικὴν “εὐελιξίαν” τῆς παπικῆς ἐγκυκλίου *Ut Unum Sint* (1995), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης δύναται νὰ διακηρύττῃ τὴν αὐτὴν πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν τόσο μετὰ τῶν Κοπτῶν ὅσον καὶ μετὰ Νεστοριανῶν!¹ Ἡ υἱοθέτησις μιᾶς τοιαύτης ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς, συνήθους εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τοῦ συγκρητιστικοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ὑπονομεύει τὴν συνείδησιν ἡμῶν ὅτι ἡ Μία Ἁγία

1. Εἰς τὸ κεφάλαιον *Σχέσεις μέ τίς Ἀρχαῖες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς* ἡ παπικὴ ἐγκύκλιος διαλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα περὶ τοῦ ἐν λόγω ζητήματος: «Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ χριστολογικὸ θέμα, μπορέσαμε νὰ διακηρύξουμε μαζί μέ τούς Πατριάρχες ὀρισμένων ἀπό τίς Ἐκκλησίες αὐτές τὴν κοινὴ μας πίστη στόν Ἰησοῦ Χριστό, ἀληθινό Θεό καὶ ἀληθινό ἄνθρωπο. Ὁ ἀείμνηστος Πάπας Παῦλος Στ' ὑπέγραψε δηλώσεις σ' αὐτό τὸ θέμα μέ τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα Σενούντα Γ', Πάπα καὶ Πατριάρχῃ τῆς Κοπτικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, μέ τόν Συρο-Ὁρθόδοξο Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας, τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα Ἰάκωβο Γ'. Ἐγώ ὁ ἴδιος μπόρεσα νὰ ἐπικυρώσω τὴ χριστολογικὴ αὐτὴ συμφωνία καὶ νὰ ἐξαγάγω τίς συνέπειες ... Μέ τόν σεβασμιο Πατριάρχῃ τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας Ἀμπούνα Παῦλο, ὁ ὁποῖος μέ ἐπισκέφτηκε στή Ρώμη, στίς 11 Ἰουνίου 1993, ὑπογραμμίσαμε τὴ βαθειὰ κοινωνία πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μας: “Ἐμεῖς ὁμολογοῦμε τὴν πίστη πού παραλάβουμε ἀπό τούς Ἀποστόλους, τὰ αὐτὰ μυστήρια καὶ τὸ ἴδιο ἱερατικὸ λειτουργημὰ ριζωμένο στήν ἀποστολικὴ διαδοχὴ [...] Σήμερα, πράγματι, μποροῦμε νὰ διακηρύξουμε ὅτι ἔχουμε τὴν ἴδια πίστη στόν Χριστό, ἐνῶ γιὰ μακρὸ χρόνο ἡ πίστη αὐτὴ ἦταν αἰτία διαίρεσης μεταξύ μας”. Πρόσφατα ὁ Κύριος μου ἔδωσε τὴ μεγάλη χαρὰ νὰ ὑπογράψω μία κοινὴ χριστολογικὴ δήλωση μέ τόν ἀσσύριο Πατριάρχῃ τῆς Ἀνατολῆς, Ἀγιώτατο Μάρ Ντίχχα Δ', πού θέλησε γιὰ τὸ λόγο αὐτό νὰ μέ ἐπισκεφτεῖ στή Ρώμη, τὸ Νοέμβριο 1994. Ἐχοντας ὑπόψη τίς διαφοροποιημένες θεολογικὲς διατυπώσεις, μπορέσαμε νὰ ὁμολογήσουμε μαζί τὴν ἀληθινὴν πίστη στόν Χριστό» (Ἐκδ. Βατικανοῦ, στήν ἑλληνικὴ).

Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία διασώζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Διερωτώμεθα σχετικῶς: πῶς θά διατηρηθῆ ἡ ἐνότης, δεδομένου ὅτι θά ὑπάρξουν θεολόγοι καί κληρικοί τῶν ἀντιχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι θά διαφωνήσουν μέ τήν ἐκκλησιολογίαν πού ἐκφράζει ἡ 9 παράγραφος τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως; Ἦδη ἔχομεν ἐγκύρως πληροφορηθῆ διά τήν ἄρνησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Αἰθιοπίας νά ἀποδεχθῆ τήν πρότασιν δι' ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων, τά ὅποια αἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σύνοδοι εἶχον ἐπιβάλλει κατά τῶν ἡμετέρων ἀγίων καί διδασκάλων.

2) Ὑπό τήν προοπτικήν τῆς προηγουμένης παραγράφου ἐκθέτομεν τοὺς λόγους, διά τοὺς ὁποίους θεωροῦμεν ὅτι αἱ κοιναί Δηλώσεις συγκαλύπτουν τήν ὑφισταμένην δογματικήν διαφοράν καί ἐπομένως πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένη, ὡς ἤδη ἔχει προταθῆ ὑπό Ὁρθοδόξων θεολόγων², ἡ ἐπαναξιολόγησις τῆς γενομένης Χριστολογικῆς συμφωνίας.

Κατ' ἀρχήν, εἰς τήν συζήτησιν τῆς 1 Ἰουνίου ὑπεστηρίχθη ὑπό τοῦ Μητροπολίτου ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀποδέχονται τήν διδασκαλίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ', καθότι εἰς τήν Χριστολογίαν δέν διαφοροποιοῦνται ἀπό ἡμᾶς, ἀλλά διαφωνοῦν μόνον διά τὰς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι κατεδίκασαν τοὺς ἀντιχαλκηδόνιους διδασκάλους. Συγκεκριμένως ὑπεστηρίχθη ὅτι ἀποδέχονται τήν ὁμολογίαν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ, ὡς ἡ Δ' Οἰκουμενική τὰς διευκρινήσεις τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς περὶ τῶν δύο φύσεων τήν ὁμολογίαν δύο φυσικῶν ἐνεργειῶν καί θελημάτων ἐν Χριστῷ, ὡς ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική καί τήν τιμητικήν προσκύνησιν τῶν ἀγίων Εἰκόνων, ὡς ἡ Ζ' Οἰκουμενική.

Καθ' ἡμᾶς, πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχει ἄρρηκτος δογματική ἐνότης μεταξύ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὡς νά πρόκειται περὶ μιᾶς συνόδου, ἡ δογματική διδασκαλία μιᾶς Συνόδου καί ἡ καταδίκη τῶν

2. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, Ὁ θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, Λευκωσία 2000, σελ. 282· καί Jean-Claude Larchet, Τό Χριστολογικόν πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν μὴ χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα, (Ἑλληνιστί), ἐν περιοδ. Θεολογία, τόμ. 74/2003, σελ. 207-208.

προσώπων πού ἄρνοῦνται τήν συγκεκριμένην διδασκαλίαν δέν νοοῦνται κεχωρισμένως. Τοῦτο σημαίνει ὅτι, ἀποδεχόμενοι τήν δογματικήν διδασκαλίαν τῶν ἄνωτέρω τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀναγνωρίζομεν ὅτι καί οἱ ὑπ' αὐτῶν καταδικασθέντες διδάσκαλοι καί αἱ καταδικασθεῖσαι σύνοδοι εἶχον ἐκπέσει τῆς Ὁρθοδοξίας καί διά τοῦτο κατεδικάσθησαν. Ἐάν λοιπόν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀποδέχωνται μεθ' ἡμῶν τήν διδασκαλίαν τῆς Δ', σημαίνει ὅτι καταδικάζουν τόν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας Διόσκορον, ἐπειδὴ ἤρνεϊτο τήν ὁμολογίαν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Ἐφ' ὅσον ἀποδέχονται τήν διδασκαλίαν τῆς ΣΤ', σημαίνει ὅτι καταδικάζουν τόν Σεβήρον Ἀντιοχείας, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρνεϊτο νά ὁμολογήσῃ δύο ἐνεργείας καί δύο θελήματα ἐν Χριστῷ. Ἀλλά καί ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος, τήν ὁποίαν λέγουν ὅτι ἀριδῆλως ἀποδέχονται, ἐπειδὴ δέν ἔχει καταδικάσει ὀνομασί τούς ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους, διά τῆς Ψήφου τῆς καταδικάζει καί ἀναθεματίζει ὅσους παραδίδουν ἢ διδάσκουν ἢ γράφουν ἀντίθετα πρὸς τήν ὁμολογίαν τῆς, ὁμολογίαν ἢ ὁποία μαρτυρεῖται ὑπό τῆς αὐτῆς Συνόδου σύμφωνος πρὸς τήν θείαν Γραφήν, τήν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων καί τάς ἀποφάσεις τῶν προγενεστέρων τεσσάρων ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων (βλ. ἀκροτελεύτιον παράγραφον τῆς Ψήφου). Ἐπίσης ἡ αὐτή Ε' Οἰκουμενική μαρτυρεῖ δι' ἑαυτήν: «Ὁμολογοῦμεν ἀκόμη, ὅτι ὅλους τούς κατά διαφόρους ἐποχάς καταδικασθέντας ἢ ἀναθεματισθέντας ὑπό τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων Συνόδων, καί ἡμεῖς ἔχομεν καταδεδικασμένους καί ἀναθεματισμένους» καί πάλιν: «ὅσους δέν δέχονται αὐτάς, θεωροῦμεν ἀποξενωμένους ἀπό τήν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν» (Πρᾶξις Η', παρ. 7 καί 27)³. Τέλος, ἐφ' ὅσον ἀποδέχονται τήν διδασκαλίαν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, σημαίνει ὅτι δύνανται συμφώνως πρὸς τόν α' Κανόνα αὐτῆς νά καταδικάσουν τούς ὑπό τῶν προγενεστέρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων κατακριθέντας.

Ἡ ἄποψις ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἀποδέχονται τάς μετὰ τήν Γ' Οἰκουμενικᾶς Συνόδου, ἐπειδὴ αὐταί ἔχουν ἐπιβάλλει καταδικᾶς εἰς τούς ἁγίους καί διδασκάλους των καί ὄχι ἐπειδὴ ἔχουν αἰρετικήν διδασκαλίαν, ἀποτελεῖ σημαντικόν θετικόν βῆμα ἐκ μέρους των πρὸς

3. Βλ. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985.

τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, δεδομένου ὅτι κατὰ τὸ παρελθόν πλεῖστοι ὅσοι συνοδικαὶ ἀποφάσεις τῶν ἀντιχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν ἔχουν χαρακτηρίσει τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς νεστοριανήν. Ἀπομένει ἐν τούτοις νὰ κάνουν τὰ ὀριστικὰ βήματα. Ἀπὸ δογματικῆς ἐπόψεως νὰ κατανοήσουν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστολογικὴ διδασκαλία, ὄχι μόνον δὲν εἶναι νεστοριανή, ἀλλὰ εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ πιστὴ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν προηγηθεισῶν τριῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Εἰς τὴν προοπτικὴν αὐτὴν ἀναμένεται νὰ ὠριμάσῃ παρ' αὐτοῖς καὶ ἡ βεβαιότης ὅτι αἱ καταδίκαι, τὰς ὁποίας αἱ ἡμέτεραι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐπέβαλον κατὰ τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων, πρέπει νὰ γίνουν καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀποδεκταί.

3) Ὅπως δὴ ποτε ἐν προκειμένῳ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι θὰ προβάλλουν τὴν ἔνστασιν, ὅτι δὲν ὑφίσταται λόγος νὰ ἀποδεχθοῦν τὰς κατὰ τῶν διδασκάλων των καταδίκας, ἐπειδὴ οὔτε ὁ Ἀλεξανδρεὺς Διόσκορος οὔτε ὁ Ἀντιοχεὺς Σεβήρος ἀρνοῦνται δύο φύσεις καὶ κατ' ἐπέκτασιν δύο ἐνεργείας καὶ θελήσεις ἐν Χριστῷ, ἀλλὰ ἀρνοῦνται δύο διηρημένας φύσεις, αὐτονόμως καὶ κειχωρισμένως ἐνεργούσας, ἥτοι τὸν νεστοριανισμόν.

Ὑπεστηρίχθη προσφάτως εἰς Θεσσαλονίκην διὰ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν ὅτι ὁ Ἀλεξανδρεὺς Διόσκορος καὶ ὁ Ἀντιοχεὺς Σεβήρος δὲν ἤρνοῦντο τὰς δύο φύσεις ἐν Χριστῷ. Δημοσιεύσαμεν τὴν ἐπὶ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς κριτικὴν μας ὑπὸ τὸν τίτλον *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι. Κριτικὴ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν* (ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2003), ἡ ὁποία μετὰξὺ ἄλλων διευκρινίζει ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν οἱ ἀνωτέρω ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι ἤρνοῦντο δύο ἐν Χριστῷ φύσεις καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας. Εἰς τὴν ἰδίαν κριτικὴν μας τονίζεται ὅτι εἶναι ἐσφαλμένος ὁ ἰσχυρισμὸς μελετητῶν τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχεὺς, ὅτι ἀκολουθεῖ πιστῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας. Ἡ ἀδυναμία τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων νὰ δεχθοῦν τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἀποδεικνύει, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ κριτικὴν μας, τὴν ἀδυναμίαν των νὰ κατανοήσουν τὸν ἅγιον Κύριλλον.

Γίνεται ἀντιληπτὸν ὅτι ἤδη ἐπικρίνομεν τὸ θεολογικὸν περιεχόμενον τῶν Α' καὶ Β' Κοινῶν Δηλώσεων, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ὁρθόδοξος καὶ ἡ

ἀντιχαλκηδόνιος Χριστολογία ἀποτελοῦν αὐθεντικὴν ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως. Δέν θά ἐπαναλάβωμεν τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν διατυπώσει εἰς τὴν ἐργασίαν μας *Συμβολὴ στὸν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν “Ὄρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων* (βλ. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 153-191), οὔτε ὅσα ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔχει γράψει εἰς τὸ βιβλίον τῆς *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὄρθόδοξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, Ἅγιον Ὅρος 1996, οὔτε ὅσα Ὄρθόδοξοι Ἱεράρχαι καὶ ἔγκριτοι θεολόγοι ἐδημοσίευσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη⁴. Ὅλα αὐτὰ συνοψίζονται εἰς τὴν θέσιν ὅτι μέ τὰς ἀντιχαλκηδονίους ἐκφράσεις «*Μία σύνθετος (θεανθρωπίνη) φύσις*», «*Μία σύνθετος θεανδρική ἐνέργεια*», «*αἱ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ*» δέν ἐκφράζεται ὀρθῶς τὸ Μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ, ἄλλως, ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι διδάσκαλοι δέν ἔχουν τὴν αὐτὴν, ὡς καὶ οἱ Ὄρθόδοξοι Πατέρες, “δόξαν” (σύλληψιν, ἀντίληψιν, κατανόησιν, φρόνημα) περὶ τοῦ θεανδρικοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὸ βιβλίον μας *Διόσκορος καὶ Σεβῆρος...*, Ἅγιον Ὅρος 2003, ὑποστηρίζομεν ὅτι μέ τὰς ἀνωτέρω ἀντιχαλκηδονίους διατυπώσεις ἐκφράζεται χριστολογικὸν φρόνημα διάφορον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται μέ τὰς διατυπώσεις τῶν Δ', Ε' καὶ ΣΤ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς καὶ τῶν Ὄρθόδοξων διδασκάλων Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Φωτίου Κων/πόλεως, οἱ ὁποῖοι ἐρμηνεύουν ὀρθῶς τὴν Χριστολογικὴν διδασκαλίαν τοῦ Συμβόλου Νικαίας-Κων/πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ ἁγίου Κυρίλλου Συνόδου εἰς τὴν Ἔφεσον.

Ἡ αἰτία τῆς διαφοροποιήσεως τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων ἀπὸ τὴν κοινὴν Χριστολογικὴν Πίστιν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι προφανῶς

4. Ἐνδεικτικῶς, ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος (1992), ὁ Σεβ. Γέρων Ἐφέσου Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης (1991), ὁ Σεβ. Κυρηναίος Παῦλος (1998), ἡ ἐπὶ τῶν Δογματικῶν συνοδικῆ Ἐπιτροπῆ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994), οἱ καθηγηταὶ Ν. Μητσόπουλος (1994) καὶ π. Θεόδωρος Ζήσης (1994), ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ» (σειρὰ ἄρθρων πού ἐπανεξεδότησαν τὸ 1995 σὲ ἐνιαῖο τόμο), ὁ καθηγητὴς Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου (2000) καὶ οἱ θεολόγοι Στ. Μποζοβίτης (1999) καὶ Jean-Claude Larchet (ἔλληνιστί 2003).

ἡ ἀδυναμία των νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπό τό βεβαρυμένον παρελθόν των. Ὁ Διόσκορος δέν ἠδύνατο νά κατανοήσῃ καί ἀποδεχθῆ τάς Διαλλαγάς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐπομένως καί τάς ἐκφράσεις «ἐν δύο φύσεσι» καί «δύο φύσεις» τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Σεβήρος δέν ἠδύνατο νά ὑπερβῆ τήν ἀντιχαλκηδόνιον νοοτροπίαν, τήν ὁποίαν ἐκληρονόμησε ἀπό τούς διαδόχους τοῦ Διοσκόρου Τιμόθεον Αἴλουρον, Πέτρον τόν Ἰβηρα κ.λπ., καί διά τοῦτο ὠκοδόμησε τό γνωστόν φιλοσοφικο-θεολογικόν του σύστημα, προκειμένου νά δείξῃ τήν ταυτότητα τοῦ Χριστολογικοῦ του φρονήματος πρὸς ἐκεῖνο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Διά τούς μεταγενεστέρους ἀντιχαλκηδόνιους διδασκάλους, ὅταν πλέον εἶχε διαμορφωθῆ χωριστῆ ἀντιχαλκηδόνιος κοινότης καί ἱεραρχία, ἡ προσήλωσις εἰς τόν κατ' αὐτούς μάρτυρα τῆς πίστεως Διόσκορον Ἀλεξανδρείας καί εἰς τήν Χριστολογικὴν σκέψιν τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας ἦτο πλέον πολύ πιό ἰσχυρή. Ἡ ἐνδεχομένως εἰλικρινῆς ἀντινεστοριανή διάθεσις καί προοπτικὴ των ὑπῆρξε μονόπλευρος, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀναπτυχθῆ ὅ,τι ἐπιγραμματικῶς δύναται νά ὀνομασθῆ διοσκόρειον-σεβηριανόν μονοφυσικόν φρόνημα.

4) Εἰς τό σημεῖον τοῦτο, προκειμένου νά βοηθήσωμεν εἰς τήν κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω λεγομένων καί νά διασαφήσωμεν ὅτι αἱ Κοιναὶ Δηλώσεις τῶν ἐτῶν 1989 καί 1990 ἐσφαλμένως ταυτίζουσι τήν Χριστολογικὴν πίστιν τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, προβαίνομεν εἰς τὰς κάτωθι ἐπισημάνσεις ἐπὶ τῶν τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου κ. Bishop, διά τῶν ὁποίων ἐρμηνεύει καί βεβαιώνει τὰς Κοινὰς Δηλώσεις.

α) Περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων.

Εἰς τήν εἰσήγησιν τῆς Δαμασκοῦ λέγεται ὅτι «αἱ φύσεις, τουτέστιν ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης, ἐξ ὧν συνίσταται ὁ σεσαρκωμένος Θεός Λόγος, συνεχίζουσι νά ὑπάρχουν ἐν τῇ ἐνώσει»⁵. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη

5. "The natures, i.e. the divinity and humanity, out of which the incarnate Word of God was composed, continued to exist in the union" (Damascus, 3 February 1998, σελ. 1). Τό ρῆμα *συνεχίζουσι* (continued) ἐμπερικλείει ἀσαφῆ ἔννοιαν καί πρέπει νά διευκρινηθῆ ὅτι δέν δεχόμεθα αὐτό ἐνταῦθα ὡς θεολογικόν ὄρον ἢ ἀνθρωπίνην φύσιν 'συνεχίζει' νά ὑπάρχῃ ἐν τῇ ἐνώσει, ὅχι ἐπειδὴ ὑπῆρχε καί πρὸ τῆς ἐνώσεως

θά ἦτο βοηθητική πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς δογματικῆς συμφωνίας, ἐάν δέν ἦτο προφανές ἐκ τῶν συμφραζομένων ὅτι ὁ ὅρος «φύσεις» ἐνταῦθα δέν ἔχει ἀποφορτισθῆ ἀπὸ τὸ σεβηριανόν Χριστολογικόν περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ τὴν ὁμολογίαν μιᾶς συνθέτου φύσεως. Γράφεται σχετικῶς: «... οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν Πάπαν Διόσκορον... πάντοτε διεκήρυσσον ὅτι αἱ δύο φύσεις συνεχίζουσιν νὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ μιᾷ σεσαρκωμένῃ φύσει τοῦ Θεοῦ Λόγου. Οὐδεμία τῶν φύσεων ἐξ αἰτίας τῆς ἐνώσεως ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη... Οἱ Ἀνατολικοὶ (Oriental) Ὁρθόδοξοι δέν πιστεύουσιν εἰς μίαν μοναδικὴν φύσιν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς μίαν ἡνωμένην θεανθρωπίνην φύσιν»⁶. Καί ἐπὶ τῇ βάσει ἀποσπάσματος τῆς β' πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ἐπισημαίνεται εἰς τὴν εἰσήγησιν τῆς Μόσχας: «αἱ δύο φύσεις μεθ' ὄλων τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν συνεχίζουσιν νὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐνώσει, ἢ ὁποῖα ἐσχημάτισε μίαν σεσαρκωμένην φύσιν ἢ μίαν σύνθετον ἡνωμένην φύσιν ἢ, ὡς ἐλέχθη εἰς τὴν Κοινὴν Δήλωσιν: “μίαν ἀχωρίστως καὶ ἀσυγχύτως ἡνωμένην πραγματικὴν θεανθρωπίνην ὑπαρξιν”»⁷.

Ὅπως δὴποτε, εἶναι κατ' ἀρχὴν θετικόν τὸ βῆμα νὰ φρονοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι σήμερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀρχαίαν σεβηριανὴν διδασκαλίαν, ὅτι αἱ φύσεις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐνώσει μετὰ τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν. Ὡς γνωστόν ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας ἐδέχετο νὰ ὁμολογήσῃ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ, ἀλλ' ἤρνεῖτο μετὰ πεισμονῆς καὶ ἀναθεματισμῶν νὰ ἀποδώσῃ εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ιδιότητος καὶ ἐνεργείας. Παρὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον ὁμολογοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὅτι αἱ δύο φύσεις

της μετὰ τοῦ Λόγου (ἢ θεότης τοῦ Λόγου ὑπῆρχεν αἰδίως), ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ τρόπος τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεώς της μετὰ τῆς θεότητος δέν συνεπάγεται ἀφανισμόν της ἢ σύγχυσιν μετὰ τῆς θεότητος.

6. “...the followers of Pope Dioscorus... always confessed the continuity of existence of the two natures in the one incarnate nature of the Word of God. Non[e] of the natures ceased to exist because of the union... The Oriental Orthodox do not believe in a single nature in Jesus Christ but rather a united divine-human nature” ((Damascus, 3 February 1998, σελ. 3).

7. “The two natures with all their properties continued to persist in the union which formed one incarnate nature or one composite united nature or as stated in the agreed statement: ‘an inseparably and unconfusedly united real divine-human being’” (Moscow, September 2001, σελ. 5).

υπάρχουν ἐν τῇ ἐνώσει καὶ ταυτοχρόνως εἶναι ἡνωμένοι εἰς μίαν θεανθρωπίνην φύσιν, ὁ ὅρος φύσις δὲν δύναται νά ἔχη ὀρθόδοξον ἔννοιαν. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τῶν κάτωθι.

Ὅμολογοῦμεν ὀρθοδόξως τὰς τρεῖς θείας Ὑποστάσεις, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν μίαν καὶ κοινήν θείαν φύσιν τῶν τριῶν Ὑποστάσεων. Ἡ τριαδολογικὴ αὕτη διάκρισις φύσεως καὶ ὑποστάσεως δὲν καταργεῖται ἐν τῇ σαρκώσει τοῦ Ἐνὸς τῆς Τριάδος, κατὰ τὸν Θεολόγον ἅγιον Γρηγόριον: «Φύσεις μὲν γὰρ δύο Θεός καὶ ἄνθρωπος, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα· υἱοὶ δὲ οὐ δύο ... Καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ὧν ὁ Σωτὴρ ... Λέγω δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο, ἔμπαλιν ἢ ἐπὶ τῆς Τριάδος ἔχει. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἵνα μὴ τὰς ὑποστάσεις συγχέωμεν· οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο» (Ἁγ. Γρηγορίου Θεολόγου, Ἐπιστολὴ α΄ Πρὸς Κληδόνιον). Ὅπως δηλαδὴ εἰς τὴν Τριαδολογίαν ὁμολογοῦμεν μίαν φύσιν καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, ἔτσι καὶ εἰς τὴν Χριστολογία ὁμολογοῦμεν δύο φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν. Ἡ μία ὑπόστασις, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως αἱ δύο φύσεις, εἶναι ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἡ ἀπλῆ οὐσα πρὸ τῆς Σαρκώσεως (ἦτοι ἔχουσα ἐνθεωρουμένην μόνην τὴν αἰδίον θεότητα) καὶ γενομένη σύνθετος ἢ αὐτὴ μετὰ τὴν Σάρκωσιν (ἦτοι ἔχουσα ἐνθεωρουμένην καὶ τὴν πρόσφατον ἀνθρωπότητα, πλὴν ἡνωμένην μετὰ τῆς θεότητος).

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νά ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ σύνθετος πλέον ὑπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου, ἦτοι αὐτός ὁ Χριστός, ὁ Εἷς τῆς Τριάδος, δύναται νά ὀρισθῆ ὡς φύσις. Ἐφ' ὅσον ἔχομεν ὀρίσει ὡς φύσεις τὰ ἐξ ὧν ὁ Χριστός, ἦτοι τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, εἶναι ὀντολογικῶς, λογικῶς καὶ θεολογικῶς ἀδύνατον νά ὀρίσωμεν ὡς φύσιν τὸν ἐξ αὐτῶν συντεθειμένον σαρκωθέντα Θεόν Λόγον. Ἄλλος ὁ ὀρισμός τῆς φύσεως καὶ ἕτερος τῆς ὑποστάσεως.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ὠνόμασε τὸν ἕνα Χριστὸν *Μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην*, χρειάζεται ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τό σημεῖον τοῦτο. Ἀποβλέποντες εἰς τὴν δῆλωσιν τῆς ἐν Χριστῷ ὑποστατικῆς ταυτότητος, ὁμολογοῦμεν βεβαίως καὶ οἱ Ὄρθόδοξοι τὸν Χριστὸν *Μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην* μετὰ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς καὶ μετὰ τῶν ἁγίων Οἴκου-

μενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι ἀπεδέχθησαν τὴν ὀρθόδοξον ἐρμηνείαν τῆς ἐκφράσεως ταύτης⁸. Διὰ τοῦ μίαν φύσιν ἐννοοῦμεν ὀρθοδόξως μίαν ὑπόστασιν, καθόσον ἐκ τῶν κειμένων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου οὐδόλως δικαιούμεθα νά ὀρίσωμεν τόν Χριστόν ὡς μίαν φύσιν. Ὁ ἅγιος ἔχει τονίσει μετ' ἐμφάσεως ὅτι «τό Χριστός ὄνομα οὔτε ὄρου δύναμιν ἔχει οὔτε μήν τὴν τινος οὐσίαν, ὃ τί ποτέ ἐστι, σημαίνει, καθάπερ ἀμέλει καί τό ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ βοῦς»⁹. δέν ἐκφράζει δηλαδή τό ἐννοιολογικόν περιεχόμενον φύσεως. Διευκρινίζουν οἱ ἅγιοι ἡμῶν Πατέρες ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἔκφρασιν κατεχρήσατο τοῦ ὄρου φύσις (ἐχρησιμοποίησε καταχρηστικῶς τὴν λέξιν φύσις ἀντί τῆς λέξεως ὑπόστασις)¹⁰. Ἐπεξηγοῦν ἐπίσης οἱ Πατέρες ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ κατάχρησις αὕτη, καθόσον ἡ ὑπόστασις ὡς μερικώτερον εἰς τὴν λογικὴν κλίμακα δέχεται τό ὄνομα καί τόν ὄρον τοῦ καθολικοῦ, κατὰ δογματικὴν ὁμως ἀκρίβειαν λέγεται καί εἶναι ὑπόστασις, ἐπειδὴ δέν εἶναι ἀπλῶς φύσις ἀλλά φύσις μετὰ ἰδιωμάτων¹¹. Τὴν σαφεστάτην διάκρισιν μεταξὺ φύσεως καί ὑποστάσεως εἰς τὴν Χριστολογία, κληρονομηθεῖσαν παρὰ τῶν μεγάλων Πατέρων Ἀθανασίου, Βασιλείου καί Γρηγορίου, οὐδόλως καταργεῖ κατ' ἐννοιαν ὁ ἅγιος Κύριλλος· οὔτε βεβαίως εἰς τό ἀπόσπασμα τῆς β' πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς, τό ὁποῖον ἐπεκαλέσθη εἰς τὴν εἰσήγησίν του ὁ Μητροπολίτης κ. Bishoy. Γενικῶς δ' εἰπεῖν, ἡ φύσις καί ἡ ὑπόστασις εἶναι ἀδύνατον νά ταυτίζονται ὡς ἐννοιαί, ἐπειδὴ τὰ «πράγματα», εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, εἶναι διαφορετικά.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν «μίαν ἡνωμένην θεανθρωπίνην φύσιν» τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, τὴν ὁποῖαν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπιπλέον ὀνομάζουν «μίαν σύνθετον ἡνωμένην φύσιν», ἐπισημαίνομεν ὅτι ταυτίζουν

8. Ὅσάκις εἰς τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν θεωροῦμεν τὰ ἐξ ὧν ὁ Χριστός καί τόν τρόπον τῆς ἐνώσεως, ἡ λέξις φύσις κατανοεῖται κυριωνύμως φύσις καί ἀναφέρεται εἰς τὴν κοινὴν μετὰ τοῦ Πατρὸς θεότητα ἐνθεωρουμένην εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου (βλ. παρὰ τῷ ἁγίῳ Κυρίλλῳ, Ἐπιστολὴ β' Πρὸς Σούκενσον, καί πρβλ. ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., 55).

9. Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς, PG 75, 1369A. Βλ. καί ACO I, 5, 1, 219.

10. Ἐφραίμιος Ἀντιοχείας, ἐν Βιβλιοθήκῃ Φωτίου, 229, 251-252 καί 259 (PG 103, 977-981 καί 1017-1020).

11. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Κατὰ Ἰακωβιτῶν, 52. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Περὶ πίστεως κατὰ Νεστοριανῶν, 13.

σεβηριανῶς τὴν φύσιν καὶ τὴν ὑπόστασιν ὡς ἐννοίας καὶ ὡς “πράγματα”, καθόσον τὰς δύο φύσεις τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου καὶ αὐτόν τόν σεσαρκωμένον Θεόν Λόγον κατανοοῦν ἀδιακρίτως φύσεις καὶ ὑποστάσεις.

Διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο κατανοητότερον, θὰ παραθέσωμεν καὶ θὰ σχολιάσωμεν τὰ ἀκόλουθα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν εἰσηγήσεων τοῦ κ. Bishop. Ἀφοῦ ὀρθῶς ἀποκλείεται ἡ κατανόησις τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς ἐν τῷ εἶδει θεωρουμένης φύσεως, ὅπερ θὰ ἐσήμαινε σάρκωσιν τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἀνάληψιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων¹², συμπληρώνεται: «Ἡ ἔνωσις τῶν φύσεων τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου εἶναι ἔνωσις ἐξατομικευμένων φύσεων, ἢ ἀκριβέστερον ἔνωσις προσωποποιημένων φύσεων, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν μίαν σύνθετον ὑπόστασιν τοῦ Σεσαρκωμένου Λόγου. Οἱ Ἀνατολικοὶ (Oriental) Ὁρθόδοξοι καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι ἐκφράζουν τὴν ἰδίαν πραγματικότητα, ὅταν ὁμιλοῦν διὰ μίαν σύνθετον φύσιν ἢ μίαν σύνθετον ὑπόστασιν, καθόσον ἡ σύνθεσις ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου εἶναι σύνθεσις φύσεων καὶ ὄχι προσώπων. Οἱ Ἀνατολικοὶ (Oriental) Ὁρθόδοξοι ἀναφέρονται εἰς προσωποποιημένην φύσιν, ἢ ὁποῖα δύναται ὀρθῶς νὰ ὀνομασθῇ ὑπόστασις, ἀλλ’ οὐδεὶς ἐξ ἄλλου δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι αὐτὴ ὀνομάζεται ἐπίσης φύσις, πλὴν καθὼς ἔγραψεν ὁ ἅγιος Κύριλλος ‘ἡ σεσαρκωμένη φύσις τοῦ Λόγου’, δηλαδὴ ὡς προσωποποιημένη ἐν τῷ Λόγῳ καὶ ὄχι ἐν Τριαδικῇ σημασίᾳ»¹³.

Ἀναφερόμενος ὁ κ. Bishop εἰς τὴν ἐν Χριστῷ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα ἀποδίδει εἰς αὐτάς ἐννοίαν ἐνουσίου ὑποστάσεως, καθὼς χρη-

12. Moscow, September 2001. Πρβλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβής..., 55.

13. “The union of natures of the incarnate Word of God are [sic, is] the union of individualized nature[s], or more precisely the union of personalized natures which are forming one composite hypostasis of the Incarnate Logos. The Oriental Orthodox and the Orthodox are expressing the same reality when they speak about one composite nature or one composite hypostasis, since the composition in the hypostasis in the incarnate Word of God is the composition of natures and not that of persons. The Oriental Orthodox are referring to the personalized nature which can correctly named the hypostasis, but on the other hand nobody can deny that it is also named a nature, but as Saint Kyrill wrote ‘the incarnate nature of the Logos’ i.e. as personalized in the Logos and not in its Trinitarian magnitude» (Moscow, September 2001, σελ. 5).

σιμοποιεί τούς όρους *έξατομικευμένοι φύσεις* και *προσωποποιημένοι φύσεις*. Επίσης, αναφερόμενος εις τόν Χριστόν ώς εις σύνθετον υπόστασιν και *Μίαν φύσιν του Θεού Λόγου σεσαρκωμένην*, δέν αρνεϊται νά αποδώση εις Αυτόν (πέραν τής έννοίας τής υποστάσεως) και έννοιαν φύσεως.

Εϊναι προφανής έν προκειμένω ή σύγχυσις και ταύτισις του περιεχομένου των έννοιων τής φύσεως και τής υποστάσεως¹⁴. Διά τουτο (υπό μίαν χαρακτηριστικώς ύπονοουμένην, καθ' ήμας αυθαίρετον, διαφοροποίησιν υποστάσεως και προσώπου) συμπεραίνεται ότι «οί Ανατολικοί Όρθόδοξοι και οί Όρθόδοξοι έκφράζουν τήν ιδίαν πραγματικότητα, όταν όμιλουν διά μίαν σύνθετον φύσιν ή μίαν σύνθετον υπόστασιν».

Τό συμπέρασμα τουτο δέν άληθεύει. Εϊναι γνωστόν ότι καθ' ήμας τούς Όρθοδόξους αί φύσεις έν Χριστώ δέν εϊναι *ένούσιοι υποστάσεις*, δηλαδή άτομα φύσεως καθώς άνορθοδόξως ύπεστήριζεν ό Ίωάννης Φιλόπονος¹⁵, αλλά έν άτομω θεωρούμεναι φύσεις¹⁶ (ένυπόστατοι φύ-

14. Δέν αναφέρομεν ένταύθα, ώς μή εμπλεκομένην, τήν επίσης σεβηριανήν έρμηνείαν του όρου *φύσις* ώς ποιότητων φυσικων μόνον άνευ τής υποκειμένης ουσίας, τής οποίας τυγχάνουν ποιότητες. Μία τοιαύτη έρμηνεία του όρου ήτο ώς γνωστόν χρήσιμος εις τόν Σεβήρον κατά τήν διαμάχην του μετά των άρνούμενων δύο φύσεις και δύο ιδιότητας έν Χριστώ αντιχαλκηδονίων, τήν παράταξιν των όποιων αντιπροσωπεύει ή επιστολογραφία του Γραμματικού Σεργίου.

15. Πρβλ. Ίω. Δαμασκηνού, *Περί αίρέσεων*, 83: «Ούκουν ώς επί τής θεότητος του Χριστου και φύσιν αυτης και υπόστασιν όμολογοϋμεν, οϋτω δήπου και επί τής ανθρωπότητος αυτου, ώσπερ φύσιν, οϋτω και τήν ιδικήν ταύτην υπόστασιν όμολογείν ανάγκη, ίνα μή άνυπόστατον, όπερ ειρηκα, τήν φύσιν εκείνην λέγειν αναγκάζόμεθα: έν γάρ δηλονότι των υπό τήν κοινήν φύσιν τελούντων άτομων τό του σωτήρος ύπήρχε ανθρωπινον ... Εϊ γάρ έν ταϊς υποστάσεσι –ταυτόν δε ειπεϊν έν τοϊς άτομοις– εκάστη φύσις λαμβάνει τήν ύπαρξιν, ανάγκη πάσα δύο των φύσεων οϋσων δύο τουλάχιστον και τάς υποστάσεις εϊναι, έν αις τήν ύπαρξιν αί φύσεις έλαβον: αδύνατον γάρ φύσιν ύποστήναι καθ' έαυτήν μή έν άτομω τινι θεωρουμένην, άτομον δε ταυτόν εϊναι και υπόστασιν άρτίως δεδειχάμεν. Όστε, όσοι μέν μή μόνον τήν υπόστασιν μίαν, αλλά και τήν φύσιν διά τήν ένωσιν γεγονέναι φασί, σύμφωνοι και έαυτοϊς και τή άληθεία φαίνονται, όσοι δε τήν μέν υπόστασιν μίαν, τάς δε φύσεις δύο φασίν εϊναι, και έαυτοϊς ασύμφωνοι και τή άληθεία πεφήνασιν».

16. Αγ. Ίω. Δαμασκηνού, *Έκδοσις άκριβής...*, 55: «Ό οϋν Θεός Λόγος σαρκωθείς οϋτε τήν φιλή θεωρία κατανοουμένην φύσιν ανέλαβεν (οϋ γάρ σάρκωσις τουτο, άλλ' άπάτη και πλάσμα σαρκώσεως) οϋτε τήν έν τω εϊδει θεωρουμένην (οϋ γάρ άσας τάς υποστάσεις ανέλαβεν), αλλά τήν έν άτομω τήν αυτήν οϋσαν τω εϊδει (άπαρχήν γάρ ανέλαβε του ήμετέρου φυράματος), οϋ καθ' αυτήν υποστάσαν και

σεις). Ὁ Χριστός εἶναι μία σύνθετος ὑπόστασις (ἐνούσιος ὑπαρξίς) καί ἐν αὐτῇ θεωροῦνται (ὑπάρχουν πραγματικῶς) δύο ἐνυπόστατοι φύσεις. Ὁ ὅρος ἐνυπόστατος φύσις ἐκφράζει ἐννοιολογικόν περιεχόμενον διάφορον ἐκείνου, τό ὁποῖον ἐκφράζουν οἱ ὅροι ἐξατομικευμένη ἢ προσωποποιημένη φύσις. Ἡ ἐνυπόστατος φύσις εἶναι φύσις κατηγορουμένη πολλῶν ὑποστάσεων καί προσδιοριζομένη ὑπό τῶν οὐσιωδῶν αὐτῆς ιδιοτήτων. Ἀντιθέτως ἡ ἐξατομικευμένη ἢ προσωποποιημένη φύσις σημαίνει ἐνούσιον ὑπόστασιν, διότι γράφει ὁ Μητροπολίτης Bishoy: «Ὁ ὅρος ὑπόστασις παρά τῷ ἁγίῳ Κυρίλλῳ σημαίνει πάντοτε τήν προσωποποιημένην φύσιν, τουτέστι τό πρόσωπον μετά τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτό φύσεως»¹⁷. Ὡς ἐνούσιοι ὑποστάσεις λοιπόν κατ' αὐτόν, καί ὅχι ὡς ἐνυπόστατοι φύσεις, συμμετέχουν ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης εἰς τήν σύνθετον ὑπόστασιν. Τοῦτο καθίσταται ἐμφανέστερον καί ἐκ τοῦ κατωτέρω ἀποσπάσματος του: «Κατά τόν ἅγιον Σεβῆρον Ἀντιοχείας, μία ἀνθρωπίνη ὑπόστασις δύναται νά εἶναι μία ἐξατομικευμένη ἀνθρωπίνη φύσις καί ὅχι μία προσωποποιημένη φύσις¹⁸. Διά τοῦτο εἶπεν ὅτι αἱ ὑποστάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων συνετέθη ὁ σεσαρκωμένος Λόγος, “διατηροῦνται ἀμειώτως καί ἀτρέπτως ἐν τῇ ἐνώσει. Ὅμως εἶναι ἀδύνατον νά ἀναγνωρισθῇ πρόσωπον δι' ἐκάστην ἐξ αὐτῶν”. Ἐξήγησεν ὅτι τό πρόσωπον τῆς ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου μοιράζονται ἡ θεία ὑπόστασις καί ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ [σ.σ. ἡ ἔμφασις ἡμετέρα], διότι, καθῶς εἶπεν, “αὐται δέν ἦλθον εἰς τήν ὑπαρξίν διηρημένως... Αὐτός εἶναι μία ὑπόστασις ἐκ δύο καί ἕν πρόσωπον ἀπό κοινοῦ καί μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη”»¹⁹.

ἄτομον χρηματίσασαν πρότερον καί οὕτως ὑπ' αὐτοῦ προσληφθεῖσαν, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει ὑπάρξασαν».

17. «The term hypostasis for Saint Kyrill meant always the personalised nature i.e. the person together with the nature he possessed» (Moscow, September 2001, σελ. 2).

18. Ἐπί τό ἀπλούστερον: Ἡ ἀνθρωπότης ἐν Χριστῷ εἶναι ὑπόστασις καί ὅχι πρόσωπον κατά τόν Σεβῆρον Ἀντιοχείας. Πρέπει νά διευκρινίσωμεν ὅτι, ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων καί ἐκ τῆς σχετικῆς σεβηριανῆς διδασκαλίας προκύπτει, “ἐξατομικευμένη φύσις” σημαίνει ὑπόστασιν καί “προσωποποιημένη φύσις” σημαίνει πρόσωπον, τά ὁποῖα εἰς τήν σεβηριανήν διδασκαλίαν διαφοροποιοῦνται καθοριστικῶς.

19. “For Saint Severus of Antioch a human hypostasis can be an individuated human nature and not a personalized nature. That is why he said that the hypostases of which the incarnate Logos has been composed ‘are perceived irreducibly and un-

Ἐπομένως, εἶναι καθοριστικῶς διάφορον τό νά κατανοῇ κάποιος Ὁρθοδόξως ἐν Χριστῷ δύο ἐνυποστάτους φύσεις, ἡνωμένας ἐν τῇ μιᾷ συνθέτῳ Ὑποστάσει τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου, ἀπό τοῦ νά πρεσβεύη σεβηριανῶς δύο ἐξατομικευμένας φύσεις (λέγε ὑποστάσεις) ἡνωμένας εἰς μίαν σύνθετον ὑπόστασιν, ἢ νά θεωρῇ ἐν Χριστῷ μίαν θεανθρωπίνην φύσιν ἀναλογοῦσαν [*«προσωποποιημένην ἐν τῷ Λόγῳ καί ὄχι ἐν Τριαδικῇ σημασίᾳ»*²⁰] εἰς τήν μίαν Αὐτοῦ σύνθετον ὑπόστασιν. Εἰς τήν πρώτην περίπτωσιν ὁ Χριστός ὀρθοδόξως ὁμολογεῖται ἀληθῶς Θεός καί ἄνθρωπος ὁ αὐτός, ἐπειδή εἶναι ὁλος Θεός μετά τῆς ἀνθρωπότητος διά τήν θεότητα καί ὁλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός μετά τῆς θεότητος διά τήν ἀνθρωπότητα· καί τοῦτο χάρις εἰς τήν ἀντίδοσιν τῶν ιδιωμάτων, ἢ ὅποια ὀρθοδόξως νοεῖται ἐν τῇ ὑποστάσει. Εἰς τήν δευτέραν περίπτωσιν ὁ Χριστός ψευδῶς ὀνομάζεται Θεός καί ἄνθρωπος· διότι πρῶτον, ἐάν τά ἐξ ὧν συνίσταται εἶναι ἐνούσιοι ὑποστάσεις, ἢ νεστοριανή διαίρεσις εἶναι πρόδηλος, ἢ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων ἀδύνατος, καί ἐπαληθεύει ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅτι οἱ ἀπό Σεβήρου «μερικός δογματίζουσιν οὐσίας» καί διά τοῦτο «τό τῆς οἰκονομίας συγγέουσι μυστήριον» (*Περὶ αἱρέσεων*, 83· βλ. καί *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 9-11)· καί δεύτερον, ἐάν ἡ φύσις Του εἶναι “θεανθρωπίνη” (ἢ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων συντελεῖται μεταξύ τῶν φύσεων), οὔτε Θεός εἶναι ὁ Χριστός οὔτε ἄνθρωπος, καθόσον οὔτε ὁ Πατήρ οὔτε τό Πνεῦμα ἔχουν θεανθρωπίνην φύσιν οὔτε πάλιν ἡ Μήτηρ Του καί ἡμεῖς ἔχομεν φύσιν θεανθρωπίνην. Ἐπιπλέον, δέν εἶναι οὔτε Θεός οὔτε ἄνθρωπος καί διά τόν λόγον ὅτι ἡ “θεανθρωπίνη φύσις” ὡς “δεκτικῆ” τῶν ἀντιθέτων οὐσιωδῶν ιδιοτήτων (κτιστόν καί ἄκτιστον, περιγραπτόν καί ἀπερίγραπτον κ.λπ.) εἶναι ὄντολογικῶς ἀνύπαρκτος καί διά τοῦτο ἡ ὁμο-

changeably in the union. But it is not possible to recognize a prosopon for each of them.’ He explained that the prosopon of the hypostasis of God the Word is shared by both the divine and the human hypostases of our Lord Jesus Christ, because as he wrote, ‘*they did not come into being dividedly... For he is one hypostasis from both, and one prosopon conjointly, and one nature of God the Word incarnate*’” (Holy Echmiadzin, Armenia, 5-10 November 2002, σελ. 12).

20. Βλ. διεξοδικήν ἀνασκευήν μιᾶς τοιαύτης θεωρήσεως ὑπό τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ ἐν τῇ ΙΓ’ ἐπιστολῇ αὐτοῦ *Πρός Πέτρον ἰλλούστριον*, PG 91, 516-533.

λογία της συνιστᾶ ἀναίρεσιν τοῦ κατά Χριστόν Μυστηρίου (βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 499-502). Τό ὅτι δέ ὁ Μητροπολίτης Bishoy πρεσβεύει τοιαύτην ἐν Χριστῷ “θεανθρωπίνην φύσιν” ἐμφαίνεται εἰς τό ἀκόλουθον ἀπόσπασμα: «ἡ μία σεσαρκωμένη φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου δέν εἶναι μία τρίτη φύσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδή ἡ φύσις εἶναι τό ἄθροισμα τῶν ιδιοτήτων ἢ ποιοτήτων τῆς οὐσίας, καί, καθόσον αἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ ἠνώθησαν ἀφύρτως καί ἀτρέπτως, ἡ σεσαρκωμένη φύσις εἶναι τό ἄθροισμα τῶν ποιοτήτων τῆς τε θεότητος Αὐτοῦ²¹ καί τῆς ἀνθρωπότητος Αὐτοῦ»²².

Ἄνευ οὐδενός σχολίου ἐπί τοῦ τόσον χαρακτηριστικοῦ αὐτοῦ ἀποσπάσματος, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ «μία σεσαρκωμένη φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου» κατ’ οὐδένα τρόπον δύναται νά εἶναι ἀληθῶς φύσις (οὐσία δηλονότι, κατά ἐννοιολογικήν ταύτισιν οὐσίας καί φύσεως). Ὡς ὀρθῶς περιγράφεται ὑπό τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας, ἡ «μία σεσαρκωμένη φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου» εἶναι ὑπόστασις (πρόσωπον, κατά ἐννοιολογικήν δηλαδή ταύτισιν τῆς ὑποστάσεως πρὸς τό πρόσωπον καί ὅχι τῆς φύσεως πρὸς τήν ὑπόστασιν), ἱκανή νά διασώζη τά χαρακτηριστικά ὑποστατικά της γνωρίσματα, διά τῶν ὁποίων διαφέρει τοῦ Πατρός καί τοῦ Πνεύματος καί τῆς Μητρός καί ἡμῶν, καθῶς καί τάς οὐσιώδεις ιδιότητας ἐκατέρας φύσεως, διά τῶν ὁποίων ἐνοῦται μετ’ αὐτῶν. Ὅπως ἐπιγραμματικῶς γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Χριστός φέρει «τῆς θείας τοῦ Θεοῦ Λόγου υἰότητος τό χαρακτηριστικόν καί ἀφοριστικόν ιδίωμα, καθ’ ὃ διακέχριται τοῦ Πατρός καί τοῦ Πνεύματος, τά τε τῆς σαρκός χαρακτηριστικά καί ἀφοριστικά ιδιώματα, καθ’ ἃ διαφέρει τῆς τε μητρός καί τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ... τά τῆς θείας φύσεως ιδιώματα, καθ’ ἃ ἦνεται τῷ

21. Κατά τήν Ὁρθόδοξον Τριαδολογίαν, «οὐ χρή λέγειν ἐπί Θεοῦ ποιότητα, ἵνα μή σύνθετον αὐτόν εἴπωμεν ἐξ οὐσίας καί ποιότητος» (Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 13).

22. “The one incarnate nature of God the Word is not a third nature of Jesus Christ, because the nature is the sum of the properties or qualities of the substance (essence) and since the two natures of Christ were united without mingling or change, then the incarnate nature is the sum of the qualities of both His divinity and His humanity” (Moscow, September 2001, σελ. 7).

Πατρί και τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, και τά τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γνωρίσματα, καθ' ἃ ἦνωται τῇ τε μητρὶ και ἡμῖν»²³.

β) Περί τῶν δύο θελημάτων και ἐνεργειῶν.

Ἄναμφιβόλως, ἔχουν σημειωθῆ ὠρισμένα βήματα εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ὁμολογίας δύο θελημάτων και ἐνεργειῶν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀλλά και ἀπομένουν σοβαρά προβλήματα. Ὑποστηρίζεται εἰς τὴν εἰσηγήσιν τῆς Μόσχας ὅτι ἡ «Κοινὴ Δήλωσις ἔδωκε σαφεστάτην λύσιν τῆς διαμάχης περί τό θέλημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» διὰ τῆς συμφωνίας ὅτι αἱ φύσεις μεθ' ὄλων αὐτῶν τῶν ἰδιοτήτων, περιλαμβανομένων τοῦ φυσικοῦ θελήματος και τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, ἠνώθησαν ἀσυγχύτως και ἀδιαιρέτως. Ὅμως, ὡς εὐστόχως ἔχει τονισθῆ ὑπὸ Ὁρθοδόξων θεολόγων, ἡ Κοινὴ Δήλωσις εἰς τό σημεῖον τοῦτο ἦτο ἀπὸ Ὁρθοδόξου ἐπόψεως ἐλλιπής, ἐφ' ὅσον διελάμβανε ἀπλῶς περί τοῦ ὅτι ἡ ἄκτιστος θεία φύσις και ἡ κτιστὴ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχουν φυσικόν θέλημα και φυσικὴν ἐνέργειαν, ὄχι ὅμως και περί τοῦ πῶς τελοῦν αἱ ἐνεργεῖαι και τά θελήματα ἐν τῇ ἐνώσει τῶν φύσεων. Διὰ τὴν ὑπέρβασιν τῆς τοιαύτης ἐλλείψεως ἀναγκαίως προέβη ὁ Μητροπολίτης κ. Bishoy εἰς τὰς ἐξῆς διευκρινίσεις: «Δύο φυσικά θελήματα ἠνώθησαν ἀσυγχύτως και ἀδιαιρέτως ἐν ἐνὶ προσώπῳ. Τὰ φυσικά θελήματα ἀμφοτέρων, τῆς τε θεότητος και τῆς ἀνθρωπότητος, συνεχίζουσι νὰ ὑπάρχουν ἐν τῇ ἐνώσει. Τό φυσικόν θέλημα εἶναι ἐκφρασις τῆς φυσικῆς θελητικῆς (ὀρεκτικῆς) δυνάμεως τῆς φύσεως»²⁴.

Θὰ ἀνεμένετο διὰ τῶν ἐπεξηγήσεων τούτων, τοῦ ὀρισμοῦ δηλονότι τοῦ φυσικοῦ θελήματος ὡς θελητικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως και τῆς παραδοχῆς δύο φυσικῶν θελημάτων ἐν Χριστῷ, νὰ ὑπάρξῃ ὀριστικὴ ὑπέρβασις τῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας και στοίχισις εἰς τὴν Ὁρθόδοξον περί δύο θελημάτων διδασκαλίαν. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ διευκρινήσωμεν ὅτι ὑπέρβασις τῆς σεβηριανῆς διδασκαλίας δέν διαπιστοῦται ἐκ τῶν τεσσάρων εἰσηγήσεων, καθόσον ὁμολογοῦνται

23. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβής... 51.

24. "Two natural wills were united without confusion or separation in one person. The natural wills of both divinity and humanity continued to exist in the union. The natural will is an expression of the natural desire. i.e. the desire of the nature" (Moscow, September 2001, σελ. 6).

μέν δύο φυσικαί θελήσεις, οὐχί ὅμως καί δύο φυσικά θελητά. Καί ἐξηγούμεθα.

Ἡ λέξις *θέλημα* εἶναι ὁμώνυμος· δύναται νά σημαίνη ἅφ' ἑνός τήν θέλησιν (τήν φυσικήν θελητικήν δύναμιν) καί ἅφ' ἑτέρου τό ἀποτέλεσμα τῆς θελήσεως (τό φυσικόν θελητόν), ὡς παρατηρεῖ ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (*Περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ θελημάτων*, 21). Κατά τήν Ὀρθόδοξον Χριστολογία ὑπάρχουν ἐν Χριστῷ δύο φύσεις, ἀμφοτέραι *θελητικαί* ὡς λογικαί φύσεις. Δύο ἐπομένως εἶναι αἱ *φυσικαί θελήσεις*, ἥτοι θελητικαί δυνάμεις, ἐπειδή αἱ δύο φύσεις διασώζουν ἐν τῇ ἐνώσει τῶν τὰς ιδιότητάς των. Ὁ *θέλων*, ἥτοι ὁ σεσαρκωμένος Θεός Λόγος, εἶναι εἷς καθ' ὑπόστασιν καί θέλει καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων, διότι ὡς Θεός θέλει φυσικῶς τά θεῖα καί ὡς ἄνθρωπος ὁ αὐτός θέλει φυσικῶς τά ἀνθρώπινα. Ὡς ἐκ τούτου ὑπάρχουν δύο *φυσικά θελητά*. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὁμιλεῖ δι' ἄλλο καί ἄλλο φυσικόν θελητόν, ἥτοι *θέλημα*²⁵. Ἐκ τῶν δύο τούτων θελημάτων τό ἀνθρώπινον δέν εἶναι ὑπεναντίον ἀλλά ὑποτεταγμένον εἰς τό πανσθενουργόν θεῖον θέλημα.

Ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας, ἀντιθέτως, ἠρνεῖτο νά ἀποδώσῃ θελητικήν ιδιότητα εἰς ἑκατέραν τῶν φύσεων καί ἐπομένως ὠριζε ἐν Χριστῷ ἕν σύνθετον θέλημα, ἀντιστοιχοῦν εἰς τήν κατ' αὐτόν μίαν σύνθετον φύσιν-ὑπόστασιν. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής παρατηρεῖ ὀρθῶς ὅτι ἐνωσις φύσεων εἰς μίαν σύνθετον ὑπόστασιν εἶναι δυνατή, ἐνωσις ὅμως θελημάτων εἰς ἕν σύνθετον θέλημα εἶναι ἀδύνατος, ἐπειδή «οὐδεμία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ σύνθεσις»²⁶. Ἡ ἐνωσις τῶν θελημάτων κατανοεῖται ὀρθοδόξως ὡς θέωσις τοῦ ἀνθρωπίνου θελήματος, λόγω τῆς περιχωρήσεως καί τῆς ἄκρας αὐτῶν συμφυΐας· ἡ δέ θέωσις ὁμολογουμένως δηλοῖ διά μιᾶς τό θεῶσαν καί τό θεωθέν, δύο δηλονότι θελήματα.

Κατόπιν τούτων, ἐξ ὧσων διαλαμβάνονται εἰς τήν εἰσήγησιν τῆς Μόσχας περί τοῦ ἑνός ἐν Χριστῷ προσωπικοῦ θελήματος, συμπεραίνομεν ὅτι δέν ὁμολογοῦνται δύο φυσικά θελητά. Γράφεται: «μέτῳ ὅρον προσωπικόν θέλημα ἐκφράζεται ἡ ἐπιλογή, τήν ὁποίαν κάνει

25. *Περί τῶν δύο ἐν Χριστῷ θελημάτων*, 26. Βλ. τοῦ αὐτοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 58, 59 καί 62.

26. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 76A.

τό πρόσωπον. Ἐπειδή ὁ Ἰησοῦς Χριστός συνίσταται ἐξ ἑνός μόνον ἀπλοῦ ἐλευθέρου προσώπου. Διά τοῦτο Αὐτός πάντοτε εἶχε μίαν ἐπιλογὴν, δηλαδή ἐν προσωπικόν θέλημα. Χάρις εἰς αὐτήν τὴν ἐπιλογὴν ἦτο ἐν μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν θεότητά Του, ταυτοχρόνως δέ ἦτο ὑπήκοος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητά Του»²⁷.

Τό προσωπικόν θέλημα, εἰς τό ὁποῖον ἀναφέρεται ὁ Μητροπολίτης κ. Bishop, εἶναι ὅ,τι τελικῶς ὁ Χριστός θέλει εἰς ἐκάστην περίστασιν, δηλαδή τό ἐκάστοτε θελητόν. Ὑποστηρίζει ὅτι τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα προσωπικῆς ἐπιλογῆς, ἐπειδή ἐν Χριστῷ ὁ θέλων εἶναι τό πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου. Τοῦτο ὅμως σημαίνει ὅτι ὁ Λόγος ὡς πρόσωπον διαθέτει ιδιότητά τινα, προαίρεσιν ἢ γνώμην λεγομένην. Ὅπερ ἐπί Χριστοῦ ἄτοπον, κατὰ τόν ἅγιον Μάξιμον τόν Ὁμολογητήν, διά τούς λόγους οἱ ὁποῖοι λεπτομερῶς καὶ βαθυστοχάστως ἀναπτύσσονται εἰς τὴν *Πρὸς Μαρίνον* ἐπιστολήν του. Ἐραυζόμεθα ὠρισμένα στοιχεῖα:

Πρῶτον, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Χριστολογία δέν ὑπάρχει θελητόν ἐν Χριστῷ ὡς ἀποτέλεσμα σκέψεως, βουλευσεως καὶ ἀποφάσεως, ἦτοι γνωμικόν ἢ προαιρετικόν θέλημα. Ἡ σκέψις καὶ ἡ μετ' αὐτήν ἀπόφασις (ἐπιλογή, προαίρεσις, ἐκ τοῦ αἰρεῖσθαι τι πρό ἄλλου) σημαίνει ἄγνοιαν. Ὁ Χριστός ὅμως δέν ἀγνοεῖ οὔτε ὡς Θεός οὔτε ὡς ἄνθρωπος. Καθὸ Θεός δέν βουλεύεται ὡς ἀγνοῶν, ἀλλὰ θέλει τά θεία αὐτεξουσίως καὶ παντοκρατορικῶς μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος. Καθὸ ἄνθρωπος θέλει φυσικῶς τά ἀνθρώπινα, ἀλλὰ ὑποτάσσει αὐτεξουσίως τό ἀνθρώπινον θέλημα εἰς τό θεῖον αὐτοῦ θέλημα. Ἐπομένως τό θελητόν τοῦ Κυρίου, εἴτε εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς παντοουργοῦ θείας αὐτοῦ θελήσεως εἴτε ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ θελήσεως (παραχωρούσης τῆς θείας φύσεως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην νά θέλῃ τά ἑαυτῆς πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθοῦς ἐνανθρωπήσεως), εἶναι πάντοτε φυσικόν καὶ κατ' οὐδένα τρόπον προσωπικόν.

27. "The personal will is an expression of the **decision** i.e. the decision of the person. Since Jesus Christ is composed only of **one simple free person** (prosopon). This is why He always had one decision i.e. **one personal will**. In this decision He was one with the Father and the Holy Spirit according to His divinity, at the same time He was obedient to the Father according to His humanity" (Moscow, September 2001, σελ. 6).

Δεύτερον, δέν εἶναι δυνατόν ὁ Χριστός νά θέλῃ κατόπιν ἐπιλογῆς, ἦτοι προαιρέσεως, διότι τοῦτο σημαίνει ὅτι θά ἠδύνατο νά θέλῃ ἄλλοτε τό κατά φύσιν καί ἄλλοτε τό παρά φύσιν. Δηλαδή, εἴτε νά εἶναι ἐγκρατής τῶν παθῶν καί ἐκ προκοπῆς ἀγαθός εἴτε νά πράττῃ τό κακόν, ἀμφότερα ἄτοπα.

Καί τρίτον, ὁ Χριστός δέν ἔχει προσωπικόν-ὑποστατικόν θέλημα, διότι θά εἶναι ἐτερόβουλος τοῦ Πατρός ὡς ἐτεροῦπόστατος, ὅπερ ἐπίσης ἄτοπον τό θελητόν τῶν τριῶν θείων Προσώπων εἶναι ἓν διά τήν ταυτότητα τῆς φύσεως.

Συνάγεται ἐπομένως ὅτι ὁ σεσαρκωμένος Θεός Λόγος θέλει φυσικῶς καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων καί διά τοῦτο ὑπάρχουν δύο φυσικά θελητά (ἦτοι θελήματα), ἐκ τῶν ὁποίων τό ἀνθρώπινον δέν εἶναι ὑπεναντίον ἀλλά ὑποτεταγμένον εἰς τό πανσθενουργόν θεῖον θέλημα. Ἡ περί προσωπικοῦ θελήματος ἐν Χριστῷ θέσις τοῦ Μητροπολίτου Bishop εἰσάγει τόν μονοθελητισμόν, τόν καταδικασθέντα ὑπό τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὅσον ἀφορᾷ δέ τάς ἐν Χριστῷ ἐνεργείας, ὁ αὐτός ἅγιος Μάξιμος παρατηρεῖ, ὡς γνωστόν, ὅτι τόσον ἡ ἔκφρασις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου «μίαν δι' ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένος ἐνεργεῖαν» ὅσον καί ἡ ἀντίστοιχος τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου «καινήν τινα θεανδρικήν ἐνεργεῖαν» εἶναι ἐκφράσεις δηλωτικά τῶν δύο φυσικῶν ἐνεργειῶν ἐν Χριστῷ καί οὐδόλως μιᾶς συνθέτου ἐνεργείας. Ἡ καυστική τομή καί ἡ τμητική καῦσις τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας εἶναι ὅροι περιγράφοντες σαφῶς δύο ἐνεργείας, τῆς τομῆς καί τῆς καύσεως²⁸. Διευκρινίζομεν ἀκολούθως ὅτι αἱ φύσεις ἐν Χριστῷ δέν ἐνεργοῦν διηρημένως (τό ὁποῖον σημαίνει νεστοριανισμόν), ἀλλά διά τήν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν των ἑκατέρα ἐνεργεῖ τά ἑαυτῆς μετά τῆς θατέρου κοινωνίας. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ὁ Χριστός δέν εἶναι ψιλός ἀνθρώπος ἢ γυμνός Θεός, ἀλλά Θεός ἐν ταυτῷ καί ἀνθρώπος ὁ αὐτός. Θαυματουργεῖ ἢ θεότης διά τῆς ἀφῆς τῆς χειρός τοῦ Κυρίου, ἢ πάσχει ἢ ἀγία αὐτοῦ σάρξ ζωοποιοῦσα τόν ἀνθρώπον. Ἡ ἴασις καί ἡ ζωοποίησις εἶναι ἐνεργεῖαι τῆς θεότητος ἐκδηλούμεναι διά σαρκός. Τό πάθος εἶναι ἐνεργεῖα τῆς σαρκός, πλὴν τεθεωμένης καί ζωοποιού.

28. *Περί διαφορῶν ἀποριῶν...*, PG 91, 1056-1060.

γ) Περί του ὄρου «τῆ θεωρία μόνη».

Λόγω τῆς διαφοροποιήσεως τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας ἀπό τὴν Ὁρθόδοξον εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ὄρου «δύο ἐν Χριστῷ φύσεις», προφανῆς καθίσταται καὶ ἡ διαφορὰ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὄρου «δύο φύσεις τῆ θεωρία μόνη». Τό σχῆμα καὶ τό σχόλιον, τὰ ὅποια παρατίθενται εἰς τὴν εἰσήγησιν τῆς Μόσχας, σελ. 6, καὶ εἰς τό κείμενον τοῦ Echmiadzin Ἀρμενίας, σελ. 10, δέν διευκρινίζουν ἄν πρόκειται διὰ σεβηριανὴν ἢ διὰ Ὁρθόδοξον ἐρμηνείαν τοῦ ἐπιμάχου τούτου ὄρου. Ἦτοι, ἄν ὁ νοῦς διὰ ψιλῆς (ψευδοῦς) ἐπινοίας ἀναπλάσῃ δύο φανταστικὰς ἰδιοσυστάτους φύσεις καὶ θεωρῇ αὐτάς ὡς δύο, ἀνυπάρχτους εἰς τὴν “πραγματικὴν” κατάστασιν τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, ἢ ἄν δι’ ἀληθοῦς ἐπινοίας ἀνασκοπῇ τὰς ὑπαρκτάς χάρις εἰς τὴν Ὑπόστασιν τοῦ Λόγου δύο ἐνυποστάτους φύσεις (βλ. περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐκτενῆ ἀναφορὰν εἰς τό βιβλίον μας *Διόσκορος καὶ Σεβῆρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 506-521).

5) Ἡ περὶ ἀποδοχῆς τῶν τεσσάρων μεταγενεστέρων τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀντίληψις τοῦ Μητροπολίτου Bishoy, ἐρμηνεύουσα τὰς σχετικὰς παραγράφους τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, δέν ἐκφράζει τὴν Ὁρθόδοξον συνοδολογίαν καὶ ἐκκλησιολογίαν. Θά ἀναφερθῶμεν λεπτομερέστερον εἰς ὅσα ὑπεστήριξε:

α) Ἐκφράζει κατ’ ἀρχὴν τὸν ἐξῆς προβληματισμόν: «Ὅταν ἀντιμετωπίζωμεν τό ζήτημα τῶν τεσσάρων τελευταίων συνόδων τῶν Ὁρθοδόξων, πῶς δυνάμεθα νά τό θεωρήσωμεν ἀπό κοινοῦ μακράν τῶν καταδικῶν τοῦ παρελθόντος, αἱ ὅποια ἐπεβλήθησαν εἰς τοὺς πατέρας καὶ τὰς συνόδους τῶν Ἀνατολικῶν (Oriental) Ὁρθοδόξων;»²⁹.

Γνωρίζομεν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία δέν διαχωρίζει τὴν διδασκαλίαν τῶν συνόδων ἀπό τὰς καταδικὰς, τὰς ὁποίας ἐπέβαλον αὐταὶ εἰς πρόσωπα μέ διδασκαλίαν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἰδικὴν των. Μονομερῆς τυχόν ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βεβαιωμένης οὔσης ὡς τοιαύτης ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώ-

29. “When we come to the issue of the four later councils of the Orthodox: How can we see it together, away from condemnations of the past against the fathers and councils of the Oriental Orthodox?” (Damascus, 3 February 1998, σελ. 2).

ματος) χωρίς τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν καταδικῶν, πέραν τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ εὐθείαν ἄρνησιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς ἀλαθῆτου κριτηρίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δύναται εὐχερῶς νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ὀφείλεται εἰς δογματικὴν πλάνην. Θεωροῦμεν ὅτι ἡ μεθοδολογία πού ἐκφράζεται διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐρωτήματος τοῦ Μητροπολίτου δὲν συνάδει πρὸς τὴν κληρονομηθεῖσαν ὑπὸ ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Δογματικαὶ ἀποφάνσεις καὶ καταδίκαι προσώπων δι' ἄρνησιν τῶν ἀποφάνσεων αὐτῶν ἦσαν παράλληλοι.

β) Σημειώνει πάλιν συναφῶς: «Δέν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν συνόδων, ὅστις δύναται νὰ φέρῃ ἐνότητα, ἀλλὰ ἐνότητα δύναται νὰ φέρῃ ἡ ὁμολογία τῆς αὐτῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ ἡ ἀπόρριψις τῶν αὐτῶν διδασκάλων τῆς αἰρέσεως»³⁰.

Ἄναμφιβόλως, ἡ ὁμολογία τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ ἡ ἀπόρριψις τῶν αὐτῶν αἰρεσιαρχῶν δύναται νὰ φέρῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα, ὅπως εὐστόχως παρατηρεῖ. Ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ὁμολογίαν ἀπασῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Θεωροῦμεν τὴν συναρίθμησιν τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων (καὶ τῶν μετὰ ταύτας ἀγίων καὶ ἱερῶν Συνόδων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας) ὄρον ἀπαραβάτον διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ποθουμένης ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος.

γ) Ἐρμηνεύων, τέλος, τὴν ὀγδόην παράγραφον τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως, παρατηρεῖ περὶ τῶν τελευταίων τεσσάρων συνόδων τῶν Ὁρθοδόξων: «ἐφ' ὅσον αὗται ἐρμηνεύονται ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ἀκολούθως πρὸς τὰς θεολογικὰς συμφωνίας [σ.σ. τὰς Κοινὰς Δηλώσεις], οἱ Ἀνατολικοὶ (Oriental) Ὁρθόδοξοι ἀνταποκρίνονται θετικῶς εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ἐρμηνείαν. Ὅσον ἀφορᾷ π.χ. τὴν σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος, εἶναι δύσκολον διὰ τοὺς Ἀνατολικούς Ὁρθοδόξους νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν σύνοδον ὡς αὕτη κατενοήθη εἰς τό παρελθόν. Ἐν ὄψει ὅμως τῆς ἄρσεως τῶν καταδικῶν τῶν ἐπιβληθεισῶν εἰς πατέρας καὶ συνόδους τῶν Ἀνατολικῶν (Oriental) Ὁρθοδόξων καὶ δεδομένων τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν θεολογικῶν ἐκφράσεων τῆς δευτέρας συνόδου τῆς Κων/πόλεως τοῦ 553 ... αἱ λοιπαὶ ἀποφάσεις τῆς συνόδου τῆς

30. "It is not the number of Councils that can bring unity, but confessing the same Orthodox faith and rejecting the same teachers of heresy that can bring unity" (Thessaloniki, 2 June 2003, σελ. 4).

Χαλκηδόνος, ὡς ἡ καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς καί τῆς αἰρετικῆς του διδασκαλίας, ὑπῆρξαν ἀπαραίτητοι διά τήν προάσπισιν τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως. Τοῦτο αὐτό ἀπεφασίσθη καί ὑπό τῶν ἐπομένων [σ.σ. τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνος] συνόδων τῶν Ἀνατολικῶν (Oriental) Ὁρθοδόξων»³¹.

Κατ' ἀρχήν, ὡς τουλάχιστον κατανοοῦμεν τήν ὀγδόην παράγραφον τῆς Β' Δηλώσεως, δέν προτείνεται ἐρμηνεία τῶν μεταγενεστέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῶν συνόδων ἐπί τῇ βάσει τῶν θεολογικῶν ἀπόψεων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων. Ἡ ἐν λόγῳ παράγραφος ὁμιλεῖ διά συγκαταβατικήν ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀποδοχήν τῆς ὑπό τῶν Ὁρθοδόξων ἐρμηνείας τῶν μεταγενεστέρων τῆς Δ' Συνόδων ὡς ἐρμηνείας αὐτῶν μόνων τῶν Ὁρθοδόξων, οὐχί δέ καί αὐτῶν τούτων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Πέραν τούτου, ἡ Ὁρθόδοξος ἐρμηνεία τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων δέν εὐνοεῖ τήν μερικήν ἀποδοχήν τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἥτοι τήν καταδίκην μέν τοῦ Εὐτυχοῦς καί τῆς διδασκαλίας του, ἀμνήστευσιν δέ τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας καί τῶν ὀπαδῶν του. Ὀλόκληρος ἡ θεολογική διεργασία κατά τόν 6^{ον} καί 7^{ον} αἰῶνα, μέ κορυφαίας ἐκφράσεις τῆς τήν Ε' καί τήν ΣΤ' Οἰκουμενικήν Σύνοδον, σημαίνει τήν θεολογικήν τεκμηρίωσιν καί αὐτῆς ταύτης τῆς καταδίκης τῶν διδασκάλων καί τῶν συνόδων τῆς διοσκορείου καί σεβηριανῆς παρατάξεως ὡς αἰρετικῶν. Συνελόντι εἰπεῖν, δέν ὑπάρχει Ὁρθόδοξος ἐρμηνεία τῶν μεταγενεστέρων τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἡ ὅποια νά δικαιολογῇ τήν μερικήν ἀποδοχήν των.

31. "...since they are interpreted by the Orthodox according to the theological agreed statements, the Oriental Orthodox responded positively to the Orthodox interpretation. Concerning for example the council of Chalcedon, it is difficult for the Oriental Orthodox to accept the council as it is stood in the past. But in view of removing all the condemnations against the fathers and councils of the Oriental Orthodox and by adding the decisions and theological expressions of the second council of Constantinople 553 A.D. ... other decisions of the council of Chalcedon such as the condemnation of Eutyches and his heretical teaching became necessary for the defense of Orthodox Faith. The same decision was made by subsequent councils on the oriental Orthodox side" (Thessaloniki, 2 June 2003, σελ. 3).

6) Ὅσον ἀφορᾶ τόν χαρακτηρισμόν τῶν ἐκατέρωθεν διδασκάλων ὡς τοπικῶν ἁγίων –ἐν περιπτώσει ἐννοεῖται ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως–, οὕτως ὥστε νά μή ὑποχρεοῦνται οἱ πιστοί τῆς ἐτέρας πλευρᾶς νά τούς τιμοῦν, θεωροῦμεν ὅτι ἡ μεθόδευσις αὕτη εἶναι ἀπολύτως ἀνοίκειος πρός τήν ἐμπειρίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Γράφει ὁ Μητροπολίτης κ. Bishop: «Ὅσον ἀφορᾶ τούς ἁγίους ἐκατέρας πλευρᾶς, αὐτοί θά θεωρῶνται ὡς τοπικοί ἅγιοι, ἀποδεκτοί ὑπό τῆς ἑαυτῶν [ἐκκλησιαστικῆς] οἰκογενείας»³². Καθ' ἡμᾶς ὅμως τούς Ὁρθοδόξους, οἱ ἅγιοι μιᾶς τοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐνίοτε ἐντελῶς ἄγνωστοι εἰς τό πλήρωμα τῶν λοιπῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τιμῶνται ὡς ἅγιοι ὑφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας³³. Εἶναι ἀδιανόητον νά ὑποστηρίζηται ὅτι ἐν τῇ ἐνδεχομένῃ ἀποκαταστάσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος θά ὑπάρχουν ἅγιοι, τῶν ὁποίων ἡ τιμή θά εἶναι προαιρετική διὰ μέρος τι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος.

* * *

Δι' ὅσων ἀνωτέρω ἀνεπτύχθησαν, ὑπεδείξαμεν τήν ὑφισταμένην εἰσέτι διαφοράν εἰς τήν Χριστολογικήν Πίστιν μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, ἐπειδή ἐπιθυμοῦμεν μίαν ἀληθῆ ἔνωσιν. Ἐκφράζομεν τήν ἄποψιν ὅτι διὰ νά γίνῃ θεαρέστως ἡ εὐκταία ἐκκλησιαστική ἔνωσις καί νά ὑπάρξῃ ἀληθῆς καί μόνιμος ἐνότης Πίστεως, πρέπει ὑπό τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων καί τῶν πιστῶν νά γίνῃ κατανοητόν ὅτι ἡ εὐσεβῆς διάθεσις πρός ἔνωσιν μετά τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας θά εὕρῃ τήν καταξίωσίν της ἐφ' ὅσον Χάριτι Χριστοῦ ὁμολογηθῶν ἄνευ ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων αἱ Οἰκουμενικά Σύνοδοι Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' ὡς ἅγιοι καί Οἰκουμενικά, γίνουσι ἀποδεκτά αἱ Χριστολογικά διατυπώσεις τῶν Οἰκουμενικῶν αὐτῶν Συνόδων καί ἀναθεματισθῆ ἡ ἀντίθετος πρός αὐτάς διδασκαλία τῶν ἀντιχαλκηδονίων διδασκάλων.

Ἄντιλαμβανόμεθα τήν δυσκολίαν. Θέλομεν νά πιστεύωμεν ὅτι δέν εἴμεθα ἀκρίτως ὑπερβολικοί, οὔτε ἀφρόνως σκληροί, ἀπαιτοῦντες τήν

32. "Concerning Saints belonging to either side, they can be considered as local saints accepted by their own family" (Thessaloniki, 2 June 2003, σελ. 4).

33. Τοῦτο ἐμφαίνεται εἰς τούς ἐν χρήσει Συναξαριστάς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Βλ. καί Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Μητρῶον Ἀγωνιουμίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Λευκωσία 2004.

τοιαύτην ακρίβειαν περί τό δόγμα. Αύτη εἶναι ἡ παράδοσις τῶν παλαιότερων Πατέρων καί τῶν πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ὁ Μέγας Βασίλειος διά τήν ἐπιστροφήν τῶν Ὁμοιουσιανῶν ζητεῖ τήν ἐκ μέρους τῶν ἀποδοχῆν τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας καί «τό μή δεῖν λέγεσθαι κτίσμα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, μηδέ κοινωνικούς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας» (Ἐπιστολαί, 128, 113, 114). Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἐπίσης ἐζητεῖ παρά τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τήν κοινωνίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τήν ἀποβολήν τῶν ἡμιαρειανικῶν διατυπώσεων (Ἐπιστολή περί τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἀριμῆνῳ τῆς Ἰταλίας..., παρ. 40 καί Τόμος πρὸς Ἀντιοχείς, PG 26, 764 καί 797-800). Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐζητήσε ἀπό τόν Ἰωάννην Ἀντιοχείας, προκειμένου νά ἀποκατασταθῇ ἡ μεταξύ τῶν ἐνότης, νά δεχθῇ τήν Γ' ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς: τήν καταδίκην (ἀναθεματισμόν) τοῦ Νεστορίου, τήν χειροτονίαν τοῦ Μαξιμιανοῦ Κων/πόλεως (διαδόχου τοῦ Νεστορίου) καί τά ΙΒ' Κεφάλαια. Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος, προκειμένου νά δεχθῇ εἰς κοινωνίαν τόν Θεοδώρητον Κύρου, ἀπήτησε ἀπό αὐτόν νά ἀναθεματίσῃ τόν Νεστόριον, ὡς ἀπόδειξιν ὅτι φρονεῖ ὀρθοδόξως. Καί οἱ μεταγενέστεροι Ὀρθόδοξοι Πατέρες ἠκολούθησαν τήν ἰδίαν τακτικήν (ὅπως π.χ. ὁ Μέγας Φῶτιος διά τήν ἐπιστροφήν μέρους τῶν Ἀρμενίων τόν 9^{ον} αἰῶνα, βλ. Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς Θρόνους).

Πιστεύομεν ἐπίσης ὅτι ἡ ἀπαίτησις ἀκριβείας περί τήν Πίστιν δέν σημαίνει ὅτι ἔχομεν λησμονήσει τήν εἰρηνευτικήν τακτικήν κορυφαίων Ἀγίων Πατέρων, τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου φερ' εἰπεῖν ἡ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Τήν τοιαύτην τακτικήν ἤσκησαν οἱ Πατέρες, ὡς ἴσως ὅμως ἡ διαφορά δέν ἦτο περί τήν Πίστιν ἀλλά περί τήν χρησιμοποιομένην ὀρολογίαν. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος εἰς τήν Σύνοδον τοῦ 362 ἦρε τάς παρεξηγήσεις περί τήν χρησιμοποιομένην τριαδολογικήν ὀρολογίαν μεταξύ Ἀνατολικῶν καί Δυτικῶν, ἦτο ἀνυποχώρητος εἰς τήν ἀξίωσίν του νά ὁμολογῆται ἡ πίστις τῆς Νικαίας καί νά διαφυλαχθῇ ἡ ὀρισθεῖσα ὑπ' αὐτῆς ὀρολογία τοῦ ὁμοουσίου.

Συμπερασματικῶς, λοιπόν, θεωροῦμεν ὅτι:

α) Μεταξύ Ὀρθοδόξου καί ἀντιχαλκηδονίου Χριστολογίας ὑφίσταται οὐσιαστική δογματική διαφορά, τήν ὁποίαν οὐδεὶς δύναται

νά παραβλέψη ἢ συγκαλύψη χωρίς κίνδυνον ἐκτροπῆς ἀπό τήν Ὀρθοδοξίαν. Ἡ διαφορά αὕτη ἔγκειται εἰς τήν ὁμολογίαν ἢ μή τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων.

β) Αἱ ἐλλειπεῖς καί διαφορούμεναι ἐκφράσεις τῶν ὑπαρχουσῶν Κοινωνῶν Δηλώσεων δέν βοηθοῦν εἰς τήν ἐπίτευξιν μιᾶς ἀληθοῦς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως. Ἀπαιτεῖται περισσοτέρα σαφήνεια, καί ἐπομένως κόπος, χρόνος καί θεολογική ἐμβάθυνσις. Περισσότερον δέ πάντων θερμή προσευχή πρὸς τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὅπως φωτίσῃ τάς διανοίας τῶν ἀντιχάλληδονίων πιστῶν νά ἀποδεχθοῦν ὅτι ἀπομένουν καί ἄλλα βήματα πρὸς τήν κατεύθυνσιν τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, τά ὅποια καλοῦνται νά κάνουν πρὸς σωτηρίαν των καί δόξαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

29 Ἰουνίου/11 Ἰουλίου 2004

**Η “ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ” ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ**

**Άπάντησις
σέ απόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου**

«...Τῆς κακίας ὁ ἐφευρετής ... ἑνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπί τῶν δύο φύσεων τοῦ ἑνός τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τὴν αἴρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσαν, καί τό τέλειον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἑνός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διά τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσαν...»

(Ὅρος τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου)

* * *

«...Καί τάς δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν τοῦ σαρκωθέντος δι' ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας, τέλειον αὐτόν Θεόν καί τέλειον ἄνθρωπον γινώσκοντες, ὡς ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῆ καί Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας αὐτῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβήρον, Πέτρον καί τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληγλόπλοκον σειράν...»

(Ὅρος τῆς ἁγίας Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου)

* * *

«...Δεχόμεθα καί ἀσπαζόμεθα τάς ἁγίας καί Οἰκουμενικάς Συνόδους ... καί τὴν τετάρτην τὴν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα Πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καί Διοσκόρου, μίαν φύσιν ἐπί Χριστοῦ δογματιζόντων κακῶς...»

(Ὁμολογία Πίστεως ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ)

* * *

«...Ἐρρέτω Νεστόριος, Εὐτυχῆς τε καί Διόσκορος, Σεβήρος τε καί ἡ τούτων ἐξάγιστος συμμορία, ὁ μὲν Ἰῶν εἰσάγων δυάδα...· οἱ δέ, σύγχυσιν ποιοῦντες τὴν τῶν φύσεων ἔνωσιν, οὐχ ὑποστατικὴν ἔνωσιν ἀλλὰ φυσικὴν κρᾶσιν καί φύσιν αὐτὴν δογματίζοντες...»

*(Ὁμολογία Πίστεως ἁγίου Φιλοθέου Κοκκίνου,
Πατριάρχου Κων/πόλεως)*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Παρελάβαμε στην άγια μας Ἐκκλησία νά θεολογοῦμε «ἐπόμενοι τοῖς ἀγίοις Πατράσιν», ἀποδεικτικῶς καί ὄχι στοχαστικῶς, ἀλιευτικῶς καί ὄχι ἀριστοτελικῶς. Δέν ἀκολουθοῦμε τίς ἰδικές μας ἀπόψεις, ἴσως καλοπροαίρετες, ὄχι ὅμως πάντοτε δοκιμασμένες στην λυδία λίθο τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἔχουμε «βεβαιότερον τόν προφητικόν λόγον ... ὡς λύχνω φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ» (πρβλ. Β΄ Πέτρο. α΄ 19). Οἱ ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ μαρτυρίες τῶν ἁγίων Πατέρων, ἡ ὕμνολογία καί ἡ ἐν γένει λατρεία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ὁδηγός μας.

Ὡς μοναχοί μάλιστα αἰσθανόμεθα ἰδιαίτερα τήν ἀνάγκη νά ὁμολογοῦμε τήν Πίστι μας, ὅταν διαπιστώνουμε ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά ἀλλοιωθῇ. Ἡ ὁμολογία τῆς Πίστεως λαμβάνει χαρακτήρα θεολογικῶν παρεμβάσεων, ὡσάκις ἡ παρέκκλισις ἀπό αὐτήν ἐπενδύεται μέ θεολογικά ἐπιχειρήματα. Ἔχουμε τήν συνείδησι ὅτι βαδίζουμε στά ἴχνη τῶν πρό ἡμῶν μοναχῶν, καί μάλιστα τῶν ἁγιορειτῶν πατέρων, οἱ ὁποῖοι μέ σεβασμό, διάκρισι καί παρρησία ἤλεγχαν τίς ἐκτροπές. Τά Πρακτικά πολλῶν Συνόδων βεβαιώνουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνον ἐπέτρεπε, ἀλλά καί ἐνεθάρρυνε καί ἐπιζητοῦσε τήν συμμετοχή σέ αὐτές τῶν προκρίτων ἡγουμένων καί μοναχῶν, γιά τήν ἀντιμετώπισι τῶν αἱρέσεων καί τήν διατύπωσι τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων (βλ. *Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπέρ τῆς Ὄρθοδοξίας*, ἔκδ. Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, 2003).

Οἱ ἀπόψεις πού δημοσιεύθηκαν ἀπό τόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο γύρω ἀπό τήν “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, μᾶς προεκάλεσαν βαθυτάτη ἔκπληξι. Ἐγνωρίζαμε βεβαίως ὅτι ὁ Θεολογικός Διάλογος μετά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶχε καταλήξει στην συμφωνία, ὅτι ἀνέκαθεν καί μέχρι σήμερα οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διετήρησαν πιστῶς τήν ὀρθόδοξο χριστολογική πίστι καί ἀποστολική παράδοσι (βλ. Β΄ Κοινή Δήλωσις, 1990, παρ. 10). Μελετήσαμε τό ζήτημα. Κατελήξαμε στά συμπεράσματα, πού ἔχουμε δημοσιεύσει στίς ἐργασίες μας καί συνοφίζονται στό ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν

Ὁρθόδοξο Χριστολογικὴ Πίστι, δὲν ἔχουν ἀπαγκιστρωθῆ ἀκόμη ἀπὸ τὴν αἰρετικὴ Χριστολογία τῶν αἰρεσιαρχῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου καὶ δὲν ἔχουν ἀποδεχθῆ τὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία καὶ ὡς ἰδικὴ τους πίστι. Θεωρήσαμε ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι ἀπὸ ἐνθουσιασμό καὶ ὑπερβάλλοντα ζῆλο γιὰ τὴν ἔνωσι προχώρησαν σὲ βήματα πού ἐκ τῶν ὑστέρων φάνηκε πὼς ἦσαν ἄστοχα. Ἐλπίζαμε ὅτι, μετὰ τὴν ἀποδοκιμασία τῆς συμφωνίας αὐτῆς ἀπὸ σημαντικὸ μέρος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ὑπῆρχε περισσότερη περισκεψις. Δὲν πιστεύαμε ὅτι Ὁρθόδοξοι θεολόγοι θὰ ἀνελάμβαναν νὰ τὴν ὑπερασπισθοῦν.

Πρώτη ἐκπληξις ἦσαν οἱ διδακτορικὲς διατριβές, πού ἐγκρίθηκαν ἀπὸ τὸ Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀποδεικνύουν δῆθεν τὴν ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου. Ἦσαν τὰ πρωτόλεια τῆς ἀκαδημαϊκῆς προσπαθείας γιὰ μία “ὀρθόδοξη” ἐρμηνεία τῶν ἀντιχαλκηδονίων δογμάτων, μέ στόχο τὴν δογματικὴ ἐξίσωσί τους πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία. Τό Ὁρθόδοξο δογματικὸ αἰσθητήριο ἀντέδρασε αὐθόρμητα στὶς θεολογικὲς ἀπόψεις τῶν δύο αὐτῶν διδακτορικῶν διατριβῶν. Μέ τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ δόθηκε τεκμηριωμένη ἀπάντησις σὲ αὐτές.

Ἐκτοτε νέα ἐκπληξις καὶ ἀκατανόητη θεολογικὴ πρᾶξι ἀπετέλεσαν τὰ δημοσιεύματα τοῦ κ. Μαρτζέλου, μέ τὰ ὁποῖα ὑπερασπίζεται τὴν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, μέ θεολογικά μάλιστα ἐπινοήματα, ὅπως αὐτό τῆς διακρίσεως τῆς “ιδεολογικῆς” ἀπὸ τὴν “ἐκκλησιολογικὴ” τους ὀρθοδοξία. Τό θέμα ἔπρεπε πάλι νὰ μελετηθῆ. Ἀφιερῶσαμε χρόνο καὶ δυνάμεις. Διεπιστώσαμε ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Μαρτζέλου δὲν δικαιώνονται. Προχωρήσαμε στὴν ἔκδοσι τῆς μετὰ χεῖρας ἐργασίας, γιὰ νὰ θέσουμε τὰ συμπεράσματά μας ὑπ’ ὄψιν τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἔχουμε διαπιστώσει ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, ὅσοι τουλάχιστον χειρίζονται τίς τύχες τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐλπίζουν νὰ ἐπιτύχουν μία ἐκκλησιαστικὴ ἔνωσι χωρὶς ἐνότητα χριστολογικοῦ φρονήματος, ἓνα εἶδος συνυπάρξεως στό πνεῦμα τῆς προτεσταντικῆς comprehensiveness (περιεκτικότητος).

Γι’ αὐτό, ἡ θεολογικὴ ἐπαγρύπνησις εἶναι ἀπαραίτητη. Ὅχι λόγῳ ἑνός ψυχροῦ συντηρητισμοῦ, πού δὲν κατανοεῖ τὴν πραγματικὴ ἀ-

νάγκη τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά ἐπιστρέψουν στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως, λόγω ἐνός σοβαροῦ ἐνδιαφέροντος γιά τήν ἐπιναγωγή τους ἀπό τήν πλάνη στήν Ἀλήθεια, ἀπό τόν χωρισμό στήν ἐνότητα τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καί ἐπί πλέον λόγω τῆς βαθειᾶς ἀνησυχίας γιά τυχόν σχίσματα στό σῶμα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας, ἐάν τυχόν ἡ ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τήν Ἐκκλησία δέν γίνῃ στήν σταθερή βάσι τῆς ἀπολύτου δογματικῆς ταυτότητος.

Ἐν ὄψει τῆς προωθήσεως τῶν διαδικασιῶν γιά τήν συνοδική ἀπόφρασι περί τῶν Πορισμάτων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, προσφέρουμε τήν παροῦσα ἐργασία μας στήν Ἐκκλησία ὡς ταπεινή συμβολή, γιά νά ὠριμάσῃ μία ἀκριβῆς καί σύμφωνη πρός τίς ἀποφάνσεις τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκτίμησις τῶν συνοδικῶν σωμάτων τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καί Σεβήρου.

Εἰς δέ τόν πανάγιον Κύριον καί Θεόν μας Ἰησοῦν Χριστόν, τόν ὁποῖον ἡ ἁγία ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἀνεκήρυξε «ἕνα καί τόν αὐτόν Χριστόν Υἱόν Κύριον Μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καί ἀδιαιρέτως γνωριζόμενον», ἀπονέμουμε ὀφειλετικῶς εὐχαριστία, δόξα, τιμή καί προσκύνησι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου
Ἁγίου Ὁρους

† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

11 Ἰουλίου 2005

Μνήμη τῆς ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας
τῆς κυρωσάσης τόν Ὅρον τῶν Πατέρων

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Τό θέμα ἐν ἐπιτομῇ

Ἡ ἀναγνώρισις “ἰδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας στούς Ἀντιχαλκηδονίους στηρίζεται σέ παρερμηνεῖα τῶν κειμένων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί τῶν ἱστοριοδογματικῶν δεδομένων. Ἡ πατερική καί συνοδική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας δέν συνηγορεῖ γιά τήν ὀρθότητα τῆς θεωρίας, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει τήν “ἰδεολογική” Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Προοπτική τῆς θεωρίας εἶναι νά συμβάλῃ στήν ἔνωσί τους μέ τήν Ἐκκλησία μέ μόνη ἀπαίτησι ἀπό αὐτούς νά ἀναγνώρισουν τίς Οἰκουμενικές μας Συνόδους Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ'. Ἡ ἀπαίτησις εἶναι ὀρθή, ἐάν προϋποθέτῃ τήν ἀποδοχή καί τοῦ δογματικοῦ περιεχομένου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δηλαδή τήν ἀπόρριψι τῆς αἵρετικῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τήν ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας καί τῶν καταδικῶν πού ἔχουν ἐπιβληθῆ ἀπό αὐτές τίς Συνόδους. Χωρίς τό δογματικό τους περιεχόμενο ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους εἶναι ἀποδοχή “ψιλῶ ὀνόματι”, ἀκατανόητη θεολογικῶς καί δέν συντελεῖ σέ μία θεοφιλεῖ ἐκκλησιαστική ἔνωσι πού θά θεμελιώνεται στήν ἐνότητα τῆς Πίστεως.

Εἰσαγωγή

Ὁ καθηγητής κ. Γεώργιος Δ. Μαρτζέλος ὑποστηρίζει σέ ἄρθρο του¹ τήν ἄποψι ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, ἄν καί λόγω τῆς ἀποσχίσεώς τους ἀπό τήν Ἐκκλησία δέν ἔχουν “ἐκκλησιολογική ὀρθοδοξία”, ἐν τούτοις

1. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνόν, περιοδ. Θεολογία, τόμ. 75, τεύχ. 2, 2004, σελ. 593-609. Οἱ βασικές θέσεις τοῦ ἁρθρου συναντῶνται σέ σειρά δημοσιευμάτων τοῦ ἰδίου στόν ἐκκλησιαστικό τύπο (βλ. ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, φύλλα 18.10.2002, 10, 17 καί 24.1.2003), τά ὁποῖα ἐπέκριναν ὁ ὁμότιμος Καθηγητής Ἰω. Κορναράκης (ἐνθ' ἄνωτ., φύλλο 8.11.2002) καί οἱ πρωτοπρ. π. Λάμπρος Φωτόπουλος (ἐνθ' ἄνωτ., φύλλα 29.11.2002, 14 καί 21.2.2003) καί π. Ἰω. Φωτόπουλος (ἐνθ' ἄνωτ., φύλλα 31.1 καί 7.2.2003), καί ὁ καθ. Δ. Τσελεγγίδης στό ἄρθρο Ἡ ἐπιστημονικότητα μιᾶς “ἐπιστημονικῆς κριτικῆς” (περιοδ. Γρηγόριος Παλαμάς, τεύχ. 798 (2003), σελ. 598 κ.ἐξ.).

έχουν τήν “ιδεολογική ὀρθοδοξία”. Γράφει: «καίτοι ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός θεωρεῖ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς αἰρετικούς, ἐπειδή ἀρνήθηκαν νά δεχθοῦν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο, ἐν τούτοις δέν διστάζει νά ἀναγνωρίσει τήν ιδεολογική ὀρθοδοξία τους ἢ μέ ἄλλα λόγια τήν ὀρθοδοξία τους κατά τήν οὐσία τοῦ δόγματος, χαρακτηρίζοντάς τους ὡς πρός ὅλα τά ἄλλα “ὀρθοδόξους”»². Οἱ θέσεις του συνοψίζονται ὡς ἑξῆς:

α) Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀποδίδει στούς Ἀντιχαλκηδονίους αἵρεσι, ἐπειδή ἀποσχίσθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος», καί ὄχι ἐπειδή ἔχουν αἰρετική Χριστολογία (εἶναι Μονοφυσῖται)³.

β) Σύμφωνα μέ τά ἱστοριοδογματικά δεδομένα ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ὀρθόδοξη, καθὼς «δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τή Χριστολογία τοῦ ἅγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας»⁴. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τό ἐπιβεβαιώνει μέ τήν ἔκφρασι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Οἱ ἅγιοι Πατέρες τούς κατεδίκαν ὄχι γιά τό χριστολογικό τους φρόνημα ἀλλά γιά τήν ἄρνησί τους νά δεχθοῦν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο.

γ) Τό κριτήριο Ὄρθοδοξίας κατά τούς Πατέρας εἶναι κυρίως ἐκκλησιολογικό. «Δέν ἐνδιέφερε καθόλου τούς Πατέρες ἄν ἡ Χριστολογία τους [σ.σ. τῶν Ἀντιχαλκηδονίων] ἦταν καθ' ἑαυτήν ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική, ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἴδιοι ... ἔσχιζαν μέ τή στάση τους τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας»⁵. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τό ἐπιβεβαιώνει μέ τό νά ἀναγνωρίζη ἀπολύτως ὀρθόδοξο φρόνημα καί σέ ἄλλους αἰρετικούς, χωρισμένους ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Κατόπιν τούτων δέν πρέπει νά ζητηθῆ ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους γιά τήν ἔνωσί τους μέ τήν Ἐκκλησία τίποτε περισσότερο ἀπό τό νά ἀναγνωρίσουν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο καί τίς ἐπόμενες αὐτῆς ὡς ἅγιες καί Οἰκουμενικές⁶.

Τό ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου ἀποκτᾶ ιδιαίτερη σημασία, καθὼς ἐκφεύγει ἤδη τῶν ὀρίων μιᾶς ἀκαδημαϊκῆς γνώμης, στό πλαίσιο ἐνός

2. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὄρθοδοξία καί αἵρεση..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 609.

3. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 595-596.

4. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 598.

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 598-599.

6. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 609.

ἐνδο-ορθοδόξου διαλόγου, καί ἐντάσσεται στόν “φάκελλο” πού θά τύχη τελικῆς ἐπεξεργασίας ἀπό κάποια ἀνωτάτη συνοδική ἐκκλησιαστική ἀρχή. Σχετίζεται μέ τήν εἰσήγησί του πρός τήν Διορθόδοξο Ἐπιτροπή τοῦ Διαλόγου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους, πού ἐστιάζεται «ἐπί τῆς σημασίας τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας διά τό Χριστολογικόν ζήτημα καί τῆς ἀντικρούσεως τῶν ἀντιδρώντων διά τῆς ἐρμηνείας τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς “Ὁρθοδοξίας” τῶν μὴ Χαλκηδονίων ὑπό Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ» (περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, τευχ. 647/30.4.2005). Εἶναι πιθανόν μάλιστα νά συμπεριληφθῆ στόν εἰδικό τόμο πού θά ἐκδοθῆ μέ τήν φροντίδα τῆς Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς μαζί μέ ἄλλες εἰσηγήσεις καί μελέτες, «καί ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τά διαμφισβητούμενα θεολογικά ζητήματα τῶν κοινῶν Θεολογικῶν Δηλώσεων ἢ ἀντικρούουν τάς ἐπ’ αὐτῶν διατυπωθείσας ἐπικρίσεις», ὅπως σημειώνεται στό ἀνακοινωθέν τῆς ἀνωτέρω Ἐπιτροπῆς πού συνῆλθε τόν παρελθόντα Μάρτιο κατά πρόσκλησιν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (ἐνθ’ ἀνωτ.).

Ἐκ προοιμίου πρέπει νά λεχθῆ ὅτι ἡ ἀποψις περὶ “ιδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στοιχεῖ στήν γραμμή πού ἐξ ἀρχῆς ἐχάραξαν οἱ σκαπανεῖς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου (1964-1971), μία γραμμή πού δέν ἀλλάξε κατεύθυνσι παρά τίς ἰσχυρές διαφωνίες καί τήν τεκμηριωμένη κριτική πού ἀσκήθηκε ἀπό πλειάδα Ὁρθοδόξων θεολόγων καί, ὅσον τό καθ’ ἡμᾶς μετά ἀπό τήν ἐπίσημη φάσι του (1985-1993), ἀπό τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί ἀπό τήν Ἱερά Μονή μας⁷. Ἐπιπλέον ἡ γραμμή αὐτή, πού συνοψίζεται στίς

7. Δέν παραπέμπουμε ἐδῶ στήν βιβλιογραφία πού ἀποτιμᾷ θετικά τήν ἀνέλιξι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. Ἀπό αὐτήν ὅμως ἀρύεται κανεῖς τά στοιχεῖα γιά νά ἀρθρώσῃ μία τεκμηριωμένη κριτική. Τά πορίσματα τοῦ Διαλόγου ἔχουν ἐπικρίνει μεταξύ ἄλλων ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος (1992), ὁ Σεβ. Γέρων Ἐφέσου Χρυσόστομος (1991), ὁ Σεβ. Κυρηνεῖας Παῦλος (1998), ἡ ἐπί τῶν Δογματικῶν συνοδικῆ Ἐπιτροπῆ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994), οἱ καθηγηταί Παν. Τρεμπέλας (1965), Ν. Μητσόπουλος (1994) καί π. Θεόδωρος Ζήσης (1994), ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ» (σειρά ἀρθρων πού ἐπανεξεδόθησαν τό 1995 σέ ἐνιαῖο τόμο), ὁ θεολόγος Στ. Μποζοβίτης (1999), ὁ καθηγητής Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου (2000) καί ὁ Jean-Claude Larchet (γαλλιστί τό 2000, ἑλληνική μετάφρασις στό περιοδ. *Θεολογία* 74/1 (2003), σελ. 199-234· 74/2 (2003), σελ. 633-670· 75/1 (2004), σελ. 77-104). Ἐπίσης ἀξιόλογη κριτική ἀσκήθηκε ἀπό τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους (1994, 1995, 1996) καί τήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου (1994, 1995, 1999, 2003). Μικρότερα σχετικά

Κοινές Δηλώσεις (1989, 1990), δέν ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τῶν Ἱερῶν Συνόδων τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν οὔτε τῆς συμφωνίας συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας παρά τήν παρέλευσι δωδεκαετίας. Τίς Κοινές Δηλώσεις καί τίς Προτάσεις (1993) τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους διέπει ὡς γνωστόν ἡ ἄποψις ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι κατά τήν οὐσία τοῦ δόγματος Ὁρθόδοξοι, παρά τό γεγονός ὅτι εἶναι χωρισμένοι ἀπό τήν Ἐκκλησία ἐπί τόσους αἰῶνας⁸.

Δέν θά ἐπαναλάβουμε τήν πληθωρική ἐπιχειρηματολογία κατά τῶν Κοινῶν Δηλώσεων καί τῶν Προτάσεων τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Θά ἐπιβεβαιώσουμε μόνο τήν ὀρθότητά της, καθόσον ἔδειξε ὅτι:

α) Ἀπό θεολογικῆς πλευρᾶς οἱ Κοινές Δηλώσεις ἐσφαλμένως ἀναγνωρίζουν ὡς ὀρθόδοξη τήν σεβηριανή Χριστολογία, πού στήν γλῶσσα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἐκφράζεται μέ τήν διατύπωσι «μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ» καί ἐπικουρεῖται ἀπό τήν ἐπιδεχομένη διπλῆς ἐρμηνείας δήλωσι ὅτι «αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» καί ἀπό τήν ἀνεπαρκῆ ἀναφορά στήν ὑπαρξί φυσικῆς θελήσεως καί φυσικῆς ἐνεργείας στίς φύσεις πού ἐνώθησαν ἐν Χριστῷ⁹.

β) Ἀπό ἐκκλησιολογικῆς πλευρᾶς εἶναι ἀδιανόητη ἡ πρότασις νά διακηρυχθῇ ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν μέ κοινή ὁμολογία τῶν τριῶν πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων μόνο, ἐνῶ οἱ ἐπόμενες Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' νά ἀποτελέσουν θέμα θεολογικῶν συζητήσεων μετά τήν ἐκκλησιαστική ἔνωσι· ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ πρότασις νά καθαρθῶν τά λειτουργικά βιβλία ἀπό ἐκφράσεις δῆθεν ὑβριστικές γιά

ἀγιορειτικά ἄρθρα ἔχουν ἔκτοτε δημοσιευθῇ στόν ἐκκλησιαστικό τύπο καί σέ περιοδικά. Τό 2003 δημοσιεύθηκε ἀπό τήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου τό βιβλίον τοῦ Ἱερομ. Λουκᾶ Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχει* (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν), ἔκδ. Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2003.

8. Β' Κοινή Δήλωσις, παρ. 9, περιοδ. *Ἐπίσκεψις* 446/1.10.1990, σελ. 19-20. Ἀνακοινωθέν Δ' Συνελεύσεως, περιοδ. *Ἐπίσκεψις* 498/30.11.1993, σελ. 6.

9. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικήν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, στόν παρ. τόμ., σελ. 268-288.

τούς ἀντιχαλκηδονίους αἵρεσιάρχας, καθὼς καὶ νά θεωροῦνται οἱ ἐν λόγῳ αἵρεσιάρχαι τοπικοί ἅγιοι τῆς μιᾶς μόνο πλευρᾶς (ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐννοεῖται ἐνώσει)¹⁰.

γ) Ἡ ἀξιόλογη προσπάθεια τοῦ Κόπτου Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishop, Συμπροέδρου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, νά ἐπανερμηνεύσῃ ἐπὶ τό ὀρθοδοξότερον τίς Κοινές Δηλώσεις, προκειμένου νά γίνουν ἀποδεκτές καί ἀπό ὄσους τίς ἀμφισβητοῦμε, δέν ἔφθασε στό σημεῖο νά πείσῃ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι σέ θέσι νά ἐγκαταλείψουν τήν αἵρετική σεβηριανή Χριστολογία καί νά συναριθμήσουν τίς Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικές Συνόδους ὡς ἅγιες στό σύνολο τῶν ἀποφάσεών τους καί ὡς Οἰκουμενικές στό κῦρος τους, ὥστε ἐπὶ τῆς ἐδραίας αὐτῆς βάσεως νά γίνῃ ἡ ἐνωσίς τους ὡς Ὁρθοδόξων πλέον μέ τήν ἁγία Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία μας. Στήν πρότασι τοῦ κ. Bishop, νά ἐπανεκτιμήσουμε τήν στάσι μας ἐναντι τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ἀπαντήσαμε εὐγενῶς καί ὑποδείξαμε τά χριστολογικά σημεῖα, στά ὁποῖα πρέπει νά γίνουν ἐπιπλέον βήματα πρὸς τήν κατεύθυνσι τῆς Ὁρθοδοξίας¹¹. Ἡ ἀπάντησίς μας ὑπεβλήθη ἀρμοδίως πρὸς τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη καί δημοσιεύθηκε ἐν περιλήψει¹². Πρέπει νά λεχθῇ ὅτι ἡ ἀξιολόγησις αὐτοῦ τοῦ κειμένου ἀπό τήν Σύνοδο τῶν Προκαθημένων τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν (Κάϊρο, 21 Ὀκτωβρίου 2004) ἦταν ἐν πολλοῖς ἀντικειμενική, ἀλλά γραμμένη σέ γλῶσσα πού ὑπηρετεῖ τίς τυπικές διαδικασίες ἀνεπίξεως τοῦ Διαλόγου, μία γλῶσσα πού δέν δίνει τήν δυνατότητα στούς μὴ εἰδικούς νά καταλάβουν ὅτι μέ τό κείμενο αὐτό ζητοῦμε νά γίνουν καί ἄλλα βήματα ἀπό τήν πλευρά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων πρὸς τήν κατεύθυνσι τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως. Λέγει τό ἀνακοινωθέν: «Ὁ Σεβασμιώτατος [σ.σ. ὁ κ. Bishop] ἔλαβε μία ἐκτενῆ γραπτὴ ἀπάντησι, πού ἐκθέτει τίς ἀπόψεις τους [σ.σ. δηλ. ἡμῶν], τά σημεῖα συμφωνίας καί διαφωνίας τους, καί πού ἐκφράζει τήν πρόοδο πού σημειώθηκε σέ κάποιες πλευρές τῆς Χριστολογίας».

10. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 97-101.

11. Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishop περὶ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, (11 Ἰουλίου 2004).

12. Ἐν περιοδ. *Παρακαταθήκη*, τεύχ. 37/2004, σελ. 7-12.

Ἔχουμε τήν ἐλπίδα ὅτι στίς σελίδες πού ἀκολουθοῦν, διευκρινίζεται ἐπαρκῶς ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἔχουν “ιδεολογική” Ὁρθοδοξία, συγκεκριμένα δέν ἔχουν ὀρθόδοξη Χριστολογία· ὅτι ἡ ὑποστήριξις τῆς “ιδεολογικῆς” τούς Ὁρθοδοξίας στηρίζεται σέ ἐσφαλμένες ιστορικοδογματικές παραδοχές· ὅτι ἡ Ἐκκλησία τούς ἀντιμετωπίζει ὡς αἰρετικούς μέ τό ἐκκλησιολογικό κριτήριο ἐνωμένο ἄρρηκτα μέ τό κριτήριο τῆς Πίστεως καθ’ ἑαυτήν (τά δύο κριτήρια ἀλληλοπεριχωροῦνται)· καί ὅτι μέ τό νά ὑποστηρίζεται ἡ (ἀνύπαρκτη) “ιδεολογική” Ὁρθοδοξία τους, δέν ὑπηρετεῖται μία ἀληθῆς ἔνωσις τους μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, καθώς ἡ ἔνωσις δέν θά ἐδράζεται στήν ἐνότητα τῆς Πίστεως, ὅπως τήν ζῆ ἡ Ἐκκλησία στήν θεία Λειτουργία της καί τήν ὄλη λατρεία της, στήν κανονική της τάξι καί τήν εὐσέβειά της. Τό ἀποτέλεσμα μιᾶς τέτοιας ἐνώσεως δέν οἰκοδομεῖ τήν ἐνότητα τῆς ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Μέ τίς εἰσαγωγικές αὐτές σκέψεις προβαίνουμε στήν διερεύνησι τῶν θέσεων πού στηρίζουν τήν “ιδεολογική” Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Διευκρινίζουμε τούς λόγους, γιά τούς ὁποίους δέν ἀληθεύουν.

* * *

Ο ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

1^ο.

**Ὁ χαρακτηρισμός *Μονοφυσίται*
καί ἡ δογματική ταυτότης
τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν.**

Ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς θεωρίας περί τῆς “ἰδεολογικῆς Ὁρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός δίνει τήν δογματική τους ταυτότητα ὄχι μέ τόν χαρακτηρισμό τους *Μονοφυσίται* –αὐτό δῆθεν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἀπό τά ὀνόματα πού τούς ἀποδίδουν οἱ Ὁρθόδοξοι–, ἀλλά μέ τήν διαβεβαίωσι ὅτι πλὴν τῆς ἀποσχίσεως τους ἀπό τήν Ἐκκλησία καθ’ ὅλα τά ἄλλα εἶναι Ὁρθόδοξοι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»¹.

Πρόκειται γιά ἓνα σοβαρό λάθος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπαρχή βρῖσκεται στήν ἐντύπωσι πού καλλιεργήθηκε ἀπό τήν σύγχρονη βιβλιογραφία, ὅτι ὁ Μονοφυσιτισμός, ὡς ὄνομα καί ὡς περιεχόμενο, ἀφορᾷ τούς ὀπαδούς τοῦ αἰρεσιάρχου Εὐτυχοῦς καί ὄχι τούς Σεβηριανούς πού τόν ἔχουν καταδικάσει. Ἡ ἀλήθεια, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν διερεύνησι τῆς πατερικῆς γραμματείας καί βεβαιώνεται ἀπό τήν διαχρονική πίστι τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὅτι οἱ ὀπαδοί τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου εἶναι ἐπίσης καί κατ’ ὄνομα καί κατὰ τήν Χριστολογία τους μονοφυσίται². Μονοφυσιτισμός δέν εἶναι μόνον τό νά πιστεῦη κανεῖς ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχει ἀπορροφηθῆ ἀπό τήν θεότητα καί ἐπομένως ἐν Χριστῷ ὑπάρχει μόνη ἡ θεότης, ἀλλά ἐπίσης τό νά πιστεῦη κανεῖς στήν *μία σύνθετη φύσι* τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης στόν Ὁδηγό του χαρακτηρίζει τούς Διοσκορίτας καί τούς Σεβηριανούς μέ τό ὄνομα *Μονοφυσίται*

1. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 595-596.

2. Βλ. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικήν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, στόν παρ. τόμ., σελ. 293-304. Ἐπίσης, Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., 393-566.

καί ἀνασκευάζει ὡς κακόδοξη τὴν Χριστολογία τους: «Ὅσιον λοιπόν ... διὰ βραχέων εἰπεῖν, πόθεν ἀπήρξατο καὶ ἡ τὴν σύγχυσιν δογματίζουσα τῶν Μονοφυσιτῶν αἵρεσις, καὶ ἐκ ποίων αἰρέσεων καὶ δρακόντων ἀρχαίων τόν ἰόν ἐθήλασε. Ταῖς γάρ Μανιχαίων, καὶ Οὐαλεντίνων, καὶ Μαρκιωνιστῶν, καὶ Ἀρειανῶν βίβλοις ἐγκύφας ὁ Εὐτυχῆς, ὁ καθαιρεθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγίας συνόδου Καλκηδόνος, ἐκεῖθεν ἐδιδάχθη τὴν φαντασίαν καὶ δόκησιν, καὶ τό μίαν φύσιν κηρύττειν τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ. Εἶτα ἐκ τοῦ Εὐτυχοῦς παρέλαβε τὴν τοιαύτην νόσον ὁ Διόσκορος. Λοιπόν καθαιρεθέντος καὶ Διοσκόρου ἐν Χαλκηδόνι, ἐσχίσθη ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλεξανδρείας. Μετὰ γοῦν χρόνους τινάς γέγονε Τιμόθεος ἐπίσκοπος τῶν Μονοφυσιτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [...] Διωχθέντος οὖν Σεβήρου ἀπὸ Ἀντιοχείας διὰ τὰ πονηρὰ αὐτοῦ διδάγματα, ἅπερ κατὰ τῆς συνόδου Χαλκηδόνος ἐδίδασκε, παραγίνεται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἰς τόν φωλεόν τῶν ὄφρων, τῶν ἐχθρῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας [...] Καθεσθεὶς οὖν ἐκτίθεται αὐτοῖς βιβλόν, τὴν λεγομένην Φιλαλήθη, μᾶλλον δέ φιλομυθῆ, ... ἦντινα βιβλόν οὕτω δὴ κατέχουσι κατὰ τε Αἴγυπτον καὶ Συρίαν οἱ τε Ἰακώβου, καὶ Σεβήρου καὶ Θεοδοσίου, καὶ Τιμοθέου, καὶ Διοσκόρου μαθηταὶ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐχθροί, [...] Ταῦτα ἡμεῖς οὐκ ἐξ ἀκοῆς γράφομεν, ἀλλ' ἐκ πείρας πολλῆς τυγχάνοντες, καὶ ἐν Συρίᾳ, καὶ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐν ἑτέροις τόποις· εἰδότες τοὺς τὴν μίαν φύσιν ἐν Χριστῷ δογματίζοντας»³.

Καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός συνδέει τὸν χαρακτηρισμὸν *Μονοφυσίται* μὲ τὴν σεβηριανὴν διδασκαλίαν πού ἀρνεῖται δύο φύσεις ἐν Χριστῷ: «Εἰδέναι τοίνυν χρεῶν, ὡς ἡ τῶν ὀνομάτων σύγχυσις ποιεῖ τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην. Καθὼς οὖν τοῖς μονοφυσίταις, τοῖς ἀκεφάλοις φημί, τό ταυτὸν λέγειν φύσιν καὶ ὑπόστασιν αἴτιον γέγονε λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ μίαν φύσιν, ἵνα μὴ εἰς δύο ὑποστάσεις τὸν Χριστόν διέλωσιν...»⁴.

Πέραν τούτων ὁ ἅγιος Ἰωάννης στό ἔργο του *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως* κάνει πολλές ἀναφορές στίς μονοφυσιτικῆς πτυχῆς τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας πού ἀντιμάχονται τὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία: στήν μία σύνθετο φύσι πού ἀντιστρατεύεται τὴν ὁμο-

3. Κεφ. στ', PG 89, 101C-105D.

4. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ τῶν δύο ἐν Χριστῷ θελημάτων*, 20.

λογία δύο πραγματικῶν φύσεων (κεφ. 47)· στήν ἄρνησι τῶν Σεβηριανῶν νά ἀριθμῆσουν δύο φύσεις (κεφ. 49)· στόν τρόπο πού ὅλη καί τελεία ἡ φύσις τῆς θεότητος ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου θεωρουμένη ἐνώθηκε μέ ὅλη καί τελεία τήν ἀνθρωπίνη φύσι, προκειμένου νά προσδιορίσῃ πῶς κατανοεῖ τήν φύσι καί νά ἀπορρίψῃ τήν θεωρία τῆς ἐνώσεως μερικῶν οὐσιῶν (κεφ. 50)· καί τέλος στά δύο φυσικά θελήματα καί τίς δύο φυσικές ἐνέργειες ἐν Χριστῷ (κεφ. 58 καί 59), ὥστε ἐμμέσως νά ἀποδείξῃ μονοφυσιτική τήν σεβηριανή διδασκαλία περί τῆς μιᾶς ἐνεργείας. Ἀλλά καί τό περιεχόμενο τῶν ἀντιρρητικῶν του ἔργων *Κατά Ἰακωβιτῶν* καί *Κατά Ἀκεφάλων*, ὅπου ἀναμφιλέκτως ἐκδηλώνει μέ δυναμισμό τήν θεολογική ἀντισεβηριανή του ἐπιχειρηματολογία, εἶναι ἀντιμονοφυσιτικό.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ὁ χαρακτηρισμός *Μονοφυσῖται*, πού ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀποδίδει στούς Σεβηριανούς, εὐρίσκεται σέ πλήρη συμφωνία, ὡς ὄνομα πρὸς τό περιεχόμενό του, μέ τό ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σεβηριανοί προφάσει τοῦ Ὁροῦ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀποσχίσθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἐνῶ καθ’ ὅλα τά ἄλλα εἶναι ὀρθόδοξοι. *Μονοφυσῖται* εἶναι αὐτοί πού ἀρνήθηκαν τόν Ὁρο τῆς Χαλκηδόνος καί κατά συνέπειαν ἀνέπτυξαν μία μονοφυσιτική Χριστολογία. Τό ὄνομα αὐτό δηλαδή δηλώνει τήν βασική πτυχή τῆς Χριστολογίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν, τήν ἄρνησι δύο πραγματικῶν φύσεων ἐν Χριστῷ. Στό θέμα αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀκολουθεῖ μία ἐνιαία παράδοσι, σταθμό στήν ὁποία ἀποτελεῖ ἡ ἀδιαμφισβητήτου κύρους ἀντισεβηριανή γραμματεία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Ἐπιστολές IB’ Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, II’ Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον, IE’ Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον, καί βέβαια ἀναφορές σποράδην στά *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*), ὅπου δίνεται εὐθέως τό στίγμα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ὅτι ὁ Σεβῆρος «τήν φύσιν ἀθετεῖ τῆς σαρκός, πρὸς μίαν τὰς διαφορῶν φύσεις ἐκθλίβων» (PG 91, 221A). Αὐτή ἡ διαπίστωσις δέν εἶναι αὐθαίρετη, κατά τόν ἅγιο Μάξιμο, ἀλλά συνάγεται εὐχερῶς ἀπό τά ἔργα τοῦ Σεβῆρου⁵. Ὁ Σεβῆρος ἦταν μονοφυσίτης. Ἄν καί ὄχι εὐ-

5. «Καθὼς Ἀπολινάριος, Εὐτυχῆς τε καί Σεύηρος, Σίμωνι μάγῳ, Οὐαλεντίνῳ τε καί Μάνεντι ἀκολουθήσαντες ἐκδεδώκασιν, ὡς ἔστι τοῖς βουλομένοις εὐχερές, ἐκ τῶν Σευήρου αὐτοῦ συγγραμμάτων πρὸς τοὺς ὀνομασθέντας ἀσεβεῖς ἄνδρας, κατά τήν

τυχιανιστής (δηλαδή προφανώς και δοκίτης), όμως ήταν μονοφυσίτης⁶.

Γιά τούς ανωτέρω λόγους ο χαρακτηρισμός *Μονοφυσίται* δέν εἶναι τό ὄνομα πού ἀπεδίδετο στους Ἀντιχαλκηδονίους ἀπλῶς ἐπειδή «ἀπέριπταν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνας καί δέχονταν ἀποκλειστικά καί μόνο τήν κυρίλλεια φόρμουλα»⁷. Εἶναι χαρακτηρισμός πού ἐκφράζει τό κεντρικό σημεῖο τῆς αἰρέσεώς τους, τόν μονοφυσιτισμό –τήν ἄρνησι δύο φύσεων ἐν Χριστῶ–, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἀπέριπταν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνας. Εἶναι χαρακτηρισμός μέ γνωστό δογματικό περιεχόμενο, τό ὁποῖο τούς τό καταλογίζει ἡ πατερική καί συνοδική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας⁸.

2^ο.

Ἡ Σεβηριανή Χριστολογία δέν εἶναι ὀρθόδοξος.

Ἡ φράσις: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

Σημαντική ὑποστήριξι στήν θεωρία τῆς “ἰδεολογικῆς Ὀρθοδοξίας” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων παρέχει ἡ παρερμηνεία τῆς ἐκφράσεως «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»⁹, ὅτι δηλαδή εἶναι Ὀρθόδοξοι κατὰ τήν Χριστολογία. Γι’ αὐτό προβαίνουμε στίς ἐξῆς παρατηρήσεις:

α) Δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά προσδιορίσουμε ἐδῶ ποιὰ ἀκριβῶς εἶναι τά «ἄλλα πάντα», στά ὁποῖα οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σεβηριανοί εἶναι ὀρθόδοξοι, ἀφοῦ οὔτε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τά κατονο-

συμφωνίαν τῶν λόγων, τήν τῶν δογμάτων κατιδεῖν ταυτότητα» (Ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή ΙΒ', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 501D). Βλ. ἐπίσης *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 467.

6. Γιά τά δύο στοιχεῖα τοῦ αἰρετικοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς, βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 430-431.

7. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὀρθοδοξία καί αἵρεση...*, σελ. 595.

8. Βλ. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 293-304. Ἐπίσης Δ. Τσελεγγίδη, *Ἐπιστημονική κριτική μᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμάς*, τεύχ. 792 (2002), σελ. 308-316, ὅπου παρατίθενται οἱ ἀδιαμφισβήτητες μαρτυρίες τῶν ἁγίων Φωτίου Κων/πόλεως, Γρηγορίου Παλαμᾶ καί Φιλοθέου Κοκκίνου (τῶν δύο τελευταίων σέ *Ὁμολογία Πίστεως*).

9. Βλ. ἀντιμετώπισι τῆς παρερμηνείας στήν ἐργασία τοῦ πρωτοπρ. Καθηγητοῦ π. Θεοδώρου Ζήση, *Ἡ “Ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν*, ἐκδ. Βρυέννιος, 1994. Πρβλ. καί Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 298-299 καί συνολικώτερα στίς σελ. 293-304.

μάζει. Ἐνα ὑποσημαίνεται ἀπό τό κείμενο βέβαιο, ὅτι στήν Χριστολογία τους τουλάχιστον δέν εἶναι ὀρθόδοξοι. Ἡ ἀντιδιαστολή εἶναι σαφής: σέ ὅλα τά ἄλλα εἶναι ὀρθόδοξοι, ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἀρνήθηκαν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος. Ἀλλά, ὅπως εἶπαμε στό προηγούμενο κεφάλαιο, ἡ ἄρνησις τοῦ Ὁρου εἶναι δογματικῶς ἰσοδύναμη μέ τόν χαρακτηρισμό *Μονοφυσῖται*. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ 83^{ου} κεφαλαίου¹⁰ τοῦ *Περί αἱρέσεων* ἔργου τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τό ἐπιβεβαιώνει:

- Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρεται σέ ἐκείνη τήν ομάδα τῶν ἀντιχαλκηδονίων («Αἰγύπτιοι, οἱ καί Σχηματικοί, [καί] μονοφυσῖται»), πού συνηθέστερα ὀνομάζονται Σεβηριανοί ἀπό τό ὄνομα τοῦ κορυφαίου θεολόγου τους Σεβήρου Ἀντιοχείας. Ἡ διευκρίνησις ἔχει πρωτεύουσα σημασία, καθώς, γιά νά γίνη κατανοητή ἡ συνοπτική

10. Παραθέτουμε ὀλόκληρο τό κείμενο, ὥστε νά παρακολουθη κανεῖς στό ἐξῆς τήν μελέτη τοῦ προβλήματος: «Αἰγύπτιοι, οἱ καί Σχηματικοί, [καί] Μονοφυσῖται, οἱ προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αἰγυπτιακοί δέ προσείρηνται διά τό πρώτους Αἰγυπτίους κατάρξασθαι τούτου τοῦ σχήματος ἐπί Μαρκιανοῦ καί Οὐαλεντινιανοῦ τῶν βασιλέων· τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες. Οὗτοι δέ προσπαθεῖα τῇ πρὸς τόν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διόσκορον, τόν ὑπό τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καθαιρεθέντα, ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ, καί μυρίας τόγε ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο, ἅς προλαβόντες ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλω ἱκανῶς διελύσαμεν, σκαιούς αὐτούς καί ματαιόφρονας ἀποδείξαντες, ὧν ἀρχηγοί Θεοδοσίος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐξ οὗ Θεοδοσιανοί, Ἰάκωβος ὁ Σύρος, ἐξ οὗ Ἰακωβῖται. Τούτων οἱ συνίστορες καί βεβαιωταί καί ὑπέρμαχοι ὁ Σεῦρος, ὁ τῆς Ἀντιοχείων φθορεὺς, καί ὁ τὰ μάταια πονήσας Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης, οἱ τό τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον. Πολλά μὲν τῆς ἐν Χαλκηδόνι θεοπνεύστου τῶν ἐξακοσίων τριάκοντα Πατέρων διδασκαλίας κατέγραψαν, πολλά δέ τοῖς ἀπολλυμένοις πρὸς τῇ ὀλεθρίᾳ αὐτῶν αἱρέσει, καί θήρατρα, τά δὴ λεγόμενα, καί ἐχόμενα τρίβου τεθείκασι σκάνδαλα· οὐ μὴν ἀλλὰ καί μερικός δογματίζοντες οὐσίας, τό τῆς οἰκονομίας συγγέουσι μυστήριον. Ὡν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τήν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καί μικρά σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καί παμμιαρᾶς αἱρέσεως» (PG 94, 741A-744B). Στήν κριτική ἔκδοσι τοῦ Kotter, στήν ὁποία ὑπάρχουν μικρές ἀλλαγές στήν γραφή καί στήν στίξι, παραλείπεται ὁ σύνδεσμος «καί» στήν ἔκφρασι «καί μονοφυσῖται». Ἐάν ἡ γραφή αὐτῆ ἐκφράζῃ τό γνήσιο χειρόγραφο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, μέ τήν παράλειψι τοῦ συνδέσμου τονίζεται περισσότερο ἡ λέξις «μονοφυσῖται» ὡς δηλωτική τοῦ χριστολογικοῦ φρονήματος τῶν Αἰγυπτίων καί Σχηματικῶν, καί ὄχι ὡς ἓνα τρίτο ὄνομά τους. Ἡ παράλειψις τῆς τελευταίας περιόδου, «Ἡ διαλαβεῖν ... αἱρέσεως», στήν ἔκδοσι τοῦ Kotter δέν ἀφαιρεῖ κάτι οὐσιαστικό ἀπό τό δογματικό περιεχόμενο τοῦ κειμένου· ἀπλῶς ἡ παρουσία της τονίζει λεκτικῶς τήν ἔννοια τῆς αἱρέσεως.

ἀναφορά τοῦ 83^{ου} κεφαλαίου τοῦ *Περὶ αἱρέσεων* ἔργου του, πρέπει νά συνδεθῆ μετὰ τὴν ὑπόλοιπη ἀντισεβηριανή γραμματεία τοῦ Ἁγίου καὶ τὴν ἐν γένει ἀντισεβηριανή γραμματεία τῶν Πατέρων.

- *Πρόφασις* (πρόσχημα, praetextum στὴν λατινικὴ μετάφρασι) γιὰ νά ἀποσχιθοῦν οἱ Σεβηριανοὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὑπῆρξε ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου («προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος»). Ἡ παρατήρησις δίνει τό στίγμα τῆς δογματικῆς τους διαφοροποιήσεως. Ἀρνήθηκαν τὸν Ὅρο ὡς νεστοριανό, ἀλλὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄρνησί του βρίσκεται ἡ μονοφυσικὴ τους ἀντίληψις περὶ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου εἶναι δογματικὸ κείμενο, πού συντάχθηκε μετὰ κάθε προσοχὴ καὶ κάθε λεπτολογία γιὰ νά καθορίσῃ ὀρθοδόξως τὴν χριστολογικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσοι τὸν ἀρνήθηκαν, εἶχαν δογματικούς λόγους νά τὸν ἀρνηθοῦν. Οἱ νεστοριανοὶ π.χ. τὸν ἀρνήθηκαν, ἐπειδὴ ἔκανε λόγο γιὰ μία ὑπόστασι («εἰς μίαν ὑπόστασιν»), ἐνῶ αὐτοὶ πρεσβεύουν δύο ὑποστάσεις σύμφωνα μετὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ταυτίσεως φύσεως καὶ ὑποστάσεως. Τὸν ἀρνήθηκαν οἱ μονοφυσῖται, ἐπειδὴ ἔκανε λόγο γιὰ δύο φύσεις («ἐν δυσὶ φύσεσι»), ἐνῶ αὐτοὶ πρεσβεύουν *μία σύνθετη φύσι* σύμφωνα μετὰ τὴν ἴδια ἀρχὴ τῆς ταυτίσεως φύσεως καὶ ὑποστάσεως. Ἡ προϊστορία τῆς δογματικῆς διαφοροποιήσεως τῶν Σεβηριανῶν βρίσκεται στὴν ἀμφισβήτησι καὶ τὴν πολεμικὴ κατὰ τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν ἀπὸ ἐκείνους πού κατανοοῦσαν μονοφυσικὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο. Ἡ καθαυτὸ διαφοροποίησις ἀρχίζει μετὰ τὴν ἄρνησι τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος (τό 451) καὶ ὀλοκληρώνεται ὡς σεβηριανὸ χριστολογικὸ σύστημα (τόν 6^ο αἰῶνα)¹¹. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τονίζει τὴν διαφοροποίησι τῆς σεβηριανῆς ἀπὸ τὴν κυρίλλειο Χριστολογία: «πῶς ὁ παράφρων Σεβῆρος οὐδ' αὐτῷ τῷ πεπλασμένῳ αὐτῷ τετιμημένῳ Κυρίλλῳ κοινωνεῖν ἀξιοῖ...; [...] κακούργως διαπραττόμενος, καὶ τῆς τοῦ σοφοῦ Κυρίλλου, ταῦτόν δέ λέγειν πάντων τῶν θεοκρίτων Πατέρων, ἀληθοῦς κατεξανιστάμενος διδασκαλίας, ἀλλότριον ἑαυτὸν ἀποφαίνει, καὶ τοῦ ψεύδους κοινωνόν καὶ συνήγορον»¹².

11. Ἁγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ὁδηγός, κεφ. στ', PG 89, 101C-109D.

12. Ἀναφέρεται στὴν σεβηριανὴ θεώρησι τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων ἐν ποιότητι μόνον φυσικῇ, χωρὶς δηλαδὴ τῶν ὑποκειμένων οὐσιῶν. Βλ. *Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά*, PG 91, 253BC.

- Προσθέτει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τὸ ἐπίμαχο ἐδάφιο: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», γιὰ νά προσδιορίσῃ ἀκριβέστερα τὴν ἑτεροδοξία τους στὴν Χριστολογία. Ἐξ αἰτίας τῆς Χριστολογίας τους εἶναι αἵρετικοί, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι Ὀρθόδοξοι¹³. Μία πληροφορία, γιὰ τὸ τί ἐνδεχομένως σημαίνει ἡ ἔκφρασις «τά δέ ἄλλα πάντα», μᾶς δίνει ἡ Σύνοδος τοῦ 1672: «Συνίστησι δέ τὰ εἰρημένα καὶ ὁ παρά τῶν αἵρετικῶν λόγος: [...] ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐπειδὴ ἀπερράγησαν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἕκαστος τούτων ἔχει μόνην τὴν αἵρεσιν, ἣν οἱ πάντες ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν ἴσασι Συνόδων· περὶ μέντοι τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀνωτέρω ἀπάντων, καὶ σαφέστατα ἰδίως περὶ τοῦ σημαινομένου τῆς μετουσιώσεως, ὡσαύτως πιστεύουσι τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς αὐτοῖς ὅμμασιν ὅσαι ὄραι βλέπομεν καὶ αἰσθῆσει καὶ λόγῳ μανθάνομεν ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧ ἀπὸ πάντων καὶ οἰκοῦσι καὶ πάντοτε ἐπιδημοῦσι πλεῖστοι ὅσοι παρ’ αὐτῶν, σοφοί τε, ὅσον τό κατ’ αὐτούς, καὶ ἰδιῶται»¹⁴.

Αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ Πρακτικά τῆς συνόδου τοῦ 1672 δυστυχῶς ἔχει χρησιμοποιηθῆ ἀστόχως¹⁵, ὡσάν δῆθεν νά ἐπιβεβαιώσῃ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι ὀρθόδοξοι στό δόγμα. Εἶναι ὅμως σαφές ἡ προοπτικὴ τοῦ κειμένου νά ὑπερασπισθῆ ὅχι τὴν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀλλὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν αὐθεντικότητα τῆς

13. Ὅταν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τούς καταλογίξῃ ἑτεροδοξία μόνο στὸν τομέα τῆς Χριστολογίας, δὲν ἔρχεται σέ ἀντίθεσι μὲ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ πού λέγει: «ὁμοῦ τῆς τε θεολογίας καὶ τῆς οἰκονομίας ὁ Σεβήρου βασανιζόμενος καταγωνίζεται λόγος» (PG 91, 52A). Ἐννοεῖται ὅτι στὴν Χριστολογία μὲν ἀστόχησαν ἀφ’ ἑαυτῶν, ἐνῶ στὴν ὑπόλοιπη δογματικὴ διδασκαλία ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς αἵρετικῆς τους χριστολογικῆς διδασκαλίας. Ὅπως λέγει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ὁ τῆς ὑγιοῦς πίστεως καὶ τὸ βραχύτατον ἀνατρέψας, τῷ παντὶ λυμáι-νεται» (Σχόλια εἰς τὴν Πρὸς Γαλάτας, PG 61, 622).

14. Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Graz-Austria 1968, τόμ. II, σελ. 731 [811].

15. Βλ. ἐνδεικτικῶς Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ Ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνιοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ βάση τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, περιοδ. Θεολογία, τόμ. ΛΕ’, τευχ. Δ’ (1964), σελ. 567· Χρυσοστόμου-Γερασίμου Ζαφείρη (Μητροπ. Περιστερίου), *Πρὸς ἐπανενώσιν τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν μὴ Χαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, περιοδ. Θεολογία, τόμ. ΞΑ’, τευχ. Α’-Β’ (1990), σελ. 12, ὑποσημ. 7.

Ὁρθοδόξου περί τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας διδασκαλίας ἔναντι τῶν Προτεστάντων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γεγονότος ὅτι τὴν διατηροῦν ἀρχαῖοι αἵρετικοί.

- Ὁ πνευματικός γενάρχης τῶν Σεβηριανῶν, ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας, καθαιρέθηκε ἀπὸ τὴν Σύνοδο, ἐπειδὴ ὑπερασπίσθηκε τὰ αἵρετικά φρονήματα τοῦ Εὐτυχοῦς («ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνηγορον»). Ὁ ἅγιος Ἰωάννης δὲν μνημονεῦει τὴν νομοκανονικὴ αἰτία τῆς καθαιρέσεώς του, ὅτι ἐκλήθη τρίς καὶ οὐ προσήλθε, ἀλλὰ τὴν συνηγορία του πρὸς τὰ δόγματα τοῦ Εὐτυχοῦς· ἓνα σημεῖο πού δείχνει τὴν πρόθεσί του νὰ ἀποδώσῃ δογματικὴ χροιά στὴν καταδίκη τοῦ Διοσκόρου. Καθαίρεσις ἄλλωστε γιὰ συνηγορία σέ κακόδοξη δογματικὴ διδασκαλία ἀναμφίβολα δὲν σημαίνει καταδίκη γιὰ κανονικούς λόγους ἀλλὰ γιὰ αἵρεσι.

- Οἱ Σεβηριανοὶ ἀδίκως κατασυκοφάντησαν τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος («μυρίας τό γε ἐπ' αὐτοῖς μέμφεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο ... ματαιόφρονας ἀποδείξαντες»). Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ αἰτιάσεις τους κατὰ τῆς Συνόδου εἶναι κυρίως δογματικῆς ὑφῆς. Ἀξίζει κανεὶς νὰ ἐστιάσῃ τὴν προσοχή του στίς κατηγορίες ἐπὶ νεστοριανισμῶ, γεγονός πού δείχνει ὅτι τὰ αἴτια τῆς πολεμικῆς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐναντίον τῆς Συνόδου ἦσαν δογματικά, καὶ συγκεκριμένα οἱ μονοφυσικές τους προϋποθέσεις.

- Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν εἶναι ὁ Θεοδόσιος καὶ ὁ Ἰάκωβος, καὶ αὐτῶν ὑπέρμαχοι ὁ Σεβῆρος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται (διαφοροποιοῦνται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο διδασκαλία ὅσον ἀφορᾷ) τό μυστήριο τῆς θείας Οἰκονομίας («τό τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον») ¹⁶. Πρόκειται γιὰ σοβαρότητα παρατήρησι σωτηριολογικοῦ χαρακτῆρος. «Τό τῆς κοινῆς σωτηρίας μυστήριον» εἶναι ἡ θεία τοῦ Λόγου Οἰκονομία ¹⁷, περί τὴν ὁποία ἡ πίστις πρέπει νὰ παραμείνῃ ὀρθόδοξος ¹⁸.

- Οἱ ἡγέται τῶν Σεβηριανῶν δογματίζουν τὴν θεωρία τῶν μερικῶν οὐσιῶν καὶ ὀδηγοῦνται ἔτσι σέ μία συγχυτικὴ χριστολογικὴ διδασκα-

16. Αὐτό τό σημεῖο τό παραλείπει ὁ συντάκτης κλείνοντας νωρίτερα τό παράθεμα (βλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 594).

17. Πρβλ. ἁγ. Γρηγορίου Νύσσης, *Υπόμνημα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν*, PG 44, 637A.

18. Ἁγ. Γρηγορίου Νύσσης, *Ἐπιστολή 24, Ἡρακλειανῶ αἵρετικῶ*. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Πρὸς Θαλάσσιον*, ἐρώτ. ξβ', PG 90, 648.

λία («τό τῆς οἰκονομίας συγγέουσι μυστήριον»)¹⁹. Πρόκειται γιά διδασκαλία πού ἀνταποκρίνεται στήν οὐσία τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἔννοια πού δίνει ὁ Σεβήρος στίς δύο κατ’ αὐτόν “φύσεις”: μία ἰδιοσύστατη ὑπόστασι καί μία ἐξηρητημένη ὑπόστασι²⁰, καί ἀπό τήν σαφῆ καταμαρτυρία τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου: «Τούτῳ τῷ ἀνόμῳ ὄρω καί Σευῆρος στοιχήσας, ἐκ δύο μερικῶν οὐσιῶν, καί ὑποστάσεων ἡμιτόμων, εἶπεν ἀποτελεῖσθαι μίαν φύσιν τόν Χριστόν»²¹. Ἄν καί ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα ἀποδίδει τήν θεωρία τῶν μερικῶν οὐσιῶν μόνο στόν Ἰωάννη Φιλόπονο τόν τριθεΐτη, ὅμως πέραν τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τήν ἀποδίδει στούς Σεβηριανούς, ὅπως φαίνεται ἐμμέσως στήν Ἐκδοσι ἀκριβῆ (κεφ. 50:⁵⁵-⁶⁸) καί ἀμεσώτερα στήν Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία (κεφ. 9:¹ ἕως 10:¹⁴), καί ἐπίσης στόν ἴδιο τόν Σεβήρο ἀπό τήν προσθήκη ἐκ τῶν τοῦ Φιλοπόνου (Περί αἱρέσεων, κεφ. 83^{addit}). Ὁ ἅγιος Φώτιος Κων/πόλεως παρέχει ἐπίσης μαρτυρία ἐπιβεβαιωτική τῶν ἀνωτέρω: «[Κόνων καί Εὐγένιος] προεκόμεζον μαρτυρίας ὡς [Φιλόπονος] συνῶδά Σεβήρῳ καί Θεοδοσίῳ τοῖς ἑαυτῶν φρονεῖ διδασκάλους»²².

- Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός θεωρεῖ χρήσιμο νά ἐλέγξη τήν ἀνορθοδοξία τῶν Σεβηριανῶν παραθέτοντας σύντομο καί ἐπιγραμματικό σχολιασμό τῆς αἱρέσεώς τους («ᾧν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τήν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καί μικρά σχόλια πρὸς ἐλεγμόν τῆς ἀθέου αὐτῶν καί παμμιαρᾶς αἱρέσεως»).

Θεωροῦμε ὅτι κατόπιν τούτων, καί σέ συνάφεια μέ ὅσα ἀναπτύσσει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στήν Ἐκδοσι ἀκριβῆ τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καί στίς πραγματείες Κατά Ἀκεφάλων καί Κατά Ἰακωβιτῶν, ἡ φράσις: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» δέν μπορεῖ νά δηλώνη τήν ὀρθοδοξία τοῦ χριστολογικοῦ τους φρονή-

19. Αὐτό ἐπίσης τό παραλείπει ὁ συντάκτης κλείνοντας πολύ νωρίτερα τό παράθεμα (Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καί αἵρεση..., ἐνθ’ ἀνωτ.).

20. Βλ. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ Ὁρος τῆς Χαλκηδόνος, (διδακτορική διατριβή), Θεσ/νίκη 2002, σελ. 149. Ἐπίσης βλ. Διόσκορος καί Σεβήρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 481-483.

21. Ἁγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ὁδηγός, κεφ. στ’, PG 89, 108B.

22. Βλ. Ἁγ. Φωτίου, Βιβλιοθήκη, 24.5b⁴⁻²⁰.

ματος. Όπωςδήποτε αναφέρεται σέ άλλα θέματα, τά όποια δέν άπτονται τής χριστολογικῆς τους διδασκαλίας.

Ἡ παράκαμψις πάντως τής πατερικῆς επιχειρηματολογίας οδηγεῖ ἀναποφεύκτως στήν δογματική ἐξίσωσι τής σεβηριανῆς πρός τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία. Στό υπό κρίσιν ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου γίνεται ἐλλιπεστάτη ἀναφορά (μόλις δύο παραπομπές ὑπάρχουν) στά ἀντιμονοφυσικὰ ἔργα τῶν ἁγίων Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καί αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Σημειωτέον ὅτι ἡ μία ἀπό τίς δύο, ἡ παραπομπή στήν πραγματεία *Κατά Ἰακωβιτῶν*²³, χρησιμοποιεῖται ἀστόχως δέν ἐπιβεβαιώνει τόν ἰσχυρισμό ὅτι «στό *Κατά Ἰακωβιτῶν* ἔργο του ὁ Δαμασκηνός θεωρεῖ τούς ἐν λόγῳ Ἀντιχαλκηδονίους ὡς συμφωνοῦντες μέ τήν οὐσία τής χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν προγενεστέρων Πατέρων τής Ἐκκλησίας, ὑπογραμμίζοντας μάλιστα τά χριστολογικά ἐκεῖνα στοιχεῖα, τά όποια τούς διαφοροποιοῦν ἀπό τόν Εὐτυχηῶν»²⁴. Ἀντιθέτως, ὁ προσεκτικός ἀναγνώστης τοῦ συγκεκριμένου ἀποσπάσματος τοῦ *Κατά Ἰακωβιτῶν* ἔργου, συνάγει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης τούς καλεῖ νά συνομολογήσουν μαζί μέ τήν ἔκφρασι «ἐκ δύο φύσεων», πού εἶναι ἀντιευτυχιανική καί ἀποδεκτή ἀπό αὐτούς, καί τίς ἐκφράσεις «ἐν δύο φύσεσι» καί «δύο φύσεις», πού εἶναι δηλωτικές τής ἐν Χριστῷ φυσικῆς διαφορᾶς καί αὐτοί τίς ἀρνοῦνται. Τό ὅτι μάλιστα ὑπογραμμίζει ἐκεῖνα τά στοιχεῖα πού τούς διαφοροποιοῦν ἀπό τόν Εὐτυχηῶν, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι τούς εὐρίσκει «συμφωνοῦντες μέ τήν οὐσία τής χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν προγενεστέρων Πατέρων τής Ἐκκλησίας», ἀλλά ἀπλῶς ὅτι δέν τούς θεωρεῖ εὐτυχιανιστάς.

β) Ἡ ἀνωτέρω ἐρμηνεία τοῦ 83 κεφαλαίου τοῦ *Περί αἱρέσεων* ἔργου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅτι δηλαδή πρόκειται περί μονοφυσικῶν Σεβηριανῶν, ἐπιβεβαιώνεται ἀπό ὅσα μᾶς παραδίδουν οἱ ἔγκριτοι ἅγιοι Πατέρες καί αἱ Σύνοδοι, ὅτι δηλαδή ὁ μονοενεργητισμός, τό δόγμα τής συνθέτου φύσεως, ἡ ἄρνησις νά ἀριθμηθοῦν οἱ δύο φύσεις, ἡ ἀναγνώρισις διαφορᾶς τῶν φύσεων ἐν ποιότητι μόνον

23. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 596, ὑποσημ. 9.
24. *Ἐνθ' ἀνωτ.*, σελ. 596.

φυσικῆ²⁵, δέν ἀποτελοῦν ὀρθόδοξο φρόνημα. Οἱ Σεβηριανοὶ ὅμως τά φρονοῦν. Δέν τούς τά καταλογίζουσι μόνον οἱ Πατέρες, ἀλλά τά ὑποστηρίζει καί διακηρύττει ὁ ἴδιος ὁ Σεβήρος: «Καί τόν ἀνδρωθέντα Θεόν ... μίαν ὁμολογοῦμεν φύσιν τε καί ὑπόστασιν θεανδρικήν ... ἕως ἄν οὖν εἶς ἐστίν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἑνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνέργειαν σύνθετον ἐπ’ ὄρους ὑψηλοῦ, τό δὴ λεγόμενον, ἀναβάντες κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καί πάντας τούς ἐπ’ αὐτοῦ μετὰ τήν ἔνωσιν δυάδα φύσεων καί ἐνεργειῶν δογματίζοντας ... Ἀκόλουθοι οὖν ἐστί συνθέτου νοουμένης ἡμῖν καί μιᾶς τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, τοιαύτην εἶναι τε καί λέγεσθαι καί τήν τοῦ ταύτην προφέροντος φύσιν τε καί ὑπόστασιν, ὡς ἄν μηδέν ἔχοι κατὰ τήν ἐνέργειαν πρὸς τήν ἑαυτοῦ φύσιν ἀπεικός»²⁶.

Τό φρόνημα αὐτό, πού ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας καί τό περιεχόμενο τοῦ μεγάλου ὄγκου τῆς ἀντισεβηριανῆς γραμματείας τῶν Πατέρων, δέν ἐπιδέχεται ὀρθόδοξη ἐρμηνεία²⁷. Ἡ ἐκτενεστάτη ἐπιχειρηματολογία τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καί Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ δέν ἀφήνει ἀμφιβολίες γιά τόν αἰρετικό (καί μή ἐπιδεχόμενο ὀρθόδοξου ἐρμηνείας) χαρακτήρα του²⁸. Πολύ περισσότερο, χῶρο γιά ἀμφιβολίες δέν ἀφήνουν ὁ Ὅρος καί τά Πρακτικά τῆς ἁγίας ΣΤ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «ἑνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων ... ἐνσπίρας τήν αἶρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσαν...»²⁹. Ὁ μονοθελητισμός καί ὁ μονοενεργητισμός εἶναι αἶρεσις πού συνάδει μέ τήν κακοδοξία τοῦ Σεβήρου.

γ) Ἐφ’ ὅσον λοιπόν ἡ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου εἶναι κακόδοξη, δέν ἔχει ἔρεισμα ἡ διαβεβαίωσις ὅτι ἡ Χριστο-

25. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολή ΙΕ’, Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον, PG 91, 569D-572A.

26. Ἐπιστολή Πρὸς Ἰωάννην τόν Ἠγούμενον, βλ. *Doctrina Patrum*, 309-310.

27. Τέτοια προσπάθεια γίνεται στήν διδακτορική διατριβή τοῦ Ἰωάννου Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 185-189, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως.

28. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 496-506.

29. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἔνθ’ ἄνωτ., τόμ. Ι, σελ. 222.

λογία τους «δέν διαφέρει ουσιαστικά από τή Χριστολογία τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας»³⁰.

Στήν πραγματικότητα ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι ἀπόρριψις τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης τό λέγει ὡς ἐξῆς παραπέμπων σέ κυκλοφορούμενο λόγιο τοῦ Σεβήρου: «Ταῦτά μου εἰρηκότος, παρελθόν εἰς μέσον ὁ Σευῆρός φησιν “Ἀλλά διά τοῦτο σὺν τοῖς λοιποῖς Πατράσι, καί τὰς Κυρίλλου ἀπέρριψα διδασκᾶς, εἰπὼν ἀπροσδέκτους ταύτας εἶναι μετὰ Νεστόριον, κἄν αὐτοῦ Κυρίλλου τυγχάνωσι φωναί, ὑπ’ αὐτοῦ τοῦ στόματος εἰρημέναι”... [σ.σ. καί στήν ἐρώτησι, γιατί χρησιμοποιεῖ τήν κυρίλλειο ἔκφρασι “μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη”, ἀπαντᾷ]... “ἀλλ’ οὐ ταύτην τήν φωνήν, φησὶν ὁ Σευῆρος, ἀπεβαλόμην· ἀλλά τὰς ἄλλας τὰς λεγούσας δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ”»³¹. Λεπτομέρειες πού δείχνουν τήν μονοφυσιτική κατανόησι τῆς Χριστολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀπό τόν Διόσκορο καί τόν Σεβήρο, φαίνονται στήν κριτική πού ἀσκήθηκε στίς δύο διδακτορικές διατριβές, οἱ ὁποῖες θέλουν τούς ἀντιχαλκηδόνιους αὐτούς αἰρεσιάρχες νά ἔχουν ὀρθόδοξη δῆθεν (κυρίλλεια) Χριστολογία³².

δ) Προσκομίζονται ἀπόψεις τῶν καθηγητῶν Ἰω. Καρμίρη καί π. Ἰω. Ρωμανίδη, ἀπό τίς εἰσηγήσεις τους στό Aarhus τό 1964, ὡς μαρτυρίες περί τοῦ ὅτι «δέν ὑπάρχει πραγματική διαφορά μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Μή-Χαλκηδόνιων ὅσον ἀφορᾶ στήν οὐσία τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, καθόσον ὅλοι δέχονται τή διδασκαλία τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας» καί ὅτι πρέπει νά ὀμιλοῦμε γιά «Χαλκηδόνιους καί μή-Χαλκηδόνιους Ὀρθοδόξους»³³.

30. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὀρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 598.

31. Ἁγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ὁδηγός*, κεφ. ζ’, PG 89, 120B. Βλ. ὀλόκληρο τό κεφ. μέ τίτλο «Ἀπόδειξις, ὅτι ἀπεβάλλετο ὁ δυσσεβής Σευῆρος τούς ἁγίους Πατέρας» (PG 89, 109D- 121A).

32. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, ὅπου βλ. ἐνδεικτικῶς στόν παρ. τόμο· ἄρνησις τῶν Διαλλαγῶν ἀπό τόν Διόσκορο, σελ. 422 καί 428-429· κυρίλλειος ἔνωσις φύσεων καί σεβηριανή ἔνωσις ὑποστάσεων, σελ. 485-496· κυρίλλειος καί σεβηριανή ἔννοια τῆς ἐκφράσεως *Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*, σελ. 496-506· δύο φύσεις ψιλῆ θεωρία κατά Σεβήρον καί ἀληθεῖ θεωρία κατά Κύριλλον, σελ. 506-521· μονοενεργητισμός Σεβήρου, σελ. 522-530.

33. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὀρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 597-598.

Ὅμως, οἱ πρώιμες ἐκεῖνες ἀπόψεις τῶν ἀνωτέρω θεολόγων δέν βεβαιώνουν τήν ταυτότητα χριστολογικῆς πίστεως μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Μόνον ὁ ἐνθουσιασμός γιά τήν ἔνωση μποροῦσε νά ὀδηγήσῃ στήν πολύ ἐπιφανειακή ἐκείνη ἐκτίμησι. Ὁ ἐνθουσιασμός πού κυριαρχοῦσε στό Aarhus καί στό Bristol σύντομα παρεχώρησε τήν θέσι του στήν ἀμφιβολία καί τήν περίσκεψι, ὅπως φάνηκε ἀπό τίς ἐπιφυλάξεις πού κατεγράφησαν στό Πρακτικά τῆς Β' Διασκέψεως τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τό 1979³⁴. Πέραν τούτου ἔχουν δοθῆ ἔγκυρες ἀπαντήσεις στίς συγκεκριμένες ἀπόψεις τῶν ἐν λόγω καθηγητῶν³⁵.

Ὅσον ἀφορᾶ πάντως τήν εἰσήγησί του στό Aarhus, ὁ καθηγητής Ἰω. Καρμίρης παρουσίασε ἐπιτυχῶς τήν ὀρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», δέν ἀνέπτυξε ὅμως τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἡ σεβηριανή ἐρμηνεία τῆς δέν εἶναι ὀρθόδοξη. Ἡ πρώτη δέν προβληματίζει τούς Ἀντιχαλκηδονίους· ἤδη ἔχουν κάνει τό βῆμα νά τήν ἀποδεχθοῦν. Γι' αὐτό καταχειροκροτήθηκε ἀπό τούς ἀντιχαλκηδονίους θεολόγους³⁶. Ἡ συζήτησις ὅμως πού ἀκολούθησε τήν εἰσήγησι, δείχνει τήν ἀδυναμία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπό τήν Χριστολογία τους. Ὁ Abba Habte Mariam ἐζήτησε νά μάθῃ ποιά πραγματικά εἶναι ἡ δυσκολία νά ὀμι-

34. Μεθοδίου, Μητροπ. Ἀξώμης (νῦν Πισιδίας), *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διά τόν διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. VII, Ἀθῆναι 1976, ὅπου οἱ ἐπιφυλάξεις γιά τήν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: σελ. 186-190 (π. Ρωμανίδης), σελ. 191-195 (καθηγ. Ἄνδρ. Παπαβασιλείου), σελ. 206 (π. Στανιλοάε). Βλ. ἐπίσης Μητροπ. Μύρων Χρυσσοστόμου Κωνσταντινίδη, (νῦν Γέροντος Ἐφέσου), *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, τόμ. γ', ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1991, σελ. 145-146, ὑποσημ. 36· καί Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000, σελ. 46-56.

35. Ὅσον ἀφορᾶ τίς ἀπόψεις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη, βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καί δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι (Ἀπάντησις εἰς μελέτην τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδου ὑποστηρίζοντος τήν ἀντίθετον ἄποψιν)*, περιοδ. *Κοινωνία*, τεύχ. 2/1999, σελ. 127-135 καί τεύχ. 3/1999, σελ. 253-262 [στόν παρ. τόμ., σελ. 335-358]. Ὅσον ἀφορᾶ τήν περί οἰκουμενικῶν συνόδων θέσι τοῦ Ἰω. Καρμίρη στό Aarhus, βλ. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. *Ἐκκλησία*, τεύχ. 25/1965, σελ. 598-599.

36. Βλ. Ἐκθεσις τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη περί τῆς Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ὑποεπιτροπῆς καί τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἔτους 1990, πρὸς τόν Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ. Ἐπίσης, *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 479, ὑποσημ. 54.

λοῦμε γιά *Μία* φύσι μετά τήν ἔνωσι τῶν δύο φύσεων· ὁ ἀρχιεπίσκοπος Severius ἐδήλωσε ὅτι αὐτοί ὁμολογοῦν τόν Χριστό, τέλειο Θεό καί τέλειο ἄνθρωπο, ἓνα Πρόσωπο καί *μία* φύσι· ὁ καθηγητής Samuel ἐξέθεσε εὐθέως τήν σεβηριανή διδασκαλία περί μιᾶς συνθέτου φύσεως βασισμένη στήν ταύτισι φύσεως καί ὑποστάσεως· καί ὁ δρ. Khella ἀρνήθηκε ὡς νεστοριανή τήν ἔκφρασι ἐν δύο φύσεσι. Δυστυχῶς αὐτές οἱ διαφοροποιήσεις θεωρήθηκαν ἀμφοτέρωθεν θέμα ὀρολογίας καί ἡ συζήτησις ἔκλεισε μέ τήν διακήρυξι παρά ταῦτα τῆς κοινῆς ὀρθοδοξίας³⁷!

Ἐκτός τούτου ὁ Ἰω. Καρμίρης στήν συγκεκριμένη εἰσήγησί του στό Aarhus ἔχει κάνει ὠρισμένα λάθη, πού δίνουν ἐσφαλμένη εἰκόνα γιά τήν ταυτότητα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων:

Πρῶτον· θεωρεῖ ὅτι δέν ὑπάρχει ἐπαρκῆς δογματικός-ἐκκλησιαστικός λόγος γιά τόν χωρισμό τους ἀπό τόν κορμό τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὡσάν ἡ ἄρνησις τοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου νά μή εἶναι ἐπαρκῆς λόγος. Στήν ἴδια συνάφεια κάνει στιγμιαία ἀναφορά στήν ἔκφρασι «θεανθρωπίνη φύσις» τῆς Χριστολογίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν ὡς σέ ἦπιο λεκτικό μονοφυσιτισμό, ὡσάν νά εἶναι ἄγνωστο ὅτι στήν γλῶσσα τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων αὐτή ἡ θεανθρωπίνη φύσις εἶναι ἡ σύνθετος φύσις, ἡ ἀνατρεπτική τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας. Ἀπλῆ σύγκρισις τῆς στάσεως αὐτῆς τοῦ Ἰω. Καρμίρη πρὸς τήν ἀντίστοιχη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ³⁸, φανερώνει πόσο ἀπέχει ἀπό μία δογματικῶς ὀρθή τοποθέτησι ἔναντι τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Δεύτερον· θεωρεῖ ἀνεπαρκῶς ἀνεπτυγμένη τήν ἀντιχαλκηδόνια σεβηριανή Χριστολογία, παρότι εἶναι γνωστό ὅτι σεβηριανοί θεολόγοι ἔγραψαν πραγματείες περί τῆς «αἰρέσεως τοῦ ἀσεβοῦς Μαξίμου» καί «περί τῆς καταγωγῆς τῆς αἰρέσεως τῶν Μαξιμιανῶν, ἡ ὁποία

37. Βλ. *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, ed. by Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis, (WCC: Geneva, 1981), σελ. 43-49, στό κεφ. "Discussion: Concerning the Paper of Professor Karmiris." Περισσότερα στοιχεῖα ἀναφέρει ὁ Παν. Τρεμπέλας στήν περίφημη κριτική του *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, σέ δώδεκα συνέχειες στό περιοδ. *Ἐκκλησία*, στά τεύχη ἀπό ἀριθμ. 17-18 (1-15 Σεπτ. 1965) ἕως ἀριθμ. 5 (1 Μαρτ. 1966).

38. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως*, 47· Τοῦ αὐτοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 28 καί 37.

διαρκεῖ μέχρι σήμερα στήν Ἐκκλησία τῶν Χαλκηδονίων»³⁹, καθώς ἐπίσης καί πραγματεῖες ἀντιρρητικές στήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ⁴⁰. Πέραν αὐτοῦ τοῦ χρονικοῦ σημείου, ὡς γνωστόν, δέν ὑπῆρξε ἀνάπτυξις τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος οὔτε καί ἀπό τήν πλευρά τῶν Ὀρθοδόξων.

Τρίτον· χαρακτηρίζει δευτερεύουσες καί μὴ οὐσιαστικές τίς διαφορές περί τόν ἀριθμό τῶν ἀναγνωριζομένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τόν ἀριθμό τῶν Πατέρων πού τιμῶνται ὡς ἅγιοι⁴¹.

Τέταρτον· παραπέμπει σέ μαρτυρίες πού δῆθεν ἐνισχύουν τήν ἰδέα τῆς κατ’ οὐσίαν ὀρθοδοξίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων⁴², στίς ὁποῖες ἀντιπαρατηροῦμε τά ἑξῆς:

- Οἱ Ἀρμένιοι ἐπίσκοποι, πού ὅπως φαίνεται ἀπό τίς ὑπογραφές τους στά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μετεῖχαν ἐνεργῶς σέ αὐτές, ἦσαν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἀρμενικῶν ἐπαρχιῶν καί ὄχι κατὰ τήν πίστι μονοφυσίται ἐπίσκοποι. Δέν εἶναι εὐκόλο σέ ἐμᾶς νά προσδιορίσουμε ἱστορικῶς, ἐάν οἱ ἐπίσκοποι αὐτοί ἢ οἱ διάδοχοι τῶν ἐπισκοπικῶν τους ἐδρῶν παρασύρθηκαν στόν μονοφυσιτισμό ἢ παρέμειναν στήν Ὀρθοδοξία. Εἶναι γνωστές οἱ παλινοψίδες τῶν Ἀρμενίων, ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν καί τῶν ἐθνικῶν τους περιπετειῶν⁴³. Πάντως μία μερίδα Ἀρμενίων παρέμειναν πιστοί στήν Ὀρθόδοξο πίστι τῆς Χαλκηδόνος (οἱ λεγόμενοι Ἑλληνοαρμένιοι, Χαλκηδονῖται Ἀρμένιοι, Χαῖχοροῦμ)⁴⁴, παρά τήν ἀπόκλισι τῆς πλειονότητος τοῦ ἀρμενικοῦ ἔθνους στόν μονοφυσιτισμό. Ἐπίσης οἱ Κανόνες 32

39. Jean-Claude Larchet, *Τό χριστολογικό πρόβλημα περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Μή-Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν: ἐκκρημοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα*, (ἐλληνιστί), περιοδ. Θεολογία, τεύχ. 75/1 (2004), σελ. 99. Πρβλ. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καί δαφιλεστάτη συλλογή*, Παρίσιος 1761, τόμ. II, στήλη 573α.

40. George Metallidis, *The Chalcedonian Christology of St. John Damascene (Philosophical Terminology and Theological Arguments)*, doctoral dissertation, (Durham, 2003), σελ. 90-91 καί 152-153.

41. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 30, 42 καί 46.

42. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 30.

43. Ἰω. Καρμίρη, *Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀρμένιοι Μονοφυσίται καί οἱ μετ’ αὐτῶν μικτοί γάμοι τῶν Ὀρθοδόξων*, περιοδ. Γρηγόριος Παλαμᾶς, τεύχ. 518-519 (ζ’-η’ ἔτους 1961), σελ. 181-187.

44. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, Ἀθῆναι 1978, σελ. 413.

καί 81 τῆς Πενθέκτης ἀφοροῦν Ἀρμενίους, πού ἐκείνη τήν περίοδο ἦσαν Ὀρθόδοξοι ὑπό δικαιοδοσίαν ὀρθοδόξου ἐπισκόπου (ἴσως ἀναγνωρισθέντες ὀρθόδοξοι λόγω τῆς προσωρινῆς ἐνωτικῆς συμβάσεως ἐπί Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β')⁴⁵ καί διατηροῦσαν ἐκ μονοφυσικῆς παραδόσεως τά ἐπιτιμούμενα ἔθιμα, καί ὄχι ἀορίστως «τὴν Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία», ὅπως γράφει ὁ καθηγητῆς Καρμίρης⁴⁶, διότι στήν δευτέρη περίπτωσι δέν εἶναι κατανοητὴ ἡ ἐντολή τῆς Συνόδου γιά ἐφαρμογή τῶν Κανόνων, οὔτε τά ἐπιτίμια τῶν Κανόνων εἶναι κατανοητά, ἐάν οἱ Κανόνες ἀπευθύνοντο σέ ἕτεροδόξους τελοῦντας ὑπό τήν δικαιοδοσία χωριστῆς μονοφυσικῆς ἱεραρχίας καί συνόδου.

- Ὁ ἅγιος Φώτιος στήν ἐπιστολή του *Πρός τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς θρόνους* διαγγέλλει τήν ὀρθοδοξία ἐκείνων ἐκ τῶν Ἀρμενίων, οἱ ὅποιοι ἐνώθησαν μέ τήν Ἐκκλησία ἔχοντας ἀποθέσει τήν παλαιά πλάνη τους, ἀπορρίπτει ἀπεριφράστως τήν ἰακωβιτικὴ πίστι ὡς *δυσσέβημα καί ἀναθεματίζει* τοὺς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο. Πολλοὶ θεολόγοι τά τελευταῖα χρόνια χρησιμοποίησαν δυστυχῶς τό ἀπόσπασμα ἀπὸ τήν ἐπιστολή αὐτῆ τοῦ ἁγίου Φωτίου χωρὶς αὐτές τίς διευκρινίσεις.

- Οἱ συζητήσεις τοῦ Θεωριανοῦ τὸν 12^{ον} αἰῶνα μέ τοὺς Ἀρμενίους ἀποκαλύπτουν τὸν αἰρετικὸ χαρακτήρα τῆς μονοφυσικῆς Χριστολογίας καί οὐδόλως πιστοποιοῦν τήν λεκτικὴ της ἀπλῶς διαφοροποίησι. Μνημονεύουμε μία χαρακτηριστικὴ φράσι ἀπὸ τήν «Διάλεξι»⁴⁷: «Ὁ Καθολικός. Μίαν φύσιν σύνθετον λέγω, ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος. Ὁ Θεωριανός. Εἰ μίαν φύσιν σύνθετον λέγεις, τροπήν καί σύγχυσις εἰσάγεις τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ἡ μία σύνθετος ἐγένετο φύσις». Ἀπὸ αὐτὴ τήν μονοφυσικὴ Χριστολογία δέν μπόρεσε νά ἐλευθερωθῇ ὁ Σύρος ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὁ Κεσσούνιου, φιλοξενούμε-

45. Βλ. Ἰω. Καρμίρης, *Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀρμένιοι Μονοφυσῖται...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 184.

46. Βλ. *Τὰ Δογματικά...*, ἔνθ' ἄνωτ., τόμ. Ι, σελ. 226. Εἶναι ἐμφανῶς διαφορετικὴ ἡ στάσις του ἔναντι τῶν Ἀντιγαλιθονίων ἀπὸ τῆς εἰσηγήσεώς του στό Aarhus καί ἐντεῦθεν, ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνη πού ἐκράτησε γράφων τό 1961 περὶ τῆς στάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔναντι τοῦ Μητροπολίτου τῶν Ἀρμενίων τῆς Ἑλλάδος, αὐτοπροσδιοριζομένου ὡς ὀρθοδόξου, βλ. τοῦ ἰδίου, *Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀρμένιοι Μονοφυσῖται...*, ἔνθ' ἄνωτ., τεύχ. 518-519 καί 520-521.

47. Γιά τά ἀποσπάσματα ἀπὸ τήν «Διάλεξι» τοῦ Θεωριανοῦ, βλ. Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, *Ἐπιτομή τῶν θείων τῆς Πίστεως δογμάτων*, Ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας, αωστ' (1806), σελ. 470, 482, 464 καί 511.

νος τῶν Ἀρμενίων ἐπισκόπων, γιά τόν ὁποῖον σημειώνεται στήν «Διάλεξι»: «Τούτων οὕτω ῥηθέντων, ὁ Σύρος ἐπίσκοπος ἀναστάς ἐξήλθε τοῦ ἀνωγαίου, μετά τῶν ἱερέων αὐτοῦ, μηδέν ἐπειπών». Ἀντίθετα, μετά τήν ἀποστόμωσι τοῦ ἀρμενίου ἐπισκόπου Πέτρου τῆς ἐπαρχίας Σαππιρίου ἀπό τόν Θεωριανό, ὁ ἀνεψιός τοῦ Καθολικοῦ ἐπίσκοπος Γρηγόριος ἀνεφώνησε: «ἐγώ ῥωμαῖος εἰμί, καί ὡς οἱ ῥωμαῖοι φρονῶ». Ὁ δέ Καθολικός τῶν Ἀρμενίων Ναρσῆς ὁ Χαρίεις ἐδήλωσε ὅτι ἀποδέχεται τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο καί καταδικάζει τόν Εὐτυχη, τόν Διόσκορο, τόν Σεβῆρο, τόν Τιμόθεο Αἴλουρο, καί μεταξύ πολλῶν ἄλλων προσέθεσε ὅτι συνοδικῶς ἐνώπιον τῶν Ἀρμενίων ἐπισκόπων «ἄρξομαι ἀποκαλύπτειν τήν μέχρι τοῦ νῦν κρατήσασαν πλάνην τῶν Ἀρμενίων». Τό λυπηρό εἶναι ὅτι παρά ταῦτα ἡ ἐνωτική προσπάθεια ἔπεσε πάλι στό κενό, γιά τούς λόγους πού ἐκθέτει ὁ Ἰω. Καρμίρης⁴⁸.

- Ἡ ἀναφορά τῆς Συνόδου τοῦ 1672 στούς Ἀντιχαλκηδονίους δέν ἦταν ἀναγνώρισις τῆς Ὁρθοδοξίας τους, ὅπως εἶπαμε, ἀλλά ἐπισήμανσις ὅτι διατηροῦν τήν ἀρχαία παράδοσι περί μυστηρίων.

Πέμπτον τό χωρίο «τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», μεταφράζεται ὡς χωρισμός τους ἀπό τούς Ὁρθοδόξους ὑπό τήν ἐννοια τῆς κατανομήσ σε διαφορετική γεωγραφική περιφέρεια (στήν ἀγγλική τουλάχιστον ἔκδοσι τῆς εἰσηγήσεως, ἡ ὁποία ἀδικεῖ τό ἐλληνικό πρωτότυπο: “separated from the [Orthodox] Church only with regard to their geographical position”)⁴⁹.

ε) Λέγεται ὅτι τά ἱστοριοδογματικά δεδομένα βεβαιώνουν ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβῆρος καταδικάσθηκαν ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους ὄχι γιά τήν αἰρετική τους Χριστολογία ἀλλά μόνο γιά τήν ἄρνησί τους νά ἀποδεχθοῦν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο⁵⁰.

48. Αἱ Ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνειοι Ἐκκλησίαι..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 576. Τό συμπέρασμα πάντως πού συναίγει ὁ καθηγητής Καρμίρης ἀπό τήν ἀποτίμησι τῶν φιλενωτικῶν διακηρύξεων τῶν Ἀρμενίων Καθολικῶν Ναρσῆ Δ', Γρηγορίου Δ' καί Ναρσῆ τοῦ ἐκ Λαμπρόν (ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. ΛΣΤ', τευχ. Δ' (1965), σελ. 564), ἀνταποκρίνεται ἐν πολλοῖς στήν ἐντυπωσιακή προσπάθεια τῶν ἀνωτέρω Καθολικῶν νά ὑπερβοῦν τήν μονοφυσική παρακαταθήκη τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἰρεσιάρχῶν, ὄχι ὅμως στήν εἰσέτι κρατούσα μεταξύ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπροθυμία νά καταδικάσουν τούς αἰρεσιάρχους καί τήν Χριστολογία τους.

49. *Does Chalcedon Divide or Unite?*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 30-31.

50. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 599-604.

Πρόκειται για ἄποψι πού δέν εὐσταθεῖ. Δέν θά ἐπαναλάβουμε τήν επιχειρηματολογία πού ἤδη ἔχει κατατεθῆ σέ δημοσιευμένα κείμενά μας. Θά ἐπισημάνουμε μόνο τά ζητήματα πού ἐπαναφέρονται στό προσκῆνιο τῶν συζητήσεων μέ τό ὑπό κρίσιν ἄρθρο:

ι) Λέγεται ὅτι ὁ Διόσκορος καταδικάσθηκε γιά κανονικούς λόγους, ὅπως δῆλωσε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος Κων/πόλεως, καί ὄχι γιά αἵρεσι⁵¹.

Τό ἐπιχείρημα αὐτό προβάλλεται, γιά νά ἐπιβεβαιωθῆ ἡ ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου, ἐφ' ὅσον πρῶτον: μαρτυρεῖ δῆθεν γι' αὐτήν ὁ πρόκριτος τῶν ἐπισκόπων τῆς Συνόδου, καί δεύτερον: ἐφ' ὅσον ἡ χριστολογική ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων», ὡς περιεχομένη στόν ἐν σχεδίῳ Ὅρο καί σθεναρῶς ὑποστηρικθεῖσα ὡς ὀρθόδοξος, ἀποδεικνύεται δῆθεν δογματικῶς ἰσοδύναμος πρός τήν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι» τοῦ Ὅρου τῆς Συνόδου. Ἄς ἰδοῦμε ὅμως τά θέματα αὐτά.

Ἡ ὑποστήριξις τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου μέ τήν ἐπίκλησι τῆς διαλαλιᾶς τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὅτι «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος», ὑπῆρξε παλαιόθεν ἓνα ἀντιχαλκηδόνιο ἐπιχείρημα, στό ὁποῖο ὁ Λεόντιος ὁ Ἱεροσολυμίτης δίνει εὐστοχη ἀπάντησι⁵². Ὁ Δοσίθεος Ἱεροσολύμων τό μνημονεὺει ὡς «μάταιον» ἐπιχείρημα τῶν Μονοφυσιτῶν καί τῶν Μονοθελητῶν⁵³. Τό νά ἐνστερνίζεται κανεῖς αὐτό τό ἐπιχείρημα, φανερώνει ὅτι δέν κατανοεῖ ὀρθοδόξως τά Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπως δηλαδή τά κατενόησαν καί τά ἐρμήνευσαν οἱ μεταγενέστερες Οἰκουμενικές Σύνοδοι. Καί τοῦτο διότι, σύμφωνα μέ τόν ἀ' Κανόνα τῆς Πενθέκτης, πού συνοφίζει τήν Ὁρθόδοξο κατανόησι τῶν Πρακτικῶν τῶν πρό αὐτῆς Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τό αἰρετικό (δογματικό) ὑπόβαθρο τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου εἶναι ἀναμφίβολο: Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος «τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε ... Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μέν τῆς διαιρέσεως, τόν δέ τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόμαχον, τούς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρός ἐν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καί ἀθεότητος βάραθρον»⁵⁴.

51. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 599-600.

52. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 228α.

53. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, Δ', β', α' (στήν ἔκδοσι Ρηγοπούλου 1982, τόμ. Γ' καί Δ', σελ. 352). Βλ. καί *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 442, ὑποσημ. 116.

54. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Ι, σελ. 228.

Ὁρισμένοι θεολόγοι σήμερα, γιά νά ἀμνηστεύσουν τόν Διόσκορο, ἐπαναλαμβάνουν τό ἀντιχαλκηδόνιο αὐτό ἐπιχείρημα. Πρέπει ὅμως νά λεχθῆ ὅτι ἡ δῆλωση τοῦ ἀγίου Ἀνατολίου ἦταν μία ὀρθή, ἀλλά αὐθαίρετη παρατήρησις. Ἦταν ὀρθή, διότι τυπικά «διά πίστιν οὐ κατηρέθη Διόσκορος». Τό ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεως του δέν ἀναφέρει δογματικό λόγο, ἀλλά τήν ἄρνησί του νά ἐμφανισθῆ στήν Σύνοδο καί νά ἀπολογηθῆ γιά τήν στάσι του στήν Ληστρική⁵⁵. Ἦταν ὅμως αὐθαίρετη, διότι, ὅσον ἀφορᾷ τήν ὀρθοδοξία ἢ ἑτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου, ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐγνώριζε σαφῶς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέφυγε νά παρουσιασθῆ, γιά νά μή ἐκδικασθῆ τό αἰρετικό του φρόνημα⁵⁶. Ὅταν ἡ Σύνοδος ἐπέβαλε τήν καθαίρεσι, ὁ ἴδιος κατελόγισε ἐνυπογράφως στόν Διόσκορο ὅτι «Εὐτυχῆ τόν ὁμόδοξον αὐτῷ κανονικῶς καθαιρεθέντα παρά τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦ ἐν ἀγίοις πατρός ἡμῶν Φλαβιανοῦ, αὐθεντήσας ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο»⁵⁷. Τό δογματικό ὑπόβαθρο τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου ἦταν ἐμφανές. Στήν α΄ συνεδρία εἶχε ἀποδειχθῆ ὅτι τό χριστολογικό του φρόνημα, λόγω τοῦ ὁποίου εἶχε ὑπερασπισθῆ τόν Εὐτυχῆ στήν Ληστρική, ἦταν σαφῶς ἀντίθετο πρός τήν ρητή ὁμολογία δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι (τίς Διαλλαγές τοῦ ἀγίου Κυρίλλου)⁵⁸. καί στήν δ΄ συνεδρία καθηρέθησαν οἱ ὁμόφρονές του Κάρωσος, Δωρόθεος, Βαρσουμάς καί λοιποὶ ἀρχιμανδριῖται. Γι’ αὐτό, μετά τόν καθορισμό τῆς Πίστεως, τήν ὑπογραφή τοῦ Ὅρου στήν σ΄ συνεδρία καί τήν ἄρνησι τοῦ Διοσκόρου

55. ACO II, 1, 2, 41^{:37-42:3}.

56. ACO II, 1, 2, 25^{:7-17}: «Ἡ ἀγιωτάτη καί οἰκουμενική μεγάλη σύνοδος τῷ ὀσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Διοσκόρῳ. Τά παρά τῆς σῆς θεοσεβείας δηλούμενα πολλήν καί διάφορον ἔχει τήν ποικιλίαν, [...] ὧν ἕκαστον κατ’ οὐδένα τρόπον ἐπάγεται τήν ἀληθῆν ἐκάστου τῶν παρά σου λεγομένων ἀπωθουμένου τό ἀληθές».

57. ACO II, 1, 2, 28^{:28-29}. Ἡ φράσις εἶναι τοῦ ἐπισκόπου Πασχασίνου, ἀλλά ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐπανέλαβε διά τῆς ὑπογραφῆς του: «Τά αὐτά τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ διά πάντων φρονῶν σύμφηρος καὶ γῶ γίνομαι ἐπί τῆ καθαιρέσει Διοσκόρου» (ACO II, 1, 2, 29^{:22-23}).

58. Διόσκορος καί Σεβήρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 422. Βλ. καί Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὅρου τῆς Χαλκηδόνας*, ἔκδ. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1986, σελ. 138, ὅπου σημειώνεται χαρακτηριστικά γιά τόν Εὐτυχῆ: «ἡ δικαίωσή του στήν “ληστρική” σύνοδο ἀποτελοῦσε οὐσιαστικά τήν ἐπίσημη ἐκκλησιαστική πράξι πού τίναξε στόν ἄερα τίς Διαλλαγές καί παραχάραξε μονόπλευρα τή Χριστολογία τοῦ Κυρίλλου».

νά τόν προσυπογράφη⁵⁹, ἀκολούθησε ὁ ἀναθεματισμός του: «τούς αἰρετικούς ὑμεῖς ἐξεβάλετε. Νεστορίῳ καί Εὐτυχεῖ καί Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. ἡ τριάς τούς τρεῖς καθεῖλεν. ἡ τριάς τούς τρεῖς ἐξεβάλε»⁶⁰.

Κατά τήν διαδικασία τῆς συντάξεως τοῦ δογματικοῦ Ὁρου στήν ε΄ συνεδρία, τό ἐνδιαφέρον δέν ἦταν ἐπικεντρωμένο στήν ὀρθοδοξία ἢ ἕτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου. Αὐτό τό θέμα εἶχε κριθῆ στίς πρῶτες συνεδρίες. Ἡ ἐπίμαχος δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἀπέβλεπε τήν στιγμή ἐκείνη στό νά στηρίξη τήν ὀρθοδοξία τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων». Συνετάσσετο μέ τήν ἀντίληψι τῆς πλειονότητος τῶν Πατέρων, ὅτι ὁ ἐν σχεδίῳ Ὁρος εἶναι δογματικῶς πλήρης καί δέν χρειάζεται τροποποίησι ἢ συμπλήρωσι: «οὐδέν λείπει τῷ ὄρω [...] ὁ ὄρος πάντα ἔχει. ὁ ὄρος τήν πίστιν ἔχει»⁶¹. Μέ τήν ἔννοια αὐτή χρησιμοποιεῖται καί στό ὑπό κρίσιν ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος πάντως μετέσχε (ἢ καί προήδρευσε) στήν τελική σύσκεψι τῶν προκρίτων ἀρχιερέων καί συμφώνησε μέ τήν προσθήκη τοῦ «ἐν δύο φύσεσι» στόν τελικό Ὁρο, τόν ὁποῖο ἡ Σύνοδος ἐπεκρότησε καί οἱ μεταγενέστερες Σύνοδοι ἐπεβεβαίωσαν⁶². Ἡ Σύνοδος δηλαδή ἐδικαίωσε τήν ἐπιμονή τῶν συγκλητικῶν καί ὠρισμένων ἐπισκόπων στό ὅτι μέ τήν διατύπωσι «ἐκ δύο φύσεων» δέν ἐκφράζεται ἡ Ὁρθόδοξος πίστις στήν πληρότητά της. Ἡ προσθήκη τῆς ἐκφράσεως «ἐν δύο φύσεσι» στόν Ὁρο, πού θά ἐξησφάλιζε τήν ὁμολογία τῆς φυσικῆς διαφορᾶς, ἦταν ἀδήριτος ἀνάγκη.

59. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon and the Christology of Severus of Antioch*, doctoral dissertation, (Yale University, 1957), σελ. 164, ὅπου παρατίθεται ἀπό τήν Ἱστορία τοῦ Ζαχαρία Μυτιλήνης ἡ δήλωσις τοῦ Διοσκόρου, ὅταν τοῦ ζητήθηκε νά ἀποδεχθῆ τόν Ὁρο: «Ὁ Διόσκορος θά προτιμοῦσε νά ἰδῆ τά χέρια του κομμένα καί τό αἷμα νά στάζῃ στό χαρτί, παρά νά κάνῃ κάτι τέτοιο».

60. ACO II, 1, 2, 156. Πρβλ. Μελετίου, Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985, σελ. 78-79.

61. ACO II, 1, 2, 124: ²⁴⁻²⁹.

62. Βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...* στόν παρ. τόμ., σελ. 443-445 καί σελ. 448-450, ὅπου διατυπώνεται σχέψις, πού ἐνδεχομένως ἐξηγεῖ γιατί ἀπουσιάζει ἀναφορά σέ δογματικό λόγο στό ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεως. Ἐπίσης βλ. καί σελ. 538-539, ὅπου διατυπώνεται ἀντίρρησης ἐπί τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ τελικός Ὁρος εἶναι προῖον συμβιβασμοῦ πρὸς ἀποφυγὴν σχίσματος μέ τήν Ρώμη.

Οἱ ἐκφράσεις «ἐκ δύο φύσεων» καί «ἐν δύο φύσεσι» ἀναμφιβόλως εἶναι ἀπολύτως ὀρθόδοξες. Δέν ταυτίζονται ὅμως νοηματικῶς⁶³. Ἐκφράζουν διαφορετικές πτυχές τοῦ ὀρθοδόξου δυοφυσιτισμοῦ, ἔννοιες ἀλληλοσυμπληρούμενες καί ὄχι ταυτόσημες. Χρησιμοποιοῦνται ἀπό τοὺς μεταγενεστέρους Πατέρας κατὰ παράθεσιν, καί ὄχι ἡ μία ἀντί τῆς ἄλλης: «καί τὴν ... τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα θεοκρίτων Πατέρων στηλογραφηθεῖσαν πίστιν ὀρθοδόξως ἐπικυροῦμεν, ἥτις τὸν ἕνα Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ δύο συντεθέντα τῶν φύσεων καί ἐν δύο ταῖς αὐταῖς δοξαζόμενον φύσεσι μεγαλοφώνως τοῖς πέρασι τῆς γῆς παραδέδωκε»⁶⁴. Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων» ὡς προοπτική ἔχει ἀφ’ ἐνός νά τονίσῃ τὴν ὑποστατική ἐνότητα τῶν φύσεων (πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς διαιρετικῆς Χριστολογίας)⁶⁵ καί ἀφ’ ἐτέρου, στήν περίπτωσι εἰδικά τοῦ Εὐτυχοῦς, νά ἀναιρέσῃ τὸν δοκητισμὸ του (τό πρῶτο σκέλος τῆς αἰρέσεώς του)⁶⁶. Ἡ ἔκφρασις «ἐν δύο φύσεσι» ἀφορᾷ στήν ἀνεπίδεκτη παρερμηνείας δήλωσι τῆς φυσικῆς διαφορᾶς

63. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος: «Ὡσπερ γάρ ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τὸν Χριστὸν, ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος ὄντα νοοῦμεν, ὡς ἐκ μερῶν ὄλον· οὕτω καί ἐν δύο φύσεσι λέγοντες μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι ὄντα πιστεύομεν, ὡς ὄλον ἐν μέρεσιν» (Πρὸς Πέτρον ἰλλουστρίον, PG 91, 524D-525A). Βλ. Διόσκορος καί Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ..., σελ. 440-445, 448-450, 530-534 καί 538-539.

64. Πενθέκτη Σύνοδος, κανὼν α’. Βλ. ἐπίσης ἁγ. Μαξίμου ὁμολογητοῦ, Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 121AB· 221B· 224A· Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 468BC, 488A καί 488C· Περὶ διαφορῶν ἀποριῶν, PG 91, 1268C-1272A. Καθὼς ἐπίσης βλ. καί ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς..., ἐνθ’ ἄνωτ., 58⁶.

65. Σέ αὐτό δέν διαφωνεῖ ὁ κ. Μαρτζέλος, καθὼς στό βιβλίον του *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὁρου...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 129, σημειώνει ὀρθά: «Ἡ φράσις αὐτὴ ἦταν γιὰ τὸν Κύριλλο ἢ πιὸ κατάλληλη, γιὰ νά δηλωθεῖ σέ ἀντίθεση μὲ τὴ νεστοριανὴ διαίρεση τῶν φύσεων ἢ “συνδρομὴ” τους γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἐνότητας τοῦ προσώπου. Αὐτὸ κυρίως ἀπασχολοῦσε τὴ θεολογικὴ σκέψιν τοῦ Κυρίλλου καί γι’ αὐτὸ ὁ λειτουργικὸς ρόλος τῆς φράσεως αὐτῆς στὴ Χριστολογία τοῦ ἦταν νά τονίσει μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση τὴν ἐνότητα τοῦ προσώπου μετὰ τὴν ἀσύγχυτη ἕνωσι τῶν δύο φύσεων».

66. Ὁ κ. Μαρτζέλος κάνει λόγο γιὰ δογματικὴ ἰσοδυναμία τῶν ἐκφράσεων «ἐκ δύο φύσεων» καί «δύο φύσεις», στηριζόμενος στήν δήλωσι τοῦ πατρικίου Φλωρεντίου κατὰ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 (ACO II, 1, 1, 145): «ὁ μὴ λέγων ἐκ δύο φύσεων καί δύο φύσεις οὐ πιστεύει ὀρθῶς» (βλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ ἐπιστημονικὴ μᾶς “Ἐπιστημονικῆς Κριτικῆς”*, περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, τεύχ. 798/2003, σελ. 614· καί τοῦ ἰδίου, *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὁρου...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 130). Μάλιστα, ὑποστηρίζων τὴν ἰσοδυναμία τους ἰσχυρίζεται ὅτι μὲ τὴν ἔκφρασι «τό ἐκ δύο δέχομαι, τό δέ δύο οὐ δέχομαι» ὁ Διόσκορος δέν φανερώνει μίαν μονοφυσικὴ Χριστολογία (βλ. τοῦ ἰδίου, *Ἡ ἐπιστημονικότητα...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 612).

καί εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά ἀντιμετωπισθοῦν ὁ μονοφυσιτισμός (τό

Στόν ἰσχυρισμό τοῦ κ. Μαρτζέλου ἀντιπαρατίθεται καταλυτικά ἡ μαρτυρία τοῦ ἁγίου Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας, τήν ὁποία παραθέτει ὁ ἅγιος Φώτιος στήν *Βιβλιοθήκη* του ὡς ἐξῆς: «Καί γάρ Διόσκορον ἡ σύνοδος [σ.σ. ἡ Δ΄ Οἰκουμενική], τό ἐκ δύο μέν φύσεων δεχόμενον, τό δύο δέ οὐκ ἀνεχόμενον δέξασθαι, ὡς τά τοῦ Εὐτυχοῦς νοσοῦντα διώσατο· καί οὐχ ἀπλῶς ἐξεκήρυξε τό ἐκ δύο λέγειν φύσεων τόν Χριστόν, ἀλλά τό λέγειν κατ' Εὐτυχέα καί Διόσκορον» (230.275a.42-275b.4). Ἐάν οἱ δύο ἐκφράσεις ἦσαν δογματικῶς ἰσοδύναμες, γιατί ἡ Σύνοδος τόν Διόσκορο «ὡς τά τοῦ Εὐτυχοῦς νοσοῦντα διώσατο»;

Ἡ μαρτυρία αὐτή ἀποδεικνύει ἐπίσης ἐσφαλμένη τήν κριτική πού ἀσκει στόν καθηγητή Δ. Τσελεργίδη ὁ κ. Μαρτζέλος (βλ. *Ἡ ἐπιστημονικότητα...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 612-615) ὑπερασπιζόμενος τήν διδακτορική διατριβή τοῦ Ἡλία Δ. Κεσμίρη (*Ἡ Χριστολογία καί ἡ ἐκκλησιαστική πολιτική τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας*, Θεσ/νίκη 2000), πού ἀναγνωρίζει ὀρθοδοξία στόν Διόσκορο.

Παρότι ἐπαρκῆς ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία τοῦ ἁγίου Εὐλογίου, θά παραθέσουμε ὡς ἐκ περισσοῦ ὠρισμένα στοιχεῖα ἀπό τά Πρακτικά τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου, ἀπό τά ὁποία πιστοποιεῖται ὅτι ἡ δήλωση τοῦ πατρικίου Φλωρεντίου περιλαμβάνει τίς δύο ἐπίμαχες ἐκφράσεις ὄχι ὡς δογματικῶς ἰσοδύναμες, ἀλλά ὡς ἀριστοτεχνικῶς παρατεθειμένες πρὸς ἀντιμετώπισι τοῦ δικεράτου αἰρετικοῦ φρονήματος τοῦ Εὐτυχοῦς.

Ἡ ἐκφρασις «ἐκ δύο φύσεων» ἀποβλέπει στήν ὁμολογία τῆς προσλήψεως ἀληθινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπό τόν Λόγο καί τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως τῆς μέ Αὐτόν. Ὅπως φαίνεται ἀπό τίς παρεμβάσεις (κατά τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο) τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου, τοῦ Διογένοῦς Κυζίκου καί τοῦ Βασιλείου Σελευκείας ἐπί τῆς ὁμολογίας τοῦ Εὐτυχοῦς πού εἶχε ἀναγνωσθῆ στήν ληστρική σύνοδο, ὁ Εὐτυχῆς ἀπέφευγε νά ὁμολογήσῃ τήν ἐκ τῆς Παρθένου πρόσληψι τῆς σαρκός τοῦ Κυρίου (ACO II, 1, 1, 92⁹⁻¹⁷). Ἦταν δηλαδή κατ' ἀρχήν δοκίτης. Ἀλλά καί ἡ καθ' ὑπόστασιν ἐνωσις προϋποθέτει συνδρομή δύο φύσεων. Ὁ Εὐτυχῆς ἠρνεῖτο τήν «ἐκ δύο φύσεων» καθ' ὑπόστασιν ἐνωσι (ACO II, 1, 1, 124²⁸⁻³⁴). Ἀντιθέτως ὁ ἅγιος Φλαβιανός μέ τήν διαλαλιά του, πού ἀκολούθησε τήν ἀνάγνωσι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου στήν Ἐνδημούσα, εἶχε συνδέσει αἰτιολογικῶς τήν διπλῆ γέννησι, τήν διπλῆ τελειότητα καί τήν διπλῆ ὁμοουσιότητα τοῦ Κυρίου μέ τήν ἐκφρασι «ἐκ δύο φύσεων»: «καί γάρ ἐκ δύο φύσεων ὁμολογοῦμεν τόν Χριστόν εἶναι μετά τήν ἐνανθρώπησιν, ἐν μιᾷ ὑποστάσει καί ἐνί προσώπῳ» (ACO II, 1, 1, 114³⁻¹⁰).

Ἡ ἐκφρασις «δύο φύσεις» ἀποβλέπει στήν ὁμολογία τῶν δύο φύσεων μετά τήν ἐνωσί τους ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει. Ὁ Εὐτυχῆς ἀρνήθηκε νά ὁμολογήσῃ «δύο φύσεις» στόν Χριστό, παρά τίς προσπάθειες τῶν πρεσβυτέρων Θεοφίλου καί Μάμαντος νά τόν πείσουν (ACO II, 1, 1, 136⁸⁻¹⁴ καί 137¹⁻¹⁰) καί παρά τήν εὐστοχῆ ἐπισήμανσι τοῦ Βασιλείου Σελευκείας (ACO II, 1, 1, 144²⁹⁻³³). Εἶπε: «ἐγώ θεότητα οὐ φυσιολογῶ οὔτε λέγω δύο φύσεις» (ACO II, 1, 1, 137⁸) καί «ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τόν κύριον ἡμῶν πρό τῆς ἐνώσεως, μετά δέ τήν ἐνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ» (ACO II, 1, 1, 143¹⁰⁻¹¹). Ἀρνήθηκε νά ὁμολογήσῃ «δύο φύσεις» στόν Χριστό, ἄν καί πιεζόμενος ἐκ τῶν πραγμάτων Τόν εἶχε ὁμολογήσει «ἐκ δύο φύσεων» καί «ὁμοούσιον ἡμῖν» (ACO II, 1, 1, 139¹⁷⁻²², 142²³⁻¹⁴³¹¹ καί 144¹⁶⁻²³). Ὁ Εὐτυχῆς ἦταν καί μονοφυσίτης, ἄν καί τυπικά ἀπέσειε τήν κατηγορία γιά δοκητισμό.

δεύτερο σκέλος τῆς εὐτυχιανῆς αἰρέσεως)⁶⁷ καί ἐπίσης, ὅπως ἔδειξαν τά πράγματα στήν συνέχεια, ἡ σεβηριανή σύνθετος φύσις καί ὁ ἐξ αὐτῆς μονοενεργητισμός.

Ἔχοντας κανεῖς πρό ὀφθαλμῶν ἀνασυγκροτημένο τόν ἐν σχεδίῳ Ὅρο⁶⁸, εὐκόλα διαπιστώνει τήν ἀδυναμία τοῦ Ὁρου αὐτοῦ νά προστατεύσῃ τό χριστολογικό φρόνημα ἀπό ἐκτροπή σέ αὐτό πού ὀνομάζουμε σεβηριανή Χριστολογία. Τά δύο τέλεια, ἡ διπλῆ ὁμοουσιότης, ἡ διπλῆ γέννησις, τό «ἐκ δύο φύσεων νοούμενον» τόν ἕνα μονογενῆ Ἰῶν καί Χριστόν, τό «οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διά τήν ἔνωσιν» (πού ὡς ἔννοιες περιέχονται στόν ἐν σχεδίῳ Ὅρο)⁶⁹, δέν ἐμπόδισαν τόν Σεβῆρο Ἀντιοχείας νά διδάξῃ μία σύνθετη φύσις, δύο φύσεις κατά ψιλῆν ἐπίνοιαν, διαφορά φύσεων ἐν ποιότητι φυσικῇ μόνον καί ἐν τέλει μονοενεργητισμό. Παρότι στήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περιέχεται ἐλλόγως καί εὐσεβῶς ἡ ἔννοια καί ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων»⁷⁰, ὁ Σεβῆρος τήν ἐξέλαβε παραλόγως

Ἡ δῆλωσις τοῦ πατρικίου Φλωρεντίου ἔγινε ἀκριβῶς γιά νά ἐπισημάνῃ τόν συγκαλυπτόμενο δοκητισμό καί τόν ἀπερίφραστο μονοφυσιτισμό τοῦ Εὐτυχοῦς. Ἀκολούθησε ἡ καταδικαστική ἀπόφρασις τῆς Συνόδου. Ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων ἐδικαίωσε τήν Σύνοδο.

67. Ὅτι ὁ Εὐτυχῆς εἶχε δύο ἀλληλένδετα ἀλλά διαφορετικά στοιχεῖα στό αἰρετικό φρόνημά του, βλ. *Διόσκορος καί Σεβῆρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 430-433.

68. Βλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Γένεση καί πηγές τοῦ Ὁρου...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 125-127.

69. Θεωροῦμε ὅτι ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ ἐν σχεδίῳ Ὁρου ἀποτελεῖ θεολογικό καί φιλολογικό γύμνασμα, ὄχι ὅμως θεολογική ἢ ἐκκλησιαστική ἀνάγκη, ἀφ' ἑνός γιατί οὕτως ἢ ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νά γνωρίζουμε τί ἀκριβῶς διελάμβανε καί δέν ἐπιτρέπονται συμπεράσματα ἐπί ὑποθέσεων, καί ἀφ' ἑτέρου γιατί ὁ Διάλογος μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους πρέπει νά μὴ ἐπηρεάζεται ἀπό συμπεράσματα πού θέλουν δογματικῶς ἰσοκύρους τόν ἐν σχεδίῳ καί τόν τελικό Ὅρο τῆς Συνόδου.

70. Βλ. *Διόσκορος καί Σεβῆρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 530-534. Πρωτοτύπως, βλ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή πρὸς Αἰγυπτίους μοναχοῦς* (ACO I, 1, 1, 15⁷⁻³³. ACO I, 1, 1, 18¹⁸⁻²²)· τοῦ αὐτοῦ, *Προσφωνητικός πρὸς τόν βασιλέα Θεοδόσιον περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως* (ACO I, 1, 1, 72¹⁵⁻²³)· τοῦ αὐτοῦ, *Πεντάβιβλος ἀντίρρησης*, τόμ. β' (ACO I, 1, 6, 33³¹⁻³⁵)· τοῦ αὐτοῦ, *Ἐπιστολή Α' πρὸς Σούκενσον Διοκαιοσαρείας* (ACO I, 1, 6, 153¹⁶⁻¹⁵⁴). Ἡ ὀρθή κατανόησις τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων» στά κυρίλλεια κείμενα συνεπάγεται, μέ τρόπο ἀπόλυτα φυσικό, τήν διατήρησι τῶν φύσεων ἐν τῇ ἐνόητι τῆς μιᾶς ὑποστάσεως τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἄρα μέ ποικίλες διατυπώσεις τήν ἔννοια «δύο φύσεις» (ACO I, 1, 7, 24¹²⁻¹⁶ καί 43³¹⁻⁴⁴), καθὼς καί ὅτι ἡ μία αὐτῆ ὑπόστασις τελεῖ ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι, δηλαδὴ τήν ἔννοια «ἐν δύο φύσεσι» (ACO I, 1, 3, 100²⁷⁻³¹).

καί τήν χρησιμοποίησε δυσσεβῶς στό χριστολογικό του σύστημα, ἐπί ἀναιρέσει δηλαδή τῶν δύο πραγματικῶν καί οὐσιωδῶς ὑπαρχουσῶν φύσεων ἐν Χριστῷ καί ἐπί συστάσει τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως. Γι' αὐτό ἄλλωστε ἡ μῆνις τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἰρεσιαρχῶν, καί οἱ αἰτιάσεις τῶν ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων μέχρι σήμερα⁷¹, ἐπικεντρώθηκαν στήν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι»⁷², ἡ ὁποία ἀκύρωσε ἅπαξ διά παντός τήν δυνατότητα μιᾶς τέτοιας ἐκτροπῆς. Καί γι' αὐτό χρειάστηκε τόσοσ θεολογικός ἀγώνας τόν 6^{ον} αἰῶνα πρός ὑπεράσπισιν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί τοῦ δογματικοῦ τῆς Ὁρου, γιατί ἡ ρητή (Ἐγκύκλιον Βασιλίσκου, Σεβῆρος Ἀντιοχείας) ἢ ἡ σιωπηρά (Ἐνωτικόν Ζήνωνος) παράκαμψις τοῦ Ὁρου, περιλαμβανοντος αὐτή τήν ἔκφρασι, δέν θά ἐπέτρεπε νά καταπολεμηθῇ ὁ σεβηριανός μονοενεργητισμός, πού ἐκπηγάζει ἀπό τήν ἔννοια τῆς συνθέτου φύσεως.

Ὅσοι ἐπομένως ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπέμεναν, κατά τήν ε' συνεδρία, ὅτι ὁ ἐν σχεδίῳ Ὁρος ἔχει καλῶς, δέν εἶχαν συνειδητοποιήσει ὅτι ἔλλειπε μία δήλωσις τῆς φυσικῆς ἑτερότητας ἀνεπίδεκτος παρερμηνείας καί ἀποτρεπτική τῆς συγχυτικῆς Χριστολογίας⁷³. Πιστεύουμε, στηριζόμενοι στίς ἐκβολήσεις καί τήν ἐπιμονή ἐγκρίτων ἐπισκόπων τῆς Συνόδου, ὅτι ὁ ἐν σχεδίῳ Ὁρος ἀκολουθοῦσε τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅχι ὅμως στήν πληρότητα πού θά ἐξασφάλιζε ἀπό τήν παρερμηνεία τῆς. Οἱ ὀλίγοι ἐπίσκοποι πού ἐπέμεναν γιά τήν τροποποίησι, στόχευαν σέ αὐτήν

71. Βλ. V. C. Samuel, *The Council of Chalcedon...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158, ὑποσημ., καί σελ. 294 καί 341.

72. Ἡ προσθήκη αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως στόν Ὁρο τῆς Συνόδου μετά ἀπό ἀπαίτησι τῶν συγκλητικῶν νά περιληφθοῦν σ' αὐτόν στοιχεῖα ἐκ τοῦ Τόμου τοῦ ἁγίου Λέοντος, δέν σημαίνει ὅτι ἡ ἔκφρασις «ἐν δύο φύσεσι» εἶναι χριστολογικό στοιχεῖο πού κομίζεται μόνον ἀπό τόν Τόμο. Ἡ χριστολογική γραμματεία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περιλαμβάνει πλῆθος παρεμφερῶν ἐκφράσεων πού ἔχουν ἀκριβῶς αὐτό τό νόημα. Ἄλλωστε, ἔτσι κατενόησαν τήν σχετική διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου οἱ ἐπίσκοποι Βασίλειος Σελευκείας (ACO II, 1, 1, 92:²⁵-93:² καί 117:¹⁵⁻²⁸) καί Σέλευκος Ἀμασειας (ACO II, 1, 1, 117:²⁹-118:⁴).

73. Ἡ καταδίκη τῆς μονοφυσικῆς παρερμηνείας τῆς ἐκφράσεως «ἐκ δύο φύσεων» ὑπό τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἡ παρ. τῆς Ψήφου) ἐπιβεβαιώνει τήν ἀνάγκη τροποποιήσεως τοῦ Ὁρου μέ ἔκφρασι, πού θά ἦταν ἀνεπίδεκτη τέτοιας παρερμηνείας. Βλ. καί Μελετίου Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 590-591, ὑποσημ. 58 καί σελ. 484, ὑποσημ. 120.

ἀκριβῶς τὴν πληρότητα. Ὁ Λεόντιος Βυζάντιος εἶχε ἀντιληφθῆ τὸ σημεῖο αὐτό: ὁ “ἐν σχεδίῳ” Ὅρος «ἐλλιπής ἦν. Οὐ γὰρ εἶχε τὸ ἀνατρεπόν τὰ δόγματα Εὐτυχοῦς, ἀλλ’ ὁ μόνον κοινῶς ἡμῖν [καὶ τοῖς διακρινομένοις] ἐδόξαζε»⁷⁴. Ἡ ἐπικύρωσις τοῦ Ὅρου ἀπὸ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικῆς Συνόδους, περιλαμβάνοντος τελικῶς τὴν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι», εἶναι ἡ ὀριστικὴ ἀπάντησις στό ὅτι ἡ προσθήκη αὐτῆ ἦταν δογματικῶς καὶ ὄχι ἐκκλησιαστικοπολιτικῶς ἀπαραίτητη. Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ ἀναδρομὴ στόν ἐν σχεδίῳ Ὅρο τῆς Συνόδου ἔχει τὴν ρίζα τῆς στίς ἀντιχαλκηδόνιες αἰτιάσεις τῶν μονοφυσιτῶν⁷⁵.

ii) Λέγεται ὅτι οἱ ἐκβολήσεις τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου, πού καταδικάζουν τὸν Διόσκορο ὡς αἰρετικό, δέν πρέπει νά θεωροῦνται ἐνδεικτικῆς τοῦ φρονήματός του, γιατί εἶναι μεμονωμένες ἐκβολήσεις πού «δέν συνιστοῦν ἀπόφασι τῆς Συνόδου σχετικά μέ τόν αἰρετικό χαρακτήρα τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου» καὶ δέν «ἐκφράζουν τὴν καθολικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως»⁷⁶.

Ὅμως οἱ συγκεκριμένες ἐκβολήσεις, στίς ὁποῖες δικαίως ἀναφέρεται ὁ καθηγητὴς Δ. Τσελεγγίδης ὡς δηλωτικῆς τοῦ μονοφυσιτικοῦ φρονήματος τοῦ Διοσκόρου, δέν εἶναι οἱ μεμονωμένες καὶ ἐν ὥρᾳ ἀντεγκλήσεων ἐκπεφωνημένες, ὅπως π.χ. μεταξὺ αἰγυπτίων καὶ ἀνατολικῶν ἐπισκόπων (ACO II, 1, 1, 69-70) ἢ κατὰ τοῦ Γερμανικεῖας Ἰωάννου (ACO II, 1, 2, 123³⁷-124¹³), ἀλλὰ εἶναι οἱ ἐκβολήσεις ὄλων τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ⁷⁷ μετὰ τὴν ὀριοθέτησι τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καὶ τὴν ψήφισι τοῦ Ὅρου τῆς Συνόδου⁷⁸. Γι’ αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο «ἐκφράζουν τὴν καθολικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως». Δηλώνουν τὴν αἰρετικὴ Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου, ὅπως οἱ ἀντίστοιχες ἐκβολήσεις τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἀγίας Γ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐδήλωναν τὴν αἰρετικὴ

74. *De Sectis*, PG 86, 1236C.

75. Σπυρίδ. Μήλια, *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 227β-228α.

76. Γεωργ. Δ. Μαριτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσι...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 600, ὑποσημ. 18.

77. Στά Πρακτικά τῆς Ε’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Πράξις ΣΤ’, παρ. 23) διευκρινίζεται ὅτι οἱ ἐκβολήσεις πού ἐγένοντο ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατὰ «μίαν φωνὴν καὶ μίαν γνώμην», ἐξέφραζαν τὴν συμφωνία τῆς Συνόδου (Μελετίου Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 489). Γιὰ τὴν στάσι τῶν Πατέρων τῆς Δ’ ἐναντι κάποιων μεμονωμένων δηλώσεων, βλ. παρ. 27 τῆς αὐτῆς ΣΤ’ Πράξεως τῆς Ε’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 505).

78. ACO II, 1, 2, 156.

Χριστολογία του Νεστορίου⁷⁹. Για τον αναθεματισμό του Διοσκόρου στην Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο σημειώνει χαρακτηριστικά ο ιερός Φώτιος: «Διόσκορος μέν καθήρηται καί Εύτυχής, ἀναθέματι δέ σύν αὐτοῖς ὑπεβλήθη καί Νεστόριος, Φλαβιανός δέ ὁ ἐν ἀγίοις καί μετὰ θάνατον δεδικαίωται»⁸⁰.

iii) Λέγεται ὅτι ἡ ληστρική Σύνοδος δέν θεωρήθηκε ἀπό τούς Πατέρας τῆς Χαλκηδόνος αἰρετική⁸¹.

Στήν θέσι αὐτή ἔχει δοθῆ ἤδη ἡ ἀπάντησίς μας⁸². Λεκτέον ἐδῶ ἐν ὀλίγοις ὅτι ἡ ληστρική Σύνοδος παρέκαμψε τίς Διαλλαγές τοῦ ἀγίου Κυρίλλου ἐντολῆ δῆθεν τοῦ ζ΄ κανόνος τῆς ἐν Ἐφέσῳ, κατεδίκασε τήν Ὁρθόδοξη χριστολογική διδασκαλία τοῦ ἀγίου Φλαβιανοῦ (τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου) πού τίς ἐβεβαίωνε, καί συντάχθηκε μέ τήν ὁμολογία τοῦ Εὐτυχοῦς ἐκ δύο φύσεων πρό τῆς ἐνώσεως καί μίαν φύσιν μετὰ τήν ἔνωσι. Αὐτά ὅλα δέν συνιστοῦν ὀρθόδοξο φρόνημα καί γι' αὐτό ἡ ληστρική εἶναι αἰρετική⁸³.

iv) Λέγεται ὅτι ὁ Διόσκορος καί Σεβῆρος δέν φρονοῦν ἀνάκρασι ἢ φυρμό τῶν φύσεων· ὅτι στά συγγράμματά τους ἀπορρίπτουν ἐπί λέξει αὐτές τίς ἔννοιες⁸⁴· ὅτι ὁ Σεβῆρος προβάλλει μέ ἔμφασι τό ἀσύγχυτο καί τό ἄτρεπτο τῶν δύο φύσεων⁸⁵. Λέγεται ἀκολούθως ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τούς ἀπευθύνει τήν μομφή γιά ἀνάκρασι καί φυρμό κατά συνεκδοχήν, λόγω τῆς ἀρνήσεώς τους νά δεχθοῦν τόν Ὅρο τῆς Συνόδου πού περιελάμβανε τό ἀσυγχύτως καί τό ἀτρέπτως, καί ὄχι γιατί τόν ἐνδιέφερε νά ἀναλύση ἐπιστημονικῶς τήν χριστολογική τους διδασκαλία. Καταλογίζοντάς τους ἀνάκρασι, σύγχυσι καί φυρμό δέν ἀκριβολογεῖ θεολογικῶς, ἀλλά χάριν τῆς

79. ACO I, 1, 2, 35:³⁰-36:⁶.

80. Ἄγ. Φωτίου Κων/λεως, *Βιβλιοθήκη*, 17.4b:³⁶⁻³⁸. Βλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Ἐπιστολή ΣΤ', *Πρός Μιχαήλ τόν ἄρχοντα Βουλγαρίας*, παρ. ιβ', ἐν Ἰωάννου Βαλέττα, *Φωτίου Ἐπιστολαί*, Λονδῖνον 1864, σελ. 211.

81. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 601, ὑποσημ. 18.

82. Αρχιμ. Γεωργίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καί δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 353-355· Βλ. καί *Διόσκορος καί Σεβῆρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 425-432.

83. Βλ. καί Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 67, ὑποσημ. 17, καί σελ. 70.

84. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 601.

85. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 602.

σωτηρίας τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου ἀντιμετωπίζει ποιμαντικῶς τήν αἴρεσι μέ αὐτές τίς ἐκφράσεις⁸⁶.

Ἐπ’ αὐτῶν πρέπει νά λεχθοῦν τά ἐξῆς:

Πρῶτον, ἡ ἀνάκρασις καί ὁ φυρμός εἶναι ἡ λογική συνέπεια τῆς συνθέτου φύσεως, πού δογματίζει ὁ Σεβήρος⁸⁷. Κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, ἐάν ὁ Χριστός ὁμολογῆται μία σύνθετος φύσις, εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ τροπή τῆς ἀπλῆς θείας Του φύσεως σέ σύνθετη, ἀναιρεῖται ἡ ὁμοουσιότης Του πρός τόν Πατέρα καί τήν μητέρα Του καί συνεπῶς δέν εἶναι ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι οὔτε μπορεῖ νά ὀνομασθῆ Θεός καί ἄνθρωπος⁸⁸. Μετά ἀπό αὐτή τήν ἀνάλυσι καί σαφῆ διευκρίνησι ἀπευθύνεται ἡ μομφή γιά φυρμό, σύγχυσι ἢ ἀνάκρασι, «ὡς ὁ θεήλατος ἔφη Διόσκορος Σευήρός τε καί ἡ τούτων ἐναγῆς συμμορία»⁸⁹. Ἀντιθέτως, οἱ Ὁρθόδοξοι «ἐκ δύο φύσεων τελείων, θείας τε καί ἀνθρωπίνης, φαμέν γεγενῆσθαι τήν ἔνωσι, [...] κατά σύνθεσιν, ἤγουν καθ’ ὑπόστασιν ἀτρέπτως καί ἀσυγχύτως καί ἀναλλοιώτως καί ἀδιαιρέτως καί ἀδιαστάτως καί ἐν δυσί φύσεσι τελείως ἐχούσαις μίαν ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καί σεσαρκωμένου»⁹⁰. Ὅπως ἤδη ἐλέχθη, καί ὁ Θεωριανός κατελόγισε στόν ἀρμένιο Καθολικό τροπήν καί σύγχυσιν λόγῳ τῆς συνθέτου φύσεως. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἐπίσης μαρτυρεῖ ὅτι οἱ Σεβηριανοί κατανοοῦσαν ὡς σύγκρασι καί ἀνάκρασι τήν ἔνωσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μέ τήν θεότητα, παρεξηγοῦντες τήν εἰκόνα πού χρησιμοποίησε ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὡς σταγόνος ὄξους διαλυο-

86. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 602-603.

87. Γράφει ὁ ἅγ. Ἰω. ὁ Δαμασκηνός στήν πραγματεία *Κατά Ἰακωβιτῶν*: «Εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, πῶς ὑμεῖς καί τήν διαφοράν εἰδότες καί τās ιδιότητας ὁμολογοῦντες τῶν φύσεων μίαν ταύτας καί οὐ δύο κηρύττετε καί οὐδέ τά τῆς συγχύσεως ταῖς ἀσυγχύτοις δίδοτε; Ἀλλά δῆλον, ὡς τροπήν καί ἀφανισμόν καί συνουσίωσιν ὠδίνετε μέν, εἰς τοῦμφανές δέ προσαγαγεῖν ἐν τροπῇ τῆς ἀσεβείας οὐ βούλεσθε» (κεφ. 44). Καί ὁ ἅγιος Μάξιμος παρατηρεῖ γιά τόν Σεβήρο: «Σαφῶς διά τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τήν τε Μάνεντος φαντασίαν, καί τήν Ἀπολιναρίου σύγχυσιν, καί τήν Εὐτυχοῦς μετά τήν ἔνωσιν εἰς μίαν οὐσίαν τῶν ἐνωθέντων πρεσβεύων συναίρεσιν» (*Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 40C). Βλ. καί PG 91, 501D.

88. *Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, ἐνθ’ ἄνωτ., 47: «Εἰ τοίνυν κατά τούς αἰρετικούς μιᾶς συνθέτου φύσεως ὁ Χριστός ... οὔτε δέ Θεός ὀνομασθήσεται οὐδέ ἄνθρωπος».

89. Ἐνθ’ ἄνωτ.

90. Ἐνθ’ ἄνωτ.

μένης στό ὕδωρ τῆς θαλάσσης⁹¹. Οἱ ὄροι ἐπομένως *ἀνάκρασις*, *σύγχυσις* καί *φυρμός*, ὅπως χρησιμοποιοῦνται ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό ἐναντίον τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἰρεσιαρχῶν, ἐκφράζουν τό συγκεκριμένο γεγονός –«οὐ γάρ περί φωνῶν ἡμῖν ὁ λόγος ἀλλά περί πραγμάτων»– ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία δέν διασώζει δύο οὐσιωδῶς ὑπαρκτές φύσεις ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά τίς συγγέει καί τίς ἀνακρινῶν σέ μία σύνθετο φύσι. Ὁ καταλογισμός τους στόν Διόσκορο καί τόν Σεβῆρο συνιστᾶ θεολογικῶς ἀκριβῆ περιγραφή τῆς αἰρέσεώς τους.

Δεύτερον, τό γεγονός ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβῆρος ἀπορρίπτουν τήν σύγχυσι τῶν φύσεων ἐπί λέξει καί τονίζουν τό *ἀσυγχύτως*, δέν ἐξασφαλίζει ἀπό τήν σύγχυσι, ἐάν τό *ἀσυγχύτως* δέν νοῆται ὀρθά. Ὁ ἀνορθόδοξος τρόπος χρησιμοποιήσεως ἑνός ὄρου εἰσάγει πολλές φορές ἀνεπαισθήτως τό δηλητήριο τῆς αἰρέσεως, κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή⁹². Ὁ Νεστόριος π.χ. ἐδήλωνε ὅτι ἐννοεῖ τίς φύσεις ἐνωμένες *ἀδιαιρέτως*, ἀλλά τό *ἀδιαιρέτως* εἶχε τήν ἔννοια τῆς ταυτοβουλίας, ἐννοίας πού ἀναποφεύκτως εἰσάγει ὑποστατική διαίρεσι τῶν φύσεων. Εἶχε προσέξει τό γεγονός αὐτό ὁ ἅγιος Κύριλλος, καί δέν διστάζει νά τό ἐπισημάνῃ ὁ ἅγιος Μάξιμος⁹³. Ὅταν λοιπόν ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀμφισβητῇ τό *ἀσυγχύτως* τοῦ Σεβῆρου⁹⁴, ὅπως ὁ ἅγιος Κύριλλος τό *ἀδιαιρέτως* τοῦ Νεστορίου, καί ὀμιλῇ γιά ἀφανισμό τῶν φύσεων ἐξ αἰτίας τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως⁹⁵, ἀδίκως ὁ κ. Μαρτζέλος μέμφεται τούς Ὀρθοδόξους θεολόγους καθηγητάς

91. Ἁγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ὁδηγός*, κεφ. ιγ', PG 89, 209C-213C.

92. Ὁ ἅγιος Κύριλλος τόν τρόπο αὐτό τόν λέγει «δόλο» καί «κακουργία» (*Ἐπιστολή Β' πρὸς Σούκενσον*, PG 77, 245C). Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐπιστολή ΙΒ', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 481D.

93. *Ἐπιστολή ΙΒ', Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 481CD.

94. *Ἐπιστολή ΙΕ', Πρὸς Κοσμᾶν διάκονον*, PG 91, 568C: «Σεῦηρος ... οὔτε τήν ἔνωσιν οἶδεν ἀσύγχυτον, κἂν προσποιεῖται λέγειν». Καί ἡ δήλωσις τοῦ Διοσκορού «οὔτε σύγχυσις λέγομεν» (ACO II, 1, 1, 112:³¹), χωρίς τήν δήλωσι δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι, εἶναι ἄνευ ἀντικρύσματος βλ. *Διόσκορος καί Σεβῆρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 418-425.

95. *Ἐπιστολή ΙΓ', Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον*, PG 91, 524B: «Ἡ γάρ ἀντάλληλος τῶν πραγμάτων δεῖξις τε καί ὁμολογία, τῶν ὑποκειμένων κατά τούς αἰρετικούς ἀφανισμόν ἀπεργάζεται» (καί ἀναλυτικώτερα PG 91, 516D-524D). Βλ. ἐπίσης PG 91, 40B: «Σεῦηρος ψιλῆν λέγων φύσεων διαφοράν, πραγματικῆν ποιεῖται τήν σύγχυσις» (καί ἀναλυτικώτερα PG 91, 40-44).

Δ. Τσελεγγίδη καί Jean-Claude Larchet, ὅτι στηρίζονται μονομερῶς καί μέ τρόπο ἐπιστημονικῶς ἀνεπίτρεπτο στόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό γιά νά βεβαιώσουν τήν σεβηριανή σύγχυσι τῶν φύσεων⁹⁶.

Τρίτον, δέν εἶναι ὀρθή ἡ ἐκτίμησις τοῦ κ. Μαρτζέλου, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀπευθύνει στούς ἀντιχαλκηδониоὺς αἵρεσιάρχας τούς δογματικῶς ἀνακριβεῖς δῆθεν ὄρους *ἀνάκρασιν, σύγχυσιν καί φυρμόν* καί τούς σκληρούς χαρακτηρισμούς *θεήλατος καί ἐναγῆς συμμορία* μέ ποιμαντική μόνο προοπτική, χάριν τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου, καί ὄχι μέ δογματική ἀκριβολογία. Ἡ προστασία τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου ἀπό τήν λύμη τῶν αἱρέσεων δέν εἶναι μία ποιμαντική φροντίδα πού λειτουργεῖται στήν Ἐκκλησία χωρίς δογματική ἀκριβολογία. Ἡ Ποιμαντική δέν γίνεται ἀποτελεσματικώτερη, ὅταν κατά τήν ἄσκησί της χρησιμοποιοῦνται ὑπερβολικοί, ἀνακριβεῖς, ἄδικοι καί συκοφαντικοί χαρακτηρισμοί κατά τῶν αἱρετικῶν. Οἱ δίκαιοι καί ἀκριβεῖς εἶναι ἐπαρκεῖς. Στήν θεία Γραφή συναντοῦμε τήν ποιμαντική τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας καί ταυτοχρόνως εὐρίσκουμε τήν πηγῆ τῶν ἱερῶν δογμάτων. Οἱ ἐκφράσεις πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἱεροί συγγραφεῖς κατά τῶν τότε πρωίμων αἱρετικῶν, πού ἠρνοῦντο τό εὐαγγελικό κήρυγμα, δέν εἶναι λιγότερο σκληρές ἀπό τίς ἀντίστοιχες τῶν ἁγίων Πατέρων κατά τῶν αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς των, ἀλλά καί δέν δικαιούμεθα νά τίς χαρακτηρίσουμε ἀνακριβεῖς ἢ ὑπερβολικέσ⁹⁷. Στόν ἴδιο τόνο ἀκολουθοῦν οἱ ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων.

Ἐπιστρατεύει ἐν προκειμένῳ ὁ κ. Μαρτζέλος τό ἐδάφιο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «ἕτερόν ἐστιν ἡ ὑπέρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία ... ἐπί δέ τῆς ὁμολογίας ἀκριβεια διά πάντων τηρεῖται καί ζητεῖται»⁹⁸, προκειμένου νά χαρακτηρίση τούς κατ' αὐτόν ἀνακριβεῖς ὄρους *ἀνάκρασιν, σύγχυσιν καί φυρμόν* καί τούς χαρακτηρισμούς *θεή-*

96. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὄρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 602.

97. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής τούς χαρακτηρίζει «ἀντιχρίστους» (πρβλ. Α' Ἰω. β' 22), ὁ ἀπόστολος Πέτρος «πηγάς ἀνύδρους καί νεφέλας ὑπό λαίλαπος ἐλαυνομένας, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται» (πρβλ. Β' Πέτρ. β' 17), ὁ ἀδελφόςθεος Ἰούδας «σιπλάδας», «νεφέλας ἀνύδρους», «κύματα θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τάς ἐαυτῶν αἰσχύννας» (πρβλ. Ἰούδ. 12-13).

98. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὄρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 603-604.

λατος καί έναγής συμμορία ὡς “ποιμαντική” ὀρολογία, πού ἀρμόζει δῆθεν σέ κείμενα ἀντιρρητικά (στήν ἀντιλογία) καί δέν εἶναι δογματικῶς ἀκριβής (ὅπως ἀπαιτεῖται νά εἶναι στήν ὁμολογία). Χρησιμοποιεῖ βέβαια τό ἐδάφιο ἀστόχως. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μέ τό ἐδάφιο αὐτό, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν συνάφειά του στό Πρακτικά τῆς Συνόδου τοῦ 1351 (παρ. 7-9)⁹⁹, δέν συνδέει τήν χρησιμοποίησι τῶν ὁμολογουμένως ἀνακριβῶν ἐκφράσεών του ὑπερκειμένη καί ὑφειμένη θεότης μέ κάποια ποιμαντική τυχόν μέριμνα ἀλλά μέ τήν φύσι τῶν προβλημάτων πού δημιουργοῦσε ἡ αἰρετική φρασεολογία: «οὐδέ ταῦτα εἶπον ἄν, εἰ μή πρὸς ἀνάγκην ἤλθον παρά τοῦ ἀντιλέγοντος καί κατά ἀντιπαράστασιν καί πρὸς ἐκείνον ἀγωνιζόμενος». Εἶχαν δηλαδή δογματική καί ὄχι ποιμαντική προοπτική, ἀσχέτως τοῦ ὅτι ἡ ὄλη θεολογική προσφορά τοῦ ἁγίου Γρηγορίου εἶναι κατ' οὐσίαν ποιμαντική. Ἀλλά καί ὁ Μέγας Βασίλειος, στόν ὁποῖον παραπέμπει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στό συγκεκριμένο ἐδάφιο, δέν κάνει λόγο γιά ποιμαντική ἐκ μέρους τοῦ ἀντιρρητικοῦ θεολόγου (τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ ἐν προκειμένῳ) πρὸς τόν λαό τῆς Ἐκκλησίας δια τῆς μή ἀκριβολογίας, ἀλλά γιά οἰκονομία ἔναντι τοῦ ἐθνικοῦ συνομιλητοῦ του, «τόν ἔλληνα πείθων οὐχ ἡγεῖτο χρῆναι ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τά ρήματα, ἀλλ' ἔστιν ὅπη καί συνδιδόναι τῷ ἔθει τοῦ ἐναγομένου, ὡς ἄν μή ἀντιτείνῃ πρὸς τά καίρια»¹⁰⁰.

Παρά ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἡ ὁμολογία ὄντως κατά τούς Πατέρας ἀπαιτεῖ δογματική ἀκριβολογία, θά παραθέσουμε ἀπόσπασμα ἀπό τήν ἴδια τήν Ὅμολογία Πίστεως τοῦ ἁγίου Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου. Σέ αὐτήν περιέχονται ἴδιες δογματικές ἐκφράσεις καί ἰσοδύναμοι χαρακτηρισμοί τῶν αἰρεσιάρχῶν, ὅπως στήν Ἐκδοσι ἀκριβῆ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἔτσι θά ἀποδειχθῇ ἀστήρικτος ὁ ἰσχυρισμός τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι οἱ χαρακτηρισμοί τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ κατά τῶν αἰρεσιάρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου εἶναι δῆθεν προῖόν ποιμαντικῆς μερίμνης (δῆθεν ἀντιλογίας) καί ὄχι ἔκφρασις δογματικῆς ἀκριβείας (ὁμολογίας): «Ἐρῶρέτω Νεστόριος, Εὐτυχῆς τε καί Διόσκορος, Σεβήρός τε καί ἡ τούτων ἐξάριστος συμ-

99. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 378-380.

100. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 210, *Τοῖς κατά Νεοκαισάρειαν λογιωτάτοις*, παρ. 5.

μορία, ὁ μὲν Ὑῖων εἰσάγων δυάδα,...· οἱ δέ, σύγχυσιν ποιοῦντες τὴν τῶν φύσεων ἔνωσιν οὐχ ὑποστατικὴν ἔνωσιν, ἀλλὰ φυσικὴν κρασιν καὶ φύρσιν αὐτὴν δογματίζοντες, ὡς μηδέτερον τούτων κατ’ αὐτούς εἶναι κυρίως τὸν Χριστόν, μήτε Θεόν, μήτε ἄνθρωπον, ἀλλ’ ἐτέραν τινὰ φύσιν, μίαν ἐξ ἀμφοτέρων συντεθείσαν, τερατώδη καὶ ἔκφυλον, μᾶλλον δέ ταῖς ἀληθείαις οὐδεμίαν ἐκατέρων ὑπ’ ἀλλήλων συγχεομένων τε καὶ ἀναιρουμένων κατὰ τὸν ἐκείνων λῆρον»¹⁰¹. Καί ἡ Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, κείμενο πού χαρακτηρίζεται ἐπίσης ὡς Ὁμολογία Πίστεως, χρησιμοποιεῖ τὶς ἐκφράσεις *σύγχυσις* καὶ *φυρμός* γιὰ τὴν χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου: «Μὴ μάτην πηδάτωσαν Εὐτυχὴς καὶ Διόσκορος, οἱ τῆς οὐκ οὔσης ἀθέου συγχύσεως πρόβολοι»· ἀποδίδει τοὺς γνωστὸς χαρακτηρισμοὺς στοὺς αἵρεσιάρχας: «Κατασφάττει δέ [ἡ Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος] τὴν ξυνωρίδα τὴν βέβηλον, Εὐτυχῆ φημι καὶ Διόσκορον, καὶ τὴν τούτων ἀποφράττει θεομάχον κακόνοιαν, ἐκ τῆς Ἀπολλιναριανῆς ὡσπερ πηγῆς καταρρέουσας καὶ πληροῦσαν πάντας τῆς ἀσεβείας τοὺς ρύακας»· καὶ καταλήγει μὲ τοὺς βαρεῖς ἀναθεματισμοὺς: «Ἀνάθεμα τοίνυν εἰσαεὶ καὶ κατάθεμα ... ἔστωσαν ... Εὐτυχὴς, Διόσκορος ὁ Εὐτυχέως ὑπερασπιστὴς καὶ συνήγορος, Βαρσουμᾶς, Ζωόρας, Τιμόθεος ὁ λεγόμενος Αἰλουρος ...· μεθ’ ὧν ἀπάντων καὶ πρό πάντων καὶ μετὰ πάντας καὶ κατὰ πάντας καὶ ὑπὲρ πάντας ἔστω καὶ Σεβῆρος ἀνάθεμα»¹⁰².

Ἐπιπλέον, ὁ παραλληλισμὸς τῆς ὁμολογίας μὲ τὶς «σύγχρονες ἐπιστημονικὲς προσεγγίσεις» [τῶν δογματικῶν ἐννοεῖται θεμάτων] καὶ τῆς ἀντιλογίας μὲ τὴν ποιμαντικὴ ὀρολογία τῶν Πατέρων, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐννοῆται ὅτι οἱ «σύγχρονες ἐπιστημονικὲς προσεγγίσεις» χαρακτηρίζονται ἀπὸ δογματικὴ ἀκριβολογία, εἶναι ἀνακόλουθος μὲ τὴν πραγματικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως. Ποιὰ ἀκριβολογία ἐγγυᾶται ἢ ἐπιστημονικὴ θεολογικὴ ἔρευνα, ὅταν π.χ.

101. Χρήστου Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Ὁμολογία Πίστεως τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Φιλοθέου Κοκκίνου*, ἐν Ε.Ε.Θ.Σ. (νέα σειρά), Τμῆμα Θεολογίας, τόμ. 10, Θεσ/νίκη 2000, σελ. 27. Βλ. καὶ Δημ. Τσελεγγίδη, *Ἐπιστημονικὴ κριτικὴ μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, τεύχ. 792/2002, σελ. 313. Πρβλ. καὶ Ὁμολογία Πίστεως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ’ ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 409-410.

102. Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά...*, ἐνθ’ ἄνωτ., τόμ. I, σελ. 209, 214, 216.

διερωτᾶται ἂν ὁ Νεστόριος ἦταν νεστοριανός¹⁰³; Θεωροῦμε ὅτι ἡ κατασταλαγμένη στήν συνείδησι καί στίς συνοδικές ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας ἀντιαιρετική ὀρολογία εἶναι ἐκείνη πού διεκδικεῖ τήν ἀκριβολογία γιά τόν χαρακτηρισμό τῶν αἰρετικῶν καί ἀποτελεῖ τήν ἀρίστη ποιμαντική ὀρολογία.

Εἶναι εὐλογία μία ἀκόμη παρατήρησις, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐπιστημονική ἔρευνα καί τήν σχέσι τῆς μέ τήν Πίστι τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι λάθος νά διατείνεται κάποιος ὅτι «τό θέμα τῆς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας ἢ αἵρεσης τοῦ Διοσκόρου καί τῶν ὀπαδῶν του δέν εἶναι θέμα πού ἐνδιαφέρει τήν Ἐκκλησία, ἀλλά μόνο τήν ἐπιστήμη»¹⁰⁴. Αὐτό τό θέμα δέν εἶναι ἀπό ἐκεῖνα πού «δέν θίγουν καθόλου τήν ἀξιολόγησι καί τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας γιά τούς Ἀντιχαλκηδόνιους... [σ.σ. ὁπότε]... “καί τό ἐπιτυχάνειν οὐκ ἄχρηστον, καί τό διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον”»¹⁰⁵, ἀλλά εἶναι θέμα περί τό ὅποιον τό διαμαρτάνειν εἶναι ὀλέθριο γιά τήν πίστι καί τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό δέν συνάγεται μόνον ἀπό ὅσα ἔχουν λεχθῆ καί θά λεχθοῦν στήν συνέχεια, ἀλλά καί ἀπό αὐτό πού ὄλως ἀντιφατικῶς πρὸς τήν προηγηθεῖσα θέσι δηλώνεται μετὰ ἀπό δύο σελίδες κειμένου στό ἴδιο ἄρθρο, ὅτι «ἡ διαπίστωση αὐτή [σ.σ. ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ἰδεολογική ὀρθοδοξία] ἔχει τεράστια σημασία καί εἶναι καθοριστική γιά τήν προώθησι τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους...» καί ἐπίσης ἀπό τήν πρότασι πρὸς τήν Ἐκκλησία ὅτι «...θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτούς, προκειμένου νά ἐπανέλθουν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτό...»¹⁰⁶. Ἐφ’ ὅσον ἡ “ἰδεολογική” Ὁρθόδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν μαρτυρεῖται ἀπό τήν διαχρονική παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τουλάχιστον ὑπάρχουν πολλοί πού βασίμως δέν βλέπουν νά μαρτυρῆται, οἱ τυχόν ἀποφάσεις πού θά τήν βεβαιώσουν σήμερα, θά δημιουργήσουν ρήγμα στήν ἐνότητα τῆς πίστεως καί κατὰ συνέπειαν τῆς Ἐκκλησίας.

103. Βλ. καί Μελετίου, Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 35-36, ὑποσημ. 6.

104. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεσις...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 607.

105. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 608

106. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 607 καί 609.

ν) Λέγεται ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος ἔχουν ὀρθόδοξη Χριστολογία, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἐπιστημονική ἔρευνα στά ἴδια τά κείμενά τους¹⁰⁷.

Ὅμως, τά ἑλληνικά πρωτότυπα κείμενα τοῦ 5^{ου} καί 6^{ου} αἰῶνος (περισσότερα καί ὀπωσδήποτε αὐθεντικότερα ἀπό τίς σημερινές μεταφράσεις ἐκ μεταφράσεων) ὠδήγησαν τοὺς ἁγίους Πατέρας σέ διαφορετική ἀξιολόγησι τῶν αἵρεσιαρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου ἀπό ἐκείνην τῆς σημερινῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας τῶν ὑπερμάχων τῆς “ιδεολογικῆς Ὀρθοδοξίας” τους. Ἐπιπλέον, μέ τήν ἀξιολόγησι τῶν ἁγίων Πατέρων συμφωνεῖ καί ἡ ἔγκυρη ἐπιστημονική ἔρευνα πολλῶν Ὀρθοδόξων θεολόγων σήμερα¹⁰⁸.

3^{ον}.

Τό κριτήριο τῆς καταδίκης τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου ὡς αἵρετικῶν.

Ἐπειδὴ μερικά ἀκόμη ἐπιχειρήματα φέρεται νά συνηγοροῦν δῆθεν γιά τήν “ιδεολογική” Ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου, θεωροῦμε χρήσιμο τόν σχολιασμό τους:

α) Λέγεται ὅτι ἡ ἀναγνώρισις Ὀρθοδόξου πίστεως σέ αἵρετικούς ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, ὅπως π.χ. στοὺς Ἰκέτας καί τοὺς Αὐτοπροσκόπτας, εἶναι μία ἐπιπλέον ἀπόδειξις γιά τήν “ιδεολογική” Ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων¹⁰⁹.

Ὅμως, Ὀρθόδοξος πίστις εἶναι δυνατόν νά εὑρεθῇ σέ ὁμάδες παρασυναγῶγων καί σχισματικῶν, ὅχι ἑτεροδόξων καί αὐτό ἄχρι καιροῦ, διότι συνήθως οἱ ὁμάδες αὐτές ἐπικαλούμενες δογματικούς λόγους, «ἵνα δόξωσιν εὐλόγως χωρισθῆναι τῆς Ἐκκλησίας», μεταπίπτουν σέ αἵρέσεις ἢ ἐνσωματώνονται σέ αἵρετικές ὁμάδες, ὅπως οἱ Μελιτιανοί τῆς Αἰγύπτου στοὺς Ἀρειανούς. Τήν δυνατότητα –καί τά ὄρια τέτοιαις δυνατότητος– νά ὑπάρχη ὀρθόδοξο δόγμα σέ ὁμάδες κατεταγμένες μεταξύ τῶν αἵρετικῶν (ὑπό τήν εὐρεία ἔννοια) ἐπεξηγεῖ ἡ

107. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 603.

108. Βλ. Ἐλπιδοφόρου Β. Λαμπруνιάδη, *Ἡ ἔναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στάσις τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας*, Θεσ/νίκη 2001 (διδακτορική διατριβή). Ἐπίσης βλ. George Metallidis, *The Calcedonian Christology...*, ἔνθ' ἄνωτ.

109. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὀρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 605-607.

παρατήρησις τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου. Γράφει: «Σημείωσαι ὅμως κατὰ τόν Δοσίθεον (σελ. 968 τῆς Δωδεκαβίβλου) ὅτι καί ἡ παρασυναγωγή εἰδός ἐστι σχίσματος, ἄνευ αἱρέσεως, ἀγκαλά καί αὐτό κακῶς διηρημένον καί διαμένον, εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται. Διό καί ὁ στ' Κανὼν τῆς Β' μέ τούς αἱρετικούς συναριθμεῖ τούς ὑγιᾶ μέν ἔχοντας πίστιν, κεχωρισμένους δέ ὄντας, καί κατὰ τῶν κανονικῶν Ἐπισκόπων φατρίας κατ' ἰδίαν συνάγοντας. Οἱ δέ Σχισματικοὶ σχισματοαιρετικοὶ εἰσί, καθ' ὅτι ὁ Αὐγουστίνος (ἐπιστολῇ ρα') λέγει, ὅτι δέν εἶναι κἀνέν σχίσμα, εἰμή πρότερον αἵρεσιν ἀναπλάσῃ, ἵνα ὀρθῶς δόξῃ τῆς Ἐκκλησίας χωρισθῆναι. Καί κεφ. ια' εἰς τό κατὰ Ματθ. ὁ αὐτός λέγει: Τό σχίσμα κακῶς διαμένον, γίνεται αἵρεσις, ἥ καταφέρεται εἰς αἵρεσιν, εἰ καί τούς Σχισματικούς κυρίως, οὐχ ἡ διάφορος πίστις ποιεῖ, ἀλλ' ἡ διαρρήχθεισα τῆς κοινωνίας συντροφία (αὐτόθι)»¹¹⁰.

Μεταξύ αἱρετικῶν (ὑπό τήν στενή ἔννοια), δηλαδή ἑτεροδόξων, εἶναι ἀδύνατον νά ὑπάρχῃ Ὁρθόδοξος πίστις, ἐπειδή αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἑτεροδοξία τούς καθιστᾶ αἱρετικούς καί τούς διαφοροποιεῖ ἀπό τούς παρασυναγωγούς καί τούς σχισματικούς.

Ἐπομένως οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται ὡς σχισματοαιρετικοὶ ἔχουν τυπικά Ὁρθόδοξη δογματική διδασκαλία. Γι' αὐτό καί δέν ἀναφέρεται καταδίκη τους γιά κάποιον δογματικό λόγο, ὅπως τουλάχιστον προκύπτει ἀπό τά στοιχεῖα πού παραθέτει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ἡ παρατήρησις περὶ τοῦ ἀντιθέτου φαίνεται ἀστήρικτη¹¹¹.

Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι Σεβηριανοὶ ὅμως ἔχουν καταδικασθῆ ἐπανειλημμένως ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους γιά κακοδοξία ἀναφερομένη σέ συγκεκριμένες χριστολογικές διδασκαλίες (τήν μία σύνθετη

110. Ἁγ. Νικοδήμου Ἁγιορείτου, *Πηδάλιον*, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982, σελ. 589, ὑποσημ. 1. Ὁ στ' Κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγει μεταξύ ἄλλων ἐπί λέξει: «Αἱρετικούς δέ λέγομεν τούς τε πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καί τούς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας. Πρὸς δέ τούτοις, καί τούς τήν πίστιν μέν τήν ὑγιᾶ προσπιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δέ καί ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. Ἐπειτα δέ καί οἵτινες τῶν ἀπό τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' αἰτίαις τισί προκατεγνωσμένοι εἶεν, καί ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινωνῆτοι, εἴτε ἀπό κλήρου, εἴτε ἀπό λαϊκοῦ τάγματος» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 160).

111. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 606: «Οἱ ἐπισημάνσεις μάλιστα ... πλήρη σημασία τοῦ ὄρου».

φύσι, τόν μονοενεργητισμό κ.λπ.). Εἶναι ὑπόλογοι γιά ἕτεροδοξία. Δέν προσφέρεται ἐπομένως ἡ σύγκρισις μεταξύ τῶν ἀνωτέρω σχισματοαιρετικῶν καί τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν, ὥστε νά συνηγορήσῃ γιά τόν χαρακτηρισμό τῶν τελευταίων ὡς ὀρθοδόξων κατὰ τό δόγμα.

β) Λέγεται ὅτι ἡ οἰκουμενική ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας συνιστᾶ τό κριτήριο γιά τόν χαρακτηρισμό κάποιων ὡς αἰρετικῶν· αὐτό εἶναι ἕνα ἐκκλησιολογικό κριτήριο, μπροστά στό ὅποιο τό θέμα τῆς περιτό δόγμα ὀρθοδοξίας ἢ ἕτεροδοξίας εἶναι γιά τούς Πατέρας ἀδιάφορο¹¹².

Σημειωτέον ἐπ’ αὐτοῦ ὅτι ἡ οἰκουμενική ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι βεβαίως τό κριτήριο, βάσει τοῦ ὁποίου καταδικάζονται οἱ ἀρνηταί τῆς ἀποφάσεως καί ἀποκόπτονται ἀπό τήν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως, ὅταν πρόκειται γιά δογματικό ζήτημα καί ἡ “οἰκουμενική ἀπόφασις” δέν ἐναρμονίζεται μέ τήν ἀποστολική Πίστι τῆς Ἐκκλησίας, τό κριτήριο αὐτό δέν ἔχει ἀπαρασάλευτη ἰσχύ. Μία τέτοια “οἰκουμενική ἀπόφασις” εἶναι π.χ. ἡ καταδίκη τοῦ ἀγίου Φλαβιανοῦ καί ἡ ἀθώωσις τοῦ Εὐτυχοῦς στήν ληστρική Σύνοδο. Ἐπειδή τό δογματικό περιεχόμενο τῆς “οἰκουμενικῆς ἀποφάσεως” ἦταν ἡ ἀπάρνησις τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, ἡ πραγματικά οἰκουμενική ἀπόφασις τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (πού διέσωζε τήν ἀκεραιότητα τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως) ἀπεκάλυψε τήν ἀνορθοδοξία τῆς ληστρικῆς συνόδου, ἀκύρωσε τήν “οἰκουμενικότητά” τῆς καί τήν κατέταξε μεταξύ τῶν αἰρετικῶν συνόδων.

Ἐπ’ αὐτήν τήν προοπτική οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι εἶναι αἰρετικοί, ὄχι γιατί ἀπλῶς ἀρνήθηκαν τήν οἰκουμενική ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας ἀνευ τοῦ δογματικοῦ τῆς περιεχομένου, ἀλλά γιατί τήν ἀπέρριψαν λόγω τοῦ δογματικοῦ τῆς Ὄρου πού ἀπεκάλυπτε, στηλίτευσε καί κατεδίκαζε τήν δογματική τους ἀνορθοδοξία. Ἐπομένως, ἡ Ὀρθόδοξος Πίστις εἶναι πού δίνει νόημα στήν οἰκουμενική ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας καί ἀπαρασάλευτη ἰσχύ στό περιεχόμενό τῆς. Τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριο ἀποκτᾶ ἰσχύν χάρις στό Ὀρθόδοξο δόγμα, τό ὅποιο προϋποθέτει. Ὅπως καί ἀντιστρόφως, τό Ὀρθόδοξο δόγμα ἀποκτᾶ νόημα στόν φυσικό του χῶρο, τήν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία.

112. Ἐνθ’ ἀνωτ., σελ. 599.

Γι' αυτό είναι άστοχη ή παρατήρησης ότι «δέν ἐνδιέφερε καθόλου τούς Πατέρες ἄν ἡ Χριστολογία τους [σ.σ. τῶν Ἀντιχαλκηδονίων] ἦταν καθ' ἑαυτήν ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική, ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἴδιοι ... ἔσχιζαν μέ τή στάση τους τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας»¹¹³. Ἡ πραγματικότητα εἶναι ἀκριβῶς ἀντίθετη. Τούς ἐνδιέφερε πρωτίστως, καί σέ ἴση βεβαίως μοῖρα πρὸς τήν ἀπόρριψη τῆς Συνόδου καί τοῦ Ὄρου, ἄν ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἦταν ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική. Ἄλλωστε, οἱ ἀνά τούς αἰῶνες ὀρθοδόξως πραγματοποιημένες ἐνωτικές συζητήσεις μαζί τους εἶχαν ὡς προοπτική τήν ἐπάνοδό τους στήν δογματική διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Ὑπάρχει ἀμεση σχέση τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας μέ τόν σεβηριανό ἀντιχαλκηδονισμό¹¹⁴.

Εἶναι διαχρονικῆς ἰσχύος ἡ ἐκκλησιολογική ἀρχή ὅτι Ὁρθοδοξία (πληρότης καί αὐθεντικότης τῆς «ἅπαξ παραδοθείσης τοῖς ἁγίοις» πίστεως, πρβλ. Ἰουδ. 3), ἐνότης καί καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἔννοιες πού ἀλληλοπεριχωροῦνται: «ἐν σῶμα καί ἐν πνεῦμα, καθώς καί ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· εἷς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα» (Ἐφ. δ' 4-5).

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος εἶναι σαφῆς, ὅταν λέγῃ ὅτι «μία καί μόνη ἐν κόσμῳ ἀψευδῆς ὑπάρχει πίστις, ἣν ἡ ἁγία καί μόνη κρατεῖ καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία· καί ἐν βάπτισμα καθαρικόν καί ἁμαρτιῶν λυτρωτικόν· καί εἷς Κύριος, ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός καί τό ἅγιον Πνεῦμα ὑπάρχει. Καί ὁ μή οὕτω φρονῶν πεπλάνηται»¹¹⁵.

Ὁ α' Κανὼν τῆς Πενθέκτης μαρτυρεῖ ἀριθῆλως γιά τήν ἐνότητα, ἀλληλοπεριχώρησι καί ἀλληλοεξάρτησι μεταξὺ: α) τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, β) τῶν Συνόδων πού τήν ἐκράτουν καί γ) τῶν καταδικῶν πού ἐπεβλήθησαν ἀπό αὐτές στούς αἰρετικούς πού τήν ἀρνήθηκαν. Οἱ Πατέρες τῆς Πενθέκτης στόν Κανόνα αὐτόν ἀπαριθμοῦν τίς ἅγιες Συνόδους πού ἐφύλαξαν «ἀκαινοτόμητόν τε καί ἀπαράτρωτον τήν παραδοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν», τόν ἀριθμό τῶν ἁγίων Πατέρων πού τίς συνεκρότησαν, τό αἰρετικό δόγμα πού κατέκριναν καί τούς αἰρεσιάρχας πού κατεδίκασαν. Καταλήγουν μάλιστα μέ τήν διακήρυξι ὅτι

113. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 598-599.

114. Βλ. Διόσκορος καί Σεβήρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 534-539.

115. Πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα, ἐρώτ. ριβ', PG 28, 665D-668A.

διακρατοῦν «βεβαίαν καί μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀσάλευτον» αὐτή τήν Πίστι, ἀποβάλλουν καί ἀναθεματίζουν ὅσους ἐκεῖνες οἱ ἅγιες Σύνοδοι ἀπέβαλαν καί ἀνεθεμάτισαν «ὡς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς καί κατὰ Θεοῦ φρυαξαμένους κενά καί ἀδικίαν εἰς ὕψος ἐκμελετήσαντας», καί ἐπιπλέον ἀναθεματίζουν «ὡς ἀλλότριον τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου» ὅποιον ἐπιχειρεῖ νά βαδίση ἀντίθετα πρὸς τὰ «προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα»¹¹⁶.

Τό ἴδιο τρίπτυχο παρατηρεῖται ἐπίσης σαφῶς στήν *Συνοδική Ἐπιστολή* τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων¹¹⁷. Ἀφοῦ στό πρῶτο καί ἐκτενέστερο μέρος τῆς ἐπιστολῆς του ὁ ἅγιος Σωφρόνιος ἀναπτύσσει καί καθορίζει τήν Ὁρθόδοξο Πίστι¹¹⁸, ἀπαριθμεῖ κατόπιν τίς Ὁρθόδοξες Συνόδους καί τούς καταδικασθέντας ἀπό αὐτές αἰρετικούς¹¹⁹, καί καταλήγει μέ τὰ ἀναθέματα πού ὁ ἴδιος καί ἡ περί αὐτόν Σύνοδος ἀπευθύνουν πρὸς τούς ποικιλωνύμους αἰρετικούς¹²⁰.

116. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Ι, σελ. 227-229.

117. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 203-219.

118. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 203-214.

119. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 214-216.

120. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 216-217.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙ. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ἡ ἀναγνώρισις “ἰδεολογικῆς Ὁρθοδοξίας” στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἔχει σοβαρές ἐπιπτώσεις στὸν τρόπο πού θά ἀντιμετωπισθῇ ἐν τέλει τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως μαζί τους. Ἀναμφιβόλως οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι πού μετέχουν στὸν Θεολογικὸ αὐτὸ Διάλογο ἐργάζονται μὲ σκοπὸ τὴν ἐπανένωσί τους μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὅμως ἡ πρότασις πρὸς τὴν Ἐκκλησία, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, δέν συντελεῖ στό νά γίνῃ μία συνεπὴς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία καὶ θεοφιλῆς ἔνωσις. Ἴδου ἡ πρότασις:

«Ἡ διαπίστωση αὐτὴ [σ.σ. ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ἰδεολογικὴ Ὁρθοδοξία] ἔχει τεράστια σημασία καὶ εἶναι καθοριστικὴ γιὰ τὴν προώθηση τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἢ, ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦμε σήμερα, Μή-Χαλκηδονίους. Μὲ ἄλλα λόγια κατὰ τίς θεολογικές μας ἐπαφές μαζί τους θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτούς, προκειμένου νά ἐπανέλθουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτὸ πού ζητοῦσαν καθ’ ὅλους τοὺς αἰῶνες μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 451 οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας: Νά ἀποδεχθοῦν δηλαδὴ πλήρως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς βέβαια καὶ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους, πού συνεχίζουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν οὐσιαστικά τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὡς ἅγιες καὶ Οἰκουμενικὲς. Ὅπως ἀπορρίπτοντας τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἀποσχίστηκαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ περιέπεσαν στὴν αἵρεση, ἔτσι, ἐφόσον ἀποδεχθοῦν τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, αἴρεται αὐτομάτως τὸ δογματικὸ αἴτιο πού προκάλεσε τὸν χωρισμὸ τους ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ δημιουργεῖται ἡ βασικὴ καὶ ἀναγκαία προϋπόθεσις γιὰ τὴν ἐπανένωσί τους μὲ αὐτὴν»¹²¹.

Ἡ πρότασις, κατὰ τὸ ἐπιφανειακὸ της νόημα, εἶναι σωστὴ καὶ ἐπαινετὴ. Τί ὀρθοδοξότερο ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῆς ὡς ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν, ἀπὸ

121. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 609.

ἐκείνους πού τίς ἀρνήθηκαν ἐπί δεκαπέντε αἰῶνες; Ὅμως ἡ ἀποδοχή τῶν Συνόδων χωρίς τήν πίστι τῶν Συνόδων δημιουργεῖ ἕνα σοβαρότατο προβληματισμό: Ποιά σημασία ἔχουν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι χωρίς τό δογματικό τους περιεχόμενο, πού εἶναι ἡ καταδίκη τοῦ εὐτυχιανισμοῦ καί τοῦ νεστοριανισμοῦ στήν Δ', ἡ καταδίκη τῶν Τριῶν Κεφαλαίων (τῆς νεστοριανῆς παρερμηνείας τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας) καί τῶν μονοφυσικῶν παρερμηνειῶν τῆς κυριλλείου Χριστολογίας στήν Ε', καί ἡ καταδίκη τοῦ μονοθελητισμοῦ καί τοῦ μονοενεργητισμοῦ στήν ΣΤ' (στήν ἀντισεβηριανή προοπτική της);

Μέ ἄλλα λόγια, ἀποτελεῖ ἄραγε ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων σημεῖο ἀληθοῦς ἐνότητος στήν περίπτωσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως, ἄν δέν γίνῃ ἀποδεκτό ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους τό δογματικό περιεχόμενο τῶν Συνόδων, πού σχετίζεται στενά μέ τήν καταδίκη τῆς διδασκαλίας καί τοῦ προσώπου τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου;

Καθ' ἡμᾶς ἀποτελεῖ σημεῖο ἐπίπλαστης ἐνότητος. Διότι, διερωτώμεθα, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐνώσει τί θά πιστεύουν (ἀνεγνωρισμένοι Ὁρθόδοξοι πλέον) οἱ Ἀνατολικοί Χριστιανοί: μία σύνθετη ὑπόστασι-φύσι καί δύο φανταστικές (φιλη θεωρία) φύσεις ἢ μία σύνθετη ὑπόστασι καί δύο πραγματικές φύσεις ἐν Χριστῷ; Μία σύνθετη (ὑποστατική) ἐνέργεια, ἢ δύο φυσικές ἐνέργειες ἀντίστοιχες πρός τίς φύσεις; Ἐνα σύνθετο θέλημα ἢ δύο φυσικά θελήματα, ἀντίστοιχα πρός τίς φύσεις; Καί ἀντιστρόφως, τί θά θεωροῦμε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι γιά τά μέχρι τώρα μονοφυσικά δόγματα τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τοῦ μονοενεργητισμοῦ, τοῦ μονοθελητισμοῦ; Θά θεωροῦμε ὅτι εἶναι ὀρθόδοξα δόγματα; Καί πῶς θά ἔχουμε κοινωνία μετά πάντων τῶν Ἁγίων (communio Sanctorum), ὅταν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας ἀναθεμάτισαν αὐτά τά δόγματα; Καί ἀκόμη περισσότερο: πῶς ἡ Ἐκκλησία (ἐν τῇ ἐνώσει ἐννοεῖται) θά εἶναι κοινωνία σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις, ὅταν μεταξὺ τῶν Ἁγίων συμπεριλάβουμε τούς αἵρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο καί τούς λοιπούς ἀναθεματισθέντας ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους; Καί ἄν ἐμεῖς ἀποφασίσουμε νά τούς συμπεριλάβουμε μεταξὺ τῶν Ἁγίων μέ τήν ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, ποιᾶ κοινωνία εἶναι νοητή μεταξὺ τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ, τοῦ Σεβήρου καί τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὅταν τά ἴδια τά λόγια τους

καί τά κείμενά τους μαρτυροῦν ὅτι δέν ὑπάρχει ἐνδεχόμενο κοινω-
νίας; Μήπως τό ἴδιο Ἅγιο Πνεῦμα ἐνέπνευσε τήν ὁμολογία τοῦ ἁγίου
Φλαβιανοῦ καί τήν ὁμολογία τοῦ “μάρτυρος τῆς πίστεως” Διοσκό-
ρου; Μήπως τό ἴδιο Ἅγιο Πνεῦμα ἐνέπνευσε τήν συγγραφή τῶν ἀντι-
σεβηριανῶν συγγραμμάτων τοῦ ἁγίου Μαξίμου καί τῶν ἀντιχαλκη-
δονίων συγγραμμάτων τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας; Μήπως τό ἴδιο Ἅγιο
Πνεῦμα ἐνέπνευσε τίς ἅγιες Οἰκουμενικές Συνόδους νά ἀναθεματί-
σουν τούς αἰρεσιάρχας καί ἐπίσης τίς ἀντιχαλκηδόνιες συνόδους νά
ἀναθεματίσουν τούς Ὁρθοδόξους Πατέρας; Ἐν τέλει, τήν ἀμνήστει-
σι τῆς ἑτεροδοξίας τῶν αἰρεσιάρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου, πού οἱ
ἅγιοι Πατέρες ἔχοντες τόν φωτισμό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δέν ἔκα-
ναν, εἶναι βέβαιον ὅτι θά τήν κάνουμε ἐμεῖς τώρα μέ ἐπίνευσι τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος;¹²²

Στίς ἀνωτέρω σκέψεις ἐνδέχεται νά ἀντιταχθῆ μία ἀντίρρηση: ὅτι
ἡ ἀντιχαλκηδόνιος Χριστολογία τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου εἶναι
ἀπολύτως ὀρθόδοξος, καί ὅσα λέγονται ἀνωτέρω εἶναι ἀνυπόστατες
συνεκδοχές πού δημιουργοῦν χωρίς λόγο δυσχέρειες στόν Διάλογο.
Ὅμως, πέραν τοῦ ὅτι ἀπό τά μέχρι τοῦδε λεχθέντα δέν συναίγεται ὅ-
τι αὐτή εἶναι ὀρθόδοξος Χριστολογία, διερωτώμεθα ὡς ἐκ περισσοῦ:
Πόθεν συμπεραίνεται ἡ ὀρθόδοξία τῆς ἀντιχαλκηδονίου Χριστολογί-
ας; Θά ἀπαντήσῃ κάποιος ἀπό τούς ὑπερμάχους τῆς: Ἀσφαλῶς ἀπό
τίς εἰδικές μελέτες καί τίς διδακτορικές διατριβές, οἱ ὁποῖες τήν πι-
στοποιοῦν. Ἀπό τήν ἀπάντησι ὅμως αὐτή συμπεραίνει κανεῖς ἀναμ-
φιλέκτως ὅτι τό πρόβλημα εἶναι τελικῶς ἡ χριστολογική διδασκαλία
τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἄν δηλαδή εἶναι ὀρθόδοξη ἢ αἰρετική, καί ὄχι
ἡ ἀποδοχή ἢ μή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (ἄνευ τοῦ δογματικοῦ
περιεχομένου των), ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μαρτζέλος. Ἄλλωστε, ὅ-
σες εἰδικές μελέτες καί διδακτορικές διατριβές ἔχουμε ὑπ’ ὄψιν μας,
ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τήν διερεύνησι τῆς Χριστολογίας ἢ ἔχουν
ἄμεση ἀναφορά σέ αὐτήν.

122. Οἱ σκέψεις αὐτές κατατίθενται ἐδῶ ἐν γνώσει τῶν συζητήσεων, πού ἔλαβαν
χώρα κατά τίς ἀνεπίσημες συνελεύσεις τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων
θεολόγων (Δ’ Συνέλευσις ἐν Γενεύῃ, 1971), τῆς κριτικῆς καί τῆς ἐνδο-ορθοδόξου
συζητήσεως ἐπ’ αὐτῶν, τῶν εἰδικῶν εἰσηγήσεων κατά τόν ἐπίσημο Διάλογο καί τῶν
τελικῶν προτάσεων (περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, 498/30.11.1993).

Ἐπομένως τό πρόβλημα γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι νά ἀποφασίση συνοδικῶς ἓνα ἀπό τά δύο: ἢ νά υἱοθετήσῃ τήν θεωρία τῆς “ἰδεολογικῆς” Ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί νά προχωρήσῃ στήν ἔνωσι μαζί τους μέ μόνο κριτήριό τήν “ἀποδοχή” τῶν Συνόδων (χωρίς ἀναφορά στήν Χριστολογία), ἀφήνοντας ὅλα τά ἀνωτέρω ἐρωτήματα ἀνοικτά στίς συνειδήσεις τῶν Ὀρθοδόξων πιστῶν καί διακινδυνεύοντας τήν ἐνότητά τῆς ἢ νά θεωρήσῃ τήν ἀντιχαλκηδόνιο Χριστολογία αἰρετική, ὅπως παρελάβαμε ἀπό τοὺς ἀγίους Πατέρας νά τήν θεωροῦμε, καί νά ζητήσῃ ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές μας Συνόδους μέ ὅ,τι αὐτή ἡ ἀποδοχή συνεπάγεται: τήν ἀπόρριψι τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τήν οἰκείωσι τῆς Ὀρθοδόξου, καί τήν ἀποδοχή τῶν καταδικῶν πού οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἐπέβαλαν στοὺς ἀντιχαλκηδονίους αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο.

Ἴσως αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀνυπέβλητη δυσκολία γιά τοὺς συνδιαλεγομένους καί καλοπροαιρέτους ἀντιχαλκηδονίους Χριστιανούς, νά ἀποδεχθοῦν δηλαδή τίς καταδίκες τῶν διδασκάλων τους, καί ἴσως αὐτή ἡ δυσκολία γιά τήν “πρόοδο” τοῦ Διαλόγου ὑποχρεώνει τόν κ. Μαρτζέλο νά μὴ ζητῇ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τήν ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Εἶναι κατανοητὴ ἡ δυσκολία. Ἀλλὰ ποιὸς μπορεῖ νά ἐγγυηθῇ στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους μία ἀκαινοτόμητη Ὀρθοδοξία καί μία ἀληθῆ, θεοφιλῆ καί σωστικὴ ἐπανένωσί τους στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς ταυτότητα πίστεως μέ τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς Ἐκκλησίας;

Ἦσυχον ὅμως καί ἄλλη ἀντίρρηση: Γιατί πρέπει νά εἴμαστε ὑπὲρ ἄγαν αὐστηροί, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νά ἀσκηθῇ οἰκονομία πού θά διευκολύνῃ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἐνωθοῦν στήν Ἐκκλησία; Πράγματι, αὐτὸς εἶναι ἓνας σοβαρὸς λόγος, ὁ ὁποῖος πρέπει νά ἀπασχολῇ διαρκῶς τοὺς ὑπευθύνους τῆς Ἐκκλησίας¹²³. Ἐμεῖς προσευχόμεσθε, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νά οἰκονομῇ τήν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων στήν ἀγία ποίμνη τῆς. Ἀλλὰ ἡ ἀσκουμένη οἰκονομία δέν πρέπει νά ἐκπίπτῃ σέ παρανομία, διότι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων εἶναι τό κινδυνεύομενον καί ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας τό διακυβεύομενον. Ἡ ἀ-

123. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐρωτᾷ τὸν Μέγα Βασίλειο: «Σὺ δὲ δίδαξον ἡμᾶς, ὦ θεία καί ἱερά κεφαλὴ, μέχρι τίνος προϊτέον ἡμῖν τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας καί τίσι χρηστέον φωναῖς καί μέχρι τίνος οἰκονομητέον, ἵν' ἔχωμεν ταῦτα πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας» (Ἐπιστολὴ 58, Βασιλείω).

μνήστευσις τῆς ἑτεροδοξίας τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων εἶναι ἄραγε μία οἰκονομία πού θά συντελέσῃ στήν ἐπιστροφή τῶν σημερινῶν ἀντιχαλκηδονίων Χριστιανῶν στήν Ἐκκλησία καί τήν Ὀρθοδοξία της;

Ἐν προκειμένῳ ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς ἐνωτικές προσπάθειες πού ἔγιναν κατά τούς διαρρεύσαντες αἰῶνες μᾶς καθιστᾶ προσεκτικούς σέ πρωτοβουλίες πού δέν βασίζονται στήν ἀκρίβεια τῆς δογματικῆς διδασκαλίας καί στήν συνέπεια ἀπέναντι στίς ἐκκλησιολογικές ἀρχές. Τό Ἐνωτικόν τοῦ Ζήνωνος, πού κατέληξε στό ἀκακιανό σχίσμα, καί ἡ ἐνωτική πολιτική τοῦ Ἡρακλείου, πού ἐπέβαλε τόν Μονοθελητισμό, εἶναι κλασικά παραδείγματα ἀποτυχίας πού ὠφείλετο σέ κακῶς ἐφηρμοσμένη οἰκονομία. Ὅσοι κατά καιρούς ἐπέστρεψαν στήν Ἐκκλησία δέν ἀμνήστευσαν τούς αἵρεσιάρχας καί τήν Χριστολογία τους. Ἡ ἐνωτική προσπάθεια τοῦ ἀγίου Φωτίου ἐπέτυχε νά ὀδηγήσῃ στήν Ἐκκλησία μέρος τῶν Ἀρμενίων, ἐπειδὴ ἐτήρησε τούς ὅρους μιᾶς ἀληθοῦς ἐνώσεως: τήν ἀποδοχή τῆς Ὀρθόδοξου πίστεως καί τήν καταδίκη τῶν αἵρεσιάρχων. Ἀντιγράφουμε τούς λόγους τοῦ ἀγίου Φωτίου ἀπό τήν ἐπιστολή του Πρὸς τούς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς Θρόνους: «Καί γάρ οἱ τήν Ἀρμενίαν οἰκοῦντες, τῷ τῶν Ἰακωβιτῶν ἐνισχημένοι δυσσεβήματι, καί πρὸς τό ὀρθόν τῆς εὐσεβείας ἀπαυθαδιαζόμενοι κήρυγμα ... τήν μακράν ἐκείνην πλάνην ἀποθέσθαι ἐνεδυναμώθησαν καί λατρεῖν σήμερον καθαρῶς καί ὀρθοδόξως ἢ τῶν Ἀρμενίων λῆξις τήν τῶν χριστιανῶν λατρείαν, Εὐτυχῆ τε καί Σεβῆρον καί Διόσκορον, καί τούς κατά τῆς εὐσεβείας πετροβόλους, Πέτρον καί τόν Ἀλικαρνασσέα Ἰουλιανόν, καί πᾶσαν αὐτῶν τήν πολὺσπορον διασποράν, ὡς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, μυσματομένη, καί δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσα»¹²⁴.

Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ὁ πόθος γιὰ τήν ἐπανένωσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Ἐκκλησία εἶναι ἱερός καί τόν συνοψίζει ἡ προσευχή:

124. Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά...*, ἔνθ' ἄνωτ., τόμ. Ι, σελ. 322. Τό ἀπόσπασμα αὐτό τοῦ ἀγίου Φωτίου πολλές φορές δυστυχῶς ἔχει χρησιμοποιηθῆ περιεκκομμένο, δίνοντας τήν ἐντύπωσι ὅτι ἐνισχύει τήν ἰδέα τῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀρμενίων. Περισσότερα γιὰ τήν ἐπιστροφή τῶν Ἀρμενίων στήν Ἐκκλησία ἐπὶ ἀγίου Φωτίου, βλ. Πρωτοπρ. π. Θεοδώρου Ζήση, *Ὁ Μέγας Φώτιος καί ἡ ἐνωσι τῶν Ἀρμενίων μέ τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία*, Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου «Μέγας Φώτιος», Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης 1995.

«τούς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καί σύναψον τῇ Ἁγία Σου Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ» (Θ. Λειτουργία Μεγ. Βασιλείου).

Δέν μένουμε ἀσυγκίνητοι μπροστά στήν ὁποία πρόοδο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν σημειώσει πρὸς τὴν κατεύθυνσι μιᾶς ἀληθοῦς ἐνώσεως. Ἐλπίζουμε ἐπιπλέον στήν εὐόδωσι τῆς πορείας τους πρὸς ἀπόρριψιν τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας τους καί τὴν ἀποδοχή τῆς Ὀρθοδόξου. Προσευχόμαστε γι’ αὐτό. Ἐπιθυμοῦμε νά ἐπαναλάβουμε κάποια στιγμή μέ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνωτέρω ρῆσι τοῦ ἁγίου Φωτίου ἀντικαθιστώντας τὸ ὄνομα τῶν Ἀρμενίων μέ τὸ γενικώτερο ὄνομα «ἡ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων λῆξις», ὅταν δηλαδή θά ἔχουν ἤδη ἀπαρνηθῆ τὴν Χριστολογία τους καί θά ἔχουν ἐπωνύμως καταδικάσει τοὺς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο¹²⁵.

Δέν ἀγνοοῦμε ὥστόσο ὅτι ὁ Διάλογος εἶναι ὑπόθεσις πού ἀφορᾷ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Γι’ αὐτό καί ὅ,τι λέγουμε ἢ πράττουμε, θέλουμε νά εἶναι σύμφωνο μέ ὅ,τι διαχρονικά πιστεύει ἡ Ἐκκλησία. Δέν πρέπει ὁ πόθος τῆς ἐνώσεως νά ὀδηγήσῃ τὰ βήματά μας σέ ἀτραπούς ἀγνωστες στήν Παράδοσι τῶν Πατέρων καί τὴν προσπάθειά μας σέ μεθόδους πού ἐνδεχομένως βοηθοῦν στήν προσέγγισι τῶν ἐτεροδόξων, δέν ἐξασφαλίζουν ὅμως τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως καί τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ στόχος πρέπει νά περιλαμβάνῃ καί τὰ δύο ἢ τουλάχιστον νά ἐξασφαλίζῃ τὸ δεύτερο. Ὁ Μέγας Βασίλειος μᾶς ἄφησε ἓνα ἀκόμη παράδειγμα. Ἀντιμετώπισε τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ὀμοιουσιανῶν στήν Ἐκκλησία μέ μεθοδολογία δογματικῶς ἀκριβῆ καί ἐκκλησιολογικῶς ἀκεραία¹²⁶. Οἱ ἐπιστρέφοντες Ὀμοιουσιανοὶ ἔπρεπε νά ἀπαντήσουν σέ «ἀπλᾶ καί σαφῆ καί εὐμνημόνευτα ρήματα»-ἐρωτήματα¹²⁷ μέ συντομία καί

125. «Καί γάρ οἱ [Ἀντιχαλκηδόνιοι], τῶ τῶν Ἰακωβιτῶν ἐνισχημένοι δυσσεβήματι, καί πρὸς τὸ ὀρθόν τῆς εὐσεβείας ἀπαυθαδιαζόμενοι κήρυγμα ... τὴν μακράν ἐκείνην πλάνην ἀποθέσθαι ἐνεδυναμώθησαν» καί λατρεῖσι σήμερον καθαρῶς καί ὀρθοδόξως ἡ τῶν [ἄχρι τοῦ νῦν Ἀντιχαλκηδονίων] λῆξις τὴν τῶν χριστιανῶν λατρείαν... Σεβήρον καί Διόσκορον... ὡς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία μυστατομένη καί δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσα».

126. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 128, *Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων*.

127. Ἐνθ’ ἄνωτ. Καί πρβλ. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 113, *Τοῖς ἐν Ταρσῶ πρεσβυτέροις*, ὅπου ζητεῖται ἀπὸ τοὺς Ὀμοιουσιανούς νά ὁμολογήσουν «τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, ... καί τὸ μὴ δεῖν λέγεσθαι κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μηδέ κοινωνικούς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας».

σαφήνεια· καί ἐπιπλέον ἔπρεπε νά διακόψουν τήν κοινωνία μέ ὄσους Ὁμοιοσιανούς παρέμεναν στήν ἑτεροδοξία (ὡς πνευματομάχοι): «σύντομον ἡμῖν λόγον ἀποστειλάτω πρὸς τό ἐρώτημα, ἧ ὁμολογῶν τήν κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς τῆς πίστεως ἢ ἀρνούμενος». Ἡ ἔνωσις δέν ἦταν αὐτοσκοπός: «Κἂν μὲν πείσωμεν, κοινῶς αὐτοῖς ἐνωθῆναι, ἐάν δέ ἀποτύχωμεν, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις». Στόχος ἦταν ἡ ἐπιστροφή τους στήν ἀλήθεια τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, πού διέσωζε ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀρνήθηκε κατηγορηματικά «τόν ἐπαμφοτερισμόν τοῦ ἡθους», δηλαδή τήν ἐκκλησιαστική ἔνωσι ἀνθρώπων μέ διαφορετική πίστι: «τόν δέ ἐπαμφοτερισμόν τοῦτον ἐξορίσαι τοῦ ἡθους ἀναλαβόντας τήν εὐαγγελικήν καί ἄδολον πολιτείαν, ἧ συνέζων οἱ ἐξ ἀρχῆς προσελθόντες τῷ Λόγῳ. “Ἦν γάρ, φησί, τῶν πιστευσάντων καρδία καί ψυχὴ μία”. Ἐάν μὲν οὖν πεισθῶσί σοι, ταῦτα ἄριστα. Εἰ δέ μή, γνωρίσατε τοὺς πολεμοποιούς καί παύσασθε ἡμῖν τοῦ λοιποῦ περὶ διαλλαγῶν ἐπιστέλλοντες». Συγκαταβάσεις εἰς τὰ τῆς πίστεως δέν ἦταν γι’ αὐτόν νοητές. Δέν τίς ἐπέτρεπε ἡ ἱερατική του συνείδησις: «Ἐως δ’ ἂν μηδέν γένηται τούτων, σύγγνωθι, θεοφιλέστατε Πάτερ [γράφει στόν ἅγιο Εὐσέβιο Σαμοσάτων], μή δυναμένῳ μετὰ ὑποκρίσεως θυσιαστηρίῳ Θεοῦ παρεστάναι»¹²⁸.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεθόδου πού ἀκολούθησε ὁ Μέγας Βασίλειος, θά πρέπει νά ζητηθῆ ἀπό τοὺς προσφιλεῖς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀποδεχθοῦν τήν Χριστολογία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων χωρίς ἐρμηνευτικές δηλώσεις, τίς Οἰκουμενικές Συνόδους καθ’ ἑαυτές ὡς ἄγιες σίς ἀποφάσεις τους καί οἰκουμενικές στό κῦρος καί τήν αὐθεντία τους, νά ἐγκαταλείψουν τήν σεβηριανή Χριστολογία καί νά ἔχουν ἀκοινωνήτους ὄσους ἀρχῆθεν καί μέχρι σήμερα δέν δέχθηκαν καί δέν δέχονται αὐτές τίς προϋποθέσεις¹²⁹. Ἡ μεθόδουσις πού θά παρακάμψη αὐτά τὰ στοιχειώδη «ρήματα», δῆθεν ὡς οἰκονομία, θά ζημιώσῃ τήν Ἐκκλησία.

128. Τά ἐντός εἰσαγωγικῶν ἀποσπάσματα ἀπό: Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 128, Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων.

129. Αὐτονόητο εἶναι ὅτι καί ἄλλα θέματα, πού ἐνδεχομένως ἔχουν δογματικές προεκτάσεις, πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν μέ γνώμονα τήν Παράδοσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όσα αναφέρθηκαν στο βιβλίο αυτό συνοψίζονται στο ότι, επειδή,
α) τὰ ιστορικοδογματικά δεδομένα βεβαιώνουν τὸν αἰρετικό χαρακτήρα τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου καὶ

β) ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός προσδιορίζει τὴν ἑτεροδοξία τους στὴν Χριστολογία, ἡ ὁποία ἔγινε αἰτία νὰ ἀρνηθοῦν τὸν Ὅρο τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καὶ νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία,

συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στὴν κοινω-
νία τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας προϋποθέτει ἐγκατάλειψη
τῆς σεβηριανῆς καὶ ἀποδοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας, καθὼς
καὶ ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στό σύνολο τῆς δογματι-
κῆς των διδασκαλίας καὶ τῶν καταδικῶν των.

Ἐλπίζουμε ὅτι ὁ Διάλογος μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους θά ἀποδώσει
τούς προσδοκωμένους καρπούς, ἐάν τηρηθοῦν οἱ ἀρχές πού θέτουν
οἱ ἅγιοι Βασίλειος ὁ Μέγας καὶ Φώτιος Κων/πόλεως. Σέ περίπτωσι
πάλι πού δέν καρποφορήσῃ ὁ Διάλογος –ὕπαιτιότητι ἐννοεῖται τῶν
Ἀντιχαλκηδονίων: «ἐάν μὲν οὖν πεισθῶσί σοι, ταῦτα ἄριστα. Εἰ δέ
μή...»–, ἡ Ἐκκλησία θά κρατήσῃ ὑγιές τό κριτήριο, μέ τό ὁποῖο θά
ἐπιχειρήσῃ στό μέλλον προσπάθειες γιά τὴν ἐπανάκαμψί τους στὴν
Ὁρθοδοξία.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Ὁ καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος ὑποστηρίζει σέ ἄρθρο του τήν ἄποψι ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν ὀρθόδοξη δογματική διδασκαλία (“ἰδεολογική” ὀρθοδοξία), ἐπειδὴ ἡ Χριστολογία τους δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τήν Χριστολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας· ἐν τούτοις εἶναι αἰρετικοί, ἐπειδὴ ἔχουν ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία ἀρνούμενοι νά δεχθοῦν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος (δέν ἔχουν “ἐκκλησιολογική” ὀρθοδοξία). Τήν ἄποψι αὐτή στηρίζει στήν παραδοχή ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός μέ τήν ἔκφρασι: «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» φανερώνει τήν δογματική τους ταυτότητα ὡς αἰρετικῶν, ἐνῶ μέ τήν ἔκφρασι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» ἀναγνωρίζει ὅτι σέ ὅλα τά ἄλλα καί στήν χριστολογική τους διδασκαλία εἶναι ὀρθόδοξοι. Ἐπιχειρεῖ νά ἐπιβεβαιώσῃ τήν ὀρθοδοξία τους μέ τήν παραπομπή στήν μαρτυρία θεολόγων, ὅπως ὁ Ἰωάννης Καρμίρης καί ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, καί μέ τήν ἐρμηνεία τῶν ιστοριοδογματικῶν δεδομένων. Δηλαδή: ὅτι ὁ Διόσκορος δέν καθαιρέθηκε γιά δογματικούς λόγους, ὅπως δήλωσε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος Κων/πόλεως· ὅτι οἱ ἐκβοήσεις, μέ τίς ὁποῖες οἱ πατέρες τῆς συνόδου ἀναθεματίζουν τόν Διόσκορο, δέν συνιστοῦν ἀπόφασι τῆς συνόδου· ὅτι ἡ ληστρική σύνοδος δέν θεωρήθηκε αἰρετική ἀπό τοὺς Πατέρας τῆς Χαλκηδόνος· ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος στά συγγράμματά τους ἔχουν ἀπορρίψει ἐπί λέξει τήν σύγχυσι, τήν ἀνάκρασι καί τόν φυρμό, ὅποτε τό γεγονός ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τοὺς ἀποδίδει αὐτοὺς τοὺς ὄρους εἶναι μία ποιμαντική πρακτική πού δέν ἔχει ἀξιώσεις γιά δογματική ἀκριβολογία, ὅπως θά τό ἀπαιτοῦσε ἡ σύγχρονη ἐπιστημονική ἀνάλυσις στά ἴδια τά κείμενα τῶν αἰρεσιάρχων. Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀναγνώρισις “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους στηρίζεται ἐπίσης στό γεγονός ὅτι καί ἄλλοι αἰρετικοί, ὅπως οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται, ἔχουν χαρακτηρισθῇ

ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό «καθ’ ὅλα τά ἄλλα ὀρθόδοξοι». Θεωρεῖ ὅτι τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριο, μέ τό ὅποιο ἡ Ἐκκλησία ἀποκόπτει τούς αἰρετικούς ἀπό τό σῶμα της, εἶναι τόσο ἰσχυρό, ὥστε ἀφήνει ἀδιάφορους τούς ἁγίους Πατέρας γιά τό ἂν οἱ αἰρετικοί ἔχουν ὀρθόδοξη ἢ ἐτερόδοξη δογματική διδασκαλία. Συμπεραίνει ἐν τέλει ὅτι, ἐπειδή οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν “ιδεολογική” ὀρθοδοξία καί στεροῦνται μόνο τήν “ἐκκλησιολογική”, στό πλαίσιο τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μαζί τους δέν πρέπει νά ζητήσουμε τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους Δ’, Ε’, ΣΤ’ καί Ζ’, γιάτί ἔτσι αἴρεται τό δογματικό αἷτιο πού προεκάλεσε τόν χωρισμό τους ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί δημιουργεῖται ἡ βασιική καί ἀναγκαία προϋπόθεσις γιά τήν ἐπανένωσί τους μέ αὐτήν.

Ἀπαντήσαμε στήν θεωρία τοῦ κ. Μαρτζέλου, ἐπειδή ἡ πρότασις νά ἀποδεχθοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, ἂν καί ὀρθή καί ἐπαινετή καθ’ ἑαυτήν, χωρίς τήν ταυτόχρονη ἀποδοχή τοῦ δογματικοῦ τους περιεχομένου κρύβει σοβαρό κίνδυνο γιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Παρατηρήσαμε κατ’ ἀρχήν ὅτι ἡ θεωρία τῆς “ιδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐπιβεβαιώνει τά Πορίσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, τά ὅποια δέν ἔχει δεχθῆ μεγάλη μερίδα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος. Ἀναπτύξαμε κατόπιν τούς κατωτέρω λόγους, γιά τούς ὁποίους πιστεύουμε ὅτι ἡ θεωρία αὐτή δέν συμφωνεῖ μέ τήν πατερική καί συνοδική παράδοσι.

α) Ἡ δογματική ταυτότης τῶν Ἀντιχαλκηδονίων προσδιορίζεται ἀπό τό σύνολο τῆς ἀντισεβηριανῆς γραμματείας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τῶν λοιπῶν ἁγίων Πατέρων καί τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καί ὄχι μόνον ἀπό τήν ἐπιγραμματική ἀναφορά: «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος ... ἀποσχίσαντες, τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τούς ὀνομάζουν *μονοφυσίτας* καί δίνουν σέ ἐκτενεῖς πραγματεῖες τους τό δογματικό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀνέπτυξε ἀνεπανάληπτη ἐπιχειρηματολογία, μέ τήν ὁποία ἀποδεικνύει τόν αἰρετικό χαρακτηριστήρα τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

β) Ἐρμηνευμένο μέ γνώμονα τήν συνοδική, πατερική καί λατρευτική παράδοσι τό ἐπίμαχο ἀπόσπασμα: «προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι

συντάγματος τοῦ τόπου ἀποσχίσαντες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», μαρτυρεῖ γιὰ τὴν αἰρετική Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Τὰ «ἄλλα πάντα», στὰ ὁποῖα κατὰ τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ὀρθόδοξοι, ἀναφέρονται σέ θέματα πού δέν ἀφοροῦν τὴν Χριστολογία. Στίς ἴδια πατερική παράδοσι βασιζέται καί ἡ διαπίστωση ὅτι ἡ σεβηριανή Χριστολογία εἶναι παραχάραξις τῆς κυριλλείου Χριστολογίας.

γ) Οἱ ἀποφάνσεις τῶν καθηγητῶν Ἰω. Καρμίρη καί π. Ἰω. Ρωμανίδη ὑπέρ τῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅπως φανερώνουν τὰ στοιχεῖα πού παραθέτουμε, ἦταν ἀποτέλεσμα πρῶτου ἐνθουσιασμοῦ καί γι' αὐτό σύντομα παρεχώρησαν τὴν θέσι τους σέ σοβαρές ἀμφιβολίες καί πολλή περίσκεψι.

δ) Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ὁ Διόσκορος ἔχει ὀρθόδοξη Χριστολογία, ἐπειδὴ δέν καταδικάσθηκε γιὰ δογματικούς λόγους, σύμφωνα μέ τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ἀποδεικνύεται ἀβάσιμος. Ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἦταν αὐθαίρετη, καί αὐτό πιστοποιεῖται ἀπὸ τὰ Πρακτικά καί τὸν τρόπο πού κατανοήθηκαν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους Πατέρας. Ὁ ἰσχυρισμός ἐπίσης ὅτι ὁ Διόσκορος ἔχει ὀρθόδοξη Χριστολογία, ἐπειδὴ ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων» εἶναι δῆθεν δογματικῶς ἰσοδύναμη μέ τὴν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι», δέν ἔχει ἔρεισμα. Ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων», ἂν καί ὀρθόδοξη καθ' ἑαυτήν, χωρὶς τὴν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι» δέν ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὴν ἐκτροπή τοῦ χριστολογικοῦ φρονήματος σέ αὐτό πού ὀνομάζουμε σεβηριανή Χριστολογία. Ἄν καί ὁ ἀρχικός Ὅρος περιεῖχε τὴν «ἐκ δύο φύσεων» καί ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς συνόδου χαρακτηρίσθηκε ἐπιμόνως ὀρθόδοξος, δέν εἶχε τὴν δογματικὴ πληρότητα πού ἀπέκτησε ὁ τελικός Ὅρος μέ τὴν ἔκφρασι «ἐν δύο φύσεσι».

ε) Οἱ ἐκβοήσεις τῶν Πατέρων, πού κατεδίκαζαν μέ ἀναθεματισμὸ τὸν Διόσκορο, ἐξέφραζαν τὸ καθολικὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἦσαν ἐκβοήσεις ὅλων τῶν Πατέρων ἐν μιᾷ καρδίᾳ καί ὄχι μεμονωμένες φωνές ὀλίγων ἢ περισσοτέρων ἐπισκόπων.

στ) Ἡ ληστρική σύνοδος ἦταν αἰρετική, ἐπειδὴ παρέκαμψε τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί συντάχθηκε μέ τὴν αἰρετικὴ δήλωσι τοῦ Εὐτυχοῦς «δύο φύσεις πρὸ τῆς ἐνώσεως, μία φύσις μετὰ τὴν ἔνωσι».

ζ) Οἱ ὅροι ἀνάκρασις, σύγχυσις, φυρμός, πού ἀποδίδονται στούς Ἀντιχαλκηδονίους, εἶναι θεολογικῶς ἀκριβεῖς, ἐπειδὴ εἶναι ἡ φυσικὴ συνεπαγωγὴ τῆς ὁμολογίας τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Δέν εἶναι ποιμαντικὴ ὀρολογία (ἀντιλογία), πού δῆθεν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ μὴ ἀκριβολογῇ στό δόγμα. Ἔχει χρησιμοποιηθῆ ἀπό τοὺς ἁγίους Πατέρας ἀκόμη καί σέ Ὁμολογίες Πίστεως (ὁμολογία) πού ἀναμφιβόλως ἀπαιτεῖ ἀκριβολογία. Τό ἀσυγχύτως τοῦ Σεβήρου δέν ἐξασφαλίζει ἀπό τὴν σύγχυσι, ἐνόσω ὁμολογεῖται ἡ μία σύνθετος φύσις. Ὁ παραλληλισμός τῆς ὁμολογίας μέ τίς «σύγχρονες ἐπιστημονικές προσεγγίσεις» τῶν δογματικῶν θεμάτων εἶναι ἄστοχος, ἐπειδὴ συχνά οἱ προσεγγίσεις αὐτές ἔρχονται σέ ἀντίθεσι μέ τὰ βασικά δόγματα τῆς πίστεως.

η) Οἱ αἰρετικοί πού δέν ἔχουν καταδικασθῆ γιά δογματικούς λόγους, ὅπως οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται, μπορεῖ νὰ ἔχουν καθ’ ὅλα ὀρθόδοξη δογματικὴ διδασκαλία· ἀλλὰ καί αὐτό ἄχρι καιροῦ, διότι συχνά μεταπίπτουν σέ ἑτεροδοξία, «ἵνα δόξωσιν εὐλόγως χωρισθῆναι τῆς Ἐκκλησίας», ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης. Ὅμως οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος ἔχουν καταδικασθῆ γιά συγκεκριμένες δογματικές διδασκαλίες, ὅποτε δέν εἶναι δυνατόν νὰ συγκαταριθμηθοῦν μεταξύ τῶν ἀνωτέρω σχισματοαιρετικῶν.

θ) Οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι ἀπεκόπησαν ἀπό τὴν Ἐκκλησία μέ βᾶσι τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριο, τὴν οἰκουμενικὴ ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τους· ὄχι ὅμως ἄνευ τοῦ δογματικοῦ περιεχομένου της, ἀλλὰ λόγω αὐτοῦ, τό ὁποῖο στήν περίπτωσι τους ἦταν ἡ ἄρνησις τοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου. Εἶναι πολλάκις μαρτυρημένη στήν πατερικὴ γραμματεία ἡ ἀλληλοπεριχώρησις μεταξύ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τῶν ἱερῶν Συνόδων πού τὴν ἐβεβαίωσαν, καί τῶν καταδικῶν πού αὐτές ἐπέβαλαν ἐναντίον ἐκείνων πού τὴν ἀπέριψαν.

ι) Ἀποδεικνύοντας ἐσφαλμένη τὴν θεωρία τοῦ κ. Μαρτζέλου, συνάγει κανεῖς τό συμπέρασμα ὅτι γιά νὰ γίνῃ μία συνεπὴς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησιολογία ἔνωσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τὴν Ἐκκλησία, πρέπει νὰ ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ καί Ζ΄ μέ ὅ,τι αὐτὴ ἡ ἀποδοχὴ συνεπάγεται: νὰ ἀποκηρύξουν δηλαδὴ

τήν σεβηριανή Χριστολογία τους, νά ἀποδεχθοῦν τίς καταδίκες πού ἔχουν ἐπιβληθῆ στούς αἰρεσιάρχες Διόσκορο καί Σεβήρο, καί νά διακόψουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ ὅσους παραμένουν στά ἀντιχαλκηδόνια φρονήματά τους. Αὐτή ἡ τακτική εἶναι σύμφωνη μέ τήν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς ἐνωτικές προσπάθειες, πού ἀπέτυχαν, καί ἀπό ἐκεῖνες πού καρποφόρησαν τήν ἀληθινή ἐνότητα. Στήν τελευταία ἀνήκει ἡ ἐπί ἀγίου Φωτίου. Ἡ μεθόδευσις πού θά παρακάμψῃ τίς ἀνωτέρω στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις, δῆθεν ὡς οἰκονομία, θά ζημιώσῃ τήν Ἐκκλησία.

SUMMARY

Professor George Martzelos in his article *Orthodoxy and the Heresy of the Anti-Chalcedonians According to St. John of Damascus*, (periodical *Θεολογία*, vol. 75, 2/2005), claims that the Anti-Chalcedonians have Orthodox doctrinal teaching (“ideological” orthodoxy), because their Christology does not differ essentially from the Christology of St. Cyril of Alexandria. Despite this, they are heretics because they have separated themselves from the Church by rejecting the Definition [Ὁρος] of the Council of Chalcedon (they do not possess an “ecclesiological” orthodoxy).

Prof. George Martzelos supports this view with the expression of St. John of Damascus: “[they were] separated from the Orthodox Church on the pretext of the document approved at Chalcedon” (*De Haeresibus*, 83), revealing their dogmatic identity as heretics, whereas with the expression: “in all other respect they are orthodox” (*ibid.*) he recognizes that in everything else, and in their Christological teaching, they are *orthodox*. He attempts to certify their *orthodoxy* by calling upon the testimony of theologians, such as Prof. John Karmiris and Prof. Fr. John Romanides, with interpretations of historical and dogmatic facts. Namely, a) that Dioscorus of Alexandria was not deposed for dogmatic reasons, as St. Anatolius of Constantinople has declared; b) that the exclamations of the Church Fathers, by which they anathematized Dioscorus, do not constitute a decision of the Council; c) that the Robber Synod of Ephesus was not recognised as heretical by the Fathers of Chalcedon; d) that Dioscorus and Severus of Antioch have, in their writings, rejected verbatim the *confusion* (σύγχυσις), *blending* (ἀνάκρασις) and *mixture* (φουρμός) of the natures of Christ. Thus, when St. John of Damascus ascribes these terms to their Christology, he is acting, as Prof. George Martzelos claims, pastorally and not laying claim with dogmatic exactitude, such as would be expected of contemporary academic analysis of the texts of the heresiarchs. He likewise claims that the recognition of an “ideological” orthodoxy in

the Anti-Chalcedonians is supported by the fact that other heretics, such as the *Hiketae* (Ἰκέται) and *Autoproscopae* (Αὐτοπροσχόπται), have also been characterized by St. John of Damascus as “in all other respects... orthodox.” He considers the “ecclesiological” criterion, by which the Church cuts off the heretics from her body, to be so important, that it leaves the Holy Fathers indifferent to whether the heretics have Orthodox or heterodox dogmatic teachings. In the end he concludes that, because the Anti-Chalcedonians possess an “ideological” orthodoxy and lack only an “ecclesiological” orthodoxy, within the framework of the (Orthodox and Anti-Chalcedonian) Theological Dialogue we must not seek anything more than for their acceptance of the Fourth, Fifth, Sixth, and Seventh Ecumenical Councils. For this is the basic and necessary presupposition for their re-union to the Orthodox Church, and how the dogmatic cause which provoked their separation can be lifted.

We have provided a response to Prof. George Martzelos’ theory because his proposal for the Anti-Chalcedonians to accept the Ecumenical Councils, even if correct and praiseworthy per se, without accepting their (i.e. the Ecumenical Councils’) dogmatic decisions, conceals a serious danger for the unity of the Church. At the outset, we observed that the recognition of an “ideological” orthodoxy among the Anti-Chalcedonians only goes to confirm the Conclusions of the Theological Dialogue (1985-1993), which a great majority of the faithful has not accepted. Subsequently, we presented the following reasons why this theory is not in agreement with the Patristic and Synodal tradition:

a) The dogmatic identity of the Anti-Chalcedonians is determined by the entire anti-Severian (anti-monophysite) collection of writings of St. John of Damascus, the Church Fathers, and Ecumenical Councils, and not only by the short excerpt: “[they were] separated from the Orthodox Church on the pretext of the document approved at Chalcedon whereas in all other respect they are orthodox.” St. Anastasius of Sinai and St. John of Damascus, in their extended treatises, refer to them as *Monophysites*, and provide the dogmatic meaning of this term. St. Maximus the Confessor developed an unprecedented

line of argumentation by which he makes clear the heretical character of the Severian Christology.

b) When interpreted in the Patristic, Synodal, and Liturgical tradition, the excerpt in question testifies to the heretical Christology of the Anti-Chalcedonians. The phrase “in all other respects”, by which St. John of Damascus describes in what way they are *orthodox*, refers to issues not pertaining to Christology. The judgment that the Severian Christology is a distortion of St. Cyril’s Christology is based upon the Patristic tradition itself.

c) The published opinions of Profs. John Karmiris and Fr. John Romanides regarding the *orthodoxy* of the Anti-Chalcedonians were a result of an early enthusiasm which soon, thereafter, gave way to positions of serious questioning and much deliberation.

d) The assertion that Dioscorus expressed an *orthodox* Christology, since he was not deposed for dogmatic reasons, according to St. Anatolius’ words, is shown to be unfounded. St. Anatolius’ statement was arbitrary, as is attested by the Minutes and by the way in which they were understood by subsequent Fathers. Likewise the claim that Dioscorus expressed an *orthodox* Christology because the phrase “from two natures” is supposedly dogmatically equivalent to the phrase “in two natures”, is also lacking support. The phrase “from two natures”, even if Orthodox in itself, if it is not combined with the phrase “in two natures” cannot ensure that there will not be a deviation of the Christological outlook into that which is called Severian Christology. Although the initial Definition [ἽΟροϛ] contained the phrase “from two natures” and was persistently characterised by the Fathers of the Council as Orthodox, it did not possess the dogmatic fullness which the final Definition [ἽΟροϛ] acquired with the phrase “in two natures”.

e) The exclamations of the Church Fathers, by which they anathematised Dioscorus, expressed the Catholic mindset (φρόνημα) of the Church, since all of Fathers expressed themselves in oneness of heart, and not just a few or some of them.

f) The Robber Synod was heretical, for it bypassed the *Exposition of Reconciliation* (Ἐκθεις τῶν Διαλλαγῶν) of St. Cyril and affirmed

the heretical statement of Eutyches: “two natures before the union, one nature after the union”.

g) The terms *blending* (ανάκρασις), *confusion* (σύγχυσις) and *mixture* (φυρμός), which are ascribed to Anti-Chalcedonians, are theologically accurate, for these terms are the normal consequence of the Severian Christology’s “one composite nature” in Christ. These are not pastoral terms (ἀντιλογία), which supposedly could be used in a way that is dogmatically imprecise. The Holy Fathers have even used these terms in Confessions of Faith (ὁμολογία), which undoubtedly require precision. Severus of Antioch’s term “without confusion” (ἀσυγχύτως), as employed in the confession of the “one composite nature”, does not ensure the unconfused union of the natures. The comparison of “contemporary academic theological views” with the Confession of Faith (ὁμολογία) is unwise, because these views are often in opposition to basic doctrines of the Faith.

h) It is possible that heretics who were not condemned for dogmatic reasons, such as *Hicetae* (Ίκέται) and *Autoproscoptae* (Αὐτοπροσκόπται), may possess an entirely (καθ’ ὅλα) orthodox dogmatic teaching. This, however, is “until such a time” (ἄχρι καιροῦ), for often they later fall into heterodoxy, so as to appear to have a good reason for separating from the Church, as St. Nikodemus the Athonite observes. On the contrary, in the cases of the heresiarchs Dioscorus and Severus, they have been condemned for particular dogmatic teachings, so that it is impossible for them to be included among the aforementioned schismatic-heretics.

i) The Anti-Chalcedonians heresiarchs were cut off by the Church on the basis of the “ecclesiological” criterion, i.e. the Ecumenical decision of the Church against them. The application of the “ecclesiological” criterion was not, however, in spite of or indifferent to its dogmatic substance, but rather in accordance with it, which, in the case of the Anti-Chalcedonians, was the rejection of the dogmatic Definition [᾿Όρος] of the Council. Patristic literature is full of testimonies of the interpenetration (ἀλληλοπεριχώρησις) of the Orthodox Faith, the Holy Councils which confirmed the Faith, and the condemnations enforced by the Councils against those who rejected the Faith.

j) By showing that Prof. George Martzelos’ theory is erroneous, one may rightly conclude that in order for a union (consistent with Orthodox Ecclesiology) of the Anti-Chalcedonians with the Orthodox Church to occur, they must accept the Fourth, Fifth, Sixth and Seventh Ecumenical Councils together with all that this acceptance involves; i.e. a) they must renounce their Severian Christology, b) accept the condemnations of the heresiarchs Dioscorus and Severus, c) and cease ecclesiastical communion with all those who remain attached to the Anti-Chalcedonian mindset (φρόνημα). This approach is in agreement with the experience of the Church, gained from past unsuccessful attempts of union, as well as those which were successful in achieving true unity. Among the latter are those of St. Photius the Great. Any approach to union which would ignore the aforementioned elementary requirements, in the name of *economy* (οἰκονομία), will only be harmful to the Church.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ»
ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Δευτέρα απάντησις
στόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο

Υπό † Αρχιμ. Γεωργίου,
Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος μέ τό ἄρθρο του Ὁρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τό Δαμασκηνό¹, ἀναγνωρίζει “ιδεολογική” ὀρθοδοξία στούς Ἀντιχαλκηδονίους. Ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός περιγράφει «μέ τρόπο σαφῆ καί ἀδιαμφισβήτητο τή δογματική ταυτότητα» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅταν στό Περί Αἱρέσεων ἔργο του σημειώνει γι’ αὐτούς: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», ἐνῶ ὁ αἱρετικός χαρακτήρας τους «συνίσταται στήν ἀπόσχισή τους ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, λόγω τῆς ἀρνήσεώς τους νά δεχθοῦν τόν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνας καί γενικώτερα τίς ἀποφάσεις τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου»². Θεωρεῖ μάλιστα ὅτι ὅσοι δέν συμφωνοῦν μέ τήν “ιδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, παρερμηνεύουν τήν «νηφάλια δογματική ἀξιολόγηση ... πού κάνει... στό ἐν λόγω ἔργο του ὁ μέγας αὐτός καί ἀκριβῆς δογματολόγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»³.

Ἐμπεριστατωμένη κριτική στό ἐν λόγω ἄρθρο ἀσκήθηκε μέ τό βιβλίο μας Ἡ “ιδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου (ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2005). Βάσει στοιχείων, πού ἀφοροῦν τά ἱστοριοδογματικά δεδομένα καί τίς ἀναφορές τῶν

1. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τό Δαμασκηνό, περιοδ. Θεολογία, τόμ. 75, τεύχ. 2, 2004, σελ. 593-609.

2. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 594.

3. Ἐνθ’ ἄνωτ.

πατερικῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ ζητήματος, δείξαμε ὅτι ἡ θεωρία τῆς “ιδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν εὐρίσκει ἔρεισμα στήν συνοδική καί πατερική Παράδοσι. Σύμφωνα μέ τήν Παράδοσι αὐτή οἱ αἵρεσιάρχαι Διόσκορος Ἀλεξανδρείας καί Σεβήρος Ἀντιοχείας, καθῶς καί ὅσοι τοὺς ἀκολουθοῦν, ἔχουν μονοφυσιτική Χριστολογία. Ἐπεσημάναμε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, στήν προοπτική τῆς ἐνώσεως των μέ τήν Ἐκκλησία, ὀφείλουν νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους μέ τό δογματικό τους περιεχόμενο, πού εἶναι ἡ καταδίκη τῆς χριστολογικῆς ἑτεροδοξίας τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου, καί ὄχι ἀπλῶς τίς Συνόδους ψιλῶ ὀνόματι, ὅπως σαφῶς προκύπτει ἀπό τό ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς κριτικῆς μας ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπανῆλθε μέ νεώτερο ἄρθρο του, ὑπό τόν τίτλο Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό καί ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος (Ὁφειλόμενη ἀπάντηση στίς βασικές θέσεις κ.λπ.)⁴. Σέ αὐτό ἀποκαλύπτει(!) ὅτι συντάκτης τοῦ βιβλίου μας εἶναι κάποιος «ἐρασιτεχνικῶς θεολογῶν» μοναχός, ὁ ὁποῖος λόγω ἐλλιποῦς θεολογικῆς καί ἱστορικοφιλολογικῆς καταρτίσεως ἔχει περιπέσει σέ «κραυγαλέα μεθοδολογικά σφάλματα, μέ παρανοήσεις καί παρερμηνεῖες πατερικῶν κειμένων καί παραπλανητικές διαστρεβλώσεις σαφῶς διατυπωμένων ἀπόψεων» του⁵.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀναγνῶσται μποροῦν νά ἀνατρέξουν στό βιβλίο μας, νά ἀξιολογήσουν μέ νηφαλιότητα τίς ἐκατέρωθεν θεολογικές θέσεις καί νά διακρίνουν ὅτι δέν παρενοήσαμε, δέν παρερμηνεύσαμε, οὔτε παραπλανητικά διαστρεβλώσαμε τά πατερικά κείμενα καί τίς θεολογικές ἀπόψεις τοῦ κ. Μαρτζέλου. Στήν ἀξιολόγησι αὐτή θά βοηθήσῃ ἡ μεταξύ μας διαμειρωθεῖσα θεολογική ἀλληλογραφία (ἀνέκδοτη καθηκόντως μέχρι σήμερα). Ἡ ἀναφορά τοῦ κ. Καθηγητοῦ σέ αὐτήν⁶ μᾶς δίνει τό δικαίωμα νά δημοσιοποιήσουμε κατωτέρω

4. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό καί ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος, περιοδ. Θεολογία, 77/2006, σελ. 229-261.

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 233.

6. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 234.

τίς δικές μας ἐπιστολές⁷ (ἐκεῖνος, ἂν θελήσῃ, μπορεῖ νά πράξῃ ὁμοίως μέ τίς δικές του). Ὅπως θά διαπιστώσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὁ κ. Μαρτζέλος εἶχε λάβει σαφεῖς ἀπαντήσεις στίς ὡς ἄνω ἐναντίον τοῦ βιβλίου μας αἰτιάσεις του ἤδη ἀπό τόν Φεβρουάριο τοῦ 2006.

Στό παρόν ἄρθρο, μετά ἀπό τίς ἐπιστολές μας ἀκολουθοῦν ἄκρως ἐνδιαφέροντα σχόλια σέ θεολογικά θέματα, πού θίγονται πάλι ἀπό τόν κ. Μαρτζέλο μέ στόχο νά ὑπεραμυνθῇ τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Οἱ τίτλοι τῶν θεμάτων εἶναι: α) Ἡ Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία, β) Ἡ ὁμολογία καί ἡ ἀντιλογία, γ) Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ περί τῶν Σεβηριανῶν, δ) Ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός στόν Θεολογικό Διάλογο, ε) Τό κριτήριο τῆς Ὀρθοδοξίας, στ) Ὁ θεολογικός μας «ἐρασιτεχνισμός», καί ζ) Τό ἀπόσπασμα ἀπό τό *Περί Αἰρέσεων* ἔργο. Ἀπό τά σχόλια αὐτά φαίνεται γιά μία ἀκόμη φορά ὅτι ἡ συνοδική καί πατερική Παράδοσις, καί αὐτό τό ἴδιο τό ἀπόσπασμα ἀπό τό *Περί Αἰρέσεων* ἔργο, δέν ἐπιγράφουν στούς Ἀντιχαλκηδονίους ἕνα Ὀρθόδοξο χριστολογικό φρόνημα. Ἀντιθέτως, τοὺς καταλογίζουν τήν ἑτεροδοξία τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ. “Ἰδεολογική” ὀρθοδοξία στούς Ἀντιχαλκηδονίους δέν μπορεῖ νά ἐπιβεβαιωθῇ, παρά μόνο βασισμένη σέ παρερμηνεῖα τῆς ἐκφράσεως: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Αὐτήν ἀκριβῶς τήν παρερμηνεῖα πού ἐπεχείρησε ὁ κ. Μαρτζέλος.

Ἐξ ἀφορμῆς ἐπίσης τῆς ἐκκλήσεως τοῦ κ. Μαρτζέλου «νά μή ταρασσόμεθα πνευματικά, ἀγωνιώντας ἀδικαιολόγητα γιά ἐπιστημονικά θέματα σχετικά μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, ἀλλά νά εἰρηνεύωμε ἐν ἑαυτοῖς, ἔχοντας περισσότερη ἐμπιστοσύνη στήν Ἐκκλησία ἀπ’ ὅ,τι ἔχουμε στόν ἑαυτό μας»⁸, ὀφείλουμε νά διαβεβαιώσουμε κάθε ἐνδιαφερόμενο ὅτι οἱ συγγραφές μας γιά τό θέμα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, πού ἔχουν ἀρχίσει ἀπό τό 1994, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα πνευματικῆς ταραχῆς καί ἀδικαιολογήτου ἀγωνίας. Μέ τήν Χάρι τοῦ Θεοῦ

7. Οἱ ἐπιστολές μας, ὅταν ἐστάλησαν στόν παραλήπτη τους, δέν εἶχαν ὑποσημειώσεις. Οἱ ὑποσημειώσεις πού παραθέτουμε σέ αὐτή τήν δημοσίευσιν τῶν ἐπιστολῶν, σκοπὸ ἔχουν νά διευκολύνουν τόν ἀναγνώστη νά κατανοήσῃ πῶς οἱ ἀπαντήσεις μας συνδέονται μέ τίς θεολογικές ἀπόψεις ἢ μέ τίς μομφές τοῦ κ. Μαρτζέλου, πού ἐπαναδιατυπώνονται αὐτούσιες ἢ τροποποιημένες στό νεώτερο ἄρθρο του (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...).

8. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 261.

ειρηνεύομε ἐν ἑαυτοῖς. Ὅμως ἡ συνείδησίς μας δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά σιωποῦμε, ὅταν βλέπουμε Ὁρθοδόξους θεολόγους νά παραθεωροῦν καί παρερμηνεύουν τίς σαφεῖς ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων προφάσει ἐπιστημονικῆς δῆθεν ἐρεύνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τήν συμβουλή τοῦ κ. Μαρτζέλου «νά προσέχουμε σέ ποιά θεολογικά κείμενα, πού θέλουν νά ἔχουν ἐπιστημονικές ἀξιώσεις, βάζουμε τήν ὑπογραφή μας», θέλω νά ὑπογραμμίσω ὅτι ἡ ἐπί πολλά ἔτη ἐνασχόλησίς μου μέ τήν πατερική θεολογία καί ἡ ἀκαδημαϊκή μου πείρα μοῦ ἐπιτρέπουν νά κατανοῶ τήν ὀρθότητα ἢ μή θεολογικῶν ἀπόψεων καί τήν ἐπιστημονικότητα ἢ μή θεολογικῶν κειμένων. Πέραν τούτου, ἐπειδὴ δέν ἐμπιστεύομαι στίς προσωπικές μου ἀπόψεις, θέτω τά κείμενά μας ὑπό τήν κρίσιν ἐπισκόπων καί λοιπῶν κληρικῶν, μοναχῶν καί λαϊκῶν θεολόγων, στό ὀρθόδοξο φρόνημα τῶν ὁποίων ἔχω ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

* * *

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 1^η. (3 Ἰανουαρίου 2006)

Ἀγαπητέ μοι κ. Καθηγητά,

Εὐχαριστῶ διά τήν ἀπό 18 Δεκεμβρίου 2005 ἐπιστολήν Σας, ὡς καί διά τό βιβλίον Σας *Θεολογία καί πνευματικότητα στήν ἀσκητική παράδοση τῶν πατέρων τῆς Γάζας* (Βαρσανουφίου, Ἰωάννου καί Δωροθέου).

Ἀπαντῶν ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ εἰς τήν ἐπιστολήν Σας ἐκφράζω τήν ἀπορίαν καί τήν λύπην μου δι' ὠρισμένας ὀξυτάτας ἐκφράσεις εἰς αὐτήν, καθώς καί δι' ἀδίκους μομφάς κατά τῶν συνταξάντων τό βιβλίον μας μοναχῶν, προτοῦ μάλιστα αὐταί ἀποδειχθοῦν δι' ἐπιχειρημάτων. Πιστεύω ὅτι ἡ «σωρεία ἠθελημένων ... παρανοήσεων ὄχι μόνο σαφῶς ἐκπεφρασμένων θέσεων Σας ἀλλά καί πατερικῶν κειμένων», τά «κραυγαλέα μεθοδολογικά σφάλματα», οἱ «παραπλανητικές διαστρεβλώσεις» (τό ὅποῖον σημαίνει πρόθεσιν νά ἀλλοιώσωμεν τήν ἀλήθειαν), τά «ἀλλεπάλληλα ἐπιστημονικά λάθη» καί ἡ «ἐκδηλη ἀδυναμία κατανόησης δογματικῶν κειμένων», τά ὁποῖα μᾶς καταλο-

γίζετε⁹, θά ἀποδειχθοῦν πράγματι τέτοια, ὅταν τά δημοσιεύσετε καί διατυπώσωμεν ἐπ' αὐτῶν τάς κρίσεις μας διά τό κατά πόσον εἶναι παρανοήσεις, διαστρεβλώσεις, λάθη κ.λπ.

Δέν θά ἦτο ὡσαύτως ὀρθόν διά τῆς ἐπικλήσεως μεθοδολογικῶν δῆθεν σφαλμάτων νά δημιουργηθῆ ἀποπροσανατολισμός ἀπό τήν οὐσίαν τοῦ θεολογικοῦ προβλήματος, τό ὅποιον εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν εἶναι ὁ ἰσχυρισμός Σας ὅτι ὁ Διόσκορος, ὁ Σεβῆρος καί ὄσοι ἀκολουθοῦν τήν Χριστολογία τῶν ἔχουν “ἰδεολογικήν” ὀρθοδοξίαν.

Συμφωνοῦμεν μέ τό περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου Σας *Θεολογία καί πνευματικότητα...*, καί Σᾶς συγχαίρομεν. Αὐτήν τήν γραμμήν ἀκολουθοῦμεν εἰς τήν Ἱεράν Μονήν μας. Ἐλάχιστοι μόνον ἀδελφοί ἀσχολοῦνται μέ τά δογματικά θέματα, καί αὐτοί ὄχι διότι τό ἐζήτησαν ἀλλά διότι ἐπεστρατεύθησαν καί ἔκαμαν ὑπακοήν. Πράγματι, κύριον ἔργον τοῦ μοναχοῦ δέν εἶναι ἡ «θεωρητική ἐνασχόληση μέ τήν θεολογία» ἀλλά ἡ μετάνοια.

Ὅσάκις ὅμως ἡ πίστις εἶναι τό κινδυνευόμενον, οἱ μοναχοί ὁμολογοῦν τήν πίστιν τῶν, θεολογοῦν, ἀντιτίθενται εἰς τάς αἱρέσεις καί τάς κακοδοξίας, στηρίζουν καί συμπαρίστανται εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων καί τῶν Πατέρων. Περί τοῦ θέματος αὐτοῦ ὑπάρχει ἀσφαλῆς παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας ἱστορικῶς βεβαιωμένη.

Θά ἀρκοῦσε τό παράδειγμα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Πρεσβυτέρου καί μοναχοῦ, διά νά πείσῃ κάθε καλοπροαίρετον ὅτι ἔργον τοῦ μοναχοῦ δέν εἶναι μόνον τό πενθεῖν ἀλλά, ὅταν χρειάζεται, καί τό θεολογεῖν. Ἡ παλαιά καί πρόσφατος ἱστορία τοῦ Ἁγίου Ὁρους μαρτυρεῖ διά τοῦ λόγου τό ἀληθές. Σᾶς ἀποστέλλω βιβλίον μας ὑπὸ τόν τίτλον *Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας*, εἰς τό ὅποιον ἀναφέρονται οἱ κατά καιρούς ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀγῶνες τῶν μοναχῶν, καθὼς καί τό βιβλίον μου *Ὁρθόδοξος Μοναχισμός καί Ἅγιον Ὁρος*, ὅπου ὑπάρχει ἄρθρον μου μέ τίτλον *Ἡ θεολογική μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Ὁρους*. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀντιαιρετικούς ἀγῶνας τῶν Πατέρων, ὑπενθυμίζω μόνον τήν στάσιν τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου, ὁ

9. Ἡ ἐπιστολή ἀποτελεῖ ἀπάντησι καί στήν αὐτούσια σχεδόν μομφή, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται στίς σελ. 230, 232, 233 τοῦ νεωτέρου ἄρθρου (Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἔνθ' ἄνωτ.).

όποιος ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου διὰ νά ἀγωνισθῆ κατά τῶν Ἀρειανῶν, τῶν ὀσίων Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου καί Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου, οἱ ὅποιοι ἠγωνίσθησαν κατά τοῦ αἰρεσιάρχου Σεβήρου, καθώς καί τούς ἀγῶνας τῶν μοναχῶν ἐπί εἰκονομαχίας.

Ὡς γράφει καί ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, «ἔργον δέ μοναχοῦ μηδέ τό τυχόν ἀνέχεσθαι καινοτομεῖσθαι τό εὐαγγέλιον, ἵνα μή ὑπόδειγμα τοῖς λαϊκοῖς προτιθέμενοι αἰρέσεως καί αἰρετικῆς συγκοινωνίας τῆς ὑπέρ αὐτῶν ἀπωλείας λόγον ὑφέξουσι».

Πολύ φοβοῦμαι ὅτι οἱ θέλοντες τήν σιωπήν τῶν μοναχῶν εἰς τά θεολογικά ζητήματα ἀποβλέπουν νά φιμώσουν ὅσους μοναχοὺς δέν συμφωνοῦν μαζί των καί νά ἐπιβάλουν ἔτσι ἀνεμποδίστως τάς νεωτεριστικές των ἀπόψεις ἐπί τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι λοιπόν ἀναγκαῖον νά τονισθῆ ὅτι ἡ διακριτική στάσις καί ἡ ὀρθή ποιμαντική συμπεριφορά ἀπαιτοῦν νά προλαμβάνονται ἐξ ἴσου τόσον ὁ ὁμολογιακός φανατισμός ὅσον καί ὁ ὁμολογιακός συγκρητισμός.

Ἔχοντες καί ἡμεῖς τήν καλήν ἀνησυχίαν διὰ τήν πορείαν τῶν θεολογικῶν διαλόγων, ὡς καί οἱ πλεῖστοι Ἀγιορεῖται πατέρες, ἠρχίσασμεν νά μελετῶμεν μετά τινων ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τά ἔργα τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὥστε νά διαπιστώσωμεν ἂν τά ἀποφασιζόμενα εἶναι σύμφωνα μέ τήν «ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν» (πρβλ. Ἰούδ. 3), καί ἔτσι νά ἀναπαυθῶμεν.

Ὡς ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί ὡς λειτουργοί Αὐτῆς, μετέχοντες δέ καί τινος θεολογικῆς παιδείας, θεωροῦμεν ἑαυτούς συνυπευθύνους διὰ τά ἀποφασιζόμενα εἰς τούς θεολογικούς διαλόγους. Δέν ἀμφισβητοῦμεν τήν πρόθεσιν τῶν μετεχόντων εἰς τούς διαλόγους θεολόγων νά ὀρθοδοξοῦν, οὔτε μονοπωλοῦμεν τήν Ὀρθοδοξίαν¹⁰. Ἀλλά καί δέν θέλομεν νά ἐκπέσωμεν εἰς παθητικά ὄργανα καί νά δεχώμεθα ἀνεξετάστως ὅ,τι ἀποφασίζεται καί μάλιστα ἀπό ὀλιγομελεῖς ἐπιτροπᾶς «εἰδικῶν» τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Εἰς τό βιβλίον μου *Ἡ ποιμαντική διακονία κατά τούς Ἱερούς Κανόνας*, σελ. 110-111,

10. Αὐτή ἡ πρότασις ἀποτελεῖ ἀπάντησι ὄχι μόνο στήν σχετική νῆξι τῆς ἐπιστολῆς τῆς 18 Δεκεμβρίου 2005 ἀλλά καί ὅσων παρομοίων ἐπαναλαμβάνονται στήν σελ. 234 τοῦ νεωτέρου ἄρθρου (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ’ ἄνωτ.)

γράφω περί τῆς μεγάλης σημασίας, τήν ὁποίαν ἔχει ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τελικοῦ κριτηρίου τῆς Ὀρθοδοξίας.

Γνωρίζετε Σεῖς ὡς ἱστορικός καί δογματολόγος πόσας φορές ἐπίσημα ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας καί πολυπληθεῖς Σύνοδοι ἐπλανήθησαν, ἐνῶ τήν Ὀρθοδοξίαν διέσωσαν ταπεινοί μοναχοί ὡς ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής μέ τούς ἀγῶνας του κατά τῶν Μονοθελητῶν καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὡς ἱερομόναχος μέ τούς ὑπέρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγῶνας του κατά τῶν Βαρλαάμ καί Ἀκινδύνου, ἄν καί ὁ πατριάρχης Καλέκας τόν ἐγκαλοῦσε ὡς ποιοῦντα «παρασυναγωγάς».

Ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τῆς ταυτότητος τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου μας, ἔχω νά παρατηρήσω τά ἑξῆς¹¹:

Πολλάκις εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας κείμενα δογματικά ἐγράφοντο ἀπό χαρισματοῦχα πρόσωπα, ἀλλά ἔφερον τήν ὑπογραφήν ἐπισήμων προσώπων. Ἐκ τῶν πολλῶν περιπτώσεων θά ἀναφέρω ἐλαχίστας μόνον: Ὁ *Τόμος* τοῦ ἀγίου Λέοντος φέρεται νά ἔχη συνταχθῆ ἀπό τόν θεολόγον Πρόσπερον, ἀλλά ὑπεγράφη ἀπό τόν ἅγιον Λέοντα Πάπα Ρώμης· ὁ *Ἀγιορειτικός Τόμος* συνετάγη ἀπό τόν ἅγιον Γρηγόριον τόν Παλαμᾶν, ἀλλ' ἐδημοσιεύθη μέ τās ὑπογραφάς τῶν ἐπιφανεστέρων Ἀγιορειτῶν καί ὄχι τοῦ συγγραφέως του· ἡ *Κατά Ἰακωβιτῶν* πραγματεία συνετάγη ὑπό τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ διά νά χρησιμοποιηθῆ ἀπό τόν ἐπίσκοπον Δαμασκοῦ Πέτρον· ἡ πατριαρχική *Ἐγκύκλιος* τοῦ 1848 συνετάγη ἀπό τόν θεολογοῦντα ἱατρόν Στέφανον Καραθεοδωρῆν, ἀλλά ὑπεγράφη ὑπό τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πολλά ἐπίσης κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί γενικώτερον τῆς Ἐκκλησίας ὑπογράφονται ὑπό τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἢ τῆς δεῖνος ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἄν καί συντάσσονται ὑπό ἑνός προσώπου ἢ ἐπιτροπῆς.

Δέν θά ἤμουν συνεπῶς ἐκτός τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐάν τό βιβλίον μας ἔφερε τήν ὑπογραφήν μου ἐνῶ ἐγράφη ὑπό ἐτέρου ἀδελφοῦ. Παρά ταῦτα αἰσθάνομαι ὅτι δικαίως τό ὑπέγραψα, διότι

11. Στήν ἐπιστολή τῆς 18 Δεκεμβρίου 2005 σημειώνει ὁ κ. Μαρτζέλος τήν διαπίστωσί του(!) ὅτι: «συγγραφέας τοῦ βιβλίου εἶναι κάποιος μὴ θεολόγος, ἀλλά ἐρασιτεχνικῶς θεολογῶν μοναχός τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος προφανῶς μέ τήν εὐλογία Σας χρησιμοποίησε τό ὄνομά Σας, προκειμένου νά προσδοθῆ κύρος στό γραφόμενα». Ἦδη δίνουμε ἀπάντησι καί σέ ὅσα παρομοίως γράφει στό νεώτερο ἄρθρο του (*Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 233-234).

συνετάγη μέ πρωτοβουλίαν ἰδικήν μου, μέ τήν ἰδικήν μου ἐπιστασίαν, παρακολούθησιν, ἐξέτασιν καί εὐθύνην. Εἶναι σύνηθες ἄλλως τε εἰς τά Κοινόβια νά ἐνεργοῦμεν «κοινοβιακῶς», συνεργαζόμενοι ὡς ὁμόφυχοι καί ὁμόφρονες.

Σχετικῶς δέ μέ τήν φράσιν Σας «ὄταν βεβαίως γνωρίζει κανεῖς ὀρισμένα πράγματα τῆς Μονῆς», ἄν δέν ὑπάρχη εἰς αὐτήν ἄλλος ὑπαινιγμός, θά ἤθελα νά Σᾶς πληροφορήσω ὡς ὁ πλέον ἀρμόδιος ὅτι ἡ Ἀδελφότης μας Χάριτι Θεοῦ πορεύεται ἐν εἰρήνῃ, ὁμονοία καί ἀγάπη Χριστοῦ.

Ὅμιλεῖτε ἐπίσης περί ἐρασιτεχνικῶς θεολογοῦντος ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς καί δι' αὐτό ὑποπεσόντος εἰς σωρείαν λαθῶν. Ταπεινῶς φρονῶ ὅτι ὁ ὅρος «ἐρασιτεχνικῶς θεολογῶν» εἶναι ἐπιεικῶς ἄστοχος καί ἀπαράδεκτος. Ἐδῶ τίθεται ἕνα μεγάλο ζήτημα: Ἐφ' ὅσον ἀληθῆς, γνησία καί Ὁρθόδοξος θεολογία δέν εἶναι ἡ θεολογία τῶν σπουδαστηρίων, ἡ θεολογία πού φέρεται ἐν πολλοῖς, ἐκτός ἐπαινετῶν ἐξαιρέσεων, τήν σφραγίδα τῆς δυτικῆς καί μάλιστα γερμανικῆς θεολογίας, ἀλλά ἡ θεολογία τῆς ἀσκήσεως, τῆς προσευχῆς, τῆς διαρκοῦς μετανοίας, τῆς θείας Λατρείας, τῆς θεοπτίας, ἡμπορεῖ ἕνας μοναχός ἀσκούμενος εἰς τό Ἅγιον Ὅρος ἐπί πολλά ἔτη ἀγρυπνῶν, νηστεύων, ὑπακούων, μελετῶν τοὺς Πατέρας, μετέχων καθημερινῶς τῆς λατρείας, προσευχόμενος καί ἔχων τήν εὐλογίαν μου νά ἀσχολῆται μέ τά βαθυτέρα ζητήματα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, ἡμπορεῖ λέγω νά χαρακτηρίζεται ὡς «ἐρασιτέχνης» διά νά ὑποβαθμισθῆ καί ἐξουδετερωθῆ ἡ θεολογική του μαρτυρία; Ἀντιθέτως δέ νά γίνεται ἀποδεκτή καί νά ἐπιβραβεύεται ἡ θεολογία πτυχιούχων τῶν θεολογικῶν σχολῶν πού μέ διδακτορικός διατριβᾶς ὀρθοδοξοποιοῦν τοὺς αἰρεσιάρχας Διόσκορον καί Σεβῆρον;

Μέ τά κριτήρια τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας ἐρασιτέχνης θεολόγος θά ἠδύνατο νά χαρακτηρισθῆ ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης, ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, ὁ π. Σωφρόνιος τοῦ Ἑσσεξ, ὁ μακαριστός γέροντάς Σας π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, ὁ ὁποῖος συνέγραψε πλουσιωτάτην ὑμνολογίαν θεολογικῶς θεμελιουμένην.

Προσωπικῶς ἐγνώρισα καί τήν ἀκαδημαϊκῆν θεολογίαν καί τήν διηκόνησα ἐπί δεκαετίαν. Δέν ὑποτιμῶ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς θεολό-

γους, ἀλλά φρονῶ ὅτι δέν δύναται ἡ ἀκαδημαϊκή θεολογία νά εἶναι τό κριτήριον τῆς θεολογίας τῆς ἀσκήσεως καί τῆς προσευχῆς.

Θά ἤθελα ἐδῶ νά ἐπικαλεσθῶ μαρτυρίας ἀπό τόν βίον καί τήν θεολογίαν τοῦ σοφοῦ καί ἁγίου Γέροντος καί θεολόγου (χωρίς πτυχίον) π. Σωφρονίου τοῦ Ἁγίου Ὅρους καί τοῦ Ἑσσεξ.

Ἐφοίτησε ὡς γνωστόν ὁ π. Σωφρόνιος εἰς τό Ὅρθόδοξον Θεολογικόν Ἰνστιτούτον τῶν Παρισίων, ἀλλά διέκοψε τάς σπουδάς του. Ὡς γράφει ὁ ἴδιος: «ἐν τούτοις, παρά τό ἐνδιαφέρον μου πρός τάς ἐκκλησιαστικές ἐπιστήμας, ἡ πνευματική μου ἀνάγκη, ὅπως παραμένω ἐν τῇ προσευχῇ, ὑφίστατο ζημίαν, καί ἐγώ ἀνεχώρησα διά τόν Ἄθωνα» (Ἀρχιμ. Σωφρονίου, *Περί Προσευχῆς*, σελ. 59). Ἐπίσης: «Χιλιάδες καί χιλιάδες ἐπαγγελματιῶν θεολόγων λαμβάνουν τά ἀνώτατα πτυχία, ἐνῶ ἐν τῇ σφαίρα τοῦ Πνεύματος παραμένουν κατ' οὐσίαν εἰς βαθεΐαν ἄγνοϊαν. Καί τοῦτο, διότι δέν ζοῦν συμφώνως πρός τάς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ· ἔνεκα δέ τούτου στεροῦνται τοῦ φωτός τῆς Θεογνωσίας» (σελ. 229-230). Καί πάλιν: «Συνέβη νά συνομιλήσω μετά τινων ἐκ τῶν πλέον διαπρεπῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας. Ἦτο ὀφθαλμοφανές ὅτι καί ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐγνώριζον τά ἔργα τῶν ἁγίων ἀσκητῶν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καί Παλαιστίνης, δέν εἶχον ζῶσαν πείραν ἐκείνου περί τοῦ ὁποίου ἐμαρτύρουν οἱ Πατέρες» (τοῦ ἰδίου, *Ὁψόμεθα τόν Θεόν καθώς ἐστίν*, σελ. 211). Καί τέλος: «Ἡ μακραίων πείρα τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας ἀπέδειξε μετά πειστικότητος ὅτι εἶναι δυνατόν νά ἔχη τις εὐρεΐαν πολυμάθειαν ἐπί τοῦ πεδίου τῆς ἐπιστημονικῆς θεολογίας καί μὴ ἔχων ζῶσαν πίστιν, τουτέστιν ἀγνοῶν πλήρως τόν Θεόν» (σελ. 310).

Τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, τό ὁποῖον «ἀλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν», δέν ἐμποδίζεται εἰς κάθε ἐποχὴν νά ἀναδεικνύη θεολόγους καί ἐκ τῶν μὴ ἐχόντων πτυχία θεολογίας πιστῶν καί εὐλαβῶν ἀνθρώπων, καί δὴ καί μοναχῶν ἀφιερωμένων εἰς τόν Θεόν ψυχῇ τε καί σώματι, θεολογούντων κατά τόν ἅγιον Γρηγόριον τόν Θεολόγον ἀλιευτικῶς καί ὄχι ἀριστοτελικῶς (*Εἰρηνικός γ'*, PG 35, 1164C).

Φοβοῦμαι ὅτι ἡ νοοτροπία νά ὑποτιμῶνται οἱ μὴ ἔχοντες πτυχία θεολογίας ὡς «ἐρασιτέχνη» δέν ἀπέχει πολύ ἀπό τήν δυτικίζουσαν θεολογίαν τοῦ Βαρλάμ θεωροῦντος τήν φιλοσοφίαν καί τήν ἀνθρωπίνην γνῶσιν ὡς προϋπόθεσιν τῆς θεογνωσίας.

Κατόπιν τούτων σημασίαν ἔχει τό περιεχόμενον τοῦ βιβλίου μας καί αἱ θεολογικάι του θέσεις¹², διά τάς ὁποίας περιμένομεν μετὰ χαρᾶς ὄχι μόνο τάς ἰδικάς σας κρίσεις ἀλλά καί ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιθυμία μας εἶναι ἡ οἰκοδομή καί ἡ ἐνότης αὐτῆς, καί ὄχι ἡ προβολή προσωπικῶν μας ἀπόψεων.

Ταῦτα πάντα φιλαδέλφως γράφομεν εἰς τήν ἐλλογιμότητά Σας. Εἰλικρινῶς λυπούμεθα, διότι δέν δυνάμεθα νά συμφωνήσωμεν μέ ὠρισμένας ἀπόψεις Σας. Μένει πάντως ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καί ἐκτίμησις πρός τό πρόσωπόν Σας. Κατά τούς ἀρχαίους προγόνους μας: «Φίλος Πλάτων, ἀλλά φιλτέρα ἡ ἀλήθεια».

Ταπεινῶς εὐχομαι εἰς Ἰμᾶς καί τήν οἰκογένειάν Σας πλουσίαν τήν Χάριν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Σωτῆρος καί τό νέον ἔτος μέ ὑγείαν καί πᾶσαν παρά Κυρίου ἀγαθοδωρίαν.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου

Ἁγίου Ὀρους

† Αρχιμανδρίτης Γεώργιος

* * *

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 2^α.

(18 Φεβρουαρίου 2006)

Ἀγαπητέ μοι κ. Καθηγητά

Ἔλαβα τήν ἀπό 11 Ἰανουαρίου 2006 ἐπιστολή Σας καί τά δύο ἄρθρα Σας *Ἡ θέα τοῦ Θεοῦ κατά τόν ἅγιο Συμεών τόν νέο Θεολόγο καί Θεολογία καί πνευματικότητα στή σιναϊτική πατερική παράδοση*, γιά τά ὁποία καί Σᾶς εὐχαριστῶ.

Μέ τό βιβλίο μας *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπαντήσαμε* σέ θεολογικές Σας θέσεις μέ τήν βεβαιότητα ὅτι δέν τίς παρενοήσαμε. Πολλῶ μάλλον δέν τίς διαστρεβλώσαμε παραπλα-

12. Πάντως, ἐφ’ ὅσον τελικῶς καί κατά τόν κ. Μαρτζέλο «ἐκεῖνο πού μετράει, προκειμένου ἕνα σύγγραμμα νά ἔχει ἐπιστημονική βαρύτητα... δέν εἶναι οὔτε τό σχῆμα οὔτε ἡ ιδιότητα οὔτε ὁ ἀκαδημαϊκός τίτλος τοῦ συγγραφέα, ἀλλά ἡ ἐπιστημονική τεκμηρίωση καί ἡ ἀλήθεια τῶν ἀπόψεών του» (βλ. *Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 234), ἀποδεικνύεται περιττή ἡ ἀγωνία του περί τοῦ πραγματικοῦ συντάκτου καί περί τοῦ ὑπογράφαντος τό βιβλίο μας.

νητικά, ὅπως ἰσχυρίζεσθε στήν προηγουμένη ἐπιστολή Σας. Ἐδείξαμε σέ αὐτό ὅτι ἡ ὑποστήριξις τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν εὐρίσκει ἐρείσματα στήν συνοδική καί πατερική παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας. Στήν νέα ἐπιστολή Σας καταχωρίζετε ἕνα «μικρό δείγμα ἠθελημένης παρανοήσεως καί παραπλανητικῆς διαστρέβλωσης τόσο μιᾶς σαφῶς ἐκπεφρασμένης θέσης Σας, ὅσο καί μιᾶς σαφέστατης θέσης σημαντικότητας πατρός τῆς Ἐκκλησίας». Μᾶς δίνετε ἔτσι τήν δυνατότητα νά διευκρινίσουμε στήν συνέχεια ὅτι τά σημεῖα, στά ὁποῖα ἀναφέρεσθε, δέν τά παρενοήσαμε οὔτε τά διαστρεβλώσαμε.

1^ο. Περί τῆς πλήρους ἀποδοχῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Γράφετε στήν ἐπιστολή Σας: «στή μελέτη μου τονίζω ρητά καί σαφέστατα ὅτι “κατά τίς θεολογικές μας ἐπαφές μαζί τους (δηλ. μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους) θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτούς, προκειμένου νά ἐπανέλθουν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτό πού ζητοῦσαν καθ’ ὅλους τούς αἰῶνες μετά τό σχίσμα τοῦ 451 οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας: Νά ἀποδεχθοῦν δηλ. **πλήρως** τήν Δ’ Οἰκουμενική Σύνοδο, καθὼς βέβαια καί τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικές Συνόδους, πού συνεχίζουν καί ἐπιβεβαιώνουν οὐσιαστικά τήν Δ’ Οἰκουμενική Σύνοδο, ὡς ἄγιες καί Οἰκουμενικές”» (σελ. 1-2 τῆς ἐπιστολῆς τῆς 11 Ἰανουαρίου, καί σελ. 609 τοῦ ἄρθρου Ὁρθοδοξία καί αἵρεσι κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό χωρίς τίς ὑπογραμμίσεις).

Πιστεύετε ὅτι παρενοήσαμε ἠθελημένα καί διαστρεβλώσαμε παραπλανητικά τήν διατύπωσί Σας καί ἰσχυρίζεσθε: «Ἄδικῶ λοιπόν, σεβαστέ μου Γέροντα, τό συντάκτη τοῦ βιβλίου Σας, ὅταν τοῦ καταλογίζω ἠθελημένη παρανόηση καί παραπλανητικὴ διαστρέβλωση σαφῶς ἐκπεφρασμένης θέσεώς μου, πού ἀποτελεῖ μάλιστα τήν πιό οὐσιαστική καί τεκμηριωμένη πρόταση μέ βάση τά δεδομένα τῆς μελέτης μου; Θά ἤθελα νά τόν ρωτήσω ἐν προκειμένῳ: Ἀπό πού ἔβγαλε τό συμπέρασμα ὅτι γιὰ τήν ἐπάνοδο τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία προτείνω ἢ ἰσχυρίζομαι νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους χωρίς τό δογματικό τους περιεχόμενο;

Δέν πρόσεξε τήν πρότασή μου, τήν όποία ἄλλωστε παραθέτει αὐτούσια στή σελ. 69 τοῦ βιβλίου Σας [στόν παρ. τόμ., σελ. 644], ὅτι ὑπογραμμίζω σαφέστατα πώς θά πρέπει **νά ἀποδεχθοῦν πλήρως τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο**, καθώς καί τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικές Συνόδους ὡς ἅγιες καί Οἰκουμενικές; Δέν καταλαβαίνει ὅτι, ὅταν γίνεται λόγος γιά **πλήρη ἀποδοχή** τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δέν ὑπάρχει δυνατότητα νά ἐξαιρεθεῖ τό δογματικό τους περιεχόμενο; Καί ἔπειτα, τί καινοφανής καί ἄκρως ἀθεολόγητη ἄποψη εἶναι αὐτή, σύμφωνα μέ τήν όποία μπορεί δῆθεν νά ὑπάρξει ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων χωρίς τό δογματικό τους περιεχόμενο;»¹³.

Θά ἤθελα εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά ἐπισημάνω ὅτι δέν εἶμαστε ἐμεῖς πού ὑποστηρίζουμε τήν δυνατότητα, στό πλαίσιο τῆς θεολογίας τῶν ἁγίων Πατέρων καί τῆς Ἐκκλησίας, νά ὑπάρχει ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων χωρίς τό δογματικό τους περιεχόμενο. Αὐτή θά ἦταν ὄντως «καινοφανής καί ἄκρως ἀθεολόγητη ἄποψη». Τήν καταλογίζουμε ὁμως στό ἄρθρο Σας, ἐφ' ὅσον σέ αὐτό παρακάμπτεται ἡ θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων καί τῆς Ἐκκλησίας καί συμπεραίνεται εὐλόγως ἀπό αὐτό μία τέτοια «καινοφανής καί ἀθεολόγητη ἄποψη».

Ἐπειτα, ἡ πρότασίς Σας δέν εἶναι «σαφῶς ἐκπεφρασμένη». Στό ἄρθρο Σας ἀφήνετε ἀπροσδιόριστη τήν ἔκφρασι: «νά μή ζητοῦμε ... **τίποτε περισσότερο** ἀπό αὐτό πού ζητοῦσαν ... οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας». Αὐφήνετε ἐπίσης ἀδιευκρίνιστη τήν λέξι «πλήρως» στήν διατύπωσι: «νά ἀποδεχθοῦν δηλ. πλήρως τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο, καθώς καί τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικές Συνόδους ὡς ἅγιες καί Οἰκουμενικές». Ἀλλά οὔτε καί στήν ἐπιστολή Σας (τῆς 11 Ἰανουαρίου 2006) διευκρινίζετε –ὅπως ἐπωφείλετο¹⁴, λόγω τῆς ἤδη γενομένης προκλήσεως– τί σημαίνει «πλήρης ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων». Εἶναι γνωστό ὅτι ἐμεῖς ἔχουμε σαφῶς προσδιορίσει βάσει ἀξιολογιστῶν συνοδικῶν καί πατερικῶν μαρτυριῶν (βλ. σελ. 67-68 τοῦ βιβλίου μας [στόν παρ. τόμ., σελ. 642-643]) τί σημαίνει πλήρης ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

13. Ἡ ἐπιστολή δίδει ἀπάντησι καί σέ ὅσα σχεδόν αὐτούσια ἐπαναλαμβάνονται στήν σελ. 236 τοῦ νεωτέρου ἁρθρου τοῦ κ. Μαρτζέλου (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ.).

14. Ἡ ἴδια ἀσάφεια ἢ μᾶλλον ἀδυναμία προσδιορισμοῦ παρατηρεῖται ἀκόμη καί στό νεώτερο ἄρθρο (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 236).

Ἐπειδὴ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τοῦ ἄρθρου Σας οἱ ἀπαραίτητες αὐτές διευκρινίσεις, τὸ περιεχόμενο τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων καὶ συνεπῶς ἡ ἔννοια τῆς προτάσεώς Σας γιὰ “πλήρη” ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μποροῦν νὰ προσδιορισθοῦν μόνο ἀφοῦ ἀποτιμηθῇ ἡ πρότασις Σας σὲ συνάφεια μὲ τίς θεολογικὲς Σας θέσεις σὲ αὐτό. Ἀλλὰ στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ ἀποτίμησις μπορεῖ νὰ κριθῇ ὡς ὀρθή ἢ ἐσφαλμένη, ὄχι ὁμως νὰ χαρακτηρισθῇ «ἠθελημένη παρανόησι καὶ παραπλανητικὴ διαστρέβλωσι σαφῶς ἐκπεφρασμένης θέσεώς» Σας.

Πέραν τούτου, ἀπὸ ὅσα γράφουμε στὸ βιβλίον μας καὶ ἐνδεχομένως δὲν τὰ ἐλάβατε ὑπ’ ὄψιν Σας, γίνεται φανερό ὅτι ὁ σχολιασμός μας ἐπὶ τῆς προτάσεώς Σας γιὰ ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων –στὴν περίπτωσι τῆς ἐνώσεώς των μὲ τὴν Ἐκκλησίαν– δὲν ἦταν οὔτε κἂν ἀπλὴ παρανόησις ἀλλὰ ὀρθή καὶ τεκμηριωμένη ἀποτίμησις τῆς. Καὶ ἐξηγούμεθα:

Στὸ ἄρθρον Σας Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσι κατὰ τὸν ἁγ. Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, ὑποστηρίζετε τὴν θέσι ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος, ἂν καὶ καταδικασμένοι ἀπὸ τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἔχουν ὀρθόδοξη χριστολογικὴ διδασκαλία. Ὑπὸ αὐτὴ τὴν ἐσφαλμένη καθ’ ἡμᾶς προϋπόθεσι διατυπώνετε τὴν ἐπίμαχη περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων πρότασι Σας: «θὰ πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νὰ μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτούς, προκειμένου νὰ ἐπανέλθουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτό πού ζητοῦσαν καθ’ ὅλους τούς αἰῶνες μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 451 οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας: Νὰ ἀποδεχθοῦν δηλ. πλήρως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς βέβαια καὶ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους, πού συνεχίζουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν οὐσιαστικὰ τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὡς ἅγιες καὶ Οἰκουμενικὲς».

Εἶναι προφανές λοιπόν ὅτι, ἐπειδὴ ἀναγνωρίζετε στοὺς αἰρεσιάρχας ὀρθόδοξη Χριστολογία καὶ ὑπονοεῖτε ὅτι τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, ἡ πρότασις Σας γιὰ πλήρη ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δὲν περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀπαίτησι νὰ καταδικάσουν τὴν σεβηριανὴ τους Χριστολογία (τὴν μίαν σύνθετη φύσι καὶ τὸν μονοενεργητισμό) καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῆς τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας, τὸν Διόσκορον καὶ τὸν Σεβήρον.

Ὁ καθένας ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐτό δέν ὀνομάζεται ἀπαίτησις πλήρους ἀποδοχῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως τουλάχιστον ἀντιλαμβανόμεθα ἐμεῖς τήν παραδεδομένη στήν Ἐκκλησία διδασκαλία περί Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ὅπως εἶναι γνωστό ἀπό τό σύνολο τῶν μέχρι τώρα συγγραφῶν μας ἐπί τοῦ θέματος, εἶναι περισσότερο ἀπό βεβαία ἢ πεποιθησίς μας ὅτι ὁ Διόκορος καί ὁ Σεβῆρος ἔχουν καταδικασθῆ ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους γιά τήν αἰρετική τους χριστολογική διδασκαλία, ἡ ὁποία συνοψίζεται στήν μία σύνθετη φύσι καί στόν συνακόλουθο μονοενεργητισμό. Ὑπό τήν ὀρθή καθ' ἡμᾶς αὐτή προϋπόθεσι σχολιάσαμε τήν πρότασί Σας στίς σελίδες [644-646 τοῦ παρ. τόμ.] ὡς ἐξῆς:

«Ἀποτελεῖ ἄραγε ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων σημεῖο ἀληθοῦς ἐνότητος στήν περίπτωσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως, ἂν δέν γίνῃ ἀποδεκτό ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους τό δογματικό περιεχόμενο τῶν Συνόδων, πού σχετίζεται στενά μέ τήν καταδίκη τῆς διδασκαλίας καί τοῦ προσώπου τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου;

Καθ' ἡμᾶς ἀποτελεῖ σημεῖο ἐπίπλαστης ἐνότητος. Διότι, διερωτώμεθα, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐνώσει τί θά πιστεύουν (ἀνεγνωρισμένοι Ὁρθόδοξοι πλέον) οἱ Ἀνατολικοὶ Χριστιανοί: μία σύνθετη ὑπόστασι-φύσι καί δύο φανταστικές (ψιλλῆ θεωρία) φύσεις ἢ μία σύνθετη ὑπόστασι καί δύο πραγματικές φύσεις ἐν Χριστῷ; Μία σύνθετη (ὑποστατική) ἐνέργεια, ἢ δύο φυσικές ἐνέργειες ἀντίστοιχες πρὸς τίς φύσεις; Ἐνα σύνθετο θέλημα ἢ δύο φυσικά θελήματα, ἀντίστοιχα πρὸς τίς φύσεις; Καί ἀντιστρόφως, τί θά θεωροῦμε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι γιά τά μέχρι τώρα μονοφυσικά δόγματα τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τοῦ μονοενεργητισμοῦ, τοῦ μονοθελητισμοῦ; Θά θεωροῦμε ὅτι εἶναι ὀρθόδοξα δόγματα; Καί πῶς θά ἔχουμε κοινωνία μετά πάντων τῶν Ἀγίων (communio Sanctorum), ὅταν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας ἀνεθεμάτισαν αὐτά τά δόγματα; Καί ἀκόμη περισσότερο: πῶς ἢ Ἐκκλησία (ἐν τῇ ἐνώσει ἐννοεῖται) θά εἶναι κοινωνία σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις, ὅταν μεταξύ τῶν Ἁγίων συμπεριλάβουμε τούς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβῆρο καί τούς λοιπούς ἀναθεματισθέντας ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους;».

Εἶναι βέβαιον ὅτι ὑπό τήν προϋπόθεσι τῆς χριστολογικῆς ἑτεροδοξίας τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καί Σεβήρου δέν ἦταν δυνατόν,

για λόγους δογματικῆς συνεπείας καί πιστότητος στήν πατερική καί συνοδική παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, νά ἀποτιμήσωμε τήν πρότασί Σας ὅπως θά περιμένατε, δηλαδή μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ “πλήρης” ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν πρέπει νά περιλαμβάνη τήν καταδίκη τῶν αἵρεσιάρχων καί τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Ἡ στάσις μας αὐτή ἀπέναντι στήν πρότασί Σας δέν σημαίνει ὅτι παρενοήσαμε τήν θέσι Σας οὔτε ὅτι τήν διαστρεβλώσαμε, ἀλλά ὅτι, ἀφοῦ ἀπεδείξαμε διεξοδικῶς ὅτι ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν αἵρεσιάρχων εἶναι θεωρία ἀσύμβατη πρός τήν συνοδική καί πατερική παράδοσι, ἀποτιμήσαμε τήν πρότασί Σας συμφώνως πρός αὐτή τήν παράδοσι. Γι’ αὐτό ἄλλωστε α) προσδιορίσαμε μέ κάθε σαφήνεια τό δογματικό περιεχόμενο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων βάσει τοῦ α’ Κανόνος τῆς Πενθέκτης ἁγίας Συνόδου καί τῆς Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων (βλ. σελ. 67-68 τοῦ βιβλίου μας [στόν παρ. τόμ., σελ. 642-643]) καί β) προσκομίσαμε τήν μαρτυρία τοῦ ἁγίου Φωτίου γιά τήν ἐνωτική προσπάθεια μέ τούς Ἀρμενίους, κατά τήν ὁποία: «οἱ τήν Ἀρμενίαν οἰκοῦντες, τῶ τῶν Ἰακωβιτῶν ἐνισχημένοι δυσσεβήματι, καί πρός τό ὀρθόν τῆς εὐσεβείας ἀπαυθαδιαζόμενοι κήρυγμα ... τήν μακράν ἐκείνην πλάνην ἀποθέσθαι ἐνεδυναμώθησαν καί λατρεῦει σήμερον καθαρῶς καί ὀρθοδόξως ἡ τῶν Ἀρμενίων λῆξις τήν τῶν χριστιανῶν λατρείαν, Εὐτυχῆ τε καί Σεβήρον καί Διόσκορον, καί τούς κατά τῆς εὐσεβείας πετροβόλους, Πέτρον καί τόν Ἀλικαρνασσέα Ἰουλιανόν, καί πᾶσαν αὐτῶν τήν πολύσπορον διασποράν, ὡς ἡ Καθολική Ἐκκλησία, μυσαττομένη, καί δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσα» (σελ. 74 τοῦ βιβλίου μας [στόν παρ. τόμ., σελ. 648]).

Ἐπαναδιατυπώνοντας μέ λιτή ἔκφρασι τήν ἀποτίμησι τῆς προτάσεώς Σας λέγομε: ἐφ’ ὅσον τό ἄρθρο Σας ἐγράφη γιά νά ἀποδείξη τήν “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἡ πρότασις Σας ὡς συνέπεια τοῦ ἄρθρου Σας σημαίνει ἀποδοχήν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἄνευ τοῦ δογματικοῦ των περιεχομένου, πού εἶναι ἡ καταδίκη τῶν αἵρεσιάρχων καί τῆς διδασκαλίας των. Αὐτό ἀκριβῶς ὑπεστηρίξαμε καί στό βιβλίό μας. Ὅσα ἐγράψαμε ἐπομένως δέν εἶναι «ἠθελημένη παρανόηση καί παραπλανητική διαστρέβλωση» ἀλλά δικαία συναγωγή ἀπλοῦ καί κατανοητοῦ συμπεράσματος.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω, εἶναι μὲν θετικό τό γεγονός ὅτι εἵχατε ἀπευθύνει τήν πρότασί Σας γιά πλήρη ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στόν Πατριάρχη τῶν Κοπτῶν Σενούντα καί τόν Μητροπολίτη Δαμιέττης Bishoy. Ὅμως ἡ πρότασίς Σας χάνει τήν θεολογική της βαρύτητα μέ τήν ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” τους δηθεν ὀρθοδοξίας. Χωρίς νά τοὺς δοθῇ τό μήνυμα ὅτι ἡ σεβηριανή τους Χριστολογία εἶναι αἰρετική, ἡ ἐνωτική προσπάθεια ὀδηγεῖται σέ λύσι σύμφωνη πρὸς τήν προτεσταντική ἀρχή τῆς περιεκτικότητος (comprehensiveness), σέ μία ἐκκλησιαστική συγκόλλησι. Ἀλλά αὐτό δέν εἶναι τό ζητούμενο. Ἡ ἐπιζητούμενη ἐνότης τῆς Πίστεως ἐν τῇ ἐνώσει ἀπαιτεῖ τήν ἀπαλλαγή τους ἀπό τήν δισκόρειο-σεβηριανή Χριστολογία. Σέ αὐτό τόν στόχο ἔπρεπε νά προσανατολισθῇ ἡ θεολογική προσπάθεια καί ὅχι στήν ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” τους τάχα ὀρθοδοξίας.

Ἐξ ἄλλου ὁ κυρίλλειος χαρακτήρας τοῦ Ὅρου τῆς Χαλκηδόνος, ὁ ὁποῖος τονίζεται κατὰ κόρον στήν σύγχρονη ἀκαδημαϊκή θεολογική γραμματεία ἀλλά ὀφείλει νά κατανοηθῇ μόνο ὑπό τήν ἔννοια τῆς ἐνότητος τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Γ' καί Δ', οὐδόλως πρέπει νά γίνῃ ἡ γέφυρα γιά νά περάσῃ ἡ προτεσταντική ἀρχή τῆς περιεκτικότητος στά καθ' ἡμᾶς, ὑπό τήν ἔννοια ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ὑποστηρίζοντες τόν κυρίλλειο χαρακτήρα τοῦ Ὅρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πιστεύοντες ὅτι ἀκολουθοῦν τήν κυρίλλειο Χριστολογία ἡμποροῦν νά προωθήσουν τήν ἐκκλησιαστική τους ἐνωσι ἐπί τῇ βάσει τῆς κοινῆς δηθεν χριστολογικῆς τους πίστεως (βλ. Κοινές Δηλώσεις καί Προτάσεις 1990, 1993 [στόν παρ. τόμ., σελ. 819-827]).

Περιττό νά διευκρινήσω ὅτι οἱ φράσεις μας, τίς ὁποῖες ὑπογραμμίζετε μέ ἔντονη γραφή στήν σελ. 2 τῆς ἐπιστολῆς Σας (τῆς 11 Ἰανουαρίου 2006) καί εἶναι ἀποσπάσματα ἀπό τίς σελίδες [644-645 καί 646 τοῦ παρ. τόμ.] δέν ἀποκαλύπτουν, ὅπως νομίζετε, ὅτι παρενοήσαμε καί διεστρεβλώσαμε τήν πρότασί Σας.

Ἀντιθέτως, ἡ πρώτη φράσις (ἀπό τίς σελ. [644-645 τοῦ παρ. τόμ.]) θέτει εὐθέως τόν ἔντονο προβληματισμό πού δημιουργεῖ ἡ πρότασίς Σας σέ κάθε ἓνα πού διαθέτει ὀρθόδοξο αἰσθητήριο. Ἡ ὑποστήριξις τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν αἰρεσιάρχων καί ἡ πρότασίς Σας

για *πλήρη* ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εὐρίσκονται σέ τόσο σοβαρή ἀντίφρασι μεταξύ τους, ὥστε, νοουμένης ὡς ὀρθῆς τῆς πρώτης, ἡ δευτέρα νά γίνεται κατανοητή μόνον ὡς ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κενή τοῦ δογματικοῦ των περιεχομένου.

Παρομοίως, ἡ δευτέρα φράσις (ἀπό τήν σελ. [646 στόν παρ. τόμ.]) ἀποτελεῖ τό συμπέρασμα τῆς συζητήσεως, τήν ὁποία παραθέτουμε στήν σελίδα αὐτή τοῦ βιβλίου μας, καθὼς μέ εἰλικρίνεια διερευνοῦμε μία ἐνδεχομένη εὐλογία ἀντίρρησηι στήν ἰδική μας ἀποτίμησι τῆς προτάσεώς Σας. Ὅχι μόνο λοιπόν δέν διαστρεβλώσαμε τίς θέσεις Σας, ἀλλά εἴχαμε τήν εὐαισθησία νά διερευνήσουμε καί ἐκεῖνη τήν ἐρμηνεία τῆς προτάσεώς Σας πού δέν ἦταν σύμφωνη μέ τήν ἰδική μας. Τό συμπέρασμα ἀπό αὐτή τήν διερεύνησι εἶναι ὅτι, ὅσα παραθέσαμε στίς σελίδες [644-646 τοῦ παρ. τόμ.] ὡς ἀποτίμησι τῆς προτάσεώς Σας, εἶναι ἀναπόδραστη συνέπεια τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καί Σεβήρου ὡς ὀρθοδόξου. Ἡ θεωρία περί “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ὄντως τό πρόβλημα. Ὅταν αὐτή ἀπορριφθῆ ὡς ἐσφαλμένη, τότε ἡ ἀπαιτήσις ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους θά εἶναι πραγματικά πλήρης¹⁵.

Ὅτι αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς δευτέρας ἀπό τίς ὑπογραμμισμένες στήν ἐπιστολή Σας ἐκφράσεις μας καί ὄχι ἡ προοπτική διαστρεβλώσεως τῆς θέσεώς Σας, ἀποδεικνύεται ἀπό τήν παράγραφο πού ἔπεται τοῦ ἀνωτέρω καταλυτικοῦ συμπεράσματος: «Ἐπομένως τό πρόβλημα γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι νά ἀποφασίση συνοδικῶς ἓνα ἀπό τά δύο: ἢ νά υἱοθετήσῃ τήν θεωρία τῆς “ἰδεολογικῆς” Ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί νά προχωρήσῃ στήν ἔνωσι μαζί τους μέ μόνο κριτήριο τήν “ἀποδοχή” τῶν Συνόδων (χωρίς ἀναφορά στήν Χριστο-

15. Ἡ ἐντύπωσις τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι, μέ τήν πρότασί του γιά πλήρη ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, ἀπαιτεῖ πράγματι καί ὄχι φιλιῶ ὀνόματι “πλήρη” ἀποδοχή των, τόν κάνει νά ἐρωτᾶ στό νεώτερο ἄρθρο του: «Τόσο ἄραγε μικρή σημασία ἔχει γι’ αὐτόν [σ.σ. τόν συντάκτη τοῦ βιβλίου μας] ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκ μέρους ἐνός αἰρετικοῦ, προκειμένου νά ἐπανεέλθει στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία;» (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 236-237). Ἀπαντώντας βεβαιώνουμε ὅτι ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως τήν προσδιώρισε ὁ κ. Μαρτζέλος μέ τό ἄρθρο του, ἔχει δραματικά μικρότερη σημασία ἀπό ὅση τήν προσδιορίζει ἡ συνοδική Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας καί γι’ αὐτό τήν ἀπαιτοῦμε πλήρη.

λογία), αφήνοντας όλα τα ανωτέρω έρωτήματα ανοικτά στίς συνειδήσεις τών Ὁρθοδόξων πιστῶν καί διακινδυνεύοντας τήν ένότητά της ἤ νά θεωρήση τήν αντιχαλκηδόνιο Χριστολογία αίρετική, ὅπως παρελάβαμε από τούς άγίους Πατέρας νά τήν θεωροῦμε, καί νά ζητήση από τούς Ἀντιχαλκηδόνιους νά αποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικές μας Συνόδους μέ ὅ,τι αὐτή ἡ άποδοχή συνεπάγεται: τήν άπόρριψη τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τήν οἰκείωσι τῆς Ὁρθοδόξου, καί τήν άποδοχή τῶν καταδικῶν πού οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι έπέβαλαν στούς αντιχαλκηδόνιους αίρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο» (βλ. σελίδες 72-73 τοῦ βιβλίου μας [στόν παρ. τόμ., σελ. 647])).

2^{ον}.

Περί τῆς «αὐθαιρέτου» δηλώσεως τοῦ άγίου Ἀνατολίου.

Θεωρεῖτε «ἠθελμημένη παρανόησι καί διαστρέβλωσι σαφεστάτης πατερικῆς θέσεως, καί μάλιστα μεγάλου πατρός τῆς Ἐκκλησίας» (σελ. 4 τῆς έπιστολῆς Σας)¹⁶, τήν άναφορά μας στήν δήλωσι τοῦ άγίου Ἀνατολίου κατά τήν ε΄ συνεδρία τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀντιγράφετε από τό βιβλίο μας: «Ἡ δήλωσις τοῦ άγίου Ἀνατολίου ἦταν μία ὀρθή, αλλά αὐθαίρετη παρατήρησις. Ἦταν ὀρθή, διότι τυπικά “διά πίστιν οὐ κατηρέθη Διόσκορος” ... Ἦταν ὅμως αὐθαίρετη, διότι, ὅσον άφορᾶ τήν ὀρθοδοξία ἤ έτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου, ὁ άγιος Ἀνατόλιος έγνώριζε σαφῶς ὅτι ὁ Διόσκορος άπέφυγε νά παρουσιασθῆ, γιά νά μή έκδικασθῆ τό αίρετικό του φρόνημα» (άπό τήν σελ. 44 [στόν παρ. τόμ., σελ. 625]). Ὑπογραμμίζετε μέ έντονα γράμματα τό «αὐθαίρετη», θεωρώντας ὅτι μέ τόν χαρακτηρισμό αὐτόν διαστρεβλώνουμε τό νόημα τῆς δηλώσεως, καί ὑποβάλλετε σειρά έρωτημάτων πού δείχνουν τήν “άσέβειά” μας πρός τόν άγιο Ἀνατόλιο¹⁷.

Εἶναι κατ’ άρχήν άξιοπρόσεκτο στήν έπιστολή Σας ὅτι, ένῶ άμφισβητήτε τόν χαρακτηρισμό «αὐθαίρετη», δέν φαίνεται νά έχετε προη-

16. Ἡ έπιστολή δίδει άπάντησι στήν μομφή αὐτή, πού ὑπάρχει καί στίς σελ. 237 καί 239 τοῦ νεωτέρου άρθρου (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ένθ’ άνωτ.).

17. Ἡ σειρά τῶν έρωτημάτων έπαναλαμβάνεται στίς σελ. 237-239 τοῦ νεωτέρου άρθρου (Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ένθ’ άνωτ.).

γουμενῶς ἀναιρέσει τὰ βασικά ἐπιχειρήματα, στά ὁποῖα στηρίζουμε τήν οὐσιαστική μας ἀντιλογία (ὅπου καί τό «αὐθαίρετη») στήν θέσι Σας ὅτι ἀπό τήν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου συμπεραίνεται ἡ “ιδεολογική” ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου.

Θεωρῶ λοιπόν ὅτι ἡ κρίσις Σας γιά τό ἀπόσπασμα ὀφείλεται στό ὅτι δέν ἀξιολογήσατε ἐπαρκῶς τὰ στοιχεῖα πού τό πλαισιώνουν καί τό θεμελιώνουν (στίς σελίδες 44-46 τοῦ βιβλίου μας [στόν παρ. τόμ., σελ. 624-626]). Μεταξύ αὐτῶν τῶν στοιχείων περιλαμβάνονται: α) τό γεγονός ὅτι οὐδεμία Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας καί οὐδείς ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας ἐπικαλέσθηκε τήν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου γιά νά συναγάγῃ δι’ αὐτῆς τήν ὀρθοδοξία τοῦ χριστολογικοῦ φρονήματος τοῦ Διοσκόρου, β) ἰσχυρές μαρτυρίες περί τοῦ ὅτι ἡ ἐπίκλησις τῆς δηλώσεως αὐτῆς ὑπέρ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου εἶναι ἓνα ἀντιχαλκηδόνιο ἐπιχείρημα, καί μάλιστα «μάταιον» ἐφεύρημα τῶν Μονοφυσιτῶν ὑπέρ τῆς “ιδεολογικῆς” τῶν ὀρθοδοξίας (βλ. σελ. [624 στόν παρ. τόμ.]), καί γ) ὅτι ἀπό τὰ Πρακτικά τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν προκύπτει ἡ “ιδεολογική” ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου δέν συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς “ιδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου. Ἐπειδή ὅμως στό ἄρθρο Σας¹⁸ ὑπεστηρίξατε τό ἀντίθετο, στό βιβλίο μας χαρακτηρίσαμε τήν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὀρθή ἀλλά αὐθαίρετη, προκειμένου νά ἐρμηνεύσωμε τό δεδομένο, ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου δέν στηρίζει τήν “ιδεολογική” ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου. Γράφουμε: «Ὁρισμένοι θεολόγοι σήμερα, γιά νά ἀμνηστεύσουν τόν Διόσκορο, ἐπαναλαμβάνουν τό ἀντιχαλκηδόνιο αὐτό ἐπιχείρημα. Πρέπει ὅμως νά λεχθῆ ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἦταν μία ὀρθή, ἀλλά αὐθαίρετη παρατήρησις» [σελ. 625 παρ. τόμ.].

Ἦταν λοιπόν ὀρθή ἡ δήλωσις, γιά τήν κανονική τῆς ἀκρίβεια. Ὁ Διόσκορος εἶχε κληθῆ τρεῖς φορές ἀπό τήν Σύνοδο νά ἀπολογηθῆ καί, ἐπειδή δέν προσῆλθε, καθαιρέθηκε γιά τό κανονικό παράπτωμα τῆς ἀπειθείας στήν Σύνοδο. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μέ τήν δήλωσί του ἀναφέρθηκε μόνο στό γιατί καθηρέθη ὁ Διόσκορος. Στηριζόμενοι στά Πρακτικά τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκτιμοῦμε ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου εὔρισκε ἔρεισμα σέ ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τυπικά καί

18. Ὁρθοδοξία καί αἵρεση..., ἐνθ’ ἀνωτ., σελ. 600).

διαδικαστικά είχε συμβή κατά τήν καθαίρεσι τοῦ Διοσκόρου. Ὅπως σημειώνουμε στό βιβλίο μας: «Τό ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεως του δέν ἀναφέρει δογματικό λόγο, ἀλλά τήν ἄρνησί του νά ἐμφανισθῆ στήν Σύνοδο καί νά ἀπολογηθῆ γιά τήν στάσι του στήν ληστρική»¹⁹.

Ὅμως ὁ Διόσκορος ἦταν καί αἰρετικός, ὅπως ἐλέχθη. Ἡ χριστολογική του ἑτεροδοξία εἶναι ἀναντίρρητη, ἐπειδή στοιχειοθετεῖται ἀπό πλῆθος στοιχείων πού παρέχουν τά Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι*) καί ἡ συνοδική καί πατερική παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, καί τά ὁποῖα παραθέτουμε στό βιβλίο μας. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μέ τήν δήλωσί του δέν ἀναφέρθηκε στό αἰρετικό φρόνημα τοῦ Διοσκόρου. Γι' αὐτό τήν χαρακτηρίσαμε, ἐκτός ἀπό ὀρθή, καί «αὐθαίρετη».

Χαρακτηρίζοντας «αὐθαίρετη» τήν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου δέν τήν φορτίζουμε μέ τήν σύγχρονη ἀρνητική ἔννοια τῆς αὐθαιρεσίας. Στά κείμενά μας, ὁσάκις ἀναπτύσσουμε λεπτές ἔννοιες, χρησιμοποιοῦμε λογία γλῶσσα καί ἀκριβολογία στό ἐννοιολογικό περιεχόμενο τῶν λέξεων. Στήν γλῶσσα αὐτή αὐθαίρετος ἐνέργεια εἶναι ἡ κατ' ἰδίαν προτίμησις τοῦ ἐνεργοῦντος γινομένη ὄχι βεβαίως ἡ ἀνάρμοστη ἐνέργεια, πού σήμερα λέγεται αὐθαιρεσία. Μέ τόν χαρακτηρισμό «αὐθαίρετη» προσδιορίζουμε ὅτι ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐξέφρασε μέ τήν δήλωσί του τήν κανονική μόνο πλευρά τῆς περί τόν Διόσκορον προβληματικῆς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Μελέτιος, ἀναφερόμενος στό θέμα αὐτό καί συμπεραίνων περί τοῦ Διοσκόρου ὅτι «καθηρέθη ὡς αἰρετικός, ἀφοῦ ἀπεδέχθη ὅτι εἶχε καθαιρέσει ὀρθόδοξον (τόν ἅγιον Φλαβιανόν) ὡς αἰρετικόν», χαρακτηρίζει τήν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὡς ἐξῆς: «Μέ τόν ἀναθεματισμόν τοῦ Διοσκόρου ἡ Σύνοδος ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Ἀνατολίου, ὅτι “Διόσκορος οὐ δι' αἵρεσιν καθηρέθη”, ἦτο μία ἀστήρικτος ἐσφαλμένη προσωπική ἄποψις» (*Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, Ἀθήναι 1985, σελ. 74-75 καί 79*)²⁰.

19. Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., στόν παρ. τόμ., σελ. 625.

20. Πρβλ.: «Πάλιν λέγουσιν, ὅτι εἰ κατά τήν φωνήν Ἀνατολίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐ διά πίστιν καθηρέθη Διόσκορος, τί μή δέχεσθε αὐτόν; καί λέγομεν, ὅτι ἐπ' ἀληθείας οὐ διά πίστιν καθηρέθη, διά τοῦτο γάρ οὐ συνῆλθεν ἐν τῇ συνόδῳ, ἵνα μή ζητηθῆ τά κατ' αὐτόν· εἰ δέ ἀνήλθε καί ζήτησις γέγονε, καί ὡς αἰρετικός καθηρεῖ-

Θεωροῦμε ὅτι ἀπό τά Πρακτικά εὐλόγως προκύπτει ὁ χαρακτηρισμός τῆς δηλώσεως «ὀρθή, ἀλλά αὐθαίρετη παρατήρησις», μέ τήν ἔννοια βεβαίως πού ἤδη ἔχουμε ἀναφέρει. Οἱ συγκλητικοί εἶχαν θέσει θέμα τροποποιήσεως τοῦ ἀρχικοῦ Ὅρου. Ἡ πρώτη πρότασις των πρὸς τοὺς συνοδικούς Πατέρας εἶχε φέρει τήν χριστολογική διατύπωσι τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ «δύο φύσεις» πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς διατυπώσεως «ἐκ δύο φύσεων», ἡ ὁποία ὑπῆρχε στὸν ἀρχικό Ὅρο. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου στήν πρότασι τῶν συγκλητικῶν δέν ἀνεμένετο ὅπωςδήποτε (δηλαδή κατὰ τινὰ διαδικαστική ἀναγκαιότητα) νά ἀφορᾶ τήν αἰτία τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου. Δέν ἐρωτήθηκαν οἱ Πατέρες εὐθέως, ἄν διὰ τήν πίστιν ἢ διὰ τήν ἀπειθειαν καθηρέθη ὁ Διόσκορος. Ἐάν ἐτίθετο τέτοιο ἐρώτημα, ἡ συγκεκριμένη ἀπάντησις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου: «διὰ πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος», ἦταν ἡ μοναδική πού ὠφείλε νά δοθῆ. Αὐτή ἦταν ἡ ἀλήθεια. Τό θέμα ὅμως ἦταν εὐρύτερο. Οἱ συγκλητικοί εἶχαν συνδέσει τήν τροποποίησι τοῦ Ὅρου μέ τό πρόσωπο τοῦ Διοσκόρου καί τόν λόγο πού ὁ Διόσκορος καθήρесе τόν ἅγιο Φλαβιανό στήν Ληστρική σύνοδο: «Διόσκορος ἔλεγεν ὅτι διὰ τοῦτο καθεῖλον Φλαβιανόν, ἐπειδή δύο φύσεις εἶπεν εἶναι» (ACO II, 1, 2, 124). Πολλά εἶχαν συζητηθῆ κατὰ τήν ἀ' συνεδρία γύρω ἀπό τίς χριστολογικές αὐτές διατυπώσεις ἐν σχέσει πρὸς τόν Εὐτυχῆ καί τήν ὑποστήριξι τοῦ Διοσκόρου πρὸς αὐτόν. Ὅπως ὀρθά παρατηρεῖ ὁ μακαριστός καθηγητής Παν. Τρεμπέλας: Ὁ Διόσκορος ἐξῆλθε ἀπό τήν ἀ' συνεδρία «μέ ἐκκρεμῆ εἰσέτι τήν κατ' αὐτοῦ περί πίστεως κατηγορίαν» (*Ἐπί τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. Ἐκκλησία, τευχ. 15, (Φεβρ. 1966), ἀριθμ. 4, σελ. 103). Στό θέμα πού ἐτίθετο ἀπό τοὺς συγκλητικούς ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἔδωσε ἀπάντησι κανονικῆς φύσεως, παρότι τό θέμα «σῆκωνε» καί ἀπάντησι δογματικῆς φύσεως. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος λοιπόν ὠνομάσαμε τήν δήλωσι «αὐθαίρετη». Ὅχι γιά νά τήν χαρακτηρίσουμε ὡς αὐθαίρετη ἐνέργεια (αὐθαιρεσία, καταστρατήγησι συνοδικῶν πράξεων ἢ ἀποφάσεων), ἀλλά γιά νά τονίσουμε ὅτι ὑπάρχει καί ἡ δογματική πλευρά τῆς περὶ τόν Διόσκορο προ-

το· καί γάρ ἦν. ἐπειδή δέ κληθεῖς ἐκ τρίτου οὐ παρεγένετο καί ταύτην ἐποιήσαντο αἰτίαν τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα εἶπεν ὁ Ἀνατόλιος, ὅτι οὐ διὰ πίστιν καθηρέθη» (Ἐκ τῶν σχολίων Λεοντίου, *Doctrina Patrum*, 178).

βληματικής, στην οποία δέν αναφέρθηκε ο άγιος Άνατόλιος μέ τήν δήλωσί του, καί γι' αυτό δέν έπιτρέπεται έξ άφορμής τής δηλώσεως –πού βεβαίως ήταν κανονικώς όρθή καί διαδικαστικώς τυπική– νά συνάγεται ή “ιδεολογική” όρθοδοξία του Διοσκόρου.

Δεδομένου λοιπόν ότι ο χαρακτηρισμός «αύθαίρετη» δέν καταργεί τό γεγονός ότι ή δήλωση ήταν κανονικώς καί διαδικαστικώς όρθή, οί άγωνιώδεις έρωτήσεις²¹ πού μās άπευθύνετε έξ αιτίας του χαρακτηρισμού «αύθαίρετη», χάνουν τήν βαρύτητα πού φαίνεται νά έχουν στην έπιστολή Σας. Διότι:

i) Ο χαρακτηρισμός «αύθαίρετη» δέν άποτελεϊ μομφή ούτε προσβάλλει τόν άγιο Άνατόλιο ως πρόεδρο τής Συνόδου ή ως πατέρα τής Έκκλησίας. Η ένέργειά του δέν συνιστά αυθαιρεσία (μέ τήν σύγχρονη άρνητική έννοια), διότι ήταν κατάθεσις τής κανονικής άποφάσεως τής Συνόδου περί του Διοσκόρου, ότι δηλαδή καθηρέθη για άπείθεια καί όχι «διά τήν πίστιν».

ii) Δέν ήταν άναμενόμενο νά αντιδράσουν στην δήλωσι του άγίου Άνατολίου οί πατέρες τής Συνόδου πού έπιθυμούσαν τήν τροποποίηση του άρχικου Όρου. Έφ' όσον ή δήλωση ήταν κανονικώς όρθή καί άφοροϋσε τόν λόγο τής καθαιρέσεως του Διοσκόρου, δέν έδικαιούντο νά επικαλεσθούν άλλον λόγο καθαιρέσεως έκτός εκείνου πού έδήλωσε ο άγιος Άνατόλιος καί για τόν όποιον υπέγραψαν. Καί οί αυτοκρατορικοί αντιπρόσωποι δέν είχαν λόγο «νά τινάξουν στόν άέρα» τήν δήλωσι, όπως γράφετε, γιατί ήταν κανονικώς όρθή καί διαδικαστικώς τυπική. Συνέχισαν όμως μέ δεύτερη πρότασι τήν άναγκαιοτάτη από δογματικής άπόψεως διαδικασία τής τροποποίησης του άρχικου Όρου, επειδή ή έκφρασις «έκ δύο φύσεων», άν καί όρθόδοξη καθεαυτήν, ήταν έπιδεκτική μονοφυσιτικής παρερμηνείας, αυτής άκριβώς στην όποία είχε παρεκκλίνει ο Διόσκορος άρνούμενος τίς Διαλλαγές του άγίου Κυρίλλου.

iii) Η βαθεία γνώσις όλων τών θεολογικών καί μή θεολογικών παραμέτρων, πού ύπονοείται ότι συντρέχει στό πρόσωπο του άγίου Άνατολίου ως προεδρεύοντος πολλών έπιτροπών τής Συνόδου καί πρωτεργάτου σέ σημαντικές άποφάσεις της, δέν σημαίνει αυτόχρονα

21. Υπάρχουν καί στίς σελ. 237-239 του νεωτέρου άρθρου (Η “όρθοδοξία” τών Αντιχαλκηδονίων..., ένθ' άνωτ.).

ὅτι ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μέ τήν «αὐθαίρετη» δήλωσί του ἐνήργησε παρά ταύτας τάς παραμέτρους. Ἐνήργησε κατά ταύτας. Ἐπιστοποίησε αὐτό πού ἐν τοῖς πράγμασιν εἶχε διαδικαστικῶς μέχρι ἐκεῖνη τήν στιγμή γίνει: «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος». Ἐν τούτοις τό αἰρετικό φρόνημα τοῦ Διοσκόρου ἀπό τήν α΄ μέχρι καί τήν ε΄ συνεδρία ἀποτελοῦσε μία ἐκκρεμότητα, ἡ ὁποία τῇ συμμετοχῇ τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἔλαβε τέλος κατά τήν στ΄ συνεδρία μέ τόν ἀναθεματισμό τοῦ Διοσκόρου μετά τήν προσυπογραφή τοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου.

iv) Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐγνώριζε σαφῶς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέφευγε νά παρουσιασθῇ, γιά νά μή ἐκδικασθῇ τό αἰρετικό του φρόνημα. Ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι μέ τήν δήλωσί του ἐπεχείρησε νά παραπλανήσῃ τήν Σύνοδο ἀποκρύπτοντας τό αἰρετικό φρόνημα τοῦ Διοσκόρου, ὅπως νομίζετε ὅτι συνάγεται ἀπό τόν χαρακτηρισμό τῆς δηλώσεώς του ὡς «αὐθαιρέτου». Τίποτε δέν ἀπέκρυψε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μέ τήν δήλωσί του. Τό αἰρετικό φρόνημα τοῦ Διοσκόρου ἦταν γνωστό στούς Πατέρας τῆς Συνόδου ἤδη ἀπό τήν α΄ συνεδρία. Τό τρίτο κλητευτικό ἔγγραφο πρὸς τόν Διόσκορο μαρτυρεῖ ἤδη ἀπό τήν β΄ συνεδρία ὅτι οἱ δικαιολογίες του, μέ τίς ὁποῖες ἠρνεῖτο νά παρουσιασθῇ πρὸς ἀπολογία, εἶναι ἀλλοπρόσαλλες καί τίς προβάλλει γιά νά κρύψῃ τό αἰρετικό του φρόνημα: «τά παρά τῆς σῆς θεοσεβείας δηλούμενα πολλήν καί διάφορον ἔχει τήν ποιικιλίαν ... ὧν ἕκαστον κατ' οὐδένα τρόπον ἐπάγεται τήν ἀλήθειαν ἐκάστου τῶν παρά σοῦ λεγομένων ἀπωθουμένου τό ἀληθές» (ACO II, 1, 2, 25). Ὁ Διόσκορος εἶχε ἀρνηθῇ τίς Διαλλαγές, εἶχε καταδικάσει τόν ἅγιο Φλαβιανό ὡς νεστοριανό, εἶχε ὑποστηρίξει τόν Εὐτυχῆ ἀρνούμενον τίς Διαλλαγές. Τό χριστολογικό του φρόνημα ἦταν ἀναμφίβολα αἰρετικό.

3^{ον}.

Θεολογία καί ἀκαδημαϊκή θεολογική ἐπιστήμη.

Μετά ἀπό τήν διευκρίνισι ὅτι οὔτε ἠθελημένα παρενοήσαμε οὔτε παραπλανητικά διαστρεβλώσαμε τά δύο σημεία πού ἀναφέρετε στήν ἐπιστολή Σας, ἔρχομαι στό θέμα τοῦ πῶς δεῖ θεολογεῖν²² (σελ. 6-7

22. Τό ζήτημα τοῦ πῶς δεῖ θεολογεῖν λείπει ἀπό τό νεώτερο ἄρθρο (Η "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ.), ἀλλά ὑπάρχει σέ αὐτό ὡς γενικώτερο θέμα περί

τῆς ἐπιστολῆς), τό ὁποῖο εὐρίσκεται σέ στενή συνάφεια μέ τήν ἐκ μέρους Σας ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Οἱ θέσεις Σας, ὅπως διατυπώνονται στίς μελέτες «Ἡ θέα τοῦ Θεοῦ κατά τόν ἅγιο Συμεών τόν νέο Θεολόγο» καί «Θεολογία καί πνευματικότητα στή σιναϊτική πατερική παράδοση» μᾶς ἀναπαύουν, γιατί ἐκφράζουν τήν διαχρονικά ἐφαρμοζομένη ἀπό τούς Ἁγίους μέθοδο τοῦ θεολογεῖν. Ἐν τούτοις στήν ἐπιστολή Σας λέγονται ὠρισμένα, μέ τά ὁποῖα δέν ἤμποροῦμε νά συμφωνήσουμε.

Ὅρθά, βεβαίως, διακρίνετε τήν «θεοπτία» ἀπό τήν «θεολογία» παραπέμποντας στόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ καί ὀρθά ἐπίσης μαζί μέ τόν ἴδιο Ἅγιο κατακρίνετε ὡς ἐπικίνδυνη καί δαιμονική τήν εἴσοδο τῆς διαλεκτικῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου στόν χῶρο τῆς θεοπτίας-θεογνωσίας.

Ταυτίζετε ὅμως τήν «θεολογία» μέ τήν ἀκαδημαϊκή θεολογική ἐπιστήμη καί προσαρμόζετε στήν τελευταία ὡς τρόπον ἐργασίας τό «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν. Ἀποδίδετε ἐπίσης στόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ τήν γνώμη ὅτι «θεολογία» εἶναι τό «ἀριστοτελικῶς θεολογεῖν» (δηλαδή ἡ διαλεκτική μέθοδος τῶν ἀντιησυχαστῶν) καί ὅτι «θεοπτία» εἶναι τό «ἀποδεικτικῶς θεολογεῖν» (δηλαδή ἡ μέθοδος τῶν Ὁρθοδόξων Πατέρων). Ταυτίζετε ἀκόμη τό «ἀριστοτελικῶς θεολογεῖν» μέ τήν χρῆσι συλλογισμῶν καί ἄλλων σχετικῶν λογικῶν μεθόδων.

Ἐπ’ αὐτῶν θέλω νά παρατηρήσω τά ἀκόλουθα:

Ἡ θεοπτία εἶναι ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ, ἡ δέ θεολογία εἶναι λόγος πού ἀποκαλύπτει στήν Ἐκκλησία τήν πίστι τῶν θεοπτῶν περί τοῦ Θεοῦ. Κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ ἡ θεοπτία ὑπερέχει τῆς θεολογίας, τόσο τῆς καταφατικῆς ὅσο καί τῆς ἀποφατικῆς (βλ. ἡμέτερο ἔργο, *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διδάσκαλος τῆς θεώσεως*, Ἅγιον Ὅρος 2000, σελ. 49-62).

Στά κατηγορήματα τοῦ «ἀριστοτελικῶς» καί τοῦ «ἀλιευτικῶς» δέν ὑπόκειται ἡ θεοπτία ἀλλά μόνο ἡ θεολογία. Τό «ἀλιευτικῶς» νοεῖται ὡς κατάθεσις μέν ὑπό τῶν θεοπτῶν τῆς θείας ἐμπειρίας των:

τῆς «ἐρασιτεχνικῆς» θεολογίας τοῦ συντάκτου τοῦ βιβλίου μας καί περί τῆς «ἐπισημονικῆς» θεολογίας τοῦ κ. Μαρτζέλου.

«ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐωράκαμεν ... ὁ ἐθεασάμεθα» (Α΄ Ἰω. α΄ 1), ὡς πιστότης δέ στήν θεολογία τῶν θεοπτῶν ὑπό τῶν θεολόγων πού δέν εἶναι θεόπται ἀλλά ἔπονται αὐτῶν. Τό «ἀριστοτελικῶς» νοεῖται ὡς ἀνατροπή καί διαστροφή τῆς ἐμπειρίας τῶν θεοπτῶν μέ τήν προβολή δαιμονιώδους “θεολογίας”, τῆς «τεχνολογίας» ἢ «πιθανολογίας». Ἀπό τότε πού ὁ ὅρος «ἀριστοτελικῶς» χρησιμοποιήθηκε ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο μέ τήν γνωστή ἀρνητική ἔννοια (γ΄ εἰρηνικός λόγος, παρ. ιβ΄), συνεχίζει νά τήν ἔχη σέ κάθε περίπτωσι πού ὁ θεολογικός λόγος δέν ταυτίζεται μέ τήν ἀποστολική Πίστι ἢ δέν τήν ἀναδεικνύει. Τόν 14^{ον} αἰῶνα ἢ ἔννοια τοῦ «ἀριστοτελικῶς» ἀποδίδεται ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ μέ τό «στοχαστικῶς» ἢ «διαλεκτικῶς».

Ἡ ἀκαδημαϊκή θεολογική ἐπιστήμη εἶναι διαφορετική λειτουργία ἀπό τήν θεοπτία καί τήν θεολογία. Τιθεμένη στήν ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας ὑπόκειται στίς κατηγορίες τοῦ «ἀλιευτικῶς» καί τοῦ «ἀριστοτελικῶς», ἀναλόγως τοῦ φρονήματος τοῦ ἀκαδημαϊκῶς θεολογοῦντος· ἐάν δηλαδή αὐτός σκοπεύη νά ἀναδείξῃ τήν θεολογία τῶν θεοπτῶν θεολόγων ἢ ἐάν ἐπιδίδεται στήν προσπάθεια νά συναγάγῃ συμπεράσματα διαφορετικά ἀπό ἐκεῖνα τῶν θεοπτῶν. Ἡ ἀκαδημαϊκή θεολογική ἐπιστήμη εἶναι θεολογία, ὅταν γίνεται «ἀλιευτικῶς-ἀποδεικτικῶς».

Πρέπει νά παρατηρηθῇ ὅτι ὁ ἐξοπλισμός μέ τά ἀπαραίτητα προσόντα καί ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἱστοριοφιλολογικῆς μεθόδου δέν προκρίνει τήν ἔνταξι τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ θεολόγου στήν κατηγορία τοῦ «ἀριστοτελικῶς» ἢ τοῦ «ἀλιευτικῶς», ἀλλά αὐτή προκρίνεται ἀπό τήν πρόθεσί του νά ἀκολουθῇ ἢ ὄχι τήν θεολογία τῶν θεοπτῶν. Ἐπομένως, ἡ θεολογία τῶν θεοπτῶν ἀποτελεῖ πάντοτε τό κριτήριο γιά τόν ἔλεγχο τῆς γνησιότητος τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Γι’ αὐτό δέν εἶναι ἐπιτυχής ἡ παρατήρησις Σας: «εἶναι ἀνεπίτρεπτο λάθος ... νά θεωρεῖται ... ἡ μία κριτήριον τῆς ἄλλης» (σελ. 6).

Ἐπίσης πρέπει νά λεχθῇ ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες κατὰ τόν ἀντιαιρετικό τους ἀγῶνα χρησιμοποίησαν συλλογισμούς καί ἄλλες λογικές μεθόδους, οἱ ὁποῖες τούς ἐξυπηρετοῦσαν στήν προσπάθειά τους νά ἀποδείξουν στούς αἵρετικούς τήν πλάνη. Ἐν τούτοις ἡ χρησιμοποίησις τῶν συλλογισμῶν δέν συνιστᾶ «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν. Ὁ ἄ-

γιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος εὐφυῶς λέγει πρὸς τοὺς Ἰακωβίτας ὅτι πηγὴ τῶν δογμάτων τους εἶναι ὁ «ἅγιος αὐτῶν Ἀριστοτέλης», χρησιμοποιοῦν κατὰ κόρον στὴν ἐναντίον τους πραγματεία του τὴν ἀριστοτελικὴ λογικὴ. Καί αὐτό τό γεγονός δέν συνιστᾶ οὔτε ἀντίφρασι οὔτε ἀσυνέπεια. Τὴν ἴδια τακτικὴ ἀκολούθησαν καί οἱ προγενέστεροι ἀπὸ αὐτὸν ἅγιοι Πατέρες καί οἱ μεταγενέστεροι, ἐν οἷς καί ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τοῦ ὁποῖου τὰ ἀντιαιρετικὰ ἔργα δέν στεροῦνται λογικῶν ἐπιχειρημάτων.

Συνοφίζοντας τὰ ἀνωτέρω λέγομε ὅτι τό «ἀριστοτελικῶς», τόσο στὴν θεολογία ὅσο καί στὴν ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη, ἀποτελεῖ ἔκπτωσι ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Κατὰ τὴν ταπεινὴ μας γνώμη, οἱ Κοινές Δηλώσεις τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου καί οἱ ἀκαδημαϊκῆς-ἐπιστημονικῆς μελέτες πού τίς στηρίζουν, ἀποτελοῦν δείγματα «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν, ἐπειδὴ δέν ἀκολουθοῦν τὴν θεολογία τῶν θεοπτῶν Ἀγίων.

Ἀναπτύσσοντας τίς σκέψεις Σας περὶ τοῦ θεολογεῖν παρατηρήσατε ἀκόμη (σελ. 7 τῆς ἐπιστολῆς Σας): «Μέ βάση λοιπόν τίς παραπάνω διευκρινήσεις δέν κινδυνεύουν, ὅπως νομίζετε, νά χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐρασιτέχνες θεολόγοι ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ ἅγ. Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, ὁ π. Σωφρόνιος τοῦ Ἑσσεξ, καθὼς καί ὁ μακαριστός μου Γέροντας π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, γιατί ἡ θεολογία τους εἶναι χαρισματικὴ (...) καί ὡς ἐκ τούτου δέν μποροῦν οὔτε καί εἶναι ἐπιστημολογικά ἐπιτρεπτό νά κριθοῦν καί νά ἀξιολογηθοῦν μέ τὰ κριτήρια τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας».

Μέ ἀφορμὴ τὴν ἀνωτέρω παρατήρησί Σας ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης γιὰ τό ζήτημα τῆς ἑτεροδοξίας τοῦ Διοσκόρου ἔγραψε τὰ ἐξῆς στά Προλεγόμενα στὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο: «Οἵτινες [Πατέρες τῆς Συνόδου] κατεδίκασαν καί τῷ ἀναθέματι παρέπεμψαν τὸν δυστυχῆ Εὐτυχῆ Ἀρχιμανδρίτην, καί τὸν αὐτοῦ ὑπερασπιστὴν Διόσκορον τὸν μετὰ τὸν Κύριλλον γεγονότα Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον. Οὗτοι γάρ εἰς τὴν ἐναντίαν πλάνην τοῦ Νεστορίου πεσόντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκείνου ἀπώλειαν συγκατέπεσον διότι, ἐκεῖνος μὲν εἰς δύο πρόσωπα, καί δύο ὑποστάσεις τὸν ἕνα Χριστὸν ἐμέριζεν, οὔτοι δέ τὰς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις, θεότητα καί ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν συντίθεται, καί ἐν αἷς γνωρίζεται καί προσκυνεῖ-

ται, εἰς μίαν φύσιν τολμηρῶς συνέχεον, μή νοοῦντες οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐκ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου φρονήματος συμπεραίνεται νά μή ᾔηται ὁ Χριστός τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Πατρός, καί τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά ἄλλης τινός (Πηδάλιον, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982, σελ. 182). Ἐπίσης ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ μακαριστός π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης ἔγραψε μέ τήν χαρισματική –καί πιστή στήν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας– γραφίδα του: «Ἦλεγξας σαφῶς, ἐγγράφως Ἰωάννη, τοῦ Νεστορίου τήν διαίρεσιν, Σεβήρου τήν σύγχυσιν, μονοθέλητον παράνοιαν, καί πίστιν μονενέργητον, φέγγος Ὁρθοδοξίας, πᾶσιν ἀστράψας τοῖς πέρασιν» (Ἀκολουθία ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις τό 1971, τροπάριον τῆς ἡ ᾠδῆς).

Εἶναι ἀπό τά ἀνωτέρω προφανές ὅτι τά πρόσφατα πορίσματα τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία “ἀπέδειξε” διά διδακτορικῶν διατριβῶν ὅτι ὁ Διόσκορος καί ὁ Σεβήρος ἔχουν ὀρθόδοξη χριστολογική διδασκαλία, δέν συμφωνοῦν μέ τό συμπέρασμα τοῦ ἀγίου Νικοδήμου περί τῆς ἑτεροδοξίας τοῦ Διοσκόρου καί μέ τήν ἀναφορά τοῦ π. Γερασίμου στήν «Σεβήρου σύγχυσιν». Εἰδικότερα μάλιστα τό ἀπόσπασμα τοῦ ἀγίου Νικοδήμου, ὅπου συναίγεται συμπερασματικῶς καί μέ «ἀποδεικτικό» λόγο ὅτι ἡ ἑτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου («τό δυσσεβές φρόνημα») συνεπάγεται κατάργησι τῆς ἐν Χριστῷ διπλῆς ὁμοουσιότητος, κινδυνεύει νά θεωρηθῆ ἀπό πλευρᾶς ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων δείγμα “ἐρασιτεχνικῆς” θεολογίας.

Συναφῶς ἐπιτρέψτε μου νά ἀναφερθῶ στήν διαβεβαίωσί Σας ὅτι: «δέν ἀνήκω σ’ αὐτούς πού θέλουν τήν σιωπή τῶν μοναχῶν στά θεολογικά ζητήματα· θά προτιμοῦσα ὅμως οἱ θεολογικές παρεμβάσεις τῶν μοναχῶν νά εἶναι χαρισματικές ... καί ὄχι ἐπιστημονικές» (σελ. 7). Εἶναι γνωστό ὅτι Ἀγιορεῖται πατέρες εἶχαν ὁμολογήσει μέ χαρισματική θεολογική γλῶσσα ὅτι ἡ ὑποστηριζομένη ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι προφανῆς πλάνη. Ὁ μακαριστός π. Παῖσιος ὁ Ἀγιορεῖτης «χαρακτήρισε ὡς βλασφημία κατὰ τῶν ἀγίων Πατέρων τήν προτεινόμενη κάθαρση τῶν Λειτουργικῶν βιβλίων ἀπό τόν χαρακτηρισμό τοῦ αἰρετικοῦ γιά τόν Διόσκορο καί Σεβήρο» (Ἱερομ. Ἰσαάκ, Βίος Γέροντος Παϊσίου τοῦ Ἀγιορεῖτου, Ἅγιον Ὅρος 2004, σελ. 691). Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἀγίου Ὁρους μέ τό Ὑπόμνημά της (1995) εἶχε ἐκφράσει μέ χαρισματική λιτότητα τήν διαφωνία τῶν Ἀγιορει-

τών πρὸς τίς ἀποφάσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους, μεταξύ τῶν ὁποίων νά θεωροῦνται καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι κατὰ τήν χριστολογική πίστι (παρ. 9 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως). Ἀκαδημαϊκοί θεολόγοι ἐν τούτοις ἀνέλαβαν νά ἀποδείξουν –ὕποτιμῶντες τήν χαρισματική παρέμβασι τῶν Μοναχῶν– ὅτι οἱ αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβῆρος εἶναι στήν διδασκαλία τους ὀρθόδοξοι. Κατόπιν τούτου διερωτώμεθα: Θά προτιμούσατε ἄραγε νά μή εἶχε ἀκολουθήσῃ ἡ θεολογική μας παρέμβασις, μέ τήν ὁποία βεβαιώνεται «ἀποδεικτικῶς» ὁ χαρισματικός λόγος τῶν Πατέρων τοῦ Ἁγίου Ὅρους, ἐπειδή αὐτή ἡ παρέμβασις ἔχει καί ἐπιστημονική διάρθρωσι ἀναγκαία γιά τήν ἀντιμετώπισι τῶν ἀντιθέτων ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων ὠρισμένων ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων;

Ὡς ἐν παρόδῳ σημειώνω ἀκόμη ὅτι στό ἄρθρο Σας «Θεολογία καί πνευματικότητα στή σιναϊτική πατερική παράδοσι» κάνετε ὀρθές ἀναφορές στόν θεολογικό ἀγῶνα τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου κατὰ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ (κατά τούς γνωρίζοντας, ὄχι μόνο τοῦ εὐτυχιανικοῦ ἀλλά καί τοῦ διοσκορείου–σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ), γεγονός τό ὁποῖο δέν συνάδει μέ τήν ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Ὅσον ἀφορᾷ τούς ἀειμνήστους καθηγητάς Ἰω. Καρμίρη καί π. Ἰω. Ρωμανίδη, τῶν ὁποίων τίς «ἐπί τοῦ προκειμένου ἐπιστημονικές θέσεις ἐπαναλαμβάνετε καί ἐπιβεβαιώνετε» μέ τήν ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (πρβλ. ἐπιστολή 11 Ἰανουαρίου 2006, σελ. 8)²³, πρέπει νά λεχθῇ ὅτι ὑπῆρξαν πράγματι διακεκριμένοι θεολόγοι καί προσέφεραν μεγάλες ὑπηρεσίες στήν Ἐκκλησία μέ τό θεολογικό τους ἔργο. Ἔχουν κάνει ὅμως καί αὐτοί ὡς ἄνθρωποι κάποια θεολογικά σφάλματα. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος ἔχει ἐπισημάνει ὠρισμένα στήν *Εἰσαγωγή* ἑνός πρωίμου ἔργου τοῦ καθηγητοῦ Ἰω. Καρμίρη, τῆς ἐκδόσεως στήν ἐλληνική γλῶσσα τῆς *Summa Theologica* τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτου (*Ἠσυχία καί Θεολογία*, ἔκδ. Ἰ. Μονῆς Γενεθλίου Θεοτόκου, 2004, σελ. 392-408). Ἀκόμη, ὁ καθηγητής Καρμίρης στό ἔργο του *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία* (1973), ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ὀρθόδοξα ἔγραφε στά προγενέστερα

23. Ἀναφορά στοὺς ἀειμνήστους καθηγητάς γίνεται στίς σελ. 240, 244 καί 256 τοῦ νεωτέρου ἀρθρου (*Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ.).

ἔργα του Ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία καί αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας καὶ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν (1949), καὶ Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας (1960), ἀναπτύσσει μία περιεκτικὴ Ἐκκλησιολογία, ἡ ὁποία ἐπεκτείνει τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας πέραν τῶν κανονικῶν τῆς ὁρίων.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ εἶναι χρήσιμο νὰ μὴ θεωροῦνται ὅλες οἱ ἀπόψεις τῶν ἀειμνήστων καθηγητῶν a priori ὀρθές, πρὶν μάλιστα συγκριθοῦν μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ἐν προκειμένῳ, ἡ γνώμη τους περὶ τοῦ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶχαν ὀρθόδοξη Χριστολογία δέν βρίσκεται σύμφωνη μὲ τὴν ὁμόφωνη συνοδικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσι, ἡ ὁποία μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ἀντιθέτου. Ἐπαναλαμβάνω αὐτὸ πού ἤδη ἐγράψαμε στό βιβλίον μας, ὅτι ἡ γνώμη τους ὠφείλετο μᾶλλον σέ πρῶτιμο ἐνθουσιασμό. Σᾶς ἀποστέλλω συνημμένως τὴν μελέτη-ἀπάντησί μας στόν ἀείμνηστο π. Ἰωάννη Ρωμανίδη, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καὶ δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι*, πού ἔχει δημοσιευθῆ στό περιοδ. *Κοινωνία* (2/1999).

Ἐπιτρέψτε μου ἀκόμη νὰ κάνω μία παρατήρησι στήν ἄποψι, πού διατυπώνετε στίς σελ. 8-9 τῆς ἐπιστολῆς Σας, ὅτι δέν «θά ὑπέγραφαν τόσο εὐκόλα οἱ Μή-Χαλκηδόνιοι τίς Κοινές Θεολογικές Δηλώσεις, ἂν δέν διαπίστωναν ὅτι συμφωνοῦν μὲ τὴ δική μας Χριστολογικὴ διδασκαλία». Νομίζω ὅτι δέν ἀγνοεῖτε τί ἔγραφε τό 1999 ὁ σεβ. Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Μεθόδιος Φούγιας, καλὸς γνώστης τῶν πεπραγμένων στοὺς Διαλόγους καὶ θιασώτης τῆς ἐνώσεως μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους, ἀναφερόμενος στήν Β' Κοινὴ Δήλωσι τοῦ 1990: «Ἡ Κοινὴ Δήλωσις κλίνει πρὸς τίς ἀπόψεις τῶν Orientals» (βλ. Σταύρου Μποζοβίτη, *Τὰ αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἔκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», 1999, σελ. 85). Δέν ἀγνοεῖτε ἀκόμη ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι, πού τὴν περασμένη δεκαετία ἔγραψαν κατὰ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, τίς ἔχουν χαρακτηρίσει παραχώρησι στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους. Ἐμεῖς μὲ τὰ κείμενά μας ἔχουμε ἐπανειλημμένως δηλώσει ὅτι μὲ αὐτές τίς Κοινές Δηλώσεις, οἱ θεολόγοι πού τίς ὑπέγραψαν, παρεθεώρησαν τίς ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν κορυφαίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ γι' αὐτὸ ἐξίσωσαν τὴν Ὁρθόδοξο μὲ τὴν ἀντιχαλκηδόνιο Χριστο-

λογία. Στο βιβλίο μας *Διόσκορος και Σεβήρος, οί αντιχαλκηδόνιοι αίρεσιάρχαι*, έχουμε διευκρινίσει έπαρκώς τούς λόγους, γιά τούς όποιους οί δογματικές διατυπώσεις «έκ δύο φύσεων», «μία φύσις του Θεού Λόγου σεσαρκωμένη», «δύο φύσεις τή θεωρία μόνη», δέν έχουν τό ίδιο χριστολογικό περιεχόμενο στην σεβηριανή Χριστολογία και στην Όρθόδοξο Χριστολογία²⁴. Σκοπός τών θεολογικών μας παρεμβάσεων είναι νά τονισθῆ ότι ο Διόσκορος και ο Σεβήρος έχουν κληροδοτήσει στους Άντιχαλκηδόνιους μία αίρετική Χριστολογία, τής όποιας τά επί μέρους στοιχεΐα έχουμε έπισημάνει. Έτσι, λοιπόν, δέν εύρίσκω σωστή τήν έκφρασί Σας «έφ' όσον μάλιστα δέχονται [ένν. οί Άντιχαλκηδόνιοι] ότι συμφωνοῦν μαζί μας ως πρός τήν ούσία του χριστολογικού δόγματος» (σελ. 9 τής έπιστολής τής 11 Ίανουαρίου 2006). Δέν έχει σημασία άν αυτοί λέγουν ότι συμφωνοῦν μαζί μας. Σημασία έχει άν ή Έκκλησία αναγνωρίζη ότι συμφωνοῦν μαζί μας. Η παράδοσις τής Έκκλησίας πάντως δέν τό αναγνωρίζει, παρά τίς σύγχρονες έπιστημονικές περί του άντιθέτου μελέτες και γνωμοδοτήσεις. Αυτό τό θέμα πραγματευόμαστε στό βιβλίο μας *Διόσκορος και Σεβήρος, οί αντιχαλκηδόνιοι αίρεσιάρχαι*.

Περί του ότι ή Έκκλησία είναι άρμοδία νά κρίνη, άν οί έπιστρέφοντες έτερόδοξοι έπέτυχαν τήν δογματική τους ταύτισι μέ τήν πίστι της, μαρτυρεΐ μέ έντυπωσιακή σαφήνεια ή έπιστολή του Μανουήλ Κομνηνού προς τόν Καθολικό τών Άρμενίων. Γράφει ο αυτοκράτωρ: «Η βασιλεία μου πολλάκις αναμαθοῦσα παρ' ύμῶν ότι αγαθός έστιν ο ύμέτερος σκοπός και τό θέλημα περί τήν τών Χριστιανών Όρθόδοξον πίστιν, και ότι έτοιμοί έστε, αναδιδαχθέντες τά παρά τής Έκκλησίας τής άγίας αιτιώμενα, δι' άπερ ού προσδέχεται ύμᾶς ως μή όμοφρονούντας αὐτῇ ... θεΐναι τό μέρος ύμῶν μετά τής άγιωτάτης Έκκλησίας, μεγάλως έπήνεσε και άπεδέξατο τήν ύμετέραν σύνεσιν και κοινωσαμένη περί τούτου τῷ τε άγιωτάτῳ πατριάρχη και τῇ ιερᾷ και θεΐα συνόδῳ, και έτοιμον εύροῦσα και εύπειθές τό μέρος άπαν τής άγιωτάτης Έκκλησίας προς τήν ύμετέραν ύποδοχήν,

24. Στο θέμα τής κατ' αυτόν δογματικής ισοδυναμίας τών διατυπώσεων «έκ δύο φύσεων» και «έν δύο φύσεσι» και «δύο φύσεις» επανέρχεται (έστω άκροθιγῶς) ο κ. Μαρτζέλος στην σελ. 260 του νεωτέρου άρθρου (Η “όρθοδοξία” τών Άντιχαλκηδόνιων..., ένθ' άνωτ.), παρότι στό βιβλίο μας έχουμε διεξοδικώς άπαντήσει ότι δέν είναι δογματικῶς ισοδύναμες αλλά συμπληρωματικές.

εἶπερ ὀρθῶς ὑμᾶς καί εὐσεβῶς διαγνοίη φρονήσαντας...» (PG 133, 120AB).

Τέλος, δέν θά ἤθελα νά νομίζετε ὅτι οἱ δῆθεν ἀστοχίες τοῦ συντάκτου τοῦ βιβλίου μας μέ κάνουν νά ἀναλαμβάνω νά τίς καλύψω, οὔτε ὅτι λόγω τοῦ βιβλίου μας Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, εὐρίσκομαι σέ δύσκολη θέσι. Ἀπεναντίας χαίρω πού ἡ Ἱερά Μονή μας μέ τήν δική μου εὐθύνη καί ἐπιστασία συμβάλλει καί δι’ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου στήν ἀντιμετώπισι τοῦ μεγάλου κινδύνου, τόν ὁποῖο συνεπάγεται ἡ ὑποστήριξις τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί τήν Ὁρθόδοξο Πίστι.

Δέν ἀμφιβάλλω γιά τίς καλές Σας προθέσεις. Ὅσον ἀφορᾶ τήν πρότασί Σας νά συναντηθοῦμε καί νά συζητήσουμε τά ὡς ἄνω ζητήματα, νομίζω ὅτι προέχει ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων νά γίνῃ γραπτῶς, ὥστε οἱ θέσεις μας νά τεθοῦν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας. Δέν ἀντιλέγω ὁμως νά συναντηθοῦμε, γιά νά φανερωθῇ ἡ ἐκ μέρους μας εἰλικρινῆς ἀγάπη πρός τό πρόσωπό Σας.

Μέ ἀγάπη Χριστοῦ

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου

Ἁγίου Ὁρους

† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

* * *

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

θεολογικῶν ἀπόψεων τοῦ νεωτέρου ἄρθρου.

Μετά ἀπό τήν ἐπαρκῆ, καθὼς νομίζουμε, ἀνασκευὴ τῶν ἀδίκων ἐπικρίσεων τοῦ κ. Μαρτζέλου κρίναμε ἀπαραίτητο νά σχολιάσουμε τίς θεολογικές ἀπόψεις πού διατυπώνονται στό νεώτερο ἄρθρο του, γιά νά γίνῃ φανερό ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν εἶναι αἰρετικοὶ ἐπειδὴ ἀπλῶς ἀπεσχίσθησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἀλλά ἐπειδὴ ἔχουν σεβηριανό μονοφυσιτικὸ χριστολογικὸ φρόνημα, αὐτό πού πραγματικά προκύπτει καί ἀπό τήν ὀρθή κατανόησι τοῦ ἐπιμάχου ἀποσπάσμα-

τος από τό *Περί Αίρέσεων* ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί τῆς ἐκφράσεως: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

α) Ἡ Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία.

Ὁ κ. Μαρτζέλος ἐκφράζει τήν λύπη του γιά τήν «τόσο ἐκδηλη ἀδυναμία κατανόησης δογματικῶν κειμένων ἀπό τόν συντάκτη τοῦ βιβλίου [μας]»²⁵. Πρόκειται γιά τό ἀπόσπασμα ἀπό τήν *Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία* τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, στό ὁποῖο δῆθεν «φαίνεται σαφῶς ὅτι [ὁ ἅγιος] τούς θεωρεῖ τουλάχιστον ὡς συμφωνοῦντες μέ τήν οὐσία τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας»²⁶. Πρέπει ὅμως νά παρατηρήσουμε ὅτι δέν δικαιώνεται ἡ ἀποφίς του, παρά καί τήν προσαγωγή παραπομπῶν στόν καθηγητή A. Louth²⁷. Ἡ πραγματεία μαρτυρεῖ ἐμφανέστατα γιά τό ἑτερόδοξο φρόνημα τῶν Ἰακωβιτῶν, καθῶς:

Πρῶτον, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐπί τῇ βάσει τῆς κοινῆς μέχρι τότε πατερικῆς παραδόσεως ἀποδεικνύει ἐσφαλμένες τίς φιλοσοφικές προϋποθέσεις τῶν Ἰακωβιτῶν (*Κατά Ἰακωβιτῶν*, 4-12), οἱ ὁποῖες εἶναι «τό ποιοῦν τοῖς αἰρετικοῖς τήν πλάνην» (*Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 47). Καί εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ὑποδηλουμένη πλάνη δέν συνίσταται στήν ἀπόσχισί τους ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἀλλά στήν σύγχυσι τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, τήν ὁποία προκαλεῖ ἡ ταύτισις φύσεως καί ὑποστάσεως.

Δεύτερον, ἐπί ὀρθῆς πλέον βάσεως θέτει ἐπί τάπητος τό ζητούμενο («τούτων οὕτω προσδιωρισμένων ἐπί τό ζητούμενον ἔλθωμεν»). Τό ζητούμενον εἶναι «εἰ δύο φύσεις ἐστίν ὁ Χριστός καί ἐν δυσί φύσεσι ἢ μία, καθά τερατεύεσθε [οἱ Ἰακωβίται]». Γιά νά εἶναι τό συμπέρασμα τῆς συζητήσεως «ἀληθές καί οὐκ ἄτοπον», παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης, πρέπει ἡ συζήτησις νά ἀρχίσῃ ἀπό τίς κοινῶς ἀποδεκτές ἔννοιες, πού διατυπώνονται μέ τίς ἐκφράσεις «ἐκ θεότητος καί ἀν-

25. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 246-249.

26. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 246.

27. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 246, ὑποσημ. 37 καί σελ. 248, ὑποσημ. 41. Ὁ A. Louth στήν πολύ καλή μελέτη του δέν ἔχει ἀποφύγει τά θεολογικά σφάλματα, ἡ παρουσίασις τῶν ὁποίων ἐκφεύγει τόν σκοπό τοῦ παρόντος ἄρθρου.

θρωπότητος γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν» (δηλαδή τό «ἐκ δύο φύσεων») καί τό «τόν Χριστόν [εἶναι] ἐν θεότητι τέλειον καί τέλειον καί ἀνελλιπῆ τόν αὐτόν ἐν ἀνθρωπότητι». Πρόκειται γιά ἐκφράσεις τῆς κοινῆς κυριλλείου παρακαταθήκης. Μέ ἀπλή συλλογιστική ὁ ἅγιος συνάγει ὅτι, ἐφ' ὅσον ἀφ' ἑνός δέχονται τό «ἐκ δύο φύσεων» καί ἀφ' ἐτέρου ἢ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης εἶναι φύσεις (δηλαδή ὄχι ὑποστάσεις οὔτε συμβεβηκότα) καί ὑπάρχουν ἐν Χριστῷ μετά τὴν ἔνωσι, ὀφείλουν οἱ Ἰακωβίται νά ὁμολογήσουν καί τίς ἐκφράσεις «δύο φύσεις» καί «ἐν δύο φύσεσι» (ἐνθ' ἄνωτ., 13-14). Ἡ λογική καί δογματική συνέπεια τῆς ἀποδοχῆς τῶν κυριλλείων ἐκφράσεων εἶναι τό «ἐν δύο φύσεσι» τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί ὄχι ἡ σεβηριανή «μία φύσις». Σέ αὐτό τό «ζητούμενον» συνίσταται ἡ δογματική διαφοροποιήσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπό τὴν Ὀρθοδοξία. Αὐτό δέν ἀφορᾷ στήν ἀπόσχισί τους ἀπό τὴν Ἐκκλησία οὔτε ἐξαντλεῖται στήν διαφορὰ ὀρολογίας (χαλκηδονίου ἢ δῆθεν κυριλλείου), ἀλλά πρωτίστως ἀφορᾷ στήν ἀποδοχή τοῦ ἐννοιολογικοῦ περιεχομένου τῶν ἐκφράσεων «ἐν δύο φύσεσι» ἢ «μία φύσις», καθὼς τό περιεχόμενο τῆς δευτέρας ἐκφράσεως συνιστᾷ διαφορετικὴ κατανόησι τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως («καθὰ τερατεύεσθε»). Αὐτό φαίνεται σαφέστερα ἀπό τὰ ἀκόλουθα.

Τρίτον, ἀναπτύσσει ὁ ἅγιος πολὺπλευρῆ καί διεξοδική ἐπιχειρηματολογία κατὰ τῆς «μιας φύσεως» (ἐνθ' ἄνωτ., 15-23), ἀρχίζοντας ἀπό τὴν κοινὴ κυρίλλειο παραδοχὴ ὅτι διαφέρουν ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης «ἐν ποιότητι φυσικῇ». Ἀποδεικνύει ὅτι ἡ «ἐν ποιότητι φυσικῇ διαφορὰ» κινδυνεύει νά χάσῃ τό Ὀρθόδοξο νόημά της, νά μὴ ἔχῃ ἀληθῆ ἀλλὰ ψιλὴ ἔννοια διαφορᾶς φύσεων, ἂν δέν ὁμολογηθοῦν στὸν Χριστό «δύο [οὐσιωδῶς ὑπαρκτές] φύσεις»: «οὐσιῶν γὰρ διαφορὰν λέγοντες, οὐσῶν λέγειν καί σφζομένων ἀναγκασθήσεσθε· τοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὔτε διαφορὰ ἂν εἶη. Πῶς γὰρ διαφέρουσι τὰ μὴ σφζόμενα; εἰ δέ ὄντως σφζονται, καί ἀριθμείσθωσαν» (ἐνθ' ἄνωτ., 23). Μέ ἄλλα λόγια, ἐάν ὁ Χριστός δέν ὁμολογηθῆ «ἐν δύο φύσεσι» καί «δύο φύσεις», οἱ κοινῶς ἀποδεκτές κυρίλλειες χριστολογικὲς διατυπώσεις παίρνουν αἰρετικὸ νόημα. Αὐτό συμβαίνει μέ τοὺς Ἰακωβίτας, οἱ ὅποιοι καταλήγουν νά φρονοῦν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι «μία φύσις» μέ ὅλες τίς συνέπειες στήν Χριστολογία. Σημειωτέον ὅτι στό

θέμα αυτό ο άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής είναι διεξοδικώτερος και ή στάσις του έναντι της σεβηριανής κακοδοξίας δέν επιτρέπεται νά παραθεωρηται για κανένα λόγο, δῆθεν μεθοδολογικό²⁸. Άλλά, πέραν τούτου, ο άγιος Ίωάννης δέν επιχειρηματολογεί ἐδῶ κατά της αποσχίσεως τῶν Ίακωβιτῶν ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἀλλά κατά της δογματικῆς κακοδοξίας της «μιας φύσεως».

Τέταρτον, ἀνασκευάζει ο άγιος τήν πεποίθησι τῶν Ίακωβιτῶν ὅτι ὁ Χριστός είναι σύνθετος φύσις (ἐνθ' ἄνωτ., 24-44), διότι μεταξύ ἄλλων συνεπειῶν της: i) καθιστά στόν νοῦ τους φρόνημα ἀνορθόδοξο τήν κοινῶς παραδεκτή «διαφοράν τῶν φύσεων»: «Εἰ γάρ μία καθ' ὑμᾶς φύσις σύνθετός ἐστι μετά τήν ἔνωσιν, ἔδει ὑμᾶς λέγειν οὐ φύσεων διαφοράν, ἀλλά μιᾶς φύσεως πρός ἑαυτήν διαφοράν, ὅπερ ὑμῶν, οὐχ ἡμῶν ἐστιν εἰπεῖν καί φρονῆσαι» (ἐνθ' ἄνωτ., 34)· καί ii) εἰσάγει τροπή, ἀφανισμό καί συνουσίωσι τῶν φύσεων εἰς πείσμα της κυριλλείου παρακαταθήκης: «πῶς ὑμεῖς καί τήν διαφοράν εἰδότες καί τάς ιδιότητας ὁμολογοῦντες τῶν φύσεων μίαν ταύτας καί οὐ δύο κηρύττετε καί οὐδέ τά της συγχύσεως ταῖς ἀσυγχύτοις δίδοτε; Ἄλλά δῆλον, ὡς τροπήν καί ἀφανισμόν καί συνουσίωσιν ὠδίνετε μέν, εἰς τοῦμφανές δέ προσαγαγεῖν ἐν τροπῇ της ἀσεβείας οὐ βούλεσθε» (ἐνθ' ἄνωτ., 44). Μέ ἄλλα λόγια, οἱ Ίακωβίται ἐννοοῦν μονοφυστικῶς τίς ἐκφράσεις της κοινῆς χριστολογικῆς παρακαταθήκης, χωρίς νά θέλουν νά τό παραδεχθοῦν. Σημειωτέον ὅτι ὁ άγιος Μάξιμος ὁ Όμολογητής τήν σεβηριανή ἐννοια της διαφορᾶς τῶν φύσεων ὀνομάζει φιλήν διαφοράν, μή πραγματική, πού εἰσάγει σύγχυσιν (PG 91, 41B). Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ επιχειρηματολογία κατά της φιλής διαφορᾶς ἀφορᾶ στό μονοφυστικό φρόνημα τῶν Ίακωβιτῶν καί ὄχι στό γεγονός της ἀποσχίσεως των ἀπό τήν Ἐκκλησία.

Πέμπτον, ὑπερασπίζεται τήν δυνατότητα ἀριθμῆσεως τῶν φύσεων ἕναντι της ὑπό τῶν Ίακωβιτῶν ἀρνήσεως της (ἐνθ' ἄνωτ., 50-51)· ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἐννοια της «μιας φύσεως», τήν ὁποία οἱ Ίακωβίται προσδίδουν στήν ἔκφρασι «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», καταστρατηγεῖ τό πνεῦμα της κοινῶς ἀποδεκτῆς κυριλλείου ἐκφράσεως (ἐνθ' ἄνωτ., 52)· περιγράφει τήν ἐννοια της θεώσεως τοῦ

28. Πρβλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 250.

προσλήμματος (ἔνθ' ἄνωτ., 53)· καί ἐκθέτει τὴν Ὀρθόδοξο (κατ' ἀντιδιαστολή δηλαδή πρὸς τὴν σεβηριανή) ἐφαρμογή τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ παραδείγματος (ἔνθ' ἄνωτ., 54-57) κ.λπ. Καί ὅλα αὐτὰ σέ μία προοπτική νά συζητήση μαζί τους χριστολογικές ἔννοιες καί ὄχι τό γεγονός τῆς ἀποσχίσεώς των.

Διακόπτουμε ἐδῶ τὴν παρουσίᾳσι τῆς καταπληκτικῶς ἀντισεβηριανῆς αὐτῆς πραγματείας²⁹. Περιοριζόμεστε σέ αὐτὰ μόνο τά στοιχεῖα, ἀπό τά ὁποῖα γίνεται πρόδηλον ὅτι ἡ πραγματεία *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* δέν δικαιώνει τόν κ. Μαρτζέλο, ὁ ὁποῖος διατυπώνει τὴν ἐσφαλμένη γνώμη ὅτι «δέν ὑπάρχει περιεκτικότερο κείμενο ἀπό τό παραπάνω [σ.σ. τό ἀπόσπασμα ἀπό τὴν πραγματεία *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*] πού νά ἐπισημαίνει μέ τόση σαφήνεια τὴ συμφωνία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τὴν οὐσία τῆς πατερικῆς Χριστολογίας, ἀλλά καί τὴν εἰδοποιό διαφορὰ τῆς Χριστολογίας τους ἀπό τὴ χριστολογικὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων, πού συνίσταται στή διαφορετικὴ ὀρολογία»³⁰.

Ὁμολογουμένως, ἀπό τὴν πραγματεία σαφῶς προκύπτει τό ἀντίθετο. Οἱ Ἰακωβίται διατηροῦν τίς ἐκφράσεις τῆς κοινῆς κυριλλείου χριστολογικῆς κληρονομίας μέ σεβηριανό ὅμως ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῖου αὐτέες ὀδηγοῦν σέ ἓνα μονοφυσιτικὸ φρόνημα (τροπήν καί ἀφανισμόν καί συνουσίωσιν τῶν φύσεων). Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός προσπαθεῖ στὴν πραγματεία του νά τοὺς πείσῃ νά δεχθοῦν καί τίς ἐκφράσεις «δύο φύσεις» καί «ἐν δύο φύσει», ββαιώνοντάς τους ὅτι ἔτσι τό χριστολογικὸ φρόνημα δέν

29. Βλ. πλήρη ἀνάπτυξί της στὴν διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ Φώτη Σχοινᾶ, *Βυζαντινὴ Λογικὴ καί Ὀντολογία. Ἡ περὶ κατηγοριῶν διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Θεωρητικὴ στοιχειώση καί πρακτικὴ ἐφαρμογή*. Ἀθήνα 2005, σελ. 148-164. Ὅσον ἀφορᾷ τόν μονοφυσιτισμὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὁ κ. Σχοινᾶς σημειώνει: «Ἐμεῖς προσωπικά θεωροῦμε ἀρκούντως πειστικὴ τὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ ἀωνόμου συντάκτου τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου γιὰ τὴν ὄντως κακοδοξία τοῦ Σεβήρου [σ.σ. ἐννοεῖ τὴν *Συμβολὴ στὸν ἐνδο-ορθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν “ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων”*, πού περιελήφθη στό βιβλίο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ. σελ. 153-191] ... Ἐπιπροσθέτως θεωρῶ ὅτι τό θέμα τῆς ὄντως κακοδοξίας τοῦ Σεβήρου ἐλύθη ὀριστικῶς ἀπό τὴν μελέτη πού ἐξεδόθη ἀπό τὴν Ἱερά Μονή τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου, *Δίσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι*» (σελ. 140, ὑποσημ. 475).

30. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 249.

ἐκτρέπεται στὸν νεστοριανισμό ἀλλὰ ἐξασφαλίζεται ἀπὸ τὴν ἐκτροπή στὸν μονοφυσιτισμό («δύο δὲ φύσεις λέγοντες οὐ διαιροῦμεν τὴν ἔνωσιν, τὴν δὲ τροπὴν καὶ τὴν σύγχυσιν φεύγομεν», ἔνθ' ἄνωτ., 81). Ἐπομένως ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ τῆς ἀντιχαλκηδονίου ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξο Χριστολογία δὲν ἔγκειται στὴν διαφορετικὴ ὀρολογία μόνον, ἀλλὰ κυρίως στὸ διαφορετικὸ φρόνημα πού ὠδήγησε στὴν φραστικὴ διαφοροποίησι καὶ κατὰ συνέπειαν στὴν ἄρνησι τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος καὶ τὴν ἀπόσχισι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

β) Ἡ ὁμολογία καὶ ἡ ἀντιλογία.

Ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μαρτζέλος ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός δὲν προσδιορίζει τὸ χριστολογικὸ φρόνημα τῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, ὅταν τοὺς καταλογίζη ἀνάκρασι, σύγχυσι καὶ φυρμό, ἀλλὰ οἱ ἐκφράσεις αὐτές, λέγει, ἀποτελοῦν ποιμαντικὸν χαρακτήρος ἀντιλογία (στὴν ὁποία δικαιολογεῖται τυχόν ἀνακρίβεια ὀρολογίας) καὶ ὄχι ὁμολογία (ἢ ὁποία ἀπαιτεῖ δογματικὴ ἀκριβολογία). Γιὰ νὰ στηρίξη τὸν ἰσχυρισμό του, παραπέμπει στὸ χωρίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «ἕτερόν ἐστιν ἢ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία...».

Ἀπαντῶντες παραπέμπουμε κατ' ἀρχὴν στίς σελ. 54-61 τοῦ βιβλίου μας³¹, ὅπου διευκρινίζεται γιὰ τὴν ἢ χρησιμοποίησις τοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἦταν ἄστοχη καὶ γιὰ τὴν οἱ ἀνωτέρω ἐκφράσεις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι δογματικῶς ἀκριβεῖς. Ὁ κ. Μαρτζέλος δὲν ἀντικρούει ὅσα ἐκεῖ λέγονται, ἀλλὰ τὰ ἀφήνει στὸ περιθώριο τῆς συζητήσεως. Ἐπαναδιατυπώνει αὐτούσια τὴν θέσι του στὸ νεώτερο ἄρθρο³² μὲ τὸν ἰσχυρισμό ὅτι δὲν κατενοήσαμε τί εἶναι ὁμολογία καὶ τί ἀντιλογία καὶ ὅτι γιὰ νὰ ὑπερασπισθῶμε τὴν ἄποψί μας παραθέσαμε Ὁμολογίες Πίστεως ἁγίων Πατέρων, τῶν ὁποίων ὅμως οἱ ἀντιμονοφυσιτικὲς ἀναφορὲς ἦσαν οὐσιαστικὰ ποιμαντικὴ ἀντιλογία (ὄχι ὁμολογία), καὶ ἐπομένως ὄχι δογματικῶς ἀκριβεῖς!

31. Αρχιμ. Γεωργίου, Ἡ "ἰδεολογικὴ" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., στὸν παρ. τόμ. σελ. 632-638.

32. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 250-255.

Πρέπει νά καταστήσουμε σαφές ὅτι δέν χρησιμοποιήσαμε τίς Ὁμολογίες Πίστεως τῶν ἁγίων Πατέρων, ἐπειδὴ ἔτσι ἐπιγράφονται στήν βιβλιογραφία, ἀλλά ἐπειδὴ ἐγράφησαν ἀπό τοὺς ἁγίους αὐτοὺς γιὰ νά δηλώσουν τὸ Ὁρθόδοξο φρόνημά τους. Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων περιέλαβε τόσα πολλά δογματικά στοιχεῖα στήν Συνοδική του ἐπιστολή, γιὰ νά διακηρύξη τί Ὁρθοδόξως πιστεύει, γιατί τό πιστεύει καί ποιοί αἰρετικοί τό ἔχουν ἀμφισβητήσει ἢ πολεμήσει. Ἡ ἐπιστολή του εἶναι ὁμολογία (περιγραφή τοῦ Ὁρθοδόξου δόγματος) καί ἐν ταυτῶ καταδίκη ὄλων τῶν αἱρέσεων καί τῶν αἰρεσιάρχων. Ἡ ὁμολογία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως εἶναι ἀφ' ἐαυτῆς καταδίκη τῶν αἰρετικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ αἱρέσεις ἀναγκάζουν τήν Ἐκκλησία νά διατυπώνη καί νά διακηρύττη τήν Ὁρθοδοξία της. Ὑπό τήν ἔννοια αὐτή ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἐκθέτοντας τὸ Ὁρθόδοξο χριστολογικό του φρόνημα γράφει: «Ἄλλ' οὗτοι μὲν [οἱ Σεβηριανοὶ μονοφυσιταί] οὕτω διακεῖσθαι ἐπισφαλῶς κατὰ τήν πίστιν προελόμενοι, ἄξιον τῆς αὐτῶν δρέπονται ἀνοίας καρπὸν· τό παρά πᾶσιν εὐφώρατον κεκτῆσθαι τῆς δυσσεβείας ἔλεγχον. Ἡμεῖς δέ ... ὁμολογοῦμεν... [καί συνεχίζει τήν ὁμολογία του]» (PG 91, 500A-504A).

Ἔτσι λοιπόν, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι πιστεύει καί φοβεῖται ὁ κ. Μαρτζέλος³³, οἱ ἐπικριτικές ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων κατὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιὰ *φυρμό*, *ἀνάκρασι* καί *σύγχυσι* πρέπει νά ἐκλαμβάνωνται κατ' ἀκρίβειαν. Ἡ ἀκρίβεια σημειωτέον ἀναφέρεται στό ὅτι μέ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐννοεῖται ἡ *σύνθετος φύσις* καί ὁ *συνεπακόλουθος μονοενεργητισμός*. Αὐτό τό φρόνημα δέχεται δι' ἐαυτὸν ὁ Σεβήρος: «ἕως ἄν οὖν εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἑνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνέργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καί πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τήν ἔνωσιν δυάδα φύσεων καί ἐνεργειῶν δογματίζοντας»³⁴. Αὐτό τό φρόνημα τοῦ προσάπτει καί ἡ συνοδική Παράδοσις: «Τῆς κακίας ὁ ἐφευρετής ... ἑνός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἑνός τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῶ ὀρθοδόξῳ λαῶ καινο-

33. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252-254.

34. *Doctrina Patrum* 310· πρβλ. καί ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 41B. Περισσότερα γιὰ τό θέμα βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι*, στόν παρ. τόμ., σελ. 496-506 καί 522-530.

φώνως ἐνσπείρας τὴν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολλιναρίου, Σεβήρου καὶ Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεί κακοδοξία συνάδουσαν, καὶ τό τέλειον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διὰ τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσιν...» (Ὅρος τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

Δέν χωρεῖ λοιπόν ἀμφιβολία ὅτι τόσον οἱ ἅγιοι Πατέρες (ἐν προκειμένῳ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καὶ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων) ὅσο καὶ ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος καταδικάζουν στό πρόσωπο τοῦ Σεβήρου ἓνα αἰρετικό χριστολογικό φρόνημα, μία ἑτεροδοξία, καὶ ὄχι ἀπλῶς μία πρᾶξι ἀποσχίσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπό τὴν Ἐκκλησία. Συνεπῶς ἡ δογματική ταυτότης των ἔγκειται στήν σεβηριανή ἑτεροδοξία, παρά τὴν ἐπίμονη ἀντίθετη γνώμη τοῦ κ. Μαρτζέλου.

Μέ τὴν τοποθέτησί μας αὐτή περί τῆς σημασίας τῶν ἀντισεβηριανῶν ἐκφράσεων *φυρμός*, *ἀνάκρασις* καὶ *σύγχυσις* δέν κινδυνεύουμε νά παρουσιάσουμε τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό ἀντιφάσκοντα πρὸς ἑαυτόν καὶ αὐτοαναιρούμενον, ὅπως ἐγκαλούμεθα³⁵. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης δέν καταφάσκει στό ὅτι οἱ Ἰακωβίται ὁμολογοῦν ὀρθοδόξως «τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσιν», ὅπως νομίζει ὁ κ. Μαρτζέλος³⁶. Μέ τὴν ἐπιχειρηματολογία του ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοὺς δίνει νά ἐννοήσουν ὅτι τὴν ὁμολογοῦν μὲν ὡς ἔκφρασι, ἀλλὰ αὐτὴ ἔχει αἰρετική ἔννοια (ψιλῆς διαφορᾶς, κατὰ τόν ἅγιο Μάξιμο), ἐφ' ὅσον δέχονται ἐν Χριστῷ «σύνθετον φύσιν». Ἔπειτα, τό «οὔτε σύγχυσιν λέγομεν κ.λπ.» τοῦ Διοσκόρου καὶ οἱ λοιπές διαβεβαιώσεις τῶν Σεβηριανῶν ὅτι ἀπορρίπτουν τὴν σύγχυσιν, δέν ἐπιβεβαιώνουν τό ἀσύγχυτον τῶν φύσεων³⁷. Τό σεβηριανό «ἀσυγχύτως» δέν εἶναι ἀρκετό νά ἀποτρέψῃ τὴν μονοφυσιτική σύγχυσι τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, ὅπως κατὰ τόν ἅγιο Κύριλλο τό «ἀδιαιρέτως» τοῦ Νεστορίου

35. Βλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252-254.

36. Γράφει: «ὁ ἴδιος ὁ Δαμασκηνός σέ πλείστα σημεία τῶν ἔργων του δέχεται σαφῶς ὅτι ὁμολογοῦν "τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν"» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 253).

37. Τίς διαβεβαιώσεις τῶν Σεβηριανῶν, ὅτι δέν πρεσβεύουν σύγχυσι τῶν φύσεων, ὁ κ. Μαρτζέλος τίς θεωρεῖ ἰσχυρό ἐπιχείρημα καὶ διερωτᾶται πῶς ἐν ὄψει αὐτῶν θά δικαιολογηθῇ μία κατηγορία ἐπὶ συγχύσει (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252-253, ὑποσημ. 49).

δέν ἦταν ἀρκετό νά ἀποκλείση τήν νεστοριανή των διαίρεσι³⁸. Οὔτε τό πρῶτο ἐξασφαλίζει τό ἀσύγχυτον οὔτε τό δεύτερο ἐπιβεβαιώνει τό ἀδιαίρετον, διότι ἡ σύνθετος φύσις λυμαίνεται τό σεβηριανό «ἀσυγχύτως» ὅπως ἡ ταυτοβουλία ἔνωσις τό νεστοριανό «ἀδιαιρέτως»³⁹.

Ἡ ἀποψις ἐπίσης τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀποδίδει *φυρμόν, ἀνάκρασιν καί σύγχυσιν* στούς Σεβηριανούς κατά συνεκδοχήν, ἐπειδή ἀρνοῦνται νά δεχθοῦν τόν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς πού περιλαμβάνει τά ἐπιρρήματα *ἀσυγχύτως καί ἀτρέπτως*⁴⁰, δέν εἶναι ὀρθή. Τά ἐπιρρήματα περιελήφθησαν στόν Ὅρο γιά νά ἀντιμετωπίσουν τήν σύγχυσι τῶν φύσεων πού εἰσήγε ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς. Ὅσοι ἀρνοῦνται τόν Ὅρο, τό πράττουν ἐπειδή ἔχουν συγχυτικό χριστολογικό φρόνημα. Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο, ἡ σεβηριανή σύνθετος φύσις σαφῶς εἰσάγει «τήν τε Μάνεντος φαντασίαν, καί τήν Ἀπολιναρίου σύγχυσιν, καί τήν Εὐτυχοῦς μετά τήν ἔνωσιν εἰς μίαν οὐσίαν τῶν ἐνωθέντων... συναίρεσιν» (PG 91, 40C). Ἐπομένως ὁ ἅγιος Ἰωάννης καταλογίζει στούς Σεβηριανούς ἐκεῖνο τό συγχυτικό φρόνημα, τό ὁποῖο ἡ Σύνοδος καταδικάζει μέ τά γνωστά ἐπιρρήματα. Ἄλλωστε ἡ σύνδεσις τῆς ἐκφράσεως *σύνθετος φύσις* μέ τήν εὐτυχιανική *συνουσίωσι* ἀπό ἕνα θεολόγο καί ἅγιο τοῦ ὕψους τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ δέν ἀφήνει περιθώρια νά ἐννοήση κανεῖς ὅτι ἡ αἵρεσις τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν ἔγκειται στήν ἀπόσχισί τους ἀπό τήν Ἐκκλησία.

Ἐπιπλέον, δεδομένου ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀκριβολογεῖ διά τῶν ἀντισεβηριανῶν του ἐκφράσεων *φυρμός, ἀνάκρασις καί σύγχυσις*, δέν δικαιώνεται ὁ ἰσχυρισμός τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι οἱ ἐκφράσεις αὐτές ἔχουν ἀπλῶς ποιμαντική προοπτική καί δέν χαρακτηρίζουν τό χρι-

38. «Τό δέ, ἀδιαιρέτως, προστεθέν παρ' αὐτοῖς, δοκεῖ μέν πως παρ' ἡμῖν ὀρθῆς εἶναι δόξης σημαντικόν. Αὐτοί δέ, οὐχ οὕτως νοοῦσι· τό γάρ ἀδιαίρετον παρ' αὐτοῖς, κατά τάς κενοφωνίας Νεστορίου, καθ' ἕτερον λαμβάνεται τρόπον. Φασί γάρ ὅτι τῇ ἰσοτιμίᾳ, τῇ ταυτοβουλίᾳ, τῇ αὐθεντίᾳ, ἀδιαιρέτός ἐστι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁ ἐν ᾧ κατώκησεν ἄνθρωπος. Ὡστε οὐχ ἀπλῶς τάς λέξεις προφέρουσιν, ἀλλά μετά τινος δόλου καί κακουργίας» (Ἐπιστολή β' Πρός Σούκενσον, PG 77, 245C). Τό πολύ σημαντικό αὐτό χωρίο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπικαλεῖται ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής (βλ. ἐπιστολή IB', Πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481-484).

39. Βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 422-423.

40. Βλ. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 254.

στολογικό φρόνημα τῶν Σεβηριανῶν. Δέν ἀρμόζει στό ἀγιοπνευματικό ἦθος τῶν Ἁγίων Πατέρων νά ἀσκοῦν ποιμαντική διακονία χρησιμοποιώντας ἀνακριβεῖς ἐκφράσεις περί τῶν αἰρετικῶν. Στήν οὐσία τῆς Ποιμαντικῆς εὐρίσκεται ἡ Ἀλήθεια καί δέν ἐπιτρέπεται νά ἀλλοιώνεται ἀπό ἀναλήθειες. Δικαίως ὁ ὁμότιμος καθηγητής κ. Παν. Μπούμης ἀνασχευάζων τόν ἀνωτέρω ἰσχυρισμό τοῦ κ. Μαρτζέλου διερωτᾶται: «Μέχρι ποίου σημείου στά διάφορα κείμενά τους [ἐνν. τῶν Πατέρων] ἐκτείνεται ἡ ἀνακρίβεια; Μήπως μέχρι καί τῆς ἀπάτης;»⁴¹. Περισσότερα γράφουμε σχετικῶς στό βιβλίο μας⁴².

γ) Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ περί τῶν Σεβηριανῶν.

Ὁ κ. Μαρτζέλος καταθέτει μαρτυρία τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στό *Περί Αἰρέσεων* ἔργο του χαρακτηρίζει τούς Μονοφυσίτες ὡς σχισματικούς καί ὄχι ὡς αἰρετικούς⁴³. Ἐν τούτοις πρέπει νά λεχθῆ ὅτι στό σημεῖο ἐκεῖνο ὁ π. Φλωρόφσκυ ἀπλῶς ἀναφέρει τί γράφει ὁ ἱερός Πατήρ. Τό σεβηριανό χριστολογικό φρόνημα τό περιγράφει διά πολλῶν στό δεκασέλιδο σχεδόν κείμενο πού ἀκολουθεῖ. Μεταξύ ἄλλων καταθέτει: «γιά τούς ὀπαδούς τοῦ Σεβήρου τό “ἀνθρώπινο” στό Χριστό δέν ἦταν ἐντελῶς ἀνθρώπινο, γιατί δέν ἦταν δραστήριο, δέν ἦταν “αὐτο-κινούμενο”. Κατά τή θεώρηση τῶν Μονοφυσιτῶν τό ἀνθρώπινο στό Χριστό ἦταν σάν ἓνα παθητικό ἀντικείμενο τῆς θεϊκῆς ἐπιδράσεως ... αὐτό θά μπορούσε νά ὀνομαστῆ ἀνθρωπολογικός μινιμαλισμός»⁴⁴. Οἱ Σεβηριανοί ἔχουν κάτι αἰρετικό στήν ἀντίληψί τους περί τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο συνιστᾶ καί τήν διαφοροποίησί τους ἀπό τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία.

Αὐτός ὁ ἀνθρωπολογικός μινιμαλισμός τοῦ Σεβήρου πιστοποιεῖται ἀπό τήν ἀντισεβηριανή γραμματεία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁ-

41. Παν. Μπούμη, *Περί Ἀντιχαλκηδονίων, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καί νεωτέρων Διατριβῶν*, περιοδ. *Θεολογία*, 77/2006, σελ. 273.

42. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 635.

43. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 244.

44. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Οἱ Βυζαντινοί Πατέρες τοῦ 5^{ου} αἰῶνα*, μετάφρ. Π. Πάλη, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 604.

μολογητοῦ: «Σκοπός οὖν Σευήρω, καί τοῖς ἀμφ' αὐτόν, διὰ τινος πάντως ἐλλείψεως φυσικῆς, τὴν προσληφθεῖσαν καθ' ἔνωσιν ἀρρήτον ἐξώσασθαι φύσιν· τῆς τε Μάνεντος φαντασίας, καί τῆς Ἀπολιναρίου συγχύσεως, καί τῆς Εὐτυχοῦς συνουσιώσεως ἐπικυρῶσαι τό μῦθος»⁴⁵.

Τό κείμενο τοῦ π. Φλωρόφσκυ ἔπρεπε νά ἀναγνωσθῆ προσεκτικώτερα. Ἄν καί εἶναι γραμμένο χωρίς ὁμολογιακὴ διάθεσι, ἐν τούτοις δέν ἀφήνει τὴν ἐντύπωσι ὅτι οἱ Σεβηριανοὶ ἔχουν Ὁρθόδοξο χριστολογικὸ φρόνημα· ἀντίθετα, δείχνει ὅτι μέ τὴν ἄρνησι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί τῆς ὁρολογίας τῆς φανερώνουν ἓνα ἄλλο χριστολογικὸ ὄραμα. Ὅπως εὐστοχα ἐπισημαίνει: «Δέν ἦταν χωρίς λόγο πού οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀνακάλυψαν ἐδῶ μιὰ λεπτὴ γέυση τοῦ ἀρχαίου Δοκητισμοῦ. Ἀσφαλῶς αὐτός δέν εἶναι... κ.λπ.». Αὐτό τό χριστολογικὸ ὄραμα ἢ Ἐκκλησία κατεδίκασε στό πρόσωπο τοῦ Σεβήρου. Ὅταν προσεκτικὰ ἀναγνώσῃ κάποιος τό κείμενο τοῦ π. Φλωρόφσκυ, διαπιστώνει ὅτι ἐκφράζει τὴν καθολικὴ συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, τό πνεῦμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, σύμφωνα μέ τό ὅποιο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἀποσχίσθησαν ἀπλῶς ἀπό τὴν Ἐκκλησία, ἀλλά τό ἔπραξαν ἐπειδὴ διεπνέοντο ἀπό τό σεβηριανὸ χριστολογικὸ ὄραμα.

δ) Ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός κατά τόν Θεολογικὸ Διάλογο.

Ὁ κ. Μαρτζέλος, γιὰ νά ὑποστηρίξῃ τὴν “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, παραπέμπει πάλι στίς ἀπόψεις πού ἐξέφρασαν ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης καί ὁ Ἰωάννης Καρμίρης τό 1964 στό Aarhus τῆς Δανίας, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες δέν ὑπάρχει πραγματικὴ διαφορὰ μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσία τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος⁴⁶. Ἐπανέρχεται σέ αὐτές τίς ἀπόψεις μέ λογικὴ μονολόγου, χωρίς νά ἀξιολογήσῃ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχαμε παραθέσει γιὰ νά χαρακτηρίσουμε τίς ἀπόψεις ἐκεῖνες τῶν ἀειμνήστων καθηγητῶν ὡς ἔκφρασι πρῶτου ἐνθουσιασμοῦ. Τά Πρακτικὰ τῶν Διορθοδόξων Διασκέψεων τοῦ 1971 καί περισσότερο

45. Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 49C.

46. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 255-256· Βλ. τοῦ αὐτοῦ, Ὁρθοδοξία καί αἵρεση..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 597-598.

του 1979 βοοῦν καί δέν χρειάζεται ιδιαίτερη σοφία γιά νά διακρίνη κάποιος τήν διαφορά ἀπό τήν ἐνθουσιώδη Διάσκειψι τοῦ 1964⁴⁷. Θά παραθέσωμε ἐνδεικτικῶς ἐλάχιστα στοιχεῖα, ἀπό τά ὁποῖα φαίνεται ἡ διαφορά:

Στό Aarhus τό 1964 ἀκούσθηκαν οἱ πλέον ἐνθουσιώδεις δηλώσεις, ὅπως αὐτή ἀπό τόν Ἀρμένιο Τιράν Νερσογιάν: «Νά κηρύξωμεν, γράφει, ἑαυτούς ἠνωμένους. Νά παύσωμεν νά ὀνομάζωμεν ἑαυτούς Χαλκηδονίους ἢ Ἀντιχαλκηδονίους. Ν' ἀνταλλάξωμεν εἰρηνικᾶς ἐπιστολάς ὁμολογίας πίστεως»⁴⁸. Τό 1979 ὅμως ὁ Κόπτης Πατριάρχης Σενούντα Γ' ἐνώπιον τῆς Διορθοδόξου Διασκέψεως ἐδήλωσε: «Ἄρνούμεθα τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος ... Δύναμαι νά εἶπω τελείως ἀνοικτά, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀνατολικαί Ἐκκλησίαι δέν δύνανται νά ἀποδεχθοῦν τήν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος»⁴⁹.

Κατά τήν β' συνεδρία τῆς Διορθοδόξου Διασκέψεως (1971) ὁ π. Ρωμανίδης παρετήρησε: «ἐνῶ εἰς τάς δύο πρώτας [ἀνεπισήμους Διασκέψεις, Aarhus καί Bristol] οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Θεολόγοι εἰς τήν Κοινήν Δήλωσιν ἐδέχθησαν τήν Δ' Οἰκουμενικήν Σύνοδον ... τό 1970 εἰς Γενεύην ἐδήλωσαν ἀπεριφράστως, ὅτι ἡ ἔνωσις δέν πρόκειται νά γίνῃ βάσει ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»⁵⁰. Κατά τήν ἰδίᾳ συνεδρία ὁ Μητροπολίτης Ἀξώμης Μεθόδιος Φούγιας εἶπε: «ἀπό τοῦ πρώτου ἀνεπισήμου διαλόγου τοῦ 1964, ἐλέχθη, οὐχί ἅπαξ, καί οὐχί ὑπό ἑνός καί μόνου, ὅτι εὐρισκόμεθα πρό ἐπικειμένης συμφωνίας. Ἦδη ἔλαβον χώραν ἄλλα τρία παρόμοια συνέδρια καί ἡ συμφωνία ὅχι μόνον δέν εἶναι ἐγγύς, ἀλλά μακράν καί ἀκανθώδης»⁵¹.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν Χριστολογία, ὁ καθηγητής Καρμίρης, ἀντίθετα πρὸς τήν δήλωσί του στό Aarhus ὅτι δέν ὑπάρχει διαφορά στήν οὐσία

47. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διά τόν Διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Abba Salama VII* (1976): Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000.

48. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 106.

49. Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, *Διάλογος Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Θεολογία*, 51/1980, σελ. 229-230.

50. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96.

51. Ἦνθ' ἄνωτ., σελ. 100.

τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, παρετήρησε κατά τὴν γ' συνεδρία τῆς ὡς ἄνω Διασκέψεως: «Δέν συμφωνῶ ὅτι αἱ μνημονευόμεναι φράσεις τοῦ Διοσκόρου: “Τό δύο οὐ δέχομαι” καί “μετά γάρ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσίν”, εἶναι οἰονεὶ ἀδιάφοροι, διότι σαφῶς περιέχουσιν αὐταὶ μονοφυσισμὸν, ὃν κατεδίκασεν ἡ 4^η Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καί ἐπομένως καί “αὐτὴ ἡ διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου κατεδικάσθη” διὰ τοῦ συνοδικοῦ ὄρου»⁵².

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάσις τοῦ ἀειμνήστου π. Δημητρίου Στανιλοάε. Τό 1971 κατά τὴν ε' συνεδρία τῆς Α' Διασκέψεως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς μεταξύ ἄλλων εἶπε ἐνθουσιωδῶς τὰ ἀκόλουθα: «...οἱ πάλαι ἅγιοι καί ἱεράρχαι ἐκάστου μέρους δύνανται νά θεωρηθῶσιν ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἰδίας εἰς τό παρελθόν κοινῆς πίστεως, ἐκφρασθεῖσης κατά διαφορετικούς τρόπους»⁵³. Ἀργότερα, στήν ἡ' συνεδρία, ἀφοῦ εἶχαν προηγηθῆ ἐπικρίσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θέσεών του, εἶπε μέ πολλή δυσαρέσκεια: «Ἡμεῖς ὡς Ρουμανικὴ Ἐκκλησία ἀπεδώσαμεν μεγάλην σημασίαν καί ἐμπιστοσύνην εἰς ὅσα οἱ Ὀρθόδοξοι Θεολόγοι ἔκαμον καί εἶπον εἰς τὰς ἀνεπισήμους ἐπαφάς τοῦ Ἄρουσ καί τοῦ Μπρίστολ, καθὼς καί εἰς τὰ αἰσιδόξα ἀνακοινωθέντα, τὰ ὅποια ἐξέδωσαν. Ἐδώσαμεν δέ μεγάλην ἐμπιστοσύνην ἰδιαιτέρως εἰς τὴν δῆλωσιν τοῦ μεγάλου ὀρθοδόξου Θεολόγου Καρμίρη, εἰπόντος, ὅτι οὐδεμία οὐσιώδης διαφορὰ ὑφίσταται μεταξύ ἡμῶν καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τό Χριστολογικόν Δόγμα ... Διερωτῶμαι: Διατί οἱ θεολόγοι ἡμῶν δέν ἐπληροφόρησαν τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅτι δέν ὑπάρχει πλήρης συμφωνία ἐπὶ τοῦ Δόγματος τούτου...;»⁵⁴.

Τό πλέον ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι τὰ ἐπόμενα χρόνια ὁ π. Στανιλοάε ἔγραψε θαυμάσιες ἀντιμονοφυστικὲς πραγματεῖες. Σέ αὐτές φαίνεται ὁ θεολόγος πού μέ βαρύτητα καί κῦρος ἀντιμετωπίζει τίς χριστολογικὲς καί ἄμεσα σωτηριολογικὲς προεκτάσεις τῆς σεβηριανῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας. Γράφει: «Ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας διετύπωνε σοφιστικά (cu subtilitate)⁵⁵ τὸν μονοφυσισμὸ του ὡς ἐξῆς: τό

52. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 121 καί 124-125.

53. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 164.

54. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205-206.

55. Πρβλ. ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: «ὁ πανοῦργος σοφιστής» (Εγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά, PG 91, 41A).

θεῖο καί τό ἀνθρώπινο διατηρήθηκαν ἀτρέπτως καί ἀσυγχύτως στόν Χριστό. Αὐτά ὅμως δέν μποροῦν νά ὀνομασθοῦν δύο, ἀκριβέστερα δύο φύσεις. Ἐάν τά ἐν Χριστῷ ἐνωθέντα δέν εἶναι πλέον δύο, ἡ ση-μασία τῆς ἐνότητός Του ὑποβαθμίζεται, τό περιεχόμενό της συρρικνώνεται, καί οἱ δύο φύσεις χάνουν διά τῆς συγχύσεως τήν πληρότητά τους. Σέ αὐτή τήν περίπτωσι μειώνεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστός τόσο στήν Θεότητα ὅσο καί στήν ἀνθρωπότητά Του. Ἀποξενώνεται ἀπό ἐμᾶς καί ἀπό τόν Θεό. Δέν εἶναι πλέον οὔτε Θεός οὔτε ἄνθρωπος μέ τήν πληρότητα καί αὐθεντικότητα τῆς Θεότητος καί ἀνθρωπότητός Του. Δέν μπορεῖ νά μᾶς πλουτίσῃ καί ἐνισχύσῃ μέ τό πλήρωμα τῆς Θεότητός Του... Ἔνας κατά μονοφυσιτικό τρόπο νοούμενος Χριστός δέν μᾶς φέρει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οὔτε μᾶς κάνει κοινωνούς τοῦ Θεοῦ»⁵⁶. Καί πάλι: «Ὁ Νεστόριος μιλοῦσε περί μιᾶς κατ' ὄνομα μόνο ἐνώσεως, διατηρώντας διηρημένα ἐκεῖνα πού ὠνόμαζε ἐνωμένα. Ὁ Σεβήρος ἀντίθετα, μιλώντας περί μιᾶς (ψιλῆς) ἐνώσεως, κατωχύρωνε τήν δική του ἀντίληψι περί συγχύσεως τῶν φύσεων ... Ὁ μέν Νεστόριος ἐπρέσβευε ἕνα ἀγεφύρωτο χωρισμό ἐν Χριστῷ καί κατά συνέπεια μεταξύ Θεοῦ καί κόσμου, ὁ δέ Σεβήρος, ὅπως ὅλοι οἱ μονοφυσῖται, ἕνα πανθεῖσμό πού συνέχεε τόν Θεό μέ τόν κόσμο καί τό πρόσωπο μέ τήν οὐσία»⁵⁷. Καί τέλος: «Ὅλες αὐτές οἱ ἀντιφατικές ἀντιλήψεις περί τοῦ Χριστοῦ, πού ἀπορρέουν ἀπό τήν θεωρία τοῦ Σεβήρου περί ἐλλείψεως ἀνθρωπίνης θελήσεως καί ἐνεργείας ἐν Αὐτῷ, συνιστοῦν ἄρνησι τῆς Ἐνσαρκώσεως καί τῆς σωτηριώδους Οἰκονομίας καί τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου»⁵⁸.

Ὅλοκληρώνουμε τήν ἀναφορά στόν πρῶμο ἐνθουσιασμό τῶν πρῶτων Διασκέψεων μέ τήν καταλυτική δῆλωσι τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἄνδρ. Παπαβασιλείου, μέλους τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύ-

56. Sfantul Maxim Marturisitorul, *Scieri si epistole hristologice si duhovnicesti*, in PSB 81, traducere de Prof. Dumitru Staniloae, EIBMBOR, Bucuresti 1990 [Ἀγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Χριστολογικά καί πνευματικά συγγράμματα καί ἐπιστολές*, μετάφρ. Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, EIBMBOR, Βουκουρέστι 1990], σελ. 88, ὑποσημ. 163. Ἡ ἀπόδοσις τῶν ρουμανικῶν κειμένων στήν ἐλληνική ἔγινε ἀπό ἐμᾶς, ἀλλά νομίζουμε ὅτι ἐπαρκῶς ἐκφράζει τό πρωτότυπο.

57. *Ἐνθ' ἀνωτ.*, σελ. 198, ὑποσημ. 411b.

58. Staniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Studii de teologie dogmatica*, Craiova, 1991 [Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, *Μελέτες δογματικῆς θεολογίας*, Κραϊόβα, 1991], σελ. 97.

πρου στὸν Διάλογο ἀπὸ τὸ 1964: «Ἐχοντας ὑπόψη ὅλα “τά δεδομένα”, οἱ δύο αὐτές Δηλώσεις [1989 καὶ 1990] δέν πρόκειται νά τύχουν τῆς καθολικῆς ἀναγνώρισεως καὶ ἀποδοχῆς. Τὸ μόνο βέβαιο, στὴν περίπτωση αὐτή, εἶναι τὸ μερίδιο τῆς εὐθύνης, πού θά ὑπέχουμε ὅσοι λάβαμε μέρος στὴ σύνταξή τους καὶ ἐπιβεβαιώσαμε τὴν “ὀρθοδοξία” τους μέ τίς ὑπογραφές μας»⁵⁹. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ πρῶμος ἐνθουσιασμός τῶν πρῶτων ἀνεπισήμων Διασκέψεων κληροδότησε σέ πολλοὺς θεολόγους τὴν ἐσφαλμένη ἄποψι ὅτι ἡ διαφορά μας μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους βρίσκεται μόνο στὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ὄχι στὴν χριστολογικὴ τους ἑτεροδοξία.

Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, τὴν ἀπάντησι τοῦ π. Ρωμανίδη μέ τίτλο *Συνομωσία;*, (Ἀθῆναι 1999)⁶⁰ σέ ἄρθρο μας⁶¹, δέν τὴν σχολιάζουμε, διότι δέν ἦταν θεολογικοῦ περιεχομένου.

ε) Τὸ κριτήριον τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπεχείρησε νά θεμελιώσῃ τὴν “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης παραδοχῆς, ὅτι «ὁ Δαμασκηνός ἐκτός ἀπὸ τούς Ἀντιχαλκηδονίους χαρακτηρίζει καὶ ἄλλες δύο ομάδες αἰρετικῶν, τούς Ἰκέτες καὶ τούς Αὐτοπροσκόπτες, ὡς “ὀρθοδόξους”»⁶². Προφανῶς ὁμως ἀστόχησε. Ὅπως ἔχουμε γράψῃ καὶ στό βιβλίον μας⁶³, οἱ Ἰκέται καὶ οἱ Αὐτοπροσκόπται δέν φαίνεται νά εἶναι ἑτερόδοξοι ἀλλὰ σχισματικοί (δέν ἀναφέρεται δογματικός λόγος γιὰ τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία)· κατατάσσονται μετὰ τῶν αἰρετικῶν μέ τὴν ἔννοια τοῦ *σχισματοαιρετικοῦ*, ὅπως τὴν προσδιορίζει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σέ τέτοιες περιπτώ-

59. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικός Διάλογος...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 279. Γιὰ τὴν κριτικὴ πού ἤσκησε ὁ καθηγητῆς κ. Ἀνδρέας Παπαβασιλείου στὸν κ. Μαρτζέλο βλ. σελ. 278-279 καὶ 296-297.

60. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 256.

61. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καὶ δέν εἶναι Ὀρθόδοξοι...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 335-358.

62. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 257.

63. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 639-643.

σεις⁶⁴· και γι' αυτό ο ακριβολόγος άγιος Ίωάννης ο Δαμασκηνός αναφέρει γι' αυτούς, ότι είναι “κατά πάντα” Ορθόδοξοι. Αντίθετα, οί αντιχαλκηδόνιοι αίρεσιάρχαι Διόσκορος και Σεβήρος, οί όποιοι έχουν καταδικασθῆ από Οικουμενικές Συνόδους για συγκεκριμένη έτεροδοξία (σύνθετη φύσι, μονοενεργητισμός), χαρακτηρίζονται από τον άγιο Ίωάννη μέ τήν έκφρασι: «τά δέ άλλα πάντα όρθόδοξοι ύπάρχοντες». Οί μέν είναι “καθ' όλα” Ορθόδοξοι, οί δέ “καθ' όλα τά άλλα” Ορθόδοξοι. Είναι σαφές από τά άνωτέρω ότι ο άγιος Ίωάννης ο Δαμασκηνός προσάπτει στους Αντιχαλκηδονίους κάποια έτεροδοξία, εκτός τῆς όποιας καθ' όλα τά άλλα είναι όρθόδοξοι.

Άλλη έσφαλμένη παραδοχή, επάνω στην όποία ο κ. Μαρτζέλος έπεχείρησε νά στηρίξη τήν “ιδεολογική” όρθοδοξία των Αντιχαλκηδονίων, ἦταν ότι ἡ οίкуμενική απόφασις τῆς Έκκλησίας συνιστά τό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό κάποιων ως αίρετικῶν, όποτε τό θέμα τῆς περι τό δόγμα όρθοδοξίας ἢ έτεροδοξίας είναι για τούς Πατέρας άδιάφορο⁶⁵. Υπεστηρίξαμε επ' αὐτοῦ στό βιβλίο μας ότι, όταν πρόκειται για δογματικό πρόβλημα οί οίкуμενικές αποφάσεις τῆς Έκκλησίας, μέ τίς όποιες κατατάσσονται κάποιοι μεταξύ των αίρετικῶν, έναρμονίζονται άπαραιτήτως μέ τό δογματικό κριτήριο. Η οίкуμενική απόφασις είναι τό όριστικό (τό εκκλησιαστικό) κριτήριο. Άλλά αὐτή ἡ απόφασις προϋποθέτει τήν Ορθόδοξο Πίστι, χάρις στην όποία αποκτᾶ άπαρασάλευτη ισχύ. Σέ περιπτώσεις πού “οίкуμενικές” (δῆθεν οίкуμενικές) αποφάσεις τῆς Έκκλησίας δέν προϋπέθεταν ἢ δέν έναρμονίζονταν μέ τό Ορθόδοξο δόγμα, όπως π.χ. στην Ληστρική Σύνοδο, αὐτές άκυρώθηκαν από πραγματικά οίкуμενικές και σύμφωνες μέ τό Ορθόδοξο δόγμα αποφάσεις, όπως τῆς Δ' Οίкуμενικῆς Συνόδου. Στο βιβλίο μας εἶχαμε παραθέσει μαρτυρίες τῆς Πενθέκτης Συνόδου, τοῦ άγίου Άθανασίου και τοῦ άγίου Σωφρονίου Ίεροσολύμων, περι τοῦ ότι άλληλοπεριχωροῦνται και άλληλοεξαρτῶνται ἡ Ορθόδοξος Πίστις, αἱ Σύνοδοι πού τήν εκράτουν και οί συνοδικές καταδίκες αίρετικῶν πού τήν άμφισβήτησαν⁶⁶.

64. Ένθ' άνωτ..., σελ. 639-640.

65. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ορθοδοξία και αίρεση..., ένθ' άνωτ., σελ. 599.

66. Αρχιμ. Γεωργίου, Η “ιδεολογική” όρθοδοξία των Αντιχαλκηδονίων..., στον παρ. τόμ., σελ. 642-643.

Κατελήξαμε λοιπόν στό πολύ σαφές συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι καταδικάσθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία «ὄχι γιατί ἀπλῶς ἀρνήθηκαν τήν οἰκουμενική ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας ἄνευ τοῦ δογματικοῦ της περιεχομένου, ἀλλά γιατί τήν ἀπέρριψαν λόγω τοῦ δογματικοῦ της Ὅρου πού ἀπεκάλυπτε, στηλίτευε καί κατεδίκαζε τήν δογματική τους ἀνορθοδοξία»⁶⁷. Ἐν τούτοις ὁ κ. Μαρτζέλος διατύπωσε τήν ἔνστασι ὅτι, ἂν ἴσχυε ἀπόλυτα ἡ ἄποψίς μας ὅτι «τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριο ἀποκτᾶ ἰσχύ χάρις στό Ὅρθόδοξο δόγμα, τό ὁποῖο προϋποθέτει, τότε θά ἔπρεπε οἱ ἅγιοι Γρηγόριος Νύσσης καί Αὐγουστίνος, πού διετύπωσαν, ὡς γνωστόν, κάποιες ἐσφαλμένες δογματικές διδασκαλίες, νά μή θεωροῦνται ἅγιοι καί μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας»⁶⁸ καί ὅτι «τό κριτήριο τῆς Ὅρθοδοξίας καί τῆς αἱρέσεως, γιά τούς Πατέρες, ... δέν εἶναι ἀπλῶς ἰδεολογικό ἀλλά ἐκκλησιολογικό»⁶⁹.

Πρέπει νά παρατηρήσουμε κατ' ἀρχήν ὅτι ἡ περίπτωσις τῶν ἀνωτέρω ἁγίων Πατέρων δέν προσφέρεται πρὸς ὑποστήριξι τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Τά δογματικά σφάλματα τῶν Πατέρων αὐτῶν δέν συνέστησαν ποτέ γι' αὐτούς “ἰδεολογική” ἑτεροδοξία, ὥστε νά διστάσῃ ἡ Ἐκκλησία νά τοὺς ἀναγνωρίσῃ τήν Ὅρθοδοξία της. Ἡ Ἐκκλησία, παρότι ἔχει καταδικάσει τόν ὠριγενισμό καί τό Filioque, δέν τοὺς κατελόγισε “ἰδεολογική” ἑτεροδοξία. Δέν κατεδίκασε στά πρόσωπά τους αὐτές τίς αἱρέσεις. Συνεζήτησε τοὺς λόγους, γιά τοὺς ὁποίους διετύπωσαν τίς ἐσφαλμένες αὐτές διδασκαλίες (ἅγιος Βαρσανούφιος, ἅγιος Μεθόδιος, ἅγιος Φώτιος), ἀλλά καί μέ διακηρύξεις της σέ Οἰκουμενικές Συνόδους ἐβεβαίωσε τήν Ὅρθοδοξία τους⁷⁰. Δέν τοὺς ἀπέδωσε χαριστικῶς τήν “ἰδεολογική” Ὅρθοδοξία λόγω τῆς “ἐκκλησιολογικῆς”, ἀλλά τήν Ὅρθοδοξία μέ τήν

67. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 641.

68. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 258.

69. Τοῦ αὐτοῦ, Ὅρθοδοξία καί αἵρεση..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 607.

70. Ἡ Ἐ' Οἰκουμενική Σύνοδος μέ τήν Ὁμολογία της: «ἀκολουθοῦμεν ἐν ἅπασι καί τοῖς ἁγίοις Πατράσι καί διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθανασίῳ, Ἰλαρίῳ, Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, καί Γρηγορίῳ τῷ Νύσσης, Ἀμβροσίῳ, Αὐγουστίνῳ, ...» (Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 232).

καθολική της έννοια καί τόν τίτλο τοῦ διδασκάλου Της. Ἀντιθέτως, στούς αἵρεσιάρχας Διόσκορο καί Σεβήρο ἡ Ἐκκλησία κατελόγισε χριστολογική αἵρεσι, ὅταν μέ Οἰκουμενικές Συνόδους κατεδίκασε στά πρόσωπά τους τήν χριστολογική διδασκαλία τῆς συνθέτου φύσεως καί τοῦ μονοενεργητισμοῦ ὡς ἑτεροδοξία.

Ἐπειτα, ὅσον ἀφορᾶ τό τελικό κριτήριο Ὁρθοδοξίας, τά πράγματα δέν εἶναι ἀπλῶς ὅπως τά θεωρεῖ ὁ κ. Μαρτζέλος γράφων: «Ἡ κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία εἶναι πού δίνει στήν ἰδεολογική ὀρθοδοξία τήν πληρότητα καί τό ἅγιοπνευματικό περιεχόμενο τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ὁρθοδοξίας»⁷¹. Ἡ κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία εἶναι βεβαίως τό ἐκκλησιαστικό κριτήριο Ὁρθοδοξίας. Ἀλλά αὐτό σημαίνει ὅτι τά πρόσωπα πού κοινωνοῦν μέ τήν Ἐκκλησία δέν μποροῦν νά εἶναι ἑτεροδόξοι (καταδικασμένοι δηλαδή ἀπό τήν Ἐκκλησία γιά ἑτεροδοξία). Γι' αὐτό γράψαμε ὅτι «τό “ἐκκλησιολογικό” κριτήριο ἀποκτᾶ ἰσχύν χάρις στό Ὁρθόδοξο δόγμα, τό ὁποῖο προϋποθέτει»». «Κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία» χωρίς Ὁρθόδοξο δόγμα, δέν νοεῖται. Ὅταν κάποτε συνέβη τέτοια “κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία”, φανέρωνε εἴτε παρανομία εἴτε προσωρινή οἰκονομία. Τό πρῶτο συνάγεται ἀπό τό γεγονός τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστρική. Ἡ “ἐκκλησιαστική” του ἀποκατάστασις, ἐπειδή δέν προϋπέθετε τήν χριστολογική του Ὁρθοδοξία, ἦταν μία παρανομία. Τό δεύτερο συνάγεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος κατεδίκασε μετά θάνατον τόν Θεόδωρο Μοψουεστίας καί τόν Διόδωρο Ταρσοῦ μαζί μέ τίς διδασκαλίες τους, ἄν καί εἶχαν ἀποθάνει ἐν κοινωνίᾳ μαζί τῆς. Εἰδικά μέ τόν Θεόδωρο, ἦταν μία οἰκονομία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἡ ὁποία ἔληξε μέ τήν ἀπόφασί τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπομένως, τόσο στήν περίπτωση τῶν ἁγίων Γρηγορίου καί Αὐγουστίνου, ὅσο καί στήν περίπτωση τῶν αἵρεσιάρχων Εὐτυχοῦς, Διοδώρου Ταρσοῦ καί Θεοδώρου Μοψουεστίας, ἡ Ὁρθοδοξία ἢ ἡ αἵρεσις προσδιορίζονται ἀπό ἕνα ἐνιαῖο (ταυτόχρονα “ἐκκλησιολογικό” καί “ἰδεολογικό”) κριτήριο: τήν Ὁρθοδοξία τοῦ δόγματος πού προσδιορίζεται μέ τίς οἰκουμενικές ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας.

Συνεπῶς, ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἀποφάσιζε γιά δογματικό ζήτημα, ἀπέδιδε τήν Ὁρθοδοξία ἐνιαῖα, χωρίς τίς σύγχρονες σοφιστικῆς δια-

71. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 606.

κρίσεις σέ “ἰδεολογική” καί “ἐκκλησιολογική” ὀρθοδοξία, σέ ὅσους ἀνεγνώριζε Ὁρθόδοξο δόγμα· καί κατεδίκασε ὡς ἑτεροδόξους καί θεωροῦσε αἰρετικούς τούς ἀρνητάς τοῦ Ὁρθοδόξου δόγματος⁷². Ὅσον ἀφορᾷ τούς ἀντιχαλκηδονίους αἰρεσιάρχες Διόσκορο καί Σεβήρο, στά πρόσωπα τῶν ὁποίων κρίθηκε ἓνα ἀπό τά σοβαρότερα δογματικά ζητήματα, ἡ Ἐκκλησία δέν τούς ἐστέρησε μόνο τήν “ἐκκλησιολογική” Ὁρθοδοξία, ἀναγνωρίζουσα δῆθεν τήν “ἰδεολογική” τους ὀρθοδοξία, ἀλλά τούς κατεδίκασε ὡς αἰρετικούς, ἐπειδὴ ἦσαν ἑτεροδόξοι. Καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τόσο μέ τήν Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία του, μέ τίς ἀντιμονοφυσιτικές ἀναφορές του στήν Ἐκδοσι ἀκριβῆ καί τά λοιπά ἔργα του, ὅσο καί μέ αὐτό ἀκόμη τό ἀπόσπασμα ἀπό τό *Περί Αἱρέσεων* ἔργο (ὅπως θά ἰδοῦμε), τούς καταλογίζει χριστολογική ἑτεροδοξία. Αὐτή ἦταν ἡ φράσις καί τό νόημα τοῦ βιβλίου μας. Γι’ αὐτό θεωροῦμε ἄδικη τήν μομφή τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι ὑποτιμοῦμε ἢ ἐξαίρουμε τήν μία διάστασι τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς βάρος τῆς ἄλλης, καί ὅτι τίς ταυτίζουμε «ἐπικίνδυνα»⁷³. Τίς ταυτίζουμε τόσο ἁρμονικά, ὅσο καί ἡ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, καί σέ αὐτή τήν ἁρμονική ταύτισι δέν βλέπουμε τίποτε τό ἐπικίνδυνο. Ἴσως τό μόνο ἐπικίνδυνο εἶναι νά μή εὐοδοῦται ἡ “ἐπιστημονική” (διά διδασκαρικῶν διατριβῶν) τεκμηρίωσις τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου, τοῦ Σεβήρου καί ὄσων ἀκολουθοῦν τήν χριστολογική τους ἑτεροδοξία!

Καί μία τελευταία ἐπισήμανσις. Ὁ κ. Μαρτζέλος γράφει: «Τό θέμα τῆς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας ἢ αἵρεσις τοῦ Διοσκόρου καί τῶν ὀπα-

72. Προφανῶς, ὅταν δέν ὑπάρχουν δογματικά ζητήματα, ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζει («λέγομεν», σ’ τῆς Β’) ὡς αἰρετικούς καί κάποιους πού εἶναι σχισματικοί ἢ παρασυναγάωγοι, ἀλλά δέν τούς καταλογίζει ἑτεροδοξία μέχρι τουλάχιστον ἐκείνου τοῦ χρονικοῦ σημείου, ὅποτε τό σχίσμα παρατεινόμενο «εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται» (βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 639-640). Συναφῶς πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι οἱ σχισματικοί χωρίζονται μόνοι τους ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἐνῶ τούς ἑτεροδόξους αἰρετικούς ἢ ἴδια ἡ Ἐκκλησία τούς ἀποκόπτει καταδικάζοντας συνοδικῶς τίς συγκεκριμένες ἑτεροδοξίες τους. Αὐτή ἡ σημαντική διαφορὰ πρέπει νά μή λησμονῆται, ὅταν συγκρίνονται οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους.

73. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 258: «ὑποτιμᾷ τήν ἐκκλησιολογική διάστασι τῆς Ὁρθοδοξίας ... ταυτίζει ἐπικίνδυνα τήν ἐκκλησιαστική μέ τήν ἰδεολογική ὀρθοδοξία».

δών του δέν είναι θέμα πού ενδιαφέρει τήν Ἐκκλησία, ἀλλά μόνο τήν ἐπιστήμη. Γιά τήν Ἐκκλησία τό θέμα είναι ἤδη λυμένο: ὁ Διόσκορος καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι... εἶναι αἰρετικοί, γιατί ἀρνήθηκαν τήν οἰκουμενική ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο»⁷⁴. Ὅμως, ἂν τό θέμα τῆς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν ἐνδιαφέρει τήν Ἐκκλησία ἀλλά μόνο τήν ἐπιστήμη, τότε γιατί ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τῆς “ἐπιστημονικῆς διαπιστώσεως” ὁ κ. Μαρτζέλος προτείνει στήν Ἐκκλησία: «νά μή ζητοῦμε ἀπ’ αὐτούς [τούς Ἀντιχαλκηδονίους], προκειμένου νά ἐπανέλθουν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο...»⁷⁵; Πρόκειται γιά ἐξόφθαλμη ἀντίφασι. Ὅσο γιά τό δογματικό, πέραν τῆς ἀντιφάσεως, σφάλμα αὐτῆς τῆς προτάσεως, ἤδη ἔχουμε γράφει στό βιβλίο μας⁷⁶ καί στίς ἐπιστολές μας, πού στό παρόν ἄρθρο δημοσιεύουμε.

στ) Ὁ θεολογικός μας «ἐρασιτεχνισμός».

Ὁ κ. Μαρτζέλος προτιμᾷ νά παρουσιάζη τήν βασική καί κυρία θεολογική μας θέσι, ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι κατὰ τό δόγμα, ὡς ἀποτέλεσμα θεολογικοῦ ἐρασιτεχνισμοῦ. Ἐν τούτοις ἔγκριτοι θεολόγοι καί ἀκαδημαϊκοί δάσκαλοι βεβαιώνουν τήν θέσι μας. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι στό βιβλίο μας εἶχαμε παραπέμψει⁷⁷ μεταξὺ ἄλλων θεολόγων σέ ἄρθρα τῶν συναδέλφων του καθηγητῶν στήν Θεολογική Σχολή τοῦ Α.Π.Θ. π. Θεοδώρου Ζήση⁷⁸ καί κ. Δημητρίου Τσελεγγίδη⁷⁹, τῶν ὁμοτίμων καθηγητῶν στήν Θεολογική Σχολή Ἀθη-

74. Τοῦ αὐτοῦ, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεση...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 607.

75. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 609

76. Αρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 644-650.

77. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 601 ὑποσ. 1· 603 ὑποσημ. 7· καί 610, ὑποσημ. 8 καί 9.

78. Ἡ “Ὁρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν, ἐκδ. Βρυέννιος, Θεσ/νίκη 1994.

79. *Ἐπιστημονική κριτική μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. Γρηγόριος Παλαμάς, τεύχ. 792 (2002) σελ. 308-316.

νῶν κ. Νικ. Μητσόπουλου⁸⁰ καί κ. Ἰω. Κορναράκη⁸¹, στό βιβλίο τοῦ μετασχόντος ἀπ' ἀρχῆς στόν Διάλογο καθηγητοῦ κ. Ἄνδρ. Παπαβασιλείου⁸², στά ἄρθρα τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Παν. Τρεμπέλα⁸³ καί τά νεώτερα τῶν θεολόγων τῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Σωτήρ»⁸⁴, ἐν οἷς τοῦ κ. Σταύρου Μποζοβίτη⁸⁵, στό ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ κ. Jean-Claude Larchet⁸⁶ καί βεβαίως στά κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους⁸⁷. Σέ ὅλα αὐτά ἤδη προστέθηκε τό ἄρθρο τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ κ. Παναγιώτη Μπούμη⁸⁸. Τό ἐξαιρετο ἄρθρο τοῦ κ. Larchet μετέφρασε στά σερβικά καί προλόγισε μέ ἐνθουσιασμό ὁ διατελέσας καθηγητής στήν Θεολογική Σχολή τοῦ Βελιγραδίου, Σεβ. Ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καί Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανάσιος Γιέβτιτς⁸⁹. Αὐτοί δέν εἶναι ἐρασιτέχναι θεολόγοι, οὔτε βέβαια ὁ ἀειμνήστος π. Ἰωάννης Μέγεντορφ, ἀπό ἔργο τοῦ ὁποίου θά παραθέσουμε ἀπόσπασμα, στό ὁποῖο φαίνεται ὅτι κατά τόν ἱερό Δαμασκηνό ἡ ἀντίθεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Χαλκηδόνα σημαίνει μονοφυσιτισμό: «Ὁ Ἰωάννης (Δαμασκηνός) ἀφιέρωσε ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ θεολογικοῦ του ἔργου στήν πολεμική ἐναντίον τῶν σεβηριανῶν μονοφυσιτῶν. Ἄν καί ἀναγνωρίζη ὅτι εἶναι “ὀρθόδοξοι” καθ' ὅλα, ἐκτός ἀπό τήν ἀντίθεσί τους στήν Χαλκηδόνα, δέν ἀναγνωρίζει καμμία διαφορά μεταξύ τοῦ

80. *Δογματικαί προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετά τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1993· βλ. καί ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, φύλλο. 1061, 4.2.1994. Βλ. τοῦ ἰδίου καί ἄλλα ἀξιόλογα σχετικά ἄρθρα.

81. *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρετικοί καί συγχρόνως ὀρθόδοξοι*, ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, 8.11.2002.

82. *Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000.

83. *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. Ἐκκλησία, τεύχ. 17-18/1965 ἕως καί 5/1966.

84. *Ὁρθόδοξος πίστις καί Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσίται*, Ἀθήναι 1995.

85. *Τά αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἐκδ. «Ὁ Σωτήρ», 1999.

86. *Τό χριστολογικό πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν μὴ χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα*, (ἐλληνιστί), περιοδ. Θεολογία, τεύχ. 75/1 (2004).

87. *Παρατηρήσεις περί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Ἁγίου Ὁρους 1996.*

88. *Περί Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 265-277.

89. Dr. Žan-Klod Larše, *Hristološko Pitanje...*, ἐκδ. Bidoslov, Vaskrs 2001.

μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Εὐτυχοῦς καί τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου. Τό γεγονός, ὅτι οἱ τελευταῖοι ἀπορρίπτουν τήν Χαλκηδόνα, συνιστᾶ προφανῶς γι' αὐτόν ἰκανή ἀπόδειξι τῆς συμπαρατάξεώς τους στόν εὐτυχιανισμό»⁹⁰! Σημαντική ἡ παρατήρησις τοῦ π. Ἰωάννου Μέγεντορφ, κατά τήν ὁποία ἡ ἀντίθεσις στήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος σημαίνει μονοφυσιτική Χριστολογία!

ζ) Τό ἀπόσπασμα ἀπό τό *Περί Αἱρέσεων* ἔργο.

Μετά ἀπό τόν σχολιασμό τῶν προηγουμένων θεμάτων ἐρχόμαστε στό ἐπίμαχο ἀπόσπασμα ἀπό τό *Περί Αἱρέσεων* ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, πού ἐπιγράφεται «Αἰγύπτιοι, οἱ καί Σχηματικοί, [καί] Μονοφυσῖται...»⁹¹. Τό προφανῶς ἀντισεβηριανό-ἀντιμονοφυσιτικό αὐτό ἀπόσπασμα παρερμηνεύεται ἀπό τόν κ. Μαρτζέλο. Σύμφωνα μέ τήν παρερμηνεία αὐτή, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐμφανίζει τούς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς ἀποσχισθέντας ἀπλῶς ἀπό τήν Ἐκκλησία λόγω τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος, ὄχι ὅμως καί ἑτεροδόξους. Τούς παρουσιάζει αἰρετικούς μέν καί καταδικασμένους γιά τήν ἀπόσχισί τους, “ὀρθοδόξους” ὅμως κατά τήν χριστολογική τους διδασκαλία. Ἡ “ὀρθοδοξία” τους βέβαια, λέγει ὁ κ. Μαρτζέλος, δέν εἶναι ἡ καθολική Ὀρθοδοξία πού ἀπολαύουν τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά μία συμφωνία τῆς χριστολογικῆς τους διδασκαλίας μέ τήν χριστολογική Πίστι τῆς Ἐκκλησίας, αὐτή τήν συμφωνία πού δῆθεν ἐννοεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅταν γράφῃ: «τά δέ ἄλλα πάντα (πλὴν τῆς ἀποσχίσεώς των) ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Πρός ὑποστήριξιν τῆς παρερμηνείας αὐτῆς ὁ κ. Μαρτζέλος συμπληρώνει: «Ἡ ὑπογράμμισις τῆς “ὀρθοδοξίας” τους δέν γίνεται σέ ἀντιδιαστολή μέ τό περιεχόμενο τῆς Χριστολογίας τους, ἀλλά σέ ἀντιδιαστολή μέ τήν ἀπόσχισή τους ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, λόγω τῆς ἀρνήσεώς τους νά ἀποδεχθοῦν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Καί ἡ ἄρνησή τους

90. *Le Christ dans la théologie byzantine*, Paris, 1969, σελ. 209-210. Τό ἀπόσπασμα παραθέτει καί ἐρμηνεύει ὁ Jean-Claude Larchet στό ὡς ἄνω ἄρθρο του (περιοδ. *Θεολογία*, τεύχ. 74/2003). Γιά τήν ἔννοια, ὑπό τήν ὁποία συμπαρατάσσονται στόν εὐτυχιανισμό, βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 429-433 καί 450-462.

91. Ἐκτενῆ ἐπί τοῦ ἀποσπάσματος ἀναφορά μας βλ. Αρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 429-433 καί 450-462.

αὐτή δέν προϋποθέτει κατ' ἀνάγκην αἰρετική Χριστολογία, γιατί ὀφείλεται, ὅπως εἶναι γνωστό, στήν ἀπό μέρους τους ἐσφαλμένη θεώρηση καί ἐρμηνεία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λόγω τῶν δυοφυσικῶν διατυπώσεων τῆς, ὡς νεστοριανικῆς»⁹².

Ἐν σχέσει πρὸς τό τελευταῖο αὐτό ἐπιχείρημα πρέπει νά διευκρινήσουμε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶδαν καί ἐρμήνευσαν βεβαίως ἐσφαλμένως τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο ὡς νεστοριανική, ὅμως ὁ λόγος τῆς ἐσφαλμένης θεωρήσεως καί ἐρμηνείας τῆς ἦταν ἡ μονοφυσιτική τους Χριστολογία⁹³. Σέ αὐτό τό βασικό σημεῖο διαφωνοῦμε μέ τήν ἄποψι τοῦ κ. Μαρτζέλου, κατά τήν ὁποία δέν ὑπῆρχε κατ' ἀνάγκην αἰρετική Χριστολογία πίσω ἀπό τήν ἄρνησι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ καχυποψία ὅμως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιά τίς χριστολογικές διατυπώσεις τῆς Συνόδου καί στήν συνέχεια ἡ ἀπόρριψις τῶν διατυπώσεων αὐτῶν ὡς νεστοριανικῶν ὀφείλονται στό μονοφυσιτικό τους φρόνημα (τήν σύνθετο φύσι καί τόν μονοενεργητισμό). Σέ αὐτό δέν χωρεῖ ἀμφιβολία. Τό μαρτυρεῖ σαφέστατα ἡ ὁμολογία τοῦ Σεβήρου: «μίαν ὡς ἑνός αὐτοῦ τήν τε φύσιν καί τήν ὑπόστασιν καί τήν ἐνεργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καί πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τήν ἔνωσιν δυάδα φύσεων καί ἐνεργειῶν δογματίζοντας»⁹⁴. Προϋποτίθεται τό φρόνημα («κηρύττομεν») καί ἀκολουθεῖ ἡ ἄρνησις τῶν διατυπώσεων τοῦ Ὁρου καί ἡ ἀπόρριψις τῆς Συνόδου («ἀναθεματίζοντες»)ἑ! Εὐστοχα αὐτό ἐπιβεβαιώνει καί ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὅταν γράφῃ: «οὐ γάρ πατρικός, αἰρετικός δέ μᾶλλον ὁ περὶ μιᾶς καί τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ἢ θελήσεως ἢ φύσεως λόγος, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καί ἑνός Κυρίου ἡμῶν καί Θεοῦ»⁹⁵. Εἶναι πραγματικά ἐντυπωσιακός ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Μαξίμου. Συνδυάζει

92. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 241.

93. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἡ συμπεριφορά τῶν πρωτεργατῶν τοῦ πρωῖμου ἀντιχαλκηδονίου κινήματος, τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου καί τῶν ἀρχιμανδριτῶν Καρώσου, Δωροθέου καί Βαρσουμᾶ ὠφείλετο στό εὐτυχιανικό τους φρόνημα (βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 468-470). Καί ὁ Διόσκορος ἐθεώρησε ἐσφαλμένως νεστοριανή τήν ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 καί ἀρνήθηκε τόν Ὁρο τῆς Χαλκηδόνος, ἐπειδὴ ἠρνεῖτο τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγ. Κυρίλλου [σελ. 414-416 καί 422-425 παρ. τόμ.].

94. *Doctrina Patrum*, 310.

95. Ἅγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 132B.

ἀπεριφράστως τήν αίρεσι (ὡς ἀπεσχισμένη ομάδα) μέ τήν χριστολογική ἑτεροδοξία πού τήν χαρακτηρίζει. Τόν μεταγλωττίζουμε: «Ὁ μονοενεργητισμός, ὁ μονοθελητισμός καί ἡ μία σύνθετος φύσις εἶναι διδασκαλία τῶν αίρετικῶν Σεβηριανῶν καί ὄχι τῶν ἁγίων Πατέρων μας». Ὁ μονοφυσιτισμός καί ὁ μονοενεργητισμός ἀποτελεῖ τήν οὐσία τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος τῶν Σεβηριανῶν. Ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος τό ἐπισφραγίζει μέ τόν ὄρο της: Ὁ μονοθελητισμός καί ὁ μονοενεργητισμός εἶναι δαιμονική αίρετική διδασκαλία πού συνάδει μέ τήν φρενοβλαβή κακοδοξία τοῦ Σεβήρου!

Πιστός στήν συνοδική καί πατερική Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, καταλογίζει στούς ἀντιχαλκηδονίους αίρεσιάρχες Διόσκορο καί Σεβήρο μονοφυσιτικό χριστολογικό φρόνημα μέ τό σύνολο τῶν ἀντισεβηριανῶν ἀναφορῶν του, τόσο στό ἔργο Ἐκδοσις ἀκριβῆς, στήν Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία, ὅπως εἶδαμε, καί ἐν προκειμένῳ μέ τό ὑπό πραγμάτευσιν ἀπόσπασμα ἀπό τό Περί Αἱρέσεων ἔργο του. Μόνο παρερμηνεῖα ὄλων αὐτῶν τῶν ἀναφορῶν, ὅπως αὐτή πού κάνει ὁ κ. Μαρτζέλος, εἶναι ἱκανή νά ἀποκόψῃ τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό ἀπό τήν φυσική του θέσι στήν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς Παραδόσεως τῶν Πατέρων καί τῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐφ' ὅσον δηλαδή πῖσω ἀπό τήν ἄρνησι τοῦ ὄρου τῆς Χαλκηδόνος ὑπάρχει ἀναμφιλέκτως τό μονοφυσιτικό φρόνημα, ἡ παρατήρησις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τήν χριστολογική τους ἑτεροδοξία, πρὸς αὐτό πού δέν εἶναι “τά ἄλλα πάντα”, πρὸς αὐτό πού ὠδήγησε στήν ἀπόσχισί τους. Ἡ αὐτονόητη ἀρχή, ὅτι «αὐτοί πού εἶναι αίρετικοί σέ ἓνα σημεῖο τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος δέν σημαίνει ὅτι εἶναι αίρετικοί σέ ὅλα»⁹⁶, ἐφαρμόζεται καί στήν περίπτωσι τῶν Σεβηριανῶν. Ἀναμφίβολα ἡ ἔννοια τῆς Ὄρθοδοξίας εἶναι καθολική καί δέν εἶναι δυνατόν κάποιος ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας ἢ ἀπό ἐμᾶς νά χαρακτηρίσῃ τούς ἑτεροδόξους αίρετικούς ὡς Ὄρθοδόξους. Εἶναι ὁμως δυνατόν, παρά τήν ἀντίθετη γνώμη τοῦ κ. Μαρτζέλου⁹⁷, νά

96. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ἡ “ὀρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 241.

97. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 242.

χαρακτηρίζονται οἱ καθέκαστα αίρετικοί «“ὀρθόδοξοι” ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα» (ἐκτός ἀπὸ αὐτά, στὰ ὁποῖα εἶναι αίρετικοί). Οἱ Νεστοριανοί π.χ. εἶναι αίρετικοί, ἐπειδὴ διαιροῦν τὸν Χριστὸ σέ δύο ὑποστάσεις καί γι’ αὐτὸ ἀρνοῦνται τὴν ἀπόφασιν τῆς Γ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σέ ἄλλα ὅμως δόγματα συμφωνοῦν μαζί μας⁹⁸. Ἔτσι πρέπει νά ἐννοηθῆ καί ἡ ἐπισήμανσις τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: ὅτι ἀρνήθησαν τὸν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος ἐξ αἰτίας τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτικοῦ τῶν φρονήματος, «τά δέ ἄλλα πάντα (πλὴν τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ) ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

Πρέπει ἐπομένως νά ἐπαναλάβουμε αὐτὸ πού ἤδη ἔχουμε εἰπεῖ στό βιβλίον μας⁹⁹, ὅτι ὁ ὅρος «μονοφυσίται» στό ἐπίμαχο ἀπόσπασμα δέν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ὄνομα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀλλά ἐκεῖνο ἀπό τὰ ὀνόματά τους, τὸ ὁποῖο ταυτοχρόνως ἐκφράζει καί τὴν χριστολογικὴ τους ἑτεροδοξία. Εἶναι χαρακτηριστικά σαφῆς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, καθὼς στήν συνέχεια τοῦ ἀποσπάσματος κάνει τὴν δογματικὴ περιγραφή τους. Τί λέγει λοιπὸν τὸ κείμενο;

i) Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ καί Σχηματικοί, [καί] μονοφυσίται¹⁰⁰ εἶναι αὐτοὶ πού «προφάσει» τοῦ Ὁροῦ τῆς Χαλκηδόνος ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Καμμία αίρετικὴ ὁμάδα δέν ὀδηγεῖται στό σχίσμα χωρὶς κάποιον λόγο. Στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ λόγος, ἡ “πρό-

98. Εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ θέμα τὸ ὅτι κάποια αίρετικὴ διδασκαλία προέρχεται ἀπὸ μία προγενέστερη ἢ ὅτι λυμáινεται ὅλη τὴν δογματικὴ διδασκαλία. Αὐτὸ εἶναι θέμα θεολογικῶν προϋποθέσεων καί συνεπειῶν, καί ὑπ’ αὐτὴ τὴν ἐννοια ὁ μὲν ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἔγραψε: «ὅσιον λοιπὸν ... διὰ βραχέων εἰπεῖν, πόθεν ἀπῆρξατο καί ἡ τὴν σύγχυσιν δογματίζουσα τῶν Μονοφυσιτῶν αἴρεσις, καί ἐκ ποίων αἰρέσεων καί δρακόντων ἀρχαίων τὸν ἰὸν ἐθήλασε» (PG 89, 101C), ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἔγραψε ὅτι «ὁμοῦ τῆς τε θεολογίας καί τῆς οἰκονομίας ὁ Σεβήρου βασανιζόμενος καταγωνίζεται λόγος» (PG 91, 52A).

99. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 607-610.

100. Πάντως ἡ ἀποφισ τοῦ κ. Μαρτζέλου, ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ συνδέσμου «καί» (στὴν κριτικὴ ἔκδοσι τοῦ Kotter) συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐπειδὴ στήν ἔκφρασι «οἱ καί Σχηματικοί, μονοφυσίται» ἡ λέξις «Σχηματικοί» θά ἔχη θέσιν ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ καί θά διαβάζεται «Σχηματικοί μονοφυσίται», δηλαδὴ ὄχι κατ’ οὐσίαν μονοφυσίται (ἀφοῦ στό χειρόγραφο μέ τὴν μεγαλογράμματη γραφὴ δέν ὑπῆρχε στίξις), θά προκαλέσῃ τὴν εὐλογη κριτικὴ τῶν εἰδικῶν φιλολόγων.

φασις”, για νά ἀρνηθοῦν οἱ Μονοφυσῖται τόν Ὅρο καί τήν Σύνοδο, ἦταν ἡ διατύπωσις τοῦ Ὁρου: «ἐν δύο φύσεσι», τήν ὁποία ἐξέλαβαν ὡς νεστοριανή, ἐπειδὴ διεπνέοντο ἀπό τήν συγχυτική τους Χριστολογία.

ii) «Αἰγυπτιακοί δέ προσείρηνται διά τό πρώτους Αἰγυπτίους κατάρξασθαι τούτου τοῦ σχήματος ἐπί Μαρκιανοῦ καί Οὐαλεντινιανοῦ τῶν βασιλέων, τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Πέραν ἀπό τήν ἱστορική περιγραφή τοῦ σχίσματος, μέ τήν καταληκτική παρατήρησι: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός προσδιορίζει ἀκριβέστερα τήν δογματική ταυτότητα τῆς σεβηριανῆς αἰρέσεως. Ἡ ἑτεροδοξία τῆς ὑπ’ ὄψιν αἰρετικῆς ομάδος ἔγκειται στήν Χριστολογία. Ὅταν οἱ «Αἰγύπτιοι, οἱ καί Σχηματικοί» ἔκαναν ἀρχή τοῦ αἰρετικοῦ παρά τήν Καθολικήν Ἐκκλησίαν σχίσματος, καθ’ ὅλα τά ἄλλα ἦσαν Ὀρθόδοξοι. Τό μόνο πού τούς διαφοροποιοῦσε ἀπό τήν Καθολική Ἐκκλησία ἦταν τό μονοφυσιτικό τους φρόνημα, τό ὁποῖο τούς ὠδήγησε στό σχίσμα.

Θά διερωτηθῆ κάποιος: Γιατί ὑποστηρίζουμε ὅτι ἡ ἔκφρασις: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τήν μονοφυσιτική Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί ὄχι πρὸς τήν ἀπόσχισί τους ἀπό τήν Ἐκκλησία, ὅπως φρονεῖ ὁ κ. Μαρτζέλος; Ἀπαντοῦμε: Πρῶτον, γιά τόν λόγο πού ἤδη ἀναπτύξαμε, ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ Σεβήρου, καθὼς καί ἡ πατερική καί ἡ συνοδική Παράδοσις, φανερώνουν ὡς αἰτία τῆς ἀποσχίσεως τόν μονοφυσιτισμό καί τόν μονοενεργητισμό τους. Δεύτερον, διότι, ἐάν ἡ “ὀρθόδοξία” τους ἀντιδιαστέλλετο πρὸς τήν ἀπόσχισί τους, θά περιμέναμε ἀπό τόν ἀκριβολόγο ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό νά γράψῃ καί γι’ αὐτούς, ὅπως καί γιά τούς Αὐτοπροσκόπτας: «πάντα μέν ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»¹⁰¹, καί νά μὴ προχωρήσῃ στήν συνέχεια σέ δογματικές περιγραφές τῆς αἰρέσεώς τους. Καί τρίτον, διότι οἱ δογματικές γύρω ἀπό αὐτούς καί τούς ἡγέτας των ἀναφορές τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ἀποδεικτικές μονοφυσιτικῆς Χριστολογίας.

iii) «Οὔτοι δέ προσπαθεία τῇ πρὸς τόν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διόσκορον, τόν ὑπό τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου καθαιρεθέντα ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ, καί μυρίας τό γε

101. Ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Περὶ Αἰρέσεων*, PG 94, 761B.

ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο, ἅς προλαβόντως ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλῳ ἱκανῶς διελύσαμεν, σκαιούς αὐτούς καί ματαιόφρονας ἀποδείξαντες». Ἡ ἀναφορά αὐτῆ δέν μπορεῖ νά παρακάμπτεται οὔτε νά παρερμηνεύεται! Ὁ Διόσκορος καθηρέθη ἀπό τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ὡς συνήγορος τῶν δογμάτων τοῦ Εὐτυχοῦς. Πρόκειται γιά συνηγορία ὑπέρ χριστολογικῆς αἵρέσεως. Δέν εἶναι τυχαῖο ἄλλωστε ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός περιέλαβε στό ἀπόσπασμα τό «ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον» καί ὄχι τό «διά πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος». Ὁ μέγας καί ἀκριβῆς δογματολόγος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατά τόν κ. Μαρτζέλο (καί βεβαίως καί καθ' ἡμᾶς), προσδιορίζει καί τήν δογματική αἰτία τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου, πέρα ἀπό τήν κανονική καί διαδικαστική, στήν ὁποία ἀναφέρεται ἡ δῆλσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου!

Δέν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ διατύπωσις τοῦ «μεγάλου καί ἀκριβοῦς δογματολόγου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, δημιουργεῖ ἀνυπέροβλητες ἐρμηνευτικές δυσκολίες σέ ὅσους ἀγνοοῦν ἢ παραβλέπουν τήν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας καί προσανατολίζονται στίς νεώτερες “ἐπιστημονικές” ἔρευνες. Σύμφωνα μέ τίς τελευταῖες ὁ Διόσκορος ἦταν Ὀρθόδοξος στό χριστολογικό του φρόνημα. Πῶς λοιπόν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τοῦ καταλογίζει συνηγορίαν ὑπέρ τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων; Ὁ κ. Μαρτζέλος, ὁ ὁποῖος κατατάσσει τόν ἑαυτό του μέ ἐκείνους πού πιστεύουν στά πορίσματα τῆς συγχρόνου “ἐπιστημονικῆς” ἐρεύνης, σχολιάζει: «Ἀπλούστατα, ὁ παραπάνω χαρακτηρισμός σχετίζεται μόνο μέ τίς ἐνέργειες τοῦ Διοσκόρου στή “ληστρική” σύνοδο (449), ὅπου πράγματι μέ τή συνηγορία του ὑπέρ τοῦ Εὐτυχοῦς συνέβαλε ἀποφασιστικά στήν ἀθώωση τοῦ καταδικασμένου ἀπό τήν Ἐνδημοῦσα σύνοδο τοῦ 448 μονοφυσίτη αἵρεσιάρχη»¹⁰².

Κατ' ἀρχήν εἶναι νά ἐκπλήσσει κανεῖς! Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει γιά τόν Διόσκορο: «ὡς τόν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον», καί ἡ “ἐπιστημονική” γραφίδα μεταγράφει: «μέ τή συνηγορία του ὑπέρ τοῦ Εὐτυχοῦς»! Ἄλλο ὅμως τό ἕνα καί ἄλλο τό ἄλλο, μέ τεράστια μάλιστα θεολογική διαφορά.

102. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, Ὀρθοδοξία καί αἵρεση..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 596.

Πέραν τούτου ὁ Διόσκορος καθηρέθη γιά συνηγορία ὑπέρ τῶν εὐτυχιανικῶν δογμάτων, καί ἡ παραδοχή αὐτή δέν μᾶς ὑποχρεώνει νά τόν ἐντάξουμε στό ἀπόσπασμα πβ' τοῦ *Περί Αἱρέσεων* ἔργου μέ τίτλο «Εὐτυχιανισταί», ὅπως νομίζει ὁ κ. Μαρτζέλος γράφων: «διότι τότε θά ἔπρεπε [ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός] νά ἐντάξει τό Διόσκορο καί τούς ὀπαδοῦς του στήν αἵρεση τῶν Εὐτυχιανιστῶν»¹⁰³. Ὁ λόγος εἶναι ὁ ἑξῆς: Ὁ Εὐτυχής, σύμφωνα μέ τά Πρακτικά τῆς Ἐνδημούσης, τῆς Ληστρικῆς καί τῆς ἐν Χαλκηδόνι, κατηγορήθηκε γιά δύο ἀλληλοσχετιζόμενα ἀλλά διαφορετικά φρονήματα: τόν δοκητισμό καί τόν μονοφυσιτισμό. Τόν δοκητισμό ἐξέφραζε μέ τήν ἄρνησι τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μέ τήν ἀνθρωπίνη μας φύσι: «μή εἶναι τῆς ἡμετέρας οὐσίας» τό σῶμα τοῦ Κυρίου. Τόν μονοφυσιτισμό τόν ἐδήλωνε μέ τήν ἄρνησί του νά ὁμολογήσῃ «ἕτερά τινά παρά τά... ἐν Ἐφέσῳ πρότερον», δηλαδή τίς Διαλλαγές. Γιά τά δύο αὐτά φρονήματα μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Φλαβιανός στήν ἐπιστολή του πρὸς τόν ἅγιο Λέοντα Ρώμης μετά τήν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς¹⁰⁴. Ὅσον ἀφορᾷ τό πρῶτο ἀπό τά δύο εὐτυχιανικά φρονήματα, τόν δοκητισμό, ὁ Διόσκορος τό κατεδίκασε στήν Χαλκηδόνα. Ὅταν ἔγινε ἀντιληπτό κατά τήν ἀνάγνωσι τῶν Πρακτικῶν τῆς Ληστρικῆς στήν Χαλκηδόνα, ὅτι δέν μπορεῖ πλέον νά μή ἀποδίδεται δοκητισμός στόν Εὐτυχιῆ, ὁ Διόσκορος εἶπε: «εἰ δέ Εὐτυχής παρά τά δόγματα τῆς ἐκκλησίας φρονεῖ, οὐ μόνον τιμωρίας ἄξιός ἐστιν, ἀλλά καί πυρός». Τό δεύτερο ὅμως εὐτυχιανικό φρόνημα, τήν ἄρνησι τῶν Διαλλαγῶν καί τόν ἐπακόλουθο μονοφυσιτισμό, ὁ Διόσκορος οὐδέποτε τό ἀπέβαλε ἢ κατεδίκασε, ὅπως ἐπίσης γίνεται φανερό ἀπό τά Πρακτικά τῆς Χαλκηδόνος¹⁰⁵.

Συνεπῶς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ἀκριβῆς δογματολόγος καί ἐκφραστής τῆς συνοδικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, χαρακτηρίζε χωρίς ἔλλειψι ἢ ὑπερβολή τούς ἀντιχαλκηδόνιους ὀπαδοῦς τοῦ Διοσκόρου, τούς «Αἰγυπτίους καί Σχηματικούς», ὡς μονοφυσίτας, ὡς συνεχιστάς μέχρι τῶν ἡμερῶν του τοῦ δευτέρου εὐτυχιανικοῦ

103. Ἐνθ' ἄνωτ.

104. ACO II, 1, 1, 38-39.

105. *Περί ὄλων αὐτῶν βλ. λεπτομερῶς στό Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 430-433.

φρονήματος, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τήν Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία του. Ἐνῶ στό ἐδάφιο «Εὐτυχιανισταί», ὅπως εὐκόλα μπορεῖ κανεῖς νά παρατηρήσῃ, κατατάσσονται οἱ ὀπαδοί τοῦ Εὐτυχοῦς πού ἔμειναν πιστοί στό πρῶτο ἀπό τά δύο φρονήματα τοῦ διδασκάλου των.

Μεταξὺ αὐτῶν πού «ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ καί μυρίας τό γε ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο», ἔξαρχοι κατονομάζονται ὁ Θεοδόσιος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἰάκωβος ὁ Σύρος, ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας καί ὁ Ἰωάννης ὁ Τριθείτης (ὁ Φιλόπονος). Ὅλοι αὐτοί εἶναι γνωστοί, ὄχι μόνο γιά τήν πολεμική τους κατά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἀλλά καί γιά τό πολλαχόθεν μεμαρτυρημένο μονοφυσιτικό τους φρόνημα. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός δέν παραλείπει νά τό τονίσῃ γράφων ἐπιγραμματικῶς: «τό τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον» καί «μερικός δογματίζοντες οὐσίας, τό τῆς οἰκονομίας συγχέουσι μυστήριον», καί ἐπιπλέον νά δηλώσῃ ὅτι ἐθεώρησε ἀναγκαῖο νά ἐλέγξῃ τήν ἀνορθοδοξία τους καί νά παραθέσῃ μικρό σχολιασμό τῆς παμμιαράς αἰρέσεώς τους: («ῶν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τήν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καί μικρά σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καί παμμιαράς αἰρέσεως»).

Δέν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι τό ἴδιο τό κείμενο τοῦ ἀποσπάσματος δέν ἐπιτρέπει τήν παρερμηνεία του. Ἴσως νά εἶναι δυνατή ἡ παρερμηνεία του χάριν κάποιας σκοπιμότητος. Ὅμως, ὅσο χρήσιμη(!) καί ἂν εἶναι μία τέτοια παρερμηνεία, γιά νά δικαιολογηθοῦν ἴσως οἱ ἀπαράδεκτες συμφωνίες τοῦ προσφάτου θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθόδοξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, δημιουργεῖται ἐκτός τῶν ἄλλων τεράστιο θεολογικό πρόβλημα. Κατοχυρώνεται, στό ὄνομα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ δυνατότης νά ἀναγνωρίζωνται οἱ ἑτερόδοξοι, καταδικασμένοι ἀπό τήν Ἐκκλησία, ὡς συμφωνοῦντες μαζί Τῆς στήν οὐσία τοῦ δόγματος! Αὐτονόητες θεολογικές ἀλήθειες νά ἀμφισβητοῦνται μέ θεολογικές σοφιστεῖες! Ὑπάρχουν ἤδη καί ἄλλες παρεμφερεῖς εἰσηγήσεις ἀκαδημαϊκῶν δασκάλων: ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος δέν εἶναι αἰρετική¹⁰⁶, ὅτι ὁ Νεστόριος ἦταν ὀρθόδοξος στό χριστολο-

106. Πολλές φορές στήν πορεία τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου προεβλήθη ἡ ἄποψις ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος δέν εἶναι αἰρετική σύνοδος (βλ. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Τό ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἔνθ' ἄνωτ., σποράδην). Τελευ-

γικό του φρόνημα και άδίκως καταδικάσθηκε ως αίρετικός (Tillich, Pittenger, Loofs)¹⁰⁷. Αυτό τό κακό προηγούμενο φέρει δυστυχώς στό προσκήνιο και τίς νεώτερες φαιινές άνακαλύψεις, μέ “έπιστημονικές” έπίσης διατριβές και από άκαδημαϊκούς δασκάλους έπιβεβαιούμενες, ότι τό Filioque¹⁰⁸ και τό Πρωτεϊον άποτελοϋν θεολογικά ισότιμες όψεις τών άντιστοιχων Όρθοδόξων διδασκαλιών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

α) Εΐναι σύμφωνο προς τήν παράδοσι τής Έκκλησίας νά ύπογράφονται από έκκλησιαστικά πρόσωπα ή φορείς κείμενα συνταχθέντα από άλλα χαρισματοϋχα πρόσωπα.

β) Ό χαρακτηρισμός τοϋ συντάκτου τοϋ βιβλίου μας ως «ερασιτεχνικώς θεολογοϋντος μοναχοϋ» εΐναι έπιεικώς άστοχος και άπαράδεκτος.

γ) Η άκαδημαϊκή θεολογία, παρά τήν “έπιστημονικότητά” της, άποτελεί «άριστοτελικώς» θεολογείν (έκπτωσι από τήν αλήθεια τής Όρθοδόξου Πίστεως), εάν δέν εκφράζη τήν υπό τών Οικουμενικών Συνόδων εκπεφρασμένη έμπειρία τών θεοπτών Άγίων.

δ) Εΐναι άστήρικτη ή μομφή, ότι παρενοήσαμε και διαστρεβλώσαμε τήν πρότασι τοϋ κ. Μαρτζέλου νά άποδεχθοϋν οί Άντιχαλκηδόνιοι πλήρως τίς Οικουμενικές Συνόδους, διότι στό πλήρως δέν έχει περιλάβει τήν καταδίκη τής σεβηριανής Χριστολογίας και τών αίρεσιάρχων Διοσκόρου και Σεβήρου, όπως ή συνοδική και πατερική Παράδοσις τής Έκκλησίας μάς παραδίδει νά έννοοϋμε τό πλήρως.

ε) Εΐναι άστήρικτη ή μομφή ότι παραπλανητικώς διαστρεβλώσαμε τήν δήλωσι τοϋ άγίου Άνατολίου κατά τήν ε΄ συνεδρία τής Δ΄ Οικου-

ταΐα ή ίδια άποψις προεβλήθη και στό άρθρο τοϋ π. Ίω. Ρωμανίδη, στό όποιο άπαντήσαμε μέ τό άρθρο μας, Αρχιμ. Γεωργίου, *Οί Άντιχαλκηδόνιοι δέν ήσαν και δέν εΐναι Όρθόδοξοι*, ένθ' άνωτ. Όμως στά Πρακτικά τής Ε΄ Οικουμενικής Σύνοδου ή Ληστρική Σύνοδος χαρακτηρίζεται «συρροή αίρετικών» (Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Η Πέμπτη Οικουμενική Σύνοδος*, ένθ' άνωτ., σελ. 163).

107. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Η Πέμπτη Οικουμενική Σύνοδος*, ένθ' άνωτ., σελ. 35-36, ύποσημ. 6· Βλ. Θρησκευτική και Ηθική Έγκυκλοπαιδεία, τόμ. 9, σελ. 434.

108. Αρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ί. Μονής Όσίου Γρηγορίου, *Καινοφανείς άπόψεις έν όψει τών διαλόγων*, περιοδ. *Παρακαταθήκη*, 43/2005, σελ. 3-4.

μενικῆς Συνόδου, χαρακτηρίζοντάς τὴν «αὐθαίρετη». Ἐξηγήσαμε ὅτι χαρακτηρίσαμε τὴν δῆλωσι «ὀρθή ἀλλὰ αὐθαίρετη», ἐπειδὴ μὲ αὐτὴν ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐξέφρασε μόνον τὴν κανονικὴ καὶ διαδικαστικὴ πλευρὰ τῆς περὶ τὸν Διόσκορο προβληματικῆς. Ἡ ἀναφορά στὴν διαδικαστικὴ μόνον πλευρὰ τοῦ θέματος ἦταν μίᾳ προσωπικὴ ἐπιλογή τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε καὶ ἡ δογματικὴ πλευρὰ. Γι' αὐτὸ τὴν χαρακτηρίσαμε αὐθαίρετη, μὲ τὴν λογία σημασία τοῦ ὄρου· ὄχι βεβαίως ἐπειδὴ ἐπρόκειτο γιὰ αὐθαιρεσία μὲ τὴν σημερινὴ ἔννοια.

στ) Ἡ θεωρία περὶ “ιδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων συνιστᾷ ἀνατροπὴ καὶ ἀκύρωσι τῆς ὁμοφώνου συνοδικῆς, πατερικῆς καὶ λατρευτικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος εἶναι αἰρετικοὶ στό χριστολογικὸν τους φρόνημα. Ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπιχειρεῖ νὰ ὑποτάξῃ μίᾳ τόσο σαφῆ Παράδοσι στό στενόχωρο πλαίσιο μιᾶς παρερμηνείας τοῦ ἐδαφίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: «τά δέ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

ζ) Ἡ θεωρία αὕτῃ εἶναι ἐπιζήμια γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Θεολογία, καθὼς μὲ “ἐπιστημονικῆς” διατριβῆς καὶ μονογραφίης παρέχομε διαβεβαιώσεις “ιδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας σέ αἰρεσιάρχους, καταδικασμένους ἀπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ συγκεκριμένους αἰρετικὲς διδασκαλίης.

η) Ἡ θεωρία περὶ “ιδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ἐπιπλέον ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Ὁρθόδοξο πλήρωμα δὲν εἶναι διατεθειμένο νὰ θυσιάσῃ τὴν πιστότητά του σέ ὅ,τι παρέλαβε καὶ ζῆ διαχρονικὰ ὡς συνοδικῶς κεκυρωμένη Ὁρθοδοξία καὶ στάσι ἐναντι τῶν ἑτεροδόξων, χάριν “ἐπιστημονικῶν” θεωριῶν.

θ) Ἡ θεωρία αὕτῃ θά δημιουργήσῃ σοβαρὸ πρόβλημα στὴν ἀρχιερατικὴ συνείδησι τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν αὐτοὶ κληθοῦν νὰ ἀποφασίσουν συνοδικῶς γιὰ τὸ θέμα, καθὼς ἔχουν δώσει κατὰ τὴν χειροτονία τους ὄρκους νὰ φυλάσσουν ἀκαινοτόμητες τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ὄχι τὰ συμπεράσματα τῶν θεολογικῶν σπουδαστηρίων. Αὐτοὶ θά ἀποφανθοῦν τελικῶς, ἐν συνόδῳ καὶ πιστότητι πρὸς τὴν διαχρονικὴ Πίστι τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὸ

ἄν οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος καί ὅσοι τοὺς ἀκολουθοῦν ἔχουν Ὁρθόδοξο Χριστολογικό φρόνημα, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μαρτζέλος, ἢ ἄν ἔχουν, ὅπως πιστεύουμε ἐμεῖς, αἰρετικό χριστολογικό φρόνημα, τό ὁποῖο τοὺς ἔκανε νά ἀπορρίψουν τίς ἅγιες Οἰκουμενικές Συνόδους Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' καί νά πολεμήσουν κάποιες ἀπό αὐτές.

ι) Οἱ θεολογικές ἀναλύσεις, μέ τίς ὁποῖες ἀποδεικνύουμε ἐσφαλμένη τήν θεωρία περί “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, φαίνονται στόν κ. Μαρτζέλο ὡς παρανοήσεις, ἐπιστημονικά λάθη, διαστρεβλώσεις θεολογικῶν θέσεων, ἀδυναμία κατανοήσεως πατερικῶν κειμένων κ.λπ. Ὅπως φάνηκε ἀπό τό παρόν ἄρθρο, δέν συμφωνοῦμε. Ἄλλο φρόνημα περί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐκτός ἀπό τό ὅτι εἶναι αἰρετικοί καί στό χριστολογικό τους φρόνημα, δέν μποροῦμε νά δεχθοῦμε. Διότι αὐτό ἐγγυᾶται τήν πιστότητά μας σέ ὅ,τι οἱ ἅγιοι Πατέρες μᾶς παρέδωσαν ὡς Ὁρθοδοξία ἔναντι τῆς σεβηριανῆς κακοδοξίας.

**ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
ΣΕ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ**

Γερομ. Λουκά Γρηγοριάτου

Είσαγωγή.

Άπό 20ετίας περίπου ἡ Ἱερά Μονή μας ἀσχολήθηκε θεολογικῶς μέ τό ζήτημα τοῦ περατωθέντος Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Μέ σειρά βιβλίων καί ἄρθρων συμμετέσχε στόν μακρό ἐνδοορθόδοξο διάλογο αὐτῆς τῆς περιόδου χάριν τῆς Ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καί τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιθυμία μας ἦταν νά γίνουν ἀντιληπτές οἱ ἀποκλίσεις τῶν συμπερασμάτων τοῦ Διαλόγου ἀπό τήν συνοδική καί πατερική Παράδοσι.

Στό πλαίσιο αὐτῆς τῆς μέχρι σήμερα ἐνασχολήσεώς μας μέ τό θέμα, περιήλθε εἰς γνῶσιν τοῦ σεβαστοῦ μας Καθηγουμένου, Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου (Καψάνη), τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου *Restoring the Unity in Faith: The Orthodox–Oriental Orthodox Theological Dialogue* [Ἀποκαθιστώντας τήν Ἐνότητα ἐν τῇ Πίστει: Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων], (Holy Cross Orthodox Press: Brookline, 2007).

Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐκδόσεως ἀνήκει στήν Μικτή Ἐπιτροπή Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς (τῆς SCOBA καί τῆς SCOOC), ἡ ὁποία ἀπό τό 2000 δραστηριοποιεῖται γιά τήν προώθησι τῆς ἐνώσεως Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Στό βιβλίον δημοσιεύονται τά κοινά κείμενα πού προέκυψαν ἀπό τόν ἀνεπίσημο καί κατόπιν ἀπό τόν ἐπίσημο θεολογικό Διάλογο, οἱ λεγόμενες Κοινές Δηλώσεις. Τήν Εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου ἔγραψε ὁ Πρωτοπρεσβύτερος π. Thomas FitzGerald, κληρικός τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καί τῆς Ἱστορικῆς Θεολογίας, καί Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου

Σταυροῦ στήν Βοστώνη. Σέ αὐτήν ὑποστηρίζονται οἱ θέσεις καί οἱ προτάσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

Ἡ διαδικασία ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τίς ἀντιχαλκηδόνιες (στόν Θεολογικό Διάλογο λεγόμενες Ἀνατολικές [Oriental] Ὁρθόδοξες) ἐκκλησίες, ὅπως τήν κατενόησαν καί τήν ἐπρότειναν μέ τίς Κοινές Δηλώσεις τους οἱ θεολόγοι πού μετεῖχαν στόν ἀνεπίσημο (1964-1979) καί στόν ἐπίσημο (1985-1993) Θεολογικό Διάλογο, χαρακτηρίζεται συμπερασματικά στήν *Εἰσαγωγή* «θεόσδοτη εὐκαιρία γιά καταλλαγή, πού δέν πρέπει νά χαθῆ» (σελ. 36). Προτείνεται μάλιστα ἀπό τόν συγγραφέα τῆς *Εἰσαγωγῆς* νά ἐπισπευθῆ ἡ διαδικασία τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέσω εὐρύτερης καί συντονότερης ἐνημερώσεως τῶν ἐπισκόπων, κληρικῶν καί λαϊκῶν γιά τήν σημασία πού ἔχουν «τά ἱστορικά συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς» (σελ. 36). Ὡς δεῖγμα πρακτικῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀναφέρεται ἡ δραστηριοποίησις ἀπό τό 2000 τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς (SCOPA καί SCOOC), ἡ ὁποία ἀφορᾶ «αὐξημένη συνεργασία μεταξύ ἐπισκόπων, κληρικῶν καί λαϊκῶν τῶν δύο οἰκογενειῶν ἐκκλησιῶν» (σελ. 7). Μάλιστα ἀπό τό 2001 στίς δραστηριότητες περιλαμβάνεται καί μία «ἐτήσια διακονία προσευχῆς στήν περιοχή τῆς Νέας Ὠόρκης» (σελ. 7). Σημειώνεται πάντως ὅτι ἤδη ἀπό 50ετίας ὑπῆρχαν «ἀξιόλογες εὐκαιρίες γιά συνεργασία στούς χώρους τῆς θεολογικῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς διακονίας τῶν νέων, καί τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσσεως (...) καθῶς καί στόν χῶρο τῶν ποιμαντικῶν καί ἱερατικῶν δραστηριοτήτων» (σελ. 7). Στό τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, δίκην ἐπιλόγου, «παρέχονται πρακτικές προτάσεις ὡς ἕνας τρόπος συμβολῆς στήν διαδικασία τῆς συνεργασίας, τῆς καταλλαγῆς καί τῆς ἐνότητος, ἰδιαίτερος ἐδῶ στήν Βόρεια Ἀμερική» (σελ. 92).

Βεβαίως ἡ ὡς ἄνω ἔκδοσις δέν ἀποτελεῖ θεολογική πρωτοτυπία, ὥστε νά ἀπαιτῆ ἰδιαιτέρη θεολογική παρέμβασι. Ἀναφερόμαστε ὁμως σέ αὐτήν γιά τρεῖς σημαντικούς λόγους. Πρῶτον, ἐπειδὴ ἡ ὡς ἄνω ἔκδοσις μαρτυρεῖ καί βεβαιώνει ὅτι μέ τίς νεώτερες πρακτικές προτάσεις τῆς ἡ Μικτῆ Ἐπιτροπῆ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων τοπικῶν ἐκκλησιῶν προωθεῖ μία ἀντικανονική μυ-

στηριακή διακοινωνία. Δεύτερον, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ ἐπίσημα κείμενα, μελέτες, ἐπιστολές καὶ ἄρθρα, ἐπικριτικά τῶν συμφωνιῶν καὶ τῶν προτάσεων τοῦ Διαλόγου, γεγονός πού ἀπαξιώνει τὸν ἐνδοορθόδοξο διάλογο. Καὶ τρίτον, ἐπειδὴ ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῶν Προτάσεων τοῦ Διαλόγου στὴν Ἀμερική δὲν ἔχει τὴν σύμφωνη γνώμη τῆς Ἐκκλησίας, τὸ consensus Ecclesiae.

Σχετικά μέ τὴν προτεινομένη μυστηριακή διακοινωνία ἀναφέρει ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς: «Τὰ μέλη ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νά ἐνθαρρύνονται νά εἶναι παρόντα στὴν Θεία Λειτουργία καὶ στὰ ἄλλα Μυστήρια στίς ἐνορίες τῆς ἄλλης παραδόσεως. Αὐτὴ ἡ πρακτικὴ δίνει τὴν εὐκαιρία νά συμπροσεύχωνται καὶ νά ἐκτιμοῦν τίς λειτουργικὲς παραδόσεις τοῦ ἄλλου. Λόγω τῆς τυπικῆς διαιρέσεως μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπάρχει μία τυπικὴ διακοπὴ τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας. Αὐτὸ σημαίνει π.χ. ὅτι οἱ κληρικοί καὶ οἱ πιστοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν μποροῦν κανονικά νά λαμβάνουν τὴν Θεία Εὐχαριστία καὶ τὰ ἄλλα Μυστήρια σέ μία ἐνορία τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων. Κατὰ κανόνα ἰσχύει ἐπίσης καὶ τὸ ἀντίστροφο. Αὐτὴ εἶναι ἡ τραγικὴ συνέπεια τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅμως πάντοτε ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις αὐτῆς τῆς πρακτικῆς σέ περιπτώσεις σοβαρῆς ποιμαντικῆς ἀνάγκης. Πραγματικά, ἡ ἰδιάζουσα σχέση πού ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων προσφέρει τὴν βᾶσι γιὰ εἰδικὲς πρακτικὲς, ποιμαντικὰ ἀναγκαῖες στὸν χῶρο τῆς μυστηριακῆς ζωῆς. Ἦδη στό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ στό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀντιοχείας ὑπάρχουν ἐπίσημες συμφωνίες σχετικά μέ τὰ Μυστήρια. Ἐδῶ στίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, οἱ Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι πιστοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν δικὲς τους ἐνορίες σέ κάποια περιοχὴ, γίνονται δεκτοὶ στίς Ὁρθόδοξες ἐνορίες. Μέ τὴν εὐλογία τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας, τοὺς ἐπιτρέπεται νά λάβουν τὴν Θεία Κοινωνία. Λαμβάνουν χώραν καὶ Βαπτίσεις καὶ Γάμοι. Μνημόσυνα καὶ Κηδεῖες ἐπίσης λαμβάνουν χώραν. Αὐτὰ συμβαίνουν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι ὅτι σέ κάποια περιοχὴ δὲν ὑπάρχουν ἱερεὺς καὶ ἐνορία μιᾶς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Οἱ Ἀνατολικὲς Ὁρ-

θόδοξες Ἐκκλησίες ἀκολουθοῦν γενικῶς τὴν ἴδια ἐπίσης πρακτικὴ» (σελ. 92-93).

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ γεγονός ὅτι ἀγνοήθηκε ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι στὰ 20 χρόνια πού πέρασαν, ἀφ' ὅτου ἡ Μικτὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων ὀλοκλήρωσε τὸ ἔργο της καὶ κατέθεσε πρὸς ἀξιολόγησιν στίς Ἱεραρχίες τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὶς Κοινές Δηλώσεις καὶ Προτάσεις της (1989, 1990, 1993), δημοσιεύθηκαν σπουδαῖες μελέτες πού μέ ἀκαδημαϊκὸ ὕφος ἀναπτύσσουν προβλήματα σχετικὰ μέ τὸν Διάλογο¹. Ἐξέχοντες ἐπίσης Ἱεράρχες, κληρικοί, πανεπιστημιακοί

1. Ὁρισμένες ἐπαναβεβαιώνουν ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν μονοφυσικὴ Χριστολογία. Μνημονεύουμε ἐνδεικτικῶς τὶς μελέτες: α) Μητροπ. Μύρων Χρυσστόμου Κωνσταντινίδη, *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, τόμ. Γ', ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1991· β) Staniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Studii de teologie dogmatica*, Craiova, 1991 [Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, *Μελέτες δογματικῆς θεολογίας*, Κραϊόβα, 1991]· γ) Sfantul Maxim Marturisitorul, *Scrieri si epistole hristologice si duhovnicesti*, in PSB 81, traducere de Prof. Dumitru Staniloae, EIBMBOR, Bucuresti 1990 [Αγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Χριστολογικά καὶ πνευματικά συγγράμματα καὶ ἐπιστολές*, μετάφρ. Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, EIBMBOR, Βουκουρέστι 1990]· δ) Jean-Claude Larchet, *Τὸ Χριστολογικὸ πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν μὴ χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καὶ ἐκκλησιολογικά προβλήματα*, περιοδ. *Θεολογία*, 74/1 (2003), σελ. 199-234· 74/2 (2003), σελ. 633-670· 75/1 (2004), σελ. 77-104· ε) Ἡ *Εἰσαγωγή* στὴν σερβικὴ ἔκδοσι τοῦ ἰδίου ἔργου, πού ἐπιμελήθηκε ὁ Σεβ. Ἀθανάσιος Γιέβτιτς, Ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης, ὑπὸ τὸν τίτλο *Dr. Žan-Klod Larše, Hristolosko Pitanje*, ἐκδ. Bidoslov, Vaskrs 2001· στ) Ἐλπιδοφόρου Β. Λαμπруνιάδη (νῦν Μητροπολίτου Προύσης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), *Ἡ ἐναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στάση τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας*, (ἀνέκδοτη διδακτορικὴ διατριβή), *Θεσ/νίκη* 2001, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει τὸν μονοφυσισμὸ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καὶ τὴν «μονοφυσικὴ παράδοση τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων μέ βάση τὴν ποιμαντικὴ καὶ κατηχητικὴ δράση του, ὅπως ἀναδύεται κυρίως ἀπὸ τὸ ὁμιλητικὸ του ἔργο ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει σχισματικὴν δράση του» καὶ καταθέτει, ἐπίσης, μία ἐξαιρετικὰ ἐπιτυχημένη παρατήρησι, ὅτι «ἡ ἄποψη τῶν συγχρόνων θεολόγων ὅτι δέν εἶναι σωστὸ νὰ τοὺς ἀποκαλοῦμε μονοφυσίτες, ἐπειδὴ ἡ σαρκικὴ πραγματικότης τοῦ Χριστοῦ ἐξεφράσθη μέ ἐξίσου σαφῆ τρόπο τόσο ἀπὸ τὸ Σεβήρο ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν Χαλκηδόνα, εἶναι μία ὑπόθεση εἴτε τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ των εἴτε τῶν θεολογικῶν διαλόγων τοῦ 20^{ου} αἰῶνα» (σελ. 9-11 καὶ 185, ὑπόσημ. 1)· ζ) George Metallidis, *The Calcedonian Christology of St. John Damascene (Philosophical Terminology and Theological Arguments)*, διδακτορικὴ διατριβή, (Durham, 2003), ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ μέ δυναμισμό στό ἐρώτημα γιατί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Μονοφυσίται ἔχουν, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, αἰρετικὴ Χριστολογία. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, τὴν ἑτεροδοξία

θεολόγοι, συνοδικές έπιτροπές, αδελφότητες θεολόγων και τό Άγιον Όρος δημοσίευσαν έπιστολές, άρθρα και μελέτες, πού μέ αξιόπιστο έπιστημονικό τρόπο και μέ πιστότητα στην διαχρονική Παράδοσι τής Έκκλησίας αποδεικνύουν άνορθόδοξα τά πορίσματα και τίς προτάσεις του Διαλόγου². Πραγματοποιήθηκε έτσι άνεπίσημα ένας ένδοορθόδοξος διάλογος γύρω από τίς Κοινές Δηλώσεις, μέ στόχο νά διαλευκανθῆ άν αὐτές πρέπει νά γίνουν αποδεκτές από Όρθόδοξου πλευρᾶς ἢ οφείλουν νά άπορριφθοῦν. Αποδέκτης τῶν Κοινῶν Δηλώσεων πρὸς άποτίμησιν και άξιολόγησιν εἶναι βεβαίως οἱ Ίερές Σύνοδοι τῶν Ίεραρχιῶν τῶν Τοπικῶν Έκκλησιῶν, αλλά τελικά θά άποφανθῆ για τήν ορθοδοξία τους και ὁ ἴδιος ὁ πιστός Όρθόδοξος λαός, «ὅστις ἐθέλει τό θρησκευμα αὐτοῦ αἰωνίως άμετάβλητον», κατά τήν άπόφασιν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Άνατολῆς (1848). Αὐτός άκριβῶς εἶναι και ὁ λόγος, για τόν ὁποῖον μέ τόν ένδοορθόδοξο διάλογο ὁ Όρθόδοξος λαός ένημερώνεται για τήν προοπτική τῶν Κοινῶν Δηλώσεων. Σήμερα λοιπόν, 20 χρόνια μετά τήν λῆξι του Διαλόγου και μετά από τόσο πλούσιο διάλογο, ἢ άπουσία από τήν Εἰσαγωγή αὐτῆς τῆς έκδόσεως τῶν SCOPA και SCOC κάθε αναφορᾶς στον ένδοορθόδοξο διάλογο άποτελεῖ μία έκπληξι.

Ό π. Thomas FitzGerald πιστεῦει ὅτι ἡ θεολογική συμφωνία τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Έπιτροπῆς του περατωθέντος Διαλόγου εἶναι ὀρθή

τῶν Άντιχαλκηδονίων άποκαλύπτουν άγιοπατερικῶς και ὅσες μελέτες επικρίνουν τίς Κοινές Δηλώσεις, για τίς ὁποῖες βλ. στην έπομένη ύποσημείωσι.

2. Ό πατριάρχης Ίεροσολύμων Διόδωρος (1992), ὁ Σεβ. Ναυπάκτου Ίερόθεος (2004), ὁ Κυρηναῖος κυρός Παῦλος (1998), ἢ ἐπί τῶν Δογματικῶν συνοδικῆ Έπιτροπῆ τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος (1994), οἱ καθηγηταί Νικόλαος Μητσόπουλος (1994), π. Θεόδωρος Ζήσης (1994), Δημήτριος Τσελεγγίδης (2002), Άνδρέας Ν. Παπαβασιλείου (2000), ἢ Άδελφότης Θεολόγων «Ό Σωτήρ» (1995), ὁ θεολόγος Σταῦρος Μποζοβίτης (1999). Τό Άγιον Όρος μέ πολλά κείμενα τῆς Ίερᾶς Κοινότητος και άγιορειτῶν Πατέρων, ὅπως φαίνεται στίς ύποσημείωσεις πού ακολουθοῦν. Επίσης εὐλαβεῖς κληρικοί και λαϊκοί θεολόγοι από τῶν στηλῶν του έκκλησιαστικοῦ τύπου. Ίδιαιτέρως μνημονεύουμε τήν έπιστολή του Σεβ. Άθανασίου Γιέβτιτς, πρόσφατα δημοσιευμένη στο σερβικό περιοδικό *Teološki Pogledi*, τεῦχ. 2/2011, στην ὁποία μέ άφορμή τό άρθρο του Κόπτη κληρικοῦ Πῆτερ Φάρινγκτον, *Ή ὀρθόδοξη Χριστολογία του Σεβήρου Άντιοχείας* άποδεικνύει τόν μονοφυσιτισμό του Σεβήρου Άντιοχείας. Βλ. ελληνική μετάφρασι τῆς έπιστολῆς του Σεβ. Άθανασίου μέ τίτλο *Ή σεβηριανῆ Χριστολογία εἶναι μονοφυσιτισμός*, περιοδ. *Νέα Σιών*, τόμ. 92, Ίεροσόλυμα 2008-2014, σελ. 19-36.

καί ὅτι Ὁρθόδοξοι καί Ἀντιχαλκηδόνιοι (τούς ὀνομάζει Ἀνατολικούς Ὁρθοδόξους) «μοιράζονται τήν ἴδια ἱστορική ἀποστολική πίστι, παρά τόν τυπικό χωρισμό γιά περισσότερους ἀπό δεκαπέντε αἰῶνες» (σελ. 6)³. Μετά ἀπό μία ἱστορική καί θεολογική ἀναδρομή στά γεγονότα πού σχετίζονται μέ τήν δημιουργία καί τήν σταθεροποίησι τοῦ ἀντιχαλκηδονίου σχίσματος (σελ. 8-19), ὁ συγγραφεύς παραθέτει συνοπτικά τήν ἱστορία καί τά συμπεράσματα τῶν ἀνεπισήμων διασκέψεων μεταξύ Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων στό πλαίσιο πού δημιούργησε τό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν (σελ. 19-22), καί ὀλοκληρώνει τήν μελέτη του μέ ἐκτενέστερη παρουσίασι τῶν θεολογικῶν συμφωνιῶν καί τῶν πρακτικῶν προτάσεων πού προέκυψαν ἀπό τίς ἐπίσημες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου (σελ. 22-32). Οἱ θετικές ἐκτιμήσεις τοῦ συγγραφέως γιά τόν τρόπο ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας, ὅπως τόν ἔχουν προδιαγράψει οἱ Κοινές Δηλώσεις καί οἱ προτάσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς (σελ. 33-36), ἀποτελοῦν τό τελευταῖο καί κρισιμώτερο τμήμα τῆς *Εἰσαγωγῆς*.

Ἐπιστρατεύοντας ὅλες τίς ἐφεδρείες τῆς καλῆς μας προαιρέσεως, θέλουμε νά κατανοήσουμε τήν ἔκδοσι τοῦ βιβλίου καί τό περιεχόμενο τῆς *Εἰσαγωγῆς* ὡς ἔκφρασι ἀγωνίας γιά τήν διαιώνισι τοῦ ἀντιχαλκηδονίου σχίσματος, ἀλλά καί ὡς ἔκφρασι συμπαθείας πρός τούς ἀντιχαλκηδόνιους ἀδελφούς πού ἀναζητοῦν τήν ἐνότητα μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία πιεζόμενοι ἀπό τίς δυσβάστακτες συνθήκες διαβιώσεως στό μέσον ἑνός πολυπληθεστέρου καί ἐνίοτε φανατικοῦ ἀλλοθρήσκου περιβάλλοντος.

Ἐντούτοις πιστεύουμε ὅτι ἡ ἔνωσις Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ὑπό τίς προϋποθέσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων δέν θά εἶναι θεοφιλῆς ἔνωσις, καθὼς δέν θά γίνῃ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Πίστει ἀλλά μετά ἀπό θεολογικούς συμβιβασμούς. Ἐπίσης προοιωνίζεται σχίσματα στό ἤδη ἠνωμένο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ διαβλέπουμε ὅτι τό

3. Ἀναφέρεται στήν παρ. 9 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως (1990): «ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτὴν ἀθηντικήν Ὁρθόδοξον Χριστολογικὴν πίστιν καί τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὅρους κατὰ διάφορον τρόπον. Ἡ κοινὴ αὕτη πίστις καί συνεχῆς πιστότης πρός τήν ἀποστολικὴν παράδοσιν δέον ὅπως καταστῆ ἡ βᾶσις τῆς ἡμετέρας ἐνότητος καί κοινωνίας».

βιβλίο πού ἐξέδωσε ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς ὑπηρετεῖ μία τέτοια ἐπικίνδυνη ἔνωση, μέ τὴν εὐλογία καὶ τὴν ἐπιστασία τοῦ σεβαστοῦ μας Καθηγουμένου ἐπιχειροῦμε τὸν ταπεινὸ θεολογικὸ σχολιασμό πού ἀκολουθεῖ.

Τὰ σημεῖα τῆς *Εἰσαγωγῆς*, στὰ ὁποῖα ὀφείλουμε νὰ στρέψουμε κριτικά τὴν προσοχὴ μας εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

**α) Ἡ Ἔκθεσις τῶν Διαλλαγῶν (433),
ἡ Ληστρική Σύνοδος (449)
καὶ ὁ «δογματικὸς Μονοφυσιτισμὸς» τοῦ Εὐτυχοῦς.**

Ἡ πραγμάτευσις τῶν θεμάτων αὐτῶν γίνεται στίς σελίδες 11-12. Σωστά ἀναφέρεται ὅτι ἡ Ἔκθεσις τῶν Διαλλαγῶν «ὀμιλεῖ γιὰ τὸν Χριστὸ ὡς ἓνα πρόσωπο ἐκ δύο φύσεων καὶ σαφῶς ἀντιπαρατάσσεται στὴν ἀκραία διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς». Περιγράφεται ἐπίσης ὡς «δογματικὸς Μονοφυσιτισμὸς» ἡ εὐτυχιανικὴ διδασκαλία, κατὰ τὴν ὁποῖα «ἡ πλήρης ἀνθρωπότης δέν διατηρεῖται κατὰ τὴν ἔνωση», ἡ «ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἀπορροφήθηκε ἀπὸ τὴν θεία φύσι» καὶ «μέ τὴν ‘μία φύσι’ τοῦ Χριστοῦ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Εὐτυχοῦς δέν βεβαιώνουν ἐπαρκῶς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου στόν ἓνα Χριστό». Προστίθεται δέ ὅτι οἱ εὐτυχιανικὲς «ἀκραῖες ἀπόψεις κυριάρχησαν σέ μία ἄλλη συνάντησι ἐπισκόπων στὴν Ἐφεσο τό 449 ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου» καὶ ὅτι «οἱ ἐπίσκοποι στὴν Χαλκηδὸνα ἀπεκήρυξαν τὴν σύνοδο τοῦ 449 καὶ καθήρεσαν τὸν πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Διόσκορο γιὰ τὸν ρόλο του σέ ἐκείνη τὴν συνέλευσι» (σελ. 12).

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, γενικῶς ὀρθά, δέν ἀποσαφηνίζονται δύο σοβαρὰ θέματα: α) ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος, ἂν καὶ εἶναι αἰρετικὴ, ἐπειδὴ ὑποστήριξε μία αἰρετικὴ Χριστολογία, εἶναι ἐν τούτοις μέχρι σήμερα σύνοδος ἀναγνωρισμένη καὶ τιμωμένη ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους καὶ δυστυχῶς δέν καταδικάζεται ὡς τέτοια ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους στό πλαίσιο τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου· καὶ β) ὅτι στὴν Ληστρική Σύνοδο ὁ Εὐτυχὴς δικαιώθηκε ἀπὸ τὸν Διόσκορο Ἀλεξανδρείας γι’ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν αἰρετικὴ «ἀκραία διδασκαλία», ὅπως ἀποκαλύφθηκε κατὰ τὴν α’ συνεδρία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Διόσκορος δηλαδὴ καθηρέθη ὡς «τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγο-

ρος»⁴, «ὁμόδοξος ὢν καὶ ὁμόφρων Εὐτυχοῦς τοῦ ματαιόφρονος καὶ αἰρετικοῦ»⁵, ἐπειδὴ εἶχε ἀπορρίψει τὴν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ 433 καὶ εἶχε ὑπεραμυνθῆ μιᾶς μονοφυσιτικῆς Χριστολογίας. «Ἰδοῦ, τοῦτου ἐπιλαμβάνομαι· μετὰ γάρ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσίν», εἶχε διακηρύξει ὁ Διόσκορος, κρινόμενος στήν ἀ' συνεδρία τῆς Συνόδου⁶. Αὐτὴ ἡ διαπίστωσις δὲν ἔγινε στήν *Εἰσαγωγή*, ἀλλὰ μᾶς εἶναι πολὺ χρήσιμη γιὰ τὰ περαιτέρω.

**β) Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος (451), οἱ θεολογικὲς αἰτιότητες
κατὰ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος
καὶ ὁ «γλωσσικὸς Μονοφυσισμὸς»
τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου.**

Στὴν *Εἰσαγωγή* γίνεται ἰκανοποιητικὴ ἀναφορά στήν διδασκαλία καὶ στήν στάσι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἔναντι τῶν αἱρέσεων τοῦ νεστοριανισμοῦ καὶ τοῦ εὐτυχιανισμοῦ (σελ. 12-15). Ὑποβαθμίζεται ὁμως ἡ δογματικὴ αὐθεντία τοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου, καθὼς παρατίθεται χωρὶς ἐπαρκῆ Ὁρθόδοξο σχολιασμό «ἓνας ἀριθμὸς λόγων» (σελ. 15) ποῦ δείχνει ὅτι τόσο ἡ Σύνοδος ὅσο καὶ ἡ Χριστολογία τῆς κατανοήθηκαν διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τῆς καὶ ἀπορρίφθηκαν. Οἱ λόγοι αὐτοὶ πάντως, πέραν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ τους σημασία, δὲν βρίσκουν θεολογικὸ ἔρεισμα γιὰ νὰ στοιχειοθετήσουν κάποια δικαιολογία τῆς ἀντιχαλκηδονίου στάσεως τῶν πολεμίων τῆς Συνόδου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν πρῶτο λόγο, ὅτι ἡ ὁρολογία τῶν «δύο φύσεων» ἔκανε τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νὰ ἀπορρίψουν τὴν Σύνοδο ὡς νεστοριανή (σελ. 15), ἅς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀπορρίψεως τῆς Συνόδου δὲν ἦταν ζήτημα ὁρολογίας ἀλλὰ πίστεως. Ἦταν ἡ ἄρνησις τοῦ Διοσκόρου νὰ ἀποδεχθῆ τὴν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν, μέ τὴν ὁποία ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Κύριλλος εἶχε διευκρινίσει ὅτι δὲν ἀρνεῖται τὴν

4. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατὰ αἱρέσεων*, 83.

5. ACO II, 1, 1, 66.

6. Περί τοῦ ὅτι ἐνοούσε τὴν φράσι του μονοφυσιτικά, ἔχουν γραφῆ ἀρκετά. Βλ. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασχέψεως*, περιοδ. Ἐκκλησία, 15 Φεβρ. 1966, τεύχ. 4, σελ. 101-103. *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχοι (Κριτικὴ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, στόν παρ. τόμ., σελ. 413-450.

φυσική ἑτερότητα ἐν Χριστῷ. Ἡ ἄρνησις τῆς φυσικῆς ἑτερότητος εἶναι θέμα πίστεως, εἶναι μονοφυσιτισμός. Ὅπως ἤδη εἶπαμε, γι' αὐτόν τόν λόγο στήν α' συνεδρία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὁ Διόσκορος ἀπεδείχθη «συνήγορος καί ὁμόφρων Εὐτυχοῦς».

Ὅσον ἀφορᾷ τόν δεύτερο λόγο (σελ. 16), δηλαδή τόν ἰσχυρισμό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὅτι ἡ ὁρολογία τῶν «δύο φύσεων» ἦταν ἀθέτησις τῆς συνήθους κυριλλείου διατυπώσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», πρέπει νά λεχθῆ ὅτι ὁ Τιμόθεος Αἴλουρος καί ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας ἀντέδρασαν στήν ὁρολογία τῶν «δύο φύσεων» καί αὐτῆς ἀκόμη τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου καί ἀπεκήρυξαν καί ἀνεθεμάτισαν τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ἐπειδή ἔμειναν προσηλωμένοι σέ μία μονοφυσιτική παρερμηνεία τῆς κυριλλείου ἀντιεστωριανῆς ἐκφράσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Ὅπως προφανέστατα ἀποκαλύπτει ἡ ἀντισεβηριανή γραμματεία τῶν ἀγίων Πατέρων, ὁ Σεβῆρος κατανοοῦσε ὑπό τήν ἀνωτέρω κυρίλλειο ἐκφρασι τόν ἕνα Χριστό ὡς «μία σύνθετη φύσις», στήν ὁποία ἡ θεία καί ἡ ἀνθρωπίνη φύσις διακρίνονταν «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ»⁷, μέ χριστολογικό περιεχόμενο ἀπολύτως ἀντικυρίλλειο. Ὁ σεβηριανός μονοφυσιτισμός, ὅπως ἀνάγλυφα παρουσιάζεται στήν ἀντιρρητική γραμματεία τῶν ἀγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰω-

7. Διεξοδική ἀνάλυσι τοῦ ὅρου «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» ὑπό Ὁρθόδοξη (κυρίλλειο) καί ὑπό σεβηριανή σημασία, βλ. Διόσκορος καί Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 506-521. Καί περί τοῦ ὅτι οἱ σημερινοί Ἀντιχαλκηδόνιοι κατανοοῦν τόν ὅρο «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» μέ σεβηριανή ἔννοια, βλ. Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικάί παρατηρήσεις ἐπί τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishoy περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, 11 Ἰουλίου 2004, σελ. 22 (τό πλήρες κείμενο ὑπεβλήθη εἰς τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη, περίληψις δημοσιεύθηκε στό περιοδ. *Παρακαταθήκη*, τευχ. 37/2004, σελ. 7-12), ὅπου σημειώνεται: «Τό σχῆμα καί τό σχόλιον, τά ὅποια παρατίθενται εἰς τήν εἰσηγήσιν τῆς Μόσχας, σελ. 6, καί εἰς τό κείμενον τοῦ Echmiadzin Ἀρμενίας, σελ. 10, [ἡ εἰσηγήσις τῆς Μόσχας καί τό κείμενον τοῦ Echmiadzin εἶναι δύο ἀπό τίς τέσσερις εἰσηγήσεις τοῦ Μητροπολίτου Bishoy πού κρίνονται στό ὡς ἄνω ἄρθρο] δέν διευκρινίζουν ἂν πρόκειται διά σεβηριανήν ἢ διά Ὁρθόδοξον ἐρμηνείαν τοῦ ἐπιμάχου τούτου ὅρου. Ἦτοι, ἂν ὁ νοῦς διά φιλης (ψευδοῦς) ἐπινοίας ἀναπλάσσει δύο φανταστικάς ἰδιοσυστάτους φύσεις καί θεωρεῖ αὐτάς ὡς δύο, ἀνυπάρκτους εἰς τήν 'πραγματικὴν' κατάστασιν τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, ἢ ἂν δι' ἀληθοῦς ἐπινοίας ἀνασκοπεῖ τάς ὑπαρκτάς χάρις εἰς τήν Ἰπόστασιν τοῦ Λόγου δύο ἐνυποστάτους φύσεις».

άννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί Φωτίου Κων/πόλεως, δέν εἶναι ἀπλῶς «γλωσσικά» διαφοροποιημένη ἢ κυρίλλειος Χριστολογία ἀλλά μία πραγματικά ἀντικυρίλλειος, συγχυτική, καί γι' αὐτό μέ μονοενεργητική καί μονοθελητική προοπτική, Χριστολογία. Οἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, κατά τήν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου, εἶναι σύνολο θείων καί ἀνθρωπίνων ιδιοτήτων καί ὄχι οὐσιωδῶς ὑπαρχτές φύσεις, εἶναι ιδιότητες συγκεχυμένες σέ μία σύνθετη φύσι. Τίς δύο αὐτές φύσεις ὁ Σεβήρος «κακούργως» (κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, PG 91, 40A) τίς θεωρεῖ καί ὑποστατικές ὀντότητες (μία ιδιούστατη καί μία 'ἐξηρητημένη') ἐνωμένες σέ μία σύνθετη ὑπόστασι⁸. Αὐτή λοιπόν ἡ τόσο σημαντική ἀναφορά στήν συγχυτική Χριστολογία τοῦ Σεβήρου λείπει ἀπό τήν *Εἰσαγωγή*. Πρόκειται ὅμως γιά ἔλλειψη καθοριστική γιά τά θέματα πού θά μᾶς ἀπασχολήσουν στήν συνέχεια τοῦ σχολιασμοῦ μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν τρίτο λόγο, σχετικά μέ τήν καθαίρεσι τοῦ Διοσκόρου στήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος καί τήν ὀρθοδοξία τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος (σελ. 16), θέματα πού ἐπικαλοῦνται οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι γιά νά ἀρνηθοῦν τήν Σύνοδο, ἡ *Εἰσαγωγή* στερεῖται παντελῶς τῆς Ὁρθόδοξου προοπτικῆς. Μολονότι «ὁ Διόσκορος δέν κατηρέθη δι' αἵρεσιν», ὅπως ὀρθά λέγεται, ὅμως αὐτό τό γεγονός δέν σημαίνει ὅτι ἡ καταδίκη του εἶναι ἄσχετη μέ τό αἵρετικό του φρόνημα. Ἀντιθέτως, ἐπειδή ἦταν συνήγορος καί ὁμόφρων τοῦ Εὐτυχοῦς, δέν προσήλθε νά ἀπολογηθῆ στήν Σύνοδο καί γι' αὐτό κατηρέθη. Αὐτό τό τελευταῖο στοιχεῖο, βεβαιωμένο ἀπό τήν ἀντιμονοφυσιτική γραμματεία τῶν ἀγίων Πατέρων ἀλλά δραματικά ἀπόν ἀπό τήν σύγχρονη ἀκαδημαϊκή θεολογική γραμματεία πού ἐξυπηρετεῖ τά συμπεράσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, εἶναι ἐπαρκῶς τεκμηριωμένο στήν σύγχρονη βιβλιογραφία⁹. Περιττό εἶναι νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἀπό τήν ἴδια τήν συνοδική διαδικασία στήν Χαλκηδόνα ἀποδεικνύεται ἀβάσιμη ἡ ἐπι-

8. Γιά λεπτομερῆ ἀνάλυσι αὐτῆς τῆς πτυχῆς τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας βλ. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 481 κ.ἐξ.

9. Ἀναίρεσι τοῦ ἰσχυρισμοῦ, ὅτι ὁ Διόσκορος κατεδικάσθη μόνο γιά κανονικούς λόγους, βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἡ "ἰ-δεολογική" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου (2005), [στόν παρ. τόμ., σελ. 624 κ.ἐξ.].

φύλαξις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιά τόν Τόμο τοῦ ἁγίου Λέοντος, ἐφ' ὅσον ἡ κατ' ἀρχήν ἀμφισβητούμενη ἀπό τούς πατέρας τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὀρθοδοξία τοῦ Τόμου ἐπιβεβαιώθηκε καί ἐπικυρώθηκε μέ τίς ὑπογραφές τους βάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Καί αὐτή ἡ τελευταία παρατήρησις δέν ἔχει καταχωρηθῆ στήν *Εἰσαγωγή*.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν τέταρτο λόγο, πού ἀναφέρεται στήν ἀπόρριψι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὑπό τῶν ἀκραίων «δογματικῶν Μονοφυσιτῶν» (τῶν εὐτυχιανιστῶν, ἐννοεῖται, σέ ἀντίθεσι πρός τούς «γλωσσικούς Μονοφυσίτας» τῆς σεβηριανῆς ἀντιχαλκηδονίου παρατάξεως), ἐπειδή δῆθεν ἡ Σύνοδος ἐξετράπη σέ νεστοριανισμό (σελ. 16), εἶναι χρήσιμο νά ἐπισημάνουμε ὅτι τόσον οἱ «ἀκράιοι» ὅσο καί οἱ «μετριοπαθεῖς» Μονοφυσίται ἐκείνης τῆς μεταχαλκηδονίου περιόδου, ἄν καί διαφωνοῦσαν σέ σημαντικά χριστολογικά θέματα καί ἀλληλοαναθεματίζονταν (π.χ. σεβηριανοί καί ἰουλιανισταί), συμφωνοῦσαν σέ ἕνα: στόν μονοφυσιτισμό, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔβλεπαν νεστοριανισμό στήν διδασκαλία τῆς Συνόδου. Παραδέχονταν μία φύσι στόν Χριστό, εἴτε διατηρουμένων τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (σεβηριανοί) εἴτε ἐξαφανιζομένων λόγω τῆς ἀσυγκρίτου ὑπεροχῆς τῆς θείας φύσεως (ἰουλιανισταί). Τούτου δεδομένου, οἱ λεγόμενοι στήν *Εἰσαγωγή* «γλωσσικοί Μονοφυσίται» (δηλαδή οἱ σεβηριανοί) δέν πρέπει, ἐπειδή εἶναι μετριοπαθεῖς σέ σχέσι μέ τούς λεγομένους «δογματικούς Μονοφυσίτες», νά ἀπαλλάσσωνται ἀπό τόν οὐσιώδη χαρακτηρισμό τους «Μονοφυσίται».

Ἀναφορικῶς, τέλος, πρός τούς πολιτικούς, πολιτιστικούς καί γεωγραφικούς παράγοντες πού ὠδήγησαν πολλούς λαούς νά ἀπορρίψουν τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος (σελ. 16-17), ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι: πρῶτον, ὅσο καί ἄν αὐτοί οἱ παράγοντες λειτουργοῦν ὡς ἐλαφρυντικό γιά τήν ἀντιχαλκηδόνια στάσι τῶν λαῶν «πού ζοῦσαν στίς νότιες καί ἀνατολικές ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας» (σελ. 17), δέν πρέπει ἐν τούτοις ἡ Σύνοδος νά ἐπιφορτίζεται μέ εὐθύνη γιά τήν ἔκπτωσί τους ἀπό τήν Ὄρθοδοξία, καί δεύτερον, ἕνα αἰρετικό φρόνημα ἐν τέλει ἐπιβλήθηκε σέ αὐτούς τούς λαούς, ἀνεξαρτήτως ἢ καί λόγω τῶν παραγόντων αὐτῶν, τό ὅποιο διατηρήθηκε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἡ ἀναφορά τῆς *Εἰσαγωγῆς* στήν ἱστορία τῆς περιόδου πού ἀκολούθησε τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος (σελ. 17-19) εἶναι πολύ προβληματική, σχεδόν χαρίζεται στους Ἀντιχαλκηδόνιους, ἀλλά κυρίως δέν θεμελιώνεται στήν συνοδική καί πατερική Παράδοσι. Συγκεκριμένα, πουθενά δέν μαρτυρεῖται (παρά μόνο ἐκτιμᾶται στίς μονογραφίες πού κατά τόν 20^{ον} αἰῶνα ἐξυπηρέτησαν τήν Ὁρθοδοξο-ἀντιχαλκηδόνια προσέγγισι) ὅτι ἡ Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδος συγκλήθηκε γιά νά ἄρη τό ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα. Ὁ στόχος τῆς Συνόδου, πού σαφῶς μαρτυρεῖται ἀπό τά κείμενα, εἶναι νά ἀπαλλαγῇ ἡ Ἐκκλησία ἀπό τούς αἰρετικούς τῆς ἐποχῆς¹⁰. Αὐτοί ἦσαν ἀφ' ἑνός οἱ ὑποστηρικταί τῶν Τριῶν Κεφαλαίων πού παρερμήνευαν τό «ἐν δύο φύσεσι», καί ἀφ' ἑτέρου οἱ μονοφυσῖται πού παρερμήνευαν συγχυτικῶς τήν κυρίλλειο φρασεολογία «ἐκ δύο φύσεων» καί «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», δηλαδή οἱ ὑποστηρικταί δύο Χριστολογιῶν ἀπολύτως ξένων πρὸς τήν Χριστολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Στά Πρακτικά τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικάζονται ὅσοι δέν ἀποδέχονται τίς τέσσερις προγενέστερες Οἰκουμενικές Συνόδους¹¹. Πρόκειται γιά σαφῆ καταδίκη τῶν σεβηριανῶν πού ἤδη ἀπό τό 536 εἶχαν ἀναθεματισθῆ ὡς αἰρετικοί ἀπό τίς τοπικές συνόδους τῆς Κων/πόλεως καί τῶν Ἱεροσολύμων. Τά στοιχεῖα αὐτά μαρτυροῦν ὅτι εἶναι ἀνακόλουθοι πρὸς τήν Ἱστορία ὅσοι κατά τόν περατωθέντα Θεολογικό Διάλογο ἐρμήνευσαν τήν Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδο ὡς τάσι δικαίωσης τῶν Ἀντιχαλκηδόνιων καί τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος δέν μπορεῖ νά συνδυασθῇ μέ κάποια τάσι θεραπείας τοῦ ἀντιχαλκηδόνιου σχίσματος, ὅπως λέγεται στήν *Εἰσαγωγή* (σελ. 17). Ἀντιθέτως, ἡ μονοθελητική κίνησις ἦταν μία τάσις ἀνορθοδόξου θεραπείας τοῦ σχίσματος. Μέ τήν καταδίκη τοῦ Μονοθελητισμοῦ καί τοῦ Μονοενεργητισμοῦ ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος κατεδίκασε (καί ὀνομασί στον Ὅρο της) τόν Σεβήρο Ἀντιοχείας καί τήν αἰρετική του διδασκαλία, τῆς ὁποίας καρπός ἦταν οἱ ἀνωτέρω αἱρέσεις τοῦ 7^{ου} αἰῶνος. Ἡ μαρτυρία ὅτι Ἀρμένιοι ἐπίσκο-

10. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985, σελ. 120-121.

11. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περί τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδόνιων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, στόν παρ. τόμ., σελ. 296-297.

ποι συμμετείχαν στην ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδο δέν είναι λόγος νά υποστηρίζεται στην *Είσαγωγή* κάποιος συμφιλιωτικός δήθεν ρόλος τής ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου μεταξύ Όρθοδόξων καί μονοφυσιτών Άρμενίων (σελ. 17). Σέ αὐτή τήν άγία Σύνοδο δέν εκπροσωπήθηκαν άρμενικές έπαρχίες πού τελούσαν υπό τήν δικαιοδοσία τών μονοφυσιτικῶν συνόδων τής άνατολικής Άρμενίας αλλά δυτικές έπαρχίες πού είχαν ένταχθῆ στην Όρθόδοξο Έκκλησία μέσω προσφάτων τότε ένωτικῶν διαπραγματεύσεων¹². Ἡ διατύπωσις δέ τοῦ α' Κανόνος τής Πενθέκτης συγκεφαλαιώνοντας τήν αὐτοσυνειδησία τής Έκκλησίας καθορίζει άπολύτως καί άναμφιβόλως ὅτι ὁ Διόσκορος Άλεξανδρείας ἦταν αίρετικός κατά κυριολεξίαν, δηλαδή είχε συγχυτικό χριστολογικό φρόνημα: «τῶν ιερῶν τής Έκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε ... Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μέν τής διαιρέσεως, τόν δέ τής συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόμαχον, τούς ἐκ διαμέτρου τής άσεβείας πρὸς ἕν ἐκπεπτωκότας άπωλείας καί άθεότητος βάραθρον».

Ό Όρος κατόπιν τής Ζ' Οικουμενικής Συνόδου ὑπῆρξε καταπέλτης κατά τῶν αίρεσιάρχῶν Διοσκόρου καί Σεβήρου.

Οί μνημονευόμενες στην *Είσαγωγή* ένωτικές προσπάθειες τοῦ 9^{ου} αἰῶνος ἐπί Μεγάλου Φωτίου καί τοῦ 12^{ου} αἰῶνος ἐπί Άλεξίου Κομνηνοῦ (σελ. 18) ἔφεραν πράγματι τίς δύο πλευρές στά πρόθυρα τής συμφιλιώσεως, ὅπως σημειώνει ὁ συγγραφεύς, αλλά έπίσης άπεκάλυψαν περιτράνως τήν συγχυτική Χριστολογία τῶν Άρμενίων καί τῶν Συροϊακωβιτικῶν, τήν ὁποίαν ένούμενοι μέ τήν Έκκλησία ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψουν¹³.

Ἡ παρατήρησις τής *Είσαγωγῆς* ὅτι, παρά τίς άλληλοκατηγορίες γιά «δυοφυσιτισμό» καί «μονοφυσιτισμό», «άμφοτερες οί οίκογένειες τῶν Όρθοδόξων(!) ἐκκλησιῶν τιμοῦσαν τόν ἅγιο Κύριλλο Άλεξανδρείας καί ὁμολογοῦσαν τίς χριστολογικές του διδασκαλίες» (σελ. 18), δέν ἐκφράζει τήν Όρθόδοξη αὐτοσυνειδησία. Ἡ διδασκαλία τοῦ άγίου Κυρίλλου διατηρήθηκε μόνο στην Όρθόδοξο Έκκλησία,

12. Αρχιμ. Γεωργίου, Ἡ “ιδεολογική” ὀρθοδοξία..., στόν παρ. τόμ., σελ. 621-622. Βλ. καί Πρωτοπρ. π. Θεοδώρου Ζήση, Ὁ Μέγας Φώτιος καί ἡ ένωση τῶν Άρμενίων μέ τήν Όρθόδοξη Έκκλησία, Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου «Μέγας Φώτιος», Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης 1995, σελ. 584-585.

13. Αρχιμ. Γεωργίου, Ἡ “ιδεολογική” ὀρθοδοξία..., στόν παρ. τόμ., σελ. 622-623.

ἐνώ ἡ ὑποστηριζομένη ἀπό τούς σεβηριανούς ὡς κυρίλλεια Χριστολογία εἶναι στήν πραγματικότητα ἡ μονοφυσιτική παρερμηνεία της. Ἡ ὑμνολογική ἀναφορά τῆς Ἀκολουθίας τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (13-19 Ἰουλίου) εἶναι ἀφοπλιστική: «Αἱ δύο ἐπιστολαί, Κυρίλλου αἱ πρός τόν Σούκενσον, ἀποσταλεῖσαι ποτέ, Ἐφάς τόν πρόεδρον, ἐλέγχουσιν ἅπασαν, τήν Σεβήρου πλάνην, εὐσεβῶς Χριστόν κηρύττουςαι», καί «Ὁ Κύριλλος τόν Χριστόν, κηρύττει ἐν δύο φύσεσι, καί ἐνεργείαις διτταῖς, Σεβήρου τήν αἵρεσιν, τοῦ ἄνου τρεπόμενος· διό πάντες τούτου, τοῖς διδάγμασιν ἐμμένομεν».

Ἐπίσης ἡ παρατήρησις ὅτι «ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀρχικά ἀκολούθησε μία πολιτική συμφιλίωσης στά 610» (σελ. 19), δέν εἶναι σύμφωνη μέ τήν Ὀρθόδοξη ἀνάγνωσι τῆς Ἱστορίας, ἀλλά ἐπηρεασμένη ἀπό τήν ἀντιχαλκηδόνια ἐκδοχή της. Ἡ ἐνωτική πολιτική τοῦ Ἡρακλείου ἀπό τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Σεργίου στόν θρόνο τῆς Κων/πόλεως στά 610 εἶχε ὡς γνώμονα τήν μονοθελητική ἰδέα καί ὠδήγησε στόν μονοθελητισμό. Οἱ Ὀρθόδοξοι δέν δικαιούμεθα νά ὀμιλοῦμε γιά ἐνωτική πολιτική, ὁσάκις ἡ ἔνωσις δέν προβλέπεται νά θεμελιώνεται στήν ἀποστολική Πίστι, ἡ ὁποία ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ Χριστολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀνεπτυγμένη μέ τήν διδασκαλία τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου περί δύο θελήσεων καί δύο ἐνεργειῶν.

γ) Ἡ περίοδος τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων (1964-1979).

Στό πλαίσιο τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξαν «ἀξιόλογες εὐκαιρίες σέ θεολόγους τῶν Ὀρθοδόξων καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά συναντηθοῦν καί νά συζητήσουν θέματα κοινῶ ἠνδιαφέροντος», ὅπως σημειώνει ὁ συγγραφεύς στήν *Εἰσαγωγή* (σελ. 19). Τό δυστύχημα ὅμως εἶναι ὅτι οἱ μετέχοντες σέ αὐτές τίς συζητήσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀξιόλογοι Ὀρθόδοξοι θεολόγοι (π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, π. Δημήτριος Στανιλοάε, π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, καθηγητής Ἰω. Καρμίρης), διεπνέοντο ἀπό ἐνθουσιασμό πού τελικῶς ἀπέβη εἰς βάρος τῶν προσδοκιῶν τοῦ Διαλόγου. Τά λάθη πού ἔγιναν ἐκ μέρους τῶν Ὀρθοδόξων σέ αὐτόν τόν

άνεπισημο Διάλογο έχουν έπαρκώς καταδειχθῆ¹⁴. Θά παραθέσουμε ένδεικτικῶς τήν κρίσι τοῦ καθηγητοῦ Παν. Τρεμπέλα γιά ἕνα ἀπό τά πολλά λάθη: «Ὁ συνάδελφος κ. Καρμίρης ἀνέπτυξε πολύ λαμπρά τό θέμα του, ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι οἱ πρός οὓς ἀπηυθύνετο θά ἦσαν ἄκροι Μονοφυσῖται. Αὐτοί ὅμως ἦσαν Σεβηριανοί καί Μονοθεληται, ὅ,τι δέ ἀνέπτυσεν ὁ κ. Καρμίρης, δέν τά ἡμφεσβήτουν, ἀλλά τά ἐδέχοντο ἐκ προτέρου (...) Τρία σημεία θά τοῦς ἔθιγαν οὐσιαστικῶς, 1) Ἡ παραδοχή τῶν τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἦτοι τῆς Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ'. Εἰς τό σημεῖον αὐτό, ὡς εἴπομεν, πολλοί τῶν ἡμετέρων ἐδείχθησαν ἐλαστικοί. 2) Οἱ χαρακτηρισμοί τοῦ Διοσκόρου ὡς αἰρετικοῦ καί τῆς συνόδου τοῦ 449 ὡς ληστρικῆς. Ἀλλά καί ὡς πρός τοῦτο οἱ ἡμέτεροι ἐδείχθησαν ὑπέρ τό δέον ἀβρόφρονες. 3) Ὁ μέγας κόμβος ἦτο ὁ ἀκριβής καθορισμός τῶν ἐκφράσεων 'ἐν έννοιαις', 'τῇ ἐπινοίᾳ', 'τῇ θεωρίᾳ μόνη', ὁ ὁποῖος οὐ μόνον ἀπεφεύχθη, ἀλλά καί ὑπό πολλῆς συγχύσεως ἀπεσκοτίσθη. Ἐσημειώθησαν δέ ἀνεπιγνώστως ὑπό τῶν ἡμετέρων ὁμολογίαί κατά πάντα Μονοενεργητικαί καί Μονοφυσιτίζουσαι, προκαλέσασαι τάς θριαμβευτικάς ἐκδηλώσεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων»¹⁵.

Βασικό πρόβλημα τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων εἶναι ὅτι πραγματοποιήθηκαν ἔξω ἀπό τά ἀσφαλῆ Ὁρθόδοξα ἐκκλησιολογικά πλαίσια. Δέν ἐπιτρέπεται νά συναγάγῃ κάποιος ταυτότητα χριστολογικῆς διδασκαλίας μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων (βλ. σελ. 21), ἐφ' ὅσον ἔχουν ἐκφωνηθῆ ἀναθέματα τριῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κατά τῶν αἰρεσιαρχῶν Διοσκόρου, Σεβήρου κ.λπ., τοῦς ὁ-

14. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν...*, ἐνθ' ἄνωτ., 1 Δεκεμβρίου 1965, τεῦχ. 25, σελ. 598-601. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἦσαν καί δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι (Ἀπάντησις εἰς μελέτην τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδου ὑποστηρίζοντος τήν ἀντιθετον ἄποψιν)*, στόν παρ. τόμ., σελ. 335-358. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθοδοξία...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 618-623. Τοῦ αὐτοῦ, *Περί τῆς "ὀρθοδοξίας" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Δευτέρα ἀπάντησις στόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο*, περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 78/2007, σελ. 511 [στόν παρ. τόμ., σελ. 704-705]. Ἐπίσης, Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Ὁ σύγχρονος Διάλογος Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ὑπό τό φῶς τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας*, στόν παρ. τόμ., σελ. 361-362, ὑπόσημ. 11. Καί *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 479, ὑπόσημ. 54.

15. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπί τῶν Πρακτικῶν...*, ἐνθ' ἄνωτ., 15 Ἰανουαρίου 1966, τεῦχ. 2, σελ. 44.

ποίους οί συνδιαλεγόμενοι Ἀντιχαλκηδόνιοι παραδέχονται ὡς μεγίστους διδασκάλους των. Τά λάθη πού ἔγιναν στίς ἀνεπίσημες Διασκέψεις ἐπηρεάσαν ἀποφασιστικά καί τήν πορεία τοῦ μετέπειτα ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου. Οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐμπιστεύθηκαν τήν θεολογική αὐθεντία τῶν θεολόγων πού μετεῖχαν στόν ἀνεπίσημο διάλογο, καί τό γεγονός αὐτό ἐπηρεάσε τίς θεολογικές ἐξελίξεις σέ δύο τουλάχιστον σημεία: στήν διακηρύξι τῆς ἴδιας δῆθεν χριστολογικῆς πίστεως καί ἀποστολικῆς παραδόσεως καί στήν πρότασι γιά ἄρσι τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων¹⁶.

Ἡ *Εἰσαγωγή*, ἀναφερομένη στήν Ἐγκύκλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπί τῆ 1500^η ἐπετείῳ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μνημονεύει τήν ἔκφρασι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ ὁποία δῆθεν ἀναγνωρίζει τούς Ἀντιχαλκηδόνιους ὡς Ὁρθοδόξους. Ἡ ἔκφρασις αὐτή στήν ἀγγλική ἔχει ἀποδοθῆ ὡς ἐξῆς: «αὐτοί πού δέν δέχθηκαν τήν ὀρολογία τῆς Χαλκηδόνος, ἦσαν ἐντούτοις καθ' ὅλα Ὁρθόδοξοι» (“those who did not accept the terminology of Chalcedon were ‘nevertheless Orthodox in all things’”), σελ. 20. Πρόκειται γιά σοβαρό μεταφραστικό λάθος. Ἡ ἑλληνική διατύπωσις εἶναι: «Αἰγυπτιακοί, οἱ καί Σχηματικοί, μὴ φησῖται, οἱ προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόμου ἀποσχίσαντες τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ... τά δέ ἄλλα πάντα Ὁρθόδοξοι ὑπάρχοντες» (*Περί Αἱρέσεων*, 83), ἡ ὁποία σαφῶς καταμαρτυρεῖ ἕτεροδοξία σέ ἐκεῖνο τό σημεῖο τῆς ἀντιχαλκηδονίου διδασκαλίας πού ἐπέφερε τήν ἀπόσχισί τους ἀπό τήν Καθολική Ἐκκλησία, δηλαδή τήν σεβηριανή μονοφυσική τους Χριστολογία. Τό ζήτημα τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως ἔχει ἀπασχολήσει σοβαρά τόν ἐνδοορθόδοξο διάλογο¹⁷.

δ) Οἱ θεολογικές διακηρύξεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

Ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀνάπτυξις τῶν θέσεων καί τῶν προτάσεων τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς στίς σελ. 22-32 τῆς *Εἰσαγωγῆς*. Τό ἐνδιαφέρον ἔγκειται στήν βεβαιότητα τοῦ συγ-

16. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000, σελ. 84-94.

17. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 610-616. Τοῦ αὐτοῦ, *Περί τῆς “ὀρθοδοξίας”...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 714-722.

γραφέως για «τό γεγονός ότι οί [Κοινές] Δηλώσεις αποτελούν μία ακριβή και άδιαφιλονίκητη διαβεβαίωση περί τής κοινής πίστεως, τήν όποία μοιράζονται οί Όρθόδοξοι και οί Άνατολικοί Όρθόδοξοι» (σελ. 22). Έμείς διερωτώμεθα γιατί πρέπει νά συνεχίζεται¹⁸ ή προβολή τών συμφωνιών και τών προτάσεων τής Μικτής Έπιτροπής του Θεολογικού Διαλόγου, χωρίς νά λαμβάνεται ύπ' όφιν ή αντιρρητική βιβλιογραφία, χωρίς νά γίνεται ό παραμικρός (άρνητικός έστω) ύπαινιγμός στις δεκάδες μελετών και άρθρων που άπορρίπτουν τεκμηριωμένα τά συμπεράσματα του Διαλόγου. Κατανοούμε ότι στην περίπτωση αυτή δέν θά ήταν δυνατόν μία τέτοια μελέτη, όπως ή *Είσαγωγή*, νά περιληφθί σε ένα βιβλίο που εκδίδεται μέ τήν φροντίδα τής Μικτής Έπιτροπής τών Όρθοδόξων και αντιχαλκηδονίων εκκλησιών τής Άμερικης (SCOBΑ και SCOOС), αλλά ή δική μας ευθύνη είναι νά δείξουμε γιατί δέν συμφωνούμε μέ τίς θέσεις του συγγραφέως. Στην συνέχεια θά αναφερθούμε στά επί μέρους σημεία τών Κοινών Δηλώσεων, τά όποια πραγματεύεται ή *Είσαγωγή*.

δ1) Η κοινή άποστολική πίστις.

Ό συγγραφεύς τής *Είσαγωγής* σημειώνει: «Τό σημαντικότερο είναι ότι οί [Κοινές] Δηλώσεις διαβεβαιώνουν μέ κάθε έπισημότητα ότι άμφότερες οί οίκογένειες εκκλησιών μοιράζονται τήν ίδια πίστι» (σελ. 22). Παραθέτει τό αντίστοιχο άπόσπασμα από τήν Α' Κοινή Δήλωση (παρ. 1 και 2) και τό έπιβεβαιώνει μέ τήν παράθεσι άποσπασμάτων από τήν Β' Κοινή Δήλωση (παρ. 1 και 2), που καταδικάζουν τήν ευτυχιανή και νεστοριανή αίρεσι (σελ. 23). Έχει όμως παρατηρηθί και άρκούντως άναπτυχθί ότι ή καταδίκη του ευτυχιανισμού και του νεστοριανισμού δέν έξασφαλίζει στους Άντιχαλκηδονίους τήν Όρθοδοξία, έφ' όσον δέν άπαρνούνται τόν σεβηριανό μονοφυσιτισμό τους¹⁹. Η μετά τήν Σύνοδο τής Χαλκηδόνος έναντίον τους κατηγορία

18. Γράφουμε «συνεχίζεται», διότι ή *Είσαγωγή* συμφωνεί κατά τό περιεχόμενο μέ τό παλαιότερο άρθρο του συγγραφέως: *Towards the Reestablishment of Full Communion: The Orthodox-Oriental Orthodox Theological Dialogue*, περιοδ. *GOTR*, 36:2 (1991), σελ. 169-188, παρ' ότι έκτοτε έχουν δημοσιευθί και ευρύτατα συζητηθί δεκάδες μελέτες και άρθρα μέ τεκμηριωμένη κριτική τών Κοινών Δηλώσεων.

19. Έρομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Ό σύγχρονος Διάλογος Όρθοδόξων και Άντιχαλκηδονίων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 372-373.

τῶν ἁγίων Πατέρων γιὰ εὐτυχιανισμό καί μονοφυσιτισμό, παρότι εἶχαν καταδικάσει τὸν Εὐτυχῆ (βλ. σελ. 23), εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη²⁰. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ εἶναι ἀκατανόητη ἡ ἀποφίσις ὅτι «αὐτὲς οἱ ἀτυχεῖς καὶ ἀνακριβεῖς ὑπολήψεις [ἔνν. οἱ ἀλληλοκατηγορίες ἐπὶ μονοφυσισμῶ καὶ νεστοριανισμῶ] ἦσαν συχνά ἡ βᾶσις γιὰ τὰ ἀναθέματα πού ἀντηλλάγησαν κατὰ τὴν περίοδο μετὰ τὴν Χαλκηδόνα» (σελ. 23-24). Ἐάν πράγματι εἶναι ἀτυχῆς καὶ ἀνακριβῆς ὑπόληψις ἡ κατηγορία κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἐπὶ νεστοριανισμῶ, ἡ κατηγορία τῶν ἁγίων Πατέρων κατὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐπὶ μονοφυσισμῶ καὶ εὐτυχιανισμῶ πρέπει νὰ εἶναι ἀπολύτως κατανοητὴ καὶ νὰ θεωρῆται ἀκριβῆς, ὅπως ἔχει θεολογικῶς ὑποστηριχθῆ²¹. Οἱ ἅγιοι Πατέρες δὲν ἦσαν ἄδικοι οὔτε ὑπερβολικοὶ ἔναντι τῶν αἰρέσεων²².

Μέ παραπομπές στὴν παρ. 8 τῆς Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως καὶ στὴν παρ. 3 τῆς Β΄ Κοινῆς Δηλώσεως ὁ συγγραφεὺς τῆς *Εἰσαγωγῆς* ἐπαναλαμβάνει καὶ τονίζει τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ὅτι ἀμφότερες οἱ οἰκογένειες τῶν ἐκκλησιῶν κατανοοῦν μέ τὸν ἴδιον τρόπο τὴν ὑποστατικὴ ἔνωσι τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος στό μοναδικὸ θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι καταδικάζουν ὄχι μόνο τὸν εὐτυχιανισμό ἀλλὰ καὶ τὸν μονοθελητισμό (σελ. 24). Πρόκειται ὅμως γιὰ ἐσφαλμένο ἰσχυρισμό. Ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία, εἶναι ἔνωσις οὐσιωδῶς ὑπαρκτῶν καὶ ἀριθμουμένων φύσεων (θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος), ἐνῶ κατὰ τὴν ἀρχαία σεβηριανή²³ καὶ κατὰ τὴν σημερινή²⁴ ἀντιχαλκηδόνια Χριστολογία εἶναι ἔνωσις θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων σέ μίᾳ σύνθετη θεανθρώπινη φύσι ἢ (περιέργως καὶ ἀκατανόητως²⁵) ἔνωσις θεότη-

20. Διόσκορος καὶ Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 450 κ.έξ.

21. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ "ἰδεολογικὴ" ὀρθοδοξία...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 632-635. Τοῦ αὐτοῦ, *Περί τῆς "ὀρθοδοξίας"...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 699-702.

22. Παν. Μπούμη, *Περί Ἀντιχαλκηδονίων, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ νεωτέρων Διατριβῶν*, περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 77/2006, σελ. 273. Τοῦ αὐτοῦ, *Ὁ παρανοημένος καὶ παρεξηγημένος ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός*, περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 79/2008, σελ. 42-50. Βλ. καὶ Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Περί τῆς "ὀρθοδοξίας"...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 702.

23. Διόσκορος καὶ Σεβῆρος..., στόν παρ. τόμ., σελ. 485-506.

24. Ἱερομ. Λουκᾶ Γρηγοριάτου, *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις*, παρ. τόμ., σελ. 574-583.

25. Τό «ἀκατανόητως» εἶναι σχῆμα λόγου. Εἶναι ἀπολύτως κατανοητὴ ἡ νεστοριανίζουσα θεώρησις τῶν φύσεων στό σεβηριανό σύστημα, στὴν ὁποία κατέληξε ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας μετὰ τὴν διαμάχη του μέ τὸν Σέργιο Γραμματικό καὶ τοὺς λοι-

τος καί ἀνθρωπότητος, ὑποστατικῶς ὑπαρχουσῶν, σέ μία σύνθετη ἐκ δύο ὑποστάσεων ὑπόστασι.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν ἰσχυρισμό ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις ἀπορρίπτουν τόν μονοθελητισμό, ἐπειδὴ ἀναφέρονται σέ θεία θέλησι καί ἀνθρώπινη θέλησι πού ἀνήκουν στίς ἀντίστοιχες φύσεις, οἱ ὁποῖες ἐνώθηκαν ἀχωρίστως καί ἀσυγχύτως, ἄς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός εἶναι ἀστήρικτος. Ὁ μονοθελητισμός δέν ἀποβάλλεται μέ τήν ἀπλή παραδοχή ὅτι οἱ φύσεις ἔχουν πηγαία θέλησι καί ἐνέργεια (εἶναι βεβαίως ἐπαινετή ἢ πρόοδος τῶν σημερινῶν Ἀντιχαλκηδονίων, οἱ ὁποῖοι παραδέχθηκαν φυσική θέλησι καί φυσική ἐνέργεια στήν φύσι, παρά τήν ρητή ἀντίθεσι τῶν ἀρχαίων διδασκάλων των), ἀλλά καί μέ τήν ταυτόχρονη παραδοχή ὅτι ἡ σύνθετος ὑπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου ἔχει μετά τήν ἔνωσι δύο θελήσεις καί δύο ἐνέργειες, ἐκεῖνες ἀκριβῶς πού ἔχουν πηγαίως καί συνεισφέρουν κατά τήν ἔνωσί τους ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης. Διότι ἡ θέλησις καί ἡ ἐνέργεια καί ἐν τῇ ἐνώσει τῶν φύσεων παραμένουν ἰδιότητες φυσικές. Ἐν Χριστῷ δέν ὑπάρχει ὑποστατικόν, προσωπικόν, θέλημα. Μία ἀξιόλογη προσπάθεια τοῦ Κόπτου Μητροπολίτου Δαμιέττης Μπισοῦ νά ὑπερβῇ τόν σκόπελο αὐτό δέν μπόρεσε νά ὀδηγήσῃ τήν σύγχρονη ἀντιχαλκηδόνια Χριστολογία στήν οὐσιαστική ἀπόρριψι τοῦ μονοθελητισμοῦ²⁶.

δ2) Ἡ κοινή ὀρολογία.

Ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς* πιστεύει ὅτι «ἄν καί οἱ Κοινές Δηλώσεις δέν ἀσχολοῦνται εὐθέως μέ τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἓνα μέρος τῆς σπουδαίας ὀρολογίας πού χρησιμοποιήθηκε στήν Σύνοδο, τό μοιράζονται καί οἱ δύο παραδόσεις» (σελ. 24), καί πρός ἐπίρρωσιν αὐτοῦ παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπό τήν παρ. 10 τῆς Α' Κοινῆς Δηλώσεως, στό ὁποῖο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο πλευρῶν ὑποστηρίζουν ὅτι τά τέσσερα ἐπιρρήματα πού περιγράφουν τό μυστήριον τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως (δηλαδή ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καί ἀδιαιρέτως) ἀνήκουν στήν κοινή τους παράδοσι (σελ.

πούς ἀκραίους μονοφυσίτες. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἐγνώριζε τό ζήτημα καί ἤλεγχε τήν «κακουργία» τοῦ Σεβήρου, PG 91, 40-41.

26. Θεολογικά παρατηρήσεις..., στόν παρ. τόμ., σελ. 583-586.

24). Αυτό όμως δεν είναι σωστό. Οί λέξεις από μόνες τους δεν αρκούν να περιγράψουν ὀρθά τήν πίστι, διότι ὑπηρεύχεται τό μεγάλο πρόβλημα τῆς ὁμωνυμίας. Ἐν προκειμένῳ τό ἐπίρρημα «ἀσυγχύτως» ἔχει ἄλλο περιεχόμενο στήν Ὀρθόδοξη Χριστολογία καί ἄλλο στήν σεβηριανή: «Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀμφισβητεῖ τό ἀσυγχύτως τοῦ Σεβήρου, ὅπως ὁ ἅγιος Κύριλλος τό ἀδιαιρέτως τοῦ Νεστορίου, καί ὁμιλεῖ γιά ἀφανισμό τῶν φύσεων ἐξ αἰτίας τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως»²⁷. Οἱ ἴδιες λέξεις δίνουν ἄλλο περιεχόμενο στό μυστήριον τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως, ἀναλόγως τῶν θεολογικῶν προϋποθέσεων. Ὁ λόγος πού κάνει «τούς θεολόγους [ἐνν. ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν] νά αἰσθάνωνται ἄνετα παραθέτοντας ὅρους πού εἶναι τόσο κεντρικοί γιά τήν δογματική διατύπωση αὐτῆς τῆς συνόδου [ἐνν. τῆς Χαλκηδόνος]», ὅπως σημειώνει ὁ συγγραφεύς (σελ. 25), εἶναι ἀκριβῶς αὐτός: ὅτι κάθε πλευρά ἐννοεῖ τήν ὑποστατική ἐνωσι μέ τόν δικό της τρόπο! «Οἱ θεολόγοι δείχνουν ὅτι ἀμφοτέρες οἱ οἰκογένειες ἐκκλησιῶν ὁμολογοῦν ὅτι κατανοοῦν μέ τόν ἴδιο τρόπο τήν σχέση τῆς θείας καί τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στόν Χριστό» (σελ. 25), ἐπειδή ἀκριβῶς τολμοῦν ἀμοιβαίως νά ὀνομάζουν «ἴδιο τρόπο κατανοήσεως» (same understanding) τούς ἐντελῶς ἀντιθέτους τρόπους κατανοήσεώς της!

δ3) Οἱ διαφορετικές φόρμουλες χριστολογικῆς πίστεως.

Στήν *Εἰσαγωγή* ἐπισημαίνεται ἡ στρατηγική τῶν Κοινῶν Δηλώσεων νά ἀναγνωρίσουν νόμιμες, καί ἐπομένως ὄχι λανθασμένες ἢ ἀντιφατικές, τίς διαφορετικές φόρμουλες ἐκφράσεως τῆς ἀθθεντικῆς χριστολογικῆς πίστεως (βλ. σελ. 25). Παρατίθεται ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν *Α΄ Κοινή Δήλωση*²⁸, στό ὁποῖο ἐξισώνεται τό δογματικό περιεχόμενο τῆς ἐκφράσεως «δύο φύσεις ἐν Χριστῷ», ὅταν δι' αὐτῆς δέν ἀπαρνηται κάποιος τήν ἀχώριστη καί ἀδιαίρετη ἐνωσι, μέ τό περιεχόμενο τῆς ἐκφράσεως «μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χρι-

27. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθοδοξία...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 634-637. Βλ. καί *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 422-423.

28. Ἄν καί τό πρωτότυπο κείμενο τῆς *Α΄ Κοινῆς Δηλώσεως* δέν ἔχει ἀριθμημένες παραγράφους, ἐν τούτοις πρόκειται γιά παραπομπή στήν κατά σειράν 9^η παράγραφο τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου (*Επίσκεψις* 422/1.7.1989, σελ. 8).

στῶ», ὅταν δι' αὐτῆς δέν ἀρνήται τήν συνεχῆ δυναμική παρουσία ἐν Χριστῷ τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καί ἀσυγχύτως. Παρατίθεται ἀκόμη ἓνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν παρ. 7 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως, στό ὁποῖο ἀλληλοαναγνωρίζονται ἡ δυνατότης τῆς ἀντιχαλκηδονίου πλευρᾶς νά διατηρῆ τήν ἔκφρασι «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει τήν διπλῆ ὁμοουσιότητα τοῦ Λόγου, καί ἡ δυνατότης τῆς Ὁρθοδόξου πλευρᾶς νά χρησιμοποιοῦ τήν φόρμουλα «δύο φύσεις», ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει τήν διάκρισί τους «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ», καθὼς καί ἡ δυνατότης νά ἐκφράζουν ἀμφοτέρως μία Ὁρθόδοξη Χριστολογία. Καί στήν συνέχεια ἔπεται ἡ κρίσις τοῦ συγγραφέως, ὅτι δυστυχῶς οἱ μετὰ τήν Χαλκηδόνα ἐκατέρωθεν θεολόγοι δέν κατενόησαν τήν δυνατότητα ἐκφράσεως τῆς ἴδιας αὐθεντικῆς πίστεως μέ διαφορετικές διατυπώσεις καί γι' αὐτό ἀπέριψαν τίς θεολογικές διατυπώσεις τῶν ἄλλων, παρ' ὅτι εἶχαν τό προηγούμενο τῶν Διαλλαγῶν τοῦ 433 (σελ. 26)!

Οἱ ἀνωτέρω ὅμως θέσεις τῆς *Εἰσαγωγῆς*, ὅπως καί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων προηγουμένως, εἶναι ἀπολύτως ἐσφαλμένες. Μόνον ἡ ἄγνοια ἢ ἡ ἠθελημένη παραθεώρησις τῆς πατερικῆς ἀντισεβηριανῆς γραμματείας ὀδηγεῖ σέ τέτοιες θέσεις. Οἱ δύο ἐκφράσεις πού ἐξισώνονται ἀπό τούς συντάκτες τῆς Α' Κοινῆς Δηλώσεως, δέν εἶναι θεολογικῶς ταυτόσημες. Ἡ πρώτη ἔκφρασις εἶναι θεολογικῶς ὀρθή. Ἡ φράσις «δύο φύσεις ἐν Χριστῷ» ἐκφράζει τήν φυσική ἐτερότητα τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων καί, προκειμένου νά ὁμολογηθῆ πλήρως τό μυστήριον τῆς ὑποστατικῆς ἐνότητός των, προϋποθέτει καί μία διατύπωσι πού νά ἐκφράζῃ τήν ἀχώριστη καί ἀδιαίρετη ἔνωσι (τήν ὑποστατική ἐνότητα), ὅπως τήν κυρίλλειο ἔκφρασι «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ἢ τήν χαλκηδόνια ἰσοτιμῆ διατύπωσι «οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διά τήν ἔνωσιν, σωζομένης δέ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἐκατέρας φύσεως καί εἰς ἓν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης». Ἡ δεύτερη ἔκφρασις εἶναι δογματικῶς ἐσφαλμένη. Ἡ φράσις «μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ» ἐκφράζει μία ἀπολύτως σεβηριανή (ἀντορθόδοξη) ἐκδοχή τῆς ἐν Χριστῷ ταυτότητος, τήν περιβόητη *σύνθετη φύσι*. Ἡ δέ «συνεχῆς δυναμική παρουσία τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καί ἀσυγχύτως» εἶναι μία ἀναγκαῖα προσθήκη πού ἐξα-

σφαλίζει μὲν τὸν σεβηριανισμό ἀπὸ τὴν ἔκπτωσί του στὸν ἀκραῖο μονοφυσιτισμό, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἱκανὴ νὰ περιγράψῃ τὴν ἐν Χριστῷ φυσικὴ ἑτερότητα, τὴν ἀλήθεια τῆς οὐσιώδους παρουσίας τῶν φύσεων ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου²⁹.

Ἀκολούθως πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι ἐσφαλμένως ἡ Β' Κοινὴ Δήλωσις στὴν παρ. 7 θεωρεῖ ὅτι δικαιούται ἐκάστη πλευρὰ νὰ ὁμολογῇ μία ἀπὸ τίς δύο ἐκφράσεις, τίς ὁποῖες ἐξισώνει δογματικῶς. Κατὰ τὸν ἄγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητῆ, τὸ μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος τῶν δύο φύσεων ἀπαιτεῖ νὰ συνομολογοῦνται ἀμφοτέρες οἱ ἐκφράσεις: ἡ φράσις «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» πρὸς δήλωσιν τῆς ὑποστατικῆς ταυτότητος καὶ ἡ φράσις «δύο φύσεις» πρὸς δήλωσιν τῆς φυσικῆς ἑτερότητος³⁰. Ὑποχρεούμεθα ἤδη νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἀριστοτεχνικῶς περιέλαβε στὸν Ὅρον τῆς³¹ καὶ τίς δύο πλευρές τοῦ ἐν Χριστῷ μυστηρίου καὶ νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι κακῶς παρεκάμφθη ὁ Ὅρος καὶ συνετάγησαν οἱ Κοινές Δηλώσεις. Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος καὶ ὁ Ὅρος τῆς εἶναι ἡ λυδία λίθος γιὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μονοφυσιτικῶν φρονημάτων. Ἡ σύνταξις ἄλλης χριστολογικῆς φόρμουλας, πέραν τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος, ἀπεδείχθη ἐπιζήμια γιὰ τὸν Διάλογο. Ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης δικαιώθηκε γιὰ τὴν ἐπιμονὴν του νὰ μὴ συνταχθῇ ἄλλη χριστολογικὴ φόρμουλα³².

δ4) Οἱ τέσσερις μεταγενέστερες Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι.

Ὑπερβαίνει κάθε ἔννοια πιστότητος στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία ἡ διαβεβαίωσις τῆς *Εἰσαγωγῆς*, ὅπως πρὶν ἀπὸ 20 χρόνια καὶ τῶν ἰδίων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων μὲ ἄλλη διατύπωσι, ὅτι «ἡ Μικτὴ

29. Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 286.

30. Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνῶ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 47. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθοδοξία...*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 627-629 καὶ ὑπόσημ. 66.

31. *Εἰσήγησις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους περὶ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων* (Φεβρουάριος 1994), στὸν συλλογικὸ τόμο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;* (1995), [στὸν παρ. τόμ., σελ. 124-125].

32. Μητροπ. Μύρων Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, *Διάλογος Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Θεολογία*, τόμ. 51/1980, σελ. 229-230.

ἐπιτροπή σοφά κοίταξε νά ἀσχοληθῆ με τίς δογματικές διατυπώσεις πού ἐκφράσθηκαν σέ αὐτές τίς συνόδους καί ὄχι μέ τό πιό τυπικό θέμα τῆς ἀποδοχῆς ἢ τῆς ἀπορρίψεως κάποιων συνόδων. Οἱ [Κοινές] Δηλώσεις βεβαιώνουν ὅτι οἱ δύο οἰκογένειες ἐκκλησιῶν συμφωνοῦν πλήρως ὡς πρός τήν κατανόησι τῆς ἱστορικῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ Ἀνατολικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀναγνωρίζουν τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράσθηκε στίς δογματικές ἀποφάσεις τῶν συνόδων τῶν ἐτῶν 451, 553, 681 καί 787, μολοντί δέν μποροῦν τυπικά νά ἀναγνωρίσουν τίς συνόδους ὡς οἰκουμενικές» (σελ. 26-27).

Ἦδη ἔχει λεχθῆ ὅτι ἡ ἀντιχαλκηδόνια Χριστολογία, τόσο ἡ παλαιά σεβηριανή, ὅπως διασώζεται σέ αὐθεντικά κείμενα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὅσο καί ἡ νεώτερη, ὅπως τήν ἐκφράζουν οἱ σύγχρονοι ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, ἐλέγχεται ὡς μονοφυσιτική. Στό ἀπόσπασμα ὅμως πού μόλις παραθέσαμε τίθεται ἓνα ἄλλο, ἐξίσου καίριο, ζήτημα.

Ἰπὸ τήν προϋπόθεσι τῆς ὡς ἄνω ἀναφορᾶς τῆς *Εἰσαγωγῆς* ἡ αὐθεντία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκμηδενίζεται. Ἐφ' ὅσον ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἐκφράζεται διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀλαθῆτως, πῶς θά γίνουμε μία Ἐκκλησία, ὅταν ἄλλοι τίς ἀναγνωρίζουμε καί ἄλλοι ὄχι; Τί εἶδους ἔνωσις προετοιμάζεται, ὅταν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι δέν θά συναριθμοῦνται; Μετά ἀπό σοβαρές θεολογικές συζητήσεις στό πλαίσιο τοῦ ἐνδοορθοδόξου διαλόγου, ἔχει ἐπισήμως διακηρυχθῆ ὅτι ἔνωσις, χωρίς ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀποκλείεται³³. Πῶς γίνεται τώρα, μετά ἀπό 20 χρόνια ἐνδοορθοδόξου διαλόγου, νά ἐπανερχώμεθα στήν μηδενική βᾶσι τοῦ πνεύματος τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, εἶναι ἓνα σοβαρό ἐρώτημα. Ἡ πρόθεσις τῶν συντακτῶν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων εἶναι προφανής: νά ἀμνηστευθοῦν οἱ αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος. Δέν θέλουμε νά πιστεύσουμε ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως τῆς *Εἰσαγωγῆς* εἶναι σύμφωνη.

33. Σταύρου Μποζοβίτη, *Τά αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἐκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1999, σελ. 144-148.

δ5) Ἡ ἄρσις τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων.

Παρατηρεῖται στήν *Εἰσαγωγή*: «Τά ἀναθέματα αὐτά ἀντανაკλοῦν ἐπίσης τήν ἀδυναμία ἐκάστης παραδόσεως νά ἀναγνωρίση τήν πληρότητα τῆς πίστεως πού ἐκφράσθηκε στήν διδασκαλία τῶν ἡγετῶν τῆς ἄλλης» (σελ. 29). Μέ ἔκπληξι καί ἀπορία χαράσσουμε αὐτές τίς γραμμές! Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν ἐπί τόσους αἰῶνες ἐπλανᾶτο; Οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι δέν ἀπεφαίνοντο ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ; Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔσφαλλαν, ὅταν κατελόγιζαν ἑτεροδοξία στούς ἀντιχαλκηδονίους αἰρεσιάρχες; Τί ἔννοια ἔχει πλέον νά ἐμπιστευόμαστε τήν Ἐκκλησία, ὡς «στῦλον καί ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. γ΄ 15);

Ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς*, ἐμπιστευόμενος τά πορίσματα τῆς σύγχρονης θεολογικῆς ἔρευνας περισσότερο ἀπό τήν διαχρονικά ἀμετάβλητη στάσι τῆς Ἐκκλησίας, παρατηρεῖ: «Ὡς ἀποτέλεσμα ἐντατικῆς μελέτης τῆς μετά τήν Χαλκηδόνα περιόδου, αὐτοί οἱ διδάσκαλοι [ἐνν. ὁ Πάπας Λέων, ὁ Φιλόξενος Ἱεραπόλεως, ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας] μποροῦν νά ἰδωθοῦν μέσα ἀπό μία ἀκριβέστερη προοπτική (...) Δεδομένου τοῦ γεγονότος ὅτι καί οἱ Ὀρθόδοξοι καί οἱ Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι ἀναγνωρίζουν ὅτι ἀμφότερες οἱ οἰκογένειες ἐκκλησιῶν διετήρησαν τήν ἀποστολική πίστι, μποροῦν ἐπίσης τώρα νά ἀναγνωρίσουν ὅτι αὐτοί οἱ διδάσκαλοι ἦσαν μάρτυρες τῆς πίστεως... παρά τήν διαφορετικὴ ὀρολογία στήν ἔκφρασι τῆς Χριστολογίας τους» (σελ. 29). Συντάσσεται λοιπόν μέ τήν γραμμὴ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων γιά ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, ἐφ' ὅσον οἱ σύνοδοι καί οἱ Πατέρες πού ἀναθεματίσθηκαν ἢ καταδικάσθηκαν δέν εἶναι αἰρετικοί (παρ. 10, Β΄ Κοινὴ Δήλωσις). Θά ἦτο ὅμως ἀπαραίτητο νά εἶχε λάβει ὑπ' ὄψιν του ὅτι ὑπῆρξαν βεβαίως διδακτορικές διατριβές καί ἄλλες μελέτες³⁴, στίς ὁποῖες ὑποστηρίζεται ὅτι οἱ αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβή-

34. Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *Ἡ Χριστολογία καί ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας*, (ἀνέκδοτη διδακτορικὴ διατριβή), Θεσσαλονίκη 2000. Ἰω. Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ Ὄρος τῆς Χαλκηδόνας*, (ἀνέκδοτη διδακτορικὴ διατριβή), Θεσσαλονίκη 2002. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὀρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό*, περιοδ. Θεολογία, τόμ. 75, τεύχ. 2, 2004. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό καί ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος (Ὀφειλόμενη ἀπάντησι στίς βασικές θέσεις κ.λπ.)*, περιοδ. Θεολογία, 77/2006.

ρος ήσαν στην διδασκαλία τους Όρθόδοξοι, αλλά στίς θέσεις τους δόθηκε ή δέουσα θεολογική απάντησις³⁵.

Όφείλουμε νά επαναλάβουμε, ότι άρσις τών αναθεμάτων πού έχουν εκφωνηθή κατά αίρεσιάρχων δέν είναι δυνατή, διότι αυτό θά σήμαινε ότι ή Έκκλησία αναιρεί τόν έαυτό της και δέν είναι πλέον *στυλος και έδραίωμα τής άληθείας*. Αναθέματα δογματικής φύσεως, τά όποια μία Οικουμενική Σύνοδος επέβαλε εναντίον συνόδων και προσώπων, δέν αίρονται. Άν ύποτεθη ότι τέτοια αναθέματα άρθοών από ισότιμη, ως Οικουμενική συγκληθείσα Σύνοδο, κατ' ανάγκη ή αναθεματίσασα προτέρα Οικουμενική Σύνοδος θά πρέπει νά αφαιρεθή από τήν σειρά τών Οικουμενικών Συνόδων, επειδή έσφαλμένως είχε επιβάλλει αναθέματα επί αίρέσει³⁶. Ποιά λοιπόν από τίς άγιες έπτά Οικουμενικές Συνόδους θά αφαιρέσουμε, ώστε νά αποκαταστήσουμε τούς αίρεσιάρχες Διόσκορο και Σεβήρο;

δ6) Η λειτουργική πρακτική.

Η αποκατάστασις τής ενότητας δέν θά παραβλάβη τήν διαφορετικότητα στην λειτουργική πρακτική, στά έθιμα, τήν τέχνη και τήν γλώσσα, παρατηρείται στην *Είσαγωγή*. «Έν τέλει», έπισημαίνεται υπό μία έσφαλμένη έννοια καθολικότητας, «θά έπιβεβαιώση όχι μόνον ότι ή Έκκλησία εκφράζει τήν άποστολική πίστι αλλά έπίσης ότι ή Έκκλησία είναι άληθινά Καθολική» (σελ. 31)! Πρέπει νά παρατηρήσουμε όμως ότι, ενώ οι έν τή Άληθεία τής Όρθοδόξου Πίστεως ήνωμένες τοπικές εκκλησίες δέν άπαιτούν έξομοίωσι για δευτερευούσης σημασίας έθιμα, οι λειτουργικές διαφορές πού ύφίστανται μεταξύ Όρθοδόξων και Άντιχαλκηδονίων και είναι δογματικής φύσεως, δέν μπορεί νά παραβλεφθοούν. Π.χ. ό μονοφυσιτικός θεοπασητισμός τής εκφράσεως «ό σταυρωθείς δι' ήμās» και ή χρήσις άκράτου οίνου στην Εύχαριστία από τούς Άρμενίους, για νά δηλωθή ή μία φύσις τής θεότητας έν Χριστώ, δέν είναι άπλā έθιμα. Άλλωστε ή Καθολικότης τής Έκκλησίας εκφράζεται κυρίως μέ τήν ενότητα

35. Διόσκορος και Σεβήρος..., ένθ' άνωτ. Άρχιμ. Γεωργίου, Η “ιδεολογική” όρθοδοξία..., ένθ' άνωτ. και του αυτού, Περί τής “όρθοδοξίας”..., ένθ' άνωτ.

36. Ίερά Κοινότης Αγίου Όρους, Παρατηρήσεις..., στόν παρ. τόμ., σελ. 313-321.

στήν αποστολική πίστι και οὐδόλως μέ τήν διαφορετικότητα στά χωρίς δογματικό περιεχόμενο ἔθιμα.

δ7) Ὁ τρόπος ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας.

Ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς* διερωτᾶται: «Πῶς θά ἐξαγγελθῆ καί θά ἀποκατασταθῆ τυπικά ἡ ἐνότης τῶν δύο οἰκογενειῶν ἐκκλησιῶν;» (σελ. 33). Καί ἐπειδή ὑπάρχουν διαδικαστικές δικαιοδοσιακές δυσκολίες, ὥστε νά μή γίνῃ «ἐπιστροφή» ἢ «ὑποταγή» τῆς μιᾶς στήν ἄλλη, ἀλλά «ἀποκατάστασις τῆς πλήρους κοινωνίας», σχολιάζει δύο σενάρια. Τό πρῶτο σενάριο εἶναι ἡ τοπική («διμερής») ἐφαρμογή τῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας, ὅπου ἡ ἐπικοινωνία Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι γιά κοινωνικούς λόγους πολύ στενή. Τό δεύτερο σενάριο εἶναι ἡ γενική («πολυμερής») διακήρυξις τῆς ἐνώσεως ἀπό ὅλες τίς ἐκκλησίες δι' ἀντιπροσώπων μέ τήν τέλεσι τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Διερωτώμεθα ὁμως: Εἶναι ἐπιτρεπτές ἐκκλησιολογικῶς αὐτές οἱ λύσεις;

Κατ' ἀρχήν ἀπό Ὁρθοδόξου πλευρᾶς προέχει ἡ ἀποκατάστασις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν ἀποστολική πίστι, τήν ὁποία ἐξέφρασαν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι. Αὐτό σημαίνει ἀποδοχή τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας καί ὄχι διακήρυξι ὅτι ἀμφότερες οἱ Ἐκκλησίες διατήρησαν πιστῶς τήν αὐθεντική ἀποστολική πίστι. Ταυτόχρονα σημαίνει ἀποβολή τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας καί καταδίκη τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καί Σεβήρου καί συναρίθμησις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τά δικαιοδοσιακά ζητήματα, τά ὁποία ἔπονται καί δέν εἶναι εὐκαταφρόνητα, δέν εἶναι θέμα τῆς παρουσίας δικῆς μας μικρῆς πραγματείας.

Ἡ μέθοδος τῆς κατά τόπους ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας, κατά τό παράδειγμα τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας πού τήν ἐφαρμόζει ἤδη ἀπό τό 1991, ἀποτελεῖ κατάφωρη παράβασι τῶν ἱερῶν Κανόνων καί ἀθέτησι τῆς ἴδιας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας.

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους μέ τήν ἀπό 12/25 Αὐγούστου 2002 Ἐπιστολή τῆς πρὸς τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο ἐξέφρασε τήν ἀγωνία τῆς γιά τίς συμφωνίες τῶν δύο παλαιφάτων Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας καί Ἀντιοχείας, ὅτι

θέτουν «ἐν κινδύνῳ τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα καὶ δημιουργοῦν προηγουμένον διὰ μεγαλυτέρας ἀντικανονικῆς ἐνεργείας εἰς βάρος τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας» καὶ ζήτησε τὴν παρέμβασί του γιὰ «ἀνάκλησιν τῶν ἀποφάσεων τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, αἱ ὁποῖαι ὠδήγησαν εἰς τὰς ὡς ἄνω ἐνεργείας». Ἡ ἀνταπόκρισις τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπῆρξε ἄμεσος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου γράφει πρὸς τὴν Ἱερά Κοινότητα στίς 21 Μαΐου 2003: «ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐπεληθούσαν συμφωνίαν μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας... διαβιβάζω ὑμῖν ἀντίγραφα τῆς ἀνταλλαγείσης ἀλληλογραφίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ Ἱεροῦ ὑμῶν Σώματος, μετὰ τῆς δηλώσεως ὅτι ἀνάλογον σεπτὸν Πατριαρχικὸν Γράμμα ἐγράφη καὶ τῷ Μακ. Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας κ. Ἰγνατίῳ, μόλις δὲ ληφθῆ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ κοινοποιηθήσεται καὶ ὑμῖν». Ἡ δὲ κοινοποιηθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (7 Ἀπριλίου 2003) πρὸς τὸν Πατριάρχῃν Ἀλεξανδρείας μεταξὺ ἄλλων διελάμβανε: «Οἱ Ὅσιώτατοι ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀσκούμενοι πατέρες ἐκφράζουν τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ φημολογουμένη ὡς ἐσχάτως πραγματοποιηθεῖσα συμφωνία... ἀντίκειται πρὸς τοὺς Ἱεροῦς Κανόνας, διότι, κατ' αὐτούς, συνεπάγεται ἀνεπίτρεπτον μυστηριακὴν κοινωνίαν Ὁρθοδόξου μετὰ μὴ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ἡ φερομένη ὡς ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία προκαλεῖ πολλὰς συζητήσεις μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ ἐκτὸς Ἁγίου ὄρους, ὑπάρχει δὲ κίνδυνος διασπάσεων εἰς τοὺς κόλπους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, παρακαλοῦμεν θερμῶς καὶ ἀδελφικῶς τὴν Ἰμετέραν Μακαριότητα ὅπως ἐνημερώσῃ ἡμᾶς περὶ τοῦ πῶς ἀκριβῶς ἔχει τὸ ζήτημα, ἵνα καθησυχάσωμεν τοὺς σκανδαλισθέντας, ἐάν οὐδὲν συζητήσιμον ὑπάρχῃ εἰς τὴν δοθεῖσαν παρὰ τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Ἰμῶν λύσιν, προκαλέσωμεν δὲ διορθόδοξον συζήτησιν περὶ αὐτοῦ ἐάν ὑπάρχουν σημεῖα προκαλοῦντα διχογνωμίας, ὥστε νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἐνιαίως πανορθόδοξως τὸ ἀνακῦψαν θέμα».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συμφωνία τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας περὶ τῶν μικτῶν γάμων, ὑπῆρξε ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Πέτρου πρὸς τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πα-

τριαρχη (14 Μαΐου 2003), στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι: «Ἡ ὑπογραφεῖσα συμφωνία εἶναι προϊόν πολλῆς σκέψεως καί περισσῶν συζητήσεων μεταξύ τῆς ἡμετέρας Μετριοτήτος καί τῶν σεβ. ἱεραρχῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικοῦ Θρόνου. [...] δέν ἔχει σκοπόν τήν ἀναγνώρισιν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας ἀλλά [...] θέτει τέρμα εἰς τήν αἰμορραγίαν τοῦ ὀρθοδόξου ἐν Αἰγύπτῳ ποιμνίου, μέλη τοῦ ὁποίου ἀναζητοῦν τό ἕτερον αὐτῶν ἡμισυ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας, μέ ἀποτέλεσμα τήν πνευματικήν ἀπώλειαν αὐτῶν διά τῆς ἀποκοπῆς των ἀπό τήν Ὁρθοδοξίαν (...) Συνελόντι εἰπεῖν, ἡ Ἀλεξανδρινή Ἐκκλησία... κατ' ἄκραν οἰκονομίαν συνεφώνησε νά χωρισθοῦν τά πρόβατα ἀπό τά ἐρίφια, τά μέλη ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν νά ἀναλάβουν τάς εὐθύναις των, αἱ δέ Ἐκκλησῖαι νά ἀφοσιωθοῦν εἰς τά τοῦ οἴκου των. Περαινόντες δηλοῦμεν ὅτι, δέν ὑπάρχει εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν διακοινωνία τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ὁρθοδόξου μετά τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας, οὐδέ συμμετοχή ἡμῶν εἰς τά ὑπ' αὐτῆς τελούμενα».

Ἀπό τήν ἀνωτέρω ἀλληλογραφία προκύπτει λοιπόν ὅτι δέν πρέπει ἡ συμφωνία τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας μετά τῶν Κοπτῶν νά προβάλλεται ὡς προηγούμενο ὑπέρ μιᾶς μεθοδολογίας γιά «τοπική» ἀποκατάστασι τῆς πλήρους κοινωνίας, διότι πέραν τοῦ ὅτι σοβαρῶς ἔχει ἐλεγχθῆ ὡς ἀντικανονική, ἔχει ἐν τούτοις καί ἀπό τό ἴδιο τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας χαρακτηρισθῆ ὡς οἰκονομία. Καί κάθε οἰκονομία εἶναι πρὸς καιρόν καί ἀσκεῖται γιά συγκεκριμένο μόνο λόγο, κατά τοὺς ἀγίους Πατέρας³⁷.

Τό σενάριο τῆς ἀμέσου διακηρύξεως τῆς ἄρσεως τοῦ σχίσματος ἀπό μία σύνοδο ἀντιπροσώπων ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν, Ὁρθοδόξων καί ἀντιγαλκηδονίων, καί τῆς ἀμέσου ἐνώσεως μέ τήν τέλεσι τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐνέχει τόν προφανῆ κίνδυνο ἀμέσου δημιουργίας μεγάλων σχισμάτων τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος καί παντελεῖ ἀποτυχία τῶν προσδοκιῶν ἐνός τόσο μακροχρονίου Θεολογικοῦ Διαλόγου.

37. Μεγ. Φωτίου, *Βιβλιοθήκη*, 227:244.

Ἐπίλογος.

Περαίνοντες τίς παρατηρήσεις μας ἐκφράζουμε τόν προβληματισμό καί τήν ἀνησυχία μας γιά τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία στήν Ἀμερική κινδυνεύει νά παρασυρθῆ σέ μία *de facto* ἔνωση Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων μέσῳ τοῦ λεγομένου λαϊκοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ἔστω καί μέ τήν μορφή τῆς «τοπικῆς» ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας, σύμφωνα μέ τόν συγγραφέα τῆς *Εἰσαγωγῆς*. Γνωρίζουμε ὅτι δέν ὑπάρχει συνοδική συγκατάθεσις ὄλων τῶν Ἱεραρχῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιά τήν προώθησι τῆς ἐνώσεως, παρά τίς γενόμενες προτάσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου πρό 20ετίας περίπου. Ἡ ἀποδοχή τῶν συμφωνιῶν καί τῶν προτάσεων ἀπό τρεῖς ἢ τέσσερις τοπικές Ἐκκλησίες δέν ἰσοσταθμίζει τήν ἐπιφυλακτική στάσι τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Παραθέτουμε μερικά μόνο δείγματα ἐπικριτικῆς στάσεως σημειόντων Ἱεραρχῶν καί συνοδικῶν ὀργάνων, διότι αὐτή φανερώνει ὅτι δέν ὑπάρχει ἡ συναίνεσις τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ μακαριστός Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος σέ ἀπαντητική του ἐπιστολή πρὸς τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη γράφει στίς 22 Σεπτεμβρίου 1992: «Δικαιολογημένως, ὅθεν, διερωτώμεθα, τίνι τρόπῳ ἐπῆλθε συμφωνία μεταξύ τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Προχαλκηδονίων; “Τίς δέ κοινωνία φωτί πρὸς σκότος;” (Β΄ Κορ. στ΄ 14); Πῶς δυνάμεθα καλεῖν “σεβασμίας Ἐκκλησίας” τὰς αἰρετικὰς κοινότητας, τὰς συνισταμένας ὑπὸ ὀπαδῶν τῆς ὑπὸ τῶν Ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Θεοφόρων Πατέρων κεκριμένης αἱρέσεως τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ; Πῶς οὖν, τολμῶμεν ἡμεῖς τὰς ἡμέρας ταύτας προβαίνειν εἰς ἀναθεώρησι τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφασισθέντων...; [...] Δι’ ὃ ἐπιθυμοῦμεν ἐκθέσαι πρὸς τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα τὰς ἀνησυχίας Ἡμῶν, ἀναφορικῶς μέ τήν πορείαν τοῦ εἰρημένου θεολογικοῦ διαλόγου, καί ἐκφράσαι τήν ἀπορίαν ἡμῶν διὰ τήν αἰσιοδοξίαν, ἣτις διέπει τὰς ἀδελφὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, πρὸς ἄρσιν τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων. [...] Σύν τούτοις, κοινή Ὁρθόδοξος συνείδησις ὑπαγορεύει ὅτι τὰ μέν ὑπὸ τῶν Ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἐκφωνηθέντα ἀναθέματα κατὰ ἀμετανοήτων αἰρετικῶν καί δῆ ἀποθανόντων ἐν τῇ αἱρέσει, ὡς ἐν προκειμένῳ, κανονικῶς οὐ δύνανται

ἀρθῆναι καί οἱ ἐπιχειροῦντες τήν ἄρσιν αὐτῶν κολάζονται καί ἀναθεματίζονται, συνωδᾶ τοῖς δεδομένοις ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ: «εἴ τις χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως ὄντα τινά, εἰ ἐν αὐτῇ τόν βίον ἀπορρήξαντα, διεκδικεῖ, ἀνάθεμα». Τά δέ τῶν αἰρετικῶν κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἀναθέματα, ἐκκλησιαστικῶς τυγχάνουσιν ἀνυπάρκτα καί, ὡς εἰκός, ἄρσις ἀνυπάρκτου οὐ νοεῖται».

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ κ. Δαμιανός, ἀπαντῶν στήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους γιά τό βιβλίο της «Παρατηρήσεις περί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων» ἔγραψε μεταξύ ἄλλων τήν 1/14 Σεπτεμβρίου 1996: «Αἱ προσωπικά θέσεις τοῦ ὑπογράφοντος, καθῶς καί ὄλων τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς, ἦσαν ἀρνητικά... διὰ τόν βεβιασμένον χειρισμόν καί τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἐπεχειρήθη ἡ “Ἐνωσις”, ὡς τουλάχιστον τοῦτο ἐμφαίνεται ἀπό τήν ἐν Σαμπεζύ Κοινήν Δήλωσιν, ἡ ὁποία, νομίζομεν, παρέσυρε τοὺς ἡμετέρους εἰς σοβαροτάτας καί λίαν ἐπιζημίους διὰ τήν Ὁρθόδοξον Πίστιν, παγίδας. [...] Θά ἔλεγα, ὅτι... οἱ ὑπογράψαντες Ὁρθόδοξοι δολοφονοῦν τό κῦρος ὄλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων [...] Θά ἦτο εἰλικρινέστερον νά ὠμολόγουν, οἱ ἀδελφοί μας “Ἀντιχαλκηδόνιοι”, τήν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν πού εἶχαν τότε περί τῶν δύο φύσεων (καί ἔχουν μέχρι σήμερα οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι), καί ξεπερνῶντας, ἔστω κατ’ ἐπιείκειαν τήν διαδικασίαν τῆς ἐγγράφου μετανοίας των καί τῶν δακρῶν, νά ὠμολογοῦσαν ὅτι ἀποδέχονται πλέον ἀνεπιφυλάκτως πάντα τά τῆς Ὁρθοδόξου πίστεώς μας, ἐκκινῶντας ἀπό τήν Δ΄ Σύνοδον μέχρι καί τήν Ζ΄ Οἰκουμενικήν».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἰάκωβος στήν ἀπαντητική του ἐπιστολή (12 Ἰουλίου 1995) πρὸς τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους γιά τό «Ἐπόμνημα περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων» ἔγραψε: «Ἐλάβομεν ἐν καιρῷ τήν ἀπό 14/27 Μαΐου 1995 ἐπιστολήν ὑμῶν, ὡς καί τό περισπούδαστον πράγματι ὑπόμνημα τῆς Ἱεράς ὑμῶν Κοινότητος περί τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καί ἀναγνούς ταῦτα μετά προσοχῆς καί ἐνδιαφέροντος, εὔρον τό ὑπόμνημα ἔκθεσιν πίστεως καί τουταυτό Πατερικόν κείμενον. Διότι τοῦτο θίγει καί ἀναλύει περισσότερον παντός ἄλλου κειμένου τόν κίνδυνον νά διασπασθῇ ἀκόμη ὀδυνηρότερον ἡ ὀρθόδοξος ἐνότης, ἡ ὁποία εἶναι πλέον ἢ ἀπαραίτητος, ἰδίᾳ εἰς τήν ἐποχὴν μας.

Γνωστόν ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία βάλλεται πανταχόθεν καί οὐχί μόνον δέν ἀμύνεται ἀλλ' ἀφίει ἐαυτήν ἔκθετον εἰς τάς παντοδαπάς ἐπηρείας καί αἰρέσεις. Ὁ διάλογος ἀγάπης βεβαίως καί πρέπει νά συνεχισθῆ χωρίς ὅμως νά παρεκκλίνῃ οὗτος τῆς πρὸς τόν Θεόν καί ἐαυτοῦς ἀληθείας...».

Ἡ συνοδική Θεολογική Ἐπιτροπή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας (τόν Δεκέμβριο τοῦ 1994) εἰσηγήθηκε μεταξύ ἄλλων πρὸς τήν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας «νά ἐκτιμῆσῃ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (2.2.1994) εἰσηγήθηκε πρὸς τήν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας «ὅπως μή σπεύσῃ νά ἀποδεχθῆ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τάς Ἐκκλησίας» δέν δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς τελικόν κείμενον»³⁸.

Ἡ συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (2.2.1994) εἰσηγήθηκε πρὸς τήν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας «ὅπως μή σπεύσῃ νά ἀποδεχθῆ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τάς Ἐκκλησίας» ταύτας, καί θεωρεῖ ὡς ἀπαραιτήτους δογματικάς προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας τάς κάτωθι:

α) τήν ἀποδοχήν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων τοῦ Ὁρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου...

β) τήν ἀναγνώρισιν τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς Οἰκουμενικῶν, ὡς καί τήν ἀποδοχήν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας (τῶν Ὁρων) αὐτῶν, δίχα ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων...

γ) τήν ἀποθάρρυνσιν τῶν ἑκκλησιαστικῶν ἢ καί ἄλλων κοινῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων... Ἐν ἐναντία περιπτώσει οἱ Ἀντιχαλκηδόνοι... παραμένουν... ἑτερόδοξοι»³⁹.

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους μέ τό Ἰπόμνημά της (14/27 Μαΐου 1995) εἶχε μεταξύ ἄλλων καταγγεῖλει: «... 1)... 2) Τήν προσβολήν τοῦ κύρους καί τῆς αὐθεντίας τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως οἱ ἀντιχαλκηδόνοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος, Ἰάκωβος, Σεβῆρος κλπ. χαρακτηρισθοῦν μή αἰρετικοί, ἀλλ' ὀρθόδοξοι εἰς τό φρόνημα... 3)... 4)... 5) Τήν παραδοχήν ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι οἱ σημερινοί Ἀντιχαλκηδόνοι ἔχουν τήν αὐτήν πρὸς ἡμᾶς Χριστολογικήν πίστιν... 6) Τόν

38. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνοι ὀρθόδοξοι*, στόν παρ. τόμ., σελ. 142-143.

39. Περιοδ. *Ἐκκλησία*, 1-15 Ἰανουαρίου 1995, τεύχ. 1, σελ. 31. Βλ. καί *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνοι ὀρθόδοξοι*, στόν παρ. τόμ., σελ. 142.

περιορισμόν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς καταδίκης ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μόνον τοῦ ἀκραίου μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Εὐτυχοῦς... 7)... 8)... 9)... 10) Τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, ὡς ξένην πρὸς τὸ φρόνημα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας... 11) Τὴν ἄκρως ἀνησυχητικὴν ἀπόφασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἀνακαθάρσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἀπὸ κείμενα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς εἰς αἵρετικούς [...]. Πάντα ταῦτα καταγγέλλοντες πρὸς τὸ Σεπτόν Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τὰς Σεπτὰς Ἱεραρχίας τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τὸν ἱερόν κληρὸν καὶ τὸν εὐσεβῆ λαόν, ταπεινῶς δηλοῦμεν ὅτι κινούμεθα ὑπὸ αἰσθήματος εὐθύνης καὶ μόνον ἀποβλέποντες εἰς τὴν ὅσον τάχιστα ἐπανατοποθέτησιν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπὶ ὀρθῶν βάσεων»⁴⁰.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀντινόης κ. Παντελεήμων σέ μελέτη του γιὰ τὴν Χριστολογία, μέ εἰδική ἀναφορὰ στὸν διάλογο μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, γράφει συμπερασματικά: «Διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἀπάρνησης ὄλων τῶν αἵρετικῶν τοὺς δοξασιῶν θά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐπιστροφή καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐνσωμάτωσή τους στοῦ Κανονικοῦ Σῶμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι, μόνον ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὄρους θά πραγματοποιηθεῖ ἀληθινὴ ἔνωση γιὰ τὴν δόξα τοῦ Ἐνὸς καὶ Μόνου Ἀληθινοῦ Θεοῦ μας, τοῦ Πατρός καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»⁴¹.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος σέ εἰδική μελέτη του γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ γράφει: «Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι δέν μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ὅτι ἐπετεύχθη συμφωνία μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ ἀντιχαλκηδονίων στὴν Χριστολογία καὶ ὅτι ἡ διαφωνία ὑπάρχει μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώριση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Κάτι τέτοιο εἶναι ἀντιφατικό. Πῶς ἐπῆλθε συμφωνία στοῦ Χριστολογικοῦ δόγμα, ὅταν δέν γίνονται ἀποδεκτές οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι πού τὸ καθόρισαν; Ἐπίσης, ὁ ὀρθότερος χαρακτηρισμὸς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν δέν εἶναι ἀπλῶς ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ προχαλκηδό-

40. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στὸν παρ. τόμ., σελ. 137-145.

41. Μητροπ. Ἀντινόης Παντελεήμονος Λαμπαδαρίου, *Ἡ Ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου (Μία θεολογικὴ ἀπάντηση στοῦ ζήτημα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων)*, ἔκδ. Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Ἀγ. Γεωργίου Ἀνύδρου, Γιαννιτσά 2008, σελ. 219.

νιοι, αλλά μονοφυσίτες, αφού δέχονται τήν άποψη ότι ο Χριστός άποτελέσθηκε 'έκ δύο φύσεων', αλλά δέν παραδέχονται συγχρόνως και τήν όρθόδοξη διδασκαλία ότι ο Χριστός ένεργεί και 'έν δύο φύσεσι' 'έν μιᾷ ύποστάσει'»⁴².

Συμπερασματικά: Είμαι άπολύτως κατανοητό από τά άνωτέρω ότι δέν μπορούμε οί Όρθόδοξοι νά βαδίζουμε προς μυστηριακή διακοινωνία μέ τούς Άντιχαλκηδόνιους, ούτε και σέ τοπικό άκόμη έκκλησιαστικό επίπεδο (στήν Άμερική φέρ' ειπεΐν). Μία ένωσις χωρίς ένότητα στήν Όρθόδοξο Πίστι, μία ένωσις πού παρακάμπτει τήν συνοδική και πατερική παράδοσι, σύμφωνα μέ τήν όποία οί Άντιχαλκηδόνιοι ήσαν αίρετικοί μονοφυσίται και συνεχίζουν νά είναι, άποτελεΐ τόν έσχατο κίνδυνο. Στήν μέν Έκκλησία θά δημιουργήση νέα σχίσματα, τούς δέ προσφιλείς μας Άντιχαλκηδόνιους δέν θά σώση, αφού δέν θά τούς όδηγήση στήν Πίστι τής Μιᾶς Άγίας Καθολικης και Άποστολικης Έκκλησίας. Προκειμένου νά βοηθηθοῦν οί τελευταίοι νά βαδίσουν προς μία άληθῆ έν τῇ Όρθοδόξω Πίστει ένωσι μετά τής Όρθοδόξου Έκκλησίας, πρέπει νά πραγματοποιηθῆ ένας νέος διάλογος έπί Όρθοδόξων πλέον βάσεων⁴³.

42. Μητροπ. Ναυπάκτου και Άγίου Βλασίου Ίεροθέου, *Θρησκεία και Έκκλησία στήν κοινωνία*, έκδ. Ίερᾶς Μονῆς Γενεσίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), 2006, σελ. 167.

43. Βλ. και Άνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ό θεολογικός Διάλογος...*, ένθ' άνωτ., σελ. 304· και Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα...*, ένθ' άνωτ.

ΤΡΙΑ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ (*)

Γερομ. Λουκά Γρηγοριάτου

Α΄.

‘Ο ὅρος καί ἡ ἔννοια «ὑπόστασις» στήν θεολογία.

Ἐρώτησις: Πῶς προσδιορίζετε τόν ὅρο καί τήν ἔννοια «ὑπόστασις» στήν θεολογία;

Ἀπάντησις: Ὁ ὅρος ὑπόστασις ἔχει πλούσια φιλολογική ἱστορία, στήν ὁποία τώρα δέν θά ἀναφερθῶ. Στήν θεολογία (Τριαδολογία, Χριστολογία) χρησιμοποιεῖται γιά νά ἐκφράσῃ τό «ἴδιον» σέ σχέσι μέ τό «κοινόν» τοῦ εἴδους στήν ὄντολογική κλίμακα τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας. Ὁ ὅρος «φύσις/οὐσία» ἐκφράζει τό «κοινόν» (τό ὅτι π.χ. ὅλοι ἐμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι). Τό «ἴδιον» εἶναι τό «ἄτομο/πρόσωπο», τό ὑποκείμενο στό ὁποῖο ἐνθεωρεῖται ἡ «κοινή» φύσις/οὐσία τοῦ εἴδους (π.χ. ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος). Τά «ὑποστατικά ἰδιώματα» εἶναι οἱ ἰδιότητες πού διαφοροποιοῦν μεταξύ τους τά ἄτομα/πρόσωπα πού συναποτελοῦν τό εἶδος. Ἡ ὑπόστασις ὀρίζεται ὡς οὐσία/φύσις μετά ἰδιωμάτων. Οἱ ὑποστάσεις τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἐπειδή ἔχουν τήν ἴδια φύσι, εἶναι ὁμοούσιες (ὁ Πέτρος καί ὁ Ἰωάννης εἶναι ὁμοούσιοι ἄνθρωποι). Ὅλες οἱ ὑποστάσεις τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἔχουν τά ἴδια «φυσικά ἰδιώματα». Τά φυσικά ἰδιώματα διαφοροποιοῦν μία φύσι ἀπό μία ἄλλη, π.χ. τήν ἀνθρώπινη ἀπό τήν θεϊκή (ἡ μία εἶναι ἀίδιος καί ἡ ἄλλη ἐν χρόνῳ, κ.λπ.). Ἡ φύσις εἶναι «ἐνουπόστατος», δηλαδή δέν ὑφίσταται καθ’ ἑαυτήν ἀλλά κατανοεῖται/ἐνυπάρχει σέ ὑποστάσεις. Ἡ ὑπόστασις εἶναι «ἐνούσιος», δηλαδή ἐμπεριέχει τήν φύσι τῆς ὁποίας εἶναι ὑπόστασις, καί εἶναι ἰδιοσύστατη (δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό κάτι ἄλλο γιά νά ὑπάρξῃ). Κατά τούς Ἁγίους Πατέρας ὁ ὅρος «ὑπόστασις» εἶναι ταυτόσημος μέ τόν ὅρο «πρόσωπο».

(*) Τά «Τρία χριστολογικά ἐρωτήματα» ἐτέθησαν ἀπό ἀντιχαληδόνιο ἐρευνητή. Γιά τήν θεολογική ἐπάρκεια καί ἀκρίβεια τῶν ἀπαντήσεων ἐμπιστευόμεθα τήν κρίσι τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δημοσίευσίς τοῦ κειμένου γίνεται μέ τήν εὐλογία τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας, Ἀρχιμανδρίτου Χριστοφόρου.

Στήν Τριαδολογία ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός καί τό Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ὑποστάσεις. Ἡ κοινή θεότης τῶν τριῶν Ὑποστάσεων εἶναι ἡ φύσις τους. Τά φυσικά τους ιδιώματα (τό αἶδιον, τό παντοκρατορικόν κ.λπ.) εἶναι κοινά, τά ὑποστατικά ὅμως ιδιώματα (ἡ ἀγεννησία, τό γεννητόν καί τό ἐκπορευτόν) τίς διαφοροποιοῦν. Οἱ τρεῖς Ὑποστάσεις «διήρηνται ἀδιαιρέτως» καί ἀριθμοῦνται κατά τόν λόγον τῆς ὑποστατικῆς τους ἑτερότητος (ἄλλος ὁ Πατήρ, ἄλλος ὁ Υἱός, ἄλλος τό Ἅγιον Πνεῦμα), καί «ἤνωνται ἀσυγχύτως» κατά τόν λόγον τῆς φυσικῆς τους ταυτότητος (δέν εἶναι ἄλλο καί ἄλλο καί ἄλλο, ἀλλά εἶναι ἓν καί τό αὐτό: θεός). Ἔχουν κοινή φύσι καί φυσικά ιδιώματα, εἶναι «ἀδιάστατοι καί ἀνεκφοίτητοι ἀλλήλων» (ἀλληλοπεριχωροῦνται) καί ἔχουν ἓνα καί τό αὐτό «ἕξαλμα τῆς κινήσεως» (κοινή θέλησι καί ἐνέργεια). Οἱ τρεῖς θεαρχικές Ὑποστάσεις εἶναι ὁ ἓνας Θεός.

Στήν Χριστολογία, ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐν Χριστῷ εἶναι φύσεις ἐνουπόστατες (ἡ θεότης αἰδίως καί ἡ ἀνθρωπότης ἐν χρόνῳ κατά πρόσληψιν), ἐνῶ ὁ Θεός Λόγος/Χριστός/Υἱός/Μονογενής εἶναι ὑπόστασις ἐνουσίως. Ἡ ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ αἰδιος Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὁ Χριστός εἶναι Θεός καί ἄνθρωπος, ἐπειδή ἔχει τήν θεία καί τήν ἀνθρωπίνη φύσι ἐνωμένες στήν Ὑπόστασί Του. Ἡ ἔνωσις τῶν φύσεων λέγεται «καθ' ὑπόστασιν», δηλαδή εἶναι ἄ-τρεπτη, ἀσύγχυτη καί ἀδιαιρέτη στήν ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Λέγεται ἐπίσης καί «κατά σύνθεσιν», διότι ἡ σύνθεσις διασώζει τήν οὐσιώδη διαφορά τῶν ἐνωθεισῶν φύσεων, ἀποκλείει τήν τροπή καί ἀλλοίωσί τους, καί ἐξασφαλίζει τήν ἔνωσί τους ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου. Οἱ δύο φύσεις ἀριθμοῦνται κατά τόν λόγο τῆς φυσικῆς τους ἑτερότητος. Ἡ ἀρίθμησις τους δέν εἰσάγει διαίρεσι. Διαιροῦνται μόνο κατ' ἐπίνοιαν (τῇ θεωρίᾳ μόνῃ), ἐνῶ στήν πραγματικότητα εἶναι δύο ἐνωμένες καί οὐσιωδῶς ὑπάρχουσες φύσεις. Κατά τόν λόγο τῆς ὑποστατικῆς τους ταυτότητος οἱ δύο φύσεις εἶναι ἓν, καί αὐτό τό ἓν εἶναι ἡ σύνθετος ὑπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου. Ὁ Χριστός εἶναι μία σύνθετος ὑπόστασις ἐκ δύο φύσεων (θεότητος καί ἀνθρωπότητος), δύο φύσεις (θεότης καί ἀνθρωπότης) καί ἐν δύο φύσεσι (ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι), χωρίς ὅμως νά εἶναι σύνθετος φύσις. Στήν σύνθετη ὑπόστασι τοῦ Λόγου οἱ φύσεις περιχωροῦνται (ἡ περιχώρησις γίνεται ἐκ τῆς θεότητος) καί συμβαίνει ἡ ἀντίδοσις

τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων, χωρίς ὅμως νά ἀντιδίδωνται οἱ ἐκατέρωθεν ιδιότητες μεταξύ τῶν ἰδίων τῶν φύσεων. Δέν γίνεται δηλαδή ἡ θεότης παθητή καί περιγραφτή, οὔτε ἡ σάρξ ἀπαθής καί ἀπερίγραφτη, ἀλλά ὁ Χριστός λέγεται καί Θεός παθητός καί Κύριος τῆς δόξης ἐσταυρωμένος. Διά τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων ἐθεώθη τό πρόσλημμα, ὥστε ἡ σάρξ τοῦ Κυρίου ἐπλούτισε τά αὐχήματα τῆς θείας φύσεως (π.χ. ἔγινε ζωοποιός), χωρίς ὅμως νά ἐκστῆ τῶν κτιστῶν τῆς ιδιωμάτων (δέν ἔγινε δηλαδή ἀναρχος ἢ ἀπερίγραφτος).

Στήν κτισιολογία, ὁ κάθε ἓνας ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος, τό κάθε ἄτομο ἑνός ζωϊκοῦ εἴδους, τό κάθε ξεχωριστό ἀντικείμενο ἑνός εἴδους κ.λπ., εἶναι ὑποστάσεις-πρόσωπα ἢ ἄτομα. Ὁ Πέτρος καί ὁ Παῦλος, ὁ Μιχαήλ καί ὁ Γαβριήλ εἶναι ὑποστάσεις/πρόσωπα. Τά μέλη μιᾶς ζωϊκῆς ἀγέλης εἶναι ἄτομα. Τά ὁμοειδῆ ἀντικείμενα ἑνός σοροῦ εἶναι ἄτομα ἐπίσης. Καί τά πρόσωπα καί τά ἄτομα τά ὀνομάζουμε ὑποστάσεις. Τά ὑποστατικά ιδιώματα χαρακτηρίζουν μία ὑπόστασι, ἀλλά δέν τῆς ἀλλάζουν τήν φύσι. Π.χ. ὁ ἓνας εἶναι ἀσθενικός, ἀγράμματος, κοντός. Ὁ ἄλλος εἶναι ψηλός, μορφωμένος, ὑγιής κ.λπ. Τά χαρακτηριστικά αὐτά λέγονται συμβεβηκότα καί μᾶς διαφοροποιοῦν, ἀλλά παρά ταῦτα εἴμαστε ἐξίσου ἄνθρωποι. Τά φυσικά ιδιώματά μας εἶναι κοινά: εἴμαστε ὀρατοί, περιγραφοί, θνητοί, λογικοί, ἐπιστήμης ἐπιδεκτικοί κ.λπ. Τά φυσικά χαρακτηριστικά εἶναι οὐσιώδη, εἶναι μόνιμα καί ὀρίζουν τήν φύσι μας. Ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὑπόστασις καί τά στοιχεῖα πού τόν συναποτελοῦν, δηλαδή ἡ ψυχὴ καί τό σῶμα, εἶναι οἱ δύο ἐνυπόστατες φύσεις τῆς. Οἱ δύο αὐτές φύσεις ἐνωμένες συναποτελοῦν τήν «σύνθετη φύσι» μας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τελοῦμε ὑπό τό αὐτό εἶδος, ἔχουμε ὡς φύσι μας τήν σύνθετη αὐτή φύσι καί ὁ καθένας μας εἶναι μία σύνθετος ὑπόστασις.

Αὐτά τά λίγα καί συνοπτικῶς ἐκτεθέντα δέν ἐξαντλοῦν τό θέμα, διότι πολλές ἀκόμη λεπτομέρειες, τίς ὁποῖες παραθέτουν στά ἔργα τους οἱ ἅγιοι Πατέρες, εἶναι χρήσιμες γιά τήν κατανόησι τῶν χριστολογικῶν ζητημάτων. Περιεκτικότερα καί ἀκριβέστερα διατυπωμένες βρίσκονται στά ἔργα Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως (PG 94, 789-1228), *Περί συνθέτου φύσεως κατὰ Ἀκεφάλων* (PG 95, 112-125) καί *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* (PG 94, 1436-1502) τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἀλλά ἐπίσης στά συγγράμματα τοῦ ἁγίου

Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (ιδιαιτέρως στίς ἐπιστολές *Πρός Πέτρον ἰλλούστριον* (PG 91, 509-533), *Πρός Ἰωάννην κουβικουλάριον* (PG 91, 460-509), *Πρός Κοσμᾶν τόν θεοφιλέστατον διάκονον* (PG 91, 544-576)), τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου Ὁδηγός (PG 89, 36-309) κ.ἄ. Ἀπό τήν σύγχρονη βιβλιογραφία βλ. ἐνδεικτικῶς τήν ἀξιόλογη διδακτορική διατριβή, George Metallidis, *The Calcedonian Christology of St. John Damascene (Philosophical Terminology and Theological Arguments)*, (Durham, 2003).

Ἐπεξηγήσεις στήν ἀπάντησι:

Κατά τήν πρώιμη περίοδο τῶν χριστολογικῶν συζητήσεων καί ἀντεγκλήσεων ἡ ὀρολογία πού ἐχρησιμοποιεῖτο δέν εἶχε ἀποσαφηνισθῆ ὀριστικά. Γι' αὐτό συχνά οἱ ὄροι ἐχρησιμοποιοῦντο ἀδιακρίτως γιά τό ἴδιο σημαίνόμενο. Ὁ ἅγιος Κύριλλος π.χ. γράφει «ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ φύσεις ἤ γοῦν ὑποστάσεις»¹ καί ὁ Θεοδώρητος Κύρου «ὑποστάσεις, εἴτουν φύσεις»².

Ἡ ὀριστική διασάφησης τῶν ὄρων, ἡ σύνδεσις δηλαδή ἑνός ὄρου μέ ἕνα θεολογικό σημαίνόμενο, κατέστη ἀπαραίτητη γιά νά ἀποφεύγεται τό λεγόμενο πρόβλημα τῆς ὁμωνυμίας. Κατά τήν ἐποχή τῶν τριαδολογικῶν διενέξεων οἱ Καππαδόκες Πατέρες ὀριστικοποίησαν τό σημαίνόμενο τῶν ὄρων οὐσία/φύσις γιά τό «κοινόν» τῶν θείων Ὑποστάσεων καί ὑπόστασις/πρόσωπον³ γιά τό «ἴδιον», δηλαδή τίς Ὑποστάσεις. Ἀργότερα οἱ μεταχρησθέντες Πατέρες (Λεόντιος Βυζάντιος, ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός) καθιέρωσαν καί στήν Χριστολογία τά σημαίνόμενα τῶν ἀνωτέρω ὄρων, ὄχι αὐθαιρέτως ἀλλά ἐπειδή οἱ ὄροι μέ αὐτό ἀκριβῶς τό δογματικό περιεχόμενο ἐκφράζουν ὀρθῶς καί ἀναμφιλέκτως τό μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς, ὅπως τό παρέδωσαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καί παρέλαβαν οἱ προγενέστεροι ἅγιοι Πατέρες.

1. «Ἀλλά καί ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τοῖς σχολίοις οὕτω φησίν: “Ὅτι δέ ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ ὑποστάσεις ἤγουν αἱ φύσεις, ἐντεῦθεν εἰσόμεθα”» (Φωτίου, *Βιβλιοθήκη* 259b).

2. PG 76, 404B.

3. Βλέπε π.χ. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 38, *Γρηγορίῳ ἀδελφῷ περί διαφορᾶς οὐσίας καί ὑποστάσεως*.

Μία διαφορετική ὀρολογία γιά τά «πράγματα» (δηλαδή τίς ἐνωθεῖσες φύσεις καί τόν σεσαρκωμένο Λόγο), ἤ μία διαφορετική σημασία τῆς ὀρολογίας, ἐπιφέρει διαφορετική κατανόησι τοῦ μυστηρίου. Τέτοια διαφορετική κατανόησι δημιουργεῖ π.χ. ἡ σεβηριανή χριστολογική ὀρολογία καί νοηματοδότησις τῶν ὄρων. Κατ' αὐτήν οἱ φύσεις, θεότης καί ἀνθρωπότης, θεωροῦνται ποιότητες μόνον (δηλαδή σύνολα ἰδιοτήτων)⁴ καί ὄχι οὐσιωδῶς ὑπαρκτές φύσεις. Ἐπίσης, παραδόξως, θεωροῦνται καί ὑποστατικές ὄντότητες, πού συγκροτοῦν μία σύνθετη ἐκ δύο ὑποστάσεων ὑπόστασις⁵. Ὅμως ἡ σεβηριανή αὐτή περιγραφή συνιστᾷ ἀνατροπή τῆς Ὀρθοδόξου Χριστολογίας, κατὰ τήν ὁποία ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐνώνονται ὡς ἐνυπόστατες φύσεις στήν μία Ἑπόστασι τοῦ ἀΐδιου Λόγου, ἡ Ὅποια διά τῆς ἐνανθρωπήσεως ἔγινε σύνθετη. Οἱ ἐνυπόστατες φύσεις, κατὰ τήν Ὀρθόδοξο Χριστολογία, εἶναι φύσεις κοινότητος δηλωτικές, δηλαδή οἱ φύσεις πού ἐνθεωροῦνται στίς ὁμοούσιες ὑποστάσεις ὡς ἡ κοινή τους οὐσία. Ὅπως διευκρινίζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «Ὁ οὖν Θεός λόγος σαρκωθείς οὔτε τήν ἐν ψιλῇ θεωρία κατανοουμένην φύσιν ἀνέλαβεν (οὐ γάρ σάρκωσις τοῦτο, ἀλλ' ἀπάτη καί πλάσμα σαρκώσεως) οὔτε τήν ἐν τῷ εἶδει θεωρουμένην (οὐ γάρ πάσας τάς ὑποστάσεις ἀνέλαβεν), ἀλλά τήν ἐν ἀτόμῳ τήν αὐτήν οὔσαν τῷ εἶδει (ἀπαρχήν γάρ ἀνέλαβε τοῦ ἡμετέρου φυράματος)»⁶. Καί ὁ ἴδιος πάλιν ἀποφθεγματικῶς συμπληρώνει: «ἐκ κοινῶν οὐσιῶν ἡ ἔνωσις γέγονε· πᾶσα γάρ οὐσία κοινή ἐστι πασῶν τῶν ὑπ' αὐτῆς περιεχομένων ὑποστάσεων, καί οὐκ ἔστιν εὐρεῖν μερικὴν καί ἰδιάζουσαν φύσιν ἧτοι οὐσίαν»⁷.

Μέ τήν διασάφησι τῶν ὄρων οἱ χριστολογικές ἐκφράσεις βρῆκαν τήν ὀριστική τους σημασία. Τέτοιες ἐκφράσεις ἦσαν: «φυσική ἐνωσις», «ἐνωσις κατὰ σύνθεσιν», «καθ' ὑπόστασιν ἐνωσις», «τῇ θεωρία μόνῃ», «μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», «δύο φύσεις», «ἐν δυσὶ φύσεσι», «σύνθετος ὑπόστασις» κ.ἄ.

4. Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Δίσκορος καί Σεβῆρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι* (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν), στόν παρ. τόμ., σελ. 500-505.

5. Ἐνθ' ἀνωτ. Βλ. ἐπίσης καί σελ. 481-483.

6. Ἐκδοσις ἀκριβής..., 55.

7. Ἐκδοσις ἀκριβής..., 50.

Πρό τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὁ ἅγιος Κύριλλος, ἂν καί στόν πληθωρικό του λόγο χρησιμοποιοῦσε ἀδιακρίτως τόν ἕνα ὄρο ἀντί τοῦ ἄλλου γιά τό ἴδιο σημαίνόμενο (ἄλλοτε καταχρηστικῶς καί ἄλλοτε ὁμωνύμως), ὅμως ὁσάκις ἦταν ἀναγκαῖες οἱ διευκρινήσεις, τίς ἔδινε μέ τήν ἀπαραίτητη ἀκριβολογία. Π.χ. ὅτι ὁ σεσαρκωμένος Λόγος, ἐνῶ καταχρηστικῶς ἐλέχθη φύσις, κυριωνύμως εἶναι ὑπόστασις: «τοῦ καθ' ὑπόστασιν, οὐδέν ἕτερον ἀποφαίνοντος, πλὴν ὅτι μόνον ἡ τοῦ Λόγου φύσις, ἤγουν ἡ ὑπόστασις, ὃ ἐστίν αὐτός ὁ Λόγος, ἀνθρωπεῖα φύσει κατὰ ἀλήθειαν ἐνωθεῖς ... εἷς νοεῖται καί ἔστι Χριστός, ὁ αὐτός Θεός καί ἄνθρωπος»⁸.

Τό καταχρηστικῶς, πρέπει νά σημειώσουμε διευκρινιστικά, δέν σημαίνει αὐθαιρέτως. Ἡ ὑπόστασις, ὡς μερικώτερον στήν ὄντολογική κλίμακα, δέχεται τό ὄνομα καί τόν ὀρισμό τοῦ καθολικωτέρου⁹. Ὑπ' αὐτήν τήν ἔννοια ἡ κατάχρησις τῶν ὄρων δέν συγγέει τά σημαίνόμενα. Ὅπως σημειώνουν οἱ Πατέρες, «κεχρησθαι δέ πολλάκις τόν μακάριον Κύριλλον καί ἐτέρους πατέρας ἀδιαφόρως τούτοις τοῖς δυσὶν ὀνόμασιν ἐπί ἐνός σημεινομένου, οὐκ ἀμφιβάλλομεν. Κατεχρήσαντο γάρ, πῆ μὲν τήν ὑπόστασιν ἀντί οὐσίας καί φύσεως, πῆ δέ τήν φύσιν ἀντί ὑποστάσεως ἐκφωνοῦντες ἐπί τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, οὐχ ὡς ταυτόν γινώσκοντες εἶναι φύσιν τε καί ὑπόστασιν. Εἴωθε γάρ ἐξ ἀρχῆς οὐ μόνον ἡ θεία γραφή, ἀλλά καί οἱ ἁγιώτατοι τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι ἀδιαφορεῖν περὶ τάς λέξεις καταχρηστικῶς ἔσθ' ὅτε παρ' αὐτῶν ἐκφωνουμένας, ἐπειδή οὐδέν ἀδικοῦσιν αἱ λέξεις, ὅταν ἄλλως ἔχη τά πράγματα»¹⁰.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος, παρ' ὅτι ἐνίστε κατεχρήσατο τῶν ὄρων, χρησιμοποίησε καί στήν Χριστολογία τήν ὀρολογία, τήν ὁποία χρησιμοποιοῦσε καί στά τριαδολογικά ἔργα του (οὐσία, φύσις, ὑπόστασις κ.λπ.). Βλέπουμε π.χ. ὅτι στό ἔργο του *Περί τῆς ἀγίας τε καί ὁμοου-*

8. Ἀναθεματισμός β', ἀπολογία, PG 76, 401A.

9. «Κατηγοροῦνται γάρ τά καθολικώτερα τῶν μερικῶν καί ταυτόν μὲν παντάπασιν οὐκ ἔστιν (οὐ γάρ ἡ ὑπόστασις φύσις, οὐ γάρ καθολικόν ἡ ὑπόστασις), ὅμως δέ δέχεται τό τε ὄνομα καί τόν ὄρον τοῦ καθολικοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει. Ἡ μὲν γάρ ὑπόστασις ἦτοι τό ἄτομον τῆς φύσεως φύσις, ἀλλά οὐ μόνον φύσις, ἀλλά μετά ἰδιωμάτων, ἡ δέ φύσις οὐχ ὑπόστασις ἦτοι ἄτομον» (Ιω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά Ἰακωβιτῶν*, 52).

10. *Doctrina Patrum*, 141-142.

σίου Τριάδος, τριαδολογικῶς ἐκφραζόμενος, γράφει ἐπὶ λέξει ὅτι ἡ οὐσία εἶναι τὸ «κοινόν» καὶ ἡ ὑπόστασις τὸ «ἴδιον»¹¹. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν διάκρισι μεταξὺ «κοινοῦ» καὶ «ιδίου» μέ τούς ὄρους «φύσις» καὶ «ὑπόστασις» κάνει καὶ στὴν Χριστολογία, ἀπαντῶν «Πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Μονογενῆς κενούς ἀφῆκε τῆς ἑαυτοῦ θεότητος τοὺς οὐρανοὺς». Γράφει ἐπ' αὐτοῦ στὸν διάκονο Τιβέριο ὅτι ὁ Μονογενῆς Θεὸς Λόγος γενόμενος καὶ ὁρώμενος ἄνθρωπος δὲν ἔπαυσε νὰ πληροῖ διὰ τῆς θείας Του φύσεως τοὺς οὐρανοὺς¹². Φανερά δηλαδὴ ὠνόμασε «φύσι» τὴν κοινὴ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Λόγου θεότητα. Καὶ σεσαρκωμένος ὁ Λόγος δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν Αὐτῷ καὶ ἐπομένως ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα¹³. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τίς Διαλλαγές τοῦ 433 μέ πολλοὺς τρόπους ὁ ἅγιος Κύριλλος διευκρίνησε ὅτι ἡ θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης εἶναι «πράγματα», στὰ ὁποῖα ἀρμόζει ὁ ὅρος «φύσις/οὐσία»¹⁴, δηλαδὴ ἡ κοινὴ οὐσία τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων ἀντιστοιχῶς, καὶ ἡ ὁποία κάνει τὸν σεσαρκωμένο Λόγο ὁμοούσιο μέ τὰ ἄλλα

11. «B. Ἐν ἰδίᾳ φῆς οὖν εἶναι τὸν Ἰῖον οὐσίᾳ παρά τὴν τοῦ Πατρὸς; A. Οὐκ ἐν οὐσίᾳ μᾶλλον ἐτέρα παρά τὴν ὡς Θεοῦ, ἀλλ' ἐν ὑποστάσει τῇ ὡς Ἰῖου. B. Ἐτερον γάρ τί ἐστι οὐσία καὶ ἕτερον ὑπόστασις; ... τῆς οὐσίας ἡ δῆλωσις, κατὰ κοινοῦ τινος ἔοικεν ἰέναι πράγματος; τὸ δὲ τῆς ὑποστάσεως ἐκάστου τυχόν ὄνομα τῶν ὑπὸ τουτί τὸ κοινόν κατηγορεῖται καὶ λέγεται» (PG 75, 697D-700A).

12. «Ἐδει τοίνυν αὐτοὺς οὐκ ἐξ ἀμαθίας προπετεῖς ἐρεύγεσθαι φωνάς, ἀλλ' ἐννοεῖν οἷά τε καὶ ὄση καὶ ἐν τίσιν ὑπεροχαῖς ἢ θείᾳ καὶ ὑπερμεγέθης καὶ ἀπόρρητος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ φύσις. Πότε γάρ ὁ Θεὸς Λόγος ἀπέστη τοῦ εἶναι μετὰ τοῦ Πατρὸς ἢ τοῦ ἐν αὐτῷ μένειν; ... Οὐκοῦν ἦν μὲν ἐπὶ γῆς ὁρώμενος κατὰ σάρκα ἄνθρωπος, πλήρεις δὲ ἦσαν καὶ οὕτω τῆς θεότητος αὐτοῦ οἱ οὐρανοί. Πληροὶ γάρ ὡς ἔφην τὰ πάντα Θεὸς ὢν ὁ Λόγος» (*Responsiones ad Tiberium diaconum sociosque suos*, (Clarendon Press: Oxford, 1872; Reprint publisher, Culture et Civilisation: Brussels, 1965), σελ. 582-583).

13. Ἄγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Βιβλος τῶν Θησαυρῶν*, PG 75, 204C: «Ὡσπερ, φησὶν, ἐγὼ εἶμι ἐν αὐτοῖς διὰ τὸ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς φορέσαι σάρκα, καὶ σύ, ὦ πάτερ, ἐν ἐμοὶ διὰ τὸ εἶναι με τῆς σῆς οὐσίας, οὕτω βούλομαι ἵνα καὶ αὐτοὶ εἰς ἐνότητά τινα συναχθέντες ἀλλήλοις ἀνακραθῶσι καὶ ὡσπερ ἐν σώμα γενόμενοι ἐν ἐμοὶ πάντες ὦσιν, ὡς πάντας φοροῦντι διὰ τοῦ ἐνός ἀναληφθέντος ναοῦ». Βλ. καὶ χρῆσι τοῦ χωρίου αὐτοῦ ὑπὸ Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας, ἐν *Βιβλιοθήκῃ Φωτίου*, 256a.

14. «Οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐφικτῶν εἰς θεότητος οὐσίαν ἤτοι φύσιν μεταχωρῆσαι τι δύνασθαι τῶν κτισμάτων; κτίσμα δὲ καὶ ἡ σὰρξ» (Ἐπιστολὴ 45, *Πρὸς Σούκενσον α'*, PG 77, 236D).

δύο θεῖα Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος κατά τὴν θεότητα καὶ μέ τά δικά μας ἀνθρώπινα πρόσωπα κατά τὴν ἀνθρωπότητα¹⁵.

Ἀντιθέτως ἡ σεβηριανή νεστοριανίζουσα χριστολογικὴ ὀρολογία: «ἰδιοσύστατος ὑπόστασις» ὁ Λόγος, «ἐξηρητημένη ὑπόστασις» ἡ προσληφθεῖσα σὰρξ, «σύνθετος φύσις καὶ ὑπόστασις» ὁ σεσαρκωμένος Λόγος¹⁶, ἀνατρέπει τὴν Ὁρθόδοξο περιγραφή τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. Κατανοώντας σεβηριανῶς τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου ὡς ἐξατομικευμένες ὀντότητες¹⁷ (individuals, concrete existences, «μερικές φύσεις» τίς ὀνομάζουν οἱ παλαιοὶ μονοφυσῖται θεολόγοι στό χριστολογικὸ τους σύστημα¹⁸), τόν δέ σεσαρκωμένο Λόγο ὡς «σύνθετη φύσις/ὑπόστασις» πού σύγκειται ἀπό τίς δύο αὐτές ἐξατομικευμένες ὀντότητες, ὑποχρεούμεθα νά παραδεχθοῦμε καὶ νά ὁμολογήσουμε ὅτι οἱ ὑπό σεβηριανή ἔννοια “δύο” φύσεις τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου δέν τόν καθιστοῦν ὁμοούσιο τῷ Πατρὶ καὶ ἡμῖν. Καί, ἐπιπλέον, ἡ σεβηριανή «σύνθετος φύσις/ὑπόστασις» τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου συνεπάγεται μονοενεργητισμό. Διότι:

α. Διπλῆ ὁμοουσιότης τοῦ σεβηριανῶς νοουμένου σεσαρκωμένου Λόγου, ἔχοντος «μερικὴν φύσιν» τὴν ἀνθρωπότητά Του, δέν εἶναι λογικῶς καὶ θεολογικῶς δυνατή. Ἡ Μητέρα Του καὶ ἐμεῖς δέν ἔχουμε τὴν ἀνθρωπότητα ὡς μερικὴν φύσιν (εἴμαστε τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ὄχι ὁμοίας), ὁπότε δέν εἶναι ὁμοούσιος ἡμῖν. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ θέωσις τοῦ προσλήμματος δέν θά εἶναι καί, λόγῳ τῆς κοινότητος

15. «Ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τόν αὐτόν κατά τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατά τὴν ἀνθρωπότητα. Δύο γὰρ φύσεων ἔνωσις γέγονε· δι’ ὃ ἓνα Χριστόν, ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν» (*Ἐκθεσις τῶν Διαλλαγῶν*, Ἐπιστολὴ 39, PG 77, 177A).

16. Βλ. *Διόσκορος καὶ Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 481-483.

17. Βλ. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. IV (1973), σελ. 136, 181. Τοῦ ἰδίου, *Severus of Antioch*, περιοδ. *Ἐκκλησιαστικός Φάρος*, τόμ. NH’ 1976, σελ. 290. Βλ. καὶ *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;* στόν παρ. τόμ., σελ. 166-177. Ἐπίσης, Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishopy περὶ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρ. τόμ., σελ. 574-583.

18. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 83^{addit}: «φύσιν πάλιν ἀνθρωπότητος λέγομεν ἠνώσθαι τῷ λόγῳ τὴν μερικωτάτην ἐκείνην ὑπαρξίν, ἣν μόνην ἐκ πασῶν ὁ λόγος προσείληφεν».

της φύσεως, θέωσις του ήμετέρου φυράματος. 'Ο άγιος 'Ιωάννης ό Δαμασκηνός γράφει σχετικώς: «άπαρχή ύπήρχεν ή σάρξ εκείνη του ήμετέρου φυράματος και ούχ ύπόστασις ιδιοσύστατος έγεγόνει, αλλά φύσις ένυπόστατος, συμπληρωτική της συνθέτου του Χριστου ύποστάσεως, και ούχ έαυτής ένεκα, αλλά της κοινής σωτηρίας της φύσεως ήνώθη τῷ Θεῷ Λόγω»¹⁹.

β. 'Ο σεβηριανῶς ὡς «σύνθετος φύσις/ύπόστασις» κατανοούμενος σεσαρκωμένος Λόγος είναι: πρῶτον, μονοφυσιτικῶς, μία φύσις μέ ιδιότητες άμφοτέρων τῶν φύσεων, άναιρετικές άλλήλων (τό όρατόν και τό άόρατόν, τό περιγραφτόν και τό άπερίγραφτόν, τό θνητόν και τό άθάνατόν, τό παθητόν και τό άπαθές κ.λπ.), και ταυτοχρόνως δεύτερον, νεστοριανικῶς, μία ύπόστασις εκ δύο «ύποστάσεων» (μι-ās ιδιοσυστάτου θείας και μι-ās έξηρητημένης άνθρωπίνης), παραδο-χή ή όποία άνατρέπει τήν διαυγή θεολογικῶς έννοια της κατά Κύριλλον φυσικῆς ένώσεως ή κατά σύνθεσιν ένώσεως²⁰, ήτοι της καθ' ύπόστασιν. Καί,

19. 'Ιω. Δαμασκηνου, Κατά 'Ιακωβιτων, 53. Βλ. και Είναι οι Άντιχαλκηδόνιοι όρθόδοξοι;, στόν παρ. τόμ., σελ. 181-183.

20. «'Όσον μέν ήκεν εις έννοιαν και εις μόνον τό όρ-αν τοίς της ψυχῆς όμμασιν τίνα τρόπον έννηθρώπησεν ό μονογενής, δύο τάς φύσεις είναι φαμέν τάς ένωθείσας, ένα δε Χριστόν και υιόν και κύριον, τόν του Θεου Λόγον ένανθρωπήσαντα και σεσαρκωμένον. Καί ει δοκει, δεξώμεθα πρός παράδειγμα τήν καθ' ήμ-ας αυτούς σύνθεσιν καθ' ήν έσμέν άνθρωποι. Συντεθειμέθα γάρ εκ ψυχῆς και σώματος και όρῶμεν δύο φύσεις, έτέραν μέν τήν του σώματος, έτέραν δε τήν της ψυχῆς: άλλ' εις έξ άμφοίν καθ' ένωσιν άνθρωπος και ούχι τό εκ δύο συντεθεισθαι φύσεων άνθρωπος δύο τόν ένα παρασκευάζει, άλλ' ένα τόν άνθρωπον κατά σύνθεσιν, ὡς έφην, τόν εκ ψυχῆς και σώματος» (Επιστολή 45, Προς Σούκενσον Διοκαισαρείας α', PG 77, 232D-233A).

'Η κατά σύνθεσιν ένωσις διασώζει τήν φυσική έτερότητα και τήν ύποστατική ταυτότητα, όπως μαρτυρεί ό ίδιος ό άγιος Κύριλλος (Απολογία στόν ή άναθεματισμό, PG 76, 352CD). Τό εκ της συνθέσεως τῶν έν Χριστῷ φύσεων άποτελεσθέν έν είναι ό άίδιος Λόγος, ό πριν άπλους και άσαρκος, μετά δε τήν καθ' ύπόστασιν ένωσι της σαρκός μετά της θεότητος (ήτοι τήν κατά σύνθεσιν ένωσι) σύνθετος και σεσαρκωμένος, δηλαδή ή μία «σύνθετος ύπόστασις» του σεσαρκωμένου Λόγου.

'Αν και «σύνθετος ύπόστασις», ό Χριστός ούδόλωσ είναι και «σύνθετος φύσις», όπως λέγεται στήν σεβηριανή Χριστολογία κατά παρερμηνείαν του παραδείγματος του ανθρώπου. 'Ο άγιος Κύριλλος τό εκ της συνθέσεως έν τό όνομάζει μέν φύσιν («μίαν ήμιν έδειξεν υιού φύσιν, πλήν, ὡς έφην, σεσαρκωμένην. ού γάρ επί μόνων τῶν άπλῶν κατά τήν φύσιν τό έν άληθῶς λέγεται, αλλά και επί τῶν κατά σύνθεσιν συνηγμένων, όποϊόν τι χρημά έστιν ό άνθρωπος ό εκ ψυχῆς και σώματος») (Επιστο-

γ. Ἡ σεβηριανή μία σύνθετος φύσις/ὑπόστασις ἔχει μία σύνθετη θεανθρωπινή ἐνέργεια, διότι κατά τόν Σεβήρο Ἀντιοχείας ἡ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἰδιότης τῆς ὑποστάσεώς Του. Ὁ Σεβήρος ἀναθεμα-

λή 46, *Πρός Σούκενσον Διοκαιοσαρείας β'*, PG 77, 241B), ὅμως τό ὀνομάζει ἔτσι καταχρηστικῶς. Ὅπως παρατηροῦν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἡ σύνθετη ὑπόστασις πού τελεῖ ὑπό σύνθετη φύσις, τελεῖ ὑπό εἶδος: εἶναι μία ἀπό τίς πολλές ὑποστάσεις ἐνός εἶδους. Π.χ. ὁ δεῖνα ἄνθρωπος τελεῖ ὑπό τό εἶδος ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου εἶδους ἡ σύνθετος φύσις λέγεται ἄνθρωπότης. Ὁ Χριστός ἕμως δέν τελεῖ ὑπό εἶδος, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθετη φύσις θά λεγόταν τυχόν «χριστότης». Δέν ὑπάρχει πλῆθος Χριστῶν. Τό Χριστός ὄνομα εἶναι δηλωτικό ὑποστάσεως καί ὄχι φύσεως. Ἐπίσης τό σῶμα καί ἡ ψυχή στόν ἄνθρωπο συντέθηκαν κατά φυσική ἀκολουθία πρὸς σύστασιν μιᾶς ἄλλης φύσεως διαφορετικῆς ἀπό αὐτά (τῆς ἀνθρωπίνης δηλαδή φύσεως), ἐνῶ ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης ἐν Χριστῷ ἐνώθηκαν βουλήσει θεῖα διὰ φιλανθρωπῖαν πρὸς ἀποτέλεσιν συνθέτου τῆς πρὶν ἀπλῆς Ὑποστάσεως τοῦ Λόγου. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός παρατηρεῖ: «Ἡμεῖς δέ οὐ μιᾶς συνθέτου φύσεως τόν Χριστόν δογματίζομεν οὐδέ ἐξ ἐτέρων ἕτερον, ὡσπερ ἐκ ψυχῆς καί σώματος ἄνθρωπον ἢ ὡς ἐκ τεσσάρων στοιχείων σῶμα, ἀλλ' ἐξ ἐτέρων τά αὐτά: ἐκ θεότητος μὲν γάρ καί ἀνθρωπότητος θεόν τέλειον καί ἄνθρωπον τέλειον τόν αὐτόν καί εἶναι καί λέγεσθαι ἐκ δύο τε καί ἐν δυοῖ φύσεσιν ὁμολογοῦμεν. Τό δέ Χριστός ὄνομα τῆς ὑποστάσεως λέγομεν, οὐ μονοτρόπως λεγόμενον, ἀλλά τῶν δύο φύσεων ὑπάρχον σημαντικόν» (*Ἐκδοσις ἀκριβῆς...*, 47). Βλέπε περὶ ὅλων αὐτῶν στήν *Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία* του. Ἀπό τίς πολλές ἄλλες ἀναφορές τῶν ἁγίων Πατέρων θά παραθέσουμε μόνο μία ἐνδεικτικῶς ἀπό τούς λόγους τοῦ ἁγίου Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας: «Ἐτι δέ τό αἰρετικόν ἀναισχυντεῖ φρόνημα, καί φησι: “Διὰ τί μή, καθάπερ ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τόν ἄνθρωπον, εἶτα μετὰ τήν ἔνωσιν καί μίαν αὐτοῦ τήν φύσιν, μή καί τόν Χριστόν ἐκ δύο φύσεων λέγοντες μίαν αὐτοῦ τήν φύσιν μετὰ τήν ἔνωσιν ἀνομολογοῦμεν; Μίαν μὲν γάρ ἴσμεν φύσιν τό σύνθετον, ἀναλυτικῶ δέ κεχημένον τρόπον δύο τάς συνελθούσας γνωρίζομεν”. Ἀλλ' ἡ μὲν αἰρετικὴ ἀναισχυντία ἐπιζητεῖ ταῦτα. Μανθανέτωσαν δέ οἱ ἀσύνετοι ὅτι τότε τό σύνθετον μία φύσις ἀκωλύτως λέγεται, ἡνίκα μή κυρίως ἐπ' αὐτοῦ τά τῶν ἀπλῶν, ἐξ ὧν συνετέθη, ὀνόματα λέγεται. Οἷον τόν ἄνθρωπον οὔτε σῶμα ἄν τις κυρίως οὔτε ψυχὴν εἶποι: οὐδέ γάρ οὐδ' ἐπιδέξαιτο ἄν οὔτε τόν τοῦ σώματος οὔτε τόν τῆς ψυχῆς ὄρον καταχρηστικῶς μέντοι πολλάκις ἢ τε ἀνά χεῖρα ὁμιλία τό ἀκριβές παρατρέχουσα, καί τά ἱερά λόγια τῆ ἐλευθερίας κεχημένα τοῦ Πνεύματος, ἐκ μέρους τόν ὅλον ἄνθρωπον ἐπινομάζουσι, ζυγῶ δουλείας τῆς διαλεκτικῆς ματαιότητος ὑπέικειν οὐκ ἀνεχόμενα. Ἐπί δέ γε τῆς ἀρρήτου καί ἀνεπινοήτου ἐνώσεως οὔτε παράδειγμα λαβεῖν οἰκειότερον δύναται ἄν τις, καί λέγοντες τόν Χριστόν ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητός φαμεν αὐτόν ὁμοίως καί Θεόν τόν αὐτόν καί ἄνθρωπον διό καί κυρίως καί ἀληθῶς ἡ παναγία Παρθένος θεοτόκος πρεσβεύεται. Ὡστε μάτην ἐκακουργήθη τοῖς ἀσύνετοις τό κατά τόν ἄνθρωπον παράδειγμα εἰς διαβολήν καί ἀνατροπήν τῆς ἀσυγχύτου καί ἀδιαιρέτου τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως» (Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας, Λόγος γ'. Κατὰ τῶν συκοφαντούντων τήν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον, ἐν *Βιβλιοθήκῃ Φωτίου*, 274a).

τίζει ἐκείνους πού δέχονται ὅτι κάθε μία ἀπό τίς ἐνωθεῖσες φύσεις ἐνεργεῖ τίς ιδιότητές της, καί ὑποστηρίζει ὅτι μόνο ἡ σύνθετος φύσις/ ὑπόστασις ἐνεργεῖ τήν μία, σύνθετη κατ' αὐτόν, θεανθρωπίνη ἐνέργεια: «πρόδηλον καί οὐδαμῶς ἀμφίβολον, εἰ μή ἐκόντες μεθύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀμερίστου τυγχάνοντος, ἀμέριστος ὑπάρχει καί ἡ ἐνέργεια» καί «συνθέτου νοουμένης ἡμῖν καί μιᾶς τῆς θεανδρικής ἐνεργείας, τοιαύτην εἶναι τε καί λέγεσθαι καί τήν τοῦ ταύτην προφέροντος φύσιν τε καί ὑπόστασιν, ὡς ἄν μηδέν ἔχοι κατὰ τήν ἐνέργειαν πρὸς τήν ἑαυτοῦ φύσιν ἀπεικικός»²¹. Ἀλλά μία τέτοια ἐνέργεια λογικῶς καί ὄντολογικῶς δέν ὑπάρχει. Οὕτε, ἄν ὑπῆρχε, θά ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος διὰ τήν ἡμῶν σωτηρίαν. Ἡ σεβηριανή Χριστολογία δέν ἐρμηνεύει αὐθεντικά τίς εὐαγγελικές διηγήσεις.

Αὐτά τά ἄτοπα συμπεράσματα τῆς σεβηριανῆς κατανοήσεως τῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων/ὑποστάσεων σέ μία σύνθετη φύσις/ὑπόστασις καί ὁ ἐπακόλουθος μονοενεργητισμός προέρχονται ἀπό τήν σεβηριανή, κατὰ παρερμηνείαν τῆς κυριλλείου Χριστολογίας, παραδοχή ὅτι οἱ ἔννοιες «φύσις» καί «ὑπόστασις» ταυτίζονται. «Τοῦτό ἐστι τό ποιῶν τοῖς αἰρετικοῖς τήν πλάνην, τό ταῦτόν λέγειν τήν φύσιν καί τήν ὑπόστασιν», γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός²². Ὁ ἅγιος Κύριλλος οὐδέποτε ἐταῦτισε τά σημαινόμενα τῶν ὄρων του. Αὐτό συμπεραίνεται ἀπό τήν μελέτη τῶν ἔργων του, στά ὁποῖα, παρά τήν τυχόν κατάχρησιν τῶν ὄρων, τά σημαινόμενα εἶχαν πάντοτε ἀκριβῆ ὀρισμό καί περιγραφή. Αὐτό ἐπίσης συμπεραίνεται ἀπό τόν ὀξύτατο μεταχαλκηδόνιο πατερικό νοῦ. Ὁ ἅγιος Μάξιμος σημειώνει: «Οὐ γάρ περί φωνῶν ὁ λόγος τοῖς Πατράσιν, ἀλλά περί πραγμάτων. Ὁθεν φωνάς μέν παραχωροῦντας τοὺς Πατέρας εὐρομεν ἐννοίας δέ, οὐδαμῶς»²³.

21. *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι;*, στόν παρ. τόμ., σελ. 177-180. *Διόσκορος καί Σεβήρος...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 522-530. Καί Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Ὁ σύγχρονος διάλογος Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, στόν παρ. τόμ., σελ. 372-375. Καί ἐπίσης τοῦ ἰδίου, *Θεολογικά παρατηρήσεις ἐπί τεσσάρων εἰσηγήσεων...*, στόν παρ. τόμ., σελ. 583-586.

22. *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, 47.

23. Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικά καί πολεμικά*, PG 91, 273C.

B'

«Υποστάσεων γέγονε σύνοδος»;

Ερώτησις: Ὁ ἅγιος Κύριλλος λέγει ὅτι ἔγινε ἔνωσις ὑποστάσεων ἐν Χριστῷ: «ὑποστάσεων γέγονε σύνοδος» (ἀ' ἀναθεματισμός, ἀπολογία Κυρίλλου, PG 76, 396C) καί προφανῶς ἐννοεῖ τίς ὑποστάσεις τοῦ Λόγου καί τοῦ ἀνθρώπου. Συνεπῶς, ἀφοῦ μέ τόν γ' ἀναθεματισμό ἀπαγορεύει νά χωρίζη κανεῖς τίς ὑποστάσεις, σημαίνει ὅτι πίστευε πῶς δύο ὑποστάσεις ἐνώθηκαν. Ἄν δέν ἐνώθηκαν ὑποστάσεις, τί νόημα ἔχει νά μιλά γιά τόν χωρισμό ἢ μή τῶν ὑποστάσεων; Ἔσεῖς δέξεσθε τήν θεωρία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περί «ἐνώσεως ὑποστάσεων» καί πῶς τήν καταλαβαίνετε;

Ἀπάντησις: Στήν ἀπάντησι τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως εἶχαμε ἐξηγήσει ὅτι, προκειμένου μία ἔκφρασις νά ἐρμηνευθῆ ὀρθῶς, ἡ ὀρολογία πρέπει νά εἶναι σαφής καί οἱ ὅροι νά ἐκφράζουν ἀκριβῶς τό σημασιόμοιο δογματικό περιεχόμενο. Εἶναι πολύ σημαντικό νά κατανοήσουμε ὅτι στήν ἔκφρασι αὐτή, ὅπως καί σέ ἄλλες παρόμοιες στήν ἀπολογία τοῦ στόν γ' ἀναθεματισμό, ὁ ὅρος «ὑποστάσεις» χρησιμοποιεῖται ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο μέ τήν ἐννοια τοῦ μεταγενεστέρου ὅρου «ἐνυπόστατες φύσεις». Ὁ ἅγιος Κύριλλος μέ τόν γ' ἀναθεματισμό ἀπαγορεύει τήν διαίρεσι τῶν «ὑποστάσεων» («εἰ τις ἐπί τοῦ ἐνός Χριστοῦ διαιρεῖ τάς ὑποστάσεις ... ἀνάθεμα ἔστω»), ἀλλά ἐννοεῖ τήν διαίρεσι τῶν «φύσεων», δηλαδή τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος, σέ δύο ἰδιοῦπόστατες φύσεις «ἰδικῶς καί ἀνά μέρος». Εἶναι δογματικῶς βέβαιον ὅτι καταδικάζει τήν νεστοριανή διαίρεσι τῶν φύσεων²⁴. Ἐάν τυχόν κατεδίκαζε τήν διαίρεσι ὑποστάσεων, θά ἦταν ὡσάν νά παρεδέχετο ὅτι ἡ φύσις τοῦ Λόγου καί ἡ σάρξ εἶναι ἐνωμένες ὡς ὑποστάσεις. Τότε ὁ νεστοριανισμός θά ἦταν ἀναπόφευκτα καί

24. Στήν ἀπολογία τοῦ στόν γ' ἀναθεματισμό γράφει: «Ὅρᾳς πανταχῆ διορίζοντα (ἐν. τόν Νεστόριον διαιροῦντα) μέν ἀλλήλων τάς φύσεις, ἐνοῦντα δέ, ὡς φησι, τήν προσκύνησιν...;» (PG 76, 329A). Κατωτέρω ἐπίσης γράφει: «ἐτέρα μέν ἔστι κατά φύσιν ἰδίαν ἡ σάρξ... ἕτερος δέ αὐτῆς κατά γε τόν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον ὁ Μονογενής. Ἄλλ' οὐ τό εἰδέναι ταῦτα, μερίζειν ἐστὶ τάς φύσεις μετὰ τήν ἔνωσιν» (PG 76, 329D). Καί ἐπεξηγεῖ: «Οὐκοῦν οὐ συγγέοντες τάς φύσεις, οὔτε μὴν ἀλλήλαις αὐτάς ἀναφύροντες, καθά φασιν οἱ δι' ἐναντίας, φυσικήν φάμεν γενέσθαι τήν ἔνωσιν· ἀλλ' ἐκ δύο πραγμάτων ἀνομοίων, θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος, τόν ἕνα γενέσθαι Χριστόν, καί Υἱόν, καί Κύριον διαβεβαιούμεθα πανταχοῦ» (PG 76, 332B).

δικό του φρόνημα, καί ὁ Χριστός θά ἦταν εἷς διά τήν συνάφειαν τήν καθ' ἁλίαν, αὐθεντίαν, δυναστείαν καί διά τήν ταυτοβουλίαν. Ὅπερ ἄτοπον.

Πῶς ἐξηγεῖται λοιπόν ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὄρου «ὑποστάσεις» στήν προτεταγμένη κυρίλλειο ἔκφρασι «ὑποστάσεων γέγονε σύνοδος»;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς: Ὁ ὄρος «ὑπόστασις», ὅπως καί κάποιοι ἄλλοι ὄροι, εἶναι ἐκ τῶν λεγομένων ὁμωνύμων. Δηλαδή λέγεται γιά περισσότερα ἀπό ἓνα σημαίνόμενα. Σημαίνει εἴτε τήν ἀπλῶς ὑπαρξιν (δηλαδή τήν οὐσία/φύσι χωρίς ὑποστατικά ιδιώματα) εἴτε τήν ὑπόστασι/πρόσωπο (δηλαδή οὐσίαν/φύσιν μετά ιδιωμάτων). Καί γιά νά ἀκριβολογήσῃ κανεῖς στίς ἐκφράσεις του, πρέπει νά προσδιορίσῃ μέ ποιό σημαίνόμενο χρησιμοποιεῖ τόν ὅποιονδήποτε ὄρο²⁵. Στήν περίπτωσι αὐτή τοῦ γ' ἀναθεματισμοῦ ὁ ὄρος «ὑπόστασις» χρησιμοποιεῖται μέ τό πρῶτο σημαίνόμενο, τῆς ἀπλῶς ὑπάρξεως.

Ἡ ἀπαγόρευσις λοιπόν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἶναι ἀπολύτως ὀρθή. Χρησιμοποιώντας τούς ἀποσαφηνισμένους καί ἀποκρυσταλλωμένους μεταχαλκηδόνιους ὄρους λέμε ὅτι κατά τόν ἅγιο Κύριλλο εἶναι ἐνωμένες δύο φύσεις καί ὄχι δύο ὑποστάσεις. Μέ καλλίτερη διατύπωσι: δύο ἐνυπόστατες φύσεις, θεότης καί ἀνθρωπότης, εἶναι ἐνωμένες στήν μία ὑπόστασι τοῦ Λόγου. Αὐτές οἱ ἐνυπόστατες φύσεις δέν ἐπιδέχονται διαίρεσι. Εἶναι καί τίς ἐννοοῦμε ὑπάρχουσες, ἀλλά

25. «Ἡ ὑπόστασις κατά δύο σημαυμένων φέρεται. Σημαίνει γάρ καί τό ἀπλῶς ἐν ὑπάρξει ὄν, ὅτε μάλιστα τῶν χαρακτηριστικῶν ιδιωμάτων ἐστέρηται. Σημαίνει καί τό πρόσωπον τό καθ' ἑαυτό ὑφαστός. Ὅθεν ὁ ἅγιος Κύριλλος ποτέ μέν ἐπί τοῦ ἀπλῶς ὄντος τῷ ὀνόματι τῆς ὑποστάσεως χρησάμενός φησιν, ὅτι δὴ “ἀσύγχυτοι μεμενήχασιν αἱ ὑποστάσεις”, περί τῶν οὐσιῶν λέγων, καί πάλιν, ὅτι „πραγμάτων αὐτῶν ἦγουν ὑποστάσεων γέγονε σύνοδος”, καί “εἴ τις ἐπί τοῦ ἐνός Χριστοῦ διαιρεῖ τάς ὑποστάσεις”, καί ἕτερα τοιαῦτα περί τῶν οὐσιῶν λέγων. Ἀλλά καί ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἄφρους ἐπιστολῇ φησιν “ἡ δὲ ὑπόστασις οὐσία ἐστὶ καί οὐδέν ἄλλο σημαίνόμενον ἔχει ἢ αὐτό τό ὄν”. Ποτέ δὲ πάλιν ὁ αὐτός Κύριλλος ἐπί τοῦ καθ' ἑαυτό ιδιοσυστάτως ὑφαστώτος προσώπου τήν ὑπόστασιν λαμβάνων ἔφασκεν “εἴ τις προσώποις δυσὶν ἦγουν ὑποστάσεσι τάς ἐν εὐαγγελίοις ἀπονέμει φωνάς, ἀνάθεμα ἔστω”. Δεῖ οὖν ἡμᾶς γινώσκοντας, ὡς τῶν ὁμωνύμων τυγχάνει τό τε ἐνυπόστατον καί τό ἀνυπόστατον καί μὴν καί ἡ ὑπόστασις καί διάφορα ἔχουσι τά σημαίνόμενα, πρότερον ἐν ταῖς περὶ τούτων διαλέξεσιν ἐπερωτᾶν, περὶ ποίου σημαυμένου ὁ λόγος ἐστὶ τῷ συζητοῦντι, καί οὕτως τάς ἀπολογίας ποιείσθαι» (*Doctrina Patrum*, κεφ. 192-193)».

δέν τίς διαιροῦμε. Ἡ διαίρεσίς τους καταστρέφει τήν ἐνότητα τῆς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστός δέν μπορεῖ νά λέγεται εἷς καί ὁ αὐτός, ἐάν θεωρηθῇ ὅτι οἱ φύσεις του διαιροῦνται.

Ἐάν, σύμφωνα μέ τήν μονοφυσιτική θεώρησι τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας, ἐκλάβουμε τόν ὄρο «ὑπόστασις» μέ τό δεύτερο σημαϊνόμενο, καί μέ τήν ἔκφρασι «ὑποστάσεων γέγονε σύνοδος» κατανοήσουμε ὅτι ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης εἶναι καί ὑποστάσεις –ἡ μέν θεότης καί ἰδιοῦπόστατος ὑπόστασις, ἡ δέ ἀνθρωπότης καί ἐξηρημένη ὑπόστασις–, διασαλεύεται ὅλο τό μυστήριο τῆς θείας Οἰκονομίας, ὅπως εἶπαμε στήν ἀπάντησι τῆς προηγηθείσης ἐρωτήσεως περί τῶν «μερικῶν φύσεων». Ἄρα τό «ὑποστάσεων γέγονε σύνοδος» μεταφράζεται αὐθεντικά μόνον ὡς «φύσεων ἐνυποστάτων γέγονε σύνοδος».

Στό ὅτι «ἐνώθηκαν ὑποστάσεις» πρέπει, κατά τούς ἁγίους Πατέρας, νά δοθῇ καί μία ἀκόμη σημασία, ἀπαραίτητη θεολογικῶς καί μέ ἀντινεστοριανή προοπτική. Ὁ ὄρος «ὑποστάσεις» σέ αὐτή τήν συνάφεια ἔχει τήν σημασία τῶν πραγματικῶς ὑπαρχουσῶν φύσεων. Αὐτήν τήν ἔννοια εἶχε δώσει στήν διατύπωσί του ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Κύριλλος. Ἐγραψε, ἀπολογούμενος γιά τόν ἀ' ἀναθεματισμό, ὅτι δέν ἐνώθηκαν ἀνυπόστατες ὁμοιότητες, δηλαδή μορφές χωρίς οὐσιώδη ὑπαρξί: «Ἐπειδή δέ φησι, παρά τῆς τοῦ Θεοῦ μορφῆς μορφήν ἀναληφθῆναι δούλου, διδασκέτω παρελθόν [Θεοδώρητος] εἰ δίχα τῶν ὑποστάσεων μόναι καί καθ' ἑαυτάς αἱ μορφαί συνήλθον ἀλλήλαις. Ἄλλ', οἶμαι, καταβαλεῖ καί αὐτός ἑαυτόν αὐτόθεν· οὐ γάρ ὁμοιότητες ἀπλῶς ἀνυπόστατοι καί μορφαί συνέβησαν ἀλλήλαις καθ' ἑνωσιν οἰκονομικήν, ἀλλά πραγμάτων αὐτῶν ἢ γοῦν ὑποστάσεων γέγονεν σύνοδος, ἵνα καί ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγος ἀληθῶς γενέσθαι πιστεύηται» (PG 76, 396C).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐνδιαφερόταν νά τονίσῃ ὅτι ἔγινε ἀληθῆς ἔνωσις φύσεων, οὐσιωδῶς ὑπαρχουσῶν ἐν τῇ ἐνώσει των ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου. Ἡ ἔνωσις «ἀνυποστάτων ὁμοιοτήτων/μορφῶν» δέν ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἔνωσι, ἀλλά νεστοριανική συνάφεια. Ὁ ἴδιος ἐρμηνεύει τόν λόγο του, ὅταν γράφῃ κατωτέρω στήν ἀπολογία του στόν ἴδιο ἀ' ἀναθεματισμό: «Ἐπυθόμην δ' ἂν ἡδέως αὐτοῦ [τοῦ Θεοδώρητου]...» (PG 76, 397C), ὅπου ὡς ἀνυπόστατος ὁμοιότης ἐννοεῖται ἢ κατά συνάφειαν σχετικήν, υἰότητα ὁμωνυμίαν καί ἰσότητα

ἀξιωματῶν ἔνωσις μιᾶς «δουλοπρεποῦς καί ἀνυποστάτου μορφῆς πρὸς ἐνυπόστατον καί θείαν μορφήν»²⁶. Ὁ ἅγιος Κύριλλος ὑποστήριξε ὅτι ἡ νεστοριανικὴ ἔνωσις ὑποστατικῶς ὑφισταμένων πραγμάτων (ιδιοσυστάτως καί ἀνά μέρος χωρισμένων) σημαίνει ἔνωσιν ἀνυποστάτου ἀνθρωπίνης “μορφῆς” (μὴ οὐσιωδῶς ὑπαρχούσης φύσεως) μέ τὴν ἐνυπόστατη (οὐσιωδῶς ὑπαρκτή) στὸν Λόγο θεία φύσι, δηλαδή ψευδώνυμον ἔνωσιν πού ἀκυρώνει τὴν θεολογικῶς ὀρθή φυσικὴ ἔνωσι, ἥτοι τὴν καθ’ ὑπόστασιν ἔνωσι (βλ. β’ ἀναθεματισμό) τῶν ἐν Χριστῷ δύο ἐνυποστάτων φύσεων. Τό ἐνυπόστατον τῶν φύσεων ἐξασφαλίζει τὴν πραγματικὴ ἔνωσι, διότι ὡς ἐνυπόστατος ἐν τῷ Λόγῳ ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις ἀποκτᾶ πραγματικὴ ὑπαρξι.

Γ’.

«Ἡ μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκαωμένη».

Ἐρώτησις: Μποροῦμε νά συμπεράνουμε ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος ὁμιλεῖ περὶ μιᾶς φύσεως τοῦ σαρκαωμένου Λόγου βάσει τῶν χωρίων:

α) «Πλὴν τῆς ἐνώσεως ὁμολογουμένης, οὐκέτι δίστανται ἀλλήλων τὰ ἐνωθέντα, ἀλλ’ εἷς λοιπὸν Ἰῖός, μία φύσις αὐτοῦ, ὡς σαρκωθέντος τοῦ Λόγου» (Ἐπιστολὴ 44, *Πρὸς Εὐλόγιον πρεσβύτερον*, PG 77, 225D).

β) «Μετά δέ γε τὴν ἔνωσιν, ὡς ἀνηρημένης ἤδη τῆς εἰς δύο διατομῆς, μίαν εἶναι πιστεύομεν τὴν τοῦ Ἰῖοῦ φύσιν, ὡς ἐνός, πλὴν ἐνανθρωπήσαντος καί σαρκαωμένου» (Ἐπιστολὴ 40, *Πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς*, PG 77, 192D-193A).

Ἀπάντησις: Ὁ ἅγιος Κύριλλος σαφῶς ὁμιλεῖ γιὰ «μία φύσι τοῦ σαρκαωμένου Λόγου»²⁷ καί βεβαιώνει τὴν δογματικὴ τῆς ὀρθότητά²⁸. Μέ αὐτό ὅμως δέν ἐννοεῖ «μία φύσι», ἐννοουμένη δοκητικὰ ἢ

26. Βλ. ἀναφορὰ στό θέμα αὐτό ἀπό τὸν ἐπίσκοπο Λύστρων Εὐβουλο, ὁ ὁποῖος ἀπάντησε σέ ἐπιστολὴ τοῦ σεβηριανοῦ ψευδεπισκόπου Ἀθανασίου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειο, *Doctrina Patrum*, 142.

27. Ἡ τὴν ὁμοσήμαντη διατύπωσι «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκαωμένη».

28. «Ἦγνόησαν πάλιν οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, ὅτι κατὰ ἀλήθειάν ἐστι μία φύσις τοῦ Λόγου σαρκαωμένη» (Ἀγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολὴ 46, *Πρὸς Σούκενσον β’*, PG 77, 241A). Ἡ συγκεκριμένη αὐτὴ ἔκφρασις, Ὁρθοδόξως καί ὄχι εὐτυχικῶς ἢ σεβηριανῶς ἐρμηνευομένη, παρὰ τὴν ἀποδεδειγμένως ἀπολιναριστικὴ

μονοφυσιτικά (δηλαδή θεία μόνο φύσι ἢ ἀνθρωπίνη μόνο φύσι, ἢ «μία σύνθετη θεανθρωπίνη φύσι»). Ἀντιθέτως σημαίνει καί βεβαιώνει τήν μία θεία Ὑπόστασι τοῦ Λόγου, δηλαδή τόν ἕνα καί τόν αὐτόν Ὑῖό καί Χριστό, τόν Μονογενῆ Θεό Λόγο, στήν ὁποία ἐνθεωροῦνται οἱ δύο ἐνυπόστατες φύσεις (ἢ αἰδίου θεότης καί ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπότης) ἐνωμένες ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀχωρίστως καί ἀδιαιρέτως. Ἡ διατύπωσις «μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ἔχει ἀντινεστοριανική προοπτική, διότι ἐκφράζει τήν ὑποστατική («καθ' ὑπόστασιν») ἐνότητα τῶν φύσεων. Πέραν ἀπό τό γεγονός ὅτι, ὅπως ἤδη ἔχουμε εἰπεῖ, ὁ ἅγιος Κύριλλος περιγράφει κυριωνύμως δύο φύσεις πού ἐνώθηκαν καί ὑπάρχουν οὐσιωδῶς στόν Λόγο, οἱ ὁποῖες τόν κάνουν «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τόν αὐτόν κατὰ τήν θεότητα καί ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τήν ἀνθρωπότητα», ἐπιπλέον ὁ ἴδιος ἐπεξηγεῖ ὅτι, αὐτό πού εἶναι ὁ σεσαρκωμένος Λόγος, εἶναι κυριωνύμως ὑπόστασις: «τοῦ καθ' ὑπόστασιν, οὐδέν ἕτερον ἀποφαίνοντος, πλὴν ὅτι μόνον ἡ τοῦ Λόγου φύσις, ἦγουν ἡ ὑπόστασις, ὃ ἐστίν αὐτός ὁ Λόγος, ἀνθρωπεῖα φύσει κατὰ ἀλήθειαν ἐνωθεῖς ... εἷς νοεῖται καί ἔστι Χριστός, ὁ αὐτός Θεός καί ἄνθρωπος» (β' ἀναθεματισμός, ἀπολογία, PG 76, 401A). Αὐτό καθοριστικά σημαίνει ὅτι στήν συγκεκριμένη φράσι του «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», τόν ὄρο «φύσις» τόν χρησιμοποιεῖ καταχρηστικῶς. Οἱ ἅγιοι Πατέρες τονίζουν ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος κατεχρήσατο τοῦ ὄρου φύσις²⁹, διότι τό σημαζόμενον εἶναι τό ἀποτελεσθέν ἐν ἐν Χριστῷ, δηλαδή ὁ σεσαρκωμένος Λόγος, ὁ ὁποῖος καταχρηστικῶς λεχθεῖς «μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» εἶναι κυριωνύμως ἡ μία αἰδίου Ὑπόστασις τοῦ Λόγου ἐνανθρωπήσασα, δηλαδή ἐνώσασα εἰς ἐαυτήν τήν ἀνθρωπίνη φύσι.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος –πρέπει ἐπί πλέον νά λεχθῇ– κατηγορηθεῖς γιά ἀπολιναρισμό ἀπό τοὺς Ἀνατολικούς, ἔδωσε καί μία ἀναγκαία ἀντιμονοφυσιτική ἐρμηνεία τῆς ἐκφράσεως «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», κατὰ τήν ὁποία μέ τό «μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου» ἐννοεῖ τήν θεότητα τοῦ Λόγου καί μέ τήν μετοχή «σεσαρκωμένην»

της προέλευσι τήν ὁποία ἀγνοοῦσαν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος καί ὁ ἅγιος Κύριλλος, ἔχει βεβαιωθῆ ὡς δογματικῶς ὀρθή ἀπό κορυφαίους ἀγίους Πατέρας, ὅπως ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅπως ἐπίσης καί ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

29. Βλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 52.

(πού σημαίνει πρόσληψιν σαρκός νοερῶς έψυχωμένης) έννοει τήν ανθρωπότητα του Λόγου. Αυτό τό έπεξηγηεί στην *Πρός Σούκενσον* β' επιστολή του³⁰. Και ο άγιος Ίωάννης ο Δαμασκηνός περί τής διπλής προσεγγίσεως τής κυριλλείου φράσεως, τής αντινεστοριανικής δηλαδή και τής αντιμονοφυσιτικής προοπτικής της, παρατηρεί: «Ένταυθα μέν οὖν τήν φύσιν του Λόγου έπί τής φύσεως έταξεν ... έν δε τή προς τάς Θεοδωρήτου μέμφεις του δευτέρου αναθεματισμού οὕτω φησίν ο μακάριος Κύριλλος “Η φύσις του Λόγου, ήγουν ή ύπόστασις, ο έστιν αυτός ο Λόγος”»³¹.

Οί δύο αυτές έρμηνευτικές προσεγγίσεις, άπολύτως άπαραίτητες ταυτοχρόνως, δείχνουν ότι ο άγιος Κύριλλος είχε εκφράσει σφαιρικά τήν χριστολογική του διδασκαλία. Οί μεταγενέστεροι άγιοι Πατέρες, ιδίως ο άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής, τονίζει ότι προς δήλωσιν του όλου μυστηρίου τής ενανθρωπήσεως του Λόγου πρέπει νά διατυπωθούν και οί δύο πλευρές του, ή αντινεστοριανική και ή αντιμονοφυσιτική³².

* * *

Συμπερασματικῶς εκ των άνωτέρω έρωτήσεων και εκ των έπ' αυτών άπαντήσεων μπορούμε νά ποῦμε ότι:

Ό Όρθοδόξως περιγραφόμενος και πιστευόμενος Χριστός είναι αληθῶς ο Σωτήρ του κόσμου, ο Μονογενής Υιός και χαρακτήρ τής ύποστάσεως του Πατρός και πρωτότοκος πάσης τής κτίσεως, ο γενόμενος διά τής ενανθρωπήσεως μονογενής Υιός τής Παρθένου και «πρωτότοκος έν πολλοίς αδελφοίς», μεσίτης Θεού και ανθρώπων.

Μέ τήν Όρθόδοξο Χριστολογία όμολογοῦμε αποστολικῶς τό μυστήριο τής ενανθρωπήσεως του Θεού και τό μυστήριο τής θεώσεως

30. «Εί μέν γάρ μίαν ειπόντες τήν φύσιν του Λόγου σεσιγήκαμεν οὐκ έπενεγκόντες τό σεσαρκωμένην, άλλ' οἶον έξω θέντες τήν οἰκονομίαν, ήν αυτοίς τάχα που και οὐκ άπίθανος ο λόγος προσποιουμένοις έρωτῶν πού τό τέλειον έν ανθρωπότητι ή πῶς ύφέστηκεν ή καθ' ήμᾶς οὐσία· έπειδή δε και ή έν ανθρωπότητι τελείότης και τής καθ' ήμᾶς οὐσίας ή δήλωσις εισκεκόμεισται διά του λέγειν σεσαρκωμένην, παυσάσθωσαν καλαμίνην ράβδον έαυτοίς ύποστήσαντες» (Επιστολή 46, PG 77, 244Α).

31. Έκδοσις ακριβής... 55.

32. Επιστολή ΙΒ', *Πρός Ίωάννην κουβικουλάριον*, PG 91, 493- 496. Βλ. και Άρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ί. Μονής Όσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους, Η “ιδεολογική” ορθοδοξία των Αντιχαλκηδονίων, στόν παρ. τόμ., σελ. 627-629.

τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστός, ἡ ἀίδιος Ὑπόστασις τοῦ Λόγου, ἐκ δύο φύσεων καί δύο φύσεις καί ἐν δύο φύσεσι ὑπάρχων μετά τήν σάρκωσιν, θεώνει ὡς Θεός τό πρόσλημμα τῆς ἰδικῆς Του ἀγίας σαρκός καί, καθό ἄνθρωπος ὁ αὐτός, διά τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Θανάτου, τῆς Ἀναστάσεως, καί τῆς ἐν γένει Οἰκονομίας Του, καταλύει τόν ἰδικό μας θάνατο, θεώνει τήν φύσι μας καί μᾶς καθιστᾶ συγκληρονόμους Του. Ὡς εἰς μέλη τοῦ σώματός Του, τῆς Ἐκκλησίας, «ἦν περιεποιήσατο διά τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου», μᾶς δωρίζει τήν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τήν ἐλευθερία τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, τήν ὑπερφυῆ θέωσιν, ἐάν βεβαίως συμπάσχουμεν, συναποθνήσκομεν καί συνανιστάμεθα διά τῆς τηρήσεως τῶν θεοποιῶν ἐντολῶν Του.

Αὐτό συνιστᾶ τό *lex credendi* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἄν καί πολύ φτωχά ἐκπεφρασμένο σέ αὐτό τό κείμενο. Αὐτό εἶναι τό *lex orandi* τῆς λατρείας τῆς. Αὐτό εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστολογία τῆς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας τῆς (Β΄ Τιμ. δ΄ 2). Αὐτή εἶναι ἡ πίστις τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Καί, ὅπως εὐχόταν ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, μέ αὐτήν νά ἀπέλθωμε ἀπό τήν παροῦσα ζωή: «Ταύτην ἔμαθον ἐγώ τήν πίστιν, καί ἐδιδάχθην ἐκ τε τῶν προαποδημησάντων ἁγίων καί μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, καί ἐκ τῶν νῦν περιόντων, καί τοὺς οἵακας τῆς καθολικῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πεπιστευμένων, καί ὀρθῶς πρὸς τόν λιμένα τοῦ θείου θελήματος αὐτήν διακυβερνώντων· μεθ' ἧς ταῖς αὐτῶν ἰκεσίαις καί ἀπελεύσομαι τήν παροῦσαν ἀπολιμπάνων ζωήν· ἀντί παντός ἀξιώματος, ταύτην τῷ Θεῷ προσφέρων τήν ὁμολογίαν ἄχραντον καί ἀμόλυντον, καί πάσης αἰρετικῆς ζάλης ὑψηλοτέραν»³³.

Ὁ καρπός τῆς ὁμολογίας τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως εἶναι ἡ σωτηρία μας.

Ἅγιον Ὅρος, 12/25 Ὀκτωβρίου 2015

33. Ἐπιστολή ΙΓ', Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον, PG 91, 532C.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄
ΟΡΟΙ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

**ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΩΝ ΤΗΉΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ Α΄ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ^(*)**

Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεόν, πατέρα, παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν.

Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, Θεόν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ· τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Καὶ εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Τοὺς δὲ λέγοντας “ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν”, καὶ “πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν”, καὶ ὅτι “ἐξ οὐκ ὄντων” ἐγένετο, ἢ “ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως” ἢ “οὐσίας” φάσκοντας εἶναι, ἢ “κτιστόν” ἢ “τρεπτόν” ἢ “ἀλλοιωτόν” τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, ἀναθεματίζει ἡ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, ἐν Ἀθήναις 1960, τόμ. I, σελ. 58-59.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΩΝ ΠΝ΄ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ Β΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ^(*)

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ, τόν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁμολογοῦμεν ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν.

Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 130-131.

ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ΄ ΠΡΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΝ^(*)

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοσεβεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ, Κύριλλος καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος ἐναργῶς, ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἐστι μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱόν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἐστι μου ἄξιος, τί πάθωμεν ἡμεῖς, οἱ παρά τῆς σῆς εὐλαβείας ἀπαιτούμενοι τό ὑπεραγαπᾶσθαι τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ; τίς ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὀνῆσαι δυνήσεται; ἢ ποίαν εὐρήσομεν τὴν ἀπολογία, σιωπὴν οὕτω τιμήσαντες τὴν μακρὰν ἐπὶ ταῖς παρά σου γενομέναις κατ' αὐτοῦ δυσφημίαις; Καὶ εἰ μὲν σαυτὸν ἠδίκεις μόνον, τά τοιαῦτα φρονῶν καὶ διδάσκων, ἤττων ἄν ἦν ἡ φροντίς· ἐπειδὴ δὲ πᾶσαν ἐσκανδάλισας Ἐκκλησίαν, καὶ ζύμην αἰρέσεως ἀήθους τε καὶ ξένης ἐμβέβληκας τοῖς λαοῖς, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐκεῖσε μόνοις, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἀπανταχοῦ, (περιηρέθη γὰρ τῶν σῶν ἐξηγήσεων τὰ βιβλία), ποῖος ἔτι ταῖς παρ' ἡμῶν σιωπαῖς ἀρκέσει λόγος; ἢ πῶς οὐκ ἀνάγκη μνησθῆναι λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· μή νομίσητε ὅτι ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν· ἤλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρός αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς. Πίστεως γὰρ ἀδικουμένης, ἐρρέτω μὲν ὡς ἔωλος καὶ ἐπισφαλῆς ἢ πρὸς γονέας αἰδῶς, ἡρεμείτω δὲ καὶ ὁ τῆς εἰς τέκνα καὶ ἀδελφούς φιλοστοργίας νόμος, καὶ τοῦ ζῆν ἀμείνων ἔστω λοιπὸν τοῖς εὐσεβέσιν ὁ θάνατος, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσι, κατὰ τό γεγραμμένον.

Ἴδου τοίνυν ὁμοῦ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ τὴν μεγάλην Ῥώμην συνειλεγμένη, προεδρεύοντος τοῦ ὀσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τρίτῳ σοι τούτῳ διαμαρτυρούμεθα γράμματι, συμβουλευόντες ἀποσχέσθαι

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 141-146.

τῶν οὕτω σκαιῶν καὶ ἐξεστραμμένων δογμάτων, ἃ καὶ φρονεῖς καὶ διδάσκεις, ἀνθελέσθαι δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν, τὴν ταῖς Ἐκκλησίαις παραδοθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἳ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ Λόγου γεγονάσιν. Ἦ εἰ μὴ τοῦτο δράσειεν ἢ σὴ εὐλάβεια, κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν προθεσμίαν ἐν τοῖς γράμμασι τοῦ μνημονευθέντος ὀσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν τῆς Ῥωμαίων Κελεστίνου, γίνωσκε σαυτὸν οὐδένα κληρον ἔχοντα μεθ' ἡμῶν, οὐδέ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις. Οὐδέ γὰρ ἐνδέχεται περιῖδειν ἡμᾶς Ἐκκλησίας οὕτω τεθορυβημένας καὶ σκανδαλισθέντας λαοὺς καὶ πίστιν ὀρθὴν ἀθετουμένην, καὶ διασπώμενα παρά σου τὰ ποίμνια, τοῦ σώζειν ὀφείλοντος, εἴπερ ἦσθα καθ' ἡμᾶς ὀρθῆς δόξης ἐραστής, τὴν τῶν ἁγίων πατέρων ἰχνηλατῶν εὐσέβειαν· ἅπασι δὲ τοῖς παρά τῆς σῆς εὐλαβείας κεχωρισμένοις διὰ τὴν πίστιν, ἢ καθαιρεθεῖσι λαϊκοῖς τε καὶ κληρικοῖς, κοινωνικοὶ πάντες ἐσμέν· οὐ γὰρ ἐστὶ δίκαιον τοὺς ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότας σοῖς ἀδικεῖσθαι ψήφοις, ὅτι σοὶ καλῶς ποιοῦντες ἀντειρήκασι. Τοῦτο γὰρ αὐτὸ καταμεμήνυκας ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείῃ παρά σου πρὸς τὸν τῆς μεγάλης Ῥώμης ἁγιώτατον συνεπίσκοπον ἡμῶν Κελεστίνον. Οὐκ ἀρκέσει δὲ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ τό συνολογῆσαι μόνον τό τῆς πίστεως σύμβολον, τό ἐκτεθέν κατὰ καιροὺς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι παρά τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου, τῆς κατὰ καιροὺς συναχθείσης ἐν τῇ Νικαέων νενόηκας γὰρ καὶ ἡρμήνευσας οὐκ ὀρθῶς αὐτό, διεστραμμένως δὲ μᾶλλον, κἂν ὁμολογῆς τῇ φωνῇ τὴν λέξιν· ἀλλὰ γὰρ ἀκόλουθον ἐγγράφως καὶ ἐνωμότως ὁμολογῆσαι, ὅτι καὶ ἀναθεματίζεις μὲν τὰ σαυτοῦ μιὰ καὶ βέβηλα δόγματα, φρονήσεις δὲ καὶ διδάξεις, ἃ καὶ ἡμεῖς ἅπαντες, οἳ τε κατὰ τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν ἐψῶν ἐπίσκοποι καὶ διδάσκαλοι καὶ λαῶν ἡγούμενοι· συνέθετο δὲ καὶ ἡ κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγία σύνοδος, καὶ ἡμεῖς ἅπαντες, ὡς ὀρθῶς ἐχούσαις καὶ ἀνεπιλήπτως ταῖς γραφείσαις ἐπιστολαῖς πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν παρά τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας. Ὑπετάξαμεν δὲ τούτοις ἡμῶν τοῖς γράμμασιν, ἃ τε δεῖ φρονεῖν καὶ διδάσκειν, καὶ ὧν ἀπέχεσθαι προσήκει. Αὕτη γὰρ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστις, ἣ συναινοῦσιν ἅπαντες, οἳ τε κατὰ τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν ἐψῶν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι.

«Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεόν, πατέρα, παντοκράτορα, πάντων ὀρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς· Θεόν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ· τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς οὐρανοῦς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Τοὺς δὲ λέγοντας, “ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν”, καὶ “πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν”, καὶ ὅτι “ἐξ οὐκ ὄντων” ἐγένετο, ἢ “ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως” ἢ “οὐσίας” φάσκοντας εἶναι, ἢ “κτιστόν” ἢ “τρεπτόν” ἢ “ἀλλοιωτόν” τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία».

Ἐπόμενοι δὲ πανταχῇ ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίαις, αἷς πεποίηται, λαλοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνοιῶν ἰχνηλατοῦντες τόν σκοπόν, καὶ βασιλικὴν ὡσπερ ἐρχόμενοι τρίβον, φαμέν ὅτι αὐτός ὁ Μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, ὁ ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ Θεός ἀληθινός, τό φῶς τό ἐκ τοῦ φωτός, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ, τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας κατελθών, καὶ καθεὶς ἑαυτόν εἰς κένωσιν, ἐσαρκώθη τε καὶ ἐνηνθρώπησε, τουτέστι, σάρκα λαβών ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ ἰδίαν αὐτὴν ποιησάμενος ἐκ μήτρας, τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπέμεινε γέννησιν, καὶ προῆλθεν ἀνθρώπος ἐκ γυναικός, οὐχ ὅπερ ἦν ἀποβεβληκῶς, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἐν προσλήψει σαρκός καὶ αἵματος, καὶ οὕτω μεμενηκῶς ὅπερ ἦν, Θεός δηλονότι φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ· οὔτε δὲ τὴν σάρκα φαμέν εἰς θεότητος τραπῆναι φύσιν, οὔτε μὴν εἰς φύσιν σαρκός τὴν ἀπόρρητον τοῦ Θεοῦ Λόγου παρενεχθῆναι φύσιν· ἄτρεπτος γάρ ἐστι καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς, ὁ αὐτός ἀεί μένων κατὰ τὰς γραφάς· ὀρώμενος δὲ καὶ βρέφος καὶ ἐσπαργανωμένος ὢν, ἔτι καὶ ἐν κόλπῳ τῆς τεκούσης παρθένου, πᾶσαν ἐπλήρου τὴν κτίσιν ὡς Θεός, καὶ σύνεδρος ἦν τῷ γεγεννηκότι· τό γάρ θεῖον ἄποσόν τέ ἐστι καὶ ἀμέγεθες, καὶ περιορισμόν οὐκ ἀνέχεται. Ἦνῶσθαί γε μὴν σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁμολο-

γοῦντες τόν Λόγον, ἕνα προσκυνοῦμεν Υἱόν καί Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, οὔτε ἀνά μέρος τιθέντες καί διορίζοντες ἄνθρωπον καί Θεόν, ὡς συνημμένους ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀξίας καί αὐθεντίας ἐνότητι, (κενοφω- νία γάρ τοῦτο καί ἕτερον οὐδέν), οὔτε μήν Χριστόν ἰδικῶς ὀνομά- ζοντες τόν ἐκ Θεοῦ Λόγον, καί ὁμοίως ἰδικῶς ὡς Χριστόν ἕτερον τόν ἐκ γυναικός· ἀλλ' ἕνα μόνον εἰδότες Χριστόν τόν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον μετά τῆς ἰδίας σαρκός· τότε γάρ ἀνθρωπίνως κέχρισται μεθ' ἡμῶν, καίτοι τοῖς ἀξιόις τοῦ λαβεῖν τό Πνεῦμα διδούς αὐτός, καί οὐκ ἐκ μέτρου, καθά φησιν ὁ μακάριος εὐαγγελιστής Ἰωάννης. Ἄλλ' οὐδ' ἐκεῖνο φαμέν, ὅτι κατώκησεν ὁ ἐκ Θεοῦ Λόγος ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κοινῶ τῷ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου γεγεννημένῳ, ἵνα μή θεοφόρος ἄνθρωπος νοοῖτο Χριστός. Εἰ γάρ καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ Λόγος, εἴρηται δέ καί ἐν Χριστῷ κατοικῆσαι πᾶν τό πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, ἀλλ' οὖν ἐννοοῦμεν, ὅτι γενόμενος σάρξ, οὐκ ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγίοις κατοικῆσαι λέγεται, κατὰ τόν ἴσον καί ἐν αὐτῷ τρόπον γενέσθαι διοριζόμεθα τήν κατοίκησιν, ἀλλ' ἐνωθείς κατὰ φύσιν καί οὐκ εἰς σάρκα τραπεῖς, τοιαύτην ἐποιήσατο τήν κατοίκησιν, ἣν ἂν ἔχειν λέγοιτο καί ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πρὸς τό ἴδιον ἑαυτῆς σῶμα.

Εἷς οὖν ἄρα Χριστός καί Κύριος, οὐκ ὡς συνάφειαν ἀπλῶς τήν ὡς ἐνότητι τῆς ἀξίας, ἡγουν αὐθεντίας, ἔχοντος ἀνθρώπου πρὸς Θεόν· οὐ γάρ ἐνοί τὰς φύσεις ἢ ἰσοτιμία· καί γοῦν Πέτρος τε καί Ἰωάννης, ἰσότιμοι μὲν ἀλλήλοις, καθό καί ἀπόστολοι καί ἅγιοι μαθηταί, πλὴν οὐκ εἷς οἱ δύο· οὔτε μήν κατὰ παράθεσιν τόν τῆς συναφείας νοοῦμεν τρόπον, (οὐκ ἀπόχρη γάρ τοῦτο πρὸς ἔνωσιν φυσικήν), οὔτε μήν ὡς κατὰ μέθεξιν σχετικήν, ὡς καί ἡμεῖς κολλώμενοι τῷ Κυρίῳ, κατὰ τό γεγραμμένον, ἐν πνευμά ἐσμεν πρὸς αὐτόν· μᾶλλον δέ τό τῆς συναφεί- ας ὄνομα παραιτούμεθα, ὡς οὐκ ἔχον ἱκανῶς σημεῖναι τήν ἔνωσιν. Ἄλλ' οὐδέ Θεόν ἢ Δεσπότην τοῦ Χριστοῦ τόν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον ὀνομάζομεν, ἵνα μή πάλιν ἀναφανδόν τέμνωμεν εἰς δύο τόν ἕνα Χρι- στόν καί Υἱόν καί Κύριον, καί δυσφημίας ἐγκλήματι περιπέσωμεν, Θεόν ἑαυτοῦ καί Δεσπότην ποιοῦντες αὐτόν. Ἐνωθείς γάρ, ὡς ἤδη προείπομεν, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρκί καθ' ὑπόστασιν, Θεός μὲν ἐστι τῶν ὄλων, δεσπόζει δέ τοῦ παντός. Οὔτε δέ αὐτός ἑαυτοῦ δοῦλός ἐ- στιν, οὔτε Δεσπότης· εὐῆθες γάρ, μᾶλλον δέ ἤδη καί δυσσεβές, τό οὔ- τω φρονεῖν ἢ λέγειν. Ἐφη μὲν γάρ Θεόν ἑαυτοῦ τόν Πατέρα, καίτοι

Θεὸς ὢν φύσει καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἠγνοήκαμεν, ὅτι μετὰ τοῦ εἶναι Θεός, καὶ ἄνθρωπος γέγονεν ὁ ὑπὸ Θεῶ, κατὰ γε τὸν πρέποντα νόμον τῆ τῆς ἀνθρωπότητος φύσει. Αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ πῶς ἂν γένοιτο Θεός ἢ Δεσπότης; Οὐκοῦν, ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὅσον ἦκεν εἷς γε τὸ πρέπον τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις, ὑπὸ Θεῶ μεθ' ἡμῶν ἑαυτὸν εἶναι φησιν. Οὕτω γέγονε καὶ ὑπὸ νόμον, καίτοι λαλήσας αὐτός τὸν νόμον καὶ νομοθέτης ὑπάρχων, ὡς Θεός. Παραιτούμεθα δὲ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ “διὰ τὸν φοροῦντα τὸν φορούμενον σέβω· διὰ τὸν ἀόρατον προσκυνῶ τὸν ὁρώμενον”· φρικτὸν δὲ πρὸς τούτῳ κάκεινο εἰπεῖν, “ὁ ληφθεὶς τῷ λαβόντι συγχρηματίζει Θεός”. Ὁ γὰρ ταῦτα λέγων διατέμνει πάλιν εἰς δύο Χριστούς, καὶ ἄνθρωπον ἴστησιν ἀνά μέρος ἰδικῶς καὶ Θεὸν ὁμοίως. Ἄρνεῖται γὰρ ὁμολογουμένως τὴν ἔνωσιν, καθ' ἣν οὐχ ὡς ἕτερος ἐτέρῳ συμπροσκυνεῖται τις, οὔτε μὴν συγχρηματίζει Θεός, ἀλλ' εἷς νοεῖται Χριστὸς Ἰησοῦς, Υἱὸς μονογενῆς, μιᾷ προσκυνήσει τιμώμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. Ὁμολογοῦμεν δὲ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρός γεννηθεὶς Υἱὸς καὶ Θεός μονογενῆς, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ὑπάρχων ἀπαθής, σαρκί πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς· καὶ ἦν ἐν τῷ σταυρωθέντι σώματι τὰ τῆς ἰδίας σαρκός ἀπαθῶς οἰκειούμενος πάθη, χάριτι δὲ Θεοῦ καὶ ὑπὲρ παντός ἐγεύσατο θανάτου, διδούς αὐτῷ τὸ ἴδιον σῶμα, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζωή, καὶ αὐτὸς ὢν ἡ ἀνάστασις. Ἵνα γὰρ ἀρρήτῳ δυνάμει πατήσας τὸν θάνατον, ὡς ἔν γε δὴ πρώτη τῇ ἰδίᾳ σαρκί, γένηται πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, ὁδοποιήσῃ τε τῇ ἀνθρώπου φύσει τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν, χάριτι Θεοῦ, καθάπερ ἔφημεν ἀρτίως, ὑπὲρ παντός ἐγεύσατο θανάτου. Τριήμερος δε ἀνεβίω, σκυλεύσας τὸν ἄδην, ὥστε κἂν λέγηται δι' ἀνθρώπου γενέσθαι ἢ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ἀλλά [νοοῦμεν ἄνθρωπον τὸν ἐκ Θεοῦ γεγονότα Λόγον καὶ λελύσθαι] δι' αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὸ κράτος. Ἦξει δὲ κατὰ καιρούς ὡς εἷς Υἱὸς καὶ Κύριος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρός, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθὰ γέγραπται.

Ἀναγκαιῶς δὲ κάκεινο προσθήσομεν· καταγγέλλοντες γὰρ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν τε ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ὁμολογοῦντες, τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν λατρείαν·

πρόσιμέν τε οὕτω ταῖς μυστικαῖς εὐλογίαις καί ἁγιαζόμεθα, μέτοχοι γινόμενοι τῆς τε ἁγίας σαρκός καί τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ. Καί οὐχ ὡς σάρκα κοινήν δεχόμενοι, μή γένοιτο, οὔτε μήν ὡς ἄνδρός ἡγιασμένου καί συναφθέντος τῷ Λόγῳ κατά τήν ἐνότητα τῆς ἁξίας, ἤγουν ὡς θεῖαν ἐνοίκησιν ἐσχηκός, ἀλλ' ὡς ζωοποιόν ἀληθῶς καί ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ Λόγου. Ζωή γάρ ὢν κατά φύσιν ὡς Θεός, ἐπειδή γέγονεν ἐν πρός τήν ἑαυτοῦ σάρκα, ζωοποιόν ἀπέφηνεν αὐτήν. Ὡστε κἄν λέγῃ πρός ἡμᾶς, ἄμῃν ἄμῃν λέγω ὑμῖν, ἐάν μή φάγητε τήν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί πίητε αὐτοῦ τό αἶμα, οὐχ ὡς ἀνθρώπου τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνός καί αὐτήν εἶναι λογιούμεθα, (πῶς γάρ ἡ ἀνθρώπου σάρξ ζωοποιός ἔσται, κατά φύσιν τήν ἑαυτῆς;), ἀλλ' ὡς ἰδίαν ἀληθῶς γενομένην τοῦ δι' ἡμᾶς καί υἱοῦ ἀνθρώπου γεγονότος τε καί χρηματίσαντος.

Τάς δέ γε ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν φωνάς, οὔτε ὑποστάσει διψίν οὔτε μήν προσώποις καταμερίζομεν· οὐ γάρ ἐστι διπλοῦς ὁ εἷς καί μόνος Χριστός, κἄν ἐκ δύο νοῆται καί διαφόρων πραγμάτων εἰς ἐνότητα τήν ἀμέριστον συνενηνεγμένος, καθάπερ ἀμέλει καί ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοεῖται καί σώματος, καί οὐ διπλοῦς μᾶλλον, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν· ἀλλά τάς τε ἀνθρωπίνας καί πρός γε τούτῳ τάς θεϊκάς, παρ' ἐνός εἰρῆσθαι διακείσόμεθα φρονούντες ὀρθῶς. Ὅταν μὲν γάρ θεοπρεπῶς λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ, ὁ ἑώρακώς ἐμέ ἑώρακε τόν Πατέρα, καί ἐγώ καί ὁ Πατήρ ἐν ἐσμεν, τήν θεῖαν αὐτοῦ ἀπόρρητον ἐννοοῦμεν φύσιν, καθ' ἣν καί ἐν ἐστι πρός τόν ἑαυτοῦ Πατέρα διά τήν ταυτότητα τῆς οὐσίας, εἰκῶν τε καί χαρακτήρ καί ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. Ὅταν δέ τό τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον οὐκ ἀτιμάζων, τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλή, νῦν δέ με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὅς τήν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, πάλιν οὐδέν ἤττον αὐτόν τόν ἐν ἰσότητι τε καί ὁμοιότητι τοῦ Πατρὸς Θεόν Λόγον καί ἐκ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτρων ἐπιγινώσκομεν. Εἰ γάρ ἐστιν ἀναγκαῖον τό πιστεύειν, ὅτι Θεός ὢν φύσει γέγονε σάρξ, ἤγουν ἄνθρωπος ἐμψυχωμένος ψυχῆ λογικῆ, ποῖον ἂν ἔχοι λόγον τό ἐπαισχύνεσθαι τινὰς ταῖς παρ' αὐτοῦ φωναῖς, εἰ γεγονάσιν ἀνθρωποπρεπῶς; εἰ γάρ παραιτοῖτο τούς ἀνθρώπων πρέποντας λόγους, τίς ὁ ἀναγκάσας γενέσθαι καθ' ἡμᾶς

ἄνθρωπον; ὁ δὲ καθείς ἐαυτὸν δι' ἡμᾶς εἰς ἐκούσιον κένωσιν, διὰ ποίαν αἰτίαν παραιτοῖτο ἂν τοὺς τῇ κενώσει πρέποντας λόγους; Ἐνὶ τοιγαροῦν προσώπῳ τάς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πάσας ἀναθετέον φωνάς, ὑποστάσει μιᾷ τῇ τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη. Κύριος γάρ εἷς Ἰησοῦς Χριστός, κατὰ τὰς Γραφάς.

Εἰ δὲ δὴ καλοῖτο καὶ ἀπόστολος καὶ ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὡς ἱερουργῶν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὴν πρὸς ἡμῶν αὐτῶ τε καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσκομιζομένην τῆς πίστεως ὁμολογίαν, καὶ μὴν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πάλιν αὐτὸν εἶναί φαμεν τὸν ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν Υἱὸν μονογενῆ, καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ προσνεμοῦμεν παρ' αὐτὸν ἑτέρῳ, τὸ τε τῆς ἱερωσύνης ὄνομα, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ χρῆμα. Γέγονε γάρ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ διαλλακτῆς εἰς εἰρήνην, ἐαυτὸν ἀναθείς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠὐδόκησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· τότε εἶπον, ἰδοὺ ἤκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὸ θέλημά σου. Προσκεκόμικε γάρ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ οὐκ ὑπὲρ γε μᾶλλον ἐαυτοῦ. Ποίας γάρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ἢ θυσίας ὑπὲρ ἐαυτοῦ, κρείττων ἀπάσης ἁμαρτίας ὑπάρχων ὡς Θεός; Εἰ γάρ πάντες ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καθὸ γεγόναμεν ἡμεῖς ἔτοιμοι πρὸς παραφορὰν, καὶ κατηρρώστησεν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὴν ἁμαρτίαν, (αὐτός δὲ οὐχ οὕτω), καὶ ἠττώμεθα διὰ τοῦτο τῆς δόξης αὐτοῦ, πῶς ἂν εἴη λοιπὸν ἀμφίβολον, ὅτι τέθυται δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινός; Καὶ τὸ λέγειν ὅτι προσκεκόμικεν ἐαυτὸν ὑπὲρ τε ἐαυτοῦ καὶ ἡμῶν, ἀμοιρήσειεν ἂν οὐδαμῶς τῶν εἰς δυσσέβειαν ἐγκλημάτων· πεπλημμέληκε γάρ κατ' οὐδένα τρόπον, οὔτε μὴν ἐποίησεν ἁμαρτίαν· ποίας οὖν ἐδεήθη προσφορᾶς, ἁμαρτίας οὐκ οὐσίας, ἐφ' ἧπερ ἂν γένοιτο καὶ μάλα εἰκότως; Ὅταν δὲ λέγη περὶ τοῦ Πνεύματος ἐκείνος ἐμέ δοξάσει, νοοῦντες ὀρθῶς, οὐχ ὡς δόξης ἐπιδεᾶ τῆς παρ' ἑτέρου φαμέν, τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ Υἱὸν τὴν παρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δόξαν ἐλεῖν· ὅτι μηδὲ κρείττον αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἔνδειξιν τῆς ἐαυτοῦ θεότητος ἐχρεῖτο τῷ ἰδίῳ Πνεύματι πρὸς μεγαλοουργίαν, δεδοξάσθαι

παρ' αὐτοῦ φησιν, ὡσπερ ἂν εἰ καὶ τις λέγοι τῶν καθ' ἡμᾶς περὶ τῆς ἐνούσης ἰσχύος αὐτῶ τυχόν ἤγουν ἐπιστήμης τῆς ἐφ' ὅτῳ, ὅτι δοξάσουσιν ἐμέ. Εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐν ὑποστάσει τὸ Πνεῦμα ἰδικῆ, καὶ δὴ καὶ νοεῖται καθ' ἑαυτό, καθὸ Πνεῦμά ἐστι καὶ οὐχ Ἰός, ἀλλ' οὖν ἐστιν οὐκ ἀλλότριον αὐτοῦ· Πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὠνόμασται, καὶ ἔστι Χριστός ἢ ἀλήθεια· καὶ προχεῖται παρ' αὐτοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Ἐνεργῆσαν τοιγαροῦν τὸ Πνεῦμα καὶ διὰ χειρός τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὰ παράδοξα μετὰ τὸ ἀνελεθῆναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐδόξασεν αὐτόν. Ἐπιστεῦθη γάρ, ὅτι Θεός κατὰ φύσιν ἐστὶ πάλιν αὐτός ἐνεργῶν διὰ τοῦ ἰδίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο καὶ ἔφασκεν, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν· καὶ οὐτι που φαμέν, ὡς ἐκ μετοχῆς τὸ Πνεῦμά ἐστι σοφόν τε καὶ δυνατόν· παντέλειον γὰρ καὶ ἀπροσδεές ἐστι παντός ἀγαθοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τῆς τοῦ Πατρὸς δυνάμεως καὶ σοφίας, τουτέστι τοῦ Ἰοῦ, Πνεῦμά ἐστιν, αὐτόχρομα σοφία ἐστὶ καὶ δύναμις.

Ἐπειδὴ δὲ Θεὸν ἐνωθέντα σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἢ ἁγία παρθένος ἐκτέτοκε σαρκικῶς, ταύτη τοι καὶ Θεοτόκον εἶναί φαμεν αὐτήν, οὐχ ὡς τῆς τοῦ Λόγου φύσεως τῆς ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν ἐχούσης ἀπὸ σαρκός (ἦν γὰρ ἐν ἀρχῇ, καὶ Θεός ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ αὐτός ἐστι τῶν αἰώνων ὁ ποιητής, συναΐδιος τῷ Πατρί, καὶ τῶν ὅλων δημιουργός). Ἄλλ' ὡς ἤδη προείπομεν, ἐπειδὴ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσας ἑαυτῶ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἐκ μήτρας αὐτῆς γέννησιν ὑπέμεινε σαρκικὴν, οὐχ ὡς δεηθείς ἀναγκαίως, ἦτοι διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ τῆς ἐν χρόνῳ καὶ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς γεννήσεως, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτὴν τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν εὐλογῆσιν τὴν ἀρχὴν, καὶ τεκούσης γυναικός αὐτόν ἐνωθέντα σαρκί, παύσῃται λοιπὸν ἢ κατὰ παντός τοῦ γένους ἄρά, πέμπουσα πρὸς θάνατον τὰ ἐκ γῆς ἡμῶν σώματα, καὶ τὸ ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα δι' αὐτοῦ καταργούμενον, ἀληθές ἀποφήνη τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας, καὶ πάλιν, ἀφείλεν ὁ Θεός πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντός προσώπου· ταύτης γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας φαμέν αὐτόν οικονομικῶς καὶ αὐτόν εὐλογῆσαι τὸν γάμον, καὶ ἀπελθεῖν κεκλημένον ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις.

Ταῦτα φρονεῖν δεδιδάγμεθα παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν καὶ πάσης δὲ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς καὶ ἐκ τῆς τῶν μακαρίων πατέρων ἀληθοῦς ὁμολογίας. Τούτοις ἅπασι καὶ τὴν σὴν εὐλάβειαν συναινέσαι χρή, καὶ συνθέσθαι δίχα δόλου παντός. Ἄ δέ ἐστιν ἀναγκαῖον ἀναθεματίσαι τὴν σὴν εὐλάβειαν, ὑποτέτακται τῆδε ἡμῶν τῇ ἐπιστολῇ.

α'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ διὰ τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον, (γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον), ἀνάθεμα ἔστω.

β'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἠνῶσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον, ἓνα τε εἶναι Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεὸν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ἀνάθεμα ἔστω.

γ'. Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἐνός Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν, μόνῃ συνάπτων αὐτάς συναφείᾳ τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἡγουν αὐθεντίαν ἢ δυναστείαν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ' ἔνωσιν φυσικῇ, ἀνάθεμα ἔστω.

δ'. Εἴ τις προσώποις δυσὶν, ἡγουν ὑποστάσεσι, τὰς τε ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι διανέμει φωνάς, ἢ ἐπὶ Χριστῷ παρά τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ παρ' αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ· καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ παρά τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσάπτει, τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγῳ, ἀνάθεμα ἔστω.

ε'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, θεοφόρον ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, ὡς Υἱὸν ἓνα καὶ φύσει, καθὸ γεγονόςε σάρξ ὁ Λόγος καὶ κεκοινωνήκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός, ἀνάθεμα ἔστω.

στ'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, καὶ Θεὸν ἢ Δεσπότην εἶναι τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ Θεὸν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ὡς γεγονότος σαρκός τοῦ Λόγου κατὰ τὰς Γραφάς, ἀνάθεμα ἔστω.

ζ'. Εἴ τις φησιν, ὡς ἄνθρωπον ἐνηργῆσθαι παρά τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τοῦ Μονογενοῦς εὐδοξίαν περιῆφθαι, ὡς ἑτέρῳ παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντα, ἀνάθεμα ἔστω.

η'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ Λόγῳ καὶ συνδοξάζεσθαι καὶ συγχρηματίζειν Θε-

όν, ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ, (τό γάρ “σύν” αἰεὶ προστιθέμενον τοῦτο νοεῖν ἀναγκάσει), καί οὐχί δὴ μᾶλλον μιᾷ προσκυνήσει τιμᾷ τόν Ἑμμανουήλ, καί μίαν αὐτῷ τήν δοξολογίαν ἀναπέμπει, καθό γέγονε σάρξ ὁ Λόγος, ἀνάθεμα ἔστω.

θ'. Εἴ τις φησι, τόν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν δεδοξάσθαι παρά τοῦ Πνεύματος, ὡς ἄλλοτρία δύναμει τῇ δι' αὐτοῦ χρώμενον, καί παρ' αὐτοῦ λαβόντα τό ἐνεργεῖν δύνασθαι κατά πνευμάτων ἀκαθάρτων, καί τό πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τάς θεοσημείας, καί οὐχί δὴ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τό Πνεῦμά φησιν, δι' οὗ καί ἐνήργηκε τάς θεοσημείας, ἀνάθεμα ἔστω.

ι'. Ἀρχιερέα καί ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγενῆσθαι Χριστόν, ἡ θεία λέγει Γραφή, προσκεκόμικε δέ ὑπέρ ἡμῶν ἑαυτόν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καί Πατρί· εἴ τις τοίνυν ἀρχιερέα φησί καί ἀπόστολον ἡμῶν γεγενῆσθαι οὐκ αὐτόν τόν ἐκ Θεοῦ Λόγον, ὅτε γέγονε σάρξ καί καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτόν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός· ἢ εἴ τις λέγει καί ὑπέρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτόν τήν προσφοράν, καί οὐχί δὴ μᾶλλον ὑπέρ μόνων ἡμῶν (οὐ γάρ ἄν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μή εἰδῶς ἁμαρτίαν), ἀνάθεμα ἔστω.

ια'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τήν τοῦ Κυρίου σάρκα ζωοποιόν εἶναι καί ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινός παρ' αὐτόν, συνημμένου μὲν αὐτῷ κατά τήν ἀξίαν, ἡγουν ὡς μόνην θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος, καί οὐχί δὴ μᾶλλον ζωοποιόν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδίᾳ τοῦ Λόγου, τοῦ τά πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντος, ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον παθόντα σαρκί καί ἐσταυρωμένον σαρκί καί θανάτου γευσάμενον σαρκί, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθό ζωὴ τέ ἐστι καί ζωοποιός ὡς Θεός, ἀνάθεμα ἔστω.

Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΛΑΓΩΝ (433 μ.Χ.)^(*)

Κυρίω μου ἀγαπητῶ ἀδελφῶ καὶ συλλειτουργῶ Ἰωάννη, Κύριλλος ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ. Λέλυται γάρ τό μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ καὶ πέπαυται τό λυποῦν, καὶ διχονοίας ἀπάσης ἀνήρηται τρόπος, τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ ταῖς ἑαυτοῦ ἐκκλησίαις τὴν εἰρήνην βραβεύοντος, κεκληκότων δέ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς καὶ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων βασιλέων, οἱ προγονικῆς εὐσεβείας ἄριστοι ζηλωταὶ γεγονότες, ἀσφαλῆ μὲν καὶ ἀκατάσειστον ἐν ἰδίαις ψυχαῖς τὴν ὀρθὴν φυλάττουσι πίστιν, ἐξάαιρετον δέ ποιοῦνται φροντίδα τὴν ὑπὲρ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, ἵνα καὶ διαβόητον ἔχωσιν εἰς αἰῶνα τὴν δόξαν καὶ εὐκλεεστάτην ἀποφῆνῶσι τὴν ἑαυτῶν βασιλείαν· οἷς καὶ αὐτός ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος πλουσία χειρὶ διανέμει τὰ ἀγαθὰ, καὶ δίδωσι μὲν κατακρατεῖν τῶν ἀνθεστηκότων, χαρίζεται δέ τό νικᾶν· οὐ γάρ ἂν διαψεύσαιτο λέγων, ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.

Ἀφικομένου τοίνυν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τοῦ κυρίου μου τοῦ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ Παύλου, θυμηδίας ἐμπεπλήσμεθα καὶ σφόδρα εἰκότως, ὡς ἀνδρός τοιούτου μεσιτεύοντος, καὶ τοῖς ὑπὲρ δυνάμιν πόνοις ἐλομένου προσομιλεῖν, ἵνα τόν τοῦ διαβόλου νικήσῃ φθόνον, καὶ συνάψῃ τὰ διηρημένα, καὶ τὰ μεταξύ διεριμμένα σκάνδαλα περιελών, ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ στεφανώσῃ τὰς τε παρ' ἡμῖν καὶ τὰς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας. Τίνα μὲν γάρ διήρηνται τρόπον, περιττόν εἶπειν, χρῆναι δέ μᾶλλον ὑπολαμβάνω τὰ τῷ τῆς εἰρήνης πρέποντα καιρῶ καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν. Ἦσθημεν τοίνυν ἐπὶ τῇ συντυχίᾳ τοῦ μνημονευθέντος θεοσεβεστάτου ἀνδρός, ὅς τάχα που καὶ ἀγῶνας ἔξειν οὐ μικροῦς ὑπενόησεν, ἀναπειθῶν ἡμᾶς ὅτι χρή συνάψαι πρὸς εἰρήνην τὰς ἐκκλησίας, καὶ τόν τῶν ἑτεροδόξων ἀφανίσαι γέλωτα, ἀπαμβλῦναί τε πρὸς τούτῳ τῆς τοῦ διαβόλου δυστρο-

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 148-155.

πίας τό κέντρον. Ἐτοιμῶς δέ οὕτως ἔχοντας εἰς τοῦτο κατέλαβεν, ὡς μηδένα πόνον ὑποστῆναι παντελῶς· μεμνήμεθα γάρ τοῦ Σωτήρος λέγοντος, εἰρήνην τήν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τήν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. Δεδιδάγμεθα δέ καί λέγειν ἐν προσευχαῖς, Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, εἰρήνην δός ἡμῖν, πάντα γάρ ἀπέδωκας ἡμῖν· ὥστε εἴ τις ἐν μεθέξει γένοιτο τῆς παρά Θεοῦ χορηγουμένης εἰρήνης, ἀνενδεής ἔσται παντός ἀγαθοῦ.

Ὅτι δέ περιττή παντελῶς καί οὐκ εὐάφορμος τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ διχοστασία γέγονε, νυνί μάλιστα πεπληροφορήμεθα, τοῦ κυρίου μου τοῦ θεοφιλεστάτου Παύλου τοῦ ἐπισκόπου χάρτην προκομίσαντος, ἀδιάβλητον ἔχοντα τῆς πίστεως τήν ὁμολογίαν, καί ταύτην συντετάχθαι διαβεβαιουμένου παρά τε τῆς σῆς ὁσιότητος καί τῶν αὐτόθι θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων. Ἔχει δέ οὕτως ἡ συγγραφή, καί αὐταῖς λέξεσιν ἐντέθειται τῆδε ἡμῶν τῆ ἐπιστολῆ·

Περί δέ τῆς Θεοτόκου παρθένου, ὅπως καί φρονοῦμεν καί λέγομεν, τοῦ τε τρόπου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαίως, οὐκ ἐν προσθήκης μέρει, ἀλλ' ἐν πληροφορίας εἶδει, ὡς ἄνωθεν ἔκ τε τῶν θείων Γραφῶν, ἔκ τε τῆς Παραδόσεως τῶν ἁγίων Πατέρων παρειληφότες ἐσχήκαμεν, διά βραχέων ἐροῦμεν, οὐδέν τό σύνολον προστιθέντες τῆ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείση πίστει. Ὡς γάρ ἔφθημεν εἰρηκότες, πρὸς πᾶσαν ἐξαρκεῖ καί εὐσεβείας γνῶσιν καί πάσης αἰρετικῆς κακοδοξίας ἀποκήρυξιν. Ἐροῦμεν δέ οὐ κατατολμώντες τῶν ἀνεφίκτων, ἀλλά τῆ ὁμολογία τῆς οἰκείας ἀσθενείας ἀποκλείοντες τοῖς ἐπιφύεσθαι βουλομένοις, ἐν οἷς τά ὑπὲρ ἄνθρωπον διασκεπτόμεθα.

Ὅμολογοῦμεν τοιγαροῦν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ, Θεόν τέλειον καί ἄνθρωπον τέλειον ἐκ ψυχῆς λογικῆς καί σώματος· πρό αἰώνων μέν ἐκ τοῦ Πατρός γεννηθέντα κατά τήν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δέ τῶν ἡμερῶν τόν αὐτόν δι' ἡμᾶς καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου κατά τήν ἀνθρωπότητα· ὁμοούσιον τῷ Πατρί τόν αὐτόν κατά τήν θεότητα, καί ὁμοούσιον ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα· δύο γάρ φύσεων ἔνωσις γέγονε· δι' ὃ ἓνα Χριστόν, ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Κατά ταύτην τήν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τήν ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον, διά τό τόν Θεόν Λόγον σαρκωθῆναι καί ἐνανθρω-

πῆσαι καί ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνώσαι ἑαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν. Τάς δέ εὐαγγελικάς καί ἀποστολικὰς περὶ τοῦ Κυρίου φωνάς, ἴσμεν τοὺς θεολόγους ἄνδρας, τὰς μὲν κοινοποιοῦντας ὡς ἐφ' ἐνὸς προσώπου, τὰς δέ διαιροῦντας ὡς ἐπὶ δύο φύσεων καὶ τὰς μὲν θεοπρεπεῖς κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δέ ταπεινάς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ παραδιδόντας.

Ταύταις ὑμῶν ἐντυχόντες ταῖς ἱεραῖς φωναῖς, οὕτω τε καὶ ἑαυτοὺς φρονοῦντας εὐρίσκοντες (εἷς γὰρ Κύριος, μία πίστις, ἕν βάπτισμα), ἐδοξάσαμεν τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Θεόν, ἀλλήλοις συγχαίροντες, ὅτι ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς καὶ τῇ παραδόσει τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων συμβαίνουσαν ἔχουσι πίστιν αἱ τε παρ' ἡμῖν καὶ αἱ παρ' ὑμῖν ἐκκλησίαι. Ἐπειδὴ δέ ἐπυθόμην τῶν φιλοσογεῖν εἰωθῶτων τινάς, σφηκῶν ἀγρίων δίκην περιβομβεῖν, καὶ μοχθηροὺς ἐρεύγεσθαι κατ' ἐμοῦ λόγους, ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατακομισθέν καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λέγοντος τό ἅγιον σῶμα Χριστοῦ, δεῖν ὠθήθη ὀλίγα περὶ τούτου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. Ὡ ἀνόητοι καὶ μόνον εἰδότες τό συκοφαντεῖν, πῶς εἰς τοῦτο παρηνέχθητε γνώμης καὶ τοσαύτην νενοσήκατε τὴν μωρίαν; Ἔδει γὰρ ἔδει σαφῶς ἐννοεῖν, ὅτι σχεδόν ἅπας ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγὼν συγκεκρότητα, διαβεβαιουμένοις ὅτι Θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος. Ἄλλ' εἶπερ ἐξ οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐξ αὐτῆς τό ἅγιον σῶμα γεγενῆσθαι φαμεν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, πῶς ἂν ἔτι νοοῖτο Θεοτόκος; τίνα γὰρ ὅλως τέτοκεν, εἰ μὴ ἐστὶν ἀληθές, ὅτι γεγέννηκε κατὰ σάρκα τὸν Ἐμμανουήλ; Γελάσθωσαν τοίνυν οἱ ταῦτα περὶ ἐμοῦ πεφλυαρηκότες. Οὐ γὰρ ψεύδεται λέγων ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαίας, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· ἀληθεύει δέ πάντως καὶ ὁ ἅγιος Γαβριήλ, πρὸς τὴν μακαρίαν παρθένον εἰπὼν, μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρά Θεῷ· καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τό ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτός γὰρ σφύσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Ὅταν δέ λέγωμεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄνωθεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, οὐχ ὡς ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσης τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς τὰ τοιαῦτά φαμεν, ἐπόμενοι δέ μᾶλλον τῷ θεσπεσίῳ

Παύλῳ διακεκραγότι σαφῶς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος (ὁ Κύριος) ἐξ οὐρανοῦ· μεμνήμεθα δέ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος λέγοντος, οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· καίτοι γεγέννηται κατὰ σάρκα, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου. Ἐπειδὴ δέ ὁ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσας Θεὸς Λόγος κεκένωκεν ἑαυτόν, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ κεχηματίκεν υἱὸς ἀνθρώπου, μετὰ τοῦ μείναι ὃ ἦν, τουτέστι Θεός, (ἄτρεπτος γάρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστίν), ὡς εἷς ἤδη νοούμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, ἐξ οὐρανοῦ λέγεται κατελθεῖν ὠνόμασται δέ καὶ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, τέλειος ὢν ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι ὁ αὐτός, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ προσώπῳ νοούμενος· εἷς γάρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, κἄν ἢ τῶν φύσεων μὴ ἀγνοῖται διαφορὰ, ἐξ ὧν τὴν ἀπόρρητον ἔνωσιν πεπεῤῥαχθαι φαμέν.

Τοὺς δέ λέγοντας, ὅτι κραῖσις ἢ σύγχυσις ἢ φυρμός ἐγένετο τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καταξιωσάτω ἢ σὴ ὀσιότης ἐπιστομίζειν· εἰκός γάρ τινας καὶ ταῦτα περὶ ἐμοῦ θρυλεῖν, ὡς ἢ πεφρονηκότος ἢ εἰρηκότος. Ἐγὼ δέ τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ φρονῆσαι τι τοιοῦτον, ὥστε καὶ μαίνεσθαι νομίζω τοὺς οἰηθέντας ὅλως, ὅτι τροπῆς ἀποσκίασμα περὶ τὴν θείαν τοῦ Λόγου φύσιν συμβῆναι δύναται. Μένει γάρ ὃ ἐστὶν αἰεὶ καὶ οὐκ ἠλλοίωται· ἀλλ' οὐδ' ἂν ἠλλοιωθεῖη πώποτε καὶ μεταβολῆς ἔσται δεκτικὴ. Ἀπαθῆ δέ πρὸς τούτῳ τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ὑπάρχειν ὁμολογοῦμεν ἅπαντες, κἄν εἰ πανσόφως αὐτὸς οἰκονομῶν τό μυστήριον, ἑαυτῷ προσνέμων ὀρῶτο τά τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ συμβεβηκότα πάθη. Ταύτη τοι καὶ ὁ πάνσοφος Πέτρος, Χριστοῦ οὔν, φησί, παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, καὶ οὐχὶ τῇ φύσει τῆς ἀρρήτου θεότητος. Ἵνα γάρ αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων Σωτὴρ εἶναι πιστεύηται, κατ' οἰκείωσιν οἰκονομικὴν εἰς ἑαυτόν, ὡς ἔφην, τά τῆς ἰδίας σαρκός ἀναφέρει πάθη ὁποῖόν ἐστι τό διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς προαναφωνούμενον ὡς ἐξ αὐτοῦ· τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μᾶστιγας, τάς δέ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα, τό δέ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνῃς ἐμπυσιμάτων.

Ὅτι δέ ταῖς τῶν ἁγίων Πατέρων δόξαις ἐπόμεθα πανταχοῦ, μάλιστα δέ ταῖς τοῦ μακαρίου καί πανευφήμου πατρός ἡμῶν Ἀθανασίου, τό κατά τι γοῦν ὅλως ἔξω φέρεσθαι παραιτούμενοι, πεπεῖσθω μὲν ἡ σὴ ὀσιότης, ἐνδοιαζέτω δέ τῶν ἄλλων μηδεὶς. Παρέθηκα δ' ἂν καί χρήσεις αὐτῶν πολλάς, τούς ἐμαυτοῦ λόγους ἐξ αὐτῶν πιστούμενος, εἰ μὴ τό μῆκος ἐδεδίδειν τοῦ γράμματος, μὴ ἄρα πως γένηται διὰ τοῦτο προσκορές. Κατ' οὐδένα δέ τρόπον σαλεύεσθαι παρά τινων ἀνεχόμεθα τὴν ὀρισθεῖσαν πίστιν, ἦτοι τό τῆς πίστεως σύμβολον, παρά τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατά καιρούς, οὔτε μὴν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις ἢ λέξιν ἀμείψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκεῖσε ἢ μίαν γοῦν παραβῆναι συλλαβὴν, μεμνημένοι τοῦ λέγοντος, μὴ μέταιρε ὄρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου· οὐ γάρ ἦσαν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὃ ἐκπορεύεται μὲν ἐξ αὐτοῦ, ἔστι δέ οὐκ ἀλλότριον τοῦ Υἱοῦ, κατά γε τόν τῆς οὐσίας λόγον. Καί πρός γε τοῦτο ἡμᾶς οἱ τῶν ἁγίων μυσταγωγῶν πιστοῦνται λόγοι· ἐν μὲν γάρ ταῖς Πράξεσιν τῶν ἀποστόλων γέγραπται· ἐλθόντες δέ κατά τὴν Μυσίαν ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καί οὐκ εἶασεν αὐτούς τό Πνεῦμα Ἰησοῦ· ἐπιστέλλει δέ καί ὁ θεσπέσιος Παῦλος, οἱ δέ ἐν σαρκί ὄντες, Θεῶ ἀρέσαι οὐ δύνανται· ὑμεῖς δέ οὐκ ἐστέ ἐν σαρκί ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἵπερ Πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν· εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστίν αὐτοῦ.

Ὅταν δέ τινες τῶν τά ὀρθά διαστρέφειν εἰωθότων τάς ἐμάς παρατρέπωσι φωνάς εἰς τό αὐτοῖς δοκοῦν, μὴ θαυμαζέτω τοῦτο ἡ σὴ ὀσιότης, εἰδυῖα ὅτι καί οἱ ἀπό πάσης αἰρέσεως ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τάς τῆς ἑαυτῶν πλάνης συλλέγουσιν ἀφορμάς, τά διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ὀρθῶς εἰρημένα ταῖς ἑαυτῶν κακονοίαις παραφθείροντες, καί ταῖς ἰδίαις κεφαλαῖς τὴν ἄσβεστον ἐπαντλοῦντες φλόγα. Ἐπειδὴ δέ μεμαθήκαμεν, ὅτι καί τὴν πρός τόν μακάριον Ἐπίκτητον ἐπιστολὴν τοῦ πανευφήμου πατρός ἡμῶν Ἀθανασίου, ὀρθοδόξως ἔχουσιν, παραφθείραντές τινες ἐκδεδώκασιν, ὡς ἐντεῦθεν ἀδικεῖσθαι πολλούς, διὰ τοῦτο χρήσιμόν τι καί ἀναγκαῖον ἐπινοοῦντες τοῖς ἀδελφοῖς, ἐξ ἀντιγράφων ἀρχαίων τῶν παρ' ἡμῖν καί ἀπλανῶς ἐχόντων, ἀπεστείλαμεν τά ἴσα τῇ σὴ ὀσιότητι.

Ο ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ Δ' ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ(*)

Ἡ ἀγία καί μεγάλη καί οἰκουμενική Σύνοδος, ἡ κατά Θεοῦ χάριν καί θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων καί φιλοχριστῶν ἡμῶν βασιλέων Οὐαλεντινιανοῦ καί Μαρκιανοῦ αὐγούστων συναχθεῖσα ἐν τῇ Χαλκηδονέων μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἀγίας καί καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας, ὥρισε τά ὑποτεταγμένα.

Ὁ Κύριος ἡμῶν καί Σωτῆρ Ἰησοῦς Χριστός, τῆς πίστεως τὴν γνῶσιν τοῖς μαθηταῖς βεβαιῶν, ἔφη εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, ὥστε μηδένα πρὸς τὸν πλησίον διαφωνεῖν ἐν τοῖς δόγμασι τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' ἐπίσης ἅπασι τό τῆς ἀληθείας ἐπιδείκνυσθαι κήρυγμα. Ἐπειδὴ δέ οὐ παύεται διὰ τῶν ἑαυτοῦ ζιζανίων ὁ πονηρὸς τοῖς τῆς εὐσεβείας ἐπιφυόμενος σπέρμασι καί τι καινὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἐφευρίσκων ἀεὶ, διὰ τοῦτο συνήθως ὁ Δεσπότης, προνοούμενος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν εὐσεβῆ τοῦτον καί πιστότατον πρὸς ζῆλον ἀνέστησε βασιλέα καί τοὺς ἀπανταχῇ τῆς ἱερωσύνης πρὸς ἑαυτὸν ἀρχηγούς συνεκάλεσεν, ὥστε τῆς χάριτος τοῦ πάντων ἡμῶν Δεσπότης Χριστοῦ ἐνεργούσης πᾶσαν μὲν τοῦ ψεύδους τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων ἀποσεισασθαι λύμην, τοῖς δέ τῆς ἀληθείας αὐτὴν καταπιαίνειν βλαστήμασιν. Ὁ δὲ καί πεποιήκαμεν κοινῇ ψήφῳ τά τῆς πλάνης ἀπελάσαντες δόγματα, τὴν δέ ἀπλανῆ τῶν Πατέρων ἀνανεωσάμενοι πίστιν, τό τῶν τιῆ (τριακοσίων δέκα ὀκτώ) Σύμβολον τοῖς πᾶσι κηρύξαντες, καί ὡς οἰκείους τοὺς τοῦτο τῆς εὐσεβείας τό σύνθεμα δεξαμένους Πατέρας ἐπιγραφάμενοι, οἵπερ εἰσὶν οἱ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ μεγάλῃ Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ρν' (ἑκατὸν πενήκοντα) καί αὐτοὶ τὴν αὐτὴν ἐπισφραγισάμενοι πίστιν. Ὅρίζομεν τοίνυν, τὴν τάξιν καί τοὺς περὶ τῆς πίστεως ἅπαντας τύπους φυλάττοντες καί ἡμεῖς τῆς κατ' Ἐφeson πάλαι γεγεννημένης ἀγίας Συνόδου, ἧς ἡγεμόνες οἱ ἀγιώτατοι τὴν μνήμην Κελεστίνος ὁ τῆς Ῥωμαίων καί Κύριλλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 173-176.

ἐτύγχανον, προλάμπειν μὲν τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως τὴν ἔκθεσιν τῶν τῆς ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Κωνσταντίνου τοῦ γενομένου βασιλέως συναχθέντων, κρατεῖν δὲ καὶ τὰ παρά τῶν ῥν' ἁγίων Πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρισθέντα, πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῶν τότε φυεισῶν αἰρέσεων, βεβαίωσιν δὲ τῆς αὐτῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἡμῶν πίστεως.

Τὸ σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Πατέρων¹.

Καὶ τὸ αὐτὸ τῶν ῥν' ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθέντων².

Ἦρκει μὲν οὖν εἰς ἐντελῆ τῆς εὐσεβείας ἐπίγνωσίν τε καὶ βεβαίωσιν τὸ σοφὸν καὶ σωτήριον τοῦτο τῆς θείας χάριτος Σύμβολον· περὶ τε γὰρ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκδιδάσκει τὸ τέλειον, καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἐνανθρώπησιν τοῖς πιστῶς δεχομένοις παρίστησιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ περ οἱ τῆς ἀληθείας ἀθετεῖν ἐπιχειροῦντες τὸ κήρυγμα διὰ τῶν οἰκείων αἰρέσεων τάς κενοφωνίας ἀπέτεκον, οἱ μὲν τὸ τῆς δι' ἡμᾶς τοῦ Κυρίου οἰκονομίας μυστήριον παραφθεῖρουν τολμῶντες, καὶ τὴν Θεοτόκος ἐπὶ τῆς Παρθένου φωνὴν ἀπαρνούμενοι, οἱ δὲ σύγχυσιν καὶ κρᾶσιν εἰσάγοντες καὶ μίαν εἶναι φύσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος ἀνοήτως ἀναπλάττοντες, καὶ παθητὴν τοῦ Μονογενοῦς τὴν θεῖαν φύσιν τῇ συγχύσει τερατευόμενοι, διὰ τοῦτο πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλείσαι κατὰ τῆς ἀληθείας μηχανὴν βουλομένη ἢ παροῦσα νῦν αὕτη ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τὸ τοῦ κηρύγματος ἄνωθεν ἀσάλευτον ἐκδιδάσκουσα, ὥρισε προηγουμένως τῶν τῆς (τριακοσίων δέκα ὀκτώ) ἁγίων Πατέρων τὴν πίστιν μένειν ἀπαρεγχείρητον. Καὶ διὰ μὲν τοὺς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ μαχομένους τὴν χρόνους ὕστερον παρά τῶν ἐπὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως συνελθόντων ῥν' (ἑκατὸν πενήκοντα) ἁγίων Πατέρων περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος οὐσίας παραδοθεῖσαν διδασκαλίαν κυροῖ, ἣν ἐκεῖνοι τοῖς πᾶσιν ἐγνώρισαν, οὐχ ὥς τι λείπον τοῖς προλαβοῦσιν ἐπεισάγοντες, ἀλλὰ τὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῶν ἔννοιαν κατὰ τῶν τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν ἀθετεῖν πειρωμένων γραφικαῖς μαρτυρί-

1. Βλ. στὸν παρ. τόμ. σελ. 779.

2. Βλ. στὸν παρ. τόμ. σελ. 780.

αίς τρανώσαντες. Διά δέ τούς τό τῆς οἰκονομίας παραφθείρειν ἐπιχειροῦντας μυστήριον, καί φιλόν ἄνθρωπον εἶναι τόν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου τεχθέντα Μαρίας ἀναιδῶς ληρωδοῦντας, τάς τοῦ μακαρίου Κυρίλλου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας γενομένου ποιμένος συνοδικάς ἐπιστολάς πρὸς τε Νεστόριον καί πρὸς τούς τῆς Ἀνατολῆς ἀρμοδίας οὔσας ἐδέξατο, εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου φρενοβλαβείας, ἐρμηνεῖαν δέ τῶν εὐσεβεῖ ζήλῳ τοῦ σωτηρίου Συμβόλου ποθοῦντων τὴν ἔννοιαν· αἷς καί τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τῆς μεγίστης καί πρεσβυτέρας Ῥώμης προέδρου, τοῦ μακαριωτάτου καί ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος, τὴν γραφεῖσαν πρὸς τόν ἐν ἀγίοις ἀρχιεπίσκοπον Φλαβιανόν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς Εὐτυχοῦς κακονοίας, ἅτε δὴ τῆ τοῦ μεγάλου Πέτρου ὁμολογία συμβαίνουσιν καί κοινὴν τινα στήλην ὑπάρχουσιν κατὰ τῶν κακοδοξούντων, εἰκότως συνήρμοσε πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων βεβαίωσιν. Τοῖς τε γάρ εἰς υἱῶν δυάδα τό τῆς οἰκονομίας διασπᾶν ἐπιχειροῦσι μυστήριον παρατάττεται, καί τούς παθητὴν τοῦ Μονογενοῦς λέγειν τολμῶντας τὴν θεότητα τοῦ τῶν ἱερέων ἀπωθεῖται συλλόγου, καί τοῖς ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ κρᾶσιν ἢ σύγχυσιν ἐπινοοῦσιν ἀνθίσταται, καί τούς οὐράνιον ἢ ἐτέρας τινός ὑπάρχειν οὐσίας τὴν ἐξ ἡμῶν ληφθεῖσαν αὐτῷ τοῦ δούλου μορφὴν παραπαίοντας ἐξελαύνει, καί τούς δύο μὲν πρό τῆς ἐνώσεως φύσεις τοῦ Κυρίου μυθεύοντας, μίαν δέ μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀναπλάττοντας ἀναθεματίζει.

Ἐπόμενοι τοίνυν τοῖς ἀγίοις Πατράσιν, ἓνα καί τόν αὐτόν ὁμολογεῖν Ἰῖόν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν, τέλειον τόν αὐτόν ἐν θεότητι καί τέλειον τόν αὐτόν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεόν ἀληθῶς καί ἄνθρωπον ἀληθῶς τόν αὐτόν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καί σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καί ὁμοούσιον ἡμῖν τόν αὐτόν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὁμοιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας· πρό αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δέ τῶν ἡμερῶν τόν αὐτόν δι' ἡμᾶς καί διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἓνα καί τόν αὐτόν Χριστόν, υἱόν, κύριον μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, σφωζομένης δέ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἐκατέρας φύσε-

ως καί εἰς ἓν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἓνα καί τόν αὐτόν υἰόν μονογενῆ, Θεόν Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καθάπερ ἄνωθεν οἱ προφητῆται περί αὐτοῦ καί αὐτός ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ἐξεπαίδευσε καί τό τῶν Πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε Σύμβολον.

Τούτων τοίνυν μετά πάσης πανταχόθεν ἀκριβείας τε καί ἐμμελείας παρ' ἡμῶν διατυπωθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία καί οἰκουμενική Σύνοδος ἑτέραν πίστιν μηδενί ἐξεῖναι προφέρειν ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι ἢ φρονεῖν ἢ διδάσκειν ἑτέρως. Τούς δέ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν ἢ γοῦν προκομίζειν ἢ διδάσκειν ἢ παραδιδόναι ἕτερον Σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐξ Ἑλληνισμοῦ ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ ἢ γοῦν ἐξ αἰρέσεως οἰασθηποτοῦν, τούτους, εἰ μέν εἶεν ἐπίσκοποι ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τούς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς καί τούς κληρικούς τοῦ κλήρου, εἰ δέ μονάζοντες ἢ λαϊκοί εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι αὐτούς.

**Ο ΟΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΑΓΙΑΣ Ε΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ(*)**

Τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατά τήν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις παραβολήν, πρὸς τήν ἐκάστου δύναμιν τά τάλαντα διανείμαντος καί τήν ἐργασίαν ταύτην ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἀπαιτοῦντος, εἰ ὁ πιστευθεὶς τό ἕν τάλαντον καί φυλάξας ἀμείωτον, ἐφ' ᾧ οὐκ εἰργάσατο, καί ἐπλεόνασε τό πιστευθέν καταδικάζεται, πόσω μείζονι καί φοβερωῶ κρίματι ὑπόκειται ὁ μὴ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀμελήσας, ἀλλὰ καί ἑτέροις σκανδάλου καί ταραχῆς γενόμενος αἴτιος, προδῆλου πᾶσι τοῖς εὐσεβεσι καθεστῶτος, ὡς ἡνίκα περὶ πίστεως ὁ λόγος κινεῖται, οὐ μόνον ὡς ἀσεβῆς κατακρίνεται, ἀλλὰ καί ὡς δυνάμενος μὲν κωλύσαι τήν ἀσεβειαν, ἀμελήσας δὲ περὶ τῶν ἑτέρων διόρθωσιν. Καί ἡμεῖς τοῖνυν ποιμαίνειν πιστευθέντες τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου, εὐλαβούμενοι τήν κατάραν τήν ἀπειλουμένην τοῖς ἀμελῶς τά ἔργα Κυρίου ποιοῦσι, σπουδῆν ποιούμεθα τό καλόν τῆς πίστεως σπέρμα διαφυλάξαι καθαρὸν ἀπὸ τῶν τοῦ ἐχθροῦ ἐπισπειρομένων τῆς ἀσεβείας ζιζανίων.

[...]

Κατακρίνομεν δὲ καί ἀναθεματίζομεν, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἰρετικοῖς, τοῖς κατακριθεῖσι καί ἀναθεματισθεῖσι παρά τῶν εἰρημέων ἁγίων τεσσάρων Συνόδων καί ἀπὸ τῆς ἁγίας καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καί Θεόδωρον τὸν γενόμενον ἐπίσκοπον Μοψουεστίας καί τά ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, καί μέντοι καί τά ἀσεβῶς συγγραφέντα παρά Θεοδωρήτου κατά τε τῆς ὀρθῆς πίστεως καί τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καί τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἁγίας πρώτης Συνόδου καί ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καί Νεστορίου αὐτῷ γέγραπται. Καί πρὸς τούτοις ἀναθεματίζομεν καί τήν ἀσεβῆ ἐπιστολήν τήν λεγομένην παρά Ἰβᾶ γεγράφθαι πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην, τήν ἀρνούμενην τὸν Θεὸν Λόγον ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τῆς Θεοτόκου Μαρίας σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγεννησθαι, καί τὸν θε-

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 185-197.

σπέσιον Κύριλλον ὡς αίρετικόν διαβάλλουσιν· καί μεμφομένην μὲν τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἀγίαν σύνοδον, ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως τὸν Νεστόριον καθελούσαν, καὶ τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ μακαρίου Κυρίλλου διαπτύουσιν, ἐκδικούσαν δὲ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον καὶ τὰ θεοστυγῆ αὐτῶν συγγράμματά τε καὶ δόγματα.

[...]

Διό δὴ τοίνυν τὰς μὲν τῶν αίρετικῶν τούτων καὶ πάντων ἀθυροστόμους γλώσσας καὶ τὰς τούτων ἀσεβεστάτας συγγραφάς, αὐτούς τε τούς αίρετικούς τούς μέχρι τέλους ἐμμείναντας τῇ οἰκείᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ, μετὰ τοῦ πατρός τοῦ ψεύδους εἰκότως διαβόλου συναριθμοῦντες ἐροῦμεν· πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρός ὑμῶν καὶ τῇ φλογί, ἧ ἐξεκαύσατε. [...]

α'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ Πατρός καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος μίαν φύσιν, ἧτοι οὐσίαν, μίαν τε δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, Τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἧγουν προσώποις, προσκυνομένην, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Εἷς γάρ Θεός καὶ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν Πνεῦμα ἁγίον, ἐν ᾧ τὰ πάντα.

β'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι τὰς δύο γεννήσεις, τὴν τε πρό αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρός, ἀχρόνως καὶ ἀσωμάτως, τὴν τε ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, τοῦ αὐτοῦ κατελθόντος ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντος ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

γ'. Εἴ τις λέγει, ἄλλον εἶναι τὸν Θεόν Λόγον τὸν θαυματοργήσαντα καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν τὸν παθόντα, ἢ τὸν Θεόν Λόγον συνεῖναι λέγει τῷ Χριστῷ γεννωμένῳ ἐκ γυναικός, ἢ ἐν αὐτῷ εἶναι ὡς ἄλλον ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' οὐχ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἐκουσίως ὑπέμεινε σαρκί, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

δ'. Εἴ τις λέγει κατὰ χάριν ἢ κατὰ ἐνέργειαν ἢ κατὰ ἰσοτιμίαν ἢ κατὰ αὐθεντίαν ἢ ἀναφοράν ἢ σχέσιν ἢ δύναμιν τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς ἄνθρωπον γεγενῆσθαι· ἢ κατὰ εὐδοκίαν, ὡς ἀρεσθέντος τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τοῦ εὖ καὶ καλῶς δόξαι αὐτῷ περὶ αὐτοῦ, καθὼς Θεόδωρος μαινόμενος λέγει· ἢ κατὰ ὁμωνυμίαν,

καθ' ἣν οἱ Νεστοριανοὶ τὸν Θεὸν Λόγον Ἰησοῦν καὶ Χριστὸν καλοῦντες, καὶ τὸν ἄνθρωπον κεχωρισμένως Χριστὸν καὶ υἴον ὀνομάζοντες, καὶ δύο πρόσωπα προφανῶς λέγοντες, κατὰ μόνην τὴν προσηγορίαν καὶ τιμὴν καὶ ἀξίαν καὶ προσκύνησιν, καὶ ἓν πρόσωπον καὶ ἓνα Χριστὸν ὑποκρίνονται λέγειν· ἀλλ' οὐχ ὁμολογεῖ τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς σάρκα ἐμφυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ κατὰ σύνθεσιν ἧγουν καθ' ὑπόστασιν γεγενῆσθαι, καθὼς οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐδίδαξαν, καὶ διὰ τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν, ὃ ἐστὶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἷς τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Πολυτρόπως γὰρ νοουμένης τῆς ἐνώσεως, οἱ μὲν τῇ ἀσεβείᾳ Ἀπολλιναρίου καὶ Εὐτυχοῦς ἀκολουθοῦντες, τῷ ἀφανισμῷ τῶν συνελθόντων προκειμένοι, τὴν κατὰ σύγχυσιν τὴν ἔνωσιν πρεσβεύουσιν· οἱ δὲ τὰ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου φρονοῦντες, τῇ διαιρέσει χαίροντες, σχετικὴν τὴν ἔνωσιν ἐπεισάγουσιν. Ἡ μὲντοι ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἐκατέρας αἰρέσεως τὴν ἀσεβείαν ἀποβαλλομένη, τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα κατὰ σύνθεσιν ὁμολογεῖ, ὅπερ ἐστὶ καθ' ὑπόστασιν. Ἡ γὰρ κατὰ σύνθεσιν ἔνωσις, ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, οὐ μόνον ἀσύγχυτα τὰ συνελθόντα διαφυλάττει, ἀλλ' οὐδέ διαίρεσιν ἐπιδέχεται.

ε'. Εἴ τις τὴν μίαν ὑπόστασιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οὕτως ἐκλαμβάνει, ὡς ἐπιδεχομένην πολλῶν ὑποστάσεων σημασίαν, καὶ διὰ τούτου εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου δύο ὑποστάσεις, ἧτοι δύο πρόσωπα, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ εἰσαγομένων δύο προσώπων ἓν πρόσωπον λέγει κατὰ ἀξίαν καὶ τιμὴν καὶ προσκύνησιν, καθάπερ Θεόδωρος καὶ Νεστόριος μαινόμενοι συνεγράψαντο, καὶ συκοφαντεῖ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, ὡς κατὰ ταύτην τὴν ἀσεβῆ ἔννοιαν χρησαμένην τῷ τῆς μιᾶς ὑποστάσεως ῥήματι· ἀλλὰ μὴ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον σαρκί καθ' ὑπόστασιν ἐνωθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν, ἧτοι ἓν πρόσωπον, οὕτως τε καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μίαν ὑπόστασιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογήσαι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Οὔτε γὰρ προσθήκην προσώπου, ἧγουν ὑποστάσεως, ἐπεδέξατο ἡ ἁγία Τριάς καὶ σαρκωθέντος τοῦ ἐνός τῆς ἁγίας Τριάδος Θεοῦ Λόγου.

ς'. Εἴ τις καταχρηστικῶς, ἀλλ' οὐκ ἀληθῶς Θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν, ἢ κατὰ ἀναφοράν, ὡς ἀνθρώπου

φιλοῦ γεννηθέντος, ἀλλ' οὐχί τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος ἐξ αὐτῆς, ἀναφερομένης δέ κατ' ἐκείνους τῆς τοῦ ἀνθρώπου γεννήσεως ἐπὶ τὸν Θεόν Λόγον, ὡς συνόντα τῷ ἀνθρώπῳ γεννωμένῳ· καί συκοφαντεῖ τὴν ἀγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, ὡς κατὰ ταύτην τὴν ἀσεβῆ ἐπινοηθεῖσαν παρὰ Θεοδώρου ἔννοιαν Θεοτόκον τὴν παρθένον εἰποῦσαν· ἢ εἴ τις ἀνθρωποτόκον αὐτὴν καλεῖ ἢ χριστοτόκον, ὡς τοῦ Χριστοῦ μὴ ὄντως Θεοῦ, ἀλλὰ μὴ κυρίως καί κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ, διὰ τὸ τὸν πρό τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα Θεόν Λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι, οὕτω τε εὐσεβῶς καί τὴν ἀγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον Θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογήσαι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ζ'. Εἴ τις ἐν δύο φύσεσι λέγων, μὴ ὡς ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι τὸν ἕνα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν γνωρίζεσθαι ὁμολογεῖ, ἵνα διὰ τούτου σημάνη τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ἀσυγγχτύως ἢ ἄφραστος ἔνωσις γέγονεν, οὔτε τοῦ Λόγου εἰς τὴν τῆς σαρκὸς μεταποιηθέντος φύσιν, οὔτε τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν τοῦ Λόγου φύσιν μεταχωρησάσης (μένει γὰρ ἐκάτερον, ὅπερ ἐστὶ τῆ φύσει, καί γενομένης τῆς ἐνώσεως καθ' ὑπόστασιν), ἀλλ' ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνά μέρος τὴν τῆς αὐτῆς λαμβάνει φωνὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστόν μυστηρίου· ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος, μὴ τῇ θεωρίᾳ μόνῃ τὴν διαφορὰν τούτων λαμβάνει, ἐξ ὧν καί συνετέθη, οὐκ ἀναιρουμένην διὰ τὴν ἔνωσιν (εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν, καί δι' ἐνός ἀμφοτέρα), ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας καί ἰδιοῦποστάτους ἔχειν τὰς φύσεις, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

η'. Εἴ τις ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καί ἀνθρωπότητος, ὁμολογῶν τὴν ἔνωσιν γεγενῆσθαι, ἢ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην λέγων, μὴ οὕτως αὐτὰ λαμβάνῃ, καθάπερ καί οἱ ἅγιοι πατέρες ἐδίδαξαν, ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως καί τῆς ἀνθρωπίνης τῆς ἐνώσεως καθ' ὑπόστασιν γενομένης εἷς Χριστός ἀπετελέσθη, ἀλλ' ἐκ τῶν τῶν τῶν φωνῶν μίαν φύσιν, ἣτοι οὐσίαν, θεότητος καί σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Καθ' ὑπόστασιν γὰρ λέγοντες τὸν μονογενῆ Λόγον ἠνῶσθαι, οὐκ ἀνάχυσιν τινα, τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων πεπράχθαι φαμέν, μενούσης δέ μᾶλλον ἐκατέρας ὅπερ ἐστίν, ἠνῶσθαι σαρκί νοοῦμεν τὸν Λόγον. Διὸ καί εἰς

ἐστὶν ὁ Χριστός, Θεός καὶ ἄνθρωπος, ὁ αὐτός ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτός κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐπίσης γὰρ καὶ τοὺς ἀνά μέρος διαιροῦντας, ἦτοι τέμνοντας, καὶ τοὺς συγχέοντας τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ἀποστρέφεται καὶ ἀναθεματίζει ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία.

θ'. Εἴ τις προσκυνεῖσθαι ἐν δυσὶ φύσεσι λέγει τὸν Χριστόν, ἐξ οὗ δύο προσκυνήσεις εἰσάγονται, ἰδίᾳ τῷ Θεῷ Λόγῳ καὶ ἰδίᾳ τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ εἴ τις ἐπὶ ἀναιρέσει τῆς σαρκός, ἢ ἐπὶ συγχύσει τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ μίαν φύσιν ἡγουν οὐσίαν τῶν συνελθόντων τερατευόμενος, οὕτω προσκυνεῖ τὸν Χριστόν, ἀλλ' οὐχὶ μιᾶ προσκυνήσει τὸν Θεόν Λόγον σαρκωθέντα μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκός προσκυνεῖ, καθάπερ ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία παρέλαβεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ι'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν ἐσταυρωμένον σαρκὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν εἶναι Θεόν ἀληθινόν καὶ κύριον τῆς δόξης καὶ ἓνα τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ια'. Εἴ τις μὴ ἀναθεματίζει Ἄρειον, Εὐνόμιον, Μακεδόνιον, Ἀπολλινάριον, Νεστόριον, Εὐτυχέα καὶ Ὠριγένην, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν συγγραμμάτων, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας αἰρετικούς τοὺς κατακριθέντας καὶ ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τῶν προειρημένων αἰρετικῶν φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας καὶ μέχρι τέλους τῆ οἰκείᾳ ἀσεβείᾳ ἐμμείναντας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'. Εἴ τις ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Μοφουεστίας, τοῦ εἰπόντος ἄλλον εἶναι τὸν Θεόν Λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν, ὑπὸ παθῶν ψυχῆς καὶ τῶν τῆς σαρκός ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρόν χωριζόμενον, καὶ οὕτως ἐκ προκοπῆς ἔργων βελτιωθέντα καὶ ἐκ πολιτείας ἄμωμον καταστάνατα, ὡς φιλὸν ἄνθρωπον βαπτισθῆναι εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος λαβεῖν καὶ υἰοθεσίας ἀξιωθῆναι, καὶ κατ' ἰσότητα βασιλικῆς εἰκόνας εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου προσκυνεῖσθαι, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἄτρεπτον ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον παντελῶς γενέσθαι. Καὶ ἄλλιν εἰρηκότες τοῦ αὐτοῦ ἀσεβοῦς Θεοδώρου, τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λό-

γου πρὸς τὸν Χριστὸν τοιαύτην γεγενῆσθαι, οἶαν ὁ ἀπόστολος ἐπὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Καί, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀναριθμήτοις αὐτοῦ βλασφημίαις, τολμήσαντος εἰπεῖν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς καὶ εἰπὼν λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, οὐ δέδωκεν αὐτοῖς Πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ σχήματι μόνον ἐνεφύσησεν. Οὗτος δὲ καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Θωμᾶ, τὴν ἐπὶ τῇ ψηλαφήσει τῶν χειρῶν καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τό ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, εἶπε μὴ εἰρησθαι περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ Θωμᾶ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἀναστάσεως ἐκπλαγέντα τὸν Θωμᾶν ὑμῆσαι τὸν Θεὸν τὸν ἐγείραντα τὸν Χριστόν. Τό δὲ χεῖρον, καὶ ἐν τῇ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων γενομένη παρ' αὐτοῦ δῆθεν ἐρμηνείᾳ, συγκρίνων ὁ αὐτός Θεόδωρος τὸν Χριστὸν Πλάτωνι καὶ Μανιχαίῳ καὶ Ἐπικούρῳ καὶ Μαρκίῳ, λέγει, ὅτι ὥσπερ ἐκείνων ἕκαστος εὐράμενος οἰκειὸν δόγμα τοὺς αὐτῷ μαθητεύσαντας πεποίηκε καλεῖσθαι Πλατωνικούς καὶ Μανιχαίους καὶ Ἐπικουρείους καὶ Μαρκιωνιστάς, τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τοῦ Χριστοῦ εὐραμένου δόγμα, ἐξ αὐτοῦ χριστιανούς καλεῖσθαι. Εἴ τις τοίνυν ἀντιποιεῖται τοῦ εἰρημένου ἀσεβεστάτου Θεοδώρου καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἐν οἷς τάς τε εἰρημένας καὶ ἄλλας ἀναριθμήτους βλασφημίας ἐξέχεε κατὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει αὐτόν καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, καὶ πάντας τοὺς δεχομένους ἢ καὶ ἐκδικοῦντας αὐτόν ἢ λέγοντας ὀρθοδόξως αὐτόν ἐκθέσθαι, καὶ τοὺς γράψαντας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια φρονοῦντας ἢ φρονήσαντας πώποτε καὶ μέχρι τέλους ἐμμείναντας τῇ τοιαύτῃ αἰρέσει, ἀνάθεμα ἔστω.

ιγ'. Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῶν ἀσεβῶν συγγραμμάτων Θεοδωρήτου, τῶν κατὰ τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης καὶ ἀγίας συνόδου καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου καὶ τῶν δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων, καὶ πάντων ὧν συνεγράψατο ὑπὲρ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου τῶν δυσσεβῶν, καὶ ὑπὲρ ἄλλων τῶν τὰ αὐτὰ τοῖς προειρημένοις Θεοδώρῳ καὶ Νεστορίῳ φρονούντων καὶ δεχομένων αὐτούς καὶ τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν, καὶ δι' αὐτῶν ἀσεβεῖς καλεῖ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους, τοὺς καθ' ὑπόστασιν τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου φρονοῦντας καὶ ὁμολογοῦντας, καὶ εἴ περ οὐκ ἀναθεματίζει τὰ εἰρημένα ἀσεβῆ

συγγράμματα, καί τούς τά ὅμοια τούτοις φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας, καί πάντας δέ τούς γράψαντας κατά τῆς ὀρθῆς πίστεως ἢ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου καί τῶν δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων καί ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ τελευτήσαντας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ιδ'. Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῆς ἐπιστολῆς τῆς λεγομένης παρά Ἰβρα γεγράφθαι πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην, τῆς ἀρνούμενης μὲν τὸν Θεὸν Λόγον ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγεννησθαι, λεγούσης δέ φιλὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι, ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ, ὡς ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον καί ἄλλον τὸν ἄνθρωπον, καί τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον, τὴν ὀρθὴν τῶν χριστιανῶν πίστιν κηρύξαντα, διαβαλλούσης ὡς αἰρετικὸν καί ὁμοίως Ἀπολλιναρίῳ τῷ δυσσεβεῖ γράψαντα, καί μεμφομένης τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἀγίαν σύνοδον, ὡς χωρὶς κρίσεως καί ζητήσεως Νεστόριον καθελοῦσαν, καί τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου ἀσεβῆ καί ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει ἀποκαλεῖ ἢ αὐτὴ ἀσεβῆς ἐπιστολή, καί ἐκδικεῖ Θεόδωρον καί Νεστόριον καί τὰ ἀσεβῆ αὐτῶν δόγματα καί συγγράμματα· εἴ τις τοίνυν τῆς εἰρημένης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς ἀντιποιεῖται καί μὴ ἀναθεματίζει αὐτήν, καί τούς ἀντιποιουμένους αὐτῆς καί λέγοντας αὐτὴν ὀρθὴν εἶναι ἢ μέρος αὐτῆς, καί γράψαντας καί γράφοντας ὑπὲρ αὐτῆς ἢ τῶν περιεχομένων αὐτῇ ἀσεβειῶν, καί τολμῶντας ταύτην ἐκδικεῖν ἢ τὰς περιεχομένας αὐτῇ ἀσεβείας ὀνόματι τῶν ἀγίων πατέρων ἢ τῆς ἀγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καί τούτοις μέχρι τέλους ἐμμεΐναντας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Τούτων τοίνυν οὕτως ὁμολογηθέντων, ἃ καί παρελάβομεν ἐκ τῆς θείας Γραφῆς καί τῆς τῶν ἀγίων Πατέρων διδασκαλίας καί τῶν ὀρισθέντων περὶ τῆς μιᾶς καί τῆς αὐτῆς πίστεως παρά τῶν προειρημένων ἀγίων τεσσάρων Συνόδων, γενομένης δέ καί παρ' ἡμῶν τῆς ἐπὶ τοῖς αἰρετικοῖς καί τῆς αὐτῶν ἀσεβείας, πρὸς γε καί τῆς τῶν ἐκδικησάντων ἢ ἐκδικούντων τὰ εἰρημένα τρία κεφάλαια καί ἐναπομεινάντων ἢ ἀπομενόντων τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ, κατακρίσεως, εἴ τις ἐπιχειρήσει ἐναντία τοῖς παρ' ἡμῶν εὐσεβῶς διατυπωθεῖσι παραδοῦναι ἢ διδάξαι ἢ γράψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἶη ἢ ἐν κλήρῳ ἀναφερόμενος, ὁ τοιοῦτος, ἀλλότρια ἱερέων καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως πράττων, γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς ἢ τοῦ κλήρου, εἰ δέ μοναχός ἢ λαϊκός, ἀναθεματισθήσεται.

Εὐτύχιος, ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, ἐψηλαφησάμην τά προκείμενα καί ὁμολογῶ οὕτως ἔχειν, ὡς πάντα τά περιγεγραμμένα κεφάλαιά τε καί δόγματα περιέχει· καί δεχόμενος τὰς ἀγίας τέσσαρας συνόδους, τουτέστι τήν ἐν Νικαίᾳ καί τήν ἐν Κωνσταντινουπόλει καί τήν ἐν Ἐφέσῳ τό πρότερον καί τήν ἐν Χαλκηδόνι, καί τά παρ' αὐτῶν περί τῆς μιᾶς καί τῆς αὐτῆς πίστεως ὀρισθέντα, καί πᾶσι τούτοις ἐμμένων, καθὼς προέγραπται, κατακρίνω καί ἀναθεματίζω, πρὸς τοῖς ἄλλοις αἰρετικοῖς καί τοῖς ἀσεβέσιν αὐτῶν συγγράμμασι, Θεόδωρον τόν ἀσεβῆ τόν Μοψουεστίας γενόμενον ἐπίσκοπον μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, καί πάντα τά ἀσεβῶς συγγραφέντα Θεοδωρήτῳ, καθά προεῖρηται, καί τήν ἀσεβῆ ἐπιστολήν τήν λεγομένην Ἰβα, καί τοὺς τά ὅμοια τούτοις φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας, καί ὑπέγραψα.

Ἀπολλινάριος, ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας.

Δομνῖνος, ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Θεουπολιτῶν.

Ὅμοίως καί οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν...

**Ο ΟΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΤ΄
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ^(*)**

Ἡ ἀγία καί μεγάλη καί οἰκουμενική ἡμῶν Σύνοδος, ἡ κατά Θεοῦ χάριν καί πανευσεβές θέσπισμα τοῦ εὐλαβεστάτου καί πιστοτάτου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου συναχθεῖσα ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καί βασιλίδι Κωνσταντινουπόλει νέα Ῥώμη, ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ θείου παλατίου τῷ ἐπιλεγομένῳ Τρούλλῳ, ὥρισε τά ὑποτεταγμένα.

Ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρός μονογενῆς Υἱός τε καί Λόγος, ὁ κατά πάντα ὅμοιος ἡμῖν χωρίς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, Χριστός ὁ ἀληθινός Θεός ἡμῶν, ἐν εὐαγγελικαῖς διαπρυσίῳ ἐκήρυξε φωναῖς· ἐγώ εἰμι τό φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοί οὐ μή περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τό φῶς τῆς ζωῆς· καί πάλιν, εἰρήνην τήν ἐμήν ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τήν ἐμήν δίδωμι ὑμῖν. Ταύτη τοι τῇ θεολέκτῳ τῆς εἰρήνης διδασκαλία θεοσόφως ὁ πρῶτος ἡμῶν βασιλεύς ὁδηγούμενος, ὁ τῆς μέν Ὁρθοδοξίας ὑπέρμαχος, τῆς δέ κακοδοξίας ἀντίμαχος, τήν καθ' ἡμᾶς ἀγίαν ταύτην καί οἰκουμενικήν συναθροίσας ὁμήγυριν, τό τῆς Ἐκκλησίας ἅπαν ἤνωσε σύγκριμα. Ὅθεν ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγία καί οἰκουμενική Σύνοδος, τήν ἀπό τινων καί ὧδε χρόνων τῆς δυσσεβείας πλάνην πόρρωθεν ἀπελάσασα, καί τῇ τῶν ἀγίων καί ἐγκρίτων Πατέρων ἀπλανῶς εὐθείᾳ τρίβῳ κατακολουθήσασα, ταῖς ἀγίαις καί οἰκουμενικαῖς πέντε Συνόδοις ἐν ἅπασιν εὐσεβῶς συνεφώνησε· φαμέν δὴ τῇ τῶν τριακοσίων δέκα καί ὀκτώ ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἀγίων Πατέρων κατά τοῦ μανιῶδους Ἀρείου, καί τῇ μετ' αὐτήν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατόν πενήκοντα θεοφόρων ἀνδρῶν κατά Μακεδονίου τοῦ Πνευματομάχου καί Ἀπολλιναρίου τοῦ δυσσεβοῦς· ὁμοίως καί τῇ ἐν Ἐφέσῳ τό πρότερον κατά Νεστορίου τοῦ Ἰουδαίφρονος συναγερμένων διακοσίων θεσπεσίων ἀνδρῶν, καί τῇ ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα θεοπνεύστων Πατέρων κατά Εὐτυχοῦς καί

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 221-224.

Διοσκόρου τῶν θεοστυγῶν πρὸς ταύταις καὶ τῇ τελευταίᾳ τούτων πέμπτη ἁγία Σύνοδῳ, τῇ ἐνταῦθα συναθροισθείσῃ κατὰ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, Ὁριγένους, Διδύμου τε καὶ Εὐαγρίου, καὶ τῶν συγγραμμάτων Θεοδωρήτου τῶν κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἀοιδίου Κυρίλλου, καὶ τῆς λεγομένης Ἰβρα ἐπιστολῆς πρὸς Μάρην γεγράφθαι τὸν Πέρσην. Ἀκαινοτόμητα μὲν ἐν πᾶσι τὰ τῆς εὐσεβείας ἀνανεωσαμένη θεσπίσματα, τὰ βέβηλα δὲ τῆς δυσσεβείας ἐκδιώξασα δόγματα, καὶ τὸ παρά τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ Πατέρων ἐκτεθέν, καὶ αὖθις παρά τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφρόνως βεβαιωθέν, ὅπερ καὶ αἱ λοιπαὶ ἅγιοι Σύνοδοι ἐπ' ἀναιρέσει πάσης ψυχοφθόρου αἰρέσεως ἀσπασίως ἐδέξαντο καὶ ἐπεκύρωσαν Σύμβολον, καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ θεοπνεύστως ἐπεσφράγισε Σύνοδος.

(Ἐπονται τὰ κείμενα τῶν συμβόλων τῆς Α' καὶ Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου)¹

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶπεν. Ἦρκει μὲν εἰς ἐντελῆ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐπίγνωσίν τε καὶ βεβαίωσιν τὸ εὐσεβές καὶ ὀρθόδοξον τοῦτο τῆς θείας χάριτος Σύμβολον· ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἐπαύσατο ἀρχῆθεν τῆς κακίας ὁ ἐφευρέτης, συνεργὸν τὸν ὄφιν εὐράμενος καὶ δι' αὐτοῦ τὸν ἰοβόλον τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει προσαγόμενος θάνατον, οὕτω καὶ νῦν ὄργανα πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτοῦ βούλησιν εὐρηκῶς ἐπιτήδεια, Θεόδωρον φάμεν τὸν γενόμενον τῆς Φαράν ἐπίσκοπον, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον, Πέτρον, τοὺς γενομένους προέδρους τῆς βασιλευούσης ταύτης πόλεως, ἔτι δὲ καὶ Ὀνώριον τὸν γενόμενον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Κῦρον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπισκοπήσαντα, Μακάριον τε τὸν Ἀντιοχείας προσεχῶς γενόμενον πρόεδρον, καὶ Στέφανον τὸν τούτου μαθητὴν, οὐκ ἤργησε δι' αὐτῶν τῷ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματι τῆς πλάνης ἐπεγεῖρειν τὰ σκάνδαλα, ἐνός θελήματος καὶ μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἐνός τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τὴν αἴρεσιν, τῇ Ἀπολλιναρίου, Σεβήρου καὶ Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξίᾳ συνάδουσας, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἐνός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θε-

1. Βλ. στὸν παρ. τόμ. σελ. 779 καὶ 780.

οὔ ἡμῶν ἀνελεῖν διὰ τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσας, ἀθέλητον ἐντεῦθεν καί ἀνενέργητον τὴν νοερῶς ἐψυχωμένην αὐτοῦ σάρκα δυσφήμως εἰσάγουσαν. Ἐξήγειρε τοίνυν Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν τὸν πιστὸν βασιλέα, τὸν νέον Δαυῖδ, ἄνδρα κατὰ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν εὐρηκῶς, ὅς οὐκ ἔδωκε, κατὰ τό γεγραμμένον, ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καί τοῖς βλεφάροις αὐτοῦ νυσταγμόν, ἕως ὅπου διὰ τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσυλλέκτου ταύτης καί ἱερᾶς ὀμηγύρεως τό τῆς Ὁρθοδοξίας ἡῶρε τέλειον κήρυγμα· κατὰ γὰρ τὴν θεόλεκτον φωνήν, ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι συνηγμένοι, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἦτις παροῦσα ἁγία καί οἰκουμενική Σύνοδος πιστῶς δεξαμένη καί ὑπτίαις χερσίν ἀσπασαμένη τὴν τε τοῦ ἁγιωτάτου καί μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος γενομένην ἀναφορὰν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον καί πιστότατον ἡμῶν βασιλέα Κωνσταντῖνον, τὴν ἀποβαλλομένην ὀνομασί τούς κηρύξαντας καί διδάξαντας, ὡς προοδηλωται, ἐν θέλημα καί μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡσαύτως δέ προσηκαμένη καί τὴν ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἁγιώτατον πάπαν ἱερᾶς συνόδου τῶν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε θεοφιλῶν ἐπισκόπων ἐτέραν συνοδικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν αὐτοῦ θεόσοφον γαληνότητα, οἷά τε συμφωνούσας τῇ τε ἁγίᾳ ἐν Χαλκηδόνι Συνόδῳ καί τῷ τόμῳ τοῦ πανιέρου καί μακαριωτάτου πάπα τῆς αὐτῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Λέοντος, τῷ σταλέντι πρὸς Φλαβιανόν τὸν ἐν ἁγίοις, ὃν καί στήλην Ὁρθοδοξίας ἡ τοιαύτη Σύνοδος ἀπεκάλεσεν, ἔτι μὴν καί ταῖς συνοδικαῖς ἐπιστολαῖς ταῖς γραφείσαις παρά τοῦ μακαρίου Κυρίλλου κατὰ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς καί πρὸς τούς τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους.

Ἐπομένη τε ταῖς τε ἁγίαις καί οἰκουμενικαῖς πέντε Συνόδοις καί τοῖς ἁγίοις καί ἐγκρίτοις Πατράσι καί συμφώνως ὀρίζουσα, ὁμολογεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν, τὸν ἕνα τῆς ἁγίας, ὁμοουσίου καί ζωαρχικῆς Τριάδος, τέλειον ἐν θεότητι καί τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεόν ἀληθῶς καί ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καί σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καί ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας· τὸν πρό αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχά-

των δέ τῶν ἡμερῶν τόν αὐτόν δι' ἡμᾶς καί διὰ τήν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καί Μαρίας τῆς παρθένου, τῆς κυρίως καί κατά ἀλήθειαν Θεοτόκου, κατά τήν ἀνθρωπότητα· ἕνα καί τόν αὐτόν Χριστόν, υἱόν, κύριον, μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως, ἀδιαιρέτως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τήν ἔνωσιν, σωζομένης δέ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἐκατέρας φύσεως, καί εἰς ἕν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἕνα καί τόν αὐτόν μονογενῆ Θεοῦ Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καθάπερ ἄνωθεν οἱ προφηῆται περί αὐτοῦ καί αὐτός ἡμᾶς Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐξεπαίδευσε καί τό τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε σύμβολον.

Καί δύο φυσικά θελήσεις, ἤτοι θελήματα, ἐν αὐτῷ, καί δύο φυσικάς ἐνεργείας ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως, ἀμερίστως, ἀσυγχύτως, κατά τήν τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκαλίαν ὡσαύτως κηρύττομεν· καί δύο μέν φυσικά θελήματα οὐχ ὑπεναντία, μή γένοιτο, καθῶς οἱ ἀσεβεῖς ἔφησαν αἰρετικοί, ἀλλ' ἐπόμενον τό ἀνθρώπινον αὐτοῦ θέλημα, καί μή ἀντιπίπτον ἢ ἀντιπαλαῖον, μᾶλλον μέν οὖν καί ὑποτασσόμενον τῷ θεῖῳ αὐτοῦ καί πανσθενεῖ θελήματι· «ἔδει γάρ τό τῆς σαρκός θέλημα κινηθῆναι, ὑποταγῆναι δέ τῷ θελήματι τῷ θεϊκῷ»², κατά τόν πάνσοφον Ἀθανάσιον· ὥσπερ γάρ ἡ αὐτοῦ σάρξ, σάρξ τοῦ Θεοῦ Λόγου λέγεται καί ἔστιν, οὕτω καί τό φυσικόν τῆς σαρκός αὐτοῦ θέλημα ἴδιον τοῦ Θεοῦ Λόγου λέγεται καί ἔστι, καθά φησιν αὐτός, ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τό θέλημα τό ἐμόν, ἀλλά τό θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἴδιον λέγων θέλημα αὐτοῦ τό τῆς σαρκός, ἐπεὶ καί ἡ σάρξ ἴδια αὐτοῦ γέγονεν· ὃν γάρ τρόπον ἡ παναγία καί ἄμωμος ἐψυχωμένη αὐτοῦ σάρξ θεωθεῖσα οὐκ ἀνηρέθη, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ὄρω τε καί λόγῳ διέμεινεν, οὕτω καί τό ἀνθρώπινον αὐτοῦ θέλημα θεωθέν οὐκ ἀνηρέθη, σέσωσται δέ μᾶλλον, κατά τόν θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα, «τό γάρ ἐκείνου θέλειν, τοῦ κατά τόν Σωτῆρα νοουμένου, οὐδέ ὑπεναντίον Θεῷ, θεωθέν ὄλον»³.

2. PG 26, 1241.

3. PG 36, 117.

Δύο δέ φυσικάς ἐνεργείας ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως, ἀμερίστως, ἀσυγχύτως ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν δοξάζομεν, τουτέστι θείαν ἐνέργειαν καὶ ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, κατὰ τὸν θεηγόρον Λέοντα τρανέστατα φάσκοντα, «ἐνεργεῖ γάρ ἐκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦτο ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ἅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος». Οὐ γάρ δήπου μίαν δώσομεν φυσικὴν τὴν ἐνέργειαν Θεοῦ καὶ ποιήματος, ἵνα μήτε τό ποιηθέν εἰς τὴν θείαν ἀναγάγωμεν οὐσίαν, μήτε μὴν τῆς θείας φύσεως τό ἐξαίρετον εἰς τὸν τοῖς γενητοῖς πρόποντα καταγάγωμεν τόπον· ἐνός γάρ καὶ τοῦ αὐτοῦ τά τε θαύματα καὶ τά πάθη γινώσκομεν κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο τῶν ἐξ ὧν ἐστὶ φύσεων, καὶ ἐν αἷς τό εἶναι ἔχει, ὡς ὁ θεσπέσιος ἔφησε Κύριλλος. Πάντοθεν γοῦν τό ἀσύγχυτον καὶ ἀδιαίρετον φυλάττοντες, συντόμῳ φωνῇ τό πᾶν ἐξαγγέλλομεν· ἓνα τῆς ἀγίας Τριάδος καὶ μετὰ σάρκωσιν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν, εἶναι πιστεύοντες, φαμέν δύο αὐτοῦ τάς φύσεις ἐν τῇ μιᾷ αὐτοῦ διαλαμπούσας ὑποστάσει, ἐν ἧ τὰ τε θαύματα καὶ τά παθήματα δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀναστροφῆς οὐ κατὰ φαντασίαν, ἀλλὰ ἀληθῶς ἐπεδείξατο, τῆς φυσικῆς ἐν αὐτῇ τῇ μιᾷ ὑποστάσει διαφορᾶς γνωριζομένης τῷ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ἐκατέραν φύσιν θέλειν τε καὶ ἐνεργεῖν τά ἴδια· καθ' ὃν δὴ λόγον καὶ δύο φυσικά θελήματά τε καὶ ἐνεργείας δοξάζομεν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καταλλήλως συντρέχοντα.

Τούτων τοίνυν μετὰ πάσης πανταχόθεν ἀκριβείας τε καὶ ἐμμελείας παρ' ἡμῶν διατυπωθέντων, ὀρίζομεν ἐτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι ἢ φρονεῖν ἢ διδάσκειν ἐτέρως· τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἐτέραν ἢ προκομίζειν ἢ διδάσκειν ἢ παραδιδόναι ἕτερον σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐξ Ἑλληνισμοῦ ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ ἢ γοῦν ἐξ αἰρέσεως οἷας οὖν, ἢ καινοφωνίαν, ἥτοι λέξεως ἐφεύρεσιν, πρὸς ἀνατροπὴν εἰσάγειν τῶν νυνὶ παρ' ἡμῶν διορισθέντων, τούτους, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοὺς κληρικούς τοῦ κλήρου, εἰ δὲ μονάζοντες εἶεν ἢ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι αὐτούς.

Ο ΟΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ Ζ΄ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ^(*)

Ἡ ἁγία καί μεγάλη καί οἰκουμενική Σύνοδος, ἡ κατά Θεοῦ χάριν καί θέσπισμα τῶν εὐσεβῶν καί φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καί Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρός συναθροισθεῖσα τό δεύτερον ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ἐν τῇ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπονομαζομένη Σοφία, ἀκολουθήσασα τῇ παραδόσει τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὥρισε τά ὑποτεταγμένα.

Ὁ τό φῶς τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως ἡμῖν χαρισάμενος καί τοῦ σκότους τῆς εἰδωλικῆς μανίας ἡμᾶς λυτρωσάμενος Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν, νυμφευσάμενος τήν ἁγίαν αὐτοῦ Καθολικὴν Ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ρυτίδα, ταύτην ἐπηγγείλατο διαφυλάττεσθαι, τοῖς τε ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς διεβεβαιούτο λέγων, μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τάς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ταύτην δέ τήν ἐπαγγελίαν οὐ μόνον αὐτοῖς ἐχαρίσατο, ἀλλά καί ἡμῖν τοῖς δι' αὐτῶν πιστεύσασιν εἰς τό ὄνομα αὐτοῦ. Τῆς οὖν δωρεᾶς ταύτης ἀλογήσαντές τινες, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀπατεῶνος ἐχθροῦ ἀναπτερούμενοι, ἐξέστησαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καί τῇ παραδόσει τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀντιταξάμενοι, πρὸς τήν σύνεσιν τῆς ἀληθείας διήμαρτον, καί ὡς φησιν ὁ παροιμιακός λόγος, τοὺς ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηνται, καί συνῆξαν ἐν χερσίν ἀκαρπίαν, ὅτι τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων τήν θεοπρεπῆ εὐκοσμίαν διαβάλλειν τετολμήκασιν, ἱερεῖς μὲν λεγόμενοι, μὴ ὄντες δέ· περὶ ὧν ὁ Θεός διὰ τῆς προφητείας βοᾷ· ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τόν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τήν μερίδα μου. Ἀνιέροις γάρ ἐπακολουθήσαντες ἀνδράσι, ταῖς ἰδίαις φρεσὶ πειθομένοις, κατηγόρησαν τῆς ἀρμολογίας Χριστῶ τῷ Θεῷ ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας, καί ἀνά μέσον ἁγίου καί βεβήλου οὐ διέστειλαν, τήν εἰκόνα τοῦ Κυρίου καί τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὁμοίως τοῖς ξοάνοις τῶν σατανικῶν εἰδώλων ὀνομάσαντες. Διό μὴ φέρων ὄραν ὑπὸ τοιαύτης λύμης διαφθειρόμενον τό ὑπήκοον

(*) Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 185-197.

ὁ δεσπότης Θεός, ἡμᾶς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀρχηγούς τῆ αὐτοῦ εὐδοκίᾳ συνεκάλεσε, θείῳ ζήλῳ καὶ ἐπινεύσει Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων, ὅπως ἡ ἔνθεος παράδοσις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας κοινῇ ψήφῳ ἀπολάβῃ τό κῦρος. Μετά πάσης τοίνυν ἀκριβείας ἐρευνήσαντές τε καὶ διασκεψάμενοι, καὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀληθείας ἀκολουθήσαντες, οὐδέν ἀφαιροῦμεν, οὐδέν προστίθεμεν, ἀλλὰ πάντα τά τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀμείωτα διαφυλάττομεν· καὶ ἐπόμενοι ταῖς ἀγίαις Οἰκουμενικαῖς ἔξ Συνόδοις, πρῶτα μὲν τῇ ἐν τῇ λαμπρᾷ Νικαέων μητροπόλει συναθροισθείσῃ, ἔτι γε μὴν καὶ τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ βασιλίδι πόλει.

(Ἔπεται τό ἐνιαῖον Σύμβολον τῆς Α' καὶ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου)¹.

Βδελυσσόμεθα δέ καὶ ἀναθεματίζομεν Ἄρειον καὶ τοὺς αὐτῷ σύμφρονας καὶ κοινωνοὺς τῆς μανιώδους αὐτοῦ κακοδοξίας, Μακεδόνιον τε καὶ τοὺς περὶ αὐτόν καλῶς ὀνομασθέντας Πνευματομάχους· ὁμολογοῦμεν δέ καὶ τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν ἀγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον, ὡς τεκοῦσαν σαρκί τόν ἕνα τῆς ἀγίας Τριάδος Χριστόν τόν Θεόν ἡμῶν, καθά καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ τό πρότερον ἐδογματίσει Σύνοδος, καὶ τόν ἀσεβῆ Νεστόριον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν, ὡς προσωπικὴν δυάδα εἰσάγοντας, τῆς Ἐκκλησίας ἐξώθησε· σὺν τούτοις δέ καὶ τὰς δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν τοῦ σαρκωθέντος δι' ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τέλειον αὐτόν Θεόν καὶ τέλειον ἄνθρωπον γινώσκοντες, ὡς καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῆ καὶ Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα, συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβῆρον, Πέτρον καὶ τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειράν, μεθ' ὧν καὶ τὰ Ὠριγένους, Εὐαγρίου τε καὶ Διδύμου μυθεύματα ἀναθεματίζομεν, ὡς καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσα πέμπτη Σύνοδος· εἰτά τε καὶ δύο θελήματα καὶ ἐνεργείας κατὰ τὴν τῶν φύσεων ιδιότητα ἐπὶ Χριστοῦ κηρύττομεν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕκτη Σύνοδος ἐξεβόησεν, ἀποκηρύξασα Σέργιον, Ὀνώριον, Κῦρον, Πύρρον, Μακάριον, τοὺς ἀθελήτους τῆς εὐσεβείας καὶ τοὺς τούτων ὁμόφρονας. Καὶ συνελόντες φαμέν· ἀπάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐγγράφως ἢ ἀγράφως

1. Βλ. στόν παρ. τόμ., σελ. 779 καὶ 780.

τεθεσπισμέναις ἡμῖν παραδόσεις ἀκαινοτομήτως φυλάττομεν. Ὡν μία ἐστὶ καὶ ἡ τῆς εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως ἐκτύπωσις, ὡς τῆ ἱστορία τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος συνάδουσα, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐνανθρωπήσεως, καὶ εἰς ὁμοίαν λυσιτέλειαν ἡμῖν χρησιμεύουσα· τὰ γὰρ ἀλλήλων δηλωτικά ἀναμφιβόλως καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσιν ἐμφάσεις.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὴν βασιλικὴν ὡσπερ ἐχόμενοι τρίβον, ἐπακολουθοῦντες τῇ θεηγόρῳ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, (τοῦ γὰρ ἐν αὐτῇ οἰκήσαντος Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ταύτην γινώσκομεν), ὀρίζομεν σύν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ, παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας, τὰς ἐκ χρωμάτων καὶ ψηφίδος καὶ ἐτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσης, ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς· τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνας, καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, τιμίων τε ἀγγέλων καὶ πάντων ἁγίων καὶ ὁσίων ἀνδρῶν. Ὅσῳ γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὄρωνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν, καὶ ταύταις ἀσπασμόν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θεῖᾳ φύσει· ἀλλ' ὄν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι, καὶ θυμιαμάτων καὶ φώτων προσαγωγὴν πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἶθισται. «Ἡ γὰρ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τό πρωτότυπον διαβαίνει», καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν. Οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, εἴτουν παράδοσις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τό εὐαγγέλιον· οὕτω τῷ ἐν Χριστῷ λαλήσαντι Παύλῳ καὶ πάσῃ τῇ θεῖᾳ ἀποστολικῇ ὁμηγῦρει καὶ πατρικῇ ἀγιότητι ἐξακολουθοῦμεν κρατοῦντες τὰς παραδόσεις, ἃς παρειλήφαμεν· οὕτω τούς ἐπινικίους τῇ Ἐκκλησίᾳ προφητικῶς κατεπάδομεν ὕμνους. Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ· τέρπου καὶ εὐφραίνου ἐξ ὅλης

τῆς καρδίας σου· περιεῖλε Κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματα τῶν ἀντικειμένων σοι, λελύτρωσαι ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου· Κύριος βασιλεύς ἐν μέσῳ σου· οὐκ ὄψει κακά οὐκέτι, καί εἰρήνη ἐπὶ σοί εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

Τοὺς οὖν τολμῶντας ἐτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν, ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἵρετικούς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν καί καινοτομίαν τινὰ ἐπινοεῖν, ἢ ἀποβάλλεσθαι τι ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ, εὐαγγέλιον ἢ τύπον τοῦ σταυροῦ ἢ εἰκονικὴν ἀναζωγράφησιν ἢ ἅγιον λείψανον μάρτυρος, ἢ ἐπινοεῖν σχολιῶς καί πανούργως πρὸς τὸ ἀνατρέψαι ἐν τι τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔτι γε μὴν ὡς κοινοῖς χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς κειμηλίοις ἢ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις, ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικούς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, μονάζοντας δέ ἢ λαϊκούς τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄
ΒΑΣΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Α΄ ΚΟΙΝΗ ΔΗΛΩΣΙΣ, 1989(*)

Παρά τῶν ἐν Χριστῷ Πατέρων ἡμῶν ἐκληρονομήσαμεν τήν αὐτήν ἀποστολικήν πίστιν καί παράδοσιν, καίτοι ἐχωρίσθημεν ἀπ' ἀλλήλων ὡς Ἐκκλησίαι ἐπί αἰῶνας. Ὡς δύο οἰκογένειαι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐπί μακρόν ἄνευ τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, προσευχόμεθα καί ἐμπιστευόμεθα τῷ Θεῷ τήν ἀποκατάστασιν τῆς κοινωνίας ταύτης, ἐπί τῇ βάσει τῆς κοινῆς ἀποστολικῆς πίστεως τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων, ἣν καί ὁμολογοῦμεν. Εἶναι ἡ πίστις ἐκείνη τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τήν ὁποίαν καί ὁμολογοῦμεν εἰς τό κοινόν ἡμῶν Σύμβολον πίστεως. Πᾶν ὅ,τι ἀκολουθεῖ εἶναι μία ἀπλή εὐλαβῆς δῆλωσις περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐν τῇ πορείᾳ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κοινωνίας μεταξύ τῶν δύο οἰκογενειῶν τῶν Ὁρθοδόξων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν.

Αἱ καθ' ὅλου συζητήσεις ἡμῶν εἶχον ὡς κοινήν βάσιν τήν φράσιν τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πατρός ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: «**Μία φύσις (ἢ μία ὑπόστασις) τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη**» καί τήν ρῆσιν αὐτοῦ ὅτι ἀρκεῖ διὰ τήν ὁμολογίαν τῆς ὀρθῆς καί ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως λέγειν καί ὁμολογεῖν Θεοτόκον τήν ἁγίαν Παρθένον (Ὁμιλ. 15. Πρβλ. Ἐπ. 39).

Μέγα ὄντως ἐστὶ τό θαυμαστόν μυστήριον τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ἐνός ἐν μιᾷ οὐσίᾳ καί ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἢ προσώποις ἀληθινοῦ Θεοῦ. Εὐλογητόν τό ὄνομα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ ἡμῶν. Μέγα ὄντως ἐστὶ καί τό ἄφατον μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' ἡμᾶς καί διὰ τήν ἡμετέραν σωτηρίαν.

Ὁ Λόγος, ὁ αἰδίως ὁμοούσιος τῷ Πατρί καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κατὰ τήν θεότητα αὐτοῦ, ἐσαρκώθη ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί τῆς ἠυλογημένης Παρθένου Μαρίας, τῆς Θεοτόκου, καί ἐγένετο οὕτως ἄνθρωπος ὁμοούσιος ἡμῖν κατὰ τήν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἐκτός ἁμαρτίας. Εἶναι Θεός ἀληθινός καί ἐν ταυτῷ ἀληθινός ἄνθρωπος, τέλειος ἐν τῇ θεότητι αὐτοῦ καί τέλειος ἐν τῇ

(*) Ἐπίσκεψις, 422/1.7.1989, σελ. 7-8.

άνθρωπότητι αὐτοῦ. Καλοῦμεν τὴν ἠύλογημένην Παρθένον Θεοτόκον, διότι ὁ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς σκηνώσας ὑπῆρξε πλήρης Θεός καὶ πλήρης ἄνθρωπος.

Ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ μιᾶς «συνθέτου ὑποστάσεως» τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν λέγομεν ὅτι συνυπάρχουν ἐν αὐτῷ μία θεία ὑπόστασις καὶ μία ἀνθρωπίνη ὑπόστασις, ἀλλ' ὅτι ἡ μία ἀίδιος ὑπόστασις τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος προσέλαβε τὴν ἡμετέραν κτιστὴν φύσιν, ἐνώσας οὕτως αὐτὴν μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀκτίστου θείας φύσεως, ἵνα μορφώσῃ μίαν ἀχωρίστως καὶ ἀσυγχύτως ἡνωμένην πραγματικὴν θεανθρωπίνην ὑπαρξιν, ἐν τῇ ὁποῖα αἱ φύσεις διακρίνονται «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ».

Ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου πρὸ τῆς Ἐνανθρωπήσεως, καὶ μετ' αὐτῆς εἰσέτι τῆς θείας φύσεως αὐτοῦ, δὲν ἦτο βεβαίως σύνθετος. Ἡ ὑπόστασις καὶ ὡς διακεκριμένη ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου δὲν εἶναι ἐπίσης σύνθετος. Τό μοναδικὸν **Θεανδρικό**ν πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ προαιωνία ὑπόστασις, ἡ ὁποῖα προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Οὕτω καλοῦμεν τὴν ὑπόστασιν αὐτὴν σύνθετον λόγῳ τῶν φύσεων, αἱ ὁποῖαι ἠνώθησαν διὰ νὰ μορφώσουν μίαν σύνθετον ἐνότητα. Τό ζήτημα δὲν εἶναι ἂν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐχρησιμοποίησαν ἐναλλακτικῶς τοὺς ὀρους **φύσις καὶ ὑπόστασις** καὶ ἂν συνέχεαν τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον. Ὁ ὅρος ὑπόστασις δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ νὰ περιγράψῃ τόσον τὸ πρόσωπον ὡς διακεκριμένον ἐκ τῆς φύσεως, ὅσον καὶ τὸ πρόσωπον μετὰ τῆς φύσεως, διότι ἡ ὑπόστασις πράγματι οὐδέποτε ὑπάρχει ἄνευ φύσεως.

Πρόκειται διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον γεννᾶται αἰωνίως ὑπὸ τοῦ Πατρός καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐνηνθρώπησε, σαρκωθείς ἐκ τῆς ἠύλογημένης Παρθένου. Αὐτό εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τὸ ὁποῖον ὁμολογοῦμεν ἐν λατρευτικῇ ταπεινώσει, ἥτοι ἡ πραγματικὴ ἔνωσις τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου μεθ' ὅλων τῶν ἰδιοτήτων καὶ λειτουργιῶν τῆς ἀκτίστου θείας φύσεως, ἐν αἷς καὶ τῆς φυσικῆς θελήσεως καὶ φυσικῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποῖα ἠνώθη ἀχωρίστως καὶ ἀσυγχύτως μετὰ τῆς κτιστῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μεθ' ὅλων τῶν ἰδιοτήτων καὶ λειτουργιῶν αὐτῆς, ἐν αἷς καὶ τῆς φυσικῆς θελήσεως καὶ

ἐνεργείας αὐτῆς. Ὁ σαρκωθεὶς Λόγος εἶναι τό ὑποκείμενον πάσης θελήσεως καί ἐνεργείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Συμφωνοῦμεν εἰς τὴν καταδίκην τῶν αἱρέσεων τοῦ Νεστοριανισμοῦ καί τοῦ Εὐτυχιανισμοῦ. Δέν χωρίζομεν, οὔτε διαιροῦμεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καί τὴν θεϊαν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, καί οὔτε δεχόμεθα ὅτι ἡ πρώτη κατεπόθη ὑπὸ τῆς δευτέρας καί ἐπαύσατο οὕτως ὑπάρχουσα.

Τὰ χρησιμοποιηθέντα διὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ μυστηρίου τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τέσσαρα ἐπιρρήματα ἀνήκουν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν παράδοσιν, ἥτοι ἄνευ φυρμοῦ συγχύσεως (ἀσυγχύτως), ἄνευ τροπῆς (ἀτρέπτως), ἄνευ χωρισμοῦ (ἀχωρίστως) καί ἄνευ διαιρέσεως (ἀδιαιρέτως). Ὅσοι ἐξ ἡμῶν ὁμιλοῦν περὶ δύο φύσεων ἐν Χριστῷ, δέν ἀρνοῦνται δι' αὐτοῦ τὴν ἀχώριστον καί ἀδιαιρέτον ἔνωσιν αὐτῶν. Ὅσοι ἐξ ἡμῶν ὁμιλοῦν περὶ μιᾶς ἡνωμένης θεανθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ δέν ἀρνοῦνται οὕτω τὴν συνεχῆ δυναμικὴν παρουσίαν ἐν Χριστῷ τοῦ θείου καί τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καί ἀσυγχύτως.

Ἡ ἀμοιβαία συμφωνία ἡμῶν δέν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν Χριστολογία, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὴν ὅλην πίστιν τῆς μιᾶς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων. Συμφωνοῦμεν ἐπίσης εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ προσώπου καί τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τό ὁποῖον ἐκπορεύεται μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς καί συνδοξάζεται πάντοτε μετὰ τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ.

Β΄ ΚΟΙΝΗ ΔΗΛΩΣΙΣ, 1990(*)

Ἡ πρώτη Κοινή Δήλωση περί τῆς Χριστολογίας, υἱοθετηθεῖσα ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατά τήν ἱστορικήν συνάντησιν εἰς τήν Μονήν Anba Bishoy, ἀπό 20^{ης} μέχρι 24^{ης} Ἰουνίου 1989, ἀποτελεῖ τήν βᾶσιν τῆς δευτέρας Κοινῆς Δηλώσεως περί τῶν ἀκολούθων θέσεων τῆς κοινῆς πίστεως καί ἐρμηνείας καί περί τῶν ἀναληφθησομένων διαδικασιῶν διά τήν πλήρη κοινωνίαν τῶν δύο οἰκογενειῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅστις προσηυχῆθη «ἵνα πάντες ἓν ᾦσιν».

1. Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι συμφωνοῦν εἰς τήν καταδίκην τῆς αἵρέσεως τοῦ Εὐτυχιανισμοῦ. Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Λόγος, τό Δεύτερον Πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ πρό αἰῶνων ἐκ τοῦ Πατρός γεννηθείς καί ὁμοούσιος αὐτῷ, ἐσαρκώθη καί ἐγεννήθη ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας τῆς Παρθένου, ὁμοούσιος ἡμῖν κατά πάντα καί τέλειος ἄνθρωπος μετά ψυχῆς, σώματος καί νοός. Ἐσταυρώθη, ἀπέθανεν, ἐτάφη καί ἀνέστη ἐκ νεκρῶν τήν τρίτην ἡμέραν, ἀνελήφθη πρὸς τόν Οὐράνιον Πατέρα, ἔνθα κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός ὡς Κύριος πάσης τῆς Κτίσεως. Κατά τήν Πεντηκοστήν διά τῆς ἐπιφωτισέως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφάνέρωσε τήν Ἐκκλησίαν ὡς Σῶμα Αὐτοῦ. Προσδοκῶμεν τήν ἐν πληρότητι δόξης καί πάλιν ἔλευσιν Αὐτοῦ, κατά τάς Γραφάς.

2. Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι καταδικάζουν τήν αἵρεσιν τοῦ Νεστορίου καί τοῦ κρυπτονεστοριανισμοῦ τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου. Συμφωνοῦν ὅτι δέν ἀρκεῖ ἀπλῶς νά λέγη τις ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος τῷ τε Πατρί καί ἡμῖν, φύσει Θεός καί φύσει ἄνθρωπος εἶναι ἀναγκαῖον ἐπίσης νά δέχεται ὅτι ὁ φύσει Θεός ἐγένετο διά τῆς ἐνανθρωπήσεως φύσει Ἄνθρωπος, ὅτε ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου.

3. Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι συμφωνοῦν ὅτι ἡ Ἰπόστασις τοῦ Λόγου ἐγένετο «σύνθετος», ἐνωθεῖσα εἰς τήν ἣν ἔχει κοινήν μετά τοῦ Πατρός καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄκτιστον θείαν φύσιν Αὐτοῦ, μετά

(*) Ἐπίσκεψις, 446/1.10.1990, σελ. 18-20.

της φυσικής θελήσεως και ένεργείας αυτής, της κτιστής ανθρωπίνης φύσεως, μετά της φυσικής θελήσεως και ένεργείας αυτής, ήν προσέλαβε και ώκειοποίησε κατά την ένανθρώπησιν.

4. Άμφότεραι αί οικογένειαι συμφωνοῦν ότι αί φύσεις ήνώθησαν ύποστατικῶς και φυσικῶς μετά των ιδίων ένεργειῶν και θελήσεων αὐτῶν άσυγχύτως, άτρέπτως, άδιαιρέτως, άχωρίστως και ότι διακρίνονται «τῇ θεωρίᾳ μόνη».

5. Άμφότεραι αί οικογένειαι συμφωνοῦν ότι ό θέλων και ό ένεργῶν εἶναι πάντοτε ή μία ύπόστασις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη.

6. Άμφότεραι αί οικογένειαι συμφωνοῦν εις τήν άπόρριψιν της έρμηνείας των Συνόδων, αί όποιαι δέν συμφωνοῦν πλήρως πρός τόν Όρον της Γ' Οικουμενικής Συνόδου και τήν Έπιστολήν (433) τοῦ Κυρίλλου Άλεξανδρείας πρός τόν Άντιοχείας Ίωάννην.

7. Οί Όρθόδοξοι συμφωνοῦν ότι οί Άνατολικοί Όρθόδοξοι θά συνεχίσουν νά διατηροῦν τήν παραδοσιακήν αὐτῶν Κυρίλλειον όρολογίαν «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», έφ' όσον δι' αὐτῆς έννοοῦν τήν διπλήν όμοουσιότητα τοῦ Λόγου, τήν όποίαν ήρνεῖτο ό Εὐτυχής. Οί Άνατολικοί Όρθόδοξοι συμφωνοῦν ότι οί Όρθόδοξοι δικαίως χρησιμοποιοῦν τήν διατύπωσιν δύο φύσεις, καθ' όσον δέχονται τήν διάκρισιν «τῇ θεωρίᾳ μόνη». Τήν όρθήν έννοιαν της τριαύτης χρήσεως εκθέτει ό άγιος Κύριλλος εις τήν πρός τόν Ίωάννην Άντιοχείας Έπιστολήν αὐτοῦ και εις τάς Έπιστολάς πρός τόν Άκάκιον Μελιτινῆς (PG 77, 184-201), τόν Εὐλόγιον (PG 77, 224-228) και τόν Σούκενσον (PG 77, 228-249).

8. Άμφότεραι αί οικογένειαι άποδέχονται τάς τρεῖς πρώτας Οικουμενικές Συνόδους, αίτινες άποτελοῦν κοινήν ήμῶν κληρονομίαν. Ός πρός τάς τέσσαρας έπομένας Συνόδους της Όρθοδόξου Έκκλησίας, οί Όρθόδοξοι δηλώνουν ότι δι' αὐτούς τά άνωτέρω σημεία 1-7 εἶναι έπίσης αί διδασκαλίαι των τεσσάρων μεταγενεστερών Συνόδων της Όρθοδόξου Έκκλησίας, ένῶ συγχρόνως οί Άνατολικοί Όρθόδοξοι θεωροῦν τήν δήλωσιν ταύτην των Όρθοδόξων ως έρμηνείαν αὐτῶν. Μέ τήν άλληλοκατανόησιν ταύτην οί Άνατολικοί Όρθόδοξοι ανταποκρίνονται εις τήν αὐτήν θετικῶς.

Ός πρός τήν διδασκαλίαν της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου της Όρθοδόξου Έκκλησίας, οί Άνατολικοί Όρθόδοξοι συμφωνοῦν ότι ή θεο-

λογία καί ἡ πρᾶξις τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι ἐδιδάχθησαν ὑπό τῆς Συνόδου ταύτης, συμφωνοῦν βασικῶς πρὸς τὴν παλαιάν διδασκαλίαν καί πρᾶξιν τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων, πολὺ πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου, καί ὅτι ἐπ' αὐτοῦ δέν διαφωνοῦμεν.

9. Ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμετέρας Κοινῆς Δηλώσεως ἐπὶ τῆς Χριστολογίας ὡς καί ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω κοινῶν θέσεων, κατενοήσαμεν τώρα σαφῶς ὅτι ἀμφοτέραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τὴν αὐτὴν αὐθεντικὴν Ὁρθόδοξον Χριστολογικὴν πίστιν καί τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὅρους κατὰ διάφορον τρόπον. Ἡ κοινὴ αὐτὴ πίστις καί συνεχῆς πιστότης πρὸς τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν δέον ὅπως καταστῆ ἡ βᾶσις τῆς ἡμετέρας ἐνότητος καί κοινωνίας.

10. Ἀμφοτέραι αἱ Ἐκκλησίαι συμφωνοῦν ὅτι τὰ χωρίζοντα ἡμᾶς σήμερον ἀναθέματα καί αἱ καταδίκαι τοῦ παρελθόντος, δέον ὅπως ἀρθοῦν ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἵνα θεῖα χάριτι καί δυνάμει ἀρθῆ τὸ τελευταῖον ἐμπόδιον πρὸς τὴν πλήρη ἔνωσιν καί κοινωνίαν. Ἀμφοτέραι αἱ Ἐκκλησίαι συμφωνοῦν ὅτι ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων καί τῶν καταδικῶν θά πραγματοποιηθῆ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οἱ κατὰ τὸ παρελθόν ἀναθεματισθέντες ἢ καταδικασθέντες Πατέρες καί Σύνοδοι δέν εἶναι αἰρετικοί.

Προτείνομεν κατὰ ταῦτα εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν τὰ ἀκόλουθα σημεία:

A. Οἱ Ὁρθόδοξοι δέον ὅπως ἄρουν πάντα τὰ ἀναθέματα καί τὰς καταδικὰς κατὰ πασῶν τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων καί τῶν πατέρων, τοὺς ὁποίους ἀνεθεμάτισαν ἢ κατεδίκασαν κατὰ τὸ παρελθόν.

B. Οἱ Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι δέον ὅπως συγχρόνως ἄρουν πάντα τὰ ἀναθέματα καί τὰς καταδικὰς κατὰ πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων καί τῶν πατέρων, τοὺς ὁποίους ἀνεθεμάτισαν ἢ κατεδίκασαν κατὰ τὸ παρελθόν.

Γ. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν δέον ὅπως ἀρθοῦν τὰ ἀναθέματα θά ἀποφασισθῆ ὑφ' ἐκάστης Ἐκκλησίας.

Προσβλέποντες εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Πνεύματος τῆς Ἀληθείας καί Ἀγάπης, ὑποβάλλομεν τὴν Κοινήν Δήλωσιν

ταύτην πρὸς τὰς σεβασμίας Ἐκκλησίας ἡμῶν πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ ἐνέργειαν, προσευχόμενοι ὅπως τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ὁδηγήσῃ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐνότητα ἐκείνην, δι' ἣν ἤδη ἐπὶ τῆς γῆς προσηυχήθη ὁ Κύριος ἡμῶν.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΡΞΙΝ ΤΩΝ ΑΝΑΘΕΜΑΤΩΝ^(*)
(Ανακοινωθέν τῆς Δ΄ Συνελεύσεως, 1993)

Ὑπό τό φῶς τῆς Κοινῆς Δηλώσεως ἡμῶν ἐπί τοῦ Χριστολογικοῦ ζητήματος ἐν τῇ Μονῇ St Bishoy (1989) καί τῆς Κοινῆς Δηλώσεως ἡμῶν ἐν Chambésy (1990) οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν οἰκογενειῶν συμφωνοῦν ὅτι ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων καί τῶν καταδικῶν τοῦ παρελθόντος δύναται νά πραγματοποιηθῇ ἐπί τῇ βάσει τῆς ὑπ' αὐτῶν κοινῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ Σύνοδοι καί οἱ Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἀνεθεματίσθησαν ἢ κατεδικάσθησαν κατά τό παρελθόν, εἶναι ὀρθόδοξοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν. Ἐπίσης, ὑπό τό φῶς τῶν τεσσάρων ἀνεπισήμων Συναντήσεων (1964, 1967, 1970, 1971) καί τῶν ἀκολουθησασῶν τριῶν ἐπισήμων Συνελεύσεων ἡμῶν (1985, 1989, 1990) κατενόηθη ὅτι ἀμφοτέραι αἱ οἰκογένειαι ἐτήρησαν πιστῶς τήν αὐθεντικὴν ὀρθόδοξον χριστολογικὴν διδασκαλίαν καί τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὄρους κατά διαφόρους τρόπους.

Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων δεόν ὅπως γίνῃ ὁμοφώνως καί συγχρόνως ὑπό τῶν Προκαθημένων ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δύο μερῶν διά τῆς ὑπογραφῆς εἰδικῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ θά διακηρῦσσεται ὑφ' ἑκατέρας πλευρᾶς ὅτι ἡ ἑτέρα εἶναι κατά πάντα ὀρθόδοξος.

Ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων πρέπει νά συνεπάγεται ὅτι:

α. ἀποκαθίσταται ἀμέσως ἡ πλήρης κοινωνία τῶν δύο πλευρῶν,
β. οὐδεμία κατ' ἀλλήλων καταδίκη τοῦ παρελθόντος, συνοδική ἢ προσωπική, εἶναι πλέον ἐνεργός,

γ. πρέπει νά συμφωνηθῇ κατάλογος Διπτύχων τῶν Προκαθημένων, ὁ ὁποῖος θά χρησιμοποιηθῆται εἰς τήν λειτουργικὴν πράξιν.

Συγχρόνως πρέπει νά γίνουν τὰ ἀκόλουθα βήματα:

(*) Ἐπίσκεψις, 498/30.11.1993, σελ. 6-7.

α. Ἡ Μικτή Ὑποεπιτροπή διά ποιμαντικά θέματα δέον ὅπως συνεχίσῃ τό πολύ σημαντικόν ἔργον αὐτῆς συμφώνως πρός τήν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν εἰς τήν Συνέλευσιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τῷ 1990.

β. Οἱ Συμπρόεδροι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς δέον ὅπως ἐπισκεφθοῦν τούς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν πρός πληρεστέραν πληροφορίαν αὐτῶν ἐπί τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Διαλόγου.

γ. Πρέπει νά ὀρισθῇ λειτουργική Ὑποεπιτροπή ὑπό τῶν δύο πλευρῶν διά νά μελετήσῃ τάς ἐκ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς κοινωνίας ἀπορροεούσας λειτουργικάς συνεπείας καί διά νά προτείνῃ καταλλήλως τύπους συλλειτουργίας.

δ. Τά ἀναφερόμενα εἰς τήν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν θέματα πρέπει νά ἀφεθοῦν πρός ρύθμισιν εἰς τάς ἀντιστοίχους αὐθεντίας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἐπί τῇ βάσει τῶν κοινῶν κανονικῶν καί συνοδικῶν ἀρχῶν.

ε. Οἱ δύο Συμπρόεδροι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς μετά τῶν δύο Γραμματέων τοῦ Διαλόγου δέον ὅπως μεριμνήσουν διά τήν ἐκπόνησιν καταλλήλων συγγραμμάτων διά τήν ἐξήγησιν τῆς κοινῆς ὑφ' ἡμῶν κατανοήσεως τῆς πίστεως, ἡ ὁποία ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς τήν ὑπέρβασιν τῶν διαιρέσεων τοῦ παρελθόντος, ὡς ἐπίσης καί εἰς τήν συντετονισμένην διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ὅλων τῶν ἄλλων Ὑποεπιτροπῶν.

EYPETHPION

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΩΝ (ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ)

A

Aarhus, (Διάσκεψις 1964), 27, 37, 38, 40-49, 92, 127, 178, 222, 270, 314, 361, 378, 479, 618, 619, 620, 622, 683, 703, 704
Addis Ababa, (Διάσκεψις 1971), 27, 37, 49, 92, 174, 253, 361
Ἅγιον Ὄρος, 82, 104, 145, 242, 670, 729
‘Ἀδιαιρέτως’ (Νεστορίου), 102, 423, 448, 496, 561, 634, 700, 701, 744
Ἀθανάσιος, Πάριος, 31, 35, 376
Ἀθανάσιος Γιέβτιτς, 90, 93, 713, 728, 729
Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, 21, 39, 53, 163, 278, 320, 413, 438, 473, 474, 480, 560, 591, 642, 771, 774
Αἵρεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων,
 Δέν εἶναι ἀποδεκτή, 19, 100, 117
 Μονοφυσιτισμός, 29, 30, 41, 46, 65, 66, 67, 78, 83, 86, 90, 91, 92, 95, 268, 302, 357, 560, 697, 713, 715-716, 718, 741, 753
 Μονοενεργητισμός, 86, 92, 268, 302, 715-716, 718
Ἀναστάσιος Σιναΐτης, 56, 139, 160, 180, 212, 216, 290, 297, 338, 352, 371, 374, 412, 436, 445, 453, 460, 464, 467, 478, 479, 545, 553, 555, 607, 618, 633, 653, 717

Ἀνατόλιος Κων/πόλεως, 353, 684, 685, 440, 450, 626
 Δήλωσις περὶ Διοσκόρου, 55, 442, 449, 624-625, 654, 680-685, 719, 722
 Ἀπό κανονικὴ ἄποψι, 369, 680-684, 723
 Ἀπό δογματικὴ ἄποψι, 56-57, 350, 369
 Ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων
 Ὁρθόδοξος κατανόησις, 159, 179-180, 189, 206-209, 214, 216, 453, 455, 581, 760
 Σεβηριανὴ κατανόησις, 178, 208
Ἀντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι:
 Bishoy, μητροπ., 62, 88, 567-592, 605, 678, 733
 Karekin Sarkissian, 378
 Samuel V. C., 38, 42, 85, 166, 171, 175, 177, 181, 182, 540-548, 551, 620
 Samuel (ἀρμένιος, 10ος αἰ.), 223
Ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα, 391, 398, 405, 567, 644, 673, 675, 718, 728, 730, 736, 752
Ἀντιχαλκηδόνιοι, λαοί, 19, 32, 105, 118
Ἀντιχαλκηδονίων, αἵρεσις, βλ. αἵρεσις

Ἀποδοχή Οἰκουμενικῶν Συνόδων, 61, 62, 66, 98, 129, 132, 137, 142, 249, 262, 321, 747,
 Πότε ἐννοεῖται πλήρης, 192, 259, 263, 264, 601, 647, 651, 653, 655, 673-680, 755
 Πότε ἐννοεῖται ἐσφαλμένη, 587, 589, 601, 645, 647
 Ἀπολινάριος (Λαοδικεῖας), 25, 32, 79, 164, 194, 299, 300, 304, 383, 384, 385, 388, 414, 416, 430, 432, 438, 452, 454-457, 480, 491, 502, 505, 517, 527, 530, 553, 558, 595, 609, 617, 633, 701, 703
 Ἄρειανοί, ἀρειανισμός, 22, 25, 34, 39, 108, 251, 268, 295, 320, 413, 474, 560, 591, 608, 639, 668
 Ἀρίθμησις (φύσεων Χριστοῦ), 54, 57, 71, 72-73, 107, 116, 185, 201, 269, 270-272, 283, 286, 290, 302, 304, 329, 338, 339, 385-387, 399, 414, 422, 439, 448, 486, 490, 491, 495, 499, 502, 505, 507, 511, 514, 517, 519, 520,-521, 609, 616, 695, 696, 742, 760
 Ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων, 27, 28, 38, 47, 50, 59, 60, 62, 77, 81, 82, 92, 103, 108, 123, 129, 130, 132, 139, 141, 150, 151, 166, 226, 241, 248, 249, 252, 253, 260, 262, 264, 307, 308, 310, 313, 316, 319, 331, 361, 363, 407, 409, 540, 570, 588, 645, 740, 748, 749, 753-754
 Ἄσυγχύτως' Διοσκόρου-Σεβήρου, 52, 103, 634, 273, 285, 422, 423, 561, 575, 634, 655, 700, 701, 744, 745-746
 Αὐγουστίνος Ἰππῶνος, 640, 709, 710

B

Βαρνάβας Σαλαμῖνος, 94
 Bristol (Διάσκεψις 1968), 27, 37, 43, 173, 178, 619, 704
 Βασίλειος Μέγας, 108, 163, 193, 319, 332, 447, 560, 591, 636, 649, 650, 651
 Βασίλειος Σελευκείας, 57, 58, 338, 344, 355, 417, 421, 426, 429, 431, 515, 536, 538, 539, 628, 630
 Βλάσταρις, Ματθαῖος, 31

Γ - C

Concrete existence, 766
 Concrete reality, 70
 Γενεύη (Διάσκεψις 1970), 27, 37, 44, 92, 361, 646, 704
 Γεώργιος, πρ. Νευροκοπίου, 33, 360
 Γιαγκάζογλου Σταῦρος, 61
 Γ' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 48, 248, 261-262, 327-328
 Γρηγόριος Θεολόγος, 22, 155, 163, 212, 269, 274, 315, 428, 444, 491, 647
 Γρηγόριος Νύσσης, 432, 445, 511, 549, 550, 633, 709
 Γρηγόριος Παλαμᾶς, 5, 26, 30, 97, 98, 132, 171, 181, 182, 213, 214, 218, 373, 412, 433, 465, 595, 610, 635, 636, 669, 686-688, 698
 Gregorios Mar, (Paul) Verghese, 37, 79, 360

Δ

Δαμασκηνός Ἑλβετίας, 59, 83, 137, 140, 142, 148, 219-224, 241, 243, 245, 250, 252, 258, 259, 261, 265, 266,

- 279, 286, 287, 292, 294, 300, 301, 308, 309, 312, 313, 318, 321
- Δαμιανός Σινᾶ, ἀρχιεπ., 93, 754
- Δανιήλ, Κατουνακιώτης, 33, 377
- Διαλλαγές αγίου Κυρίλλου, 23, 54, 70, 162, 196, 305, 331, 338, 351, 354, 367, 368, 369, 417, 731, 745, 791
- καί οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐφέσου, 60, 308, 309, 310-311, 318, 337
- καί ὁ ζ' κανὼν τῆς Ἐφέσου, 368, 428
- ὁμολογία δύο φύσεων, 71, 158, 159, 160, 367, 419, 442, 515, 535, 537, 625, 765, 766
- Τίς ἀρνοῦνται (παρακάμπτου) οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, 56, 57, 58, 60, 71, 107, 160, 161, 169, 348, 349, 352, 354, 367, 368, 415, 422-423, 424, 425, 428-429, 434, 435, 462, 559, 574, 612, 625, 685, 715, 720, 732
- καί ἡ Ληστρική, 429, 641, 654, 684
- Διάλογος, ἐνδο-ὀρθόδοξος, 29, 64, 115, 154, 541, 559, 725, 727, 729, 747
- Διάλογος Θεολογικός,
- Ἀνεπίσημος, 26, 27, 30, 36-38, 43-45, 48, 49, 92, 173, 247, 252-253, 270, 360-361, 377, 380, 479, 542, 646, 704-705, 730, 738-740
- Ἐπίσημος, 26, 27-28, 46, 48, 50, 51, 63, 123, 141, 247, 249, 267, 288, 361, 362, 646, 725, 730, 740
- Kottayam, 36
- Μέθοδος, περισσότερον ἐπαγωγός, 50, 158, 267
- Ποιό τό θετικό ἀποτέλεσμα, 118
- Ἵποθεσις ὠρισμένων μόνον τεχνικῶν τοῦ δόγματος, 138, 252,
- Πρέπει νά συνεχισθῆ, ἐπί ὀρθῶν ὅμως βάσεων, 21, 63, 144, 243, 327, 333, 756, 757
- Διογένης Κυζίκου, 58, 426, 431, 628
- Διόσκορος Ἀλεξανδρείας,
- «Διά πίστιν οὐ καθηρέθη», πῶς νοητέον, 56-57, 369, 442, 449, 624-625, 680, 682-685, 719
- «Μάταιον ἐπιχείρημα»
- Μονοθελητῶν, 55, 442, 624, 681
- Δοκῆτης καί ἀπολιναριστής, πῶς νοητέον, 432
- Διορθόδοξος Ἐπιτροπή, 63, 64, 255, 275, 288, 290-292, 321, 328, 330
- Διπλῆ ὁμοουσιότης, 53, 342, 455, 628, 745
- Ψιλῶ ὄνοματι, 184, 766
- Δοκῆται, 21, 401
- Δοκητισμός, 21, 25, 216, 401, 403, 414, 432,
- Διοσκόρου, πῶς νοητέος, 402, 436-438, 445, 451-454, 461, 720
- Εὐτυχοῦς, πῶς νοητέος, 58, 416, 627-629, 720
- Σεβήρου, πῶς νοητέος, 504, 703,
- Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, 31, 376, 382, 426, 442, 447, 449, 624, 640
- Δυοφυσιτισμός,
- Νεστοριανός, διαιρετικός, 423, 424, 438, 517

Ὁρθόδοξος, κυρίλλειος, ἀληθής,
76, 402, 417, 424, 439, 478, 517,
520, 532-534, 539, 627
Σεβηριανός, συγχυτικός,
ἀνυπόστατος, 75, 404, 423, 438,
503, 516, 517, 520, 532, 554, 556

Ε

Ἐγκύκλιον Βασιλίσκου, 630
Ἐκκλησιολογία, 18, 27, 37, 49, 50,
51, 59, 75, 83, 95, 99, 100, 103, 106,
108, 123, 138, 151, 153, 154, 190, 217,
264, 291, 308, 316, 321, 568, 570, 587,
604, 642, 649, 655, 691, 739, 746, 750
“Ἐκκλησιολογική ὀρθοδοξία” τῶν
Ἀντιχαλκηδονίων, 89, 598, 601, 709,
711
Ἐκκλησιολογικό κριτήριο, 606, 641,
653, 655, 709, 710
Ἐκφράσεις Χριστολογικές:
«Αἱ φύσεις ἠνώθησαν
ὑποστατικῶς καί φυσικῶς», 52,
127, 305, 330, 823
«Αἱ φύσεις διακρίνονται τῇ
θεωρίᾳ μόνῃ», 52, 139, 268, 271,
273, 329, 604
«Ἐκ δύο φύσεων», 196, 402, 441,
442, 444, 530, 537, 626, 627, 628-
629, 692, 695, 731
Δέν εἶναι ἰσοδύναμη μέ τήν
«ἐν δύο φύσεσι», 624, 627,
628, 654, 692
Εὐτυχιανικῶς νοουμένη, 345,
354, 432, 632
Ὁρθοδόξως νοουμένη, 387,
399, 420, 421, 438-439, 444,

491, 498, 533, 616, 630, 633,
760
Σεβηριανῶς νοουμένη, 375,
379, 387, 441, 477, 488, 543,
736, 757
«Ἐκ δύο φύσεων εἰς Χριστός»,
404, 532, 538
«Ἐν δύο φύσεσι», 24, 93, 103,
119, 177, 192, 196, 197, 280, 333,
344, 355, 399, 438-439, 440, 442,
448, 515, 533, 538, 616, 626, 630,
695
Σεβηριανῶς ἀποβλητέα, 72,
167, 254, 263, 293, 421, 523,
574, 620
«Ἐν ποιότητι φυσικῇ», 302, 386,
390, 503, 517, 518, 629, 695
«Ἡ ὑπόστασις καί ὡς
διακεκριμένη ἐκ τῆς φύσεως
τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου»,
52, 284, 328, 820
«Μία ἠνωμένη θεανθρωπίνη
φύσις», 139, 189, 284, 346, 358,
604, 744, 745
«Ἴνα μορφώσῃ μίαν...
θεανθρωπίνην ὑπαρξιν», 52, 273,
820
«Μετά γάρ τήν ἔνωσιν, δύο
φύσεις οὐκ εἰσίν» 24, 46, 349,
422, 705, 732
«Μία σύνθετος (θεανθρωπίνη)
φύσις», 573
«Μία σύνθετος θεανδρική
ἐνέργεια», 178, 527, 528, 573

- «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», 496, 692, 745, 773
- Ὁρθοδόξως νοουμένη, 340-342, 350, 367, 386, 419, 443, 475, 746, 774
- Σεβηριανῶς νοουμένη, 276, 505, 580, 696, 733
- Ὡς λανθασμένη βάσις ἐπανενώσεως, 38, 361, 479, 619
- «Τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», 362, 561, 607, 610, 613, 615, 654, 663, 694, 708, 716-717, 718, 740
- «Τῇ θεωρίᾳ μόνῃ», 127, 139, 185, 329, 587, 604, 739, 820, 823,
- Ὁρθόδοξος (κυρίλλειος) ἔννοια, 69, 96, 188, 200, 268-269, 372, 508, 510, 514, 536, 760, 803
- Σεβηριανή ἔννοια, 68-69, 73, 75, 104, 186, 270-272, 339, 372, 375, 390, 510, 516, 521, 559, 733
- «Τό ἐκ δύο δέχομαι, τό δύο οὐ δέχομαι», 24, 421
- Ἐλπιδοφόρος Προύσης, Λαμπρυνιάδης, 93, 728
- Ἐμμανουήλ Γαλλίας, Ἀδαμάκης, 62, 91
- Ἐναλλακτική χρῆσις τῶν ὄρων «φύσις καί «ὑπόστασις», 52, 345,
- Ὁρθόδοξως, βλ. Κατάχρησις ὄρων
- Σεβηριανῶς, 38, 39, 276-277
- Ἐνδημοῦσα Σύνοδος (τοῦ 448), 23, 57, 160, 161, 196, 197, 338, 344, 350, 368, 410, 414-419, 421, 426, 429, 430, 431, 432, 434, 535, 538, 627, 628, 715, 720
- Ἐνδημοῦσα Σύνοδος (τοῦ 536), 78, 203, 227, 297, 298, 302
- Ἐνέργεια «θεανδρική», 178, 180, 372, 389, 499, 526, 527-529, 573, 586, 617, 769
- Ἐνέργεια σύνθετος (σεβηριανή), 24, 25, 43, 54, 67, 69, 70, 73, 109, 167, 178, 179, 202, 223, 234, 280-281, 295, 357, 372, 375, 388, 389, 390, 405, 447, 499, 523-530, 617, 706, 743, 768, 769
- Ἐνέργειες ἐν Χριστῷ (Ὁρθόδοξως), 17, 24, 25, 44, 93, 177, 179, 180, 189, 201, 203, 230, 232, 264, 282, 329, 457, 520
- Ἐνούσιος ὑπόστασις (ὑπαρξίς), 340, 419, 440, 446, 474, 496, 497, 578, 579, 580, 759, 760
- Ἐνυπόστατος φύσις, 54, 76, 172, 174, 177, 182, 192, 197, 278, 374, 385, 404, 419, 421, 438, 440, 446, 474, 475, 482, 490, 497, 498, 502, 510, 513-515, 520, 523, 529, 532-533, 536, 546, 552, 560, 580, 581, 733, 760, 761, 763, 767, 770, 772, 773, 774
- Ἐνωσις φύσεων ἐν Χριστῷ, Νεστοριανή, κατ' ἄξιαν, συνάφειαν, ταυτοβουλίαν, 22, 68, 423, 485, 486, 492, 498, 512, 513, 531, 634, 701, 771, 772, 789, 802

Ὁρθόδοξος, καθ' ὑπόστασιν, 23, 51, 68, 69, 103, 107, 270, 283, 305, 354, 387, 444, 501, 505, 533, 586, 760, 764, 767, 773
 Σεβηριανή, κατά σύγχυσιν, 30, 116, 302, **802**
 Ἐνωτικόν Ζήνωνος, 630
 Ἐξατομικευμένη φύσις/οὐσία (σεβηριανῶς), 70, 175, 176, 181, 280, 578, 579, 580, 581, 766
 Ἐπιστημονική σύγχρονη ἔρευνα, 97, 235, 466, 540, 637, 638, 655, 666, 692, 719, 722, 723
 Ἐπίνοια, 514, 587, 595, 739, 760, 810
 ἀληθής, 54, 72, 76, 200, 268, 271, 492, **508-512, 532-534**
 νεστοριανή, 512-513, **532**
 ψιλή (ψευδής), 25, 52, 54, 75, 107, 186, 200, 201, 202, 272, 273, 290, 302, 339, 387, 390, 391, 404, 423, **515-521, 532-534, 629, 700, 733**
 Εὐθύμιος Μέγας, 434, 470
 Εὐλόγιος Ἀλεξανδρείας, 108, 533
 Εὐσέβιος Δορυλαίου, 58, 348, 350, 369, 415, 422, 426, 449, 535, 536
 Εὐστάθιος Βηρουτοῦ, 57, 347, 348, 369, **417-420, 427**
 Εὐτυχής, 23, 30, 31, 35, 66, 102, 116, 131, 161, 198, 211, 230, 297, 338, 366, 385, 433, 608, 614, 627, 637, 677
 Στήν Ἐνδημοῦσα, 368, **413-414, 535, 628-629, 731**
 Στήν Ληστρική, 57-58, 345, 345, 352, **353-355, 368, 425, 559, 731**

Εὐτυχιανικό φρόνημα, διπλό (δοκητικό, μονοφυσιτικό), 426, 431, 629, 720
 Ἐφραίμ (Ἐφραΐμιος) Ἀντιοχείας, 41, 55, 107, 165, 297, 455, 504, 543

Z

Ζήσης, Θεόδωρος, 94, 130, 254, 299, 712
 Ζώρας, μονοφυσίτης, 298, 637
 Ζωναράς, 31

Θ

Θέλησις σύνθετος, σεβηριανή, 178, 201, 223, 282, 375
 Θέλησις φυσική, 177, 179, 584, 743
 Θέλημα φυσικόν, 281, 389, 525, 583, 609
 Θέλημα σύνθετον, ὑποστατικόν, 43-44, 54, 67, 69, 73, 110, 178, 294, 405, **584-585**
 Θελητόν φυσικόν, 584, 586
 Θεοδόσιος Κοινοβιάρχης, 139, 251
 Θεοδώρητος Κύρου, 60, 291, 312, 314, 317, 318, 332, 337, 343, 344, 345, 349, 434, 492, 534, 591, 762, 772, 775
 Θεόδωρος Μοψουεστίας, 169
 Θεόδωρος Στουδίτης, 139, 212, 251
 Θεολογεῖν, 97, 667, **685-688, 722**,
 «ἀλιευτικῶς», 96, 97, **686-687**
 «ἀποδεικτικῶς», 97-98, 686-687
 «ἀριστοτελικῶς», 96, 168, 671, 686-688, 722
 «πιθανολογία», 97, 687
 «τεχνολογία», 97, 687

Θεοπασχητική προσθήκη, 183, 204
 Θεωριανός, μάγιστρος, 108, 157,
 622, 633

Θέωσις, 216

Εὐτυχιανικῶς νοουμένη, 445

Κατά Σεβήρον νοουμένη, 126,
 183, 552, 766

Ὅρθοδόξως νοουμένη, **181-182**,
 213

I

Ἰβας Ἐδέσσης, 60, 312, 313, 314,
 317, 332, 434, 534

Ἰδεολογική ὀρθοδοξία', 89, 598,
 601, 606, 638, 644, 663, 673, 677-679,
 681, 684, 690, 703, 707, 708, 709, 711

Ἰπιζήμια, ἐπικίνδυνη, 723

Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους,

Εἰσήγησις Ἐπιτροπῆς, 123, 249,
 408

Παρατηρήσεις, 52, 60, 61, 73, 84,
 239, 336, 337, 339, 345, 346, 352,
 573

Ἰπόμελημα, 51, 63, 83, 103, 137,
 226, 243, 245, 250, 256, 259, 260,
 286, 288, 291, 300, 307, 308, 315,
 322, 336, 363, 541, 689, 754

Ἱερά Μονή Γρηγορίου, 85, 86, 89

Ἱερόθεος Ναυπάκτου, 93, 680, 729,
 756

Ἰουλιανός Ἀλικαρνασσοῦ, 373, 376,
 648, 677

Ἰουλιανός Κῶ, 57, 304, 422, 426

Ἰω., Δαμασκηνός,

Ἐκδοσις ἀκριβῆς πραγματεία,
 180, 608, 615, 711, 716, 761

Κατά Ἰακωβιτῶν πραγματεία,
 272, 304, 372, 436, 581, 609, 721,
 615, 616, 669, 694, 697, 711, 761,
 768

Περί Αἰρέσεων πραγματεία,
 290, 298, 413, 483, 581, 611, 612,
 615, 616, 663, 694, 702, 711, 714,
 716, 720, 740, 711

Περί συνθέτου φύσεως
πραγματεία, 372, 609, 615, 761

Ἰωακείμ Γ', Κων/πόλεως, 31

Ἰωσήφ Βρυέννιος, 413

Ἰωσήφ, Ξηροποτάμου, 84

K

Κάθαρσις λειτουργικῶν κειμένων,
 225, 226, 237, 307, 322, 323, 333

Κανὼν ζ' τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς, 58,
 368, 427, 428, 632

Καρμίρης Ἰω., 27, 38, **39-43**, 46, 47,
 156, 162, 196, 361, 479, 618, 619, 620,
 622, 623, 652, 654, 690, 703, 704,
 705, 738, 739

Καψάνης Γεώργιος, ἀρχιμ., 5, 18,
 19, 62, 84, 86, 88, 89, 96, 105

Κατάχρησις ὄρων, **38-43**, 54, 91,
 277, 278, 302, 345, 371, 419, 440, 475,
 477, 511, 577, **764**, 768, 769, 774

Κοινές Δηλώσεις (1989, 1990), 27,
 139, 188, 247, 248, 249, 254, 266, 337,
 338, 345, 362, 365, 407, 567, 568, 574,
 604, 707, 728, **819**, **822**

Κοινόν Ἀνακοινωθέν (1993), 27, 59,
 82, 107, **123**, 141, 166, 248, 256, 261,
 326, 337, 362, 540, 604, 728

Κομνηνός Μανουήλ, 101, 156, 157,
407, 692, 737

Κριτήριο Ὁρθοδοξίας, 304, 351,
367, 368, 369, 404, 418, 602, **641**,
669, 707-710

Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, *πολλάκις*

Λ - L

Larchet, Jean-Claude, 93, 94, 364,
378, 635, 713, 714

Louth, Andrew, 87, 694

Lebon, Joseph, 39, 40, 72, 91, 270,
271, 526

Lex credendi - Lex orandi, 29, 776

Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, 31, 96, 194,
217, 336, 352, 597, 606, 670

Λεόντιος Βυζάντιος, 43, 56, 341,
352, 442, 445, 624, 631, 762

Λέων Ρώμης, 125, 169, 204, 293, 342,
344, 351, 355, 442, 445, 748

Λογγίνος Χερσονησιτῶν, 57, 421

Ληστρική Σύνοδος, 23, 28, 57, 58,
71, 86, 161, **197-198**, 293, 317, 331,
332, 345, 346, 347, 350, **353-355**,
362, 366-370, 414, 420, 425, 428- 430,
432, 447, 449, 539, **632**, 641, 708, 721,
722, 731

M

Μαντζαρίδης Γεώργιος, 80, 124

Μάξιμος ὁ Γραικός, 31

Μάξιμος Ὁμολογητής, *πολλάκις*

Μαρινίδης Νικόλαος, 95

Μαρτζέλος Γεώργιος, 89, 313, 314,
597, 598, 601, 616, **627-628**, 634,

635, 636, 646, 647, 655, 663, 665,
666, 672, 679, 692, 694, 697, 698, 700,
701, 702, 707, 708, 709, 710, 711, 712,
714, 715, 716, 719, 723

Μέγιεντορφ Ἴω., 271

Μεθόδιος Ἀξώμης (Πισιδίας), 82,
691, 704

Μελέτιος Πηγᾶς, 31, 376

Μελέτιος, Νικοπόλεως, 45, 50, 465,
682

Μελίφθογγος Ἰουλιοπολιτῶν, 57,
422, 426

Μερική οὐσία, **180-181**, 183, 483,
489, 545, 581, 609, 611, 614, 615, 721,
763, 766, 772

Μεταλλίδης Γεώργιος, 95

Μητσόπουλος Νικόλαος, 94, 128,
134, 254, 713

Μιαφυσιτισμός, Μιαφυσίται, 65, 66,
67, 68, 72, 73, **74-76**, 506

Μικτή Ἐπιτροπή (Θεολ.) Διαλόγου,
27, 49, 50, 59, 123, 139, 141, 166, 260,
281, 291, 307

Μονοενεργητισμός, 24, 29, 44, 52,
54, 60, 67, 69, 70, 79-80, 86, 90, 177,
223, 234, 268, 270, 279, 281, 285, 302,
329, 357, 372, 375, 388, 405, 448, 522,
528, 557, 616, 629, 630, 676, 699, 710,
716, 733-734

Μονοθελητισμός, 54, 279, 282, 357,
383, 384, 405, 442, 464, 522, 586, 716,
736, 743

Μονοφυσιτισμός Ἀρμενίων,

Μεγ. Φωτίου Ἐπιστολή, 362,
648, 677

- Μανουήλ Κομνηνοῦ Ἐπιστολή, 692
- Μονοφυσιτισμός,
 ἄρνησις τῶν Διαλλαγῶν, 54, 367, 610, 733
 ἄρνησις τῆς φυσικῆς ἑτερότητος, 733
 Διοσκόρου, 198, 402, 412, 413, 432, 433, 556, 607, 705
 Εὐτυχοῦς, 196, 413, 416, 430, 432, 629
 ‘δογματικός’, ἀκραῖος, 731, 735, 756
 Σεβήρου, 198, 292, 373, 406, 413, 433, 471, 607, 620, 625, 705, 728, 729, 742,
 ‘γλωσσικός’, 732, 735
 μετριοπαθῆς, 41, 62, 91, 126, 127, 292, 301, 330, 414
 δογματικὴ ταυτότης Ἄντιχ/δονίων, 607
- Mor Polycarpus Aydin, 87
- Μπισοῦ, μητροπ., βλ. Bishoy
- Μυστηριακὴ διακοινωνία, 61, 90, 96, 260, 561, 725, 750, 752, 757
- N**
- Νερσῆς Δ΄, Καθολικός Ἀρμενίων, 50, 101, 102
- Νεστόριος Κων/πόλεως, 22, 30, 98, 158, 159, 164, 186, 198, 305, 309, 370, 444, 456, 483, 485, 494, 496, 498, 513, 632, 634, 638, 706, 781
- Νικόδημος Ἄγιορείτης, 31, 198, 199, 200, 201, 204, 206, 211, 226, 233, 235, 237, 274, 293, 376, 427, 640, 655, 670, 688, 689, 707
- Νικόλαος Μυστικός, 108, 156
- Νεκτάριος Πενταπόλεως, 31, 104, 377, 470
- Νησιώτης Νίκος, 37, 360
- O**
- Ὁδηγός (Ἀναστ. Συναΐτου), 607
- Οἰκονομία ἐκκλησιαστικὴ, 130, 151, 234, 289, 318, 319, 332, 636, 647, 648, 650, 710, 752
- Οἰκουμενικῶν Συνόδων,
 ἀποδοχή, 62, 66, 78, 129, 132, 133, 137, 142, 192, 249, 259, 262, 264, 322, 587, 589, 601, 645, 647, 651, 653, 655, **673-680**, 747, 755
 συναρίθμησις, 18, 108, **321-322**, 333, 361, 363, 588, 605, 747, 750
- Οἰκουμενισμός, 36-37, 62, 75, 360, 381, 382, 559, 569, 668, 753
- Ὅμοιουσιανοί, 61, 108, 319, 320, 332, 380, 413, 560, 591, 649
- Ὅμωνυμία, 39, 54, 103, 285, 481, 482, 496, 517, 529, 561, 584, 744, 762, 764, 771
- Ὅρος «ἐν σχεδίῳ», 56, **441-443**, 624, 626, 629, 630, 631
- Π**
- Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, 36-37, 730
- Παντελεήμων Ἀντινόης, 94, 756
- Παπαβασιλείου Ν. Ἀνδρέας, 92, 94, 380, 706, 713

Πατριαρχείο Ἀλεξανδρείας, 365, 727, 750, 751, 752
 Πατριαρχείο Ἀντιοχείας, 90, 123, 260, 364, 727, 750, 751
 Πατριαρχείο Ἱεροσολύμων, 363
 Πατριαρχείο Οἰκουμενικό, 740
 Παῦλος Κυρηναίος, 94, 408
 Πέτρος Ἀπαμείας, 78, 297, 298
 Πολύκαρπος Ψωμιάδης, 32, 34
 Πορφύριος Οὐσπένσκυ, 32, 34
 Προκαθημένων συμφωνία, 82, 123, 249, 257, 261
 Προσωποποιημένες φύσεις, 578, 579, 580, 581
 Προτέριος Ἀλεξανδρείας, 78, 117, 162, 236, 323, 336, 469
 Πρώμος ἐνθουσιασμός στό Aarhus καί Bristol, 48, 665, 703, 707

P

Ρωμανίδης Ἰω., 27, 38, 86, 92, 162, 173, 313, 314, 335, 347, 361, 362, 618, 619, 690, 691, 703, 704, 707, 722, 738

Σ - S

Σάββας Ἁγιασμένος, 164, 251
 «Σωτήρ», Ἀδελφότης Θεολόγων, 95, 253, 255, 364, 713
 Σενούντα Γ', Κόπτης πατριάρχης, 46, 141, 355, 357, 360, 377-378, 569, 678, 704
 Σεβήρος Ἀντιοχείας,
 ἀριστοτελικῶς ταυτίζει φύσιν
 καί ὑπότασιν, 168, 404

ταυτίζει οὐσίαν καί οὐσιώδη
 ἰδιώματα, 404
 διδάσκει μονοενεργητισμό, 177
 Σέλευκος Ἀμασειας, 57, 355, 421, 630
 Σίσκος, Γεώργιος, 95
 Στανιλοάε, Δημήτριος, 27, 47, 92, 95, 362, 705, 706, 738
 Συναξάρια, γιά τήν αἵρεσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, 144, 163, 323
 Σύνθετον θέλημα, 54, 405, 584
 Σύνθετος φύσις, 24, 41, 42, 52, 53, 65, 67, 75, 76, 77, 107, 109, 193, 199, 212, 218, 270, 273, 275, 284, 302, 305, 330, 358, 388, 520, 575, 617, 622, 655, 699, 701, 768
 Σύνοδοι
 Ἐνδημοῦσα (Κων/πόλεως, 448), 23, 160, 196, 197, 338, 344, 368, 410, 414-415, 419, 421-422, 429-431, 534, 538-539, 627, 715, 719,
 Ἐνδημοῦσα (Κων/πόλεως, 536), 78, 203, 297
 Λατερανοῦ, 91
 Συνωνυμία ὄρων, 39-40, 70, 345, 346, 473-475 488
 Σύσκεψις (τοῦ 532), 78
 Σώζων Φιλίππων, 58

T

Τιμόθεος Αἴλουρος, 70, 102, 161, 253, 271, 290, 303, 306, 368, 370, 371, 423, 436, 437, 452, 458, 470, 574, 608, 623, 637, 733
 Τρεμπέλας Παναγιώτης, 92, 133, 252, 270, 281, 603, 620, 683

Τρία Κεφάλαια, 24, 60, 297, 806
 Τσελεγγίδης Δημήτριος, 94, 412, 631

Υ

Υπόμνημα Ίερᾶς Κοινότητος, 50,
 51, 63, 83, 103, 104, 137, 226, 243,
 245, 247, 250, 251, 256, 258, 260,
 288, 286, 300, 307, 315, 325, 541,
 689, 754

Υπόστασις,

‘ἐξηρητημένη’, 53, 403, 404, **481-483**,
 486, 489, 490, 520, 546, 615,
 734, 766, 767, 772
 ιδιουσάτατος, 53, 172, 181, 403,
 438, **481-483**, 487, 489, 490, **510-516**,
 523, 532, 533, 546, 587, 615,
 733, 734, 759, 766, 767, 773

Φ - F

FitzGerald Thomas, 90, 725, 729
 Φειδᾶς Βλάσιος, 313, 315
 Φιλαλήθης, 467
 Φιλόθεος Κόκκινος, 30, 98, 229, 237
 Φιλόξενος Ίεραπόλεως, 72, 73, 162,
 295, 330, 429, 470, 748
 Φλαβιανός Κων/πόλεως, 23, 57, 58,
 78, 117, 133, 160, 161, 236, 264, 293,
 323, 336, 347, 350, 355, 368, 415,
 430, 431, 434, 536, 632, 682, 720
 Όμολογία στην Ένδημοῦσα,
 338, 344, 348, **417-425**, 628
 Φλωρόφσκυ Γ., 27, 38, 126, 130, 169,
 221, 361, 702, 703, 738

Φύσις,

ή ἐν ἀτόμῳ θεωρουμένη, 172,
 454, 477, 482, 490, 579, 763
 ή ἐν θεωρίᾳ, 172, 482, 490, 579,
 763
 ή ἐν τῷ εἶδει, 172, 482, 490, 578,
 579, 763

Φώτιος Μέγας, 18, 30, 55, 98, 100,
 101, 107, 132, 139, 156, 199, 211, 214,
 222, 278, 286, 297, 304, 330, 343,
 359, 362, 376, 407, 410, 412, 433, 446,
 465, 504, 533, 555, 559, 561, 573, 591,
 610, 615, 622, 628, 632, 648, 677, 709,
 734, 737

X - H

Hans Van Loon, 72, 96
 Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης, 36,
 45, 72, 92, 125, 129, 360, 361, 746

Ψ

Ψιλή ἐπίνοια, βλ. Έπίνοια

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ
«Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ
(παρελθόν - παρόν - πέλλον)
Μία άγιορειτική συμβολή»
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2018 ΣΕ
1000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ -
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΜΥΤΔΟΝΙΑ»,
ΔΗΜ. ΚΟΥΦΙΤΣΑ 11, ΘΕΣΣΑ-
ΛΟΝΙΚΗ, Τ.Κ. 546 35, ΤΗΛ.
2310-231556, ΩΣ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ

ISBN: 978-960-7553-38-6